Digitized by Google

NAZIONALE
CENTRALE

Digitized by Google

PANAPION
HOC EST,
Sacrum Medicamentum
Diuinis scripturæ præceptionibus
Patrum, Basilicis aduersus
omnes vitiorum
infructus.
IN GRATIÆ CONFESSARIOR.
Concinnatum, & Reipub. Chr.
non inutile.
AB
IOANNE EGANO
VERSTRATEN SVR
Theologo.
SVPERBIA
IRA
AVARITIA
GVLA
INVIDIA
ACCEDIA
PARISIIS
Apud Dionysium Moreau Via
Iacobæa ad signum Scholæ
Mundi.

Digitized by Google

L. 42. B 23

SERENISSIMO ET REVERENDISSIMO PRINCIPI, AC DOMINO, D. FERDINANDO, COADiutori Colonienſi, Leodienſi, Stabulenſi, Adminiſtratori Berchteſgadenſi, Comiti Palatino Rheni, vtriuſque Bauariæ Dvci, &c. Domino ſuo Clementiſſimo.

BIBL. PROVINC. MARIAE EXCALC. S. AUG.

VERISSIME mihi, SERENISSIME & Reuerendiſſ. PRINCEPS, ſcripſiſſe videtur B. GREGORIVS Nazianzenns, cognomento Theologus, tantò animi morbos, quàm corporis grauiores eſſe, quantò animus corpore præſtantior eſt. *Hic enim*, inquit in Oratione de amore pauperum, *præter voluntatem exiſtit, illeà voluntate proficiſcitur: hic vnà cum hac vita finitur, ille nos hinc migrantes comitatur: hic denique miſeratione dignus eſt, ille odio, apud eos quidem, qui mentis ſunt compotes.* Quo vehementiùs mirandum eſt, tam multos tum veterum, tum re-

Digitized by Google

centiorum Scriptorum procutãdis corporis morbis, exſtare, indiéſque procudi commentarios, nullo verò vel perpaucos pro incolumitate animorum: cùm tamen non deſint fontes ſaluberrimi, vnde præſentiſſima antidota hauriri poſſint. Habent corporum Medici ſuos Hippocrates, Galenos, adeóque IOVE ipſo prognatum, vt Poëtæ fabulantur, ÆSCVLAPIVM medicinæ parentem & auctorem, ex quibus ſua medicamenta pro vita corporali ſartá tecta præſtanda depromant: at nobis ſuppeditant Archiatri, vt à vera religione ſolidiores, ſic etiam in curandis hominum animis multò ſapientiores, nempe ſancti PATRES, Cypriani, Baſilij, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, Gregorij, Bernardi. QVORVM Antidota hoc maiori in pretio habenda, cupidiúſque amplectenda ſunt, quo ampliorem multis iam retrò ſeculis, tum doctrinæ præſtantia, tum vitæ ſanctitate, prodigiis cœleſtibus conteſtata, auctoritatem obtinuerunt. Addo quòd plerique omnes Dominici gregis Paſtores, & Epiſcopi exſtiterint. Quid verò aliud ſunt Epiſcopi, alijque Eccleſiarum vel monaſteriorum Antiſtites, quàm germani animarum MEDICI, qui *peruigilant*, teſte Apoſtolo, *quaſi rationem pro animabus reddituri? Nos*, inquit idem NAZIANZ. in primo Apologetico, *huius Medicinæ ſpiritualis miniſtri, operiſque participes ſumus, quicunque ſuperiori loco ſedemus: quibus tametſi magnæ laudi ducendum eſt propria vitia, morbóſque perſpicere, iiſque mederi, multo tamen excellentius eſt aliorum morbos curare poſſe, ſcitéque perpurgare.* Deinde non à commentitio aliquo ÆSCVLAPIO, ſed à *ſummo Medicorum Magiſtro*, vt eum in Eccleſiaſten appellat B. HIERONYMVS, Chriſto IESV, eiúſque verbo Spiritus ſancti calamo exarato ſua ſpiritalia pharmaca priſci illi Patres ſunt mutuati. Medici cer-

Digitized by Google

tè neque nomenclaturam, neque functionem, atte-
ſtante Euangeliſta Matthæo, Saluator noſter horruit:
rogatus enim aliquando, quamobrem Publicanorum,
peccatorúmque conſuetudine vteretur, diſertè reſpon-
dit, *non opus eſſe valentibus medico, ſed malè habenti-
bus*. Atque vt primum Euangelici regni enunciandi
initium fecit, ἀλεξιφάρμακον ad vulnus peccati ſanan-
dum efficaciſſimum, nempe POENITENTIAM illicò
promulgauit, dicens: *Pœnitentiam agite, appropin-
quauit enim regnum cœlorum*. ac deinceps totam Gali-
læam, ceteráſque regiones obiuit, *ſanans omnem lan-
guorem*, inquit idem B. Matthæus, *& omnem infirmi-
tatem in populo*, ſpiritualem vtique potiùs quàm cor-
poralem, vt in eundem locum annotauit AVREVM
OS: *idcirco*, inquiens, *illas corporum ægritudines ſa-
nabat, vt iſtas ſcilicet de noſtris animabus profligaret*.
His igitur de cauſis, SERENISSIME PRINCEPS,
non exiguum operæpretium me facturum ſum arbitra-
tus, ſi per otium literarium, quo poſt publicas Præle-
ctiones Theologicas dudum poſitas ſatis abundabam,
apiculæ inſtar ex limpidis diuini verbi, ſanctorúmque
Patrum fontibus aliquem Remediorum aduersùs ani-
mi morbos ſuccum delibarem, &, vbi viſum eſſet Ma-
ioribus, diuulgarem. Poteram quidem quorundam
exemplo, nullo Auctore adſcripto, varia ægritudi-
num ſpiritalium Medicamenta deſcribere, ingenii-
que ac iudicij iis excogitandis aleam ſubire: ſed ne-
que is eram qui tantas naturæ vel gratiæ diuinæ
dotes mihi vendicare auderem, neque qui in opi-
nionem adduci poſſem, vt crederem non potiùs cui-
uis erudito Lectori, tam vetuſtæ tótque nomini-
bus firmatæ auctoritatis præiudicium probatum iri,
quàm priuati vnius commentationes. Nam, *vt in vno
aliquo telo aut gladio*, quemadmodum Magnus qui-

Digitized by Google

dam vir, ſed in diſſimili argumento ſcripſit, *multùm intereſt, à qua manu veniat: ſic in ſententia, vt penetret, valdè facit robuſtæ alicuius receptæ Auctoritatis, quæ ſanè veteribus adeſt, pondus.* Deinde vt aranearum textus non ideò præſtantior, aut conducibilior eſt, quoniam è viſceribus ſuis fila progenuerunt, ſic confido nec huius operis contextum viliorem fore, quoniam apis exemplo libauimus ex alieno. QVOD autem hanc qualemcunque Lucubrationem ſub SERENISSIMI, Illuſtriſſimique nominis tui auſpiciis in lucem exire permiſerim, non idoneæ, vti ſpero, cauſæ me permouerunt. Primùm, non conueniebat hoc ſacrum SS. PATRVM Eccleſiæ Catholicæ Antiſtitum ΠΑΝΑΡΙΟΝ alij, quàm Eccleſiaſtico Antiſtiti in hoc Operis veſtibulo commendarj, atque ei imprimis ANTISTITI, qui partes omnes numeróſque in vniuerſæ ditionis ſuæ Archiepiſcopalis (domeſticam Aulam modeſtiſſimã prætermitto) adminiſtratione, curationéque, cũ ſumma omnium bonorum gratulatione, cumulatè hactenus expleuiſſet. Accedit, quòd tanta hactenus Sereniſſimæ proſapiæ tuæ, Maiorúmque tuorum in Societatem noſtram, quam maximis inſtruxêre Collegiis, ac nominatim in huius prouinciæ Rhenanæ Agrippinenſe Collegium exſtiſtêre, hodiéque exiſtunt merita, vt niſi ingratiſſimi videri velimus, non poſſimus non publicam aliquam grati animi relinquere teſtificationem. Neque verò nobis quoque Moguntinis mente excidere poterat eius temporis memoria, quo ampliſſima SERENITAS V. cum fratre germano P. M. Sereniſſ. & Reuerendiſſ. PHILIPPO, ex Ratiſbonenſi Præſule in Purpuratorum PP. Senatum poſteà allecto, ſolidum annum in hac Academia ſub Societatis noſtræ Doctoribus Eloquentiæ operam nauauit: ſuáque eximia in DEVM, Deiparámque Religione, in Scholarum Pro-

Digitized by Google

feſſores obſeruantia ac humanitate, in Academicos omnes memorabili modeſtiæ, diligentiæque exemplo, ſuæ indolis, virtutiſque Monimentum ære perennius apud nos depoſuit. Quocirca diuinum æternúmque NVMEN enixè precaturi cogimur, vt SERENIT. V. Illuſtriſſ. Reuerendiſſimámque nobiliſſimæ Eccleſiæ ſuæ, & Societati noſtræ quàm diutiſſimè ſoſpitem atque florentem conſeruare velit. MOGVNTIÆ ex Archiepiſcopali Collegio Societatis IESV, ANNO à Sanctiſſ. Deiparæ partu M. D C V I I I. in eiuſdem Aſſumptæ ad cœlos peruigilio.

SEREN. V. ILLVSTRISS. & REVERENDISS.

Seruus & humilis Cliens.

IOANNES BVSÆVS.

PRAEFATIO

AD BENEVOLVM LECTOREM.

ANTEQVAM, *benevole* LECTOR, *ad explicanda Morborum Animi, seu Vitiorum Antidota accedam, de paucis Capitibus mihi commonefaciendus videbare, quo planiùs Instituti mei ratio tibi constaret.* PRIMVM *est, de suscepti huius operis causa. Ea fuit non pœnitenda utilitas, quæ in nostræ Societatis homines, aliósque qui audiendis sacris fidelium confessionibus sese totos, pro munere quod gerunt, dediderunt, atque hoc ipso se spiritales animarũ Medicos profitentur, ex lectione redundare queat. Quòd si & Patres, quos vocant spirituales, in Religiosorũ Cœnobiis, vel aliis piarum* SODALITATVM *cœtibus; Parochi item & Concionatores, quibus incumbit cura alios à vitijs deterrendi, atque ad virtutis studium priuatim, publicève cohortandi in eodem opere deprehenderint aliquid, quod industriam eorum exacuat, hoc latiùs horum Remediorum fructus pertinebit.* ALTERVM *est operis Epigraphe. Eam mutuatus sum à* P. EPIPHANIO *Cypri Episcopo, cuius Commentarius, quem aduersus omnes hæreses elucubrauit,* Παναρίω, *hoc est,* Arcæ Medicæ *appellatione inscriptus est, quod propositũ illi fuisset, illo Opere omnium hæreseõn morbis inde à Christianæ religionis primordio exortis medicinam facere. Cum itaque & ego apud animum meum constituissem, non vni animi ægritudini, sed variis & multiplicibus mederi, non iniuria videor eiusdem nomenclatura vocabuli hanc Tra-*

Rationem scripsit SS. Tertvllianvs, *Hæc ratio, hæc scriptura spiritualis Antiochiæ apparuit tam, Ignatio quatenus tunc, Spiritus S. oracula sacræ veteris nouique Instrumenti, eodem modo tandem* SS. Patrvm *veterum, maximè autem Ecclesiæ Dalmatinæ, testimonia ad hæc Latinorum volumina, Philosophorum deinde quæ idem Ethnicorum nouissimi vel apophthegmata, ac denique Episcopalia quæ sacra sed prophana citra illa sunt, Quod ad Fidem Diuinæ Scripturæ attinet, vt tam facundus & exuberans sit, vt vel solus sufficiens fit ad omnia generis humani bonorum fuffitiam.* Quemadmodum inuitus, inquit in Psalm. 56. B. Aug. habet in Scripturis medicamentum suum. Et S. Hier. *in confessione ad Iouianum:* Eph. 24. Ad Iouianum Scripturarum patientiam confugimus, vbi vera vulnerum medicina est, vbi dolorum cura remediis. *Ita Ecclesia sub Episcopum Virginem Deiparam laudat* B. Paulin. Nolan. *quem admodum variis Scripturarum sententiis confutisse, quasi aruma ture Dei, contra Satanæ vela aperiens,* Ita S. Chrys. *in Euangelium Ioannis scribens in loquitur:* Tom. 34. Omnium medicinarum thesaurus diuina Scriptura fuit; & qui illuminis cauere, fine dilatione fugiens, ne pecuniarum cupiditatem expellere, fine dolores contemnere, fine terrem animum indurare, fine odore & aspectu horrere velimus, quamquidem illis fortitudo inuenire possimus. *Secundum porrò, vt dixi, præsens* SS. Patrvm, *qui duplici nouitate huic primæ Ecclesiæ Dalmatinæ adnectuntur. Vt quod plerique eorum parrocialis sit annunciatio diuinæ literæ illustrarint, atque ideo non perturbant nos auctoritas adueritatis omnis contra mendacia illa tradita Scripturæ. Altero, quod pene omnes Episcopi sunt: Quo fiat, quia Dæmon mentes, quarum non fuit est suus, dominatione sua possessas, ad etiam dum aspe-*

c.34. *ſunt ſanare) in Eccleſia Dei perfuncti fuerint. Vnde apud Ezechielem Prophetam in ignauos populi Paſtores his verbis Deus iam olim inuectus eſt*: Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos. nónne greges à paſtoribus paſcuntur? lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis: quod confractum eſt, non alligaſtis, & quod abiectum eſt, non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiſtis, ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. *Sequitur fons Ethnicorum Philoſophorum, exiguus ille quidem & aqua in vitam æternam ſaliente deſtitutus, minimè tamen contemnendus. Sæpenumerò ſiquidem vſu venit, vt ſaluberrima Chriſti Domini, priſcorumque Patrum conſilia curandis animi morbis deſtinata temerè repudiant, non tamen audeant Gentilium Philoſophorum monita reſpuere, ne dum luculentæ rationi repugnant, de poteſtate mentis exiſſe videantur.* POSTREMVS
fons eſt illuſtrium Exemplorum, quæ plurimum valere
c.17. *ad medendum animi vulneribus inde liquet, quod* S. AVG. *in enarratione Pſal. 75. cùm agit de exemplo vxoris Loth à Chriſto Domino apud B. Lucam allegato, ita ſcribat.* De die Iudicij cùm Dominus miraretur, quid ait? Memento vxoris Loth. Omnibus dixit. Quid enim fecit vxor Loth? liberata eſt Sodomis, & in via poſita retrorſum reſpexit. Vbi reſpexit, ibi remanſit. Facta eſt autem ſtatua ſalis, vt illius contemplatione condiantur homines, cor habeant, non ſint fatui, non retrò reſpiciant, ne malum exemplum dantes ipſi remaneant, & alios condiant. Nam & modò dicimus illud quibuſdam fratribus noſtris, quos viderimus velut infirmari in propoſito bono. Et talis vis eſſe quales illis obiicimus illi quoſdam qui retrò reſpexerunt: illi fatui

ſunt in ſe, ſed alios condiunt, quando commemorantur, vt illorum exemplum timentes, iſti retrò reſpiciant. *Sed ſatis de fontib.*

VENIO *ad Quartum inſtitutæ Præfationis Caput,* DE *Ordine & Modo tractationis huius Panarij. Poteram equidem initium eius facere à* PECCATIS *generatim, & inde ad ſingulas ſpecies gradum facere, verùm malui eorum more, qui de Quæſtionibus vel Caſibus Conſcientiæ ſcribunt, in ordinem Alphabeticum omnia vitia redigere ob geminum Lectoris commodum. Alterum, vt cuiuſque Vitij remedium, inſpecto Elencho Alphabetico, proximè hic ſubiecto, propenſiùs inueniri poſſet. Alterum, vt lectioni omne adimeretur faſtidium, quod caueri non potuiſſet, ſi capita omnia, quæ ſimilitudine aliqua argumenti conſpirant, ſuo ordine locata fuiſſent. Quod ad* MODVM *tractationis attinet, primùm noris, me non omnia diuina Scriptura, ſanctorúmve Patrum teſtimonia, ſed præcipua tantùm & ſelectiora, ne turba animum legentis obrueret, deſcripſiſſe: nec ita ſcrupulosè ſingulas periodos, ſalua tamen ſententia, appendiſſe, quin verba aliqua interiecta compendij cauſa interdum prætermitterentur. Deinde ijs ferè Auctoribus Tractatus citatos attribui, quibus vulgò inſcribi ſolent, vt* opus imperfectum Homiliarum in Matthæum, *B. Ioanni Chryſoſtomo, &* ſermones & fratres in eremo, *D. Auguſtino, atque id genus alia: quoniam, vt non ſint eorum Auctorum, quorum nominibus iam aliquot ſeculis euulgati fuerunt; ob antiquitatem tamen, & doctrinæ præſtantiã iam pridem auctoritatem meruerunt. Poſtremò neque vocabulum* REMEDII, *vel* ANTIDOTI *cancellis æquo anguſtioribus circumſcribendum exiſtimaui; Eo enim generatim intelligo, quicquid ad vitia deteſtanda, ad ſanandam animorum ægritudinem, ad mores peruerſos cũ melioribus commutandos iuuare poteſt; cùm videamus*

hos insigni aliqua sacrarum literarum sententia, illos graui sanctorum Patrum dicto, alios Philosophi, vel Principis Ethnici illustri apothegmate; alios alia re, quamuis in speciem leui, ad officium faciendum, colendámque virtutem permoueri. Imitandi enim sunt boni Medici, *inquit* B. CHRY. *in Matthæum*, qui non vno curationis modo vtuntur, sed cùm viderint primis remediis non esse deprehensum morbum, alia atque alia rursus excogitant, & aliquando quidem ligantes membra dolores doloribus excutiunt: aliquando verò incîdunt: ita multis variisque medendi generibus tandem corpus ad sanitatem reducunt. VALE, *& æqui boni consule, si non factum, saltem benefaciendi voluntatem.*

Hom.30.

ELENCHVS

MORBORVM ANIMI, VEL VITIORVM, PRO QVIBVS PROFLIGANDIS REMEdia hoc opere præscribuntur.

A

ACEDIA. pag. 1
Adulatio. 4
Ambitio. 8
Amor sui. 16
Auaritia. 22

B

Blasphemia. 31

C

Choreæ. 43
Colloquia otiosa & vana. 49
Conscientia scrupulosa. 55
Consuetudo praua. 60
Contemptus. 69
Curiositas. 80

D

Desolatio spiritualis. 89
Desperatio. 100
Detractio. 110
Discordia. 127
Distractio in oratione. 135

E

Ebrietas. 145
Exemplum malum, vel scandalum. 155

F

Familiaritas nimia. 166

G

Gloria vana. 174
Gula, 187

H

Hæresis. 200
Hypocrisis. 213

I

Illusiones spirituales. 227
Immodestia. 232
Immortificatio passionū. 245
Impatientia in aduersis. 260
Impatientia in morbis. 277
Impat in morbo cæcitat. 289
Impatientia in podagra. 293
Impat. in morbo lepræ 296
Impat. in Paupertate. 299
Impatientia in damno rerum tempor. 312
Impatientia in obitu parentum, liberorum, fratrum, amicorum. 319
Inconstantia. 337
Indiscretio, vel imprudentia. 347
Ingratitudo. 358
Inobedientia. 371
Inuidia. 393
Iracundia. 404
Iudicium proprium. 421
Iudicium temerarium. 432
Iuramentum. 447

L

Linguæ abusus. 461
Ludus aleæ. 485
Luxuria. 494

M

Maledictio. 516
Mendacium. 523
Mortis metus immodicꝰ. 532
Mulierum commoratio, maximè cum clericis & monachis. 555
Munerum corruptela. 575

Murmuratio. 585

N

Negotiatio illicita. 589

O

Obſtinatio. 598
Odium. 610
Otium. 624

P

Peccatum generatim. 638
Peccatum veniale. 665
Perſonarum acceptio. 678
Pigritia. 693
Præſumptio. 705
Procraſtinatio. 714
Proprietas religioſorum. 726
Pudor noxius. 741
Puſillanimitas. 755

R

Recidiua peccatorum. 762

S

Simonia. 773
Societas praua. 789
Spectacula illegitima. 800
Superbia. 820
Superſtitio. 735

T

Tentationes. 857
Tepiditas ſpiritualis. 875
Timor humanus & ſeru. 887
Triſtitia. 896

V

Veneficia. 903
Veſtium luxus. 925
Vindicatio iniuriæ. 937
Voluntas propria. 965
Voluptas carnalis. 976
Votorum violatio. 989
Vſura. 1013

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi.

LVdouicus Michaëlis Prouincialis Collegiorum Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maii 1583. & Henrico IV. nunc regnante 20. Decembris 1606. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque Superiorum permiſſione imprimant: permittit PAVLO FRELON Lugdunenſi Bibliopolæ, vt librum qui inſcribitur *Παγκέλιον*, hoc eſt arca medica variis diuinæ ſcripturæ priſcorum Patrum Antidotis aduerſus animi morbos inſtructa & in gratiam Confeſſariorum, Concionatorum & religioſæ vitæ cultorum edita à IOANNE BVSAEO Societatis IESV Theologo ad 6. proximos annos imprimere ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni 17. Nouembris 1608.

LVD. MICHAELIS.

ODE EXEGETICA
OMNIBVS ANIMARVM MEDICIS.

ADÆ propago posthuma criminum
Regnata monstris. Tartareum nefas
Altè ingemiscens, aut medelam, aut
Immedicata feret ruinam.
Absessa putri viscera toxico,
Iurata morti pectora, pectora
Cadaueroso exsucca tabo
Funeream meditantur vrnam.
Heu! quis Machaon, quis Podalyrius
Intoxicatas felle venefico,
Vel funeratas iam medullas
Parte sui meliore sanet?
Quot taminatur flagitiis homo,
Tot mens venenis, tot iaculis cadit.
Fractam adtegrabit sanitatem.
Si reuomat rediuiua virus.
Adest beatis ignibus incita
Patrum corona Spiritualium;
Adeste Pastores, ægro
Qui vitium pecori timetis;
Verenda cœlo qui putealia
Deo obtinetis Præside Iudices,
Iniuriarum cognitores,
Et veniam accelerare prompti,
Adeste; noxarum vlcera tabida
Curationum mirificis modis
PANARIVM ANTIPHARMACORVM
Gorgoneo abripiet draconi.

Olim anteceſſit, qui Ierichuntici
Inhoſpitales indigenæ plagas
Putore ſoluit, liberalis.
In medicum Samarita ſumptum.
Præluxit idem, ſede ab eburnea
Laborioſis actus amoribus,
Caſtella, vicos, Ciuitatum
Et plateas peragrans medendo.
Attemperauit pharmaca poculis
Potenter orbis miſcuit artifex,
Vitæque amicauit ſupinos
Peſtiferis colubri ſuſurris.
Exempla tanti vos Cápitis trahant:
Peſſum datarum funera Mentium
Aucti officinâ ſucci plenâ,
Antidoto reparate vitæ.
Hoc explicantur Codice Olympica
ORACVLORVM Balſama; promite
Senſu efficaci præpotentes
Peſtem Erebi tenuare ſuccos.
Sententiarum ſaluificas Sacri
PATRES, diætas in cumulum dabunt;
Dabunt ſalutem EXEMPLA, pictis
Viua, notis operoſiora.
Ergo ampliores tot Medicatibus,
Non ocioſam ſubſidio nouo
Aptate curam: interminatum
ARCHIATROS precium reponet.

PANA-

PANARIVM
ANTIDOTORVM SPIRITVALIVM ADVERSVS ANIMI MORBOS, alphabetario ordine instructum.

A

ACEDIA.

Remedia contra Acediam.

PRIMVM Remedium esto. Considera Acediam in genere suo peccatum esse lethale, & inter vitia capitalia septem numerari. Nomine enim acediæ sancti Patres ferè intelligunt tædium graue in exercendis actionibus pijs ad salutē necessarijs: vt si quis ex tædio canonicarū horarum lectionem omittat, qui ad eas dicendas ratione Ordinis, vel Beneficij Ecclesiastici est obligatus. B. GREGORIVS vocat *animi tristitiam*, eiúsque effectus assignat, malitiam, rancorem, pusillanimitatem, desperationem, torporem circa præcepta, & vagationem mentis erga illicita.

Aug. in Ps. 106. Damas. l 2. c. 14 Th. Aq. 2. 2. q. 35 a. 1. Greg. l. 1. in 1. Reg. c. 14.

II. REMED. Oborto in animo fastidio, illicò te ad opus præstandum accinge. *Experimento enim probatum est*, inquit CASSIANVS, *acediæ impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam.* Quòd si opere inchoato difficultas aliqua obrepat, in eo persequendo fortiter persiste, quia progressus laborem reddet leuiorem. Vnde B. BERNARDVS: *Cùm te torpore, acedia, vel tædio affici sentis, noli propterea diffidere, aut desistere à studio spirituali.* Et iterum: *Cùm inceperis, tristitia implebit cor tuum: sed si perseueraueris, tristitia tua conuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renouabitur, vel potiùs noua creabitur, vt omnia, quæ primò difficilia, imò impossibilia videbantur, cum multa currantur dulcedine & aniditate.*

Cass. li. 10. c. 25.

Ber. ser. 12. in Cant.

Ser. 3. de Asce.

III. REMED. Si ad tædium discutiendum, opúsve aggrediendum sis æquo imbecillior, implora per humiles preces diuinum auxilium. *Oratio* siquidem *humiliantis se*, ait Sapiens, *penetrabit nubes, & non discedet, donec altissimus aspiciat*; & Regius Psaltes: *Prospexit in orationem humilium.* Vnde S. AVGVSTINVS agens de tædio quorundam, quos, licèt probabiliter inter homines sine malorum morum querela conuersarentur, nec legere nec orare delectabat, sic scribit: N*on est ista leuis tentatio. Agnosce te in illa* (tentatione tædij, cùm adest) *& exclama ad Dominum, vt de necessitatibus tuis etiam hic liberet te: & de hac tentatione liberatus cùm fueris, confiteantur illi miserationes eius.* Et B. BERNARDVS: *Cùm te acedia, vel tædio affici sentis, noli propterea diffidere, aut desistere à studio spirituali, sed instantius require manum, trahi te obsecrans sponsæ exemplo, donec denuò suscitante gratia factus promptior, alacriórque curras & dicas: Viam mandatorum tuorum cu-*

Eccl. 35. 21.

Ps. 101. 18.

Aug. in Ps. 106.

Ber. ser. 22. in Cant.

Ps. 118. 32.

curri, cùm dilataſti cor meum. Sic autem quandiu adeſt gratia, delectare in ea, vt non te exiſtimes donum Dei iure hæreditario poſsidere, ita videlicet ſecurus de eo, quaſi nunquàm perdere poſsis, ne ſubitò, cùm fortè retraxerit manum, & ſubtraxerit donum, tu animo concidas, & triſtior, quàm oportet, fias, Et paulò poſt: *Curabis potiùs, ſi ſapis, pro conſilio Sapientis, in die malorum non immemor eſſe bonorum, atque in die bonorum non immemor eſſe malorum. Ergo in die virtutis tuæ noli eſſe ſecurus, ſed clama ad Deum cum Propheta, & dic: Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Eccl. 11. 27. Pſalm. 70. 9.

IV. REMED. Si nec orationis beneficio ab omni tædio liberatus fueris, non idcirco animum deſponde, ſed oculos coniice in Chriſti Domini exemplum, qui grauiſſimum quoddam tædium, tum in horto orans, cùm diceret: *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*; perpeſſus eſt; tum de cruce pendens, cùm exclamaret, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Vnde liquet tædium etiam graue poſſe aliquando tolerari citra culpam, modò adſit bene agendi vel patiendi voluntas, vt erat in Chriſto. Hæc autem vbi præſto fuerit, & de manu Dei tædij pœnam acceperis, mox ſuppetet tibi cum Chriſto, Angelica, imò diuina conſolatio. Matth. 26. 38. Matth. 27. 46. Luc. 22. 43.

V. REM. Seriò conſidera hominis nouiſſima. *Memorare nouiſsima tua*, ait S. Scriptura, *& in æternum non peccabis.* Ac primò mortem. *Mors enim omnium vitiorum* vt loquitur Caſſianus, *eſt peremptoria.* 2. Iudicium particulare mortem proximè conſequens, cuius ſeueritatem expendens vir ſimplex & rectus B. IOB: *Quid faciam*, inquit, *cùm ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi? ſemper enim quaſi tumentes ſuper me* Eccl. 7. 40. Caſſ. col 16. c. 6. Iob. 31. 14. & 23.

fluctus, timui Deum, & pondus eius ferre non potui. 3. Infernum, & vitam æternam. *Frater quidam,* vt est in vitis SS. Patrum, *à sene Achille rogauit, cur sedens in cella pateretur acediam? Cui senex ait: Quia necdum vidisti requiem, quam speramus, nec tormenta, quæ timemus. Si enim ea diligenter inspiceres, etiamsi vermibus plena esset cella tua vsque ad collum, tu tamen in ipsa iaceres sine acedia.*

V. P. dist. 2. § 103.

Vide plura, verbo, *Tepiditas, otium, tristitia, desolatio, pigritia.*

ADVLATIO.

Remedia contra adulationem.

I REMEDIVM. Considera, quàm grauiter diuina Scriptura hoc vitium insectetur, cùm generatim in omnibus qui ex laudibus aliorum gratiam aucupantur, tum speciatim in iis, qui etiam improbis assentantur. *Væ,* inquit Isaias, *qui iustificatis impium.* Et Salomon: *Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum.* Et iterum: *Qui dicunt impio, iustus es, maledicent ei populi.* Tum Dauid: *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Exacerbauit Dominum peccator.* Adhæc & in iis, qui probis, vel malis adulantur, vt eos in fraudem aliquam inducant. Vnde in Prouerbiis dicitur: *Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.* Et Propheta Ieremias. *Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut in gentem huiusmodi non vlciscetur anima mea?* Hinc Sapiens: *Melius est,* inquit, *à sapiente corripi, quàm stultorum adulatio-*

Isa. 5. 23. Prouer. 17. 15. Prouer. 24. 24. Psa. 10. 3. Prouer. 26. 5. Ierem. 9. 8. Eccl. 7. 6.

ne decipi. Et: *Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula blandientis.* Prouer. 27.6.

II. REMEDIVM. Considera, quàm acriter idem perstringant Sancti Patres. Vt S. BASILIVS in homil. in verba Psalmi: *Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Multi enim sunt*, inquit,, *qui pro bonis prauas comprobant actiones, & vitia virtutibus vicinis honestare contendunt. Nam scurrilem eloquentem vrbanum ac politicum, parcum vt sobrium dispensatorem commendant, &c. In verborum namque benedictione tales omnes, execrationem vitæ suæ inducunt: ac veros æternæ damnationis ob ea quæ approbant, sese constituunt.* HIERONYMVS: *Proprie hæreticorum est adulari, & eorum, qui decipere cupiunt audientes, dicente Apostolo. Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt, sed suo ventri, & per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium. Semper insidiosa, callida, blanda est adulatio, pulchréque apud Philosophos definitur, blandus inimicus.* IOAN. CHRYSOST. *Prauitatem non æmulari tantùm, verùm etiam in ea viuentes laudare, supplicium haud mediocre nobis conciliat: & si fas est quiddam nouum & admirandum dicere, grauius supplicium, quàm manet illos ipsos, qui malè viuunt.* Atque infrà: *Nam collaudare delinquẽtes, quod ad supplicij pertinet æstimationem, lõgè plus est, quàm delinquere, idque iure optimo, cò quòd hoc suffragium proficiscatur ab animo planè corrupto, & insanabili morbo laborante. Siquidem is, qui dum peccat, condemnat interim peccatum suum, poterit aliquando ad se redire: at qui laudat malitiam, is se priuauit curatione, quam adfert pœnitentia.* AVGVSTINVS: *Insanit, qui laudat quod non est bonum. Si laudes iniquum, eo ipso quod iniquus est, nónne & tu iniquus es? Si laudes furem, eo ipso quod fur est, nónne & tu particeps eris? Si laudes*

Psal. 61. 5.

Hier. li. 1. con. Pelag. Rom. 16. 18.

Chrys. ho. 2 ide Dauid & Saul.

Aug. in Psa. 134

iustum, eo ipso quòd iustus est, nónne & tu inde partem habes laudando? Non enim laudares iustum nisi amares: non amares, si nihil inde haberes. Et alibi: *Duo sunt genera persecutorum, scilicet, vituperantium, & laudantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quàm manus persequentis.* PAVLINVS ad Celantiam: *Adulatorum assentationes, velut quasdam pestes animæ fuge. Nihil est, quod tam facilè corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat. Vnde & quidam Sapiens ait: Verba adulatorum mollia, feriunt autem interiora ventris. Et Dominus loquitur per Prophetam: Populе meus, qui beatificant vos, seducunt vos, & semitas pedum vestrorum dissipant. In multis, isto maximè tempore regnat hoc vitium, quodque est grauissimum, humilitatis ac beneuolentiæ loco ducitur: eo fit, vt qui adulari nescit, aut inuidus aut superbus putetur.*

In Psal. 59.

In Hier. ep. 14.

Prou. 18 8.

Isa. 3. 12

III. REMED. Considera, quid natura duce Ethnici de adulatoribus senserint. PLATO in Phædro, appellat feras humano generi pestilentes, similes veneficis, imò impuris dæmonibus, qui animos incautos funestis epulis foueant, & sordidibus noxiis inquinent. BION apud Laërtium rogatus, inter animalia quod esset pernicioſius, respondit, inter fera tyrannum, inter mansueta adulatorem. ANTISTHENES, teste Stobæo docuit melius esse in coruos, quàm in adulatores incidere, quòd hi viuentibus, illi mortuis oculos eruant; indicans tantam esse vim adulationis, vt hominem excæcet. Quare ALEXANDER Seuerus optimus Imperator, blandius aliquid in salutatione dicentem, aut abiici volebat, si loci qualitas pateretur; aut cachinno excipi, vt in eius vita scribit Ælius Lampridius. Certè è Christianis principibus LADISLAVS Poloniæ rex non

Plato.

Laë. l. 1.

Sto. ser. 12.

Lampr.

veritus est palàm adulantes colaphis excipere: rogatúsque cur id faceret, respondit, se percutientes repercutere.

IV. REMED. Pone ob oculos exemplum Christi Domini, qui cùm S. Ioannem Baptistam multis laudibus ornare instituisset, nec præsentè, nec coram eius discipulis, vt adulationis notam defugeret, collaudauit, vti sapienter animaduertit CHRYSOST. in op. imperf. *Quàm bene*, inquiens, *recedentibus discipulis cæpit laudare Ioannem, non sicut quidam adulatores, qui hominem in faciem laudant, aut quando vident amicos eius fideles adesse, aut domesticos, quos credunt nuntiaturos illi quicquid audierint. Insipiens gaudet laudari in faciem: vir autem sapiens, quando laudatur in facie, flagellatur in corde.* Contrà verò cùm ipse à Scribis & Pharisæis, eorúmque discipulis per adulationẽ laudaretur, duriùs semper eis respondit, quàm cùm impeteretur maledictis. Nam cùm dicerent: *Magister, scimus, quia verax es, & viã Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo; non enim respicis personam hominũ*, &c. respondit: *Quid me tentatis hypocritæ?* Et cùm miraculorum patratorem eum agnoscerent, signúmq; ab eo peterent: *Generatio*, inquit, *mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.* At alibi cùm Iudæi illi obiicerent per summam cõtumeliam: *Nônne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmoniũ habes?* mansuetè respondit: *Ego dæmonium nõ habeo, sed honorifico Patrẽ meum, & vos inhonorastis me.* Quo exemplo discis, si quando laudum tuarum præconia audire cogaris, minimum tristitia vultus ostendere, tibi ea displicere: *iustos enim* inquit alicubi B. GREGORIVS, *laus sua cruciat, iniquos exultat.* Et adulator, qui quærit placere, si

Matth. 15. 7. & *seq.*

Chr. ho. 27. *in Matth.*

Matth. 22. 16.

Matth. 12. 39.

Ioan. 8. 48.

Greg. 26. *Mor. c.* 23.

diſplicere tibi ſuos conatus viderit, mox labellum comprimet. Deinde dicto aliquo ea auertere, vti
Pſalm. 113. 9. eſt illud: *Non nobis, Domine, non nobis: ſed nomini tuo da gloriam.*

V. REMED. Operam da, vt non facilè, niſi iuſta ratio ſecus poſtulet, in alienas laudes, hominum maximè adhuc viuentium, prorumpas, memor dicti Sapientis: *Ante mortem ne laudes hominem*
Eccl. 11. 30. *quenquam*: tum ne ipſe notam adulatoris, ſuſpitionémve placendi hominibus incurras; tum ne laudato anſam præbeas elationis & iactantiæ: nihil enim eſt, vt ſuprà dixit B. PAVLINVS, quod *tam dulci & molli vulnere mentem feriat*, ac adulatio:
Greg. l. 30. Mor. c. 20. *& ſi ad tempus*, auctore, S. GREGORIO, *patienter ſuſcipitur, augetur, & paulliſper demulcet animum, vt à rigore ſuæ rectitudinis molleſcat in delectatione ſermonis.*
Chr. ho. 43. Vnde B. CHRYSOST. ad pop. Antioch. non dubitauit affirmare, laudum humanarum, honorúmq; deſpicientiam *eſſe angelicæ cuiuſdam animæ verticem cœleſtis teſtudinis tangentis.*

VIDE plura, verbo, *Gloria vana, Hypocriſis, Timor humanus.*

AMBITIO.

Remedia aduerſus ambitionem.

I REMEDIVM. Conſidera Spiritum ſanctum in diuinis literis nos dehortari ab ambitione, id
Eccl. 7. 4. eſt, cupiditate honorum & dignitatum. *Noli quærere*, ait Sapiens, *à Domino Ducatum, neque à Rege*
Matth. 20. 25. *cathedram honoris.* Et ſapientium princeps CHRISTVS, cùm duo eius diſcipuli ad dominatum aſpirarent, ita redarguit eorum ambitionem: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maio-*

res ſunt, poteſtatem exercent in eos: non ita erit inter vos: ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus. Quam eandem ſententiam repetiuit & alibi Dominus, cùm acriter Scribas & Phariſæos reprehendiſſet, quòd amarent *primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Deinde cùm iidem diſcipuli exultarent, quòd dæmonia ipſis ſubiicerentur, reſpondit: *Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem*, indicans Luciferum de cœlo ad tartara deturbatum ob faſtum aliis imperandi. Et addidit: *Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus ſubijciuntur vobis.* Nec mirum eſt Chriſtum tam infeſtum fuiſſe ambitionis vitio, cùm primum caput doctrinæ Chriſtianæ ſit de humilitate, contemptu ſui, & contumeliis perferendis: *Beati pauperes ſpiritu*, id eſt, humiles, inquit AVGVST. *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Beati eſtis cùm maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersùm vos mentientes propter me; gaudete & exultate.*

Matth. 23. 6.

Luc. 10. 18.

ver. 20.

Matth. 5. 3.

Matth. 16. 24.

Matth. 5. 11.

II. REMEDIVM. Conſidera quid SS. Patres de hoc vitio ſcripſerint. S. BERNARDVS ita ſcribit: *Ambitio, ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum aruigo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem.* Et paulò pòſt: *Tertia* Chriſti tentatio *de ambitione fuit, quando ſatã omnia regna mũdi promiſit, ſi cadens adoraret eum. Videsne quòd ambitionis via adoratio diaboli eſt, qua videlicet ad honores & gloriam mundi perueniendum ſuis*

Bern. in Pſa. 90.

Matth. 2. 9.

ille adoratoribus pollicetur? B. GREGORIVS initio pastoralis: *sunt nonnulli, qui intra sanctam Ecclesiam per speciem regiminis gloriam affectant honoris; videri Doctores appetunt, transcendere ceteros concupiscunt, atque attestante Veritate, primas salutationes in foro, primos recubitus in cœnis, primas in conuentionibus quærunt cathedras: qui susceptum curæ pastoralis officium ministrare digne tantò magis nequeunt, quantò ad huius humilitatis magisterium ex sola elatione peruenerunt. Contra quos Dominus per Prophetam queritur, dicens: Ipsi regnauerunt & non ex me, principes extiterunt, & ego ignoraui. Vnde ad se quibusdam & post miracula venientibus dicit: Recedite à me operarij iniquitatis.* CHRYSOST. ad pop. Antioch. *Vt sæui quidam venti in tranquillum mare delati totum ab imo subruunt, vt & arena cum undis misceatur: sic ambitio & turpis quæstus animam subeuntes omnia subuertunt. Excæcat mentis intuitum præsertim gloriæ furor: nam pecunias quidem contemnere volenti satis est facile: honorem autem à multis collatum despicere, multi laboris indiget, magnæ sapientiæ, angelicæ cuiusdam animæ ipsum cœlestis testudinis verticem tangentis. non est enim, non est inquam, vitium ita tyrannicum & vbique dominans.* AMBROSIVS in Lucam. *Hoc ipso perniciosior ambitio est, quòd blanda quædam est consiliatricula dignitatum, & sæpe, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subruere, facit ambitio criminosos. Habet enim forensem gratiam, domesticum periculum, & vt dominetur aliis, prius seruit, curuatur obsequio, vt honore donetur.* CYPRIANVS: *Etiam in sinu sacerdotum ambitio dormit, ibi sub vmbra recubat, in secreto thalami se fraudulenter occultat. Simon Apostolorum temporibus venalem Spiritum sanctum Petrum donis aggreditur, & tentat emere potestatem, per quam*

Greg. p. 1. c. 1.

Matth. 23. 6.

Oseæ 8. 4.

Luc 13. 27.

Chr. ho. 43.

lib. 4. c. 4.

Cyp. se. de ieiu. & tent.

Act. 8. 19.

plura lucretur; Hæc ſacrilegij forma per omnia officia gradúſque diſcurrit, & nihil intentatum ambitio prætermittit. Nec dubitet quiſquam diaboli hæc eſſe negotia, & nundinatores eius, quicunque hæc exercent commercia.

III. REMEDIVM. Conſidera quid Gentilium ſapientiſſimi de ea ſcripſerint. M. TVLLII in libris de officijs hæ ſunt ſententiæ: *Miſerrima eſt omninò ambitio, honorúmque contentio.* Et. *Complures ſe ſcelere contaminarunt imperij cupiditate.* Et, *In liberis ciuitatibus regnandi cupiditate nihil tetrius, nihil fœdius excogitari poteſt.* SENECA in epiſtolis: *Relinque ambitum, tumida res eſt, vana, ventoſa, nullum habet terminum: tam ſollicita eſt, ne quem ante ſe videat, quàm ne alium poſt ſe. Laborat inuidia, & quidem duplici: & inuidetur ei, & inuidet ipſe. Vides, quàm hic miſer ſit. Confragoſa in faſtigium dignitatis via eſt.* Et rurſum: *Ambitio ipſi naturæ vim parat. Non illeire vult, ſed non poteſt ſtare: non aliter, quàm in præceps deiecta pondera, quibus eundi finis eſt, iacuiſſe. Quid Cneum Pompeium in Africam, quid in Septentrionem, quid Mithridatem & in Armeniam, & omnes Aſiæ angulos traxit? infinita ſcilicet cupido creſcendi, cùm ſibi vni parum magnus videretur. Quid C. Cæſarem in ſua fata pariter ac publica immiſit? Gloria & ambitio, & nullus ſupra ceteros eminendi modus. Vnum ante ſe ferre non potuit, cùm Reſpub. ſupra ſe duos ferret.* Sic ille, iuxta illud LVCANI. *Nec fert Pompeiúsve parem Cæſarve priorem.* PHAVORINVS Philoſophus apud Stobæum aiebat ambitioſos partim eſſe ridiculos, partim odioſos, partim miſerabiles. Ridiculos, quòd ad maiora aſpirarent. Odioſos, quòd ea conſequerentur. Miſerabiles, quòd ſpe fallerentur

Cic. 1. offic. & 3.

Sen. ep. 852.

Luc. li. 1. bell. ciuil.

Stob. ſer. 2. de prouid.

sæpiùs, non assequerentur quod quærebant. TIMON verò, cognomento μισάθεωπος, auaritiam & ambitionem vocabat elementa malorum. Quemadmodum enim ex elementis omnia generantur naturaliter, sic ex auaritia & ambitione omnia vitia generari.

Ser. 8. de instit.

IV. REMED. Considera exemplum Christi Saluatoris ab honoruu cupiditate alieniſſimi. Nã primùm, *cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*, vt loquitur Apostolus, *sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiẽs.* Deinde vt seruus per annos triginta, & fabri filius intra maternos parietes latuit. Inde in publicum progressus, quasi seruus & peccator, à seruo suo Ioanne Baptista cum summo honoris omnis contemptu baptizari voluit. Desertum verò ingressus, diabolum de ambitione omnium regnorum mundi ipsum tentantem acri obiurgatione repressit, dicens, *Vade Satana.* Eâdem & Apostolum Petrum à dedecore & contumelia futuræ passionis dehortantem coërcuit. Adhæc cùm populus trans mare Galileæ ob patratum miraculum eum rapere, & regem facere vellet, in montem aufugit. Et quia docuerat se non venisse ministrari, sed ministrare, tanquàm minister linteo se præcinxit, & pedes discipulorum suorum, inter quos erat proditor Iudas, lauit, dicens: *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Demùm humiliauit se vsque ad mortem, mortem autem crucis*, id est, omnium ignominiosissimam, & omnibus mundi honoribus è diametro contrariam. Quod imprimis meditandum proponit B. Paulus, nam cùm dixisset: *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem*

Phil. 2. 6.

Matth. 3. 13.

Matth. 4. 10.

Matth. 16. 23.

Ioan. 6. 15.

Matth. 20. 28.

Ioan. 13. 4.

Phil. 2. 8.

Hebr. 12. 2. 3.

IESVM, *qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta,* ſubiecit: *Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduersùs ſemetipſum contradictionem.* Recogitauit profectò B. BERNARDVS, dum alicubi ita ſcribit: *Erubeſce ſuperbe cinis. Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis auctori? vtinam mihi aliquando tale aliquid cogitanti Deus reſpondere dignetur, quod & ſuo increpando reſpondit Apoſtolo. Vade, inquit, poſt me, ſatana, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt. Quoties enim hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo, & verè non ſapio ea quæ Dei ſunt.* *B. ſer. 1. in Miſſus eſt.* *Matth. 16, 23.*

V. REMED. Conſidera exempla Sanctorum, qui omnes dignitates, honoréſque reſpuerunt; nõ omnia quidem, quia ſunt innumera, ſed illuſtriora. S. AMBROSIVS, teſte Paulino, à populo & Imperatore Epiſcopus Mediolanenſis poſtulatus, noctu ex vrbe aufugit, & cùm Ticinum iter intendiſſet, non ſine miraculo manè deprehendit ſe eſſe in porta Mediolanenſi. S. HIERONYMVS ita refugit omnes honores, vt, licèt ſacerdos, tamen miniſteria ſacerdotis in ſuo monaſterio exercere reformidarit. S. CHRYSOST. teſte Metaphraſte, veritus ne ad honores eucheretur, in ſolitudinem aufugit; ſed Flauianus diuinitùs monitus è ſpelunca extractum ſacerdotem fecit; vi deinde Antiochia ad Archiepiſcopatum Conſtantinopolitanum pertractus S. MARTINVS, auctore Sulpitio, ne Diaconatum quidem, ſuadente S. Hilario, ſuſcipere voluit: ad Epiſcopatum autem coactus. Cùm autem quidam Epiſcopi, vilitate perſonæ & habitus deterriti, conſecrare eum nollent, valde gauiſus eſt, eoſdémque maiori honore deinceps, quàm alios, proſecutus eſt. S. AVGVSTI- *Paul. in vita.* *Epiph. ep. ad Ioan.* *Metaph. in vita.* *Sulp. in vita.* *Aug. ep. 148.*

NVS, vt ipſe confitetur, cognita morte ſui Epiſcopi, fugit ab vrbe, ſed cùm vrgente populo inuitus ab Epiſcopo Hipponenſi ad ſacerdotium traheretur, in ordinatione totus perfuſus fuit lacrymis. B. GREGORIVS quoque, vt habet Ioannes Diaconus, electus in ſummum Pontificem, non modò aufugit, ſed etiam literis compellauit Mauritium Imperatorem, ne conſentiret electioni: Iudicio autem cœleſti columnæ igneæ proditus, & Pontifex factus, primus ſe epiſtolis *ſeruum ſeruorum* appellauit. S. AMMONIVS eremita, teſte Palladio, auré ſibi præcidit, ne fieret Epiſcopus. S. MALACHIAS, vt ſcribit S. Bernardus in eius vita, non ſuſcepiſſet Epiſcopatum, niſi Epiſcopi congregati illi anathema comminati fuiſſent. Omnem ſiquidem locum ſublimem & excelſum velut præcipitium, ait idem, reformidabat. Ipſe quoque S. Bernardus, & poſt eum S. Thomas Aquinas, S. Bernardinus, aliíque complures non ſemel Epiſcopatus delatos repudiarunt. Et noti ſunt hoc ſeculo, qui in ordinem Patrum purpuratorum non ante referri ſe paſſi ſunt, quàm in virtute obedientiæ à ſummo Pontifice cogerentur.

Ioan. in vita.

Pall. hiſt. Lauſiaca. c. 12

Surius in vitæ. Caſ. Baronius. Rob. Bellar.

VI. REMEDIVM. Conſidera cur ſancti viri iam nominati tantoperè refugerint dignitatem Epiſcopalem. Nimirum intelligebant, quò ad ſublimius faſtigium proucherentur, hoc ſe ad ampliorem vitæ morúmque perfectionem obligari. Legerant illud Sapientis: *Iudicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.* Et, *Potentes potenter tormenta patientur.* Et illud Chriſti: *Cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo.* Et illud Apoſtoli: *Obedite præpoſitis veſtris; ipſi enim pernigilant, quaſi*

Sap. 6. 6. 6.

Luc. 12. 48.

rationem pro animabus vestris reddituri. Vnde vnus ex illis in Pastorali suo ita scripsit: *Prælatus tot sibi coronas multiplicat, quot Deo animas lucrifacit: sic si peruersa perpetrat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittit.* Et alius pro concione exponens Acta Apostolorum, dixit: *Si nouisses quòd Episcopus debet omnium onera gestare, quòd aliis irascentibus detur venia, ipsi verò nequaquàm; quòd alijs peccantibus supereſt excusatio, ipsi verò minimè, haudquaquàm festinasses ad primatum, haudquaquàm accurrisses. Hic enim omnium linguis expositus est, omnium iudiciis obiectus, & sapientium & insipientium curis perpetuis obtunditur, tum diurnis, tum nocturnis.* Et infrà: *Non temerè dico, sed vt affectus sum, ac sentio. Non arbitror inter sacerdotes multos esse qui salui fiant, sed multò plures, qui pereant. In causa est: quoniam res excelsum requirit animum. Multas enim habet causas, quæ depellant ipsum à suis moribus, & innumeris oculis illi vndique opus. Non vides, quàm multas res oportet adesse Episcopo, vt sit appositus ad docendum, vt tolerans malorum, vt tenax sit ac fidelis in doctrina sermonis? Quanta hoc difficultatis? & quod alij peccant, illi imputatur. Nihil dico præterea, si vel vnus tantùm decedat non initiatus, nóme totam ipsius subuertit? Vnius enim animæ perditio tantam habet iacturam, vt nulla ratio possit æstimare. Etenim si vnius animæ salus tanti est, vt ob hanc filius Dei fieret homo, tantâque pateretur, perditio, cogita, quantam conciliabit pœnam? Quòd si quis ob hominem in hac vita perditum morte dignus est, quantò magis ille?* Heb. 13. 17. Greg. 3. p. c. 5. Chrys. ho. 3. in Act.

VII. REMED. Statue apud animum tuum, te nequaquàm ad Magistratus Prælaturas, aliáque honorifica officia, quæ onus alijs imperandi annexum habent, aspiraturum: & si offerantur, te gi-

uerſaturum, niſi vel cogat Maiorum auctoritas, vel charitas Chriſtiana ſapiẽtum iudicio ita poſtulare videatur. Deinde nec aſſumpturum quamuis aliam dignitatem, licèt ab onere eiuſmodi immunem, nisi pater ſpiritualis, qui conſcientiam tuam habet perſpectam, id exiſtimet ad maiorem Dei gloriam ſine ſalutis tuæ factura ceſſurum. Vbi autem ſuſceperis, opta in animo, non tibi ſemper ab omnibus honorem officio alioquin congruentem deferri, memor dicti Sapientis: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. In ſummo honore*, inquit in ſermonibus de tempore Auguſtinus, *ſumma tibi ſit humilitas. Honoris laus eſt, humilitatis virtus.* Et Gregorius Magnus ad Joannem Epiſcopum Rauennatem: *Nihil in Epiſcopali ceruice ſplendidiùs fulget, quàm humilitas.*

Eccli. 3. 20.

Auguſt. ſer. 215. Greg. li. 2. ep 54.

VIDE verbo, *Gloria vana, ſuperbia, veſtium luxus.*

AMOR SVI.

Remedia contra amorem ſui.

I REMED. Conſidera quid propriè ſit amor ſui. Agnitio enim morbi, vt vulgò dici ſolet, dimidiata ſanitas eſt. Amor ergo ſui nõ eſt naturalis ille amor, quo iubemur proximos, ſicut nos ipſos diligere, & de quo Apoſtolus dixit: *Nemo vnquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fouet:* ſed vitioſus, & à natura corrupta profectus, quo quis tantùm ſtudet ſuis commodis, nulla ratione habita vel diuinæ gloriæ, vel alterius finis honeſti, vt docent SS. Patres. Repugnat autem hoc vitium è diametro charitatis virtutiuel amori Dei, vt tradit B. AVGVST. in libris de ciuitate Dei: *Fecerunt*, inquit, *ciuitates duas amores duo: terrenã ſcilicet amor ſui*

Eph. 5. 29.

Baſ. reg breu c. 54. Greg. hom. 4. in Ezec. Aug. li. 14. c. 28.

vsque ad contemptum Dei: cæleſtem verò amor Dei vsque ad contemptum ſui: illa in ſeipſa, hæc in domino gloriatur. Et eſt radix, fons & ſeminarium omnium vitiorũ, vti latè declarat idem Auguſtinus, & indicat D. Paulus in altera ad Timotheum epiſtola. Nam cùm dixiſſet: *In nouiſſimis diebus erunt homines ſeipſos amantes*, mox ſubiungit, *cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes*, &c. *& voluptatum amatores magis, quàm Dei.* Immo vix bonum aliquod opus facimus, etiam ſi arbitremur ad gloriam Dei factum, quod non iſto vitio amoris ſui inquinemus, dum occultè vel gloriam, vel voluptatulam aliquam noſtram in eo quærimus. *Scimus*, inquit B. GREGOR. *quia vehementer claudit oculum cordis amor priuatus.* Quocirca omni ope contendere debes, vt hunc fontem obſtruas, hanc radicem funditus exſtirpes, ſi ad virtutum, perfectæque vitæ culmen peruenire velis.

Aug. li. 22. de ciu. cap. 22.

2. Tim. 3. 2. 3.

Gre. hoì 4 in Ezech.

II. REMED. Conſidera amorem ſui non ſolum omnium peccatorum, grauium æquè ac leuiũ eſſe parentem & altricem, ſed etiam eſſe ſpeciem idololatriæ. Si enim, teſte Apoſtolo, *auaritia ſimulacrorum ſeruitus eſt*, eò quòd auarus pecuniam ſuã, dum ea vti non audet, quaſi ſtatuam in arca defixam colat & adoret: guloſorum quoque & ebrioſorum, ſecundùm eundem *Deus venter* ſit, eò quòd neglectis veri Dei mandatis, cuticulæ tantum curandæ operam dare videantur, quãtò magis amor ſui, ſuæque voluntatis explendæ deſiderium erit idolorum ſeruitus, ex quo & auaritia, & gula, ceteræque vitiorum capitalium peſtes originem ſuã ducunt? Quam ſeruitutem ob oculos nobis poſuit Propheta Ezechiel, dum ait: *Dixiſti, Deus ego ſum:*

Col. 3. 5

Phil. 3. 19.

Exe 28. 2.

dediſti cor tuum quaſi cor Dei. Et Samuel, cum regi Sauli ſuæ magis, quàm diuinæ voluntati obſequéti dixit: *Quaſi peccatum ariolandi eſt Deo repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* Ille enim voluntatem ſuam Dei voluntati anteponebat, ac proinde eam ſupra Deum colebat & venerabatur.

1. Reg. 15. 23.

III. REMED. Quia autem hic Amor ſui valdè humanam mentem excæcat, vel, vt loquitur B. GREGOR. *vehementer claudit oculum cordis*, & idcirco non facilè agnoſcitur, maximè in excellentibus, virtutum operibus, vt in ipſa humilitate, & vanæ gloriæ contemptu, vt obſeruauit B. AVGVSTINVS, in Confeſſionum libris. *Sæpe enim*, inquit, *homo de ipſo vanæ gloriæ contemptu gloriatur, ideoque nõ iam de ipſo gloriæ contemptu gloriatur.* Itaque aduertere debes, quoſdam huius proprij amoris effectus eſſe manifeſtos, nec à culpa lethalis peccati immunes, vt ſunt ſeptem peccata capitalia, aliáque quæ ſuprà recẽſuit Apoſtolus, & in his facilè proprij amoris ingenium notatur. Alij verò ſunt occulti, qui non facilè agnoſcuntur, & ferè ſunt noxæ leuioris & venialis. Exempli loco ſint hi. Si in edendo, bibendo, dormiendo, ambulando, aliíſque adiaphoris actionibus, non tam neceſſitatis, quàm voluptatis tuæ habeas rationem; ſi in cultu corporis, domus, ſupellectilis ſis exquiſitior, quam communis hominum mos ferat; ſi ob vitium corporis naturale, vel officii tibi impoſiti vilitatem, vel ob inopiam parentũ pudore ſuffundare: ſi monitionem, vel reprehenſionem moleſtè feras: ſi à quibuſdam bonis operibus abſtineas, ne à vulgo irrideare: ſi libenter de rebus ad laudem tuam verſoribus loquare, vel alios loquentes audias: ſi ob

Aug. li. 10. c 38.

ium leuem aliorum facilè ad iram accendare; si iriam acceptam ægrè remittas: si tristeris, cùm im iudicium non ab omnibus probatur: si cui plus æquo familiaris. Et id genus alia.

IV. REMEDIVM. Apud animum tuum contue, & in matutina oratione propone, te omnia l gloriam Dei, non ad commodum tuum factu- im, iuxta consilium Apostoli ita scribentis ad Corinthios; *Sive manducatis, sive bibitis, vel aliud quid* 1. Cor. 10. 31. *citis, omnia in gloriam Dei facite.* Et ad Colossenses: Col. 3. 17. *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum*: ita enim fiet, vt non solùm amorem illum proprium & domesticum latronem conficias, sed etiam operibus alioquin adiaphoris, vt est opus edendi & bibendi, si in gratia Dei sis, promereris augmentum gratiæ & gloriæ. Si verò quid commendatione dignum priuatim, vel Matth. publicè egeris, id ex parte tua celare contendas, 17, 9. exemplo Christi, qui cùm admiranda quædam patrasset, vti in sui Transfiguratione, ea diuulgari vetuit. Si autem te inuito in publicum emanent, ea diuinæ gratiæ, non tuæ industriæ adscribe: & obrepenti cogitationi de vana gloria cum Christo Ioan. 8. identidem respondè: *Ego non quæro gloriam meam.* 50. 54. Et, *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Vel Psa. 113. illud Dauidis: *Non nobis Domine, non nobis, sed no-* 9. *mini tuo da gloriam.* Operæpretium quoque feceris, si non antè cubitum concedas, quàm conscientiam tuam excusseris, num aliqua in re commodum tuum, vel gloriam quæsieris. *Quis-* Greg ho. *quis enim vitæ suæ custodiam*, inquit B. GREGO- 4. in E- RIVS, *negligit discutere, quæ agit, quæ loquitur,* zech. *quæ cogitat, aut despicit, aut nescit, sibimetipsi præsens*

non eſt, quid ſemetipſum quotidiè exquirere atque cognoſcere ſollicitus non eſt. Ille autem veraciter ſibi in præſenti eſt, qui ſe in ſuis actibus tanquam alium attendit: nam ſunt multa peccata, quæ committimus, ſed idcirco nobis grauia non videntur, quia priuato nos amore diligentes clauſis nobis oculis in noſtra deceptione blandimur.

V. REMED. Seriò te dede proprij amoris abnegationi. Quod remedium dedit ſummus medicus Chriſtus: *Qui vult*, inquiens, *venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Quod bifariam intelligi poteſt. Semel vt abneges te eſſe quod es. Solus Deus *negare ſe non poteſt*, teſte Apoſtolo, qui ſolus dicere poteſt: *Ego ſum, qui ſum.* Homo autem & quæuis creatura dicere poteſt, ego non ſum, vel nihil ſum, ſicut dixit Paulus: *Nihil*, inquit, *minus fui ab iis qui ſunt ſupra modum Apoſtoli, tametſi nihil ſum.* Et S. Catharinæ Senenſi initio viſionum Dominus dixit: *Ego ſum qui ſum, tu es, quæ non eſt: hoc ſi ſcis, omnes laqueos inimici franges.* Immò quiuis ita ſentire debet, niſi ſeductor ſui eſſe velit. *Qui enim exiſtimat ſe aliquid eſſe*, inquit idem Paulus, *cùm nihil ſit, ipſe ſeſeducit.* Qui autem nihil ſe eſſe putat, quomodo amorem ſui retinere poteſt, vt commodum vel gloriolam in actionibus ſuis quærat: SECVNDO, abnegare temetipſum potes, ſi affectibus inordinatis renuncies, ac nouum hominem, exuto vetere, vt loquitur Apoſtolus, induas. Sic enim abnegationem hanc exponit B. Baſilius in regulis fuſiùs diſp. & S. GREGORIVS, qui ſic ſcribit: *Tunc nos ipſos abnegamus, cùm vitamus quod per vetuſtatem fuimus, & ad hoc nitimur, quod per nouitatem vocamur. Penſemus, quomodo ſe Paulus abnegauerat, qui dicebat, Viuo autem iam non ego:*

Matth. 16.24.
2. Tim. 2.13.
Exo.3. 14.
2.Cor. 12.11.
Raym. in eius vita.
Gal.6.5
Epheſ. 4.24.
Baſ.q.6. & 8.
G.ho.23 in Euã.
Gal.2. 20.

extinctus quippe fuerat ſæuus ille perſecutor, & viuere cœperat pius prædicator: ſi enim ipſe eſſet, pius profectò non eſſet. Sed qui ſe viuere denegat, dicat, vnde eſt, quod ſancta verba per doctrinam veritatis clamat? Protinus ſubdit, viuit verò in me Chriſtus, ac ſi apertè dicat, Ego quidem à memetipſo extinctus ſum, quia carnaliter non viuo, ſed tamen eſſentialiter mortuus non ſum, quia in Chriſto Spiritualiter viuo. DICES, difficile eſſe perfectè ſe abnegare, & omnem inordinatum ſui amorem exſcindere. NON diffiteor, *Fortaſſe,* ait idem Gregorius, *laborioſum non eſt homini relinquere ſemetipſum, minus quippe eſt, abnegare quod habet: valdè autem multum eſt, abnegare quod eſt.* Verùm Chriſtus idcirco mox adiecit (*& tollat crucem ſuã*) Labore indicans opus eſſe, ſecurim ad hanc omnium vitiorum radicem ponendam: crucem tibi, non Chriſti, ſed tuam eſſe ferendam, nempe vt carnem tuam *crucifigas cum concupiſcentijs eius*, ſicut crucifixit Paulus, qui ſcripſit: *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo.* Et, *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Quòd ſi & hæc crucula tibi oneroſa ſit, attende ad poſtrema verba ſententiæ Chriſti (*& ſequatur me*) ſi enim duce Chriſto crucifixo viam crucis & mortificationis ingreſſus fueris, omnia reddentur leuiora, quia ipſe dixit: *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.*

Gre. ib.

Matth. 16. 24.

Matth. 3. 10.

Gal. 5. 24.

1. Cor. 9. 27.

Gal. 6. 16.

Matth. 11. 30.

VIDE plura verbo, *Ambitio, Auaritia, Familiaritas nimia, Gloria vana, Gula, Immortificatio paßionum, Iudicium proprium, Luxuria, Mortis metus, Triſtitia, Voluntas propria, Voluptas carnis.*

AVARITIA.

Remedia contra Auaritiam.

I REMEDIVM. Considera in diuinis Scripturis Auaritiæ crimen omnibus alijs quasi anteponi. Sic enim loquitur Ecclesiasticus: *Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet.* Et paulò antè: *Auaro nihil est scelestius.* Et rursus: *Qui aurũ diligit, non iustificabitur.* Paulus quoque Apostolus auaritiam hîc appellat: *idolorum, vel simulacrorum seruitutem.* Deinde eædem Scripturæ auaros disertè regno cœlorum excludunt, & æternis inferni pœnis addicunt. Sic enim loquitur Propheta Baruch: *Vbi sunt, qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt.* Et Christus: *Væ vobis diuitibus, qui habetis hîc consolationem vestram.* Et, *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.* Tum Apostolus: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Ac B. IACOBVS: *Agite nunc diuites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorũ in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.*

Ecc. 10. 10.
ca. 31. 5.
Ephes. 5. 5.
Col. 3. 5.
Bar. 3. 18.
Luc. 6. 24.
Matth. 19. 24.
1. Tim. 6. 9.
Iac. 5. 1.

II. REMED. Considera quàm grauiter SS. Patres de hoc vitio censeant: BASILIVS: *Quantò diuitiæ magis augescunt, tanto plus adferunt curarum. Iudex expectatur, & auarus cogitat, ne in ius trahatur, ne orphanus suas lacrymas in foro palàm faciat.* Nocte,

Bas. ho. 11.

ctat, quomodo manè quosdam aduocatos sibi præpa-
quomodo in iudicio mentiendo, pauperem destitutum
imat. Eius animam hæ curæ continuò mordaces ab-
unt. Canis latrat, auarus putat furem esse. Mus fortè
trepit, vt auari cor salit, quemlibet vel puerum suspe-
m habens. Filios iam grandes vt insidiatores aspicit,
d eorum iam ætas successionem expetere videtur, &c.
AMBROSIVS: *Exemplum auaris omnibus in Anania, à* *Ambr.*
TRO punito *propositum est: vt qui eiusdem crimins* *ser. 59.*
is fuerit, eiusdem supplicij in Iudicij die sententia fe- *Act. 5. 5.*
tur. Grande igitur malum est auaritia, imò malorum
nium est origo, sicut ait Apostolus. Radix autem omniũ *1. Tim.*
alorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauc- *10.*
unt à fide. Vides ergo, quia qui pecuniam appetit, fidem
cidit: qui aurum redigit. gratiã prodigit, Auaritia enim
citas est, errorem religionis inducit. Cæca, inquam, est a-
aritia. sed diuersis fraudũ oculata ingeniis: nõ videt quæ
iuinitatis sunt, sed cogitat quæ cupiditatis sunt. CHRY- *Grat. 7.*
OSTOM oratione in auaros: *Quid manibus auarisce-*
cratius? quid oculis impudentius & caninum magis? non
spicit homines vt homines, neque cælum vt cælum, sed
omnia pecuniam esse putat. Et infrà: *Vrsi & lupi, vbi*
saturati sunt, abstinent se cibo, isti verò non satiantur. At-
qui propterea manus nobis fecit Deus, vt aliis opitulemur,
non vt insidiemur. Talium ora etiam ferarum ora sunt,
quin his etiam truculentiora. Etenim verba promũt, ma-
gis quàm ferarum dentes venenum emittentia, & necem
patrãtia. Quòd si mentẽ quoque talium quis excutiat, iam
non feras modo, sed etiam dæmones ipsos appellabit. AV- *Aug. li.*
GVST in libris de ciuitate Dei causam reddens, cur *11. c. 25.*
Apostolus auaritiam vocet idolorum seruitutem.
Peruersi, inquit, *& auari frui volunt nummo, vti autem*
Deo, quoniam non nummum propter Deum impendunt.
sed Deum propter nummũ colunt. Quia nimirũ licèt Deũ

agnoſcant, & reuereantur, tanquam rerum omnium parentem, immoderato tamen affectu, quo in ſordibus pecuniæ inhæreſcunt, eum vltimum qui finem, & ſummum bonũ eſſe re & facto negare videntur. Itaque in pecunia conquieſcunt, ac ſi nulla Dei cura & prouidentia egere deberent vnquam. Et alibi: *Non ſolùm auarus eſt, qui rapit aliena, ſed etiam ille auarus eſt, qui cupidè ſeruat ſua. Quomodo indicaturus es te, cùm non ſolùm ſeruas tua, ſed etiã quæris aliena?* GREG. lib. 4. Moral. *Rarum valdè eſt, vt qui aurum poſſidet, ad requiem tendat, dũ per ſemetipſam veritas dicat. Difficilè, qui pecunias habent, intrabunt in regnum cælorum. Nam, qui multiplicandis diuitiis inhiant, quæ alterius vitæ gaudia ſperant? Quod tamen, vt Redemptor noſter valdè rarum, & ex ſolo diuino miraculo euenire poſſe monſtraret, apud homines, inquit, hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.*

Augu. ſer. 196. de tem.

Luc. 18. 24.

Matth. 19. 26.

III. REMED Conſidera quid Ethnici de ea ſenſerint. CICERO in oratione pro Quintio: *Nullum*, ait, *eſt officium tam ſanctum atque ſolemne, quod non auaritia comminuere, atque violare ſoleat.* Et in Vatinium: *Nemo tam firmum habuit præſidium, quod auaritia non infregerit, atque debilitauerit.* Et ibid. *Auaritia inſatiabilis immenſa & incredibilia poteſt. Ita enim hominũ mẽtes obſtrictas tenet, vt eas nullo tempore reſpirare permittat.* Et lib. 2. Officiorũ? *Nullum eſt vitium tetrius, quàm auaritia, præſertim in Princip. & Rempub. gubernantibus. Habere enim quæſtui Rempub. non modo turpe eſt, ſed ſceleratum etiam & nefarium.* SALIVSTIVS in Catilinario: *Pecuniæ, imperiiq; libido, ſunt quaſi materies omnium malorum. Namque auaritia fidem, probitatem, cæteraſque bonas artes ſubuertit: proque his ſuperbiã, crudelitatem Deos negligere, omnia venalia habere, edocuit.* VAL. MAXIM. lib. 9. c. 4. *Protrahatur etiam in medium auaritia, lũtentium indagatrix lucrorũ, manifeſtæ prædæ aui-*

Cicero.

Salluſt.

Valer.

diſſima vorago, nec habendi fructu felix, & cupiditate quærendi miſerrima. SENECA epiſt. 115. *Nulla auaritia ſine pœna eſt, quamuis ſatis ſit ipſa pœnarum. O quantùm lacrymarum, ô quantùm laborum exigit? quàm miſera deſideratis, quàm miſera partis eſt? Adiice quotidianas ſollicitudines, quæ pro modo habendi quemque diſcruciant. Maiore tormento pecunia poſsidetur, quàm quæritur. Quantùm damnis ingemiſcunt, quæ & magno incidunt, & maiora videntur.* Et epiſt. 108. *Non vides, quemadmodum theatra conſonent, quoties aliqua dicta ſunt, quæ publicè agnoſcimus, & conſenſu vera eſſe teſtamur. Deſunt inopiæ multa, auaritiæ omnia. In nullum auarus bonus eſt, in ſe peſsimus.* Seneca.

IV. REMED. Conſidera exemplum Chriſti & Sanctorum, qui auaritiæ hoſtes infeſtiſſimi verbis & factis fuerunt. CHRISTVS enim cùm filius Dei eſſet, vel, vt loquitur Apoſtolus, *in forma Dei*, Deo æqualis, rex regum, & Dominus dominantium, exinaniuit ſe, & *formam ſerui* pauperis accepit; in ſtabulo, vt pauper natus, pannis inuolutus, & in præſepio depoſitus: in ſinu parentum pauperum ſuo labore, & alienis opibus ſuſtentatus, ita vt de ſe dixerit: *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.* Pauper denique & nudus in lecto crucis mortuus, & in alieno ſepulcro humatus. deinde pauperes elegit diſcipulos, eiſque auctor fuit, vt arctiſſimam totius vitæ paupertatem, relictis omnibus quæ in mundo haberent, vel habere potuiſſent, religione voti ſe obſtringerẽt. Immò omnibus Chriſtianis conſuluit eandem paupertatis perfectionem dicens diuiti adoleſcenti: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo; & veni, ſequere me.* Quod *Phil. 2. 6.* *Luc 9. c. 58.* *Matth. 19. 21. Act. 4. 32.*

consilium & primi Christiani, vt est in Actorum Apostolicorum historia, quorum nullus *quicquam suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*, sequuti sunt, ac posteà quamplurimi religiosi clerici, omnésque monachi, eorúmque fundatores Antonius, Basilius, Benedictus, Bruno, Dominicus, Franciscus, &c. ídque non alia de causa fecerunt, quàm vt ab auaritia, vel cupiditate omnium malorum radice, vt eam describit B. Paulus, quàm longissimè abessent. Tum vt eo capaciores essent opum cœlestium paupertatis professoribus promissarum; dixerat enim Christus: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Dixerat diuiti adolescenti: *Et habebis thesaurum in cœlo.* Dixerat Apostolis: *Omnis qui reliquerit domum, &c. centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.*

1. Tim. 6. 10.

Matt. 5. 3. & 19. 21. 29.

V. REMEDIVM. Considera, quàm grauibus pœnis diuinitùs castigata sit quorundam auaritia: Verba describam Io. CASSIANI ex libro 7. instit. monast. *Giezi ea quæ ne anteà quidem possederat volens acquirere, non modò gratiam Prophetiæ non meruit possidere, quam per successionem velut hæreditariam à suo habuit magistro suscipere: verùm etiam econtrario æterna lepra sancti Elisæi maledictione perfunditur. Iudas autẽ volẽs resumere pecunias, quas anteà Christum secutus abiecerat, non solùm ad proditionem Domini lapsus, Apostolatus perdidit gradũ, sed etiam vitam ipsam cõmuni exitu finire non meruit, eámque biothanati morte concluſit. Ananias verò & Sapphira reseruantes partem quandã ex his quæ possederant, Apostolico ore morte multantur.* Hæc ille. Eadẽ de causa miserè perierunt & alij. Vt Achan anathematis reus. Saül rex post victos Amalecitas mandati diuini præuaricator. Iohel & Abias iudicij peruersores. Achab cum Ie-

Cass. c. 14. 4. Reg. 5. Matth. 26. Act. 1. 20. Act. 5. 5. Iosue. 7. 1. 1. Reg. 15.

zabele, Naboth Iesrahelitæ interfector, & vinearũ cruentus occupator. Post Apostolicum æuum & monachi auaritiæ rei non leuiter puniti sunt. 3. Reg. 8 3. Reg. 21.

HIERONYMVS in epist. ad Eustochium de re Nitriæ recenter gesta sic scribit: *Quidam ex fratribus parcior magis quàm auarior, & nesciens triginta argenteis Dominum venditum, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium (nam in eodem loco circiter quinque millia dimissis cellulis habitabant) quid facto opus esset. Alij pauperibus distribuendos esse dicebant: alij dandos Ecclesiæ: nonnulli parentibus remittendos. Macarius verò & Pambo, & Isidorus, & ceteri, quos Patres vocant, sancto in eis loquente Spiritu, decreuerunt infodiendos esse cum eodem, dicentes: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Nec hoc crudeliter quisquam putet factum: tantus cunctos per totam Ægyptum terror inuasit, vt vnum solidum dimisisse sit criminis.* Hier. ep. 22.

Simile exemplum est in dialogis GREGORII Magni: nam cùm monachus Iustus morti vicinus deprehensus esset occultasse tres aureos in quodam medicamento, B. Gregorius tum Abbas ei dici curauit eum ab omnibus fratribus ea de causa abominatum: post mortem autem voluit corpus eius in fossam sterquilinij proiici, & tres aureos, quos reliquerat, cum illo infodi, ac ab omnibus clamari. *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Greg. li. 4. c. 55.

VI. REMED. Considera pericula animi & corporis, in quæ auaritia coniiciunt. *Nam qui volunt diuites fieri*, ait Apostolus, *incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & noxia quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* 1. Tim. 6. 9.

Verè & multos, & occultos, & arctos laqueos diabolo suppeditat auaritia. Multos, quia, vt scribit Sap. 14. 11.

Sapiens, *creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.* Occultos, quia, teste Iob, *abscondita est in terra pedica eius.* adeò siquidem subtiles sunt in commercijs, maximè in vsura & simonia, vt summi etiam Doctores vix eos agnoscant: adde quòd velati sint, vel necessitate naturali, ne aliquando desint ad vitam necessaria ipsis, vel liberis: vel spirituali, vt supperant, quæ erogentur in pauperes. Arctos verò, quia tot vinculis constringitur, quot habet possessiones, & quidem duplici amore constringitur, sui videlicet, & filiorum: nam in morte cùm desinit eas amare sibi, adhuc amat filiis aliísque hæredibus. Addit Paulus eos incidere *in desideria multa inutilia, & nocina*, quia, vt ait Ecclesiast. *Auarus nunquàm implebitur pecunia* Et Salomon: *Infernus & perditio nunquàm implentur: similiter & oculi hominum insatiabiles.* Nam quò plus opes crescunt, hoc sitim habendi magis accendunt; sicut hydropicus quò plus bibit, hoc inflatur ampliùs. Cum quo conuenit illud Poëtæ Ethnici, *Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit.* Vnde consequens est, vt auaro perinde sit opibus abundare, ac nihil habere. *Est quasi diues,* inquit idem Salomon, *cùm nihil habeat: & est quasi pauper, cùm in multis diuitijs sit.* Et Hieron ep. ad Paulinum: *Antiquum dictum est, Auaro tam deest, quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget.* Denique incidunt auari & in *desideria nocina*, iuxta Apostolum, *quæ mergunt hominem in interitum, & inferunt doloribus multis.* Nam diuitiæ, vt bene quidam dixit, & magno labore acquiruntur, & multo timore possidentur, & summo dolore amittuntur. *Est & alia infirmitas pessi-*

Iob. 18. 10.

Eccl. 5. 9.

Prouer. 27. 20.

Iuuen. Sat. 14.

Prouer. 13. 7.

Hieron. ep. 103.

1. Tim. 6. 9.

Greg. li. 15. Mor. c. 11.

ma, ait Sapiens, *quam vidi sub sole: diuitiæ conseruatæ in malum domini sui: pereunt enim in afflictione pessima.* Et rursum: *O mors, quàm amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis!* Eccl. 5. 12. Eccl. 41. 1.

VII. REMED. Considera quanta stultitia in accumulandis opibus committatur. Auaro enim thesaurizanti apud Lucam dictum est: *stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te, quæ autem parasti:, cuius erunt?* Prima ergo stultitia auari est: quòd improbo labore congerat ea, quibus fortè nunquàm est fruiturus. Vnde B. Paulus voluit Timotheum diuitibus præcipere, *ne sublime saperent. & sperarent in incerto diuitiarum.* Putant enim & diuites, se hoc aliis hominibus sapiẽtiores, quò plura corradunt. *Sapiens sibi videtur*, inquit Salomon, *vir diues; pauper autem prudens scrutabitur eum.* 2. stultitia est, quòd thesauros congerat, vbi omnes eius antecessores illos amiserunt, nempe in mundo. 3. quòd vsurpat sibi quæ sua non sunt. *Domini est terra*, inquit Psaltes regius, *& plenitudo eius.* Quando canis duos homines sequitur, vter eius dominus sit, nescitur, quousque alter ab altero discesserit: sic in hac vita nescitur, quis opum collectarum sit dominus, at post mortem patefit, non esse auari, sed mundi, quia soli mundo relinquuntur. Rursum, quemadmodũ si quis ad conuiuium prælautũ inuitatus existimaret omnia sua esse quæ apponuntur, & ideò mensis remotis pateras, lancésque argenteas domo efferre vellet, ei à ianitore diceretur, illa eius non fuisse nisi quoad vsum, & idcirco redderet: sic auaris, qui omnia bona credunt esse sua, dum hac vita excedunt, ianitor mors dicit illud Pauli: *Nihil intulistis in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid potestis.* 4. stultitia est, Prouer. 28. 11. Psalm. 23. 1. 1. Tim. 6. 7.

quòd ex domino faciat ſe ſeruum. Auarus enim poſſidetur à diuitiis ſuis, nó eas poſſidet, nec enim aliter habet eas, quàm compedes habere dicitur, qui eſt compeditus. Et ratio eſt, quia in omnibus obedit illis, ſecundùm illud Eccleſiaſtæ: *Pecunia obediunt omnia.* Imò facit ſe mancipium earum viliſſimum, quia ſi in morbum incidat, non audet medicum aduocare, ne iacturam pecuniæ faciat: ac licèt tota vita ſedulò eis cumulandis ſeruierit, tandem eum ſine vlla mercede omnibus ſpoliatum dimittunt. *Diues enim cùm dormierit*, ait B. Iob, *nihil ſecum auferet.* 5. ſtultitia, vel potiùs inſania eſt, quòd laqueos quærat, quibus ſe, ſuóſque, vxoré, liberos, & totam familiam ſtrangulet & perdat in æternum. *Cor iniqui*, ait Sapiens, *inquirit mala*, id eſt, laqueos occultos vſuræ, ſimoniæ, aliorúmque occultorum contractuum, quibus ſe ſuóſque participes facit.

Eccl. 10. 19.

Iob. 27. 19.

Prouer. 27. 21.

VIII. REM. Si dives non es, & tamen inordinatè affectus ad opes, tolle affectum, & ſtatu tuo contentus ſis. *Habentes autem alimenta*, ait Apoſtolus, *& quibus tegamur, his contenti ſimus.* Sic enim ſecurior, tranquillior, & ad virtutes comparandas aptior exiſtes. nam & Philoſophi Ethnici, vt Cratres Thebanus apud Laërtium, opes abiecerunt, vt aptiores eſſent ad capeſſendam ſapiẽtiam. Si verò opibus abundas, non ſperes *in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo*, vt idem Apoſtolus monet, *& diues ſias in bonis operibus*, ſtudeáſque *facilè tribuere* indigentibus, *communicare, & theſaurizare tibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendas veram vitam.* *Eleemoſyna*, inquit liberalis Tobias, *ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebris. Fiducia magna erit coram ſummo Deo eleemoſyna*

2. Tim. 6. 8.

Laër. li. 6.

2. Tim. 6. 18.

Tob. 4. 11. 12.

omnibus facientibus eam.

VIDE verbo, Impatientia in paupertate, Impatientia in damno rerum temporalium.

B

BLASPHEMIA.

Remedia contra blasphemiam.

PRIMVM Remedium. Considera dicta Spiritus S. in sacris literis. Primò enim prohibet blasphemiã, vt in Exodo: *Nõ assumes nomen Domini Dei tui in vanum.* multò ergo minus ad blasphemiam. Et apud Apostolum: *Nunc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam.* Et, *Sit sermo vester, est, est, non, non,* 2. grauissimam pœnam blasphemis denunciat. *Educ,* ait in Leuitico, *blasphemum extra castra, & ponant omnes qui audierunt manus super caput eius, & lapident eum populus vniuersus.* Et ad regem Dauid: *Quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur.* Et apud Matthæum: *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blasphemia non remittetur.* Et apud Marcum. *Qui blasphemauerit in Spiritum sanctum non habebit remissionem in aternum.*

Exod. 20.7.
Col. 3.8.
Iac. 5.12
Leu. 24. 14.
2. Reg. 12.14.
Matth. 12.31.
Mar. 3. 29.

II. REMEDIVM. Considera SS. Patrum sentẽtias. CYPRIANVS de hæreticis baptizandis: *Si cuius patri aliquis conuicium fecerit, si contumelioſus & procax pudorem eius & honorem maledico ore lacerauerit, indignatur filius, & irascitur, & læsi patris iniuriam quibuslibet modis vindicare cõnatur. Tu Christũ putas impiis & sacrilegis, & in patrẽ suũ blasphemis impunitalẽ dare?*

Cyp. ad Iubaianum.

BASILIVS in regulis breuioribus: *Ex ea blas-*
Basil. *phemia quam Phariſæi vſurparunt* (Matt. 12.) *per ſpi-*
qu. 73. *cuum eſt eum etiam nunc blaſphemare Spiritum S. hoc eſt, detrahere Spiritui S. quicunque effectus & fructus Spiritus S. aduerſario ipſius attribuit: quod peccatum incurrimus plerique noſtrum, qui ſecuri periculi ſtrenuum ſæpenumerò temerè, appellamus ambitioſum, & ei qui iuſta indignatione per zelum mouetur, & eam re indicans iracundiæ calumniam impingimus, & ad eundem modum alia iniquis addicti ſuſpicionibus, ementitis nomini-*
Eph. to. 2. *bus de aliquo dicimus.* EPHREM paræneſi 43. *Au-*
Ioel. 3. 13. *des aperire os tuum audacter, & in cælum verba emitte-*
Apoc. 14. 15. *re, iuramenta atque blaſphemias? & non times, ne forte falx ignea, quam Propheta vidit, demoretur in domo tua, donec ex ea, quæ ſub cælo eſt, te excidat, dum ſic audes os aperire aduerſus Deum omnipotentem? in quem Angeli, Archangeli, Cherubin & Seraphin non audent oculos*
Hier. in cap. 3. *conijcere?* HIERON. in epiſtolam Pauli ad Titum, in verba, *Neminem blaſphemare. Non ait, neminem hominem blaſphemare, ſed abſolute neminem, non Angelum, non aliquam creaturam Dei. Omnia quippe*
Iudas. v. 9. *quæ à Deo facta ſunt, valdè bona ſunt. Quando Michaël Archangelus cum Diabolo diſputabat de Moyſi corpore, non fuit auſus inferre iudicium blaſphemiæ; quantò magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus? Merebatur diabolus maledictum, ſed per Archangeli os blaſphemia exire non debuit.* CHRYSOST. contra
Chr. ho. 3. Anomæos. *Qui Deum blaſphemant, & pro nihilo putant, ipſi laduntſalutem, & perimunt. Veriſſima namque*
Eccl. 27 28. *illius ſententia eſt, qui blaſphemis inquit hominibus, Lapidem qui ſurſum iaciunt, in ipſorum caput iaciunt. Vt enim qui lapidem illò iaculatur, corpus cæleſte non attingere, nedum lacerare poteſt, plagam autem ſuo capite excipit, cùm lapis eodem unde iaculatus eſt redeat; ita qui*

beatam

beatam illam blaſphemiæ ſubſtantiam, vt nunquàm offendere eam poteſt ſic ferrum aduerſus animam ſuam acuit & parat, cùm ſe ingratum Domino bene merenti exhibet, AVGVSTINVS de morib. Manichæorum: *Aug. li. 1. c. 11.*

Eſt blaſphemia, cùm aliqua mala dicuntur de bonis. itaque iam vulgò blaſphemia non accipitur, niſi mala verba de Deo dicere: de hominibus namque dubitari poteſt. Deus verò ſine controuerſia bonus eſt. Et cõtra mendacium: *Id. c. 19.*

Ideò peius eſt blaſphemare, quàm peierare, quoniam peierando falſæ rei adhibetur teſtis Deus: blaſphemando autem de ipſo, falſa dicuntur de Deo. Tantò eſt autem quiſque inexcuſabilior, ſiue periurus, ſiue blaſphemus, quanto magis ea quæ peierando vel blaſphemando aſſerunt, falſa nouerunt eſſe, vel credunt. Et in epiſtola ad Bonifaciũ Comitem: *Id. ep. 50. Matt. 12. 32. Mar. 3. 29. Luc. 12. 10.*

Cùm dixit Chriſtus, qui peccauerit in Spiritum S. vel qui verbum dixerit aduerſus Spiritum S. non vtique omne quod in Spiritum S. peccatur facto, ſiue dicto, ſed aliquod certum & proprium intelligi voluit. Hoc autem eſt duritia cordis vſque ad finem huius vitæ, qua homo recuſat in vnitate corporis Chriſti, quod viuificat Spiritus ſanctus, remiſſionem accipere peccatorum. Cum enim dixiſſet diſcipulis, Accipite Spiritum ſanctum, continuò ſubiecit, Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei; ſi cui tenueritis, tenebuntur. Huic ergo dono gratiæ quicunque reſtiterit & repugnauerit, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro. *Impœnitẽtia pecc. in Spiritũ S. Ioa. 20. 22. 23.*

III. REMED. Conſidera atrocitatem peccati blaſphemiæ, quam liquidò diſcere potes, primò ex diuina Scriptura, quia blaſphemiam quandam, ait, nec in hoc ſeculo, nec in futuro remitti, quod de nullo alio peccato dicitur. Deinde quia in epiſtola Iudæ dicitur, nec Michaelem Archangelum auſum fuiſſe diabolo, licèt digniſſimo, iudicium inferre blaſphemiæ. 3. quia Iudæi ad auditam blaſ- *Matt. 12. 31. S. Iudæ v. 9.*

phemiam ſolent veſtes diſcindere, vt fecit rex Ezechias audita blaſphemia Rabſacis. De qua re
Iſ.37.1. HIERONYMVS: *Scindunt veſtes*, qui fuerant miſſi ad Ezechiam, *quia Rabſacem audiunt blaſphemantẽ.*
Hie. ib. *Scindit & ipſe rex veſtimenta ſua, quia peccatorum ſuorum & populi eſſe credebat, quòd Rabſaces contra Dominum talia ſit locutus. Vnde & Pontifex, quia Saluatorem*
Matt. 26.65. *blaſphemaſſe credebat, ſcidit veſtimenta ſua; & Paulus ac Barnabas deferentibus ſibi Dei cultum Lycaonibus, ſciderunt veſtimenta ſua.* Denique ne nomine quidem
Act.14. blaſphemiæ vti auſa eſt vxor B. IOB, ſed eius
Iob.2.9. contrario, dicens: *Benedic Deo, & morere.* credens eum illicò expiraturum, ſi maledixiſſet. SECVNDO diſcere potes ex dictis SS. Patrum, Nam
Chryſ. ho.1. Chryſoſtomus ad populum Antiochenum. *Nullum*, inquit, *gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blaſphemia peius nihil.* Et HIERONYMVS aduer-
Hier.in apolog. & lib 7.c.18. ſus Ruffinum: *Blaſphemia veniam non meretur.* Et in Iſaiam, dum exponit verba illa, *A populo horribili. Nihil enim*, ait, *horribilius blaſphemia, quæ ponit in excelſum os ſuum. omne quippe peccatum comparatum blaſphemiæ leuius eſt.* Et EPHREM: *Deſine, ô homo,*
Ephr. loco cit. *blaſphemare, ne fortè idem ſermo quem contemnis, fiat flamma in ore tuo, & tuam linguam comburat. Nam ſi homo homini pugnam ſuſcitans, etiam pace iam facta, in conſpectum eius prodire erubeſcit, quomodo tu hodie in mundo conſtitutus, & cras tribunali ipſius præſentandus, audes talia eloqui? & non metuis ne fortè ignis de cælo deſcendat, & deuoret te, dum tu ſic os aduersùs omnipotentem aperis? neque vereris, ne fortè terra ſub te repentè diſrumpatur & te abſorbeat?* TERTIO diſce ex ratione, eaq; multiplici, 1. quia crimine blaſphemiæ contumelia afficitur Deus in propria perſona, & non in rebus ab eo creatis, ſicut in furto, homici-

dio, adulterio : maior enim est contumelia illata Principi quàm subditis. 2. quia persona Dei in infinitum excedit omnes personas alias, etiam Regum & Pontificum. 3. quia in aliis peccatis contumelia infertur Deo præter intentionem: blasphemus autem primariò intendit Dei contumeliam, volens quasi vindicare se de Deo. 4. quia est peccatum prorsus diabolicum, & proprium damnatorum in inferno. Vnde in Apocalypsi de iis ita scribitur. *Et factum est regnum eius tenebrosum, & cõmanducauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cœli præ doloribus & vulneribus suis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus suis.* Apoc. 16.10.

IV. REMED. Considera absurditatem huius peccati, quia è diametro pugnat cum omni iustitia, charitatéque, quam Deo debemus, & ratione naturali. Nemo siquidem tam impius est, qui maledicat amico suo & benefactori, cùm & bestiæ ferocissimæ minimo beneficio mansuescant. At à quo plura beneficia, maioráque consecuti sumus, quàm à Deo? *Quousque tandem*, exclamat pius EPHREM in parænesi antè citata, *exacerbamus eum qui tanta nobis bona donauit? qui puluerem è terra capiens formauit hominem, & inspirauit in eum spiritum vitæ, qui cuncta subiecit sub pedibus suis, & nos dormientes custodit, & excitatos protegit, & esurientes nutrit, ac nudos vestit, pusillanimes consolatur, corripit & miseretur; qui etiam filium suum vnigenitum pro omnium vita tradidit. Nos autem pro beneficiis eius spinas & tribulos proferimus: quorum consummatio in combustionem.* Serui Regum & Principum non solùm non maledicunt Dominis suis, sed nec patiuntur eos vlla iniuria lacessiri ab aliis, vt legimus de Abisai Duce belli co regis Dauid, qui maledicenti Semei voluit

Ephr. loco cit.
Ge. 2. 7.
Sap. 15. 11.
Ro. 8. 32
2. Reg. 16. 9.

præscindere caput. Sed neque Turcæ suo Mahumeto, nec Ethnici suis Diis, licèt falsis, maledicere audent, quantò minùs nos audeamus Deo vero, æterno, optimo, maximo? Adhæc nihil æquè cum omni ratione pugnat, quàm amicum & benefactorem iniuria afficere, vt placeas Satanæ capitali tuo & omnium fidelium hosti, cuius instinctu omnes blasphemant: nihil denique æquè stolidum & absurdum est, quàm eo genere peccandi delectari, quod horret Deus & homines, quod nullam nec animæ, nec corpori affert vtilitatem. Quamuis enim omnia peccata obsint animæ, plurima tamẽ sunt, quæ saltem corpori aliquod alleuamentum, voluptatem, vel lucrum conciliant; at blasphemiæ non solùm certam animæ perniciem, verùm etiã corpori sæpissimè horrendum, eúmque subitum interitum afferunt, vt liquet ex exemplis iam subiiciendis.

V. REM. Considera quàm grauiter Deus etiam in hoc mundo peccatum blasphemiæ, non solùm in Deum vel Christum, sed etiam in Sãctos dictæ, castigarit. Nam inprimis, vt est in sacra Regum historia, ob blasphemiam Sennacherib regis Assyriorum, angelus Domini vna nocte percussit in castris Assyriorum centum octogintaquinque millia; rex autem cùm post reditum in Niniuem in templo Nesroch adoraret Deum suum, à filiis suis gladio trucidatus est. B. GREGORIVS, libro quarto dialogorum, narrat puerũ quinquennem assuetum blasphemare maiestatem Dei, in sinu patris expirasse, animámq; à Mauris, quos puer contremiscens aiebat se videre, hoc est, à dæmonibus, ablatam. THOMAS Cantipratensis libro altero Apum, ita de quodam blasphemo scribit, SIMON

4. Reg. 19. 35.

Greg. lib. 4. c. 18.

Cantip. c. 48.

de Tornaco Theologiæ Doctor & Professor celeberrimus Parisiis, disputatione habita de humilitate doctrinæ Christi; in reptobum sensum datus, dixit: Tres esse, qui sectis suis mũdũ subiugassent, Moysen, Christum, & Mahumetum, Moysen infatuasse Iudæos, Christum Christianos, Mahumet gẽtiles. Nec mora euersis oculis pro humana voce mugitũ emisit, & epilepsia statim elisus in terram, die tertio eiusdem morbi vindictam accepit, mutúsq; mansit, non nominans nisi Aleydem suã concubinam. PETRVS Damianus in epistola ad Desiderium Abbatem Cassinensem, commemorat in Burgundiæ partibus clericum quendam in bello, cùm dixisset sententiam Euangelicam Christi, *Omnis qui se humiliat, exaltabitur*, falsam esse, tepentè gladio per os instar fulminis transfixum. MAGNVM speculum Exemplorum agens de illustribus viris Ordinis Cistertiensis, refert aleatorẽ quendam, cùm per omnia membra Christi & Mariæ horrendè iurasset, sic vt præsentes aures obturarent, & pectora tunderent, illicò corruisse, atq; si ense transfossus esset, vocéque horrifica exclamasse: Heu heu miser, quis es, qui me interficis? Et volutatus aliquantùm humi tartaream animam efflauit. Hinc in dorso eius reperta est plaga recens terribili hiatu dehiscens, quasi securi facta. IDEM paulò pòst addit de alio, qui teste Abbate Gerebaldo, cùm fœdissimè iurasset per secreta B. Virginis Mariæ membra, mox immundo spiritui traditus est, oculis euersis, facie inflata, & lingua ardente ex ore longiùs porrecta, donec animam eiecit. VVILHELMVS Lindanus apologetico secundo religionis Catholicæ narrat sub annum Domini 1567. in oppido Hollandiæ Aspera Ana-

P. Dam. li. 2. ep. 15.

Matt. 23. 12.

Spec. exemp. 43.

Linda. cap. 11.

baptiſtarum deliriis imbutam mulierem in ſumma difficultate partus, Deiparam virginem appellaſſe ſcropham, cùm à circumſtantibus monita eſſet de auxilio eius inuocando: ac confeſtim diuinitùs punitam, & nigellas aliquot edidiſſe ſuculas licèt emortuas. B. DAMIANVS in epiſtola alia ad Deſiderium Abbatem talem recenſet hiſtoriam. Honorati cuiuſdam diaconi narratione didici quod refero. In Bononiæ partibus duo quidam viri amicitiæ fœdere iuncti in conuiuio diſcumbebant. Gallum coctum in menſam allatum, in multas partes, vt mos eſt, alter diſſecuit, & pipere liquato perfudit. Tum alter, Tam egregiè diſſecuiſti gallum, vt nec S. Petrus illum redintegrare poſſit. Et ſocius, Sed etſi Deus imperet, numquam ampliùs reſurget. Ad quam vocem gallus repentè viuus, & plumis coopertus exiliit, alas concuſſit cecinit, & liquore conuiuas aſperſit, qui in leprã conuerſus eſt, qua non ipſi ſolùm, ſed & poſteri eorum laborarunt. Ab Eccleſia autem perpetuæ ſeruitutis pœna deinceps mulctati ſunt.

P. Dam. ep 17. lib. 2.

VI. REMED. Caue occaſiones blaſphemandi, tum tibi, tum aliis. Tibi dupliciter. Primò, ne aſſueſcas iurare per Deum vel Sanctos, iuxta illud Sapientis: *Iurationi non aſſueſcat os tuum: multi enim caſus in illa. Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiſcearis.* Et, *Vir multùm iurans implebitur iniquitate* Secundo, vt abſtineas à luſu alearum, & ſimilibus, qui inſtituuntur depoſita vtrinque pecunia. Eo enim perditur ſumptus, quo alenda eſt familia. 2. fama, nihili enim fiunt luſores, 3. tempus pretioſum, quo operibus bonis lucranda eſt vita æterna. 4. conſuetudo blaſphemandi initur. Luſores enim ferè

Eccli. 23 9. 10. & 12.

sunt blasphemi, & ludendi consuetudine se tales factos non diffitentur. ALIIS verò occasionem blasphemandi non dabis, si vitam piam sanctámque instituas, ac bonis operibus vaces, *Rarò iam inueniuntur*, inquit AVGVSTINVS scribens in caput 6. Ioannis, *inter Christianos, qui Christum lingua blasphemant, sed multi qui vita.* Et in Psalmum 46. *Cùm Deus laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deum, & cùm blasphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blasphemas Deum. Itaque ad aurium exhortationem cantá voce, corde ne sileas, vita ne taceas. Si ergo bene agis, & quod manducas & bibis ad refectionem corporis sumis, gratias agens Deo, & cibus tunc & potus laudat Deum. Si verò modum naturæ debitum in moderatione voracitatis excedas, & violentiæ te ingurgites, quantaslibet laudes lingua tua sonet, vitæ blasphemat.* Eodem spectant B. EPHREM verba, dum exponit illud Isaiæ, *Væ his, per quos nomen meum blasphematur inter gentes. Quemadmodum*, inquit, *operibus bonis Deus glorificatur: ita contra malis actionibus blasphematur. Nam cùm infideles intuentur Christianos, quòd instar Ethnicorum ipsi quoque in crapula & ebrietate vitam degant, ludentes atque saltantes cum citharis & tympanis, non amplius dictitant, quòd insensati sint Christiani, dum legem Christi transgrediuntur: verùm blasphemantes asserunt eos sicut traditum à Christo acceperunt, ita & facere.*

Aug. tract. 27.

Ephr. interrogat. 1 Is. 52. 5. Rom. 2. 24.

VII. REMEDIVM Simulátque tentatio, vel cogitatio blasphemiæ in animo tuo exoriri cœperit, confestim in ipsis principiis, tanquam ignis infernalis scintillam excute, dicendo cum Christo: *Vade Satana.* Sic enim facies quod Paulus optat dicens: *Deus pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter.* Et quod præcipit

Mat. 4. 10. Ro. 16. 20.

B.Iacobus:*Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Et B.
Iac.4. Petrus:*Cui resistite fortes in fide.* Vtcunque enim in
7. noſtra iniuria manſuetudinem exerceamus, tamẽ
1.Pet. Dei iniuria,quæ fit per blaſphemiam,nullo modo
5.9. ferenda eſt.Moyſes *mitiſſimus hominum ſuper terram*
Num. in ſuis iniuriis ſuſtinendis prædicatur,vt liquet in
12. 3. contumeliis à fratre & ſorore ei illatis. At in vindicanda Dei iniuria acerrimus fuit. Etenim cùm populus eo abſente vitulum aureum fabricaſſet, & pro Deo ſuo adoraſſet,illam inſaniam cernens,
Exo 32. primò *tabulas legis* à Deo acceptas *ad radicem montis confregit*, deinde vitulum illum *combuſſit & contriuit in puluerem*, quem ſparſit in aquam. Tum ex illo puluere *potum filiis Iſrael dedit*, vt hoc plus vitulum ſuum horrerent.Aaron fratrem acriter obiurgauit,& ad populum clamauit: *Si quis eſt Domini,iungatur mecum.* móxque ait: *Occidat vnuſquiſque fratrem ſuum,& amicum,& proximum ſuum.* Vides, quam vehemens Moſes fuerit in vindicanda Dei iniuria. Sic in omni tentatione ad peccatum quo Dei honor violatur,non remiſsè,ſed acriter agendum eſt.Similis Moyſi Paulus fuit, cùm ad Elymam Magum dixit:*O plene omni dolo,& omni fallacia, vſquequò non deſinis peruertere vias Domini rectas?*
Act. 13. & illicò eum cæcitate percuſſit. Ac verò experien-
10. tia probatum eſt,dicta voçe Chriſti, *Vade Satana*, graues & horrendas tentationes fuiſſe profligatas.
Matt. Hoc antidotum eſt B.IOANNIS CLIMACI ita ſcri-
4.10. Clim. bentis: *Qui blaſphemiæ ſpiritu ſe perturbari ſentit,atque*
gradu *eo liberari cupit,pro certo habeat non ſuam animam huiuſ-*
23. *modi cogitationum eſſe cauſam,ſed impurum illũ ſpiritum, qui aliquando Domino dixit: Hæc omnia tibi dabo,ſi pro-*
Matt. *cidens adoraueris me. Idcirco nos quoq; contẽnentes ipſũ,*
4.10. *& quæ ab illo dicũtur nihil æſtimantes,ſecuri & intrepidi*

dicamus: Vade post me Satana; sermo autem dolúsque tuus in caput tuum conuertetur, & in verticem tuum blasphemia tua descendet in præsenti, & in futuro seculo. Qui præter hunc modum aduersùs blasphemiæ Spiritum pugnare vult, is ei similis est, qui manibus suis coruscationem continere nititur.

VIII. REMED. Consuesce Patri spirituali patefacere, cùm alias graues tentationes, tum hanc blasphemiæ imprimis. Est eiusdem CLIMACI, qui id confirmat hoc exemplo : *Monachus quidam studiosus cũ à dæmone perturbaretur cogitatione blasphemiæ, ad viginti annos carnem suam ieiuniis & vigilijs macerare nõ destitit: cùm verò inde nullam vtilitatem se capisse sentiret, profectus conscriptam in charta perturbationem ac tẽtationem suam sancto cuidam ac probatissimo seni obtulit, in faciem prostratus, nec illũ intueri valens. Vt autẽ legit senior, subrisit, fratrémq; erigens dixit, Pone fili manũ tuam super oculũ meum. Quòd cùm fecisset, ait illi senior, Super collũ meũ sit frater hoc peccatum, quotquot aduersùs te oppugnarit, vel oppugnaturum sit. Tu autem id obserua, vt hoc iam floccipendas, & nihili æstimes. Quibus verbis ita roboratus est frater, vt nõ anùs cẽlla senis excederet, quàm huiusce modi morbus euanesceret. Hoc autẽ is qui expertus est mihi postea enarrauit, Deo gratias referẽs.* Clim. ibi.

IV. REMED. Considera exempla Sanctorum, qui nullis incommodis vel calamitatibus passi sunt se prouocari ad maledicendum Deo vel Sanctis. Ea complura in medium producit B. CHRYSOSTOMVS, atque imprimis B. IOB, in homilia, Quòd nemo lædítur nisi à seipso, *Intuere*, inquiens, *quanta perpessus sit Iob, non ab homine aliquo, sed ab eo qui omnium hominum scelestior est & crudelior. Quòd si ille immanis & cruentus, tot machinis, tot fraudibus adhibitis, tótque supplicijs non potuit cogere, vt* Chryſ.

peccaret Iob labiis suis ante Dominum: & hoc cùm neque legem Dei accepisset Iob neque redemptionis Christi ac resurrectionis eius gratiam fuisset consecutus: quantò magis tu his omnibus munitus, si velis, & ex fide auxilium Dei
Id.or.5. *implores, non poteris superari?* Et alibi aduersus Iudæos: *Atqui uxor consilium dedit vt Deo malediceret; Quid igitur? num subuertit sanctum illum virum mulieris consilium? Imò contrarium fecit, magisque sibi sumpsit alas, sic etiam vt inereparet uxorem. Potiùs enim duxit innumera perpeti mala, quàm blasphemia vlla tantorum malorum relaxationem consequi.* Ibidem eandem
Ioa.5.5. animi constantiam suspicit in ægro triginta octo annos ad piscinam Bethsaidam sanitatem præstolante. *Qui*, inquit, *quotannis currebat ad piscinam, & quoquo anno repellebatur, nec assequebatur sanitatẽ. Quotannis conspiciebat alios sanari, propterea quòd multos haberent à quibus curarentur; se verò, quoniam nullos haberet, qui ipsum exhiberent, in perpetua manere paralysi.*
Luc.16. 20. Deinde in LAZARO, *qui* ait, *cùm fame, cùm morbo, cùm solitudine per omnem vitam colluctatus est, non triginta & octo annos versatus in his, sed per omne vitæ tempus. Sic igitur & expirauit in diuitis uestibulo iacẽs, cõtemptus, irrisus, esuriens, canibus obiectus pabulum. Sic autem illius corpus debilitatum erat, vt nec canes irruentes, ulceráque illius lingentes posset abigere.* Præterea à in
Homli. Quòd nemo, &c. B. PAVLO. *Vide*, inquiens, *Paulum quanta passus est, quæ etiam enumerare difficile est carceres, vincula, verbera, flagella, supplicia: à Iudæis lapidatur, virgis cæditur, præcipitatur, latrones incurrit, ab inimicis & falsis fratribus insidias perfert, intus timores, foris pugnas patitur, famem, nuditatem, calumnias, insidias, tribulationes, bestias tolerat; & quid opus est multa dicere? quotidiè moritur, & tamen in his omnibus non solùm nihil blasphemum ex orẽ suo profert, sed & gaudet, & gloriatur, atque exultans,*

dicit, Gaudeo autem in passionibus meis. Et iterum, Non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus. Si ergo hic tanta patiens gaudebat, quæ erit excusatio his, qui pro paruis iniuriis, vel verberibus, vel qualibuscunque tribulationibus blasphemant? Coloss. 1.24. Ro. 5.3.

VIDE verbo, *Consuetudo prava, Linguæ abusus, Maledictio.*

C

CHOREÆ.

Remedia contra Choreas.

PRIMVM Remedium. Considera choreas prophanas in sacris literis reprehẽdi. In Exodo enim de Moyse ita scribitur: *Vt vidit Moyses choros, iratus est valdè, proiecit tabulas, & confregit eas.* ISAIAS de Hierosolymitanis fœminis sic vaticinatur: *Pro eo, quòd eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt collo extento, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & pedibus suis composito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticem filiarum Sion.* ET EZECHIEL: *Pro eo quod plausisti manu, & percussisti pede, & gauisa es ex toto affectu, idcirco extendam manum meam super te, & interficiam te.* SARA quoque apud Tobiam: *Nunquàm cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Et IEREMIAS: *Non sedi in concilio ludentium.* Atque ante illos B. Iob, cùm dixisset: *Egrediuntur quasi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus,* subiecit, *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Quare monet Ecclesiasticus: *Cum*

Exo. 32. 19. Isa. 3. 15. 16. Ezech. 25. 6. Tob. 3. 17. Ier. 15. 17. Iob 21. 11. 12. 13 Eccli. 9. 4.

saltatrice, inquiens, *ne assiduus sis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius.*

II. REMED. Considera, quàm durè SS. Patres in eas inuecti sint. Nam BASILIVS agens contra ebriosos: *Cantus*, inquit, *profanos exercet, oblitus psalmorum & hymnorum quos didicisti. Moues pedes, & insanus saltas, choreas ducis imprudens, cùm genua ad Dei & Domini nostri Iesu Christi cultum flectere oportebat.* Et infrà: *Quando enim sedit populus manducare & bibere, tunc & surgebat ad ludendum: lusus verò illorum idololatria erat. Tunc Leuitæ contra fratres sese armantes ex eis viginti tria millia ceciderunt, sic enim manus suas, inquit historia, consecrarunt.* B. EPHREM, in sermone quòd ludicris abstinendum sit Christiano: *In rebus ludicris*, inquit, *non esse tempus à Christianis consumendum, omnes nouimus, & ex diuinis quidem Scripturis hausimus.* Et rursus: *Quis demonstrare poterit conuenire Christianis citharisare, aut tripudiare, aut cymbala pulsare?* Et multò pòst: *Vbi citharæ ac chori & plausus manuum, ibi virorum tenebræ, & mulierum perditio, angelorum tristitia, & diaboli festum. O improbum diaboli consilium.* Adhæc in libro interrogationum & responsionum: *Nunquid*, ait, *choreis, nunquid citharæum lusu delectatus est Paulus? nunquid diabolica cantica cecinit? Absit. Quis talia Christianos edocuit? Non sanè hæc eos docuit Petrus, non Ioannes, nec quis alius diuino numine afflatus. Verùm ista Draco antiquus docuit, magister omnis impuritatis. Qui docuit fornicari, qui docuit idola colere, docuit etiam ludere. Idcirco Apostolus idololatras ludentes nominauit dicens*: Neque idololatræ *efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est*, Sedit *populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.* GREG. Nazianzenus oratione in

Baſ. ho. 14.

Exo. 32. 6.

Eph. to. 1.

Ibid. resp. 2.

1. Cor. 10. 7.

Exod. 31. 6.

Christi natalẽ, agẽs de festo illo rectè celebrando: *Id autem*, inquit, *hac demum ratione consequemur, si nec domus limina sertis coronemus, nec choreas agitemus, nec vicos ornemus*, &c. *proinde is ad vitium viis, peccatíq; ianuus*, &c. *nec comessationibus & ebrietatibus, quia malorum magistrorũ mala doctrina est, vel potiùs malorũ seminũ mala seges.* AMBR. de virginibus: *Debet bene cõscia mentis esse lætitia, non inconditis comessationibus, non nuptialibus excitata symphoniis: ibi enim intuta verecundia, illecebra suspecta est, vbi comes deliciarũ est extrema saltatio. Ab hac virgines Dei procul esse desidero. Nemo enim, vt dixit quidã secularium doctor, saltat sobrius, nisi qui insanit. Quòd si iuxta sapientiã secularem saltationis aut temulentia author est, aut dementia, quid diuinarum Scripturarũ cautũ putamus exẽplis, cùm Ioãnes prænuncius Christi saltatricis optione iugulatus, exẽplo sit, plus noeuisse saltationis illecebram, quàm sacrilegi furoris amentiam?* Et infrà: *Quid ibi verecundiæ potest esse, vbi saltatur, strepitur, concrepatur? Quid dicitis vos sanctæ fœminæ? videtis quid docere, quid etiam dedocere filias debeatis, saltet, sed adulteræ filia. Quæ verò pudica, quæ casta est, religionem doceat filias suas, non saltationem.* IO. CHRYSOST. in Matthæum: *Vbi*, inquit, *saltus lasciuus, ibi diabolus certè adest. Non enim ad tripudia hæc nobis præbuit* DEVS, *sed vt modestè incedamus: non vt impudenter camelorum modo saliamus: nec enim solum fœminæ, sed etiam cameli turpiter saliunt, sed vt in Angelorum choris consistamus. Quòd si corpus deforme sit impudenter saliendo, quantò magis animam fœdari credendum est? His tripudiis diabolus saltat. His à dæmonum ministris homines decipiuntur.* AVGVSTINVS in sermon. de tẽpore: *Isti infelices & miseri homines, qui balationes & saltationes ante ipsas basilicas sanctorum exercere nec metuunt, nec erubescunt, etsi Christiani ad Ecclesiam venerint, pagani de Ecclesia reuer-*

Amb. li. 3.

Chrys. ho. 49.

Aug. serm. 5.

tuntur, quia ista consuetudo balandi de paganorum ob ser-
Conc. 1. *uatione remansit.* Et in Psal. 32. *Obserua diem sabbathi, non carnaliter, non Iudaicis deliciis, qui otio abutuntur ad nequitiam: melius enim vtique tota die foderent: quàm tota die saltarent.*

Nic. li. 1. c. 20. III. REM. Considera exempla eorum qui ob choreas pessimè perierunt. NICEPHORVS in historia Ecclesiastica de filia Herodiadis saltatrice ita scribit: *Brumali tempore ei fluuius traiciendus erat, qui cùm glacie constrictus esset, pedes eum transibat. Glacie autem rupta, idque non sine Dei numine, demergitur illa capite tenus, molliúsque se mouens saltat, non in terra, sed in vndis, caput vero à reliquo corpore, non ferro, sed glaciei crustis resectum, in glacie ipsa saltationem lethalem exhibet, spectaculóque eo omnibus præbito, scelestum hoc caput in memoriam ea quæ fecerat reuocat.*

Matt. 14. THOMAS Cantipratensis, D. Thomæ Aquinatis æqualis, in libro Apum exempla quædam sui seculi commemorat. 1. PVELLA *quædam in Mechlinia Brabantiæ oppido, inquit, vt ab eis qui præsentes fuêre cognoui, sacro die Dominico cum iuuenibus diu choreas duxerat: fatigata ergo domum rediit, & dormitum pergens mox à dæmone obsidetur. ea clamante surgit familia, ligant vinculis sæuientem. manè in Hansuuich ad oratorium gloriosæ Virginis extra oppidum deportatur. frequenter enim ibidem* MARIA *virtutum operatrix miracula plurima demonstrauit. Accurrunt mox scholares pueri, vnúsque duodecim annorum audacior ceteris dæmonem adiurauit, & crucis signo pollice in vmbilico puellæ*
Ib. c. 49 *expresso fugauit.* 2. *Vidi ego adhuc puer in choreis procacissimam saltatricem, quæ me præsente post choreas insolenter cum adultero luctabatur, & cùm cessasset, subitanea morte percussa miserabiliter expirauit.* 3. *In*
Ibid.

Gallia iuxta Laudunum, ſicut à presbytero villæ percepimus, quidam choreas ducentes ſupra pontem, diſrupto ſubito ponte, fortißimè in aquis validis omnes ſunt ſubmerſi. 4. Marchia in Flandriæ atque Brabantiæ diſtrictu villa populoſiſſima ſita eſt, in qua dedicatio celebrata multos ad luſum traxerat. Inter quos, vt à Guilielmo bono & literato presbytero, & in iiſdem partibus nato percepimus, quidam tibicen erat, qui tripudiantes iuuenes & puellas geſticulationibus ſuis ad carmina turpia concitabat. Hinc cœlo nubibus circa veſperam obſcurato omnes ad propria redierunt, ſolo tibicine nondum luſibus ſatiato, & cum ſaltu, tibiæque ſonitu ad ſua paulatim remeante: qui ſecuta coruſcatione & tonitru fulmine percuſſus eſt, videntibus duobus pueris paſtoribus, qui ad dumeta confugerant. Iidem pueri mox viderunt, quòd duo nigerrimi canes ex inſperato venerint, & inter ſe pendulum extincti brachium deportarint. Corpus autem tibicinis ſepultum quidem eſt in atrio Eccleſiæ, manè tamen ſepulchrum patens & vacuum inuentum eſt, creditúmque eſt à dæmonibus, ſicut & brachium, abſportatum. Ib. c. 57.

IV. REMED. Conſidera choreas, omnéſque id genus vanas & leues recreationes è diametro pugnare cum hominis Chriſtiani & pij profeſſione. Nam primò quilibet Chriſtianus in baptiſmo abrenunciat Satanæ & omnibus pompis eius: at inter pompas Satanæ paulò antè SS. Patres numerarunt choreas. quia Chriſtus iis qui diſcipuli ſui eſſe volunt, tradidit omninò contraria. *Si quis vult venire poſt me*, inquit, *abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam. Contendite intrare per anguſtam portam. Beati qui lugent. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* 3. idem docuêre Apoſtoli, & *Eſt S. Ephrẽ locus cit.* *Matt. 16. 24.* *Luc. 13. 14.* *Matt. 5. 5.*

Luc.6. 25. PAVLVS: *Omnis disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij sed mœroris.* Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, Heb. 12. 8. & non filij estis. Et PETRVS: *Christus passus est pro* 1. Pet. 2. 21. *nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia* 1. Ioan. 2. 15. *eius.* Et S. IOANNES: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Et IACOBVS: *Miseri estote, &* Iac. 4. 9. *lugete, & plorate: risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem.* IMMO hi ipsi verbo & exemplo docuerunt maximè gaudendum & tripudiandum esse in aduersitatibus. *Beati*, inquit Christus, Mat. 5. 11. *estis cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, gaudete & exultate.* Et B. LVCAS: Apostoli *ibant* Act. 5. 41. *gaudentes à conspectu concilij, quia digni habiti erant pro nomine Iesu contumeliam pati.* Et PAVLVS: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribula-* 2. Cor. 7. 4. cap. 12. 10. *tione vestra.* Ac iterum: *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in angustiis pro Christo.* Et PETRVS: 1. Pet. 4. 13. *Communicantes Christi passionibus, gaudete.* Et IACO- Iac. 1. 2. BVS: *Omne gaudium existimate, fratres, cùm in varias tentationes incideritis.*

V. REMED. Considera; etiamsi Doctores quidam nõ improbent choreas moderatas in nuptiis honestis, aliísve priuatis amicorum conuentibus institutas, tamen securius esse in totum ab illis abstinere, non solùm clericis & religiosis (quibus lege Ecclesiastica vetitæ sunt) sed etiam c. presbyteri. dist. 34. ex c. Laod. c. 29. Eccli 3. 27. secularibus. Et ratio est, quia nunquàm tam moderatæ esse posse videntur moraliter, vt omnes occasiones & pericula delinquendi absint. *Qui autem amat periculum*, inquit Sapiens, *peribit in illo.* Quotus quisque enim tam cautus & circumspectus esse poterit, qui in tanta, sicut est in nuptiis, conuiuij lautitie, in mulierũ puellarúmque,

qua

quæ choreis ferè interſunt, conſeſſu, vel conſpectu, vel auditu, vel oſculis, vel loquacitate, vel vanæ gloriæ aucupio, faſtu quoque, inuidia, detractione non crebrò labatur & peccet?

VIDE verbo, *Ebrietas*, *Immodeſtia*, *Luxuria*, *Otium*, *Voluptas carnis*.

COLLOQVIA OTIOSA ET VANA.

Remedia contra illa.

I. REMEDIVM. Conſidera quid propriè verbum otioſum & vanum appelletur. B. GREGOR. ait otioſum eſſe, *quod aut ratione iuſtæ neceſsitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret.* HIERON. verò, *quod ſine vtilitate & loquentis dicitur & audientis.* Sic BASIL. in Conſtitut. monaſticis *non otioſum ſermonem* vocat, *qui eſt de virtute, vel ad audientium ædificationem refertur.* VANVM autem verbum eiuſdem ferè eſt ſignificationis. IOA. CHRYS. *Vanũ*, inquit, *eſt, quod vtilitatis eſt expers.* & GREG. NYSSENVS in Eccleſiaſten: *Vanum eſt, cuius nullus eſt vſus & ſcopus certus, licèt magno ſtudio proferatur.* *Greg. l. 7. Mor. c. 17.* *Hie. in c. 12. Matt.* *Baſ. c. 12.* *Chryſ. in Pſal. 118.* *Nyſſ. in c. 1.*

II. REMED. Conſidera ſecundùm S. Script. & SS. Patrum dicta, colloquia otioſa non eſſe parui facienda: nam apud Matthæum Chriſtus dixit: *Amen dico vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Iudicij. Ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Vnde S. BASIL. in regulis breuioribus. *Adeo magnum eſt otioſi verbi periculum, vt licèt genere ipſo de numero bonorum ſit, tamen niſi ad ædificationem fidei dirigatur, à periculo liber non eſt qui illud locutus eſt, quippe qui ex eo, quòd ad ædificationem illud non* *Mat. 12. 36. 37.* *Baſ. q. 23.*

Eph.4. 29. *accommodauerit, contristasse noscatur Spiritum sanctum. Hoc enim aperte docuit Apostolus, cùm dixit: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et subiecit illud: Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. Quàm autem pernicioſa res sit, contristasse Spiritum sanctum, de hoc verò, quid opus est vt dicatur?*

Greg c. 7. Et B. GREGOR. lib. 7. Mor. *Dum ab otiosis verbis nequaquàm lingua compescitur, ad temeritatem quoque stultæ increpationis efferatur. Quibusdam enim suæ ruinæ gradibus desidiosa mens in foueæ lapsus impellitur: nam dum otiosa verba cauere negligimus, ad noxia peruenimus.*

Ambr. c. 23. Et ante eum S. AMBROSIVS libro primo de officiis: *Non solum profusos*, inquit, *sed etiam omnes iocos declinandos arbitror.* Et iterum: *Licèt interdum ioca honesta, & suauia sint, tamen ab Ecclesiæ abhorrent regula: quoniam quæ in scripturis sanctis non reperimus, ea quemadmodum vsurpare possumus?* Denique S. BERNARDVS in sermone de triplici custodia.

Bernar. *Nemo*, ait, *parui æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis: siquidem tempus acceptabile est, & dies salutis.* Et infrà *Donec transeat, inquis, tempus: quo diuinam repropitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem.*

Eccli.19 17. & 14.1. Iac.3.2. Prouer. 16.1. Ps.140. 3. Ps.38.2. III. REM. Considera, nulla in re magis opus esse inuocatione diuini auxilij, quàm in gubernatione linguæ. *Quis enim est*, inquit Sapiens, *qui non deliquerit in lingua sua?* Et, *Beatus vir, qui non lapsus est in verbo.* Ac Iacobus Apostolus: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Quocirca Salomon aiebat: *Hominis est animam præparare, & Domini gubernare linguam.* Et rex Dauid orabat: *Pone Domine custodiã ori meo, & ostium circunstantiæ labiis meis.*

atque alibi dicebat: *Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea.* Qui versus cùm ex initio Psalmi 38. aliquando Pamboni Abbati prælectus fuisset, *Satis est*, inquit, *reliqua audiam, cum illud opere impleuero.* Multo verò post tempore rogatus, cur ad magistrum non rediret, respondit, nondum se quod didicerat, perfeciſſe. Apostolicum esse præceptum, *Estote factores verbi, & non auditores tantùm.* Iac. 1. 22.

Tripar. lib. c. 1.

IV. REMED. Considera non modo diuina gratia, sed etiam magna prudentia & circumspectione ex parte tua esse opus, vt in colloquiis habeas rationem circumstantiarum, vti accuratè monuit Spiritus sanctus in Scripturis. Et primò, Temporis, quando sit loquendum: *Mala enim aurea in lectis argenteis*, inquit Salomon, *qui loquitur verbum in tempore suo. Tempus enim est tacendi, & tempus loquendi.* 2. Personarum, quibuscum est loquendum. *In auribus insipientium*, inquit idem, *ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquij tui.* Et, *Vbi non est auditus, ne effundas sermonem.* Et, *In medio magnatorum loqui non præsumas, & vbi sunt senes, non multum loquaris.* 3. materiæ, quid loquatis. *Lingua mea*, aiebat rex Dauid, *meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam. Omnis enarratio tua*, ait Sapiens, *sit in præceptis Altissimi.* Et, *Antequàm loquaris disce: Si quis loquitur*, inquit B. Petrus, *quasi sermones Dei.* 4. Modi, quomodo loquatis. *Eruditus enim in verbo*, inquit Salomon, *reperiet bona.* Et, *Fauus mellis composita verba.* Et, *Qui priùs respondet, quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. Sermo vester*, ait Apostolus, *semper in gratia sit sale conditus, vt sciatis, quomodo oporteat vos vnicuique respondere*, & B. Iacobus, *Sit autẽ omnis homo velox ad audiẽdũ, tardus autẽ ad loquendũ.* Has 4.

Prou. 25. 11. Eccl. 3. 7. Prouer. 23. 9. Eccli. 32. 6. & 13. Ps. 34. 28. Eccli. 9. 23. & 18. 19. 1. Pet. 4. 11. Pro. 16. 20. & 24. Prou. 18 13. Coloss. 4. 6. Iac. 1. 19

circumstantias si quis in colloquiis non consideraverit, facilè delinquet. *Qui enim inconsideratus est ad loquendum*, ait Salomon, *sentiet mala*.

Prou. 13. 3.

V. REMED. Considera exemplum Christi, quàm circumspectè in colloquiis se habuerit, nec otiosum verbum sibi excidere passus sit. Nam primò ex omni materia ansam capiebat aliquid spirituale dicendi, vt, cùm egit apud Ioannem cum Samaritana de aqua hauriendâ, transit ad sermonem de aqua viua saliente in vitam æternam. Et cùm quidam dicerent, *Domine, semper da nobis panem hunc*, subiecit: *Ego sum panis vitæ. Qui venit ad me, non esuriet.* 2. cùm eo loquente ad turbas, quidam diceret, *Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes loqui tibi* depositâ quasi omni affectione carnali erga eos, respondit: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei.* Et addidit, *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.* 3. cùm de propria eius causa sermo incideret, etiam apud Principes viros, tacebat, vt dum apud Pilatum à Principibus sacerdotum falsò accusaretur. nam Matthæus refert eum ad nullum verbum, nec ipsorum, nec Pilati respondisse, *ita vt miraretur Præses vehementer.* 4. aliquando acriter in Scribas & Pharisæos, aliósque aliorum seductores inuehebatur, sic vt vocaret *genimina viperarum, stultos, cæcos, hypocritas, filios diaboli.*

Ioan. 4. 23. Ioan. 6 35. Mat. 12 48. Mat. 27 14. Matt. 3. 7. Matt. 23. 13. 17. Ioan. 8. 44.

VI. REMED. Considera exempla Sanctorum, qui ab omni otioso vel vano sermone abstinuerunt. CASSIANVS lib. 5. instit. monast. *Vidimus*, inquit, *senem Machetem nomine, hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetrasse, vt quotquot diebus ac noctibus agitaretur collatio spiritualis, nunquàm*

Cass. 4. 39.

somni torpore penitus laxaretur. Si quis verò detractionis verbum seu otiosum, tentasset inferre, in somnum protinus concidebat: ac sic nec vsque ad aurium eius pollutionem virus obloquy poterat peruenire. VITÆ PATRVM in parte secunda exhortat referunt quendam magnum virum gratiam à Deo obtinuisse, vt in colloquiis piis fratrum, quæ de sacris Scripturis habebantur, videret sanctos Angelos astantes, & plurimum se colloquiis illis oblectantes. *Cùm autem* addunt, *aliud quiduis loquerentur, statim sancti Angeli recedebant longiùs. Veniebant autem porci sordidissimi, & volutabant se inter eos. Dæmones enim in specie pecorum delectabantur eorum vaniloquiis, Beatus autem senior hæc videns, commonebat per monasteria fratres, dicens: Cohibete à multiloquio & ab otiosis sermonibus linguam, per quam malus interitus animæ generatur.* S. GREGORIVS in dialogis: *Musæ puellæ paruæ quadam nocte S. Maria virgo apparuit, & coæuas puellas in albis vestibus ostẽdit, quibus cùm illa admisceri appeteret, & in obsequio B. Virginis viuere, protinus ab ea mandatum accepit, vt nihil vltra leue & puellare ageret, & à risu & iocis se abstineret, sciens per omnia, quòd inter eásdem virgines, quas viderat, ad eius obsequium die trigesimo veniret: quod & factum est, quia 30. die B. Virginem cum dictis puellis ad se venire conspexit, & clausis reuerenter oculis clamauit: Ecce domina venio. In qua etiam voce spiritum reddidit.* B. GREG. TVRONICVS in vita S. Niceti presbyteri, postèa Episcopi Lugdunensis, narrat eum nulla verba, nisi sancta & pia elocutum, otiosa vel iocosa nũquàm: contumeliosa verò in alios vel in se coniecta negabat esse audienda, eò quòd ex animi perturbatione prolata essent. S. AVGVSTINVS in libris Confessionum multis verbis commemorat,

V.P.c. 35.

Greg. lib. 4. c. 17.

Apud Surium.

Aug. li. 9. c. 10.

quemadmodum cum matre Monica prolixum colloquium ad ostiam Tyberinam de pulchritudine cœli & terræ habuerit, sensímque transierit ad sermonem de vita æterna: sic vt Monica tandem diceret, *Fili, nulla iam re delector in hac vita.* Mundus enim iste inter verba ei vilescebat cum delectationibus suis. S. THOMÆ Aquinati, vt in eius vita scribitur, orandi meditandíque exercitium graue non fuit, quòd consuesset cum sociis duntaxat de rebus piis, & ad ædificationem proximi spectantibus loqui. VINCEN. Bellouacensis in spec. historiali refert Durandum quendam ex Abbate Episcopum Tholosanum, virum ceteróquin pium & diligentem, idcirco in purgatoriis pœnis aliquandiu detentum, quòd sæpiùs verba risum mouentia incautè vsurpasset, indéque tandem septem fratrum monachorum silentio ad septem dies continuato fuisse ereptum.

SVR. in Martio.

Vincen. lib. 26. c. 5.

VII. REMED. Considera, maximè si religiosus sis, cùm omnes homines natura duce libenter & crebrò loquantur de rebus suæ professioni cõsentaneis, secundùm illud, *Tractant fabrilia fabri*, nihil esse conuenientius tibi, quàm de rebus spiritualibus cum professione tua congruentibus agere, ídque eò procliuiùs quò res spirituales sunt excellentiores, & vberiorem fructum secum ferunt. Quemadmodum enim, quò quis muscum aliásque res odoriferas manu ampliùs versat, hoc fragrantiores odores sentit: ita quoque quò quis tractationem rerum spiritualium crebriùs in colloquium inducit, hoc animum maiori consolationum suauitate perfundit. Vt autem id libenter facias, opus est vt ad res spirituales, quod professio tua postulat, valdè afficiaris. Verissimum

enim est illud PLATONIS dictum, *homines amore ipso fieri facundos ad loquendum de rebus, quas amant.* Vt enim in corporibus mixtis elementum prædominans, trahit ad locum, vel centrum quod appetit, reliqua elementa; ita si amor rerum spiritualium in nobis præ cæteris amoribus prædominaretur, facilè mentem & linguam pertraheret ad spiritualia colloquia. At dices, Vnde mihi hunc amorem comparabo? Ex notitia rerum spiritualium: *nemo enim amare potest bonum*, inquit B. Chrysost. *quod nescit.* Notitia autem illa capitur ex feruenti oratione, diuinarum rerum contemplatione, assidua piorum librorum lectione, & spirituali collocutione & collatione. *Chrys. in Mat.*

VIDE verbo, *Linguæ abusus, Mendacium, Otium, Societas prava.*

CONSCIENTIA SCRVPVLOSA.

Remedia contra Conscientiam scrupulosam.

I. REMED. Considera quid sit scrupulosa Cõscientia, quæ ab aliis dicitur Erronea, vel timida, vel pusillanimis, secundùm illud Ecclesiastici: *Noli esse pusillanimis in animo tuo.* Habet autem nomen à scrupulo, id est, lapillo. Vt enim hic calceo incluſus pedem excruciat ambulantis, sic quorundam piorum hominum, maximè tyronum in religione, conscientiæ inhæret suspicio, formido, & anxietas, ex nulla, vel certè leui causa orta, num rectè hoc vel illud fecerint, vt verbi causa, confessionem integram totius vitæ instituerint. Tali formidine exagitabatur initio conuersionis suæ AVGVSTINVS, cùm in libris confessionum ita scribit: *Multum timeo occulta mea,* *Eccli. 7.9.* *Aug. li. 10. c. 28.*

tuntur, quia ista consuetudo balandi de paganorum ob ser-
Conc. 1. *uatione remansit.* Et in Psal. 32. *Observa diem sabbathi, non carnaliter, non Iudaicis deliciis, qui otio abutuntur ad nequitiam: melius enim vtique tota die foderent: quàm tota die saltarent.*

Nic. li. 1. c. 20. III. REM. Considera exempla eorum qui ob choreas pessimè perierunt. NICEPHORVS in historia Ecclesiastica de filia Herodiadis saltatrice ita scribit: *Brumali tempore ei fluuius traiiciendus erat, qui cùm glacie constrictus esset, pedes eum transibat. Glacie autem rupta, idque non sine Dei numine, demergitur illa capite tenus, molliúsque se mouens saltat, non in terra, sed in vndis, caput vero à reliquo corpore, non ferro, sed glaciei crustis resectum, in glacie ipsa saltationem lethalem exhibet, spectaculóque eo omnibus præbito, scelestum hoc caput in memoriam ea quæ fecerat reuocat.*

Matt. 14. THOMAS Cantipratensis, D. Thomæ Aquinatis æqualis, in libro Apum exemplaquædam sui seculi commemorat. 1. PVELLA *quædam in Mechlinia Brabantiæ oppido*, inquit, *vt ab eis qui præsentes fuêre cognoui, sacro die Dominico cum iuuenibus diu choreas duxerat: fatigata ergo domum rediit, & dormitum pergens mox à dæmone obsidetur. ea clamante surgit familia, ligant vinculis sæuientem. manè in Hansuuich ad oratorium glorioſæ Virginis extra oppidum deportatur. frequenter enim ibidem* MARIA *virtutum operatrix miracula plurima demonstrauit. Accurrunt mox scholares pueri, vnúsque duodecim annorum audacior ceteris dæmonem adiurauit, & crucis signo pollice in vmbilico puellæ*
Ib. c. 49 *expresso fugauit.* 2. *Vidi ego adhuc puer in chereis procaciſsimam saltatricem, quæ me præsente post choreas insolenter cum adultero luctabatur, & cùm cessasset, subitanea morte percussa miserabiliter expirauit.* 3. *In*
Ibid.

Gallia iuxta Laudunum, ſicut à presbytero villæ percepimus, quidam choreas ducentes ſupra pontem, diſrupto ſubito ponte, fortiſſimè in aquis validis omnes ſunt ſubmerſi. 4. Marchia in Flandriæ atque Brabantiæ diſtrictu villa populoſiſſima ſita eſt, in qua dedicatio celebrata multos ad luſum traxerat. Inter quos, vt à Guilielmo bono & literato presbytero, & in iiſdem partibus nato percepimus, quidam tibicen erat, qui tripudiantes iuuenes & puellas geſticulationibus ſuis ad carmina turpia concitabat. Hinc cœlo nubibus circa veſperam obſcurato omnes ad propria redierunt, ſolo tibicine nondum luſibus ſatiato, & cum ſaltu, tibiæque ſonitu ad ſua paulatim remeante: qui ſecuta coruſcatione & tonitru fulmine percuſſus eſt, videntibus duobus pueris paſtoribus, qui ad dumeta confugerant. Iidem pueri mox viderunt, quòd duo nigerrimi canes ex inſperato venerint, & inter ſe pendulum extincti brachium deportarint. Corpus autem tibicinis ſepultum quidem eſt in atrio Eccleſiæ, manè tamen ſepulchrum patens & vacuum inuentum eſt, creditúmque eſt à dæmonibus, ſicut & brachium, abſportatum. Ib. c. 57.

IV. REMED. Conſidera choreas, omnéſque id genus vanas & leues recreationes è diametro pugnare cum hominis Chriſtiani & pij profeſſione. Nam primò quilibet Chriſtianus in baptiſmo abrenunciat Satanæ & omnibus pompis eius: at inter pompas Satanæ paulò antè SS. Patres numerarunt choreas. quia Chriſtus iis qui diſcipuli ſui eſſe volunt, tradidit omninò contraria. *Si quis vult venire poſt me*, inquit, *abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam. Contendite intrare per anguſtam portam. Beati qui lugent. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* 3. idem docuêre Apoſtoli, & *Eſt S. Ephrẽ locus cit.* *Matt. 16. 24. Luc. 13. 14. Matt. 5. 5.*

Luc.6. 25. PAVLVS: *Omnis disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij, sed mœroris. Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non filij estis.* Et PETRVS: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Et S. IOANNES: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Et IACOBVS: *Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem.* IMMO hi ipsi verbo & exemplo docuerunt maximè gaudendum & tripudiandum esse in aduersitatibus. *Beati*, inquit Christus, *estis cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint; gaudete & exultate.* Et B. LVCAS: Apostoli *ibant gaudentes à conspectu concilij, quia digni habiti erant pro nomine Iesu contumeliam pati.* Et PAVLVS: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione vestra.* Ac iterum: *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in angustiis pro Christo.* Et PETRVS: *Communicantes Christi passionibus, gaudete.* Et IACOBVS: *Omne gaudium existimate, fratres, cùm in varias tentationes incideritis.*

Heb. 12 8. 11. 1. Pet. 2. 21. 1. Ioan. 2. 15. Iac. 4. 9. Mat. 5. 11. Act. 5. 41. 2. Cor. 7. 4. cap. 12. 10. 1. Pet. 4. 13. Iac. 1. 2.

V. REMED. Considera; etiamsi Doctores quidam nõ improbent choreas moderatas in nuptiis honestis, aliísve priuatis amicorum conuentibus institutas, tamen securius esse in totum ab illis abstinere, non solùm clericis & religiosis (quibus lege Ecclesiastica vetitæ sunt) sed etiam secularibus. Et ratio est, quia nunquàm tam moderatæ esse posse videntur moraliter, vt omnes occasiones & pericula delinquendi absint. *Qui autem amat periculum*, inquit Sapiens, *peribit in illo.* Quotus quisque enim tam cautus & circumspectus esse poterit, qui in tanta, sicut est in nuptiis, conuiuij lautitie, in mulierũ puellarúmque,

c. presbyteri. dist. 34. ex c. Laod. c. 29. Eccli 3. 27.

qua

quæ choreis ferè interſunt, conſeſſu, vel conſpectu, vel auditu, vel oſculis, vel loquacitate, vel vanæ gloriæ aucupio, faſtu quoque, inuidia, detractione non crebrò labatur & peccet?

VIDE verbo, *Ebrietas*, *Immodeſtia*, *Luxuria*, *Otium*, *Voluptas carnis*.

COLLOQVIA OTIOSA ET VANA.

Remedia contra illa.

I. REMEDIVM. Conſidera quid proprie verbum otioſum & vanum appelletur. B. GREGOR. ait otioſum eſſe, *quod aut ratione iuſtæ neceſsitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret.* HIERON. verò, *quod ſine vtilitate & loquentis dicitur & audientis.* Sic BASIL. in Conſtitut. monaſticis *non otioſum ſermonem* vocat, *qui eſt de virtute, vel ad audientium ædificationem refertur.* VANVM autem verbum eiuſdem ferè eſt ſignificationis. IOA. CHRYS. *Vanũ*, inquit, *eſt, quod vtilitatis eſt expers.* & GREG. NYSSENVS in Eccleſiaſten: *Vanum eſt, cuius nullus eſt vſus & ſcopus certus, licèt magno ſtudio proferatur.* *Greg. l. 7. Mor. c. 17. Hie. in c. 12. Matt. Baſ. c. 12. Chryſ. in Pſal. 118. Nyſſ. in c. 1.*

II. REMED. Conſidera ſecundùm S. Script. & SS. Patrum dicta, colloquia otioſa non eſſe parui facienda: nam apud Matthæum Chriſtus dixit; *Amen dico vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Iudicij. Ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Vnde S. BASIL. in regulis breuioribus. *Adeo magnum eſt otioſi verbi periculum, vt licèt genere ipſo de numero bonorum ſit, tamen niſi ad ædificationem fidei dirigatur, à periculo liber non eſt qui illud locutus eſt, quippe qui ex eo, quòd ad ædificationem illud non* *Mat. 12. 36. 37. Baſ. q. 23.*

Eph.4. 29. accommodauerit, contristasse noscatur Spiritum sanctum. Hoc enim aperte docuit Apostolus, cùm dixit: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et subiecit illud: Nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. Quàm autem pernicioſa res sit, contristasse Spiritum sanctum, de hoc verò, quid opus est vt dicatur?

Greg c. 7. Et B. GREGOR. lib. 7. Mor. Dum ab otiosis verbis nequaquàm lingua compescitur, ad temeritatem quoque stultæ increpationis efferatur. Quibusdam enim suæ ruinæ gradibus desidiosa mens in foueæ lapsus impellitur: nam dum otiosa verba cauere negligimus, ad noxia peruenimus.

Ambr. c.23. Et ante eum S. AMBROSIVS libro primo de officiis: Non solum profusos, inquit, sed etiam omnes iocos declinandos arbitror. Et iterum: Licèt interdum ioca honesta, & suauia sint, tamen ab Ecclesiæ abhorrent regula: quoniam quæ in Scripturis sanctis non reperimus, ea quemadmodum vsurpare possumus? Denique S. BERNARDVS in sermone de triplici custodia. Nemo, ait,

Bernar. parui æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis: siquidem tempus acceptabile est, & dies salutis. Et infrà Donec transeat, inquis, tempus: quo diuinam repropitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem.

Eccli.19 17. & 14.1. Iac.3.2. Prouer. 16.1. Ps.140. 3. Ps.38.2. III. REM. Considera, nulla in re magis opus esse inuocatione diuini auxilij, quàm in gubernatione linguæ. Quis enim est, inquit Sapiens, qui non deliquerit in lingua sua? Et, Beatus vir, qui non lapsus est in verbo. Ac Iacobus Apostolus: Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Quocirca Salomon aiebat: Hominis est animam præparare, & Domini gubernare linguam. Et rex Dauid orabat: Pone Domine custodiã ori meo, & ostium circunstantiæ labiis meis.

atque alibi dicebat: *Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea.* Qui versus cùm ex initio Psalmi 38. aliquando Pamboni Abbati prælectus fuisset, *Satis est*, inquit, *reliqua audiam, cum illud opere impleuero.* Multo verò post tempore rogatus, cur ad magistrum non rediret, respondit, nondum se quod didicerat, perfeciſſe. Apostolicum esse præceptum, *Estote factores verbi, & non auditores tantùm.* *Tripar. lib. c. 1.* *Iac. 1. 22.*

IV. REMED. Considera non modo diuina gratia, sed etiam magna prudentia & circumspectione ex parte tua esse opus, vt in colloquiis habeas rationem circumstantiarum, vti accuratè monuit Spiritus sanctus in Scripturis. Et primò, Temporis, quando sit loquendum: *Mala enim aurea in lectis argenteis*, inquit Salomon, *qui loquitur verbum in tempore suo. Tempus enim est tacendi, & tempus loquendi.* 2. Personarum, quibuscum est loquendum. *In auribus insipientium*, inquit idem, *ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquij tui.* Et, *Vbi non est auditus, ne effundas sermonem.* Et, *In medio magnatorum loqui non præsumas, & vbi sunt senes, non multum loquaris.* 3. materiæ, quid loquatis. *Lingua mea*, aiebat rex Dauid, *meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam. Omnis enarratio tua*, ait Sapiens, *sit in præceptis Altissimi.* Et, *Antequàm loquaris disce: Si quis loquitur*, inquit B. Petrus, *quasi sermones Dei.* 4. Modi, quomodo loquaris. *Eruditus enim in verbo*, inquit Salomon, *reperiet bona.* Et, *Fauus mellis composita verba.* Et, *Qui priùs respondet, quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. Sermo vester*, ait Apostolus, *semper in gratia sit sale conditus, vt sciatis, quomodo oporteat vos vnicuique respondere*, & B. Iacobus. *Sit autẽ omnis homo velox ad audiẽdũ, tardus autẽ ad loquendũ.* Has 4. *Prou. 25. 11.* *Eccl. 3. 7* *Prouer. 23. 9.* *Eccli. 32. 6. & 13.* *Ps. 34. 28.* *Eccli. 9. 23. & 18. 19.* *1. Pet. 4. 11.* *Pro. 16. 20. & 24.* *Prou. 18 13.* *Colos. 4. 6.* *Iac. 1. 19*

circumstantias si quis in colloquiis non considerarit, facilè delinquet. *Qui enim inconsideratus est ad loquendum*, ait Salomon, *sentiet mala*.

Prou. 13. 3.

V. REMED. Considera exemplum Christi, quàm circumspectè in colloquiis se habuerit, nec otiosum verbum sibi excidere passus sit. Nam primò ex omni materia ansam capiebat aliquid spirituale dicendi, vt, cùm egit apud Ioannem cum Samaritana de aqua haurienda, transit ad sermonem de aqua viua saliente in vitam æternam. Et cùm quidam dicerent; *Domine, semper da nobis panem hunc*, subiecit: *Ego sum panis vitæ. Qui venit ad me, non esuriet.* 2. cùm eo loquente ad turbas, quidam diceret, *Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes loqui tibi* deposita quasi omni affectione carnali erga eos, respondit: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei.* Et addidit, *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.* 3. cùm de propria eius causa sermo incideret, etiam apud Principes viros, tacebat, vt dum apud Pilatum à Principibus sacerdotum falsò accusaretur. nam Matthæus refert eum ad nullum verbum, nec ipsorum, nec Pilati respondisse, *ita vt miraretur Præses vehementer.* 4. aliquando acriter in Scribas & Pharisæos, aliósque aliorum seductores inuehebatur, sic vt vocaret *genimina viperarum, stultos, cæcos, hypocritas, filios diaboli.*

Ioan. 4. 23. Ioan. 6 35. Mat. 12 48. Mat. 27 14. Matt. 3. 7. Matt. 23. 13. 17. Ioan. 8. 44.

VI. REMED. Considera exempla Sanctorum, qui ab omni otioso vel vano sermone abstinuerunt. CASSIANVS lib. 5. instit. monast. *Vidimus*, inquit, *senem Machetem nomine, hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetrasse, vt quotquot diebus ac noctibus agitaretur collatio spiritualis, nunquàm*

Cass. c. 39.

somni torpore penitus laxaretur. Si quis verò detractionis verbum seu otiosum, tentasset inferre, in somnum protinus concidebat: ac sic nec vsque ad aurium eius pollutionem virus obloquy poterat peruenire. VITÆ PATRVM in parte secunda exhortat. referunt quendam magnum virum gratiam à Deo obtinuisse, vt in colloquiis piis fratrum, quæ de sacris Scripturis habebantur, videret sanctos Angelos astantes, & plurimum se colloquiis illis oblectantes. *Cùm autem* addunt, *aliud quidquis loquerentur, statim sancti Angeli recedebant longiùs. Veniebant autem porci sordidissimi, & volutabant se inter eos. Dæmones enim in specie pecorum delectabantur eorum vaniloquiis, Beatus autem senior hæc videns, commonebat per monasteria fratres, dicens: Cohibete à multiloquio & ab otiosis sermonibus linguam, per quam malus interitus animæ generatur.* S. GREGORIVS in dialogis: *Musæ puellæ paruæ quadam nocte S. Maria virgo apparuit, & coæuas puellas in albis vestibus ostẽdit, quibus cùm ilia admisceri appeteret, & in obsequio B. Virginis viuere, protinus ab ea mandatum accepit, vt nihil vltra leue & puellare ageret, & à risu & iocis se abstineret, sciens per omnia, quòd inter easdem virgines, quas viderat, ad eius obsequium die trigesimo veniret: quod & factum est, quia 30. die B. Virginem cum dictis puellis ad se venire conspexit, & clausis reuerenter oculis clamauit: Ecce domina venio. In qua etiam voce Spiritum reddidit.* B. GREG. TVRONICVS in vita S. Niceti presbyteri, postèà Episcopi Lugdunensis, narrat eum nulla verba, nisi sancta & pia elocutum, otiosa vel iocosa nũquàm: contumelioſa verò in alios vel in se coniecta negabat esse audienda, eò quòd ex animi perturbatione prolata essent. S. AVGVSTINVS in libris Confessionum multis verbis commemorat,

V.P.c. 35.

Greg. lib. 4. c. 17.

Apud Surium.

Aug. li. 9. c. 10.

quemadmodum cum matre Monica prolixum colloquium ad ostiam Tyberinam de pulchritudine cœli & terræ habuerit, sensímque transierit ad sermonem de vita æterna: sic vt Monica tandem diceret, *Fili, nulla iam re delector in hac vitæ.* Mundus enim iste inter verba ei vilescebat cum delectationibus suis. S. THOMÆ Aquinati, vt in eius vita scribitur, orandi meditandíque exercitium graue non fuit, quòd consuesset cum sociis duntaxat de rebus piis, & ad ædificationem proximi spectantibus loqui. VINCEN. Belloua-censis in spec. historiali refert Durandum quendam ex Abbate Episcopum Tholosanum, virum ceteróquin pium & diligentem, idcirco in purgatoriis pœnis aliquandiu detentum, quòd sæpiùs verba risum mouentia incautè vsurpasset, indéque tandem septem fratrum monachorum silentio ad septem dies continuato fuisse ereptum.

SVR. in Martio.

Vincen. lib. 26. c. 5.

VII. REMED. Considera, maximè si religiosus sis, cùm omnes homines natura duce libenter & crebrò loquantur de rebus suæ professioni cõsentaneis, secundùm illud, *Tractant fabrilia fabri*, nihil esse conuenientius tibi, quàm de rebus spiritualibus cum professione tua congruentibus agere, idque eò procliuiùs quò res spirituales sunt excellentiores, & vberiorem fructum secum ferunt. Quemadmodum enim, quò quis muscum aliásque res odoriferas manu ampliùs versat, hoc fragrantiores odores sentit: ita quoque quò quis tractationem rerum spiritualium crebriùs in colloquium inducit, hoc animum maiori consolationum suauitate perfundit. Vt autem id libenter facias, opus est vt ad res spirituales, quod professio tua postulat, valdè afficiaris. Verissimum

enim est illud PLATONIS dictum, *homines amore ipso fieri facundos ad loquendum de rebus, quas amant*. Vt enim in corporibus mixtis elementum prædominans, trahit ad locum, vel centrum quod appetit, reliqua elementa; ita si amor rerum spiritualium in nobis præ cæteris amoribus prædominaretur, facilè mentem & linguam pertraheret ad spiritualia colloquia. At dices, Vnde mihi hunc amorem comparabo? Ex notitia rerum spiritualium: *nemo enim amare potest bonum*, inquit B. Chrysost. *quod nescit*. Notitia autem illa capitur ex feruenti oratione, diuinarum rerum contemplatione, assidua piorum librorum lectione, & spirituali collocutione & collatione. *Chrys. in Mat.*

VIDE verbo, *Linguæ abusus, Mendacium, Otium, Societas prava.*

CONSCIENTIA SCRVPVLOSA.

Remedia contra Conscientiam scrupulosam.

I. REMED. Considera quid sit scrupulosa Cõscientia, quæ ab aliis dicitur Erronea, vel timida, vel ipusillanimis, secundùm illud Ecclesiastici: *Noli esse pusillanimis in animo tuo*. Habet autem nomen à scrupulo, id est, lapillo. Vt enim hic calceo incluſus pedem excruciat ambulantis, sic quorundam piorum hominum, maximè tyronum in religione, conscientiæ inhæret suspicio, formido, & anxietas, ex nulla, vel certè leui causa orta, num rectè hoc vel illud fecerint, vt verbi causa, confessionem integram totius vitæ instituerint. Tali formidine exagitabatur initio conuersionis suæ AVGVSTINVS, cùm in libris confessionum ita scribit: *Multum timeo occulta mea,* *Eccli. 7.9.* *Aug. li. 10. c. 28*

quæ norunt oculi tui, mei autem non. In his omnibus periculis & laboribus vides tremorem cordis mei, & vulnera mea magis subinde à te sanari, quàm mihi non infligi, sentio.

II. REMED. Oratio ad Deum & Sanctos coniuncta ieiunio aliísve bonis operibus. *Si quis vestrûm*, ait B. Iacobus, cùm loqueretur de tentationibus, *indiget sapientia* ad expugnandum illas, *postulet à Deo, & dabitur illi.* Quod remedium meritò Caietanus vocat diuinum. Figuram enim scrupulosi in Euangelio gerebat Lunaticus à Spiritu malo obsessus. Vt enim ille nunc in ignem, nunc in aquam se iactabat: sic scrupulosus miserè ex vna cogitatione in aliam iactatur. Atque vt ille, teste Christo, curari non potuit, nisi per orationem, & ieiunium, sic hic difficulter sanari posse videtur nisi per orationem & ieiunium, aliáve opera pia.

Iac. 1. 5.

Caiet. in summa.

Mat. 17 14.

III. REMED. Considera, si scrupulosus sis, & timeas te in aliqua re peccasse, præcipuè duo. Primum, te nunquàm peccare qualescúnque demùm incidant cogitationes, imaginationes, vel propensiones ad peccandum, nisi voluntate consentias, vel delecteris in ipsis. *Nullum enim peccatum est*, secundùm B. Augustinum, *nisi sit voluntarium.* Alterum est, vt perpendas, num id quod fecisti, vel in quo consensisti, vel quod facere voluisti, repugnet præcepto Dei, vel Ecclesiæ: nam si non repugnet, certus esse debes non esse peccatum mortale. *Peccatum enim* secundùm eundem Aug. *est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei.* De veniali siquidem lapsu non est quòd magnoperè angaris, quia propter illum non excides ex gratia vel amicitia diuina: & communis est tibi cum omnibus iustis & sanctis, de quibus scri-

Aug. de vera relig. c. 14.

ptum est, *Septies cadet iustus, & resurget.* *Prou.* 24.16.

IV. REMED. Si passio scrupuli ita obscuret mentem, vt nescias statuere tecum, an consenseris, vel an legē Dei vel Ecclesiæ præuaricatus fueris, ne fide tuo iudicio, sed alieno, vt Superioris, Cōfessarij, vel alterius Patris spiritualis, cuius sententiam in omnibus constanter sequaris. Monet enim Sapiens: *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* & S. Tobias: *Consilium semper à sapiente perquire.* Vnde S. AVGVSTINVS in quadam epistola consulit Paulino, vt eiusmodi animi dubitationes conferat cum aliquo perito Medico spirituali. Et S. ANTONINVS ex historia Dominicana refert, scrupulosum quēdam à fratris Spiritu, qui ei post mortem apparuerat, consilium petiisse de scrupulis, eúmque respondisse, *Consule bonos, prudentésque viros, & acquiesce eis.* Ac re ipsa declaratū est, hoc eis profuisse. Scribit enim idem, aliíque, quendam sacerdotē in cœnobio S. Bernardi ita scrupulis diuexatū fuisse, vt sacrū Missæ facere nō auderet; cùm verò S. Bern. ei imperasset, vt sua fide confisus faceret, non solùm fecit, sed etiā ab omnibus scrupulis deinceps solutus fuit. Narrat & vetustus author B. CLIMACVS monachum quendam de blasphemia 20. annis tentatum, ieiuniis & vigiliis se frustra afflixisse, donec cuidā Seniori illā aperuisset, qui ei dixit, *Super collū meum sit hoc peccatum, quotquot annis te oppugnauit, & adhuc oppugnabit, tu verò illud omninò floccipende.* Quæ tentatio ante discessum euanuit. *Prou.* 3. 5. *Tob.* 4. 19. *Auguſt. ep.* 250. *Ant. in ſum.* 1. *p. tit.* 3. *c.* 10. *Clim. grad.* 3.

V. REMED. Si tu ipse sis superior, vel Pater spiritualis hominis scrupulosi, scrupulúmque tibi patefecerit, primò benignè eum mone, vt totam conscientiam suam syncerè patefaciat, secundùm illud Apostoli: *Fratres, & si præoccupatus fuerit homo* *Gal.* 6.

quæ norunt oculi tui, mei autem non. In his omnibus periculis & laboribus vides tremorem cordis mei, & vulnera mea magis subinde à te sanari, quàm mihi non infligi sentio.

II. REMED. Oratio ad Deum & Sanctos coniuncta ieiunio aliísve bonis operibus. *Si quis vestrûm*, ait B. Iacobus, cùm loqueretur de tentationibus, *indiget sapientia* ad expugnandum illas, *postulet à Deo, & dabitur illi.* Quod remedium meritò Caietanus vocat diuinum. Figuram enim scrupulosi in Euangelio gerebat Lunaticus à Spiritu malo obsessus. Vt enim ille nunc in ignem, nunc in aquam se iactabat: sic scrupulosus miserè ex vna cogitatione in aliam iactatur. Atque vt ille, teste Christo, curari non potuit, nisi per orationem, & ieiunium, sic hic difficulter sanari posse videtur nisi per orationem & ieiunium, aliáve opera pia.

Iac. 1. 5.

Caiet. in summa.

Mat. 17 14.

III. REMED. Considera, si scrupulosus sis, & timeas te in aliqua re peccasse, præcipuè duo. Primum, te nunquàm peccare qualescúnque demùm incidant cogitationes, imaginationes, vel propensiones ad peccandum, nisi voluntate consentias, vel delecteris in ipsis. *Nullum enim peccatum est*, secundùm B. Augustinum, *nisi sit voluntarium.* Alterum est, vt perpendas, num id quod feceris, vel in quo consensisti, vel quod facere voluisti, repugnet præcepto Dei, vel Ecclesiæ: nam si non repugnet, certus esse debes non esse peccatum mortale. *Peccatum enim* secundùm eundem Aug. *est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei.* De veniali siquidem lapsu non est quòd magnoperè angaris, quia propter illum non excides ex gratia vel amicitia diuina: & communis est tibi cum omnibus iustis & sanctis, de quibus scri-

Aug. de vera relig. c. 14.

ptum est, *Septies cadet iustus, & resurget.* *Prou.* 24.16.

IV. REMED. Si passio scrupuli ita obscuret mentem, vt nescias statuere tecum, an consenseris, vel an legẽ Dei vel Ecclesiæ præuaricatus fueris, ne fide tuo iudicio, sed alieno, vt Superioris, Cõfessarij, vel alterius Patris spiritualis, cuius sententiam in omnibus constanter sequaris. Monet enim Sapiens: *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* & S. Tobias: *Consilium semper à sapiente perquire.* Vnde S. AVGVSTINVS in quadam epistola consulit Paulino, vt eiusmodi animi dubitationes conferat cum aliquo perito Medico spirituali. Et S. ANTONINVS ex historia Dominicana refert, scrupulosum quẽdam à fratris Spiritu, qui ei post mortem apparuerat, consilium petiisse de scrupulis, eúmque respondisse, *Consule bonos, prudentésque viros, & acquiesce eis.* Ac re ipsa declaratũ est, hoc eis profuisse. Scribit enim idem, aliíque, quendam sacerdotẽ in cœnobio S. Bernardi ita scrupulis diuexatũ fuisse, vt sactũ Missæ facere nõ auderet; cùm verò S. Bern. ei imperasset, vt sua fide confisus faceret, non solùm fecit, sed etiã ab omnibus scrupulis deinceps solutus fuit. Narrat & vetustus author B. CLIMACVS monachum quendam de blasphemia 20. annis tentatum, ieiuniis & vigiliis se frustra afflixisse, donec cuidã Seniori illã aperuisset, qui ei dixit, *Super collũ meum sit hoc peccatum, quotquot annis te oppugnauit, & adhuc oppugnabit, tu verò illud omninò flocci pende.* Quæ tentatio ante discessum euanuit. *Prou.* 3. 5. *Tob.* 4. 19. *Augusti. ep.* 250. *Ant in sum. 1. p. tit.* 3. *c.* 10. *Clim. grad.* 3.

V. REMED. Si tu ipse sis superior, vel Pater spiritualis hominis scrupulosi, scrupulúmque tibi patefecerit, primò benignè eum mone, vt totam conscientiam suam syncerè patefaciat, secundùm illud Apostoli: *Fratres, & si præoccupatus fuerit homo* *Gal.* 6.

in aliquo delicto, vos qui Spirituales estis, huiusmodi instruite in Spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Quod verò maius onus esse potest scrupulis? 2. examinandæ conscientiæ, peccatáque confitendi modum ei præscribe. 3. modum orandi congruentẽ morbo ei trade. 4. dissuade ei lectionem eorum librorum, qui scrupulos renouare queant, vt sunt Casuistarum, ac similiter conuersationem eorum, qui eum in scrupulis confirmẽt. 5. mone, ne otio vacet, sed semper honesta occupatione distineatur. 6. Si anxius sit de peccatis iam olim accuratè confessis semel atque iterum, seriò prohibe illi, ne vllam ampliùs confessionem generalem de tota vita faciat, imò præteritorum omnium peccatorum memoriam excludat: vti fecit apud Cassianũ Abbas Pinufius ita cuidam respondens: *Quod dixisti te etiam de industria præteritorum peccatorum memoriam retractare, hoc fieri penitus non oportet, quinimò etiamsi violenter irrepserit, protinus extrudatur.* Et S. Bernardus in sermone de SS. Petro & Paulo. *Ad Dominum iam conuersos non nimium cruciet præteritorum conscientia delictorum, sed tantùm humiliet vos, sicut & ipsum Paulum.* 7. Ægrè aditum illi præbe ad proponendum suas dubitationes & scrupulos, & si importunè vrgeat, etiam verbis appositis absterre, ac penitus exclude. 8. nullo modo permitte, vt de scrupulis & dubiis suis cõfiteatur, sed tantùm ea quæ manifestè peccata esse cognorit: alioquin nunquàm ex animo eius scrupuli euellentur. 9. dubitationes eius semper in meliorem partẽ & mitiorẽ interpreteris: id enim fieri posse habetur in c. *estote*, *de regulis iuris. & l. proximè. ff. de his quæ in testam. delen.* 10. hor-

Cass. coll. 20. c. 9.

Bern. serm. 3.

1. Tim. 1

tare, vt omninò contemnat ſuos ſcrupulos: imò ſæpè expedit, vt docet Io. Gerſon, agere contra ſcrupulos. Sicut enim qui lignum diſtortum vult facere rectum, in contrariam partem inflectit: ſic qui diſtortam per ſcrupulos conſcientiam habet, ſe in contrarium inflectere debet. 11. Si nimium anxius ſit, ac etiam lacrymas profundat, mone vt optimam opinionem habeat de ſumma Dei bonitate & miſericordia infinita, quæ longiſſimè ſuperet peccatorum numerum & grauitatem. Sapientis enim vox eſt: *Sentite de Domino in bonitate.* Et Dauidis, viri ſecundùm cor Dei. *Quàm bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde.* Et Ieremiæ: *Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum.* Et Ezechieli: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, &c. omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt non recordabor.* 12. Contempletur quoque vultum ſpecioſiſſimum, benigniſſimúmque humanitatis Chriſti, qualem Apoſtoli conſpiciebant olim cùm eos doceret, & ageret cum hominibus, nempe ſerenum, hilarem, in ſui amorem rapientem, omnes ſolantem, & in verba illa erumpentem: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* 13. Hæc omnia ſi non iuuerint, & ſcrupuloſus pergat potiùs ſuo ſenſui & phantaſiæ adhæreſcere, quàm ſuo Patri ſpirituali, clarè ei dicendum eſt, hoc non proficiſci niſi ex occulta eius ſuperbia: eâmque ſuperbiam eſſe grauiorem omnibus culpis per ſcrupulos in memoriam refricatis, nec poſſe illam curari, niſi ſenſum ſuum prorſus abneget, & ſimpliciter, tanquàm puer, iudicio ſuperioris illum ſubmittat.

Ger. in tract. de reg. moral.

Sap. 1. 1. Pſ. 72. 1 Thren. 3 25. Ezech. 18. 21.

Mat. 11. 28.

VIDE V. *Amor ſui, Deſolatio ſpiritualis, Illuſiones ſpiri-*

tuales, Indiscretio, Inobedientia, Iudicium proprium, Pusillanimitas, Timor humanus, Tristitia.

CONSVETVDO PRAVA.

Remedia contra Consuetudinem prauam.

I. REMED. Considera, quàm grauis, ac propè incurabilis sit morbus *Consuetudinis praua*. Sicut enim diuturnos & inueteratos corporis morbos Medici corporales ægrè curant, secundùm illud sacri prouerbij: *Languor prolixior grauat medicum: breuem languorem præcidit medicus.* Sic Medici spirituales difficulter curare queunt morbum spiritualem consuetudinis praua. Quod Scriptura diuina ob oculos posuit illa sententia Salomonis. *Prouerbium est: Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea. Difficulter enim eraditur,* vt eleganter scribit B. HIERONYMVS ad Laetam, de institutione filiæ, *quod rudes animi perbiberunt. Recens testa diu & saporem retinet & odorem, quo primum imbuta est.* Et mox addit: *Græca narrat historia, Alexandrum potentissimum regem, orbisque domitorem, & in moribus, & in incessu, Leonidis pædagogi sui non potuisse carere vitiis, quibus adhuc parvulus fuit infectus. Procliuis est enim malorum æmulatio: & quorum virtutes assequi nequeas, citò imitaris vitia.* Deinde illa IEREMIÆ, qua inueteratam Iudæorum perstringit malitiam. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis bene facere, cùm didiceritis malum.* Non *natura*, inquit in eundem locum idem Hieronymus, *sed nimia consuetudine & amore peccandi firmatum, sic vt in naturam conuersum videatur.* Eandem difficultatem in sanando consuetudinis prauæ morbo omnes SS.

Eccli. 10. 11.

Prou. 22. 6.

Hieron. epist. 7.

Ier. 13. 23.

Patres sunt confessi. S. BASILIVS in martyrem Iulittam. *Permolestum est, & vix toleratu possibile, vel ipsis brutis, amoueri à cõsuetudine. Et quidem ipse bouem vidi ad præsepe lacrymantem sibi compascuo morte prærepto.* Et in regulis fusiùs disput. quæst. 6. *Consuetudo vetustate firmata naturæ vim solet nancisci.* S. CHRYSOST. in c. 4. epist. 2. ad Corinth. *Magna est consuetudinis tyrannis, adeóque magna, vt perinde cogat, ac natura.* D. AVGVSTINVS. *Vincere consuetudinem dura pugna.* Et rursus. *Timebam Domine Deus, ne me citò exaudires: reformidabam quasi mortem consuetudinis mutationem.* Quò ergo consuetudo praua incurabilior morbus est, hoc efficaciora sunt vsurpanda remedia.

Bas. ho. 5.

Chrys. hom. 7.

Aug. in Psal. 30 *& lib.* 8 *confes. c.* 7.

II. REMEDIVM est, recursus ad auxilium diuinum per ardentem ad Deum orationem. Nã, vt monuit B. HIERON. in locum Ieremiæ antè citatum, etiamsi impossibile videatur apud homines pellem Æthiopicam, vel inueteratam consuetudinem mutare, tamen non est (quod & de diuite saluando CHRISTVS dixit) impossibile apud DEVM. *Omnia possum*, inquit Apostolus, *in eo, qui me confortat.* Nec non S. Basilius, qui dixerat consuetudinem vim naturæ nancisci temporis vetustate, disertè asseuerat contractas ex consuetudine peccandi labes assidua oratione posse abstergi, eò quòd nullum tam inueteratum sit crimen, quod Deus precibus motus exstirpare non queat. Et B. IOAN. CHRYSOST. scribens ad Theodorum lapsum, ea ratione ad spem certam veniæ erigit: quòd si Dæmon eum potuerit à summo virtutis fastigio in extremam deturbare malitiam; Deum multò faciliùs posse eum, non modò in pristinam libertatem, ve-

Mat. 19 26. *Phil.* 4. 13.

Basil. q. 6. *reg. fus. dis.*

Chrys. ep. 5.

rùm etiam in excelſiorem vindicare. Exemplùm huius remedij luculentum habemus in AVGVSTINO, qui vt non ſemel queritur difficillimum ſibi aditum fuiſſe ad veram conuerſionem ob inueteratam flagitioſæ vitæ conſuetudinem, ita pariter fatetur eum ſibi orationis cum lacrymis ad Deum fuſæ beneficio tandem patefactum. Sic enim in octauo Confeſſionum libro loquitur: *Aug. li. 8. c. 5.* *Ligatus eram non ferro alieno, ſed meu ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me: quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido, & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.* Ac tandem poſt multa interiecta cõcludit: *Ego ſub quadam fici arbore ſtraui me neſcio quomodo, & dimiſi habenas lacrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum acceptabile ſacrificium tuum. Et non quidem his verbis, ſed in hac ſententia multa dixi tibi: Et tu Domine vſquequò? Vſquequò iraſcêris in finem? Ne memor fueris iniquitatum noſtrarum antiquarum. Sentiebam enim me ab eis teneri, & iactabam voces miſerabiles. Quamdiu, quamdiu, cras & cras? quare non modò? quare non hac hora finis turpitudinis meæ? Dicebam hæc, & flebam amariſſima contritione cordis mei. Et ecce audio vocem: Tolle lege, tolle lege, &c.* qua lectione finita, *quaſi luce ſecuritatis*, inquit, *infuſa cordi meo, omnes dubitationis tenebræ diffugerunt:* Ib. c. 11. Pſ 6. 4. Pſ 78. 5 8.

III. REMEDIVM. Recurſus ad auxilium, vel conſilium humanum prudentis Patris ſpiritualis. Quod remedium proponit B. BERNARDVS in ſermone de ſeptem Spiritus ſancti donis. *Eſt conſuetudo*, inquit, *hæc grauis quædam & pernicioſa catena, ſoluenda vtique faciliùs, quàm rumpenda: vt hîc maximè vulgare illud prouerbium videatur vſurpari,*

induſtriam violentia potiorem: vt quemadmodum vis vi repellitur, & feruore Spiritus feruor extinguatur deſideriorum, vt maligni artem arte deludas, & conſuetudini conſilium opponas. Alioquin ſi fortè violentiam quæras, & caſtigationem corporis ſperes conſuetudini præualere, timendum omninò eſt, ne ſit perniciosus labor, & priùs ipſa ſubſtantia deficiat, quàm inolita concupiſcentia: præſertim quòd altera quædam natura ſit ipſa conſuetudo. Neceſſarium itaque eſt conſilium, vel ab ipſo magni conſilij Angelo miniſtratum, vel ab homine aliquo ſpirituali, quo cogitationes Satanæ, ſpiritualiáque remedia non ignoret. Legimus, fratres in eremo fornicationis ſpiritu quempiam impugnatum, laudabili prorſus induſtria à Patre curatum. Aduocans enim ſenior fratrem alterum ſecretò, iuſſit vt eundem laceſſiret iniuriis, & prior ipſe quaſi accepta ab eo iniuria quereretur. Anxiabatur ille, & confuſus vehementer, ſic in breui oblitus eſt priſtinæ tentationis, vt quærenti de ea non ſine admiratione plurima reſponderet: Papè viuere non licet, & fornicari libet? Habes in vitis Pat. c. 207. p. 2. & Hier. ep. 4. ad Ruſt.

Eodem ſpectant illa verba S. AVGVST. in epiſtola ad Aurelium, dum agit de ebrietate extirpanda, quæ apud multos longa conſuetudine inualuerat: *Non aſperè*, inquit, *quantùm exiſtimo, non duriter, non modo impetuoſo iſta tollantur: magis docendo, quàm iubendo: magis monendo, quàm minando: ſic enim agendum eſt cum multitudine peccantium. Seueritas autem exercenda eſt in peccata paucorum.* Aug. ep. 64.

IV. REMED. Conſidera, in quanta pericula ſalutem animæ tuæ coniicias, ſi in peccando non ſtatim obſiſtas principiis. *Serò enim medicina paratur*, ait Poëta ille, *Dum mala per lõgas conualuêre moras. Fili peccaſti?* monet Eccleſiaſticus, *non adijcias iterũ; ſed & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur.* Ea enim peccati natura eſt, vt quò crebriùs iteratur, Ouid. 1. Remed. Eccl. 21. 1.

hoc magis homini dominetur : ſicut clauus quò ſæpiùs malleo verberatur, hoc altiùs infigitur. Vt liquet in Petri Apoſtoli negatione. nam in prima tantùm reſpondit, *Neſcio quid dicis.* In ſecunda *negauit cum iuramento*: in tertia verò *cæpit deteſtari, & iurare, quia non nouiſſet hominem.* 2. Periculum eſt, ne crebra iteratio eiuſdem delicti tandem tranſeat in conſuetudinem: qua fit vt iam difficile ſit reſipiſcere, vnde Auguſtinus, vt dictum eſt, conſuetudinis mutationem reformidabat velut mortem. Deinde facit, vt grauia crimina etiam videantur leuia, *Peccata quamuis magna & horrenda*, ait idé, *cùm in conſuetudinem venerint, aut parua, aut nulla eſſe creduntur, vſque adeò, vt non ſolùm non occultanda, verùm etiam iam prædicanda, ac diffamanda videantur.* Denique aſperam & difficilem reddit virtutum viam. *Aſperam*, inquit, B. PAVLINVS ad Celantiam, *nobis & inſuauem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo.* 3. periculum eſt, ne conſuetudo tandem tranſeat in neceſſitatem. *Dum ſeruitur libidini*, inquit Auguſtinus, *facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas, qua trahitur & tenetur etiam inuitus animus.* Nec mirum, quia, teſte B. GREGORIO, in Moralibus, *quot vitiis prauæ frequentationis homo aſtringitur, tot quaſi vinculis ad mentem ligatur.* 4. Periculum eſt contemptus, auctore S. BERNARDO, quo homo *totas concupiſcentiæ laxat habenas, totóque impetu fertur in præceps, ſicut ſcriptum eſt, Impius, cùm venerit in profundum peccatorum contemnit.* 5. & vltimò, Deſperationis & malitiæ. Nam *ſi contemptus perſtiterit*, pergit idem, *accedere neceſſe eſt & malitiam, vt quam poſſit conſolationem deſperatus miſer admittat: & cui non eſt pars in bonis, lætetur vel in malis, lætetur cum malefecerit, & exultet in rebus peſſimis.*

Matt. 26 70. 72. 74.

Auguſt. in Enchirid. c. 80.

Hier. ep. 14.

Aug. li. 8 Conf. c. 5.

Greg. l. 4 c. 28

Bern. ſerm. de donis. Prou. 18. 3.

V. REM.

V. REMEDIVM. Iugis diuinorum decretorum obſeruatio, bonorúmque operum exercitatio. Iure ſiquidem exigitur ab eo, qui diu in flagitiis renuente conſciẽtia perſtitit, vt diutiùs etiam in virtutum ſtudio ſe exerceat. *Sicut fuit ſenſus veſter*, inquit Spiritus ſanctus apud Prophetam Baruch, *vt erraretis à Deo: decies tantum iterum conuertentes requiretis eum.* Et apud Apoſtolum: *Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.* Hoc remedium tradit S. BASILIVS in reg. fuſ. diſput. *Sicut enim*, inquit, *morbi corporis inueterati nonniſi longa & acri curatione ſanantur: ſic peccata inueterata diuturna patientia, aſſidua oratione, & acerrimi animi contentione curari oportet. Quod repetitis vicibus, ac multo cum labore intinctum eſt, tinCturam excipit preſsiùs inhærentem, & quæ vix elui queat: obiter autem colore aliquo infectum, tinCturam bibit facilè mobilem: ſic anima ſanie peccatorum ſuppurata, & in habitu conſtituta malitiæ vix ac multo negotio elui poteſt.* Eodem ſpectat conſilium B. IOAN. CHRYSOST. qui ſcribens in cap. 4. Actor. Apoſt. ſuadet, vt conſuetudo mala in contrariam conſuetudinem bonam transferatur, & ſic clauus clauo pellatur.

Baruch. 4. 28. Ro. 6. 19 Baſ. q. 6 & 55 Chryſ. ho. 10.

VI. REMEDIVM eſt, refugere omnes occaſiones in vetera peccata quæ longa conſuetudine occalluerunt, relabendi. Hoc remedium tradit S. BERNARDVS: loco ſuprà allegato. *Qui enim tangit picem*, inquit Sapiens, *inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam. Ne commiſceamini*, clamat B. Paulus, *fornicariis, & cum huiuſmodi nec cibum ſumite. An neſcitis quòd modicum*

Ber. ſer. de 7. don. ſpi. Eccli. 13. 1. 1. Cor. 5. 6. 11. 1 Co. 15. 33.

fermentum totam massam corrumpit? Et rursum : *rumpunt bonos mores colloquia mala.* Si qua ouis morbida à pastore offenditur, eam illicò à reliquo grege separat. *Vuáque conspecta*, ait ille, *liuorem ducit à vua*, nisi maturè seiungantur. Et verbum est Spiritus sancti: *Cum electo electus eris, & cum peruerso peruertêris.* Dices, arduam nimis sæpe esse hanc separationem, vt à coniunctissimis sodalibus. At coniunctiores nulli esse possunt parentibus, filiis, cognatis. Et tamen si illi occasionem præbeant tibi perstandi in praua consuetudine, audiendum erit dictum Christi: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Et alibi: *Si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam : si pes tuus, amputa illum*, &c. *Bonum est tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus, vel pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis.* Quid verò magis homini coniunctum, quàm propria membra? *Abraham*, inquit B. CHRYSOST. de laudibus S. Pauli agens, *offerens filium suum vnigenitum, & tres pueri Babylonij corpora ignibus, ac martyres omnes infinitis se offerentes cruciatibus, non consuetudinem, sed naturam ipsam vicerunt; immò S. Paulus bona virtutum à voluntate orta in naturæ firmitatem ita conuertit, vt esset quasi virtutis statua, & non poterimus nos consuetudinem à voluntate ortam redigere ad voluntatem?* Initia quidem fugiendarum occasionum sunt difficilia, tamen vel minimus progressus omnia reddit leuiora. *Quandiu quis*, inquit idem Chrysost. in paræn. ad Theodorum lapsum, *in fornace voluptatum consistit, etiamsi exemplis abundet infinitis, ipsi res esse supra vires apparet; cæterùm, si vel*

Iuuen. sat. 2. Psal. 17. 27.

Luc. 14. 26.

Marc. 9. 42.

Chryso. hom. 6.

Chryso. paræn. 1.

leniter cœperit illinc egredi, identidem procedens vim ignis à tergo relinquit, videtque ante se, & ad pedes propemodùm viam roscidam, atque eximiæ facilitatis.

VII. REMED. Considera duplicem historiam Euangelicam, in quibus prauæ consuetudinis superandæ difficultas, & remedia hactenus allata adviuum adumbrata videntur. Quòd enim quædam facta Christi etiam spiritualiter intelligi debeãt, non semel tradit D. AVGVSTINVS: CHRISTVS, inquiens, *eaque faciebat corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelligi, neque enim tantùm miracula propter miracula faciebat, sed vt illa quæ faciebat mira essent videntibus, vera essent intelligentibus. Quemadmodum qui videt literas in codice optimè scripto, & non nouit legere, laudat quidem antiquarij manum, admirans apicum pulchritudinem, sed quid sibi velint, quid indicent illi apices nescit, & est oculis laudator, mente non cogniter. Alius autem & laudat artificium, & capit intellectum. Ita qui viderunt Christi miracula, & non intellexerunt, quid sibi vellent, mirati sunt tantùm quæ facta sunt. Alij verò & facta mirati, & intellecta assecuti. Tales nos in schola Christi esse debemus.* Hæc ille. *Aug. ser. de verbi Dom. in Ioan.*

Idem docet B. GREGORIVS, in homiliis Euãgelicis. PRIOR historia est apud B. Ioannem de Lazaro mortuo, quatriduano, iam fœtente, manibus & pedibus ligato, ac existente in monumento, cui lapis erat impositus, ad vitam, post amotum lapidem, lacrymis, oratione, & clamore Christi reuocato, atque ab Apostolis vinculis soluto. In quam historiam sic scribit AVGVSTIN. *Moles illa imposita sepulchro, ipsa est vis dura consuetudinis, qua premitur anima, nec resurgere, nec respirare permittitur. Dictum est autem, Quatriduanus est. Reue-* *Greg. hom. 1. Ioan. 11. 39.* *Aug. l. cit.*

ra ad iſtam conſuetudinem quarto quodam progreſſu peruenit anima. Prima eſt enim quaſi titillatio delectationis in corde: ſecunda conſenſio; tertia factum; quarta conſuetudo, &c. Factum enim in conſuetudinem vertitur, & ſit quadam deſperatio, vt dicatur, Quatriduanus iam fœtet. Venit ergo Dominus, cui vtique facilia erant omnia, & difficultatem quandam oſtendit. Ibi infremuit ſpiritu, oſtendit multo clamore obiurgationis opus eſſe ad eos, qui conſuetudine duruerunt, tamen ad vocem clamantis Domini rupta ſunt vincula neceſſitatis: proceſſit de monumento viuus, & ambulare non poterat. Et Dominus ad diſcipulos, Soluite eum, & ſinite abire, &c. Hoc officium diſcipulis dedit, quibus ait, Quæ ſolueritis in terra, ſoluta ſunt & in cælo. POSTERIOR hiſtoria eſt ad apud Marcum de ſurdo & muto; quem vt Dominus ſanaret, primò apprehendit eum de turba ſeorſim, 2. miſit digitos in eius auriculas, 3. exſpuens tetigit linguam eius, 4. ſuſpiciens in cœlum ingemuit, 5. ait illi, Ephpheta, hoc eſt, adaperire. Quot cæremonias non alia de cauſa proculdubiò Chriſtus vſurpauit, quàm vt nos doceret, primò quàm difficile ſit peccati conſuetudinem vincere, 2. quibus remediis opus ſit ad hunc morbum ſanandum, nempe ſeparatione à turba, id eſt, à praua hominum ſocietate, tum inuocatione diuinæ gratiæ, vt auditum fidei & obedientiæ Deus nobis aperiat. Adhæc contritione de peccatis, confeſſione & ſatisfactione, &c.

Matt. 18. 18.

Mar. 7. 32.

VIDE verbo, *Immortificatio paſſionum, Obſtinatio, Societas praua.*

CONTEMPTVS.

Remedia contra contemptum.

I. REMED. Considera diuinarum literarum dicta de contemptu diuinarum humanarúmve legum, item de contemptu proximi, parentum, pauperum, &c. Primò enim tradunt, vnde manet contemptus. Salomon siquidem ait: *Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit, sed sequitur eum ignominia & opprobrium.* Et iterum: *Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt: vnde & corda filiorum hominum implentur malitia & contemptu in vita sua, & post hæc ad inferos deducentur.* 2. ex comminatione pœnarum indicant, quàm graue sit peccatum, Dei, legúmque eius contemptus. Sic enim loquitur Deus in Prouerbiis Salomonis: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo.* Et, *Abominatio Domini est omnis illusor. Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam.* Et, *Eijce derisorem; & exibit cum eo iurgium, cessabuntque causæ & contumeliæ.* Et Ecclesiasticus: *Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: Quis me videt, tenebræ circundãt me, &c. quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus, &c. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur.* Et Isaias: *Væ qui spernis, nónne & ipse spernêris? cùm fatigatus desieris contemnere, contemnêris.* Et in primo libro Regum Deus: *Quicunque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Et in Leuitico: *Si sprueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, &c. ego quoque hæc faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate & ardore, qui cõficiat oculos vestros, & consumat animas vestras.* Et Christus apud Ioannem: *Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum.* Et Apostolus ad Romanos: *An*

Prou. 18.3. Eccl. 9. 3. Prou. 1. 25.26. Prou. 32.34. Prou. 22 10. Eccli. 23.25. 26.30. Is. 33.1. 1. Reg. 2. 30. Leuit. 26.15. Ioa. 12. 48. Rom. 2. 4.5.

ditatis bonitatis eius & patientiæ, & longanimitatis eius contemni? secundùm duritiã tuã, & impœnitens cor thesaurizas tibi irã in die iræ. Deinde indicant diuinæ literæ, quàm grauis sit contéptus superiorũ & legũ humanarum, vt in Deuteron. Qui *superbierit*, inquiũt, *nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, moriatur homo ille, & auferes malum de Israel.* Et in prouerbiis: *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus.* Et Christus apud S. Lucam: Qui *vos spernit, me spernit. Qui autem spernit me, spernit eum, qui misit me.* Denique, quàm malum sit contemnere vel irridere parentes, seniores, amicos, pauperes, iustos & alios quosuis proximos. Nam Salomon ait: *Filius sapiens lætificat patrem, & stultus homo despicit matrem suam.* Et, *Audi patrem tuum, qui genuit te, & ne contemnas cùm senuerit mater tua.* Et, *Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.* Et Ecclesiasticus: Ne *spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt.* Et, Ne *despicias narrationem presbyterorum sapientium.* Et in Prouerbiis: Qui *despicit amicum suum, indigens corde est.* Et, Qui *despicit proximum suum, peccat.* Et, Qui *despicit pauperem, exprobrat factori eius.* Et, Qui *despicit deprecantem, sustinebit penuriam.* Et Sapiens: *Tunc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt*, &c. *dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij*, &c. *Quid nobis profuit superbia? &c. talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt.*

Deut. 17.12.

Prou. 29. 1.

Luc. 10. 16.

Prou. 15 20.

Prou. 23.22.

Prou. 30.17.

Eccli 8. 7.9.

Pro. 11. 12.

Prou. 14 21.

Prou. 17 5.

Prou. 28.27.

Sap. 5. 1. 6. 8. 14.

II. REMED. Considera sententias SS. Patrum.

Mat. 9. 13.

S. BASILIVS in regulis fusiùs disputatis: *Antistitis imperium detrectare, & verbis aduersum iussa illius litigare, magno indicio est eum, qui id faciat multis vitiis laborare, fidei debilitate, spei ambiguitate, arrogantia morum atque superbia. Neque enim alterius dicto audiens vnquàm esse quisquam recusat, nisi prius ipsum sibi consilij auctorem apud seipsum despexerit, neque qui sibi certa fide persuasit vera esse promissa Dei.* S. AVGVSTINVS de verbis Domini. *Qui facit quod docet, & qui quicquid imperat complet, maximus in cœlestibus sententia Domini declaratur. At verò qui quod dicit negligit, & qui quod audit contemnit, salutis reus existit, qui obseruanda contempsit, & pericula non vitauit. Amat enim mortem, qui vitæ præcepta non seruat. Vt enim per obseruantiam legis vita acquiritur, ita per contemptum mors contumacibus inuenitur, dicente Domino: Si vis viam inuenire, serua mandatum. Ita enim perfectus doctor liber est à discente, quem docuit: & discipulus contemptor inexcusatus erit, qui facienda didicit, & contempsit.* Et in libro de natura & gratia, agens contra Pelagium asserentem omne peccatum esse superbiam, *Hanc*, inquit, *sententiam sic probare conatur, omne, inquit, peccatum, nisi fallor, Dei contemptus est, & omnis Dei contemptus superbia est. Quid enim tam superbum, quàm Deum contemnêre? omne ergo peccatum & superbia est, etiam scriptura dicente: Initium omnis peccati superbia est. Quærat diligenter, & inueniet in lege multum discretum esse à cæteris peccatis peccatũ superbiæ. Multa enim peccata per superbiam committuntur, sed neque omnia superbè fiunt, quæ perperàm fiunt: certè à nescientibus, certè ab infirmis, certè plerumque à flentibus & gementibus. Et ipsa quidem superbia, cùm magnum sit peccatum, ita sine aliis per se ipsa est, vt etiam plerunque non in peccatis, sed in rectè factis pede celeriore superueniat & obrepat.*

Aug. serm. 3. de Matt. §. 19.

Matth. 19.17.

c. 29.

Eccles. 10.15.

Quod autem de ſuperbia hîc dicit, idem de Dei contemptu intelligendum eſt, non enim qui ex ignorantia aut infirmitate peccant, Deum formaliter contemnunt. Et Theologi morales docent, contemptum eſſe diſtinctum à ſuperbia & inobedientia peccatum. S. BERNARDVS in Pſalmum: *Qui habitat*, poſtquàm expoſuit quibus gradibus impius in profundum peccatorum delabatur: vt primus ſit diſſimulatio propriæ infirmitatis, in quo perſuadet ſibi homo ſe aliquid eſſe cùm nihil ſit: ſecundus, ignorantiæ ſui, quo non videt ſua vulnera: tertius malitiæ, quo defendit ne quidem eſſe vulnera, tandem ſubiicit. *Quartus gradus vel quartum potius præcipitium contemptus eſt, vt quemadmodum Scriptura dicit, Impius, cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Ex hoc & deinceps magis ac magis ſuper eum vrget puteus os ſuum, dum videlicet eiuſmodi animam contemptus tradit impœnitentiæ, impœnitentiæ obſtinatione firmatur. Hoc eſt iam peccatum, quod neque in hoc ſeculo neque in futuro remittitur, quia cor durum & induratum, nec timet Deum, nec hominem reueretur.* S. THOMAS in altera parte ſummæ Theologicæ, diſputans quando tranſgreſſio regulæ monaſticæ fiat ex contemptu, reſpondet in hæc verba: *Dicendum, quòd tunc committit aliquis, vel tranſgreditur regulam ex contemptu, quando voluntas eius renuit ſubijci ordinationi legis vel regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam. Quando autem è conuerſo propter aliquam particularem cauſam, putà concupiſcentia vel ira, inducitur ad aliquid faciendum contra ſtatuta legis vel regulæ, non peccat ex contemptu, ſed ex aliqua alia cauſa, etiamſi frequenter ex eadem cauſa vel alia ſimili peccatum iteret, ſicut & Ari-*

Nau. in man. c. 23 n. 6. Azor li. 4. inſtit. mor. c. 7 Bern. ſer. 11.

Prou. 18 3.

Tho. 2. 2. q. 187. a. 9. ad 3.

gnstinus dicit in libro de natura & gratia, quòd non omnia peccata committuntur ex contemptu superbiæ. Frequentia tamen peccati dispositionem inducit ad contemptum secundum illud Prouerbiorum: Impius, cùm in profundum venerit peccatorum contemnit. Aug. c. 29. Prou. 18 3.

VIII. REMEDIVM. Considera, quàm grauiter puniti sint, qui contra Deum vel homines deliquerunt per contemptum. Primum sit AGAR ancilla Saræ, quæ ob despectam Dominam punita est. Agar, ait Scriptura, *concepisse videns, despexit dominam suam. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. Cùmque inuenisset eam Angelus Domini, dixit ad illam: Vnde venis, & quo vadis? quæ respondit: A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. Dixitque ei Angelus: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius.* In quæ verba AMBROSIVS agens de patriarcha Abraham: *Quòd afflixit eam Sara, ad iracundiam affligentis refertur: quòd Agar fugit, contumeliam seruili patientia non ferebat, quæ sibi herilis contuberny vindicabat fastigium, indignata est iniuriam, quæ inuerat insolentiam. Denique interroganti Angelo, quò iret, respondit: A facie Saræ dominæ meæ ego fugio. Et hoc tumoris immodici, vt priùs nomen diceret, posteà dominam significaret. Illud ad iniuriam præmissum, hoc ad expressionem personæ additum. Non placuit Angelo ancillæ insolentia. Et ideò dixit illi, Reuertere ad dominam tuam, vt ostenderet quia tanquàm superba fugiebat, ne subiecta esset dominæ: vnde addidit, Et humiliare sub manibus eius.* II. exemplum est MICHOL vxoris Dauid, de qua ita loquitur Regum historiæ: *Cùm intrasset arca Domini in ciuitatem Dauid, Michol filia Saül prospiciens per fenestram, vidit regem Dauid subsilientem, atque saltantem coram Domino, & despexit eum in corde suo.* Et paulò pòst: *Egressa Michol filia* Gen 16. 4. Amb. lib. 1. 2. Reg. 6 16. & 20 & 23.

Saül in occursum Dauid, ait: Quàm glorioſus fuit hodie rex Iſraël, diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur vnus de curribus. Deinde pœna huius contemptus ſubiicitur, *Igitur Michol*, inquit, *filiæ Saül non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* III. eſt RABSACES, ducis militum regis Aſſyriorum, qui, vt eſt in eadem Regum hiſtoria, primum contemptum locutus eſt de populo Hieroſolymitano, dicens: *Nunquid ad Dominum tuum, & ad te miſit me Dominus meus, vt loquerer ſermones hos, & non potiùs ad viros, qui ſedent ſuper murum, vt comedant ſtercora ſua, & bibant vrinam ſuam vobiſcum?* Deinde de Deo Hebræorum: *Hæc dicite*, inquiens, *Ezechiæ regi Iuda. Non te ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam, neque dicas, Non tradetur Hieruſalem in manu regis Aſſyriorum.* Ob quem incredibilem contemptum & blaſphemiam, *noctu*, ait textus, *venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et reuerſus eſt Sennacherib in Niniuen: cúmque adoraſſet in templo Neſroch Deum ſuum, Adramelech & Sarasar filij eius percuſſerunt eum gladio.* IV. eſt AMAN apud Aſſuerum regem inter Principes ſummi, qui quoniam Mardochæum Iudæum ad fores palatij ſedentem inter omnes mortales maximè deſpexerat, ita vt ſuadentibus amicis excelſam trabem altitudinis quinquaginta cubitorum, è qua eum ſuſpenderet, fieri iuſſerit, & propter eum omnes Iudæos per literas anulo regio ſignatas vbique trucidari mandarit: tandem coactus eſt cum ſumma ſua ignominia illum ipſum Mardochæum equo vectum, & regiis veſtibus amictum per plateas circumducere, & exclamare: *Sic honorabitur, quemcumque rex voluerit honorare*, ac demum

4 Reg. 6. 20

18. 37.

ibid. 35.

Eſth. c. 3. 4. 5. 6. & 7.

Eſth. c. 6. 9.

in ipſam trabem, quam Mardochæo parauerat, iuſſu regis adactus eſt. V. Exemplum eſt Antiochi, qui contemnens Iudæos, eorúmque Deum, minatus ſe Ieroſolymam in congeriem ſepulchri conuerſurum, & Iudæos tanquàm ſepultura indignos, ſe auibus ac feris diripiendos traditurum, inſanabili & inuiſibili plaga à Deo percuſſus eſt. *Vt enim finiuit*, ait hiſtoria, *huncipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta, licet ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.* 2. Mach. 9. 5. 6. 7. 8. 9. *Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis colliſione membra vexari. Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, iam humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans: ita vt de corpore impij vermes ſcaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus grauaretur.* VI. eſt PHARISÆI, prædæ ſe publicanum humilem, cæteróſque homines aſpernantis. Sic enim ſcribit B. LVCAS: *Dixit autem Dominus & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquàm iuſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam: Duo homines aſcenderunt in templum, unus Phariſæus, & alter publicanus. Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum, raptores iniuſti, adulteri: vel ut etiam hic publicanus. Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* Quis verò exitus fuit? *Dico vobis, ait Dominus, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam* Luc. 18. 9. 10. 11. 12. 13. 14

fermentum totam maſſam corrumpit? Et rurſum : *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Si qua ouis morbida à paſtore offenditur, eam illicò à reliquo grege ſeparat. *Vuáque conſpecta*, ait ille, *liuorem ducit ab vua*, niſi maturè ſeiungantur. Et verbum eſt Spi-
Iunon. ſat. 2. ritus ſancti: *Cum electo electus eris, & cum peruerſo per-*
Pſal. 17. 27. *uertêris.* Dices, arduam nimis ſæpe eſſe hanc ſeparationem, vt à coniunctiſſimis ſodalibus. At coniunctiores nulli eſſe poſſunt parentibus, filiis, cognatis. Et tamen ſi illi occaſionem præbeant tibi perſtandi in praua conſuetudine, audiendum
Luc. 14. 26. erit dictum Chriſti: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fra-*
Marc. 9. 42. *tres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et alibi: *Si ſcandalizauerit te manus tua, abſcinde illam : ſi pes tuus, amputa illum*, &c. *Bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus, vel pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis.* Quid verò magis homini coniunctum, quàm propria membra? *Abra-*
Chryſo. hom. 6. *ham*, inquit B. CHRYSOST. de laudibus S. Pauli agens, *offerens filium ſuum vnigenitum, & tres pueri Babylonij corpora ignibus, ac martyres omnes infinitis ſe offerentes cruciatibus, non conſuetudinem, ſed naturam ipſam vicerunt; immò S. Paulus bona virtutum à voluntate orta in naturæ firmitatem ita conuertit, vt eſſet quaſi virtutis ſtatua, & non paterimus nos conſuetudinem à voluntate ortam redigere ad voluntatem?* Initia quidem fugiendarum occaſionum ſunt difficilia, tamen vel minimus progreſſus omnia reddit leuiora. *Quandiu quis*, inquit idem
Chryſ. Paræn. 1 Chryſoſt. in paræn. ad Theodorum lapſum, *in fornace voluptatum conſiſtit, etiamſi exemplis abundet infinitis, ipſi tres eſſe ſupra vires apparet; cæterùm, ſi vel*

leuiter cœperit illinc egredi, identidem procedens vim ignis à tergo relinquit, videtque ante se, & ad pedes propemodùm viam roscidam, atque eximiæ facilitatis.

VII. REMED. Considera duplicem historiam Euangelicam, in quibus prauæ consuetudinis superandæ difficultas, & remedia hactenus allata adviuum adumbrata videntur. Quòd enim quædam facta Christi etiam spiritualiter intelligi debeãt, non semel tradit D. AVGVSTINVS: CHRISTVS, inquiens, *ea quæ faciebat corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelligi, neque enim tantùm miracula propter miracula faciebat, sed vt illa quæ faciebat mira essent videntibus, vera essent intelligentibus: Quemadmodum qui videt literas in codice optimè scripto, & non nouit legere, laudat quidem antiquarij manum, admirans apicum pulchritudinem, sed quid sibi velint, quid indicent illi apices nescit, & est oculis laudator, mente non cognitor. Alius autem & laudat artificium, & capit intellectum. Ita qui viderunt Christi miracula, & non intellexerunt, quid sibi vellent, mirati sunt tantùm quæ facta sunt. Aly verò & facta mirati, & intellecta assecuti. Tales nos in schola Christi esse debemus.* Hæc ille. *Aug. ser. de verbis Dom. in Ioan.*

Idem docet B. GREGORIVS, in homiliis Euãgelicis. PRIOR historia est apud B. Ioannem de Lazaro mortuo, quatriduano, iam fœtente, manibus & pedibus ligato, ac existente in monumento, cui lapis erat impositus, ad vitam, post amotum lapidem, lacrymis, oratione, & clamore Christi reuocato, atque ab Apostolis vinculis soluto. In quam historiam sic scribit AVGVSTIN. *Moles illa imposita sepulchro, ipsa est vis dura consuetudinis, qua premitur anima, nec resurgere, nec respirare permittitur. Dictum est autem, Quatriduanus est. Reue-* *Greg. hom. 1. Ioan. 11. 39.* *Aug. l. cit.*

ra ad iſtam conſuetudinem quarto quodam progreſſu peruenit anima. Prima eſt enim quaſi titillatio delectationis in corde: ſecunda conſenſio; tertia factum; quarta conſuetudo, &c. Factum enim in conſuetudinem vertitur, & fit quædam deſperatio, vt dicatur, Quatriduanus iam fœtet. Venit ergo Dominus, cui vtique facilia erant omnia, & difficultatem quandam oſtendit. Ibi infremuit ſpiritu, oſtendit multo clamore obiurgationis opus eſſe ad eos, qui conſuetudine duruerunt, tamen ad vocem clamantis Domini rupta ſunt vincula neceſsitatis: proceſsit de monumento viuus, & ambulare non poterat. Et Dominus ad diſcipulos, Soluite eum, & ſinite abire, &c. Hoc officium diſcipulis dedit, quibus ait, Quæ ſolueritis in terra, ſoluta ſunt & in cælo. POSTERIOR hiſtoria eſt ad apud Marcum de ſurdo & muto; quem vt Dominus ſanaret, primò apprehendit eum de turba ſeorſim, 2. miſit digitos in eius auriculas, 3. exſpuens tetigit linguam eius, 4. ſuſpiciens in cœlum ingemuit, 5. ait illi, Ephpheta, hoc eſt, adaperire. Quot cæremonias non alia de cauſa proculdubiò Chriſtus vſurpauit, quàm vt nos doceret, primò quàm difficile ſit peccati conſuetudinem vincere, 2. quibus remediis opus ſit ad hunc morbum ſanandum, nempe ſeparatione à turba, id eſt, à praua hominum ſocietate, tum inuocatione diuinæ gratiæ, vt auditum fidei & obedientiæ Deus nobis aperiat. Adhæc contritione de peccatis, confeſſione & ſatisfactione, &c.

Matt. 18. 18. Mar. 7. 32.

VIDE verbo, *Immortificatio paſſionum, Obſtinatio, Societas praua.*

CONTEMPTVS.

Remedia contra contemptum.

I. REMED. Considera diuinarum literarum dicta de contemptu diuinarum humanarúmve legum, item de contemptu proximi, parentum, pauperum, &c. Primò enim tradunt, vnde manet contemptus. Salomon siquidem ait: *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, sed sequitur eum ignominia & opprobrium.* Et iterum: *Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt: vnde & corda filiorum hominum implentur malitia & contemptu in vita sua, & post hæc ad inferos deducentur.* 2. ex comminatione pœnarum indicant, quàm graue sit peccatum, Dei, legúmque eius contemptus. Sic enim loquitur Deus in Prouerbiis Salomonis: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo.* Et, *Abominatio Domini est omnis illusor. Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam.* Et, *Eijce derisorem; & exibit cum eo iurgium, cessabuntque causæ & contumeliæ.* Et Ecclesiasticus: *Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: Quis me videt, tenebræ circundãt me, &c. quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus, &c. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur.* Et Isaias: *Væ qui spernis, nónne & ipse spernêris? cùm fatigatus desieris contemnere, contemnêris.* Et in primo libro Regum Deus: *Quicunque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Et in Leuitico: *Si spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, &c. ego quoque hæc faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate & ardore, qui cõficiat oculos vestros, & consumat animas vestras.* Et Christus apud Ioannem: *Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum.* Et Apostolus ad Romanos: *An*

Prou. 18.3. Eccl. 9. 3. Prou. 1. 25.26. Prou. 32.34. Prou. 22 10. Eccli. 23.25. 26.30. Is. 33.1. 1. Reg. 2. 30. Leuit. 26.15. Ioa. 12. 48. Rom. 2. 4.5.

dinitiæ bonitatis eius & patientiæ, & longanimitatis contemni? secundùm duritiã tuã, & impœnitens cor thesaurizas tibi irã in die iræ. Deinde indicant diuinæ literæ, quàm grauis sit contéptus superiorũ & legũ humanarum, vt in Deuteron. Qui *superbierit*, inquiũt, *nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel.* Et in prouerbiis: *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus.* Et Christus apud B. Lucam: *Qui vos spernit, me spernit. Qui autem spernit me, spernit eum, qui misit me.* Denique, quàm malum sit contemnere vel irridere parentes, seniores, amicos, pauperes, iustos & alios quosuis proximos. Nam Salomon ait: *Filius sapiens lætificat patrem, & stultus homo despicit matrem suam.* Et, *Audi patrem tuum, qui genuit te, & ne contemnas cùm senuerit mater tua.* Et, *Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.* Et Ecclesiasticus: *Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt.* Et, *Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium.* Et in Prouerbiis: *Qui despicit amicum suum, indigens corde est.* Et, *Qui despicit proximum suum, peccat.* Et, *Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius.* Et, *Qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.* Et Sapiens: *Tunc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, &c. dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij, &c. Quid nobis profuit superbia? &c. talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt.*

Deut. 17.12.
Prou. 29. 1.
Luc. 10. 16.
Prou. 15 20.
Prou. 23.22.
Prou. 30.17.
Eccli 8. 7.9.
Pro. 11. 12.
Prou. 14 21.
Prou. 17 5.
Prou. 28.27.
Sap. 5.1. 6.8.14.

II. REMED. Considera sententias SS. Patrum.

Bas. q. 68.

S. BASILIVS in regulis fusiùs disputatis: *Antistitis imperium detrectare, & verbis aduersum iussa illius litigare, magno indicio est eum, qui id faciat multis vitiis laborare, fidei debilitate, spei ambiguitate, arrogãtia morum atque superbia. Neque enim alterius dicto audiens vnquàm esse quisquam recusat, nisi prius ipsum sibi consilij auctorem apud seipsum despexerit, neque qui sibi certa fide persuasit vera esse promissa Dei.* S. AVGVSTINVS de verbis Domini. *Qui facit quod docet, & qui quicquid imperat complet, maximus in cœlestibus sententia Domini declaratur. At verò qui quod dicit negligit, & qui quod audit contemnit, salutis reus existit, qui obseruanda contempsit, & pericula non vitauit. Amat enim mortem, qui vitæ præcepta non seruat. Vt enim per obseruantiam legis vita acquiritur, ita per contemptum mors contumacibus inuenitur, dicente Domino: Si vis vitam inuenire, serua mandatum. Ita enim perfectus doctor liber est à discente, quem docuit: & discipulus contemptor inexcusatus erit, qui faciendа didicit, & contempsit.* Et in libro de natura & gratia, agens contra Pelagium asserentem omne peccatum esse superbiam, *Hanc*, inquit, *sententiam sic probare conatur, omne, inquit, peccatum, nisi fallor, Dei contemptus est, & omnis Dei contemptus superbia est. Quid enim tam superbum, quàm Deum contemnêre? omne ergo peccatum & superbia est, etiam scriptura dicente: Initium omnis peccati superbia est. Quærat diligenter, & inueniet in lege multum discretũ esse à cæteris peccatis peccatũ superbiæ. Multa enim peccata per superbiam committuntur, sed neque omnia superbè fiunt, quæ perperàm fiunt: certè à nescientibus, certè ab infirmis, certè plerumque à flentibus & gementibus. Et quidem superbia, cùm magnum sit peccatum, ita sine alijs per se ipsa est, vt etiam plerunque non in peccatis, sed in ipsis rectè factis pede celeriore superueniat & obrepat.*

Aug. serm. 3. de Mart. §. 19.

Matth. 19.17.

c. 29.

Eccl. 10.15.

Quod autem de ſuperbia hîc dicit, idem de Dei contemptu intelligendum eſt, non enim qui ex ignorantia aut infirmitate peccant, Deum formaliter contemnunt. Et Theologi morales docent, contemptum eſſe diſtinctum à ſuperbia & inobedientia peccatum. S. BERNARDVS in Pſalmum: *Qui habitat*, poſtquàm expoſuit quibus gradibus impius in profundum peccatorum delabatur: vt primus ſit diſſimulatio propriæ infirmitatis, in quo perſuadet ſibi homo ſe aliquid eſſe cùm nihil ſit: ſecundus, ignorantiæ ſui, quo non videt ſua vulnera: tertius malitiæ, quo defendit ne quidem eſſe vulnera, tandem ſubiicit. *Quartus gradus vel quartum potius præcipitium contemptus eſt, vt quemadmodum Scriptura dicit, Impius, cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Ex hoc & deinceps magis ac magis ſuper eum vget puteus os ſuum, dum videlicet eiuſmodi animam contemptus tradit impœnitentiæ, impœnitentia obſtinatione firmatur. Hoc eſt iam peccatum, quod neque in hoc ſeculo neque in futuro remittitur, quia cor durum & induratum, nec timet Deum, nec hominem reueretur.* S. THOMAS in altera parte ſummæ Theologicæ, diſputans quando tranſgreſſio regulæ monaſticæ fiat ex contemptu, reſpondet in hæc verba: *Dicendum, quòd tunc committit aliquis, vel tranſgreditur regulam ex contemptu, quando voluntas eius renuit ſubijci ordinationi legis vel regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam. Quando autem è conuerſo propter aliquam particularem cauſam, putà concupiſcentia vel ira, inducitur ad aliquid faciendum contra ſtatuta legis vel regulæ, non peccat ex contemptu, ſed ex aliqua alia cauſa, etiamſi frequenter ex eadem cauſa vel alia ſimili peccatum iteret, ſicut & Au-*

Nau. in man. c. 23 n. 6. Azor li. 4. inſtit. mor. c. 7 Bern. ſer. 11.

Prou. 18 3.

Tho. 2. 2. q. 187. a. 9. ad 3.

gustinus dicit in libro de natura & gratia, quòd non omnia peccata committuntur ex contemptu superbiæ. Frequentia tamen peccati dispositionem inducit ad contemptum secundum illud Prouerbiorum: Impius, cùm in profundum venerit peccatorum contemnit. Aug. c. 29. Prou. 18 3.

VIII. REMEDIVM. Considera, quàm grauiter puniti sint, qui contra Deum vel homines deliquerunt per contemptum. Primum sit AGAR ancilla Saræ, quæ ob despectam Dominam punita est. Agar, ait Scriptura, *concepisse videns, despexit dominam suam. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. Cúmque inuenisset eam Angelus Domini, dixit ad illam: Vnde venis, & quo vadis? quæ respondit: A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. Dixítque ei Angelus: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius.* Gen 16. 4. In quæ verba AMBROSIVS agens de patriarcha Abraham: *Quòd afflixit eam Sara, ad uæcundiam affligentis refertur: quòd Agar fugit, contumeliam seruili patientia non ferebat, quæ sibi herilis contuberny vindicabat fastigium, indignata est iniuriam, quæ induerat insolentiam. Denique interroganti Angelo, quò iret, respondit: A facie Saræ dominæ meæ ego fugio. Et hoc tumoris immodici, vt priùs nomen diceret, posteà dominam significaret. Illud ad iniuriam præmissum, hoc ad expressionem personæ additum. Non placuit Angelo ancillæ insolentia. Et ideò dixit illi, Reuertere ad dominam tuam, vt ostenderet quia tanquàm superbæ fugiebat, ne subiecta esset dominæ: vnde addidit, Et humiliare sub manibus eius.* Amb. lib. 1. II. exemplum est MICHOL vxoris Dauid, de qua ita loquitur Regum historiæ: *Cùm intrasset arca Domini in ciuitatem Dauid, Michol filia Saül prospiciens per fenestram, vidit regem Dauid subsilientem, atque saltantem coram Domino, & despexit eum in corde suo.* 2. Reg. 6 16. & 20 & 23. Et paulò pòst: *Egressa Michol filia*

Saül in occursum Dauid, ait: Quàm glorioſus fuit hodiè rex Iſraël, diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur vnus de curris. Deinde pœna huius contemptus ſubiicitur, *Igitur Michol,* inquit, *filiæ Saül non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* III. eſt RABSACES, ducis militum regis Aſſyriorum, qui, vt eſt in eadem Regum hiſtoria, primum contemptum locutus eſt de populo Hieroſolymitano, dicens: *Nunquid ad Dominum tuum, & ad te miſit me Dominus meus, vt loquerer ſermones hos, & non potiùs ad viros, qui ſedent ſuper murum, vt comedant ſtercora ſua, & bibant vrinam ſuam vobiſcum?* Deinde de Deo Hebræorum: *Hæc dicite,* inquiens, *Ezechiæ regi Iuda. Non te ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam, neque dicas, Non tradetur Hieruſalem in manu regis Aſſyriorum.* Ob quem incredibilem contemptum & blaſphemiam, *nocte,* ait textus, *venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et reuerſus eſt Sennacherib in Niniuen: cúmque adoraſſet in templo Neſroch Deum ſuum, Adramelech & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.* IV. eſt AMAN apud Aſſuerum regem inter Principes ſummi, qui quoniam Mardochæum Iudæum ad fores palatij ſedentem inter omnes mortales maximè deſpexerat, ita vt ſuadentibus amicis excelſam trabem altitudinis quinquaginta cubitorum, è qua eum ſuſpenderet, fieri iuſſerit, & propter eum omnes Iudæos per literas anulo regio ſignatas vbique truncidari mandarit: tandem coactus eſt cum ſumma ſua ignominia illum ipſum Mardochæum equo vectum, & regiis veſtibus amictum per plateas circumducere, & exclamare: *Sic honorabitur, quemcumque rex voluerit honorare,* ac demum

4 Reg. 6. 20

18. 27.

Eſth. c. 3. 4. 5. 6. & 7.

Eſth. c. 6. 9.

in ipſam trabem, quam Mardochæo parauerat, iuſſu regis adactus eſt. V. Exemplum eſt Antiochi, qui contemnens Iudæos, eorúmque Deum, minatus ſe Ieroſolymam in congeriem ſepulchri conuerſurum, & Iudæos tanquàm ſepultura indignos, ſe auibus ac feris diripiendos traditurum, inſanabili & inuiſibili plaga à Deo percuſſus eſt. *Vt enim finiuit*, ait hiſtoria, *hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta, licet ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.* 2.Mach. 9.5.6.7. 8.9. *Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis colliſione membra vexari. Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans: ita vt de corpore impij vermes ſcaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus grauaretur.* VI. eſt PHARISÆI, præ ſe publicanum humilem, cæteróſque homines aſpernantis. Sic enim ſcribit B. LVCAS: *Dixit autem Dominus & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquàm iuſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam: Duo homines aſcenderunt in templum, vnus Phariſæus, & alter publicanus. Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum, raptores iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus. Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* Quis verò exitus fuit? *Dico vobis*, ait *Dominus, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam,* Luc.18. 9.10.11 12.13.14

ab illo, quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.

IV. REMEDIVM. Considera aliquando peccata, quantumuis leuia, accessione contemptus fieri mortalia, atque ideò consultum, in omni re fugere contemptum. Doctrina est S. BERNARDI in tractatu de præcepto & dispensatione, ad eos religiosos conscripto, qui dubitabant quando in transgressione monasticæ regulæ peccaretur mortaliter. Ac primùm docet boni religiosi esse, neç leuia contemnere. *Nouit*, inquiens, *verus, humilisque obediens & minima non contemnere, & maximè curare, quæ maxima sunt: intimo quodam deuoti, syncerique animi sapore discernens, quibus de mãdatis ei qui præest suis quodammodò factis respondeat cum Propheta: Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.* Psal. 118. 4. Secundò docet, quæ sint censenda leuia. *Quæ*, inquiens, *à Præpositis dispensationem admittunt, quia leuiori censuræ neglecta puniuntur, leuiora dicuntur. Ex his, verbi gratia, dico esse vel risum interdictum, vel indictum silentium. Hæc siquidem, si contra mandatum non veniunt, nec peccata sunt. Accedente mandato, si quo minùs iam obseruantur, in peccatum reputantur; non tamen in crimen. Ita sanè, si per subreptionem, aut oblitionem, non autem per contemptum horum transgressio contigerit, &c. Vbique enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis est. Differunt autem, quòd neglectus quidem languor inertiæ est: contemptus verò superbiæ tumor.* Et infrà. *Sed exemplis*, inquit, *clarius elucescet, quod dicimus. Si iubente seniore, vt fileam, verbum mihi fortè per oblitionem elabitur, reum me fateor inobedientiæ, sed venialiter. Si ex contemptu sciens & deliberans sponte in verba prorupero, & rupero silentij legem, præuaricatorem me constituo, & criminaliter.* Si

quæras, cur peccet criminaliter, vel moraliter, qui in re tam leui præceptum ex contemptu deliberato transgreditur. Respondet, quia *Deus dignatus est sibimet Prælatorũ imputare & reuerẽtiam & contemptum, specialiter contestans eis: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Quamobrem, addit, *quicquid vice Dei præcipit homo; quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omninò accipiendum est, quàm si præcipiat Deus.* Quid enim interest, vtrũ per se, an per suos ministros, siue homines, siue Angelos, hominibus innotescat suum placitũ Deus? Si itetum quæras, quis dicatur ex contemptu sciens & deliberans præuaricari mandatũ Prælati. Respõdet, qui dicit se nolle obedire, *Denique*, ait, *in quo inobedientiæ crimen absque dubio sit, apud Samuelem animaduertite, quasi, inquit, peccatum ariolãdi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Non ait, non acquiescere, sed nolle acquiescere, vt non iussionis simplex illa transgressio, sed voluntatis superba contemptio scelus idololatriæ reputetur. Non est enim idipsum, nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum erroris est, nonnunquã & infirmitatis: illud verò aut odiosæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ. Non ergo qualiscunque mãdati præteritio criminalem facit inobedientiam, sed repugnare, sed nolle obedire.* Secundò respondet contẽptu mandati non peccari criminaliter, vel damnabiliter; nisi contemãtur & mandatum & remedium. *Partienda enim est*, inquit, *obseruatio regularis in præcepta videlicet & remedia. Præceptis instituitur vita cõtra peccatum, remedijs restituitur post peccatum innocentia. Nã illum sanè dico securum, qui etiamsi interdum obedientiæ limitem præterit, consilium non respuit pœnitentiæ. Pars siquidem regulæ est regularis correctio, & in ea reperitur non solùm bonæ vitæ instructio, sed etiam emen-*

Luc. 10. 16.

1. Reg. 15. 23.

Idem docet. Caiet. in Sum. v. contempt.

datio prauæ. Et paulò pòst: *Et licèt fortiori egeat correctionis medicamento (contemptus præcepti) caret tamen morbo præuaricationis, nisi cùm & ipsum fortè medicamentum contemnitur.*

V. REMED. Considera effectus deterrimos ex contemptu graui prouenientes, tum ex parte contempti, tum ex parte contemnentis. Contempti quidem, quia spoliatur honore suo, & bona existimatione apud homines, deinde à consecutione multorum bonorum impeditur, vt bene notauit Cardinalis Caietanus in summula: *Testantur hoc,* inquit, *iræ, rixæ, pugnæ, schismata, bella, & innumera mala, quæ homo committit ex hoc quod despici non suffert. Quia igitur notabilis proximo irrogatur iniuria ex hoc quod despicitur, patet quòd contemptus proximi est peccatum mortale, formaliter loquendo, hoc est, ex intentione contemnendi. Nullus enim formaliter contemnit proximum, nisi qui spernit proximum, vt spernat proximum.* Ex parte verò contemnentis. 1. quia iactaram omnium bonorum operum suorum antè præstitorum facit, sicut Pharisæus, licèt ob illa se laudaret. Vnde B. BERNARDVS in Cantica sic Pharisæum alloquitur: *Cùm te cæteris anteponis, deles quæ feceras opera. Si quid præclarius egisti, debebas dicere, Seruus inutilis sum, quod debueram facere, feci. Audi, quid dicat Deus: Gloriam meam alteri non dabo. Si ergo solus cuncta fecit, quem socium habebit? cur insanis contra publicanum, qui ideò non habet quod tu, quia non accepit quod tu?* 2. quia cùm contemptus omnis ferè ex superbiæ tumore, vt loquitur idem S. Bernardus, descendat, aduersarium & hostem sibi facit Deum. *Nulla enim ferè est pagina sanctorum librorum,* inquit B. Augustin in libris de doctrina Christiana, *in qua non sonet, quòd Deus superbis resistit, humili-*

Caiet. v. contemptus.

Bern. in Cant. ser. 13.

Isa. 48. 11.

Aug. li. 3. c. 23.

bus autem det gratiam. 3. quia à contemptu proximus gradus eſt, vt ſuprà dictum eſt ex BERNARDO, ad impœnitentiam & obſtinationem, quæ ſunt vitia diabolica. *Humanum enim eſt errare*, inquit Auguſtinus de verbis Apoſtoli, *ſed diabolicum eſt perſeuerare.* Vnde colligit B. GREGOR. in libris Moralium, ſuperbiam euidentiſſimum eſſe ſignũ reproborum humilitatem verò electorum. Atque ideò 6. remedium ſit humilitas.

Iac. 4. 6. 1. Pet. 5. 5.

Aug. ſer. 24. Greg. li. 23. c. 7.

VI. REMEDIVM eſt humilitas, & ſubmiſſio ſui in omnibus. *Huius vitij*, nempe ſuperbiæ, inquit Io. CASSIANVS in inſtitutionibus monaſticis, *non aliud certius remedium eſt, quàm timor Dei atque humilitas, quæ de manſuetudine & cordis humilitate deſcendit* Quam addit, *nullatenus poterimus habere* (nempe perfectam) *niſi abrenunciatio vera, quæ in expoliatione omnium facultatum conſiſtit, in nobis fuerit Chriſti amore fundata: deinde obedientiæ iugum & ſubiectio ſimplici corde ſine vlla ſimulatione fuerit ſuſcepta, ita vt præter Abbatis mandatum, nulla penitus voluntas viuat in nobis.* Ad hanc humilitatem pertinet, vt primò omnem tui amorem exuas, & conſilium Chriſti ſequaris dicentis: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum.* 2. ames tui contemptum, contumelias, opprobria, ſicut amauit rex Dauid ſaliens ante arcam Domini, dicénſque ridenti Michol, *Ludam, & vilior fiam.* Sicut Apoſtoli, dum cæſi irent gaudentes à conſpectu Concilij, quòd digni habiti eſſent contumeliam pati. Sicut amauit Chriſtus ipſe, de quo Propheta. *Dabit percutienti maxillam, ſaturabitur opprobriis.* Vnde B. BERNARDVS in Cantica: *Verus*, inquit, *humilis, vilis vult reputari, non humilis prædicari gaudet comptu ſui, hoc ſolo ſanè ſuperbus, quòd laudes contemnit.*

Cass. li. 12. c. 31. & 32.

Mat. 16. 24.

2. Reg. 6. 21.

Act. 5. 41.

Thren. 3. 30. Bern. ſer. 26.

VIDE verbo, *Inobedientia, Superbia, Præsumptio.*

CVRIOSITAS.

Remedia aduersus Curiositatem.

I. REMEDIVM. Considera nomine Curiositatis hîcintelligi immoderatam cupiditatem cognoscendi ea, quæ scire non expedit. Nam B. AVGVSTINVS in libro de Vtilitate credendi, tradit hoc distare curiosum à studioso, quòd quâuis vterque agatur magna cupiditate noscendi, curiosus tamen cupidè ea requirat, quæ nihil ad se attinent, studiosus autem contrà, quæ ad se attinent. Vt autem varia sunt, quorum cognoscendorum cupiditate teneri potes, sic varij quoque possunt esse curiositatis morbi. Præcipui sunt quinque. 1. est, cognoscendi ea quæ captum humanæ intelligentiæ fugiunt, vt mysterium sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, Eucharistiæ, Prædestinationis, &c. 2. penetrandi abdita rerum naturalium. 3. est, habendi visiones, & miracula videndi vel faciendi, 4. cognoscendi res magicas, eisque affines, vt alchymiam & magiam naturalem. 5. cognoscendi, quæ cum vocatione vel officio pugnant, vt si Episcopus, Sacerdos, religiosus totum se tradat Poësi, Grammaticæ, &c. 6. indagandi vitia vel imperfectiones aliorum. Singulis morbis vnum vel alterum antidotum adhibebimus.

Aug. c. 9

II. REMED. pro I. Curiositate. Considera, quid diuina Scriptura contra eam moneat. *Altiora te*, inquit Sapiens, *ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus: illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus.*

Eccl. 3. 22.

Et

Et iterum: *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.* Prou. 25 27.

Et rursum: *In rebus superuacuis noli scrutari multipliciter: non est enim tibi necessarium ea quæ sunt abscondita videre oculis tuis.* Eccl. 3. 24.

Vnde cùm Apostoli congregati curiosè percunctarentur CHRISTVM, an tempore suo restituturus esset regnum Israel? Respondit, *non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Act. 1. 7.

2. expende quid tibi agendum sit, si Deus ipse mysterium aliquod per se, vel per S. Scripturam patefaciat. Nempe quod fecerunt omnes Sancti, vt firmissimè illud credas, etsi ab intelligentia humana remotum: *Nisi credideritis*, inquit Dominus apud Isaiam, *non intelligetis. Fides enim*, ait B. GREGORIVS, *non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Isa. 7. iuxta 70. Greg. hom. 26 in Euã.

Subijciam exempla quatuor. Primum est Patriarchæ Abrahæ, qui cùm mente non caperet, quemadmodum penè centenarius ex coniuge sterili Sara parere posset, quod Deus illi promiserat futurum, tamen *contra spem in spem credidit, dans gloriam Deo*, vt loquitur Apostolus, *plenissimè sciens, quia quæcunque promisit, potens est & facere.* Rom. 4. 21. Vnde concludit CHRYSOSTOMVS, non curiosum esse in rebus intelligentiam superantibus, esse glorificare Deum, & contrà curiosum esse, esse delinquere. Chry. ser. 8. in c. 4. ad Rom.

Alterum est B. MARIÆ Virginis, quæ cùm audito Angeli nuncio, quòd virgo paritura esset Saluatorem, nõ satis intelligeret, quomodo id fieri posset, atque ille responderet, non esse impossibile apud Deum omne verbum, mox omni curiositate abiecta cessit, & credidit, dicens: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Luc. 1. 38. Qua de re & gratulata est illi postea S. Elisabeth, dicens: *Beata quæ cre-* Vers. 45

didisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino. Eiusdem generis sunt exempla omnium in Euangeliis, à quibus Christus exegit, an crederent se posse hoc vel illud miraculum facere. Vnde *Aug. li. 21. c. 7. & ep. 3. ad Volus.* Augustinus in libris de ciuitate Dei: *In rebus miris*, inquit, *summa credendi ratio est omnipotentia creatoris.* Et alibi: Demus Deum *aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse.* Et ibidem: *Tota ratio facti est potentia facientis.* TERTIVM exemplum sit S. LVDOVICI Francorum regis, qui morti proximus rogatus, num crederet filium Dei esse in sacramento Euchatistiæ quod Sacerdos attulerat, omni curiositate abiecta respondit, minus se de eo dubitare, quàm si oculis videret Christum in ea forma, qua ascendit in cœlos. QVARTVM est S. ELZEARII Comitis Ariani, qui, vt est in vita eius apud Surium, ita firmus erat in tota fide Catholica Romana, vt affirmaret, si Franciscus Maronis Theologorum apud Lutetiam Parisiorum tum celeberrimus, & Ioannes Iuliani Confessarius, Cardinalésque omnes cum Pontifice Maximo, aliquid in fidei dogmatibus mutarent, & totus assentiretur orbis, se tamen, quamuis mille mortes perferendæ essent, nunquàm mutaturum. Qui certè ab omni curiositate, & cupiditate immoderata perueſtigandi diuina mysteria abfuit.

In eius vita.

27. Sep.

III. REMED. Est contra secundam Curiositatem, quæ consistit in immoderata cupiditate cognoscendi res naturales, quam prolixè reprehēdit primò IOAN. CHRYSOST. in homiliis in epist. ad Ephesios, tum quia multa in rerum natura sunt facta, quorum ratio nulla reddi potest, tum quia rectiùs ignorantiam rerum quarundam, quàm scientiam nobis adscribimus, vt si dicas te nesci-

Chryſ. ho. 19.

re, quot cyathos aquæ contineat Oceanus, quot littus arenas. Deinde AVGVSTINVS in libro de moribus Ecclesiæ: *Sunt*, inquit, *qui desertis virtutibus, & nescientes, quid sit Deus, & quanta maiestas naturæ semper eodem modo manentis, magnum aliquid se agere putant, si vniuersam istam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curiosissimè, intensissiméque perquirant: vnde etiam tanta superbia gignitur, vt in ipso cælo, de quo disputant, sibi habitare videantur.* Et BERNARDVS in Cantica: *Sunt*, inquit, *qui scire volunt eo fine tantùm vt sciant, & turpis curiositas est, & sunt qui scire volunt, vt sciantur ipsi, & turpis vanitas est. Qui profectò non euadent subsannantem Satyricum, & ei qui eiusmodi est decantantem: Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Et sunt item, qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, verbi causa pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæstus est. Sed sunt, quoque qui scire volunt, vt ædificent, & charitas est.*

Aug. c. 21.

Bern. ser. 36.

Persius Sat. 1.

Remedium autem contra hanc curiositatem est, quod ibidem Doctor mellifluus assignauit, exponens verba Apostoli: *Qui se existimat aliquid scire, nondum cognouit quemadmodum oporteat eum scire: Vides*, inquiens, *quomodo fructum & vtilitatem scientiæ in modo scientiæ constituit. Quid ergo dicit modum sciendi? Quid, nisi vt scias quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat? Quo ordine? vt id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantùm ad ædificationem tuam, vel proximi.* Sic & AVGVSTINVS lib. de vera religione: *In consideratione creaturarum non est vana & peritura curiositas exercenda, sed gradus ad immortalia, & semper permanentia faciendus.*

1. Cor. 8. 2.

Aug. c. 29.

IV. REMED. contra tertiam Curiositatem, nempè

habendi visiones,& miracula videndi vel faciendi,est: Optare ex parte tua,perfectam tui abnegationem,ac præsertim amoris proprij, etiam circa res spirituales, vt omnis occasio superbiæ rescindatur. Vnde cùm discipuli Christi gaudere se dicerent,quòd dæmonia ipsis subiicerentur, statim eos repressit,dicens: *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem:* nempe ob superbiam. Et addidit: *In hoc nolite gaudere, quia Spiritus vobis subjiciuntur:gaudete autem, quòd nomina vestra scripta sunt in cælis.* Ita ratiocinatur Augustinus tractat. 2. in epist.Ioan. Similiter cùm Scribæ & Pharisæi, atque etiam Sadducæi dicerent: *Magister, volumus à te signum videre*: respondit, *Generatio mala & adultera signum quærit, & non dabitur ei.* Et cùm iussu Pilati productus esset ad regem Herodem,cupientem videre aliquod signum ab eo fieri, nihil illi, multa licèt interroganti, respondit. Quod ideò proculdubiò factum est,quòd ex curiositate mera illa signa ab iis peterentur. Itaque consultum est, vt simulatque oborta est animo tuo eiusmodi aliqua curiositas, illicò repudies, sicut repudiauit AVGVSTINVS libro 10. Confessionum *A te*, inquit, *Domine Deus meus, cui humilem famulatum ac simplicem debeo,quantis mecum suggestionum machinationibus agit inimicus, vt signum aliquod petam sed obsecro te per regem nostrum, & patriam Hierusalem, simplicem,castam,vt quemadmodum longè est à me ista consensio,ita sit semper longè, atque longius.* Didicerat hoc remedium Augustinus proculdubiò ab ipso Christo,de quo tract. citato in epist. Ioannis ita scribit: *A Satana tentatus est Christus de miraculo, quando ei dixit: Mitte tè deorsum, quia scriptum est, Angelis suis mandauit de te, vt suscipiant te,ne quando*

Luc.10. 18.

Mat.12. & 16. Luc.23. 8.

Aug. c. 35.

offendas ad lapidem pedem tuum, Ille restitit tentatori. Si enim faceret miraculum, non videretur, nisi aut ceßisse, aut curiositate feciße. Fecit enim, quando voluit tanquàm Deus, sed tanquàm infirmos curans: nam si tunc faceret, quasi tantummodò miraculum velle facere putaretur. Sed ne hoc homines sentirent, attende quid respondit; & quando tibi talis tentatio euenerit, dic illud & tu: Redi post me Satanas: scriptum est enim, Non tentabis Dominum Deũ tuum: id est, si hoc fecero, tentabo Deum. Hoc dixit, quod te voluit dicere, quando tibi suggerit inimicus. Qualis homo, qualis Christianus? modò vel vnum miraculum feciſti, aut orationibus tuis mortui surrexerunt? aut febricitantes sanaſti? Si verò esses alicuius meriti, faceres aliquod miraculum. Respondè & dic: Scriptum est, Non tentabis Dominum Deũ tuum: non ergo tentabo Deum. Hæc ille.

V. REMEDIVM contra quartam Curiositatem Magicam obuium est. Cõsidera tantùm Magos, quicquid faciunt, opera facere dæmonum, quos Augustinus vocat *Spiritus nocendi cupidiſsimos, à iuſtitio penitus alienos, ſuperbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos.* Paulus verò dicit: *Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum.* Et, *Quæ conuentio Chriſti ad Belial?* Deinde Deus in Magos decreuit pœnam mortis, vt in Exodo: *Maleficos non patieris viuere.* Et in Deuteronomio: *Caue ne inueniatur in te qui hariolos ſciſcitetur, aut obſeruet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui pythones conſulat, nec diuinos, &c. Omnia enim hæc abominatur Dominus & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.* Eadẽ ſeueritate Magi puniuntur & legibus humanis, teſte Auguſtino, qui & in hanc ſententiam omnes iſtas curioſas artes apertè damnauit: *Omnes*, inquiens, *artes huiuſmodi vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & da-*

Aug. li. 8. de ciu. c. 22
1. Cor. 10. 20. 2. Cor. 6. 15.
Exod. 22. 18. Deut. 18. 10.
Aug. li. cit. c. 19. & lib. 2. de doct. Chriſt. c. 23.

monum, quasi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ, conſtituta penitus ſunt repudianda & fugienda Chriſtiano. Quis ergo tam noxiam curioſitatem ſectari velit, niſi prorſus perditum ſe ire affectet?

VI. REMED. pro quinta Curioſitate. Conſtitue apud animum tuum nulli rei operam dare, quàm quæ ſtatui, vel officio congruat, & ad maiorem Dei gloriam, proximique ſalutem tendat, ſecundùm illud Apoſtoli: *Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.* Et, *Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Et, *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Vnde B. HIERONYMVS in epiſtola ad Damaſum Papam, agens de filio prodigo, grauiter inuehitur in Sacerdotes, qui contra vocationem ſuã, neglectis diuinis Scripturis, vacabant lectioni Poëtarum. *At nunc etiam*, inquit, *Sacerdotes Dei omiſſis Euangeliis & Prophetis videmus comœdias legere, amatoria, Bucolicorum verſuum verba canere: tenere Virgilium: & id quod in pueris neceſſitatis eſt, crimen in ſe facere voluptatis.* Et paulò antè: *Dæmonum cibus eſt carmina Poëtarum, ſecularis ſapientia, rhetoricorum pompa verborum. Hæc ſua omnes ſuauitate delectant, & dum aures verſibus dulci modulatione currentibus capiunt, animam quoque penetrant, & pectoris interna deuincũt. Studioſi eorum infame veri & virtutum penuria perſeuerant.* Verùm & Virgines alibi, vt in Epiſtola ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis, arcet à Poëtarum & Rhetorum lectione, his verbis: *Nec tibi diſerta multùm velis videri, aut lyrici feſtiuo carminis metro ludere, &c. adeò illis adulterium etiam linguæ placet. Quæ enim communicatio luci ad tenebras? Quis conſenſus Chriſto cum Belial? Quid facit cum Pſalterio Horatius? cum Euangelio Maro? cum Apoſtolis Cicero? nónne*

1. Cor. 7 20.
1. Cor. 10. 31.
2 Tim. 2. 4.
Hier. t. 3. ep. 146.
Id. ep. 22.
2. Cor. 6. 15.

ſcandalizatur frater, ſi te viderit in idolio recumbentem? Et licèt omnia munda mundis, & nihil reijciendũ, quod cum gratiarum actione percipitur. tamen ſimul bibere non debemus calicem Chriſti, & calicem dæmoniorum. Denique expertus eſt ipſe, quàm noxia ſibi Ciceronis & Poëtarum lectio fuerit in ipſa adhuc adoleſcentia, cùm iam mundo renunciaſſet; ſic enim in eadẽ epiſtola deinceps ſcribit: *Referam tibi meæ infelicitatis hiſtoriam. Cùm ante annos plurimos, domo, parentibus, ſorore, cognatis propter cælorum me regna caſtraſſem, & Hieroſolymam militaturus pergerem, bibliotheca, quam mihi Romæ ſummo ſtudio ac labore confeceram, carere non poteram. Itaque miſer ego lecturus Tullium ieiunabã. Poſt noctium crebras vigilias, poſt lacrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex imis viſceribus eruebat, Plautus ſumebatur in manus. Si quando in memet reuerſus Prophetas legere cœpiſſem; ſermo horrebat; incultus* Subiicit deinde de febri æſtuantem, raptum in Spiritu ad tribunal Iudicis, & cùm rogatus de conditione, Chriſtianum ſe eſſe reſpondiſſet, Præſidẽ dixiſſe: *Mentiris, Ciceronianus es, non Chriſtianus. Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum.* ac mox iuſſiſſe vt flagellaretur, donec diceret, *Domine, ſi vnquàm habuero codices ſeculares, ſi legero, te negaui.* Nec verò (ſubiungit) *ſopor ille fuerat, aut vana ſomnia, quibus ſæpe deludimur. Teſtis eſt tribunal illud, ante quod iacui: teſtis iudicium triſte, quod timui: ita mî nunquàm cõtingat in talem incidere quæſtionem, liuentes habuiſſe ſcapulas, plagas ſenſiſſe poſt ſomnum, & tanto deinc ſtudio diuina legiſſe, quanto nunc ante mortalia legeram.* Hucuſque ille.

VII. REMED. aduersùs ſextam Curioſitatẽ cognoſcendorum alienorum vitiorum, eſt cognitio ſuiipſius, & propriorum defectuum. Quod tradit S. BERN. in tract. de gradibus humilitatis. *Audi,*

Prou. 4. 23. inquiens, *curiosè Salomonem, audi stultè sapientẽ. Omni custodia, inquit, custodi cor tuum, vt omnes videlicet sensus tui vigilent ad id, vnde vita procedit, custodiendum. Quò enim à te curiosè recedis? cui te interim committis? vt quid audes oculos leuare ad cœlum, qui peccasti in cœlum? Terram intuere, vt cognoscas teipsum. Ipsa te tibi repræsentabit, quia terra es, & in terram ibis. Sin aliàs, non Prophetæ, non Domini, sed Dinæ, aut Euæ, imò ipsius Satanæ imitatorem te dixerim.* Et paulò antè: *Dum enim animæ à sui circumspectione torpescit incuria sui, curiosam in alios facit.* Et B. GREGORIVS: *Graue*, inquit, *curiositatis est vitium, quæ dum cuiuslibet mentem ad inuestigandam vitam proximi exteriùs ducat, semper ei sua intima abscondit, vt aliena sciens se nesciat, & curiosi animus, quantò peritus fuerit alièni meriti, tãtò fiat ignarus sui.* Idem remedium tradit S. BASILIVS, eóque refert illud dictum Mosis, *Attende tibi ipsi*, & aliud Christi, *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo.* Deinde exemplum Pharisæi, qui apud Lucam sugillauit vitia Publicani. In idem dictum Moysis tractatum integrum edidit B. EPHREM, & orationem B. ISAIAS Abbas. Certè CLEMENS Alexandrinus putat ex eodem à sapientibus Gentilium mutuatum illud γνῶθι σεαυτὸν. *Nosce teipsum.* Et in libro tertio pædagogi cap. 1, ait maximam scientiam esse, cognitionem sui. Quod & docuit AVGVSTIN. initio libri de Trinitate quarti. *Laudabilior*, inquit, *est animus, cui nota est vel infirmitas sua, quàm qui ea non respecta rerum terrestrium cœlestiúmq; tenet scientiam, vias syderũ etiã cognituras, aut qui iam cognitas tenet, ignorãs ipse, qua via ingrediatur ad salutem, ac firmitatem suam.* Vnde in altero libro Soliloquiorũ ait breuissimè per-

Gen. 3. & 34. G. ho. 36 in Euã. Bas. ho. 3. in dictum Mosis. Mat. 7. 3. Luc. 18. 11. Ephr. to. 2. Isa. ora. 27. Clem. lib 2. Strom. Aug. c. 1. Aug. c. 2.

fectissimèque sic orari Deum, DEVS SEMPER IDEM, NOVERIM ME, NOVERIM TE.

VIDE verbo, *Amor sui, Colloquia otiosa, Gloria vana, Illusiones spirituales, Immortificatio passionum, Linguæ abusus, Otium, Societas prava, Tentatio.*

D

DESOLATIO SPIRITVALIS.

Remedia aduersùs Desolationem.

PRIMVM Remedium. Fac, vt consolationes spirituales non contemnas, aut parui facias, eóque magis, quò præstantiores sunt carnalibus. *Hoc distare*, inquit B. GREGORIVS, *inter delicias corporis & cordis solet, quòd corporales deliciæ, cùm non habentur, graue in se desiderium accendunt: cùm verò auidè eduntur, comedentem protinus in fastidiũ per satietatem vertunt. At contrà spiritales deliciæ, cùm non habentur, in fastidio sunt: cùm verò habẽtur, in desiderio: tantóque à comedente ampliùs esuriuntur, quantò & ab esuriente ampliùs comeduntur.* Solent quidem nonnulli imperfecti obtẽdere in illis deliciis non esse positam vitæ spiritualis perfectionem, sed audiãt illi quod subiicit idẽ Pater. Hæ deliciæ *non habitæ amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat? Proinde Psalmista nos admonet dicens: Gustate, & videte, quoniã suauis est Dominus. Ac si aperte dicat, suauitatem eius non cognoscitis, si hanc minimè gustatis: & eò iam internas delicias animus non appetit, quantò se magis ab esu illius dulcedinis elõgat.* Etsi in illis cõsolationibus nõ sit sita spiritualis perfectio; nulla tamen re Deus suos milites efficaciùs

Greg. 1 hom. 36. in Euang.

Ps. 33. 9.

prouehere ſolet ad perfectionem, quàm hoc ſpiri-
Chr. h. tuali dono, vt probat B. Ioannes Chryſoſtomus in
1. Pſal. 2. epiſt. ad Corinthios exemplis Iob, Abrahæ &
118. 13. Pauli Apoſtoli; & Propheta regius de ſe teſtatur,
dicens: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilata-*
Aug. in *ſti cor meum. Cordis dilatatio*, inquit Auguſtinus, *eſt*
Pſ. 118. *iuſtitiæ delectatio.* Nec mirum quia eſt velut pignus
Eph. 1. hæreditatis noſtræ, & quædam præguſtatio gau-
14. diorum cœleſtium, eorúmque propria, quorum
Phi. 3. cum Apoſtolo, *conuerſatio in cœlis eſt.* Imò B. Bernar-
20. dus in Declamatione ad verba, *Ecce reliquimus*
omnia, arbitratur, gaudium hoc eſſe centuplum,
Mat. 19 quod apud Matthæum in hoc tempore à Chriſto
29. promittitur. Sensêre hoc gaudium Apoſtoli qui-
Luc. 10 bus dictum eſt: *Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta*
20. *ſunt in cœlis.* Senſit B. Auguſtinus poſt conuerſionẽ
Aug. li. ſuam, vti ipſe confitetur. Senſit S. BERNARD.
10. cõf. qui ad fratrum ſuorum profectum vera eius præ-
c. 40. ſentis indicia, quæ crebrò erat expertus, prodere
Bern. non dubitauit; quæ, ſi velis, lege.
ſer. 57. & 74.

in Cãt. II. REMED. eſt Oratio in deſolatione, tum quia Deus iubet nos in omnibus afflictionibus per preces ad ſuum præſidium confugere, inquiens: *Inuoca me in die tribulationis, & eruam te.*
Pſ. 49. 15. tum quia viri ſancti ita fecerunt, vt DAVID aliquoties in Pſal. 118. *Non me derelinquas vſquequaque. Fiat miſericordia tua, vt conſoletur me. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, quando conſolaberis me?* Et alibi: *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui.*
Pſ. 50. 14. Deindè & gratias egerunt, ſi voto potiti eſſent:
Pſ. 93. 16. *Secundùm multitudinem dolorum meorum*, inquit
2. Cor. idem, *in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt ani-*
1. 3. *mam meã.* Et B. Paulus: *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus*

totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Ac tanta est virium nostrarum imbecillitas, vt periculum sit, si solatij saltem interni præsidium absit, ne corruamus. Qui autem tam perfectum se esse putat, vt existimet diu se huiusmodi desolationem, mœrorémque animi posse sustinere, is hoc ipso imperfectum se esse demonstrat. Qui enim *existimat se esse aliquid, cùm nihil sit, ipse se seducit*, inquit Apostolus. Qui licèt in tertium cœlum sublatus, tamen negauit se esse perfectum. Quem locum tractans B. AVGVST. *Quandiu hîc viuis*, inquit, *ipsa perfectio est humilitas.*

Gal.6.3
Phil.3.12.
Aug. in Ps.130.

III. REMED. est, examen conscientiæ. Si enim in mœrorem animi vel desolationem incideris, mox expende, an tua culpa id acciderit, vel quia nimiùm addictus fueris amori rerum terrenarum, vel nimis multis negotiis te implicueris, an secus. Si enim culpa tua factum est, dole, pœnitentiam age, & affectum inordinatum rescinde. Sicut enim Deus filiis Israël non antè impertiuit dulcedinem mannæ, quàm omnem farinam Ægyptiacam consumpsissent; sic consolatione diuina dignus non eris, nisi omnes consolationes terrenas amputaueris. Vt lux & nebula, sic caro & spiritus inter se consentire non possunt. *Caro enim concupiscit*, ait B. Paulus, *aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Hoc intelligens regius vates: *Renuit*, inquit, *consolari anima mea*, nempe in rebus terrenis & caducis, & sequitur, *memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus.* defecit, ob consolationum spiritalium copiam, quæ longè præstabant omnibus consolationibus mundi. Si verò post examen nullam in te culpam deprehendas, ad præsidium diuinum

Exod.16.15.
Gal.5.17.
Psa.76.4.

primùm, vt dixi, confugias per humilem oratione̅, ac deinde humiliter & patienter Dei gratiam ex-
Ps. 39. 2 pectes, sic enim idem vates Regius fecit: *Expectans expectaui Dominum*, ait, *& intendit mihi. Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis. & immisit in os meum canticum nouum*, id est, tam lætum effecit, vt inciperem cantillare.

IV. REMEDIVM. Quòd si post orationes, diuturnámque expectationem, non redeat pristina consolatio, cogita lucem illam dulcedinémque internam non fuisse tuã, nec merito tuo partam,
Iac. 1. 17 sed donum Dei à Patre luminum profectũ, à quo, teste B. Iacobo Apostolo, est *omne donum, & omne datum optimum*, atque illum voluisse te frui illo dono cùm esset necessarium, nunc autem subtraxisse, quòd ita expediret, vel vt probet, num syncerè seruias Deo ex amore ipsius, & non ex amore tui tãtùm, id est, tuarum consolationum; vel quia vult te ad sublimiorem perfectionis spiritualis gradum prouehere. Solet enim consolationes illas spirituales, tanquàm lac puerile, suppeditare vitæ spiritualis tyronibus & nouitiis, vt paulatim eos abducat ab illecebris mundi & carnis: vix siquidem ex viscoso amore mundi extrahi possent, nisi alius esset amor excellentior. Cùm autem extraxerit, apponit illis cibum solidum, id est, patientiam tribulationum. Vnde Apostolus: *Tanquàm paruulis in*
1 Cor. 3. 2. *Christo, lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis; sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim car-*
1. Cor. 13. 11. *nales estis.* Et rursus: *Cùm essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Sed quando factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli.* Auiculæ, quando sunt paruulæ, educantur in nidis, at quando grandescunt, eiiciuntur

exillis,& ſuo labore viuunt. Abraham longè ſplẽdidius conuiuium inſtruxit in filij ſui Iſaac ablactatione, quàm in eiuſdem natiuitate. cur verò? niſi vt diſcas nihil gratius Deo eſſe,quàm tandem à conſolationum ſpiritualium lacte abduci,ad ſolidum cibum tribulationum. Atque hîc Deus imprimis ſolet ſua arcana patefacere, donáque cœleſtia impertiri. *Quem docebit* Deus, inquit Iſaias Propheta, *ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte,auulſos ab vberibus.* Quare ſi contingat te poſt debitam præparationem adhibitam aliquando in meditationibus ſpiritualibus, orationibus vocalibus,aliiſque piis exercitationibus diſtractione & ariditate mentis vexari, ne mox deſponde animum, ſed eas ipſas in peccatorum tuorum pœnam Deo offeras, & gratiores erunt Deo,quàm ſi cùm ſummo ſolatio, multóque lacrymarum imbre eſſent perfectæ. Certè non dubitandum eſt, orationem Chriſti in horto ante Paſſionem peractam hoc Deo Patri fuiſſe gratiorem,nobiſque fructuoſiorem,quò ampliùs omnis ſolatij expers fuit. Triſtis enim erat anima eius vſque ad mortem.

Gen.21. 8.

Iſa.28.9

Matt.26. 38.

V. REMEDIVM & perfectiſſimum eſt, ſi quotidiè in Dominica oratione ex corde ſyncero dicas, *Fiat voluntas tua,ſicut in cælo, & in terra*: hoc eſt,voluntatem tuam conformes cum diuina, in neutram partem inclinando, nec in conſolationes, nec deſolationes ſpirituales, quia neſcis vtræ tibi ſint conducibiliores: ſed totum relinquendo iudicio & voluntati diuinæ. Deus enim non ſolùm ſcit quid nobis magis ad ſalutem expediat, ſed nulla alia de cauſa immittit nobis animi afflictiones,quàm qua largitur conſolatio-

Matt.6. 10.

nes, nempe vt maiores in virtute progressus faciamus, vt tradit B. GREGORIVS. Hoc antidoto munitus erat aduersus omnes casus B. Iob, cùm cognitis grauissimis calamitatibus suis respondit, *Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* Eodem munitus erat & patriarcha Abraham, cùm iussus esset vnigenitum filium suum immolare, firmissimè credens non posse sibi aliquid a Deo imperari, quod non in maiorem suam, filiique cederet incolumitatem. Idem nobis omnibus exemplo suo imitandum reliquit summus Medicus noster Christus Iesus, qui cùm ex impendentis passionis acerbitate, tanto mœrore obrueretur, vt sanguinem sudaret, peterétque tertiò tam dirum calicem à Patre cælesti tranferri à se, tamen semper addidit, *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.*

Greg. li. 2. Mor. c. 17. *Iob. 1. 21.* *Gen. 22. 2.* *Matt. 26. 39.*

REMEDIA PRO CONSERVANDA *consolatione Spirituali.*

I. REMEDIVM est reuerentia, vt quò pluribus spiritualibus solatiis abundas, hoc maiori humilitate & reuerentia Deo seruias, conuenienter admonitioni Propheticæ: *Seruite Domino in timore & exultate ei cum tremore.* Et Apostolicæ: *Cum metu & tremore vestram salutem operamini.* Sicut enim qui magni pretij liquorem in vitro gestant, timidè per vias incedunt, sedulóque cauent ne alicubi impingant: sic tibi cauendum est, ne spiritualis gratiæ *thesaurum*, quem teste Paulo, gestamus *in vasis fictilibus*, per incuriam effundas. Nec

Ps. 2. 11. *Phil. 2. 12.* *1. Cor. 4. 7.*

arbitrari debes hos duos affectus, amoris & timoris, gaudij & trepidationis, esse sibi mutuò contrarios, alterúmque ab altero extingui: nam veluti in puteo, quò vna situla magis deprimitur, hoc altera sublimiùs attollitur, & quò turris fundamenta profundiùs iaciuntur, hoc fastigium illius altiùs educitur, sic quò magis per affectum timoris te demittes ad considerandam tuæ vilitatis abyssum, hoc ampliùs proficies in admiratione incomparabilis Dei bonitatis, quòd te tam vilem creaturam in tantis habeat deliciis: crescente autem admiratione, necesse est vt crescat & amor, & spirituale gaudium.

II. REMEDIVM, est Discretio, ne mox atque cœperis delibare consolationum spiritalium delicias, quas ex meditatione, communione, ciliciis, aliísque corporis castigationibus capis, totum te illis cupidè ingurgites, sed certos limites, collato cum Patre spirituali consilio, tibi circumscribas, ne valetudinem posteà offendas, & in varios morbos, quod multis accidit, impingas. *Qui mel multum comedit*, inquit Salomon, *non est ei bonum*. Et, *Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit*. Apostolus quoque monet, *vt rationabile sit obsequium nostrum*. CASSIANVS certè in collationibus suis tradit, monachum nisi omni intentione discretionis donum fuerit assecutus, velut in cæca nocte oberrare. Imò B. BERNARDVS asseuerat virtutes etiam nobilissimas in vitia degenerare, si ab illis absit auriga virtutum discretio. Et experientia ipsa declarauit in veteribus eremitis durissimam alioquin vitam agentibus, vbi se nimiùm dedidissent istis consolationibus: turpissimè fuisse à satana

Prou. 25. 27. *Prou.* 20 21. *Ro* 12 1 *Cass. coll.* 2 c. 1. *Ber ser.* 49. *in Cant.*

Cass. coll. 2. c. 3 Dam. li. 6. ep. 21.

transfigurante se in Angelum lucis deceptos, vt probat dictus Cassianus loco citato exemplo Heronis. Subiiciam exemplum illustre ex B. PETRO Damiano Cardinale in epistola ad Damianum nepotem. *Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus Reginæ Adelhaide, & Rainaldo Cumano Episcopo præsentibus, Duo, inquit, sanctos monachos vidi, & non mediocrem apud eos locum familiaritatis obtinui, qui nimirum singulis morabantur in cellulis apud monasterium, quod in loco constructum est, qui dicitur Aquis grani: quorum videlicet alter, qui maioris videbatur esse simplicitatis, Marinus, alter autem Romanus vocabatur proprio nomine. Sed Marinus, vix vlla dies erat, in qua diabolum, vel per speciem aliquam non aspiceret, vel per somnium non audiret, adeò vt antiquus hostis sibi sæpe compsalleret, simúlque cum eo diuinæ laudis officia celebraret. Aliquando verò tenebrarum auctor se transfiguraret in Angelum lucis, eique quasi legem dictãdo mandauit: Caue, inquit, quia Angelum Dei & aspicere, & alloqui meruisti, indignum est, vt de cetero cum hominibus loquaris. Protinus ille, tanquàm mandatum diuinitùs accepisset, à fratrũ se funditùs collocutione remouit, séque sub rigida silentij cẽsura constrinxit. Cui cùm frater Romanus primò, deinde Abbas monasterij, vt sibi loqueretur vehemẽter insisteret; & ille prædantis labiis (verbum) non mitteret. Abbas fores cellulæ violenter irrumpens, dignis indiscretum fratrem verberibus castigauit, & sic ad reddẽdũ sermonis officium compulit. Cui mox admonendo subiunxit: idcirco, inquit, antiquus aduersarius bonorum semper operum inimicus silentium tibi tentauit imponere, vt & tu fructum fraternæ ædificationis amitteres; & illi, qui à te subleuandi erant, tuæ consolationis auxilium nõ haberent. Sic itaque frater, quia non malitia, sed ex simplicitate peccauerat, ad mentẽ quantocyùs rediit, & contẽpta suggestione dia-*

diaboli, admonitionibus pij Patris humiliter acquieuit.

III. REMEDIVM eſt Silentium, vt ne facilè conſolationes tuas ſpiritales aliis diuulges, puerorum inſtar, qui nouis donati veſtibus, aut calceis omnibus eos oſtentant: ſed nec gemitus, vel lacrymas coram aliis erumpere ſinas, dicens cum Propheta Iſaia: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi.* quod B. Bernardus omnium monachorum cellis inſcribi optat. Sic enim primò apud alios oſtentationis ſuſpicionem effugies: deinde vanæ gloriæ, quæ, velut vmbra corpus, nobiliſſima quæque opera ſequitur, in animo locus non erit, ſed nec in diſcrimen te coniicies totius huius ſpiritualis theſauri amittendi. Sicut iam olim cõiecit ſe rex Ezechias: qui quòd omnes ſuos maiorúmque ſuorum theſauros regis Babyloniorum legatis oſtendiſſet, iudicio diuino eoſdem amiſit. Exemplum huius antidoti egregium nobis reliquit Chriſtus Dominus, cùm alibi, tum imprimis, quando in monte Thabor glorioſa ſui corporis Transfiguratione tãto ſolatio tres Apoſtolos perfudit, vt optarent ibi perpetuam figere ſedem. Vetuit enim illis, ne viſionẽ hanc ante Reſurrectionem ſuam diuulgarent. Reliquerunt & alij Sancti miraculis clari. S. VDALRICVS Auguſtanus Epiſcopus, vt eſt in vita eius apud Surium, cùm ei die Iouis ſancto ſacrum Miſſæ facienti, SS. Fortunatus, & Adalbero anteceſſores vita defuncti diuinitus aſtitiſſent, dextráque ſupra verticem cum eo corpus Domini conſecrantis apparuiſſet, os clericorum qui ſacram Euchariſtiam tunc ab eo acceperunt, digito compreſſit, vt viſum celarent. Sacro vero peracto idem mandauit illis ſub pœna amittendæ vitæ. S. DOMINICVS

Iſa. 24. 16.

Bern. ad fratres de monte Dei.

Iſa. 9. 2.

Matt. 17. 9.

Sur. 4. Iul.

Sur. 5. Aug.

quoque cùm mortuum quendam vitæ reſtituiſſet, & Cardinalis quidam ei indicaſſet, ad gloriam Dei expedire, vt populo patefieret, reſpon-
Sur. 4. Octob. dit ſe potiùs in terras infidelium abſceſſurum, quàm huic conſilio aſſenſurum, De S. FRANCISco ex B. Bonauentura notum eſt, qui licèt in oratione crebris viſionibus, raptibus, & ſolatiis afficeretur à Domino, tamen ad ſocios regreſſus tam humiliter & abiectè ſe gerebat, atque ſi nullam ſingularem gratiam percepiſſet: docebátque ſuos fratres, vt, ſi quando viſitarentur à Domino, dicerent: *Hanc conſolationem, quam de cælo mihi miſiſti Domine, tuæ committo cuſtodiæ, quia theſauri tui me ſentio eſſe latronem.*

IV. REMED. Humilitas. Vt ſi contingat te frui multis conſolationum ſpiritualium deliciis, non idcirco te reputes aliis meliorem, vel præ te illos tanquàm animales contemnas. Sed cogita primò, delicias illas non eſſe virtutes, ſed inſtrumenta tantùm ad virtutem comparandam, ſicut calcaria equiti ad curſum, arma militi ad pugnam, codex ſcholari ad ſtudia: quid enim prodeſt ſcholari codex, ſi eum non inſpiciat? Noris ergo tibi conſolationes illas contingere, vt magis in amore Dei, & virtute humilitatis, hoc eſt, vero tui, non aliorum contemptu proficias. 2. eas potiſſimùm concedi imperfectis, hoc eſt, tyronibus & nouitiis, vt hoc lacte ſpirituali ab vberibus mundi ad montem virtutum ſuperandum ſenſim abducantur, & ideò non habes cauſam te reputandi aliis perfectiorem, ſed potiùs contrà. 3. cogita, quò maiora dona à Deo acceperis, pluráque talenta,
Luc. 12. 48. hoc te ſtrictiorem daturum rationem, ſi illis vſus non fueris. *Cui enim multum datum eſt*, inquit Chri-

ſtus, *multum quæretur ab eo*, donum autem conſolationis non datur, niſi ad ſuſtinendos maiores labores, ſicut operario conducto non datur ientaculum, niſi vt poſteà alacriùs in vinea excolenda ſe exerceat. 4. Sæpe incertum eſſe, vnde illæ conſolationes nobis eueniant. Aliquando enim originem habent à dæmone ſe in Angelum lucis transfigurante, vt liquet in hæreticis, qui in lectione Sacrarum Scripturarum crebrò magnum percipiunt ſolatium: quod illis dæmon ſubminiſtrat, vt in errore confirmentur. Aliquando ex nobilitate materiæ, de qua meditamur: nam & Ariſtoteles fatetur magnam capi voluptatem, ex contemplatione orbium cœleſtium & ſubſtantiarum ſeparatarum. Aliquando ex naturali complexione, quia alij aliis ſunt teneriores, & ad lacrymas procliuiores, vt mulieres. Cuiuſmodi conſolationes, vti nullius ſunt meriti, ſic nec reddent te meliorem.

2 Cor. 11.14.

Ariſt. li. 1. de part. anim. c. 5.

V. REMED. eſt, conſideratio finis conſolationum. Finis enim eſt, obſeruatio diuinorum mandatorum, & regularum proprij ſtatus, & mortificatio propriæ voluntatis. In oratione ſiquidem non aliud à Deo petimus, quàm gratiam obſequendi eius voluntati & præceptis. *Os meum aperui*, inquit ſummus ille Orator, *& attraxi Spiritum, quia mandata tua deſiderabam.* Mandata autem Dei non ſunt ſolùm illa quæ communia ſunt omnibus hominibus, vt præcepta Decalogi, verùm etiam leges cuiuſque ſtatus, quia omnes ſtatus à Deo ſunt. Vnde Apoſtolus in exitu quarundam epiſtolarum tam prolixè commonefacit fideles, vt conuenienter ſuo ſtatui viuant, vt vir vxori, ſeruus domino, filij parentibus debita præſtent ob-

Pſ. 118. 131.

Rom. 13. 1.

sequia. Hunc finem esse debere orationum nostrarum & deuotionum luculenter ostendit vel vnicus Psalmus 118. in quo cùm numerentur septuaginta sex versus supra centum, nullus tamen ferè est, qui non faciat mentionem, vel legis, vel mandati, vel præcepti, vel sermonum, vel viarum Dei, vel iustificationum, vel verborum, &c. quæ: este Theodoreto, aliísque idem significant: Si ergo finis orationis est obseruatio diuinorum mandatorum, quid faciunt aliud qui orationi vacant, ad captandam consolationem, quàm quòd finem relinquant propter medium, portum propter nauigationem, sanitatem propter medicinam, cuius beneficio sanitatem adipiscuntur? Iam verò ad perfectè obtemperandum voluntati diuinæ eiúsque legibus, omninò necessaria est abnegatio, vel mortificatio propriæ voluntatis. *Si quis vult*, ait Christus, *venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam.* Quemadmodum enim surculus arbori inseri nequit, nisi ramus præscindatur, cui inserendus est, sic cordi nostro inseri non potest diuina voluntas, nisi ramus nostræ voluntatis priùs rescindatur: quod fit cultro mortificationis. Vnde Apostolus: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam.* Membra vocat ipsa vitia, vel animi passiones ad illa commouentes, quæ abscindendæ, & occidendæ sunt.

Mat. 16 24.

Col. 3. 5.

VIDE verbo, *Distractio, Illusiones spirituales, Impatientia in aduersis, Pusillanimitas, Tepiditas, Tristitia.*

DESPERATIO.

Remedia contra Desperationem.

Ezech. 18. 32. & 33. 11.

I. REMED. Considera Spiritus sancti oracula contra desperantes. Nam apud Ezechielem

Prophetam ita loquitur: *Quare moriemini domus Israel? quia nolo mortem peccatoris, dicit Dominus Deus, reuertimini, & viuite.* Et rursus: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua.* Et apud Ieremiam: *Tu autem fornicata es cũ amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus.* Et Isaiam: *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, &c. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Deinde apud Ecclesiasticũm: *Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad se?* Et iterũ: *Fœlix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.* B. Ioannes quoque sic loquitur: *Christus propitiatio est pro peccatis nostris: nec pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi.* Et: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.*

Ier. 3. 1.
Isa. 1. 16
Eccli. 17. 28.
Eccli. 14. 2.
1. Ioa. 2. 2.
1. Ioan. 1. 9.

II. REMEDIVM. Considera testimonia SS. Patrum S. BASILIVS in reg. breuioribus: *Si peccata & magnitudine & numero possunt definiri, miserationes autem Dei neque magnitudine, neque numero possunt circumscribi, sine dubio non est cur desperatio adhibenda sit, sed agnoscenda misericordia Dei, & commissa peccata detestanda.* IOAN. CHRYSOSTOMVS proœmio in Isaiam: *Et si quis innumeris peccatis sit sauciatus, si eorum pœniteat, & bonum agat, ita Deus omnia abolet, vt nullum eorum vestigium appareat.* Et alibi: *Nolo dicas, blasphemus sum: nolo dicas, persecutor sum, immundus sum: habes omnium ostensiones. vis in nouo, vis in veteri? In veteri Dauid, in nouo Paulus. Nolo excusationes mihi afferas: nolo ignauiam prætendas. Peccasti? pœnitere. Millies peccasti? millies pœnitere. Hæc assiduè in fundo medicamenta, &c. Si lapsus es, poteris surgere. In vtramuis partem habes liberum arbitrium. Si*

Basil. q. 13
Chrys. in proœ. 1.
in Psal. 50. ho. 2

vulneratus es, adhibe tibi curam dum vivis, dum spiras, etiam in ipso lecto positus, etiam, si dici potest, animam efflans, vt iam de hoc mundo exeas. Non impeditur temporis angustia misericordia Dei. Quid enim est peccatum ad Dei misericordiã? tela aranea, quæ vento flante nusquàm comparet. HIERONYMVS ad Letam: *Nunquàm sera est conuersio. Latro de cruce transiit ad paradisum. Nabuchodonosor rex Babylonis post efferationem corporis & cordis mentem recipit humanam.* Idẽ habet ad Paulum, & Sabinianum. AVGVSTINVS de verbis Domini: *De nullo desperandum est, quamdiu patientia Dei ad pœnitentiã adducit: nec de hac vita rapit impiũ, qui non mortem vult impij, quantùm vt reuertatur, & viuat. Paganus est hodiè, vnde scis vtrùm sit futurus crastino die Christianus?* Et alibi: *Fortè cogitat aliquis tam grauia se admisisse peccata, vt iam Dei misericordiam promereri non possit, absit hoc à sensibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cœlestis medici non attendis? Cùm enim Deus velit misereri, quia bonus est, & possit, quia omnipotens est, ipse contra se diuinæ bonitatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri, aut non velle, aut non posse credit, eúmque aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit.* Ac rursum in libris Retractat. *De quocunque pessimo in hac vita constituto vtique non est desperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.* Leo Magnus ad Theodorum Foroiulienſem: *Qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conuersio, dicente Spiritu Dei per Prophetam: Cùm conuersus ingemueris, tunc*

Hie. ep. 7. 25. & 48.

August. ser. 11.

Serm. 58. de temp.

Lib. 1. c. 19.

Leo ep. 91.

Isa. 30. iuxta 70.

ſaluus eris. Et iterum: *Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa apud eum redemptio.* Pſ.12.9; 7.

III. REMED. eſt Pœnitentia, vt liquet ex aliquot teſtimoniis tum Scripturæ, tum SS. Patrum iam citatis: modò ſit vera, & ex ſyncero corde profecta. *Nunquam* Deus, inquit B. AVGVSTINVS, *ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſyncerè & ſimpliciter offeratur, ſuſcipit, libenter accipit, amplectitur omnia, quatenus eum ad priorem ſtatum reuocet.* Et infrà: *Donec ſumus in hac vita, quantacunque nobis acciderint peccata, poßibile eſt omnia ablui per pœnitentiam.* B. ISIDORVS de ſummo bono: *Nullus deſperare debet veniam, etiamſi circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur. Vnumquemque enim* DEVS *de ſuo fine, non de vita præterita iudicat.* Et ante hos B. CYPRIANVS. *Sed & in eodem articulo temporis cùm iam anima feſtinat ad exitum, & egrediens ad labia expirantis emerſerit, pœnitentiam clementiſſimi Dei benignitas non aſpernatur: nec ſerum eſt quod verum, nec irremiſſibile quod voluntarium, & quæcunque neceſſitas cogat ad pœnitudinem, nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec horæ extremitas, nec vita enormitas, ſi vera contritio, ſi pura fuerit voluptatum mutatio, excludit à venia, ſed in amplitudine ſinus ſui mater charitas prodigos ſuſcipit reuertentes, & velit nolit Nouatus hæreticus, omni tempore Dei gratia recipit pœnitentes.* Item tractatu primo contra Demetrianum in fine. Aug. ſer. 181. de tẽp. c.16. Iſid. lib. 2 c.14. Cypr. ſer. de cœna Dom.

IV. REMED. Memoria Paſſionis Chriſti, quod tradit Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos: *Aſpicientes in authorem fidei*, inquit, *& conſummatorẽ Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, &c. recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradi-* Heb. 12. 2.

ctionem, vt ne fatigemini, animis vestris deficientes. Recogita & tu, si tibi aliquando ob frequentes lapsus tentatio desperationis obrepat. Primò, quanto amore te, licèt maximum peccatorem, DEVS Pater complexus fuerit: cùm B. Ioannes de eo scripserit: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* 2. quantùm te dilexerit Dei Filius, vt ad te à peccatis, & damnatione æterna liberandum de cœlis descenderit, *formam serui*, vt loquitur Apostolus, id est, carnem humanam assumpserit factus homo, cum peccatoribus conuersatus sit & manducarit. Vnde cùm Pharisæi mirarentur eum etiam cum Publicanis manducasse, respondit: *Non veni vocare iustos, sed peccatores.* 3. recogita, cùm verbo vnico, gemitu, vel guttula vna sanguinis potuerit omnia peccata tua, atrocissima licèt & innumera, expiare, totum sanguinem profuderit, *factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis*, id est, ignominiosissimam. 5. recogita tanta eum charitate exarsisse, vt si vel tu solus peccator extitisses, pro te illa passurus fuisset. Hoc sciens summus Christi amator Paulus, Galatas suos ita allocutus est: *In fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Sic enim illa verba intellexit diuinus ille CHRYSOSTOMVS: *Quid facis, ô Paule*, inquit, *quòd communia proprie tibi vindicas? quæque pro toto terrarum orbe facta sunt, tibi facis peculiaria? Non enim dixisti, qui dilexit nos, sed qui dilexit me.* Et paulò pòst: *Nempe declarat par esse, vt quisque nostrûm non minus gratias agat Christo, quàm si ob ipsum solum aduenisset. Neque enim recusaturus erat, vel ob vnum solum tantam exhibere dispensationem: adeò singulum quemque hominem pari charita-*

Ioa. 3. 16

Phil. 2. 7.

Mat. 9. 13.

Phil. 2. 8

Gal. 2. 20.

Chryss. in c. 2. ad Gal.

sis modo diligit, quàm diligit orbem vniuersum. HVIVS remedij vim & efficacitatem notauit alicubi mellifluus BERNARDVS. *Peccaui*, inquiens, *peccatum grande, turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor, nempe vulneratus est propter iniquitates nostras. Quid tam ad mortem, quod non Christi morte saluetur? Si ergo in mentem venerit tam potens, támque efficax medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri. Et ideò liquet erraſſe illum, qui ait, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* *Bren. ſer. 61. in Cant.* *Iſa. 53. 5.* *Gen 4. 13.*

V. REMED. Considera exempla eorum, qui ex grauissimis sceleribus, ob quæ diffidere de misericordia diuina posse videbantur, tandem per pœnitentiam emerserunt, & ad salutem æternam peruenerunt. Vt primus parens Adam, qui lapsu suo totum mundum perdidit. Dauid, Nabuchodonosor, latro in cruce, filius prodigus, publicanus pectus tundens, Matthæus in telonio, Magdalena peccatrix, Petrus Christi abnegator, Paulus Ecclesiæ persecutor, & innumeri alij. Vnde B. BERNARD. in solemnitate Petri & Pauli sic suos alloquitur: *Si Petrus post tam grauem lapsum ad tantam redijt eminentiam sanctitatis, quis deceteto desperet, si tamen egredi voluerit à peccato?* Et infrà: *Audistis certè, quam misericordiam consecuti sint Apostoli nostri, vt iam nemo ex vobis super peccatis præteritis vltra quàm necesse sit confundatur, in cubili conscientiæ suæ compunctus. Quid enim? fortasse peccasti in seculo? nunquid amplius Paulo? quod si & ipsa in religione, nunquid plus Petro? Attamen illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modò salutem, sed & sanctitatem consecuti sunt: etiam & salutis ministeriũ, & magisterium adepti sunt sanctitatis*: Et S. CYPRIAN. Martyr in sermone de cœna Domini: *Bern. ſer. 3.*

Ipse Dominus noster derelictorum personam gerens in cruce, sequeritur derelictum, & ne desperarent etiam in ultimis constituti, festinans in adiutorium illicò adest, & re in arcto posita non differt beneficium, sed repentè indulgentiæ celeris documentum eiusdem statuit & exemplum, latroni inquiens, Hodiè mecum eris in paradiso Latrocinii damnationem meruerat, & supplicium: sed cor contritum pœnam mutauit in martyrium, & sanguinem in baptismum.

Luc. 23. 43.

VI. REMED. Reuoca in mentem omnia bona anteactæ vitæ opera. Ex illis enim magna in animo excitari solet fiducia ob aperta diuinæ Scripturæ testimonia, exempláque Sanctorum. Nam Tobias sic alloquitur filium: *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.* & B. Paulus ita scribit Timotheo: *Qui bene ministrauerint, bonum gradum sibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu.* Et alibi: *Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, & manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem,* & B. Ioannes: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, ea facimus.* Quod ad exẽpla attinet. Primum est Ezechiæ regis, qui impendente morte (quo tempore tentatio desperationis vigere solet) conuersa facie ad parietem sic orauit ad Dominum: *Obsecro Domine, memento, quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim.* Quam orationem magno cum fletu factam constat placuisse Deo, quia illicò exaudita est. Similiter B.

Tob 4. 12.

1. Tim. 3.13.

Heb. 10. 34.35.

1. Ioan. 3.21.22.

Isa. 38,3

Paulus vicinus morti non dubitauit bona opera sua commemorare. Nam cùm ad Timotheum scribens dixisset: *Ego iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat*, mox subiicit: *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius*, id est, vitam cœlesti remuneratione dignam instituunt, vt Patres exponunt. Idem fecere plerique alij sanctissimi viri. Nam S. HIERONYMVS auctor est, S. Paulum eremitam ad finem vitæ S. Antonio dixisse, *Peracto cursu supereſt mihi corona iustitiæ.* S. Hilarionẽ verò in articulo mortis clamasse, *Egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? septuaginta propè annis seruisti Christo, & mortem times?* In quæ verba exhalauit spiritum. SVLPITIVS quoque Seuerus refert D. Martinum in exitu è corpore dæmoni astanti dixisse fiducialiter, *Quid ast as cruenta bestia? nihil in me funestireperies.* Et S. BONAVENTVRA scribit extrema verba S. Francisci fuisse, *Me expectant iusti, donec retribuas mihi.*

2. *Tim.* 4.6.7.8

Theod. Theoph. Oecum. Hier. in vita v. trinsq;

Sulp. in vita.

Bonau. in vita eius.

VII. REMED. est, vt ad aliquem Patrem spiritualem, pium & sapientem virum, cùm in aliis tentationibus, tum in hac, quæ omnium periculosissima, perfugium habeas. Monet enim Spiritus sanctus apud Sapientem. *Ne sis sapiens apud temetipsum.* Et, *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* Et, *Consiliarius sit tibi vnus de mille.* Et, *Qui sapiens est, audit consilia.* Vnde S. Bernardus in epist. 87. *Qui se sibi Magistrum*, inquit, *constituit, stulto se discipulum subdit.* Et ad fratres de monte Dei: *Tres debet monachus habere in cella, Deum, cognitionem, & patrem Spiritualem.* Idem alibi scribit S. Malachiam

Prouer. 3.7. *Eccli.* 32.24. *Eccli* 6. 6. *Prou.* 12 5.

Bern. in vita eius.

adhuc in ſeculo degentem diuinitùs monitum vt patrem aliquem ſpiritualem deligeret, cui loco Dei obediret. PRO hoc antidoto exemplum illuſtre habes apud EVSEBIVM in Eccleſiaſtica hiſtoria de adoleſcentulo, quem B Ioannes Apoſtolus Epiſcopo cuidam commendarat, poſteà autem peruerſorum ſodalium conſuetudine ſeductus in omnium vitiorum gurgitem ſe eò vſque præcipitarat, vt ex ſalutis deſperatione Princeps latronũ factus fuerit. Quod vt poſteà cognouit B. Ioannes, mox eques ætatis oblitus in viam ſe dedit, iuuenem fugientem inſequitur & aſſequitur, infimis precibus obteſtatur vt reſipiſcat, ſpem ſalutis promittit, ſe animam pro eius anima poſiturũ, & in extremo Iudicij die pro eo rationem redditurum, ac veniam omnium criminum à Chriſto Domino impetraturum. Cedit tãtæ charitati iuuenis, reſipiſcit, arma abiicit, ſpem ſalutis recuperat, & deſerta ſocietate latronum, Deo & Eccleſiæ reconciliatur. Idem exemplum imitatus eſt S. EDMVNDVS Cantuarienſis Archiepiſcopus, qui, cùm aliquando in hominem de ſalute ſua deſperantem incidiſſet, nec rationibus vllis ad exomologeſin de peccatis faciendam permouere poſſet, dixit ſe animam ſuam pro eius anima deponere, modò peccata ſua confiteatur, qui & confeſſus eſt. Et ante eum S. ABRAHAM eremita, qui vt neptem ſuam à flagitioſa vita, in qua biennium conſumpſerat, reuocaret, ementito habitu militis, eques ad eam profectus eſt, inuentam remotis arbitris allocutus eſt, dicens: *Super me ſit peccatum tuum, quo hactenus amatoribus fœdè proſtituiſti corpus tuũ: ego pro eo ſatisfaciam: ego in die iudicij pro te, filia mea, rationem reddam. Cúmq; illa regereret, Nimis*

Euſeb. lib. 7. c. 17.

Ephrẽ. tom. 3. Sur. 16. Mart.

magna est iniquitas mea, non potest mihi esse spes salutis, respondit, Super me sit iniquitas tua, filia mea: ex meis manibus Deus hoc peccatum requirat: tantum veni mecum. Ita venit, & pœnitentiam pro peccatis suis reliquo vitæ tempore tantam egit, vt etiam miraculis clara è vita excesserit.

VIII. REMED pro eo, qui in desperationem salutis venit, ex persuasione, quòd fortè non sit prædestinatus. *Fuit*, inquit B. AVGVST. in libro de dono perseuerantiæ, *quidam in nostro monasterio, qui corripientibus fratribus, cur quædam non facienda faceret, & facienda non faceret, respondebat: Qualiscúnque nunc sim, talis ero, qualem me Deus esse præscivit. Qui profecto & verum dicebat, & hoc verò non proficiebat in bonum: sed vsque adeò profecit in malum, vt deserta monasterij societate, fieret canis reuersus ad vomitum, & tamen adhuc, qualis sit futurus, incertum est.* Antidotum præsens est, vt quoties talis tẽtatio occuparit animum tuum, illicò eam repudies, dicens, *Vade Satana.* Est enim tentatio planè diabolica, cùm prædestinatio sit res occultissima, soli Deo nota. Deinde Satanæ, velut offam, hæc tela regia obiice: *In te Domine speraui, nõ cõfundár in æternũ.* Et, *Qui sperat in Domino, sanabitur.* Paulus dicit Deum *velle omnes saluos fieri*: Et B Petrus, *nolle aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.* DICES, coniectura te duci, vt credas te non esse in numero prædestinatorum, quòd in eadem errata, & defectus identidem relabare. Aio, & hanc coniecturam esse fallacẽ. Si millies in lubrico cadas, millies, dum vires suppetunt, resurgis: cur non resurgas & à peccato? *Millies peccasti*, suprà monuit Chrysost. *millies pœnitere.* Esto, in extremam vsque vitæ oram delinquas, in extremo momento resurge. *Nunquàm sera est*, sæpè dixit

Aug. 15.

Mat. 4 10.

Ps. 30. 2

Prou. 28 25.

1. Tim. 2 4.

2. Pet. 3. 9.

Chryso. loco cit.

Cypr. de cæn. D. seuerus Hieronymus & ante eum Cyprianus, *conuersio.* Si monachus es, non sinas te huius tentationis vi eò abduci, vt vocationem deseras, memor dicti Christi: *Qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit.* Et S. BERNARDI, in epist. ad Carthusienses: *Monachus moriens, aut vix aut nunquàm à cella in infernum descendit, quia vix vnquàm aliquis, nisi cælo prædestinatus, in ea vsque ad mortem perstitit.*

Mat. 10 22.

Bern. ad frat. de monte Dei.

IX. REMEDIVM est inuocatio B. Virginis Mariæ, quod tradit S. BERN. hom. 2. super Missus est. *Si insurgant*, inquit, *venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, iudicij horrore perterritus, baratro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso, cogita Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum. Ipsam sequens non deuias: ipsam rogans non desperas: ipsam cogitans non erras.* Exempla complura habes in historia Lauretana Horatij Tursellini, & Iusti Lipsij miraculis B.V. Hallensis, & Aspricollis.

VIDE verbo, *Amor sui, Blasphemia, Desolatio spiritualis, Illusiones spirituales, Immortificatio passionum, Impatientia in aduersis, Inuidia, Ira, Obstinatio, Odium, Procrastinatio, Pusillanimitas, Timor humanus, Tristitia, Vindicatio iniuriæ.*

DETRACTIO.

Remedia contra Detractionem.

Exod. 22. 28. I. REMED. Considera sententias diuinæ Scripturæ. In Exo. Deus dixit: *Diis* (superioribus) *non detrahes, & principi populi tui non maledices.* Et

in Leuitico: *Non eris criminator, nec susurro in populo.* Et Sapiens: *Susurratori odium, & inimicitia, & contumelia.* Et, *Si mordeat serpens in silentio, nihilominus habet, qui occultè detrahit.* Et, *Homo assuetus in verbis impropery, omnibus diebus vitæ suæ non erudietur.* Et, *Abbominatio hominum detractor.* Et, *Cum detractoribus ne commiscearis, quoniam repentè consurget perditio eorum.* Et, *Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.* Et Apostolus: *Detractores, Deo odibiles.* Et, *Si inuicem mordetis & comeditis, videte, ne ab inuicem consumamini.* Deinde B. Iacobus: *Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem*, id est, contemnit legem.

Leu. 19. 16. Eccl. 5. 17. Eccli. 10. 11. Eccli. 23. 20. Prou. 24 9. 21. Eccli. 28. 15. Rom. 1. 30. Gal. 5. 15. Iac. 4. 11

II. REMED. Considera sententias SS. Patrum. S. ANACLETVS Papa. *Si*, inquit, *detractores quorumcunque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadũt, multò magis detractores, atque accusatores famulorũ Dei dãnãtur, & in barathrũ, nisi se correxerint, & per satisfactionẽ cõdignã egerint pœnitentiã, indubitanter cadunt, & vindicibus flammis exuruntur.* HIERONYMVS ad Nepotianum: *Cane, ne aut linguã, aut aures habeas prurientes, id est, ne aut ipse aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Parce à detractione linguæ, custodi sermones tuos, & scito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conscientia iudicaris, & in his ipse deprehẽderis, quæ in aliis arguebas.* Et post CHRYSOSTOMVS ad pop. Antioch. *Fugiamus, dilecti, fugiamus detractiones, docti, quod est totum Satanicũ barathrũ insidiarũ eius hæc incessio. Vt enim nostra negligamus, & grauiores nobis reatus constituamus, in hãc nos consuetudinẽ diabolus duxit.* Et post: *Si quis te prætereũte stercus commoueat, hoc facientem conuiuio afficis; hoc fac & erga detractores. Nõ enim cõmotũ stercus sic fœtore cartilaginẽ percellit, sicut aliena peccata prodita animos contristare,*

Iac. 4. 11 2. q 7. c. accusatio. Hier. ep. 2. Chryſ. hom. 3

In Hier e. 14. Prou. 20. iuxta 70. *& perturbare ſolent.* S. PAVLINVS ad Celantiam: *Semper Scripturæ memor eſto, dicentis, Noli diligere detrahere ne eradiceris. Pauci admodùm ſunt, qui huic vitio renuncient, raróque inuenies, qui ita vitam ſuam irreprehenſibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam: tantáque huius mali libido mentes hominum inuaſit, vt etiam qui procul ab alijs vitijs receſſerũt, in iſtud tamen quaſi in extremum laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modò non ipſe detrahas, ſed ne alij quidem detrahenti aliquando credas.* POSSIDIVS de vita B. Auguſtini: *Possid. c. 22.* *Contra peſtilentiam humanæ cõſuetudinis in menſa ita ſcriptum habebat:*

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam,
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

Et ideò omnem conuiuam à ſuperfluis, & noxijs fabulis & detractionibus ſeſe abſtinere debere admonebat. Nã & quoſdam ſuos familiariſſimos coepiſcopos illius ſcripturæ oblitos, & contra eam loquentes tam aſperè aliquando reprehendit commotus, vt diceret, aut delendos eſſe illos de menſa verſus, aut ſe de media refectione ad ſuum cubiculum ſurrecturum. *Bern. ſerm. 3.* *Quod & alij, qui illi menſæ interfuimus, experti ſumus.* S. BERNARDVS de dedicatione Eccleſiæ: *Rom. 1. 30.* *Proditores fiunt, quicunque in hoc Domini caſtrum inimicos eius introducere moliuntur, quales ſunt vtique detractores Deo odibiles, qui diſcordias ſeminant, nutriunt ſcandala inter fratres. Sicut enim in pace factus eſt locus Domini, ſic in diſcordia locum fieri diabolo manifeſtum eſt. Non miremini, fratres, ſi durius loqui videor, quia veritas neminem palpat. Omninò proditorem ſe nouerit, ſi quis forte, quod abſit, vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei ſpeluncam facere dæmoniorum.* *L. Grana. cõd. 3 dom. 3. Quadrag.*

III. REMED. Conſidera, quàm graue crimen ſit detractio. Tam multa enim mala illius

in ſacris

in ſacris Scripturis, maximè Eccleſiaſtici 28. cap. & in SS. Patrum monumentis reperimus, vt verè dici poſſit, ait quidam, maximam hominum partem ob hoc vnum crimen interire, maximè cùm regnet etiam inter clericos & monachos. *Nolite errare*, inquit Apoſtolus, *nec fornicarij, nec idolis ſeruientes, nec adulteri, nec fures, nec maledici regnum Dei poſſidebunt.* Idem aſſerit eos *Deo exoſos.* Theologi ſanè ſcholæ volunt eſſe grauius furtò & rapina, quòd eo boni nominis exiſtimatio ære præſantior tollatur. Vnde Salomon dixit: *Melius eſt bonum nomen, quàm diuitiæ multæ.* Et, *Curam habe de bono nomine. Hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi & magni.* Imò cùm multi plus diligant bonam famam, quàm vitam, non dubitant illud exæquare homicidio: eò quòd B. CLEMENS Romanus Papa in 1 epiſt. ad S. Iacobum ita ſcripſerit: *Homicidiorum tria genera eſſe dicebat B. Petrus, & pœnam eorum parilem fore dicebat: ſicut enim homicidas interfectores fratrum, ita detractores quoque eorum, eóſque odientes homicidas eſſe manifeſtabat.* Et Aug. *Nemo peritorum aut prudentium putet, quòd minus ſit periculum in verbis lingua mentiendo, quàm manibus ſanguinem fundendo.* Qua de cauſa paſſim in Scripturis detractorũ lingua gladio, nouaculæ acutæ, armis & ſagittis comparatur. Hieron. in Pſal. 100. ait, detractionem eſſe peiorem fornicatione. S. BERNARDVS inde eius grauitatem exaggerat, quòd charitati in primis aduerſetur. *Detrahentem, inquit Dauid, ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar.* Nec mirũ, *cùm id præcipuè virium charitatem qua Deus eſt, & quidem ceteris, acriùs impugnare & perſequi cognoſcatur. Omnis enim qui detrahit, primùm quidem ſeipſum prodit vacuum charitate: deinde quid aliud detrahendo in-*

L. Grana. cõc. 3. dom. 3. Quadrag.

1 Cor. 6 9. 10. Ro. 1. 30

Prou. 22. 1. Eccli. 41. 15.

Grat. de pœn. diſt. 1.

1 Pet. 4. 15 11. 9. 3. c. neme.

Bern. ſer. 24. in Cãt.

tendit, niſi vt is cui detrahit veniat in contemptum, vel odium ipſis apud quos detrahit?

IV. REMED. Conſidera quàm latè fundatur & quàm virulentum ſit, quod luculenter expoſuit B. CHRYSOST. populo Antiocheno. *Detrahens fraternas carnes*, inquit, *comediſti, proximi carnem momordiſti. Vnde & Paulus terruit dicens: Si autem vos inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem conſumamini. Non infixiſti dentes carni, ſed animæ maledictum, improbam ſuſpicionem infixiſti, vulneraſti, innumeris affeciſti malis, & teipſum, & alios plures, &c. Inſuper communem Eccleſiæ ſtatum læſiſti: non enim omnes audientes peccatorem ſolum accuſant, ſed opprobria Chriſtianorum genti infliguntur, & infideles, pro eo, qui peccauit, Chriſtianos omnes calumniis inſectantur. Adhæc Dei gloriam blaſphemari feciſti. Sicut enim nomen Dei nobis laudabiliter viuentibus glorificatur, ſic peccantibus blaſphematur. Quartum malum, audientem confudiſti, & ſic impudentiorem reddidiſti, inimicum eum reddens. Quintum, teipſum pœnæ reum feciſti, negotia ad te nihil attinentia texens.* Et S. BERN. de triplici cuſtodia, manus, linguæ, & cordis. *Nunquid non eſt vipera lingua detractoris? Ferociſſima planè, nimirũ quæ lethaliter tres inficiat flatu vno. Nunquid non lancea eſt iſta lingua? profectò, & acutiſſima, quæ tres penetrat ictu vno. Lingua*, inquit, *eorum gladius acutus. Gladius equidem anceps, imò triceps eſt lingua detractoris.* Addit deinde & crudeliorem eſſe lancea, ſpinis & clauis, quibus Chriſtus confixus eſt, eò quòd detractor occidat ſe, audientem, & cui detrahitur. Et paulò pòſt: *Dicimus, leuis res ſermo, tenera, mollis & exigua caro lingua hominis: qui ſapiens magni pendat? Leuis quidem res ſermo, quia leuiter volat, ſed grauiter vulnerat: leuiter trãſit, ſed grauiter vrit.* Alibi autem virulentiam detra-

Chryſ. hom. 3. Gal. 5. 15.

Bern.

Pſ. 56. 5.

Bern. ſer. 24. in Cant.

ctorum occultam ita deſcribit: *Et ſunt ſpecies peſtis huius, dū alij quidē nudè atq; irreuerēter, vti in buccam venerit virus cuiūlibet detractionis. Alij autē quodā ſimulatæ verecūdiæ fuco conceptam malitiā, quā retinere non poſſūt, adūbrare conantur. Videas præmitti alta ſuſpiria, ſicq; quadā tum grauitate & tarditate, vultu mœſto, demiſſis ſupercilijs, & voce plāgēti egredi maledictionē, & quidē tantò perſuaſibiliorē, quātò creditur ab his, qui audiunt, corde inuito, & magis condolentis affectu, quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehemēter, pro eo quod eū diligo ſatis, & nunquā potui de hac re corrigere eū. Et alius: Mihi quidē, ait, bene compertum fuerat de illo iſtud, ſed per me nunquā innotuiſſet. At quoniā per alterū patefacta res eſt, veritatē negare non poſſum, dolens dico, reuera ita eſt. Et addidit grande dānum. Nam alias quidem in pluribus valet: cæterum in hac parte, vt verum fatear, excuſari minimè poteſt.* Hucuſque ille: In eandem ſententiam conſpirant illa Chryſoſtomi: *Hoc verò, inquit, magis ridiculū eſt, quod cū aliquid arcanū dixerint, regant audientē, & adiurant, ne cuiquam alteri amplius dicat: hinc declarātes, quòd rem reprehenſione dignā cūmiſerunt. Si enim illam, vt memini dicat, rogas, multò magis te priorem huic dicere non oportebat. Sed iucundum detrahere: imò iucundum non detrahere. Detrahens enim continenter anxius eſt, ſuſpicatur & timet, linguam ſuam mandit, tremens, ne fortè aliis enuntiatum verbum magnum ſibi periculum afferat. Audiſti ſermonem, ait Sapiens, aduersùs proximum tuum? commoriatur in te confidens, quoniā non te diſrumpet. Quid eſt, cōmoriatur in te? extingue ipsū, defodito, ne exire permittas, obliuioni trade.*

Chryſ. hom. 3. ad popl.

Eccli. 19. 10.

V. REMEDIVM. Conſidera quàm ſeuerè à Deo puniti ſint detractores. Nam in libro Numerorum ſoror Moyſis MARIA, eo quod Moyſi detraxiſſet, fœdiſſimo lepræ morbo percuſſa

Num. 12. 10.

Baſ. in reg. breu. 17

est, à quo ne ipso quidem Moyse supplicante, vt ait BASILIVS, liberata fuit. Vnde B. EPHREM agens de morbo linguæ: *Ex teterrima Mariæ Prophetissæ lepra docemur, quàm graue ac detestabile vitium sit obtrectatio. Corpus, quod lepra infectum cernebatur, velut speculum quoddam fuit animæ, quæ nõ perspiciebatur, cuius indicabat maculam. Ex illa carnis corruptione patefactum est, quomodo hominis detractoris corrumpatur animus. Nam sicut illa defecerat à fratre suo: ita & ab ipsa proprium corpus defecit, vt ex semetipsa charitatem addisceret.* Deinde, vt est in eodem libro, quotquot è filiis Israel detraxerant Moysi & Aaroni, precibus quidem Moysis à morte temporali ereptisunt, sed terræ promissionis aditu excluſi. *Dimisi peccatum populi*, inquit Dominus ad Moysen, *iuxta verbum tuum. Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto, & in solitudine, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram pro qua iuraui patribus eorum: nec quisquam exillis, qui detraxit mihi, intuebitur eam.* Extat etiam diuinæ in detractores vltionis exemplum apud EVSEBIVM in Ecclesiastica historia de Narcisso Hierosolymorum Episcopo sanctissimo, in quem tres improbi homines turpem quandam criminationis calumniam cum iuramento coniecerant. Vnus sic deierauit Si verũ non dixero, igni dispeream; alter sic, Si mẽtiar, corpus sæuo morbo absumatur. Tertius autem, Si verum non dicam, opto vtroque orbari lumine. Narcissus verò ob indignitatem calumniæ, cùm esset innoxius, in eremum se ad multos annos recipit. At Deus non obdormiit Primus enim, cùm noctu scintilla ignis in ædes eius incidisset, cum tota familia omninò cõflagrauit. Alter verò, morbo, quem sibi imprecatus erat, ab imis pedum di-

Num. 14. 20.

Euſ. li. 5. c. 8.

gitis,vsque ad verticem capitis contabuit. Tertius hoc euentu in sociis conspecto,palàm maleficium suum confessus est cum tanta lacrymarum profusione,vt oculos amiserit. ADDE aliud exemplum ex IOAN. CASSIANO,de Paphnutio iuuene sanctissimo,cuius virtuti inuidens quidam è numero fratrum eiusmodi dolum commentus est. Isidoro monasterij superiori questus est sibi codicem ereptum, rogátque vt in singulorum fratrum cellis quæratur. Tres seniores designantur qui quærãt. Reperitur tandem in cella Paphnutij sub palmarum plectis(ibi enim inuidus ille eum abdiderat) palam proditur in Ecclesia, vbi omnes conuenerant. Paphnutius,licèt innocens,non se purgat, sed satisfactioni totum tradit,& ad limina Ecclesiæ per duas hebdomadas supplex se abiicit, noxam deprecatus. Quibus elapsis à sæuo dæmone inuidus ille frater arripitur, immanitérque diuexatur, sed nec ab vllo seniorum eiici potuit, quia Christus gloriã illam soli reseruarat Paphnutio, cui calumnia structa erat; & facilè eũ exturbauit; Demùm THOMAS Cantipratanus agens de detractionis malo. HVIVS,inquit,rei vindictam horribilem valdè & mirabilem vidi. Noui ordine, non re,nomine,non actibus,sacerdotem,qui in tãtùm vitio linguæ deditus erat, vt potiùs de se pessima mentiretur,quàm non socios,vel cohabitantes sibi criminibus infamaret Hic ante mortem raptus in furias tanta in se debacchatus est cæde,vt propriis dentibus linguam vaniloquam laniaret, & palàm cunctis ostenderet, quod quia lingua sua dolosè egerat,& venenũ aspidũm sub labiis eius, quasi sepulcrum patens guttur illius fœtorem teterrimum exhalauit, vt per quæ peccauerat, pes

Cass. lib. 18. Coll. cap. 15.

Tho. li. 2. apũ. 6. 37.

eadem torqueretur.

VI. REMEDIVM. Considera in quot laqueos te inducas, si consuetudinem obtrectandi aliis non deponas. Docent enim Theologi omnes, qui id temerè faciunt, ad restitutionem famæ ex iustitia teneri, secundùm illud Salomonis: *Qui detrahit alicui rei, ipse sè in futurum obligat.* Et B. Augustini: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Si enim pecunia ablata restituenda est, cur non potiùs fama longè pecunia præstantior? Iam autẽ constat, quàm pauci detractores laborent in ea restituenda, & vt laborent, quantæ difficultates occurrant in ea restituenda. Docent enim iidem Doctores si quis falso vel conficto crimine nomen alicuius denigrarit, eum debere palàm profiteri se esse mentitum, idque appositо iureiurando, si adsint, qui ei fidem alioquin habere nolint.

Prou. 13. 23.

Aug. ep. 54. ad Maced.

VII. REMEDIVM. Coniice oculos in tuos potiùs, quàm alienos lapsus, memor dicti Moysis, *Attende tibi ipsi*, & Christi, *Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* Et B. Augustini, *Nouerim te* (ô Deus) *nouerim me.* Et adagiorum etiam apud Ethnicos celebratorum. γνῶθι σεαυτὸν. *Respice manticæ, quod in tergo est. Tua vineta cæde.* Quo enim præcepto charitatis à Deo iubemur proximos diligere, sicut nos ipsos, eodem iubemur, & benè iudicare, sentire & loqui de ipsis? *Filioli mei*, inquit B. Ioannes, *non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.* Et Dominus: *Omnia quæcunque vultis, vt vobis faciant homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex & Prophetæ.* Deinde cùm aciem oculorum mentis coniicis in teipsum, tuósque lapsus, coniice etiam in causam, fontem & ra-

Mat. 7. 3.

Aug. li. 2. Solil.

Catul. in Scazonte Horat. in epist.

1. Ioan. 3. 18.

Mat. 7. 12.

dicem eorum, & vbi radicem inueneris, appone ad eam ſecurim, & reſcinde. Morbi ſanè detractionis non vna eſt radix, nam alij ex faſtu quodam aliis facilè detrahunt, vt ſuam oſtentent ſapientiam; alij ex vanitate & leuitate, vt aliis placeant; alij ex inuidia, qui *aliorum lucra*, vt loquitur Hieronymus, *ſua damna reputant*: vt fuit ille frater apud Caſſianum; alij ex auerſione ab alique ſemel in animum admiſſa; alij aliis de cauſis.

ANTIDOTA.

Pro ijs qui audiunt detractorem.

I ANTIDOTVM. Conſidera, te ſi aures præbeas detractori, non modò delinquere, ſed nonnunquàm etiam grauiùs delinquere, quàm detrahentem, vti ex Scripturis firmáque ratione probant SS. Patres: S. BASILIVS in regulis breuioribus, quæſtione poſita, qua animaduerſione dignus ſit detrahens fratri, & detrahentem auſcultans? reſpondet, *Exterminandi à reliquorum ſocietate ambo. Detrahentem enim proximo ſuo*, ait Dauid, *hunc perſequebar. Et alibi dictum eſt. Detrahentem nolito libenter audire, ne ſuſtollaris.* EPHREM agens de linguæ malo: *In propriis*, inquit, *rebus contingit vt iuſtus ſit innocens: at in alienis reus inuenitur. Nam ſi quis eo præſente virum aliquem iuſtum maledictis inſectetur, ipſe autem ad ea conticeſcat, nónne ſilentium hoc eius ipſi vertetur in crimen? Audiendo enim talem, & non reprehendendo, maledicta eius comprobare videtur tanquàm vera. Atque hoc ex magnorum etiam Principum intelligi licet po-*

Baſ. reg. 26.

Pſ. 100. 5.

Prou. 20.

iuxta 70.

Ephr. tom. 1.

testate. Si quis enim vel iure in Regem peccantem inue-
hatur, qui præsentes sunt audire renuunt. Si quis autem
adesse pergat & audire, iam idem in vtrumque supplici-
Hier. ep. 4 *um constituitur.* HIERONYMVS ad Rusticum: *Neque vero illa iusta excusatio est, referentibus aliis iniuriam facere non possum. Nemo inuito auditori libenter refert: sagitta in lapidem nunquàm figitur, interdum re-*
Prou. 24.22. *siliens percutit dirigentem. Discat detractor, dum te videt non libenter audire, non facilè detrahere. Cum detractoribus, ait Salomon, non miscearis, quia repentè veniet perditio eorum, & ruinam vtriusque quis nouit? tam vide-*
In Hie. ep. 14. *licet eius qui detrahit, quàm illius qui aurem accommodat detrahenti.* PAVLIN. ad Celantiam: *Nec obtrectatoribus de consensu autoritatem tribuas, ne eorum vitium nutrias annuendo. Noli, inquit Scriptura, consentaneus esse cũ derogantibus aduersùs proximũ tuũ, & non accipies per illum peccatum. Et alibi, Sepi aures tuas spinis, noli*
Eccli. 28 28. *audire linguam nequam. Vnde & beatus Dauid nõ solùm aduersatur, sed etiam persequitur detrahentẽ. Ait enim,*
Ps. 100. 5. *Detrahentem secretò proximo suo hunc persequebar. Est sanè tale hoc vitiũ, quod vel in primis extingui debeat, & ab eis qui se sanctè instituere volũt prorsus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil est quod ita mobilem mentem, & leuem faciat, quàm facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi. Beatúsque est, qui ita se contra hoc vitium armauit, vt apudeũ*
Cass. c. 29. *detrahere nemo audeat.* CASSIANVS lib. 5. instit. monast. *Vidimus senem Machetem nomine à turbis fratrum eminus commorantem, hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetrasse, vt si quis detractionis verbum, seu otiosum tentasset inferre, in somnum protinus cõcidebat, ac sic nec vsque ad aurium quidem eius pollutionem virus obloquij poterat peruenire.* Vnde liquet, quantum ille reformidarit delinquere audiendo detractores.

Denique S. BERN. vulgata est illa sententia. *Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facilè dixerim.* *Bern. li. 2. de Consid.*

II. ANTIDOTVM est, vt societatem detractorum, si quos tales nosti, sedulò refugias, vel ab ea, si quando in eam fortè fortuna incideres, illicò te separes. Sic enim monet Spiritus sanctus in Scripturis: *Remoue à te*, inquit, *os prauum, & detrahentia labia sint procul à te.* Et iterum: *Cum detractoribus ne miscearis.* Quòd si commodè te subducere nequis, saltem ne facilè eorum dictis fidem accommoda. *Qui citò credit*, ait Ecclesiasticus, *leuis corde est, & minorabitur.* Hinc B. ISIDORVS, de summo bono: *Non solùm*, inquit, *ille reus est, qui falsum de alio profert, sed & is qui citò aurem criminibus præbet.* Et B. Paulinus loco antè citato: *Quòd si hæc in nobis esset diligentia, ne passim obtrectatoribus crederemus, iam omnes detrahere timerent, ne non tam alios, quàm seipsos viles detrahendo facerent. Sed hoc ideò malum celebre est, idcirco in multis feruet hoc vitium, quia penè ab omnibus libenter auditur.* *Prou. 24. & 24. 21.* *Eccl. 19 4.* *Isid. li 3 c. 59. 11. q. 3. c. non solum.*

III. ANTIDOTVM est, vt modestè detractorem corrigas, vel commonefacias, vt ad alium sermonem transeat; & si adolescens sis, liberali vultu, & oculis in terram deiectis. IOAN. CHRYSOST. palàm populo Antiocheno hoc antidotum dedit. *Die*, inquiens, *proximo detrahenti, Habes, quem laudes? aures aperio, vt vnguenta suscipiam: si verò malum velis dicere, obturo aures: non enim stercus & cœnum accipere sustineo.* Exẽplum huius habemus triplex. Primum B. IOB dicentis: *Conterebam molas iniqui*, id est, detractoris, *& de dentibus illius auferebam prædam*, id est, ab infamia vindicabam innoxios. Alterum regij Prophetæ dicentis: *Detrahentem secretò* *Chryf. hom. 3.* *Iob 29. 17.* *Pſ. 100. 5.*

proximo ſuo hunc perſequebar. Tertium Chriſti Domini Magdalenam contra obtrectationem Iudæ & diſcipulorum defendentis his verbis: *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Bonum opus operata eſt in me.*

Mat. 26 10.

Ex Sti. virtus. li. 3. c. 23.

IV. ANTIDOTVM. Quòd ſi corrigere non audeas, excuſa ſaltem abſentes, de quibus detrahitur, adferendis tuæ defenſionis cauſis & exemplis: itaque fieri poſſe vt fallatur, qui contraria narrauit: quemadmodum id ſibi & aliis multis in rebus ſimilibus non rarò vſu venerit. De religioſis quidam vir nobilis malè loquebatur, atque ecce commodum inter ſermonem aſpicit procul tranſeuntes duos. Iſti, inquit, ipſi planè ſunt tales, quales depinxi. Cùm propiùs iidem accedentes caput aperuiſſent, agnouit alterum eorum eſſe eum ipſum, quo ipſe olim nullum familiariorem & cariorem habuerat: atque ideò tunc ita carum habebat, vt ſeipſum: ſed ignouerat ſcilicet eum vitæ genus mutaſſe. Re igitur nec opinata ſic repentè perculſus eſt, vt omnibus, qui aderant, non ſibi ſatis præſens eſſe videretur.

V. ANTIDOTVM eſt. Si tanta auctoritate ſint qui detrahunt, nempe parentes, præceptores, viri nobiles, Magiſtratus, Principes, vt obſtrepere non audeas, vultum ſaltem ad triſtitiam compone, memor dicti Salomonis dicentis: *Ventus aquilo diſſipat pluuias, & vultus triſtis linguam detrahentem.* Sicut enim ſagitta, inquit B. Hieronymus, *ſi mittatur contra duram materiam, nonnunquàm in mittentem reuertitur, & vulnerat vulnerantem: ita detractor, cùm triſtem faciem viderit audientis, imò non audientis, ſed obturantis aures ſuas, ne audiat, iudicium ſanguinis, illicò conticeſcit, pallet vultus, hærent labia, ſaliua ſiccatur.*

Prou. 25. 23.

Hie. ep. 4.

MONITA.

Pro eo, cui detrahitur.

I MONITVM. Si quis nomen tuum obtrectatione publica, priuatáve obscurauit, primum perfugium habe ad iudicium Dei & conscientiæ, & dic cum B. IOB. *Ecce in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis.* In quæ verba B. GREGORIVS sic scribit *Omnis qui ex eo quod agit, humanas laudes appetit, testem in terra quærit. Qui autem de actibus suis omnipotenti Deo placere festinat, testem se in cælo habere considerat. Et sæpe contingit, vt ipsa quoque in nobis bona opera ab incautis hominibus reprehendantur. Sed qui testem in cælo habet, reprehensiones hominum metuere non debet.* Deinde cum B. Paulo: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Vnde S. BERNARDVS scribens in Cantica: *Profectò*, inquit, *bona consolatio est, cùm bene facientes blasphemamur à malis, si recti diligunt nos. Omninò sufficit aduersùs os loquentium iniqua opinio bonorum cum testimonio conscientiæ.*

Iob. 16. 20. *Greg. l.* 13. *Mor. c.* 13. *Lege Gre. in ep.* 45. *ad Valla. lib.* 8 *2. Cor.* 1. 12. *Ber. ho.* 24.

II. MONITVM est, vt constanter perseueres in pia & inculpata vita. *Laudabuntur enim omnes*, inquit Psaltes regius, *qui iurant in eo* (nempe se præceptis diuinis obtemperaturos) *quia obstructum est os loquentium iniqua.* Et S. PETRVS in priore epistola: *Carissimi*, inquit, *obsecro vos tanquàm aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersùs animam, conuersationem vestram inter Gentes habentes bonam, vt in eo quod detrectant de vobis, tanquàm de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.* Et paulò pòst: *Quia sic est voluntas Dei, vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.*

Ps. 62. 12. 1. *Pet.* 2 11.

III. MONITVM est, vt contemnas omnes

obtrectationes, & calumnias aliorum, nec velis etiam ad te perferri. Eò enim videntur pertinere illa verba S. pientis: *Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis.* Alludere enim videtur ad morem agricolarum, qui agros vel vineas contra ferarum incurſus muniunt ſepimento ex aculeatis ſpinis contexto. Græca enim ſic legunt: *Ecce munias poſſeſſionem tuam ſpinis, & ori tuo fac valuas & obices.* QVOD monitum quàm ſit ſalutare, S. BERNARDINVS illuſtri ſui ævi exemplo declarauit. Fuit, inquiens, iunior quidam concionator, qui in magno hominum cœtu famam ſenioris cuiuſdam Eccleſiaſtæ arroſerat, ſed fidem non meruerat apud plebem. Senior ille, vbi rem per certos homines cognouit, pro concione omnes auditores obteſtatus eſt, ne quis in poſterum viua voce, aut ſcripto, ſe, ſodaléſve ſuos de iis quæ iunior ille in nomen ſuum effutiſſet, certiores redderet. Qua obteſtatione effecit, vt populus ſenioris virtutem ſuſciperet, iunioríſque leuitatem ita deinceps inſectaretur, vt coactus fuerit (quod illi primarij viri pro recuperanda fama ſuaſerant) in publica proceſſione genibus flexis à ſeniore noxam deprecari.

Eccli. 28. 28.

Ber. ſer. 30. ar. 2

IV. MONITVM. Vt munias te, ſicut contra multa alia, clypeo Chriſtianæ patientiæ. Vnde cùm apud Matthæum Apoſtoli dicerent Chriſto, Phariſæos in ſermone illius ſcandalizatos, reſpõdit: *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.* Et Apoſtolus in priore epiſtola ad Corinthios: *Mihi autem pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, ſed neque meipſum iudico.* Hinc B. GREGORIVS alicubi ſic ſcribit: *Cùm linguæ derogantium corrigi nequeunt, æquanimiter ſunt per omnia tolerandæ, nec obiure-*

Mat. 15 14.

1. Cor. 4. 3.

Greg. in Ezech. hom. 9.

ctationis ſerme timendus eſt, nedum vituperatio peruerſorum metuitur, via recti operis deſeratur. Poſſunt in hác rem ſeruire, cùm aliorum Sanctorum exempla quam plurima tum imprimis Chriſti ſaluatoris, quem Phariſæi appellarunt peccatorem, voratorem, potatorem vini, Samaritanum, blaſphemum, ſeductorem dæmoniacum, &c. & tamen ne verbo quidem ad illas calumnias reſpondit. Imò dum coram Principe Sacerdotum, Herode, Pilato varia ei crimina falsò obiectarentur, in ſilentio ſolo præſidium poſuit. Nec aliud voluit facere ſuos diſcipulos, quibus dixit: *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quãtò magis domeſticos eius?* Et iterum: *Non eſt ſeruus maior domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Patientia vobis neceſſaria eſt* (ſcribit Paulus fidelibus, qui opprobriis & tribulationibus erant ſpectaculum facti) *vt voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.* Deinde catalogum longum texit iuſtorum, qui improperia, ludibria, verba, necémque ipſam experti, adepti ſunt repromiſſiones.

Mat. 26 *Luc.* 23. *Ioan.* 19

Matt. 10. 24.

Ioan. 15 20.

Heb. 10. 36. *Heb.* 11. 36.

V. MONITVM. Quando verò detractores in nominis tui exiſtimatione lædenda ita excederent, vt ex taciturnitate tua immineret periculum vitæ vel famæ aut charitas proximi, obedientiáve ſuperioris ita poſtularet, tum à modeſta defenſione non erit abſtinendum. Sicut nec Chriſtus, nec Paulus, aliíque Apoſtoli abſtinuerunt. Nam B. PETRVS, poſtquàm dixerat: *Si benefacientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati eſtis, quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis,* tandem ſubiungit: *Nemo autem veſtrûm patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor: ſi autem vt Chriſtianus, non erubeſcat.* Et S. GREGOR.

1. *Pet.* 2. 20. & 4. 15.

Greg. lib. 9. ep. 39. & l. 8. ep. 45. ad Pallad. in epistola ad Theoctistam patriciam, docēs quāndo obtrectatores tolerandi sint, & quando non: *Sunt*, inquit, *quædam scandala, quæ omnino despicienda sunt: quædam verò, cum vitari sine culpa possunt, despicienda non sunt, ne cum culpa superueniant. Quod sacro Euāgelio testante cognouimus, quia cùm Veritas diceret: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem: & discipuli respondērē,* Mat. 15 11. *dicentes: Scis, quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? protinus respondit: Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cælestis, eradicabitur. Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Et tamen cum tributum peteretur, prius rationem reddidit, per quam tributum soluere non deberet, atque illicò subiunxit: Vt autē non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies stateram, illum sumens, da eis pro me & te. Quid est quod aliis scandalum esse permisit, aliis verò vemire* Mat. 17 26. *prohibuit, nisi vt nos doceret & illa scandala, quæ nos ad peccata implicant, contemnere, & ea quæ placare sine peccato possumus, modis omnibus mitigare.* Et B. AVGVSTINVS in lib de bono viduitatis: *Nec audiendi sunt, siue viri sancti, siue fœminæ, quando reprehensa in aliquo negligentia sua, per quam fit vt in malam veniant suspicionem, vnde suam vitam longè abesse sciunt, dicunt sibi coram Deo sufficere conscientiam, existimationem hominum non imprudenter solùm, verùm etiam crudeliter contemnentes, cùm occidunt animas aliorū, siue blasphemantium viam Dei, quibus secundùm suam suspicionē quasi turpis,* Aug. c. 22. *quæ casta est, displicet vita Sanctorum: siue etiam cum excusatione imitantium, non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis à criminibus flagitiorū, atque factorum vitam suam custodit, sibi benefacit: quisquis autem etiam famam, & in alios misericors est. Nobis enim necessaria est*

vita nostra, aliis fama nostra. Et vtique quod aliis misericorditer ministramus ad salutem, ad nostram quoque redundat vtilitatem. Vnde non frustra Apostolus: Prouidemus, inquit, bona non solùm coram Deo, verùm etiam coram hominibus. Item dicit: Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus per omnia placeo, non quærens, quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. In quadam etiam exhortatione dicit: De cetero fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque sancta, quæcunque iusta, quæcunque casta, quæcunque carissima, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus, hæc cogitate. 2. Cor. 8 21. 1. Cor. 10. 33. Phil. 4. 8.

VIDE verbo, *Ambitio, Amor sui, Colloquia otiosa, Consuetudo praua, Curiositas, Familiaritas nimia, Gloria vana, Immortificatio passionum, Impatientia in aduersis, Inuidia, Ira, Iudicium temerarium, Linguæ abusus, Maledictio, Mendacium, Murmuratio, Societas praua, Superbia, Vindicatio iniuriæ.*

DISCORDIA.

Remedia contra Discordiam, & Contentiones.

I. REMED. Considera, quid Scriptura sancta de discordia contentionibus & rixis dicat. *Cõtentioni enim*, inquit Aug. epist. 64. *non resistitur, nisi crebris diuinorum librorum testimoniis incutiatur timor, & charitas Dei.* Autores quidem earum primùm asserit Deo exosos, *Sex sunt*, inquit in Prouerbiis, *quæ odit Deus, & septimum detestatur anima eius*, nempe, *qui seminat inter fratres discordias. Non enim est dissensionis Deus*, inquit Paulus *sed pacis*. 2. excludit regna cœlorum, nam in epistola ad Galatas inter opera carnis salute excludentia numerat, *dissensiones, contentiones, & rixas*, 3. appellat carnales, secundùm illud: *Cùm sit inter vos zelus, & contentio, nónne carnales estis?* Tum peruersos. *Homo peruersus* Prou. 6. 16. 1 Cor. 14 13. Gal. 5. 20. 1. Cor. 3 3. Pro. 16. 28. Prou. 13 10.

Prou. 18.6. *ſuſcitat lites.* Et ſuperbos. *Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.* Item ſtultos. *Labia ſtulti miſcent ſe rixis.* 4. docet, qui diſſenſionum ſint fructus nempe adaugere crimina. *Abſtine te à lite*, ait Sapiens, *& minues peccata.* Deinde ſubuertere audientes. *Noli contendere verbis*, monet Apoſtolus, *ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionem audientium.* Adhæc quietem turbare. *Vir Sapiens*, ait Salomon, *ſi cum ſtulto contenderit, non inueniet requiem.* Denique euertere regna & fortunas. *Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabitur, & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit*, dixit Saluator.

Eccli. 28.10. 2 Tim. 2.14. Prou. 29.9. Mat. 12 25.

II. REMEDIVM. Conſidera dicta SS. Patrũ, B. CYPR. de oratione Dominica. *Sacrificium Deo maius eſt pax noſtra & fraterna concordia, &c. cæterùm diſcordans & diſſidens, & pacem cum fratribus non habens, ſecundum quod beatus Apoſtolus, & Scriptura ſancta teſtatur, nec ſi pro nomine Chriſti occiſus fuerit, crimen diſſenſionis poterit euadere, quia ſicut ſcriptum eſt: Qui fratrem ſuum odit, homicida eſt, &c. Quale delictum eſt, quod nec martyrio ſanguinis poteſt ablui? Quale crimen eſt, quod martyrio non poteſt expiari?* Et lib. de ſimplicit. Prælatorum: *Inexpiabilis & grauis culpa diſcordia nec paſſione purgatur, &c. Qui pacem Chriſti & concordiam rumpit, aduerſus Chriſtum facit.* Et, *Hinc hæreſes & facta ſunt frequenter, & fiunt, dum peruerſa mens non habet pacem, dum perfidia diſcordans non tenet vnitatem.* S. BASILIVS: *Nihil æquè germanos Dei cultores inter ſe conciliat, atque conſentientes de Deo ſententiæ: ſicut contrà, nulla re amicitiæ facilius diſſuuntur, quam diuerſa animorum ſententia.* GREGOR. NAZIANZ. in orat. de moderatione in diſputationibus: *Quid in noſtra doctrina præſtantiſſimum eſt? pax, addametiam vtiliſſimum. Contrà, quid turpiſſimum &*

Cyp. ſerm. 6. 1. Ioan. 3 15.

Baſ. or. 1. de pace.

Greg. or. 20.

per-

perniciosissimum? voluntatum disiunctio. HIERONYMVS libro 3. commentar. in ep. ad Galat. *Septimum locum inter carnis opera* apud Apostolum Paulum, *contentio possidet, quodam quasi sacrato, & eminenti inter vitia numero collocata. Seruum enim Domini non oportet rixari, sed esse mansuetum ad omnes, doctorem longanimem, cum mansuetudine audientem etiam eos qui è contrà disputant.* S. BERNARDVS in dedicat. Ecclesiæ: *Proditores fiunt, quicunque in hoc Domini castrum inimicos eius introducere moliuntur, quales sunt vtique detractores Deo odibiles, qui discordias seminant, nutriunt scandala inter fratres. Sicut enim in pace factus est locus Domini, sic in discordia locum fieri diabolo manifestum est.* *Hier. in c. 5. ad Gal.* *Bern. serm. 3.*

III. REMED. Resiste contentionum principiis, secundùm illud: *Principiis obsta, serò medicina paratur*, hoc est, primos animi motus in colloquiis cum aliis comprime, ne in indignationem erumpant, & contentioni causa detur. Hoc antidotum est B. AMBROSII libro primo officiorum: *Caueatur*, inquit, *iracundia, aut si præcaueri non potest cohibeatur. Mala enim illex peccati indignatio est, quæ ita animum perturbat, vt rationi non relinquat locum, &c. Quoniam autem ita plerumque motus infixus est naturæ ac moribus, vt euelli atque euinci non queat: si præuideri potuerit, ratione reprimatur, &c. At si præuenerit, & præoccupauerit mentem tuam iracundia, non relinquas locum tuum. Locus tuus patientia est, locus tuus sapientia est, locus tuus ratio est, locus tuus sedatio indignationis est. Aut si te contumacia respondentis mouerit ad indignationem, si non potueris mitigare mentem, reprime linguam tuam. Sic enim scriptum est: Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Deinde inquire pacem, & sequere eam.* Eodem spe- *Ouid. de rem. amoris. Ambr. c. 21. & 22. Ps. 33. 14.*

Greg. lib. 5. Mor. c. 22. ctant illa B. GREGORII verba in cap. 4. Iob: *Boni viri sæno consilij retinent præcipitationem verbi, & cautè considerant, ne relaxantes linguæ lasciuiam, auditorum conscientiam incauta locutione transfigant. Vnde bene per Salomonem dicitur. Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. Aquæ quippe dimittitur, cùm linguæ fluxus effrænatur. Sed dimissor aquæ caput iurgiorum efficitur, quia per linguæ incontinentiam discordiæ origo propinatur.*

Prou. 17.14. IV. REMED. Si autem reformides te linguam non cohibiturum ob petulantiam vel vehementiam sodalium, optimum consilium est, se ab eorum societate disiungere. Dicit enim Sapiens: *Abstine te à lite, & peccata minues.* Nec illud dedecori tibi esse poterit quia, vt Salomon loquitur, *Honor est homini, qui separat se à contentionibus.* Eodem spectat consilium Christi dicentis: *Qui tecum vult iudicio contendere, & tunicam tollere, dimitte ei & pallium* Hoc antidoto vsi sunt olim Abraham & Loth, Iacob & Esau fratres, qui ne rixis occasio daretur, se à sese mutuò disiúxerunt. Et post raptum Eliæ Prophetam Elisæus: nam cùm quidam Prophetarum filij importunè vrgerẽt, vt mitterentur quinquaginta viri quæsitum Eliã in vicinis mõtibus & vallibus, ne contentioni causam daret, permisit vt mitterentur. Vnde iis reuersis dixit: *Nunquid non dixi vobis, ne mitteretis?* Eodem consilio in Actis Apostolorum Paulus & Barnabas, licèt oraculo Spiritus Sancti initio coniuncti fuissent, tandem diuulsi videntur. Sic enim scribit B. CHRYSOSTOMVS, *Mihi videtur disertè separatio Pauli à Barnaba facta, quòd inter se dixerint, Quoniam ego non volo, nec tu vis, ne pugnemus, distribuamus prouincias, & ita sibi inuicem multum cedentes hoc fecerunt.* Hoc remedium

Eccli. 28.10. Prou. 20.3 Mat. 5. 40. Gen. 13. 28.53. 4 Reg. 2.17. Act. 15. 30.

superiori non omisit adiungere loco citato AMBROSIVS: *Resiste*, inquiens, *irae, si potes: cede, si non potes, quia scriptum est, Date locum irae. Iacob fratri indignanti prè cessit, & Rebeccae, id est, patientiae instructus consilio abesse, maluit peregrinari, quàm excitare fratris indignationem, & tunc redire, cùm fratrem mitigatum putaret. Et idcò tantam apud Deum inuenit gratiam. Quibus deinde obsequiis, quantis muneribus fratrem ipsum reconciliauit sibi, vt ille praeceptae benedictionis non meminisset, meminisset delatae satisfactionis.* *Amb. lib. 1. offic c. 21. Rom. 12. 19. Gen. 27*

V. REMED. Quòd si occasio mutandi loci non sit, conare saltem verbis rescindere contentionẽ, exemplo B. Iob, qui aduersariis suis dixit: *Respondete obsecro absque contentione, & loquentes id quod iustum est, iudicate.* Et Apostoli scribentis ad Corinthios? *Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei.* Et S. GREGORII, qui cùm sententiam suam de quodam Euangelij argumẽto pro concione exposuisset, subiecit: *Si quis contrarium sentiat, malle se aliena sententiae salua fidei veritate subscribere, quàm cum aliquo contendere.* Quae modestia meritò tibi imitanda est etiam in publicis scholarum disputationibus (vbi qui volet ingenio cedere facilis inuenitur) quando periculum est securiorae contentionis. Sin verò tua, alienáve culpa colloquium vel disceptatio limites modestiae excesserit, & vtrinque offensio aliqua secuta fuerit proximum antidotum sit reconciliationis studium non praetermittere, dicendo porrecta vel non porrecta manu, *Ignosce ardori*, vel aliud. Ac S. Ambrosius quidem monet, vt citò id fiat, more puerorum qui cum aequalibus contendentes facilè pacificantur. *Illae commotiones*, inquit, *in pueris innoxiae sunt, quae* *Iob. 6. 29.* *1. Cor. 11. 16.* *Greg. ho. 38. in Euã.* *Amb. 1. off c. 21*

plus habent gratiæ, quàm amaritudinis. Et si citò pueri inter se mouentur, facilè sedantur, & maiori suauitate in se recurrunt. Nesciunt se subdolè, artificioséque tractare.

Mat. 18 3. *Nolite hos contemnere pueros, de quibus Dominus ait: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* HVC pertinent quæ

Aug. to. 1. reg. 37. & 38. ep. 209. B. AVGVSTINVS in Regula monachis & monialibus præscripsit. *Lites*, inquit, *aut nullas habeatis, aut quam celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitis, Qui odit fratrem suum, homicida est.* Et addit: *Quicunque conuitio, vel maledicto, vel etiam crimine obiecto aliquem læsit,*

1. Ioan. 3. 15. *meminerit satisfactione quàtociùs curare quod fecit, & ille qui læsus est, sine disceptatione dimittere. Si autem inuicem se læserint, inuicem sibi debita relaxare debebunt, propter orationes vestras, quas vtique quantò crebriores habetis, tantò saniores habere*

Aug. ep. 87. *debetis.* Et in epist. ad Felicitatem & Rusticum: *Hæc*, inquit, *agite, vt inter vos aut non existant indignationes, aut exortæ statim celerrima pace perimantur. Maiorem date operam concordandis vobis, quàm redarguendis: quia sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit, sic ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit.*

VI. REMED. Si ex antegressa contentione, vel aliunde nata fuerit diuturnior discordia, tum opus

Greg. 3. part. adm. 23 erit admonitione Gregoriana in Pastorali: *Discordes*, ait, *admonendi sunt, vt certissimè sciant, quia quantislibet virtutibus polleant, spiritales fieri nullatenus possunt, si vniri per concordiam proximis negligunt. Scriptum*

Gal. 5. 22. *quippe est, Fructus autem Spiritus est, charitas, gaudium, pax. Qui ergo seruare pacem non curat, ferre fructum Spi-*

1. Co. 3. 3. *ritus recusat.* Hinc Paulus ait, *Cùm sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis?* Hinc iterum quoque dicit: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam:*

ſine quanemo videbit Deum. Hinc rurſus admonens ait: Heb. 12. *Sollicitiſeruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis.* Et 14. infrà: *Admonendi ſunt diſſidentes, vt vouerint, quòd* Eph. 4. 3 *tãdiu nullũ boni operis Deo ſacrificium immolant, quamdiu à proximorum charitate diſcordãt. Scriptum namque* Matt 5. *eſt, Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Ex qua præceptione penſandum eſt, quorũ hoſtia repellitur, quàm intolerabilis culpa monſtratur. Nam cùm mala cunctis bonis ſequentibus diluantur, penſemus, quanta ſint mala diſcordiæ, quæ niſi extincta funditùs fuerint, bonum ſubſequi non permittunt.* Et multò pòſt: *Admonendi ſunt,* Admo. *qui iurgia ſeminant, vt cuius ſint ſequaces agnoſcant. De* 24. *apoſtata quippe Angelo ſcriptum eſt, cùm bonæ meſsi inſerta fuiſſent zizania, Inimicus homo hoc fecit. De cuius etiã membro per Salomonem dicitur, Homo apoſtata, vir* Mat. 13 *inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, di-* 28. *gito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni* Prou. 6. *tempore iurgia ſeminat. Ecce, quem ſeminantem iurgia di-* 12. *cere voluit, prius apoſtatam nominauit: quia niſi more ſuperbientis Angeli à conſpectu conditoris prius intus auerſione mentis caderet, foras poſtmodum vſque ad ſeminanda iurgia non veniret, &c. Audiãt iurgiorum ſeminatores, quod ſcriptum eſt:* Beati pacifici, *quoniam filij Dei vocabuntur.* Mat. 5. 9. *Atque è diuerſo colligant, quia ſi filij Dei vocãtur, qui pacem faciunt, procul dubiò ſunt Satanæ filij, qui confundunt. Omnes autem qui per diſcordiam ſeparãtur, à viriditate delectionis arefiunt. Qui etſi boni operis fructus in ſuis actionibus proferunt, profectò nulli ſunt, quia non ex vnitate charitatis oriuntur. Hinc ergo perpendant ſeminantes iurgia, quàm multipliciter peccant: qui dum vnam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus cunctas*

simul virtutes eradicant. In vno enim malo innumera peragunt, quia seminando discordiam, charitatem, quæ nimirum omnium virtutum mater est, extinguunt. Quia autem nihil pretiosius est Deo virtute dilectionis, nihil est delectabilius diabolo extinctione charitatis.

VII. REM. Considera exẽpla eorũ qui ob discordiũ diuinitùs sũt castigati. Primũ sit B. GREG. Nyss. in vita S. Greg. Taumat. *Duo*, inquiens, *fratres ex paterna hereditate lacũ vnum vindicabãt sed neuter alterum in societatem possessionis admittebat. Permittitur D. Gregorio litẽ dirimẽdi potestas. Is reconciliationẽ suadet, ac vt pacis lucrũ faceret pluris, quàm id quod exprouẽtibus caperẽt, hortatur. Verũ adhortatio inefficax fuit, exercitus vtrinque ex subditis paratur. Pridie eius diei quo bello certandum erat, cùm homo Dei ad ripas stagni permansisset, noctémq; pervigilasset, miraculum Mosaicum edidit in aqua, percussione virgæ omnem eum lacum in inultam & vastam terram humoris expertem redigens, adeò vt ne in cõcauis quidem locis aliquis aquæ reliquias haberet. Sic duorum adolescentum controuersiam diremit, & pax furorem excepit.* Euseb. li 7. c. 25.

ALTERVM verò est PETRI Damiani Cardinalis. *Auctore discordiæ Spiritu peruerso, cùm presbyter presbyterum probrosis contumelijs & maledictis aliquando lacerasset, alter dentibus stridens correpta lancea iter arripuit, atque ad domum suam longiùs constitutam furibundis properare gressibus cœpit. Sed cùm caligo noctis superueniisset, ecce quinque nigri equites cum caballis æquè nigris obuiant: eiq; is, qui maior videbatur, insultat. Sæpè, inquit, institi, vt in clientelam meorum contubernalium venires, nunc autem non poteris ingum meæ ditionis euadere. Presbyter nimio terrore percussus (putans esse nobilem virum, nomine Romanum, qui illum sollicitauerat, vt sibi subditus fieret) illi manus subditorum more deosculatus, se herili eius fidei commisit. Quem protinus ille percontatus est: Scis,* Dam. lib. 4. ep. 27.

quis sim? Respondit presbyter, nónne tu es Dominus meus Romanus? At ille: Absit, absit. Ego sum quidam diabolus, cui tu nunc commissus es: vide vt stes promissis. Quo dicto disparuit. Hic autem perterrefactus domum rediit, Episcopum Tuzanem adiit, & me præsente pœnitentiam flagitauit. Dignitas officij sacerdotalis illi adempta est, carceri cum spe veniæ adipiscendæ, donec pœnitentiam adimpleisset, inclusus. TERTIVM est Thomæ Cantiprat. *Venerabilis Iacobus de Vitriaco crucem Hierosolymitanam ob salutem multorum in Brabantia prædicauit. Contigit autem, vt pacificaturus quadam die mortales inimicitias, iniuriam passum, primò suppliciter, deinde prostratus pedibus eius semel, iterum, & tertiò, cum multitudine populi præsente rogaret, nec proficeret in rebellem. Conuersus autem ad populum, dixit palàm omnibus: Conteſtor vos, quia qui spernit nos, spernit & eum qui misit nos. Rogate ergo Dominum, vt tale signum ostendat in obstinatum hominem, quo cunctis præsentibus pateat, eum hostiliter contra se inretentione odij contra proximum hoc egisse. Nec mora, vbi vir sanctus orationem expleuit, miser ille euersis oculis tertio in terram corruit, orèque cruorẽ spumans & saniem, maximum horroris spectaculum omnibus præbuit. Tunc flente populo reuerendus vir fusa prece prostratum erexit. Qui mox integerrimè sospitatus, vbi ante se inimicum vidit, quasi aliquid amicissimum rogaturus cum lachrymis veniã petiuit, ruénsq; in oscula eius ad lachrymas & laudem Christi omnium corda cõmouit.* Thomi lib. 2. apum. c. 18.

VIDE verbo, *Amor sui, Detractio, Gloria vana, Immortificatio passionum, Inuidia, Ira, Linguæ abusus, Superbia, Vindicatio.*

DISTRACTIO IN ORATIONE.

Remedia contra Distractionem.

I REMEDIVM, Considera, quemadmodum in verbo Dei ab ea absterreare. Primò enim

monet, vt non labiis tantùm, ſed ex corde & Spiritu Deum oremus. *Effundite*, inquit ex Dauid, *coram illo corda veſtra: Deus adiutor noſter in æternum.* Et, *Clamaui in toto corde meo, exaudi me Domine*, Et, *Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo. Orabo Spiritu*, ait Apoſtolus, *orabo & mente.* Sic orabat Samuelis Prophetæ mater Anna, de qua in primo libro Regum ita ſcribitur: *Anna loquebatur in corde ſuo ad Dominum, tantúmque labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur.* Vnde Dominus populum Iſraeliticum ſecus in oratione facientem apud Iſaiam Propheram acriter reprehendit dicens: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me*, quæ verba velut Prophetica Chriſtus Dominus in Scribas & Phariſæos apud Matthæum detorſit, Deinde eodem verbo Dei monemur, vt non negligenter, ſed diligenter & vigilanter vacemus orationi. *Maledictus*, inquit Ieremias Propheta, *qui facit opus Dei negligenter.* Et B. Paulus: *Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione.* Et rurſus: *Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu, & in ipſo vigilantes in omni inſtantia & obſecratione.*

Pſ. 61. 9
Pſ. 118. 145 & 58.
1. Cor. 14. 15.
1. Reg. 1 13.
Iſ. 29. 13
Matt. 15. 7.
Marc. 7 6.
Iere. 48 10.
Coloſſ. 4. 2.
Epheſ. 6. 18.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum monita. B. CYPRIANVS agens de oratione Dominica diſertè ita ſcribit: *Quando ſtamus ad orationem, fratres dilectiſſimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis ſecularis & carnalis abſcedat, nec quidquã tunc animus, quã id ſolum cogitet, quod precatur. Ideò & Sacerdos ante orationem præfatione præmiſſa parat fratrũ mentes dicendo, Surſum corda, vt dũ reſpondet plebs, Habemus ad Dominũ, admoneatur, nihil aliud ſe, quam Dominum cogitare debere. Claudatur contra aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, ne ad ſe hoſtem Dei*

Cypr. lib. de orat. Dom.

tempore orationis adire patiatur. S. EPHREM in doctrina de Panoplia ſpirituali: *Pro arcu ad orationem manus tuas extende, ſicut ſcriptum eſt, Et poſuiſti vt arcum æreum brachia mea. Verè enim arcus æreus eſt contra inimicos expanſæ in oratione manus in ſcientia orantis: ſicut etiam ſagitta directè emiſſa ab eo, qui arcum vibrat. Nam ſi inter orandum animum vagari permittas, eris velut qui tenet quidem arcum, verùm ſagittam contra aduerſarium dirigere nequit, illam in vanum nulla certa intentione emittens. Atque interdum hoſti quidem terrorem incutit huiuſmodi vulneris metus, dum te arcum vibrare conſiderat, ceterùm ſagitta non aduerſus eum, ſed in infinitum emittitur.* S. AVGVSTINVS, exponens verba Pſalmi, Quoniam tu Domine ſuauis, & mitis, Nihil, inquit, *ſtultius, quàm ſi ſeipſum quiſque palpet & ſeducat. Attendat ergo & videat, quanta aguntur in corde humano, quemadmodũ ipſæ plerumque orationes impediantur vanis cogitationibus, ita vt vix ſtet eor ad Deũ ſuũ, & vult ſe tenere vt ſtet: & quodãmodò fugit à ſe, nec inuenit cãcellos, quibus ſe includat, aut obices quoſdã, quibus retineat auolationes ſuas, & vagos quoſdã motus, ſed ſtet iucundari à Deo ſuo. Vix eſt, vt occurrat talis oratio inter multas orationes. Diceret vnuſquiſque ſibi cõtingere, & alteri non contingere, niſi inueniremus in Scripturis Dei, Dauid orantem quodam in loco, & dicentem, Quoniam inueni Domine cor meum, vt orarem ad te. Inuenire ſe dixit cor ſuum, quaſi ſoleret ab eo fugere, & ille ſequi quaſi fugitiuum, & non poſſet cõprehendere, & clamare ad Dominum. Quoniam cor meum dereliquit me. Itaq; fratres mei, quod hîc ait, Suauis es tu & mitis, &c. videor mihi videre ad hoc dixiſſe mitem Deum, quia patitur iſta noſtra, & expectat tamen à nobis orationem, vt perficiat nos: & quando illi eam dederimus, accipit gratè & exaudit, nec meminit tantas, quas inconditè fundimus,*

Eph 6. 1, *Pſ.* 17. 53.

Aug. in Pſal. 85

2. *Reg* 7. 27. *Pſ.* 39. 13

Cass. coll. 21. c. 7. *& accipit vnam, quam vix inuenimus.* IOAN. CASSIANVS in Collation. *Quis tantùm spiritus potuit vnquàm retinere feruorem, vt non interdum lubricis cogitationibus in ipsa quoque orationis intentione translatus repẽtè de cœlestibus ad terrena corruerit? Quis nostrùm, vt cætera pernigationum tempora prætermittam, non illo etiam momento, quo Deo supplicans ad sublimia erigit mentem, quo veniam delictorum, &c. Quæ licèt omnia nonnullis, qui sunt crassioribus vitiis inuoluti leuia, atque à peccato penè aliena videantur. scientibus tamen perfectionis bonũ etiã minimarum rerum multitudo grauissima est.* S. GREG. in verba Iob, Vt desiderium meum omnipotens audiat Notandum, inquit, *est, quòd nequaquàm dicitur, preces, sed desiderium meum omnipotens audiat. Vera quippe postulatio, non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis. Valentiores námque voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria. Æternam enim vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus. Si verò desideramus ex corde, etiam cum ore conticescimus, tacentes clamamus. Hinc est, quod in eremo populus vocibus perstrepit, & Moyses à strepitu verborum tacet, & tamen silens aure diuinæ pietatis auditur, cùm dicitur: Quid clamas ad me?*

Greg. 2. Mor. c. 18. Iob. 31. 35.

Exod. 4. 15.

Eccl. 18. 23.

III. REMEDIVM, est Præparatio ad orationem, quod tradit Ecclesiasticus, dicens: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.* Præparabis autem animam tuam, si cogites, cum quo tibi sit sermo habendus, & idcirco omnes alias curas & cogitationes excludas. Deinde, si omnem prauam peccandi voluntatem deponas, & si peccasti, de lapsu doleas Nam si hoc non præstiteris, eris *quasi homo qui tentat Deum*, hoc est, qui Deum potiùs ad iracundiam prouocare, quàm conciliare sibi velit. Simile est quod monet

Sapiens in Ecclesiaste: *Ne temerè quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo, Deus enim in cœlo, & tu super terram, idcirco sint pauci sermones tui.* Huc pertinet quod B. GREGORIVS scripsit in verba illa Iob, *Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris à te, &c. tunc leuare poteris faciem tuam absque macula. Faciem, inquit, leuare, est in Deo animum per studium orationis attollere. Sed eleuatam faciem macula inquinat, si intendentem mentem reatus sui conscientia accusat. Diffidit námque accipere se posse quod appetit, quæ profectò reminiscitur nolle se adhuc facere, quod diuinitùs audiuit. Hinc per Ioannem dicitur, Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum, & quicquid petierimus, ab eo accipiemus.* Et paulò pòst: *Qua in re hoc est salubre remedium vt cùm se mens ex memoria culpæ reprehendit, hoc priùs in oratione defleat, quod erraut: quatenus cùm erroris macula fletibus tergitur, in petitione sua cordis facies ab authore munda videatur.* Et rursum: *Semper ante orationis tempora debes sollicitè conspici, quicquid potest in oratione reprobari. Sæpe námque immunda vel illicita quædam in animo versamus, quoties à precibus vacamus. Sed cùm se mens ad studium orationis erexit, earum rerum imagines reuerberata patitur, quibus libenter priùs otiosa premebatur, &c. Sæpe curis mundi libenter occupamur: cúmque post hæc studio orationis intendimus, nequaquàm se mens ad cœlestia erigit, quia pondus hanc terrenæ sollicitudinis in profundum mersit.*

Eccl 5 1

Iob 11. 14. Greg. 10. Mor. c. 16.

1. Ioan. 3. 21.

IV. REMED. Reuerentia erga Deum, hoc est, vt magna cum humilitate & reuerentia corporis atque animi, atque si Deum in sua maiestate cum omnibus Sanctis præsentem spectares, exordiaris orationem mentalem vel vocalem. Sic monet in hoc genere exercitatus S. BERNARDVS: *Bern. serm. de 4. modis orandi.*

Quid aliud, inquit, *cogitare debet frater intrans ad orationem, quàm Propheticum illud, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei? Omninò si-*
Ps. 41. 5. *quidem oportet nos orationis tempore curiã intrare cœlestem: iliam vtiq; curiam, in qua Rex regũ stellato sedet solio, circundante innumerabili & ineffabili beatorũ Spirituum exercitu. Vnde & ipse qui viderat, quia maiorẽ numerum non inuenit, millia ait millium ministrabant ei, &*
Dan. 7 10. *decies centena millia assistebant ei. Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude sua procedens & repens ranuncula vilis! Quàm tremebũdus, quã supplex, quàm deniq; humilis & sollicitus, & toto intẽtus animo maiestati gloriæ in præsentia Angelorum, in concilio iustorum, & congregatione assistere poterit miser homuncio?* Et infrà: *Sic igitur oret, qui orat, tanquã præsentatus ei, qui sedet super excelsum thronũ in Angelis, qui minimè ceciderunt, & eleuatum in hominibus, quos suscitauit de puluere inopes, & erexit de stercore pauperes: sic, inquã, semetipsũ cõsideret, & sic attendat, tanquàm præsentatũ Domino maiestatis, vt di-*
Gen. 18. 27. *cat cum Abrahã, Loquar ad Dominum meum, cùm sim puluis & cinis. Et quia tuo præcepto commonitus, tua institutione formatus, id præsumo Domine fons pietatis.* Quã autem absurdum & ridiculum sit, orantẽ in tantæ maiestatis præsentia mente distrahi & euagari, his verbis declarat B. CYPRIAN. *Quæ autem segnitia*
Cypr. de orat. Domin. *est*, inquit, *alienari & capi ineptis cogitationibus & prophanis, cùm Dominũ deprecaris, quasi sit aliud quod magis debeas cogitare, quàm quòd cũ Deo loquaris. Quomodo te audiri à Deo postulas, cùm te ipse non audias? Vis Deum esse memorẽ tui cùm rogas, cùm tu ipse memor tui non sis? hoc est, ab hoste in totũ non cauere: hoc est, quando oras Dominum, maiestatẽ Dei negligentia orationis offendere, hoc est, vigilare oculis & corde dormire: cum debeat*

Christianus, & cùm dormit oculis, corde vigilare: sicut scriptũ est ex persona Ecclesiæ loquẽtis in Cãtico Canticor. Ego dormio, & cor meum vigilat. Quapropter sollicitè & cautè Apostolus admonet, dicens, Instate orationi, vigilãtes in ea, docens scilicet & ostendẽs eos impetrare quod postulãt de Deo posse, quos Deus videat in oratione vigilare. Cant. 5. 2. Col. 4. 2

V. REMED. Iugis præsentiæ diuinæ memoria, cùm in aliis vitæ actionibus, tum maximè in tota oratione. Nam ita scribit GREGORIVS NAZIANZ. in oratione quadam: *Non tam sæpe respirare oportet, quàm Dei meminisse. Deus enim perpetuò & continenter nobis benefacit, in esse conseruãs, & necessaria ministrans. Nam si vel minimo momento à nobis oculos remoueret, in nihilum rediremur, sicut imago nostri in speculo apparẽs in nihilum redigitur, quã primùm nos loco mouemus; & sicut calor ab aqua recedit, quoties ab igne vel sole remouetur. Vt corpus animæ, rami arboris trunco, solares radij soli vniti, vt ab illis virtutẽ suam trahãt, esse debent: ita mente semper Deo vniti esse deberemus. Accedite ad eum, ait Propheta, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur.* Naz. orat. de cura paup. Ps. 3. 9

Et S. BASIL. in regulis breuioribus, quæstione posita, quomodo quis assequi possit, ne inter orandum distrahatur? respondet, *Nimirum, si certò credat Deum se ante oculos habere. Si enim Principem aliquis, aut præsidem intuens, & cum eo loquens oculos ab eo dimouere non solet, quî non tandem credibilius est intentam mentem habiturum illum qui Deo preces adhibeat in eum, qui scrutatur corda & renes, & illud factũ, quod scriptũ est, Leuantes puras manus sine ira, & disceptatione?* Basil. q. 21 201. & 306. Ps. 7. 10 1. Tim. 2. 8.

Rursum post quæstionẽ positam, num fieri queat, vt nunquã quis mente distrahatur, respondet fieri posse. *Nimirũ si quis excellentẽ electi viri Dauid mentem induerit, qui de seipso loquens ait, nunc quidẽ, Prouidebã Dominũ in conspectu meo sem-* Ps. 15 8.

Pſ.24. 15. *per quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear. nunc verò, Oculi mei ſemper ad Dominũ. Aliàs autẽ, Ecce ſicut oculi* Pſ.122. 2. *ſeruorũ in manibus dominorum ſuorum: ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, ita oculi noſtri ad Dominum Deũ noſtrũ. Atq; vt minore exẽplo diſcamus quãte ſtudio in rebus maioribus vti conueniat, quiſque conſideret, quomodo coram aliis etiam æqualibus omne in re ſtudeat cuitare reprehenſionem in ſtatu, ambulatione, motúq; cuiuſq; membri, etiam locutione. Tum perpendat veram eſſe* Mat.18 20. *promiſſionẽ Filij Dei, Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum ſum. Itémq; Spiritũ S. adeſſe moderatorem, donorúmq; diſtributorem. Similiter Angelos cuſtodes vniuſcuiuſque, ſecundùm quod dictũ eſt à Domino, Videte ne contemnatis vnum de puſillis iſtis.* Mat.18 10. *Dico enim vobis, quoniam Angeli eorum vident faciem* Pſ.33.2. *Patris mei, qui in cœlis eſt. &c. Amplius, ſi illud etiam implere ſtudeat, Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Et illud, Meditabitur in lege* Pſ.1. 2. *Domini die ac nocte. Quo videlicet mens in perenni meditatione voluntatum Dei occupata nequaquàm ſpatium inueniat, quo ad futiles cogitationes poſſit aberrare.*

VI. REMED. Conſidera humani generis hoſtem nulli pietatis exercitio æquè infeſtum eſſe ac attentæ & deuotæ precationi, vti paſſim annotarunt SS. Patres B. CYPRIANVS loco antè citato ita loquitur: *Claudatur* in oratione *contra* Cypr. de ora. Dom. *aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequẽter & penetrat, ſubtiliter fallens preces noſtras à Deo auocat, vt aliud habeamus in corde, aliud in voce, cùm intẽtione ſyncera Dominum debeat nõ vocis ſonus, ſed animus* Eph.t.2 *& ſenſus orare.* B. EPHREM de panoplia ſpiritali: *Cũ quis in ſcientia orat, nec ſinit euagari cogitationes ſuas, vehementer contriſtatur inimicus, veluti acerrimo ſpiculo in*

corde percussus, &c. Quod si, *dum oras, mens tua distrahatur, siue per oculos, siue per aures, siue per cogitationes, scito hoc ipsius inimici esse opus. Neq; minùm etiam festines tuam implere orationem, cæterùm teipsum paululùm coarcta, rursúsque animũ collige, vt scias pro quibus Deũ postules, & cur ipsum ores, ne fortè peràm superflua verba effundas. Illud enim Satanæ opus est, vt cogitationem in infinita iaculetur, nec sinat hominem in ea persistere postulatione, quam impetrare contendit. Nouit quippe, quòd si perseueret homo deprecans, exaudiet eum, qui fecit illum, etiamsi innumerabilia peccata commiserit.* Sic Io. CASSIANVS alicubi scripsit, *Orationib. maximè insidiari dæmones.* Multà huius rei exempla extant in vitis eremitarum, vt S. Antonij, Hilarionis, & aliorum Sanctorum. De Hilarione obiter inter orandum distracto ita scribit B. HIERONYMVS: *Orauit semel Hilarion fixo interram capite, & vt natura fert hominum abducta ab oratione mens nescio quid aliud cogitabat: insilijt dorso eius festinus gladiator, & latera calcibus, ceruicem flagello verberans. Eia, inquit, cur dormitas? cachinnánsque desuper, cùm defecisset, an hordeum vellet accipere scisciabatur.* De S. Dominico auctor vitæ apud Surium ita scribit: *Nocte quædam ante aram ad preces prostratum malus dæmon interturbare volens grandem lapidem è tecto Ecclesiæ deiecit, eóque impetu, vt tota Ecclesia eius casu circumsonaret. Vsque adeò autem capiti eius propinquus fuit lapis, vt ruens capitium eius contingeret. Sed viro Dei nihil se penitus mouente hostis terribiliter eiulans abscessit.* B. ÆGIDIVS vnus è S. Francisci Seraphici primis sociis (cui oranti infestissimus erat dæmon) rogatus cur dæmones plus aduersentur homini oranti, quàm aliud pium opus exercenti, respondebat: *Si quis litem alicui intendat coram iudice, is cui*

Hieron. in eius vita.

Theod. li. 3. c. 12

Sur. in vita 13. Apr.

lu infertur omni ſtudio laborat, ne contra ipſam ſententia feratur. Sic & dæmon facit, nam quando pius homo Deum orat pro ſua aliorúm ue ſalute, litem intendit dæmoni tanquàm animarum prædoni.

VII. REMED. eſt, vt euagationes inter precandum, ſiue incuria tua, ſiue aſtu dæmonis obrepentes illicò repellas. *Nam ſæpe*, inquit B. GREGORIVS, *in ipſo orationis ſacrificio importunè ſe cogitationes ingerunt, quæ hoc rapere, vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. Vnde Abraham, cùm ad occaſum Solis ſacrificium offerret, inſiſtentes aues pertulit, quas ſtudiosè, ne oblatum ſacrificium raperent, abegit. Sic nos, cùm in ara cordis holocauſtum Deo offerimus, ab immundis hoc uolucribus cuſtodiamus, ne maligni Spiritus, & peruerſæ cogitationes rapiant, quod mens noſtra offerre ſe Domino vtiliter ſperat.* 2. Si æquo crebriores tibi obrepere videantur, non ideò haſtam abiicias & deſperes, quia ſuauis & miſericors eſt Dominus. *Deſperandum eſt*, inquit AVGVSTINVS, *de genere humano? & dicendum iam ad damnationem pertinere omnem hominem, cui ſurrepſerit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem ipſius? Si hoc dixerimus, fratres, quæ ſpes remaneat, non video. Porrò quia eſt aliqua ſpes ad Deum, quia magna eſt eius miſericordia, dicamus ei, Iucunda animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Et quomodo eam leuaui? quomodo potui, quomodo tu uires dediſti. Quomodo eam fugiẽtem apprehendere ualuit, & excidit tibi? quia quotieſcunque ante me ſtetiſti puta Deũ dicere, tanta uana & ſuperflua taſti, & uix mihi fixam & ſtabilem orationem fudiſti. Quia tu es Domine ſuauis ac mitis. Mitis es, tolerans me. Ex ægritudine defluo: cura, & ſtabo. Confirma, & firmus ero.* 3. Nec abrumpe tempus orationi cõſuetæ præſtitutum, etiamſi diſtractionibus obruare, ne victo.

Greg. 16. Mor. c. 20.

Gen. 15. 12.

Aug. in Pſal. 85

Pſ. 85 4

vitcorium dæmoni cessisse videare. Vnde S. BASI- *Bas. de*
LIVS in sermone commonitorio: *Cane diligenter, ne abdi- verum*
cogitationis illi animæ tuæ assentiare, quæ aborationis cano-
re nondum peracto auellere te studeat. Habent enim mo-
rem hunc dæmones, vt faciendæ orationi temporibus, per
speciosam aliquam laudabilis causæ simulationem nobis
auctores sint, vt ab ea nos subducamus, vt quam salutem
afferre nobis intelligunt, ab ea tus probabiliter abducant.
Etin Constit. Monast. *Quando à fugitiosorum cogita-*
tionum vis vehementior insurgat, ne se quidem ab eis ab- *Idic. 18.*
scindat animus, neque suscepta certamina ex dimissa par-
te consecta relinquenda, sed eò vsque obsistamè perduran-
dum, quoad Deus per electionem nostram consentia gratiæ Spiri-
tus sancti nobis affulgeat.

VIDE verbo, *Acedia*, *Collopnia otiosa*, *Desolatio spiritualis*, *Familiaritas nimia*, *Illusiones spirituales*, *Indiscretio*, *Pigritia*, *Pusillanimitas*, *Tristitia*, *Tepiditas*.

E
EBRIETAS.

Remedia contra Ebrietatem.

PRIMVM Remedium. Considerá quid Spiritus sanctus in sacris Scripturis in Ebrietatem dixerit, Primò enim monet vt eam fugiamus apud B. Lucá: *Attendite vobis, ne forte gra-* *Luc. xxi*
uentur corpora vestra in crapula, & ebrietate. a. denun- 34.
ciat eá iram Dei prouocari, nam sic loquitur apud Isaiam: *Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectan-* *Isa. 5. 22*
dam, & potandam vsque ad vesperam, vt vinum estuetis. & 23.
Et, Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri po-

Prou. 23.29. Ib.v.32. *res ad miſcendam ebrietatem.* Tum apud Salomonem: *Cui væ, cuius patri væ, cui rixæ, cui foueæ, cui ſine cauſa vulnera, cui ſuffoſsio oculorum? nónne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?* 3. mentem abalienari, apud eundem: *Ne inſpexeris vinum, cùm ſplenduerit in vitro color eius, ingreditur blandè, ſed in nouiſsimo mordebit vt coluber.* Et apud Prophetam Abacuc: *Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel ſuum,* Ab.2.15 If.28.7. *& inebrians, vt aſpiciat nuditatem eius: repletus es ignominia pro gloria.* Atque Iſaiam: *Sacerdos & Propheta* Oſ.4.11 *neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino.* Et Oſeam: *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.* 4. libidinem inflammari. Nam in Prouerbiis, *Luxuriosa,* Prou. 20.1. *res vinum, & tumultuoſa ebrietas.* Et in epiſt. ad Epheſios: *Noli te inebriari vino, in quo eſt luxuria.* 5. Eph.5.18. ea iacturam fieri vitæ & fortunarum. Vt apud Eccleſiaſticum: *Propter crapulam multi obierunt: qui autẽ* Eccli. 37.34. *abſtinens eſt, adijciet vitam.* Et, *Operarius ebrioſus nõ locupletabitur.* Et, *Vinum multum potatum irritationem* Eccli. 19.1. & 31.38. *& irã, & ruinas multas facit.* 6. amitti felicitatem æternã. Clarè enim Apoſtolus ad Galat. ſcribit: *Ma-* Gal.5.21. *niſeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, &c. diſſenſiones, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agũt,* 1.Cor.6.10. *regnum Dei non conſequentur.* Et ad Corinth. *Nolite errare: neq; fornicarij, neque fures, neque auari, neq; ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſsidebunt.*

Baſ.ho.14. II. REMED. Conſidera, quàm acriter SS. Patres eam inſectati ſint. S. BASILIVS homilia in Ebrietatem: *Ebrietas dæmon eſt volũtarius ex voluptate animis noſtris inditus. Ebrietas malitiæ mater eſt, virtutis inimica, fortem virum reddit ignauum, ex temperãte facit laſciuum, iuſtitiam ignorat, prudentiam extinguit, Sicut enim aqua igni eſt aduerſa, ſic vinum immodicum*

rationi, &c. Quid quæso sunt ebrij aliud, quàm gentium idola? Oculos habent, & non vident, S. AMBROSIVS in libro de Elia & ieiunio: *Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incentiuum insaniæ, ebrietas venenum insipientiæ. Hæc sensus hominum mutat & formas: per hanc fiunt ex hominibus equi adhinnientes, &c. Vocem amittunt, colore variantur, oculis ignescunt, ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardescunt, sensu excedunt.* Et infrà: *Quid autem obtestationes potantiam loquar? quid memorem sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro salute Imperatorum, & qui non biberit, sit reus in deuotione. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro eius salute non biberit. O piæ deuotionis obsequiũ, &c. O stultitia hominum, qui ebrietatem sacrificium putant, qui æstimant illos ebrietate placere, qui ieiunio passiones sustinere didicerunt.* S. HIERONYMVS in c. 5. epist. ad Galat. *Quartum decimum locum inter carnis opera ebrietas apud Apostolum tenet. Ebriosi quippe regnũ Dei non possidebunt. Et Dominus ad discipulos: Cauete, ait, ne fortè grauentur corda vestra vino, & crapula. Vino hominis sensus euertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido succenditur, &c. Pulchrè quidam non ignobilis orator, cùm ebrium de somno describeret excitatum, ait: Nec dormire excitatus, nec vigilare ebrius poterat. Qua sententia expressit, quodammodo nec mortuum eum fuisse, nec viuũ.* B. CHRYSOST. ad populum Antioch. *Vbi ebrietas, ibi diabolus: vbi turpia verba, vbi saturitas, illic dæmones choreas agunt. Talem habebat mensam diues ille epulo, propterea ne guttæ aquæ dominus fuit.* Et iterum: *Ebrius dæmon est voluntarius, mortuus animatus, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, cõmune generis nostri opprobrium. Non enim in conuentibus tãtùm inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negotiis, sed & solo aspectu est omnium grauissimus, fœtores,*

Amb. de Elia & ieiun. c. 16.

Cap. 17.

Hiero. lib. 3. cõment. 1.

Cor. 6. 10.

Luc. 21. 34.

Chrys. hom. 57 Luc. 21. 34. 1.

Luc. 6.

Id. ho. 1.

exhalans teterrimos, eructationes & oscitationes. Et in Matthæum hom. 58. *Quantò melior asinus ebrioso est, quantò canis præstantior? Omnes certè bestiæ, cùm bibunt, aut comedunt, vltra quàm satis est non sumunt, etiamsi mille homines cogerent.* D. AVGVSTINVS in sermonibus de tempore: *Cùm ebrietatis malum sit graue vitium, & Deo odibile, ita per vniuersum mundum à pluribus in consuetudinem missum est, vt iam nec putetur esse peccatum, &c. Et omnes ebriosi tales sunt, quales paludes esse videntur. Nascuntur in illis sanguisugæ, ranæ, & diuersa genera vermium, quæ magis horrorem possunt generare, quàm aliquid, quod ad victum proficiat, exhibere.* Et rursus: *Qui credit ebrietatem parvum esse peccatum, si se non emendauit, & pro ipsa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis æterna sine remedio illum pœna cruciabit.* B. ISIDORVS de summo bono: *Plerisque laus est, multùm bibere, & non enebriari. Audiant hi aduersum se dicentem Prophetam: Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Ex Ethnicis instar omnium sit SENECA ita ad Lucilium scribens: *Dic quàm turpe sit, sibi ingerere, quàm capiat, & stomachi sui non nosse mensuram: quàm multa ebrij faciant, quibus sobrij erubescant: nihil aliud esse ebrietatem, quàm voluntariam insaniam, &c. Omne vitium ebrietas & intendit, & detegit, obstantem malis conatibus verecundiam remouet. Vbi possedit animum nimia vis vini, quicquid mali latebat, emergit.* Et paulò pòst: *Cogita quas clades ediderit publica ebrietas. Hæc acerrimas gentes bellicosasque hostibus tradidit: hæc multorũ annorũ pertinaci bello defensa mœnia patefecit: hæc contumaciſsimos & iugum recusantes in alienum egit arbitrium: hæc inuictos acie, mero domuit.*

Aug. serm. 251.

Ser. 232.

Isid. li. 2. c. 43.

Isa. 5. 22

Sen. ep. 83.

III. REMED. Considera exempla eorum, qui propter ebrietatem grauiter deliquerunt. Noe,

Gen. 9.

licèt perfectus in generationibus, per ebrietatem nudatus est in tabernaculo suo. Loth, quem Sodoma non vicit, vino inebriatus geminum commisit incestum. Sampson repletus vino per meretricem hostibus traditus est. Holopherni, quia plus quàm vnquàm aliàs biberat, caput à Iudith resectũ est. Filij Iob dum vinum bibũt, ruina domus oppressi sunt. Herodes inter pocula S. Ioannem Baptistam capite mulctari iussit. Diues epulo ob excessum in potu, ne guttulam quidem aquæ post hanc vitam, inquit Chrysost. habere meruit. *Refer*, inquit Seneca loco citato, *Alexandri Macedonis exemplum, qui Clytum carissimum sibi ac fidelissimũ inter epulas transfodit, & intellecto facinore mori voluit, certè debuit, &c. Quem tot itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa tẽporum locorúmque difficultate transierat, tot flumina ex gnoto cadentia, tot maria, tutum dimiserunt, intemperantia bibendi, & ille Herculaneus ac fatalis scyphus cõdidit.* Gen. 19. Iud. 16. Iudith. 11. Iob. 1. Mat. 14 Luc. 16.

B. AVGVSTINVS, vel quisquis est auctor sermonũ ad fratres in eremo, pro concione dixit: *Accidit hodiè terribilis casus, vt omnes audistis, propter quẽ ad Ecclesiam Hipponensem etiam fœminas & infantes congregari præcepi. Ecce præclarissimus ciuis noster, & fere dilectus ab omnibus Cyrillus, filium habebat, vt scitis, quem corrigere nolebat, & luxuriosè viuẽdo insumpsit partem bonorum suorum. Sed ecce hodiè ebrietatẽ perpessus matrem prægnantem nequiter oppressit, sororem violare voluit, patrẽ occidit, & duas sorores vulnerauit ad mortem.* Aug. serm. 88

THOMAS Cantiprat. libro secundo Apum, ex relatione fratris ordinis Prædicatorũ: *In Gallia erant honesti*, inquit, *quidã viri in taberna & bibebant: cúmq; incaluissent mero, inuectus est sermo quid futurum sit post hanc vitã. Tunc vnus, vanissimè decipimur à clericis, qui dicunt animas sine corporibus viuere post ruinã* Thom. c. 56.

Hoc dicto omnibus in risum concitatis aduenit homo statura magnus & fortis, & residens cum illis vinum postulat, bibit, quæritque quis inter eos sit sermo. De animabus, inquit ille, qui supra. Si quis meam vellet emere, optimo pretio darem eam, & de pretio in communi ad bibendum omnibus. Tunc cachinnantibus omnibus, ille, qui superuenerat, Talem, inquit, mercatorem quæro: paratus sum eam emere, dicito quanti dabis? Et ille elato vultu: Tanti, inquit. Mox conuenientibus eis in pretio, soluit emptor statim pecuniam, & lætantibus omnibus biberunt pleno calice, non curante quicquam illo, quòd animam suam vendidisset. Vespere autem facto, tempus est, inquit emptor, vt quisque nostrum ad propria reuertatur. Vos tamen antequam separemur ferte iudicium. Si quis equum emerit capistri vinculo alligatum, nunquid cum equo in imentis cederet & capistrum. Cui omnes pariter responderunt, vtique cederet. Nec mora venditorem quæstionis & responsionis horrore trementem, emptor cum anima & corpore videntibus omnibus sursum eleuauit in aëra, & secum, vt certum est, ad inferna pertraxit, diabolus enim erat in hominis specie.

IV. REMED. Abstine à conuiuiis, aliisque conuenticulis, in quibus est potandi occasio, iuxta mentionem Sapientis. *Noli esse in conuiuiis potatorum, nec in comessationibus eorum.* Habes exempla illustria duorum Sanctorum, Ambrosij & Augustini, qui, vt scribit Possidius, *neque in patria petiti ibant ad conuiuium, ne temperantiæ amitteretur modus.* Quod si commodè te ab omnibus subducere non potes, vel quia à principe viro inuitaris, vel à superiorib. interesse iuberis, vide ne limites sobrietatis excedas, quos tibi excedere numquam licet, etiamsi à Rege ad bibendum cogereris. Sic. n. scribit B. AVGVSTINVS, *solent ebriosi ita se excusare, vt dicant,*

Prou. 23. 20.

Possid. in vita Aug.

Aug. ser. 251. de tẽp.

Perſona potens me coëgit, vt amplius bibam, in conuiuio regis non potui aliud facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus, & quod implere noluimus, non potuiſſe nos dicimus. Etiamſi ad hoc veniretur, vt tibi diceretur: Aut bibas, aut morieris, melius erat, vt caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Sed excuſatio iſta falſo obijcitur. Ipſi enim reges, & quicunque alij potentes, &c. ſi te viderent deſiniſſe, vt eis non acquieſcas pro timore Dei inebriari, ſi tibi ſub hora videantur iraſci, poſtea verò te in grandi admiratione ſuſcipiunt, dicentes: Quantis eum minis & terroribus fatigauimus, & tamen nunquam eum à ſobrietate ſeparare potuimus? Et paulò pòſt: *Ille qui ebrietati reſiſtit, ſi eum Dei adiutorio perſeuerarit, & pro ipſa ille aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad Martyrij gloriam reputabit.* Pſ.140.

V. REMED. In potu ne quærete voluptatem, ſed tantum vitæ ſuſtentandæ, roborandarúmque corporis virium neceſſitatem. Ea de cauſa Apoſtolus Timotheo ſuo aquæ potatori præcepit, vt modico vino vteretur, ob frequentes eius infirmitates. Quem finem honeſtum vel alium, ſi animo infixum habueris, facilè pretioſiora vina declinabis, quæ corpora grauare ſolent. Certè ſeruo Dei carnem cum concupiſcentiis ſuis crucifigere conanti indignum eſt in potu quærere oblectamentum; imo ſanctum & iuſtum eſſet illi, optare ſi fieri poſſet, citra vllum ſenſus guſtum naturali neceſſitati tantum facere ſatis, vt hoc magis aſſimilaretur Chriſto ab omnibus voluptatibus terrenis alieniſſimo, ſanctiſque omnibus, qui tam longè aberant à ſtudio venandæ alicuius illecebræ in potu, vt data opera varios modos excogitarint oſculentis poculentíſque omnem adimendi dele- 1. *Tim.* 5. 23. *Gal.* 5. 24.

Medicina amara

ctationem. Quàm autem carnali homini durum, aſperúmve ſit hoc remedium, prolixè declarauit B. Auguſtinus in Confeſſ. lib. *Quis eſt Domine, inquiens, qui non rapiatur aliquantulùm extra metas neceſſitatis? Quiſquis magnus eſt, magnificet nomen tuum. Ego autem non ſum, quia peccator homo ſum.* Et rurſus: *Hoc me docuiſti, vt quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam. Sed dum ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia tranſeo, in ipſo tranſitu mihi inſidiatur laqueus concupiſcentiæ. Ipſe enim tranſitus voluptas eſt, & non eſt alius, quâ tranſeatur, quàm quò tranſire cogit neceſsitas. Et cùm ſalus ſit cauſa edendi & bibendi, adiungit ſeſe tanquàm pediſſequa periculoſa iucunditas, & plerumque præire conatur, vt eius cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo: nec idem modus vtriuſque eſt, nam quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt. Et ſæpe incertum ſit, vtrùm adhuc neceſſaria corporis curæ ſubſidium petat, an voluptuariæ cupiditatis fallacia miniſterium ſuppetat. Ad hoc incertum hilareſcit infelix anima, & in eo præparat excuſationis patrocinium, gaudens non apparere, quid ſatis ſit moderationi valetudinis, ne obtentu ſalutis obumbret negotium voluptatis.*

Aug. li. 10. c. 31.

VI. REMED. & optimum eſt, ab omni vini vſu abſtinere, quo innumerabiles Sancti hactenus, quò longiùs ab Ebrietate abeſſent, vſi fuere. Sapiens inquit, *Cogitaui in corde meo abſtrahere à vino carnem meam, vt animum transferrem ad Sapientiam, deuitarémque ſtultitiam.* Spiritus ſanctus certè laudat apud Ieremiam Rechabitas, quòd vinum, vt parerent Ionadab patri ſuo, non biberint. Laudat & Danielem, quòd vino, aqua ſola contentus, cum ſociis abſtinuerit. Gabriel Archangelus inter admirandæ ſanctitatis Ioannis Baptiſtæ indicia ponit, quòd vinum, ſicerámve non ſit bibiturus. Eu-

Eccl. 2. 3

Ierem. 35. 18.

Dan. 1. & 10.

Luc. 1. 15.

Euſ. lib. 2. c. 7.

sebius in historia Ecclesiastica commemorat. S. MARCVM Euãgelistam primis fidelibus in Ecclesia Alexandrina degentibus inter cætera virtutum exercitia à vino abstinentiam commendasse. D. Augustinus libro primo de moribus Ecclesiæ, agens de Episcopis, sacerdotibus, diaconis & monachis in Ecclesia Dei suo æuo florentibus, eos laudat, quòd à vino abstinuerint. S. HIERONYMVS in cœlum ferens Palestinæ monachos, scribit ne ægros quidem sibi vinum indulsisse: imò hortatur sponsas Christi, hoc est, sacras virgines, vt vinum fugiant perinde ac venenum. *Si quid*, inquit, *in me potest esse consilij, si experto creditur, hoc primùm moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt dæmonum, non sic auaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio. Facilè caremus aliis vitijs, hic hostis nobis incluſus est: quocunque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis, quid oleum flammæ adijcimus? quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus?* Neque mirere Hieronymum adolescentibus adimere vinum, cùm & Gentiles olim, vt Romani, teste Æliano, vsque ad annum ætatis trigesimum, iis ademerint.

Aug. c. 30.

Hier. ad Eustoch. de virg. ep. 22.

Ælian. lib. 10. var. hist. c. 9.

VII. REMED. Quòd si tibi vel non libet, vel non licet, aut expedit ad tantam aspirare perfectionem, vt omne vinum ableges, ceruisia vel aqua contentus, reuoca saltem prauam nimiùm bibendi consuetudinem paulatim ad iustam moderationem, & si difficultas in ea peruincenda occurrat, diuinam opem cum eo qui dixit, *Omnia possum in eo, qui me confortat*, implora. Ita consuluit B. AVGVSTINVS in sermone 231. de tem-

Phil. 4. 13.

pore. Qui sunt, inquit, *ebriosi, cum Dei adiutorio de luto fœcis se excutiant, vel de cloaca ebrietatis, dum adhuc tẽpus pœnitendi est, festinent, quanta possunt celeritate Deo auxiliante consurgere, & totis animæ viribus cum Pro-*
Ps. 68. 15. *pheta supplicantes Domino dicant, Eripe me de luto, vt non inhæream, &c. Sed hic ante omnia scire debemus, quia non vna die efficiuntur homines ebriosi, sed cùm paulatim per singulos dies singulos sibi, aut binos calices ad potum consuetudinarium addunt. Sic, qui se de hoc malo desiderat liberare, paulatim subtrahendo ad sobrietatis lucem redeat. Qui enim per partes aliquid subducere voluerit, & de ebrietate liberabitur, & intolerabilem inferni pœnã*
Aug. li. 10. c. 31. *non patietur.* Et in libris Confessionum: *Audio vocem iubentis Dei mei, Non grauentur corda vestra crapula & ebrietate. Ebrietas longè est à me, misereberis, ne*
Luc. 21. 34. *appropinquet mihi. Crapula autem nonnunquam surrepit seruo tuo: misereberis, vt longè fiat à me. Nemo enim esse*
Crapula est inæmperantia venialis. *potest continens, nisi tu des. Multa nobis oranti bus tribuis, & quicquid boni, antequàm oremus, accipimus, à te accipimus, & vt hoc posteà cognoscęremus, à te accipimus. Ebriosus nunquàm fui, sed ebriosos à te sobrios factos ego noui. Ergo à te factum est, vt hoc non essent, qui nunquàm fuerunt, à quo factum est, vt hoc non semper essent, qui fuerunt: à quo etiam factum est, vt scirent vtrique, à quo factum est.* Ac tandem concludit: *Itaque freni gutturis temperata relaxatione & constrictione tenendi sunt.*

VIII. REMEDI. Caue, ne quenquam inducas ad inebriandum se, vel directè, hoc est, intendendo vt ille se inebriet, vel indirectè, vt compellẽdo ad potum, quem verisimile est inebriandum: nam, secundùm D. Thomæ, aliorúmque Doctorum sententiam, non esses immunis à peccato mortali,
Ambr. c. 13. eo quòd cooperari malo, perinde sit atque malum perpetrare. Vnde B. AMBROSIVS, dum prolixè

describit potatorum mores in libro de Elia & ieiunio, *Rogas*, inquit, *ad iucunditatem, cogis ad mortem.* Aug. ser. 230. 231.
Et S. AVGVSTINVS, in citatis sermonibus de Tempore: *si & te*, ait, *& alium inebriaueris, habebis hominẽ amicum, habebis Deum inimicum.* Et rursus: *Quicunque me audire contempserit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio suo alios adiurare, vel cogere voluerit, pro se, & pro illis in die iudicij reus erit.* Et iterum: *Qui alterum cogit, vt se plus quàm opus est bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem eius vulneraret gladio, quàm animam eius per ebrietatem necaret.*

VIDE verbo, *Amor sui, Chorea, Consuetudo prava, Gula, Immortificatio passionum, Luxuria, Societas prava, Voluptas carnalis.*

EXEMPLVM MALVM, VEL SCANDALVM.

Remedia contra Exemplum malum.

I REMED. Considera quid Spiritus sanctus de malo exemplo in sacris literis tradiderit. Primò enim monet, ne nostro exemplo cuiquam offendiculo simus, & occasionem præbeamus delinquendi *Ne ponatis*, inquit Apostolus, *offendiculum fratri, vel scandalum.* Et, *Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum.* 2. monet, ne attendamus ad exemplum vulgi, vel multitudinis. *Non sequeris*, inquit in Exodo Deus, *turbam ad faciendum malum: nec in iudicio, plurimorum acquiesces sententiæ, vt à vero deuies.* 3. declarat, quàm grauiter peccet, qui prauum exemplum aliis præbet. *Væ mundo*, inquit Christus apud Matthæum, *à scandalis, væ homini, per quem scandalum venit. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis minimis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Ro. 14. 13. 2. Cor. 6 3. Exod. 23. 2. Matth. 18. 7

Ro.14. Et B.Paulus: *Si propter cibum tuum frater tuus contra-*
15. *ſtatur, iam non ſecundum charitatem ambulas. Noli cibo*
Ibid.19 *tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt.* Et, *Noli*
1.Cor.8 *propter eſcam deſtruere opus Dei.* Et rurſus: *Peccantes in*
12. *fratres, & percutientes conſcientiam ipſorum infirmam,*
in Chriſtum peccatis. 4 monet, vt ab eorum ſocieta-
Mat. 5. te, qui ſcandalum præbent, nos ſegregemus: *Si ocu-*
29. *lus tuus dexter*, ait Saluator, *ſcandalizat te, erue eum,*
& 18.9 *& proijce abs te: & ſi manus tua dextera ſcandalizat te,*
Mat.16 *abſcinde eam, & proijce abs te* Vnde & Petro ſcanda-
23. lum aliquod ſermone ſuo aliis danti, reſpondit:
Vade poſt me, Satana, ſcandalum es mihi.

II. REMED. Conſidera quid idem Spiritus ſanctus tradiderit de exemplo bono. Primò enim generatim omnes hortatur, vt aliis bonum exem-
Ro.15. plum præbeant, vt in epiſt. ad Romanos: *Vnuſquiſ-*
2 Cor.2 *que veſtrûm proximo ſuo placeat in bonum, ad adifica-*
15. *tionem.* Et ad Corinth. *Chriſti bonus odor ſumus Deo,*
Phil. 2. *iniis qui ſalui fiunt.* Et ad Philip. *Sitis ſine querela, &*
15. *ſimplices filij Dei, ſine reprehenſione in medio nationis*
Phil. 4. *prauæ, inter quos lucetis, ſicut luminaria in mundo.* Et
5. rurſus: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.*
Et in priore epiſtola B. Petri: *Conuerſationem veſtrã*
1.Pet.2. *inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de*
12. *vobis, tanquàm de malefactoribus, ex bonis operibus vos*
conſiderantes, glorifiſent Deum in Die viſitationis. 2.
Speciatim aliorum ſuperiores: nam Chriſtus apud
Mat. 5. Matthæum ad Apoſtolos ait: *Vos eſtis lux mundi. Sic*
14.16. *luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera ve-*
ſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.
1. Tim. Et Paulus ad Timotheum: *Exemplum eſto fidelium in*
4.12.15. *verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate, vt*
Tit.2.7 *profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.* Et ad Titum: *In*
omnibus præbe te exemplum bonorum operum. in doctrina,

in integritate, in grauitate. Ac B. Iacobus: *Quis sapiens* Iac. 3. 13
& disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione
operationem suam in mansuetudine sapientiæ. 3. docet
exemplum Christi imitandum, & Sanctorum: *Exẽplum dedi vobis*, ait Christus ipse cùm lauisset Apo- 1. Ioan.
stolorum pedes, *vt quemadmodum ego feci vobis, ita* 13. 15.
& vos faciatis. Et S. Petrus: *Christus passus est pro no-* 1. Pet. 2
bis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia 21.
eius. Isaias Propheta: *Attendite ad Abraham patrem* Is. 51. 2.
vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos. Matathias in 1. Mach.
libris Machabæorum ad fortiter pro Dei legibus 2. 26.
pugnandum, commemorat exemplum Phinees. Heb. 13.
Paulus ad Hebræos: *Mementote Præpositorum vestro-* 7.
rum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes 1. Cor.
exitum conuersationis, imitamini fidem. Et ad Corin- 11. 1.
thios: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.*

III. REMED. Considera dicta SS. Patrum. B. Bos. q.
BASILIVS in regulis breuior: *sanè scandalizat* 64.
aliquis, quãdocũque dictis, factis ve legem violat, & exẽ-
plo suo ad legis violationem inducit, vt serpens Euam, &
Eua Adam. Vel quandocunque prohibet exequi voluntа-
tem Dei, vt Petrus Dominũ, quando dixit: Absit à te Do- Matth.
mine, non erit tibi hoc, cui tum dictum est, Vade post me 15. 22.
Satana, scandalum es mihi, quia non sapis ea, quæ Dei 23.
sunt, sed ea, quæ hominum. Vel quando ædificat animum
imbecillis ad aliquid eorum, quæ vetita sunt, secundùm
quod scriptum est ab Apostolo: Si quis viderit eum, qui 1. Cor. 8
habet scientiam, in idolio recumbentem, nónne conscientia 10.
eius, cùm sit infirma, ædificabitur ad mãducandũ idololo-
thyta? Et infrà: *Si in iis quæ in potestate nostra sunt res*
adeò formidabilis est fratrem scandalizare: quid de iis di- Matth.
cendum erit, qui rebus vetitis faciendis, loquendisve scã- 18. 6.
dalizant, maximè quando vel scientia maiore præditus
videtur, vel in gradu aliquo censetur sacro, vt cæteris tan-

quam regula exemplárve propositus esse debeat: GREG. NAZ. in Apol. *Præclarè cum eo agitur, qui nec peccãdo, nec suspicione laborando, quamdiu fieri potest, ac ratio sinit, offensionis, scandalique materiem multitudini præbet: quippe cum ijs etiam, qui vnum ex pusillis offenderint, quam certa, quámq; atrox & acerba ab eo, qui mentiri nescit, pœna constituta sit, non ignoremus.* Et oratione in laudem Basilij sub finem, eum tanquàm *communem virtutis tabulam & exemplum omnibus Ecclesijs & hominibus proponit, in quod intuentes velut in viuam quandam legem, vitam suam dirigant.* Similiter GREG. NYSSENVS in enarratione vitæ Moscos: *Per Prophetam,* inquit, *Isaiam, diuina vox clamat: Attendite ad Abraham patrem vestrum: vt quemadmodum qui vi ventorum à recta nauigationis via in pelagus exacti sunt, si ad ignem, vel cacumen montis respexerint, facilè se ab errore in tutum reducunt; sic quicunque huius vitæ fluctibus oppressi à virtute aberrant, exemplo Abrahæ quasi gubernaculo ad diuinæ voluntatis portum reuocãtur.* Et paulò pòst: *Idcirco enim credẽdum est præstantissimorũ virorum vitas exquisitissimè descriptas, vt vita nostra imitatione ad virtutem rectius deducatur.* HIERON. in ep. ad Geruntiam, de monogamia. *Fuge personas in quibus potest malæ conuersationis esse suspicio: nec paratum habeas illud à triuio. Sufficit mihi conscientia mea, non curo quid de me loquantur homines. Et certè Apostolus prouidebat bona, non tantùm coram Deo, sed etiam coram hominibus, ne per illũ nomen Dei blasphemaretur in gentibus. Habebat vtique potestatem sororem mulierem circumducendi, sed nolebat se iudicari ab infideli conscientia, &c. Si scandalizat, inquit, esca fratrem, in æternum carnem nõ manducabo.* AVGVSTINVS in sermonibus de tempore: *Nemo se circũueniat, fratres carissimi, nullus homo sibi solũmodò viuat, &, sicut frequẽ-*

Naz. in Apol. pro fuga. Mat. 18 Is. 51. 2. Hier. ep. 11. Ro. 12. 17. 1. Cor. 8 13. Aug. ser. 163.

ter ſuggeſſi quantoſcunque aliquis exemplo ſanctæ vitæ ædificauerit, eum tantis & pro tantis mercedem retributionis beatæ vitæ accipiet: & quantiſcunque exemplum malæ conuerſationis, etiamſi eum illi non ſequantur, præbuit, pro tantis ſe malis rationem nouerit redditurum. S. LEO I. in ſermone de S. Laurentio: *Facilis ad extendum ſit ratio, efficax ad ſuadendum: validiora tamen ſunt exempla, quàm verba, & plenius eſt opere docere, quàm voce.* Eodem ſpectat quod non ſemel B. GREGORIVS docet, plus exempla mouere, quàm verba: & ad amorem patriæ cœleſtis quoſdam incitari magis exemplis, quàm prædicamentis. Et B. BERNARDVS: *Sermo viuus & efficax exemplum eſt operis, facilè perſuadens quod intendimus, dum factibile eſſe probat quod ſuademus.*

G. hom. 38. in Euang. & proœm. 1. dial. Bern.

IV. REMED. Conſidera quid doctiſſimi Ethnicorum de vi & efficacia exemplorum ſcripſerint. *Duo illa*, inquit Cicero, *nos maximè mouent, ſimili tudo & exemplum.* Et alibi: *Quod exemplo ſit, id etiã iure fieri putant homines.* Et SENECA ad Lucilium: *Longum iter eſt per præcepta, breue & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expreſsiſſet, ſi eum tantummodò audiſſet. Vitæ eius interfuit, ſecreta perſpexit, obſeruauit illum, an ex formula ſua viueret. Plato & Ariſtot. & omnis in diuerſum itura ſapientum turba plus ex moribus, quàm ex uerbis Socratis traxit.* Idem epiſt. 11. docet animo fingendum talem magiſtrum virtute præſtantem, ſi re ipſa deſit, coram quo viuamus. ARISTIDES apud Platonem in Theage ſub finem ſic loquitur: *Ego, ô Socrates, nihil vnquàm à te didici, vt & ipſe noſti, proficiebam autem, quoties tecũ vnà erã, etiamſi tantùm vna in domo eſſemus, quanquàm non in eodem cubiculo: magis tamen, ſi quando in eodem etiam cubiculo. Et tum quoque magis, ſi in te dicentem intuerer,*

ſer. 2 de reſurr.

Cic. li. 3 de orat. & ep. 4. ad Seru. Sulp. Sen. ep. 6.

quàm si oculos vllam in partem dirigerem, multo autem maximè ac plurimùm proficiebam, si quando proximè te sederem, & hærerem tibi. Cur autem plus exemplis, quàm verbis & doctrinæ credatur, causam reddit loco citato Seneca, quia *homines plus oculis credunt quàm auribus.* Cum quo conuenit illud Horatianum: *Segnius irritant animos immissa per aures, Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus.* Aristoteles verò: quia quisque procliuior est ad eligendum bonum in particulari, quàm in vniuersali, licèt hoc illo sit diuinius. Nam quod opere & exemplo ostenditur, videtur ab operante electum. Vnde B. Ioannes, *Non diligamus*, inquit, *lingua, neque verbo, sed opere & veritate.* Et B. Lvcas scripsit Christum priùs cœpisse facere, deinde docere.

Horat. de arte Poët.

Arist. 10. Eth. c. 1

1. Ioan. 3 18.

Act. 1. 1.

V. REMEDIVM. Considera, quantos fructus vel ex vnius hominis pij & sancti exemplo sit cõsecutus. Nam imprimis ex vnius Christi Saluatoris exemplo consecuta est Apostolorum, discipulorúmque Christi, ac per eos & successores eorum totius orbis vsque ad nostram ætatem conuersio. Idcirco enim iuxta SS. Patrum doctrinam Christus, cùm esset filius Dei, naturam humanam assũpsit, factus similis nobis homo, vt hoc visibili exẽplo omnes ad veram virtutẽ informaremur. *Ideò*, inquit B. BASILIVS in constit. monastic. *naturam humanam susceptit, vt in se velut in tabula quadam veram nobis pietatem depingeret, eámque omnibus ante oculos statutam pro viribus imitandam, ceu archetypum proponeret. Nec enim alia de causa corpus nostrum gessit, nisi vt quoad fieri possit, ad imitanda vitæ ipsius studia conformemus.* Deinde notum est quot millia hominum ex vnius B. ANTONII, BASILII, HIERONYMI, AVGVSTINI, BENEDICTI, ROMVALDI,

Bas. c. 2.

ROMVALDI, BRVNONIS, BERNARDI, DOMINICI, FRANCISCI, IGNATII, & aliorum exemplo commoti sint ad vitam religiosam eremiticam vel cœnobiticam ducendam. Quàm multi vnius sæpe martyris in perferẽdis tormentis constantia, ad fidem Christi complectendam, sanguinem etiam pro ea profundendum sint pellecti. Quanto numero etiam hoc seculo ad sodalitatem B. Virginis, aliásque piè institutas, omnis ætatis homines se certatim, ob præclara pietatis exempla quæ in sodalibus cernunt, se adiungant. Quàm pauci denique ad veteres religiosorum cœtus, in quibus vetera sanctitatis exẽpla defecerunt, se aggregare soleant. AVGVSTINVS sanè diserte fatetur in octauo Confessionum libro, se conuersione Victorini doctissimi senis, & omnium liberalium doctrinarum peritissimi, quam illi narrauerat Simplicianus, ad suam conuersionem permotũ. *Vbi*, inquit, *homo tuus Simplicianus de Victorino ista narrauit, exarsi ad imitandum. Ad hoc enim & ille narrauerat.* Et cùm posteà graui lucta carnis & spiritus excruciaretur, dubitarétq; num castitatem seruare posset, rursus exẽplorum præsidio hanc tentationem discussit. *Aperiebatur*, inquiens, *ab ea parte qua intenderam faciem, casta dignitas continentiæ, serena & non dissolutè hilaris, honestè blandiens, vt venirem: neque dubitarem, & extendens ad me suscipiendum & amplectendũ pias manus plenas gregibus bonorum exemplorum. Ibi tot pueri & puellæ, ibi iuuẽtus multa & omnis ætas, & graues viduæ & virgines anus, & in omnibus ipsa continentia nequaquàm sterilis, sed fœcunda mater filiorum. Et irridebat me irrisione exhortatoria, quasi diceret, Tu non poteris, quod isti, & istæ? An verò isti, & istæ in semetipsis possũt,* Aug. 8. 2. & 3. lib. c. 12.

ac non in Domino Deo suo? Proijce te in eum, noli metuere, non se subtrahet, vt cadas. Proijce te securus: excipiet te, & saluabit te. Huius generis exempla passim exstant quamplurima.

VI. REMEDIVM. Crebrò peruolue Sanctorum historias; è quibus ampla tibi suppeditabit optimorum exemplorum seges, idque facies plurimorum Sanctorum exemplo, maximè B. Antonij, Dominici, Thomæ Aquinatis, Birgittæ, aliorúmq;, qui, vt habes in eorum vitis apud Surium, & ipsi eas lectitabant, & aliis earum lectionem commendabant. Deinde & totius Ecclesiæ Catholicæ, in qua vsus iam olim increbuit Martyrologium legendi in anniuersario cuiusque Sancti die, & nũc obtinet vitam præcipuorum quorumque Sanctorum recensendi in officio diuino vel Breuiario. Eodem spectant Sanctorum festa, in quibus res à Sanctis gestæ non solùm decantãtur, sed etiam pro cõcione exponuntur, *ad excitandam,* *Aug. li. 20. c. 21* vt loquitur B. AVGVSTINVS in libris contra Faustum, *eorum imitationem.* Et publica Calendaria nominibus Sanctorum in singulos dies æquè apud hæreticos atque Catholicos signata. Adhæc imagines & statuæ in templis, & alibi, res à Sãctis gestas exprimentes. Tum sanctorum certorum patrocinia, à quolibet pro arbitrio delectorum, & menstruæ eorundem in sodalitatibus quibusdam sortitò factæ electiones. Hæc enim nulla alia de causa excogitata sunt, vel inducta in mores, quàm vt tam crebra commemoratione eorum, ad consectandam eorundem vitam, & pietatem magis magísque accenderemur. Quantus autem profectus vel ex sola priuata lectione vitæ Sancti existere possit duobus tantùm exemplis, vt cætera

omittam, doceri potes. Vnum habes in Augustino ex relatione Potitiani de duobus Imperatoris aulicis, qui cùm extra vrbem Treuirorum fortè incidissent in casam quandam eremiticam, ibíque codicem, in quo scripta erat vita Sancti Antonij Ægyptij, perlegissent, sic ambo accensi sunt sectandæ illius vitæ religiosæ desiderio, vt relicta militia seculari, se extemplò diuino seruitio consecrarint. *Et ambo*, inquit Augustinus, *Habebant sponsas. Quæ postea quàm hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsæ virginitatem Deo.* Alterum est B. P. N. IGNATII Societatis IESV fundatoris qui, vt prolixè in eius vita refert Petrus Ribadineira, cùm militiæ seculari item deditus, lectóque ob læsum grauiter pedem affixus codicem sibi aliquem porrigi, fallendi temporis ergo postulasset, nec alius ad manum esset, nisi qui vitam CHRISTI & Sanctorum contineret, lectione illa sensim ita immutatus est, vt abiectis armis, mundóque contempto, totum se diuino cultui manciparit, ac tandem viros doctissimos propositi sui sectatores sibi adiunxerit, ac religionem Societatis Iesu iam toto orbe sparsam, à sede Apostolica sæpè approbatam, condiderit.

Lib. 8. Confes. c. 6.

Rib. lib. 1. c. 2.

VII. REMEDIVM. Vnius pluriúmve virtute & doctrina præstantium vitam moréſq; tibi imitandos propone, sicut Philosophi illi veteres vitã Socratis. Sic enim monet Spiritus sanctus per Sapientem: *Cum sapientibus*, inquiens, *& prudentibus tracta.* Et, *Cum viro sancto assiduus esto, quemcunque cognoueris obseruantem timorem Dei, cuius anima est secundùm animam tuam.* Deinde S. Patres. AMBROS. libro primo de officiis: *sequatur conuersationis cle-*

Eccli. 9. 21. & 37. 15. 16

Amb. c. 43.

ctio, vt adiungamur probatißimis quibus ſenioribus. Námq; vt æqualium vſus dulcior, ita ſenum tutor eſt, qui magiſterio quodam & ductu vitæ colorat mores adoleſcentium, & velut murice probitatis inficit. Náneque ſi hi qui ſunt ignari locorum, cum ſolertibus viarum iter adoriri geſtiunt; quantò magis adoleſcentes cum ſenibus debent nouum ſibi iter vitæ aggredi, quò minus errare poſſint, & à vero tramite virtutis deflectere? HIERONYMVS ad Lætã, de inſtitut. filiæ: *Proponatur ei* (Lætæ) *probæ fidei ac morum, & pudicitiæ virgo veterana, quæ illam doceat, & aſſueſcat exemplo ad orationes & Pſalmos nocte conſurgere, manè hymnos canere: tertia, ſexta, nona hora ſtare in acie quaſi bellatricem Chriſti.*

Hier. ep. 7.

Caſſ. li. 4. c. 38. & 40.

IOAN. CASSIAN. libro quarto de inſtitutis monaſt. *Conſidera te de paucis & electis effectum, & ne exemplo ac tepore multitudinis refrigeſcas, ſed vive vt pauci, vt cum paucis inueniri merearis in regno Dei: Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.* Et infrà, *Exempla tibi ſunt imitationis, ac vitæ perfectæ in congregatione commoranti à paucis, imò ab vno vel duobus, non à pluribus expetenda.* Hoc antidotum quàm ſalutare ſit, multi ſanctiſſimi viri exemplo ſuo declararunt; ac in primis S. ANTONIVS, quem ſcribit B. ATHANASIVS adhuc tyronem, monachorum, qui tum nondum in ſolitudines ſe abdiderant, ſed in villis extra vrbem commorabantur, obiuiſſe cellas, obſeruaſſéq; ſedulo ſingulorum virtutes & mores, vt eos imitari poſſet; idémque poſteà ſectatoribus ſuis præſcripſiſſe auctor eſt CASSIANVS lib. 5. inſtit. monaſt. *Vetus eſt*, inquit, *beati Antonij, admirabiliſq; ſententia, monachum ſpiritalia mella condere cupientem, velut apē prudentiſſimam, debere vnamquamque virtutem ab his qui eam familiariùs poſſident deflorare, & in ſui pectoris vaſe recondere. Cunctas námque ſi ab vno volumus mu-*

Matt. 20. 16.

Athan. in eius vita.

Caſſ. li. 5. c. 4.

tuari, aut difficilè, aut certè nunquam idoneos ad imitandum nobis exempla poterunt reperiri. Quæ ſententia licèt videatur pugnare cum ſuperiore eiuſdē Caſſiani dicentis *à pluribus non eſſe expetenda exempla*, non tamen pugnat, quia etſi à pluribus floſculum aliquem virtutis decerpere poſſent, nō tamen debebant, niſi vnum aliquem aut duos tanquàm ſpiritalis vitæ duces & magiſtros ſectari. S. BERNARDVS ad fratres de monte Dei: *Elige tibi*, inquit, *tu ipſe hominem conſilio meo, cuius vitæ exemplar ſic cordi tuo inſederit, reuerentia inhæſerit, vt quoties eius recordatus fueris, ad reuerentiam cogitati aſſurgas, & temetipſum ordines & componas, qui cogitatus, ac ſi præſens ſit, in affectum mutuæ charitatis emendet in te omnia emendanda, & tamen nullum patiatur damnum ſecreti ſui ſolitudo tua. Hic præſens tibi adſit, quandocunque volueris: occurrat ſæpe & cum nolueris. Increpationes eius deſcribe tibi, &c.* ADDO aliud exēplū PETRI BLESENSIS, qui ante annos 400. in Eccleſia Dei floruit. Is in inuectiua aduersùs obtrectatorem ſic ſcribit: *Dii à retroactis temporibus aliquem tui ordinis* (Ciſtertienſis) *virum ſemper mecum habui, meæ conuerſationis teſtem, meique corporis & animæ Angelum & cuſtodem. Vnum tamen elegi, & præelegi mihi dilectum Deo & hominibus, quem iudicio meo longè differentiùs multis quædam præeminentia probatiſſimæ religionis illuſtrat, &c. Ipſe proculdubiò amicus Dei eſt, canonicæ inſtitutionis ſeueriſſimus æmulator, ſuæ carnis crudeliſſimus aduerſarius, &c. Memoriam eius poſui tanquàm ſignaculum ſuper cor meum, cuius humilitatem, maturitatem, prudentiam, conſtantiam &, vt includam multa paucis, incomparabilem honeſtatē in interioribus meis iugi recordatione circūfero, quantumcunq; permittit conuerſatio ſecularis ad exēplar illius quaſi ad ſigilli ſpiritualis imaginem me conſigno.*

P. Blaſenſis Batoarchid.

VIDE verbo. *Consuetudo prava*, *Familiaritas nimia*, *Linguæ abusus*, *Societas prava*.

F

FAMILIARITAS NIMIA.

Remedia contra eandem.

PRIMVM Remedium. Considera familiaritatem nimiam inter ea vitia numerari, quæ speciem quandam virtutum mentiuntur, & idcirco non facilè eam à virtute charitatis, vel amicitiæ posse discerni. De quo genere vitiorum sic scripsit aduersùs Pelagianos HIERONYMVS: *Vicina sunt vitia virtutibus, vt si paululùm declinaueris, aut errandum tibi sit, aut in præceps cadendum. Quantum inter se distant pertinacia & perseuerantia, parsimonia & frugalitas, liberalitas & profusio, prudentia & calliditas, fortitudo & temeritas, cautela & timiditas, quorum alia ad bona, alia referuntur ad mala?* Quæ causa fortè est, vt nullus ex priscis Patribus, extra S. BASILIVM, in diiudicandis humanis affectibus verè lynceum, huius vitij meminisse videatur. Sed nec recentiores Scriptores, nisi paucis verbis, huno morbum attigerunt.

Hier. li. 1.

II. REMED. Considera sedulò omnia quæ à BASILIO de hoc morbo prodita sant. Sic enim in sermone de institutione monachorum scribit: *In communi contubernio neutiquam patitur charitatis lex aliquas coiri seorsum aut amicitias, aut sodalitates. Siquidem nullo modo fieri potest, quin affectiones istæ, quæ in hanc magis, quàm in illam propendent partem plurimum*

Basil. ser. admonitor.

Basil. ser. 1.

incommodent communi omnium concordiæ. Quare æqualiter se diligere inter se omnes debent: idémque erga vniuersum fratrum cœtum charitatis tenendus est modus. Quòd si quis inuentus fuerit, qui maiore quadam animi propensione monachum fratrem, vel propinquum, vel alium quemuis quauis de causa videatur diligere, hunc castigare oportet vt iniurium publicæ charitati. Siquidem in eo quòd quis aliquem plus diligit, facilè indicat reliquos se in amore inferiores habere. Rursum in Constit. monasticis: *Charitatem quidem mutuam habere inter se fratres debent, non ita tamen, vt duo tréſve seorsum à cæteris sodalitatem inter se coëant, quandoquidem hoc non charitas est, sed seditio & diuisio, & eorum qui sic coëunt, improbitatis indicium. Si enim communis disciplinæ decus charum haberẽt, qui tales sunt, sine dubio cõmunem, æquálémque erga omnes charitatem tenerent. Si verò ipsi à reliquis sua sponte disiuncti in cœtu cœtum efficiant, vitiosa huiusmodi amicitiæ conciliatio est, & diuersam quandam à communibus institutis rem esse oportet, quæ hos inter ipsos conciliet: atque hoc profecto nihil est aliud, quàm contra veterem disciplinæ stabilitatem innouatio.* Et paulò pòst: *Quòd si firmatam quis iam vetustate disciplinam labefactare in animo habeat, ac alios etiam de fratribus, secum comites trahat, hic primò quidem ab eo qui sanus sit, secretò admoneri tanquam parum sanus debet. Sin secretò curari noluerit, adhibendi erunt etiam fratres alis intelligentiores, vt est in sacro Euangelio, &c.* Id.c.30. Mat.18 16.

III. REMEDIVM. Considera, in quanta pericula hæc familiaritas, licèt initia habeat spiritualia, sæpè hominem coniiciat, vt verè dici possit de eo illud Sapientis: *Est via, quæ videtur homini iusta: nouissima autem eius deducunt ad mortem.* Et illud Apostoli: *Sic stulti estis, vt cùm Spiritu cœperitis, non carne consummemini.* De hoc periculo nõ tacuit Prou. 14.12. Gal.3.3

BASILIVS: nam in sermone de abdicatione rerum. *Iuuenis*, inquit, *siue ætate, siue animo fueris, æqualium tuorum consuetudinem defugito: ab illisque te non secus, atque ab ardentissima flamma procul abducito: quandoquidem illorum opera vsus aduersarius plerosque olim incendio dedit, & sempiterno igni cremandos addixit, ac spiritualis videlicet primò charitatis vana quadã specie illectos in teterrimam postcà Pentapolitarum voraginem præcipites deturbauit.* Et B. LAVRENTIVS Iustinianus in libro de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis: *O quot sub specie charitatis seducuntur, & seducunt? O quanti simulata pereunt dilectione? Heu quàm multi in principio purè & sine decepione conuersantes, ex nimia familiaritate paulatim infecti in immane præcipitium dilapsi sunt: eò miserabiliùs, quò fœdius? sub veræ charitatis námque prætextu in tales subintrat amor sensualitatis, &c. Sicut amat vnus singulariter, ita & amari vult, atque ex eo seductus errore ignorat se vesano amore percussum. Passione namque victus ducitur inuitus, & tyrannicè superatus ad opera carnis, quadam, vt sic dicam, necessitate abstractus & illectus, ac intentione quadam latenter palliata & polita seductus, vt suum valeat assequi appetitum, Patrum ordinationes frangit, monasterij institutiones non obseruat, &c. De verbis, de actibus mutuis, de cogitationibus obscœnis tacẽdum est, quæ sub colore charitatis omnia ex inordinata paulatim familiaritate generantur.* De talibus dicit *Apostolus: Videte ne cùm spiritu cœperitis, carne consummemini. Proinde interdicenda est assidua & priuata conuersatio in Collegiis seruorum Christi.* Solent quidam respondere, se ita per DEI gratiam esse in Spiritu fundatos, vt non pertimescendum sit lapsus periculum. Sed audiant illi quid in libro *de singularitate Clericorum* obiiciat B. CYPRIANVS.

BASIL. B. Iusti. c. 12.

Gal. 3.

Nimium, inquit, *præceps est, qui transire contendit, vbi Cyprianum conspexit cecidisse: & vehementer infrænis est, cui non incutitur timor alio pereunte.* Et paulò pòst: *Vtilius est, vt infirmum se homo cognoscat, vt fortis existat, quàm fortis videri velit, & infirmus emergat. De quare præsumptores obiurgat Apostolus dicens: Si quis putat se aliquid esse, cùm nihil sit, seipsum implanat. Ille autem tutiùs sibi consulit, qui circa malos semper infidus species quascunque noxias extimescit.* Cypr. Gal. 6.3

IV. REMED. Esto: nullum impendeat tale periculum, tamen caueri non potest, quin nimia familiaritas occasionem det multis obloquiis, suspicionibus, scandalis, odiis & auersionibus, vt obseruauit idem BASILIVS, agens de institutione monachorum. *Quoniam æquali, inquit, inter se vicissim charitate complecti omnes debẽt, iustitia violatur, quoties in communi conuentu priuatæ aliquæ coitiones reperiuntur. Qui enim vnum magis quàm cæteros, diligit, is quòd non perfectè cæteros diligat, de seipso iudicio est. Quocirca ex conuentu reiciendus est amor iste singularis, ex quo suspiciones, inuidiæque oriuntur. Vbique enim æqualitatis defraudatio inuidiæ, odiique materia existit. Quare etiam præceptum à Domino nobis est, vt imitemur bonitatem illius, qui solem suum oriri facit super bonos & malos.* Et B. IVSTINIANVS loco citato: *Interdicenda est priuata conuersatio in Collegiis seruorum Christi: quæ quanquàm in nullo alio reprehensibilis sit, sine proximorum tamen scandalo fieri nequit.* Et infrà: *Nam solent in conuersationibus familiaribus, nimiúmq; assiduis, nisi cautè agãtur, intermiscери vaniloquia, scurrilitates, detractiones & effrænati risus, per quæ mẽs distrahitur, cõpũctio dissoluitur, gratia subtrahitur, proximus malè ædificatur.* Basil. serm. 4. Mat. 5. 45.

Quoniã verò aliquis excipere posset, sibi curæ non esse, quid alij suspicentur, modò salua maneat

conſcientia,,ſaltem curet ne aliis ſit ſcandalo. *Væ homini illi*, inquit Chriſtus, *per quem ſcandalum venit.* Mat.18 8. *Prouidentes bona*, ait Apoſtolus, *non tantùm coram* Ro 12. 17. *Deo, ſed etiam coram hominibus.* Et, *Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes ſed quæ aliorum.* Et, *Eſtote ſine of-* Phil 1. 4. *fenſione Iudæis, & Græcis, & Eccleſiæ Dei, ſicut & ego per omnia omnibus placeo.* Sic exceptionem repellit 1. Cor. 10 32.33. B. CYPRIANVS libro nuper allegato, & addit: *Non iuuenibus tantùm, ſed & ſenibus congruit fratrum imbecillitati conſulere, ne ſenectus perire prouocet iuuen-* 2. Mach 6.23. 24.25. *tutem, ex qua debent omnia ſalutaria documenta procedere, ſicut Eleazarus in libro Machabæorum profitetur & dicit, Præmitti malo in infernum, quàm patrias leges deſere e, non enim ætatem noſtram dignum eſt fingere, vt multi adoleſcentium arbitrati Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum: vbi ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum, & corruptibile tempus vitæ per me ſeducantur, vt odium ac maculam ſenectuti meæ acquiram.* Deinde non modò homini pio curæ eſſe debet vt ſalua ſit conſcientia, ſed etiam vt fama, quemadmodum fuit Eleazaro. Quocirca hîc addidit Cyprianus: *Suſpicioſis tamen maiam porrigit famam, & pudicitiæ bonum fruſtrà intrinſecus laborioſa agone cuſtodit, quod forinſecus efficit infamari deſtruens magiſterium Pauli prouidentis pariter & monentis, vt quid, inquit, libertas mea iudicatur ab* 1. Cor. 10.29. *infideli conſcientia?*

V. REMED Simularque ergo deprehendes ex familiaritate tua oriri ſuſpiciones, offendicula, & obtrectationes in animis quorundam, illicò inchoatam familiaritatem diſſue, vel etiam rumpe, exemplo eorum de quibus ſcribit CLIMACVS agẽs Io. Cli gra. 26. de diſcretione: *Vidi*, inquit, *iuuenes ſe inuicem caſtiſſimè amare, ac ſecundum Deum diligentes, qui tamen dum*

aliorum conscientiam inde læsi conspicerent, convenit inter eos, vt se ad invicem ad tempus elongarent. Neque ille discessus imminuit mutuam eorum dilectionem, sed potiùs auxit, quia maculam, qua obfuscari cœperat, sustulit. *Hi pro certo*, inquit B. CYPRIANVS agens de coniugibus post votum perpetuæ castitatis segregatis, *sese inseparabiliter diligunt, qui clerio vt triumphos sibi inferant, à seipsis discedunt.* Imò consultum est eandem familiaritatẽ, antequàm oriantur eiusmodi suspiciones, vel scandala, præscindere, vti prudens magister S. ELIZABETH regis Hungariæ filiæ, & Lantgrauij Thuringiæ coniugis quondam fecit. Nam in vita eius Iacobus Mõtanus ita scribit: *Cernens prudens magister eius Conradus toto illam nisu per pietatis opera ad celsitudinem sanctæ perfectionis contendere, curandum magnopere putauit, ne quid huic intentioni, vel abesset vtile, vel adesset inutile. Proinde expendens quanto sit impedimẽto spirituali vitæ priuata erga familiares & amicos affectio, duas illi comites Isintrudem & Gutam, quarum præter cæteras singulari tenebatur amore, quamprimùm ademit. Testes fiunt lacrymæ vtrimque profusæ, quid & charitatis habuerint iunctæ, & doloris senserint separatæ, &c. Ergo geminæ familiaritatis destituta solatio, & quidem gratissimo, velut aggeris obiectu præpeditum vndique flumen altiùs excrescit, discitque superne deposcere, quicquid minus infrà consequi permittebatur.* Cum quo consentit rursum illud consilium B. Cypriani: *Præcaupandus est aditus cunctis insidiis, ne hostilitas prior obrepens occurrat improuidis. Salutare remedium est præuenire potius, quàm præueniri, & anticipare potius, quàm anticipari viribus fortibus congruit. Vbicunque fuerit prouidentia, frustrantur vniuersa contraria. Vbi autem prouidentia negligitur, omnia contraria dominantur.* Et illud Hieronymi

Cypr. de singular. clericor.

Apud Sur. Nou. 19. c. 12.

Ibid.

ad Nepotianum: *Caueto omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, antè deuita.*

VI. REMED Conſidera quæ ſint nimiæ familiaritatis indicia, hoc eſt, quibus notis cognoſcatur familiaritatem ſpiritualem tranſiiſſe in carnalem vel ſenſualem, vt tanto citiùs caueri queat. B. BONAVENTVRA in Tractatu de proceſſu religionis aſſignat ſeptem. Primum eſt, ſi familiares crebra vſurpent colloquia de rebus vanis & futilibus, de aliorum defectibus; ſi profuſi inter eos riſus & obmurmurationes contra ſuperiores. 2. ſi perueniant ad contactum manuũ, cæteratúmque corporis partium, luctas, oſcula, amplexus. 3. ſi munuſcula vtrinque impertiant crebriùs. De quo HIERONYMVS ad Nepotianum, de vita Clericorum. *Crebra*, inquit, *munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, ac deguſtatos cibos, blandáſque & dulces literulas, ſanctus amor non habet. Mel meũ, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias & lepôres, & riſu dignas vrbanitates, & cæteras ineptias amatorum in comœdiis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur, quantò magis in monachis & clericis.* 4. ſi ægrè à ſeſe mutuò, & non ſine lacrymis diuellantur: diuulſi autem ita nonnunquàm ex abſentis amici recordatione mœreant, vt deuotioni ſuæ vacare non poſſint. 5. ſi moleſtè ferant alios venari ſuorum charorum amicitiã, & inuideant eam aſſecutis 6. ſi mutuis offenſis grauiùs exacerbentur, & difficiliùs reconcilientur, dicentes, Nunquàm hoc vel illud ab eo expectaſſem. 7. ſi ſuos lapſus graviores, ipſi inter ſe non corrigant, & ad alios delatos vel defendant, vel extenuent.

Bon. proceſſ. 6. c. 16.

Hier. ep. 2.

VII. REMEDIVM. Conſid. quàm infirma ſint eorum præſidia, qui adduci non poſſunt, vt di-

das familiaritates dissoluant. Alij enim obtẽdunt natura se procliues ad cõsuetudinem paucorum. Quibus iam olim respondit B. BASIL. locis suprà citatis. Qui, inquit, *in rebus huiusmodi naturam sequitur, is planè declarat seipsum nondum ex toto à naturali defecisse affectu, sed adhuc regi carnis imperio.* Et rectè, nam natura etiam propendemus ad otium, aliáque multa vitia, & tamen nemo docet in iis obsequendum naturæ, vel carni, sed pugnandum esse contra illam. Alij obtendunt intentionem, scopúmque bonum, quem sibi habeant propositum in singulari illa familiaritate, nempe vt piis colloquiis alios ad meliorem frugem perducant. Verùm alij non ex intentione, quam non vident, sed ex externa conuersatione, quam vident, colligũt, intentionem bonam esse non posse. Alij excipiũt se nihil vnquàm mali cum eiusmodi familiaribus vel agere vel egisse. At Apostolus hortatur nos vt ab omni specie mali abstineamus. Magna autem species mali est in ea re, quæ tot gignit suspiciones, scandala, dissensiones, obloquia; imò magnum verè malum est, quod tollit boni nominis existimationem. *Melius enim est*, teste Sapiente *nomen bonum, quàm diuitiæ multæ.* Et Poëta, *Omnia si perdas famam seruare memento.*

Bas ep. 1. monast. instit.

1. Thes. 5. 22.

Prou. 22. 1.

VIDE verbo, *Adulatio, Amor sui, Colloquia otiosa, Consuetudo prava, Curiositas, Detractio, Hypocrisis, Immodestia, Immortificatio passionum, Incõstantia, Indiscretio, Inobedientia, Iudicium proprium, Linguæ abusus, Murmuratio, Tepiditas, Voluntas propria, Voluptas carnalis.*

G

GLORIA VANA.

Remedia contra gloriam vanam.

PRIMVM Remedium. Considera quid Spiritus sanctus in diuinis literis de gloria vana patefecerit. Primò enim dehortatur nos ab aucupanda inani gloria & laude, vt apud Ieremiam: *Non glorietur sapiens in sapientia sua.* Et Apostolum: *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.* Et Sapientem: *Laudet te alienus, & non os tuum.* Et, *Noli extollere te in faciendo opere tuo.* Et apud Lucam: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia serui inutiles sumus.* Non enim qui seipsum commendat, vt est in ep. 2. ad Corinthios, *ille probatus est, sed quem Deus commendat*, 2. monet nullam nobis esse causam aucupandæ gloriæ nostræ. *Quid habes*, ait per Apostolum, *quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris?* Et per Isaiam: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni.* Ac apud Ioannem: *Si ego glorifico meipsum* (ait Christus ipse, quâ homo) *gloria mea nihil est.* 3. docet soli Deo deberi omnem gloriam. *Da Domino Deo Israël*, inquit ad Achan Iosue, *gloriam.* Et in Psal. *Afferte Domino gloriam & honorem, & date gloriam laudi eius.* Et, *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Et apud Apostolum: *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Et, *Soli Deo honor, & gloria.*

Ier. 9. 23. Gal. 5. 26. Pro. 27. 2. Eccli. 10. 29. Luc. 17. 10. 2. Cor. 10. 18. 1. Cor. 4. 7. Isa 40. 6. Ioa. 8. 54. Ios 7. 19 Ps. 28. 2 Ps. 113. 9. 1. Cor. 1. 31.

II. REMED. Considera quid SS. Patres in gloriã vanam dixerint. B. CYPRIANVS in sermone de ieiunio & tentationibus: *Gloriabantur*, inquit, *aliquando discipuli (Christi) & cõplacebant sibi in miracu-*

1. Ti. 6. 17.

Ita quidem dicendi, quia ea vana nonnunquam videntur, quæ
propria & necessaria homini simplicitate exempta-
runt. Sanctus Hilarius, inquit, Scripturam ita locutam fuisse, ut
secundum id, quod videbatur non omnino esset, quod esse non
videbatur, id esset. Quod ita dicit, quia Deus, qui omnia fecit,
non videtur, & quia Christus Dominus, qui omnia redemit, non
videtur: quamvis ambo hæc videantur, & ille videat omnia, & hic
videatur.

Vocatum Amalthæum locutum esse sermonem deceptum-
rum, confirmat ille: *Quod autem, ait, vocatus sit sermo, quo*
utuntur, qui mendacia loquuntur, non mihi persuadebitur.
Quippe cum in eo sit, quod, sicut ait Virgilius, Ille dolos qui
primus erit, non ille locutus fuerit sermones, dolos quos
ipse postea fecerit? Ita & Cicero: Ut Ennius ait, Quos ego
Nectunus, &c. Non enim ipse Neptunus verba illa, quæ
Ennius facit, locutus est, sed Ennius ipse. Quæ ita sunt, ut
non ea quidem ipsa locutus sit Amalthæus, quæ ille scripsit,
sed ea, quæ ipsi scripsisse videbantur. Et Ausonius: Ut
ad fastidium, & ostentui Virginitatis illud fuit, quo-
que vile mendacium sit, se nunquam fuisse conjugem.
Quamobrem, quod hoc genus dicendi sit & honestum
& utile, & quod sit, quod ab eo, qui id dicat, non mentiri,
non pervidi credo. Non sunt demum, Quæ non videntur
esse vana. Ego quoque, in Summa quidem, illud ve-

Ioan. 1.

Virg. 2. Æneid.

Ennius.

Ausonius.

adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. AVGVSTINVS libro quinto de Ciuitate Dei: *Sanius videt, qui & amorem laudis vitium esse cognoscit.* Quod nec poetam fugit Horatium, qui ait; *Laudis amore tumes? sunt certa piacula quæ te, Ter purè lecto poterunt recreare libello.* Idem in carmine Lyrico ad reprimendam dominandi libidinem ita cecinit: *Latius regnes auidum domando spiritum, quàm si Libyam remotis Gadibus iungas, & vterque Pœnus seruiat vni.* Et rursus: *Tam est hoc vitium inimicum piæ fidei, si maior in corde sit cupiditas gloriæ, quàm Dei timor vel amor; vt Dominus diceret:* Quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem expectantes, & gloriam quæ à solo Deo est non quærentes? *Idē de quibusdam, qui in eum crediderant, & verebantur palàm confiteri, ait Euangelista: Dilexerunt gloriam hominum magis quàm Dei.* IOAN. CASSIANVS. *Septimum nobis certamen est contra Spiritum cenodoxiæ (quā nos vanam, siue inanem gloriam possumus appellare) multiformem, varium atque subtilem, ita vt quibuslibet perspicacissimis oculis non dicam caueri, sed perniderī, deprehendique vix possit.* Et infrà: *Pulchrè Seniores nostri naturam morbi huius in modum cepæ, bulborúmque describunt, quæ vno decorticata tegmine, alio rursum inueniuntur indutā: totiésque reperiuntur obtectā, quoties fuerint expoliatæ.* S. BERNARDVS in Cantica: *Gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt, dicente etiam Dauid, Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos. Fratres, si hæc scitis, nemo vestrûm velit laudari in vita ista: quia quicquid hîc fauoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris. Tibi enim vnde gloria, putide puluis, tibi vnde?*

Aug. c. 13. & 14.
Hor. li. 1. ep. ad Mecan. & carmi. li 2. ad Sall.
Ioan. 5. 44. & 12. 43.
Cass. li. 11. inst. c. 1.
Ibi c. 5.
Ber. ser. 13.
Phil. 3. 19.
Ps. 52. 6

III. REMED. Considera exemplum Christi, Ioannis Baptistæ, & Apostolorum. Nam apud Matthæum per Ioannis discipulos rogatus Chri-

Matt. 11. 3. 4. 5.

stus,

is, an ipſe eſſet Meſſias, non reſpondit ſe eſſe, l dixit id ex doctrina & operibus diiudicandum. einde de ſe agens in tertia perſona: *Ite*, inquit, *re-nciate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis. Cæci vident, udi ambulant*, &c. Adhæc non ſemel vetuit pu- icari miracula à ſe facta. Vt cùm leproſo curato xit: *Vide, nemini dixeris. Ideò enim*, inquit Chryſ. *lli dicere iubet, vt doceat non diligendam oſtentationem, gloriam. Nam quòd alio in loco ſanatum à ſe iubet be- ficium publicare, non diuulgari ſeipſum iuſſit, ſed dari riam Deo. Narra, inquiens, quanta tibi fecit Deus.* Mat. 8. 4. Chryſ. ho. 26. in Mat. Luc. 8. 39.

IOAN. BAPTISTA non aliud fuit quàm ſpe- lum contemptus humanæ gloriæ, in vita, habi- & moribus: ideò in ſolitudine omnem vitam it: ideò nec Elias, nec Propheta, nec Meſſias, m poſſet, haberi voluit. Sed vox clamantis in ſerto, qua nihil vanius & fragilius, PAVLVS Barnabas, vt eſt in Apoſtolorum Actis, cùm ſtrenſes ob ſanatum claudum diuinos honores s deferre vellent, conſciſſis tunicis ſuis exilie- nt in turbas clamantes & dicentes, *Viri quid c facitis?* Petrus quoque & Ioannes, concurren- populo ob ſimile miraculum, dixerunt: *Viri Iſ- ëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, aſi noſtra virtute aut poteſtate fecerimus hunc am- lare?* Ioa. 10. 41. Act. 14. 14. Act. 3. 12.

IV. REMED. Conſidera quanti vanæ gloriæ ntemptores fuerint alij multi Sancti. De S. Hi- rione ita ſcribit HIERONYMVS: *Sexageſimo- tio vitæ ſuæ anno cernens grande monaſterium, & mul- udinem fratrum ſecum habitantium, turbáſq; eorum, ii diuerſis languoribus, & immundis ſpiritibus occupa- s ad ſe deducebant, ita vt omni genere hominum ſolitudo r circumitum repleretur: flebat quotidiè, & intredibili* Hier. in eius vi- ta.

desiderio conuersationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus quid haberet, cur se confiteret, ait: Rursum ad seculum redij, & recepi mercedem meam in vita mea. En homines Palestinæ & vicinæ prouinciæ existimant me alicuius esse momenti, &c. Mirentur alij signa quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatem. Ego nihil ita stupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuisse. Concurrebant Episcopi, presbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoque Christianorum grandis tentatio, sed & potentes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem & oleum acciperẽt: at ille nihil aliud nisi solitudinem meditabatur. Cum qua Hieronymi admiratione consentit illud BERNARDI: *Magna*, inquit, *& rara virtus profectò est, vt magna licèt operantem magnum te nescias, & manifestam omnibus, tuam te solùm latere sanctitatem, mirabilem te apparere & contemptibilem te reputare: hoc ego ipsis virtutibus mirabilius iudico.* S. GREGOR. Turonum Episcopus, vt est in eius vita, reliquias Sanctorum semper è collo gestabat, vt quoties miraculũ ederet, non suis meritis, sed reliquiarum beneficio adscriberet. S. VDALRICVS Augustanus Episcop. cùm die Iouis sancto visi essent cum eo sacrum facientes sancti Fortunatus & Adalbero antecessores, dextera quòque manus consecrans tempore consecrationis super eum apparuisset, tempore communionis clericis, qui viderant porrectæ, os compressit, vt visum occultarent, & pòst sub pœna amittendæ vitæ vetuit, ne patefacerent. Eadem de causa, cùm morbum caducum curare posset, publicè id petentibus negauit. S. NICETIVS Treuirorum, antistes, vt auctor est Gregorius Turonicus, ad cauendam inanem gloriam, signum crucis sub veste formauit, cũ publicè curaret dæmonia-

Ber. ser. 13 in Cant.

Sur. to. 6.

Sur. to. 4.

Greg. lib. de vita Patrũ.

ium. S. ANNO Archiepiſcopus Colonienſis, cũ i cæcus quidam obuiàm fieret dicens ſe viſione nonitum, vt aqua qua manus in Miſſa abluiſſet, il- neret oculos, aſperis verbis eum repulit, vocans mpoſtorem: cæcus verò cùm à ſacri Miniſtro quam impetraſſet, viſum recepit. Et cùm poſteà ratias Epiſcopo agere vellet, longè acrius eum xcepit, quòd Deum tentaſſet. Miniſtro autem ui aquam dederat leuiter alapã infregit, ac vtri- ue prohibuit, ne ſe viuo cuiquam rem propala- ent, ſed Deo tantùm gratias agerent. S. BERNAR- VS quoque nouus ſui ſeculi Thaumaturgus, ne b crebra miracula ſibi aliquid eſſe videretur, in æc verba prorupit: *Ex Scripturis didici ſigna fieri, el per perfectos, vel per fictos. Ego nec perfectionis mihi im conſcius, nec fictionis. Nihil ergo mihi, & ſignis iſtis, uandoquidem mea illa famæ magis, quàm vitæ nouæ- im exhiberi: nec ad meam fieri commendationem, ſed ad ommonitionem potiùs, ad fructum autem aliorum, & ad uendam de me bonam opinionem.*

Sur. 20. 9. lib. 2. c. 3.

Lib. 3. vitæ. c. 6. in Su.

V. REMED. Conſidera, quàm lubricus, peri- uloſus & pernicioſus ſit morbus humanæ gloriæ. Nam velut *vmbra corpus*, teſte B. Hieronymo ad uſtochium, ita gloria ſequitur vbique virtutem, tiam in intimas ſolitudines, vt eam mactet & erdat. *In ſolitudine*, inquit Caſſianus, *quoque cunctorum mortalium conſortia gloriæ cauſa fugientem perſequi on conſiſtit. Quantoque ampliùs vniuerſum quis vitauerit mundum, tantò eum acriùs inſectatur*: Et infrà: *Omnia vitia ſuperata marceſcunt, & deuicta per ſingulos dies infirmiora reddunturi: hoc verò deiectum acriùs onualeſcit. Cetera genera vitiorum eos tãtùm impugnare olent, quos in certamine ſuperarint, hoc verò ſuos victores criùs inſectatur: quantóq; fuerit validius eliſum, tantò*

Hier. ep. 22.

Caſſ. li. 11. c. 6.

Ib. c. 7.

lib. c. 4. *vehemẽtiùs victoriæ ipsius elatione congreditur.* Et rursum: *Cui sub specie nitidæ vestis cenodoxiam non potuit diabolus generare, pro squalida & inculta conatur inserere. Quem scientiæ & elocutionis ornatu nequiuit extollere, grauitate taciturnitatis eludit. Si ieiunet palàm, gloria vanitatis pulsatur. Si illud contemnendæ gloriæ causa contexerit, eodem vitio elationis obtunditur.* Denique hic vnus morbus, omnibus virtutum thesauris, & beatitudine æterna nos expoliat. Clarè enim apud Matthæum Christus dixit, ieiunantem, orantem, vel eleemosynas dantem, vt videatur ab hominibus, recepisse in hoc mundo mercedem suam, ac idcirco frustrà expectare æternam. Qua de causa rectè suprà B. BASILIVS, vanam gloriam omnium spiritalium bonorum latronem, Chrysost. verò *matrem gehennæ* appellauit.

math. 6 1.

Bas. cõst. mon c. 11.

Chry. ho. 17. in ep. ad Rom.

VI. REMEDIVM. Considera quàm vilis, fluxa, & caduca sit omnis humana gloria, laus, & celebritas nominis, quam tanto studio homines huius seculi venantur, *Mihi pro minimo est*, aiebat Apostolus, ab *hominibus iudicari, aut ab humano die*, id est, fauore & existimatione humana. Imò Christus ipse dicit: *Si glorificare me voluero, gloria mea nihil est.* Sicut enim vmbra corporis, quocunque tandem colore corpus imbutum sit, semper nigra est, imò nihil quod subsistat: sic omnis huius seculi gloria, quam Patres vmbræ comparant, quacunque tandem ex re nascatur, siue ex virtute vera, siue ex scientia, vel potentia, nonnisi inane quid est in sola opinione consistens, siue eius qui honorat, siue qui honoratur. *Hæc inanis gloriæ natura est*, ait NAZIANZ. ad Nemesium Gentilem, *vt statim decidat. Nihil hominum gloria*, inquit B. CHRYSOSTOMVS, *vilius. Nônne vides personas, quas in scena ver-*

1 Cor. 4 3.

Ioan. 8. 54.

Chryſ. ho. 43. ad pop.

antes induuntur, quàm sint pulchræ & splendidæ? potes
nihi talem aspectum in veritate monstrare? nequaquàm.
Cunquid unquam earum amore captus es? Non. Quare?
uia vacuæ sunt, & imitantur pulchritudinem, pulchræ
amen non sunt. Similiter & gloria inanis est, & gloriam
uidem imitatur, non tamen est gloria. Dic enim mihi,
uid habet boni à multis circumspici? Sicut enim larua oc-
ultat vilitatem hominis vsque ad vesperam, dimisso au-
m theatro, vnusquisque apparet quod est: ita si post mul-
is tuas laudes auditas domum reuertare, & solus sis, om-
is gloria defluxerit. In forum processisti, præsentes in te
ouertisti? quid amplius? nihil, extinctum est, & euanuit
anquàm fumus diffusus. Quantæ sunt hæc quæso stolidi-
tus, quãtæ dementiæ? Ad vnum itaque spectemus, quo-
odo Deus nos laudet. Et paulò post: Non potest gloriæ
rnus homo, non omnium seruus esse, & ipsis seruilior
ancipiis. Nec enim talia præcipimus seruis nostris, qua-
a captiuis suis illa, turpia & dedecore plena negotia lo-
uifacit, & pati, & quò obsequentiorem viderit, hoc im-
rium plus adauget. Fugiamus itaque hanc seruitutem,
giamus. Dicet aliquis, Qualiter poterimus? Si philoso-
hemur de terrenis, si cogitemus, quòd præsentia omnia
mnium & vmbra sint.

VII. REMED. Considera tuam vilitatem. Primum, quòd terra sis, & in terram breui fortè editurus. Hoc remedium est S. BASILII scribentis in verba Moysis, Attende tibi ipsi. *Tibi*, inquit, *sirè places ob opes, vel auitæ gentis claritudinem? immerito gaudio subsilis ob patriæ celebritatem? ob elegantiam corporis? ob honores ab omni gradu tibi delatos? Attende tibi ipsi. mortalis enim tu, quippe terra es, & in terrã abibis. Vbi iã dic, qui ciuitatum amplissimos magistratus capessebant? Vbi inuicti rhetores? vbi exercituũ Duces? vbi tyranni? Nónne omnia puluis? non sunt in fabulam ver-* *Basil.* 3. *Deu* 15. 9 *iuxta* 70.

ſa omnia? Memoria vitæ eorum in quàm paucis oſſibus retinetur? In horum ſepulchra deflecte parumper oculos, poſſéne teſperas diſcernere inter famulum & dominum, pauperem & divitem? vinctum, & eum à quo vinctus
1.Cor.4 *erat, Regem?* SECVNDO, quòd quicquid laude vel
7. 2. gloria dignum habes; acceperis à Deo. *Quid habes,*
Cor.3. ait Apoſtolus, *quod non accepiſti? Si autem accepiſti,*
5. *quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Et, *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quòd ſi ne ad cogitandum quidem bonum ſufficientes ſumus, quantò minùs ad eloquendum & agendum: Vnde Chriſtus:
Ioa.15.5 Oſ.13.9 *Sine me,* inquit, *nihil poteſtis facere.* Et nobis ſolùm
Bern. peccatum eſt, at boni nihil. Oſee ait: *Perditio tua*
ſer.13. *Iſraël, tantum modò in me auxilium tuum.* Et B. BERNARDVS in Cantica: *Tibi,* inquit ô homo, *vnde gloria? putide pulvis. Vnde tibi? De vitæ ſanctitate? Sed Spiritus eſt qui ſanctificat: Spiritus non dico tuus, ſed Dei. Et ſi prodigijs aut ſignis effulgeas, in manu tua ſiunt, ſed virtute Dei. An blanditur populares fauor, quod verbum bonum, & bene fortè deprompſeris? ſed Chriſtus donauit os & ſapientiam. Nam lingua tua quid niſi calamus ſcribæ? & hoc ipſum mutuò accepiſti, talentum creditum eſt, repetendum cum vſura.* Si dicas, Deum agnoſco auctorem omnium bonorum, quæ habeo, ſed interim mea ſunt, quæ mihi Deus dedit. Fateor tua eſſe, ſed ita, ſicut ille tua eſſe voluit. Voluit autem te illis rectè vti ad tuam aliorúmque ſalutem, non autem inde gloriari, ſicut Pater filio dat veſtes ad honeſtatem vel neceſſitatem, non vt inde inſoleſcat. Rides puerum ſi ob plumulam galero impoſitam ſibi vehementer placeat: quantò magis ridet te Deus, ſi ob ſcientiæ, nobilitatis, vel pietatis donum aliquod immodicè te efferas,

IIII. REMED. Quoad fieri poteſt virtutes occulta, & occaſiones captandæ gloriæ refu- quod remedium ſuggeſſit Dominus ipſe, cùm d Matthæum iubet orantem ſeſe recipere in- cubiculum, & ieiunantem lauare faciem, & moſynam dantem ita dare vt neſciat ſiniſtra l faciat dextra. Sicut enim theſaurus abſcon- s tutior eſt à latronibus, & virgo domi clauſa liùs caſtitatem ſeruat, quàm quæ per vias va- ir, ita virtus occultata, à vana gloria & diaboli ieis ſecurior eſt. *Sicut veſtem pretioſam*, inquit yſoſtomus, *cùm in publico ponimus, plurimos ad in- s prouocamus: ſi verò domi recondamus, in tuto cun- eruabimus: ſic ſi opes virtutum palàm quaſi vena- aſſiduè portemus in mente, inimicum irritamus ad im: ſin verò nemo alter id ſcierit, niſi quem nulla oc- latent, tutiſſimo in loco conſiſtent.* Et B. GREG. in gelia. *Inuentus theſaurus abſconditur, vt ſeruetur, ſtudium cœleſtis deſiderij à malignis ſpiritibus cuſto- non ſufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abſcon-*

In præſenti etenim vita quaſi in via ſumus, qua ad iam pergimus. Maligni autem Spiritus iter noſtrum ſi quidam latrunculi obſident: deprædari ergo deſide- qui theſaurum publicè portat in via. Hoc autem dico, vt proximi opera bona noſtra non videant, cùm ſeri- u ſit: Videant opera veſtra bona, & glorificent Pa- veſtrum qui in cœlis eſt: ſed vt per hoc quod agimus, les exteriùs non quæramus. Sic autem ſit opus in pu- , quatenus intentio maneat in occulto, vt & de bono e proximis præbeamus exemplum, & tamen per inten- em, qua Deo ſoli placere quærimus, ſemper optemus ſe- um.

Hom. 3. in Mat.

Greg. ho. 12.

Mat. 5. 16.

X. REMED. Aſſuefac te vt omnes actio- tuas, maximè manè, ad gloriam Dei referas,

1. Cor. 10. 31. secundùm consilium Apostoli: *Sive manducatis, inquit, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Quod remedium dedit IOAN. CASS. his verbis: *Athleta Christi, qui verum & spiritalem agonem certare desiderat, hanc multiformem bestiam tali remedio poterit euadere, si primitus nihil proposito vanitatis & inanis gloriæ capessendæ gratia fieri permittat. Deinde quæ bono initio fecerit, obseruatione simili custodire nitatur.* Quo autem constantius id facias, optimum erit Deum quasi præsentem & operum nostrorum

Cass. li. 11. inst. c. 18.

Ps. 15. 8. spectatorem cernere, & dicere cum regio Propheta: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper.* Ita consulit S. BASILIVS in regulis breuioribus. Nam posita quæstione, quomodo quis possit captandæ humanæ laudis vitium declinare? respondit: *Si sibi certò persuaserit, vbique Deum adesse. Siquidem est nemo, qui cum in oculis Domini sit, cum illius dedecore, conseruo suo malit gratiosus esse, quàm Domino.*

Basil. q. 34.

Chrys. ho. 43. ad pop

Idem suadet CHRYSOSTOMVS: *Cum aliquid boni faciens cogites, quod & hominibus oporteat ostendere, & aliquos facti spectatores quæras, cogita quòd Deus videt, & omnem illam extingues concupiscentiam, de terra recede, ad illud cæleste respicias theatrum. Homines enim licèt laudarint, mox tamen accusant, vel inuident, vel carpunt; & vt non faciant hoc, tamen nihil laudato prosunt. Deus verò non ita facit, sed gaudet, nostra laudans merita.* Et alibi: *Non vides in equorum ludis, quomodo hi qui equos agitant, non aduertunt plausum populi assidentis, nec voluptatem ex eo plausu capiunt, sed in vnum Regem in medio sedentem oculos intendunt, ac ad nutum illius attendentes, totam multitudinem despiciunt. Hos & tu imiteris, non magni faciendo hominum famam, sed sententiam iudicis iusti exspectando, atque ad nutum eius omnia dirigendo.*

Chrys. ho. 5. in Gen.

X. REMED. Consídera exempla eorum qui-
is vanæ gloriæ aucupium malè cessit. Primum
: Luciferi Angelorum principis, qui plus æquo
› naturæ gratiæque dona elatus cum sociis ad
rtara deturbatus est: quo exemplo Christus ad
ucam terruit 72. discipulos, cùm gloriarentur, *Luc.*10.
iòd dæmonia ipsis subiicerentur, dicens: *Vidi* 18.
tanam, sicut fulgur de cælo cadentem. Alterum est
dæ protoplasti, qui paradiso exterminatus est,
›òd diuinitatem in scientia boni & mali, suasu
rpentis affectasset. Tertium est Ezechiæ regis, *Gen.*3.5
ii quòd Babyloniæ regis Legatis ex ostentatione 4.*Reg.*
uadam thesauros omnes suos spectandos exhi- 20.13.
uisset, à Domino per Isaiam Prophetam graui-
r increpatus est, eique denunciatum est omnes
los vnà cum filiis in Babylonem deportatum
i. Quartum est Pharisæi apud Lucam, qui quòd *Luc.* 18
c fastu quodam bona sua opera prædicasset, & se 14.
ublicano peccatori antepositisset, Publicano à
›omino posthabitus est, & iustificationis bene-
cio priuatus.

XI. REMED. Considera indicia, ex quibus
›gnoscas te expugnasse vanam gloriam. Primum
st, si molestè feras te ab aliquo laudari. *Laus enim,* *Greg.*
inquit B. GREGORIVS, *iustos cruciat, iniquos exal-* 26.
t: sed iustos cùm cruciat, purgat: iniquos verò dum le- *Mor.c.*
ficat, reprobos monstrat. Et pòst: *Cum verò iusti sua* 23.
æconia in Dei laudem tendere sentiunt, ea etiam desi-
derabiliter amplectuntur. Exemplum habes in AVGV-
TINO, qui in libris Confessionum agens de tenta- *Aug.*10
ione gloriæ: *Quotidiana,* inquit, *fornax nostra est* *Conf.c.*
humana lingua. Tu nosti de hac re ad te gemitum cordis 37.&
mei, & flumina oculorum meorum: Neq; enim facilè colligo *ep.*64.
tàm sim ab ista peste mundatior, & multum timeo occulta

mea, quæ norunt, oculi tui, mei non. Alterum eſt ſi deleſteris quidem aliquãtulùm laudibus tuis, plus tamen ipſa veritate. *Contriſtor*, ait ibidem Auguſt. *aliquando laudibus meis, cùm vel ea laudantur in me, in quibus ipſe mihi diſpliceo: vel etiam bona leuiora pluris æſtimantur, quàm æſtimanda ſunt.* Et rurſum: *Quid igitur tibi in hoc genere tentationis Domine confiteor? quid? niſi delectari me laudibus, ſed ampliùs ipſa veritate, quàm laudibus?* Tertium eſt, ſi gaudeas, vel certè optes gaudere cum Apoſtolis in contumeliis & iniuriis pro Chriſto: quod altiſſimum genus eſt imitandi Chriſtum, qui opprobriis ſaturatus dicitur, vt non puderet nos aliquam ſubire pro eo ignominiam, maximè cùm ſæpe neceſſe ſit: nam, vt docet Chryſoſtomus in Geneſin, *fieri non poteſt, vt qui virtuti dediti ſunt, ab omnibus bene audiant.*

Aug. ſ. 41.

Thre. 3. 30.

Chr. ho. 23.

XII. REMED eſt oratio, ac Chryſoſtomus quidem exiſtimat non eſſe aliud remedium contra vanam gloriam. Ita enim loquitur in opere imperfecto: *Omnia mala quæ ſunt in mundo habent cõtraria bona per quæ ſuperentur, vt putà fornicatio caſtitatem, ſuperbia humilitatem, iracundia mãſuetudinem. Et nullum eſt malum, quod non habeat contrarium bonum, excepta vana gloria. Ita quantauis bona feceris voleus cõpeſcere vanam gloriam, tantò magis excitas eam. Et cauſſa eſt iſta, quia omne malum ex malo naſcitur, ſola autem vana gloria de bono procedit, & ideò non extinguitur per bonũ, ſed magis nutritur. Demq; inter homines peccatores tentatio vanæ gloriæ non habet locum. Fornicarius enim, aut raptor, quomodo tentetur in gloria vana, qui non habet vnde glorietur? Ergo nullum remedium poteſt eſſe contra vanam gloriam, niſi oratio ſola. Et hæc ipſa vanitatem generat, niſi cautè proſpexeris, ſi forte bene oraueris.*

Chryſ. ho. 15. in Mat.

VIDE verbo, *Ambitio*, *Amor ſui*, *Immortifica-*

paßionum, Præſumptio, Superbia, Veſtium luxus, Vindicatio iniuriæ.

GVLA.

Remedia contra Gulam.

REMED. Conſidera ſacræ Scripturæ dicta. 1. Primò enim hortatur vt eam fugiamus: vt in Salomonis Prouerbiis: *Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad vorandum conferunt.* Et apud Eccleſiaſticum: *Vtere quaſi homo frugibus, quæ tibi apponuntur, ne cùm manducas multùm, odio habearis.* Et apud Apoſtolum: *Sicut in die honeſtè ambulemus, non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, &c. ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.* 2. docet ea prouocare diuinam iram, vt ab Adam & Eua, ob fructum arboris vetitæ deguſtatum. Huic enim dictum eſt: *Multiplicabo ærumnas tuas, in dolore paries filios.* Illi verò: *Maledicta terra in opere tuo, in ſudore vultus tui veſcêris pane.* Deinde ab eorum illis tempore Noë; *In diebus Noë*, inquit Lucas, *edebant, & bibebant, vſque ad diem, qua intrauit Noë in arcam, & venit diluuium, & perdidit omnes.* Item filiis Iſraël faſtidientibus manna: *Adhuc carnes*, ait in Numeris, *erant in dentibus eorum, & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis.* Et in Deuteronomio: *Filius veſter comeſſationibus vacat & luxuriæ, atque conuiuiis, laboribus obruet eum populus.* Et apud Iſaiam: *Comedamus, & bibamus*, aiunt guloſi, *cras enim moriemur.* *Et reuelata eſt in auribus meis vox Domini: Si dimittetur*

Prou. 23.20.

Eccl. 31. 19.

Rom. 13. 13.14.

Gen. 3. 16.&17

Luc. 17. 27.

Nu. 11. 33.

Deut. 21.20.

Iſ. 22. 13.

iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum. 3. Excludit gulosos beatitudine æterna. nam in epistola ad Galatas, comessationes & ebrietates numerantur inter manifesta opera carnis, regno cœlorum excludentia. Et Christus apud Lucam ait: *Væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram: Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis.* Et dives epulatus quotidiè splendidè, sepultus est in inferno. Apostolus quoque affirmat comessatores non seruire Deo, sed ventri. *Huiusce-modi*, inquiens, *Christo Domino nostro nõ seruiũt, sed suo vẽtri.* Et, *Quorũ Deus vẽter est, & gloria in cõfusione ipsorũ, qui terrena sapiunt.* 4. tradit hoc vitio etiã iacturã fieri in bonis externis. Esau enim nimia ardens cupiditate edulij lenticulæ primogenita fratri vẽdidit, vt est in Gen. Et Sapiens ait: *Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, nõ ditabitur.*

Gal. 5. 19. *Luc. 6. 24. 25.* *Luc 16. 19.* *Ro 16. 18.* *Phil. 3. 19.* *Gen. 25. 33.* *Pro. 21. 17.*

II. REMED. Considera censuram SS. Patrũ in gulam. S. BASILIVS in sermone de abdicatione rerum. *Cave ne te adversarius simili atque primum parentem peccato circumveniat, & quã primùm de paradiso deliciarum expellat. Nam qui callida escæ obiectione ita malitiosè vita illum spoliavit, & item* IESVM *eodem modo supplantaturum speravit, nihil est quod is vereatur, etenim præsentissimum hoc esse venenum ille intelligit, &c. Vt enim fons aquæ si in plures sit rivulos dissectus, vicina omnia loca herbarum viriditate convestit, sic vitium gulæ, si per cordis tui venas se distraxerit, indéque sensus tuos omnes irrigarit, & libidinum multarum sylvam in te conseverit, animũ tuũ ferarum habitaculum efficiet.* S. AMBROS. de Cain & Abel: *Plurimos gula sua occidit, nullum frugalitas: innumeris vina nocuerunt, nulli parsimonia. Plerique inter epulas fudêre animas, & mensas proprio replevêre sanguine. Aliis eruditas vo-*

Basil. Gen. 3. 1 *Mat. 4. 3.* *Amb. l. 2. c. 5.*

ſimul rapuit & ſenſum, & ſi aliquibus eruditas
ia non fuit, his ruinam fecit ebrietas. Poſtremò audi,
s Chriſtus excludat. Cùm intrauerit, inquit, paterfa- Luc. 13.
as, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſa- 25.
tium dicentes: Aperi nobis, & reſpondens dicet, Neſ-
vos, vnde eſtis? recedite à me operarij iniquitatis. Tunc
pietis dicere, Manducauimus coram te, & bibimus, &
lateis noſtris docuiſti. Et dicet vobis, Neſcio vnde eſtis.
diſtis quid de manducantibus dixerit? S. HIERO- Hier. li.
MVS in Iouinianum. *Eſus carnium, & potus vini,* 2.
triſque ſaturitas ſeminarium libidinis eſt. Et paulò
t: *Quòd ſi quis exiſtimat & abundantia ciborum po-*
úmque ſe perfrui, & vacare poſſe ſapientiæ, hoc eſt, &
ſari in deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, ſeipſum
ipit, S. CHRYSOST. in Ioannem, *Nihil gula perni-* Chry.
ius, nihil ignominioſius eſt: hæc obtuſum & craſſum ho. 44.
enium, hæc carnalem animam reddit: hæc cæcat intel-
um, non ſinit, vt quicquam perſpiciat. IOAN. CASS. in Caſſ. li.
titutionibus monaſticis: *Non ſola crapula vini* 5. c. 6.
rem inebriare conſueuit, verùm etiam cunctarum eſ-
í nimietas vacillantẽeã ac nutabundam reddit, omni-
integritatis ac puritatis contemplatione deſpoliat. S. Greg.
EG. in Moralib. *De ventris ingluuie inepta lætitia,* lib 31. c.
vilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſus 31.
a intelligentiã propagãtur, B. ISID. de sũmo bono: Iſid. li 2
t omnes carnales cupiditates per abſtinentiã reſecan- c. 42.
ita omnes animæ virtutes edacitatis vitio deſtruũtur.

II. REMED. Conſidera hunc gulæ morbum
e omnes alios tibi eſſe curandum. Nam S. BA- Baſ. de
IVS dum inſtituit Virgines, & alios ad virtutis vera
fectionem tendentes: *Ante omnia,* inquit, *aduer-* Virgin.
ſum virgo tota intentione pugnabit, fontéſque vo-
atum ventris, & impudicitiæ fomitem inde manan-
principio caſtitatis ſtudio & ardore ſiccabit, &c. Ven-

tre enim distento epulis, necesse est, ea quæ sub ipso sunt membra ex humoris redundantia ad propria & naturalia officia moueri. Et CASSIANVS: *Prima nobis calcanda est* Cass li. 5. inst. c. 14. *gulæ concupiscentia, & eò vsque extenuanda mens non solùm ieuniis, verùm etiam vigiliis, lectione quoque, & crebra compunctione cordis, in quibus se forsitan vel illusam, vel victam reminiscitur, &c. donec ipsius cibi refectionem non tam iucunditati concessam, quàm oneris vicem sibi impositam recognoscat.* Et infrà: *Ob quod ciborum non solùm superfluus appetitus virtutum contemplatione calcandus, sed etiam ipsi naturæ necessarius tanquàm castitati contrarius, non sine cordis anxietate sumendus est.* Isid. li. 2. c. 42. Consentit B. ISIDORVS de summo bono: *Nemo potest virtutum perfectionem attingere, nisi prius ventris edomuerit ingluuiem.* Et ante eum B. GREGORIVS in Gregor. 30. Mor. c. 26. Moralibus: *Nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam ventris concupiscentiam carnis incentiua demicerit.* Et iterum: *Dum venter non restringitur, per carnis concupiscentiam simul cuncta virtutes obruuntur.*

IV. REMEDIVM. Consídera modos, quibus gula delinquitur, vt vnicuiq; congruentia adhibeátur antidota. Eos accuratè expoſuit eodem loco B. GREG. Quinq; *nos modis gulæ vitiũ tentat. Aliquando námque indigentiæ tempora præuenit, aliquando verò tempus non præuenit, sed cibos lautiores quærit, aliquando qualibet sumenda sint præparari accuratiùs expetit, aliquando autem & qualitati ciborum & tempori congruit, sed in ipsa quantitate sumẽdi mensurã moderatæ refectionis excedit, nonnunquã verò & abiectius est quod desiderat, & tamẽ ipso æstu immẽsi desiderij deterius peccat. Mortis quippe sẽtẽtiã patris ore Ionathas mouit, quia* 1. Reg. 14. 44. *in gustu mellis constitutum edẽdi tempus anteceßit. Et ex Ægypto populus eductus in eremo occubuit, quia deßecto*

ina cibos carnium petiit, quos laniores putauit. Et pri- Num.11
filiorum Heli culpa ſuborta eſt, quòd ex eorum voto 33.
rdotis puer non antiquo more carnes vellet de ſacrifcio 1. Re. 2.
nes accipere, ſed crudas quæreret, quas accuratius ex- 15.
ret. Et cùm ad Hieruſalem dicitur: Hæc fuit iniquitas Ezech.
oma ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundan- 16. 49.
apertè oſtenditur, quòd idcirco ſalutem perdidit, quia
ſuperbiæ vitio menſuram moderatæ refectionis exce-
Et primogenitorum gloriam Eſau amiſit, quia magno
deſiderij vilem cibum, ſcilicet lenticulam, concupiuit:
m dum vendendis etiam primogenitis prætulit, quo in
m appetitu anhelaret, indicauit. Neque enim cibus,
appetitus in vitio eſt. CASSIANVS tres tan- Caſſ.
modos ex dictis aſſignat, primum, ſecundum, collat. 5. c.
quartum. 11.

J. Antidotum contra primum modum.

RIMO modo medeberis, ſi obſerues certum tempus comedendi, & prandij & cœnæ. Vnde

ASSIANVS: *Monachus hanc imprimis cau-* Caſſ. li.
em ſibi indicat, vt non potus quicquam, non eſus vlla 5. inſt. 5.
ſtatione deuictus, ante ſtationem legitimam, commu- 20. &
q; refectionis horam extra menſam percipere ſibimet 23.
us indulgeat, &c. Similiter quoque canonicum ſomni
us, menſurámq, cuſtodiat. Et alibi: *Ante horam ca-* Coll. 5.
cam, inquit, *abſolutio ieunij nullatenus præſumẽda* c. 11 &
&c. hinc enim *monaſterij odiũ gignitur, atq; exinde* 17.
or, & intolerantia eiuſdem concreſcit habitaculi:
ſine dubio mox diſceſſio, aut fuga velociſſima ſubſe-
it. Quòd ſi aliquando difficile tibi ſit inediam V. P.
ie ad ſtatam horam ſuſtinere, imitare exem- parte 2.
n eius, qui in vitis Patrum cùm autore dæ- c. 3.
ie fame vrgeretur hora prima diei, imperauit
,vt expectaret vſque ad tertiam: & cùm tertia

esset, vsque ad sextam: & cum sexta, porrò vsque ad nonam, quæ erat stata prandij. Qua exercitatione secundò, tertióve repetita, sic dæmonem, famémque vicit, vt nec post biduum esuriret. Ad hoc antidotum pertinet illud Ecclesiastæ: *Væ tibi terra, cuius Principes manè comedunt. Beata terra, cuius Principes vescuntur in tempore suo*, id est, stato, ait Greg. Thaumaturgus in huius loci commentario.

Eccli. 10. 16. 17.

II. *Antidotum contra modum 2. & 3.*

SECVNDO contra lautitiem, & laboriosum apparatum eduliorum, ama viliores & communes atques parabiles cibos. Sic enim monet B. BASILIVS: *Omnibus in locis*, inquiens, *cibus qui sit ad victum necessarius solerti ratione inquirendus, condimentorúmque elaboratæ blanditia, vt voluptatis illecebræ repudiandæ.* HIERONYM. contra Iouinianum: *Ne tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comesos magno partos & perditos labore doleamus. Olerum, pomorum ac leguminum, & facilior apparatus est, & arte impendiisque cocorum non indiget, & sine cura sustentat humanum corpus, moderatéque sumptus leniori digestione concoquitur.* Et infrà: *Epicurus voluptatis assertor omnes suos libros repleuit oleribus & pomis, & vilibus cibis dicit esse viuendũ, quia carnes & exquisitæ epulæ ingenti cura ac miseria præparentur.* CASSIANVS in institution. monasticis: *Est cibus eligendus non tãtùm qui cõcupiscentiæ flagrantis æstus temperet, minúsque succẽdat, verùm etiam qui ad parandum sit facilis, & quem ad comedendum opportuniorem vilioris pretij cõpendium præstet, quíque sit conuersationi fratrum esuique communis?* Et paulò pòst: *Quicquid autem extra consuetudinẽ præsumitur vsumque communem, vt vanitatis & gloriæ, atque ostẽtationis morbo pollutũ, antiquissima Patrũ traditio*

Basil. de vera Virgin.

Hie. li. 2.

Cass. li. 5. c 23.

notauit. NEQVE ideò, siue secularis, siue religiosus sis, arceris ab omnibus lautioribus mensis, quando vel necessitas, vel honestas, vel obedientia maioribus debita exigit. Constat enim Christum Dominum & nuptiis, in quibus lautiores cibi apponi solent, aliisque conuiuiis diuitum interfuisse. Et charitas sæpè persuadet, vt de consueta seueritate aliquid remittamus, ad recreandos hospites, quorum conuersatio nobis proficua est, vel quibus consuetudine nostra commodare possumus. Id modò dico, dum hi respectus absunt; nos quantùm in nobis est subterfugere debere istas lautitias.

III. Antidotum contra modum quartum.

QVARTVS Gulæ morbus iuxta S. Gregorium erit, quando in quantitate sumendi mensuram moderatæ refectionis exceditur: cui medebere, si tantum cibi sumas, quantum ad vires corporis pro ratione status, & officij, quod exerces, corroborandas satis fuerit. Certa enim mensura, quæ omnibus sit communis, præfigi non potest. Quod enim vni parum est, alteri satis est: & vbi hic peccat vitio gulæ, ibi ille nimia se macerat abstinentia. Ita tradit B. BASILIVS: *Quoniam*, inquiens, *innatum nobis corporis vehiculum, neque nimis laxando frena, neque rursus immodicè illa retinendo ad virtutis cursum producere oportet, idcirco, & corporum status, & habitus, & ciborum qualitates solerter explorare cõueniet, vt valido quidem ac vegeto corpori frena immittamus, & per inediam frigidioresque cibos redundantiã caloris arceamus: porrò senili & frigescẽti cibi potúsq; adiumentũ ad sustentandas vires ingeramus.* Basil. de Virgin.

Idẽ habet Cassianus. Vt verò cognoscas, quãtum cibi cuique Cass. coll. 2. c. 22

sufficere ad vires corporis tuendas debeat, S. Do-
Dent. serm. 9. ROTHEVS, & alij Sancti præscribunt: Vt quisque experientia magistra discat & obseruet, quanta cibi copia soleat stomachum grauare, ac deinde paulatim de illa copia detrahat, donec nullam ampliùs in digestione sentiat difficultatem. Contrà quoque notet, quanta cibi tenuitas & parsimonia imbecilliorem reddat, vt officio quod sustinet ægrè facere satis possit. Quo animaduerso paulatim eò vsq; commeatum augeat, donec integræ suppetant vires ad omnes functiones consuetas explendas. Quam ergo quantitatem cibi sufficere tibi re ipsa cognoris, eam ordinariè vsurpa. Quòd si dubius & anceps hæreas, quanta cibi copia tibi sit necessaria, potiùs naturali inclinationi repugna, quàm faue, eò quòd, vt vulgò fertur, appetitus sit nequàm, & colore necessitatis facilè in fraudem
Eph. 5. 29. inducamur, *nemo enim carnem suam*, inquit Apostolus, *vnquàm odio habuit, sed nutrit, & fouet eam.*

IV. *Antidotum contra modum 5.*

QVINTVS gulæ morbus erat nimio desiderij æstu ferri in viliores cibos, instar Esau in edulium lenticulæ, quem morbum & alij Patres
Basil. notarunt, vt S. BASILIVS in sermone de abdicatione, dum ait: *Gulæ vitium non in escarum copia naturæ suæ vim exerere nouit, sed in voluptate, atque gu-*
Aug. c. 12. *statu licèt modicis admodùm vtare.* Et B. AVGVSTINVS libro 3. de doctrina Christiana: *Fieri potest, vt sapiens pretiosissimo vtatur cibo sine vitio cupiditatis: insipiens autem fœdissima gulæ flamma in vilissimum ardescat.* Antidotũ autem huius morbi generale est, nempe, vt nimiam cupiditatem coerceas: quæ

ad imperatoris, ut vel quotidie adeatur. Vnde
Cyrus ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad me ve-
niendi causa venerit, cum ad fores meas ad-
fuerit, ne abeat. Xenophon. Cyr. lib. 8. Ita
Cyrus ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad me
venerit, cum ad fores meas adfuerit, ne abeat,
inquit. Non enim opportet eum venire ad me, ubi
ego sim, sed ubi ego ipse ad fores meas adfuerim.
Ita Cyrus ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad me
venerit, ad cor meum, ut mihi videtur, ad
animum meum, ut ego ipse existimo, ad ani-
mum meum, ut ego ipse sentio, ad me ipsum
venerit, ubi ego sim, ne abeat, inquit. Non enim
opportet eum venire ad me, ubi ego sim, sed ubi
ego ipse ad fores meas adfuerim. Ita Cyrus ad Cyaxarem,
Si quis, inquit, ad me venerit, ubi ego sim, ne abeat,
inquit. Non enim opportet eum venire ad me, ubi ego sim,
sed ubi ego ipse ad fores meas adfuerim. Ita Cyrus ad Cyaxarem,
Si quis, inquit, ad me venerit, cum ad fores meas adfuerit, ne abeat.

R. Rex a Quæstore accusatur. Ita Cyrus
ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad me venerit, cum ad fores meas adfuerit, ne abeat.
Non enim opportet eum venire ad me, ubi ego sim, sed ubi ego ipse ad fores meas
adfuerim. Ita Cyrus ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad me venerit, ubi ego sim, ne
abeat, inquit. Non enim opportet eum venire ad me, ubi ego sim, sed ubi ego ipse
ad fores meas adfuerim. Ita Cyrus ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad me venerit, cum
ad fores meas adfuerit, ne abeat. Non enim opportet eum venire ad me, ubi ego sim,
sed ubi ego ipse ad fores meas adfuerim. Ita Cyrus ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad
me venerit, ad cor meum, ut mihi videtur, ad animum meum, ut ego ipse existimo,
ad animum meum, ut ego ipse sentio, ad me ipsum venerit, ubi ego sim, ne abeat,
inquit. Non enim opportet eum venire ad me, ubi ego sim, sed ubi ego ipse ad fores
meas adfuerim. Ita Cyrus ad Cyaxarem, Si quis, inquit, ad me venerit, ubi ego sim,
ne

Domine, qui non rapiatur aliquantulùm extra metas neceßitatis? quiſquis eſt, magnus eſt, magnificet nomẽ tuum. Ego autem non ſum, quia homo peccator ſum. Et iterum: *Hoc me docuiſti, vt quemadmodum medicamenta, ſic alimẽta ſumpturus accedã.* Et infrà: *Quia quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt. Sæpe incertum fit, vtrùm adhuc neceſſaria corporis cura ſubſidium petat, an voluptuaria cupiditatis fallacia miniſterium ſuppetat. Ad hæc incertũ hilareſcit infelix anima, & in eo præparat excuſationis patrocinium, gaudens non apparere quid ſatis ſit moderãtione valetudinis, vt obtentu ſalutis obumbret negotium voluptatis.* Et rurſus: *His tentationibus quotidiè conor reſiſtere, & inuoco dextrã tuam ad ſalutem meam, & ad te refero æſtus meos, quia conſilium mihi de hac re nondum ſtat. Audiui vocem tuam. Poſt concupiſcentias tuas ne eas, & à voluptate tua auertere. Omnia poſſum, inquit Apoſtolus, in eo qui me confortat. Da quod iubes, & iube quod vis.* Hæc ille. Hæc autem non eò dicta ſunt à Gregorio & Auguſtino, vt velint nullam debere eſſe in cibo oblectationem, ſed id tantùm cõtendunt, non eſſe oblectationem illam quærendam tanquã ſcopum & finem, ac ideò amplectendam tantùm, quatenus ſeruit neceſſitati. Quanquàm ſeruus Dei hoc longiùs à gulæ vitio diſcedet, quò ſyncerius ſolam neceſſitatem in cibo ſpectarit, & quæſierit. Spectabit autem, quando veras voluptates in diuinarum rerum contemplatione fuerit aucupatus.

Eccli. 18. 30. Phil. 4. 13.

Caſſ. li. 5. inſt. c. 14.

Nequaquàm enim, inquit CASSIANVS, *poterimus eſcarum præſentium ſpernere voluptates, niſi mens cõtemplationi diuinæ defixa, amore virtutum potiùs, & pulchritudine cæleſtiũ delectetur.* Deinde, ſi antequàm cibum ſumat, ſtatuat ſe tantùm rationem vtilitatis tanquàm magiſtram & ducem in cibo ſumendo ſecuturũ, vt habet S. BASIL. in regulis breuioribus.

Baſil. q. 216.

VI. REMED. In omnibus cibis vita ſemper
ietatem, ſiue pretioſi ſint, ſiue viles. Nam apud
echielem Hieroſolyma ob ſaturitatem panis *Ezech.* 16.49.
domæ comparatur, & B. HIER. in Iouinianum
ſcribit: *Sed & ex viliſſimis cibis vitanda ſatietas eſt.* *Hie. li.* 2.
bil enim ita obruit animum, vt plenus venter, & exæ-
ns, & huc illúcque ſe vertens, & in ructus, vel in
itus ventorum efflatione reſpirans. Et CASS. *Gene-* *Caſſ.*
is hic continẽtiæ modus eſt, vt ſecundùm capacitatẽ vi- *col. 2. 6.*
vel corporis, vel ætatis tantũ ſibimet cibi vnuſquiſq; 23.
cedat, quantũ ſuſtentatio carnis, non quantum deſide-
ſaturitatis expoſcit. Palladius in hiſtoria Lauſiaca *Pallad.*
ibit ISIDORVM Sacerdotem, etiamſi quotidie *6. 2.*
tum cibi ſumeret, quantum ſatis eſſet ad tuen-
corporis incolumitatem, tamen magnam tẽpe-
tiæ laudẽ apud omnes meruiſſe. quòd nunquã
ur è menſa ſurrexiſſet. CASS. quoque non ob- *Caſſ. li.*
rè laudat, quendam eremi cultorẽ è Senioribus *5. inſt. c.*
tium Syriæ, qui confeſſus ſit ſe, licèt ſexies di- 25.
ſis aduenientibus fratribus menſam poſuiſſet,
cum omnibus cibum ſumpſiſſet, nondum eſſe
urum, ſed adhuc eſurire. QVOD ſi alicui difficile
eatur ad tãtã frugalitatis perfectionẽ aſpirare,
cõtrariã multorũ annorũ cõſuetudinẽ quibus
uerit largiori cibo potúque ſe reficere, is norit
nuocato diuino auxilio poſſe prauam conſue-
inem paulatim melioris beneficio expugnare.
emplum habet B. AVG. qui poſt conuerſionem
, vt eſt in Cõfeſſionũ libris, quotidianũ in hoc *Aug. lib. 10.*
ere contra carnem bellum ſuſcepit. *In his ten-* *c. 31.*
nibus, inquit, *poſitus certo quotidiè aduersus concu-*
entiam manducandi & bibendi. Non eſt enim, quod
l præcidere, & vlterius non attingere decernam, ſicut
cubitu potui. Itaque freni gutturis tẽperata relaxa-

Pſal. 102. dicit propheta Dauid: Sic ſi Pater miſe-
ret filiorum ſuorum, miſertus eſt Dominus timentibus eum. Quomodo autem ſe habeat Pater ad filium, quem peccatis ſuis offendit, ſatis ſuperque ſuperq; docet Euangelium de filio prodigo, qui ſubſtantiam ſuam luxuriando conſumpſerat, & tandem ad ſe reuerſus dixit: Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cœlum & coram te, & iam non ſum dignus vocari filius tuus. Et quid ſequitur? Cum adhuc longe eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. Quæ ſunt hæc verba, quæ non ſatis declarent, quam ſit Deus Pater miſericors, & quam ſit promptus ad ignoſcendum peccata filiis ſuis, qui ad ſe reuertuntur? Quæ non ſatis ſignificent, quam ſit ille ſuauis, quam benignus, quam clemens? Quæ non ſatis demonſtrent, quam ſit ille ad ignoſcendum promptus? Quæ non ſatis declar

quera lalla per Angelum minister prædicæ, ſeu Angelus Ecclæſiæ. Et hoc dicit Dionyſius, quòd omnes ordines ſub primo ordine ſunt. Quòd ſi quis dicat, quòd Angelus ſit nomen officii, non naturæ, ut dictum eſt de Apoſtolis, reſpondeo, hoc non eſt ita. Nam Michaël Angelus in Scripturis cognitus, comparatus quidem, ſuperioribus Angelis, ſed non ſuperioribus, & pulcherior eſt eis. Unde Scriptura dicit, quòd Michaël Archangelus cum diabolo diſputans, &c. Item Gabriël Archangelus, Matthæus 1. dicitur, quòd Dominus Archangelum ſuum ſolis locutus eſt per ænigmata. Et Apocalypſis 12. Michaël & Angelus ejus prœliabatur cum draconibus. Item Apocalypſis 8. dicitur, quòd ſeptem Angeli ſtabant coram Deo, & ſeptem tubæ datæ ſunt eis. Item Apocalypſis 1. dicitur, quòd ſeptem Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum. Item Apocalypſis 16. dicitur, quòd Angelus aquarum dixit, Juſtus es, Domine, qui es, & qui eras, Sanctus, quia hæc judicaſti. Item Apocalypſis 14. dicitur, quòd Angelus volabat per medium cœli, habens Evangelium æternum annunciare habitantibus in terra. Et Apocalypſis 19. dicitur, quòd Angelus ſtans in ſole clamavit voce magna, &c. Item Apocalypſis 22. dicitur, quòd Angelus dixit Joanni, Ego conſervus tuus ſum, & fratrum tuorum Prophetarum. Quæ reſpondeo non ſunt contra Dionyſium, quia ipſe non dicit, quòd Angeli non ſint ſuperiores, ſed quòd ſint ſub primo ordine ſuperiorum, ſcilicet Seraphim, Cherubim & Thronis. Quæ reſpondeo ſunt contra Dionyſium, quia ipſe dicit, quòd Angeli non ſunt ſuperiores, ſed quòd ſint ſub primo ordine ſuperiorum, ſcilicet Seraphim, Cherubim & Thronis. Quæ reſpondeo ſunt contra Dionyſium, quia ipſe dicit, quòd Angeli non ſunt ſuperiores, ſed quòd ſint ſub primo ordine ſuperiorum, ſcilicet Seraphim, Cherubim & Thronis.

H

Haresis vetus Cerdonis, Basilidis, Saturnini, & Marcionis.

Cerdon, Basilidis, Saturnini, & Marcionis discipulus, ab his tam duobus, quam Simone Mago, magnæ Apollonius, qui secundo Antonini Pii imperio floruit, Romæ adversus Montanum, & Priscillam, & Maximillam, quæ primus post Apostolos sedem Ecclesiæ Romanæ tenuit, Eleutherio Romano episcopo, Victore, Zephyrino, & Callisto successoribus eorum, scribit. Cerdon habuisse verus Deum, & Christum, qui venerit in carne, & passus sit, & resurrexerit, & ascenderit in cœlum, & Deum Legis, & Prophetarum, & Evangeliorum, & Apostolorum, & Patrem Domini nostri Jesu Christi, qui sit Deus, & Christus, & Spiritus sanctus

Ala dulcedine, quæ primum suffunditur
ore, & quæ si lingua ad ipsum admoueatur, ad
ipsa quoque extrema labra ascendit, & ad ipsum
dentium, dulcedo diffunditur, & quæ ad ipsum
ventrem descendit, & ad ipsum ventrem ad-
hæret, & ad ipsum intestinum rectum descendit.

Hæc dulcedo quinque modis diuiditur. Primus modus Omnis dulcedo, inquit, humidum, ut ostendimus, & humidum est aqua, & aqua est frigida, & frigidum est aqua, & aqua est humida, & humidum est frigidum. Secundus modus Aqua dulcis dulcedo. Tertius modus Dulcedo, quæ ex aqua & terra. Quartus modus Dulcedo, quæ ex aqua & aere. Quintus modus Dulcedo, quæ ex aqua & igne. Primus modus dulcedinis, quæ ex aqua & terra, est humidum, & frigidum, & siccum, & grossum, & terrestre. Secundus modus dulcedinis, quæ ex aqua & aere, est humidum, & frigidum, & subtile, & aereum. Tertius modus dulcedinis, quæ ex aqua & igne, est humidum, & frigidum, & subtile, & igneum. Quartus modus dulcedinis, quæ ex aqua & terra, & aere, & igne, est humidum, & frigidum, & subtile, & siccum, & grossum, & terrestre, & aereum, & igneum. Quintus modus dulcedinis, quæ ex aqua & terra, & aere, & igne, est humidum, & frigidum, & subtile, & siccum, & grossum, & terrestre, & aereum, & igneum. Quintus modus dulcedinis, quæ ex aqua & terra, & aere, & igne, est humidum, & frigidum, & subtile, & siccum, & grossum, & terrestre, & aereum, & igneum.

Tra. III. Hujus diuisionis exemplum in membris
ctat. 1. diuisionis Arithmeticæ, quæ est numerus, ut
Arithmetica est numerus, qui est par, aut impar.
Numerus par est, qui diuidi potest in duo æqualia, sine
fractione unitatis, quæ est individuum. Numerus impar
est, qui diuidi non potest in duo æqualia, quin fiat
fractio unitatis, quæ est individuum. Hæc diuisio
Arithmeticæ est per se, quia numerus est genus
proximum Arithmeticæ, & differentia numeri est
per se, quia est differentia numeri, & differentia
numeri, quæ est par, & impar, sunt differentiæ
per se numeri, quia sunt differentiæ, quæ diuidunt
numerum, & constituunt species numeri, & sunt
differentiæ, quæ sunt oppositæ, & diuidunt genus
in species, & sunt differentiæ, quæ sunt oppositæ
immediatæ, quia nullum datur medium inter
parem, & imparem, & sunt differentiæ, quæ
sunt oppositæ immediatæ, quæ diuidunt genus
in species, & sunt differentiæ, quæ sunt oppositæ
immediatæ, quæ diuidunt genus in species, &
sunt differentiæ, quæ sunt oppositæ immediatæ,
quæ diuidunt genus in species, & sunt differentiæ,
quæ sunt oppositæ immediatæ, quæ diuidunt
genus in species, & sunt differentiæ, quæ sunt
oppositæ immediatæ, quæ diuidunt genus in

os pærnulos fallat, ita non abnuimus quibuscunq; modis
ossimus corrigendum. LEO sermone de passione Domini. *Viperea hæreticorum vitate colloquia, nihil vobis commune sit cum eis, qui solo sunt nomine Christia-*
ni. EXEMPLO quoque suo omnes Sancti id declarunt. Ita de Apostolis testatur, eorúmque discipulis B. IRENÆVS: *Tantum*, inquit, *Apostoli & horum discipuli habuerunt timorem, vt neque verbo tenus communicarent alicui eorum, qui adulterauerant veritatẽ. Ioannes discipulus Domini in Ephesoiens, lauari cùm vidisset intus Cerinthum, exilùit de balneo non lotus, dicens, quòd timeat ne balneum cõcidat, cùm intus esset Cerinthus inimicus veritatis. Et ipse Polycarpus Marcioni aliquando occurrenti, & dicenti sibi, Cognosce nos, respondit, Cognosco te primogenitum Satanæ.* DE S. ANTONIO eremita ita scribit Athanasius: *Manichæis aut aliis hæreticis nunquàm saltem amicabilia verba largitus est, denuncians talium amicitiam atque sermones perditionem esse animæ. Sic etiam Arianos detestabatur, vt omnibus diceret, ne iuxta quidem eos esse accedendum. Et ipse B. Antonius iam moriturus, Hæreticorum, inquit, & schismaticorum venena vitate, meúmq; circa eos odium sectamini. Scitis ipsi quòd nullus mihi nec pacificus quidẽ sermo cum eis vnquàm fuerit.* S. HILARIVS, quantùm abhorruerit ab sui temporis hæreticis Arianis, non obscurè declarat, cùm ita scribit libro contra Auxentium: *Mihi non erit aliud quàm diabolus, quia Arianus est.* S. HIERONYMVS, quia summo odio prosequebatur hæreticos, ac vicissim summoperè exosus erat illis, ita scribit in Pelagianos: *Fateor me nunquàm hæreticis pepercisse, & omni egisse studio, vt hostes Ecclesiæ mei quoque hostes fierent.*

Leo ser. 18.

Iren. lib. 3. c. 3

Ath. in eius vita.

Chrys. Hier. lib. 1.

IV. REMEDIVM. Abstine & à librorum hæreticorum lectione; cùm enim hæreses nil

Cyp. ep aliud ſint, quàm venenum, peſtis, lepra, vt SS. Pa-
40. Tr. tres docent, Cyprianus, Theodoretus, Auguſti-
in Pſ. 1. nus, & Gregorius Magnus, certè & à librorum, in
Aug. li. quibus venenum illud peſtiferum continetur, ab-
2. qua. ſtinendum eſt tractatione. *Vt ſolet*, inquit Nazian-
Euang zenus agens de libris hæreticis, *lethale poculum me-*
c. 40. *lis dulcedine temperatum ſuauitate fallente perimere, ſic*
Gr. 18. *& hoc malum per blandimenta aurium audientium ſen-*
Mor. *ſus quadam labe contaminans, contagione adhærentes*
c. 9. *inficit.* Quare Iſaias Abbas oratione 4. monachis
Naz. li. ſuis inter cætera præcipit his verbis: *Si librum*
de fide. *inueneris, qui dicatur eſſe hæreticorum, caue illum le-*
Eſt in *gas, ne veneno mortifero cor tuum impleat, ſed in ea*
to 2. *doctrina, quam in Eccleſia ſancta didiciſti, ita perſiſte,*
bibl. *vt ei nihil addas, nihil detrahas.* B. EPHREM, vt
SS. PP. eſt in eius vita, duos peſtilentes Apollinaris hæ-
Marg. retici libros, cùm à fœmina quadam mutuò acce-
Apud piſſet, ita ſingula folia conglutinauit, vt nunquàm
Sur. vſui cuiquam eſſe poſſent, ratus optimè ſe ea ra-
Prat. c. tione de Eccleſia Catholica mereri. In PRATO
46. ſpirituali Sophronij tale narratur exemplum. *Abbas Cyriacus presbyter Lauræ Calamonis narrauit nobis dicens. Die quadam vidi per ſomnum mulierem honeſta facie, purpura indutam, & cum ea viros duos habitu venerando, & aſpectu præclaro. Arbitratus autem ſum mulierem illam eſſe dominam noſtram Dei genitricem, eóſque qui cum illa erant viros, S. Ioannem Baptiſtam, & S. Ioannem Theologum & Euangeliſtam. Egreſſúſque de cellula orabam illam vt ingrederetur: quæ non conſenſit. Permanſi ergo diutiùs obſecrans, ac dicens, Ne quæſo auertatur humilis factus confuſus, & alia plura huiuſmodi. Illa igitur, vt me vidit inſtare precibus, ſeueriùs mihi reſpondit dicens: Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis vt ingrediar? Et his dictis abſceſſit. Euigilans autem*

ffligi cæpi, & cogitabam, num peccatum aliquod meum contra illam admisissem, nullus enim erat alius in cella. Nihil autem peccati inueniens, nimio mœrore absorptus surrexi, arripuique librum vt lectione mœrorem leuarem, quem mutuò ab Isychio Hierosolymitanæ Ecclesiæ presbytero acceperam. Euoluénsque librum inueni duos impij Nestorij libros in fine voluminis scriptos, móxque agnoui hunc esse Dominæ nostræ B. Mariæ inimicum. Tunc surgens abij, librúmque Isychio reddidi, dicens me plus detrimenti, quàm vtilitatis ex eo reportasse. Cùm verò causam ille scisciaretur, omnem rei ordinem illi retuli. Qui zelo Dei succensus protinus illos duos Nestorij libros ex volumine præcidit, & igni tradidit, dicens, Non manebit in cella mea Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis sempérque virginis Mariæ inimicus.

V. REMED. est humilitas, si enim hæresum mater est superbia, vt dictum est, necesse est vt humilitate eam à nobis arceamus. Hoc remedium pro amplectenda fide Catholica B. Augustinus dedit Dioscoro his verbis: *Non aliam tibi ad capessendam & obtinendam veritatem viam munias, quàm quæ munita est ab illo, qui gressuum nostrorum tanquàm Deus videt infirmitatem. Ea est autem prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas: & quoties interrogares hoc dicerem: non quòd alia nõ sint præcepta, quæ dicantur, sed nisi humilitas omnia quæcũque benefaciamus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita, quam intueamur, & apposita cui adhæreamus, & imposita, quare premamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu superbia: vitia quippe cetera in peccata, superbia verò etiã in rectè factis timẽda est, ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, cùm interrogatus esset, quid ei primùm videretur mele-*

Aug. ep. 56.

quentiæ præceptis obſeruare oportere, pronunciationem dicitur reſpondiſſe: cùm quæreretur, quid ſecundò, eandem pronunciationem, quid tertiò, nihil aliud quàm pronunciationem dixiſſe, ſi interrogares, & quoties interrogares de præceptis Chriſtianæ religionis, nihil me aliud reſpondere niſi humilitatem liberet, etſi forte alia decere neceſsitas cogeret. Cur autem hoc antidotum contra hæreſin ſit neceſſariũ, ex duplici capite liquet. Primò ex parte fidei Cacholicæ, hæreticus ſiquidẽ ille dicitur, qui rectam fidem deſeruit: at recta fides haberi nequit
2. *Cor.* 10. 5. ſine humilitate, qua in captiuitatem, vt loquitur
Heb. 11. 1. Apoſtolus, redigatur intellectus. *Fides enim eſt ſubſtantia*, teſte eodem, vel fundamentum *rerum ſperandarum, argumentum non apparentium.* Vnde B. Au-
Aug. tr. 40. guſtinus in Ioannem, *Quid eſt fides*, inquit, *niſi credere quod non vides?* Credimus enim altiſſima myſteria, vt S. Trinitatis, Incarnationis, Euchariſtiæ, Reſurrectionis mortuorum, & alia, licèt ea non videamus, aut intelligamus. Secundò ex parte Catholicæ Eccleſiæ, quæ eſt mater noſtra, & magiſtra fidei. *Non enim poteſt Deum habere Patrem, qui*
Cyp de vnit. Eccleſ. *Eccleſiam noluerit habere matrem*, inquit B. Cypria-
Aug. c. 5. in ep. Man. nus Et Auguſtinus: *Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ commoueret auctoritas.* At hæreticus is dicitur, qui renuit audire Eccleſiam, eiúſque caput Pontificem Romanum, & Patres omnes, qui ſunt eius corpus, pluriſq; fecit ſui cerebri in explanãdis Scripturis commenta, quàm totam antiquitatem. Quomodo autem talis adduci poterit, vt iudicium ſuum ſubiiciat ſummo Pontifici, Conciliis, SS. Patribus, ſine antidoto magnę humilitatis?

VI. REMEDIVM eſt ORATIO, vel diuini auxilij inuocatio. Eſt eiuſdem S. AVGVSTINI, qui confitetur ſe hoc antidoto tandem è tene-

bris sectæ Manichæorum emersisse. Sic enim scribit in libro de vtilitate credendi: *Magnam deliberationem iam in Italia constitutus habui, non vtrùm manerem in illa secta, in quam me incidisse pœnitebat, sed quonam modo verum inueniendum esset.* Et paulò pòst: *Sæpe mihi videbatur non posse inueneri, magnique fluctus cogitationum mearum in Academicorum suffragium ferebantur. Sæpè rursus intuens, quantùm poteram, mentem humanam tam viuacem, tam sagacem, tam perspicacem non putabam latere veritatem, nisi quòd in ea quærendi modus lateret, eundémque ipsum modum, ab aliqua diuina auctoritate esse sumendum. Restabat quærere, quænam esset illa auctoritas, cùm in tantis dissensionibus se quisque illam traditurum polliceretur. Occurrebat igitur inexplicabilis sylua cui demùm inseri multùm pigebat. Restabat autem ALIVD nihil in tantis periculis, quàm vt diuinam prouidentiam lachrymosis & miserabilibus vocibus, vt opem mihi ferret, deprecarer. Atque id sedulò faciebam.* Qua autem occasione & via ad preces & lachrymas peruenerit prolixè narrat ipse libro Confessionum octauo sub finem, ac tandem c. 12. *Ego*, inquit, *sub quadam fici arbore strani me, nescio quomodo, & dimisi habenas lacrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile sacrificium tuum. Et non quidem his verbis, sed in hac sententia multa dixi tibi, Et tu, Domine vsquequò? Vsquequò Domine irascéris in finem? Ne memor fueris iniquitatum nostrarum antiquarum. Sentiebam enim me ab eis teneri, & iactabam voces miserabiles? Quamdiu, quamdiu, cras, & cras. Quare non modò, quare non hac hora finis turpitudinis meæ?* Et *ecce audio vocem de vicina domo cum cantu dicentis, tolle, lege.* Aperuit ergo codicem Apostoli, legit quæ primò occurrerunt verba, *Non in comessationibus & ebrietati-*

Aug. c. 8.

Ps 6. 4. Ps. 78. 8

Rom. 13. 13.

bus, non in cubilibus, &c. Nec *vltra*, addit, *volui legere, nec opus erat. Statim quippe cum fine huiusce sententiæ quasi luce securitatis infusa cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.* Conuersionem deinde suam per literas patefecit S. AMBROSIO, à quo & baptizatus est.

VII. REMEDIVM. Non aliud crede, quàm quod Eccles. Cathol. credit, & credendũ esse præcipit, rationémq; eius & causam redde, quòd Spiritus S. in sacris literis doceat eam non posse errare vel deficere. Nam apud Matthæum Christus promisit B. Petro, ne inferi quidem portas prævalituras contra Eccles. super ipsum ædificandã. Et B. Paulus clarè testatur *Ecclesiã esse columnã & firmamentum veritatis.* Nec hæretici id negare possunt, nisi verbum Dei euertant. Vnde LVTHERVS in epistola contra Ioannem Vvurst, docuit *Ecclesiam non posse mendacia & errores docere, ne quidem in vno articulo*: Si enim vel vnum mendacium in ea deprehendatur, totam fore falsam. Oecolampadius in Isaiam, pag. 37. 285. 286. *solam in luce versari, Spiritúmque sanctum semper habere præsentem, & non errare.* Caluinus in Psal. 102. v. 19. & Psal. 22. v. 32. & Petrus Martyr. in locis commun. 437. *eam variis modis seruari, perpetuam & inuictam esse.* Nec dicere possunt hæretici apud se esse illam Catholicam Ecclesiam: quia, vt monet VINCENTIVS Lyrinensis, *In ipsa Catholica Ecclesia magnoperè curandum est, vt id teneamus, quod vbique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. Hoc est etenim verè propriéque Catholicum, quod ipsa vis nominis ratióque declarat, quæ omnia verè vniuersaliter comprehẽdit: sed hoc ita demùm fit: si sequamur vniuersitatem, antiquitatem, cõsensionem. Sequemur autem vniuersitatem hoc modo, si hanc vnam fidem*

Mat. 16. 18.
1. Tim. 3. 15.
Lyrin. in commen. c. 3

fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia. Antiquitatem verò ita, si ab his nullatenus recedamus sensibus, quos sanctos maiores ac Patres nostros celebrasse manifestum est. Consensionem quoque itidem, si in ipsa vetustate omnium vel certè penè omnium Sacerdotum pariter & Magistrorum definitiones, sententiásque sectemur. Et B. AVG. secundùm hãc expositionem dicit se in Catholicæ Ecclesiæ gremio teneri. *Multa*, inquit, *sunt quæ in eius gremio me iustissimè teneant. Tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas post Resurrectionem Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum. Tenet postremò ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, vt cùm omnes hæretici Catholicos se dici velint: quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum, vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere.* *Aug. con. ep. Man. c. 4.*

VIII. REMED. In magna veneratione habeas omnes sacros ritus & ceremonias, consuetudines, & præcepta Cathol. Eccles. Quod enim sal præstat carnibus, vagina gladio, cortex arbori, & folia fructibus, hoc ceremoniæ religioni Catholicæ; declarant enim non solùm illam, sed etiam fouent, nutriunt, augent & confirmant. Vnde B. Augustinus lib. 19. cõtra Faustum Manichæum, meritò scripsit absque externis ceremoniis impossibile esse seruare religionem. Accedit, quòd rudibus & imperitis vicem subeant, scripturæ & picturæ. Sæpéque ex vna ceremonia Ecclesiæ intelligũt magnum aliquod mysterium, quod vix probari possit. Nam August. lib. 1. de peccatorum me- *Aug. c. 11.* *Aug. c. 34.*

ritis & remiſſ. probat neceſſariò cõfitendũ peccatũ originale, (eſto quòd nullũ teſtimoniũ ſuppeteret ex Scripturis) ex eo ſolũ quòd paruuli exorcizantur, & inſufflantur ante baptiſmũ, & iubẽtur per ora geſtantiũ renũciare diabolo & põpis eius. Si enim nulli obnoxij ſint peccato, nõ dominatur eis diabolus, nec egẽt inſufflatione. Deinde per eas Catholici ab hæreticis diſtinguũtur. Cæremoniæ ſiquidẽ sũt quaſi ſymbola militaria quibus caſtra Sanctorũ diſcernuntur ab agminibus dæmonum. Vnde Eccleſ. ſtatim initio mutauit Sabbathum in diẽ Dominicum, ne cum Iudæis conueniret, & poſteà noluit Paſcha celebrari 14. luna mẽſis primi, ne, vt habet Euſeb. lib. 5. hiſt. Eccleſ. Iudaizare videremur. Atq; olim Sancti maluerunt quælibet aduerſa tolerare, quàm ſymbola religionis abiicere, ne viderentur religionis deſertores. Sic enim Eleazarus in ſecundo Machabæorũ maluit crudeliter occidi, quã ſimulare ſe ediſſe ſuillam, dicebat enim, ſi id faceret, omnis arbitraturos ſe deſeruiſſe Hebræorũ religionẽ, cuius exẽplum ſecuti ſunt ſeptem Machabæi fratres. Et Tertull. in libro de corona militis cõmemorat quendã Chriſtianũ militẽ maluiſſe innumeris ſuppliciis affici, quàm cũ cæteris laurea coronari, eò quòd tunc cæremonia erat Chriſtianorũ, nõ coronari laurea, ne idololatræ iudicarẽtur. Sic hoc tẽpore apertè colligimus aliquẽ eſſe Caluiniſtã, ſi nolit ſe cruce conſignare aut ad nomen Ieſu pronunciatum caput aperire.

Euſ. c. 23.

2. Mach. c. 6. 7.

IX. REMED. Si non potes effugere vel diſputationem, vel collationem de rebus fidei cum hæretico (cui tamen te doctrina inferiorem non eſſe exiſtimas) primùm ab eo percontare, vnde ſua argumenta velit depromere cõtra fidem Catholicã.

Si respõdeat, vt solēt ex Scripturis diuinis, oppone illi nullam vel incertam ex Scripturis sperari victoriam, nisi prius constet vtri sint possessores Scripturæ, illi, an nos, & vbi sit vera fides & potestas exponendi Scripturas. Ita tradit TERTVLL. libro de præscriptionibus: Nõ, inquit, *ad Scripturas prouocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla aut incerta victoria est. Nã etsi non ita euaderet conlatio Scripturarum, vt vtramque partem parem sisteret, ordo rerum desiderabat illud prius proponi, quòd nunc solùm disputandum est. Quibus competat fides ipsa, cuius sint Scripturæ. A quo, & per quos, & quando & quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani. Vbi enim apparuerit esse veritatem disciplinæ, & fidei Christianæ, illic erit veritas Scripturarum & expositionum & omnium traditionum Christianorum.* Tert. 6. 19.

SECVNDO nulla & incerta est ex scripturis pugna, nisi constet de vero sensu & intelligentia Scripturæ. *De intelligentia enim hæresis, nõ de scriptura est*, inquit Hilarius. *Sensus & non sermo sit crimen.* Et Hier. in ep. ad Gal. *Non putemus in verbis Scripturarum esse Euangelium, sed in sensu: non in superficie, sed in medulla, non in sermonum foliis, sed in radice rationis.* Deinde AVGVSTINVS epist. ad Consentium: *Intellectum*, inquit, *valdè ama, quia & ipsæ Scripturæ sanctæ, quæ magnarum rerũ ante intelligentiã suadent fidem, nisi eas rectè intelligas, vtiles tibi esse non possunt. Omnes enim hæretici, qui eas in auctoritate recipiunt, ipsas sibi videntur sectari, cũ suos potiùs sectentur errores, ac per hoc, non quòd eas contemnant, sed quòd non intelligant hæretici sunt.* Hil. lib. 2. de Trin. Aug. ep. 222.

Vnde autem veram intelligentiã hauriemus, ab ipsis ne nuper natis Lutheranis & Caluinianis, an ab Ecclesia Catholica, quæ ante multa secula fuit? Non ab ipsis. *Quia* ipsi, vt habet S. Vincẽtius Lyrinẽsis, Lyrin. c. 2.

Scripturam sacram, pro ipsa sua altitudine non vno eodémque sensu vniuersi accipiant, sed eiusdem eloquia aliter atque aliter, alius atque alius interpretatur, vt penè quot homines sunt, tot illic sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Nouatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius intelligit. Aliter Lutherus, aliter Caluinus, aliter Suenckfeldius. Nec valet exceptio, illiam non à se petendam, sed à collatione ipsarum Scripturarũ. Atqui alia collatione, v.c. de verbis Christi, *Hoc est corpus meum*, vtuntur Caluiniani, alia Lutherani ad astruendam suam hæresin. Nullum ergò ad veram intelligentiam assequendam supereſt refugium, nisi ad Ecclesiam Catholicam, quam Scripturæ commendat autoritas, vt sapientissimè monuit Augustinus, *Quoniam* enim, inquit libro 1. contra Cresconium, *sancta scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit huius obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine vlla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.* Cur autem potius Ecclesiæ Catholicæ (id est, expositioni omniũ Patrum, quotquot post Christum fuerũt, eorumdémque collationi), quam collationi nouitiorum Prædicantium subscribere debeamus, clarè probat idem Augustinus in libro de vnitate Ecclesiæ. *Puto*, inquiens, *si aliquis sapiens extitisset; cui Dominus Iesus Christus testimonium perhiberet, & de hac quæstione consuleretur à nobis, nullo modo dubitare deberemus id facere, quod ille dixisset, ne non tam ipsi, quàm Domino Iesu Christo, cuius testimonio commendabatur, repugnare iudicaremur. Perhibet autem testimonium Christus Ecclesiæ suæ. Ecce Euangelium, lege, vbi ait: Oportebat Christum pati, & resurgere tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Quo*

Aug. c. 33.

Id. c. 19

Luc. 24 26.

modo ergo ſuſcepit iſta Eccleſia per omnes gentes incipientibus ab Hieruſalem, remotis omnibus ambagibus & tergiuerſationibus, ſic ſuſcipiendus es: Quod ſi non vis, non mihi aut cuiquam hominum, qui vult ita ſuſcipere, ſed ipſi Saluatori contra ſalutem tuam pernicioſiſſimè reluctaris, qui te ſic ſuſcipiendum eſſe non vis credere, quemadmodum ſuſcipit illa Eccleſia, quam teſtimonio ſuo commendat ille, cui fateris nefarium eſſe non credere. Agit autem Auguſtinus contra Donatiſtas, qui contendebant hæreticos non eſſe ſuſcipiendos ſine anabaptiſmo, cùm enim illi vrgerent, ex Scriptura non poſſe probari eſſe ita ſuſcipiendos, reſpondet Aug. ſuſcipi ex conſuetudine Eccleſiæ, quam Scriptura commendat. Nec aliter reſponderet de aliis omnibus quæ non ſunt in Scriptura. Vt quòd Euangelium Matthæi ſit verè Matthæi, quòd vetus Teſtamentum, & ſinguli eius libri ſint verè verbum Dei, id enim non ſcimus niſi traditione Eccleſiæ, quam vt ducem & Magiſtram infallibilem nobis commendat Scriptura. Vnde nõ dubitauit ſcribere idem Auguſtinus: *Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ commoueret auctoritas.* Primũ ergo, vt omnes abſcindantur quæſtiones, quærendum eſt, vbi ſit vera Eccleſia & vera fides: ea enim inuenta, conſtabit quæ ſint germanæ Scripturæ, & quæ germana & vera expoſitio Scripturarum, vt ſupra dicebat Tertullianus.

Aug. con ep. Manich. c. 5.

VIDE verbo, *Amor ſui, Contentio, Curioſitas, Iudicium proprium, Obſtinatio, Superbia.*

HYPOCRISIS.

Remedia aduersùs hypocriſim.

I REMED. Conſidera quid Spiritus ſanctus in diuinis literis contra hypocritas, ſimulatores & doloſos homines enuncier. Primò enim arguit

Cap. 8. & sua Typis edit. Rem quod figura 18. Tom. 2. Cap. 8. Prop. 2. Lib. 1. Princip. Newtoni. Quæ figura ad Tom. 2. Cap. 8. Prop. 2. Lib. 1. Princip. Newtoni. Quæ figura ad

vt fœtoribus pro odoribus abutantur, & pretiosa vilia, & aspera suauia arbitrentur, & fauorum sapor omnium dulcedinum superet condimenta, omnisq; deliria sensualitas contrariis delectetur. S. AMBROSIVS libro 7. epistolarum ad Constantium: *Nemo etiam in dolo loquatur ad proximum suum. Laqueus est in labiis nostris, & sæpè vnusquisque sermonibus suis non explicatur, sed inuoluitur, Fouea alea est os maleuoli, grande innocentiæ præcipitium, sed maius maleuolentiæ. Innocens, dum credit facilè, cito labitur, sed tamen iste lapsus resurgit: maledicus autem suis artibus præcipitatur, vnde nunquàm exiliat, atque euadat. Põderet ergo vnusquisque sermones suos nõ cũ fraude & dolo.* LACTANTIVS in libris institutionum: *Circumcisio instituta est à Deo, vt figura esset secundæ circumcisionis, qua nudatur pectus, vt significaret aperto & simplici corde debere nos viuere, ne aliquod facinus inter conscientiæ secreta velemus.* S. BASIL. in Hexam. *Non silebo polypi dolos ac furacitatem. Is cuicunque saxo adhæserit, illius colorẽ subit, atque adeò vt piscium complurès ad ipsum de improuiso nantes, tanquã ad saxum appellant, paratámque se prædam illi offerant. Tales sunt (hypocritæ) qui sobrietatem cum sobriis laudãt, in tẽperantes sunt cum intẽperantibus, atque ad id, quod cuique placet suam omnino sententiã vertunt. Quos euitare facilè nemo potest, propterea quòd pietatis prætextu prauitas eorũ fucata & adornata profundè latet.* S. CHR. in Matthæum in imperfecto: *Nulla res sic exterminat bonũ, sicut simulatũ bonũ: nam manifestũ malũ quasi malum fugitur & cauetur: malum autem sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, nec cauetur: sed quasi bonum suscipitur. Sic serui diaboli tunc pessimè Christianitatẽ corrumpunt, quando se simulant Christianos, de quibus monet suos & nos Christus, Attendite à falsis Prophetis, qui veniũt ad vos in vestimentis ouiũ, intrinsecus au-*

Ambr. ep. 44.

Lact. lib. 4. c. 17.

Bas. ho. 7.

Chrys. ho 19.

Matth. 7. 15.

tem ſunt lupi rapaces. Quia magna virtus eſt hominum cognoſcere malum, & firma tutela ſalutis eſt ſcire quem
Id. ho. 45. *fugias.* Et rurſum in verba, Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis. *Corpora*, inquit, *peccatorum ſepulcra dicuntur mortuorum, quia anima mortua eſt in corpore peccatoris. Sicut ergo ſepulchrum, quandiu clauſum eſt, pulchrũ videtur foris: ſi verò fuerit apertum, horribile eſt: ſic & ſimulatores bonorum, quandiu non cognoſcuntur laudabiles ſunt: cùm autem cogniti fuerint, inueniuntur abominabiles.* S. AVGVST. in Pſalm. *Simulata innocentia non*
Aug. in Pſ. 63. *eſt innocẽtia, ſimulata æquitas non eſt æquitas, ſed duplex*
Greg. lib. 8. c. 36. *iniquitas, quia & iniquitas eſt, & ſimulatio.* S. GREG. in libris Moralium: *Hypocritæ operaturi laudes ſuas cogitant: laudati autem ſecum taciti in cogitationibus verſant. Gaudent ſe præcipuos in humana æſtimatione claruiſſe. Cúmque inflati fauoribus apud ſemetipſos intumeſcunt, ſæpe mirantur taciti etiam ipſi quod ſunt. Videri quotidiè ſemetipſis altiores cupiunt, ac miris inuentionibus in opere excreſcũt: quia ſicut virtus humilitatis omne vitium eneruat, ſic arrogantis roborat. Cogit namque mẽtem iuueneſcere, & contra vires valere, quia & quod negat vigor valetudinis, amor imperat laudis. Vnde & factis ſuis arbitros inquirunt. Si verò eorum operi teſtes deeſſe contingat, narrant ipſi quæ geſſerint. Cúmque efferri fauoribus cœperint, ſæpe eiſdem ſuis operibus, quæ egiſſe ſe*
Bern. ſer. 66. *referunt, mentiendo aliquid adiungunt.* S. BERNAR. in Cantica. *Hi (hypocritæ hæretici) omes ſunt habitu, aſtu vulpes, actu & crudelitate lupi. Hi ſunt qui boni videri, non eſſe, mali non videri, ſed eſſe volunt. Mali ſunt, & boni videri volunt, ne ſoli ſint mali: mali videri timent, ne parum ſint mali. Etenim minus ſemper malitia palàm nocuit, nec vnquàm bonus, niſi boni ſimulatione deceptus eſt.*

III. REMED. Conſidera quis propriè dicatur

Hypocrita. S. BAS. in homil. de ieiunio: *Hypocrita,* inquit, *dicitur histrio, qui in theatro personã sustinet alienam: sæpe heri, cùm sit seruus: aut regis, cùm sit priuatus. Itidem in hac vita plerique vitam suam velut è proscenio ad ostentationẽ componunt, aliud in corde gerẽtes, aliud in specie hominũ oculis præ se ferẽtes.* Et AVG in sermonẽ Domini in monte: *Sunt hypocritæ simulatores, tanquã pronunciatores alienarũ personarũ, sicut in theatricis fabulis, &c. sic in omni vita humana, quisquis se vult videri quod non est, hypocrita est. Simulat enim iustũ, & non exhibet, quia totum fructum in laude hominum ponit: quam possunt etiã simulantes percipere, dũ fallunt eos quibus videntur boni, ab eisq; laudãtur. Sed tales ab inspectore cordis Deo mercedem non capiunt, nisi fallaciæ supplicium, rectissiméq; his dicitur, Recedite à me operarij dolosi: nomen enim meũ habuistis, sed opera mea nõ fecistis.* GREG. NAZIANZ. comparat hypocritam *meretrici, quæ sicut, cùm natiua pulchritudine destituta est, ad colores, pigmẽta & fucos confugere solet: ita hypocrita cùm specie solidæ perfectæq; virtutis careat, adumbrationem quandam pietatis externam, simulat, qua eorum oculos retinet, qui adumbrata virtutis simulatione capiuntur.* Hinc colligit B. Hieronymus agens contra Pelagianos, *quãuis alus vitiis carere possimus, hypocriseos tamen maculam habere non posse, aut paucorum esse, aut nullorum;* nam qui vult se videri quod nõ est, hypocrita est.

Bas. hõ. 1.

Aug. li. 2. c. 3. Hier. in c. 22. Matth.

Greg. ora. funebri patris.

Hier. li. 2. Aug. ser. 59. de tẽp.

IV. REMED. Considera, quàm laudata sit in Scripturis, & SS. Patribus virtus contraria hypocrisi, nempe simplicitas, qua is simplex dicitur, qui est omnis simulationis, fictionis & doli expers, qui nõ cogitat malum, nec suspicatur de aliis, qui malũ malo non repẽdit, qui loquitur & agit sicut sentit: Ab hac enim inprimis in diuinis literis laudatur Iob, Deo dicente ad Satan: *Nunquid considerasti*

Iob. 1. 8.

ſeruum meum Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus? Et Patriarcha Iacob: *Iacob autem,* inquit, *vir ſimplex habitabat in tabernaculis.* Et in Pſal. dicitur regno cœlorum dignus. nam Dauid cùm dixiſſet, *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo,* ſubiecit, *Qui loquitur veritatem in corde ſuo: qui non egit dolum in lingua ſua: nec fecit proximo ſuo malum: qui inrat proximo ſuo, & non decipit, &c.* Et Nathanael, quo conſpecto Chriſtus dixit: *Ecce verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.* Imò Chriſtus ipſe, de quo B. Petrus: *Qui peccatū nō fecit, nec inuētus eſt dolus in ore eius; qui cùm malediceretur, nō maledicebat.* Deinde hanc cōmendat Chriſtus Apoſt. dicēs: *Eſtote ſimplices, ſicut colūbæ.* Paulus Corinth. *Malitia paruuli eſtote.* Petr. electis aduenis: *Deponētes,* inquiens, *omnem malitiā, & omnem dolū, & ſimulationes, &c. ſicut modo geniti infantes, rationabiles, ſine dolo lac concupiſcite.* Commendauit & ante illos Salomon: *Cum ſimplicibus,* inquit, *ſermocinatio eius,* id eſt, Dei. *Volūtas eius in his qui ſimpliciter ambulant. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat cōfidenter. Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit.* Tertiò cōmendant ſimplicitatem SS. Patres, vt AVGVSTIN. in lib. 83. quæſtionum: *ſicut propè ſumma & diuina virtus eſt,* inquit, *neminem decipere. ſic vltimum vitium eſt, quemlibet decipere.* Et AMBROSIVS libro ſecundo officiorum: *Quinetiam verborum ipſorum, & præceptorum eſſe mēſuram conuenit, ne aut nimia remiſſio videatur, aut nimia ſeueritas. Plerique enim remiſſiones malūt eſſe, vt videantur boni. Sed nihil ſimulatum & fictū vera virtutis eſſe certum eſt, quinetiam & diuturnum eſſe non ſolet: In principio vernat, in proceſſu tanquā floſculus diſſipatur & ſoluitur: quod autem verum ac ſyncerum, altaradice fundatur.* Et infrà: *Ergo bonis artibus, & ſyncero propoſito nitendum ad honorem arbitror maximè Ec-*

Ge. 25. 27. Pſ. 14. 2. Ioa. 1. 47. 1. Pet. 2 22. Mat. 10 16. 1. Cor. 14. 20. 1 Pet. 2 1. 2. Prou. 3. 32. 10. 9. 11. 20. 28. 18. Aug. q 53. Amb. c. 22. & 24.

cleſiaſticum. Adomnia abundat animi directa ſimpli- Hie. ep.
citas, ſatiſque ſe ipſa commendat. Et HIERONYMVS 13.
ad Paulinum, de inſtitutione monachi: *Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multùm diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianum.* Et libro 7. in Iſaiam, ſub finem: *Si caſtum eſſe me ſimulo, & aliud eſt in conſcientia mea:* Iſa. 16.
habeo non gloriam mercenarij, ſed ſupplicia peccatoris. Et in comparatione duorum malorum, leuius malum eſt, apertè peccare, quàm ſimulare & fingere ſanctitatem.
Denique CHRYSOST. in Acta Apoſtolo- Chry.
rum: *Quis non obſtupeſceret, quis non admiraretur hominem moribus ſimplicem, vel quis non iungeret ſe ei, qui ſubdolus non eſt? aut quorum aliorum eſt ſalus, quorum præter hos eximia illa felicitas? Nônne Paſtoribus initio Euangelium prædicatum eſt? nonne Ioſeph ſimplex homo erat, adeò vt nec per adulterij ſuſpicionem perterreretur, quo peccato perpetrando conſentiret? Nónne agreſtes fuci expertes elegit* (in Apoſtolos)? *Anima enim, inquit, benedicta omnis ſimplex. Et iterum:* Prou. 10. 9.
Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Dicat aliquis, Nónne & prudentia opus eſt? At quid aliud eſt ſimplicitas, quàm prudentia? Quando enim nihil ſuſpicaris mali, neque moliris malum, quando nihil fers moleſtè, neque vindictam meditari poteris. Via quædam eſt ad Philoſophiam ſimplicitas. Et paulò pòſt: *Quid igitur, ſi in malos inciderit viros talis? Deus, qui præcepit eſſe ſimplices, porriget manum, quid ſimplicius erat Dauide? quid Saule malignius? Vter igitur ſuperauit: Quid Ioſephus? nónne ſimpliciter appellabat heram, illa eum contrà callidè? & quid quæſo detrimenti inde paſſus eſt? Quid Abele fuit apertius? Quid Caino maleficentius? Idem Ioſephus nónne ei iræ fucum agebat cum*

fratribus? nonne propter hoc probatus fuit, eò quòd ipse quidem omnia absque suspicione loquebatur, illi autem malitiosè insidiabantur? & poterat Deus permittere illum non incidere in illos. sed permisit, vt ostenderetur miraculum, quòd illi quidem quod poterant, conarentur, ille tamen vicit.

V. REMED. Considera exempla eorum, quibus pessimè cessit hypocrisis, vel simulatio. Primum est AMBROSII de Absalone: *Absalon,* inquit, *erat Dauidis regis filius, decore insignis, egregius forma, præstans iuuenta: ita vt vir talis in Israël non reperiretur, à vestigio pedis vsque ad verticem immaculatus. Is fecit sibi currus & equos, & viros quinquaginta, qui præcurrerẽt ante eũ. Surgebat diluculò, & stabat ante portam in via: & si quem aduertisset regis iudicia quærentem, accedebat ad eum, dicens, Ex qua ciuitate es tu? respondit ille, Ex vna tribu sum de tribubus Israel, seruus tuus. Referebat Absalon, Verba tua bona sunt & directa, & quis te audiat non est tibi datus à rege. Quis constituet me iudicem? Et quisquis ad me veniet, quicũq; fuerit, iudicium necessarium iustificabo illũ. Talibus delinibat singulos sermonibus. Et cùm accederent adorare eum, extendens manus suas, apprehendebat, atq; osculabatur eos. Sic conuertit in se corda omniũ, dum blanditiæ huiusmodi intimorũ tangunt viscerum sensum. Sed delicati isti & ambitiosi elegerũt honorabilia & grata ad tempus & iucunda: vbi auẽ parua processit dilatio, &c. non potuerũt tolerare ac sustinere, &c. Liquet igitur ea esse perpetua ac solida, quæ vera sunt, & quæ syncerè potiùs, quàm dolo cõgregantur. Ea verò quæ simulatione atq; assentatione parta sunt, nõ posse diu perseuerare.* ALTERVM est eiusdẽ de Gabaonitis: *Vbique honestatis præponderat consideratio, quæ dolum excludit, fraudem ejcit. Vnde rectè generalem Dauid Propheta prompsit sententiã, dicens, Nec fecit pro-*

Amb. 2. offic. c. 22.

2. Reg. 15.

Id. li. 3. offic. c. 10.

Ps. 143.

ximo suo malum. Non solùm itaq; in contractibus, sed etiã generaliter in omnibus dolus abesse debet, aperienda simplicitas, intimanda veritas est. Veterem antẽ istam de dolo non Iurisperitorum formulam, sed Patriarcharum sententiam Scriptura diuina euidenter expressit in libro Testamenti veteris, qui Iesu Naue inscribitur. Nam cùm exisset fama per populos, siccatum esse mare in Hebræorum Ios 3.6. *transitu, &c. corruisse muros Iericho, &c. Gabaonitæ me-* 9. *tuentes validam manum, venerũt cum versutia simulantes se de terra longinqua esse, diúq; peregrinatos dirupisse calciamenta, detriuisse amictus vestium, quare veteraſcẽtium indicia monstrarunt. Causam autem tanti laboris, emerendæ pacis & ineundæ cum Hebræis esse amicitiæ cupiditatem, & cœperũt ab Iesu Naue poscere, secum firmaret societatem. Et quia adhuc erat ignarus locorum, atque incolarum inscius, non cognouit fraudes eorum, neque Do-* Simpli- *minũ interrogauit, sed citò credidit. Adeò sancta erat illis* citas. *tẽporibus fides, vt fallere aliquos posse nõ crederetur, &c. Hoc est innocentem esse, ignorare quod noceat: & si circũscribitur ab aliquo, de omnibus tamen bene iudicat, qui fidem esse in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis suæ deuotione inclinatus vt crederet, testamentum disposuit, pacem dedit, confirmauit societatem. Sed vbi in terras eorum ventum est, deprehensa fraude, quòd cùm essent finitimi, aduenas se esse simulauerant, circumscriptum se populus patram iddignari cœpit. Iesus tamen pacem quam dederat, reuocandam non censuit, quia firmata erat Sacramenti religione: ne dum alienam perfidiam arguit, suam fidem solueret. Mulctauit tamen eos vilioris obsequio ministerij. Clementior sententia, sed diuturnior. Manet enim officiis pœna veteris astutiæ hæreditario in hunc diem ministerio deputata.* TERTIVM est eiusdem de Anania *Ib. c. 11.* & Sapphira. *Regula*, inquit, *iustitiæ manifesta est, quòd* *Act. 5 3.* *à vero declinare virum non deceat bonum, nec dãno in-*

iusto afficere quenquam, nec doli aliquid annectere, fraudi ve componere. Quid euidentius eo, quod Ananias, quia fraudauit de pretio agri sui, quem ipse vendiderat, & portionem pretij tanquam summæ totius numerum ante pedes posuit Apostolorum, sicut reus fraudis interiit? Licuit vtique illi nihil offerre, & hoc sine fraude fecisset: sed quia fraudem admiscuit, non liberalitatis gratiam reportauit, sed fallaciæ pœnam exoluit.

Exempla tria ex historia Ecclesiastica.

Trip. lib. 9. c. 48. PRIMVM est in historia Tripartita Cassiodori. *Quidam pauperes studentes Epiphanium arte deludere, vt eis aliquid daret, cùm iter ageret, vnus eorum supinũ se prostrauit in terra, alter verò stabat quasi mortuum deflens, nec habens vnde eum sepelire posset. Epiphanius autem superueniens orauit, vt sub quiete dormiret, & sepulturæ necessaria præbuit, simúlque consolatus est flentem dicens, Quiesce fili à lachrymis: non enim fletu resuscitari poterit. Cúmque discessisset Epiphanius, cœpit ille pulsare socium, vt resurgeret. Et cùm hoc secundò fecisset, dicens: Surge, hodiè tuis laboribus epulemur: & ille penitus non sentiret, cognoscens verè mortuum, accurrit ad Epiphanium flens & petens, vt eius socium suscitaret. At ille consolatus est eum, hortans ne ferret graviter, quod euenerat, non tamen defunctum denuò suscitauit. Hoc enim credo prouidè gestum, vt ministri Dei non facile deludantur.* SECVNDVM est priori simile in vita B. GREGORII Thaumaturgi descripta à GREGORIO Nysseno de duobus pauperibus Hebræis, quorum alter se mortuum in via publica confinxerat, alter verò mortem fictè deplorans necessaria ad funus à Gregorio illac iter habente postulabat, cui pallium suum B. Gregorius illicò iniecit, & cœptum iter prosecutus est.

S. Epiph. Cy. Episco.

S. Greg. Neoc. Episc.

At pallij iniectio animam è iacentis corpore eiecit. TERTIVM est B. GREGORII in quarto Dialogoram. *Est*, inquit, *apud nos nunc Athanasius ex Isauria presbyter, qui in diebus suis Iconij rem terribilem narrat euenisse. Ibi namque, vt ait, quoddam monasterium Thongolatum dicitur, in quo quidam monachus magnæ æstimationis habebatur, bonis quippe cernebatur moribus, atque in omni actione sua compositus, sed sicut ex fine res patuit, longe aliter, quàm apparebat, fuit. Nam cùm ieiunare se cum fratribus demonstraret, occulte manducare consueuerat. Quod eius vitium fratres omninò nesciebant. Sed corporis superueniente molestia ad vitæ extrema perductus est. Qui cùm iam esset in fine, fratres ad se omnes, qui monasterio inerant, congregari fecit. At illi tali, vt putabant, viro moriente, magnum quid ac delectabile se ab eo audire crediderant. Quibus ipse afflictus & tremens compulsus est prodere, cui hosti traditus cogebatur exire. Nam dixit, Quando me vobiscum credebatis ieiunare, occulte comedebam: & ecce nunc ad deuorandum draconi traditus sum, qui cauda sua mea genua, pedésque colligauit, caput verò suum intra meum os mittens Spiritum meum ebibens extrahit. Quibus dictis statim defunctus est, atque vt pœnitendo se liberare potuisset à dracone, quẽ viderat, expectatus non est. Quod nimirum constat, quia ad solam vtilitatem audientium viderit, qui eum hostem, cui traditus fuerat & innotuit, & non euasit.* Greg. c. 38.

VI. REMED. Considera exempla eorum, qui discrimen capitis adire maluerunt, quàm simulare se feciſſe quod non fecerant. Primũ est nonagenarij senis Eleazari, de quo in libris Machabæorum, cui cùm quidam persuadere conarentur, secretò vt vesceretur carnibus, quibus ei vesci licebat, vt ita simularetur mãducasse, quod rex 2. Mac. c. 26.

Antiochus imperauerat, de sacrificij carnibus, respondit citò, se malle mori. *Non enim*, inquit, *etati nostræ dignum est fingere, vt multi adolescentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum: & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ senectuti conquiram. Nam etsi in præsenti tempore supplicijs hominum eripiar, sed manum omnipotentis, nec viuus, nec defunctus effugiam.* ALTERVM exemplum sit S. Anastasij Martyris, Persæ, qui cùm Cæsareæ Palestinæ à Marizabana Persarum Duce post multos cruciatus, per certum hominem rogatus esset, vt verbo saltem vnico suam religionem inficiaretur (quid enim, inquit, ea ex re detrimenti capies, cũ cor non simul loquatur?) eum à carcere & supplicijs solutum iri. Illicò Anastasius post fusas preces, respondit: Neque tu me, neque vllus alius impulerit me, vt hoc faciam: non ô rex & Deus ne specie quidem tuum nomen, neque in somnis, aut vllo alio modo videris negantem. Vnde & in Persidem auectus est, & martyrij corona ibidem ornatus.

In Sur. 22. Ian.

VII. REMED. Considera vitium hypocriseos hoc magis tibi esse execrandum & fugiendum, quò hominem similiorem reddit diabolo. Prima enim in Scripturis sanctis proprietas diaboli est, quòd cùm ipse sit Spiritus tenebrarum terrimus, tamen ad fallendos homines *transfiguret se in Angelum lucis*: non secus hypocritæ, cùm ipsi intus & in cute pleni sint immunditia & iniquitate, tamen secundùm externam speciem venditant se tanquàm probos & sanctos. Altera proprietas est, quòd sit *mendax*, *imò pater*, & auctor *menda-*

2. Cor. 11. 14.

Ioan. 8. 44.

mendacij, sic prorsus, vt *dum mentitur, ex propriis loquatur.* Ita enim disertè testatur Christus apud Ioannem. Vnde B. Augustinus in libris de ciuitate Dei scribit eos *ad decipiendum nos semper esse vigilantissimos*, imò *miris modis fallaciâ delectari.* Haud secus Scribæ & Pharisæi, quos CHRISTVS toties vocat hypocritas, simulatione sua nihil aliud faciebant reipsa, quàm quòd mentirentur, & conarentur per fraudem capere in sermone Dominum. Quare & in eodem sermone apud Ioannem, vbi diabolum patrem mendacij appellauit, apertè eis obiecit: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere.* Ac certè apud Matthæum iisdem, multis alioquin sceleribus coopertis, non solam hypocrisin cùm tot maledictionibus exprobrasset, & serpentes ac genimina viperarum nuncupasset, nisi flagitium in iis fuisset prorsus diabolicum.

Aug. lib. 3. c. 7. & lib. 4 c. 31.
Matt. 22. 18.
Ioan. 8. 44.
Matt. 23. 33.

VIII. REMED. Considera non omnes simulationes, fictionésve, imò etiam dolos semper esse vitiosos, vel mendacia, sed quasdam esse pias simulationes & pios dolos, vt fuit ille de quo Apostolus: *Cùm essem astutus, dolo vos cæpi.* Exempla suppetunt multa. Primum est Christi Domini, qui coram duobus discipulis euntibus in Emmaus simulauit se peregrinum, finxítque se longiùs ire, vt eis hospitalitatis secum exercendæ ansam præberet. 2. est B. Pauli, qui in priore Epistola ad Corinthios profitetur se infirmis infirmum, Iudæis Iudæum, Gentilibus Gentilem, imò omnibus omnia factum, vt omnes lucrifaceret & faceret saluos, quod reipsa præstitit, cùm Timotheum curauit circumcidi, & ipse in Cenchris palàm totondit caput, ne videretur legem Moysis, eiúsque cæremonias

2. Cor. 12. 16.
Luca 24. 28.
1. Cor. 9. 22.
Act. 16. 3.
Act. 18. 18.

abominari. Vnde Augustinus ad Consentium: *Quod Paulus ait; Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifacerem; compatiendo id fecit, non mentiendo. Fit enim quisque tanquàm ille, cui vult subuenire; quando tanta misericordia subuenit, quanta sibi subueniri vellet, si ipse esset in eadem miseria constitutus. Ita fit tanquàm ille, non quia fallit illum, sed quia se cogitat sicut illum.*

Aug. contra mendac. c.12.

3. exemplum est S. Athanasij. Nam, vt est in eius historia, coacto ad Cyrum Concilio, cùm Ariani Episcopi subornassent mulierculam quæ accusaret Athanásium, quòd hospitio acceptus, sibi stuprum per vim intulisset: introductus est Athanasius, & vnà cum eo Timotheus presbyter, qui simulans se esse Athanasium: Egóne, inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violaui? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intulisti. Qua fraude cognita, reiecta est mulieris impudentia. 4. est B. Abrahami Eremitæ, qui vt cognouit neptem suam Mariam, quam in omni pietate instituerat, ob lapsum in fornicationem, fuga elapsam, turpíque quæstu alicubi omnibus corpus suum prostituere, abiecto amictu heremitico assumpsit militarem, nullis sumptibus laboribúsque parcens donec eam inueniat. Vbi inuenit in quodam diuersorio, simulat apud hospitem se magno eius amore teneri, cœnam opiparam curat instrui, mensæ illam adhibet, liberè vnà cum illa carnibus, à quibus quinquaginta iam annos abstinuerat, vescitur, à cœna eam in intimum cubile abducit, remotísque arbitris detracto pileo è capite declarat quisnam sit. Illa vbi veterem patruum & magistrum agnouit, tota contremiscere, & supplex ad pedes illius labi. Senex contrà eam erigere, veniam spondere de lapsibus, se rationem pro ipsa redditurum in die

In Surio. 2. Maij. Ruffin. li. 10. c. 17.

In Sur. 16. Martij. & Ephrem to. 3.

iudicij, si resipiscat : ergo ad mentem & eremum cum eo rediit, tantásque de se reliquo vitæ cursu pœnas exegit, vt etiam miraculis claruerit, & in cœlitûm numerum relata sit.

VIDE, verbo, *Adulatio, Amor sui, Immortificatio passionum, Inconstantia, Linguæ abusus, Mendacium, Timor humanus.*

I.

ILLVSIONES SPIRITVALES.

Remedia pro illis discernendis à diuinis inspirationibus.

PRIMVM Remedium est ex parte materiæ inspiratæ. Considera, an visiones, reuelationes, & quicquid tibi inspiratur, sit consentaneum diuinis literis, traditioni, communi doctrinæ Ecclesiæ Romanæ, & rectæ rationi : nam si non fuerit, certò scire debes non esse inspirationem diuinam, sed illusionem dæmonis. Vnde Christus Saluator omnes tentationes sibi à dæmone in deserto factas, quia non congruebant cum diuinis literis, testimoniis earundem repressit. *Matt. 4.*

II. REMED. ex parte eorum, qui discernere possunt adulterinas inspirationes, à veris & salutaribus, vti ordinariè sunt viri doctrina & pietate præstantes. Quales consules, quoties ambigis de inspiratione diuinane sit in diabolica. Docet enim D. Paulus: *Omnia probate, quod bonum est tenete* : & S. Ioann. *Nolite omni Spiritui credere, sed probate Spiritus* *1. Thess. 5. 21.* *1. Ioan. 4. 1.*

ſi ex Deo ſint. Quòd autem non quiuis ſimplex laïcus probare poſſit, an Spiritus ex Deo ſit, inde liquet, quòd Apoſtolus in priore Epiſtola ad Corinthios
1. Cor. 12. 10. diſcretionem Spirituum numeret inter dona Dei, quæ Theologi vocant gratias gratis datas, quæ paucis dantur. Vnde & in eadem dicit: *Si quis videtur Pro-*
Ib. c. 14. *pheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis.*
37. *Sciat me*, inquit B. HIERONYMVS in Epiſtola ad
Hier. ep. 152. Minerium & Alexandrum, *illud Apoſtoli libenter audire: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Et Saluatoris verba dicentis: Eſtote probati nummularij; vt ſi quis nummus adulter eſt, & figuram Cæſaris non habet, nec ſignatus eſt moneta publica, reprobetur. Qui autem Chriſti faciem claro præfert lumine, in cordis noſtri marſupium recondatur.*

III. REMED. eſt ex parte ſubjecti, vel perſonæ cui facta eſt inſpiratio. Hîc enim Pater ſpiritualis, qui delectus erit in probatorem Spiritus, memor
Tertull. eſſe debet dicti TERTVLLIANI, vt non fidem ex
de præſcr. perſona, ſed perſonam ex fide æſtimet & probet, ac primò indagare, num is cui viſiones, vel inſpirationes illæ contingunt, ſit integri & ſani cerebri; nam ſi non ſit, mox amandandus eſt, monendúſque eſſe mera phantaſmata. 2. an ſit fœmina: cum ea enim longè cautiùs agendum erit, quàm cum viro, quia dæmon per eam primum parentem decepit, ſicut initio Chriſtianiſmi per Maximillam, & Priſcillam Nouatianos & Montaniſtas, ac inter hos
Tert. c. 9. noſtrum doctiſſimum Tertullianum, vt apparet ex libro de anima, vbi probat animam noſtram eſſe corpoream ex viſione Priſcillæ, quæ in Eccleſia tempore diuini officij per ecſtaſin rapiebatur, & loquebatur cum Angelis. 3. ſitne diues vel pauper: nam diuiti

facilè obrepit ſuperbia, pauperi verò ſimulatio. 4. an publicam cum multis, vel priuatam cum paucis religioſis vel ſecularibus, probis vel improbis, vitam agat. Nam vt ait Pſalmiſta: *Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris.* Et Salomon: *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit.* Et, *Qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam.* SECVNDO debet Pater ſpiritualis, eum qui ſuas vel viſiones, vel inſpirationes patefecerit, potiùs obiurgare quàm laudare, ſerióque monere ne fidem facilè illis præſtet, ac docere, vt quoties contingunt, dicat cum B. Petro ex humilitate: *Exi à me, quia homo peccator ſum.* aut cum eremita illo, qui dæmoni apparenti in ſpecie Gabrielis Archangeli, dixit: Fortè ad alium à Deo miſſus es: ego enim viſitatione Angelorum non ſum dignus. Quòd ſi obiurgationem, vel monitionem hanc moleſtè ferat, facilè probaueris an ſpiritus ex Deo fuerit. *Qui enim odit increpationes*, inquit Sapiens, *inſipiens eſt.* Et, *Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris.*

Pſal. 17. 26. 27.
Prou. 13. 20.
Eccli. 13. 1.
Luc. 5. 8.
Vitæ PP. li. de obed. c. 35.
Prou. 12. 1.
Eccli. 21. 7.

V. REMEDIVM eſt ex parte ſignorum, quæ ordinariè ſolent diuinam inſpirationem antecedere, quæ annotauit S. BERNARDVS in Cantica. Primum eſt, ſi homo intus, vel foris moueatur ad tuendam iuſtitiam. *Iuſtitia* enim *& iudicium præparatio ſedis tuæ*, ait Pſaltes 2. eſt, ſi moueatur ad ſectandam humilitatem, charitatem fraternam, obedientiam erga prælatos, puritatémque maximè cordis & pacem. *Beati mundo corde*, ait Chriſtus, *quia ipſi Deum videbunt.* Et Dauid: *In pace factus eſt locus eius.* 3. Si ſentiat recordatione peccatorum conſcientiam pungi & vri, doleátque toto

Bern. ſer. 57.
Pſal. 88. 15.
Matt. 5. 8.
Pſal. 75. 3.

Pſal. 96. 3. corde de peccatis. *Ignis ante ipſum præcedit*, inquit idem. Et, *Iuxtà eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde*. Pſal. 33. 19. Ac Dominus apud Iſaiam: *Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?* Iſa. 66. 2. 4. eſt B. AVGVSTINI in libris Confeſſionum, ſi initio quidem turbet, maximè hominem minus ſpiritualem, ac terreat, ſed mox conſoletur. *Inhorreſco*, inquit, *inquantum diſſimilis ei ſum: inardeſco, inquantùm ſimilis ei ſum.* Proprium enim Spiritus diuini conſolari: terror verò eſt tãtùm ſignum boni Spiritus aduentantis. Malus verò Spiritus in Angelum lucis transfiguratus primo aſpectu exhilarat animam, vt oculos aſpectus roſæ; ſed mox contriſtat, ac tandem eam in deſperationem & obſtinationem conatur inducere. Aug. lib. 11. c. 9.

VI. REMED. eſt ex parte ſignorum, quæ comitantur vel ſequuntur diuinam inſpirationem. S. GREGORIVS in quarto dialogorum libro generatim vnum ſignum proponit: *Sancti*, inquit, *viri inter illuſiones, atque reuelationes, ipſas viſionum voces aut imagines quodam intimo ſapore diſcernũt, vt ſciant, vel quid à bono Spiritu percipiant, vel quid ab illuſore patiantur.* Sic B. Auguſtinus in 6. Confeſſ. lib. c. 13. ſcribit S. Monicam matrem ſuam dicere ſolitam, *ſe neſcio quo ſapore, quem verbis explicare non poterat, diſcernere, quid intereſſet inter Deum reuelantem, & animam ſuam ſomniantem.* B. BERNARDVS verò loco citato preſſiùs illa perſequitur his verbis: *Si non ſolùm compungeris in ſermone* (*ædificante ad pietatem*, vel inſpiratione) *ſed & conuerteris totus ad Dominum, iuuans & ſtatuens cuſtodire iudicia iuſtitiæ eius, etiam adeſſe ipſum iam noueris, præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore eius. Etenim vtrumque de illo legis, & ignẽ videlicet ante ipſum prædere, & ipſum nihilominùs ignem*

Greg. cap. 48.

1. Signum.

Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non
Illuminatis Doctrinæ, quæ sine ipsa non

CAP. III.

CAP. IV.

CAP. V.

CAP. VI.

CAP. VII.

CAP. VIII.

CAP. IX.

CAP. X.

ſalutariſuo? Viſitabitur profectò frequenter, nec unquã ignorabit tempus viſitationis ſuæ, quantumlibet is, qui in Spiritu viſitat, clandeſtinus veniat, & furtiuus, vtpote verecundus amator. Addit RICHARDVS Victorinús, ſcribens in Cantica, non ſolùm orandum Dominũ, antequàm veniat inſpiratio, ſed etiam poſtquàm obtenta eſt, vt permaneat & nos perficiat, inque omni vitæ actione dirigat.

Rich. p. 2. c. 33.

VIDE verbo, *Deſolatio ſpiritualis, Diſtractio in oratione, Indiſcretio, Iudicium proprium, Præſumptio, Superbia, Voluntas propria.*

IMMODESTIA.

Remedia contra immodeſtiam.

I. REMED. Conſidera, quid nomine Modeſtiæ intelligatur, vt hoc certiùs innoteſcat morbus immodeſtiæ. Intelligitur autem compoſitio quędam externa morum ex virtutibus animo inhærentibus nata, & ad ædificandum proximum idonea. Sicut enim poſt hanc vitam in cœlo ex interna animarum beatarum gloria, eximius quidam ſplendor externus in corpus redundabit, ſic proportione quadam in hac vita ex interna animi compoſitione & pulchritudine, cõpoſitio quædam venuſta in externa corporis membra, actionéſque, vt vultum, inceſſum, habitum, ſermonémque ſtatui cuiuſque congruentem deriuatur. Vnde B. AMBROSIVS in libris Officiorum virtutem modeſtiæ *à modo ſcientiæ quid deceret appellatam* arbitratur. Cui conſentiens Auguſtinus in libro de vita beata: *Modeſtia*, inquit, *vtique dicta eſt à modo, & à temperie temperantia. Vbi autem modus eſt, atque temperies, nec plus eſt quicquã, nec minus.* Qui

Ambr. lib. 1. c. 18.

Aug. non longè à fine.

ergo compositionem illam externam, quam exigit cuiusque status, vt Ecclesiasticus vel Religiosus, non habet, eum scias morbo immodestiæ laborare.

II. REMED. Considera Spiritum sanctum in sacris literis nos commonefacere, vt ex compositione externa morum coniecturam faciamus de statu hominis. *Ex visu*, ait Ecclesiasticus, *cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enuntiant de illo.* Et rursum: *Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit.* Salomon quoque apostatam his notis vult cognosci: *Homo apostata*, inquiens, *vir inutilis; graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat.* Et alibi: *Oculi stultorum in finibus terræ.* 2. arguit incompositos mores, vt filiarum Sion apud Isaiam: *Pro eo*, inquit, *quod eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant, decaluabit Dominus vertices earum.* Et in Prouerbiis: *Qui annuit oculo, dabit dolorem.* Et, *Qui festinus est pedibus, offendet.* 3. varia præcepta variis hominum statibus passim præscribit, quæ longum esset percensere, nominatim autẽ adolescentiæ. *Adolescens*, inquit, *loquere in tua causa vix.* Et, *In medio magnatorũ loqui nõ præsumas, & vbi sunt senes, non multùm loqueris.* Deinde per Apostolum viris & mulieribus, *Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum: omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum, &c. vir quidem non debet velare caput suũ.* Et per B. Petrum: *Quarũ non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vesti-*

Ecc. 19. 26.
Ecc. 21. 23.
Prouer. 6. 12. 13. 14.
Prouer. 17. 24.
Isa. 3. 16.
Pro. 10. 10
Pro. 19. 2.
Eccli. 32. 10. & 13.
1. Cor. 11. 4.
1. Pet. 3. 3.

mentorum cultus. 4. commendat ſpeciatim modeſtiam, decorum & compoſitionem externam. *Omnia*, ait per B. Paulum ad Corinthios, *honeſtè, & ſecundùm ordinem fiant in vobis.* Et ad Philippenſes: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Et ad Coloſſenſes: *Induite vos ſicut electi Dei, &c. humilitatẽ, modeſtiam, patientiam.* Et apud B. Petrum: *Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem, &c. ſed cum modeſtia & timore, conſcientiam habentes bonã, vt in eo, quod detrahũt vobis, confundãtur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto conuerſationem.* Et ad Titum, vult omnes eſſe *modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines. Quæ enim de ſurſum eſt ſapientia*, ait B. Iacobus, *pacifica eſt, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens.*

1. Cor. 14. 40.
Phil. 4. 5.
Col. 3. 12.
1. Pet. 3. 15.
Tit. 3. 2.
Iac. 3. 17.

III. REMED. Conſidera SS. Patrum ſententias. S. BASILIVS in regulis fuſiùs diſputatis de modeſtia veſtitus ita ſcribit: *Imbecillioribus velut pædagogi diſciplina ſit quædam, quæ inuiti etiam à rebus flagitioſis prohibentur; hæc quæ in veſtitu foris appareat profeſſio. Vt igitur peculiaris quidã in veſtitu eſt ornatus militis, alius Senatoris, itémq; aliorũ alius, vnde vt plurimùm de dignitate illorum capitur coniectura: ſic decorum quoque ac conſentaneum eſſe videtur, hominẽ Chriſtianum in veſtitu etiam præcipuum aliquid à ceteris ſeruare oportere, per quod traditum ab Apoſtolo modeſtum illum ornatum conſeruet. Qui quidem modò cẽſens ſtatuit Epiſcopũ ornatum eſſe debere, modò mulieribus, vt in habitu ornato incedãt, præcipit, ita tamẽ ſcilicet, vt ornatus ille cum vita Chriſtiani hominis cõgruere intelligatur. Eadẽ in calceamẽtis ratio eſt, vt videlicet, quod quãminimũ præferat curioſitatis, minimóq; ſumptu parari poſſit, & ad neceſſariũ modò vitæ vſum ſit ſatis. Hic canon perpetuo tenore ſeruetur.* Et in Epiſtola ad Gregorium,

Baſil. quæſt. 22.
1. Tim 2. & 3.
Epiſt 1.

Theologum: *Tunica cinctu appressa sit corpori & astricta, cinctus neque muliebrem in motum ilia exuperet, neque prælaxus tunicam fluxam efficiat. Incessus esto, nec segnis, ne animum dissolutũ declaret, nec rursus insolẽter iactatus, ne consternatos impetus animi significet. Vnum modò sit vestitus propositum, operimentum vt existat, ab æstus frigorísque iniuria corpus deffendens.* Et alibi de modestia ritus: *Illud etiam nõ mediocriter caueri debet ab iis qui colendæ pietati student, ne in risum præter modum effusi sint, quia intemperantiam non abesse à se significat, & animi motus nequaquàm sedatos declarat. At modicè rictũ deducere, eóq; animi sui hilaritatem leniter significare, non est contra decorum, quatenus illud tantùm indicetur, quod scriptũ est: Cor gaudẽs exhilarat faciem. Illud autem, in immanes cachinnos prorũpere, & corpore subsaltare, nequaquàm est eius qui animo composito sit, aut planè probo, & compote sui. Huiusce modi genus risus etiã Ecclesiastes damnans, tanquàm rem animi constantiæ & grauitati maximè contrariam, sic dicit: Risum reputaui errorem. Et sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti.* GREG. NAZIANZ. in oratione de moderatione in disputationibus seruanda, ita scribit de modestia in sermone: *Modestiæ laudem ipse certè huic tribuerim, non qui de seipso pauca, idque apud paucos & rarò commemoret, nec qui humiliorem & abiectiorem humiliter affatur, sed qui parcè & moderatè de Deo loquitur, ac quædam proloqui, quædam premere & retinere, quorundam etiam inscitiam fateri nouit, atque ei sermone cedit, cui loquendi munus commissum est, &c. Turpe est profecto, cùm in veste ac victus ratione non magnificentiã, sed vtilitatem amplectaris, &c. in diuinis disputationibus principatum ac tyrannidem tibi vendicare, ac supra omnes legis Doctores superciliũ attollere, vbi humilitas non solùm gloriam habet, verùm etiam securitatem.*

Id. in reg. f. disp. q. 17.

Pro. 15. 13.

Eccli. 2. 2.

Ibid. 7. 7.

Naz. orat.

Ambr. c. 18

De eadē & S. AMBROSIVS lib. 1. officiorū: Ne *modū progrediaris loquēdi, ne quid indecorū ſermo reſonet tuus: ſpeculū enim mētis plerūq; in verbis refulget. Ipsū*
1. Pet. 3. 4. *vocis ſonum libres modeſtia, ne cuiuſquā offendat aurem vox fortior.* Et paulò pòſt: *Oremus in incorruptione quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt ante Deum locuples, vt ait Petrus. Magna igitur modeſtia, quæ cùm ſit etiam iuris ſui remiſſior, nihil ſibi vſurpans, nihil vēdicans: & quodammodò intra vires ſuas cōtractior, diues eſt apud Deū, apud quē nemo diues. Diues eſt modeſtia, quia portio Dei eſt.* Et rurſus: *Eſt etiam in ipſo motu, geſtu, inceſſu, tenēda verecundia*, vel modeſtia: *Habitus enim mentis in corporis ſtatu cernitur. Hinc homo cordis noſtri abſconditus, aut leuior, aut iactātior, aut turbidior: aut cōtrà grauior, & conſtantior, & purior; & maturior æſtimatur.* Itaque
Hier. ep. 4. vox *quædam eſt animi, corporis motus.* HIERONYMVS in epiſtola ad Ruſticum monachum: *De ludo monaſteriorum huiuſcemodi volumus egredi milites, quorum habitus, ſermo, vultus, inceſſus, doctrina virtutum eſt.* Et ſuprà: *Sordidæ veſtes, candidæ mentis indicia ſint: vilis tunica contemptum ſeculi probet: ita duntaxat, ne animus*
Id. ep. 23. *tumeat, ne habitus, ſermóque diſſentiant.* Et in Epiſt. ad Marcellam de ægrotatione Bleſillæ. *Nos quia ſerica veſte non vtimur, monachi iudicamur: quia ebrij nō ſumus, nec cachinno ora diſſoluimus, cōtinentes vocamur & triſtes. Si tunica non cāduerit, ſtatim illud è triuio: Impoſtor & Græcus eſt.* B. PROSPER in libris de vita con-
Proſp. l. 3. c. 19. templatiua. *Temperantiæ eſt* (modeſtiæ) *quòd reuerentiam ſenioribus exhibemus, æquales germanitus honoramus, iunioribus gratiam paternæ dilectionis impēdimus, quòd præſtamus loquenti ſeniori ſilentium, quod ipſius ad loquendum præſtolamur imperium, quod non attollimus immoderatum in collocutionibus ſonum, quod riſui prorumpere non permittimus in cachinnum.*

IV. REMED. Considera exempla eorum, ex quorum prauis in adolescentia moribus sapientes cõiecêre aliquando fore perditissimos. Ea quidem complura sunt, sed duo exstant maximè illustria. Alterum est de IVLIANO apostata Cæsare, de quo GREG. NAZIANZ. eius contubernalis ita scripsit: Cùm Athenis cum eo versarer, *non malum huius viri coniectorem me fuisse memini. Me morum ipsius inconstantia, atque incredibilis quadam mentis emotio efficiebat, si quidem vates ille optimus est, qui rectè conicere nouit. Neque enim mihi quicquam boni ominari videbantur, ceruix non stata, humeri subsultantes, & ad æquilibrium subinde agitati, oculus insolens & vagus, furioséque intuens, pedes instabiles & titubantes, nasus contumeliam & contemptum spirans, vultus lineamenta ridicula idem significantia, risus petulantes, & effrænati, nutus & renutus temerarij, sermo hæreus, spiritúque concisus, interrogationes stultæ & præcipites, responsiones his nihilo meliores, &c. Quid singula describere necesse est? Talem ante opera conspicatus sum, qualem in operibus posteà cognoui. Quòd si quidam ex eis, qui tum simul erant, quidque dixerim audierunt, nunc mihi præstò essent, haud ægrè testarentur. Quibus, vt hæc conspexi, statim prolocutus. Quale malum Romanorum terra nutrit? præfatus licet, ac mihi, vt falsus vates essem, imprecatus.* *Naz. ora. 1. in Iulian.*

ALTERVM exemplum affert B. AMBROSIVS libro primo Officior. *Memini stis*, inquit, *fily*, *quendam amicum, cùm sedulis se videretur commendare officiis, hoc solo tamen in clerum à me non receptum, quòd gestus eius plurimùm dedeceret. Alterum quoque cùm in clero reperissem iussisse, ne vnquã præiret mihi, quia velut quodã insolentis incessus verbere oculos feriret meos. Idque dixi, cùm redderetur post offensam muneri. Hoc solum excepi. Nec fefellit sententia. Vterq; enim ab Eccle sia* *Amb. c. 18.*

receſſit: vt qualis inceſſu prodebatur, talis perfidia animi demonſtraretur. Namque alter Arianæ infeſtationis tempore fidem deſeruit: alter pecuniæ ſtudio, ne iudicium ſubiret, ſacerdotem ſe noſtrum negauit. Lucebat in illorũ inceſſu imago leuitatis, ſpecies quædam ſcurrarũ pereurſantium. Si dicas, hæc naturæ fuiſſe vitia, atque ideò emendari non potuiſſe, reſpondet ibidem Ambroſius: *Si quid ſanè in natura vitij, eſt induſtria emendet: vt ars deſit, non deſit correctio.* Nam & in feris belluis, induſtria & pœnis naturalia vitia ſæpè expugnata ſcimus.

V. REMED. Conſidera exempla eorum, de quorum virtute eximiáque ſanctitate, ex vultu, inceſſu, habitu, ſermone, aliíſque externis moribus coniectura facta eſt. Satis erunt duo. Primum Chriſti Saluatoris, cuius modeſtiam internam & externam nemo ſuperauit, cùm fuerit ipſa mode-
2. Cor. 10. 1. ſtia. Vnde Apoſtolus ad conciliandam ſibi Corinthiorum fidem ſic obteſtatur illos: *Ipſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti.* Et Hieronymus in explanatione Pſalmi 44.
Hier. to. 3. ad Principiam virginem: *Nulli dubium*, inquit, *eſt*
Io. 14. 6. *veritatem, & modeſtiam, & iuſtitiam, Chriſtum ap-*
Matt. 11. 29. *pellari, qui dicit: Ego ſum via, veritas, & vita. Et, diſci-*
1. Cor. 1. 30. *te à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Et, *Qui factus eſt nobis à Deo iuſtitia, & redẽptio, & ſanctitas. Hæc autem vniuerſa dicũtur in corpore, vt exigantur in mẽbris.* Quanta autem vis in vultu Chriſti fuerit, non ſemel idem auctor expoſuit, vt in Matthæum, vbi agens
Hier. in c. 9. Matt. de ſubita conuerſione B. Matthæi: *Certè*, inquit, *fulgor ipſe, & maieſtas diuinitatis occultæ, quæ etiam in humana Chriſti facie relucebat, ex primo ad ſe videntes trahere poterat aſpectu: Si enim in magnete lapide & ſuccinis hæc eſſe vis dicitur, vt annulos, & ſtipulam, & feſtu-*

eas sibi copulent, quantò magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat, quos volebat? Et rursus alibi: *Mihi inter omnia signa quæ fecit hoc videtur mirabilius esse, quòd unus homo, & illo tẽpore contemptibilis, & in tantũ vilis vt postea crucifigeretur, Scribis & Phariſæis contra se sæuientibus, & videntibus lucra sua destrui, potuerit ad vnius flagelli verbera tantam eiicere multitudinem, mensáſq; subuertere, & cathedras confringere, & alia facere, quæ infinitus non fecisset exercitus. Igneum enim quiddam atq; sydereum radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie.* Demùm in Epiſt. ad Principiam: *Vniuersis*, inquit, *pulchrior est virgo de virgine, qui non ex volũtate viri, sed ex Deo natus est. Nisi enim habuisset, & in vultu quiddã sydereũ, nunquã eũ statim secuti fuissent Apostoli, nec qui ad comprehendendũ eum venerãt, corruissent.* De vi SERMONIS habemus teſtimonium apud B. Ioannem, vbi Phariſæorum miniſtri dicunt: *Nunquàm sic locutus est homo, sicut hic homo*: & apud Lucam vbi Nazareni *mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius.* Et apud Matthæum dicentem: *Erat docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ & Phariſæi.* Quem locum exponens B. GREGORIVS: *Cum imperio*, inquit, *docetur, quod priùs agitur, quàm dicatur. Nam doctrinæ subtrahit fiduciam, quãdo conscientia præpedit linguam; vnde etiam de Domino scriptum est: Erat enim docens sicut potestatem habẽs, non sicut Scribæ & Phariſæi. Singulariter namque & principaliter solus ex potestate bona locutus est, quia ex infirmitate mala nulla commisit.* DE RISV teſtatur B. BASILIVS in reg. fuſiùs diſputatis his verbis: Riſum effuſum tanquàm rem grauitati contrariam *Dominus ostendit, qui susceptis cæteris, quæ necessariò corpus sequũtur, affectionibus, itsque omnib⁹, quæ virtutis testi-*

Id. in c. 21. Matth.

Hier. ep. 140.

Ioã. 7. 46.

Luc. 4. 22.

Matth. 7. 29.

Greg. l. 25. Mor. c. 7.

Bas. q. 17.

ficationem habent, veluti laßitudinem, & miſericordiam aduersùs calamitoſos, riſu, quantùm ex Euangeliorum hiſtoria cognoſci poteſt, vſus nunquàm ſit, cõtráque omnes, quotquot ab eo tenerentur, miſeros appellauerit. ALTERUM exemplum ſit Deiparæ Virginis, quod loco ſupra citato agens de modeſtiæ, vel verecundiæ laude propoſuit AMBROSIVS, dicens: *Hic pudor in ipſo cognitionis ingreſſu Domini matrem commendat legentibus, & tanquàm teſtis locuples, dignam quæ ad tale munus eligeretur, aſtruit: quòd in cubiculo quòd ſola, quòd ſalutata ab Angelo tacet, & mota eſt introitu eius, quòd ad virilis ſexus ſpeciem peregrinam turbatur aſpectus virginis. Itaq; quamuis eſſet humilis, præ verecundia tamen non reſalutauit, nec vllum reſponſum retulit, niſi vbi de ſuſcipiẽdæ Domini generatione cognouit, vt qualitatem effectus diſceret, non vt ſermonem refelleret.* Et in libris de Virginibus, *Sit*, inquit, *vobis tãquàm in imagine deſcripta virginitas vitáq; MARIÆ, de qua velut in ſpeculo refulget ſpecies caſtitatis, & forma virtutis. Hinc ſumatis licèt exẽpla viuẽdi, vbi tanquã in exẽplari magiſteria expreſſa probitatis, &c. Virgo erat non ſolùm corpore, ſed etiam mente, quæ nullo doli ambitu ſyncerum adulteraret affectum. Corde humilis, verbis grauis, animi prudens, loquẽdi parcior, legendi ſtudioſior, intenta operi, verecunda ſermone, arbitrum mentis ſolita non hominẽ, ſed Deum quærere, nullum lædere, bene velle omnibus, aſſurgere maioribus natu &c. Quando iſta vel vultu læſit parentes? quãdo diſſenſit à propinquis? quando faſtidiuit humilem? quando deriſit debilem? quando vitauit inopem? Nihil toruum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inuerecundum, nõ geſtus fractior, non inceſſus ſolutior, nõ vox petulãtior, vt ipſa corporis ſpecies ſimulachrũ fuerit mẽtis, figura probitatis, &c.* multa quæ ſequuntur. Refert DIONYSIVS Carthuſianus & alij.

Luc. 6. 25

Ambr. lib. 1. offic. c. 18.

Luc. 1.

Id. lib. 2.

alij Dionyſium Areopagitam, cùm ex Græcia aliquãdo in Iudæam veniſſet, & B. Virginem Mariam conueniſſet, tanta claritate fulgentem eius vultum conſpexiſſe, vt præ nimio ſtupore deficiens, in terram ceciderit, dixerítque, niſi ratione naturali & fide cognouiſſet aliam eſſe diuinitatem, ſe hanc ipſam Virginem loco diuinitatis habituram fuiſſe. *Dionyſ. in c. 3. de diuin. nomin. Areop.*

VI. REMED. Conſidera non ſolùm conſilij, ſed præcepti quoque videri homini, maximè Eccleſiaſtico & Religioſo, vt externa compoſitione talis ſtudeat videri ad maiorem Dei gloriam, eorúmque quibuſcum viuit ędificationem, qualem profeſſio ſtatus poſtulat. Huc enim pertinent illa Chriſti Domini ad Apoſtolos, omnéſque eorum ſucceſſores verba: *Vos eſtis lux mundi. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, &c.* Et illa Apoſtoli: *Prouidentes bona, non tantùm coram Deo, ſed etiã coram hominibus.* Et, *Rogamus vos, fratres, vt abundetis magis, & operam detis vt quieti ſitis, & vt bonẽ ſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt.* Et, *Oportet autem illum* (nempe Epiſcopum, & Sacerdotem) *teſtimonium habere bonum ab ijs qui foris ſunt.* Et, *De cætero, fratres, quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.* Neque enim ſatis eſt tibi bonam habere conſcientiam, ſed etiam neceſſe eſt te tueri bonam tui famam, quod non poteſt fieri niſi internis virtutibus externa quoque reſpondeat conuerſatio, vt ex teſtimoniis allegatis fusè probat in libro de bono Viduitatis B. Auguſtinus: *Quiſquis*, inquiens, *à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autẽ etiam famam, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria* *Matth. 5. 14. 16.* *Rom. 12. 17.* *1. Theſſ. 4. 11.* *1. Tim. 3. 7.* *Phil. 4. 8.* *Auguſt. c. 22.*

Psalm. 49. 12. Ecclesiast. 3. 19. 20. 21.

Psalm. 49. 13.

Psalm. 49. 14.

Psalm. 49. 15.

Psalm. 49. 16.

Psalm. 49. 17.

Psalm. 49. 18.

Psalm. 49. 19.

Psalm. 49. 20.

Psalm. 49. 21.

Psalm. 49. 22.

Psalm. 49. 23.

Psalm. 49. 24.

Psalm. 49. 25.

Psalm. 49.

Petri Regis, Sanctis, Sanctæ, & omnibus eius, ut
ipsi pro nobis intercedere dignentur. Quæ omnia
sic fieri optamus, ut ea Deus Optimus Maximus
ratificare dignetur, Amen. Symbolum vero, Nicæ-
num, Constantinopolitanum, Athanasianum, Apo-
stolicum, & Ecclesiasticum, quod Romana Ecclesia
retinet, quod Patres, &c. Romanus Pontifex, &
Ecclesiæ Generalium Conciliorum, præsertim
in quibus vera fides, & Christiana religio fortis-
simis rationibus defensa, & contra omnes hæreses
fortissime stabilita, & confirmata est, unanimi
consensu, & auctoritate receperunt, firmissime
admitto, & amplector, traditiones item, & omnes
eiusdem Ecclesiæ observationes, & Constitutiones
firmissime admitto, & amplector. Sacram Scri-
pturam item secundum eum sensum, quem tenuit,
& tenet Sancta Mater Ecclesia, cui spectat de
vera Sanctarum Scripturarum sensu iudicare, &
interpretari, non admittam, nec interpretabor,
nisi secundum unanimem consensum Patrum. Pro-
fiteor quoque, Sacramenta Novæ Legis à Iesu Chri-
sto Domino nostro, & à Sanctis Apostolis, & à
Deo mandata, esse vera, & ad salutem humani
generis, licet non omnia

omnibus, quæ quidem Sancta Synodus recipit, &
probat, non recipiendum. Et damno, ac reprobo
omnes illos, qui Sacramenta, quæ à Sancta Ecclesia
Catholica ritus Catholicos, & in solemni ad-
ministratione recepta, & approbata fuerunt, aut

ait ille, *cùm virtute abstinentiæ, contemptu rerum transeuntium : Prophetiæ Spiritu, orationis intẽtione esset incomparabiliter præditus, vnum erat quod in eo reprehensibile esse videbatur, quia nonnunquàm ei tanta lætitia inerat, vt illis tot virtutibus nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur.* Rationem autem eius rei mox subiicit Gregorius : *Magna*, inquiens, *est omnipotentis Dei dispensatio : & plerunq; contingit, vt quibus maiora bona præstat, minora non tribuat, vt semper eorum animus habeat, vnde se reprehendat; quatenus dum appetunt perfecti esse, nec possunt, se minimè extollant: sed discãt, quia ex semetipsis maiora bona non habent, qui in semetipsis vincere parua vitia non possunt.* ALTERVM est MVSÆ puellæ. *Probus*, inquit, *Dei famulus de sorore sua, nomine MVSA, puella parua, narrare consueuit, quòd quadam nocte ei per visionem sãcta Dei genitrix virgo Maria apparuit, atque coæuas ei in albis vestibus puellas ostendit. Quibus illa cùm admisceri appeteret, sed se eis iungere non auderet, B. Mariæ Virginis est voce requisita, an velit cum eis esse, atq; in eius obsequio viuere? Cui cùm puella eadem diceret, Volo : ab ea protinus mãdatum accepit, vt nihil vltrà leue & puellare ageret, & à risu & iocis se abstineret, sciens per omnia, quòd inter easdẽ virgines, quas viderat, ad eius obsequiũ die trigesimo veniret. Quibus visis in cũctis suis moribus puella mutata est, omnémq; à se leuitatem puellaris vitæ magna grauitatis deterfit manu. Cúmque eam parentes mutatam esse mirarentur, requisita rem retulit, quid sibi beata Dei genitrix iusserit, vel qua die itura esset ad obsequium eius indicauit. Tunc post vigesimum quintum diem febre correpta est. Die autem trigesimo, cùm hora eius exitus propinquasset, eandem beatam genitricẽ Dei cũ puellis, quas per visionem viderat, ad se venire conspexit. Cui se etiam vocanti respondere cœpit, & depressis reuerenter oculis*

Greg. lib. 4. c. 17.

aperta voce clamare: Ecce, Domina, venio; ecce, Domina, venio. In qua etiam voce ſpiritum tradidit.

VIDE verbo, *Choreæ, Curioſitas, Ebrietas, Exemplum malum, Familiaritas nimia, Linguæ abuſus, Veſtium luxus, Voluptas carnalis.*

IMMORTIFICATIO PASSIONVM.

Remedia contra immortificationem.

I. REMED. Conſidera, quid ſit propriè mortificare paſſiones animi, & facilè intelliges, quid ſit immortificatio earum. Mortificas ſiquidem illas, cùm perturbationes animi, v.c. iræ, vel odij, ſimulaſque exortæ fuerint, domas, cùm carnis cupiditatem ad cibum vel potum immoderatum pronæ coërces, cùm iudicium voluntatémque propriam ſponte ſubiicis alienæ. Nam ſicut homo occiſus, vel mortuus, etiamſi contumeliis laudibúſve afficiatur, nullum mœroris vel gaudij indicium præbet: ita homo verè mortificatus, etiamſi multis incommodis iniuriiſve afficiatur, nullum ſignum iræ, vel impatientiæ prodit, imò magnam aliquando ex illis capit voluptatem. Perfectiſſimè autem mortificabis paſſiones illas, ſi non modò cupiditates carnis & ſenſuum coërceas in illicitis, hoc eſt, in iis quæ lege diuina vel humana vetita ſunt, ſed etiam in licitis, vt ſi à licitis cibis, potu, ſomno, lecto, recreatione, aliiſque corporis commodis, quod eſt omnium religioſorum, aliorúmque Dei ſeruorum proprium, aliquid tibi ſubtraxeris. De quibus B. AVGVSTINVS in libro de Fide ad Petrum ita ſcripſit: *Humiles ſerui Chriſti, qui capiunt Domino ſuo ſine impedimento abſque animi* *Aug. c. 3. 1. 42.*

noxia cogitatione seruire, coniugia omnino non appetunt, & à carnibus & vino abstinent, inquantùm corporis valetudo permittit, non quia peccatum est aut coniugem habere, aut vinum carnésve percipere, sed quia mundioris vitæ instituta sectantur, & cor-
Greg.c.11. *pora castigare volunt.* Et S. GREGORIVS in quarto Dialogorum agens de sancto quodam presbytero, qui ad tuendam castitatem etiam piis & religiosis fœminis aditum ad se negabat: *Habent*, inquit, *quippe sancti viri hoc proprium, vt quò semper ab illicitis longè sint, à se plerunque etiam licita abscindant.* Immortificationis itaque morbo laborat, qui suis passionibus animi, cupiditatibúsque carnis, siue in illicitis, siue licitis, facilè obsequitur, & indulget.

Rom.8.13. II. REMED. Considera quid sacræ Scripturæ moneant. Primùm enim monent, vt cupiditates carnis mortificemus. *Si spiritu facta carnis mortificaueritis,* inquit, Apostolus, *viuetis.* Et, *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immũditiam, &c.* 2. vt concupiscentiis carnis, quod idem est, non pareamus. *Post concupiscentias tuas,* ait Ecclesiasticus, *non eas.* Et Paulus: *Nũ regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis eius,* Et, *Carnis curam ne feceritis in desideriis.* Et, *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.* Et B. Petrus: *Abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam.* 3. vt affligamus carnem. Nam Christus ait: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Apostolus Clamat: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne quando reprobus efficiar.* Et, *Christo confixus sum cruci.* Et, *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.*

Coloss.3.5. Eccl.18.30. Rom.6.12. Rom.13.14. Gal.5.16. 1.Pet.2.11. Matt.10.38. 1.Cor.9.27. Gal.2.19. Ibid.5.24.

4. vt odiamus & abnegemus nosipsos. *Qui non odit*

ſatisfaire Dieu, ou d'vn autre qui l'auroit, pour preſter
ſon argent à vſure, ou pour vendre plus cher ce qu'il
vend à credit, ou pour ſe faire payer ce qu'il donne
en payement. Ou encore auoir d'autres intentions
plus mauuaiſes, comme de ſe rendre plus conſidera-
ble par ſes richeſſes, de ſe faire craindre par ſes
moyens, attacher ſes creatures à ſa fortune, & ſe
faire eſtimer plus heureux, ou plus habile que les
autres. Mais ie ne m'arreſte point à ces vices, qui
ſont trop grands, pour auoir beſoin d'eſtre remar-
quez.

III. Exemple. Quelques-vns ſe portent à vne
extreme inconſideration pareſſeuſe, ou negligence,
comme font ceux qui ſe contentent de dire leurs
heures d'vne façon fort mal-ſeante, ou qui ne font
pas de viſite qui ſoit neceſſaire, & qu'on trouue bon
de faire, ou qui ne font pas vne action de charité,
ou d'vne iuſtice dont ils ſont obligez, parce qu'ils
ne prennent point d'vne maniere viue, les intereſts
de Dieu, & de leur ame, & ne conſiderent pas aſſez
la grandeur, & neceſſité de Dieu. Voila encore vne
mauuaiſe raiſon, pour ne point ſe ſeruir, ſelon qu'il
eſt neceſſaire, de la grandeur, & de la puiſſance de
Dieu, pour ſe porter à faire ce qu'il faut pour ſon
ſalut, ou pour ſe preſſer dauantage de trauailler, ou
de faire ce qu'on doit pour ſa perfection.

IV. Exemple. Quelques-vns ſe portent à vne
extreme inconſideration precipitée, comme font ceux
qui ne conſiderent point aſſez, deuant que de parler,
ce qu'ils doiuent dire, ou taire, ou qui ne conſide-
rent point aſſez, deuant que de faire vne action, ce
qu'ils doiuent faire, ou ne faire pas, ou qui ne con-

mi ſcorti, nec rem familiarem ritè diſpenſat. Nemo quòd venatu non prehenderit leonem, contemptui patuit, aut morte multatus eſt: iræ intemperiem qui non domuit, nulli nõ fuit deridiculus. EPHREM in ſermone Aſcetico: *Paſſiones in animæ ex minima cauſa generantur, & non exterminatæ infinitã quandã pariunt rerum diuinarum, propriæque ſalutis deſpicientiam. Cernis in ære næuũ viridem, rubiginémque quemadmodũ in profundum deprimatur, atq; altiùs penetret. Intelligis, quid efficiat in anima paſſio neglecta? niſi eraſeris rubiginẽ, nõ auferes maculam: & niſi carnis naturam attriueris, fugare paſſiones non poteris.* AMBROS. libro primo officiorum, de virtutis ſtudioſo: *Caueat etiam motus animi ſui. Sunt enim motus, in quibus eſt appetitus ille, qui quaſi quodam prorũpit impetu. Vnde Græcè ὁρμὴ dicitur, quòd vi quadam ſe repentè proripiat. Nõ mediocris in his vis quædã animi atque naturæ eſt. Quæ tamen vis gemina eſt. Vna in appetitu, altera in ratione poſita, quæ appetitum refræner, & ſibi obientẽ præſtet, & ducat quò velit, & tanquã ſedulo magiſterio edoceat, quid fieri, quid euitari oporteat, & bonæ dominatrici obtemperet.* Et rurſus: *Iure ea fortitudo vocatur, quando vnuſquiſq; ſeipſum vincit, irã cõtinet, nullis illecebris emollitur atq; inflectitur, nõ aduerſis perturbatur, nõ extollitur ſecundis, & quaſi vento quodã, circũfertur variarũ rerũ mutatione. Quid autẽ excelſius & magnificẽtius quàm exercere mentẽ, afficere carnẽ, & in ſeruitutẽ redigere, vt obediat imperio, cõſiliis obtẽperet, vt in adeũdis laboribꝰ impigrè exequatur propoſitũ animi ac voluntatẽ?* HIER. in Pelagianos: *Quatuor ſunt perturbationes, quibus vexatur genus humanũ: duæ præſentis, & duæ futuri: duæ bonorũ, & duæ malorũ. Ægritudo, quæ Græcè dicitur, λύπη, & gaudiũ, quod illi χαρὰν, vel ἡδονὴν vocãt, alterũ boni, alterũ mali: excedimúſque mẽſurã, ſi gaudeamus ſuper his quæ nõ debemus, diuitiis,*

Ephrem. tom 2.

Ambr. c. 47.

Id. c. 36.

Hier. lib. 2.

potẽtia, honorib⁹, inimicorũ infelicitate, vel mortibus: aut ecõtrariò præsẽtiũ malorũ dolore cruciamur, aduersis, exiliis, paupertate, lãguore, & mortibus propinquorũ, quod Apostolus fieri prohibet: & rursum, si cupiamus ea quæ arbitramur bona, hæreditates, honores, prosperitates omniũ rerũ, & corporũ sanitatẽ, & cetera, quorum præsentia gaudio fruimur, & metuamus illa, quæ putamus aduersa. Quib⁹ ad perfectũ carere iuxta Stoïcos, Zenonẽ videlicet & Chrysippum, possibile est: iuxta Peripateticos autẽ & difficile, & impossibile, cui sẽtentiæ omnis Scripturæ sãctæ consentit auctoritas. Vnde & Iosephus Machabæorũ scriptor historiæ, frangi & regi posse diuinas perturbationes animi, non eradicari, & quinq, Tusculanarũ quæstionum Ciceronis libri his disputationibus referti sunt. AVGVSTINVS de verbis Apostoli: *Si Spiritu actiones carnis mortificaueritis, viuetis. Hoc est opus vestrum in hac vita, actiones carnis Spiritu mortificare, quotidie affligere, minuere, frænare, interimere. Quã multos enim proficiẽtes nõ iam delectãt, quæ anteà delectabãt? Quãdo ergo delectabat, & non ei consentiebatur: quia iam nõ delectat, mortificatũ est. Calca mortuum, transi ad viuũ: calca iacentem, conflige cum resistente. Mortua est enim vna delectatio, sed viuit altera: illam, dum nõ cõsentis, mortificas: cùm cœperit omninò nõ delectare, mortificasti. Hæc est actio nostra hæc est militia nostra.* GREGORIVS in verba Iob: *Et bestiæ terræ pacificæ erunt tibi. Possunt per terræ bestias motus carnis intelligi, qui dum mentem nostram irrationabilia suadendo lacessunt, contra nos bestialiter insurgunt. Sed cùm cor diuina sub lege deprimitur, etiam carnis incentiua detumescunt, vt etsi tentando submurmurant, nequaquàm tamen vsque ad effectum operum, quasi ad aperti morsus rabiem exurgunt. Quis enim adhuc in hac corruptibili carne subsistens, has terræ bestias plenè edomat, cùm ille ad tertium cœlum*

Augustin. serm. 13. Rom. 8. 13.

Greg. 6. Moral. c. 22. Iob. 5. 23.

Rom. 7. 23.

raptus egregius Prædicator dicat: Video aliam legem in
Rom. 7. 23. *membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis? Sed aliud est has bestias in campo operis sæuientes aspicere, aliud intra cordis caueam frementes tenere. Redactæ namque intra claustra continentiæ, etsi adhuc tentando rugiunt, vsq; ad morsum tamen, vt diximus, actionis illicitæ non excedunt.* ADDE duos Ethnicos. M. T.
Cic. lib. 1. Tusc. q. CICERO in Tusculanis: *Tota Philosophorum vita, vt ait Plato, cõmentatio mortis est. Nam quid aliud agimus, cùm à voluptate, id est, à corpore: cùm à re familiari, quæ est famula & ministra corporis; cùm à repub. cùm à negotio omni seuocamus animũ: quid, inquam, tum agimus, nisi animum ad seipsum aduocamus, secum esse cogimus, maximéque à corpore abducimus? Secernere autem animum à corpore, nequicquam aliud est, quàm emori discere. Quare hoc commentemur, mihi crede, disiungamúsque nos à corporibus, id est, consuescamus mori: Hoc & dum erimus in terris, erit illi cœlesti vitæ simile: &, cũ illuc ex his vinculis emissi fuerimus, minùs tardabitur*
Sen. ep. 113. *cursus animorum.* L. ANNÆVS SENECA ad Lucilium: *Alexander quidem Persas, & Hyrcanos, & Indos, & quicquid gentium vsque in Oceanum extendit Oriẽs, vastabat: fugabátque. Sed ipse modò occiso amico, modò amisso, iacebat in tenebris, aliàs scelus, aliàs desideriũ suũ mœrens, victor tot regum atque populorum, iræ tristitiæque succubuit. Id enim egerat, vt omnia potiùs haberet in potestate, quàm affectus. O quàm magnis homines erroribus tenentur, quibus dominandi trans maria cupiunt mittere, felicissimósque se iudicant, si multas per milites prouincias obtinẽt, & nouas veteribus adiungũt, ignari quod sit illud ingens, paratúmque regnum. Imperare sibi maximum imperium est.* Hæc ille, conuenienter sanè cum
Prou. 16. 32. dicto Salomonis: *Melior est patiens viro forti, & qui*

dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium.

IV. REMED. Conſidera exempla eorum qui affectus ſuos etiam in rebus licitis coërcuerunt. Primum eſt Regis Dauidis à multis celebratum. Nam B. Ambroſius in libro primo de ſancto Iacob & vita beata agens de paſſionum compreſſione: *Quem*, inquit, *de hominibus meliorem & fortiorem aſſumemus, quàm ſanctum Dauid, qui cupiditatem, qua concupierat aquam de lacu Bethleem hoſtili interclu ſam exercitu ſibi auferre non potuit, potuit mitigare? Nam cùm aliis vtique defuiſſe non inueniamus, id eſt, tanto exercitu numero, cùm vtique multò minùs regi deeſſe potuerit ex ceteris fontibus aqua, irrationabilem quandam concupiſcẽtiam paſſus, deſideranit eam, quæ hoſtium erat circumfuſione vallata: vnde ſine maximo periculo nõ potuiſſet deferri. Itaque ait: Quis mihi dabit potum de lacu, qui eſt in Bethlehem, ad portam? Et cùm eſſent reperti tres viri, qui hoſtium caſtra præciderent, & deferrent aquam, quam sũmo deſiderio deſideraſſet, cognoſcẽs quòd periculo alieno aqua ſibi eadem conſtitiſſet, profudit illam Domino, ne ſanguinem illorum, qui eam detulerant, bibere videretur. Quæres indicio eſt, quòd concupiſcentia quidem rationem præueniat, ſed ratio cupiditati reſiſtat.* ALTERVM eſt Valentiniani Imperatoris ab eodẽ Ambroſio in oratione funebri commemoratum. *Valentinianus quoque in delicto Prophetæ ſimilis ait: Delicta iuuentutis meæ & ignorantiæ meæ ne memineris. Nec ſolũ dixit, ſed etiam antè correxit errorem, quàm diſceret eſſe lapſum alicuius erroris. Et quidiam de aliis dicam, qui etiam ludo iuuẽtutis putauerit abſtinendũ, reſecandã ætatis licentiã, ſeueritatis publicæ duritiẽ molliendam. Ferebatur primò ludis Circẽſibus delectari, ſic iſtud abſterſit, vt ne ſolẽnib⁹ quidẽ Principũ natalibus, vel imperialis hõnoris gratia Circenſes putaret eſſe celebrãdos. Aiebant aliqui ferarum*

Amb. c. 1. 2. Reg. 23. 17.

Ambr. de obitu Im. Pſal. 24. 7.

eum venationibus occupari, atque ab actibus publicis intentionem eius abduci. Omnes feras vno momento iussit interfici. Iactabant inuidi, quòd præmaturè prandium peteret: cœpit ita frequentare ieiunium, vt plerumque ipse impransus comunium solenne suis Comitibus exhiberet, quo & religioni sacræ satisfaceret, & Principis humanitati Scenicæ cuiusdam formaæ decore deperire Romæ adolescentes nobiles nunciabatur. Iussit eam ad comitatū venire. Deductam tamen nunquàm aut spectauit, aut vidit. Posteà redire præcepit: vt & omnes agnoscerēt irritū eius non esse mandatum, & adolescentes doceret ab amore mulieris temperare, quam, ipse qui potuit habere impotestate, despexerat. Et hæc fecit, cùm adhuc nō haberet vxorem. Eodem referre potes exemplum CHRISTI Domini, qui cùm sub horam sextam, id est, circa meridiem, vt exponit Augustinus, ex itinere fatigatus discipulos emendorum ciborum causa in ciuitatem Sichar misisset, iis regressis nihil voluit comedere. *Interrogabant eum discipuli*, ait B. Ioannes; *dicentes: Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli adinuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Iesus: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me.* NEQVE Gentiles desunt, qui hac virtute mortificandi se excelluerint. Fertur Catonem minorem, belli Imperatorem, grauissima siti cum toto exercitu in summo cœli æstu laborantem, cùm pauxillum aquæ in galea à milite oblatum esset, manu quidem eam excepisse, sed mox in terram abieciisse, ne solus solatiolo illo, quod aliis communicare nequibat, frueretur.

Amb. l. 83. quæst. q. 64.

Ioan. 4. 31.32.33.

Fulgos. li. 4. c. 9.

V. REMED. est, vt simulatque perturbationem aliquam in animo exortã senseris, eam coërceas. *Beatus*, inquit Psalmista regius, *qui tenebit*, &

Ps. 136 9. Aug. in Psal. 136.

allidet parvulos tuos ad petram. In quæ verba AVGVSTINVS: *Qui sunt parvuli Babyloniæ? Nascentes malæ cupiditates. Sunt enim qui cum veteri cupiditate rixantur. Quando nascitur cupiditas, antequàm robur faciat aduersum te, mala consuetudo cùm parvula est. Ne enim cupiditas nequã pravæ consuetudinis robur accipiat, cùm parvula est, elide illam. Sed times, elisa ne moriatur, ad petram elide. Petra autem erat Christus. In petra ædificamini, si non vultis tolli aut à ventis, aut à pluuia.* Et EPHREM in sermone de perfectione Monachi: *Ni- 1. Cor. 10. 4. Matth. 7. 15. Ephrem. tom. 2. si citiùs passiones, quę in te cernuntur, sustuleris; vlcus efficiunt: nisiq; parvã putredinem curaueris, in infinitum excrescet, omnémque substantiam tuam corrumpet.* Huc facit quod B. DOROTHEVS commemorat, senẽ quendam Monachorum Patrem discipulo suo imperasse, vt paruam cupressum in sylua euelleret, quæ vna manu statim euulsa est, deinde maiusculam ostẽdisse, eámque binis manibus euulsam, postea maiorẽ donec ad quintam ventum est, quæ non potuit ab eo solo euelli. Tum senem dixisse: Sic se habent passiones nostræ: dum paruulæ sunt, facilè expugnantur: quo autem diutiùs conualuerint, ægriùs, nec nisi summo adhibito studio, & adiunctis sanctioribus, qui oratione & consilio succurrant. *Doroth. serm. 11.*

VI. REMED. est, etiamsi in ortu compressæ sint, non otiari, sed assiduè renascentes cupiditatum ramos resecare. *Quis enim ita ad vnguem*, inquit S. BERNARDVS in Cantica, *omnia à se superflua resecauit, vt nil se habere putet putatione dignum? Credite mihi, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccenduntur extincta, & sopita denuò excitantur. Parum est ergo semel putasse, sæpè putandum est: imò, si fieri possit, semper; quia semper quod putari oporteat, si põ dissimulas, inuenis: Quantumlibet in hoc corpore manens pro-* *Bern. ser. 58.*

feceris, erras, si vitia putas emortua, & non magis suppressa. Velis, nolis, intra fines tuos habitat Iebusæus, subiugari potest, sed non exterminari. Et infrà: *Scrutemur,* inquit, *iuxta Prophetam vias nostras, & studia nostra, & in eo se quisque iudicet profecisse, non cùm non inuenerit quod reprehendat, sed cùm quod inuenerit reprehẽdet. Tunc te non frustrà scrutatus es, si vursum opus esse scrutinio aduertisti.* Eôdem tendit AVGVSTINVS, cùm in libris de Trinitate exponens locum Apostoli: *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus eius, induite nouum,* ita scribit: *Sanè ista renouatio non momento vno fit ipsius conuersionis, sicut momento vno fit illa in baptismo renouatio remissione omnium peccatorum: neque enim vel vnum quantulumcunque remanet, quod non remittatur: sed quemadmodum aliud est carere febribus; aliud ab infirmitate, quæ febribus facta est, reualescere: itémque aliud est infixum telum de corpore demere, aliud vulnus, quod eo factum est, secunda curatione sanare: ita prima curatio est causam remouere languoris, quod per omnium fit indulgentiam peccatorum, secunda ipsum sanare languorem, quod fit paulatim proficiendo in renouatione huius imaginis. De quare apertissimè Apostolus locutus est, dicens: Et si exterior homo noster corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem.*

Iud. 1.

Thren. 3.

Aug. lib. 14. c. 17.

Col. 3. 9.

2. Cor. 4. 16.

VII. REMED. est loco prauarum affectionum in animo plantare bonas, quod tradit IOAN. CASSIANVS, dicens: *Non possunt desideria præsentium rerum, vel reprimi, vel auelli, nisi pro istis affectibus noxiis, quos cupimus amputari, alij salutares fuerint intromissi. Nullatenus enim valet viuacitas mentis absque alicuius desiderij, vel timoris, gaudij vel mœroris affectione subsistere, nisi hæc eadem fuerint in bonam partem immutata.* Et BERNARDVS in capite ieiunij, tractans verba: *Conuertimini ad me in toto corde vestro.*

Cass. coll. 12. c. 5.

Bern. ser. 2.

Ioël. 2. 12.

Attende, inquit, *solerter, quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas, aut contristeris, &c. Totum enim cor in his quatuor affectionibus est, & de his accipiendum puto quod dicitur, vt in toto corde conuertaris ad Dominum. Conuertatur proinde amor tuus, vt nihil omnino diligas nisi ipsum, aut certè propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus, quia peruersus est timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum & tristitia æquè conuertatur ad ipsum. Hoc autem ita fiet, si non nisi secundùm eum doleas aut læteris.*

VIII. REMED. est, tempestiuè, hoc est, à prima adolescentia domandarum animi affectionum, inserendarúmque virtutum studium inchoare: quod præscribit in Psalmum 118. S. AMBROSIVS his verbis: *Præcurrit ætatis maturitatem, quisquis in adolescentia positus senilem grauitatem induit, & iuueniles annos veterana quadam continentia regit, feruorémque virentis corporis in cana morum maturitate componit. Nam quid potest habere laudis, si effœtum corpus voluptatibus, & iam senectutis gelu frigidum deuotionis officia depositio iam senior vigore conuertat? non est corona, nisi vbi fuerit difficilioris lucta certaminis.* Et paulò pòst: *Bonus est enim Dominus sustinentibus, Hieremias dicit. Et bonum est viro, qui graue portauit iugum à iuuentute: sedebit singulariter, & silebit, quia tulit iugum verbi. Qui enim à iuuentute iugum portauerit, & habens mutari moderaminis teneriora volens colla subdiderit, sedebit singulariter remotus à strepitu interpellantium passionum, & quietus silebit: cui necesse iam non sit iurgari cum corpore, decertare cum variis cupiditatibus, quia tulit iugum verbi anima, quæ quærit Deũ, quæ captiuas sibi fecit omnes delicias iuuentutis. Vnde fortasse & illud Dominicum: Non clamabit, neque contendet, neque*

Ambros. serm. 19.

Thren. 3. 25. & 27.

Matth. 12. 19.

audiet quisquam in plateis vocem eius, non solùm ad defensionis silentium, absolutionisque contemptum sed etiam ad compressiones omnium accipere possumus corporalium voluptatum.

IX. REMED. est, in examine conscientiæ quotidiano studiosè expendere, ad quas animi perturbationes à natura sis propensus, quibus cogitationibus mens tua sæpiùs agitetur. Solemus enim de iis rebus crebriùs cogitare, quas impensiùs amamus. *Vis nosse*, ait S. FVLGENTIVS in homilia quadam, *vbi sit thesaurus tuus? attende quid ames: vis nosse, quid ames? attende quid cogites. Hoc est enim: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Itaq; quemadmodum, qui vult ventos explorare, obseruat nubes, nam si v. c. moueantur meridiem versus, certum est ventum à Septentrionibus flare: sic qui vult cognoscere quæ passio maximè in animo dominetur, notare debet quò ferantur cogitationes, si enim ferantur ad honores mundi, non dubium est in eius corde spirare Boream superbiæ: si ad delicias & voluptates, Austrum concupiscentiæ: si ad vindictam, iracundiæ Typhonem. Breuiter quales sunt fœtus, tales sunt & eorum parentes, respondet enim fructibus arbor, causæ effectus. Hoc argumento Apostolus conuicit Corinthios esse carnales, dicens: *Cùm sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis*. Accedit, quòd dæmon infestus generis humani hostis, vt hominem citiùs præcipitem agat in flagitij voraginem, explorare solet cuiusque propensiones & affectus, vt tradit B. GREGORIVS lib. 14. Moralium. *Intuetur*, inquiens, *inimicus generis humani vniuscuiusque mores, cui vitio sint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoscit facilius inclinari mentem,*

Fulg. de Confess. Matth. 6. 21.

1. Cor. 3. 3.

Greg. c. 6.

mentem, vt blandis ac lætis moribus sæpè luxuriam, nonnunquam vanam gloriam: asperis verò mentibus iram, superbiam, vel crudelitatem proponat. Ibi ergo decipulam ponit, vbi esse semitam mentis conspicit: quia illic periculum deceptionis inserit, vbi viam esse inuenerit propinquæ cogitationis. Quamprimùm ergo per examen prauam aliquam inclinationem eiusmodi in te deprehenderis, ad eam domandam & expugnandam te accinge. *Ita enim nobis*, inquit CASSIANVS, *aduersus vitia arripienda sunt prælia, vt vnusquisque vitium, quo maximè infestatur explorans, aduersùs illud arripiat principale certamen, omnem curam mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem, obseruationémque defigens.* Et infrà: *Cùm principalis cordis nostri intentio, velut specialem sibi pugnam aduersùs vnam exceperit passionem, pro ipsa orabit attentiùs, peculiari sollicitudine ac studio supplicans, vt eam diligentius obseruare, & per hæc celerem mereatur obtinere victoriam.* Et rursum: *Cúmque se ab ea* (passione) *senserit absolutum, rursum latebras sui cordis simili intentione perlustret, & exploret quam sibi inter reliquas perspexerit diriorem, atque aduersùs eam specialiùs omnia spiritus arma commoueat.*

Cass. 5. col. c. 14. Examen particulare.

X. REMEDIVM Considera, quantæ sint vtilitates mortificationis passionum. I. est, quòd naturam corruptam in nobis quadantenus restituat. In eo enim præcipuè sita erat in statu innocentiæ naturæ humanæ integritas, quòd ratio Deo, corpus verò cum omnibus suis facultatibus sentiendi, appetendíque, subiectum erat rationi, at beneficio mortificationis efficitur, vt passiones ad mediocritatem redigantur, & lineam rectæ rationis non excedant. Quod multi sancti in hac vita consecuti fuerunt, vt ille *senex* apud CAS-

Cass. coll. 21. c. 13. SIANVM, qui cùm apud Alexandriam turbis infidelium circumfusus non solùm maledictis, verùm etiam grauissimis impellentium vrgeretur iniuriis, eique à subsannantibus diceretur: *Quid miraculi Christus vester quem colitis, fecit? Ille inquit, vt his, ac maioribus, si intuleritis, non mouear, nec offendar iniuriis.* 2. est, quòd preces nostras reddat efficaciores. *Quotquot viros*

Cypr. ser. de ieiun. *virtutum vidimus*, ait B. CYPRIANVS, *sine ieiunio non legimus ascendisse, nec aliquid magnum moliti sunt, nisi priùs abstinentia præcessisset. Quoties aliquid à Deo obtinere conati sunt, ieiuniis incubuêre & lacrymis, & pernoctantes in orationibus, ciliciis carni hærentibus, supplices beneficia postularunt.* 3. quòd valeat ad satisfactionem pro peccatis. *Cogitandum summoperè est*, inquit

Greg. ho. 34. GREGORIVS in Euangelia, *vt qui se illicita meminit commisisse, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, & quia commisit prohibita, sibimet abscindere debeat etiam concessa.* 4. quòd prosit ad expugnandas dæmonis tentatio-

Matt. 17. 20. nes. Id docuit Christus, cùm dixit: *Hoc genus dæmoniorum non eiicitur nisi per ieiunium & orationem.*

Aug. ser. 65. de sęp. In quæ verba Augustinus: *Vide quanta sit ieiuniorum virtus, vt id facere ieiunia valeant, quod Apostoli nequiuerunt.* 5. quòd imprimis commoueat homines ad vitæ emendationem. Vnde B.

1. Pet. 4. 4. Petrus, cùm in Epistola priore hortatus fuisset fideles, vt exemplo Christi armarent se contra inordinatas carnis cupiditates, mortificationémque crucis Christi amplecterentur, mox addit: *In quo admirantur, non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem.* Certè S. Ioannes Bapti-

Matth. 3. 5. sta, verus hominis mortificati typus, nouo seueritatis vitæ exemplo omnes Hierosolymitas, Iu-

dæam totam & Iordanis accolas exciuit, vt confiterentur lapſus ſuos, velléntque ab eo baptizari. Denique ad vitæ ſpiritualis perfectionem nullum inſtrumentum, mediúmve aptius eſt affectionum mortificatione: quò enim plus eas ſubegeris, eò minùs à perfectionis faſtigio aberis, hoc eſt, à charitate, *quæ*, ſecundùm Apoſtolum: *eſt vinculum perfectionis. Nutrimentum enim charitatis*, inquit alicubi Auguſtinus: *eſt imminutio cupiditatis: perfectio nulla cupiditas. Quiſquis igitur eam nutrire vult, inſtet minuendis cupiditatibus.* Vnde B. BERNARDVS non dubitat ſtudium mortificationis, quod vigere ſolet apud religioſæ vitæ cultores, comparare martyrio: nam exponens verba Chriſti: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. Perdet eam dixit, ſiue ponendo*, inquit, *vt martyr; ſiue affligendo, vt pœnitens. Quanquàm genus martyrij eſt, ſpiritu facta carnis mortificare, illo nimirũ, quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius.*

Col. 3. 14.

Aug. l. 83. q. 36.

Bern. ſer. 30. in Cant.

Matt. 10. 39.

XI. REMED. Conſidera, quanta non modò vtilitas, ſed etiam neceſſitas ſit ſanandi morbum immortificationis. 1. quia teſtimonia ſacræ Scripturæ ſuprà citata docent, non eſſe dignos Chriſto, nec diſcipulos Chriſti, qui non abnegant ſe, & tollunt crucem ſuam, & qui non oderint animam, id eſt, animales motus, qui carnem ſuam non crucifigunt cum vitiis & concupiſcentiis; at hæc præſtari nequeunt ſine mortificatione. 2. quia quotieſcunque periculum eſt præuaricandi legem diuinam vel humanam, tenemur ſub peccato mortali cohibere paſſionem in nobis dominantem. 3. quia Ariſtoteles, Plutarchus, aliíque Philoſophi docent nulli mortalium aditum patere ad comprehenden-

das humanas ſcientias, niſi perturbationes animi compeſcuerit: quantò minùs patebit ad diuinam? imò virtus omnis, ſecundùm S. Thomæ Aquinatis doctrinam, requirit ſedatas in animo paſſiones, vt manſuetudo, verbi cauſa, animum ab omni iracundia immunem. 4. quia paſſiones ſunt omnium vitiorum fontes. Vnde B. Iacobus: *Vnde bella, & lites in vobis? nónne ex concupiſcentijs veſtris, quæ militant in membris veſtris?* Sunt ergo obſtruendi per mortificationem. *Mortificatione voluntatum*, ait Caſſianus, *extirpantur atque marceſcunt vitia vniuerſa.* 5. quia proprium, ſi non cuiuſuis Chriſtiani, ſaltem religioſi, qui ſemel mundo renunciauit, ex doctrina Abbatis Pynuſij apud eundem Caſſianum, eſt, *mortificatas, & crucifixas cum Chriſto habere concupiſcentias, & affectus carnales vniuerſos. Sicut ergo*, inquit, *crucifixus quis iam non pro animi ſui motu membra ſua quoquam mouẽdi habet poteſtatem; ita & nos voluntates noſtras, ac deſideria, non ſecundum id quod nobis ſuaue eſt, ac delectat ad præſens, ſed ſecundum legem Domini, quo nos illa conſtrinxerit, applicare debemus.*

Iac. 4. 1.

Caſſ. lib. 4. inſt. c. 43.

lb. c. 34. & 35.

VIDE, verbo, *Ambitio, Amor ſui, Conſuetudo praua, Curioſitas, Familiaritas nimia, Immodeſtia, Impatientia in aduerſis, Inobedientia, Ira, Iudicium proprium, Linguæ abuſus, Odium, Peccatum, Superbia, Tentatio, Timor humanus, Triſtitia, Vindicatio iniuria, Voluntas propria, Voluptas carnalis.*

IMPATIENTIA IN ADVERSIS.

Remedia contra Impatientiam in aduerſis generatim.

PRIMVM Remedium. Consídera Spíritus sancti oracula penè innumera de aduersis patienter ferendis. Primò enim patientiam laudat, impatientiam reprehendit. *Qui patiens est*, inquit in prouerbiis, *multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.* Et apud Ecclesiasticum: *Væ his, qui perdiderunt sustinentiam.* 2. hortatur ad patientiam apud B. Iacobum: *Patientes estote, fratres, vsque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum.* Et apud Salomonem: *Disciplinam Domini, fili, ne abijcias, nec deficias cùm ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.* 3. numerat eam in Epist. ad Galatas inter fructus Spiritus sancti. Facit eam notam & characterem seruorum Dei. *Seruum enim Domini non oportet litigare*, ait Apostolus, *sed mansuetum esse ad omnes, docibilem & patientem.* Et, *In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, &c.* Imò & notam filiorum Dei. *Flagellat enim omnem filium quem recipit. Quis enim filius quem non corripit pater*, ait idem? *Quia acceptus eras Deo*, ait Angelus ad Tobiam, *necesse fuit, vt tentatio probaret te.* 4. commendat patientiam afflictionum tanquàm donum Dei. *Vobis donatum est*, ait per Apostolum, *pro Christo non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini.* Et apud B. Petrum: *Hæc est gratia Dei, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustè.* 5. docet Deum adesse in tribulationibus, & consolari. *Clamabit ad me*, inquit ipse, *& ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum.* Et Dauid: *Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, & malas?* & mox subiicit: *Multipli-*

Prou. 14. 29. *Eccl.* 2. 16. *Iac.* 5. 8. *Prou.* 3. 11. *Gal.* 5. 22. 2. *Tim.* 2. 24. 2. *Cor.* 6. 4. *Heb.* 12. 7. *Tob.* 12. 13 *Phil.* 1. 29. 1. *Pet.* 2. 19. *Psal.* 90. 15. *Psal.* 70. 20.

casti magnificentiam tuam, & conuersus consolatus es me.

II. REMED. Considera dicta veterum Patrum. CYPRIANVS: *Patientia est, quæ nos Deo & commendat, & seruat: ipsa est, quæ iram temperat, quæ linguam frænat, quæ mentem gubernat, pacem custodit, disciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium simultatis extinguit, coërcet potentiam diuitum, inopiam pauperum refouet, tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laboriosam castitatem, in coniunctis & maritatis indiuiduam charitatem, facit humiles in prosperis, in aduersis fortes, contra iniurias & contumelias mites, docet delinquentibus citò ignoscere, si ipse delinquas, diu & multum rogare, tentationes expugnat, persecutiones tolerat, passiones & martyria consummat.* TERTVLLIANVS, *Patientia fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adiuuat, humilitatem instruit, pœnitentiam expectat: exomologesin assignat, carnem regit, spiritum seruat, manum continet, tentationes conculcat, scandala pellit, pauperem consolatur, diuitem temperat, infirmum non extendit, valentem non consumit, fidelem delectat, gentilem incitat, seruum Domino, Dominum Deo commendat, fœminam exornat, virum approbat, amatur in puero, laudatur in iuuene, suspicitur in sene, in omni sexu, in omni ætate formosa est.* Et rursus: *Matrix impatientiæ in omne delictum, diffundens de suo fonte varias criminum venas. Omne peccatum impatientiæ adscribendum. Malum impatientiæ est boni: nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis.* BASILIVS in admonitione quadam: *Fili, patientiam arripe, quia maxima virtus animæ, vt velociter ad sublimitatē perfectionis possis ascendere. Retributionem patientiæ tuæ ne quæras ab homine, vt in futuro possis accipere ab æterno Do-*

Cypr. de bono patient.

Tertull. de patient.

Basil. in admon. ad fil. spirit.

mino æternam retributionem. Patientia grãdis eſt medela animæ: impatiẽtia autem eſt pernicies cordis. HIERONYMVS in Epiſtola ad Euſtochium: *Ne in immenſum volumen extendam, quære & inuenies ſingulos* (Sanctos) *aduerſa perpeſſos. Solus in deliciis Salomon fuit, & forſitan ideò corruit. Quem enim diligit Dominus, corripit. Flagellat autem omnium filium, quẽ recipit. Nónne melius eſt breui tempore dimicare, ferre vallum, arma ſumere, laceſcere ſub lorica, & poſteà gaudere victorem? quàm impatientia vnius horæ ſeruire perpetuò? nihil amantibus durum eſt, nullus difficilis cupienti labor eſt, &c. Quãdo tibi videtur graue eſſe quod ſuſtines, Pauli ſecundã Epiſtolam ad Corinthios lege. In laboribus plurimum, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modũ, &c. Quis noſtrum ſaltem minimam portionem de catalogo harum ſibi poteſt vindicare virtutũ?* IOANN. CHRYSOST. in Epiſtola ad Philippenſes: *Pro Chriſto pati*, inquit, *munus eſt maioris admirationis, quàm ſit reuera mortuos excitare, & ſigna mirãda patrare. Nam illic quidem debitor ſum, hic verò debitorem habeo Chriſtum.* Et ad populum Antiochenum: *Si corpus rectè dicimus beatũ, quod poteſt abſque ſui offenſione ferre frigus, & calores, & famẽ, & inopiã, & viæ difficultates, aliáſque ærumnas, quãtò magis beatã oportet vocare animã, quæ viriliter & fortiter omnes omniũ moleſtiarũ incurſus ferre poteſt, & cor ſuũ per omnia nulli ſeruituti obnoxiũ ſeruare?* GREGORIVS in Euangelia, *Verè radix omniũ, cuſtóſque virtutũ eſt patientia, cuius propriũ munus aliena mala æquanimiter perpeti, & contra eum quoq; qui mala irrogat, nullo dolore morderi, & quod ait Apoſtolus, nõ vinci à malo, ſed vincere in bono malũ. Quantò autẽ culmine virtus patiẽtiæ polleat, Salomon indicat, dicens: Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbiũ. Minor eſt ergo*

Hier. de cuſtod. Virgin. ep. 22.

Heb. 12. 6.

Chry. ho. 4

Id. ho. 1.

Greg. ho. 35.

Rom. 12. 23.

Prou. 16. 32.

victoria vrbes expugnare, quia extrà sunt, qui vincuntur: maius autem est, quod per patientiam vincitur, quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi subijcit, quando eum patientia in humilitate tolerantiæ sternit.

III. REMEDIVM. Considera sententias hominis Ethnici SENECÆ de hac re, quæ meritò molles omnes & delicatos pudefacere possunt: nam in vnico solo libello, cuius inscriptio est: *Quare bonis viris mala accidant cùm sit prouidentia*, hæc eius sunt dicta. CAP. I. *Deus bonum virum in delicijs non habet, experitur, indurat, sibi illum præparat.* Quare multa bonis viris aduersa eueniunt? nihil accidere bono viro mali potest. CAP. II. *Omnia aduersa exercitationes putat. Quis autem, vir modò, & erectus ad honesta, non est laboris appetens iusti, & ad officia cum periculo promptus? cui non industrio otium pœna est? Marcet sine aduersario virtus. Tunc apparet, quanta sit, quantum valeat, polleátque, cùm quid possit, patientia ostendit.* Et infrà: *Ego non miror, si quando voluptatem capiunt Dij, dum spectant magnos viros colluctantes cum aliqua calamitate: nobis interdum voluptati est, si adolescens constantis animi feram venabulo excepit, si leonis incursum interritus pertulit, tantóque spectaculum est gratius, quantò honestior id fecit.* CAP. III. *Inter multa magnifica Demetrij nostri & hæc vox est: Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil vnquàm euenit aduersi: non enim licuit illi se experiri: indignus visus est, à quo vinceretur aliquando fortuna, quæ ignauissimum quemque refugit.* Et inferiùs: *Quid Regulo fortuna nocuit, quod illum documentum fidei, documentum patientiæ fecit? Figunt cutem claui, & quocunque fatigatum corpus reclinauit, vulneri incumbit, & in perpetuam vigiliam suspensa*

Sen. lib de prouidentia.

ſunt lumina. Quantò plus tormenti, tantò plus erit gloriæ.
CAP. IV. *Proſpera in plebem ac vilia ingenia deueniunt; at calamitates, terroréſque mortalium ſub iugum mittere, proprium magni viri eſt.* Et iterum: *Miſerum te iudico, quòd nunquàm fuiſti miſer. tranſiſti ſine aduerſario vitam: nemo ſciet, quid potueris: ne tu quidem ipſe, opus eſt enim ad notitiam ſui experimento. Militares viri gloriantur vulneribus: gubernatorem in tempeſtate, in acie militem intelligas: calamitas virtutis occaſio eſt. Dux lectiſſimos mittit, qui nocturnis hoſtes aggrediantur inſidijs. Nemo eorum qui exeunt dicit: Malè de me Imperator meruit, ſed, bene iudicauit: præceptores plus laboris ab his exigunt, in quibus certior ſpes eſt. Nunquàm virtutis molle documentum eſt: verberat nos & lacerat fortuna. Patiamur: non eſt ſæuitia: certamen eſt:* CAP. V. *Labor optimos citat. Senatus per totum diem ſæpè conſulitur, cùm illo tempore viliſſimus quiſque aut in popina lateat, aut tempus in aliquo circulo terat, &c. Ignis aurum probat, miſeria fortes viros. Vide quàm altè aſcendere debeat virtus. Scias illi non per ſecura vadendum eſſe. Humilis & inertis eſt tuta ſectari.*

IV. REMED. Conſidera neminem in hoc mundo immunem eſſe ab afflictionibus. *Occupatio magna*, ait Sapiens, *creata eſt omnibus hominibus, & iugum graue ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ, in matrem omnium.* Quare nec infans immunis eſt. *Vnuſquiſque noſtrûm*, ait Cyprianus, *cùm naſcitur, & hoſpitio mundi huius excipitur, initium ſumit à lacrymis, & quamuis adhuc omnium ignarus, nihil aliud nouit in illa ipſa prima natiuitate, quàm flere.* Neque reges & Principes. *Verumtamen nec rex*, inquit Chryſoſtomus ad pop. Antiochenum, *procul à curis & cruce vitam agit, ſed vitam vixit plenam multis tribulationibus. Ecce Saül*

Eccl. 40. 1.

Cypr. de bono patient.

Chr. ho. 66.

primus regnauit apud Iudæos, quantis molestiis & vexationibus? Et post illum Dauid innumeris probatus malis. Salomon, Abias, Ezechias, Iosias similiter. Salomon certè omnia huius vitæ commoda expertus, dixit: *Vidi cuncta quæ sunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus.* Eccl.1.14. Fortassis excipies improbos, qui suis obsequuntur cupiditatibus: at illi pluribus afflictionibus sunt obnoxij, quàm alij. *Nam inter omnes tribulationes humanæ animæ,* inquit Augustinus, *nulla maior est tribulatio, quàm conscientia delictorum. Námque si ibi vulnus non sit, sanúsque sit intus hominis, quod conscientia vocatur, vbicũque alibi passus fuerit tribulationes illuc confugiat, & ibi inueniet Deum. Si autem ibi requies non est, propter abundantiam iniquitatis, quò confugiet homo?* Aug. in Psal. 45.

V. REMED. Considera, licèt afflictiones in hac vita communes sint iustorum & improborum, eas tamen propriè esse iustorum & Christianorum, ac semper fuisse. *Multæ tribulationes iustorum,* ait Psalmista. Ps.33.20. Et B. Lucas in Actis: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Act. 14. 21. Et Paulus: *Omnes, qui piè viuere volunt in Christo Iesu, persecutionẽ patientur.* 2. Tim. 3. 12. Quæ verba expendens S. Augustinus: *Nemo sibi dicat,* inquit, *fuerunt tribulationes apud patres nostros, apud nos non sunt. Si putas te nondum habere tribulationes, nondum cœpisti esse Christianus. Et vbi est vox Apostoli: Omnes qui volunt in Christo piè viuere, persecutionem patientur. Si ergo non pateris pro Christo vllam tribulationem, vide, ne nondum cœperis in Christo piè viuere.* Aug. in Psal 55. 2. Tim.3. 12. Huic doctrinæ consentiunt & illa verba Saluatoris: *Qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus:* Luc. 14. 27. quod nõ est aliud dicere, quàm expertem tribulationum non posse esse Christianum. Omnis enim Christi discipulus

Christianus est, & omnis Christianus Christi discipulus. Discipuli enim Christi, in Actis cognominati sunt Christiani. Conspirant & illa Apostoli: *Quem diligit Dominus, castigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplina perseuerate. Tanquàm filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius quē non corripit pater? Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis.* Vnde AVGVSTINVS: *Flagellat Deus omnem filium quem recipit, & tu fortè exceptus eris? si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.* Quare non dubitat B. Ambrosius alicubi patientiam tribulationum appellare *matrem fidelium.*

Act.11.26.
Heb.12.6.
Aug.li.de Pass.
Aug.li.1. ep.4.

VI. REMEDIVM. Considera causas, ob quas Deus voluerit filios & amicos suos, imò etiam alios, exerceri afflictionibus. Prima est IOAN. CHRYSOSTOMI, vt animus noster ab amore temporalium honorum auocaretur ad amanda æterna. *Si enim*, inquit ille, *cùm sunt tot tristia, tot pericula & curæ, tam libenter præsenti immoramur vitæ: si nihil horum esset, & omnis ærumnæ expers esset vita nostra, quando vnquàm futura desideraremus? Sic Deus permisit Iudæos laterìtio opere & luto in Ægypto grauari, vt ærumnarum magnitudine cruciati ad Deum clamarent*, & ad terram promissam aspirarent. *O infelicitas generis humani*, exclamat AVGVSTINVS, *amarus est mundus, & diligitur: putas si dulcis esset, qualiter amaretur? turbatur mundus, & amatur mundus, quid si tranquillus esset mundus? Flores eius quomodo colligeres, qui à spinis non reuocas manum?* II. Causa est, vt sic probetur virtus iustorum. *Sicut igne*, inquit Salomon, *probatur argentum, & aurum camino, ita corda probat Dominus.* Et Ecclesiasticus: *Vasa figuli probat fornax, & homines*

Chr.ho.6. ad pop. Ant.
Aug.ser. 111. de temp. & 149.
Prou.17.3
Eccl.27.6

Iob.21.30. *iustos tentatio tribulationis.* Hinc Iob se à Deo probatum dixit, *quasi aurum quod per ignem transit:* &
Tob.21.13. Tobiæ cæcitate percusso Angelus dixit: *Quia acceptus eras Deo, necesse erat, vt probatio tentaret te.* Nec dubitauit rex Dauid eam Domino postulare, di-
Psal.25.2. cens: *Proba me, Domine, & tenta me, ure renes meos, &*
Psal.16.3. *cor meum.* Quomodo autem probatus fuerit, alibi testatur, dum ait: *Probasti cor meum, & visitasti nocte. Quia ipsum cor meum,* inquit ibidem Augustinus, *visitatione tribulationis probatum est, igne me examinasti, &*
Rom.5.3. *non est inuenta in me iniquitas.* Hinc est quod Apostolus tribulationis quasi effectum faciat probationem: *Tribulatio* inquiens, *patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem.* III. vt intellectus noster, maximè dum adhuc in peccatis hære-
Isa.28.19. mus, illuminetur. *Vexatio*, inquit Isaias Propheta, *dabit intellectum auditui.* Et Salomon: *Virga atq; correptio tribuit sapientiam.* Et Ecclesiasticus: *Qui non est*
Eccl.34.9. *tentatus, quid scit?* Fratres Iosephi non antè cognouerunt sceleris sui in ipsum patrati atrocitatem, quàm
Ge.42.21. cùm in afflictione dicerent: *Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum.* Et rex Nabuchodono-
Dan. 4. 34. zor apud Danielem beneficio tribulationum obtinuit, vt verum Deum & regem in cœlis agnosceret. Filius prodigus quoque cauterio earundem in-
Luc.15.18. ustus, agnouit miseriam suam, & ad domum paternam reuertitur. IV. vt purgemur à peccatis: *Pius*
Eccl.2.13. *& misericors est Deus*, ait Ecclesiasticus, *& remittet in*
Eccl.3.17. *die tribulationis peccata.* Et, *In die tribulationis commemorabitur tui, & sicut in sereno glacies, soluentur peccata*
Tob.3.13. *tua.* Et Sara apud Tobiam: *In tempore tribulationis*
Chry.ho.6. *peccata dimittis his, qui inuocant te.* Vnde Chrysostomus ad populum Antiochenum: *Peccatum*, inquit, *sanies est: pœna ferrum medicinale; sicut igitur saniem*

habens, si non secatur, est in maioribus malis: ita peccans, si non puniatur, omnium est miserrimus. Et Gregorius. *Psalmista ait: Ego ad flagella paratus sum: quia enim viri sanctimentis suæ corruptionis vulnus sine putredine non esse considerant, libenter se sub manum medici ad sectiones parant, vt aperto vulnere virus peccati exeat, quod sana cute intus occidebat.* Vbi aduerte, beneficio afflictionum etiam pœnas peccatis debitas tolli, si patienter tolerentur. Nam ait B. Paulus: *A Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.* Et quidam apud Iob: *In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. Quid enim senario numero,* inquit B. Gregorius, *quem septimus sequitur, nisi præsentis vitæ operatio, decursúsque signatur, &c. In sex itaque nos tribulationibus Dominus liberat, ne nos in septima* (qua Dominus ab omni opere quieuit, & retributio æternæ quietis indicatur) *malum tangat, quia per paternæ pietatis eruditionem præsentis vitæ labore nos atterit, sed in aduẽtu Iudicij à verbere abscõdit, vt tantò tunc ad salutem certiores exhibeat, quantò nunc flagella duriùs secant.*

Greg. 7. Mor. c. 8.

1. Cor. 11. 32.

Iob. 5. 19.

VII. REMED. Considera nos per multarum ærumnarum tolerantiam fieri in hac vita beatos. *Beati*, inquit magister veritatis, *qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Si quid patimini*, ait B. Petrus, *propter iustitiam, beati. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis.* Et B. Iacobus: *Beatus vir qui sufert tentationem.* Et Iob: *Beatus homo, qui corripitur à Deo.* At dices, in beatitudine, summum est gaudium, solatium, & gloria. Et hæc sunt in ærumnis pro Christo perpessis. Nam cùm Dominus dixisset: *Beati estis cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint,* mox addit, *Gaudete & exultate, quoniã merces vestra copiosa est in cœlis.* Vnde Apostoli, vt est in

Matth. 5. 10.

1. *Pet.* 3. 14 & 4. 14.

Iac. 1. 12.

Iob. 5. 17.

Mat. 5. 11.

eorum Actis, *ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Et Paulus: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Et, *Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra.* Haud secus rex Dauid: *Secundũ multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerũt animã meam.* Gloria quoque summa illis non deest, quia B. Petrus causam reddens cur opprobria passi sint beati, rationem subiicit: *Quoniam quod est honoris gloriæ & virtutis, & qui est eius Spiritus, super vos requiescet.* Nemo ignorat in quantam gloriam B. Iob cesserit inuicta illa patientia in doloribus, vt non dubitet scribere B. Chrysostomus etiam *fimum, in quo sedebat Iob, omni tribunali regio esse venerabiliorem: & multi nũc,* inquit, *longã trãsmarinam peregrinationem à terræ finibus suscipientes in Arabiam abeunt, vt fimum illum cernant, & conspicati terram deosculentur, quæ illius victoris certamina, & cruorem omni auro pretiosiorem excepit.* Atque hac de causa Gregorius Nazianzenus in Epistola 64. ad Philagrium Stoïcos præ Peripateticis collaudat, quòd res externas nullum ad beatitudinem impedimentum afferre dicant, sed virum bonum beatum esse, etiamsi in Phalaridis tauro concremetur.

Act. 5. 41.

2. Cor. 7. 4.

Psal. 93. 19.

1. Pet. 4. 14.

Chrys. ho. 5. ad pop. Ant.

VIII. REMED. Considera in altera quoque vita nulli parata maiora præmia, quàm multa in nomine Christi passis. *Beati pauperes spiritu*, ait Christus, *quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, &c. quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Et Apostolus: *Quod in præsẽti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modũ in sublimitate æternũ gloriæ põdus operatur in nobis.*

Matth. 5. 3. 11.

2. Cor. 4. 17.

Et rursus: *Omnis disciplina in præsenti quidẽ non videtur esse gaudij, sed mœroris, postea autem fructũ pacatissimũ exercitatis per eam reddet iustitiæ.* Hac consideratione in calamitatibus suis erectus B. Iob dicebat: *Scio, quòd Redẽptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum. Et rursum circũdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deũ meum. Quẽ visurus sum ego ipse, & oculi mei cõspecturi sũt, & nõ alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Idẽ spectabat sanctus Thobias, cùm in exilio his verbis filiũ solaretur: *Noli timere, fili mi, paupertẽ quidẽ vitã gerimus: sed multa bona habebimus, si timuerimus Deũ, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Et S. Paulus, cùm Romanis promitteret eos fore *filios Dei & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*, addidit, *si tamen compatimur, ut & conglorificemur. Existimo enim quòd nõ sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Oculus* siquidem, vt alibi ex Isaia Propheta recitat, *non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Vbi Deus ipse, vt est in Apoc. B. Ioannis, *abstergет omnem lacrymam ab oculis beatorum, & mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neq; dolor erit ultrà.*

Hob. 13. 11.
Iob. 19. 25. 26. 27.
Tob. 4. 23.
Ro. 8. 17. 18.
1. Cor. 2. 9.
Isa. 64. 4.
Apo. 21. 4. Isa. 25. 8.

IX. Remed. Considera exemplum vitæ & mortis Christi: *Qui enim dicit se in Christo manere*, inquit B. Ioannes, *debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare*: & B. Petrus ait: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquẽs exẽplũ, vt sequamini vestigia ei°.* Et S. Paulus: *Recogitate eũ, qui talẽ sustinuit à peccatoribus adversùs semetipsũ cõtradictionẽ, vt ne fatigemini, animis vestris deficientes.* Quantos autem labores & afflictiones sustinuerit Christus non solùm in morte, sed etiam in vita tota, fusè prosequitur B. Cyp. *Omnes*, inquit, *actus eius ab ipso statim adventu patientia comite*

1. Ioa. 2. 6. 1. Pet. 2. 21. Heb. 12. 3.
Cyp. li. de bon. pat.

ſignantur, quòd primum de illa ſublimitate cœleſti ad terrena deſcendens, non aſpernatur Dei filius carnem hominis induere; & cùm peccator ipſe non eſſet, aliena peccata portare, &c. Dominus baptizatur à ſeruo, diebus quadragintaieiunat, per quem ceteri ſaginantur. Cum diabolo tentante congreditur, & inimicum tantum vicisſe cõtentus, nil vltra verba conatur. Dignatus eſt etiã pedes Apoſtolorum lauare. Nec mirandũ quòd circa obedientes talis extiterit, qui Iudam potuit vſque ad extremum lõga patientia ſuſtinere, cibum cum inimico ſumere, hoſtem domeſticum ſcire, nec palàm oſtendere, traditoris oſculũ non recuſare. In Iudęis verò tolerãdis ęquanimitas quãta, & quanta patiẽtia? incredulos ad fidem ſuadendo flectere, obſequio ingratos fouere, cõtra dicentibus reſpõdere leniter, ſuperbos ſuſtinere clementer, humiliter perſequẽtibus cedere, Prophetarum interfectores, & aduerſum Deum ſemper rebelles vſque ad crucis & paſſionis horã velle colligere. Sub ipſa autem paſſione, & cruce, prius quàm ad crudelitatem necis, & effuſionem ſanguinis veniretur, quæ conuiciorũ probra patienter audita, quæ cõtumeliarum tolerata ludibria, &c. multa, ac tandem concludit: *Quid poteſt patientius, quid benignius dici? Talis eſt Chriſti ac tãta patientia: quę niſi tanta ac talis exiſteret, Paulum quoque Apoſtolum Eccleſia non haberet.* Hoc Chriſti exemplum omnes Sancti, non ſolum quotquot poſt Chriſtum fuerunt, ſed etiam quotquot ab orbe condito floruerunt, ſunt imprimis imitati, vti docere pergit Cypr. *Inuenimus*, inquiens, & *Patriarchas & Prophetas, & iuſtos omnes, qui figuram Chriſti imagine præeunte portabant, nihil magis* | *cuſtodiſſe in laude virtutum ſuarum, quàm quòd patientiã forti & ſtabili æquanimitate tenuerũt. Sic Abel originem martyrij, & paſſionem iuſti hominis initians primus & dedicans aduerſus fratrem fratricidam nõ reſiſtit,*

Ibid.

Gen. 4. 8.

fistit, nec reluctatur, sed humilis & mitis patienter occiditur. Sic Abraham Deo credens, & radicem ac fundamentum fidei primus instituens, tentatus in filio non dubitat, neque cunctatur, sed præceptis Dei tota patientia deuotionis obsequitur. Et Isaac ab hostiæ Dominicæ similitudinẽ prefiguratus, quando à patre immolandus offertur, patiens inuenitur, &c. Tot deniq; Prophetæ interfecti, tot glorioſi martyres glorioſis mortibus honorati, qui omnes ad cœlestes coronas patientiæ laude venerunt. Gen. 22. 10.

X. REMED. est ORATIO, quod DEVS ipse præscripsit. *Inuoca me*, ait apud Psalmistam, *in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me.* Et, *Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Et apud Matthæũ & Marcum impendente captiuitate, dixit: *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem.* Et apud Lucã: *Vigilate, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt.* 2. Dauid fatetur se in afflictionibus confugisse ad hoc antidotum, & exauditum. *Domine*, inquit, *quid multiplicati sunt qui tribulant me? Voce mea ad Dominum clamaui, & exaudiuit me de monte sancto suo.* Et, *Cùm inuocarem exaudiuit me Deus iustitiæ meæ, in tribulatione dilatasti mihi.* Fatetur & sæpè de aliis, vt in Psal. 106. vbi sæpiùs repetitur hic versus: *Clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur, & de necessitatibus eorum liberauit eos.* 3. In sola Scriptura multa exempla extant eorum, qui ad hoc præsidium refugerunt, vt in libro primo Regum ANNÆ vxoris Elcanæ, quæ afflicta ab æmula oratione sua meruit filium Prophetam Samuëlem. Et in priore Paralipomenon, Regis Iosaphat, qui ab hostibus vndique pressus, ad preces confugiens. *Quum ignoremus*, ait, *quid agere debeamus, hoc solum habemus residuum, vt oculos nostros ad*

Psal. 49. 15. Psal. 90. 15. Matt. 26. 41. Marc. 14. 38. Luc. 21. 36. Psal. 3. 2. 5. Psal. 4. 2. Psal. 106. 13. 1. Reg. 1. 20. 1. Par. 20. 12.

Dan. 13. 42. *te dirigamus.* Sic Susanna castissima in extremo vitæ & infamiæ periculo posita ad orationem confugit dicens: *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequàm fiant, tu scis, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me:* móxque spiritum pueri Danielis Deus excitat, qui eam liberauit. Omitto cętera. Quare D. Augustinus non dubitat orationem vocare *clauem cœli,* & B. Paulinus *naufragorum tabulam,* quæ inter fluctus tribulationum nos ad portum deducat; S. Chrysostomus *animæ solem,* quia vt sol mundum, sic oratio mentem illuminet.

Aug. ser. 226. de temp. Paul. ep. 31. Chry. lib. 1. de orando Deum.

XI. REMEDIVM. est sacra Communio, quæ dicitur Eucharistia, hoc est, bona gratia, quia continet donum Dei maximum, quale ab orbe condito datum non est, nempè ipsum gratiæ auctorem: quem dubium non est in Sacramento piè acceptum magnas vires subministrare in afflictione vel persecutione existentibus, tum quia typus est Dominicæ passionis, ratione sacrificij incruenti, in quo Eucharistia conficitur, tum quia Christus mandauit illud in memoriam suæ passionis offerri & sumi. Quare in primis Ecclesiæ Christianæ incunabulis, quibus grauissimæ ob tyrannorum persecutiones erant fidelium afflictiones, quotidiana communione se roborabant ad illas sustinendas. Hoc antidotum præscripsit B. CYPRIANVS sui temporis Confessoribus, vt alacriores ad sanguinem suum pro Christo profundendum essent. *Cùm ad hoc fiat,* inquit in quadam Epistola, *Eucharistia, vt possit accipientibus esse tutela; quos tutos esse contra aduersarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut prouocamus eos in confessione nominis sanguinem suum funde-*

Luc. 22. 19.

Cypr. lib. 2. ep. 2.

re, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Et infrà: *Idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium; & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit & accendit.* Ad præfigurandum autem hoc mysterium iam olim Prophe- *Psal.22.* ta Dauid cecinit: *Parasti in conspectu meo mensam, ad-* 5. *uersùs eos, qui tribulant me.* Et Elias ex persecutione *3.Reg.19.* impiæ Iezabelis de via fessus ministerio Angelico 6. pane subcineritio pastus est, sic vt dies quadraginta noctésque iter deinceps continuauerit. Quid enim aliud designat panis subcineritius, nisi corpus Domini sub cineribus specierum panis delitescens? Adhæc Elisæus pulmentum agrestibus & amaris herbis pro filiis Prophetarum *4.Reg.4.* decoctum iniectione farinæ reddidit gustatu suaue. Denique Daniel inter feros leonum rictus *41.* prandio messorio Habacuc diuinitùs refocillatus *Dan.14.* est. *38.*

XII. REMED. Præmeditatio futurarum afflictionum. *Minùs enim*, inquit B. GREGORIVS *Greg.ho.* *iaculaferiunt, quę præuidentur: & nos tolerabiliùs mun-* *35.in E-* *di mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum* *uangel.* *munimur.* Ea de causa Christus cùm aliis, tum Apostolis imprimis, futuras persecutiones accuratè prædixit, vt ne postquàm euenissent, aut scandalizarentur, aut conturbarentur. *Hæc*, inquiens, *locutus sum* *Ioan.16.* *vobis, vt non scandalizemini. Absque Synagogis fa-* 1.2.4. *ciunt vos.* Et, *Hæc locutus sum vobis, vt, cùm venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.* Hoc antidotum Gentiles quoque Philosophi magni fecerunt: nam ita scribit SENECA: *Nisi quicquid fieri po-* *Sen. lib.de* *test profuturo habeas, das in te vires rebus aduersis, quas* *tranquil.* *infregit, quisquis prior vidit.* Et iterum in Natura- *c. 11.* libus Quæstionibus: *Quia naturam oculis, non ratione* *Id. lib. 6.* *q. 3.*

comprehendimus, nec cogitamus quid illa facere possit, sed tantùm quid fecerit, damus huius negligentiæ pœnas tanquàm nouis territi, cùm illa non sint noua, sed insolita.

Ep. 77. Et in Epistolis: *Quę alij diu patiendo leuia faciunt, vir Sapiens leuia facit diu cogitando.* ANAXAGORAS verò

Laërt. lib. 2. hoc præsidio munitus, teste Laërtio, nunciata filiorum morte nihil turbatus respondit: *Sciebam me genuisse mortales.* Et Seuerus Imperator, auctore, Dione Nicæo, vrnam sibi parari voluit in qua se-

Dion. in eius vita. peliretur, quam crebrò manibus contrectans dicebat: *Tu virum capies, quem totus orbis capere non potuit.* idque fecit, vt memoriam mortis retineret. Eadem de causa ex nostris S. Ioannes Eleemosynarius

Sur. in vita. Patriarcha Alexandrinus, iussit sibi extrui monumentum, licèt imperfectum. Solennibus autem festis in conspectu multorum voluit sibi à fabris dici: *Monumentum tuum, Domine, adhuc imperfectum est: iube ergo vt tandem perficiatur: incertum enim est, qua hora mors ventura sit.*

XII. REMED. est pœnitentia vera, interna & externa, quo remedio diuinæ literæ plenæ sunt. Quoties enim filij Israël in aliqua afflictione magna fuê-

Iud. 4. & 9. re, eam pœnitentiæ præsidio in sacco, cinere & ieiunio actæ auerterunt, vt liquet in historia Iudith, Ma-

1. Mach. 2. 3. chab. & alibi. Idem fecêre Niniuitæ gentiles, cum quibus & iumenta saccis induta ieiunarunt. *Si gens*

Ioan. 3. *illa*, inquit Deus apud Ieremiam Prophetam, *pœnitentiam egerit à malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitaui vt*

Ioël. 2. 12. *faceremei.* Et apud Ioëlem: *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, in fletu, & in planctu, &c. canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, &c. Et respondit Dominus, & dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, &*

¶. 19.

veplebimini eis, & non dabo vos vltrà opprobrium in gentibus. Hoc antidotum B. GREG. NAZIANZENVS oratione in plagam grandinis commendauit populo ſuo cùm fruges iam maturæ grandine percuſſæ fuiſſent. *Cùm Deus*, inquit, *non niſi coactus noſtris peccatis percutiat, quid afferri poteſt quin natiua ſua bonitate vtens indulgentem ſe nobis præbiturus ſit, modò noſmetipſos noſtri miſereat, iuſtiſque patris viſceribus viam patefaciamus, ac proinde in lacrymis ſeminemus, vt in exultatione metamus. Ninuitas imitemur, non Sodomitas: peccato medeamur, ne cum peccato conficiamur. Ionam concionantem audiamus, ne ignis & ſulphuris illuuie obruamur.* Et iterum: *In lacrymis animas veſtras poßidete, iram cohibete, veſtra vitæ ſtudia meliora facite, ieiunium ſanctificate, curationem proclamate, quemadmodum. vos mecum beatus Ioël cohortatur, congregate ſeniores, infantes vbera lactantes, ætatem commiſerandam, Deíque miſericordia præcipuè dignam.* Pſal. 125. 5. Ioël. 2. 16.

VIDE verbo, *Amor ſui, Auaritia, Deſperatio, Impatientia in morbis, Impatientia in damnis temporal. Impat. in morte aliorum, Ira, Maledictio, Mortis metus, Murmuratio, Obſtinatio, Odium, Puſillanimitas, Tentatio, Triſtitia, Vindicatio iniuriæ.*

IMPATIENTIA IN MORBIS.

Remedia contra Impatientiam in morbis.

I. REMED. Conſidera ſacrarum litterarum teſtimonia. Primùm enim docent Medicos non eſſe negligendos. *Honora*, inquit Eccleſiaſticus, *Medicum propter neceßitatem, etenim illum creauit Altiſſimus. A Deo eſt enim omnis medela.* Et, *Altiſſimus creauit de terra medicamẽta, & vir prudens non abhor-* Eccli. 38. 1.

Ibid. 9. *rebit illa.* 2. diuinum auxilium implorandum. *Fili*, ait idem, *in infirmitate tua ne deſpicias teipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te.* 3. Sacerdotum quoque opem requirendam pro ſacramentorum adminiſtratione. *Infirmatur quis in vobis?* ait Apoſtolus Iacobus, *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus.* 4. cauſam morborum eſſe ingluuiem, & alia peccata. Ait enim Sapiens: *In multis eſcis erit infirmitas.* Et Chriſtus cuidam ſanato dixit: *Noli ampliùs peccare, ne tibi aliquid deterius contingat.*

Iac. 5. 14.

Eccli. 37. 33.

Ioan 5. 14.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum dicta. B. CYPRIANVS de bono Patientiæ: *Aduersa quoque carnis incõmoda, & crebros corporis, durósque cruciatus, quibus humanum genus quotidiè fatigatur, & patitur, patientia neceſſaria eſt. Examinandis autem nobis, atque explorandis diuerſi importantur labores, & multiplex tẽtationũ qualitas irrogatur, de iacturis facultatũ, de ardoribus febrium, de cruciatu vulnerum, de amiſsione charorum. Nec aliud magis iniuſtos diſcernit & iuſtos, quàm quòd in aduerſis per impatientiã queritur & blaſphemat iniuſtus, patientia iuſtus probatur, ſicut ſcriptũ eſt: In dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiã habe, quoniam in igne probatur aurum atq; argentũ.* S. BAS. in Hexameron: *Morbus, paupertas, ignobilitas, mors ceteráque id genus, quæ hominibus ſunt triſtia, non propriè malis adnumeranda veniunt: propterea quòd neque eà, quæ iſtis aduerſantur, inter maxima bona numeramus, quæ quidẽ partim à natura prodeunt, partim verò multis etiã vtiliter accidiſſe videntur.* S. GREG. NAZIANZ. ad Philagrium: *Honeſtum eſſe cenſeo te dolori reſiſtere, atque animo vel nunc maximè expurgari, ad morbum nihil aliud eſſe ducere, quàm vtilem quandam inſtitutionẽ: hoc eſt,*

Cypr. ſer. 3.

Eccli. 2. 5.

Baſ. hom. 2.

Naz. ep. 70.

vt & corporea omnia, & quicquid fluxum est & caducum aspernans totum te cœlesti parti addicas, nec præsenti tempori, sed futuro eo viuas, mortíq; meditationẽ, vt Plato ait, hanc vitam existimes. IOAN. CHRYSOST. in Homilia de Patientia: *Nihil est, nihil, inquam, tam horridum, támque tremendum, quod bi, qui vel morbo, aut pœnis discruciantur, non superent, si diuino sint amore incensi: ita vt neque ignis, neque ferrum, neque inopia, neque langvor aliquis, neque mors, neque aliud quippiam huiusmodi graue aut molestum appareat ei, qui hunc sit erga Deum amorem consecutus.* SENECA ad Lucilium: *Tria hæc, inquit, in omni morbo grauia sunt: metus mortis, dolor corporis, intermissio voluptatum.* Cõtra primum hoc dat antidotum. *Non tantùm morbi, sed totius vitæ remedium est, contemnere mortem. Multorum mortem distulit morbus, & saluti illis fuit videri perire. Morieris, non quia ægrotas, sed quia viuis.* Contra secundum tale: *Magnos cruciatus habet morbus, sed hos tolerabiles intervalla faciunt. Hoc solatium vasti doloris est, quod necesse est desinas illum sentire, si nimis senseris. Vir magnus ac prudens animum deducit à corpore, & multùm cum meliore & diuina parte versatur: cum hac querula & fragili, quantum necesse est. Leuis dolor est, si nihil illi opinio adiecerit. Contrà, si exhortari te cœperis, ac dicere, nihil est, aut certè exiguum est: duremus: iam desinet: leuem illum, dum putas facies. Omnia ex opinione suspensa sunt. In ipsis positus difficultatibus dicat.* Forsan & hæc olim meminisse iuuabit. *Toto contra illum pugnet animo: vincetur, si cesserit: vincet, si se contra dolorem suum intenderit. Verùm vis, longum esse morbum aut breuem? Si longus est, habet intercapedinẽ, dat refectionem locum. Breuis morbus ac præceps, alterutrum faciet, aut extinguetur, aut extinguet. Quid autem interest, non sit, an non sim? in vtroque finis*

Plato. in Phædone.

Sen. ep. 78.

dolendi est. Illud quoque proderit ad alias cogitationes auertere animum, & à dolore discedere. Cogita, quid honestè, quid fortiter feceris. Tunc tibi fortissimus quisque & victor doloris occurrat ille, qui dum varices exsecandas præberet, legere librum perseuerauit. Ille, qui nõ desiit ridere, cùm ob hoc ipsum irati tortores omnia instrumenta crudelitatis experirẽtur. Non vincetur dolor ratione, qui victus est risu? Contra tertium, hoc est, intermissionem voluptatum, tale subiicit antidotum. *Duo sunt genera voluptatum: corporales morbus inhibet, non tamen tollit; imò si verum æstimes, incitat. Magis iuuat bibere sitientem: gratior est esurienti cibus. Quicquid ex abstinentia contigit, auidius excipitur. Illas verò animi voluptates, quæ maiores, certiorésque sunt, nemo medicus ægro negat: has quisquis sequitur, & bene intelligit, omnia sensuum blandimenta contemnit. O infelicem ægrum! quare? quia non vinum niue diluit, &c.*

III. REMED. Operam medici, si morbus sit grauior tuus, vel aliorum, implora, vt copiosè suadet S. BASILIVS in regulis fusiùs disputatis, his rationibus. 1. quia diuina Scriptura medicinam inter dona Dei numerat, medicósque iubet propter necessitatem honorari. 2. quia aliis artibus sine noxa vtimur, ad incommoda corporis depellenda, vt agricultura ad cauendam famem, textrina ad tegendam nuditatem, architectura ad declinandas cœli iniurias, ergo & arte medecinæ ad arcendos morbos. 3. quia Deus idcirco herbis, aliisque rebus in terra marique creatis varias indidit virtutes, vt industria humana iis vteretur ad curandos morbos. 4. quia hæc ars valet etiam ad colendam continentiam. *Siquidem animaduerto*, inquit Basilius, *ab ea & delicias amputari, & crapulam damnari, epularum prætereà varietatem, & exquisitam nimis condimentorum solertiam*

Basil. qu. 55.
Eccli. 38. 1.

tanquàm inutilem improbari. In ſumma denique indigentiam ab ea ſanitatis matrem appellari. Hinc ſequitur ne religioſos quidem delinquere, ſi medicorum opera in profligandis morbis vtantúr, cùm Baſilius religioſus ipſe ad religioſos hæc ſcripſerit. Et S. Auguſtinus in regula quam monachis præſcripſit, ita loquitur: *Cuius infirmitatis neceſſitas cogit lauandum corpus, non longiùs differatur. Fiat ſine murmure de conſilio medici, ita vt etiamſi nolit, iubente Præpoſita faciat, quod faciendum eſt proſalute. Si autem velit, & fortè non expedit, ſuę cupiditati non obediatur. Aliquando enim, etiamſi noceat, prodeſſe creditur, quod delectat. Denique ſi latens eſt dolor in corpore famulæ Dei, dicenti quid ſibi doleat, ſine dubitatione credatur: ſed tamen vtrùm ſanando illi dolori, quod delectat expediat, ſi non eſt certum, medicus conſulatur.* *Aug. ep. 109.*

IV. REMED. Ita require Medici induſtriam, vt tamen præcipuè fiduciam colloces in diuino auxilio. *Etenim*, inquit idem BASILIVS loco citato, *cùm illud, incolumitatis ſuæ ſpem omnem habere in manibus Medicorum, planè iumentorum ſimile ſit (quod quidem vſu venire miſeris nonnullis animaduertimus, qui etiam non verentur apertè liberatores ſuos illos appellare) tum hoc, oẽ ſpenitus, quæ ab ea proficiſcantur, vtilitates fugere, hominum eſt valdè in ſua ſententia pernicacium.* Et AMBROSIVS de Caïn & Abel: *Ne videamur de humanis artibus, hoc eſt medendi peritia, herbárúmque ſuccis, ſperaſſe magis remediũ, quàm de Deo ſubſidium poposciſſe: ad ipſum priùs eſt confugiẽdum, qui noſtræ curare poſſit animæ paſſiones, verùm quidam præpoſtero ordine antè ab hominibus ſibi opem arceſſunt.* Et B. HIERONYMVS ſcribens in Iſaiam: *Nihil*, inquit, *abſque miſericordia Dei ars medendi valet.* Probat autem S. BASILIVS in miſericordia Dei imprimis ſi- *Ambr. lib. 1. c. 10.* *Hier. in c. 26.*

4. *Reg.* 20. 7. dendum, exemplo regis Ezechiæ. Licèt enim Isaias Propheta massam ficorum vlceri eius applicari iussisset, tamen ad eum dixit: *Quod erit signum, quia Dominus me sanabit?* Domino nimirum, non ficubus, tribuens sanitatem. 2. quia Deus vult nos per media etiam naturalia curari, vt clariùs Dei beneficium nobis innotescat, quippe cùm & ficus & aliæ medicinæ auctorem vendicent Deum. 3. quia non omnes morbi à natura, vel à vitiosa victus ratione ortum ducunt, qui ferè egent arte Medici, sed sæpè sunt peccatorum nostrorum flagella. *Quem enim Dominus diligit, castigat.* Et Apostolus ait: *Ideò inter vos* (indignè scilicet communicantes) *multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Quales imitari debent eum, qui apud Michæam dixit: *Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei.* Et fructus dignos pœnitentiæ facere: & verborum Domini meminisse: *Ecce sanus factus es, iam noli amplius peccare.* Deinde quia Deus alios affligit morbis, vt testatam reddat eorum virtutem vt B. Iob; alios vt copiosiùs in altero seculo eos remuneret, vt Lazarum; alios vt ne quis aliquid fastigio humano maius eis inesse putet, vt Paulum, cui Lycaones sacrificare voluerunt. Qui certè opem medicorum non imploratunt. Hæc omnia BASILIVS. 4. quia nonnulli Sancti, vt ostenderent, quantam fiduciam haberent in Deo, medicinas neglexêre. *Medicinam carnalem*, inquit S. Agatha, *corpori meo nunquàm exhibui, sed habeo Dominum Iesum Christum, qui solo sermone restaurat vniuersa.* Et S. ÆGIDIVS Athenienſis è stirpe regia ad Rhodani ostia solitarius, cùm à venatoribus Regis Francorum sagitta in incertum missa sauciatus esset, non modo medicinam corpori admittere noluit, sed

Hob. 12. 6. 1. Cor. 11. 30. Mich. 7. 9. Matt. 3. 8. Ioan. 5. 14. Iob. 2. 7. Luc. 16. 20. Act. 14. 12.

In eius Vi apud Sur. Sur. in eius Vita.

etiam Deum orauit, ne læsa caro sanitatem reciperet, vt corporis dolor longiùs ab animo arceret cogitationes voluptatum. Hæc in Deum fiducia cùm maximè inesse debeat hominibus religiosis, vtpote qui maiorem sanctitatem profitentur, ita aliquando B. BERNARDVS scripsit ad fratres de sancto Anastasio, qui variis afflictabantur morbis. *Compatior vtique & multùm ego compatior infirmitati corporum, sed timenda multò magis ampliúsque cauenda infirmitas animarum. Propterea minimè competit religioni vestræ medicinas quærere corporales, sed nec expedit saluti. Nam de vilibus quidem herbis, & quæ pauperes deceant, interdum aliquid sumere tolerabile est, & hoc aliquando solet fieri. At verò species emere, quærere medicos, accipere potiones, religioni indecens est, & contrarium puritati; maximéque ordinis nostri, nec honestati congruit, nec puritati. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scimus autem, quia qui in carne viuunt, Deo placere nõ possunt. Spiritualia proinde spiritualibus comparanda, & quærenda potio humilitatis, & clamandum in toto corde: Sana animam meam, Domine, quia peccaui tibi.* Eôdem tendunt quæ alibi dixit, in eos qui plus æquo valetudini conseruandæ studeant. *Qui voluerit, inquit Christus, animã suam saluam facere, perdet eam. Quid hîc vos dicitis ciborum obseruatores, morum neglectores? Hippocrates & sequaces eius docent animas saluas facere in hoc mundo: Christus & eius discipuli perdere. Quemnam vos ex duobus sequi magistrum eligitis? At manifestum se facit, qui sic disputat: hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel stomacho nocet.* Et infrà: *Legumina, inquit, ventosa sunt, caseus stomachum grauat, lac capiti nocet, potũ aquæ non sustinet pectus, caules nutriunt melancholiam, choleram porri accendunt, pisces de stagno, aut de lutosa aqua meæ penitus complexioni*

B*ern. ep.* 321.

Matt. 6. 31.

Rom. 8. 9.

1. *Cor.* 2. 13.

Psa. 40. 5.

Id. ser. 30. *in Cant.*

non congruunt. Quale est hoc, vt in totis fluuiis, agris, hortis, cellariis ve reperiri vix possit quod comedas? puta te, quaeso, monachum esse, non medicum, nec de complexione iudicandum, sed de professione. Cõuenit cum hoc monito Bernardino exemplum è cœnobio Bernardino, à VINCENTIO Bellouacensi descriptum. Fuit, inquiens, in Claraualle monachus corpore infirmus, & in obseruatione medicamentorum curiosus, qui noctu per visum, cùm fratres omnes ad diuinum officium persoluendum templum intrarent, conspexit B. V. Mariam iuxta Ecclesiæ fores singulis fratribus cochlear sanuissimo antidoto plenum è pixide porrigentem, sibi autem dicentem: Nunquid tu meo medicamento opus habes? nónne sapiens ipse medicus es, & tui curam geris? Vade ergo: mihi enim tantùm curæ sunt, qui fiduciam suam iactant in Dominum, & filium meum. Quo facto, cùm ille pudore offusus, veniam delicti supplex petiisset, benigna mater illi idem antidotum obtulit, sumpsit, conualuit, & deinceps abdicatis medicamentis, communibus cibis contentus fuit.

Vinc. li. 7. Spec. histo. c. 104.

V. REMED. Considera à Deo immitti morbos, ac proinde non immitti nisi bono fine, vt tu scilicet resipiscas, & vitam tuam corrigas. *Tussi laboras*, inquit AVGVSTINVS in libro de visitatione infirmorum, *pulmone deficis, cibum stomachus respuit, phtisi decoqueris, vinum fastidis, dysenteria sauciaris, multi modo morborum genere afficeris? sed & hæc si oculum habes, si cordatus es, Dei tora sunt, disciplinam patris ne abiicias, fili*, &c. *Vis scire, quia infirmitas corporis salutem animæ parturit? audi Dominum Apostolo respondentem: virtus in infirmitate perficitur: ac si dicat: Complectere quam pateris infirmitatem, quoniam ita proficies de virtute in virtutem.*

Aug. c. 3.

Prou. 3. 11. 2 Cor. 12. 9.

Exemplum huius rei habes apud Ambrosium ad Bellicium ægrum ita scribentem : *Iactatum te graui ægritudine significasti mihi credidisse in Dominum Iesum, & iam cœpisse reualescere. Ad salutem igitur ea infirmitas fuit, plus aculei, quàm periculi ferens, quia diu promissum remordebas. Hoc est, quod ait : Percutiam & ego sanabo : percussit infirmitate, & sanauit fide.* Hinc fit vt morborum, aliarúmque afflictionum expertes in suis peccatis obdurati maneant, quod exprobrat B. Ieremias Moabitis, docens ideò illos in sceleribus perstitisse, quòd nunquàm vti filij Israël captiui abducti sint, aut cum aduersa fortuna conflictati. *Fertilis*, inquiens, *fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fæcibus suis : nec transfusus est de vase in vas, & in transmigrationem non abiit, idcirco permansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus.* Sicut enim vas prauo odore perfusum, eundem semper retinet, nisi fæcibus eiectis aqua calida decoctum vel etiam ambustum nouo liquore imbuatur, sic animus peccatis assuetus nouum saporem non antè induit, quàm noua aliqua afflictione vexatus saniora consilia acceptet. Facit nimirum Deus in peccatoribus lucrandis, quod peritus piscator in capiendis hamo piscibus. Nam vt ille longa arundine piscando, vbi escam piscis magnus acceperit, non statim illum violenter ex aquis extrahit, sed sinit altius hamum in stomachum demitti, vbi autem infixus fuerit, paulatim piscem ad ripam trahit, ne filum abrumpatur : sic Deus hominem ex peccati limo extracturus ad æternæ vitæ ripam, escam quidem illi proponit cœleste præmium, sed vt illam arripiat, timorem inferni velut hamum subiicit, vt partim præmij desiderio accensus, partim diuino timore tactus, peccata deserat : sed quia ex affectio-

Amb. li. 2. ep. 9.

Deut. 32. 39.

Ier. 48. 11.

num prauarum aquis, quibus immersus est, statim extrahi non potest, vt dicti timoris hamus altiùs infigatur pectori, graui & periculoso corporis morbo, aliisque afflictionibus eum exercet, vt postquàm totus timore Dei concussus fuerit, & desiderio vitæ æternæ incensus, facilè viam virtutis capessat, & sanitati reddatur.

VI. REMED. Considera fructus spirituales, qui ex morbis oriuntur. Deducunt siquidem, vti generatim de omnibus afflictionibus suprà dictum est, hominem, primò in notitiam sui, & Dei. 2. præseruant à peccatis. 3. augent, si patienter tolerentur, gratiam & meritum, ac proinde & gratiorem Deo reddunt. 4. similem Christo & Sanctis efficiunt. *Isa. 53. 3.* Christus enim apud Isaiam dicitur *vir dolorum*, qui nostros languores & infirmitates tulit. 5. supplent voluntariam satisfactionem pro peccatis. Hos fructus spirituales spectans S. Petrus Apostolus noluit propriam filiam S. Petronillam cum febri conflictantem sanitati restituere, sciens illi id prodesse ad seruandam virginitatem. Cùm enim quidam valdè mirarentur, cur cùm alios etiam sola vmbra curaret, non idem beneficium præstaret filiæ, curauit quidem illam ad tempus, iussítque discumbentibus ministrare, sed ministerio peracto, voluit eandem ad lectulum redire. Eadem de causa BENIAMIN eremita, cùm sola oratione alios infirmos curaret, noluit tamen seipsum intercutis morbo laborantem curare: rogabátque eos qui sui miserebantur, vt non tam corporis, quàm animæ curam gererent, veniámque à Domino exorarent peccatorum quæ sanus cõmisisset. Itaque quòd peccator foret angebatur, quòd æger nihil. Eôdem pertinet, quod in S. THOMÆ Cantuariensis Archiepiscopi vita proditum est, quen-

Ex S. Marcello de eius vita.

Trip. li. 8. c. 1.

dam ſcilicet valetudinis recuperandæ cauſa ſepulcrum eius adiiſſe, votíque compotem factum. Deinde dubitare ſecum cœpiſſe, num ſanitas æquè ac prior morbus ad animæ ſalutem profutura foret, itaque ad ſepulcrum martyris rediiſſe, petiiſſéque ſi ſanitas non prodeſſet, in morbum priſtinum recideret, atque recidiſſe. De S. ROMITO quoque eremita legimus, cùm quotannis graui morbo tentaretur à Deo, doluiſſe, quòd vno anno liber eſſet, atque ſi à Deo tunc deſertus fuiſſet. *V. pp. 2. p. c. 148.*

VII. REMED. Conſidera exempla Sanctorum, qui patienter morbos etiam grauiſſimos ſuſtinuerunt. Primus ſit IOB, toto prorſus corpore tabidus & putridus, & à planta pedis vſque ad verticem capitis fœdo vlcere confectus, quem *vulnerum vaſtitas*, inquit B. CYPRIANVS, *& tabeſcentes ac defluentes artus, vermium quoque edax pœna conſumpſit*: & ſuper hæc teſta ſaniem radens & ſedens in ſterquilinio, licèt amicorum vxoríſque conuicijs valdè exaſperatus eſſet, nullum impatientiæ ſignum dedit, ſed dixit: *Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſtineamus? Affligens me dolore non parcat, nec contradicam ſermonibus Sancti.* 2. PAVLA Romana, teſte Hieronymo ad Euſtochium, cùm febri laboraret, & ſtomachi cruditate cibum non digereret, vt modico vino vteretur, nec medicorum placitis, nec religioſorum ſuaſibus, immò nec S. Epiphanij (quem Hieronymus ſubmiſerat) impelli potuit, nolens ab vitæ monaſticæ inſtituto ne in ægritudine quidem declinare. Multo enim tempore aquam bibens, magis expauit vini guſtum, quàm infirmitatis periculum. Immò Epiphanius teſtatus eſt ſe ſenem ferè perſuaſum, ne vinum biberet. 3. SERVVLVS mendicus toto vitæ tempore paralyſi laborans, auctore B. GREGORIO

Iob. 1. Cypr. li. de patient.

Iob. 2. 10. Iob. 6. 10.

Hie. ep. 27.

Greg. c. 14. & ho. 15. in Euang.

Greg. 4. dial. c. 13. in libro 4. dialogorum, ita vt in lectica iacens omninò se commouere non posset, semper in doloris accessionibus Deo gratias agebat, & hymnos decantabat: quare & moriens Angelorum recreatus est concentu, & mortuus odore suauissimo domicilij locum compleuit. 4. GALLA Romana, Symmachi Consularis viri filia, teste eodem Gregorio, cùm intra annos puellares marito viduata ægrotaret, corpore toto in tabificam scabredinem verso, Medicis aientibus morituram, nisi coniugium iteraret, vel mentum pilosum viri instar habituram, neglexit medicorum consilium, quiduis pati parata, quàm nubere. Mammillam deinde vlceribus plenam ita tolerauit, vt morti proxima apparente sibi B. Petro Apostolo, non vt curaretur rogarit, sed an sibi dimissa essent peccata. Quæ dimissa audiens, plus ex hoc consolationis cepit, quàm ex morbo doloris. 5. S. HILDEGARDIS virgo nobilissima Bingensis, vt est in eius vita apud Surium, licèt morbis continenter vexata in lecto decumberet, ipsius mortis imago, tamen mirandis claruit visionibus, futurorúmque prædictionibus, omnésque ægros tum ad se venientes, tùm etiam absentes in somnis eis apparens, sanitati restituit. Quo exemplo, aliorúmque multorum similium, vt liquet ex vitis Sanctorum, discis, ægrè iudicari posse, num ægritudo corporis posthabenda sit incolumitati.

Sur. 17. Sept.

VIII. REMED. est, abstinere à peccatis: Scriptura enim sacra clarè docet peccata nostra plerumque morborum causam esse, vt annotauit B. Hieronymus in cap. 9. Matthæi, vbi cùm paralyticus iacens in lecto, Christo oblatus esset sanandus, Christus respondit: *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*, vt tanquàm peritissimus medicus ostenderet se causam

Matth. 9. 2.

Ioan. 5. 14.

cauſam & radicem paralyſis tollere. Vnde cùm apud Ioannem, ęgrum illum, qui per triginta octo annos ad piſcinam iacuerat, curaſſet, ait illi: *Vade, & noli amplius peccare, ne quid tibi deterius contingat.* Sic Apoſtolus in priore Epiſtola ad Corinthios indicat ob indignam Euchariſtiæ ſacræ perceptionem quoſdam morbis à Deo affligi: Idem inquiens, *inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*: Et mox antidotum ſubijciens ait: *Si nos ipſos diiudicaremus*, per examen conſcientiæ, & confeſſionem peccatorum, *non vtique iudicaremur*, id eſt, puniremur à Deo. Hoc ita firmum habuit Eccleſia Catholica, nempè peccata eſſe morborum cauſas, vt INNOCENTIVS III. Papa in Concilio Lateranenſi, vt habetur in Decretalibus, titulo *de pœnitentiis & remiſſionibus*, legem tulerit, ne medicus ægro ante corporis medicamenta ſubminiſtret, quàm ſacerdoti, medico ſpirituali, peccata confeſſus fuerit.

1. Cor. 11. 30. 31.

c. cum infirmitas.

Antidota pro impatientia in morbo cæcitatis.

I. REMED. Conſidera, ſi cæcus ſis, te occaſionem habere multa peccata cauendi. Omnia enim peccata B. Ioannes, in Epiſtola priore, ad tres fontes reuocat, concupiſcentiam carnis, oculorum, & ſuperbiam vitæ. Quare nec opus habes, aut cum Dauide dicere: *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem*; aut conqueri cum Ieremia: *Oculus meus deprædatus eſt animam meam.* Certè melius fuiſſet Dauidi eſſe cæco, quàm videre Bethſabee. Satis eſt, ſi interim oculi animi tibi non deſint, quibus eſſentia diuina contemplanda eſt, quam Angeli ſemper contemplantur in cœlo. Hoc antidotum etiam Ethnici philoſophi ſuis in ſolatiũ præſcripſere, *Oculos te perdidiſſe ploras?*

1. Ioan. 2. 16. Pſal. 118. 37. Thren. 3. 51. Matt. 18. 19.

In excerptis. inquit SENECA, *habet & nox suas voluptates. Quàm multis cupiditatibus via incisa est, quàm multis rebus carebis, quas ne videres, vel eruendi erant. Non intelligis partem innocentiæ esse cæcitatem? Huic oculi adulterium monstrant, huic incestum, huic domum quam concupiscat, huic urbem, & mala omnia. Certè irritamenta sunt vitiorum ducésque scelerum.* Hæc ille. Cum quo congruit illud Sapientis: *Nequius oculo quid creatum est?* Vnde Hieronymus: *Quosdam*, inquit, *Philosophos legimus effodisse sibi oculos, ne à contẽplatione philosophiæ auocarentur.*

Eccl. 31. 15.

Hieron. lib. 2. in Ionin.

II. REMEDIVM. Considera exempla eorum qui cæcitatem æquo animo tulerunt. TOBIAS senior stercoribus calidis hirundinum excæcatus, nihil contristatus gratias agit Deo: ob quam patientiam anno quarto pòst, visum recipere meruit per Angelum, rursúsque gratias Deo agens, ait: *Benedico te, Domine Deus Israël, quia tu castigasti me, & tu saluasti me.* PIGNENIVS presbyter Romanus, testa BEDA, æquo animo ferebat se oculis captum, quòd potestas adempta esset hostes Ecclesiæ cernendi: vnde cùm Iulianus apostata Cæsar ei obuiam factus, dixisset: Gratias ago Diis, ô Pygmeni, quòd te video: contrà ille: Gratias ago Deo meo, respondit, quòd te non video, tam forti animo tyrannum contemnens, quàm cæcitatem: pòst martyrij coronâ donatus, cœpit videre, quæ oculus non vidit. DIDYMVS. *Alexandrinus*, ait Hieronymus, *captus à parua ætate oculis, & ob id elementorum quoque ignarus, tantum miraculum sui omnibus præbuit, vt dialecticam quoque & geometriam, quæ vel maximè visu indiget, vsque ad perfectum didicerit, & plura opera, ac nobilia conscripsit.* Et alibi: *Didymus vir eruditissimus captus oculis, cùm isset ad B.*

Tob. 2. 12.

Tob. 11. 17.

B. in martyrol.

Hier. in cat. Scrip. Eccl.

Epi. ad Castrutium. 33.

Antonium Alexandriæ agentem, inter cæteras sermocinationes, quas de Scripturis sanctis habebant, cùm Antonius admiraretur eius ingenium, & acumen animi collaudaret, sciscitans ait: Num tristis es, quòd oculis carnis cernas? Cùm ille pudore reticeret, secundò, tertióque interrogans, tandem elicuit, vt mœrorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius: Miror, ait, prudentem virum eius rei dolere damno, quam formicæ, & muscæ, & culices habent, & non lætari illius possessione, quam Sancti soli & Apostoli meruerunt. Ex quo peruides, quòd multo melius sit spiritu videre, quàm carne, & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere. Sanctus GREGORIVS quoque in quarto dialogorum de venerabili Abbate, nomine SPE, tale refert exemplum: *Hunc omnipotens Deus ab æterno verbere flagellando protexit, & quantùm eum diligeret, postmodùm perfectè sanando monstrauit. Eius namque oculos per 40. annorum spacium continuæ cæcitatis tenebris pressit, &c. Qui cùm flagello fatigaretur corporis, habebat per Spiritus sancti custodiam consolationem cordis. Cùm verò iam anni quadragesimi fuisset in cæcitate tempus expletum, ei Dominus lumen reddidit, & vicinum suum obitum denunciauit, atque vt monasteriis circumquaque constructis verbum vitæ prædicaret admonuit: quatenus corporis recepto lumine, visitatis in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. Quintodecimo autem die ad monasterium suum reuersus, corpore Christi susceptо, inter voces psalmos cantantium fratrum animam Deo reddidit, exeunte eius ex ore columba in conspectu omnium, in testimonium simplicitatis, qua Domino seruiuit.* In sancti VEDASTI quoque historia, cùm Atrebati corpus eius in alium locum transferretur, legimus Audomarum Episcopum cæcum, cùm optaret videre sancti ossa, illicò visum rece-

Greg. l. 10.

Apud Surium tom. 1.

Apud Sur. tom. 3. piſſe. Deinde, cùm oraſſet ſi minùs animæ conduceret donum videndi, rediret infirmitas, iteratò oculis captum fuiſſe. Denique S. LVTGARDIS virgo, auctore Thoma Cantipratenſe: cæca facta magis quàm antè viſionibus diuinis claruit, eámque monuit per viſum Chriſtus ipſe, vt patienter cæcitatem toleraret: liberam ſiquidem fore à purgatorio, & multa viſuram in cœlis, quæ iam non videret.

III. REMED. Conſidera, ſi fortè reformides, te peccatis tuis cauſam dediſſe cæcitati, & ideò in magno mœrore ſis, quæ Hieronymus ſcripſit ad Caſtrutium eadem de cauſa mœrentem: *Obſecro*, inquiens, *ne imbecillitatem corporis, quam ſuſtines, de peccato tibi exiſtimes eueniſſe: Quod quidem & Apoſtoli ſuſpicantes de eo qui natus erat cæcus ex vtero, interrogantéſque Dominum ſaluatorem: Iſte peccauit, an parentes eius, vt cæcus naſceretur? audiunt: Neque hic peccauit, neque parentes eius, ſed vt manifeſtentur opera Dei.* Et rurſus: *Si cæcitatis cauſam putas eſſe peccatum, & id Dei inferre iram, quod crebrò medici remediantur, inſimulabis Iſaac, qui in tantum lucis expers fuit, vt etiam, cui nollet, errore deceptus, benediceret. Referes crimen in Iacob, cuius caligauerat acies: & cùm interioribus oculis, & ſpiritu prophetali longè pòſt futura proſpiceret, & Chriſtum cerneret de ſtirpe regia eſſe venturum, Ephraim & Manaſſen videre non poterat.* Deinde ad Abigaum item cæcum. Ne *doleas*, inquit, *ſi non habeas, quod formiculæ, & muſcæ & ſerpentes habent, id eſt, carnis oculos, ſed illum te oculum habere lætare, de quo in Canticis dicitur Canticorum: Vulneraſti me, ſoror, mea ſponſa, vno de oculis tuis, quo Deus videtur: de quo à Moyſe dicitur: Tranſiens videbo viſionem hanc magnam. Deniq; quoſdam etiam mundi Philoſophos legimus, vt totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, ſibi oculos eruiſſe.*

Hier. ep. 33.

Ioan. 9. 2.

Ephr. 32.

Cant. 4. 9.

Exod. 3. 3.

ANTIDOTA.

Pro Impatientia in morbo podagræ.

I. REMED. Considera hunc morbum tibi cum multis etiam sanctissimis viris esse communem, vndecunque tibi acciderit: ac imprimis, cum sancto GREGORIO Magno Romano Pontifice, qui se & alios podagricos non semel consolatus est per Epistolas. Et primum ad Italicam Patritiam & Venantium ita scribit: *Peccatis meis exigentibus, ecce iam vndecim menses sunt, quòd valde rarum est, si de lecto surgere aliquando potuero. Tantis enim podagræ, tantisque molestiarum doloribus premor, vt vita mea mihi grauissima pœna sit. Quotidiè enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro.* Et ad Eulogium patriarcham Alexandrinum: *Ecce enim iam biennium penè expletur, quo lectulo teneor, tantisq; podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsq; ad horarum trium spatium surgere valeam Missarum solemnia celebrare, mox autem compellor cum graui dolore decumbere, vt cruciatum meum posßim interrumpẽte gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus est, interdum nimius: Sed neque ita lentus, vt recedat; neq; nimius, vt interficiat. Vnde fit, vt qui quotidiè in morte sum, quotidie repellar à morte. Nec mirum, quia peccator grauis talis corruptionis carcere diu teneor inclusus. Vnde compellor clamare: Educ de carcere animam meam:* Et ad Venantium Episcopum Syracusanum antidota præscribit: *Podagræ doloribus torqueor, qui & mihi & vobis non dissimiliter nociui, dum apud nos vehementer exciescunt, nos decrescere à vita fecerunt. Inter quos, quid aliud debemus, nisi semper delicta nostra ad memoriam reuocare, atque*

Greg. 7. epist. 127.

Id. lib. 8. ep. 35.

Ps 148. 8.

G. lib. 9. ep. 25.

omnipotenti Deo gratias agere? Quoniam qui ex carnis blandimento multa peccauimus, ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoque est nobis, quia pœna præsens si animum afflicti conuertit, finis est culpæ præcedẽtis. Si autem ad timorem Domini minimè conuertit, initium est pœnæ sequentis. Curandum igitur nobis est, & in fletibus tota mentis conuersione vigilandum, ne de tormento ad tormenta transeamus. Considerandum quoque est, quantùm erga nos dispensatione pietatis agit cõditor noster, quod morte dignos assiduè percutit, & tamen adhuc minimè occidit. Nos ergo habemus iudicium, quia derelicti non sumus, qui assiduè flagellamur, teste Scriptura, quæ dicit: Quem diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit, &c. Idem B. GREGORIVS in libro primo dialogorum commemorat Marcellini Anconitani Episcopi sanctitati minimè obstitisse podagræ morbum, quo minùs miraculis illustris esset: quippe manibus licèt gestatus alienis vrbis incendium ex aduerso corpus suum flammis obiiciens derepente cessare fecit, virtute quàm pedibus potentior. Scilicet terra denegata est illi calcanda, vt hoc liberiùs cœlum mente conscenderet.

Heb. 12. 6.

Greg. c. 6.

II. REMED. Considera, quid de articulorum doloribus constanter ferendis etiam Ethnici philosophi senserint, scripserintque. M. T. Cicero in Tusculanarum quæstionum libris: *Solebat*, inquit, *narrare Pompeius, se cùm Rhodum venisset, decedens ex Syria, audire voluisse Posidonium: sed cùm audiuisset eum grauiter esse ægrum, quòd vehementer eius artus laborarent, voluisse tamen nobilissimum Philosophorum visere. Quem vt vidisset, & salutauisset, honorificisque verbis prosecutus esset, molestéque se dixisset ferre, quòd eum non posset audire. At ille: Tu verò, in-*

Cic. lib. 3.

quit, potes: nec committam, vt dolor corporis efficiat, vt fruſtra tantus vir ad me venerit. Itaque narrabat eum grauiter & copiosè de hoc ipſo, nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum eſſet, cubantem diſputaſſe: cúmque quaſi faces ei doloris admonerentur, ſæpè dixiſſe: Nihil agis, dolor: quamuis ſis moleſtus, nunquàm te eſſe confitebor malum. Eandem ſententiam amplectitur Tullius, nam mox ſubiicit: *Hoc igitur tibi propone, amplitudinem, & quaſi quandam exaggerationem quàm altiſſimam animi quæ maximè eminet contemnendis & deſpiciendis doloribus, vnum eſſe omnium rem pulcherrimam, eóque pulchriorem, ſi vacet populo, neque plauſum captans, ſe tantùm ipſa delectet, &c. quia nullum theatrum virtuti conſcientia maius eſt.* Idem L. ANN. SENECA. nam agens de morborum doloribus fortiter perferendis, inde probat & podagræ dolores contemnendos, quòd amantiſſima noſtri natura ita diſpoſuerit, vt dolorem aut tolerabilem, aut breuem faceret. *Maximè*, inquiens, *dolores conſiſtunt in macerrimis corporis partibus. Nerui, articulique, & quicquid aliud exile eſt, acerrimè ſæuit, cùm in arcto vitia concepit. Sed citò hæ partes obſtupeſcunt, & ipſo dolore ſenſum doloris amittunt. Sic podagra, & chiragra, & omnis vertebrarum dolor, neruorúmque interquieſcit, cùm illa quæ torquebat hebetauit: omnium iſtorum prima verminatio vexat, impetus mora extinguitur, & finis dolendi eſt, obtorpuiſſe.* Et alibi. *Dolor imminet: ſi exiguus eſt, feramus: leuis eſt patientia. Si grauis eſt, feramus: non leuis eſt gloria. Dolor clamorem exprimat, dum ſecreta non exprimat. Non poteſt homo par dolori eſſe, nec rationi dolor. Durares eſt dolor, immò tu mollis. Pauci dolorem ferre potuerunt. Simus ex paucis. Imbecilles naturâ ſumus; naturam infamare nolite: illa nos fortes genuit. Fugiamus dolorem. Quid, quòd ille ſequitur fugientes?*

Sen. ep. 78.

In excerp.

ANTIDOTA.

Pro Impatientia in morbo lepræ.

I. ANTIDOTVM est patientia, quia lepræ morbus opinione hominum habetur maximus omnium & miseratione dignissimus, tum quia incurabilis est, tum quia totum hominis corpus deformat & exedit vsque ad ossa, ac omnibus hominibus, etiam parentibus, fratribus & amicis abominabile reddit, vt eius conspectum & societatem ferre non possint, vt latè describit GREGORIVS Nazianzenus in oratione de pauperum amore. Vnde AVGVSTINVS, vel si quis alius est auctor, in sermonibus ad fratres in eremo, sic alloquitur leprosos: *Fratres mei dilectissimi, scio quòd percussit vos Deus, & leprosi facti estis vsque ad diem mortis vestræ. Ideò obsecro vos in Domino, vt non deficiatis in tribulationibus quæ sunt pro gloria vestra. Si stomachus doleat, si venter infletur, si totius corporis dolor vos inquietat, si calamitas vos vndique vexat, semper vos lętificet in omnibus laboribus vitæ huius amor vester in Deum, & pia patientia, & certa spes supernorum. Despiciamus sanitatem, & æternam quietem, & sanitatem recipiemus. Vobis languentibus patientia summè necessaria est: Nullus enim beatus esse poterit, nullus cœlorũ ciuis efficitur, nullus amicus Dei constituitur, qui inter mala patiens non inuentus fuerit.*

Augustin. serm. 32.

II. ANTIDOTVM est, Considerare patientiã Iob, non solùm quia D. Iacobus nominatim eius patientiam omnibus spectandam proponit, sed quia SS. Patres disertè testantur Iob cùm aliis plurimis morbis, tum quoque lepra exitiali, quam vocant ele-

Iac. 5. 11.

phantiasin, laborasse. Vt Chrysostomus, Apollinaris, Beda, Philippus presbyter, & alij. Augustini loco citato verba sunt hæc: *Ecce sanctus Iob, iustus, sapiens, diues, rectus & timens Deum, & tamen leprosus efficitur, non conqueritur, extra castra proijcitur, ab hominibus despicitur & deseritur: Ab vxore blasphematur.* Lex enim lata in Leuitico est: *Quicunque maculatus fuerit lepra, omni tempore quo leprosus est, & immundus, solus habitat extra castra.* Vnde & in libris Regum legimus regem Azariam, qui & Ozias, lepra percussum à Deo, vrbe & regno cedere, & in domo libera morari. Iob autem sedisse in sterquilinio ciuitatem apertè habet editio LXX. interpretum, & SS. Patres fatentur, ideò Iob figuram fuisse patientis Christi *extra portam passi.* Deinde, sicut leprosi abominabiles esse solent etiam fratribus suis & amicis, ita & Iob: *Fratres meos*, inquit, *longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me: dereliquerunt me propinqui mei; & qui me nouerunt, obliti sunt mei.* Denique sicut leprosi implacabili pruritu vexari solent, ita & Iob, sic vt coactus fuerit *testa saniem radere:* solent enim in leprosis digiti intumescere & putrescere, vt vnguibus se scabere nequeant.

Leu. 13. 46. 4. Reg. 15. 5. 2. Par. 26. 21. Heb. 13. 12. Iob. 19. 13. Iob. 28.

III. ANTIDOTVM est, coniicere oculos in Christum crucifixum, quem Iobo coniunxit B. Iacobus. *Vidimus eum*, inquit Propheta Isaias, *& non erat ei species, neque decor, despectum & nouissimum virorũ, & quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum. Et nos putauimus eum quasi leprosum & percussum à Deo, & humiliatum.* Verè leprosus apparebat, quia corpus eius secundùm varias partes intumuerat, prout magis minúsve flagris, spinis, clauisque erat exulceratum. Varius quoque color erat, nunc pallidus, nunc ater, nunc rubens, nunc

Iac. 5. 11. Isa. 53. 2. 3. 4.

liuidus ex vibicibus flagellorum : capilli, oculi, faciésque tota sanguine & sputo fœdata, ac ita deformata, vt Pilatus solùm eius conspectum putauerit sufficere ad obdurata Iudæorum corda mollienda. Vnde AVGVST. ad leprosos: *Nihil tam salutiferum est, quàm quotidie cogitare, quanta pro nobis pertulit Deus & homo. Ecce enim Saluator passus est: leprosus in cruce factus est, patiens factus est, nobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Quod si feceritis, non solùm infirmitatem non molestè portabitis, sed cum Propheta clamare voce & opere non desistetis: Deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.* HINC fortè factum est, Christum sæpè dignatum Sanctis suis apparere in specie leprosi, vt Martyrio Monacho apud B. GREGORIVM ita scribentem: *In terra Lycaoniæ Martyrius vitæ valde venerabilis monachus fuit, qui pergens ad monasterium quoddam, leprosum quendam inuenit in via, ad hospitium suum redire volentem quidem, sed non valentem. Eum itaque pallio suo constrictum super humerum leuauit, & detulit, vicinúsque monasterio, ad quod tendebat, magna voce clamauit: Currite, ianuas monasterij citò aperite, quia frater Martyrius venit Dominum portans. Statim verò, vt Martyrius ad monasterij aditum peruenit, is qui leprosus putabatur de collo exiliens, & in specie vera Christi Dei & hominis apparens ad cœlum rediit, dicens: Martyri, tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cœlos. Narrabat autem postea Martyrius, quòd cùm eum portasset, pondus minimè sensisset: nec mirum, quia portabat portantem omnia.*

Aug. l. cit.

1. Pet. 2. 21

Psal. 30. 11.

Greg. hō. 39. in Euang.

ANTIDOTA.

Pro Impatientia in Paupertate.

I. ANTIDOTVM. Conſidera Spiritus ſancti oracula in verbo Dei cõplura. Primò enim monet, ne cor, vel ſpem figas in diuitiis, vt in Pſalmis: *Diuitiæ ſi affluãt, nolite cor apponere.* Et in prouerbiis: *Qui cõfidit in diuitiis ſuis, corruet:* Et apud Eccleſiaſticum: *Memento paupertatis in tẽpore abundantiæ.* Et, *Beatus dines, qui poſt aurũ non abiit, nec ſperauit in pecuniæ theſauris.* Et apud Paulum: *Diuiti huius ſeculi præcipe non ſublime ſapere, neq; ſperare in incerto diuitiarum.* 2. docet diuitias cauſam præbere multis tentationibus, vt apud Sapientẽ: *Multi dati ſunt in auro caſus, & facta eſt in ſpecie illius perditio illorũ.* Et, *Si dines fueris, non eris immunis à delicto*: & apud Apoſtolũ: *Qui volunt diuites fieri, incidũt in tẽtationẽ, & in laqueũ diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergũt homines in interitũ & perditionẽ.* 3. docet diuites auaros eſſe regno cœlorũ excluſos. *Vbi ſunt,* ait Baruch, *qui argentũ theſaurizant, & aurum in quo confidunt homines? exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt.* Et apud Lucam Chriſtus: *Væ vobis diuitibus, quia habetis cõſolationem veſtram.* Et, *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quã diuitem intrare in regnũ cælorũ.* 4. monet ne ſolliciti ſimus de rebus tẽporalibus. Vt apud Matthęũ: *Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neq; corpori veſtro, quid induamini. Quærite primũ regnũ Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.* 5. vt contenti ſimus victu & amictu. Vnde in Prouerbiis Salomon. *Mendicitatẽ & diuitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus illiciar ad negandum, &*

Pſal. 61. 11. *Prou.* 11. 28. *Eccli.* 18. 25. *Eccli.* 31. 8. 1. *Tim.* 6. 17. *Eccli.* 31. 6. & 11. 10. 1. *Tim.* 6. 9. *Bar.* 3. 18. *Luc* 6. 24. & 18. 25. *Matth.* 6. 25. 33. *Prou.* 30. 8.

1. Tim. 6. 8. dicam: *Quis est Dominus?* Et Apostolus. *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus.* 6. consulit omnibus perfectam paupertatem, qua omnia deserantur. Vt apud Matthæum, adolescenti diuiti: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* 7. paupertatem laudat. Vt in Psalmis: *Melius est modicum iusto.* Et in Prouerbiis: *Melius est parum cum timore Domini, quàm thesauri magni & insatiabiles.* 8. pauperibus promittit regnũ cœlorum. Nam Tobias ad filium sic loquitur: *Noli timere, fili mi, paupertatem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum.* Et rex Dauid: *Parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.* Et Christus: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Et Lucas: *Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* 9. denunciat nos pauperes in mũdum venisse, & pauperes exituros: *Nihil enim intulimus in hunc mundum,* ait Apostolus: *haud dubium, quòd nec auferre quid possumus.* Et Iob ditissimus, omnibus spoliatus. *Nudus,* inquit, *egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum.*

Matt. 19. 21. Psal. 36. 16. Prou. 15. 16. Tob. 4. 23. Psal. 67. 11. Matth. 5. 3. Luc. 16. 22. 1. Tim. 6. 7. Iob. 1. 21.

II. ANTIDOTVM. Considera SS. Patrum sententias. Cyp. sermone de Oratione Dominica. Paulus in Epistola ad Timotheum: *docet non tantùm contemnendas, sed periculosas esse diuitias, illic esse radicem malorũ blandientium, cæcitatem mentis humanæ occulta deprædatione fallentium. Vnde & diuitem stultum secularis copias cogitantem, & se exuberantium fructuum largitate iactantem, redarguit Deus dicens: Stulte, hac nocte expostulatur anima tua, quæ ergo parasti, cuius erũt? Contrà autem Dominus perfectum & consummatum docet fieri, qui omnibus suis vẽditis, atque in vsum pauperũ distributis thesaurum sibi condit in cœlo. Eum dicit posse se se-*

Cypr. ser. 6. 1. Tim. 6. 9. Luc. 12. 20. Matt. 19. 21.

qui, & gloriam Dominicæ paſsionis imitari, qui expeditus & ſuccinctus nullis laqueis reifamiliaris inuoluitur. Si dicas, vnde pauper illo omnib⁹ deſtitutus ſe alet? Reſpõdet Cypr. Dominũ ideò nos docuiſſe orare, Panem quotidianum da nobis hodiè. *Neq; enim*, inquit, *deeſſe quotidianus cibus poteſt iuſto, cùm ſcriptum ſit: Non occidet Dominus fame animam iuſti. Et iterum: Iunior fui, etenim ſenui, & non vidi iuſtum derelictum, neque ſemẽ eius quærens panem. Item Dominus promittat & dicat: Nolite cogitare dicentes, quid edemus, aut quid bibemus, aut quid veſtiemur? hæc enim nationes quærũt. Scit autẽ Pater veſter, quia horum omnium indigetis. Quærite primùm regnum & iuſtitiam Dei, & hęc omnia apponentur vobis. Nam cùm ſint Dei omnia, habenti Dominum nihil deerit, ſi Deo ipſe non deſit. Sic Danieli in Leonum lacu iuſſu regis incluſo prandium diuinitùs procuratur. Sic alitur Elias in fuga & ſolitudine coruis miniſtrantibus.* Pron. 10. 3. Pſal. 36. 25. Matth. 6. 31. Dan. 14. 35. 3. Reg. 17. 6. Baſ. ſerm. 2.

Basilivs in Pſalmum decimumquartum: *Nullam paupertas conciliat homini turpitudinem. Hoc vno pauperes à diuitibus differimus, quòd ſecuri ſumus, atque eos vigilantes continuò, nos dormientes videmus: præterea in magna quiete agentes eos in magna rerũ perturbatione conſtitutos ipſi aſpicimus.* Et in homilia de Ira: *Quid miſer angeris pauperis appellatione? Reminiſcere, quòd quẽadmodum nudus in mundum veniſti, nudus etiam egreſſurus es. Quid enim nudo pauperius? Nihil profecto graue audiſti, niſi tibi ipſe, quæ sũt obiecta, agnoſcas. Quis vnquàm ob paupertatem in carcerem ductus eſt? Nam egere non turpe quidem, aut aliquod probrũ fuerit, ſed paupertatem generosè non ferre. Memor ſis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cùm diues eſſet, noſtri gratia egere voluit.* Hom. 10.

Ioan. Chrysost. homilia de auaritia: *Paupertas eſt tutum aſylũ, portus trãquillus, perpetua ſecuritas, delicię periculorũ expertes, voluptas ſyncera, vita tur-* Chryſ.

bationum nescia, vita fluctuum ignara, copia inexpugnabilis, Philosophiæ parens, frenum intẽperantiæ, supplicij sublatio, radix modestiæ. Et paulo pòst: *Si quãdo in nauigiis est onus iusto grauius, demergit cymbã: cum verò est moderatũ, prospero fertur cursu. Idem vsu venit in nostris ædibus. Cùm vltrà quàm vsus postulat cõgeris pecunias, exigui venti procella, & quiuis rerum inexpectatarum incursus demergit cymbam; at si tantũ reponas, quantum postulat necessitas, etiamsi vehemens turbo ingruat, facilè percurris vndas. Noli igitur plus concupiscere, quàm exigit necessitas, ne totũ amittas. An non vides, quòd agricolæ vitem putant, ne vim omnẽ in pampinis & palmitibus, sed in radice proferat? Idem & tu facito. Quòd si facere recuses rebus prosperis, expectes aduersas. In trãquillitate tempestatem expecta, in sanitate morbum, in diuitiis paupertatem & mendicitatem. Memento, inquit Scriptura, tempus famis in tempore abundantiæ, egestatem in diebus opulentiæ.* AMBROSIVS in Hexæmeron: *Attende tibi; pauper, quia anima tua pretiosa est: & si caro mortalis, diuturna anima: & si tibi deest pecunia, non deest gratia: & si non est domus ampla, non diffusa possessio: cælum patet, terra libera est. Omnibus in commune elemẽta donata sunt, patent æquè diuitibus, atque pauperibus ornamenta mundi. Nũquid pulchriora pretiosissimarũ domorũ aurata laquearia, quàm cœli facies stellis insignita fulgẽtibus? Nunquid lautiora diutum rura, quàm spatia terrarum? Maiorem domum tu habes, pauper, in qua clamas? & exaudiris. O Israël, inquit Propheta, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius: magnus, & non habet finem, & altus & immensus. Domus Dei diuiti est communis & pauperi. Difficile est tamen diuitem intrare in regnũ Dei.* Et rursus: *Beata est, si bona sua nouerit cum veritate paupertas, & omnibus præferenda thesauris: quia melius est exiguum cum Dei timore,*

Eccli. 18. 25.

Amb. lib. 6. c. 8.

Baruch. 3. 24.

Matt. 19. 23.

Lib. 5. c. 8.

quàm thesauri magni sine timore eius. Quantum est enim, quod hominem alat? aut si quęris, quod etiam abundet aliis ad gratiam, id quoque non multum est. AVG. de verbis Apostoli: *Felicitas magna Christianorũ., quibus datum est, vt paupertate faciant pretium regni cœlorum. Nõ tibi displiceat paupertas tua, nihil ea potest ditius inuenire. Vis nosse, quàm locuples sit? Cœlũ emit. Quibus thesauris conferri possit, quod videmus paupertati indultum? Vt ad regnum cœlorũ veniret dines, possessione sua obtinere possit: nunc obtinet vt contemptu perueniat.* Et in sermone de Natali Domini: *Vobis dico pauperes, qui mendicatis, qui de elemosyna Christianorum viuitis. Consolamini, consolamini, tribulatio vestra conuertetur in gaudium, & dolor vester in lætitiam. Non vobis sit ingratũ, quod mendicatis, nec ideò in corde vestro aliquid contra Deum dicatis, quia ille iustus & pius est in omnibus suis. Et te ideò fecit pauperem, vt sufferendo breuem inopiã, æternã vitã acquireres. Et ideò patientes estote, & expectate Dominum.* LEO I. sermone de Quadragesima: *Semper dines est Christiana paupertas, quia plus est, quod habet, quàm quod nõ habet. Nec pauet in isto mundo indigentia laborare, cui donatũ est in omniũ rerum Domino omnia possidere. Operantibus ergo quæ bona sunt non est omninò metuendum, ne eis desit facultas operandi, cùm & in duobus nũmis Euãgelicæ illius viduæ sit laudata donatio, & pro calice aquæ frigidæ pręmiũ habet gratuita largitio. Ex affectibus enim piorũ benignitatis mensura taxatur.* SENECA ad Luciliũ: *Multis ad philosophandũ obstitere diuitiæ: paupertas expedita est, secura est. Si vis vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Nõ potest studiũ salutare fieri, sine frugalitatis cura: frugalitas antẽ paupertas voluntaria est. At necessaria deerunt. Deesse non poterunt, quia natura minimũ petit. Naturæ autem se sapiens accommodat.* Et rursum: *Nemo alius est Deo*

Augusti. serm. 29.

Augusti. serm. 7. de temp.

Leo serm. 4.

Luc. 21.

Sen. ep. 7.

Ep. 18.

dignus, quàm qui opes contempſit: quarum poſſeßione tibi nõ inter dico, ſed efficere volo, vt eas intrepidè poßideas: quod vno conſequeris modo. ſi te etiam ſine illis beatè victurum perſuaſeris tibi, ſi illas tanquàm exituras ſemper aſpexeris. Et, *Huc cogitationes tuæ tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remiſſurus, vt contentus ſis temetipſo, & ex te naſcentibus bonis. Quæ poteſt eſſe felicitas Deo propior? Redige te ad parua, ex quibus cadere non poſsis. Ille ingentis animi eſt, qui diuitias circumfuſas ſibi multùm diúque miratus, quòd ad ſe venerint, ridet, ſuíſque audit magis eſſe, quàm ſentit. Multum eſt nõ corrumpi diuitiarum contubernio. Magnus eſt ille qui in diuitiis pauper eſt: ſed ſecurior, qui caret diuitiis.*

Ep. 20.

III. ANTIDOTVM. Conſidera paupertatem Chriſti, noſtri Ducis, & anteſignani, Paſtoris & magiſtri, imò creatoris & redemptoris: *qui propter vos*, inquit Apoſtolus, *egenus factus eſt, cùm eſſet dines, vt eius inopia vos diuites eſſetis. Qui cùm in forma Dei eſſet, ſemetipsũ exinaniuit formã ſerui accipiens, in ſimilitudinẽ hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Diues apud Patrem*, inquit Auguſtinus, *& pauper apud nos: diues in cœlo, pauper in terra: diues Deus, pauper homo.* Quam paupertatem, teſte B. Bernardo in ſermone de natali Domini, ſtatim in ortu in corpore ſuo dedicauit, cùm infans in ſtabulo natus eſt, pannis inuolutus, & poſitus in præſepio: eámque graphicè deſcribit B. CYPRIANVS: *Nulla domus ambitio, niſi reclinatorium in ſtabulo, mater in fœno, filius in præſepio. Tale elegit fabricator mundi hoſpitium: huiuſmodi habuit delicias ſacræ Virginis puerperium. Panniculi pro purpura, pro byſſo in ornatu regio laciniæ congeruntur: pediſſequas ſubſtantia familiaris nũ patitur, mancipiorum obſequia ſumptus tenuis, & inops menſa excludit:* Et infrà: *Nihil in illa paupertate videbatur*

2. Cor. 8. 9.

Phil. 2. 7.

Aug. in Pſal. 40.

Bern. ſer. 4.

Cypr. ſer. de natiu.

debatur diuinum, non his quibus reuelatum est desuper, quorum primi fuêre pastores, quorum innocentia & simplicitas electa est, vt laus Christi perficeretur, qui piscatores & pastores sequentibus temporibus conderent oratores, & à pauperibus & humilibus prædicatio paupertatis haberet exordium. Christus pauper discipulos diuites aspernatur: pauper mater, pauper filius, inops hospitium his, qui in forma huius scholæ in Ecclesia militant, præbẽs efficax documentum. Hæc ille. Huic pauperi initio respondit reliquus vitæ progressus, nam dixit: *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet*, ac etiam exitus, cùm nudus in cruce, expirauit. *Matt. 8. 20.*

IV. ANTIDOTVM. Considera exempla innumerabilium Sanctorum, qui CHRISTI de paupertate consilium & exemplum sponte sunt secuti. Et primò quidem secuti sunt Apostoli, quorum nomine exclamauit B. Petrus: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* 2. Primi Christiani, qui pecuniam ex agris diuenditis confectam ad pedes Apostolorum deposuerunt, nec ampliùs quicquam suum esse dixerunt. 3. Martyres, & alij, qui *rapinam bonorum suorum*, vt loquitur Apostolus, *cum gaudio susceperunt*, ne CHRISTVM desererent. 4. Eremitæ, Paulus, Antonius, Hilarion, Arsenius, Macharij, & alij eorum sectatores innumeri, qui omnibus opibus desertis arctissimam in victu & amictu paupertatem professi sunt, ad exemplum præcursoris Domini Ioannis Baptistæ, cuius paupertas ex Euangelica historia nota. 5. Ordinum religiosorum fundatores Basilius, Augustinus, Benedictus, Bruno, Franciscus, Ignatius, & quotquot eorum leges vel regulas susceperunt. 6. qui deserto regno, principatu, vel magnis opi-

Matt. 19. 27.

Act. 4. 35.

Heb. 10. 34.

Matth. 3. & 11.

bus extremam paupertatem vel mendicitatem elegerunt, vt S. Alexius, S. Rochus, S. Ioannes Calybita, S. Iudocus, & alij.

V. ANTIDOTVM. Considera multos Gentilium Philosophos sola natura rationéque naturali duce, non solùm sermone & scriptis, sed etiam vitæ exemplo diuitias paupertati posthabuisse. Hoc antidoto sanctus BASILIVS egregiè pudefacit quendam Olympium, qui paupertatem *Philosophi altricem* longè finibus suis profligarat, eámque inducit illum sic alloquentem: *Vt quid isti* (Olympio) *cohabitare volui, nunc Zenonem laudãti, qui cùm in naufragio omnia abiiceret, nihil non virile loquebatur, sed euge dicebat, ô fortuna, coniicis nos in vestem attritam ac laceram: nunc Cleanthen, qui mercenariam operam suam locauit fontibus hauriendis, vnde & ipse sibi victum comparabat. Quin & Diogenem nunquàm non celebranti, qui iis tantùm rebus viuere conatus, quæ essent ex ipsa natura, ita vt & pastorale poculum abiecerit, cùm à puero concauis manibus deflexo capite bibere didicisset.*

Bas. ep. 169.

Sic HIERONYMVS ad Paulinum de institutione monachi: *Crates ille Thebanus*, inquit, *homo quondam ditissimus, cùm ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, nec putauit se simul posse virtutes & diuitias possidere: nos suffarcinati auro* CHRISTVM *pauperem sequimur*, &c. Et contra Iouinianum: *Crates ille Thebanus proiecto in mari non paruo auri pondere. Abite, inquit, pessum malæ cupiditates: ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis.* Et paulò antè: *Platonici quoque & Stoïci in templorum locis & porticibus versabantur, vt admoniti angustioris habitaculi sanctitate, nihi aliud quàm de virtutibus cogitarent. Sed & ipse Plato cùm esset diues, & thoros eius Diogenes lutatis pedibus cõculcaret, vt posset*

Hier. ep. 13.

Id. lib. 2.

vacare Philosophiæ, elegit Academicam villã ab vrbe procul, non solùm disertam, sed & pestilentem, vt cura & assiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, discipulíque sui nullam aliam sentirent voluptatem, nisi earum rerum, quas discerent. Similiter pudefacit hoc antidoto B. AVGVSTINVS omnes Christianos: *Quomodo*, inquiens, *se audebit extollere de voluntaria paupertate Christianus, vt in huius vitæ peregrinatione expeditior ambulet viam, quæ perducit ad patriam, vbi veræ diuitiæ ipse* DEVS *est, cùm legat*: L. VALERIVM, *qui in suo defunctus est Consulatu, vsq; adeò fuisse pauperem, vt nummis à populo collatis, eius sepultura curaretur? Legat Q. Cincinnatum, cùm quatuor iugera possideret, & ea suis manibus coleret, ab aratro esse abductum, vt Dictator fieret, victísque hostibus ingentẽ gloriam consecutum, in eadẽ paupertate mansisse. Aut quid se magnum fecisse prædicabit, qui nullo præmio mũdi huius fuerit ab æternæ illius patriæ societate seductus, eùm Fabricium didicerit tantis muneribus Pyrrhi regis Epirotarum, promissa etiam quarta parte regni, à Romana ciuitate non potuisse diuelli, ibíque in sua paupertate priuatum manere voluisse?* Et infrà: Hæc *proposita* sunt *necessariæ commonitionis exempla, vt si virtutes, quarũ istæ vtcumque sunt similes, quas isti pro ciuitatis terrenæ gloria tenuerunt, pro Dei glorioßißima ciuitate non tenuerimus, pudore pungamur: si tenuerimus, superbia non extollamur. Quoniam, sicut dicit Apostolus: Indignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ad humanam verò gloriam, præsentisque temporis satis digna vita existimabatur illorum.*

Aug. li. 5. de ciuit. c. 18.

Val. Max. lib. 4. c. 4.

Ro. 8. 18.

VI. ANTIDOTVM est eiusdem Basilij Homilia in dictum Moysis: *Attende tibi ipsi. Victus quotidiani indigus es? ne tu proinde*, inquit, *desponderis* 3:

Bas. hom.

animum. Contemplare bona, tum quę iam à Deo tibi collata, tum quæ in futurum promissione reposita. Primum quidem homo es, solus Dei conditoris manibus formatus; adde, ad imaginem illius, & qui potes per vitæ probitatem prouehi ad Angelicam dignitatem. Animam sortitus es intelligentia præditam, cuius solertia Deum agnoscis, omnésque res naturales. Tibi seruiunt vni animãtia omnia, terrestria, & aquatilia, & quæ in aëre circumuolitant. Tuum inuentum sunt artes vniuersæ, nónne ciuitates cõdidisti? nónne commoda, deliciásque vitæ huius excogitasti? nónne maria ratione peruia reddidisti? nónne cœlum suum astrorũ chorũ, ordinémq; tibi ostentat? Quid igitur pusillo es animo? An quòd desit equus freno argenteo ornatus? at Solem habes aureum toto die, & Lunam argenteam nocte tibi præradiantem. Non dormis in lecto eburneo? At terra ebore pretiosior est, in qua requiem dulcem omnis curæ expertem capessis. Non sunt laquearia aurea? Atqui cœlo tegeris innumeris stellis radiante. Hæc humana sunt, sequuntur augustiora: Deus propter te inter homines versatus est, Spiritum sanctum misit, mortem deleuit, spem resurrectionis dedit. Præcepta promulgauit, quæ vitam perficiant tuam, quorum obseruatio iter aperiat ad vitam æternam, & coronam paratam illis qui labores pro virtute non defugerint. Interim nec necessaria ad præsentem vitam deerunt; quare causa non est, vt animo angaris.

VII. ANTIDOTVM. Considera quàm multis & grauibus curis multæ opes mentem pungant & discrucient, vt merito Dominus apud B. Matthæum eas appellet spinas, & diuitias fallaces. SPINA enim primò & dolorem creat cùm infigitur, & cùm infixa manet, & cùm extrahitur: sic diuitiæ magno labore acquiruntur, maiore timore conseruantur, & maximo dolore amit-

Matth. 13. 22.

tuntur, iuxta illud B. BERNARDI in sermone de conuersione ad clericos : *Diuitiarum*, inquit, *amor longè amplius desiderio torquet animam, quàm refrigeret vsu, vtpote quarum acquisitio quidem laboris, possessio verò timoris, amissio plena doloris inuenitur.* 2. Spinæ suffocant semen, vt Christus dicit, idque propter tria. Primò, quia humorem terræ exhauriunt, vt nihil suppetat semini. 2. solem & imbrem excludunt. 3. crescentes è terra aristas impediunt. Sic amor diuitiarum primò omnem diuini amoris pinguedinem exhaurit. *Si quis enim diligit mundum*, inquit B. Ioannes, *Patris charitas non est in eo.* 2. solem diuinæ gratiæ non magis admittit, quàm clausa spelunca solis radios. *Mundus*, inquit Christus, *quod suum est diligit.* Sed & imbrem diuini eloquij impedit quò minùs in cor defluat: *Nam vt vociferantium clamor*, inquit Gregorius Nazianzenus, *ohuij flatus impetu frangitur, sic interna mentis cogitatio, externorum sollicitudine interpellatur.* Deinde conantem se ad cœlestia cogitanda erigere, & de animæ salute seriò tractare, ita amor ille opum deprimit, vt quod sanctè proposuit fortiter exequi non valeat. Totus ei rei deditus, cuius amore tenetur: *Vbi enim thesaurus tuus*, ait Christus, *ibi & cor tuum.* Vnde S. Antonius de Padua, vir Prophetico Spiritu plenus, in concione funebri pro vsurario habita ait: Mortuus est hic dives, & sepultus est in inferno. Ite ad thesaurum eius & in illius medio inuenietis cor eius corpore iam humato. Abierunt parentes & amici, & cor adhuc calidum inter nummos inuenerunt. 3. Spineta sunt latibula venenatorum animalium, sic diuitiæ vitiorum. Vbi enim magnæ opes, ibi fastus, ambitio, luxus, gula, comessationes, ebrietates, & ipse dia-

Bern. cap. 12.

1. *Ioan.* 2.

Ioan. 15. 19.

Greg. l. 8. *de Theolog.*

Matth. 6. 21.

In vita apud Sur. tom. 3.

bolus: *Diabolus*, inquit Chryſoſtomus, *veluti ſerpens ſpinis occultatur, intra diuitiarum impoſturam aßiduè lætitans: radix enim omnium malorum cupiditas.* Rectè ergo apud Laërtium Diogenes diuitias vocauit *velamentum malitiæ.* Quia verò ſecundùm huius mundi iudicium paupertas & egeſtas magis pungere & excruciare mentem videntur, quàm opes: eò quòd multi de quotidiano victu ſuo & ſuorum anxij ſint, perpende & ſequens antidotum.

Chryſ. ho. 8. in ep. ad Rom.

Laërt. lib. 6.

VIII. ANTIDOTVM. Conſidera etiamſi quidam ob inopiam plus æquo anxij ſint, id tamen non eſſe probandum, quia Chriſtus apud Matthæum diſertè vetat, ne de victu & amictu ſollicitiſimus more Gentilium, promittítque neceſſaria non defutura, ſicut nec volatilibus cœli, ſi primùm quæramus regnum Dei: *Quærite*, inquiens, *primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis*: Regnum Dei, eſt gratia Dei in qua animarum noſtrarum vita conſiſtit: vnde apud Lucam dicitur: *Regnum Dei intra vos eſt. Iuſtitiæ* verò *eius*, eſt obſeruatio mandatorum: quo ſenſu Zacharias & Elizabeth dicuntur *in omnibus iuſtificationibus*: id eſt, mandatis Dei, *ambulaſſe*. Inter mandata autem Dei computatur, vt homo ex parte ſua non otietur, ſed primùm à Deo in quotidianis precibus, *Panem quotidianum*, vt liquet ex oratione Dominica, hoc eſt, victum & amictum, poſtulet, deindè etiam laboret manibus ſuis. Nam in Adamo protoplaſto omnibus à Deo dictum: *In ſudore vultus tui veſcêris pane tuo.* Quod ſciens Iob: *Homo*, inquit, *ad laborem naſcitur, ſicut auis ad volatum.* Et Salomon pigrum laborare nolentem amandat ad formicam æſtate colligentem, vnde

Matth. 6. 25.

Luc. 12. 31.

Luc. 17. 21.

Luc. 1. 6.

Luc. 11. 3.

Gen. 3. 19.

Iob. 5. 7.

Prou. 6. 6.

viuat in hyeme. Apoſtolus denique pœnam denunciat: *Qui*, inquiens, *non vult operari, non manducet.* Conuenit id cum ſimilitudine de auibus cœli, quas non ſerentes, neque metentes, Deus paſcit; videmus enim & illas in victu quotidiano non parcere laboribus. Elegans huius rei exemplum prodit AMBROSIVS in Hexæmeron, de aue verè cœleſti hirundine: *Illud*, inquit, *in ea præclarum, quà gratia domos ſibi ſine vllo adiutore tanquàm artis perita componat. Legit enim feſtucas ore, eáſque luto illinit, vt conglutinare poßit: ſed quia lutum pedibus nõ poteſt deferre, ſummitatem pennarũ aqua infundit, vt facilè his puluis adhæreat, & fiat limus, quo paulatim feſtucas colligat, atque adhærere faciat, eo genere nidi totius fabricam ſtruit, vt quaſi pauimenti ſolo pulli eius intra ædes ſuas ſine offenſione verſentur. Sed hoc officiũ induſtriæ propè commune multis auibus: illud verò ſingulare, in quo eſt præclara cura pietatis, & prudentis cognitionis inſigne, tam quædam medicæ artis peritia, quòd ſi quæ pulli eius fuerint cæcitate ſuffuſi oculos, habet quoddam medendi genus, quo poßit eorum lumina intercepto vſui reformare: Nemo igitur de inopia queratur, quòd vacuas pecuniæ proprias ædes reliquerit. Pauperior eſt hirundo, quæ vacua æris abundat induſtria. Ædificat, nec impendit: tecta attollit, & nihil aufert proximi: nec indigentia & paupertate ad nocendum alij compellitur, nec in graui filiorum imbecillitate deſperat. Nos verò & paupertas afficit, & inopiæ neceſsitas vexat, & pleroſque cogit in flagitium, impellit in crimen, improuidi & inertes iacemus, cùm de diuina miſeratione tunc ſperandum amplius ſit, cùm præſidia humana defecerint.* 2. *Theſſ.* 3. 10.

Amb. lib. 6. *c.* 17.

VIDE verbo, *Amor ſui, Auaritia, Impatientia in aduerſis, Triſtitia.*

ANTIDOTA.

Pro impatientia in damno rerum temporalium.

I. ANTIDOTVM. Considera exempla eorum qui patienter omnium, vel quarundam facultatũ suarum iacturam tulerunt. Primum est patientissimi IOB, de quo TERTVLLIANVS: *O felicissimum illum, qui omnem patientiæ speciem aduersùs omnem diaboli vim expunxit. Quem non abacti gregis, non illæ in pecore diuitiæ, non filij vno ruinæ impetu adempti, nõ ipsius denique corporis in vulnere cruciatus, à patiẽtia, fide Domino dedita, excluſit, quem diabolus totis viribus frustrà cæcidit: Neq; enim à reſpectu Dei tot doloribus auocatus ille eſt, ſed conſtitit nobis in exemplũ & teſtimoniũ, tam ſpiritu, quàm carne, tam animo, quàm corpore, patientiæ perpetrandæ, vt neq; damnis ſecularium, nec amiſſione cariſſimorũ, nec corporis quidẽ conflictationibus ſuccidamus. Quale in illo viro feretrum Deus de diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloriæ ſuæ extulit, cùm ille homo ad omnem acerbum nuncium, nihil ex ore promeret, niſi Deo gratias?* II. eſt EZECHIÆ regis, qui, vt eſt in ſacra regum hiſtoria, cùm audiiſſet, Deo puniente, omnes opes ſuas in Babylonem transferendas, eò quòd illas Babyloni Regis legatis nimis iactanter oſtendiſſet, animo turbatus, non eſt, ſed reſpondit: *Bonus ſermo Domini, quem locutus es. Sit tantùm pax in diebus meis.* Qua patientiæ humilitate meruit vt regiæ gazæ direptio ad ſucceſſores eius Ioachim & Sedechiam differretur, quando & populus ob ſcelera ſua tractus eſt in captiuitatẽ. III. eſt Chriſtianorũ innumerabiliũ, qui inde ab exorto Chriſtianiſmo per annos 300. in variis perſecutionibus ra-

Tert. li. de patientia.

4. Reg. 20 19.

pinã omniũ facultatũ ſuarũ libẽter ſuſtinuêre. E quibus fuêre, de quibus D. Paulus ſcribit in Epiſtola ad Hebræos: *Rememoramini priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionũ: nam rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorẽ & manentem ſubſtantiã.* Hebr. 10. 32. 34.

IV. eſt SPIRIDIONIS in Cypro Tremithuntis Epiſcopi, & ouium paſtoris, de quo Socrates in hiſtoria Eccleſiaſtica: *Fures*, inquit, *quodam tempore nocte concubia, clàm in ouilia eius irruunt, oues inde ſurripere moliuntur. Sed Deus, qui paſtorem ſeruauerat, ſeruabat & oues. Nam fures vi quadam, quæ oculis cerni non poterat, ad ouilia tenebantur aſtricti. Cùm autem dies illuceſceret, Spiridion ad oues venit. Vbi manus furum à tergo colligatas offendit; quod factum erat, cognouit: Deúmq; precatus, eorum manus ſoluit, eóſque hortatur, vt non ex iniquis, ſed ex iuſtis laboribus victum quærere contenderẽt. Arietem illis dat, & cum hoc facetè dicto (vobis iſtũ dono, ne fruſtrà vigilaſſe videamini) liberos dimiſit.* Socr. lib. 1. c. 8.

Simile exemplũ eſt apud B. GREGORIVM in dialogis, primum de Stephano apud Reatinam vrbem venerabili: *Fuit*, inquiens, *vir nihil in hoc mundo poſſidens, nihil requirens, ſolam cum Deo paupertatem diligens, inter aduerſa ſemper patientiã amplectens. Is namque, cùm quadam die meſſem, quã ſua manu ſecuerat deciſam ad arèam deduxiſſet: nihílque aliud cum diſcipulis ſuis ad totius anni ſtipendiũ haberet, quidam peruerſæ voluntatis vir antiqui hoſtis ſtimulis inſtigatus eandem meſſem ita vt erat igne ſuppoſito in area incendit. Quod factũ dum alter conſpiceret, eidẽ Dei famulo cucurrit & nunciauit. Quod poſtquàm indicauit, adiunxit dicẽs: Væ, væ, pater Stephane, quid tibi contigit? Cui ſtatim vultu ac mente placida ille reſpondit: Væ quid illi cõtigit, qui mihi hoc fecit? num mihi quid contigit? In quibus eius verbis oſtenditur, in* Greg. lib. 4. c. 19.

quo virtutis culmine ſedebat, qui vnum quod in ſumptũ mundi habuerat, tam ſecura perdebat mente, magíſque illi condolebat, qui peccatum cõmiſerat, quàm ſibi, qui peccati illius damna tolerabat. DEINDE de Libertino monaſterij Fundenſis præpoſito: *In prouincia Samnij*, inquit, *idem vir pro vtilitate monaſterij carpebat iter: Dúmque Darida Gothorum dux cum exercitu in eodem loco veniſſet, Dei ſeruus, ex caballo quo ſedebat, ab hominibus eius proiectus eſt. Qui iumenti perditi damnum libenter ferens, etiam flagellum, quod tenebat, diripientibus obtulit, dicẽs: Tollite, vt habeatis qualiter hoc iumẽtum minare valeatis. Quibus dictis protinus ſe in orationem dedit. Curſu autem rapido prædicti ducis exercitus peruenit ad fluuium, qui vocatur Vulturnus, ibíq; equos ſuos ceperunt ſinguli haſtis tundere, & calcaribus cruentare, ſed equi moueri non poterant: & vnus eorũ intulit, quia ex culpa quam ſeruo Dei in via fecerũt, illa ſui itineris diſpẽdia tolerabãt. Qui ſtatim reuerſi poſt ſe, Libertinũ reperiũt in oratione proſtratũ. Cui cũm dicerẽt: Surge, tolle caballum tuũ: ille reſpondit: Ite cũ bono: ego caballi opus non habeo. Deſcẽdentes verò inuitũ eum in caballum, de quo depoſuerant, leuauerũt, & protinus abſceſſerunt. Quorũ equi tanto curſu illud quod priùs non poterant trãſire flumen tranſierunt, ac ſi ille fluminis alueus aquam minimè haberet.* Eiuſdẽ generis eſt exemplum S. MEDARDI Epiſcopi Nouiomenſis apud Surium. V. exemplũ ſit S. ELIZABETHÆ Hungarorum reginæ, Ludouici Lantgrauij coniugis, quæ mortuo marito ab Haſſiæ magnatibus arce pulſa cum liberis, omnibúſque facultatibus ſpoliata eſt. Philippus Mõtanus Spirenſis hiſtoriæ ſcriptor: *Magnates*, inquit, *qui Henrico defuncti principis fratri per ætatem ad regni gubernacula nondum idoneo adhærebant, poſthabito Dei timore, ac publica honeſtate Chriſti famulam fortunis*

Id. 1. dial. c. 2.

Sur. 8. Ian.

Sur. 19. Nou.

omnibus exutã ceu ignobilem aliquam arce coëgerunt excedere, idq; eo modo, vt vix quisquã hospitio eiectam excipere auderet propter sæuitiam, qua crudeles illi in eam bacchabantur. Quo tempore ipsa humano solatio plenè destituta ad cœnobium Fratrũ Minorum veniẽs, hymnum, quem TE DEVM *laudamus vocant, decantari obnixè rogauit: præclarè secum statuens Christi numen multò magis in aduersis, quàm prosperis rebus, hymnis & laudibus prosequendum esse.*

II. REMEDIVM. Obfirma animum contra omnes calamitates aliquando obuenturas. Iacula enim præuisa, vt habet vulgare dictum, minùs feriunt. Hoc antidotum non solùm à nostris, sed etiam ab Ethnicis diligenter semper inculcatum est. Immò à diuino Spiritu in sacris literis, dum ait: *In die bonorum, ne immemor sis malorum, & in die malorum, ne immemor sis bonorum.* Et Iob: *Antequàm comedam suspiro, & tanquàm inundantes aquæ, sic rugitus meus. Quia timor, quem timebam, euenit mihi, & quod verebar accidit, nónne dissimulaui, nónne silui, nónne quieui, & venit super me indignatio?* Et rursum: *Si dormiero dicã, quando consurgã? & rursum expectabo vesperam, & replebor doloribus vsque ad tenebras.* Vnde CHRYSOSTOMVS: *Rebus prosperis, expectes aduersas. In trãquillitate tempestatem expecta, in sanitate morbum expecta, in diuitiis paupertatem ac mendicitatem expecta: Memento, inquit Scriptura, tempus famis in tempore abundantiæ: mendicitatem & egestatem in diebus opulẽtiæ. Ad hunc modum si fueris affectus, tum & diuitias multa cum sobrietate administrabis; & egestatem, si incidat, fortissimè perferes. Malum enim inexpectatum perturbat animum, si incidat. Quod autem expectabatur, si accidat, nõ multũ affert perturbationis.* Et paulò pòst: *Huius rei testis Ionas, Niniuitis prædicens interitum.*

Eccli. 11. 27. *Iob.* 3. 24. 25. 26.

Chr. ho. de anxietia.

Eccli. 18. 25.

Iob. 3. 6.

Siquidem illi, dum expectant, quod Propheta prædixerat, eis imminere calamitatem insanabilem, expectatione malorum vēturorum fregerunt iram numinis. Rursus Iudæi non credentes Prophetæ prædicenti Hierosolymorum excidium, acerba perpessi sunt. Et infrà, exponens cur IOB tam constans perstiterit in aduersis. *Nimirum*, inquit, *quia cùm dives esset, expectabat egestatem: cùm sanus esset, expectabat ægrotationem: cùm tot liberorum esset pater, expectabat vt subitò fieret orbus. Et hāc anxietatem semper apud se aluit, intelligēs rerum humanarum naturam, & volubilitatē, eóque dicebat: Timor,* Iob.3.25. *quem timebam, euenit mihi; & periculum quod metuebā, occurrit mihi. Neque silui, inquit, neque quieui, sed mihi venit indignatio: Non dixit, non sileo, neque quiesco præsenti tempore, sed non quieui præterito tēpore: Neq; enim rerū prosperitas attulit arrogantiam, sed expectatio tristium non sinebat me quiescere.* Ex Ethnicis, qui hoc remedium crebriùs inculcarunt est SENECA, ad Martiam ita scribens: *Vnde pertinacia in deploratione, nisi quòd nihil nobis mali, antequàm eueniat, proponimus: Quæ multò antè prouisa sunt, languidiùs incurrunt. Non putaui futurum quicquam: tu putas non futurum, quod multis scis posse fieri, quod multis vides euenisse? Egregium versum audi, & dignum Publio: Cuiuis potest accidere, quod cuiquam potest: Aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit.*

Sen. lib. de cõsolat. c. 9.

III. REMED. Considera, omnia bona fortunæ à Deo nobis esse data commodatò, atque aliena potiùs esse, quàm propria, quod indicauit B. IOB, cùm iis ereptis dixit: *Dominus dedit, Dominus abstulit. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* Et Ecclesiastes: *Sicut egressus est nudus de vtero matris suæ, sic reuertetur, &* Eccl. 5.19 *nihil auferet secum de labore suo.* Et Apostolus: *Nihil*

Iob 1. 21.

intulimus in hunc mundum, haud dubium, quòd nec auferre quid possumus. Omnia autem bona huius mundi propria esse Dei, indicant illa Psalmographi: *Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo.* Et illud: *Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius.* Deinde in Propheta Aggæo: *Meum est argentum, meum est aurum, dicit Dominus exercituũ.* Vnde SS. Patres ex parabola de villico iniquitatis, quæ est apud B. Lucam, collegerunt, diuites non esse opum suarum dominos, sed dispensatores, vt Ambrosius, Beda, Theophylactus, Euthymius in eundem locum, ac etiam B. Augustinus in quæstionibus Euangelicis. Certè TERTVLLIANVS in libro de Patientia: *Quod nostrum*, inquit, *videtur, alienum est: nihil enim nostrum, quoniam Dei omnia, cuius ipsi quoque nos. Itaque si damno affecti impatientes erimus, non de nostros amissum dolentes, affines cupiditatis deprehẽdemur: alienum quærimus, cùm alienũ amissum ægrè sustinemus.* Et B. BASILIVS oratione in verba illa: *Destruam horrea mea*, sic scribit: *Tu nónne spoliator es, qui quæ dispensanda accepisti, propria reputas? est panis famelici, quẽ tu tenes: nudi tunica, quã in conclaui conseruas: discalceati calceus, qui apud te marcescit.* Et AMBROSIVS: *Sed ais, quid iniustum est, si cùm aliena non inuadam, propria diligentiùs seruem? O impudens dictũ! propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti?* Et CHRYSOSTOMVS ad pop. Antioch. *Tuarum rerum es, ô homo, dispensator, non minùs, quàm qui Ecclesiæ bona dispensat.* Et S. LEO de collectis: *Etiam terrenæ & corporeæ facultates ex Dei largitate proueniunt, vt meritò rationem eorum quæsiturus sit, quæ non magis possidenda, quàm dispensanda commisit.* Hoc antidoto SENECA Marciam suam consolari conatus est ita

1. Ti. 6. 7.
Psal. 23. 1.
Ps. 49. 12.
Agg. 2. 9.
Luc. 16. 1.
Aug. lib. 2. q. 34.
Basil.
Amb. ser. 81.
Chr. hom. 34.
Leo ser. 5.
Sen. de cõsol. c. 10.

loquens : *Quicquid est hoc, Marcia, quod circa nos ex aduentitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria & exclusorum clientium turba, referta vestibula, clara, nobilis, aut formosa coniux, ceteráq; ex incerta & mobili sorte pendentia, alieni, commodatiq; apparatus sunt, nihil horum dono datur : collatitiis & ad Dominos redituris instrumentis scena adornatur. Alia ex his primo die, alia secundo referentur : pauca vsq; ad finẽ perseuerabunt. Ita non est, quod nos suspiciamus, tanquàm inter nostra positis mutuò accepimus. Vsus fructus noster est, cuius tempus ille arbiter muneris sui temperat.*

IV. REMED. Moderatus amor bonorum
Ps. 61. 11. fortunæ, iuxta illud Psalmi : *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere*, quò enim impensiùs ea amabis, hoc eorum amissione vehementiùs percellêris. Vnde
Iob 31. 24. B. IOB : *Si putaui aurum robur meum : & obrizo dixi,*
25. 22. *fiducia mea? Si lætatus sum super multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea? Humerus meus à iunctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur.* Quòd autem B. IOB hoc remedio mentem suam contra omnia aduersa impendentia
Chrys. roborarit, docet B. CHRYSOSTOMVS in Homilia de Auaritia : *Quoniam*, inquit, *B. Iob aduerso animo longè antè præceperat, non est perturbatus, cùm cerneret illa adesse, quoniam ne tum quidem, cùm adessent læta, vehemẽter illis adhæsit. Audi quid dicat: Quòd si delectatus sũ,*
Iob. 31. 24. *cùm mihi multæ affluerent diuitiæ, si posui copiosam aurivim mihi, si fiduciam habui in lapidibus pretiosis, si ad innumerabilia posui animam meam. Quid ais, homo? non delectatus es deliciis affluentibus tibi? Nequaquàm, inquit. Quid ita? Quoniam videbam illarum instabilem fluxámque naturam, videbam possessionẽ haud durabilem. Aut non video inquit, quide Solem orientem ac de-*
Ibid. 6. 26. *ficientem, Lunam verò intereuntem? non enim in eodem*

manet ſtatu. Quod autem dicit, tale eſt: Si ſtellæ, quæ sũt in cœlis perpetuóque lucent, recipiunt nonnullã mutationem: Sol deficiens, Luna interiens, ánnon extremæ ſit dementiæ, terrena pro ſtabilibus fixíſque ducere? Eóque nec præſentibus magnoperè delectabar, nec decedentibus vehementer contriſtatus ſum, quoniam probè noueram earũ rerum naturam. Idem remedium loco proximè allegato proponit SENECA: *Sæpè*, inquiens, *admonendus eſt animus, amet vt receſſura, imò tanquàm recedentia. Quicquid à fortuna datum eſt tanquàm extemplo abiturum poſsideat.* *Cap. 10. ad Marciam.*

VIDE verbo, *Amor ſui, Auaritia, Deſperatio, Immortificatio paſsionum: Impatientia in aduerſis: Ingratitudo, Ira, Puſillanimitas, Tentatio, Triſtitia, Veſtium luxus, Voluptas carnalis.*

ANTIDOTA.

Pro Impatientia in morte parentum, liberorum, fratrum, ſororum, mariti, vxoris, cognatorum, &c.

I. REMED. Conſidera diuinæ Scripturæ teſtimonia. Ea imprimis declarat non eſſe illicitũ luctum pro mortuis, eò quòd ſanctiſſimi quique exitum ſuorum deplorarunt, vt Abraham mortem Saræ vxoris, & Ioſeph cum fratribus ſuis mortem patris ſui Iacob, Hebræi item mortem Moyſis, Dauid mortem Saulis, Ionathæ, & filij Abſalonis. Chriſtus quoquè fleuit in morte Lazari. Et in Actorum Apoſtolicorum hiſtoria viri timorati dicuntur planxiſſe planctu magno ob mortem B. Stephani. 2. docet moderatè eſſe lugendos mortuos. Nam Eccleſiaſticus cùm dixiſſet: *Supra mortuum plora, defecit enim lux eius*, mox ſubiicit: *Modicum plora ſupra mortuum,* *Gen. 23. 2. Ge. Vlt. 10 Deu. Vlt. 8 2. Reg. 1. 17. 2. Reg. 19. 4. Ioa. 11. 35. Act. 8. 2. Eccli. 22. 11.*

quoniam requieuit. Et paulò pòst: *Luctus mortui septẽ dies: fatui autem & impij omnes dies vitæ illorũ.* Et rursus: *Fili, in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & fac luctum secundùm meritum eius, vno die vel duobus propter detractionem*, id est, ne alij calumnientur te propter mortem lætari. Et B. PAVLVS: *Nolumus*, inquit, *vos ignorare, fratres, de dormiẽtibus, vt non contristemini* (nempè nimiùm) *sicut & ceteri, qui spem non habent*, alterius vitæ scilicet.

Eccli.38. 16.

1. Thess.4. 12.

II. REMEDIVM. Considera priscorum Patrum dicta. CYPRIANVS de mortalitate: *Nobis quoq; ipsis minimis & externis quoties reuelatum est, quàm frequenter atque manifestè de Dei dignatione præceptum est, vt contestarer assiduè & publicè prædicarem fratres nostros non esse lugendos accessione Dominica de seculo liberatos, cùm sciam non eos amitti, sed præmitti: recedentes præcedere, vt proficiscentes & nauigantes desiderari eos debere, non plangi: nec accipiendas hîc esse atras vestes, quando illi ibi indumenta alba iam sumpserint.* BASILIVS de gratiarum actione: *Neque mulieribus, neque viris permittit decori & honestatis ratio, vt vel luctũ studio affectent, vel immodicis se conficiãt lacrymis: tantùm sinuntur, rebus minùs lætis esse quadantenus mœsti, lenésq; fundere lacrymas, ídq; silẽtio, citra vllum eiulatum, vestium lacerationem, neu puluere caput aspergant, nec alio quouis pacto indecorè se gerant, eorum exemplum imitati, qui humanarum rerum prorsus sunt rudes. Nónne Iob adamantino corde erat, cùm momento temporis plaga vna eadémque ei obtriti sunt liberi decẽ?* Et in martyrem Iulittam: *Filij cariſsimi, aut vxoris, quam ex animi sententia duxeras, aut alterius cuiusdam ex amiciſsimis, obit⁹ mœrore te affligit, nihil profectò graue homini prouido accidit, & ei, qui rectam rationẽ vitæ ducem habet, nec secundùm vulgi consuetudinem viuit.*

Cyp. ser.4.

Bas. ho.4.

Id. hom.5.

Impe-

imperitorum certè, & parum à natura informatorum est, grauiùs ob consuetudinis separationem angi; id quod & animalia rationis expertia faciunt. Vidi etenim ipse aliquando bouem ad præsepe lacrymantem, cùm contubernalem suum morte ereptum cerneret. AMBROS. de fide resurrectionis. *Depone mœrorem, si potes: include, si non potes. Aut absorbendus omnis, aut promendus est dolor. Cur enim mœstitiam tuam non ratio potiùs quàm dies leniat? nam quod obliteratura est temporis series, meliùs prudentia mitigabit. Quinetiam hoc ipsum irreligiosum puto, erga ipsorum memoriam, quos dolemus amissos, vt obliuisci eorum malimus, quàm consolatione mulceri: aut cum horrore reminisci, quàm meminisse cum gratia; recordationẽ timere, quorum imago debeat esse voluptati.* HIERON. ad Paulam super obitu Blesillæ filiæ plus æquo plangentem. *Detestandæ sunt istæ lacrymæ, plenæ sacrilegio, incredulitate plenissimæ, quæ nõ habẽt modum, quæ vsq; ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quasi quibusdam facibus accensa, quãtum in te est, tui semper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Iesus, & dicit: Quid ploras? non est mortua puella, sed dormit. Irrideant circumstãtes. Ista infidelitas Iudæorum est. Te quoque si ad sepulcrum filiæ volueris volutari, Angelus increpabit: Quid quæris viuentẽ cũ mortuis?* CHRYS. ad populum Antiochenum: *Migrantes lugeamus, non prohibeo. Lugemus, sed non indecenter, non comas vellentes, non detegentes brachia, oculos non dissipantes, non pullis vtentes vestibus, sed tantùm in animo silenter amaras fundentes lacrymas. Licet enim & absque hoc exteriori cultu, amarè lugere, nec illudere duntaxat. A ludibriis enim minimè differunt, quæ geruntur à nonnulli. Quòd enim non ex dolore sint illi forenses planctus, sed ex ostentatione potius, & inani gloria, vnde clarum est, quòd multæ per artẽ hoc faciunt. Amarè*

Amb. orat. 2. de morte fratris.

Hier. ep. 25.

Chryf. ho. 69.

plora domi, vbi nemo te spectet: hoc est misericordiæ, hoc
Aug. c. 7. *& tibi prodesse potest.* AVGVSTINVS lib. 19. de ciuitate Dei: *Quorum nos vita propter amicitiæ solatia delectabat, vnde fieri potest, vt eorum mors nullam nobis ingerat mœstitudinem? Quam qui prohibet, prohibeat, si potest, amicæ colloquia, interdicat amicabilem societatē, vel intercidat affectum omnium humanarum necessitudinū, vincula mentis immiti stupore dirumpat; aut sic eis vtēdum censeat, vt nulla ex eis animum dulcedo perfundat. Quod si fieri nullo modo potest, etiam hoc quo pacto futurum est, vt eius nobis amara mors non sit, cuius dulcis est*
Bern. ser. 26. *vita?* BERNARDVS in Cantica: *Christus certè ad tumulum Lazari, nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit: insuper & fleuit cum flentibus. Et lacrymatus est, inquit,*
Ioan. 11. 35. IESVS. *Fuerunt lacrymæ illæ testes profectò naturæ, nō indices diffidentiæ. Denique & prodiit mox ad vocem eius, qui erat mortuus, ne cōtinuò putes fidei præiudicium dolentis affectum. Sic nec fletus vtiq; noster infidelitatis est signum, sed conditionis indicium. Nec quia percussus (morte fratris Gerardi) ploro, arguo ferientem, sed prouoco pietatem, seueritatem flectere satago. Vnde & verba mea dolore sunt plena, non tamē & murmure.* SENECA
Sen. c. 37. in consolatione ad Polybium, cui frater obierat. *Aliquid à nobis natura exigit, plus vanitate contrahitur. Nunquàm autem ego à te, ne ex toto mœreas, exigā. Et scio inueniri quosdam duræ magis quàm fortis prudētiæ viros, qui negent dolituru esse sapientem. Hi verò videntur nunquàm in huiusmodi casum incidisse. Satis præstiterit ratio, si id vnum ex dolore, quod & supersit & abundat, exciderit. Nam vt quidem nullum omninò esse eum patiantur, nec sperandum vlli, nec concupiscendū est. Fluant lacrymæ, sed eædem desinant: trahantur ex imo pectore gemitus, sed iidem & finiantur. Sic rege animum tuum, vt & sapientibus te approbare possis & fratribus.*

Et ad Marciam: *Aspice mutorum animalium, quàm sint concitata desideria, & tamen quàm breuia. Vaccarũ vno die, alterove mugitus auditur. Nec diutiùs equarum vagus ille, amensque discursus est. Feræ cùm vestigia catulorum consectatæ sunt, & syluas peruagatæ, cùm sæpè ad cubilia expilata redierint, rabiem intra exiguum tempus extinguunt. Aues cum stridore magno inanes nidos circumfremuerunt, intra momentum tamen quietæ volatus suos repetunt. Nec vlli animali longum fœtus sui desiderium est, nisi homini, qui adest dolori suo: nec tantum, quantum sentit, sed quantum constituit, afficitur.* Id. c. 7.

III. REMED. Considera eum qui plus æquo indulget luctui in carorum obitu iacturam quodammodò facere fidei in Christum, & spei, vt indicat Apostolus, cùm ait non contristandum de dormientibus instar gentilium qui spem non habent. Vnde TERTVLLIANVS ita scribit: *Ne illa quidem impatientiæ species excusatur in amissione nostrorum, vbi aliqua doloris patrocinatur assertio. Præponendus est enim respectus denunciationis Apostoli, qui ait: Ne contristemini dormitione cuiusquam, sicut nationes quæ spe carent. Et meritò, Credentes enim resurrectionem Christi, in nostram quoque credimus, propter quos ille & obiit, & resurrexit. Ergo cùm constet de resurrectione mortuorum, vacat dolor mortis, vacat & impatientia doloris.* Et paulò pòst: *Cæterùm impatientia, in huiusmodi, & spei nostræ malè eminatur, & fidē prævaricatur.* Et CYPRIANVS: *Nobis reuelatum & præceptum est, occasionem dandam non esse Gentilibus, vt nos meritò ac iure reprehendant, quòd quos viuere apud Deũ dicimus; vt extinctos & perditos lugeamus, & fidē, quam sermone & voce deprimimus, cordis & pectoris testimonio reprehemus, spei nostræ ac fidei prævaricatores sim°: simulata,* Tertul. lib. de patiēt. 1. Thess. 4. 12. Cypr. de mortal.

ficta, fucata videtur esse, quę dicimus. Nihil prodest verbis proferre virtutem, & factis destruere veritatem. Improbat denique Apostolus Paulus, & obiurgat, & culpat, si qui contristentur in excessu suorum. Eos cõtristari dicit in excessu suorum, qui spem non habẽt. Et B. GREGORIVS in Epistola ad Aregium Episcopum de interitu suorum contristatum: *Hortor, quiesce dolere, desine tristis esse. Nam indecens est de illis tædio afflictionis addici, quos credendũ est ad verã vitam moriendo peruenisse. Nos qui nouimus, qui hoc credimus & docemus; contristari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentiæ quodammodò genus est, contra hoc quod quisque prædicat, torqueri mœstitia, dicente Apostolo:* Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent.

Greg. 7. ep. 111.

1. Thes. 4. 12.

IV. REMED. Considera rationes, tum naturales, tum fide nixas, quibus SS. Patres dehortati sunt alios ab immodico luctu. I. est, quia pendere videtur ex mera hominum opinione: *Fuisse*, inquit B. AMBROSIVS de morte fratris Satyri, *feruntur quidam populi, qui ortus hominum lugerent, obitúsque celebrarent. Nec imprudenter. Eos enim, qui in hoc vitæ salum venissent, mærẽdos putabant: eos verò, qui ex istius mundi procellis & fluctibus emersissent, non iniusto gaudio persequendos arbitrabantur. Nos quoque ipsi natales dies defunctorum obliuiscimur, & eum quo obierunt diem celebri solennitate renouamus.* Et paulò pòst: *Denique Lyciorum feruntur esse præcepta, quæ viros iubeant muliebrem vestem induere, si mœrori indulgeant, eò quòd mollem & effœminatum indicauerint in viro luctum. Deforme est enim eos, qui pro fide, pro religione, pro patria, pro æquitate iudicij, atque intentione virtutis obuiũ*

Ambros. orat. 2.

morti debent pectus offerre, mœrore in alio grauius, quod in se, si causa exegerit, sit expetendum. Consentit Seneca in consolatione ad Marciam: *Mouet lugentem desiderium eius, quem dilexit? Id per se tolerabile appareret. Absentes enim, abfuturósque, dũ viuerent, non flemus, quamuis omnis vsus illorũ nobis, & conspectus ereptus sit: opinio est ergo quæ nos cruciat: & tanti quodque malũ est, quanti illud taxauimus. In nostra potestate remedium habemus. Iudicemus illos abesse, & nosmetipsi fallamus. Dimisimus illos: imò consecuturi præmisimus.* Seneca c. 19.

Hoc dictum Senecæ verum esse, cognosci potest ex similitudine allata à B. Chrysostomo, dum dictum Apostoli: *Nolo vos ignorare de dormientibus*, exponit. *At consuetudinem defuncti desideras*, inquit, *& propterea lamentaris. Sed hoc vehementer absurdum est. Si enim sponso alicui filiam in matrimonium copulaueris, deinde ille eam abducens in longinquam discesserit regionem, atque ibi in omnium rerum abundãtia viuat, nequaquàm hoc molestè feres, sed dolorem, quem ex absentiæ eius diuturnitate capis, prosperitatis illius communi fama mitigas. Nunc autem non homine, non seruo aliquo accipiente, sed Domino requirente, quem debet, mœres ac lamentaris.* II. Ratio: quia immoderatio luctus multos coniecit in graues morbos, vel etiam è medio sustulit, licèt conarentur illum supprimere: *Ipsi nouimus*, inquit B. Basilivs de gratiarum actione, *non paucos, calamitatibus deploratis vtique nec curabilibus obuallatos, vt, ne distillarent lacrymis, sibi temperasse. Hi quidem in varios & immedicabiles affectus inciderunt, ceu sunt, apoplexia, & paralysis: alij verò in mortem prorsus collapsi sunt, ac si fulcimẽto quopiam debili niterentur, diffractis eorum viribus immodico tristitiæ pondere. Quod cernere possis in flamma, quæ inclusione proprij fumi suffocatur: nam cùm liberè egredi* Basil. hom. 4.

nequeat, flammam ſuo ambitu opprimit: haud ſecus iſti contingere aiunt: in ea facultate, quæ in animali vitalem actionem moderatur, nimirum eam vehementiori doloris acrimonia extingui, nullaillı ad exteriora perſpiratione conceſſa. Et S. AMBROSIVS loco proximè allegato: *Non mediocre malum eſt immoderatio doloris, aut metus mortis. Quanto ad laqueum impulit, armauit ad gladium, vt in eo ipſo amentiam ſuam proderent, mortem non ferentes, & mortem appetentes, & quod pro malo fugerent, pro remedio adjciſcerent. Qui quoniam conſentaneum naturæ ſuæ ferre ac perpeti nequeunt, contrarium voto incidunt, vt ab his in perpetuum ſeparentur, quos ſequi deſiderauerint. Sed hæc ratio, quoniam natura reuocat, etſi præcipitet amentia.* Deinde ſubiicit in quàm fœdos motes immoderatio eadem coniiciat mulieres: *Illud verò*, inquiens, *frequens in mulieribus, vt clamores publicos ſerant, quaſi metuant, ne earum ignoretur ærumna: vt illuuiem veſtis affectent quaſi in ea ſit ſenſus dolendi, vt impexum ſordibus immadident caput, vt poſtremo (quod pleriſq; in locis vulgò fieri ſolet) diſſciſſo amictu, diloricata veſte, ſecreti pudoris nuda proſtituãt, quaſi ipſum lenocinẽtur pudorem, quia pudoris ſui præmia perdiderunt.* III. ratio, quia illa immoderatione oſtendimus nos non ſolùm diuinæ, ſed etiam propriæ, quod ridiculum eſt, repugnare voluntati. De diuina liquet, quia ea vnicuique ab omni æternitate ille vitæ terminus eſt præfixus, in quo diſcedit: *Tecum reputes velim*, ait BASILIVS, *quòd is, qui animam corpori indidit Deus, vnicuique animæ ſuæ viuendi ſtatum præſtituit, & aliis quidem alios hinc emigrandi præſcripſit terminos. Hunc enim conſtituit diutiùs in carne permanere, illum contrà corporeis vinculis decreuit ocyùs exolui, iuxta ſapientiæ ac iuſtitiæ ſuæ rationes nulli prorſus enarrabiles.* Vnde TERTVL-

Amb. de morte Satyri.

Baſ. ho. 5. in Iuliſtam.

Tertul. de patientia.

LIANVS: *Christum lædimus, cùm euocatos quosque abillo quasi miserandos non æquaniminter accipimus.* De nostra voluntate probatur, quia quotidiè in oratione Dominica dicimus: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.* Et, *Adueniat regnum tuum.* Hinc CYPRIANVS: *Quàm præposterum est, quámque peruersum, vt cùm Dei voluntatem fieri postulemus, quãdo euocat nos, & accersit de hoc mundo Deus, non statim voluntatis eius imperio pereamus. Hoc nitimur & reluctamur, & pernicacium more seruorum ad conspectum Domini cum tristitia & mœrore perducimur, exeuntes isthinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis. Quid ergo rogamus & petimus vt adueniat regnum cælorum, si captiuitas terrena delectat?* Quod autem Dei voluntate & prouidentia id fiat, quod non solum est iustissimum, sed etiam quod est consultissimum & optimum extra controuersiam est, quia Deus æquè est sapiens & bonus ac iustus: *Bonus est Deus*, inquit B. HIERONYMVS ad Paulam, de obitu Blesillæ, *& omnia quæ bonus facit, bona sint necesse est. Mariti orbitas irrogatur, plango quod occidit. Sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Vnicus raptus est filius, duram quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille qui dederat.* Et Sapiens loquens de iis qui in iuuenili vel puerili ætate moriuntur, quorum excessus maximè solet parentes affligere: *Raptus est*, inquit, *ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.* Et, *Consummatus in breui expleuit tempora multa, placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illam de medio iniquitatũ.* In quæ verba B. CYPRIANVS loco citato ita scribit: *Per Salomonem docet Spiritus sanctus, qui Deo placeant maturiùs hinc eximi, & citiùs liberari, ne dum in ista mundo diutiùs immorantur, mundi contactibus*

Cypr. de mortalit.

Hieron.

Sap. 4. 11. 13. 14.

Cypr.

polluantur. Vnde B. CHRYSOSTOMVS ad populum
Chr. hom. 69. Antiochenum consolandum dicere non dubitauit, eos qui in peccatis fortè discedunt, ante pœnitentiam à Deo rapiendos non fuisse, si eos pœnitentiam acturos prænouisset. Verba eius sunt: *Et si peccator quidem abiit mala repressa sunt* (hoc est, non poterit ampliùs peccare) *nec si Deus pœnitentiam acturum nouisset, ante pœnitentiam eum rapuisset. Si verò iustus vitam finiuit, in tuto bona consecutus est: itaque planum est, quòd non ex charitate tuæ sunt lacrymæ, sed ex irrationali motu.* IV. ratio sit, quia euocari à Deo ex hac vita, quacunque ætate id fiat, non est aliud quàm animam nostram, quæ corpori tanquàm carceri, secundùm Scripturam & SS. Patres, inclusa est, liberare è carcere, & ex miserrima carnis, mundi, & diaboli seruitute in perfectam libertatem vindicare: non igitur plorandum, sed gaudendum est in obitu piorum sanguine vel amicitia coniunctorum. Imò magis gaudendum est de iis qui in puerili vel alia florenti ætate moriuntur, quàm qui in senectute, quia citiùs è carcere vel captiuitate liberantur.
Bas. ho. 5. Ratio est B. BASILII in martyrem Iulittam ita differentis: *Quemadmodum eorum, qui in carceres coniiciuntur, hi quidem diutius vinculis carceralibus inclusi detinentur, illi verò ab ea calamitate submouentur celeriùs: sic & animæ. Etenim hæ distinentur in præsenti vita diutiùs, aliæ minùs pro cuiusque merito, iuxtæ diuinæ sapientiæ arcanum, sic vt mens nulla capere possit, quæ de vnoquoque nostrûm creator ipse præuidit.* Non audis dicentem Dauid: *Educ de carcere animam meam? multifariùm angorem, molestiámq; indicãtem. Non audisti, vt sancti eius exoluta anima est? Quid Simeon Dominũ nostrum pio vlnarum astringẽs cõplexu*
Psal. 141. 8.

cuiusmodi vocem emisit? nónne hanc? Nunc dimittis seruum tuum, Domine. Ei enim qui ad cœleste domicilium festinus contendit, supplicio omni carcere grauior est hęc inhabitatio corporis. Plures rationes habes in verbo, *Mortis metus immodicus.* Luc. 2. 29.

V. REMED. Considera exempla fidelium, qui siccis oculis liberorum, aliorúmque funera pertulerunt. Primum est, B. IOB, de quo S. BASILIVS de gratiarum actione: *Nónne Iob adamantino corde erat, nõ impacta ipsi erant ex lapide viscera? memento temporis vna & eadem plaga obtriti liberi decem conciderunt in perquàm amœna domo. Non eiulauit, non sibi diuulsit comam, vocem ingenerosam nullam emisit, magis verò celebrem illam, & omniũ ore decantatam gratiarum actionem deprompsit: Dominus dedit, Dominus abstulit: Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictũ.* Et CHRYSOSTOMVS in dictũ Apostoli: *Noli vos ignorare de dormientibus.* IOB, *cùm vniuersa liberorum turba periisset, audi quid dicat, Dominus dedit, Dominus abstulit: quemadmodum Domino placuit, ita factũ est. Admirabilia hęc sunt, cùm audiuntur solùm: si verò accuratè inquiras in illa, tum magis admiraberis.* Enumeratis deinde sex calamitatibus, quas in hac re Iob passus est, concludit: *Hęc cùm audiris, cõturbamini, & lacrymatis. Considerate igitur quis ille fuerit, qui hæc vidit. Si enim nos tam longo interuallo non possumus sine lacrymis tragœdiam tam miserabilem auditione accipere, idque aliena audientes mala: quisnam tandem, & quàm adamantinus Iob fuit, qui cùm oculis illa cerneret non in alienis, sed in suis propriis malis, tam temperans fuit, non enim indignabatur.* ALTERVM est Patriarchæ Abraham, qui teste eodem, *cùm vnicum filium haberet, vel parem, vel etiam maiorem animi magnitudinem demonstrauit; nam cùm illum sua manu, quod* Basil. ho. 4. Iob. 1. 21. 1. Th. 4. 12.

longè funestius, miserabiliúsq; erat, interficere mandare-
tur, non restitit imperanti, non rationem facti poposcit, sed
tanta cum alacritate paruit, vt & plura quoque, si im-
perata essent, facturus fuisset. Et infrà: *Interfecit filium,*
& non interfecit, non manu, sed voluntate interfecit. Deus
autem propterea iussit, non vt sanguinis effusionem vide-
ret, sed vt Abrahæ mentem tibi demonstraret, vt illius
promptitudinem in totius orbis medi tullio celebraret, vt
omnes ex eo doceret Dei mandata, tum liberis, tum na-
turę, tum rebus omnibus, tum etiam ipsi animæ antepo-
nẽdaesse. Et pòst: *Sed dicet aliquis: At illi admirabiles*
viri erant. Certè admirabiles & magni erant. A nobis
tamen maior requiritur religio, quàm ab illis, qui antiquã
viuendi formam sequebãtur. Nisi enim abundauerit iu-
Matth. 5. 20. *stitia vestra plus quàm Scribarum, aut Phariſæorũ, non*
ingredieminì in regnum cœlorum. TERTIVM est Daui-
dis regis, de quo B. AMBROSIVS in oratione de
Ambr. obitu Valentiniani Imperatoris: *Dauid moriturum*
2. Reg. 12. 20. & 13. 31. *filium flebat, mortuum non dolebat. Flebat, ne sibi eri-*
peretur, sed flere desinit ereptum, quem sciebat esse cum
2. Reg. 18. 33. *Christo. Et vt scias verum esse quod assero, incestum Am-*
mon filium fleuit occisum, parricidam Abessalon doluit
interemptũ, dicẽs, Filius meus Abessalon, filius meus A-
bessalon. Innocentem filium non putauit esse lugendum,
quia illos sibi perisse sciebat pro scelere, hunc pro innocẽtia
credidit esse victurum. QVARTVM est matris Ma-
Ephrem. 1. Ephrem. chabæorum, de qua S. BASILIVS in oratione de
morte: *Imitare Machabæorum*, inquit, *matrem, quæ*
quamuis septem filios morte deletos vidisset, non tamen
lacrymis ac luctui se se tradidit, neq; vocem emisit mulie-
briem; sed Deo egit gratias, quòd illos igne, ferro, aliſ-
que molestissimis vinculorum suppliciis ab hac carne
dissoluisset: quam etiam ob causam, & à Deo probata est,
& ab hominibus in hunc vsque diem celebratur. Et S.

AMBROSIVS libro primo officiorum: *Quid de matre Machabæorum loquar? quæ spectabat læta filiorum, quot funera, tot trophæa, & morientem vocibus tanquã psallentium cantibus delectabatur, pulcherrimam ventris sui citharam in filiis cernens, & pietatis harmoniã omni lyræ numero dulciorem.* Idem dici potest de sancta Felicitate spectatrice martyrij septem filiorum, de qua B. GREGORIVS in Euangelia, & de sancta Symphorosa item septem filiorum martyrum matre, de qua in vita sancti Getulij martyris eius mariti. QVINTVM sit B. MELANIÆ iunioris, de qua sanctus HIERONYMVS in Epistola ad Paulam super obitu Blesillæ: *Præsentia exempla sectare. Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihique concedat in die sua habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed, teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissa, lacerum pectus inuadere? Lacrymę gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes aduoluta Christi quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditiùs, inquit, tibi seruitura sum, Domine, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in ceteris. Quinimmò, qua illos mente contempserit in vnico posteà filio probat, cui omni quam habebat possessione concessa, ingruente iam hyeme Hierosolymam nauigauit.* DICES Sanctos quosdam videri plus æquo luxisse in quorundam excessu, vt sanctum Hieronymum ob obitum Blesillæ, nam in Epistola ad Paulam, vbi calamum stringit contra impatientiam lacrymantium, sic exorditur: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo? non quòd lugenda sit illa, quæ abiit, sed*

Am. c. 41.

Greg. ho. 3.

Sur. 18. Iulij.

Hie. ep. 25.

Hie. ep. cit.

quòd nobis impatientiùs sit dolendum, qui talem videre desiuimus. Et paulò pòst: *Lacrymis ora complentur, singultus occupat vocem, & hærentem linguam viscera comnota non laxant.* Et rursus: *Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus scribitur: testor sanctos Angelos, quorum consortio Blesilla fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris, & interdum dicere, Pereat dies illa in qua natus sum. Hei mihi mater, vt quid genuisti me virum? &c.* Deinde S. BERNARDVS lamentabili & longo sermone deplorat mortem fratris Gerardi: *Quoúsque*, inquit, *dissimulo, & ignis, quem intra meipsum abscondo, triste pectus adurit, interiora depascitur? clausus latiùs serpit, sæuit acriùs. Quid mihi & cantico huic, qui in amaritudine sum? vis doloris adducit intensionem, & indignatio Domini ebibit spiritum meum, subtracto siquidem illo, per quem mea in Domino studia vtcumque liberæ esse solebant, simul & cor meum dereliquit me.* Et multò pòst: *Exite, exire lacrymæ iampridem cupientes: exite, quia is qui vobis meatum obstruxerat, commeauit. Aperiantur cataractæ miseri capitis, & erumpant fontes aquarum, si fortè sufficiant sordes diluere culparum, quibus iram merui.*

Iob. 3. 2. Ber. serm. 26. in Cant.

Gal. 6. 1.

Verùm mox respondet pius Bernardus pro se & Hieronymo in hæc verba: *Condescendat mihi omnis sanctus, & in spiritu lenitatis, qui spiritualis est, sustineat lamentantẽ. Luctus meus humano, quæso, pensetur affectu, non vsu. Videmus nempè mortuos quotidiè plangere mortuos suos, fletum multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum, nisi cùm excedit modũ, sed causam. Ille nimirum naturæ est, & eius turbatio pœna peccati, hæc vanitas & peccatũ. Etenim ibi sola, nisi fallor, plorãtur damna gloriæ carnis, vitæ præsentis incõmoda. Et plorãdi, qui ita plorant. Nunquid ego sic? Similis, mihi affectus, sed altera causa, dissimilísq; intentio: nulla sanè querela mihi de*

omnibus quæ sunt mundi. In his profectò quæ sunt Dei, ademptum doleo fidele auxilium, salutare consilium.

VI. REMED. Considera exempla Gentilium, qui ab immoderata illa suorum deploratione abstinuerunt. Hieronymus ad Heliodorum de Epitaphio Nepotiani: *Vbi*, inquit, *Anaxagoræ ac Telamonis semper laudata sententia, Sciebam me genuisse mortalem?* ita responderunt, nunciata morte filij. *Cicero, Plato, Diogenes, Clitomachus, Carneades, Possidonius, proponunt innumerabiles viros, & maximè Periclem & Xenophontem Socraticum, quorum alter amissis duobus filiis coronatus in cõcione disseruit: alter, cùm sacrificans filium in bello audisset occisum, deposuisse coronam dicitur, & eandem capiti reposuisse, postquàm fortiter in acie dimicantem reperit concidisse. Pulvillus Capitolium dedicans, mortuum, vt nunciabatur, subitò filium, se iussit absente sepeliri. L. Paulus septem diebus inter duorum exequias filiorum triumphans vrbem ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Pisone, Brutos, Scævolas, Metellos, Scauros, Martios, Crassos, Marcellos atque Ausidios, quorum non minor in luctu, quàm in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in consolationis libro Tullius explicauit, ne videar potiùs aliena, quàm nostra quæsisse. Quanquàm & hæc in suggillationem nostri breuiter dicta sint, si non præstet fides, quod exhibuit infidelitas.* SENECA in consolatione ad Marciam. *L. Bibuli*, inquit, *melioris, quàm fortioris viri, duo simul filij interfecti sunt, Ægyptio quidem militi ludibrio habiti: vt non minùs ipsa orbitate, auctor eius, digna res lacrymis esset. Bibulus tamen, qui toto honoris sui anno ob inuidiam collegæ domi latuerat, postero die quàm geminum funus renunciatum est, processit ad solitam in publicum officia. Quid minùs poterat, quàm vnum diem duobus filiis dare? C. Cæsar, cùm*

Hier. ep. 3.

Sen. c. 14.

ficta, fucata videtur esse, quę dicimus. Nihil prodest verbis proferre virtutem, & factis destruere veritatem. Improbat denique Apostolus Paulus, & obiurgat, & culpat, si qui contristentur in excessu suorum. Eos cõtristari dicit in excessu suorum, qui spem non habẽt. Et B. GREGORIVS in Epistola ad Aregium Episcopum de interitu suorum contristatum: *Hortor, quiesce dolere, desine tristis esse. Nam indecens est de illis tædio afflictionis addici, quos credendũ est ad verã vitam moriendo peruenisse. Nos qui nouimus, qui hoc credimus & docemus; contristari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc magis nobis in culpa sit. Nam diffidentiæ quodammodò genus est, contra hoc quod quisque prædicat, torqueri mœstitia, dicente Apostolo:* Nolumus autem vos ignorare, *fratres, de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent.*

Greg. 7. ep. 111.

1. Thes. 4. 12.

IV. REMED. Considera rationes, tum naturales, tum fide nixas, quibus SS. Patres dehortati sunt alios ab immodico luctu. I. est, quia pendere videtur ex mera hominum opinione: *Fuisse*, inquit B. AMBROSIVS de morte fratris Satyri, *feruntur quidam populi, qui ortus hominum lugerent, obitúsque celebrarent. Nec imprudenter. Eos enim, qui in hoc vitæ salum venissent, mœrẽdos putabant: eos verò, qui ex istius mundi procellis & fluctibus emersissent, non iniusto gaudio persequendos arbitrabantur. Nos quoque ipsi natales dies defunctorum obliuiscimur, & eum quo obierunt diem celebri solennitate renouamus.* Et paulò pòst: *Denique Lyciorum feruntur esse præcepta, quæ viros iubeant muliebrem vestem induere, si mœrori indulgeant, eò quòd mollem & effœminatum indicauerint in viro luctum. Deforme est enim eos, qui pro fide, pro religione, pro patria, pro æquitate iudicij, atque intentione virtutis obuũ*

Ambros. orat. 2.

morti debent pectus offerre, mœrore in alio grauius, quod in se, si causa exegerit, sit expetendum. Consentit Seneca in consolatione ad Marciam: *Mouet lugentem desiderium eius, quem dilexit? Id per se tolerabile appa-* Seneca c. 19.
ret. Absentes enim, abfuturósque, dũ viuerent, non flemus, quamuis omnis vsus illorũ nobis, & cõspectus ereptus sit: opinio est ergo quæ nos cruciat: & tanti quodque malũ est, quanti illud taxauimus. In nostra potestate remedium habemus. Iudicemus illos abesse, & nosmetipsi fallamus. Dimisimus illos: imò consecuturi præmisimus. Hoc dictum Senecæ verum esse, cognosci potest ex similitudine allata à B. CHRYSOSTOMO, dum dictum Apostoli: *Nolo vos ignorare de dormientibus*, exponit. *At consuetudinem defuncti desideras*, inquit, *& propterea lamentaris. Sed hoc vehementer absurdum est. Si enim sponso alicui filiam in matrimonium copulaueris, deinde ille eam abducens in longinquam discesserit regionem, atque ibi in omnium rerum abundãtia viuat, nequaquàm hoc molestè feres, sed dolorem, quem ex absentiæ eius diuturnitate capis, prosperitatis illius communi fama mitigas. Nunc autem non homine, non seruo aliquo accipiente, sed Domino requirente, quem debet, mœres ac lamentaris.* II. RATIO: quia immoderatio luctus multos coniecit in graues morbos, vel etiam è medio sustulit, licèt conarentur illum supprimere: *Ipsi nouimus*, inquit B. BASILIVS de gratiarum actione, *non paucos, calamitatibus deploratis vtique nec curabilibus obuallatos, vt, ne distillarent lacrymis, sibi temperasse. Hi quidem in varios & immedicabiles affectus inciderunt, ceu sunt, apoplexia, & paralysis: alij verò in mortem prorsus collapsi sunt, ac si fulcimẽto quopiam debili niterentur, diffractis eorum viribus immodico tristitiæ pondere. Quod cernere potes in flamma, quæ inclusione proprij fumi suffocatur: nam cùm liberè egredi* Basil. hom. 4.

nequeat, flammam ſuo ambitu opprimit: haud ſecus iſti contingere aiunt in ea facultate, quæ in animali vitalem actionem moderatur, nimirum eam vehementiori doloris acrimonia extingui, nullaſibi ad exteriora perſpiratione conceſſa. Et S. AMBROSIVS loco proximè allegato: *Non mediocre malum eſt immoderatio doloris, aut metus mortis. Quanto ad laqueum impulit, armauit ad gladium, vt in eo ipſo amentiam ſuam proderent, mortem non ferentes, & mortem appetentes, & quod pro malo fugerent, pro remedio adjiſcerent. Qui quoniam conſentaneum naturæ ſuæ ferre ac perpeti nequeunt, contrarium voto incidunt, vt ab his in perpetuum ſeparentur, quos ſequi deſiderauerint. Sed hæc rara, quoniam natura reuocat, etſi præcipitet amentia.* Deinde ſubiicit in quàm fœdos mores immoderatio eadem coniiciat mulieres: *Illud verò*, inquiens, *frequens in mulieribus, vt clamores publicos ſerant, quaſi metuant, ne earum ignoretur ærumna: vt illuuiem veſtis affectent quaſi in ea ſit ſenſus dolendi, vt impexum ſordibus immadidant caput, vt poſtremo (quod pleriſq; in locis vulgò fieri ſolet) diſſciſſo amictu, diloricata veſte, ſecreti pudoris nuda proſtituãt, quaſi ipſum lenocinẽtur pudorem, qui a pudoris ſui præmia perdiderunt.* III. ratio, quia illa immoderatione oſtendimus nos non ſolùm diuinæ, ſed etiam propriæ, quod ridiculum eſt, repugnare voluntati. De diuina liquet, quia ea vnicuique ab omni æternitate ille vitæ terminus eſt præfixus, in quo diſcedit: *Tecum reputes velim*, ait BASILIVS, *quòd is, qui animam corpori indidit Deus, vnicuique animæ ſuæ viuendi ſtatum præſtituit, & aliis quidem alios hinc emigrandi præſcripſit terminos. Hunc enim conſtituit diutiùs in carne permanere, illum contrà corporeis vinculis decreuit ocyùs exolui, iuxta ſapientiæ ac iuſtitiæ ſuæ rationes nulli prorſus enarrabiles.* Vnde TERTVL-

Amb. de morte Satyri.

Baſ. ho. 5. in Iuliſſam.

Tertul. de patientia.

LIANVS: *Christum lædimus, cùm euocatos quosque abillo quasi miserandos non æquanimiter accipimus.* De nostra voluntate probatur, quia quotidiè in oratione Dominica dicimus: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.* Et, *Adueniat regnum tuum.* Hinc CYPRIANVS: *Quàm præposterum est, quámque peruersum, vt cùm Dei voluntatem fieri postulemus, quãdo euocat nos, & accersit de hoc mundo Deus, non statim volũtatis eius imperio pareamus. Hoc nitimur & relactamur, & pernicacium more seruorum ad conspectum Domini cum tristitia & mœrore perducimur, exeuntes isthinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis. Quid ergo rogamus & petimus vt adueniat regnum cælorum, si captiuitas terrena delectat?* Quod autem Dei voluntate & prouidentia id fiat, quod non solum est iustissimum, sed etiam quod est consultissimum & optimum extra controuersiam est, quia Deus æquè est sapiens & bonus ac iustus: *Bonus est Deus*, inquit B. HIERONYMVS ad Paulam, de obitu Blesillæ, *& omnia quæ bonus facit, bona sint necesse est. Mariti orbitas irrogatur, plango quod occidit. Sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Vnicus raptus est filius, duram quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille qui dederat.* Et Sapiens loquens de iis qui in iuuenili vel puerili ætate moriuntur, quorum excessus maximè solet parentes affligere: *Raptus est*, inquit, *ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.* Et, *Consummatus in breui expleuit tempora multa, placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illam de medio iniquitatũ.* In quæ verba B. CYPRIANVS loco citato ita scribit: *Per Salomonem docet Spiritus sanctus, qui Deo placeant maturiùs hinc eximi, & citiùs liberari, ne dum in ista mundo diutiùs immorantur, mundi contactibus*

Cypr. de mortalit.

Hieron.

Sap. 4. 11. 13. 14.

Cypr.

Chr. hom. 69. *polluantur.* Vnde B. CHRYSOSTOMVS ad populum Antiochenum consolandum dicere non dubitauit, eos qui in peccatis fortè discedunt, ante pœnitentiam à Deo rapiendos non fuisse, si eos pœnitentiam acturos prænouisset. Verba eius sunt: *Et si peccator quidem abiit mala repressa sunt* (hoc est, non poterit ampliùs peccare) *nec si Deus pœnitentiam acturum nouisset, ante pœnitentiam eum rapuisset. Si verò iustus vitam finiuit, in tuto bona consecutus est: itaque planum est, quòd non ex charitate tuæ sunt lacrymæ, sed ex irrationali motu.* IV. ratio sit, quia euocari à Deo ex hac vita, quacunque ætate id fiat, non est aliud quàm animam nostram, quæ corpori tanquàm carceri, secundùm Scripturam & SS. Patres, inclusa est, liberare è carcere, & ex miserrima carnis, mundi, & diaboli seruitute in perfectam libertatem vindicare: non igitur plorandum, sed gaudendum est in obitu piorum sanguine vel amicitia coniunctorum. Imò magis gaudendum est de iis qui in puerili vel alia florenti ætate moriuntur, quàm qui in senectute, quia citiùs è carcere vel captiuitate liberantur. Ratio est B. BASILII in martyrem Iulittam ita differentis: *Quemadmodum eorum, qui in carceres coniiciuntur, hi quidem diutius vinculis carceralibus inclusi detinentur, illi verò ab ea calamitate submouentur celeriùs: sic & animæ. Etenim hæ distinentur in præsenti vita diutiùs, aliæ minùs pro cuiusque merito, iuxtæ diuinæ sapientiæ arcanum, sic vt mens nulla capere possit, quæ de vnoquoque nostrûm creator ipse prænouidit. Non audis dicentem Dauid: Educ de carcere animam meam? multifarium angorem, molestiámq; indicãtem. Non audisti, vt sancti eius exoluta anima est? Quid Simeon Dominũ nostrum pio vlnarum astringẽs cõplexu*

Bas. ho. 5.

Psal. 141. 8.

tuiusmodi vocem emiſit? nónne hanc? Nunc dimittis ſeruum tuum, Domine. Ei enim qui ad cæleſte domicilium feſtinus contendit, ſupplicio omni carcere grauior eſt hęc inhabitatio corporis. Plures rationes habes in verbo, *Mortis metus immodicus.* Luc. 2. 29.

V. REMED. Conſidera exempla fidelium, qui ſiccis oculis liberorum, aliorúmque funera pertulerunt. Primum eſt, B. IOB, de quo S. BASILIVS de gratiarum actione: *Nónne Iob adamantino corde erat, nõ impacta ipſi erant ex lapide viſcera? memento temporis vna & eadem plaga obtriti liberi decem conciderunt in perquàm amœna domo. Non eiulauit, non ſibi diuulſit comam, vocem ingeneroſam nullam emiſit, magis verò celebrem illam, & omniũ ore decantatam gratiarum actionem deprompſit: Dominus dedit, Dominus abſtulit: Sicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictũ.* Et CHRYSOSTOMVS in dictũ Apoſtoli: *Noli vos ignorare de dormientibus.* IOB, *cùm vniuerſa liberorum turba periiſſet, audi quid dicat, Dominus dedit, Dominus abſtulit: quemadmodum Domino placuit, ita factũ eſt. Admirabilia hęc ſunt, cùm audiuntur ſolùm: ſi verò accuratè inquiras in illa, tum magis admiraberis.* Enumeratis deinde ſex calamitatibus, quas in hac re Iob paſſus eſt, concludit: *Hęc cùm audiris, cõturbamini, & lacrymatis. Conſiderate igitur quis ille fuerit, qui hæc vidit. Si enim nos tam longo interuallo non poſſumus ſine lacrymis tragœdiam tam miſerabilem auditione accipere, idque aliena audientes mala: quiſnam tandem, & quàm adamantinus Iob fuit, qui cùm oculis illa cerneret non in alienis, ſed in ſuis propriis malis, tam temperans fuit, non enim indignabatur.* ALTERVM eſt Patriarchæ Abraham, qui teſte eodem, *cùm vnicum filium haberet, vel parem, vel etiam maiorem animi magnitudinem demonſtrauit; nam cùm illum ſua manu, quod*

Baſ. ho. 4.

Iob. 1. 21. 1. Th. 4. 12.

longè funestius, miserabiliúsq; erat, **interficere mandare-**
tur, non restitit imperanti, non rationem facti poposcit, sed
tanta cum alacritate paruit, **vt & plura quoque, si im-**
perata essent, facturus fuisset. Et infrà: **Interfecit filium,**
& non interfecit, non manu, sed voluntate interfecit. Deus
autem propterea iussit, non vt sanguinis effusionem vide-
ret, sed vt Abrahæ mentem tibi demonstraret, vt illius
promptitudinem in totius orbis meditullio celebraret, vt
omnes ex eo doceret Dei mandata, tum liberis, tum na-
turę, tum rebus omnibus, tum etiam ipsi animæ antepo-
nẽda esse. Et pòst: *Sed dicet aliquis*: **At illi admirabiles**
viri erant. *Certè admirabiles &* **magni erant. A nobis**
tamen maior requiritur religio, quàm ab illis, qui antiquã
viuendi formam sequebãtur. *Nisi* **enim abundauerit iu-**
Matth. 5. 20. **stitia vestra plus quàm** *Scribarum*, **aut Phariſæorũ, non**
ingredieimini in regnum cœlorum. TERTIVM est Daui-
dis regis, de quo B. AMBROSIVS in oratione de
Ambr. obitu Valentiniani Imperatoris: ***Dauid moriturum***
2. Reg. 12. 20. & 13. 31. ***filium flebat, mortuum non dolebat. Flebat, ne sibi eri-***
peretur, sed flere desinit ereptum, quem sciebat esse cum
2. Reg. 18. 33. ***Christo. Et vt scias verum esse quod assero, incestum Am-***
mon filium fleuit occisum, parricidam Abessalon doluit
interemptũ, dicẽs, Filius meus Abessalon, filius meus Ab-
essalon. Innocentem filium non putauit esse lugendum,
quia illos sibi perisse sciebat pro scelere, hunc pro innocẽtia
credidit esse victurum. QVARTVM est matris Ma-
Est tom. 1. Ephrem. chabæorum, de qua S. BASILIVS in oratione de
morte: *Imitare Machabæorum*, inquit, ***matrem, quæ***
quamuis septem filios morte deletos vidisset, non tamen
lacrymis ac luctui se tradidit, neq; vocem emisit muliebrem; sed Deo egit gratias, quòd illos igne, ferro, aliisque molestissimis vinculorum suppliciis ab hac carne dissoluisset: quam etiam ob causam, & à Deo probata est, & ab hominibus in hunc vsque diem celebratur. Et S.

AMBROSIVS libro primo officiorum: *Quid de matre Machabæorum loquar? quæ spectabat læta filiorum, quot funera, tot trophæa, & morientem vocibus tanquã psallentium cantibus delectabatur, pulcherrimam ventris sui citharam in filiis cernens, & pietatis harmoniã omni lyræ numero dulciorem.* Idem dici potest de sancta Felicitate spectatrice martyrij septem filiorum, de qua B. GREGORIVS in Euangelia, & de sancta Symphorosa item septem filiorum martyrum matre, de qua in vita sancti Getulij martyris eius mariti. QVINTVM sit B. MELANIÆ iunioris, de qua sanctus HIERONYMVS in Epistola ad Paulam super obitu Blesillæ: *Præsentia exempla sectare. Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihique concedat in die sua habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed, teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissa, lacerum pectus inuadere? Lacrymę gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes aduoluta Christi quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditiùs, inquit, tibi seruitura sum, Domine, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in ceteris. Quinimmò, qua illos mente contempserit in vnico posteà filio probat, cui omni quam habebat possessione concessa, ingruente iam hyeme Hierosolymam nauigauit.* DICES Sanctos quosdam videri plus æquo luxisse in quorundam excessu, vt sanctum Hieronymum ob obitum Blesillæ, nam in Epistola ad Paulam, vbi calamum stringit contra impatientiam lacrymantium, sic exorditur: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo? non quòd lugenda sit illa, quæ abiit, sed*

Amb. c. 41.

Sur. 18. Iulij. Hie. ep. 25.

Greg. ho. 3.

Hie. ep. cit.

quòd nobis impatientiùs sit dolendum, qui talem videre desiuimus. Et paulò pòst: *Lacrymis ora complentur, singultus occupat vocem, & hærentem linguam viscera cominota non laxant.* Et rursus: *Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus scribitur: testor sanctos Angelos, quorum consortio Blesilla fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris, & interdum dicere, Pereat dies illa in qua natus sum. Hei mihi mater, ut quid genuisti me virum? &c.* Deinde S. BERNARDVS lamentabili & longo sermone deplorat mortem fratris Gerardi: *Quoúsque*, inquit, *dissimulo, & ignis, quem intra meipsum abscondo, triste pectus adurit, interiora depascitur? clausus latiùs serpit, sæuit acriùs. Quid mihi & cantico huic, qui in amaritudine sum? vis doloris adducit intensionem, & indignatio Domini ebibit spiritum meum, subtracto siquidem illo, per quem mea in Domino studia vtcumque liberæ esse solebant, simul & cor meum dereliquit me.* Et multò pòst: *Exite, exite lacrymæ iampridem cupientes: exite, quia is qui vobis meatum obstruxerat, commeauit. Aperiantur cataractæ miseri capitis, & erumpant fontes aquarum, si fortè sufficiant sordes diluere culparum, quibus iram merui.*

Iob. 3. 2. Ber. serm. 26. in Cant.

Gal. 6. 1.

Verùm mox respondet pius Bernardus pro se & Hieronymo in hæc verba: *Condescendat mihi omnis sanctus, & in spiritu lenitatis, qui spiritualis est, sustineat lamentantẽ. Luctus meus humano, quæso, pensetur affectu, non vsu. Videmus nempè mortuos quotidiè plangere mortuos suos, fletum multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum, nisi cùm excedit modũ, sed causam. Ille nimirum naturæ est, & eius turbatio pœna peccati, hæc vanitas & peccatũ. Etenim ibi sola, nisi fallor, plorãtur damna gloriæ carnis, vitæ præsentis incõmoda. Et plorãdi, qui ita plorant. Nunquid ego sic? Similis, mihi affectus, sed altera causa, dissimilísq; intentio: nulla sanè querela mihi de*

omnibus quæ sunt mundi. In his profectò quæ sunt Dei, ademptum doleo fidele auxilium, salutare consilium.

VI. REMED. Considera exempla Gentilium, qui ab immoderata illa suorum deploratione abstinuerunt. Hieronymus ad Heliodorum de Epitaphio Nepotiani: *Vbi*, inquit, *Anaxagoræ ac Telamonis semper laudata sententia, Sciebam me genuisse mortalem?* ita responderunt, nunciata morte filij. *Cicero, Plato, Diogenes, Clitomachus, Carneades, Possidonius, proponunt innumerabiles viros, & maximè Periclem & Xenophontem Socraticum, quorum alter amissis duobus filiis coronatus in cõcione disseruit: alter, cùm sacrificans filium in bello audisset occisum, deposuisse coronam dicitur, & eandem capiti reposuisse, postquàm fortiter in acie dimicantem reperit concidisse. Pulvillus Capitolium dedicans, mortuum, vt nunciabatur, subitò filium, se iussit absente sepeliri. L. Paulus septem diebus inter duorum exequias filiorum triumphans vrbem ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Pisone, Brutos, Scævolas, Metellos, Scauros, Martios, Crassos, Marcellos atque Ausidios, quorum non minor in luctu, quàm in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in consolationis libro Tullius explicauit, ne videar potiùs aliena, quàm nostra quæsisse. Quanquàm & hæc in suggillationem nostri breuiter dicta sint, si non præstet fides, quod exhibuit infidelitas.* SENECA in consolatione ad Marciam. *L. Bibuli*, inquit, *melioris, quàm fortioris viri, duo simul filij interfecti sunt, Ægyptio quidem militi ludibrio habiti: vt non minùs ipsa orbitate, auctor eius, digna res lacrymis esset. Bibulus tamen, qui toto honoris sui anno ob inuidiam collegæ domi latuerat, postero die quàm geminum funus renunciatum est, processit ad solitam in publicum officia. Quid minùs poterat, quàm vnum diem duobus filiis dare? C. Cæsar, cùm*

Hier. ep. 3.

Sen. c. 14.

Britanniã peragraret, nec Oceano felicitatẽ ſuã continere poſſet, audiuit deceſsiſſe filiam publica ſecum fata ducẽtem, tamẽ intra tertium diem imperatoria obiit munia, & tam citò dolorem vicit, quàm omnia ſolebat. Et infrà: C. 15. *Diuus Auguſtus amiſsis liberis, nepotibus, exhauſta Cæſarum turba, adoptione deſertam domum fulſit. Tulit tamen fortiter, tanquàm eius iam res ageretur, cuius cùm maximè intererat, de diis neminem queri. Ti. Cæſar, & quem genuerat, & quem adoptauerat, amiſit: ipſe tamen pro roſtris laudauit filium, ſtetítque in conſpectu poſito corpore, interiecto tantummodò velamento, quod Põtificis oculos à funere arceret, & ſtente populo Romano nõ flexit vultum: experiendũ ſe dedit Serano ad latus ſtanti, quàm patienter poſſet ſuos perdere.*

VII. REMEDIVM. Propone, vti debes, apud animum tuum, te, amorem liberorum, vxoris, aliarúmque rerum cariſſimarum amori Dei poſthabiturum. Et meritò, tum quia primum & maximum mandatum eſt de Deo ex toto corde, anima, viſceribus diligendo: tum quia diſertè Chriſtus conteſtatus eſt: *Deut. 5. 6* *Matt. 22. 37.* *Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus: & qui amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.* Quod remedium, quia ſeruabat B. IOB, idcirco liberis omnibus vna clade ſublatis, exclamauit: *Dominus dedit, Dominus abſtulit,* *Matt. 10. 37.* quem ſcilicet liberis prætuli. *Sicut Domino placuit, ita factum eſt.* Vnde CHRYSOSTOMVS in commentario prioris Epiſtolæ ad Theſſalonicenſes, his verbis alloquitur mulierem lugentem obitum mariti: *Iob. 1. 21.* *Chr. hom. 6. in 1. The. 4. 12.*

Quamobrem luges maritum? quòd ſperabas fortè te ſecuriorem in vita futuram? At hoc ipſum quantæ eſt incredulitatis, te de illo id ſperare, & non de Deo? Quomodo non putas Deũ irritari? nam plerumq; ob idipſum eos aufert, ne ſpem in iis colloces. Æmulator enim eſt Deus, &

vult à nobis omnium potißimùm adamari, ídq; ea ratione, quòd nos vehementer amet. Propterea & Deus tibi maritum abstulit. Nã cuius gratia, dic quæso, olim non ita immaturæ fiebãt viduitates & orbitates? Quamobrẽ Abraham & Isaac multùm temporis viuere permisit? Eò quòd ille vino etiam filio Deum prætulit. Dicebat enim Deus, Macta filium, & mactauit. Quare Saram in tantã senectutem deduxit, quia viuente etiã illa, Abrahã Deo magis obediebat, quàm illi. Propterea dicebat ei Deus, Audi Saram vxorem tuam. Nunc verò quoniam adeò ad libidinem intemperãter ferimur, & mariti vxores plus amamus, quàm Deũ, & vxores maritos suos Deo præferunt, horũ gratia nos & inuitos quoq; ad amorẽ suũ trahit. Ne virũ plus ames, quàm Deũ, & viduitatẽ nõ senties vnquàm. Imò, etiãsi acciderit viduitas, nullum tamẽ eius sensum capies. Quare? quia habes qui te magis amet, tutorem immortalem. Et infrà: *Propterea & beatus Iob nihil acerbi passus est, cùm intempestiuam liberorum suorum mortẽ audiret, eò quòd Deũ plus amabat, quàm illos.* Gen. 22. 2.

VIII. REMED. *Cùm cognoueris aliquem tibi coniunctum*, ait idem CHRYSOST. exponens verba: *Nolo vos ignorare de dormiẽtibus, ex hac vita discessisse ne molestè feras: sed cùm dolore punctus fueris, te collige, in conscientiam tuã inquire, considera quòd te idem paulò pòst manebit exitus. Moderare tibi, & ex alterius morte timorem cape, socordiam omnem præcide, facta tua animo repete, errata corrige, quàm optimam facito mutationem. Hoc enim discamus ab infidelibus, quòd iudicia de rebus, alia quàm illi, habeamus. Aspicit cælum infidelis, & adorat: Deum enim esse putat. Videt terram, & colit, & in res mortales inhiat. Nos cõtrà cælum videmus, & cæli opificem admiramur: non enim Deum esse, sed Dei opus credimus. Ita & in morte facimus. Videt cadauer ille, & putat cadauer esse, video cadauer e-*

Chrys. in dictum Apost.

go, & puto summum esse, & partem tantùm mortis. Cogita, anima, ad quem abis, & cape consolationem, vbi Petrus, vbi Paulus, vbi Sanctorum cœtus omnis est. Cogita, corpus quomodo resurget, quanta cum gloria & splendore. Cogita quòd lugendo & lamentando quòd lacrymas mihi profundes, & adextremum teipsum ledes.

Bas. hu.4. IX. REMED. est D. BASILII in Homilia de gratiarum actione: *Si quid vnquàm eorum quæ nolis, & præter animi sententiam sint, tibi acciderit, mœstè adjugila, ne qua intemperies in mentem illabatur. Sic enim, quæ instant virginitatis calamitates placidiùs animo ferre poteris, futurorum spe bona subnixus. Sicut enim qui minùs acri sunt oculorum acie, eos auscant ab intuitu rerum splendidarum, defigunt verò in flores, & quæq; viridantia, vt re focillentur: haud secus anima obtusa ad mœrore debet à rebus molestis & mœroris plenis, obuertere verò ad eorum contemplationem quæ bona & iucunda sunt. Tum autè assequeris vt sæpe gaudeas, & vita quidem tua instituta ratione omnis Dei collineet ac spectet: spes verò retributionis, quæ permolestiam vitæ istius & tristia lenora, efficiat. Affecit te aliquis ignominia? Quin tu ad eam suspice gloriã, quæ reposita in cœlis est, tibi paradamento patientiæ. Lacessuerevmtuam audysti? Imò oculos imprime fixius illis cœlestibus diuitijs, & thesauro incomparabili, quem tibi ipsi præsto bonorũ operum sepositi. Patriõe solo exclusus es? At patriam habes, cœlestẽ illam Hierusalẽ. Pereũt tibi fratres? sed Angelos habes, quibuscum in circuitu diuini illius throni tripudies lætitia sempiterna exhilarandus. Ad eum modũ* 2.*Tb.*3.16. *animam vtique tuam seruabis ab omni turbationis incursu longissimè submotam, ad quod nos iuuet sanctio legis Apostolicæ, semper gaudete.*

IN-

INCONSTANTIA.

Remedia contra Inconſtantiam.

I. REMED. Conſidera quid S. Scriptura de inconſtantia, & conſtantia prodidерit. Primò enim reprehendit inconſtates: *Væ his*, ait Eccleſiaſticus, *qui perdidêrut ſuſtinentiã, & qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterũt in vias prauas. Quid facient, cùm inſpicere cœperit Deus?* Et Apoſtolus ad Galates: *Miror quòd ſic tam citò trãſferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Chriſti, in aliud Euangelium, quod nõ eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos cõturbant*: & Iſaias: *Impij quaſi mare feruẽs, quod quieſcere nõ poteſt*: & Iacob. *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.* Iudas hæreticos, quia inconſtates ſunt, vocat *ſydera errantia, quibus caligo tenebrarũ ſeruata eſt in æternũ.* 2. cõparat eos Lunę: *Stultus*, ait Sapiẽs, *ſicut luna mutatur: homo autẽ ſanctus in ſapiẽtia manet ſicut ſol.* Tum mittenti manũ ad aratrũ, & reſpicięti retrò, incipięti turrim ædificare, & nõ conſũmanti apud Lucam. Et ſuper petroſa ſeminato apud Matthæũ, qui orta perſecutione deficit à bono propoſito. 3. hortatur Scriptura ad nõ fluctuandũ: *Eris ſtabilis*, ait Iob, *& nõ timebis.* Et Sapiẽs: *Non vẽtiles te in omnẽ vẽtũ & non eas in omnẽ viã. Eſto firmus in via Domini.* Et, *Cõſide in Deo, & mane in loco tuo.* Et Eccleſiaſtes: *Si Spiritus poteſtatẽ habẽtis aſcẽderit ſuper te, locũ tuũ ne dimiſeris.* Et Paulus: *Fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles.* Et, *Bonũ facientes non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes.* Et, *Non ſimus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni vento doctrinæ.* Et, *In diſciplina perſeuerate.* Et B. Ioannes: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronã vitę.* 4. iau-

Eccli. 2. 16.
Gal. 1. 6.
Iſa. 57. 20.
Iac. 1. 8.
Iud. v. 13.
Eccli. 27. 12.
Luc. 9. 62. & 14. 30.
Matth. 13. 20.
Iob. 11. 15.
Eccli. 5. 11.
Eccl. 11. 22.
Eccl 10. 4. & 1. Cor. 15. 58.
Gal 6. 9.
Eph. 4. 14.
Hebr. 12. 7.
Apoc. 2. 10.

dat non fluctuantes, beatósque prædicat: Regi enim Dauidi dictum est: *Sic est Dominus meus rex, sicut Angelus Domini, vt nec maledictione nec benedictione moueatur*, & de Ioanne Baptista Christus: *Quid*, inquit, *existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* Et de Apostolis: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, ideò disponovobis regnum.* Et, *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Et Paulus: *Qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. Sic currite vt comprehendatis.* Et, *Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initiũ substantiæ eius vsque ad finem firmum retineamus.*

2. Reg. 14. 17. Matth. 11. 7. Luc. 22. 28. Matth. 10. 22. 1. Cor. 9. 24. Heb. 3. 14.

Cyp. lib. 1. epist. 5.

II. REMEDIVM. Considera sententias SS. Patrum, B. CYPRIANVS in Epistolis: *Hortamur vos per communem fidem, per pectoris nostri veram circa vos & simplicem charitatem, vt gloriam vestram forti & perseueranti virtute teneatis. Adhuc in seculo sumus, adhuc in acie cõstituti de vita nostra quotidiè dimicamus: dãda opera est, vt post hæc initia ad incrementa quoque veniatur, & cõsummetur in vobis, quod iam rudimẽtis felicibus esse cœpistis. Parum est adipisci aliquid potuisse, plus est, quod adeptum est, posse seruare. Sicut & fides ipsa & natiuitas salutaris, non accepta, sed custodita vinificat: Nec statim consecutio, sed consummatio hominem Deo seruat.*

Ioan. 1. 14. *Dominus hoc magisterio docuit dicens: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius fiat. Salomõ denique & Saul, & ceteri multi, quamdiu in viis Domini ambulauerunt, datam sibi gratiam tenere potuerunt: recedente ablata disciplina dominica, recessit & gratia.* Et in libro de Exhortatione Martyri): *Insistendum esse & perseuerandum in fide & virtute, & cœlestis spiritualis gratiæ consummatione, vt ad palmam & ad coronã possis peruenire. In Paralipomenon: Dominus vobiscum est, quãdiu & vos estis cum ipso. Si autẽ dereliqueritis eum,*

develinquet vos. Item apud Ezechielem: Iustitia iusti non liberabit eum, in quacunque die exerraverit. Item Dominus in Evangelio loquitur: Qui perseveraverit usque in finē, hic salvus erit. Et iterum: Si mansēritis in verbo meo, verē discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatē. S. BASILIVS ad Chilonem anachoreticæ vitæ studiosum: Idcirco perspectum velim, frater, & persuasum, non cuivis bene cœpit continuò debere decerni perfectum ex qualicunque delineatione pij operis, sed quisquis legitimo cursu stadium istius semel absoluit vitæ, hic Dei iudicio comprobatur. Ne igitur dederis somnum oculis tuis, neq; palpebris tuis dormitationem, frater, vt Dorcadis in morem liberere à reti, vt; volucris è laqueo. Scito te ingredi inter medios, quibus undiq; cingeris, laqueos. S. AMBROSIVS lib. 3. Epistolarum: Si quis incolæ esse cœperit civitatis supernæ, incola videlicet, cōuersatione & moribus, non discedat ab ea, non exeat, nō reflectat vestigiū: nō corporis dico, sed mentis vestigiū. Non reuertatur retrò. Retrò luxuria, retrò impuritas est. Denique ascendens ad montem Loth, retrò reliquit Sodomitana flagitia. Quæ autem respexit retrò, non potuit ad superiora euadere. Et in Hexæmeron: Sitetlunæ cōtrīstat occasus, quæ sese semper reparat ac reformat: multò magis contristare ac debet, si anima profectū virtutis impleta cùm fuerit, postea per inconstantiam mētis, atque incuriam à sua deflexa proposito studia sua sæpè cōmutet, quod est insipientiæ & infœlicitæ. Vnde & Scriptura ait: Stultus sicut luna mutatur. Et ideò sapiens non cum luna mutatur, sed permanebit cum sole. HIERONYMVS ad Furiam, de viduitate seruanda: Non quæruntur in Christi anni initia, sed finis. Paulus malè cœpit, sed bene finiuit: Iudæ laudantur exordia, sed finis proditione damnatur. Lege Ezechielem: Iustitia iusti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in

2. Par. 15. 2.
Ezech. 33. 12.
Matth. 10. 22.
Ioan. 15. 7.
Bas. ep. ad Chilon.
Ambros. epist. 11. ad Irenaum.
Genes. 19. 17.
Lib. 4. c. 8
Eccl. 27. 12.
Hier. ep. 16.
Ezech. 33. 12.
Hier. ep. 18.

quacunque die conuersus fuerit ab impietate *sua*. Et ad Lucinium: *Obsecro te, & moneo parentis affectu, vt qui Sodomam reliquisti, ad montana festinans, post tergum ne respicias, ne aratri stiuam, nec fimbriam Saluatoris, ne cinerinos eius noctis rore madefactos, quos semel tenere cœpisti, aliquando dimittas: ne de tecto virtutis pristina quæsturus vestimēta descēdas, ne de agro reuertaris domum, ne campestria cum Loth, & amœna hortorum diligas, quæ non irrigantur de cœlo, vt terra sanctæ, sed de turbido flumine Iordanis, postquàm dulces aquas maris, mortui cōmixtione mutauit. Cœpisse multorū est, ad culmē peruenisse paucorum. Qui in stadio currūt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. At cōtrà de nobis dicitur: Sic currite, vt apprehendatis. Non est inuidus agonotheta noster, nec alterius palma alteri parat ignominiā: omnes athletas suos desiderat coronari.* AVGVSTINVS ad fratres in eremo: *O fratres mei, non tædeat incipere magna, nec fastidiat tenere inchoata, scientes, quòd perseuerantia informat meritum, colorat boni propositum, remunerat currentem, coronat pugnantem, ducit ad brauiū, conducit cunctos ad portum. Hæc est tunica talaris S. Ioseph vsque ad finē contingens. Hæc est tunica sacerdotalis vsq; ad pedes perueniens. Hæc est cauda hostiæ, quam tenemur reddere Deo, & offerre. Hæc est calcaneum bonæ operationis, quod contra serpentis morsum debemus obseruare. Hæc est virtus, quæ Deū ligat. Hæc est, quæ omne bonum informat. Hæc est perseuerantia, qua laureantur martyres, qua virgines coronantur, qua sacerdotes sublimantur & confessores.* Et paulò post: *Bonū inchoare, & malo fine concludere, quid aliud est, quàm monstrosas res conficere? Illa enim actio quasi chimæra est, quæ initiū habet à ratione, sed finē à sensualitate. Cùm enim sic agitur, humano capiti cerniceꝑ pictor equinam iungit, & superinducit in fructuosas plumas.* BERN. Epistola ad Ianuēses:

1. Cor. 9. 24.

Augustſerm. 8.

Bern. ep. 129.

Prorsus absq; perseuerãtia, nec qui pugnat victoriã, nec palmam victor consequitur. Vigor virium virtutum cõsummatio est, nutrix ad meritũ, mediatrix ad præmium. Soror est patientiæ, constãtiæ filia, amica pacis, amicitiarũ nodus, unanimitatis vinculum propugnaculũ sanctitatis. Matth. *Tolle perseuerantiã, nec obsequium mercedem habet, nec* 10. 22. *beneficiũ gratiã, nec laudẽ fortitudo. Denique nõ qui cœperit, sed qui perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit.*

III. REMED. Considera, Considera exempla magnorum virorum, qui ob inconstantiam grauiter lapsi sunt. BASILIVS in Epistola suprà citata: *Tot tantique labores à Mose Dei famulo fortiter exantlati quò abierunt, quãdo illius petitio, qua enixè efflagitarat terrã ingredi promissionis, per momẽtaneã contradictionẽ omni exceptione submota est? Ipsi Giezi rursus quid per hoc acceuit emolumẽti, quòd domestico usus sit Elisei cõgressu, cùm ardor impotens congerẽdæ pecuniæ leprã illi asciuit? Salomoni quid attulit cõmodæ frugis tãta sapiẽtia diuinitùs iuueni infusa, quando is demùm per illices mulierculæ cõplexus in senio uecors factus, in idololatriã lapsus est? Quin ne ipsum quidẽ B. Dauid futilis quædã incogitãtia fui fuit hinc emigrare irreprehensibilem per piaculum in Vriã designatum. Et quidẽ Indæ unius execrãda prolapsio, à meliore statu ad fortẽ detrimẽtã satis esse debuerat ad communẽdos Dei famulos in sancto uitæ proposito. Itaque non qui bene cœpit, dicendus est perfectus, &c.* Addi hîc potest ex eodem Basilio Homilia in 40. Martyres, exemplum vnius, qui per inconstantiam in martyrio defecit. Nam cùm omnes nudi hyeme prædura pernoctare cogerentur: *Vnum*, inquit, *erat omniũ votum. Quadraginta in stadium intramus, totidem Domine coronas tribue. Non desit numero nec unus quidem. Verùm unus ea repertus est animi mollitie atq; inconstãtia, ut statim frigoris tolerantiã desperans ad hostes* Basil. hom. 10.

trà fugerit, miserabile prorsus spectaculũ, miles trãsfuga, vir fortissimus captus, Christi cunus à lupo direpta; & quòd miserabilius, à vita perpetua cœlestique excidẽs, sed nec præsenti vita diu gaudens. Nam simulatque in lauacrum aquæ calidæ ibi iuxta situm insiliit, corpore quod glacie torpebat dissoluto statim interiit. S. BER. quòque

Bern. ep. 115. tria commemorat huius generis exempla his verbis:

3. Reg. 15. SAVL, cùm esset parvulus in oculis suis, rex est super Israel constitutus: non perseverans in humilitate, & regnum amisit, & vitam. Si cautela Samson, si Salomonis deuotio, perseuerantiam retinuissent, nec is profectò privaretur sapientia, nec ille viribus: Hoc summè honestatis insigne, hanc totius probitatis vnicam fidámque custodem custodiri à vobis firmiter hortor & precor.

IV. REMED. Considera exempla virorum constantiæ laude illustrium, vt Ioseph & Iob, de quibus B. HIERONYM. in commentariis Epistolæ

Hier. lib. 3. c. 4. Pauli ad Ephesios: *Ioseph vnum habebat propositum placere Deo, hoc nulla varietate temporis immutatum est, nec fratrũ inuidia, nec conditione seruitutis, nec gratissillecebris, nec dominæ repromissis, nec squalore carceris, nec postea tumore Ægyptiæ potestatis, sed semper vnus fuit, & varietatem temporũ redimens, malos dies vertit in bonos. Hoc idem & de Iob sentiendũ est, quòd per varia tentamenta vexatus, nec diuitiis, nec damnis, nec orbitate, nec vulnere, nec exprobratione amicorum, nec solitudine, nec postea bonorum omnium restitutione mutatus est.* Deinde exemplum Moysis, de quo B. CYPRIANVS: *Exemplum perseuerandi designatur in Exodo, vbi*

Cypr. de exhort. mart. Exod. 17. 33. *Moyses ad superandum Amalech, qui figuram portat diaboli in signo, sacramento crucis alleuat supinas manus. Nec vincere aduersarium potuit, nisi postquam stabilis in signo alleuatis iugiter manibus perseuerauerit. Et factum est, inquit, cùm leuabat Moyses manus, prævalebat*

Israël : Vbi autè submiserat manus, innalesebat Amalech. Et accepto lapide supposuerunt sub eo, & sedebat super eum, & Aaron, & vt sustentabant manus eius hinc & inde, & facta sunt manus Moysi stabiles vsque in occasum solis. Et fugauit Iesus Amalech, & omnem populum eius. Eandem perseuerantiam notauit B. GREGORIVS in Iosue: *Cùm contra, inquit, aduersa mundi firmare mentem per constantiam nitimur, præcedentiù consideratione fulcimur. Quid enim Iosue constantius, qui ad explorandã gẽtium qualitatẽ missus, nec procerutatis magnitudinem, nec numerositatis multitudinẽ expauit? Vnde & eas dem gentes, quas explorando non timuit, etiam præliando prostrauit.* Et S. AMBROSIVS in Apostolo Paulo : *Donec vita est ista*, inquit, *certamen non decrit, nõ decrit corona. Nullus probatur, nisi qui perseuerauerit vsque in finẽ, vt postea possit, qui legitimè certauerit, coronari. Quis fortior Paulo? quis beatior? Ille tamẽ vas electionis Dominicæ non antè sibi coronã vindicauit, quàm certamen omne consummaretur : ideòq; ait: Certamen bonum certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: quod reliquum, reposita est mihi corona iustitiæ, quam non soliùm sibi, sed etiam omnibus diligentibus aduentũ Domini, daret esse reddẽdam. Pulchrè dixit, aduentum Christi diligentibus. Nemo enim festinat ad iudicium, nisi de innocẽtia securus, aut qui de labore præsumit, cui aut gratia Domini, aut pia pro Christo certamina suffragantur.* Eòdem pertinent constantiæ exempla martyrum, penè innumerabilium vtriusque sexus, & cuiuslibet ætatis, conditionis & status, de quibus in Historia Ecclesiastica, & vitis Sanctorum.

Greg. lib. 27. Mor. c. 7.

Amb. ad Virg. Matt. 10. & 24.

2. Tim. 4. 7.

V. REMED. est fortitudo animi; qua decernas nunquàm, siue prospera, siue aduersa eueniant, à proposito deflectere, sed nec actu deflectas. Loquor autem non tam de fortitudine speciali, quæ

numeratur inter quatuor virtutes cardinales, quam
Arist 2. Eth. c. 4. de generali in omni virtute requisita. Docet siquidem Aristoteles ad virtutem requiri *firmiter & immobiliter operari.* Quare non solùm qua Christiani, sed etiam qua homines ea virtute muniti esse debemus. Qua Christiani quidem, quia professio
Matth. 11. 11. nostra consistit in aduersis fortiter ferendis. *Regnum*
Matth. 16. 24 *cœlorum vim patitur, ait Saluator, & violenti rapiunt illud.* Et, *Qui vult venire post me, tollat crucē suam.* Et,
2. Tim. 3. 12. *Omnes qui piè vivere volunt in Christo Iesu persecutionem patientur.* Et, *Contendite intrare per angustam portam.*
Luc. 13. 24. Quæ verba exponens B. GREGORIVS, li-
Greg. cap. 28. bro 32. Moralium: *Dicturus*, inquit, *angustæ portæ introitum, præmisit contendite: quia nisi mentis contentio*
Hier. li. 3. *feruerit, unda mundi non vincitur, per quam animus semper ad ima revocatur.* Eòdem spectant illa B. HIERONYMI contra Pelagianos: *Si paululùm se quis remiserit, quomodo qui aduerso flumine lembum trahit, si remiserit manus, statim retrolabitur, & fluentibus aquis, quo non vult, ducitur: sic humana conditio, si paululùm se remiserit, discit fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit.* Qua homines verò sumus, hoc robore animi quóque destituti esse non debemus, quia & Philosophi naturam ducem secuti illud in virtutum exercitatione postularunt, imò omnibus animantibus, etiam brutis, duplicem appetitum ineſſe docuerunt, alterum concupiscibilem, quò ferrentur in bonum naturæ suæ congruens; alterum irascibilem, quo contra hostem vi illata se tuerentur: quantò magis homini rationis compoti congruit tale robur adesse cùm periclitatur de salute? *Amida est periculi virtus*, inquit SENECA, *& quò tendat, non*
Sen. lib. de provid. cap. 4. *quid passura sit, cogitat, quoniam & quod passura est, gloriæ pars est. Militares viri gloriantur*

vulneribus. Calamitas virtutis occasio est. Ignis aurum probat, miseria fortes viros. Quòd si in omni virtute fortitudo hæc animi necessaria est, quanto magis in constantia, quæ nomen suum à fortitudine habet, & perseuerantia, cùm, teste Ambrosio in oratione funebri fratris, & Prospero in libro de vocatione gentium primo, nihil aliud sit *perseuerare, quàm tentatione non vinci.*

Ambros. orat. de Satyro. Prosp. lib. 1. c. 24.

VI. REMED. Studium progrediendi de virtute in virtutem secundùm cuiusque statum. Hoc tradit BASILIVS discipulo suo ita scribens: *Necesse est vt in percurrendo vitæ istius singularis* (anachoreticæ) *stadio, quod tantâ alacritate ingressus es, acriores tibi ipsi quotidiè addas aculeos, quò te inuitat exemplo Paulus agonistes eximius, ita loquens: Eorum quę retrò sunt obliuiscens, ad ea quæ priora sunt me extendens, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis. Sanè ea est humanæ vitæ conditio, nunquàm acceptis cõtentam, spe ali continenti, & securam præteritorum inhiare futuris. Quid enim animę prosit, hesternum diem exegisse in actione virtutis, si hodiè velut desertor desciueris ab opere iustitię? Qualem enim te inuenero, ait Scriptura, talem te iudicabo.* Et GREGORIVS explanans verba Iob: *Et sicut palma multiplicabo dies. Palma*, inquit, *vastior in summitate est, quàm esse cœperit ex radice, quia sæpè electorum conuersio plus finiendo peragit, quàm proponit inchoando, & si tepidùs prima inchoat, feruentiùs extrema consummat: videlicet semper se inchoare æstimat, & idcirco infatigabilis in nouitate perdurat. Hanc scilicet iustorum cõstantiam Prophetа intuens, ait: Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem suam, assument pennas vt aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabũt & non deficient. Mutant quippe fortitudinẽ, quia fortes esse student in spiritali opere, qui dudum fue-*

Phil. 3. 13.

Greg. 19. Mor. c. 26. Iob. 29. 18.

Isa. 40. 31.

rant fortes in carne. Assumunt autem pennas vt aquilæ, quia contemplando volãt: currunt, & non laborant, quæ velocibus magna celeritate prædicant: ambulant, & non deficiunt, quia intellectus sui velocitatem retinent, vt tardioribus condescendant. In cunctis verò bona, quæ accipiunt, quantò aliis libenter accommodant, tantò ipsi incommutabiles in nouitate perdurant: & qui tenues à radice inchoationis exeunt, fortes in culminis perfectione conualescunt.

VII. REMED. sit pro ijs, qui ex pusillanimitate, vel ob crebros lapsus plus æquo timent, ne in cœpto semel piæ vitæ instituto perseuerent. Hi enim primò considerare debent perseuerantiam inter dona DEI numerari, vt B. Prosper fusè ex diuinis literis in libro primo de vocatione Gentium, & ante eum Augustinus in libro secundo de bono perseuerantiæ, probant: imò Augustinus ex libello B. Cypriani de oratione Dominica, ostendit singulis ferè eius petitionibus à Deo postulari perseuerantiam. Vnde colligimus nihil frequentiùs ardentiúsve esse petendum, quàm donum constantiæ & perseuerantiæ. Nec mirum, quia, vt sapienter scripsit Petrus Blesensis: *Omnes quidem virtutes currunt ad brauium, sed vna perseuerantia coronatur.* 2. in mentem reuocare debent exempla plurimorum, qui licèt fragiles & imbecilles, tamen in piæ vitæ instituto vsque ad mortem perstiterunt, diceréque quod S. AVGVSTINVS eodem timore perculsus olim sibi dixit: *Tu non poteris quod isti & istæ? an verò isti & istæ in semetipsis possunt, ac non in Domino Deo suo?* 3. debent scire etiam ab Ethnicis Philosophis irrisas fuisse trepidationes de futuris prorsus incertis. Epicteti dictum est, *homines perturbari non rebus, sed ijs, quas de rebus habent, opinionibus.* Et SENECÆ ad Lu-

Prosp. lib. 1. c. 24.

Blesens. ep. 22

Aug. 8. confess. ca. 11.

In Ench. c. 19.

cilium: *Tibi præcipio, ne sis miser ante tempus, cùm illa,* Sen. ep. 13.
quæ velut imminentia expauisti, fortasse nunquàm ven-
tura sint: certè nondum venerunt. Quædam enim nos
magis torquent, quàm debeant. Infirmi & imbecillis a-
nimi est, timere id, quod nondum accidit vel longin-
quum est.

VIDE verbo, *Acedia, Adulatio, Hypocrisis, Im-*
mortificatio passionum, Pusillanimitas, Timor humanus.

INDISCRETIO.

Remedia contra indiscretionem.

I. REMED. Considera dicta S. Scripturæ de in-
discretione, vel imprudentia, qua delinquis,
quoties excessum vel defectum in exercitio boni ope-
ris committis. Nam, vt scribit Poëta: *Hor. sat.*

Est modus in rebus, sunt certi denique fines, 1. lib. 1.
Quos vltra citráque nequit consistere rectum. Eccl. 7.

Primo ergò dehortatur nos Scriptura ab hoc vitio. 17.
Nam Ecclesiastes dicit: *Noli esse iustus multùm, neque* Eccl. 19.
plus sapias, quàm necesse est. Et Ecclesiasticus: *Est, qui se* 24.
nimiùm submittit à multa humilitate. Et Paulus: *Vide-* Eph. 5. 15.
te, fratres, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipien- 16. 17.
tes, sed vt sapientes. Propterea nolite fieri impru- Rom. 12.
dentes. Et, *Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed* 3. 16.
sapere ad sobrietatem. Nolite prudentes esse apud vos- Prov. 23.
metipsos. 2. hortatur nos ad discretionem. Nam Sa- 4.
lomon monet: *Prudentiæ tuæ pone modum.* Et, *Palpe-* Prov. 4.
bræ tuæ, id est, discretio, *præcedãt gressus tuos.* Et Chri- 25.
stus apud Matthæum: *Oportuit te cõmittere pecuniam* Matth. 25.
meam nummulariis, seu trapezitis, quorũ teste Cas- 27.
siano, est probare quod sit aurum purum, & discer- Cass. coll. 1.
nere verum ab adulterino. Et Apostolus: *Ratio-* c. 20.
Rom. 12.
1.

1. Cor. 12. 10. nabile sit obsequium vestrum. Qui & inter dona Spiritus sancti numerat donum discretionis spirituum. Et B. Ioannes: 1. Ioan. 4 1. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint.

II. REMED. Considera sententias SS. Patrum. S. CYPRIANVS, vt probaret mulieres non esse arcendas ab Ecclesia, licèt arceantur à cohabitatione clericorum, ita loquitur: Cypr. de singularit. cleric. Absit, absit, vt vbique fœminæ proscribantur. Habent loca sua circa maritum, circa filios, circa parentes, circa fratres, circa seruos; & in domo orationis tantummodò iuxta cunctos clericos. In mansione autem vna sine cognatione competentes non habent socios. Hæc est libra, quæ stat. Stare verò non potest quicquid inclinauerit libra, dicente Scriptura: Non declinabis in dexteram, neq; in sinistrã. Et Dominus in Euangelio: Prou. 4. 27. Quod amplius, à malo est. Discе nunc temperantiæ modũ, qui per licentiam queris excessum. Ama fœminas Matth. 5. 37. inter sacra solennia, & odio habe in communione priuata, Eccl. 3. 8. si vis Salomonis tenere doctrinam. Tempus, inquit, amãdi, & tempus odiendi. S. BASILIVS in principium Pro- Basil. hom. 12. uerbiorum: Vera prudentia eorum, quæ agenda & non agenda sunt, cognitio est: quam si quis vitè sectatus fuerit, nunquàm ab officio, virtutéque abscedet, nunquàm vitiorum pestem incurret. Igitur, qui prudẽtiæ sermones cognouit, & c. vt bonus trapezita, quod bonũ fuerit, retinebit, & ab omni specie mala abstinebit. Et in Cõstitutionibus Cap. 15. monasticis: In omni quæ suscipitur actione antecedere prudẽtia debet. Nam ea remota, nihil cuiusuis generis est, quod licèt bonum videatur, non in vitium recidat, si aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio verò & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tempus ac modum definiunt, mirabile est, quãtus ex earum vsu cùm in dantes, tum in accipientes fructus redundet. S. AMB. Amb. cap. 19. lib. in officiorum: Decorũ in nostris scripturis primo cũ-

stitui loco, quod Græcè κρίσις dicitur, instituimur & docemur legêtes: Te decet hymnus Deus in Sion. Et Apostolus Psal. 64.
ait: Loquere quæ decent sanæ doctrinæ. Et infrà: *Sapiès, vt loquatur multa priùs cõsideret: quid dicat, aut cui dicat, quo in loco, quo tẽpore. Est ergo & tacendi & loquẽdi modus, est etiam in factis modus. Pulchrũ est igitur tenere mensuram officij.* Et libro de Pœnitentia: *Si virtutũ finis ille est maximus qui plurimorũ spectat prouectũ, moderatio propè omniũ pulcherrima est, &c. Nam Salomon ait: Noli iustus esse nimiùm. Debet enim iustitia temperare moderatio. Nam quemadmodum se tibi curandum præbeat, quem fastidio dedas, qui cõtemptui se, nũ compassioni medico suo putet futurum? Ideò Dominus Iesus cõpassus nobis est, vt ad se vocaret, non detereret.* S. GREGORIVS NAZIANZ. de moderatione in disputando, vt probet in causa fidei disceptione vtendũ: *Id probè, inquit, explorato habens Salomon: Ne declines, ait, ad dexteram, neq; ad sinistrã, ne per cũtraria in æquale malũ incidas, &c. Quod etiam spectans alio loco inquit: Ne magnoperè iustus fis, nec supra modũ sapiès. Pars enim iustitiæ sapientia: q; detrimentũ affert acris hæc tã circa actionẽ, quã circa sermonẽ animi affectio, virtutis nomẽ propter excessum amittẽs. Hæc enim excessus & defectus peræquè labefactant, non secus ac regulã aliquã additio aliqua aut subtractio. Nemo igitur sapientior fit, quàm cõueniat, nec luces splẽdidior, nec amussi rectior, nẽq; præcepto diuino sublimior.* Et in oratione de laudibus S. Basilij: *Equidem, inquit, mihi verendũ esse video, ne in immodicæ prolixitatis crimen apud eos incidam, qui mediocritatem laudibus efferunt, quam nec ille contemnebat: sententiam hanc, Modus omnis optimus, in primis laudãt, ac toto vitæ curriculo seruans.* S. HIERONYMVS ad Demetriadem: *Neque immoderata tibi imperamus ieiunia, & enormem ciborum abstinentiam, quibus statim corpora delicata*

Tus. 2. 1. Id. lib. 2. cap. 1. Eccl. 7. 17. Naz. orat. Prom. 4. 27. Eccl. 7. 17. Rom. 12. 3. Cleobuli sent. ex 7. Sapient. Omnia Hier. ep. 8.

franguntur; *Philosophorum quoque sententia est*, μετότητας ἀρετὰς, ὑπερβολὰς κακίας εἶναι; *quod Latinus ita potest sermo resonare, moderatas esse virtutes: excedentes modũ atq; mensuram inter vitia reputari. Vnde & vnus de septem sapientibus*, μηδὲν ἄγαν, *id est, ne quid, ait, nimis. Quod tam celebre factum est, vt comico quoque versu expressum sit: Sic debes ieiunare, vt nõ palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarum, vel porteris, vel traharis manibus: sed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in Psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias.* IOAN. CASSIANVS, *Est discretio nõ mediocris quædã virtus, nec quæ humana passim valeat industria cõprehendi, nisi diuina fuerit largitate collata.* Et iterum: *Quam nisi monachus omni intentione fuerit assecutus, necesse est eũ velut in nocte cæca oberrantẽ, nõ solũm perniciosis foueis, præruptisq; incidere, sed etiã in planis ac directis frequẽter offendere.* Et rursus: *Tam B. Antonij, quàm vniuersorum sententia definitum est, discretionem esse, quæ fixo gradu intrepidum hominem perducat ad Deum, prædictásque virtutes iugiter conseruet illæsas, cum qua ad cõsummationis excelsa fastigia minore possis fatigatione conscendi, &c. Omnium namque virtutũ generatrix, custos, moderatrixq; discretio est.* S. GREGORIVS libro Moralium tertio: *Bona quidem intentione amici Iob ad consolandum venerant, sed hoc quod pia mens Deo mundum obtulit, locutio præcipitata vitiauit. Scriptum quippe est: Si vel bẽ offeras, non rectè autem diuidas, peccasti. Rectè namque offertur, cùm rectâ intentione quid agitur: sed rectè non diuiditur, si nõ hoc, quod piè agitur, etiam subtiliter discernatur. Oblata enim rectè diuidere, est quelibet bona nostra studia sollicitè discernẽdo pẽsare. Sapè ergo & quod bono studio gerimus, dum discernere caute negligimus, quo iudicetur fine nescimus, & nonnunquàm hoc sit reatus criminis, quod putatur*

Cass. coll. 2. cap. 1.

Cap. 4. V. Patrũ. p. 3. c. 42.

Greg. c. 9. & 10.

Gen. 4. iuxta 70.

Greg. 4. 12.

causa virtutis. Et libro 28. Plerumque virtus cùm indiscretè tenetur, amittitur: cùmq; discretè intermittitur, plus tenetur. Nec mirũ, si in incorporeis id intelligimus, quod agi & in corporeis rebus videmus. Ex studio námq; arcus distenditur, ut in suo tempore cum utilitate tendatur. Qui sic otium relaxationis non accipit, feriendo virtutem ipso usu tentionis perdit. Sic aliquando in exercitatione, virtus cùm per discretionem præetermittitur, reservatur, ut tantò post vires valenter feriat, quantò à percussione interim prudenter cessat. B. BERNARDVS in Cantica: Discretio omni virtuti ordinem ponit, ordinem modum forma tribuit, & decorem etiam, & perpetuitatem, &c. Est ergo discretio, non tam virtus, quàm quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixq; affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitiũ erit, ipsáq; affectio naturalis in perturbationem magis conuerteretur, exterminiumque naturæ. *Bernard. serm. 46.*

III. REMED. Rationem in omnibus actionibus tuis, maximè cùm dubitas, quid consideratis circumstantiis expediat, ducem sequare. Ita GREGOR. NAZIANZENVS: Id verò (nempè moderationem in omnibus rebus) inquit, ita demùm assequemur, si modestis & compositis esse curemus, naturæ leges comprobemus, rationem ducem sequamur, ordinem disciplinámque non aspernemur. Et alter GREG. Romanus: Bene in Euangelio veritas dicit Matth. 6. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, &c. Quid enim per oculum exprimitur, nisi opus suum præueniens cordis intentio? quæ prius quàm se in actione exerceat, hoc iam quod appetit contemplatur. Et quid appellatione corporis designatur, nisi vnaquæque actio, quæ intentionem suam quasi intuentem oculum sequitur? Lucerna itaque corporis est oculus, quia per bonæ intentionis radicem *Naz. in orat. de moderat. disput.*

Greg. 28. Mor. c. 13. Cass. coll. 2. c. 2.

meritas illustrantur actionis. Et si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, quia si rectè intendimus per simplicitatem cogitationis, bonum opus efficitur, etiamsi minùs bonum esse videatur. Eòdem spectant illa

Ber. serm. 19. in Cant. Rom. 12. 1.

B. BERNARDI: *Deus vult se amari non solùm dulciter, sed & sapienter. Vnde Apostolus, rationabile, inquit, obsequium vestrum, alioquin facillimè zelo tuo spiritus illuderet erroris, si scientiam negligas.* Nec habet callidus hostis machinamentum efficacius, ad tollendum de corde dilectionem, quàm si efficere possit, *vt in ea incautè, & non cum ratione ambuletur.*

IV. REMEDIVM. Maiorum & seniorum consilia sedulò require: *Ne innitaris*, inquit Sapiēs, *prudentiæ tuæ.* Et, *Qui sapiens est, audit consilia.* Et, *Fili, sine cōsilio nihil facias, & post factū non pœnitebis.* Hoc remedium tradit Abbas Moyses apud Cassianū his verbis:

Prou. 3. 5. & 12. 15. Eccl. 32. 24. Cass. col. 2. cap. 10.

Vera, inquit, *discretio nonnisi veræ humilitate acquiritur. Cuius humilitatis hæc erit prima probatio si vniuersa non solùm quæ agenda sunt, sed etiam quæ cogitantur, seniorum reseruentur examini. Quæ institutio non solùm per veram discretionis viam iuuenem rectò tramite docebit incedere, verùm etiam cunctis fraudibus & insidiis inimici seruabit illæsum. Nullatenus enim decipi poterit quisque, si non suo iudicio, sed maiorum vsus exemplo.* Et S. BASILIVS in oratione de felicitate: *Profectò*, inquit, *diuina quædam res est consilium, est námque animi coniunctio, charitatis fructus, mentis demissæ demonstratio. Superbia enim magna habetur, existimare nullius se egere auxilio, ac sibi ipsi penitus acquiescere, quasi vel solus sapiat, vel quàm optima in medium cōsulere valeat. Quare nequaquàm cunctemur iis nos submittere, qui nobis ea quæ decora sunt consulunt: nec vnquàm turpe esse ducamus, considere, alios quoad vitā instituendam nobis lōgè esse prudentiores. Magnam profectò affert*

Bas. orat. 21.

homini

hominibus vtilitatem consilium, eò quòd nemo sibi sufficiat ad electionem rerum vtilium honestarumve, sed pluribus sanè sociis iisque solertibus opus habet.

V. REMED. Considera exempla eorum qui neglecto aliorum consilio per indiscretionem miserè perierunt. Ea commemorat accuratè idem CASSIANVS collatione secunda. Primum est Heroris, qui 50. annos in eremo solus commoratus, tandem à Sathana transfigurante se in Angelum lucis deceptus, se in puteum profundissimum præcipitem egit, ex eóque magno labore extractus, ne sic quidem à senioribus sibi persuaderi passus est peruersum Angelum huius consilij auctorem fuisse. Alterum est monachorum duorum, qui nullo assumpto cibo vastissimam solitudinem penetrare voluerunt, cogitantes se à Deo non deserendos, cùmque Mazices, homines ceteróquin feri, obuij facti illis panes obtulissent, vnus tantùm accepit, alter noluit, & fame perijt: existimabat enim non posse diuino instinctu fieri, vt homines tam barbari panem offerrent. Tertium est cuiusdam, qui Angeli praui consilio in fraudem inductus proprium filiolum, quem secum in cella alebat, & erudiebat, exemplo Abraham, Deo immolare voluit; sed puer, vt aduertit patrem exacuere cultrum, aufugit. Quartum est monachi Mesopotameni, cui similis spiritus persuaserat, vt circumcisionem Iudaicam reciperet; spectandum enim illi præbuerat populum Iudæorum cum Patriarchis candidum & fulgentem, Christianum cum Apostolis & Martyribus tetrum & macilentum. Alibi item narrat CASSIANVS, cùm Abbas Ioannes Lyci habitans post biduanum ieiunium refectionem sumeret, Zabulum in tetri Æthiopis specie ad genua eius aduolutum dixisse: Indulge

Cass. ca. 5.

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 8.

Coll. 1. c. 21.

mihi, quia ego tibi laborem tam diuturni ieiunij indixi. Vnde ille cognouit se ad tantam seueritatem à malo spiritu inductum.

VI. REMEDIVM. Considera exempla antiquorum Patrum, qui discretionis laude excelluerunt. Hoc remedium tradit B. GREGORIVS libro

Greg. c.11. Iob 38. 5. 28. Moralium in illa verba Iob: *Vel quis tetendit super eam lineam? super hanc terram*, inquiens, *linea tenditur, quando electæ cuique animæ ad sumendam virtutis regulam Patrum præcedentium exempla monstrantur: vt ex illorum vita consideret, quid in suis actibus seruet, quatenus recto tramite, nec infrà minima negligens deficiat, nec vltra maxima superbiens tendat: nec minus conetur explere, quàm sufficit: nec plus arripiat, quàm accepit: ne aut ad mensuram, quam debet, non perueniat, aut tandem mensuram deserens extra limitem cadat. Angusta quippe porta est, quæ ducit ad vitam: & ille hanc ingreditur,*

Matt. 7. 14. *qui in cunctis quæ agit discretionis: subtilitate propter hanc sollicitè coarctatur. Nam qui per voluntates proprias securamente se dilatat, angustæ sibi portæ aditum damnat.* Ac mox duo discretionis exempla subiicit: alterum B. Petri Apostoli, alterum B. Pauli; Petri quidem, pro eo qui ex indiscretione sua magis consilia, quàm seniorum, eligeret; & sibi potiùs, quàm aliis crederet: *Hunc*, inquit, *Petrus intra mensuræ lineam reuocat, qui postquàm libertate vocis auctoritatem Principum præsit* (dicens, Act. 5. 29. Oportet Deo magis obedire quàm hominibus) *per humilitatem cordis de non circuncidendis gentibus*

Act. 15. 10. *Pauli consilium audiuit. Sic enim semetipsum contra aduersarios & auctoritate curabat exigere, vt tamen sibimetipsi non crederet in his, quæ non rectè sentiret, & humilitate mansuetudinis obedientiam in recto con-*

filio etiam minoribus fratribus exhiberet. Pauli pro eo, qui per indiſcretionem vnum eundémque tenorem in agendo teneret, cùm tamen *per momenta temporum ſæpè mutentur*, inquit Gregorius, *merita actionum. Quam diſcretionis lineam*, inquit idem, *bene ante oculos Paulus tetendit: qui & Gentiles ad libertatem fidei venientes circumcidi prohibuit, & tamen Lyſtris, atque Iconium tranſiens* Act. 16. 3. *ipſe Timotheum, qui Gentili patre editus fuerat, circumcidit. Fecit quod fieri fidei amore prohibuit, ſed ad fidei retorſit miniſterium, quod quaſi non fideliter fecit: plerumque enim virtus, cùm indiſcretè tenetur, amittitur, &c.*

VII. REMEDIVM. Conſidera geminas eſſe virtutum actiones, externas, & internas. Externæ ſunt, ieiunia, vigiliæ, cilicia, flagellationes, humi cubationes, meditationes, orationes, lectiones, &c. in quibus propriè indiſcretio, vel exceſſus, & defectus committitur. Aliæ ſunt internæ in animo, vt humilitas, charitas, patientia, mortificatio paſſionum, mutatio morum, in quibus propriè non committitur exceſſus. Nemo enim in interna humilitate, charitate, patientia, &c. facilè excedit. Hoc autem intereſt inter vtraſque, quòd in internis conſiſtat perfectio Chriſtianæ religionis, & vitæ religioſæ, non item in externis, quæ ſunt tantùm inſtrumenta ad perfectionem obtinendam: illæ finis, hæ mediorum rationem vendicant: illæ difficiliùs & non niſi longo vſu & exercitatione, hæ faciliùs acquiruntur. De quo diſcrimine eleganter ſanè diſſerit auctor Epiſtolæ ad Demetriadem, ſumpto exemplo à lectione rerum ſacrarum, in qua minus periculum exceſſus videtur: *Sit*, inquiens, *ipſa lectio*, *In appẽd. c. 2. Aug.*

cui finem consilium, non lassitudo imponat. Nam vt immoderata ieiunia, & ardor abstinentiæ, & enormes inordinatæq; vigiliæ intemperantia coarguuntur, idq; mimicitate parunt, vt hæc ipsa postea quidem nec mediocriter fieri possint, ita studium lectionis intemperans in reprehensionem cadit, quòdque laudabile est in genere suo, sit de nimietate sui culpabile. Generaliter quidem, strictimq; sed breuiter dicendum est. In bonis quoque rebus, quicquid modum excesserit, vitium est. Magna est, magna, inquam, & qua grandis studio constat perfectæ vitæ ratio; consummatæque sapientia est scire, quid quo in sequaris modo, & ad omnem actum præferendo consilium, nihil facere, quod
Hier. ep. 8. fecisse pœniteat. Eòdem tendit illud Hieronymi ad Demetriadem de virginitate seruanda: *Ieiunium non perfecta virtus, sed ceterarum virtutum fundamentum est: gradus præbet ad summa scandentibus.* Et Basilii, de vera virginitate: *Si ipsam per se ciborum abstinentiam spectemus (secundùm Apostolum Paulum dicentem: Esca nos non commendari Deo) neque si non comedamus deficimus, neque si comedamus abundamus: neque enim, qui non comedunt, ob id duntaxat plus aliquid comedentibus de virtute habent: neque qui comeduñt, ex eo minus aliquid comedentibus habere putandi sunt, si modò illorum virtus interior æqualis sit. Oportet igitur ad animæ virtutem intentione directa cuncta exercitia corporis aggredi, quæ cùm per se bona non sint,*
Cor. 8. 8.
Cass. coll. 1. c. 7. *eius tamen boni, cuius gratia arripiuntur, ornata ministerio, bona & honesta fiunt.* Hic consentit apud Cassianum Abbas Moyses: *Ieiunia*, inquit, *vigiliæ, meditatio Scripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt: quia in ipsis non consistit disciplinæ illius finis, sed per illa peruenitur ad finem.* Finem autem dicit esse, conseruare cor ab omnibus noxiis passionibus illæsum, &

ad perfectionem charitatis conſcendere. Ex hac doctrina diſcis ſeueriora ieiunia, aliáſque grauiores pœnitentias non eſſe probandas, quando communia pietatis exercitia impediunt. 2. mortificationem interiorum affectuum anteponendam in genere ſuo caſtigationibus corporis. 3. virtutes internas plus ſectandas & exercendas, quàm externas.

VIII. REMED. Conſidera exempla eorum, qui virtutes, in quibus conſiſtit perfectio, ſuo tempore ante poſuerunt virtutibus, quæ ſunt inſtrumenta perfectionis; vt charitatem ieiuniis. IOAN. CASSIANVS monaſticarum inſtitutionum libro quinto, imprimis tradit in prouincia Ægypti in aduentu fratrum peregrinorum indifferenter quotidiana ſolui ieiunia, eò quòd ieiunium voluntarij muneris ſit oblatio, opus autem charitatis implere præcepti exigat neceſſitas; móxque duorum ſeniorum exempla ſubiungit. Vnius quidem, qui ſexies diuerſis aduenientibus menſam poſuerit, & cum iis comederit. Alterius verò, qui nunquàm ſine peregrino, etiamſi in triduum ieiunium differendum eſſet, cibum ſumpſerit. THEODORETVS quoque in hiſtoria religioſa narrat Martianum monachum è regia ſtirpe oriundum panis libra in quartum vſque diem contentum, in aduentu tamen Auiti monachi ieiunium laxaſſe: cúmque Auitus affirmaret ſe à more ſuo in veſperam ieiunãdi non diſceſſurum, ingemuiſſe, & dixiſſe ſe charitatem præferre ieiunio. Et B. AVGVSTINVS in libro de moribus Eccleſiæ, cùm fusè egiſſet de ſeuerioribus ieiuniis quorundam vtriuſque ſexus religioſorum cœtuum, quos Mediolani, Romæque vidiſſet, tandem ſubiicit: *Charitas præcipuè cuſtoditur, charitati victus, charitati ſermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur: coitur in vnã,*

Caſſ. cap. 24. 25. 26.

Theodor. c. 3.

Aug. c. 33.

conspiratúrque charitatem. Hanc violare tanquàm Deũ nefas ducitur: huic si quis resistit, eicitur atque vitatur: hanc si quis offendit, uno die durare non finitur. Sciunt hanc ita commendatam esse à Christo & Apostolis, vt si hæc una absit, inania: si hæc adsit, plena sint omnia. Concludam hoc antidotum exemplo B. Ioannis Euangelistæ, ex quo intelliges discretionis virtutem etiam à religiosis hominibus expoſcere, vt aliquando aliquid de consueta vitæ seueritate remittant: *Fertur*, inquit CASSIANVS, *B. Euangelista Ioannes cùm perdicem manibus molliter demulceret, quendam ad se habitu venatorio venientem dixisse: Túne es ille Ioannes, cuius fama celeberrima me quoque summo desiderio tuæ agnitionis illexit? cur ergo oblectamentis tam vilibus occuparis? Cui B. Ioannes: Quid est, quod manu tua gestas? At ille, Arcus: Et cur, inquit, non eum vbique tensum circumferis? Cui ille respondit: Ne iugi curuamine rigoris fortitudo laxata molliscat, atque depereat. Nec nostri animi tam parua breuísque laxatio te offendat, ô iuuenis, inquit B. Ioannes: nam nisi rigor intentionis remissione aliqua relaxetur, virtuti spiritus cùm necessitas poscit, obsecundare non poterit.*

Cass coll. 24. c. 21.

VIDE verbo, *Conscientia scrupulosa, Desperatio, Illusiones spirituales, Immortificatio passionum, Inobedientia, Iudicium proprium, Iudicium temerarium, Præsumptio, Voluntas propria.*

INGRATITVDO IN DEVM, ET alios benefactores.

Remedia contra Ingratitudinem.

1. REMED. Considera oracula diuini verbi, in quo primò ingrati arguuntur, dignique

pœna pronunciantur: nam apud Isaiam prophetam de Iudæis ob ingratitudinem Deus queritur his verbis: *Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* *Isa. 1. 2.*

Apud Lucam verò Saluator similiter queritur de nouem leprosis à se mundatis, dicens: *Decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? non est inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* *Luc. 17. 17.*

S. Paulus in altera ad Timotheum Epistola ingratos inserit catalogo improborum: *Erunt*, inquit, *nouissimis temporibus homines seipsos amantes, cupidi, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, &c.* Et Sapiēs: *Ingrati spes tanquàm hybernalis glacies tabescet, & disperiet tanquàm aqua superuacua.* Et, *Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius.* 2. gratiarum actionem nobis commendat. Vnde Apostolus: *In omnibus gratias agite.* Et, *Grati estote.* Et, *Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratias agentes Deo, & Patri per ipsum.* Et, *Gratias semper agentes pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi Deo & Patri.* Ita fecit Psaltes regius dicens: *Benedic, anima mea, Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.* *2. Tim. 3. 2.* *Sap. 16. 29.* *Prou. 27. 13.* *1. Thes. 5. 18.* *Col. 3. 15. 17.* *Eph. 5. 20.* *Psal. 102. 2.*

II. REMED. Considera SS. Patrum dicta de ingratitudine & gratitudine. S. BERNARDVS in Cantica: *Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio: ingratitudo ventus vrens, siccans sibi fontem pietatis, verem misericordiæ, fluenta gratiæ.* Et de Euangelio septem panum: *Ingratitudinem prorsus odit anima mea. Peremptoria siquidem res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis, Dico ego vobis, quoniã pro meo sapere nihil ita displicet Deo, præsertim in filiis gratiæ, in hominibus cõuersionis, quemadmodum ingratitudo. Vias enim obstruit gratiæ.* S. AVGVSTINVS in Solilo- *Ber. ser. 52.* *Id. ser. 2.* *Aug. c. 18.*

quiis: *Recolam ad mentem meam omnia bona, Domine, quæ fecisti mihi à iuuentute mea in omni vita mea. Scio namque quod ingratitudo multùm tibi displiceat, quæ est radix totius mali spiritalis, & ventus quidam deficcans & urens omne bonum, obstruens fontem misericordiæ tuæ super hominem, qua & mala iam mortua oriuntur,*

Id. cap. 11. *& viua iam opera moriuntur.* Et libro de spiritu & litera: *Cultus Dei in hoc maximè constitutus est, vt anima ei non sit ingrata: vnde in ipso verissimo, & singulari sacrificio Domino Deo nostro gratias agere admonemur. Deus enim bonorum nostrorum*

Psal. 15. 2.

Id. c. 18. *non indiget*, ait Dauid. Cum quo conuenit illud in libro primo contra aduersarium legis, & Prophetarum, dum exponit verba Psalmi 49. *Sacrificium laudis honorificabit me. Quod est autem*, inquit, *sacratius laudis sacrificium, quàm in actione gratiarum? Et vnde maiores agenda sunt Deo gratiæ, quàm pro ipsius gratia per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum fideles in Ecclesiæ sacrificio sciūt, cuius vmbræ fuerunt omnia priorum genera sacrificiorum.* IOAN. CHRYSOSTOMVS ad populum

Chryſ. ho. 1. Antiochenum: *Nullum gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blasphemia peius nihil.* Et rursum: *Magnus thesaurus gratiarum actio, magna diuitiæ, inconsumptum bonum, armatura fortis: sicut blasphemia ingruentem iacturam intendit iis, qui peierare solent, plura insuper perire facit. Perdidisti pecunias? Si gratias quidem egeris, animam lucratus es, & maiores nactus es diuitias, quia Dei beneuolentiam hausisti ampliùs: si verò blasphemaueris, insuper & salutem tuam amisisti, & quam habuisti animam.* S. AMBROSIVS libro

Amb. c. 31. primo officiorum: *Conferre gratiam bonum est: at qui referre nescit durissimus. Humanitatis exemplã ipsa terra suggerit: spontaneos fructus ministrat, quos*

non seueris: multiplicatum quoque reddit, quod acceperit. In prouerbiis quoque habes, quòd tit plurimum redhibitio ista gratiæ apud Deum consueuit valere, vt etiam in die ruinæ ruuentat gratiam, quando possint præponderare peccata. Et quid alia vtar exemplis, cùm Dominus ipse remunerationem vberiorem Sanctorum meritis in Euangelio pollicetur, atque exhortetur, vt operemur bonum opus, dicens: Date, & dabitur vobis mensuram bonam, commotam, superefluentem dabunt in sinum vestrum. Et alibi in sermonibus: *Dic mihi: num si aliquid de tuo cuicunque largiris, expectas vt tibi gratias agat, vt benedicat domum, de qua eis humanitas sit tributa? Qui si forte gratias non agit, quemadmodum à te denotatur ingratus? Ita ergo & à nobis expectat, qui nos pascit Deus, vt pro præstitis ab eo esse illi gratias referamus, & facturi donis ipsius, laudes eis dicamus. Ceterùm, si accipientes diuina munera tacitis & immemores fuerimus, tanquàm ingrati & indigni eorum submnistratione fraudabimur.*

Luc 6. 38.

1d ser. 42.

Sen. lib. 2. c. 1.

SENECA in libris de beneficiis: *Inter plurima, maximáque vitia nullum est frequentius, quàm ingrati animi.* Et, *Perse fugiendares est ingratum esse, quoniam nihil aquè concordiam humani generis dissociat, ac dissuadit, quàm hoc vitium.* Et, *Non referre beneficiis gratiam & est turpe, & apud omnes habetur. Ingratus est, qui beneficium accepisse negat, quod accepit. Ingratus est, qui dissimulat. Ingratus, qui non reddit. Ingratissimus omnium, qui oblitus est.*

Lib. 4. c. 18.

Lib. 3. c. 1.

III. REMEDIVM. Considera beneficiorum diuinorum tam generalium, quàm specialium in te omnéque homines collatorum, conferendorum magnitudinem & multitudinem, & intelliges *ingratis nihil esse iniquius*, vt loquitur alicubi Ambrosius. Ea considerans B. Basilius Homilia in martyrem Iulittam: *Si quando*, inquit, *lætus*

Amb. in præfat. Psal. 35. Basil. o. 5. Psal. 115. 12.

arridet vitæ institutum, illam depromamus Dauidis vocem: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Ex nihilo effecit vt essemus, ac produxit, dono rationis ornauit, inuentum artium ad vitam tuendam gratuitò contulit. Et terræ visceribus alimenta eduxit. In ministerium dedit omnigenum pecus. Propter nos imbres, sol, montana, campestriaque regio pulchrè exculta. Propter nos amnes fluunt, promanant fontium scatebræ, maxe ad negotiandum naues admittit, è fodinis effodiuntur opes. At quid opus est hæc persequi? Deus ipse salutis nostræ causa inter homines conuersatus est, verbum caro factum est, & habitauit in nobis, Sol ipse iustitiæ medius eorum factus est, qui sedent in tenebris: vita ipsa venit ad mortem, mortem autè crucis: ob mortuos resurrexit, Spiritus sancti charismata distribuit, multiplices coronas promisit, delicias paradisi, regni cœlestis gloriam, & cætera, quæ numerari non queant; meritò vt exclamemus: *Quid retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis?* Rectè dicis, retribuit. Quam enim rependis pro accepta gratia gratiarum actionem in numerum refert, & habet beneficij loco; qui licèt aliud nil accipiat, quàm quod suum est, solidam tamen retribuit gratiam, ac si propria dedisses. Hoc idem antidotum ad euellendam ingratitudinem vberiùs dilatat Chrysostomus Homilia 27. in Genesin, & Ambrosius libro primo de Iacob & vita beata, cap. 6. Vide meditationes de beneficiis diuinis in Enchiridio nostro.

IV. REMEDIVM. Certa tempora tibi quotidiè describe, quibus Deo gratias agere consuescas, maximè cùm nulla hora sit, nullum momentum, quo non beneficio Dei vtamur, vt docet in Soliloquiis Augustinus: *In Deo enim viuimus*, inquit Apostolus, *mouemur, & sumus.* Ea

Aug. c. 18. Act. 17. 28

tempora his verbis de ſcripſit AMBROSIVS in ſermonibus: *Qui eſt vtilis Chriſtianus, ſemper debet Domino ſuo laudes dicere, & in eius gloriam omnia procurare, ſicut ait Apoſtolus: Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei. Ergo cùm diluculo ſurgimus, debemus priùs quàm procedamus è cubiculo, gratias agere Saluatori, & ante omnes actus ſeculi, actus habere pietatis, qui nos quieſcentes & dormientes in lectulis cuſtodiuit. Vt enim ego ſecurus dormiam, ille pernigilat. Sed & cùm veſpera diem claudit, ipſi debemus per pſalterium laudem dicere, & gloriam eius modulata ſuauitate concinere. Hoc enim non ſolùm docemur ratione, ſed etiam admonemur exemplis. Nónne enim videmus minutiſſimas aues, cùm diem aurora producit, in quibuſdam nidorum cubiculis varia dulcedine perſonare, vt creatorem ſuum, quia loquelâ non poſſunt, ſuauitate demulceant? Aues propter viliſſimas eſcas gratias agunt, tu pretioſiſſimis epulis paſceris, & ingratus es? Imitare ergo, frater, aues manè & veſperi creatori gratias referendo. Et ſi es deuotior, imitare luſciniam, quæ & nocturna ſpatia pernigili cantilena decurrit.* B. BASILIVS loco ſuprà citato, cùm eadem Apoſtoli verba: *Siue comeditis, ſiue bibitis*, &c. percenſuiſſet, plura tempora gratiarum actioni deputauit: *Accumbens*, inquit, *menſæ ora, edens panem largitori gratiam repende. Tunicam indueris? gratias age benigno donatori, qui commodum tibi æſtate, hyemèque tribuit veſtimentum. Diem perfeciſti? referto gratiam illi qui Solem immeritis in miniſterium indulſit. Si in cælum, & eximiam ſyderum pulchritudinem aciem oculorum defixeris, ſupplica Domino, qui cuncta hęc in ſapientia condidit*, &c.

Amb. ſer. 43.

1. Cor. 10. 31.

Baſ. ho. 5. 1. Cor. 10. 31.

V. REMED. Coneris ad ſummam perfectionem

virtutis gratitudinis aspirare, vt Deo gratias agas æquè in aduersis, atque prosperis, secundùm il-
1.Th.5.18. lud Apostoli: *Gratias agite in omnibus*, nam mox subiicit: *Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.* Quis verò tergiuersetur obsequi diuinæ voluntati? Deinde exemplo sanctissimi
Iob.1.21. Iob, qui tantùm non calamitatibus obrutus, tamen accinuit: *Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* Certè, quemadmodum diligere amicos, qui nobis bene faciunt,
Matth.5.44. & gratias agere in prosperis nobis commune est cum Ethnicis, sic diligere inimicos, qui nobis malè volunt, & gratias agere in aduersis proprium est Christianorum, secundùm doctrinam
Hier.li.3. in c.5. Eph.20. omnium SS. Patrum. HIERONYMVS in commentario Epistolæ ad Ephesios, exponens verba Apostoli: *Gratias agentes semper pro omnibus*, ita scribit: *Dupliciter intuendum, vt & in tempore, & pro omnibus quæ nobis accidunt, Deo gratias referamus: vt non tantùm pro his, quæ bona putamus, sed etiam quæ nos coarctant, & contra nostram veniunt voluptatem, in Dei præconium mens læta prorumpat, & dicamus: Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus &*
Iob.1.21. *redeo: Sicut placuit Domino, &c. Hæc actio gratiarum apud prudentes viros, & generaliter, & specialiter obseruatur. Generaliter, vt gratias agamus Deo, quòd nobis Saluatur, dies currit, nox mutatur in requiem, &c. Specialiter verò, quando in Dei beneficiis quæ nobis accidunt gratulamur. Sed hoc & Gentilis facit, & Iudæus, & Publicanus, & Ethnicus. Christianorum propria virtus est etiam in his, quæ aduersa putantur, referre gratias creatori. Qui sibi sanctiores videntur, solent Deo referre gratias, quòd de periculis vel miseriis liberati sunt. Sed iuxta Apostolum hæc virtus est maxi-*

ma, vt in ipsis periculis atque miseriis Dei gratia referantur, & semper dicamus: Benedictus Deus, minora me scio sustinere, quàm mereor, hæc ad meapeccata parua sunt, nihil mihi dignum redditur. Hic animus Christiani est, hic crucem suam tollens sequitur Saluatorem, quem nec orbitas, nec damna debilitant. Quem, vt Flaccus in Lyrico carmine ait: Si fractus illabatur orbis, impauidum ferient ruinæ. Idem argumentum fusè persequitur Chrysost. Homilia prima ad populum Antiochenum. & Homilia octaua in Epistolam ad Colossenses. Basilius loco allegato tractans verba Pauli: *In omnibus gratias agite.* Augustinus concione prima in Psalmum 32. & in Psalmi 48. partem secundam concione secunda. *Col. 3.* *1. Th. 5. 18.*

VI. REMED. Considera quàm grata sint pro exiguo beneficio bruta animantia, non domestica solum, sed etiam ferocissima. *Officia*, inquit Seneca libro primo de beneficiis, *etiam ferè sentiunt.* *Nec vllum tam immansuetum animal est, quod non cura mitiget, & in amorem sui vertat. Leonum ora à magistris impunè tractantur.* Piger à Salomone ad formicam ablegatur, vt ab ea discat industriam, quantò magis ingratus ad similes bestias? Publij Mimi dictum est: *Dixeris maledicta cuncta, si ingratum dixeris.* Et M. Tullij: *In ingratitudinis vitio, nihil malì nõ inest.* B. AMBROSIVS in Hexæmeron ablegat ingratos ad canes. *Quid*, inquit, *de canibus loquar, quibus sinitam est naturæ quadam referre gratiam, & sollicitas excubias pro dominorum salute prætendere? Quis non erubescat gratiam bene de se meerentibus non referre, cùm videat etiam bestias refugere crimen ingrati? Et illæ impertita alimoniæ feruant memoriam, tu non feruas salutis acceptæ?* Idem facit BASILIVS: *Memoria*, inquiens, *bene-* *Sen. c. 3.* *Prou. 6. 6.* *Ad Attic. cum 8.* *Ambr. lib. 6. c. 4.* *Basil. ho 9. inhexam.*

ficiorum animantis huius, quem beneficiorum immemorem non pudore asperserit. Iam quidem & interfectis à latronibus in solitudine domitis complures à cadaueribus canes non recessisse, sed ibidem expirasse memoria tradidit. Nonnullos etiam eade adhuc recente duces illis fuisse, qui latrones inquisierunt, & ad pœnam maleficos rapi fecerunt. Quid hîc dicent, qui nullo suum opificem, altorémque Deum prosequuntur amore? De Leonum ingratitudine erga factores mira extant exempla apud Ecclesiasticos & profanos scriptores. Vt apud Sophronium in prato spirituali, de Leone, qui ob spinam à B. Gerasimo Abbate è pede euulsam, recedere à cœnobio noluit, ipsoque mortuo, magno rugitu edito, & ipse sepulchro eius incumbens expirauit. Quod vulgò putatur sancto Hieronymo, ob similitudinem nominis accidisse. Deinde apud A. Gellium in noctibus Atticis de alio, qui passus est se ob simile beneficium ab Androdo seruo fugitiuo per vrbem Romam instar canis deduci acclamante populo: *Ecce leo hospes hominis: ecce homo medicus leonis.* Ac denique apud Matthæum Paris in pistoria Anglicana de alio, cum ingenti serpente, & Ioanne Vitali ciue Veneto ingratissimo in fossam altissimam delapsis: ex qua historia liquet, quanta hominis ingratitudo, ambarum verò illarum ferarum gratitudo in liberatorem suum extiterit. Eam, quia multis fortè ignota, hîc subiiciam. VITALIS, inquit, *Venetus ciuis, diues & auarus, cùm daturus esset filiam suam nuptui, vt mensam præpararet lautiorem, venatum iuit in quandã foresta vastissimã, & desertam, mari conterminam. Et cùm per deuia eremia solus vagaretur, arcum extentũ baiulãs cum sagittis, cupiditate ferinæ ductus, incidit fortè in foueam & pedicam, leonibus, vrsis, & lupis subtiliter præ-*

Pratum Spi. c. 107.

A. Gell. lib 5.

Paris, pag. 241.

paratam. A qua, cùm os strictum esset, & pauimentum profundum & amplum, nullo modo potuit ascendere, vel euadere. Inuenit autem in ea, quæ eodem casu in ipsam inciderant, duo crudelia animalia, leonem & magnum serpentem, sed ipsum Vitalē, qui se signo crucis premunisset, nequaquam inuaserunt, licet semeliei minis & proteruis. Morabatur ergo illic totalla nocte, & die sequenti, clamans & eiulans, & mortem suam tam probrosam lamentando deplorans. Accidit autem, vt quidam pauperculus carbonatorum syluicola, dum pergeret, quis quilias ibi de lignorum colligendo, audiret clamorem & planctum quasi subterraneum, & vocem sequens peruenit ad os putei, & introspiciens ait: Quis es, quem audio? Et Vitalis gauisus supra id quod dici potest, respondit alacriter: Ego sum miser, VITALIS cognomento Venetus, qui ignarus muscipularum harū in foueam istam incidi, seris nociuis deuorandus, qui fame & timore contabesco. Sunt enim hic duo, quæ nimium pertimesco animalia, leo scilicet quidam & anguis: sed adhuc Domino protegente, cuius signo me cōmunui, me non inuasērit: tibi reseruatus sum, vt tibi benefaciam, eruc me & bene tibi erit: ecce tibi dimidiū bonorum meorum cōcedo, videlicet quingenta talenta, sunt enim mihi mille. At pauper: Si dictis facta compenses, facia quod desideras & hortaris. At Vitalis dicta sua multis & magnis iuramētis, Domino interposito pro fideiussore, & fide media cōfirmauit. Et cùm colloquerētur, Leo motu caudæ, saltuq; incūdo, & similiter anguis blādo sibilo, & totius corporis volubilitate eide pauperi applauserunt, quasi liberationem suā cum Vitale postulantes. Et statim pauper domum suā festinus abiit, scalāq; cum funiculis, quos nouerat necessarios cum summa festinatione preparauit, & rediens dimisit eam in puteum solus. Et statim, imò rapim & certatim Leo & Anguis per gradus scalæ ascēdētes ipsi pauperi applauserūt, & circumeuntes pedes eius volutabātur coram eo lætabundi, quasi gratiarum actio-

pro liberatione sua referentes eidem. Postea verò pauperipsius Vitalis ascendentis manum apprehendit, & deosculans ei dixit: Viuat manus hæc, eia, eia gaudeo planè, quia voti compos effici meruì, & duxit eum, donec ad notitiam itineris perueniret. Et Vitali recedenti ait Syluan' pauperculus: Quando, & vbi persolues mihi debita? Et Vitalis, intra diem quartum in Venetia, videlicet in palatio meo; quod quidem famosum est, & reperire non est difficile. Rediit Syluanus ad domunculam suam vt prædaret. Quo sedente ad mensam, ecce Leo, quem liberauerat, apportans hinnulum intrauit, & apposuit mensæ prudentis blandus & mansuetus, quasi offerens illum pro præmio beneficij liberationis, & applaudens mirissimus sine rugitu, & ira, aut alicuius læsione recessit. Et sequebatur eum Syluanus ludentem coram eo, & lingentem pedes eius, vt sciret, vbinàm foret cubile eius (admirabatur enim vehementer tantam Leonis mansuetudinem) & postea rediit, vt prandaret. Et cùm cibum sumeret, ecce & serpens liberatus adfuit, gemmam pretiosam in ore deferens, apposuitque eidem Syluano, tanquàm liberatori suo, & illam in disco suo reposuit, seseque spiris volubilibus ante ipsum volutans & ludens applausit, quasi grates referens ei pro impenso sibi beneficio, & blando emisso sibilo nullum lædens recessit; quem similiter sequebatur Syluanus, pro admiratione, vt de caverna eius certificaretur. Elapsis igitur duobus vel tribus diebus Syluanus secum deferens gemmam suam pretiosam, quam Serpens suus attulerat, Venetiam adiit, vt à Vitali promissa reciperet. Et inuenit eum cum conciuibus vicinis, præ gaudio liberationis, conuiuantem. Quem Syluanus seorsim euocans, & secretiùs alloquens (quia ignotum se simulauit) dixit: Amice, redde quod debes. At ipse torto vultu respondit: Quis tu? quid exigis? At ille: Quingenta talenta mihi à te pro beneficio tibi fa-

cto,

Elo, ex pacto promissa. At Vitalis: Itaram leuiter velles lucrari, quæ ego per longa tempora laboriosè acquisiui: & præcepit familiæ suæ, vt caperetur quasi delirans, pro tanta temeritate incarcerandus. Quod Syluanus intelligens repentino saltu à domo exiluit: & vensens ad Prætorium, hæc omnia seriatim iudicibus cuncta is intimauit, qui cùm non planè crederent, ostendi gemmam sibi à serpente gratarum loco datam, & illico vnus ciuium, quem virtus lapidis non latebat, ipsum magno pretio comparauit. Vt autem omnes inde redderet certiores Syluanus aliquos de ciuibus duxit ad latibula Leonis & Serpentis, qui adhuc Syluano tanquam liberatori applauserunt. Certificati igitur Iudices de rei veritate, compulerunt Vitalem reddere, quæ promisit, & satisfacere pro iniuria. Hæc referebat rex RICHARDVS *munificus, ingratos redarguēdo.* Hucusque Matthæus Paris. Richardus iste rex Anglorum fuit primus eius nominis circa annum Dom. 1195.

VII. REMED. Considera exemplaregrum, qui ob ingratitudinem à Deo puniti sunt. Primum sit primi hominum parentis Adæ. De quo B. Aug. lib. 21. de ciuitate Dei: *Quòd magis homo fruebatur Deo, tanto maiore impietate dereliquit Deum, & factus est malo digno æterno, qui hoc in se peremit bonū, quod esse posset æternum. Hinc est vniuersa generis humani massa damnata, quoniam qui hoc primitus admisit cum ea, quæ in illo fuerat radicata, sua stirpe punitus est, vt nullus ab hoc debito, insuper supplicio, nisi misericordia & indebita gratia liberetur.* Aug. c. 12.

Alterum est filiorum Israël, vel Iudæorum, de quibus Chrysost. in sermone contra Iudæos, Gentiles & hæreticos: *Vultis cognoscere quanta Iudæu fecit Deus, & permansuit semper ingratus? Septuaginta & quinque animæ Ægyptum ingressæ fuerunt, & factæ sunt sexcētamillia. Mortuus est Ioseph, & surrexit alius rex, qui immemor Ioseph afflixit eos* Chrysost.

valdè. Clamauerunt ad Dominum, & Dominus misit eos ad Mosen. Is eduxit eos ex terra Ægypti, & duxit in desertum. Et querebantur Mosi: Eduxisti nos in desertum, vt occideres, quasi non sint sepulcra in Ægypto. Cognosce ingratitudinem. Sed rem maiorem vide. Quadraginta annis fuerunt in deserto, capillusque ipsorum non creuit, neque vnguis, non vestis sordidata, nec calceus attritus, non seminauerunt, nec messuerunt, non pinsuerunt, nec coxerunt panes, sed panem de cœlo comederunt, & post tot beneficia dixerunt Aaroni: Da nobis Deos qui nos præcedant, &c. Tertium est Ezechiæ regis, de quo B. Hier. lib. 11. commentariorum in Isaiam: *Isa. 39. 1.* Tradunt Hebræi ideò agrotasse Isaiam, quoniam post inauditam victoriam Iudæorum, & Assyrij regis interitu, nō cecinerit laudes Domino, quas cecinit Moyses Pharaone submerso, & Debbora interfecto Sysara, & Anna genito Samuele; vnde commonitū esse fragilitatis suæ. Quartū Iudæ proditoris, qui suspēsus crepuit medius, de quo *Ambr. lib. 1.* S. Ambrosius de Virginibus: *In proditore Dominus hoc grauissimū inuenit, quo eius condemnaret perfidiā, quòd gratiæ vicē nō repræsentauerit, & conuiuiis amicitiæ venenū malitiæ miscuerit. Itaq; sic ait: Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui semper mecum dulces capiebas cibos, hoc est, nō potest sustineri istud, quia vnanimus appetisti eū, qui tibi donauerat gratiam. Nam si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem vtiq; & abeo qui oderat abscondere me. Inimicus vitari potest; amicus non potest, si insatiari velit. Itaque ad accusandā peccati inuidiā, nō dixit: Tu verò seruus meus, Apostolus meus, sed vnanimis meus, hoc est, nō meus, sed etiā tu* proditor *es, qui vnanimū prodidisti.* Et lib. 10. in Lucā ad verba *Amb. in c. 22. Luc.* Christi: *Iuda, osculo filiū hominis tradis? Osculo isti, Domine, quem traderet, dum dicit, filiū hominis: quia caro, non diuinitas comprehenditur. Illud tamen plus confutat in-*

gratum, quòd eum tradiderit, qui cùm esset Dei filius, propter nostramen filius hominis esse voluisset: Quasi dicat: Propter te suscepi, ingrate, quod tradis in hypocrisi.

VIDE verbo, *Amor sui, Immortificatio passionum, Superbia, Tepiditas.*

INOBEDIENTIA.

Remedia contra Inobedientiam.

I. REMEDIVM. Considera verbi diuini testimonia. Primò enim testatur graue esse crimen: *Quasi peccatũ ariolandi*, inquit Propheta Samuël, *est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.* Et Apostolus: *Per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi.* 2. pœna mortis corporalis vel spiritualis dignum: *Qui superbierit*, ait in Deuteronomio, *nolens obedire sacerdotis imperio, & decreto iudicis morietur homo ille.* Et, *Si genuerit homo filiũ contumacẽ, qui non audiat patris aut matris imperiũ, & coërcitus obedire contẽpserit, lapidibus eũ obruet populus* Et B. Paulus: *Si quis nõ obedit verbo nostro, per epistolam hunc notàte, & ne commisceamini cum illo, vt confundatur.* Et, *Omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iustam retributionem mercedis.* 3. docet per inobedientiam non hominem, sed Deum abiici. Vnde Dominus ad Samuëlem: *Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Et Apostolus: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* 4. collaudat virtutem obedientiæ: *Melior est obedientia*, ait Samuël ad Saül, *quàm victimæ; & auscultare magis, quàm offerre adipem arietum.* Et Salomon: *Mens iusti meditatur obedientiam.* 5. hortatur ad illam. Vt in Deuteronom. *Facies quodcunque dixerint qui præsunt loco, quem*

1 Reg. 15. 23
Rom. 5. 19.
Deut. 17. 12.
Deut. 21. 18.
2. Thess. 3. 4.
Heb. 2. 2.
1. Reg 8. 7.
Rom. 13. 2.
1. Reg 15. 22.
Prou 15. 28
Deut. 17. 10.

Matth. 23. 3. elegerit Dominus: & apud Matthæum: Omn
que dixerint vobis, servate, & facite. Et Pau
Rom. 13. 1. nis anima potestatibus sublimioribus subdita
Hebr. 13. 17. dite præpositis vestris, & subiacete eis. Et
illos principibus, & potestatibus subditos esse.
Tit. 3. 1. Petrum: Subiecti estote omni humanæ creatu
1. Pet. 2. 13. Deum. 6. promittit obedientibus merced
Deut. 11. 26. 27. Deuteronomio: Et propone in conspectu v
Prov. 3. 22. benedictionem & maledictionem: Benedictio
dientis mandatis Dei vestri. Et in Proverbi
legem meam, atque consilium, & erit vita ani
Isa. 1. 19. apud Isaiam: Si volueristis, & audieritis me
consedetis.

II. REMED. Considera SS. Pat
S. BASILIVS in principium Prouerbio
claras est obedientiæ merces. Obediamus igitur
certi animum præmia nobis ex Spiritus oraculis
ti, qui nos instar viatorum in loco inimi, quæ
Bas. orat. 20. *de princip.* 10. iij dam venatici indicio cursus nostros experim
capere. Et in sermone de institutione mon
Vera perfectaque subiectorum erga moderator
obedientia ea cernitur, si exercius consilio, non
bus flagitiosè abstineat, sed sine ea quidem qui
lia sunt, sine sententia eius faciat. Nam absentiæ
puris incommodorum perpessio videtur quidem
tur, at si qui strenij auxilijs consilius facere vol
quid cellularum sit, plus mali quam boni faciet.
potestati resistit, Dei ordinationi resistit; & præ
delectat obedientiæ, quam rectè facto cum co
Ephr. tom. 2. B. EPHREM parænesi decimasextaæ: Ipse, carissi
Hebr. 13. 17. me resicias Patrum qui te genuerunt in Domi
tationes. Ait enim Apostolus: Obedite præ
Ps. 44. 11. & subiacete eis. & 6. 17
pest me influxu

obedientiæ, ipsa cùm prohibuit ab esse, quæ nouerat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam: sola ibi inobedientia sinuenit pœnam. Et infrà: Dicatur mihi, quid illi deerat in paradiso constituto in media opulentia medisq. deliciis? cui magnæ deliciæ erant ipsa visio Dei, cuius faciem quasi inimici timuit post peccatum. Quid illi deerat vt tangeret arborem, nisi quia sua potestate vti voluit, præceptum rumpere dedignatus? vt nullo filio dominante fieret sicut Deus, quia Deo nullus vsquam dominatur. Et libr.

Id. ca. 11. 14. de ciuitate Dei: Obedientia commendatæ in præcepto, quæ virtus in creatura rationali mater quodammodo est omnium custosque virtutis: quandoquidem sic facta est, vt ea subdita esse sit vtile: pernitiosum autem, nisi non eius, à quo creata est, facere voluntatem. S. GREG.

Greg. c.12. lib. 35. Moralium: Sola virtus est obedientia, quæ virtutes ceteras menti inserit, sine qua custoditæ Hinc Samuel ait: Melior est obedientia, quàm victimæ, & auscultare magis, quàm offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare; & quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere. Obedientia quippe victimis sure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. Et paulò post: Hinc per Salomonem in ostensione obedientiæ dicitur: Vir obediens loquitur victorias: quia dum alienæ voci humiliter subditur, nos metipsos in corde superamus. B. BERN. in tractatu de præcepto & dispensatione: In quo inobedientiæ crimen aliquæ dubio sit apud Samuelem aduertite: Quasi, inquit, peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere: vt nō ingens simplexq; sit rarag; fœtio, sed voluntatis superbia contemptio scelus idolatriæ reputetur. Nō est enim ideo nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum errans efficit, illud infirmitas: illud verò aut odium pertinacia, aut contumacia non ferenda. B. IOANN. CLIMACVS in

1. Reg. 15. 22. 23.

Prou. 21. 28.

Bern.

2. Reg. 15. 23.

Climac. grad. 4.

scala paradisi, in gradu de obedientia: *Obedientia est anima propriæ perfectæ abnegatio, spontanea mors, securum periculum, tuta navigatio, iter dormiendo confectum, sepulcrum voluntatis, & excitatio humilitatis.*

III. REMED. Considera exempla eorum qui ob inobedientiam à Deo grauiter puniti sunt: quorum complura sola Scriptura diuina suppeditat. Primum est primi parentis ADAE, de quo ita D. AVG. lib. 14. de ciuitate Dei: *Sicut obedientia secundi hominis* (Christi) *eò prodicabilior, quia factus est obediès vsque ad mortem: ita inobedientia primi hominis eò detestabilior, quòd factus est inobediens vsque ad mortem. Vbi enim magna est inobedientia propria, & rei à creatore facilis imperata, quisquam satis explicet, quantum malum sit no obedire in re facili, & tantæ potestatis imperio, & tanto terrenti supplicio?* II. est vxoris Loth, quæ ob inobedientiam conuersa est in statuam salis, nempè quia contra mandatum Angelicum respexit retrò: *Ad quid pertinet, inquit idem Aug. lib. 16. de ciuitate Dei, quòd prohibiti sunt qui liberantur ab Angelis retrò respicere, nisi quia non est animo vtendum ad veterem vitam, qua per gratiã renouationis eximmur, si vltimum iudicium euadere cogitamus? Denique vxor Loth, vbi respexit, remansit, & in salem cõuersa hominibus fidelibus quoddã præstitit condimẽtum, quo sapiant aliquid, vnde illud caueatur exemplum.* III. est Chore, Dathan & Abiron, quos, quia Moysi non obtemperarunt, terra viuos absorpsit. I V. Saulis regis, qui ob inobedientiam regno exutus est: *Pro eo, quòd abiecisti sermonẽ Domini, inquit ad eum Propheta Samuel, abiecit te Dominus, ne sis rex.* V. est Prophetæ de Iuda venientis in Bethel, qui quoniam contra mandatum Domini in Bethel cum alio Propheta panem comedit & bibit aquam, à leone occisus est. V. alterius

Gen. 3. *Augustin. c. 15. Philip. 2. 8*

Gen. 19. 26. *Augustin.*

Num 16. 22.

1. Reg. 15. 23.

1. Reg. 13. 24.

Ibid. c. 20. 36.

Prophetæ item à leone occisi, quòd filio Prophetarum dicenti: *Percute me*, non obtemperarit. VII. Ionæ Prophetæ, quem fugientem in Tharsis nec aër, nec aqua, nec nauis ferre potuit ob inobedientiam, & tandem in mare proiectus est. VIII. est populi Israëlitici, qui ob inobedientiam captiuus abductus est in Babylonem, vt liquet ex Ieremia: *Benedixit enim ibi Deus filios Ionadab*, inquit Augustinus, *propter obedientiam, obijcitque obiecit inobedienti populo suo, exprobrans, quia cùm filij Ionadab obedientes essent patri suo, illi non obedirent Deo suo.*

Ion. 1. 15.

Ierem. 34. 18.

Aug. in Psal. 70.

IV. REMED. Considera quanta mala ex inobedientia profluxerint, & in dies profluant. Nam primò ob vnam Adæ inobedientiam, quotquot homines à condito orbe extiterunt, excepto Christo, & B. Virgine Maria peccato originali obnoxij, reique æternæ damnationis concepti vel nati sunt, & si vitam in eodem peccato clauserint, regno cœlorum in perpetuum excluſi. Clarè enim docet Apostolus in Epistola ad Romanos, omnes homines in Adam peccauisse: *In quo*, inquit, *omnes peccauerunt*, & per inobedientiam eius peccatores factos: *Per inobedientiam vnius hominis*, inquit, *peccatores constituti sunt multi.* Et ad Ephesios: *Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri.* 2. ad expiandum hoc Adæ, nostrúmque peccatum, necesse fuit filium Dei humanam naturam assumere, & in ea mortem oppetere. Vnde B. BERN. in natali Domini: *Ex consideratione remedij, periculi mei æstimo quantitatem. Nesciebam, sanus mihi videbar, & ecce mittitur Virginis filius, filius Dei altissimi, & iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioso sanguinis illius balsamo medeatur. Agnosce, ô homo, quàm grauia sint vulnera, pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiter-*

Rom. 5. 12.

Eph. 2. 3.

Bern. ser. 3.

nam, nunquam pro eorum remedio Dei filius moreretur.

3. Omnia mala pœnæ, vt labores, morbi, fames, sitis, bella, & mors ipsa, atque adeò inobedientia carnis & spiritus, quæ dicitur concupiscentia carnis, tota vita nobis inhærens, omnium peccatorum actualium fons & radix, ex vna inobedientia Adæ manarunt. Vnde *Rom. 7. 19.*

AVGVSTINVS: *In illius peccato Adæ pœna, quid inobedientiæ, nisi inobedientia retributa est? Namque hominis est alia miseria, nisi aduersus eum ipsum inobedientia eius ipse? vt quomã noluit, quod potuit, quod nõ potest, velis? In paradiso enim, etiamsi non omnia poterat ante peccatũ, quæcunque tamen non poterat, non volebat, & ideò poterat omnia quæ volebat. Nunc verò, sicut in eius stirpe cognoscimur, & diuina Scriptura testatur, homo vanitati similis factus est. Quis enim enumeret, quàm multa quæ non potest velle, dum sibi ipsi, id est, voluntati eius, ipse animus eius, eóque inferior caro eius non obtemperat? Ipso námq; inuito, & animus plerumque turbatur, & caro dolet, & veretrascat, & moritur.* 4. Deus in Scripturis atrocissima quæque legis prævaricatoribus, id est, inobedientibus minatur: *Maledictus*, inquit in Deuteronomio, *qui non permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere perficit.* Et, *Si nolueris audire vocem Domini Dei tui, vt custodias, & facias omnia mandata eius, venient super te omnes maledictiones istæ & apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum, &c.* Et in Psal. *Maledicti qui declinant à mandatis tuis.* Et apud Eccles. *Væ vobis, viri impij, qui dereliquistis legẽ Domini altissimi.* Deniq; quotquot à Magistratu politico vel Ecclesiastico *in ciuitatibus puniuntur, ferè propter inobedientiam*, vt bene animaduertit B. EPHREM in tractatu de virtute, *atque contumaciam, durámque cervicem plectuntur.* *Aug. 14. de ciuit. 8. 15.* *Ps. 143. 4.* *Deut. 27. 26.* *c. 28. 15.* *Ps. 118. 21.* *Eccls. 41. 11.* *Ephr. c. 2. tom. 2.*

V. REMED. Considera exempla eorum qui

virtute obedientiæ excelluerunt. Primus est Abra-
Bas. ca. 23. ham Patriarcha, quem obedientiæ studiosis primo loco proponit B. BASILIVS in Constitutionibus monasticis: *Considera*, inquit, *mihi Abraham, qui iubetur relinquere domum, patriam, possessiones, cognatos, amicos, & omnia quæ contraria his sunt consectari, peregrinationem, obscuritatem nominis, paupertatē, pericula, & tamen in his omnibus dicto audientem. Venit ille in Palæstinam primùm, sed victus inopia coactus pergit in Ægyptum, ibique adempta licèt uxore, non animo desicitur, non quæritur de Dei cōsilio; Quo enim semel animum obfirmarat suum, vt obediret Deo, totus in eo erat, vt perfectissimam illi præstaret obedientiam. Ideòq; cùm eo ipso tēpore filium suū posteritatis spem, in ætate florida suberetur Deo in excelso monte immolare, nihil mente cōsternatus est, sed perinde vt si agnum esset aliquē mactaturus, nihil neq; curiosè iudiciū Dei perueſtigans, neque*
Gen. 22. 1. *secum obmurmurās, mādatum diuinum exequi tentauit, luculentámq; obedientiæ coronā reportauit, nēpe qui cunctis deinceps mortalibus fidei, obedientiæq; veluti collina quædam erectus sit.* SECVNDVS est Christus Dominus,
Ber. hom. 1. de quo B. BERN. super Missus est: *Disce, homo, obedire: disce, terra, subdi: disce, pulvis, obtēperare. De auctore tuo*
Luc. 2. 51. *loquens Euangelista: Et erat, inquit, subditus illis, haud dubium, quin Mariæ & Ioseph. Erubesce, superbe cinis. Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus tuo te præponis auctori? Si hominis, ô homo, imitari dedignaris exemplū, certè non erit tibi dignum sequi auctorem tuum. Si non poteris forsitan sequi cum quocunque ierit, dignare vel sequi quò tibi condescendit.* TERTII sunt Apostoli, de quibus loco suprà allegato BASILIVS: *Dixit eis Iesus, cùm rudes adhuc in eius disciplina essent, ac tantùm non iam tam regnaturum illū putarent, sèque consortes regni*

eius nullo labore futuros: Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum: Quæ re audita illi nequaquàm dixerunt: Nos requietem sperauimus, & tu nos in pericula protrudis honores expectauimus, & tu ingeris ignominias. Imò eàm grauiora audissent, si odio futuros omnibus hominibus, ad præsides & reges trahendos & occidendos, submissa mentis cernice, obedientiæ iugum subierunt, alacrique animo in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in cruces variásque neces processerent; antáq; alacritate hæc subsistinebant, vt mirificè exultarent se dignos habitos pro nomine Iesu contumeliam pati. Hanc obedientiam is qui secundùm Deum verè est monachus antistiti suo præstet oportet. Si quidem discipulos Christus in hoc elegit, qui hoc vitæ institutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eandem secuturæ posteritati. Matth 10. 16. Act. 5. 41.

VI. REMED. Considera quæ sint conditiones obedientiæ veræ & perfectæ: hoc si quidem longiùs à vitio inobedientiæ recedetis, quò propiùs ad illas accesseris.

Conditiones perfectæ obedientiæ.

PRIMA conditio est, vt superiori obedias tanquàm Christi vicario, imò vt Christo & Deo. Nam apud Lucam Christus ait: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Et Apostolus ad Romanos sic ratiocinatur, vt probet obtemperandum esse superioribus etiam politicis (qui id temporis erant infideles) *Non est potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque cum resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Et paulò pòst, potestatem illam, vel superiorem, vocat *Dei ministrum.* Et in Epistola ad Ephesios: *Serui*, inquit, *obedite Dominis carnalibus, cum timore & tremore, in* Luc 10. 16. Rom. 13. 1. Eph. 6. 5.

pro liberatione sua referentes eidem. Postea ve
peripsius Vitalis ascendentis manum apprehendit,
osculans ei dixit: Viuat manus hæc, eia, cia, gaudeo
quia voti compos effici meruí, & duxit eum, donec
titi am itinerii peruenit. Et Vitali recedenti ait S
pauperculus: Quando, & vbi persolues mihi debi
Vitalis, intra diem quartum in Venetia, videlicet
latio meo; quod quidem famosum est, & reperire
difficile. Reddit Syluanus ad domunculam suam v
deret. Quo sedente ad mensam, ecce Leo, quem libe
rat, apportans binnulum intrauit, & apposuit mens
dentis blandus & mansuetus, quasi offerens illum pr
mio beneficij liberationis, & applaudens mirissimè
rugitu, & ira, aut alicuius lesione recessit. Et seque
eum Syluanus ludentem coram eo, & lingentè pede
vt sciret, vbinã foret cubile eius (admirabatur enim
hementer tantam Leonis mansuetudinem) &
rediit, vt prandaret. Et cùm cibum sumeret, ec
serpens liberatus adfuit, gemmam pretiosam in or
ferens, apposuitque eidem Syluano, tanquàm libe
suo, & illam in disco suo reposuit, seseque spiris v
bilibus ante ipsum volutans & ludens applausit,
grates referens ei pro impenso sibi beneficio, & bi
emisso sibilo nullum ladens recessit; quem similite
quebatur Syluanus, pro admiratione, vt de ca
eius certificaretur. Elapsis igitur duobus vel t
diebus Syluanus secum deferens gemmam suam pr
sam, quam Serpens suus attulerat, Venetiam adiit
à Vitali promissa reciperet. Et inuenit eum cum
ciuibus vicinis, præ gaudio liberationis, conuiuan
Quem Syluanus seorsim euocans, & secretiùs allo q
(quia ignotum se simulauit) dixit: Amice, redde quo d
bes. At ipse toruo vultu respondit: Quis tu? quid exi
At ille: Quingenta talenta mihi à te pro beneficio tibi

Elo, ex pacto promissa. At Vitalis: Ita tam leniter velles lucrari, quæ ego per longa tempora laboriosè ac anxius: & præcepit familiæ suæ, vt caperetur quasi delirans, pro tanta temeritate incarcerandus. Quod Syluanus intelligens repentino saltu à domo exiluit: & veniens ad Prætorii, hæc omnia seriatim iudicibus ciuitatis intimauit, qui cùm non planè crederent, ostendit gemmam sibi à serpente gratiarum loco datam, & illicò vnus ciuium, quem virtus lapidis non latebat, ipsum magno pretio comparauit. Vt autem omnes inde redderet certiores Syluanus aliquos de ciuibus duxit ad latibula Leonis & Serpentis, qui adhuc Syluano tanquam liberatori applauserunt. Certificati igitur Iudices de rei veritate, compulerunt Vitalem reddere, quæ promisit, & satisfacere promissa. Hæc referebat rex RICHARDVS *munificus, ingratos redarguêdo.* Hucusque Matthæus Paris. Richardus iste rex Anglorum fuit primus eius nominis circa annum Dom. 1195.

VII. REMED. Considera exempla eorum, qui ob ingratitudinem à Deo puniti sunt. Primum sit primi hominum parentis Adæ. De quo B. Aug. lib. 21. de ciuitate Dei: *Quàm magis homo fruebatur Deo, tanto maiore impietate dereliquit Deum, & factus est malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonũ, quod esse posset æternum. Hinc est vniuersa generis humani massa damnata, quoniam qui hoc primitus admisit cum ea, quæ in illo fuerat radicata, sua stirpe punitus est, vt nullus ab hoc debito, insuper quo supplicio, nisi misereatur dia & indebita gratia liberetur.* Alterum est filiorum Israël, vel Iudæorum, de quibus Chrysost. in sermone contra Iudæos, Gentiles & hæreticos: *Vultis cognoscere quanta Iudæis fecit Deus, & permansit vltis semper ingratis? Septuaginta & quinque animæ Ægyptum ingressæ fuerunt, & factæ sunt sexcentamillia. Mortuus est Ioseph, & surrexit alius rex, qui immemor Ioseph afflixit eos*

Aug. c. 12.

Chrysost.

valdè. Clamauerunt ad Dominum, & Dominus misit eos ad Moſen. Is eduxit eos ex terra Ægypti, & duxit in deſertum. Et queruntur Moſi: Eduxiſti nos in deſertum, vt occideres, quaſi non ſint ſepulcra in Ægypto. Cognoſce ingratitudinem. Sed rem mauorem vide. Quadraginta annis fuerunt in deſerto, capilliſque ipſorum non creuit, neque vnguis, non veſtis ſordidata, nec calceus attritus, non ſeminauerunt, nec meſſuerunt, non pinſuerũt, nec coxerunt panes, ſed panem de cœlo comederunt, & poſt tot beneficia dixerunt Aaroni: Da nobis Deos qui nos præcedant, &c. Tertium eſt Ezechiæ regis, de quo B. Hier. lib. 11. commentariorum in Iſaiam: Tradunt Hebræi ideò ægrotaſſe Iſaiam, quoniam poſt inauditam victoriam Iudæorum, & Aſſyrij regis interitũ, nõ cecinerit laudes Domino, quas cecinit Moyſes Pharaone ſubmerſo, & Debbora interfecto Syſara, & Anna genito Samuele; vnde commonitũ eſſe fragilitatis ſuæ. Quartũ Iudæ proditoris, qui ſuſpenſus crepuit medius, de quo S. Ambroſius de Virginibus: In proditore Dominus hoc grauiſſimũ inuenit, quo eius condemnaret perfidiã, quòd gratiæ vicẽ nõ repræſentauerit, & conuiuiis amicitiæ venenũ malitiæ miſcuerit. Itaq; ſic ait: Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, hoc eſt, nõ poteſt ſuſtineri iſtud, quia vnanimus appetiſti eũ, qui tibi donauerat gratiam. Nam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtiq; & ab eo qui oderat abſconderẽ me. Inimicus vitari poteſt, amicus non poteſt, ſi inſatiari velit. Itaque ad acerbandã peccati inuidiã, nõ dixit: Tu verò ſeruus meus, Apoſtolus meus, ſed vnanimis meus, hoc eſt, nõ meus, ſed etiã tuus proditor es, qui vnanimũ prodidiſti. Et lib. 10. in Lucã ad verba Chriſti: Iuda, oſculo filiũ hominis tradis? Oſtẽdiſti, Domine, quem traderet, dum dicis, filiũ hominis: quia caro, non diuinitas comprehenditur. Illud tamen plus confutat in-

Iſa. 39. 1.

Ambr. lib. 1.

Pſal. 54. 14.

Amb. in c. 22. Luc.

gratum, quòd eum tradiderit, qui cùm esset Dei filius, propter nostram filius hominis esse voluisset: Quasi dicat: Propter te suscepi, ingrate, quod tradis in hypocrisi.

VIDE verbo, *Amor sui*, *Immortificatio passionum*, *Superbia*, *Tepiditas*.

INOBEDIENTIA.

Remedia contra Inobedientiam.

1. REMEDIVM. Considera verbi diuini testimonia. Primò enim testatur graue esse crimen: *Quasi peccatum ariolandi*, inquit Propheta Samuël, *est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere*. Et Apostolus: *Per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi*. 2. pœna mortis corporalis vel spiritualis dignum: *Qui superbierit*, ait in Deuteronomio, *nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur homo ille*. Et, *Si genuerit homo filium contumacem, qui non audiat patris aut matris imperium, & coërcitus obedire contempserit, lapidibus eum obruet populus*. Et B. Paulus: *Si quis nō obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & ne commisceamini cum illo, vt confundatur*. Et, *Omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iustam retributionem mercedis*. 3. docet per inobedientiam non hominem, sed Deum abiici. Vnde Dominus ad Samuëlem: *Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos*. Et Apostolus: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*. 4. collaudat virtutem obedientiæ: *Melior est obedientia*, ait Samuël ad Saül, *quàm victimæ; & auscultare magis, quàm offerre adipem arietum*. Et Salomon: *Mens iusti meditatur obedientiam*. 5. hortatur ad illam. Vt in Deuteronom. *Facies quodcunque dixerint qui præsunt loco, quem*

1. *Reg.* 15. 23. *Rom.* 5. 19. *Deut.* 17. 12. *Deut.* 21. 18. 2. *Thess.* 3. 4. *Heb.* 2. 2. 1. *Reg.* 8. 7. *Rom.* 13. 2. 1. *Reg.* 15. 22. *Prou.* 15. 28. *Deut.* 17. 10.

Matth. 23. 3. elegerit Dominus: & apud Matthæum: *Omnia quæcunque dixerint vobis, seruate, & facite.* Et Paulum: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Et, *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis.* Et, *Admonet illos principibus, & potestatibus subditos esse.* Et apud B. Petrum: *Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum.* 6. promittit obedientibus mercedem. Vt in Deuteronomio: *Et propono in conspectu vestro hodie benedictionem & maledictionem: Benedictionem, si obedieritis mandatis Dei vestri.* Et in Prouerbiis: *Custodi legem meam, atque consilium, & erit vita animæ tuæ.* Et apud Isaiam: *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.*

Rom. 13. 1. Hebr. 13. 17. Tit. 3. 1. 1. Pet. 2. 13. Deut. 11. 26. 27. Prou. 3. 22. Isa. 1. 19.

II. REMED. Considera SS. Patrum dicta. S. BASILIVS in principium Prouerbiorum: *Præclara est obedientiæ merces. Obediamus igitur bono Patri certaminum præmia nobis ex Spiritus oraculis proponenti, qui nos instar viatorum in locis inuiis, quasi catuli cuiusdam venatici indicio cursus nostri experimentum vult capere.* Et in sermone de institutione monachorum: *Vera perfectáque subiectorum erga moderatorem Dei nis obedientia in eo cernitur, si exeius consilio, non modò à rebus flagitiosis abstineat, sed sine ea quidem quæ laudabilia sunt sine sententia eius faciat. Nam abstinentia, & corporis incommodorum perpessio vtiliter quidem vsurpantur; at si quis spretis antistitis cœlitus facere voluerit quicquid collibitum sit, plus mali quàm boni faciet. Quis enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit; & præmio maiori debetur obedientiæ, quàm recte facto cum continentia.*

Basil. orat. 20. de principat. init.

Ephr. tom. 2. B. EPHREM paræneſi decimaſexta: *Ipſe, cariſſime, vide ne reſiciaS Patrum qui te genuerunt in Domino adhortationes. Ait enim Apoſtolus: Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, &c. Idcò in Pſalmo ait Propheta, Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum au-*

Hebr. 13. 17. Psal. 140. 5.

sem peccatoris non impingues caput meum. Si enim qui secundùm carnẽ ægrotant, sua vim inferũt naturæ, vt seruent quæcunq; ipsis præscripserunt medici: nõne multò magis decet morem ijs gerere, quibus cura animarum nostrarum est credita? S. HIERONYMVS ad Rusticum monachum: *Nulla ars absq; magistro discitur. Etiam muta animalia, & ferarũ greges ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt. Grues vnam sequuntur ordine literato. Imperator vnus. Iudex vnus prouinciæ. Omnis ordo Ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In nauis vnus gubernator. In domo vnus dominus. In quamuis grandi exercitu vnius signi expectatur, & ne plura replicando fastidium legenti faciam: per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendũ, sed viuere debere in monasterio sub vnius disciplina patris, &c. præpositum monasterij timeas vt Dominum, diligas vt parentem. Gredas tibi salutare, quicquid ille præceperit.* B. AVGVSTINVS de Genesi ad literam: *Mihi etiã atque etiam considerãti, dici non potest, quantùm placeat illa sententia, non fuisse arborem (in paradiso) cibo noxiam: neque enim qui fecerat omnia bona valdè, in paradiso instituerat aliquid mali: sed malũ fuisse homini transgressionem præcepti. Oportebat autem, vt homo sub Domino Deo positus alicunde probiberetur, vt ei promerendi Dominum suum virtus esset ipsa obedientia: quam possum verissimè dicere solam esse virtutem omni creaturę rationali agẽti sub Dei potestate: primúmque esse & maximum vitium tumoris, ad ruinam sua potestate velle vti, cuius vsitu nomen est, inobedientia.* Et concione secunda in Psalmum 70. *Si Deus tibi, ô homo, debuit aliquid iubere, vt te, quod tibi expedit, sentires esse sub Domino, ab aliquare prohibendus erat; non propter illius arboris malitiam, sed propter tuam inobedientiam. Non potuit Deus perfectius demonstrare, quantum sit bonum*

Hier. ep. 4.

Aug. lib. 8. c. 6.

Id. parte 2.

obedientiæ, nisi cùm prohibuit ab esu re, quæ nũ erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam: sola ibi inobedientia inuenit pœnam. Et infrà: Dicatur mihi, quid illi deerat in paradiso constituto in medio opulentia medisq; deliciis? cui magnę deliciæ erant ipsa visio Dei, cuius faciem quasi inimici timuit post peccatum. Quid illi deerat vt tangeret arborem, pisi quia sua potestate vti voluit, præceptum rumpere delectauit: vi nullo filii dominante fieret sicut Deus, quia Deo nullus vtique dominatur. Et libr.

Id. ca. 11. 14. de ciuitate Dei: Obedientia commendat æ in præcepto, quæ virtus in creatura rationali inter quodãmodo ęs est omnium custosque virtutũ: quandoquidem sic facta est, vt ex subditis esse sit vtile: pernitiosum aũt, nũ, non esse, à quo creata est, facere voluntatem. S. GREG.

Greg ca. 32. lib. 35. Moralium: Sola virtus est obedientia, quæ virtutes ceteras menti inserit, inserta fue custodit. Hinc Samuel ait: Melior est obedientia, quàm victima, & auscultare magis, quàm offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare; & quasi scelus idolatriæ, nolle acquiescere. Obedientia quippe victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. Et paulò pòst: Hinc per Salomonem ipsi dicitur: Vir obediens loquitur victorias: quia dum alienæ voci humiliter subditur, nos metipsos in corde superamus. B. BERN.

1. Reg. 15. 22. 23.

Psau. 21. 28.

Bern. in tractatu de præcepto & dispẽsatione: In quo inobedientiæ crimen adsque dubio sit, apud Samuelem aduertite: Quasi, inquit, peccatũ ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere: vt nõ insistens simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba contemptio scelus idololatriæ reputetur. Nã est enim adipsũ nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum errorẽ est: nũquã ignorãtia, sed infirmitati scilicet, vel aut odio se pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ. B. IOANN. CLIMACVS in

2. Reg. 13 13.

Climac. grad. 4.

scala paradisi, in gradu de obedientia : *Obedientia est animæ propriæ perfecta abnegatio, spontanea mors, securum periculum, tuta naufragatio, iter dormiendo confectum, sepulcrum voluntatis, & excitatio humilitatis.*

III. REMED. Considera exempla eorum qui ob inobedientiam à Deo grauiter puniti sunt: quorum complura sola Scriptura diuina suppeditat. Primum est primi parentis ADÆ, de quo ita B. AVG. lib. 14. de ciuitate Dei: *Sicut obedientia secundi hominis (Christi) eò prædicabilior, quia factus est obediens usque ad mortem: ita inobedientia primi hominis eò detestabilior, quò factus est inobediens usque ad mortem. Vbi enim magna est inobedientiæ pœna proposita, & res à creatore facilis imperata, quis eam satis explicet, quantum malum sit non obedire in re facili, & tantæ potestatis imperio, & tanto terrenti supplicio?* II. est vxoris Loth, quæ ob inobedientiam conuersa est in statuam salis, nempè quia contra mandatum Angelicum respexit retrò: *Ad quid pertinet*, inquit idem Aug. lib. 16. de ciuitate Dei, *quòd prohibiti sunt qui liberantur ab Angelis retrò respicere, nisi quia non est animo redeundi ad veterem vitam, qua per gratiã renouationis eximur, si vltimum iudicium cuadere cogitamus? Denique vxor Loth, vbi respexit, remansit, & in salem cõuersa hominibus fidelibus quoddã præstitit condimẽtum, quo sapiant aliquid, vnde illud caueatur exemplum.* III. est Chore, Dathan & Abiron, quos, quia Moysi non obtemperarunt, terra viuos absorpsit. IV. Saulis regis, qui ob inobedientiam regno exutus est: *Pro eo, quòd abiecisti sermonẽ Domini*, inquit ad eum Propheta Samuël, *abiecit te Dominus, ne sis rex.* V. est Prophetæ de Iuda venientis in Bethel, qui quoniam contra mandatum Domini in Bethel cum alio Propheta panem comedit & bibit aquam, à leone occisus est. VI. alterius

Gen. 3. Aug. lib. 14. c. 15. Philip. 2. 8

Gen. 19. 26.

Aug. lib. 16. c. 30.

Num 16. 22.

1. Reg. 15. 23.

3. Reg. 13. 24.

Ibid. c. 20. 36.

Prophetæ item à leone occisi, quòd filio Prophetarum dicenti: *Percute me*, non obtemperarit. VII. Ionæ Prophetæ, quem fugientem in Tharsis nec aër, nec aqua, nec nauis ferre potuit ob inobedientiam, & tandem in mare proiectus est. VIII. est populi Israëlitici, qui ob inobedientiam captiuus abductus est in Babylonem, vt liquet ex Ieremia: *Benedixit enim ibi Deus filios Ionadab*, inquit Auguſt. *propter obedientiam, eósque obiecit inobedients populo suo, exprobrans, quia cùm filij Ionadab obedientes essent patri suo, illi non obedirent Deo suo.*

Ion. 1. 15.

Ierem. 34. 18.

Aug. in Pſal. 70.

IV. REMED. Conſidera quanta mala ex inobedientia profluxerint, & in dies profluant. Nam primò ob vnam Adæ inobedientiam, quotquot homines à condito orbe extiterunt, excepto Chriſto, & B. Virgine Maria peccato originali obnoxij, reique æternæ damnationis concepti vel nati ſunt, & ſi vitam in eodem peccato clauſerint, regno cœlorũ in perpetuum excluſi. Clarè enim docet Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos, omnes homines in Adam peccauiſſe: *In quo*, inquit, *omnes peccauerunt*, & per inobedientiam eius peccatores factos: *Per inobedientiam vnius hominis*, inquit, *peccatores conſtituti ſunt multi.* Et ad Epheſios: *Eramus naturâ filij iræ, ſicut & cæteri.* 2. ad expiandum hoc Adæ, noſtrúmque peccatum, neceſſe fuit filium Dei humanam naturam aſſumere, & in ea mortem oppetere. Vnde B. BERN. in natali Domini: *Ex conſideratione remedij, periculi mei æſtimo quantitatem. Noſcebam, ſanus mihi videbar, & ecce mittitur Virginis filius, filius Dei altiſſimi, & iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioſo ſanguinis illius balſamo medeatur. Agnoſce, ô homo, quàm grauia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiter-*

Rom. 5. 12.

Eph. 2. 3.

Bern. ſer. 3.

nam, nunquàm pro eorum remedio Dei filius moveretur.
3. Omnia mala pœnæ, vt labores, morbi, fames, sitis, bella, & mors ipsa, atque adeò inobedientia carnis & spiritus, quæ dicitur concupiscentia carnis, tota vita nobis inhærens, omnium peccatorum actualium fons & radix, ex vna inobedientia Adæ manarunt. Vnde AVGVSTINVS: *In illius peccati Adæ pœna, quid inobedientiæ, nisi inobedientia retributa est? Namque hominis est alia miseria, nisi aduersùs eum ipsum inobedictia eius ipsius, vt quoniàm noluit, quod potuit; quod nõ potest, velis? In paradiso enim etiamsi non omnia poterat ante peccatũ, quicquid tamen non poterat, non volebat, & ideò poterat omnia quæ volebat. Nunc verò, sicut in eius stirpe cognoscimus, & diuina Scriptura testatur, homo vanitati similis factus est. Quis enim enumeret, quàm multa quæ non potest velit, dum sibi ipsi, id est, voluntati eius, ipse animus eius, eóque inferior caro eius non obtemperat? Ipso nánq; inuito, & animus plerumque turbatur, & caro dolet, & veterascit, & moritur.* 4. Deus in Scripturis atrocissima quæque legis prænaricatoribus, id est, inobedientibus minatur: *Maledictus*, inquit in Deuteronomio, *qui non permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere perficit.* Et, *Si nolueris audire vocem Domini Dei tui, vt custodias, & facias omnia mandata eius, venient super te omnes maledictiones istæ & apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreum tuum, &c.* Et in Psal. *Maledicti qui declinant à mandatis tuis.* Et apud Eccles. *Væ vobis, viri impij, qui dereliquistis legẽ Domini altissimi.* Deniq; quotquot à Magistratu politico vel Ecclesiastico *in ciuitatibus puniuntur, ferè propter inobedientiam*, vt bene animaduertit B. EPHREM in tractatu de virtute, *atque contumaciam, durámque ceruicem plectuntur.*

Rom. 7. 19.

Aug. 14. de ciuit. c. 15.

Pſ. 143. 4.

Deut. 27. 26. c. 28. 15.

Pſ. 118. 21.

Eccls. 41. 11.

Ephr. c. 2. tom. 2.

V. REMED. Considera exempla eorum qui

virtute obedientiæ excelluerunt. Primus est Abra-
Bas. ca. 23. ham Patriarcha, quem obedientiæ studiosis primo loco proponit B. BASILIVS in Constitutionibus monasticis: *Considera, inquit, mihi Abraham, qui subetur relinquere domum, patriam, possessiones, cognatos, amices, & omnia quæ contraria his sunt confectari, peregrinationem, obscuritatem nominis, pauperiat, pericula, & tamen in his omnibus dicto audientem. Venit ille in Palæstinam primùm, sed virtutis inopia coactus pergit in Ægyptum, ubique adempta licet uxore, non animo alienitur, non quæritur de Dei consilio; Quo enim semel animum obtrimarsat suum, vt obediret Deo, totus in eo erat, vt perfectissimam illi præstaret obedientiam, adeò, cum eo ipso expectatum filium sui posteritatis spem, in ætate floridæ subereturo Deo in excelso monte immolare, nihil mente cõflectatus est, sed perinde vt si agnum esset aliquè mactaturus, nihil neq; curiosè iudicii Dei perueltigans, neque*
Gen. 22. 1. *secum obmurmurãs, mãdatum diuinum exequi tentauit, luculentissimq; obedientiæ coronã reportauit, nempè qui cumctis deinceps mortalibus fidei, obedientiæq; velut colima quædam erectus fit.* SECVNDVS est Christus Dominus,
Rer. hom. 2. de quo B. BERN. super Missus est: *Discę, homo, obedire discę, terra, subdi discipe, pulvis subsperare. De auditore tuo loquens Euangelista: Et erat, inquit, subditus illis, Deus*
Luc. 2. 51. *dubium, quin Mariæ & Ioseph, Erubescę, superbe cinis. Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus tuo te præponis auctori? Si hominis, ô homo, imitari dedignaris exemplũ, certè non erit tibi dignum sequi auctorem tuum. Si non potueris forsitan sequi eum quocunque ierit, dignare vel sequi quò tibi condescendit.* TERTII sunt Apostoli, de quibus loco suprà allegato BASILIVS: *Dixit eis Iesus, cùm rudes adhuc in eius disciplina essent, ac tantùm non iam iam regnaturum illũ putarent, sęque consortes regni*

eiusmodi nullo labore futuros: Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum: Quæ re audita illi nequaquam dixerunt: Nos requietem speramus, & tu nos in pericula protrudis honores expectamus, & tu ingeris ignominias. Imò cùm graviora audissent, se odio futuros omnibus hominibus, ad præsides & reges trahendos & occidendos, submissa mentis ceruice, obedientiæ iugum subierunt, alacrique animo in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in cruces variásque neces processerunt; atáque eò eritate hæc substinebant, vt mirificè exultarent se dignos habitos pro nomine Iesu contumeliam pati. Hanc obedientiam is qui secundùm Deum verè est monachus amplectitur, quo præstet oportet. Si quidem discipulos Christus in hoc elegit, qui hoc vitæ institutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eandem secuturæ posteritati. Matth 10. 16. Act. 5. 41.

VI. REMED. Considera quæ sint conditiones obedientiæ veræ & perfectæ: hoc si quidem longius à vitio inobedientiæ recesseris, quò propiùs ad illas accesseris.

Conditiones perfectæ obedientiæ.

PRIMA conditio est, vt superiori obedias tanquàm Christi vicario, imò vt Christo & Deo. Nam apud Lucam Christus ait: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Et Apostolus ad Romanos sic ratiocinatur, vt probet obtemperandum esse superioribus etiam politicis (qui id temporis erant infideles) *Non est potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque cum resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Et paulò pòst, potestatem illam, vel superiorem, vocat *Dei ministrum.* Et in Epistola ad Ephesios: *Serui*, inquit, *obedite Dominis carnalibus, cum timore & tremore, in* Luc. 10. 16. Rom. 13. 2. Eph. 6. 5.

simplicitate cordis vestri, sicut Christo, nō ad oculum ser-
uientes, quasi hominibus placētes, sed vt serui Christi, fa-
cientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate ser-
Col. 3. 23. *uientes sicut Domino.* Et ad Colossenses, cùm iterum
24. ad obtemperandum Præpositis subditos hortatus es-
set, ait: *Quodcunque facitis, ex animo operamini, sicut*
Domino, & non hominibus: scientes quòd à Domino acci-
pietis retributionem hæreditatis, Domino Christo seruite.
Bern. Vnde B. BERNARDVS in tractatu de præcepto &
dispensatione: *Deus*, inquit, *Prælatos sibi quodammodò*
æquare dignatus, sibimet imputat illorum & reuerenti-
am, & contemptum specialiter contestans eis: Qui vos
Luc. 10. 16. *audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. An nō hoc*
Reg. S. Bene. c. 68 *ipsum & regula nostra perhibet, vbi ait: Obedientia, quæ*
maioribus præbetur, Deo exhibetur. Quamobrem quic-
de obed. *quid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum*
displicere Deo, haud secus omninò accipiendum est, quàm
si præcipiat Deus, Et PETRVS Blesensis ad Priorem de
Blef. ep. 131. Monasteriolo: *Quicquid tibi Prælatus iniunxerit, quod*
animæ saluti non obuiet, sic illud amplectī debes, ac si
Deus ipse præceperit. Beatúsque Benedictus protestatur
Deo impendi obedientiam, quæ maioribus exhibetur. Et
Cassi. lib. 4. inst. c. 10. ante illos IOAN. CASSIANVS, agens de perfecta
obedientia Tabennensiotarum monachorum in The-
baïde, scripsit *eos sic vniuersa complere quæcumque à*
superiore fuerint præcepta, tanquàm si à Deo cælitùs sint
edita. Illustre eius rei exemplum commemorat
Climac. grad. 4. IOAN. CLIMACVS: *Cùm in mensa*, inquiens, *ego &*
superior in quodam cœnobio conse disse mus, aduocat is
quendam nomine Laurentium, qui ferè 48. annos in mo-
nasterio degerat: cùm aduenisset, nihil illi penitus dixit,
sed sic ante mensam sine cibo per duas horas; cùm tamen
initium esset prandij, stare perrexit, adeò vt ipse quoque
erubescerem, nec intuerī eum auderem. Erat enim canus

totus, jam ecclogenarius. Non omisi ego posteà à sene percunctari, quid astans cogitassem. Christi, inquit, imaginem Superiori impositi: neq; enim abillo hoc præceptum exiisse, sed à Deo penitus existimasi. Quare, ô Pater Ioannes, non coram mensa hominum, sed coram altari divino astare me putans orabam, nullámque penitus malignam cogitationem contra Superiorem admittebam, pro syncera mea in eum fide & charitate: charitas enim nō cogitat malum. 1. Cor. 13. 5.

ALTERA conditio est, vt abneges propriam voluntatem, eámque conformes superiorum & Dei voluntati, iuxta illud Christi: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & sequatur me*: nam à Samuele Propheta in historia Regum ideò, teste B. Gregorio, antefertur obedientia victimæ, quia *per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur.* Et habes in hac re perfectissimum exemplum Christi Domini, non suam, sed Patris in omnibus perficientis voluntatem: Nam apud Ioannem ita loquitur: *Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.* Et, *Non possum ego à me ipso facere quicquam, quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Et iterum: *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius.* Quod verò illud fuit opus? opus certè nostræ redemptionis per voluntariam oblationem in cruce: *oblatus est enim, quia ipse volut*, ait Isaias; voluit autem non sua, sed Patris voluntate, cui suam conformauit. Nam in extremo sermone post cœnam ad Discipulos dixit: *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Et paulò pòst in horto: *Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Immò hoc opus Christus voluit sibi à Patre mandari, vt fieret *obediens vsque ad mortem,*

Matth. 16. 24.

1. Reg. 15. 22.

Greg. 35. Mor. c. 10.

Ioa. 6. 38.

Ioa. 5. 19.

Ioa. 4. 34.

Isa. 53. 7.

Ioa. 14. 31.

Luc. 22. 42.

Phil. 2. 8.

Bar. ca. 13.

mortem autem crucis. Qua de causa B. Bernardus in sermone exhortatorio ad milites templi, scripsit Christum *maluisse perdere vitam, quàm obedientiam.* Hanc conditionem in obedientia perfecta Patres omnes requirunt. S. BASILII verba sunt in regulis breuioribus: *In omne sum vti propria voluntate, alienum est à rectâ ratione.* Et in constitutionibus monasticis: *Monachus ne ad punctũ temporis potest sem sui habere debet, vt faciat priuata negotia; nam & instrumentũ sine artifice & manus sine cella à corpore suo sunte nõ mouentur.* CASSIANVS lib. 12. Institutionum sic loquitur: *Obedientiæ ingens & subtilissimus simplicis corde, ac fanæ vilis simulatione damnabo: iustitia debet, ita vt præter Abbatis mandatũ nulla penitus voluntas vinat in nobis.* Vnde IOAN. CLIMACVS supra vocauit obedientiam *sepulcrum voluntatis.* BERNARD. in Cantica diurgans fetires eb inobedientiam: *Illam*, inquit, *quatores Deũ conscientiæ vestris effodiunt effodiunt, propriã scilicet voluntatem vestram, ecce nunc terũ magistra habetis, non me. Illa vos natura docet nõ parere, rationi nõ acquiescere, nõ obtemperare seniorum cessilio vel exẽplo, non obedire nobis: Non legistis in regula vestra, quicquid sine voluntate, vel cõsensu Patris spiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi?* Hinc sequitur longè à perfectione obedientiæ discedere eos, qui voluntatem Superioris ad suam detorquere conantur, vt idem Bernardus alibi obseruauit: *Quæsumus*, inquiens, *vel aperte, vel occultè fatagit, vt quod habet in voluntate, hoc ex spirituali patet immutat, ipse se seducit, seipsum fili quasi de obedientia blandiatur: neque enim in ea re ipse Prælato. sed magis ei Prælatus obedit.* Et in sermone de conuersione S. Pauli, agens de eius verbis, *Domine, quid me vis facere?* Et profectò, inquit, *sic multorum vsque hodie pusillanimitas & per-*

Bas. reg. 225.

Id ca. 28.

Cass. 632.

Climac. gradu. 4. Ber. ser. 13

Id. in ser. de tribus ordin.

Id. ser. 2.

uersitas exigit, vt ab eis quæri oporteat: Quid vis vt faciam tibi? non ipsi quærant, Domine, quid me vis facere? Considerare necesse habet minister & vicarius Christi, quid sibi præcipi velint, non ipsi considerant, quæ voluntas sit præceptoris: Nonest obedientia eorum plena, non in omnibus parati sunt obsequi, nam per omnia sequi proposuerunt eum, qui non suam, sed Patris venit facere voluntatem. Deinde consequens est, delinquere quoque contra hanc conditionem eos, qui arbitrantur se in pietatis operibus exercendis, vt ieiuniis, vigiliis, & precationibus, posse à voluntate Superioris nonnunquàm discedere, vt notauit bene IOAN. Cassianus in collatione Danielis Abbatis: *Vnum sanè, ait, atque idem inobedientiæ genus est, vel propter operationis instantiam, vel propter otij desiderium Senioris violare mandatum, iámque dispendiosum est prosomno, quàm pro vigilantia, Monasterij statuta conuellere: tantum denique est Abbatis transire præceptum, vt legas; quantum si contemnas, vt dormias.* Vna tantùm cautio hîc notanda est, quam solers ille morum censor Gregorius fusiùs prosequitur, nempè obedientiam tuam maioris meriti fore, si cùm ardua & carni aduersa iubentur, propriæ voluntatis votum adiungas & libentiùs pareas: secus si prospera & carni iucunda. Primi exemplum est Paulus Apostolus, qui iussus à Deo ascendere Hierosolymam, licèt in via ex Agabo Propheta intelligeret se ibi ligandum, respondit: *Ego non solùm alligari, sed & mori in Hierusalè paratus sum pro nomine Iesu.* Secundi est Moyses, qui per Angelum à caulis ouium vocatus ad honores, vt esset dux populi, ex humilitate tergiuersatus est, dicès: *Obsecro, Domine, non sum eloquens; mitte, quem missurus es. Moyses itaque*, concludit

Cellar. 4. c. 20.

Greg. 35. Mor. c. 13.

Gal. 2. 2. Act. 21. 13.

Exo. 4. 13.

Gregorius, *ad prospera de suo nihil habet, quia precibus remittitur. Paulus verò ad aduersa etiam ex suo voto ducitur. Pręeunte ergo vtrorumque Ducum infracta virtute instituimur, vt si obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur, prosperis huius seculi ex sola iussione, aduersis autem etiam ex deuotione militemus.*

TERTIA conditio perfectæ obedientiæ est, vt
2. *Cor.* 10. abneges quoque proprium iudicium, vel, vt Apo-
Eph. 6. 5. stolus loquitur, captiues intellectum, ac confor-
Col. 3. 23. mes cum iudicio Superiori. Id enim *per simplicitatem cordis*, qua seruii in Epistola ad Ephesios & Colossenses, *sicut Domino* obedire iubentur *dominis carnalibus*, etiam Ethnicis, intelligi videtur. Deinde sacræ literæ non semel monent ne *nitamur prudentiæ nostræ*, & iudicio; imò damnant *sapientes in oculis*
Prou. 3. 5. *suis*, & suadent vt semper consilium à sapientibus
Isa. 5. 21. perquiramus: quantò magis standum est consilio
Ro. 12. 3. *Tob.* 4. 19. iudicióque superiorum, quos tanquàm Dei vicarios,
Eccli. 32. 24. & diuinæ voluntatis interpretes venerari iubemur. Tertia hæc conditio fuit in omnibus qui perfectè Deo obedierunt. Vt in Abrahamide quo Paulus: *Fide qui vocatur Abraham obediuit in locum exire, quem*
Heb. 11. 8. *accepturus erat in hæreditatem, & exiit, nesciens, quò iret.* Et rursus: *Non infirmatus est fide, nec consideranit*
Ro. 4. 19. *corpus suum emortuum, cùm fere centum esset annorum, & emortuam vuluam Sarę.* Vt in Isaia, qui licèt nobilitate & auctoritate in vrbe Ierosolymitana clarus,
Isa. 20. 2. ex mandato Dei, nudus, & quidem per triennium,
Orig. 7. *contra Celsum.* teste Origene, incessit. Vt in ipso Christo Domino, quem non dubium est, vt voluntatem, ita iudicium quoque Patri cœlesti perfectissimè in obsequendo
Ioan. 5 30. subiecisse. Vnde apud B. Ioannem: *Non possum*, inquit, *à me facere quicquam. Sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est.* Sicut audio, nempè à Patre cœlesti.

cœlesti. Vt denique in Apostolis, qui simulatque ad sequendum Christum vocati sunt, illico relictis omnibus paruerunt. De iis certè B. BERNARDVS 18. sermone 2. de S. Andrea ita scribit: *Vis audire perfectæ obedientiæ formam? Vidit Dominus, ait Euangelista, Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum: At illi continuò nihil dubitantes, aut hæsitantes, non solliciti vnde viuerent, non considerantes, quòmodo rudes homines, & sine literis, prædicatores fieri possent, nihil denique interrogâtes, sine omni mora, relictis retibus & naui, secuti sunt eum: Agnoscite, fratres, quomodo propter vos scripta sint hæc, vt discâtes veræ obedientiæ formam castigetis cor da vestra in obedientia charitatis.* Ita docuerunt & alij SS. Patres. BASILIVS: *Monachi lubentissimè obtemperent suo Præposito, nec ab eorum, quæ & sibi imponuntur ratione repugnant, & c. nihil omninò ipsorum iussa curiosiùs perscrutando.* Additmonachos non secus obedire debere, quàm oues pastoribus, & instrumenta artificibus, quæ ad quemcunque vsum trâctanda se præbent: vt ergo instrumentum non deligit quid faciat, ita nec monachum debere. Illud verò firmissimum tenendum illi esse, difficile esse scognoscere & curare, eò quòd quisque naturaliter se amet, & ideò iudicio fallatur. Ab alio autem cognosci facile esse, eò quòd illi in iudicando non obstet amor sui. HIERONYMVS Epistola ad Rusticum: *Credas tibi salutare, quicquid monasterij Præpositus præceperit, nec de maiorum sententia indices, cuius officij est obedire, & implere quæ iussa sunt, dicente Moyse, Audi Israël, & face.* CASSIANVS: *Ægyptij monachi vniuersa complere, quæcunque fuerint à Præposito suo præcepta; tâquàm si à Deo cœlitùs sint edita, sine vlla discussione festinant.* Et infrà: *Nihil discernens, nihil diiudicans ex his quæ ei*

Matth. 4.

Hier. ep. 4. Deut. 6. 3.

Cass. l. 4. cap. 10. & 11.

Idem cap. 11. *Idem cap. 3.* *Cap. 12. coll. 2.* *Greg. l. 2. Climac. grad. 4.* *Bernard.*

is fuerint imperata. Et alibi: *Nullo alio vitio*, ait Abbas Moyses, *tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cùm eum, neglectis consiliis seniorum, suo iudicio perfuaserit, definitionique confidere.* Et collatione 18. Piamon Abbas causam reddit cur iuniores seniorum præcepta discutere non deberant, quia videlicet dæmon tales iudicio suo plus æquo fidentes, facilè in id vsque propellit, vt etiam saluberrima iudicent esse superflua & noxia. GREGORIVS libro 2. in primum Regum: *Nescit iudicare, quisquis perfectè didicit obedire.* Io. CLIMACVS: *Cùm obedientiæ studium fuerimus ingressi, minimè in aliquo diiudicare licebit insistentorem nostrum, etiamsi in illo, homo enim est, modica aliqua delicta animaduertamus: si verò fecerimus, nihil nobis obedientia proderit.* Et infrà: *Cùm tibi cogitatio suggesserit, vt Prælatum aut diiudices, aut damnes, ab ea non secus quàm fornicatione repelli.* BERNARDVS de præcepto & dispensatione: *Imperfecti cordis, & infirmæ prorsus voluntatis indicium, est statuta seniorum studiosiùs discutere, hærere ad singula quæ iniunguntur, exigere de quibuscunque ratione, & malè suspicari de omni præcepto, cuius causa latuerit; nec vnquàm libenter obedire, nisi cùm audire contigerit quod fortè libuerit; aut quod non aliter licere, seu expedire monstraverit, vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata satis, imò nimis molesta est huiusmodi obedientia.* Et in sermone de conuersione S. Pauli, deplorat eos, qui nolunt quasi cæci ad manum trahi cum Saulo. Immò ad fratres de monte Dei vocat *obedientiam indiscretam*, eò quòd non discernat quid vel quale præcipiatur. Tertiam conditionem hanc in obedientia esse necessariam demonstrat & ratio ipsa: *Nisi hæc obedientia iudicij exiat*, inquit B. P. N. IGNATIVS in aurea sua Epistola,

de obedientiæ virtute conscripta, *fieri non potest, vt vel consensus voluntatis, vel executio talis sit, qualẽ esse oportet: naturâ enim ita comparatum est, vt animi nostri vires, quæ appetitiuę dicuntur sequãtur apprehẽsiuas, & nisi adhibita vi voluntas iudicio repugnãte diu obtemperare nõ poterit. Quòd si fortè quis aliquo tẽporis spatio obediat per communẽ illam apprehensionẽ, qua censetur perperàm etiam præcipienti parendũ esse, certè id stabile ac fixũ esse non potest, atq; ita perseuerantia deficit, vel saltem obedientiæ perfectio, quę in promptè & alacriter obediendo consistit. Non enim ibi potest esse alacritas ac diligentia, vbi est animorũ sententiarúmque dissensio: perit etiam exequendi studium & celeritas, cùm ambigitur, expediat nène facere quod iubemur: perit humilitas, quoniã etsi ex altera parte paremus, ex altera tamen nosmetipsos superiori præferimus: perit in rebus arduis fortitudo: perit denique, vt summatim complectar, virtutis huius vis omnis ac dignitas: succedunt autem in eorum locum dolor, molestia, tarditas, lassitudo, obmurmurationes, excusationes, aliáque vitia non sanè leuia, quibus obedientiæ pretium ac meritum prorsus extinguitur.*

Si grauia & aspera iubeantur?

DICES, Quid si grauia & aspera à superiore imperentur? Respondet tibi B. LEO in sermone de Epiphania Domini: *Nihil, dilectissimi, arduum est humilibus, & nihil asperum mitibus, & facilè omnia præcurrunt ad effectum, quando & gratia prætendit auxilium, & obedientia mollit imperium.* Et BERNARDVS in sermone de circumcisione Domini: *Sed iam tibi in ipsa obedientiæ via aliqua fortassis dura & aspera occurrere possunt, vt accipias interdũ præcepta nonnulla, quæ licèt salubria sint, minùs tamen suauia videantur. Hæc si*

Leo serm. 5.

Bern. serm. 3.

molestè cœperis sustinere, si diiudicare Prælatum, si murmurare in corde, etiamsi exteriùs impleas quod iubetur, nõ est hæc virtus patientiæ, sed velamẽtum malitiæ. Necesse est ergo vt illucescat dies patientiæ, per quã omnia dura & aspera tacita amplectaris conscientia, te magis diiudicans, & duriùs arguens, cui nimiùm displicent quæ ad salutem sunt, & in cogitatione tua semper partem Magistri quoad potes, aduersus temetipsum iuuans, tẽque in omnibus accusare, ipsum verò magis excusare laborãs.

Basil. 9.28. Si verò etiam supra vires tuas, & plus æquo aspera tibi videantur imperata, respondet tibi B. BASILIVS in Regulis fusiùs disputatis: *VBI quis semel se in religiũ fratrum corpus cooptandum tradiderit, is si membrum posteà ad ministrandũ aptum iudicatum fuerit, esto quòd ipsi impositum sit, vires ipsius videatur superare, de indicij periculo prouisus illum esse sollicitum sinito, qui eam imperet, quibus vires suæ pares esse non possint: ipse autem parendo, alacritatem pro viribus declaret studij sui vsq; ad mortem, memor Domini, qui factus fuit obediẽs vsque ad mortem, mortem autem crucis. Illud autem antistitis imperium detrectare, & verbis aduersũ iussa ipsius litigare, magno indicio est eum, qui id faciat, multis vitiis laborare, fidei debilitate, spei ambiguitate, & morum arrogãtia.* *Phil. 2. 8.* *Rom. 8. 18.* *Luc. 14. 11.* *2. Cor. 4. 17.* Neque enim alterius dicto audiens quisquam esse recusat, nisi prius ipsum apud seipsum desperexerit. Neque qui sibi certa fide persuasit, vera esse promissa Dei, etiãs laboriosa imperentur, granate illa faciet, vt qui certò nõvit, non esse condignas passiones huius temporis ad futuram gloriam. Deinde verum esse illud, quòd quisque humiliat, exaltabitur. Et, *Quod est in præsenti momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operari.*

Si impoßibilia.

AT porrò vrgebis, quid ſi prorſus impoſſibilia imperentur, ita vt fatuus videri poſſit, qui illa vel conetur perficere: Reſpondeo cum Apoſtolo: *Si quis inter vos ſapiens videtur in hoc ſeculo, fiat ſtultus vt ſit ſapiens.* CASSIANVS certè lib. 4. Inſtitutionum, de hac ſtultitia laudat monachos Tabenenſiotas, ita ſcribens: *Sic vniuerſa cõplere quæcũnq; fuerint à Præpoſito, tanquàm ſi à Deo ſint cœlitùs edita ſine vlla diſcußione feſtinant, vt nonnunquã etiam impoßibilia ſibimet imperata ea fide ac deuotione ſuſcipiãt, vt tota virtute, ac ſine vlla cordis hæſitatione perficere ea, aut conſummare nitantur, & ne impoßibilitatẽ quidẽ præcepti pro ſenioris ſui reuerentia metiantur.* Et S. BENEDICTI regula expreſsè monet, vt obedientia præſtetur ex charitate Superiori etiam impoſſibilia imperanti. Cuius meminit & B. BERNARDVS ita ſcribens: *Perfecta obedientia legem neſcit, terminis non arctatur, neque contenta anguſtiis profeßionis largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omnes quod iniungitur ſpõtanea, vigore liberalis alacriſq; animi modum non cõſiderans in infinitã libertatem extenditur. Hæc eſt illa, de qua ſignanter Apoſtolus Petrus, caſtificantes, inquit, corda veſtra in obedientia charitatis, pulchrè ipſam per hoc ſequeſtrans ab illa inerti & ſeruili obedientia, quodammodò nec charitati prompta, ſed obnoxia neceßitati. Hæc iuſti illius, cui lex poſita non eſt, propria eſt, &c. Quanquàm nec iſtam Regula ipſa* (Benedicti) *tacuerit, vbi monet, ſi fratri impoßibilia iniungantur, vt confidens de adiutorio Dei obediat ex charitate.* NEQVE deſunt ſanctiſſimi viri, qui exemplo ſuo in hoc genere obedientiæ religioſis omnibus præierunt. Vt Abbas Ioannes in Thebaide, *qui*, vt habet CASSIANVS, *propter obedientiæ virtutem vſq; ad Pro-*

1. Cor. 3. 18. Caſſ. c. 10.

Bened. c. 5.

Bern. de præcep. & diſpenſ.

1. Pet. 1. 22.

Caſſ. 4. inſtit. c. 23. & 24.

phetiæ gratiâ sublimatus sic vniuerso clarnit orbi, vt etiã Regibus mundi huius merito suo redderetur illustris, vt Theodosio Imperatori, qui nõ antè præsumebat ad præpotentium bella tyrannorum procedere, quàm oraculis illius animaretur atque responsis. Hic ergo ab adolescentia sua vsque ad virilem ætatem Seniori suo deseruiens, cùm hic virgultum quoddam olim excisum non modò aridum, sed propè putre in terrã defixum quotidie bis rigari insisset, prægeptiũ veneratione solita sine vlla impossibilitatis cõsideratione, quòd in pristinã arborẽ reuiuiscereet, susceperit, & per totum anni spatiũ aqua per duo fermè milia apportata bis quotidiè rigauit. Cùmque eius sedulitatem tacitus senex diebus singulis exploraret, & videret eum simplici cordis affectu mandatũ suum velut diuinitùs emissum sine vlla permutatione vultus, vel rationis discussione seruare, tandem ait: Ioãnes, missitne radices hæc arbor, an non? Cùmque ille se nescire dixisset: Senex quasi tentans an suis radicibus niteretur, euulsi. coram illo virgultum, sicq, proinciẽs illud, præcepit, vt deinceps rigare desineret. Et paulò pòst subiungit: *Alijs rursum ædificari cupientibus huius exẽplo, vocans eũ Senior: Curre, inquit, Iõanes. Saxum illud huc adnoue quantocyùs. Qui confestim saxum inuasne, quod turbæ multæ hominum, vel mouere non possent, applicata nunc cervice, nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu prouoluere contendebat, vt sudore omnium membrorum suorũ, non solùm totum infunderet vestimentum sed etiam saxum ipsum suis cervicibus humeẽsque in hoc quæque parum metiens impossibilitatem præcepti vel facti, pro reuerẽtia Senioris, & obsequij simplicitate sincera, qua credebat Senem tota fide nihil posse incassum, ac sine ratione præcipere.* Cap. 26.

Similia exempla reperies apud Sulpitium Seuerum dialogo primo de virtutibus orientalium monachorum, etiam miraculis comprobata.

Si pugnantia cum lege diuina.

RVRSVS instabis, quid si, quæ imperantur, pugnent cum lege diuinâ. Respondet S. BASILIVS in regulis breuioribus: *Si quid sit, quod à Superiore ex mandato Domini dicatur, aut cum mandato conueniat, in eo licèt mortem cum minis intentatam habeat, nihilominùs obedientiam seruari cõuenire. Sin contra aliquid præter mandatum est, aut aliqua ex parte mandato aduersatur, id licèt Angelus de cælo, aut de Apostolis aliquis imperet, licèt vitã promittat, aut mortẽ minetur, nullo pacto admittendũ esse: cùm Apostolus dixerit: Licet nos ipsi, aut Angelus de cælo euãgelizet vobis præter id, quod euãgelizauimus vobis, anathema sit.* Gal. 1. 8. Bern. de præcepto. Verùm, quia aliquando certum esse potest subdito mandatum aliquod pugnare cũ lege diuina, aliquando incertum, cum distinctione respondet B. BERNARD. *Quicquid*, inquiens, *vice Dei præcipit homo, quod nõ sit tamen certum displicere Deo, haud secus omninò accipiẽdum est, quàm si præcipiat Deus.* Et infrà: *Ipsum quẽ pro Deo habemus, tanquàm Deum, in his quæ apertè non sunt contra Deum, audire debemus.* Vnde sequitur, quoties certum est displicere Deo mandatum superioris, non esse obediendum, quia *Deo*, iuxta dictũ B. Petri, *magis obedire oportet, quàm hominibus*: quoties autem dubiũ & incertum manet, esse obtemperandum, quia vt dixit superiùs B. Hieronymus, *subditi est obedire, non iudicare*, maximè de dubiis. Et B. Bernardus in sermone de subiectione nostræ voluntatis: *Si quis facere cogitat, vnde mandatũ certum non habet, si voluntatem suam suspensam tenuerit, donec Prælatum interroget, & ab eo quærat Domini voluntatem, cui vice ipsius obedit, non turbabitur quicquid ei præcipiatur.* Et loco antè citato: *Sed homines, inquis, facilè falli in Dei*

Act. 5. 29. Hier. ep. Bern.

De præc. & disp. voluntate de rebus dubiis percipienda, & in præcipiẽda fallere possunt. Sed enim, quid hoc refert tua, qui conscius non es, præsertim cùm teneas de Scripturis, quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exore eius requi-

Mal. 2. 7. runt, quia Angelus Domini exercituum est. Requirunt (dixerim) legem: non quam aut authentica vlla scriptura tradiderit, vel ratio manifesta probauerit: de huiusmodi quippe nec præceptor expectandus, nec prohibitor auscultandus est; sed quod vtrumlatere, aut obscurum esse cognoscitur, vt in dubium venire possit, vtrùmnam Deus sic aut aliter fortè velit, si non de labiis custodientibus scientiam, & ex ore Angeli Domini exercituum certum red-

Sulp. dial. 1. datur. Quòd si inueniantur exempla quorundam, qui etiam mandatis cum diuina lege pugnantibus ardore quodam obtemperandi in omnibus paruerunt, ea suspicienda magis, quàm imitanda sunt, & peculiaris instinctus diuini nomine excusanda, vt est illius tyronis apud SEVERVM Sulpitium, qui ab Abbate iussus ingredi clibanum multo igne ad coquendos panes succensum, mox in eum insilit, & illæsus more Hebræorum puerorum ex eodem egressus est: *Sed quid mirum*, inquit Sulpitius, *si tum Christe, tyronem ignis ille non attigit, vt nec Abbatem pigeret duramandasse, nec discipulũ pœniteret imperio paruisse, quo eo die quo aduenerat perfectus inuentus est merito felix, meritò gloriosus, probatus obedientia, glorificatus*

Cass li. 4. c. 27. & 28. passione? Deinde Abbatis Mutij apud CASSIANVM, qui ex mandato sui senioris proprium filium octennem in profluentem abiicere voluit: *Cuius fides & deuotio*, inquit ille, *in tantum Deo fuit accepta, vt diuino statim testimonio comprobata sit. Reuelatum nàmq; est continuò seniori, hac eum obedientia Abrahæ Patriarchæ opus impleuisse.* NEQVE fabulosa tibi videri debent hæc exempla, cùm similia extent apud Ethnicos,

SCIPIO siquidem maior, teste Plutarcho, aliquando in Sicilia milites suos ostendens dixit: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero. Cuius obedientiæ reipsa præstitæ exemplum commemorat Baptista Fulgosius. Assassinorum, inquit, in Syria princeps: Vetus dictus, præsente Henrico Campaniæ Comite, qui ad eum Legatus venerat, vt quanta subditorum suorum esset obedientia ostenderet monstratis in altæ turris summitate aliquot hominibus, vnum nominatim euocauit, qui nulla mora facta in ipsorum conspectu se demisit, casúque obtritus vitam finiuit. Et cùm alios etiam vocare vellet, Comitis precibus vix retentus fuit. *Plut. in Rō. apoht.* *Fulg. lib. 1. cap. 1.*

VIDE verbo, *Ambitio*, *Amor sui*, *Immortificatio passionum*, *Iudicium proprium*, *Murmuratio*, *Præsumptio*, *Superbia*, *Voluntas propria*.

INVIDIA.

Remedia contra Inuidiam.

I. REMED. Considera quid Spiritus sanctus in diuinis literis contra inuidiam pronunciet. Primò enim prohibet illam, & inter grauia peccata numerat. Christus enim inuidenti dixit: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Et Apostolus: *Cùm sit inter vos zelus, & contentio, nónne carnales estis?* Et, *Non in contentione, & æmulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum.* Et, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.* Et ibidem numerat inuidiam inter opera carnis à regno cœlorum excludentia. Et B. Iacobus: *Vbi zelus, & contentio, ibi constantia, & omne opus* *Matth. 20 11.* *1. Cor. 3. 3.* *Rom. 13. 13.* *Gal. 5. 26.* *Iac. 3. 16.*

pranum. 2. docet eam noxiam esse inuido & aliis: Iob. 5. 2. *Parvulum*, inquit Iob, *occidit invidia.* Et Salomon: Prov. 14. 30. *Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia.* Et Ecclesiasticus: *Qui filia invidet, nihil illo nequius, & hæc reddita est malitiæ illius.* Et sapiens: *Invidia diaboli* Eccli. 14. 6. *mors introuit in orbem terrarum.* Et B. Ioannes: *Propter* Sap. 2. 24. *quid Cain occidit Abel? quia opera eius erant maligna,* 1. Ioan. 3. *fratris autem eius iusta,* 3. tradit eam apud Deum non 12. esse impunitam. Vnde Salomon: *Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.* Et, *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius non exultet cor* Prov. 17. 5 *tuum, ne forte videat Dominus, & displiceat ei, & au-* C. 24. 17. *ferat ab eo iram suam.* Et, *Vir, qui festinat ditari, & aliis* C. 28. 22. *inuidet, ignorat quod egestas superueniet ei.* Et Sapiens: Sap. 6. 15. *Neq; cum inuidia tabescente uer habebo, quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ.*

II. REMED. Considera SS. Patrum testimonia. S. CYPRIANVS: *Nihil magis Christiano cauendum, nihil cautius prouidendū, quàm nequis inuidia & liuore capiatur, ne quis dum zelo in fratris odia conuertitur, gladio suo nescius ipse perimatur.* Et infrà: *Inuidiæ radix est malorum omnium, fons cladium, seminarium de-* Cap. serm. de zelo & liuore. Lect. hom. 11. *lictorum.* S. BASILIVS: *Inuidia est interitus vitæ, pestis naturæ, aduersa omnibus bonis ex Deo venientibus, deinimum ipsi Deo contraria.* Et infrà: *Fugiamus, intolerabile malum. Serpentis id est præceptū, diaboli inuentum, inimici fatio, punitionis arrhabo, pietatis impedimentū, via ad gehennam, regni calorum priuatio: Nam & ipso fatentur ore hoc vitium inuidi: Aspectus illis est aridus & obscurus, gena subtristi, supercilii demissū, anima ipso morbo fœda, prouidentia destituta.* B. GREG. NYSS. *Inuidia malorum princeps, mortis mater, prima peccati iactura,* Nyssen. in Vita Moys. *victoriæ radix, doloris initiū, calamitatis parēs, inobediētiæ causa, ignominiæ principiū, mortifer stimulus, mucro*

vecõditus, naturæ morbus, bilis venenosa, rabes ſpõtè adhibita, telũ amarũ, figens animã clauus, ſtãma cordis, inteſtinorum ignis. Hãc qui habet, nõ ſuis malis, ſed alienis bonis inſælix eſt. Miſus ſimilis, quos cadaueribus paſci, & pretioſo unguento emori aiunt. HIER. Inuidia alienã felicitate torquetur, & in duplicem ſcinditur paſſionẽ, cùm aut ipſe eſt aliquid in eo, in quo aliũ eſſe nõ vult: aut aliũ eſſe vidēs meliorem, dolet ſe ea nõ eſſe conſimilẽ. Pulchrè quidã de inuidia luſit, dicēs: Inſtar inuidia nihil eſt, quæ protinus ipſum auctorem rodit, diſcruciatq; animũ. IO. CHRYS. Inuidi peiores ſunt feris, dæmonibus autẽ pares, & forsè deteriores: nam feræ eſcæ indigẽtes, vel à nobis irritatæ aduerſus nos armãtur: inuidi verò etiã benefitiis allecti bene meritos maleficiis proſecuti ſũt. Dæmones quoque, licèt cõtra nos bellũ exerceãt impacatum, cõſortibus tamen generis non inſidiãtur. Vnde Iudæis Chriſtus os occluſit, cùm eũ in Beelzebub eiicere dæmonia calumniarẽtur, Inuidi verò neq; naturæ communionẽ reuerẽti ſunt, neque ſibi pepercerunt. Et paulò pòſt: Omne venia caret hoc peccatum, nam fornicator quidem concupiſcentiam præſtare poteſt, furpauperiem, homicida furorem. Tu verò quam dices cauſam, quo nullam penitus, niſi tantùm intenſam nequitiam, &c. Hoc vitium & fornicatione peius eſt, & adulterio. Hoc enim in operato tũtum ſiſtit, inuidiæ verò vis totam ſubuertit Eccleſiam, & toti nocet terrarum orbi. Hæc homicidij mater eſt, ſtatq; fratrẽ Cain occidit, ſic Iacob Eſau, ſta Ioſeph fratres, ſta cunctos homines diabolus. AVGVSTINVS de Geneſi ad literam: Cùm ſuperbia ſit amor excellentiæ propriæ, inuidia verò ſit odium fœlicitatis alienæ, quid inde naſcatur ſatis in promptu eſt. Amando enim quiſque excellentiam ſuã, vel paribus inuidet, quòd ea cõsequantur; vel inferioribus, ne ſibi cõæquentur; vel ſuperioribꝰ, quòd eis non cõæquentur. B. PROSPER libro tertio de vita

Hier. in 5. ad Gal.

Chr. hom. 44. ad pop. Ant.

Matth. 12 26.

Gen. 4. 27. & 37.

Auguſt. l. 11. c. 14.

Proſp. c. 9.

contemplatiua: *Inuidi de bonorum malis gaudent, de profectibus lugent, de inimicitijs gratuitis ardẽt, deprehẽdi pectoris sui malitiam timent, semper amari, nunquàm certi, amici diaboli, inimici etiam sui, omnibus odiosi, ad gaudenda anxij, ad plagẽda læti, vtrobiq; peruersi. Inter amicos discordias seminant, discordantes ad tempus, si possunt, in dissensione confirmant. Opinionẽ bonorũ mendaciis decolorant, in spiritualibus carnalia laudãt, vt spiritualia bona eis deesse persuadeant. Amicitias simulant, vt eos, qui se incautè sibi commiserũt, qua possunt arte de-*

Greg. cap. 34. *cipiant, &c.* GREG. 5. Moral. *Quamuis per omne vitiũ, quod perpetratur, humano cordi antiqui hostis virus infunditur, in hac tamen nequitia tota sua viscera serpens concutit, & imprimendæ malitiæ pestẽ mouet. De quo nimirum scriptum est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum: Nam cùm denuclũ cor liuoris putredo cor-*

Sap. 2. 24. *ruperit, ipsa quòq; exteriora indicãt, quàm grauiter animũ vesania instigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigescunt: sit in cogitatione rabies, in dentibus stridor, cumq; in lacebris cordis crescens absconditur odium, dolore caco terebrat conscientiam vulnus inclusum, &c.*

III. REMED. Considera, vt inter morbos corporales quidam sunt incurabiles, ita inter spirituales morbum inuidiæ quasi esse incurabilem, atque idcirco diligentior sis in quærendo efficaci contra eum antidoto. Incurabilem quasi esse notarunt

Cypr. de zelo & liuore. plurimi Patres. CYPRIANVS: *Facilior cura est, vbi plaga perspicua, & citò ad sanitatem medela subuenimente perducitur vulnus, quod videtur. Zeli vulnera obstructi sunt & occulta, nec remediũ curam medentis admittũt, qui se intra conscientiæ lacebras caco dolore clausorum.* Et infrà: *Calamitas sine remedio est odisse felicem.*

Reg. hom. 11. BASILIVS: *Inuidus rogatus vt morbum suum manife-*

stet, se accusare omnino vereatur, morbi in imo cordis re-
cessu rodentis atq; absumentis viscera retinens. Itaque nec
medicum, nec medicina ad eum fugandum aptam inuenire
potest, quanquàm curandorum ægrorum tot referti sint li-
bri. CHRYSOST. ad populũ Antioch. *Tam insanabilis*
est iste morbus, vt & innumeris medicamimbus superpo-
sitis propriam scaturiat tabem. B. PROSPER de vita
contemplatiua: *Inuidiosum facit excellentia meriti, in-*
uidum pœna peccati: nec ei ab homine potest remedium
adhiberi, cuius est vulnus occultum. CASSIANVS:
Sciendum sanè est inuidiæ morbum difficilius ad me-
delam, quàm cetera vitia peruenire. Nam eum quem semel
venenis suis pestis corruperit, penè dixerim carere remedio.
Et pòst: *Vsq; adeò incurabilis est ista pernicies, vt blan-*
dimẽtijs exasperetur, insletur obsequijs, muneribus irrite-
tur, quia, vt Salomon ait: Nihil sustinet zelus. Quantò
enim amplius alius aut humilitatis subiectione, aut patiẽ-
tiæ virtute, aut munificentiæ laude profecerit: tantò ille
maioribus inuidię stimulis incitatur, qui non nisi ruinam,
aut mortem eius cui inuidet concupiscit.

Chry. hom. 33.

Prosp. lib. 3. c. 5.

Cass. coll. 18. c. 17.

Prou. 6. 35.

IV. REMED. Considera, quàm multa mala
oriantur ex inuidia. Ea describit B. CYPRIANVS:
Non est, inquiẽs, *quòd aliquis existimet malũ istud vna*
specie contineri, aut brevibus terminis, & angusto fine cõ-
cludi: Latè patet zeli multiplex & fœcunda pernicies,
radix est omnium malorũ, &c. Inde odiũ surgit, animositas
inde procedit, anarritiam zelus inflammat, dum quis non
potest suo esse contentus, videns alterũ ditiorẽ. Ambi-
tionẽ zelus excitat, Dei timor spernitur, magisterijs Christi
negligitur, iudicij dies nõ prouidetur. Inflat superbia, exa-
cerbat sæuitia, perfidia præuaricatur, impatientia cõcutit:
furit discordia, sæuit feruescit. Nec se potest tam cohibere,
nec regere, qui factus est potestatis alienæ. Hinc dominica
vinculũ pacis rumpitur, hinc charitas fraterna violatur,

Cyp. loco cit.

hinc adulteratur veritas, unitas scinditur, ad hæreses atque schismata prosilitur, dum obtrectatur facere dotib⁹, dū

Chr. hom. 44. ad p. Ant. *Episcopis invidetur, &c.* multa & CHRYS. *Grave quid invidia, grave & simulatione plenum. Hoc mundū innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litibus plena sunt tribunalia, ex hoc pecuniarum amor, ambitio, & inanis gloria, hinc urbes obsidentur, & mare piratas habet, hinc per orbem cædes, hinc genus nostrū dissipatum est. Quodcunq; malum videris ex hac radice productur. Iam enim & in Ecclesias debacchata est, & prius innumera parauit mala. Hoc auaritiam parit, vitium omnia cōfundens, & in-*

Greg. c. 17. *stitiam corrumpens.* S. GREG. lib. 31. Moral. hos numerat inuidiæ effectus: *Odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio autē in prosperis.*

Basil. loco cit.

V. REMED. Considera, quo plus ab hoc morbo abhorreas, quàm tetris bestiis hoc vitium SS. Patres comparent. S. BASILIVS confert cum viperis: *Sicut enim*, inquit, *viperas dicunt abrupto ventre matris nasci, sic inuidia concipientē se animam corrodit, & tabescit.* Idem Augustinus. Deinde cum vul-

Augustin. serm. 83. de Temp. turibus & muscis: *Sicut enim vultures pratis amœnis & odoratis desertis ad tabida & faculenta loca ferūtur: muscæ quoque, prætermissis salubribus membris ad ulcera properant: sic inuidi neglecto vitæ splendore & rebus magnificè gestis, errata tantùm obseruant & diuulgāt.* Et supra: *Quam bestiā morum immanitate non superant? Canes nāmq; educatione māsuefiunt, leones obsequio tractabiles fiunt, inuidi tantùm officio agrestiores euadunt:*

Chry. hom. 41. in Matth. CHRYSOSTOMVS verò cum scarabæis, & canibus rabidis, & suibus: *Quemadmodum sues*, inquit, *lutosa immunditia, & dæmones nostris damnis lætantur, sic inuidi calamitate proximorum exultant, alienas iacturas suos quæstus existimant. Nónne igitur tales homines lapidibus petēdi? nónne omni cruciatu torquendi? Non aliter*

profectò quàm rabidi canes, dæmoníque atroces furiæ. Nam velut scarabæi alieno sterc̃ore, sic inuidi aduersa aliorum fortuna nutriuntur. Inuidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immanissimum connertit. Imò alibi, vt diximus, facit inuidos pares feris & dæmonibus, imò deteriores.

Hom. 44. ad pop. Antioch.

VI. REMED. Considera primam huius vitij originem: *Facilius enim malum*, inquit B. CYPR. *tam perniciosum à nobis vitabitur, si eiusdem origo & magnitudo noscatur. Hinc diabolus*, addit, *inter initia statim mundi, & periit primus, & perdidit. Ille Angelica maiestate subnixus, ille Deo acceptus & carus, postquàm hominem ad imaginem Dei factum conspexit, in zelum maleuolo liuore prorupit, non priùs alterum deijciens infinctu zeli, quàm ipse zelo antè diectus, captiuus anteq̃àm capiens, perditus anteq̃àm perdens, dum stimulante liuore hominigratiam datæ immortalitatis eripit, ipse quoq; id quod prius fuerat amisit. Hinc noua fraternitatis prima odia, hinc parricidia cœperunt.* BASILIVS in aliquot Scripturæ locos: *Ad maiorem mali inuidiæ custodiam, hoc addimus, ipsum esse proprium diaboli vitium. Non enim diabolus statim creatus est diabolus, sed cùm Angelicâ potestatem accepisset, in dæmonis naturam conuersus est: & à Dei familiaritate alienatus, postquàm vidit hominem, parum quidem animal, supra omnes creaturas honoratum, cùm esset antiquior homine, hunc eis bonorem inuidit: maximè cùm videret eum à Deo tanquàm delicias in paradiso collocatum, & Angelos ei adhibitos pædagogos, & Deum cum eo conuersantem.* Ceteri quoque Patres vocant *vitium diaboli*, vt Augustinus in Epistola ad Vincentium, & *diabolsfiliam*, vt Chrysostomus.

Aug. ep. 48 Chr. hom. 44. ad pop.

VII. REMED. est humilitas, inuidia enim comes est superbiæ: *Quoniam superbia comes est*

Aug. in Psal. 18. Prosp. 3. de Vita cont. cap. 9. Greg. 18. Mor. cap. 20. & 31. cap. 31. Prof. lib. cit. cap. 3. Cyp. libr. cit.

invidentia, inquit AVGVSTINVS, *fieri non potest, vt superbus non inuideat.* Alij faciunt superbiæ filiam: *Quæ in tantum*, vt habet PROSPER, *de superbiæ fonte manauit, vt diabolus, qui per superbiam periit, hominem primum statim, successus inuidiæ felle, perdiderit.* GREG. addit, semper eam soleræ nasci ex superbia. Quare nullo antidoto efficaciùs tollitur inuidia, quàm quo superbia. Superbia enim cedit humilitatis imperio, vt idem affirmat Prosper. Hoc remedio Christus sanauit inuidiam exortam inter suos discipulos, vt obseruauit B. CYPR. *Hunc periculo*, inquiens, *consulens Dominus, ne quis zelo fratris in laqueum Zabuli incurreret, cùm eum discipuli interrogassent, quis inter illos maior esset: Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus. Amputauit omnem æmulationem responso suo, omnem causam & materiam mordacis inuidiæ eruit & abscidit. Exaltationis apud nos non potest esse contentio, de humilitate ad summa crescimus.* Et B. HIERONYMVS: *Vt doceamur in Sanctos quoque cadere posse inuidiam, & soli Deo puram clementiam deuelinqui, filiorum Zebedæi consideremus exemplum, pro quibus cùm mater mota pietatis affectu nimis grandia postulasset, reliqui decem discipuli indignati sunt. Et Iesus adducans eos dixit: Quicunque inter vos voluerit esse primus, sit vester seruus: quoniam filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.*

Matth. 20. 26. Hier. ep. 146. ad Damas. Matth. 20. 26.

VIII. REMED. fraterna charitas, quod sedulò quoque inculcat libro sæpè citato (quem B. Hieronymus alicubi appellat *valdè optimum*) CYPRIANVS dicens: *Quid inter salutaria monita & præcepta cœlestia custodienda seruandáque magis mandauit discipulis Dominus, quàm vt eadem dilectione, qua discipulos ipse dilexit, nos quoque inuicem diligamus?*

Cypr. libr. cit. Hier. in c. 5. ad Gal. Joan. 13. & 15.

Quomodo

Quomodo autem vel pacem Domini vel charitatem tenet, qui intercedēte zelo, nec pacificus poteſt eſſe, nec charus? Idcò & Apoſtolus Paulus cùm pacis & charitatis merita depromeret, adiecit, & dixit: Charitas magnanima eſt, charitas benigna eſt, charitas non zelat: docens ſcilicet & oſtendens poſſe charitatem tenere, quiſquis magnanimus, & benignus, & à zelo & liuore alienus eſt. Et CHRYSOST. ad pop. Ant. *Fugiamus inuidiæ peſtem: Non enim licet euadere ignem diabolo paratum ab hoc malo non liberatos. Liberabimur autem, ſi cogitemus, quomodo Chriſtus & nos dilexit, & alterutrū amare præcepit: At quomodo nos dilexit? Pretioſum ſanguinem dedit pro nobis, qui eramus inimici, & modò peccaueramus: hoc etiam fac pro fratre. Nam propterea dicit: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, ſicut ego dilexi vos: imò verò nec ita menſuram ſtatuit. Nam ipſe pro inimicis hoc fecit, at non vis tuum pro fratre ſanguinem effundere: Quid igitur illius ſanguinem ſundis ex oppoſito mandatum impugnans?*

1. Cor. 13. 4.

Chry. hom 33.

Ioan. 13. 34.

IX. REMED. Rerum humanarum, hoc eſt, opum, honorum, & voluptatum contemptus. Eſt S. BASILII: *Quid faciendum, inquientis, vt hac peſte affecti facilè liberemur? Si nihil rerum humanarum magni æſtimemus: non enim in rebus fluxis bonum conſtituimus, ſed ad æternorum bonorum participationem vocati ſumus: Opes, honores, voluptates, eloquentia, inſtrumenta ſunt virtutis rectè vtentibus, nihil per ſe verè felicitatis habentia: Qui ergo ita fuerit animatus, vt nihil vſquam humanum admiretur, huic proculdubiò inuidia dominari non poterit.*

Baſ. li. 2. de

X. REMED. Amor æternæ beatitudinis. Eſt B. GREGORII libro quinto Moralium: *Qui, inquit, linoris peſte plenè carere deſiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredū numerus non anguſtat, qua*

Greg. c. 34

& omnibus vna est, & singulis tota: quæ tãtò largior esse ostenditur, quantò ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Imminutio ergo liuoris est affectus surgẽs interne dulcedinis, & plena moderatus amor æternitatis. Nã cùm mens ab eius rei appetitu retrahitur, quæ accipientium numero partitur, tantò magis proximum diligit, quantò minùs ex profectu illius sua dãna pertimescit.

XI. REMED. Considera exempla eorum qui per inuidiam perierunt, vel certè ob illam malè audierunt. Præcipua perstringit B. CYPRIANVS his verbis: *Quale malum est, quo Angelus cecidit, quo circumueniri, & subuerti alta illa & præclara sublimitas potuit, quo deceptus est, qui decipit? Exinde inuidia grassatur in terris, sicut scriptum est, Inuidia Zabuli mors introiuit in orbem terrarum, imitatur ergo illum, qui sunt ex parte eius. Hinc nouæ fraternitatis odia, dum Abel iustum Cain zelat iniustus, dum bonum malus inuidia & liuore persequitur. Iniustè oppressus est, qui iustissimus primus ostenderat: occisus est impiè, qui moriens nõ repugnabat. Et quòd Esau fratri suo Iacob inimicus extitit, zelus fuit. Nam quia ille benedictionẽ patris acceperat, hic in odium persecutionis facibus liuoris exarsit. Et quòd Ioseph fratres sui vendiderunt, causa vendendi de æmulatione descendit, postquam id quod sibi in visionibus prosperum fuerat ostensum simpliciter, vt frater fratribus exposuit, in inuidiam maleuolus animus erupit. Saul quoq; rex vt Dauid odisset, vt persecutionibus sæpè repetitis innocentem, misericordiam, mitem, lenitate patientem necare cuperet, quid aliud, quàm zelo stimulus prouocauit? quia Goliath interfecto, & opere ac dignatione diuina tanto hoste deleto populus admirans in laudes Dauid prædicationis suffragio prosiliit. Saul simultatis atq; infectationis furias de liuore concepit. Et ne longum faciam, peruenitis simul populi ad tendamus interitum. Iudæi vbique*

Cyp. l. cit.

Sup. 2. 24.

Gen. 4. 8.

Gen. 27. 41.

Gen. 37. 28.

1. Reg. 18. 21.

inde perierunt, dum Christo malunt inuidere, quàm credere? obtrectantes magnalibus quæ ille faciebat, zelo exæcante decepti sunt, nec ad diuina noscenda cordis oculos aperire potuerunt. Quæ nos considerantes, fratres charissimi, contra tantam mali pernicem vigilanter & fortiter dicata Deo & vegetata pectora nostra muniamus. Aliorum mors proficiat ad nostram salutem, imprudentium pœna prouidentibus confert sanitatem.

ANTIDOTVM.

Pro inuidioso.

INTER *inuidum & inuidiosum, auctore* B. HIERONYMO lib. 3. Commentariorum in Epistolam ad Galatas, *hoc interest, quòd inuidet feliciori inuidet, inuidiosus autem is est, qui ab alio patitur inuidiam.* Illud vitij, hoc virtutis nomen est. Inuidus enim in inuidioso non inuidet, nisi bonum, felicitatem, virtutem: *Prosperitatē*, inquit Ambrosius, *citò sequitur inuidia.* Et HIERONYMVS ad Eustochium: *Super virtutes sequitur inuidia feriúntque summos fulgura mōtes. Nemo siquidem*, vt bene dixit Augustinus, *inuidet misero.* ANTIDOTVM ergo pro inuidioso suppeditat duplex B. HIERONYMVS in Epitaphio S. Paulæ Romanæ: alterum suo, alterum B. Paulæ nomine in hæc verba: *Ego aiebam liuori esse cedendum, & dandum insaniæ locum, quod feciſſet Iacob in fratre suo Esau, & Dauid in pertinacissimo inimicorum Saul: quorum alter in Mesopotamiā fugerit, alter se Allophyllis tradiderit, malens hostibus, quàm inuidis subiacere. A illa respondebat: Iustè hæc diceres, si diabolus cūtra seruos Dei & ancillas nō vbiq; pugnaret, & ad omnia iota fugientes non prægederet, si non sanctorū locorum amore retineret, & Bethleem*

Hier. in c. 5.

Amb. lib. 1. de Abraham. c. 7.

Hier. ep. 27.

Aug. in Psal. 44.

Hier. ibid.

1. Rem fuga Gen. 28. 5.

1. Reg. 27. 2.

2. patientia & humilitas.

meam in alia reperire posſem parte terræ. Cur enim non patientiâ liuorem ſuperem? cur non humilitate frangam ſuperbiam, & percutienti maxillam offeram alteram, dicente Apoſtolo Paulo: Vincite in bono malum? Nónne Apoſtoli gloriabantur quòd pro Domino ſint paſſi cõtumeliâ? Nonne ipſe Saluator humiliauit ſe, formã ſerui accipiens, & factus eſt obediens patri vſque ad mortem, & mortem crucis, vt nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certaſſet, & victiſſet in prælio, nõ accepiſſet coronam iuſtitiæ, &c. Et poſt multa: His & talibus teſtimoniis quaſi armatura Dei, & aduerſus omnia quidem vitia, ſed præcipuè inſtruebat ſe contra inuidiam ſæuientem, & patiendo iniurias furorem rabidi pectoris mitigabat. Denique vſq; ad diem mortis, & huius patientia, & aliorum zelus omnibus patuit: qui ſuum vodit auctorem, & dum æmulum lædere mtitur, in ſemetipſum proprio furore bacchatur.

Rom.12.17. Act. 5. 41. Phil.2.8.

VIDE verba, Amor ſui, Auaritia, Immortificatio paſſionum, Superbia, Triſtitia.

IRA.

Remedia contra Iram.

Iob.5.2. Iob.18.4. Prou.15. 18. Prou. 27. 3. 4. Eccli. 27. 33. & 30. 26. Matth. 5. 22. Iac.1.20.

I. REMED. Conſidera ſententias diuinæ Scripturæ, quæ damnãt illã tanquàm valdè noxiã animæ & corpori. Nam Iob ait: Verè ſtultũ interficit iracundia. Et, Qui perdis animã tuã in furore tuo. Et Salomon: Vir iracundus prouocat rixas, & qui patiẽs eſt, mitigat ſuſcitatas. Et, Graue eſt ſaxũ, & onerоſa arena; ſed ira ſtulti vtroq; grauior. Et, Ira nõ habet miſericordiã. Et Eccl. Ira & furor, vtraq; execrabilia ſunt. Et, zelus & iracundia minuunt dies, & ante tẽpus ſenectutẽ adducũt cogitatus. Et Chriſtus apud Matth. Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Et B. Iacobus: Ira viri iuſtitiã Dei

non operatur. 2. dehortatur abira. Nam Iob ait: *Non te superet ira, vt aliquem opprimas.* Et Salomon: *Noli esse amicus homini iracũdo, neq; ambules cũ viro furioso.* Et Ecclesiastes: *Ne sis velox ad irascendũ, quia ira in sinu stulti requiescit.* Et, *Auser irã à corde tuo.* Et B. Paulus: *Non vosmetipsos defendẽtes, sed date locum iræ.* Et, *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia.* Et, *irascimini, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite dare locum diabolo.* Et Iacobus: *Sit omnis homo tardus ad iram.* 3. commendat mansuetudinem: *Mansueti*, inquit Dauid, *hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.* Et Salomon: *Mansuetis* (Deus) *dabit gratiam.* Et Christus: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Et, *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Et Apostolus: *Omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.*

Iob. 36. .8. *Prou.* 22. 24. *Eccl.* 7 10. & 11. 10. *Rom.* 12. 19. *Ephe.* 4. 11. *Ibid.* 26. *Iac.* 1. 19. *Psal.* 36. 11. *Prou.* 3. 34. *Matth.* 11. 29. *Tit.* 3. 2.

II. REMED. Considera dicta SS. Patrum. S. GREG. Nazianzenus in deploratione calamitatum animæ suæ: *Ira*, inquit, *si vehementiùs inflammetur, hominem de mentis gradu deijcit, atque exturbat: quòd si in apertam iram non prorumpit, versutam certè ac subdolam cogitationem in imo pectore occultat, atque interim molles & suaues ore sermones fundit.* S. BASILIVS in Homilia de Ira: *Sicut discrepantia nomina sunt Indignationis & Iræ, sic diuersa eorũdem significatio est. Indignatio enim est stimulus quidam brevis ac subitus, acutúsq; passionis vapor. Ira verò permanẽs ac diuturna tristitia, & veluti libido quædã se vindicãdi. Animaduerte itaq;, quòd vtroq; affectu homines delinquãt, vel furore subito contra irritãtes commoti, vel per dolos eos à quibus patiuntur iniuriam, circumueniẽtes, quæ ambo nobis omninò cauenda.* Et rursus: *Dolus, & suspicio, & infidelitas, & malignitas, & insidiæ, & audacia, & omnia his*

Nazianz. *Bas. hom.* 11. *Aug. lib.* 4. *de ciu.* *Dei c.* 16.

similia huius vitij germina sunt, atque appendices. Ira que, fratres amantissimi, ne obsecro, tantum malum nobis inducamus, animæ morbum, rationis tenebras, à Deo alienationem, obliuionem familiaritatis, principium bellorum, plenitudinem calamitatum, dæmonem pessimum nostris animis innatum, incolam impudentem, nostra interiora possidentem, & sancti Spiritus iter ad nos impedientem. Vbi enim immunditiæ sunt, contentiones, indignationes, fœtę, nostris animis perpetuos gignętes tumultus, ibi Spiritus mansuetudinis non requiescit. S. AMBROSIVS

Amb. prec. 2.

in precatione ad Missam: *Ira inuidiam sequitur, qua inter cetera vitia nihil asperius, nihil inuenitur amari: quæ dum vltra modum efferbuerit, atrociter mentẽ exulcerat, sensum hebetat, linguam immutat, oculos obumbrat, totumque corpus perturbat. Hinc protinũ rixæ, contumeliæ, clamor, indignatio, tumor mentis, & blasphemiæ*

In Psal. 36.

suscitantur. Et in Psalmos: *Ira grauis passio est: plerumque accidit inuitum, & volentem mutuis vindicare in furorem rapit, vt perimat quem putauerit coërcendum. Commotus, gladio sæpè transfuerberat innocentem. Amicos & fratres per indignationem plurimi peremerunt.*

Prou. 15. 10. Ideò Sapiens dicit: Irapercutit etiam sapientes. Et Dauid sapientem monet: Desine abira, & relinque indignationem. Relinque eam, finem impone, ne te in peccatum trahat. Hoc est, quod suprà dixit: Irascimini, & nolite peccare. Nõ enim hortatur vt irascaris, sed ad tẽpus cedit affectui. Dat tamen medicamentum, ne diutius vis vlceris serpat. Medicus non statim adhibet medicamenta languenti. Et in Epistola ad Vercellensem Ecclesiam: *Esto, sit naturæ irasci, aut plerumque causæ, hominis est tamen temperare iracundiam, non leonino raptari furore, non assuescere clamori, non serere, nec acerbare familiare iurgium. Scriptum est enim: Vir iracundus effodit peccatum.* S. CHRYSOSTOMVS ad populum Antioch. *Nihil iracundo homine infuauius, nihil*

Psal. 36. 8.

Psal. 4. 5.

In epist. 82. Isa. 1. 10.

Prou. 15. 18.

Chr. hom. 19.

rauius, nihil infestius, turpius nihil, sicut cõtra nihil nescio irasci iucundius. Feræ potiùs quàm iracundo homini cohabitandum est. Nã illa, cùm semel mansuefactæ fuerit, suam seruat legem: hunc autem quoties mitigaueris, rursum efferatur. Et infrà: *Noui multos ex ira morbos incurrisse: multi oculos amiserunt. Frequenter ex ira verbũ aliquis emisit, ad cuius remediũ totius indiget vitæ. Ignis est vehemens ira, omnia deuorans, nam & corpus perdit, & animam corrumpit.* Et iterum: *Est & alia furoris* Id. hom. 30. *species difficilior, cùm nec iram dimittere sustinẽt, sed proprium malum apud se nutriunt, mali memoriam quasi tortorem. Quantum esse putas tormentum homini præcordia percusso, quotidiè qualiter inimicum vlciscatur considerante? Quam verò tuis visceribus feram includis? Satius est viperam in corde tuo latere, quàm iram & rancorem.* HIERONYMVS in commentariis ad Galatas: *Ira, quæ iustitiam Dei non operatur, species est furoris. Inter iracundiam autem & iram hoc interest, quòd iracundus semper irascitur, iratus pro tempore concitatur. Et nescio quis possit regnum Dei possidere, cùm is qui irascitur, separetur à regno.* Et in Prouerbia: *Ianua vitiorum omnium iracundia est; qua clausa, virtutibus intrinsecus dabitur quies: aperta verò ad omne facinus armabitur animus.* Et Epistola ad Saluiam de viduitate seruanda: *Irasci hominis est, & iram non perficere Christiani.* S. AVGVSTINVS ad Nebridiũ: *Ira est, quantùm mea fert opinio, turbulentus appetitus auferẽdi ea, quæ facilitatem actionis impediunt. Itaque plerunque non hominibus tantùm, sed calamo irascimur inscribendo, cúmque collidimus atque frangimus: & aleatores tesseris, & pictores penicillo, & cuique instrumento quilibet, ex quo difficultatem se pati arbitratur. Hac autem assiduitate fel crescere etiam medici affirmant, cremento autem fellis rursus & facilè, ac propè nullis causis existentibus irascimur.*

Cass lib. 8. c. 10.

Hier. lib. 3. c. 5. & cap. 1. ad Titum.

Id. li. 3. c. 29.

Id. ep. 9. & ep. 8. ad Demetr.

Aug. ep. 115. & 4. de ciuit. c. 16.

Greg. lib. 2. reg c.51. Iac. 1.19. S. GREGORIVS ad Leontium exconsulem: *Ira quæ animum perturbat, quanta consideratione cauenda est, monstratur in Scripturis. De qua scriptum est: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. Hinc rursum scriptum est: Quis potest habitare cum homine, cuius spiritus facilis est ad irascendum? Hinc iterum dicitur: Noli esse cum homine iracundo, neque ambules cum viro furioso. Contra hanc in laude patientiæ dictum est: Melior est qui vincit iram, quàm qui capit ciuitatem magnam. Hinc Dauid personam in se infirmorum sumens, ait: Turbatus est præ ira oculus meus. Atque ex ipsa perturbatione quid sequatur adiunxit, dicens: Inueterauit inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cùm turbatus fuerit oculus cordis inter inimicos nostros ad vetustatē reducimur, quia inter malignos Spiritus ad vetustā hominis similitudinem reuocamur. Cùm igitur iram, quæ cor permouet, sacra eloquia tot testimoniis testentur, perpendamus qua intentione debeamus hoc vitium fugere.*

Prou. 18. 14. Prou. 22. 24. Psal. 30. 10.

VI. REMED. Firmiter in animo decerne, te temperaturum ab omni ira illicita, hoc est, quæ præueniat rationem. Est B. AMBROSII in libris officiorum: *Cauere debemus ne in perturbationes*, inquit, *prius incidamus, quàm animos nostros ratio componat. Examinat enim mentem plerunque aut ira, aut dolor, & improuiso percellit ictu. Ideò præuenire pulchrum est cogitatione, quæ voluendo mentem exerceat, ne repentinis excitetur commotionibus, sed iugo quodam rationis & habenis constricta mitescat.* Et B. GREG. in 5. Moral. *Solerter animus ante actionis suæ primordia cuncta debet aduersa meditari, vt semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid acciderit, prouidus superet, & quicquid non acceperit, lucrum putet.* Et in Epistola ad regem Visigo-

Amb. lib. 1. c. 21.

Greg. c. 33.

Lib. 7. c. 36.

thorum: *Curandum quoque est, ne ira subrepat. Ira quippe cùm etiam delinquentium culpas exequitur, non debet mẽti quasi domina præire, sed post rationis tergum velut ancilla famulari, vt ad faciem iussa veniat. Nam si semel mẽtem possidens cœperit, iustũ esse deputat etiã quod crudeliter facit. Hinc enim scriptũ est: Ira viri iustitiã Dei nõ operatur.* Vnde B. EPHR. in doctrina de perfectione monachi, suadet monacho, vt *optet potiùs invadi gladio, quã iracũdia corripi.* Et apud Cass. Abbas Pyamõ tradit *patientẽ pronũciari neminẽ posse, nisi eũ qui vniuersa quę sibi fuerint irrogata, absq; indignatione toleraverit.*

Iac. 1. 20.

Eph. 10. 2.

Cass. col. 18. c. 13.

IV. REMED. Iram, simulatq; in animo orta fuerit, compesce, secundùm illud Poëtæ: *Principijs obsta, serò medicina paratur.* Etsi enim *naturæ sit irasci*, inquit Ambr. *hominis tamen est temperare iram.* Vel vt suprà Hier. *Irasci hominis est, sed iram non perficere Christiani.* Hoc remedium tradit B. BAS. *Quomodo*, inquiens, *iræ incommoda fugiemus? Si eam nullo modo rationem occupare sinamus: si fortè animo obortа sit, eam quasi equum iugalem freno, ita ratione & consilio cohibeamus. Est enim pars animi irascibilis nobis ad multa virtutum opera necessaria.* Et AMB. *Si priùs occupatus fuerit animus ab indignatione, quàm consilio prospici ac prouideri poterit, ne occuparetur, meditare quomodo motum animi tui vincas, iracundiam temperes: Resiste iræ, si potes; cede, si non potes, quia scriptũ est: Date locum iræ.* Et pòst: *Ergò si præuenerit mentem tuã iracundia, non relinquas locum tuum. Locus tuus Sapientia est, locus tuus ratio est, locus tuus sedatio indignationis est. Non mediocre est mitigare iracundiam, non inferius, quàm omninò non commoueri.*

Amb. lib. 10. ep. 82.

Bas. hom. 11.

Amb. 1. offic. c. 21.

Ro. 12. 19.

V. REMED. Quòd si non statim iram compresseris, saltem caue diutius eam fouere & retinere. Hoc remedium est Apostoli, in Epistola ad Ephesios, dum ait: *Sol nõ occidat super iracundiã vestram. Nolite locum*

Eph. 4. 26.

Aug. ep. 100. dare diabolo. Et B. AVG. in Epistola ad **Profuturum**: *Subrepit autem dum nulli irascenti ira sua videtur iniusta: ita enim inueterascens ira fit odium, dum quasi iusti doloris admixta dulcedo diutius ea in vase dei inest, donec totum acescat, vasque corrumpat. Quapropter multò melius nec iustè cuiquā irascimur, quàm velut iustè irascēdo in alicuius odium ire occulta facilitate dilabimur: in recipiendis enim hospitibus ignotis iſta solemnia dicere, multò esse melius malum hominem perpeti, quàm forsitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauemus ne recipiatur malus. Sed in effectibus animi contrà est. Nam incomparabiliter salubrius est etiam iræ iustè pulsanti non aperire penetrale cordis, quàm admittere non facilè recessuram, & peruenturam de sinculo ad trabem. Audet quippe imprudenter etiam crescere cuius, quàm putatur. Non enim exubesit in tenebris, cùm super eam sol occiderit.* Cōsentit AMB. in Psalmos ita scribens: *Alius medicus dicit: Sol non occidat super iracundiam vestram: ne dum dum differs, veniat ille qui calefactum corporis somno excitare consueuit, & stimulet te, inserat tibi cogitationes, & in secreta pectoris tui immergat dicens: Vindicta iniuria tua. Virum te esse cognosce: fœminæ infirmitas est, nē capere vindictam. Ergo contemnere te debuit seruus? frater decipere? amicus illudere? &c. His stimulis plus accenditur, plus mouetur, vt compleatur quod scriptū est: Ira perdit etiam sapientes.* Idem B. HIER. in eadem Apostoli verba: *Nolite, ait Paulus, dare locum diabolo, qui tanquām leo rugiens, quærit aditū per quem possit irrumpere. Quomodo enim pater & filius stant ante ostiū, & pulsant: vt introeant, & cœnent cum eo, qui se receperit: sic & aduersarius semper in nos est paratus irrūpere, & cùm locum dederimus, ingreditur. Solet autē antequām veniat, quasdam sæcula præmittere, & præcursorē aduētus sui facere cogitationem. Hanc si nos in corde nostro susceptā nutrierimus intrinsecus, & creſcere fecerimus, cùm in nobis*

Amb. in Psal. 36. Eph. 4. 26.

Prou. 15. Hier. 2. comm. in ep. ad Eph. Eph. 4. 27.

prolem suã auctã amaturi videris, cripsse audebit intrare. Demq; in Iudæ Iscariot cor, primã recusã sagittã, vt traderet Saluatorẽ: quã si excepisset ille miserabilis nõ fouisset, nũquã post intinctũ panẽ in præpositæ intrasset in illum Satanas. Ioa. 13. 27.

Hoc antidoto ad literã vsus est Abbas Pesius, de quo Cassi. Apud senẽ Pesium, inquit, *in eremo vastissimã cõmorantem, cùm senex Ioannes magno cœnobio ac multitudini fratrum præpositus adueniisset, & ab eodem veluti antiquissimo sodale perquireret, quidnam per omnes quadraginta annos, quibus ab eodem separatus in solitudine minimè à fratribus interpellatus egisset: Nunquãm, ait, me sol reficientem vidit. Et ille, nec me, inquit, iratum.* Cassi. 5. institu. c. 27.

VI. REMED. Nihil statue vel decerne de vindicatione alicuius noxæ, nisi cùm ira deferbuerit: nihil enim æquè obscurat rationis vsum, ac pallio iracundiæ, secundùm B. Gregorium, congruenter illo dicto Pialmi: *Cõturbatus est in ira oculus meus.* Nec dissentitur Ethnici Philosophi: *Iratos*, inquit, Cicero in 4. Tusculana, *propriè dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente.* Huius remedij meminit HIER. Epistola ad Saluianum ita scribens: *Hoc est, quod aliis verbis Propheta significat, Turbatus sum, & non sum locutus. Et in eodẽ volumine, Irascimini, & nolite peccare. Et illud Architæ Tarentini, ad villicũ negligentẽ, Iam te verberibus enecassẽ, nisi iratus essem. Iracnim viri iustitiã Dei nõ operatur.* Itẽ AMB. li. 1. officiorũ: *Ferũt Gẽtiles, vt in manus omnia verbis extollere solent, Architæ Tarentini dictum Philosophi, quod ad villicũ suũ dixerit: O te infelicem, quàm te affligerem, nisi iratus essem! Sed etiam Dauid & armatam dexteram in indignatione cõpresserat. Et quantò plus est non re male dicere, quàm non vindicare?* Quod hi duo Patres Architæ, Seneca Platoni attribuit, qui à verberatione serui eadem de causa abstinuerit. Idem antidotum Leontio exconsuli præscripsit Gregorius magnus: *Quo-*

Greg. 5. Mor. c. 31. Ps. 30. 10. Hier. ep. 9. Psal. 4. 5. Lac. 1. 20. Amb. c. 21. 1. Reg. 25. 32. Sen. 3. de ira. c. 12. Greg. li. 8. reg. c. 5.

ties, inquiens, *ira animum inuadit, mentem edoma, vince teipsum. Differ tempus furoris, & cùm tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum sequi debet rationem animi, non præire, vt quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non lascina ante faciem prorumpat.* Qua de causa Ambrosius Mediolanensis Archiepiscopus quondam ab Imperatore Theodosio, cùm præcipiti ira sevltus esset contra Thessalonicenses, volui condi legem, vt si qui ob maleficium, Cæsaris edicto iuberentur occidi, id non nisi post trigesimum diem fieret: vt intereà temporis maturo sedatóque animo, ac rebus omnibus rationis libra perpensis, aut parcendum esse videretur, aut vindicandum. Et apud Ethnicos Athenodorus Philosophus, teste Plutarcho, ex aula Augusti discedens monimenti loco id ei ita postulanti reliquit documentum, vt ira inflammatus nihil antè statueret vel imperaret, quàm vigintiquinque alphabeti Græci literas pronunciasset. Quod documentum Cæsar tanti fecit, vt illum ab aula dimittere noluerit.

Ioan. Cofterius in Amb. vita.

Plut. in vita Augusti.

VII. REMED. Considera fœdos mòtus & gestus iracundorum, quos describit S. BASILIVS: *Scriptura*, inquit, *tibi dicit: Vir iracundus turpis est. Quomodo turpis est? quia humanam quasi figuram amittit, feræ speciem indutus. Considera parumper iratum. Furit, debacchatur, immutantur oculi, turbidi, sanguineique fiunt, cor accenditur, sanguis commouetur. Hunc videas vt aprum dentes acuentem, loqui sæpè incipientem, ac verba imperfecta relinquentem. O quàm malum cum tali commiscri, qui continuò lateat!* Et CHRYSOSTOMVS in Ioannem: *Videbis iratos non secus atque insanos turpiter in medium præcipites ferri. Cùm enim circa præcordia efferbuit ira, ignem emittit, tota inflatur facies, incõpo-*

Bas. hom. 21.

Chry. hom. 3.

ficè manus moueãtur, ridiculè prosiliũt pedes, vixã dirimere conantibus insultant, in eôsque nulla ab insanientibus differentia irruunt. Et GREGORIVS: *Iræ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se præcedit, facies igneſcit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoſcuntur noti. Lingua quidem clamorẽ format, sed sensus quid loquatur ignorat. In quo itaq; ille ab arreptis, longè est, qui actionis suæ conſcius non est?* Similia habet SENECA, & tandem concludit: *Qualem putas esse animum, cuius externa imago tam fœda est?* Et infrà, ait profuiſſe aſpicere ſpeculum ob deformitatem vultus. Et M. T. Cicero: *An*, inquit, *est quicquam similius insaniæ, quàm iracundia? quam bene Ennius insitum dixit insaniæ.*

Greg. 5. Mor. c. 31.

Sen. 2. de ira, c. 35. & 36.

Cic. 4. Tuſc.

VIII. REMED. Conſidera teterrimos effectus iracundorum, quos latè proſequitur BASILIVS: *Effrenes linguæ*, ait, *oraincuſtodita, contumeliæ, probra, verbera & alia eiuſmodi, ſunt iræ fructus. Ob iram enſis acuitur, mors homini ex homine venit, non eis senectus venerabilis, nõ vitæ virtus, non generis propinquitas, nũ parentes. Quin & maximum ſe in malum ſæpiùs coniciunt, & ſtudio vindicandi ſeipſos negligunt. Nam & omni fera venenata impudẽtius ſtruunt, nec priùs deſiſtunt, quàm magno & insolerabili malo animum exſatiarint. Membrorum mutilationes, vulnera, mortis præmium pungẽ ferunt.* Et B. GREGORIVS: *Per iram*, inquit, *ſapiẽtia peritur, vt quid quóve ordine agendum ſit, omninò neſciatur: Ira, ait Salomon in ſinu ſtulti requieſcit. Per iram, vita amittitur, et iam ſi ſapientia teneri videatur, ſicut ſcriptum eſt: Ira perdit etiam prudẽtes. Per iram iuſtitia relinquitur, ſicut ſcriptum: Ira viri iuſtitiam Dei non operatur, per iram gratia vitæ ſocialis amittitur. Noli, inquit Sapiens, eſſe aſſiduus cum homine iracundo. Per iram concordia rũpitur, ſicut ſcriptũ eſt: Vir animoſus ſuſcitat*

Baſ. ho. 10. de ira.

Greg. lib. cit.

Eccleſ. 7. 10.

Iac. 1. 20.

Prou. 22. 24.

Prou. 16. 28.

Eph. 4.26. *rixas: Per iram lux veritatis amittitur, ſic ſcriptum eſt: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram Per iram ſancti Spiritus ſplendor excutitur: de quo contrà ſcripti eſt:*
Iſa. 66. 2. *Super quam requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum? &c.*

X. REMED. Conſidera exempla manſuetudinis eorum, qui occaſione iræ data patientes fuêre:
Baſ. hom. 10. *Talia*, inquit B. BASILIVS, *tibi ſuccurrant, mentíſque tuæ impetum ac iram compeſcant. Similes namque præparationes & animi diſpoſitiones morſus cordis & impulſus facilè delebunt, & animi cogitationes in tranquillum ſtatum deducent. Hoc enim eſt quod Dauid ait:*
Pſ. 118. 60. *Paratus ſum, & non ſum turbatus, oportet itaq; motus animi inſanos ac præcipites exemplo Sanctorum, ac Beatorum præceptorum memoria cohibere, quomodo magnus Dauid, & qua manſuetudine iniquitatem Semei tulerit: non enim iræ locum dedit, in Deum cauſam transferens: Quoniam Dominus*, inquit, *Semei mandauit, vt maledicat Dauid.* Eiuſdem exemplum proponit CHRYSOSTOMVS in Homilia de Dauid & Saule: *Si imaginem*
2. Reg. 16. 11. *Danidis*, inquiens, *præ oculis habeas, & in hanc aſſiduè defigas oculos, etiamſi millies obtundat ira, mentis*
Chr. hom. 3. *oculum perturbans, ad hoc virtutis exemplar reſpiciens, perfectã conſequêris ſanitatẽ. Ne quis igitur mihi dicat: Inimicum habeo ſceleſtum, improbum, incorrigibilem: quicquid dixerit, non eſt tamen Saule deterior, qui ſemel & iterum, imò ſæpiùs ſeruatus à Dauide, cùm ipſe mille modis illi ſtruxiſſet inſidias, tamen pro tot beneficijs acce-*
Exod. 15. 19. *ptis, perſeuerauit in ſua malitia.* Neque deſunt plura exempla alia, vt Moyſis, qui pro populo cõtra ſe mur-
Eccli. 45. 4. murantem etiam Dominum exorauit, de quo Sapiẽs: *In fide & lenitate ipſius ſanctũ fecit illũ, & elegit eum ex omni carne.* Vt Ioſeph, qui fratribus ſuis non ſuccenſuit, ſed bonũ pro malo rependit. Vt deniq; CHRISTI

Domini, qui ad opprobria & calumnias grauiſſimas, tanquàm agnus còram tondente ſe, vt loquitur Iſaias, obmutuit: *Quis cùm malediceretur*, inquit B. Petrus, *non malediceba t, cùm pateretur, nõ comminabatur.* Quare & meritò Apoſtolus eum in exemplum omnibus proposuit, dicens: *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduersùs ſemetipſum contradictionem. Alapa caſus es?* inquit BASILIVS, *exuit aliquis in faciem? Eadem & Dominus eſt paſſus. Calumniam pateris? Et Dominus. Tua laceratur veſtis? Et Dominò extracta per vim eſt veſtis, & ſuper eam miſſæ ſortes. Nondum condemnatus es, nondum cruci affixus. Multa tibi toleranda, vt ad eius imaginationem peruenias.*

Vſa. 53. 7.

1 Pet. 2.

Baſ. lecet.

ANTIDOTA.

Promitigandæ vel auertendæ alienæ iræ, vt patris in filios, Domini in ſeruos, & aliorum et iam æqualium.

I. ANTIDOTVM, Commiſeratio, Eſt CHRYSOSTOMI in Matthæum: *Medici*, inquit, *quãdo iniurijs & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magis miſerentur, ſcientes magnitudinem morbi hac iniuria ſignificari. Hoc nos & in ira percitis ſeruemus, illorum enim ſimiles ſunt iracundi, imò longè miſeriores, quia ſenſibus adhuc integris inſaniunt. Et ſi videamus aliquem horribiliter à bile vexatum, quique etiam malignum humorem vrgeatur euomere, porrigimus mauum, & hunc illúcque iactatum ſupportamus. Et ſi veſtes ille noſtras polluat, nõ abijcimus, ſed illud tantùm requirimus, quemadmodum eum à tanta anguſtia liberemus. Hoc & erga iracundos faciamus, vt & foueamus ægros, & vomentes ſupportemus, nec priùs eos deſeramus, quàm amaritudinem totã poſuerint. Et tũc tibi maximas exoluẽt gra-*

Chr. ho. 18.

tias. Vbi enim conualuerit, recognoscet liquidò, à quanta conturbatione illum liberaueris, & te vt Dominum venerabitur, Deus verò innumeris remunerabit te donis.

Bas. ho.10 Et BASILII Homilia de ira: *Tu autem fratri tuo sine causa iraſceris. Quomodo autem sine causa? Cùm sit alius, qui instigat dæmon, & alius qui instigatur homo, cui tu maledicis, simile quiddam canibus admittens, qui saxa mordere solent, quando iactantes attingere non valent. Instigatus enim misericordia profectò dignus est: qui verò incitat, maximo odio insectandus. In hunc igitur iram transfer, hominum interfectorem, mendacij patrem, peccati ministrum, fratrem verò in te peccantem miserabere.*

Prou. 15. 18. II. ANTIDOTVM, Fuga. *Vir enim iracundus, teste Salomone, prouocat rixas.* Et, *Melius est habitare in terra*
Prou. 21. 19. *deserta, quàm cum muliere rixosa, & iracunda.* Et, *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne fortè discas semitas eius.* Vnde BASILIVS in
Bas. ora. 9. oratione de ira, & inimicitiis: *Cum viro iracundo ne habites, inquit Salomon, mala enim res est cum cane colligari, perpetuóque eius latratu frui. Fuge igitur consuetudinem ipsius: nam nisi hoc feceris, necesse erit te aliquid de moribus eius haurire.* Et CHRYSOST. ad popu-
Chr. ho. 29 lum Antiochenum. *Feræ potiùs, quàm iracundo homini cohabitandum est. Nam illa cùm semel mansuefacta fuerit, suam seruat legem: hunc autem quotiescunque mitigaueris, rursum efferatur, nisi quis in talem habitum*
Amb. c. 21. *ipsum inducere.* Et AMBROS. in primo officiorum:
Ro. 12. 19. *Resiste iræ, si potes: cede, si non potes, quia scriptum*
Gen. 27. *est: Date locum iræ. Iacob fratri indignanti piè cessit, & Rebeccæ, id est, patientiæ instructus consilio abesse, maluit peregrinari, quàm excitare fratris indignationem, & tũc redire, cùm fratrẽ mitigatum putaret.* SIC SENECA
Sen. c. 39. libro tertio de Ira: *Primam iram non audebimus oratione mulcere: surda est & amens, dabimus illi ſpaciũ remedia*

media in remißionibus morborum prosunt: Quòd si fugere vel non licet, vel non expedit, tace: *Contumeliam intulit iratus*, inquit BASILIVS, *vince, amouéque silentio malum, & cogita periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhæreas, seu per iram in aduersarij partes inclines. Audi Dauid dicentem: Dum consisteret peccator aduersùm me, non irritatus sum, aut vltus, sed surdus factus & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hom. 10. Psal. 38. 23.

III. ANTIDOTVM. Humilitas & mansuetudo, cùm ira nonnihil deferbuit: *Responsio enim mollis*, inquit Salomon, *frangit iram*. Hoc antidotum Angelus Domini suggessit ancillæ Agar, vt dominæ suæ Saræ seueritatem mitigaret: *Reuertere*, inquiens, *ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius*. Imò suggessit Christus suis Discipulis: nam cùm docuisset qua pœna digni essent iracundi, mox subiecit: *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Quæ reconciliatio ordinariè fieri solet humili & mansueta petitione veniæ. Hinc B. EPHREM in doctrina varia habet hoc documentum: *Quòd si alius frater dicta tua refellerit, ne mouearis mente, sed voluntatem tuam, charitatis pacisque gratia reprime. Si enim iram excandescentis dæmonis per mansuetudinem respuis, nihil aduersum te poterit. Vnde sic tibi repugnantem alloquere: Ego quidem benedicte tanquàm idiota aliquis locutus sum, sic considerans, da veniam ignorantiæ meæ. Sit autem quemadmodum ipse dixisti, & in hoc retrocedet à te reinfecta, atque confusus turbarum excitator diabolus.* Sic BASILIVS, cùm dixisset iram esse libidinem quandam se vindicandi, & quæsiuisset quomodo illa caueri posset, respondet, Gen. 16. 9. Matth. 5. 23. 24. Cass. coll. 8. c. 10. & 13. Ephr. tap. 93. to. 2. Bas. hom. 10.

Quomodo inquis? si te demissum, humilémq; omninò gerere poteris, cùm irritaris ab aliis, *& edoctus fueris, quòd*
Matt. 20. 27. *Dominus Iesus & verbo præcepit, & re ostẽdit, inquiens: Qui voluerit inter vos primus esse, sit omniũ postremus. Item verberatus mansueto animo cædentem tulit, mitíq; responso docuit, quales esse oporteat, lacessitos: Si malè*
Ioan. 18. 23. *locutus sum, ait, testimonium perhibe de malo; si autẽ bene,*
Id. quæst. 25. *cur me cædis?* Et in regulis fusiùs disputatis: *Iracundia aliquis elatus est aduersùs æquæuum fratrem? hunc ille pro*
Matth. 5. 14. *magnitudine delicti sibi conciliare cogitor, ac ministrare. Siquidem hæc huiuscemodi ad humilitatem exercitatio*
Marc. 11. 25. *iracundiæ veluti neruos elidit, quando animi elatio illa est, quæ iracundiam plerunque in nobis ingenerat.* Et AMBR. in precatione ante Missam: *Quòd si fortè in immensum ira succensa ad horam patientia succubuerit, nullúmne, Domine, remedium erit? Erit certè: nam cùm huius mali damnationem denunciat dicens: Qui irascitur fratri suo, &c. protinas recuperationẽ subiungit, cùm dicit: Si offers munus tuum ad altare, &c. & vade priùs reconciliari fratri tuo, &c. Et illud: Cùm statis ad orandũ, remittite siquid habetis aduersùs alterũ in cordibus vestris. Hanc mihi, Domine Deus, secundam tribue victoriam, si furore cæcatus amisero primam, cùm non tuo zelo, sed meo vitio cuiuslibet animum offendo.* Hoc anti-
Arist. lib. 2. *c.* 3. dotum non ignorarunt & Ethnici. Nam ARISTOTELES in Rhetoricis suis ita scribit: *Quòd submissione animi ira sedetur & canes ostendunt, qui sedentes*
Plutarch. *non mordent.* Et PLVTARCHVS in lib. de cohibenda ira, docet, omnem *suspicionem contemptus amouendam in facto, si velimus alienam iram mitigare.*

Rom. 12. 18. 19. 20. IV. ANTIDOTVM, Charitas & beneficentia. Quod tradit Apostolus in Epistola ad Romanos. Nam cùm dixisset: *Cum omnibus hominibus pa-*

tem habete: nõ vosmetipsos defendẽtes, charissimi, sed date locum iræ, subdidit: *Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius*, hoc est, beneficiis ita obrue inimicum tibi excandescentem, vt inflammetur non ira vel odio, sed charitate, igníque in eo accendatur, qui pro commissis conscientiam eius torqueat & adurat, vt exponit Origenes, Theodoret. & Ambr. *Carbones*, ait quoque Aug. lib. 3. de doctrina Christiana, *significant vrentes pœnitentiæ gemitus, quibus superbia sanatur eius, qui dolet se inimicũ fuisse hominis, à quo eius miseriæ subuenitur.* Eiusmodi carbones congessit rex Dauid super caput Saulis capitalis sui inimici, quando egresso è spelunca oram chlamydis, quam occultè abscíderat, ostendit: incredibili enim charitate illa commotus Saiil, *leuauit vocẽ suam*, ait Regum historia, *& flevit, dixítq; ad Dauid: Iustior tu es quàm ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala: Et tu indicasti hodiè, quæ feceris mihi bona, quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me. Quis enim cùm inuenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona?* Quod factum copiosè pertractans D. CHRYSOSTOMVS: *Quid*, inquit, *esse possit hoc Propheta beatius, qui breui temporis momento sic hostem è furore ad sobrietatem composuit? & animum nactus cædis ac sanguinis sitientem, repentè ad lamenta & eiulatus compulit? Non perinde miror Moysen, quòd è saxo prærupto fontes elicuit aquarum, vt admiror Dauidem, quòd ex oculis lapideis fontes eduxerit lacrymarum. Siquidem ille quidem vicit naturam, at hic vicit animi decretum: ille virga percussit lapidem, hic sermone pepulit cor, non vt contristaret, sed mansuetum redderet.* HAVD secus Iacob Patriarcha quondam congessit carbones ardentes in

In c. 12. ad Rom. Aug. c. 16.

1. Reg. 24. 18.

Chrys. hom. 1. de Dau. & Saul.

Exod. 17. 6.

caput infestissimi sibi fratris Esau: *Quibus obsequijs,* ait AMBROSIVS, *quantis muneribus fratrem ipsum reconciliauit sibi, vt ille præreptæ benedictionis non meminisset, meminisset delatæ satisfactionis?* Et Abigail vxor Nabal in caput Dauidis, quem contra virum grauiter exacerbatum, quem humilitate, charitate, multorúmque *munerum oblatione ita commouit, vt diceret: Benedictus Dominus Deus Israël, qui misit hodiè te in occursum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodiè, ne irem ad sanguinem, & vlciscerer me manu mea, &c. Suscepit ergo Dauid de manu eius omnia, quæ attulerat ei, dixítq; ei: Vade pacificè in domum tuam. VNDE aduertimus,* inquit Ambrosius, *tempestiuis quoque intercessionibus non solùm cedere nos, sed etiã delectari oportere. Eousque autem delectatus est Dauid, vt benediceret interuenientem, quòd ab studio vindictæ reuocatus foret.*

Ambr. 1. offic. c. 21. Gen. 32.

1. Reg. c. 25. 32.

Amb. lib. cit.

V. ANTIDOTVM, *Patientia.* Pro quo B. AMBROSIVS his verbis implorat Dominum: *Obijce, Domine, contra tam amarissimum iracundiæ malum suauissimum sapientiæ bonum, in quo specialiter animarum nostrarum salus collocatur, cùm nobis per Euangelium dicitur: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quæ nimirum dum arcem & principatum in mente susceperit, omnes mox perturbationes compescit. Rixas & contumelias in exhortationem conuertit, confusum clamorem sub ordinato silentio premit, indignationem, tumorémq; mentis mansuetudine vincit, blasphemias gratiarum actione repellit:* Et GREG. quinto Moralium: *Secundus seruandæ mansuetudinis modus est (contra iracundos) vt cùm alienos excessus aspicimus; nostra, quibus in alijs excessimus, delicta cogitemus. Considerata quippe infirmitas propria, mala nobis excusat aliena. Patienter namque illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit, quod fortasse ad-*

Amb. precat. 2. ante Missam.

Luc. 21. 19.

Greg. c. 22.

huc habeat, in quo debeat ipse tolerari. Et quasi aqua ignis extinguitur, cùm surgẽte furore animi, sua cuiq; ad mentẽ culpa reuocatur: quia erubescit sibi peccata nõ parcere, qui vel Deo, vel proximo sæpè se recolit parcenda peccasse.

VIDE verba, *Ambitio, Amor sui, Blasphemia, Consuetudo prana, Detractio, Discordia, Immodestia, Immortificatio passionum, Impatientia in aduersis, Inuidia, Iuramentum, Linguæ abusus, Maledictio, Murmuratio, Odium, Præsumptio, Superbia, Tentatio, Tristitia, Vindicatio iniuriæ.*

IVDICIVM PROPRIVM.

Remedia contra Iudicium proprium.

I. REMED. Considera diuinas Scripturas, quæ monent ne nitamur iudicio proprio, vt in Prouerbiis Salomonis: Ne *innitaris prudentiæ tuæ. Ne sis sapiens apud temetipsum.* Et, *Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo cõfidenti in stultitia sua.* Et, *Qui confidit in corde suo, stultus est.* Et apud Isaiam: *Væ qui sapientes estis in oculis vestris.* Et apud Apostolorum: *Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.* 2. monent, vt requiramus consilia aliorũ. Vt in Prouerbiis: *Salus, vbi multa consilia.* Et, *Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit cõsilia.* Et, *Astutus omnia agit cum consilio.* Et in Ecclesiastico: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.* 3. monet vt nitamur consilio maiorum, sapientiorum, & sanctorum. Vt in Deut. *Interroga patrem tuũ, & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi.* Et in Ecclesiastico: *Iudicium patris audite, filij, & sic facite, vt salui sitis.* Et, *Stola sancta auro, & hyacintho, & purpura*

Prou. 3. 5. Prou. 17. 12. Prou. 28. 26. Isa. 5. 21. Rom. 12. 3. 16. Prou. 11. 14. 12. 15. 13. 16. Eccl. 32. 24. Deut. 32. 7. Eccli. 3. 2.

Eccl. 45. 12. *opus textile viri ſapientis, indicio & veritate præditi.* Et, *Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, &c. Eccli. 37. 12.* *Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoueris obſeruantem timorem Dei. Anima viri ſancti enunciat aliquando vera, quàm ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum. v. 15.*

II. REMEDIVM. Conſidera iudicium SS. Patrum. S. CYPR. de natiuitate Chriſti: *Cypr. ſer. de natiu.* *Hic eſt primus religionis introitus: ſicut in mundum primus Chriſti ingreſſus, vt quicunque piè vult viuere, humiliter de ſe ſentiat, neque ſupra ſe in mirabilibus ambulare præſumat. Greg. Nazianz.* *fundamentum ſanctitatis ſemper fuit humilitas, nec in cœlo ſtare potuit ſuperba ſublimitas.* B. GREG. Nazianzenus de moderatione in diſputationibus: *Sapientiæ genus eſt ſeipſum noſſe, ac non immodicè efferri, eodemque modo quo voces affici, quę ſi vehementiùs contendãtur, propter immoderationem penitus deficiunt. Præſtat cùm doctrina inſtructus ſis, propter animi æquitatem facilitatémq; conſulto cedere, quàm cùm eruditione careas, per inſolentiam ac temeritatem altiùs efferri.* B. BASILIVS in verba Iſaiæ: *Baſ. in c. 3. Iſa. Orat. 21.* *Et conſiliarios tuos, ſicut ab initio. Sacra quædam res eſt conſilium, voluntatum vnio, fructus dilectionis, humilitatis inſigne. E diuerſo intolerabilis eſt ſuperbiæ argumẽtum, exiſtimare ſe nullius egere conſilio: ſed ſibi vni attentum eſſe, quaſi ſolus poſſit ſibi conſilio decernere quæ optima ſunt.* Et oratione de fœlicitate: *Magnam mehercle affert hominibus vtilitatem conſilium, eò quòd nemo ſibi ſufficiat ad electionem rerum vtilium honeſtarúm ve. Vnde haud abſurdè homo conſilij expers ſimilis cenſetur nauigio rectore carente, quod ventorum impetu huc illúcque impellitur. Qui verò habens conſilium bonum, ſuam potiùs prauam ſequitur ſententiã, ſimilis profectò eſt regi Roboam, qui ſpreto ſalutari conſi-* *3. Reg. 12. 13.* *lio ſenum; adoleſcentum, qui ſecum educati erant, opinionẽ*

ſecutus, decem tribus Iſraël ab imperio ſuo abſcidit. Et in regulis breuioribus: *Non eſt rationi conſonum, ſi quis in omnibus ſuo ſtare velit iudicio, nec periculo, aut contumaciæ ſuſpicione caret, in congregatione multorum nolle maioris partis ſententiæ acquieſcere.* Et in Epiſtola ad Chilonem anachoreten: *Ne primo mox aditu oculis in ſublime porrectis velis inſcẽdere ſupercilioſum apicem religioſæ exercitationis, maximè omnium caue, ne tuo vnius conſilio imprudenter innixus, tibi vni permittas plus æquo fiduciæ: nequando per rudem rerum inexperientiam è ſublimi faſtigio religionis, quam ex profeſſo percolendam accepiſti, deturbere.* B. AMBROSIVS in libris officiorum: *Non deſpiciat, quid de ſe vnuſquiſque & maximè vir optimus ſentiat. Hoc enim modo diſcit bonis deferre reuerentiam. Nam negligere bonorum iudicia, vel arrogantiæ, vel diſſolutionis eſt: quorum alterum ſuperbiæ aſſcribitur, alterũ negligentiæ.* Et rurſus: *Sequatur conuerſationis electio, vt adiungamur probatiſſimis quibuſque ſenioribus. Namq; vt æqualiũ vſus dulcior, ita ſenum tutior eſt. Nam ſi hi, qui ſunt ignari locorum, cum ſolertibus viarum iter adoriri geſtiunt; quantò magis adoleſcentes cum ſenibus debent nouum ſibi iter vitę aggredi, quò minùs errare poſſint, & à vero tramite virtutis deflectere? Nihil enim pulchrius, quàm eoſdem & magiſtros vitæ & teſtes habere.* HIERONYMVS in Epiſtola ad Ruſticum monachum: *Credas tibi ſalutare quicquid monaſterij Præpoſitus præceperit, nec de maiorum ſententia iudices, cuius officij eſt obedire.* CASSIANVS collatione ſecunda: *Nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortẽ, quàm cùm neglectis cõſilijs ſeniorũ ſuo iudicio perſuaſerit, definitioníq; cõſidere.* B. BERN. ſermone de reſurrectione: *Quæ maior ſuperbia eſſe poteſt, quàm ſi vnus ſuum iudicium præferat vniuerſæ congregationis*

Baſ. q. 123.

Amb. lib. 1. c. 47.

Id. c. 43

Hier. ep. 4.

Caſſ. ca. 11.

Ber. ſerm. 2. & 3.

iudicio, quasi solus haberet Spiritum Dei? Et iterum: *In corde duplex est lepra, propria voluntas, & proprium cõsilium. Lepra vtraque nimis pessima, eóque pernicioſior, quò magis interior.* Et in Epistola ad Ogerium:

Ep. 87. Serm. 13. *Qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit.* Et in Psalmum: *Qui habitat*: *Non piget quoties datur occasio, ab hac tam graui peste (obstinationis) præmunire vos, vt eam omnimodis fugiatis: quòd hæc quidem sit summa quædam religionis subuersio, & verè iuxta testimonium legislatoris venenum aspidum insanabile, &c.*

III. REMED. Ne facilè iudicio proprio delinquas in vitæ tuæ institutione, vnius vel plurium consilio ac iudicio, iuxta diuinæ Scripturæ, Patrúmque monita iam citata, vtare. Nec enim desunt exempla eorum, qui id fecerint. S. BASILIVS in Isaiam ex sacris literis depromit duo:

Basil. in ca. 1. *Quantum*, inquit, *emolumenti obueniat ex accepto consilio, declarat vel maximè Moyses qui omni sapientia Ægyptiorum eruditus, qui familiari colloquio cum Deo con-*

Exod. 18. 24. *grediebatur, perinde atque si amicus loquatur cum suo amico. Hic tãtus consiliũ sibi redditum à Iethro socero suo accepit, &c. Dauid insuper consiliario est vsus Chusi, per*

2. Reg. 15. 33. *quem dissipauit militare consilium Achitophel.* Alia duo

Cass. coll. 2. c. 14. & 15. CASSIANVS. Alterum Prophetæ Samuëlis, quem *cùm Dominus nollet*, inquit ille, *per semetipsum diuini*

1. Reg. 3. 5. *colloquij disciplina erudire, recurrere semel & iterũ passus est ad senem, indicans se etiam illius qui offenderat Deũ, dummodò senioris, doctrina eum velle institui, vt & illius, qui ad diuinum ministerium vocabatur, probaretur humilitas, & iunioribus forma subiectionis huius proponeretur exemplo.* Alterum Apostoli Pauli: *Quem*,

Act. 9. 7. ait, *per semetipsum vocans & alloquens Christus, cùm posset ei perfectionis viam reserare confestim, dirigere ad*

Ananiam mauult, & ab eo iubet viâ veritatis agnoscere, &c. ne posteris malum præsumptionis præberet exemplum, dum vnusquisque sibimet persuaderet, simili modo se quoque debere DEI *solius magisterio atque doctrinæ potiùs quàm seniorum institutione formari. Quam præsumptionem omnimodis detestandam etiam ipse Apostolus non solùm literis, sed etiã opere atque exemplo docet, ob hoc solummodò se asserens Ierosolymam ascendisse, vt Euangelium, quod comitante gratia Spiritus sancti, cum potestate signorum & prodigiorum gentibus prædicabat, cum suis coapostolis & antecessoribus priuata quodammodò ac domestica examinatione conferret. Et contuli, inquiens, cum illis Euãgelium, quod prædico inter Gentes, ne fortè in vacuum currerem, aut cucurrissem. Qui ergo tam præsumptor & cœcus sit, qui se audeat suo iudicio ac discretioni committere, cùm vas electionis indignisse coapostolorum suorum se collatione testetur?* Hoc admirandæ submissionis exemplum secutus B. HIER. licèt ad miraculum eruditus, tum ita de se scribit ad Pammachium & Oceanum: *Cano*, inquiens, *iam capite ini Alexandriam, vt audirem Dydimum*: tum alios instruxit, vt Rusticum monachum his verbis: *Mihi quidem placet, vt habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquàm ingressus es, statímq; in partem alteram tibi declinandum sit, & errori pateas.* Et Paulam Romanam: *De scripturis*, scribit ad Eustochium, *docui eam, quod didiceram, nõ à meipso, id est, à præsumptione pessimo præceptore, sed ab illustribus Ecclesiæ viris.* S. BERNARD. in S. Malachia Hyberniæ antistite, hoc maximè laudat, quòd cùm ab ineunte pueritia declarasset se Doctorem habere Deum, institutioni tamen cuiusdam solitarij, nomine Ymari, qui in vrbe Ardinacha iuxta Ecclesiam commorabatur ieiuniis & obse-

Gal. 2. 2.

Hie. ep. 65.

Ep. 4.

Ep. 27.

Bern. in vita eius.

crationibus seruiens die ac nocte, humiliter se subiecerit: *Legant*, inquit, *hoc qui docere, quæ non didicêre, conãtur, discipulos sibi coacernantes, qui numquàm discipuli extitêre, cæci duces cæcorum. Si Malachiæ exemplum eis pro minimo est, Pauli opus attendant.* Nónne *Euangelium suum, quod non ab homine acceperat, sed à Christo, cum hominibus tamen censuit cõferẽdum, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset? Vbi ille securus non est, nec ego.* SIMON Metaphrastes scribit B. ARSENIVM Eremitam, licèt doctissimum, tamen maioris humilitatis exercendæ causa, consuesse etiam in rebus leuioribus iuniorum consilia scisscitari, & sequi. Verùm & SENECA homo Gentilis hoc antidotum suis discipulis præscripsit: *Accipe*, inquit ad Lucilium, *& quidem vtilem & salutarem* Epistolæ clausulam, *quam te affigere animo volo. Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habẽdus, vt sic tanquàm illo spectãte viuamus, & omnia tanquàm illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit, custodem nobis & pædagogum dedit. Opus est, inquã, aliquo, ad quem mores nostri se ipsi exigant. Nisi ad regulam, praua non corriges.* Et alibi refert Augustum Cæsarem, cùm quidpiam feciset, cuius postea pœniteret, sæpè exclamasse: *Horum mihi nihil accidisset, si aut Agrippa, aut Mecoenas vixisset.*

Gal. 2. 2.

Metaph. in eius vita.

Sen. ep. 11.

Sen. lib. 6. de benef. c. 32.

IV. REMED. Considera, quales esse debeant, quorum vti consilio, & iudicio niti decreueris, nempè sapientia & pietate conspicui, vitæque probatissimæ, vt congruenter Scripturis citatis tradunt iidem SS. Patres. Nam B. AMBR. ita scribit in officiorum libro altero: *Huiusmodi viro salutem nostram & existimationem committimus, qui sit iustus & prudens. Facit enim iustitia, vt nullus sit fraudis metus: facit etiam prudentia, vt nulla sit erroris suspicio,*

Amb. c. 8.

Promptiùs tamen nos iuſto viro quàm prudenti committimus, vt ſecundùm vſum vulgi loquar. Ceterùm ſapientiæ definitione, in quo vna virtus eſt, concurrunt cetera, nec poteſt ſine iuſtitia eſſe prudẽtia. Et rurſum: *Talis eſſe debet, qui conſilium alteri det, vt ſeipſum formã alijs præbeat ad exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in grauitate: vt ſit eius ſermo ſalubris atque irreprehẽſibilis, conſilium vtile, vita honeſta, ſententia decora. Talis erat Paulus, qui conſilium dabat Virginibus, magiſterium ſacerdotibus, vt primùm ſeipſum præberet nobis formam ad imitandum.* Et paulò pòſt: *Talis igitur debet eſſe cõſiliarius, qui nihil nebuloſum habeat, nihil fallax, nihil fabuloſum, nihil ſimulatum, quod vitam eius ac mores refellat, nihil improbum, ac maleuolum, quod auertat conſulẽtes.* Hic addit B. BASIL. in tractatu de renunciatione, *debere eſſe ab auaritia abhorrentem, quietum, egentium ſtudioſum, minimè iracundum, iniuriarum immemorem, natura propenſum ad eos docendos, qui ad ipſum accedunt, quem gloria inanis non inflet, adulatio non frãgat, ſeuerum & conſtantem, cui denique nihil ſit præſtantius honore Dei.* CASSIANVS verò ita ſcribit: NON *omnium ſeniorum, quorũ capita canities tegit, quóſque vitæ longæuitas ſola commendat, nobis ſunt imitanda veſtigia, ſeu traditiones ac monita ſuſcipienda, ſed eorum, quos laudabiliter vitam ſuam, ac probatiſſimè, comperimus in iuuentute ſignaſſe, nec præſumptionibus proprijs, ſed maiorum traditionibus inſtitutos.* Ac deinde ſubiicit exemplum monachi in ſummam deſperationem ex ſeueriore cuiuſdam ſenioris reſponſo coniecti, cùm ei tentationem quandam grauem patefeciſſet. Meliorem ſe conſiliarium quondam præbuit GREG. magnus Venantio Italiæ Cancellario, qui conſilio quorundam fautorum mortis (ita ipſe vocat eius conſiliarios) habitum monaſti-

Cap. 17.

1. Cor. 7. 25.

Baſil.

Caſſ. coll. 2. c. 13.

Greg. lib. 1. c. 33.

cum excuſſerat: *Qui fautores*, inquit, *non te, ſed res tuas diligunt, nulla tibi niſi quæ ad tempus placeant loquuntur. Tales enim fuerunt dudum conſiliarij, qui te ad tãtæ facinus perduxerunt delicti. Vt tibi aliquid ſecularis authoris loquar: Cum amicis omnia tractanda ſunt, ſed priùs de ipſis. Si verò in cauſa tua hominẽ conſiliarium quæris, conſiliarium rogo me ſuſcipe. Nullus tibi fidelior eſſe ad conſilium poteſt, quàm qui non tua, ſed te diligit. Omnipotens Deus cordi tuo indicet cor meum, quanto te amore, quantáque charitate amplectitur, in quantum tamen diuina gratia non offendatur. Nam ſic culpam tuam inſequor, vt te diligam: ſic perſonam diligo, vt culpæ vitium non amplectar, &c.*

V. REMED. Conſidera cauſas, cur in vitæ totius, maximè ſpiritualis, inſtitutione potiùs alieno, quàm proprio iudicio nitendum ſit. Prima cauſa eſt, ſumma noſtra ignorantia earum rerum quæ ad vitam piè ſanctéque inſtituendam pertinent. Pauca enim ſunt, quorum certam & firmam notitiam conſecuti ſumus. Excipio quæ vel fidei Catholicæ autoritate, vel ex communi SS. Patrum ſententia, vel euidenti ratione credimus, vel vera eſſe cognoſcimus. Deinde complura ex iis, quæ nobis quondam certiſſima veriſſimáque viſa ſunt, nunc accuratiùs ad veritatis trutinam expenſa, aut falſa, aut parum videntur probabilia. Ad hæc in vna eadémque quæſtione, ſiue theorica, ſiue practica, quanta eſt opinionum etiam inter eruditiſſimos veritas? quid autem facies, ſi diiudicare nequeas, quæ verior ſit, niſi ducem aliquem ſequare? Quare meritò B. GREGORIVS in libros Regum ſcribens, dixit, *magnum eſſe ignorantiæ humanæ pelagus.* Et in Iob ait, *à luce veritatis in tãtas nos ignorantiæ tenebras corruiſſe, vt nos ipſos ignoremus.* 2. cauſa, ſunt ingenitæ omnibus paſſiones

Greg. in 1. Reg. lib. 5. c. 14. & 11. Mor. c. 11.

amoris sui, iræ, & similium, quæ dici nequit quàm obscurent rationem, quò minùs rectè iudicare possit: Nam *sæpè*, inquit idem Gregorius, *recto studio cõtra delinquentium culpas accendimur, & cùm vltra æquitatis metas peritam rapimur, hoc zelum iustę districtionis ęstimamus. Sæpè officium prædicationis assumimus, vt per hoc fraternæ vtilitati seruiam⁹: sed nisi placeamus, cui loquimur, nequaquàm libenter accipitur quod prædicamus. Cumq; placere mens vtiliter studet, ad amorem laudis propriæ turpiter defluit, &c. Quasi latruncu-lus, quippe est appetitus laudis humanę, qui recto itinere gradiẽtibus ex latere iungitur, vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.* Vnde S. DOROT. *Cùm subiecti sumus multis passionibus, grauésque affectibus, nostro iudicio nõ debemus omninò fidere. Quãdo enim norma, vel regula curua est & inflexa, nunquàm quod secundùm eam dirigitur, rectum efficitur, sed distortum.* Quocirca humanis quoque legibus cautum est, ne quis iudicem in causa propinquorum, vel amicorum agat, propterea quòd in eiusmodi causis Iudices affectu potiùs quàm ratione duci soleant: *Quod si* autem *culpam amici*, inquit B. BERN. *in tuo iudicio amor illius, aut minuit, aut prorsus abscondit, quantò magis amor tui tuum contra te iudicium fallet?*

Id. 9. Mor. c. 18.

Dor. serm. 19.

Ber. tract. de grad. humil.

VI. REMED. Considera hanc doctrinam de iudicio proprio non sectando, imprimis religiosi instituti cultoribus debere esse commendatam. Et ratio est manifesta. Quia illorum vocatio postulat, vt seipsos abnegent, & non modò iudicium suum & voluntatem, verùm etiam totos se anima & corpore Deo offerant, & superioribus tanquàm DEI Vicariis, vt fecêre quondam illi, de quibus scribit Apostolus: *Semetipsos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.* Et omnes Apo-

2. Cor. 8. 5.

ſtoli, qui in perſona Patri exclamarunt: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quia enim non ſufficiebat relinquere omnia (hoc enim & Crates fecit Philoſophus, & alij multi qui diuitias contempſerint) iunxêre quod perfectum eſt*, inquit B. Hieronymus: *Et ſecuti ſumus te: fecimus quod iuſſiſti.* Ita ſanctus BASILIVS, in regulis fuſiùs diſputatis: *Qui ſeipſum*, inquit, *abnegauit, ſeſéque voluntatibus omnibus ſpoliauit, is non quod vult faciet, ſed quod docetur. Neque verò ratio permittit eum ſibi ipſi, quod expediat, eligere, qui gubernationem ſui aliis tradiderit.* Et iterum: *Etenim cui animas noſtras gubernandas commiſimus tanquàm Deo de ijs rationem reddituro, prorſus abſurdiſſimè facimus, ſi huic fidem in rebus contemptiſſimis abrogamus.* Et S. BERNAR. inuehens in quoſdam religioſos, qui plus æquo ſuo fidebant iudicio: *Qui veſtri*, ait, *curam ſemel nobis credidiſtis, quid rurſum de vobis vos intromittitis?*

Matt. 19. 27.

Hier. li. 3. in Matth.

Baſ. q. 41.

Id. q. 48.

Ber. ſer. 19 in Cant.

VII. REMED. Conſidera exempla eorum, quibus malè ceſſit, quòd in ſuo iudicio pertinaciores fuerint. Primum eſt apud B. GREGORIVM in quarto Dialogorum: Cùm adhuc eſſem iuuenculus, inquit, narrari à maioribus audiui, quod Paſchaſius huius Apoſtolicæ ſedis diaconus miræ ſanctitatis vir fuerit, cultor pauperum: & contemptor ſui. Sed hic in ea contentione, quæ inardeſcente zelo fidelium inter Symmachum atque Laurentium facta eſt, ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, & omnium pòſt vnanimitate ſuperatus, in ſua tamen ſententia vſque ad diem ſui exitus perſtitit, illum amando atque præferendo, quem Epiſcoporum iudicio præeſſe ſibi Eccleſia refutauit. Hicitaque cùm temporibus Symmachi Apoſtolicæ ſedis præſulis eſſet defunctus, eius dalmaticam feretro

Greg. c. 40

ſuperpoſitam dæmóniacus tetigit, ſtatímque ſanatus eſt. Poſt multum verò temporis Germano Capuano Epiſcopo medici pro corporis ſalute dictauerant, vt in angularibus thermis lauari debuiſſet. Qui ingreſſus eaſdem thermas prædictum Paſchaſium ſtantem & obſequentem in caloribus inuenit. Quo viſo, vehementer extimuit, & quid ille vir tantus faceret, inquiſiuit. Cui ille reſpondit: Pro nulla alia cauſa in hoc pœnali loco deputatus ſum, niſi quia in parte Laurentij contra Symmachum ſenſi. Sed, quæſo te, pro me Dominum deprecare. Atque in hoc cognoſces quòd exauditus ſis, ſi huc rediens, me non inueneris. Qua de re vir Domini Germanus ſe in precibus ſtrinxit, & poſt paucos dies rediens Paſchaſium in eodem loco minimè inuenit. ALTERVM eſt apud Io. CASS. collatione ſecunda ita ſcribentem: *Caſſ. c. 5.* Recolite id quod nuper geſtum oculorum veſtrorum vidiſtis obtutibus, ſenem videlicet Heronem ante paucos admodùm dies illuſione diabolica à ſummis ad ima deiectum, quem quinquaginta annis in hac eremo commoratum ſingulari diſtrictione continentiæ rigorem tenuiſſe meminimus. Hic igitur quo pacto poſt tantos labores grauiſſimos corruens lapſu cunctos in hac eremo conſtitutos luctuoſo dolore perculit? Nónne quia minùs diſcretione poſſeſſa, ſuis definitionibus regi, quàm conſiliis, vel collationibus fratrum, atque inſtitutis maiorum, maluit obedire? Qua præſumptione deceptus Angelum Satanæ velut Angelum lucis cum ſumma veneratione ſuſcipiens, eiúſque præceptis prono obediens famulatu, ſemetipſum in puteum, cuius profunditatem oculorum non attingit intuitus, præcipitem dedit, de Angeli videlicet ſui ſponſione non dubitans, qui eum pro merito virtutum, ac laborum ſuorum nequaquàm

posse firmauerat vlli iam discrimini subiacere. De quo ingenti fratrum labore extractus vitam die tertia finiturus, in deceptionis suæ obstinatione
Id. c. 11. permansit, non credens, quòd dæmonum callidita-te fuisset delusus. Idem Cass. collatione decima-sexta: non dubitat affirmare: *Impossibile esse quenquã, qui proprio fidit iudicio, diaboli illusione non decipi.*
Coll. 2. c. 10. Sicut contrà Abbas Moyses apud eundem: *Nullatenus fraudibus, & insidijs inimici decipi posse, qui non suo iudicio, sed maiorum viuit exemplo.* TERTIVM
Doroth. serm. 8. est apud B. Dorotheum, qui commemorat MACARIVM abbatem, cùm aliquando dæmonem vidisset multis onustum ollis, rogasse illum, quis ollarum foret vsus, ac respondisse, se solere monachos variis illecebris à virtutis cultu abducere & iam vnum eorum in nassam pellexisse, cuius & nomen prodidit. Quem monachum mox Macarius conuenit, cognouitque eum tentationes suas Patri spirituali non patefecisse, atque ideò monuit, ne deinceps suo iudicio fideret, quod & fecit. Cùm verò postea dæmon iterum se spectandum præbuisset, percunctatus ab eo est, num dictus monachus adhuc inter amicos esset. Ille furiosè respondit, ex amico factum hostem.

VIDE verbo, *Amor sui, Curiositas, Illusiones spirituales, Immortificatio passionum, Inobedientia, Præsumptio, Superbia, Voluntas propria.*

IVDICIVM TEMERARIVM.

Remedia contra Iudicium temerarium.

I. REMEDIVM. Considera Spiritus sancti oracula contra Iudicium intempestiuum & teme-

& temerarium: *Nunquid Deus*, ait Iob, *vestro indiget mendacio, vt pro illo loquamini dolos? Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare, nitimini?* Et Dauid: *Si verè vtique iustitiam loquimini, recta iudicate, filij hominum.* Et Isaias: *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.* Et Christus apud Matthæum: *Nolite iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Et apud Ioannem: *Nolite iudicare secundùm faciem, sed iustum iudicium iudicate.* Et Paulus ad Romanos: *Propter quod inexcusabilis es, ô homo omnis qui iudicas.* Et, *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut iudicat.* Et, *Non ergo amplius inuicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum vel scandalum fratri.* Et ad Corinthios: *Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut humano die, sed neq; meipsum iudico. Qui me iudicat, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus, &c.* Et, *Quòd si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Et, *Nolite ante tempus iudicare.* Et, *Quid mihi de his, qui foris sunt, iudicare?* Et B. Iacobus: *Tu autem quis es, qui iudicas proximum?*

Iob. 13. 7.
Psal. 57. 2.
Isa. 5. 20.
Matt. 7. 1.
Ioã. 7. 24.
Rom. 2. 1.
Rom. 14. 4. 13.
1 Cor. 4. 3.
1. Cor. 11. 31.
1. Cor. 4. 5.
1. Cor. 5. 12.
Iac. 4. 13.

II. REMED. Considera SS. Patrum sententias. B. EPHREM: *Non iudicemus quendam, quia non nouimus eius pœnitentiam: neq; si quid ridentem, aut loquentem aspexerimus, cùm nobis exploratum non sit, quomodo in sua cella vitam degat, aut cuiusmodi erga Deum laborem subeat. Ideò vnumquemque nostrûm oportet sibi ipsi attendere, quia singuli nostrûm Deo rationem reddituri sunt.* AMBROSIVS in Psalmum 118. *Graue est de alio iudicare. Vnde etiam scriptum est: Nolite iudicare, & non iudicabimini, cùm enim vnusquisque sit suorum conscius peccatorum, quomodo potest de alterius iudicare peccato? Iudicet de alterius errore, qui non habet*

Ephr. parænes. 4.
Ambros. serm. 20. Luc. 6. 37.

quod in ſeipſo condemnet: Iudicet ille, qui non agat eadem, quæ in alio putauerit punienda, ne cùm de alio iudicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Iudicet ille, qui ad pronunciandum nullo odio, nulla offenſione, nulla leuitate ducatur. BASILIVS in regulis breuioribus: *Cùm Dominus aliàs dicat: Nolite iudicare, & non iudicabimini: aliàs verò iuſtum iudicium iudicandum eſſe præcipiat, nequaquàm in vniuerſum interdicitur nobis, quò minùs iudicemus, ſed in iudicio faciendo iubemur delectum habere, quem dilucidè monſtrauit nobis Apoſtolus, qui de his quidem, quæ poſita ſunt in libera cuiuſq; poteſtate dixerit: Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Et iterum: Non ergo amplius inuicem iudicemus. In his verò quæ diſplicent Deo, eos reprehendat qui non iudicant.* HIER. contra Luciferanos: *Nemo poteſt Chriſti palmam ſibi aſſumere, nemo ante diem Iudicij de hominibus iudicare. Si iam mundata eſt Eccleſia, quid Domino reſeruamus? Eſt via quæ videtur eſſe apud homines recta, nouiſſima autem eius veniunt ad profundum inferni. In hoc errore iudicij quæ poteſt eſſe certa ſentẽtia?* Et ad virgines Hermonenſes: *Apoſtolus ait, Nolite iudicare ante tempus. Tu enim quis es, qui alienum ſeruum iudicas? ſuo Domino ſtat, aut cadit. Et qui ſtat, videat ne cadat. Et inuicem onera veſtra portate. Aliter, ſorores chariſſimæ, hominũ liuor, aliter Chriſtus iudicat. Non eadem eſt ſententia tribunalis eius, & anguli ſuſurronum. Multæ hominibus viæ videntur iuſtæ, quæ poſteà reperientur praui. Et in teſtaceis vaſis aurum ſæpè reconditur. Petrum ter negantem amaræ in ſuum locum reſtituêre lacrymæ. Cui plus dimittitur, plus amat.* AVGVSTINVS de ſermone Domini in monte: *Duo ſunt, in quibus temerarium iudicium cauere debemus: cùm incertum eſt quo animo quidque factum fuerit: vel cùm incertum ſit qualis futurus ſit, qui nunc vel bonus, vel malus apparet. Si ergo*

Baſil. qu. 164.
Matth. 7. 1.
Ioan. 7. 24.
Rom. 14. 4. 13.
Hieron.
Pron. 14. 13.
Hier. ep. 39.
Rom. 14. 4.
Gal. 6. 2.
Aug. lib. 2. c. 28.

quispiam, verbi gratiâ, conquestus de stomacho ieiunare nolmit, & tu id non credens edacitatis vitio tribueris, temerè iudicabis. Item si manifestam edacitatem, ebriositatémq; cognoueris, & ita reprehenderis, quasi nunquàm illa possit corrigi atque mutari, nihilominùs temerè iudicabis. Non ergo reprehendamus ea quæ nescimus quo animo fiant, neque ita reprehẽdamus quæ manifesta sunt, vt desperemus sanitatem. Euitabimus iudicium, de quo nunc dicitur: Nolite iudicare, ne iudicetur de vobis. IO. CASSIANVS in institution. monasticis: *Oportet vnumquemque seipsum iudicare tantummodò, non aliorum cõuersationẽ vitámque discutere: secundùm illud Apostoli præceptum: Tu autẽ quid iudicas fratrem tuum? suo Domino stat aut cadit. Et illud: Nolite iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Ob hoc enim iudicare de aliis periculosum est, quòd ignorantes vel necessitatem, vel rationem, qua illi hæc, in quibus offendimus, aut rectè coram Deo, aut venialiter agũt, inuenimur eos temerè iudicasse, & per hoc admittimus non leue peccatum.* B. PROSPER libr. Epigrammaton.

Cass. lib. 5. c. 30.

Rom. 14. 4
Matt. 7. 1.

Prosp. cap. 21.

Culpare in quoquam, quæ non sunt nota, malignum est,
Præsertim, quæ sunt cognita, si bona sunt.
Non pateant faciles sæuis rumoribus aures:
Quæ nescire iuuat, credere non libeat.
Linquantur secreta Deo, qui, si quid opertum est,
Inspicit, & nullis indiget indiciis.

III. REMEDIVM. Considera, quàm graue peccatum sit, temerè iudicare de aliis. Solus enim Deus scrutatur corda & renes, solus illuminat abscondita tenebrarum. Qui ergo de corde alterius, id est, de intentione & fine, quo hoc vel illud facit, iudicat, Dei partes & iudicium vsurpat. *In disciplina Christiana,* inquit August. in libris de Ciuitate Dei, *non tam quæritur, vtrùm quis iracundus, quàm quare*

August. lib. 9. c. 5.

iraſcatur, nec vtrùm ſit triſtis, ſed vnde ſit triſtis, nec vtrùm timeat, ſed cur timeat. Qui ergo affectus iræ, triſtitiæ, timoris, & ſimiles, iudicat vitioſos, cùm ſint interni & occulti, Dei ſibi partes vſurpat.

Iac. 4. 11. Hoc ſenſu & B. IAC. ſcripſit: *Qui iudicat fratrem, iudicat legem.* Legis enim ſibi partes vſurpat, ſecundùm quam debet iudicari: *Si autem iudicas legem*, addit, *non iam legis factor es, ſed iudex.* At lex Dei nobis data eſt vt eam faceremus, non vt quoſlibet ſecundùm eam iudicaremus. Vnde Auguſtinus: *Noluit*

Auguſt. hom. 50 ex 50. *Deus hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio, ſed potiùs ex lege Dei ſecundùm ordinem Eccleſiæ, ſiue vltrò confeſſum, ſiue accuſatum atque conuictum.* 2. qui temerè iudicat de alio, apertè delinquit contra præceptum charitatis de diligendo proximo; poſtulat enim charitas vt bonam opinionem habeamus de proximo, & bonam eius famam tueamur, quam iudicij temeritate violamus. Deinde peccat con-

Matth. 7. 12. tra illud CHRISTI edictum, legi naturæ conſentaneum, & à Gentili Cæſare Alexandro laudatum: *Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Vnde AVGVSTINVS

Aug. in Pſal. 118. 39. exponens verba Pſaltis regij: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum: Profectò*, inquit, *contra hoc malum, quo quiſque libenter de homine malum, quod non proſpicit, ſuſpicatur, charitas habenda eſt, quæ non æmulatur, quam Dominus præcipuè commendat dicens: Mandatum nouum do vobis, vt vos inuicem diligatis.* Et in ſermone de Tempore: *Maxima enim*

Ioan. 13. 34. *pars generis humani indiſcreto iudicio ad reprehendendum prompta & parata eſſe probatur, cùm tamen*

Idē ſerm. 202. *non ita ſe velit ab aliis iudicari, quomodo vult alios iudicare. Propter hoc Scriptura diuina admonet dicens:*

Priusquàm interroges, ne vituperes quenquam; & cùm interrogaueris, corripe iustè. Omnis homo priùs se vult interrogari, & postea, si reus est, patienter tolerat reprehendi. Et quicquid nobis omnes volumus ab aliis fieri, iustum est vt hoc in aliis studeamus implere, propter illud quod scriptum est: Omnia quæcunque vultis, &c. Eccli. 11. 7. Matth. 7. 12.

IV. REMED. Occupa te potiùs in propriis vitiis, vtpote certis & notis, censendis & iudicandis, quàm in alienis, vt pote incertis & occultis. Hoc antidotum non obscurè CHRISTVS dedit Pharisæis & Scribis apud B. Ioannem temerè accusantibus adulteram, cùm ipsi pleni essent peccatis. Scripsit enim in terra, nempè eorum scelera, vt quidam exponunt, & dixit: *Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat,* & illicò dilapsi sunt. Deinde apud Matthæum, cùm post verba illa, *Nolite iudicare, vt non iudicemini,* subiecit: *Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo nõ vides? Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo.* in quæ verba B. AVGVSTINVS libro 2. de sermone Domini in monte: *Quantùm*, ait, *inter festucã & trabem, quasi tantùm inter iram distat & odiũ. Odium enim est ira inueterata, quasi quæ vetustate ipsa tantum robur acceperit, vt meritò appelletur trabes.* Et infrà: *Piè cautéque vigilandũ est, vt cùm aliquẽ reprehendere vel obiurgare nos necessitas coëgerit, primùm cogitemus, vtrũ tale sit vitium, quod nunquàm habuimus, vel quo iam caruimus. Et si nunquàm habuimus, cogitemus, & nos homines esse, & habere potuisse, &c. Si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse vitio, in quo est ille quem reprehendere parabamus, non reprehendamus, neq; obiurgemus, sed tamen congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus.* B. GREG. verò idem antidotum eruit ex verbis Matth. 7. 3. Aug. cap. 30. Greg. 14. Mor. c. 15.

cum excuſſerat: *Qui fautores*, inquit, *non te, ſed res tuas diligunt, nulla tibi niſi quæ ad tempus placeant loquuntur. Tales enim fuerunt dudum conſiliarij, qui te adtãti facinus perduxerunt delicti. Vt tibi aliquid ſecularis authoris loquar: Cum amicis omnia tractanda ſunt, ſed priùs de ipſis. Si verò in cauſa tua hominẽ conſiliarium quæris, conſiliarium rogo me ſuſcipe. Nullus tibi fidelior eſſe ad conſilium poteſt, quàm qui non tua, ſed te diligit. Omnipotens Deus cordi tuo indicet cor meum, quanto te amore, quantáque charitate amplectitur, in quantum tamen diuina gratia non offendatur. Nam ſic culpam tuam inſequor, vt te diligam: ſic perſonam diligo, vt culpæ vitium non amplectar, &c.*

V. REMED. Conſidera cauſas, cur in vitæ totius, maximè ſpiritualis, inſtitutione potiùs alieno, quàm proprio iudicio nitendum ſit. Prima cauſa eſt, ſumma noſtra ignorantia earum rerum quæ ad vitam piè ſanctéque inſtituendam pertinent. Pauca enim ſunt, quorum certam & firmam notitiam conſecuti ſumus. Excipio quæ vel fidei Catholicæ autoritate, vel ex communi SS. Patrum ſententia, vel euidenti ratione credimus, vel vera eſſe cognoſcimus. Deinde complura ex iis, quæ nobis quondam certiſſima veriſſimáque viſa ſunt, nunc accuratiùs ad veritatis trutinam expenſa, aut falſa, aut parum videntur probabilia. Ad hæc in vna eadémque quæſtione, ſiue theorica, ſiue practica, quanta eſt opinionum etiam inter eruditiſſimos veritas? quid autem facies, ſi diiudicare nequeas, quæ verior ſit, niſi ducem aliquem ſequare? Quare meritò B. GREGORIVS in libros Regum ſcribens, dixit, *magnum eſſe ignorantiæ humanæ pelagus.* Et in Iob ait, *à luce veritatis in tãtas nos ignorantiæ tenebras corruiſſe, vt nos ipſos ignoremus.* 2. cauſa, ſunt ingenitæ omnibus paſſiones

Greg. in 1. Reg. lib. 5. c. 14. & 11. Mor. c. 11.

amoris ſui, iræ, & ſimilium, quæ dici nequit quàm obſcurent rationem, quò minùs rectè iudicare poſſit: Nam ſæpè, inquit idem Gregorius, *recto ſtudio cõtra delinquentium culpas accendimur, & cùm vltra æquitatis metas per iram rapimur, hoc zelum iuſtę diſtrictionis ęſtimamus. Sæpè officium prædicationis aſſumimus, vt per hoc fraternæ vtilitati ſeruiam⁹: ſed niſi placeamus, cui loquimur, nequaquàm libenter accipitur quod prædicamus. Cumq; placere mens vtiliter ſtudet, ad amorem laudis propriæ turpiter defluit, &c. Quaſi latruncu-lus, quippe eſt appetitus laudis humanę, qui recto itinere gradiẽtibus ex latere iungitur, vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.* Vnde S. DOROT. *Cùm ſubiecti ſumus multis paſſionibus, grauéſque affectibus, noſtro iudicio nõ debemus omninò fidere. Quãdo enim norma, vel regula curua eſt & inflexa, nunquàm quod ſecundùm eam dirigitur, rectum efficitur, ſed diſtortum.* Quocirca humanis quoque legibus cautum eſt, ne quis iudicem in cauſa propinquorum, vel amicorum agat, propterea quòd in eiuſmodi cauſis Iudices affectu potiùs quàm ratione duci ſoleant: *Quod ſi* autem *culpam amici*, inquit B. BERN. *in tuo iudicio amor illius, aut minuit, aut prorſus abſcondit, quanto magis amor tui tuum contra te iudicium fallet?*

Id. 9. Mor. c. 18.

Dor. ſerm. 19.

Ber. tract. de grad. humil.

VI. REMED. Conſidera hanc doctrinam de iudicio proprio non ſectando, imprimis religioſi inſtituti cultoribus debere eſſe commendatam. Et ratio eſt manifeſta. Quia illorum vocatio poſtulat, vt ſeipſos abnegent, & non modò iudicium ſuum & voluntatem, verùm etiam totos ſe anima & corpore Deo offerant, & ſuperioribus tanquàm DEI Vicariis, vt fecêre quondàm illi, de quibus ſcribit Apoſtolus: *Semetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.* Et omnes Apo-

2. Cor. 8. 5.

ſtoli, qui in perſona Patri exclamarunt: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quia enim non ſufficiebat relinquere omnia (hoc enim & Crates fecit Philoſophus, & alij multi qui diuitias contempſerint) iunxêre quod perfectum eſt*, inquit B. Hieronymus: *Et ſecuti ſumus te: fecimus quod iuſſiſti.* Ita ſanctus BASILIVS, in regulis fuſiùs diſputatis: *Qui ſeipſum*, inquit, *abnegauit, ſeſéque voluntatibus omnibus ſpoliauit, is non quod vult faciet, ſed quod docetur. Neque verò ratio permittit eum ſibi ipſi, quod expediat, eligere, qui gubernationem ſui aliis tradiderit.* Et iterum: *Etenim cui animas noſtras gubernandas commiſimus tanquàm Deo de ijs rationem reddituro, prorſus abſurdiſſimè facimus, ſi huic fidem in rebus contemptiſſimis abrogamus.* Et S. BERNAR. inuehens in quoſdam religioſos, qui plus æquo ſuo fidebant iudicio: *Qui veſtri*, ait, *curam ſemel nobis credidiſtis, quid rurſum de vobis vos intromittitis?*

Matt. 19. 27.

Hier. li. 3. in Matth.

Baſ. q. 41.

Id. q. 48.

Ber. ſer. 19 in Cant.

VII. REMED. Conſidera exempla eorum, quibus malè ceſſit, quòd in ſuo iudicio pertinaciores fuerint. Primum eſt apud B. GREGORIVM in quarto Dialogorum: Cùm adhuc eſſem iuuenculus, inquit, narrari à maioribus audiui, quod Paſchaſius huius Apoſtolicæ ſedis diaconus miræ ſanctitatis vir fuerit, cultor pauperum: & contemptor ſui. Sed hic in ea contentione, quæ inardeſcente zelo fidelium inter Symmachum atque Laurentium facta eſt, ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, & omnium pòſt vnanimitate ſuperatus, in ſua tamen ſententia vſque ad diem ſui exitus perſtitit, illum amando atque præferendo, quem Epiſcoporum iudicio præeſſe ſibi Eccleſia refutauit. Hic itaque cùm temporibus Symmachi Apoſtolicæ ſedis præſulis eſſet defunctus, eius dalmaticam feretro

Greg. c. 40

ſuperpoſitam dæmóniacus tetigit, ſtatímque ſanatus eſt. Poſt multum verò temporis Germano Capuano Epiſcopo medici pro corporis ſalute dictauerant, vt in angularibus thermis lauari debuiſſet. Qui ingreſſus eaſdem thermas prædictum Paſchaſium ſtantem & obſequentem in caloribus inuenit. Quo viſo, vehementer extimuit, & quid ille vir tantus faceret, inquiſiuit. Cui ille reſpondit: Pro nulla alia cauſa in hoc pœnali loco deputatus ſum, niſi quia in parte Laurentij contra Symmachum ſenſi. Sed, quæſo te, pro me Dominum deprecare. Atque in hoc cognoſces quòd exauditus ſis, ſi huc rediens, me non inueneris. Qua de re vir Domini Germanus ſe in precibus ſtrinxit, & poſt paucos dies rediens Paſchaſium in eodem loco minimè inuenit. ALTERVM eſt apud Io. CASS. collatione ſecunda ita ſcribentem: *Caſſ. c. 5.* Recolite id quod nuper geſtum oculorum veſtrorum vidiſtis obtutibus, ſenem videlicet Heronem ante paucos admodùm dies illuſione diabolica à ſummis ad ima deiectum, quem quinquaginta annis in hac eremo commoratum ſingulari diſtrictione continentiæ rigorem tenuiſſe meminimus. Hic igitur quo pacto poſt tantos labores grauiſſimos corruens lapſu cunctos in hac eremo conſtitutos luctuoſo dolore perculit? Nónne quia minùs diſcretione poſſeſſa, ſuis definitionibus regi, quàm conſiliis, vel collationibus fratrum, atque inſtitutis maiorum, maluit obedire? Qua præſumptione deceptus Angelum Satanæ velut Angelum lucis cum ſumma veneratione ſuſcipiens, eiúſque præceptis prono obediens famulatu, ſemetipſum in puteum, cuius profunditatem oculorum non attingit intuitus, præcipitem dedit, de Angeli videlicet ſui ſponſione non dubitans, qui eum pro merito virtutum, ac laborum ſuorum nequaquàm

posse firmauerat vlli iam discrimini subiacere. De quo ingenti fratrum labore extractus vitam die tertia finiturus, in deceptionis suæ obstinatione
Id. c. 11. permansit, non credens, quòd dæmonum callidita-te fuisset delusus. Idem Cass. collatione decima-sexta: non dubitat affirmare: *Impossibile esse quenquã, qui proprio fidit iudicio, diaboli illusione non decipi.*
Coll. 2. c. 10. Sicut contrà Abbas Moyses apud eundem: *Nullatenus fraudibus, & insidijs inimici decipi posse, qui non suo iudicio, sed maiorum viuit exemplo.* TERTIVM
Doroth. serm. 8. est apud B. Dorotheum, qui commemorat MACARIVM abbatem, cùm aliquando dæmonem vidisset multis onustum ollis, rogasse illum, quis ollarum foret vsus, ac respondisse, se solere monachos variis illecebris à virtutis cultu abducere & iam vnum eorum in nassam pellexisse, cuius & nomen prodidit. Quem, monachum mox Macarius conuenit, cognouítque eum tentationes suas Patri spirituali non patefecisse, atque ideò monuit, ne deinceps suo iudicio fideret, quod & fecit. Cùm verò postea dæmon iterum se spectandum præbuisset, percunctatus ab eo est, num dictus monachus adhuc inter amicos esset. Ille furiosè respondit, ex amico factum hostem.

VIDE verbo, *Amor sui, Curiositas, Illusiones spirituales, Immortificatio passionum, Inobedientia, Præsumptio, Superbia, Voluntas propria.*

IVDICIVM TEMERARIVM.

Remedia contra Iudicium temerarium.

I. REMEDIVM. Considera Spiritus sancti oracula contra Iudicium intempestiuum & teme-

& temerarium: *Nunquid Deus*, ait Iob, *vestro indiget mendacio, vt pro illo loquamini dolos? Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare, nitimini?* Et Dauid: *Si verè vtique iustitiam loquimini, recta iudicate, filij hominum.* Et Isaias: *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.* Et Christus apud Matthæum: *Nolite iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Et apud Ioannem: *Nolite iudicare secundùm faciem, sed iustum iudicium iudicate.* Et Paulus ad Romanos: *Propter quod inexcusabilis es, ô homo omnis qui iudicas.* Et, *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut iudicat.* Et, *Non ergo amplius inuicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum vel scandalum fratri.* Et ad Corinthios: *Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut humano die, sed neq; meipsum iudico. Qui me iudicat, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus, &c.* Et, *Quòd si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Et, *Nolite ante tempus iudicare.* Et, *Quid mihi de his, qui foris sunt, iudicare?* Et B. Iacobus: *Tu autem quis es, qui iudicas proximum?*

Iob. 13. 7.
Psal. 57. 1.
Isa. 5. 20.
Matt. 7. 1.
Ioã. 7. 24.
Rom. 2. 1.
Rom. 14. 4. 13.
1 Cor. 4. 3.
1. Cor. 11. 31.
1. Cor. 4. 5.
1. Cor. 5. 12.
Iac. 4. 13.

II. REMED. Considera SS. Patrum sententias. B. EPHREM: *Non iudicemus quendam, quia non nouimus eius pœnitentiam: neq; si quid ridentem, aut loquentem aspexerimus, cùm nobis exploratum non sit, quomodo in sua cella vitam degat, aut cuiusmodi erga Deum laborem subeat. Ideò vnumquemque nostrûm oportet sibi ipsi attendere, quia singuli nostrûm Deo rationem reddituri sunt.* AMBROSIVS in Psalmum 118. *Graue est de alio iudicare. Vnde etiam scriptum est: Nolite iudicare, & non iudicabimini, cùm enim vnusquisque sit suorum conscius peccatorum, quomodo potest de alterius iudicare peccato? Iudicet de alterius errore, qui non habet*

Ephr. parân. 4.
Ambros. serm. 20. Luc. 6. 37.

quod in ſeipſo condemnet: Iudicet ille, qui non agat eadem, quæ in alio putauerit punienda, ne cùm de alio iudicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Iudicet ille, qui ad pronunciandum nullo odio, nulla offenſione, nulla lenitate ducatur. BASILIVS in regulis breuioribus: *Cùm Dominus aliàs dicat:* Nolite iudicare, *& non iudicabimini: aliàs verò iuſtum iudicium iudicandum eſſe præcipiat, ne quaquàm in vniuerſum interdicitur nobis, quò minùs iudicemus, ſed in iudicio faciendo iubemur delectum habere, quem dilucidè monſtrauit nobis Apoſtolus, qui de his quidem, quæ poſita ſunt in libera cuiuſq; poteſtate dixerit: Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Et iterum: Non ergo ampliùs inuicem iudicemus. In his verò quæ diſpliceant Deo, eos reprehendat qui non iudicant.* HIER. contra Luciferanos: *Nemo poteſt Chriſti palmam ſibi aſſumere, nemo ante diem Iudicij de hominibus iudicare. Si iam mundata eſt Eccleſia, quid Domino reſeruamus? Eſt via quæ videtur eſſe apud homines recta, nouiſſima autem eius veniunt ad profundum inferni. In hoc errore iudicij quæ poteſt eſſe certa ſententia?* Et ad virgines Hermonenſes: *Apoſtolus ait,* Nolite iudicare *ante tempus. Tu enim quis es, qui alienum ſeruum iudicas? ſuo Domino ſtat, aut cadit. Et qui ſtat, videat ne cadat. Et inuicem onera veſtra portate. Aliter, ſorores chariſſimæ, hominũ liuor, aliter Chriſtus iudicat. Non eadem eſt ſententia tribunalis eius, & anguli ſuſurronum. Multæ hominibus viæ videntur iuſtæ, quæ poſteà reperientur prauæ. Et in teſtacein vaſis aurum ſæpè reconditur. Petrum ter negantem amaræ in ſuum locum reſtituêre lacrymæ. Cui plus dimittitur, plus amat.* AVGVSTINVS de ſermone Domini in monte: *Duo ſunt, in quibus temerarium iudicium cauere debemus: cùm incertum eſt quo animo quidque factum fuerit: vel cùm incertum ſit qualis futurus ſit, qui nunc vel bonus, vel malus apparet. Si ergo*

Baſil. qu. 164.
Matth. 7. 1.
Ioan. 7. 24.
Rom. 14. 4. 13.
Hieron.
Prou. 14. 13.
Hier. ep. 39.
Rom. 14. 4.
Gal. 6. 2.
Aug. lib. 2. c. 28.

iraſcatur, nec vtrùm ſit triſtis, ſed vnde ſit triſtis, nec vtrùm timeat, ſed cur timeat. Qui ergo affectus iræ, triſtitiæ, timoris, & ſimiles, iudicat vitioſos, cùm ſint interni & occulti, Dei ſibi partes vſurpat.

Iac. 4. 11. Hoc ſenſu & B. IAC. ſcripſit: *Qui iudicat fratrem, iudicat legem.* Legis enim ſibi partes vſurpat, ſecundùm quam debet iudicari: *Si autem iudicas legem*, addit, *non iam legis factor es, ſed iudex.* At lex Dei nobis data eſt vt eam faceremus, non vt quoſlibet ſecundùm eam iudicaremus. Vnde Auguſtinus: *Noluit*

Auguſt. hom. 50 ex 50. *Deus hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio, ſed potiùs ex lege Dei ſecundùm ordinem Eccleſiæ, ſive vltrò confeſſum, ſive accuſatum atque conuictum.* 2. qui temerè iudicat de alio, apertè delinquit contra præceptum charitatis de diligendo proximo; poſtulat enim charitas vt bonam opinionem habeamus de proximo, & bonam eius famam tueamur, quam iudicij temeritate violamus. Deinde peccat con-

Matth. 7. 12. tra illud CHRISTI edictum, legi naturæ conſentaneum, & à Gentili Cæſare Alexandro laudatum: *Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Vnde AVGVSTINVS

Aug. in Pſal. 118. 39. exponens verba Pſaltis regij: *Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum: Profectò*, inquit, *contra hoc malum, quo quiſque libenter de homine malum, quod non proſpicit, ſuſpicatur, charitas habenda eſt, quæ non æmulatur, quam Dominus præcipuè commendat dicens: Mandatum nouum do vobis, vt vos inuicem diligatis.* Et in ſermone de Tempore: *Maxima enim*

Ioan. 13. 34. *pars generis humani indiſcreto iudicio ad reprehendendum prompta & parata eſſe probatur, cùm tamen*

Idē ſerm. 202. *non ita ſe velit ab aliis iudicari, quomodo vult alios iudicare. Propter hoc Scriptura diuina admonet dicens:*

Mediocris ratio est, qui neque propinquus est Regi, neque
potentissimus, neque qui Deum honorat, neque qui
Deum non honorat, neque qui Deum non honorat, neque
qui Deum honorat, neque qui Deum non honorat, neque
qui Deum honorat, neque qui Deum non honorat, neque
qui Deum

de adultera: *Qui ſemetipſum*, inquit, *priùs non iudicat, quid in alio rectum iudicet ignorat. Et ſi nouit fortè per auditum, quod rectè iudicare debeat: rectè tamen iudicare aliena merita non valet, cui conſcientia innocentiæ propriæ nullam iudicij regulam præbet. Hinc eſt enim, quòd inſidiantibus quibuſdam, & puniendam adulteram deducentibus dicitur: Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat. Ad aliena quippe peccata puniенda ibant, & ſua reliquerant.* Nec exempla huius remedij deſunt: *Senex quidam*, vt eſt in Prato Spirituali, *à fratre rogatus, quid cauſæ eſſet, cur aſſiduè iudicaret fratres monachos, reſpondit: Quia necdum teipſum cognouiſti: Nam qui ſeipſum nouit, fratrum vitia non aſpicit.* Et Abbas Moyſes, vt eſt in Vitis Patrum, in libro: *Quòd non oportet iudicare quenquam*, in deſerto Scethi celebris, accerſitus vt ſententiam diceret in fratrem lapſum, aduenit ſacco arena pleno onuſtus, rogatúſque quid ferret, reſpondit: Peccata ſua, quæ quoniam vix ferre valeret, multò minùs aliena iudicare poſſet. Sic præpoſiti memores ſe quoque eſſe peccatores, noxam fratri condonauêre. Et iterum: Cùm Ioſeph quidam percunctatus eſſet Abbatem Paſtorem, qua ratione requiem in hoc ſeculo & futuro obtinere poſſet, reſpondit: Si in omni cauſa diceret: Quis ſum ego? & ne iudices quenquam.

Ioan. 8. 7.

Pratum, cap. 134.

Vitæ PP.

Ibid.

V. REMEDIVM. Facta aliorum dubia & incerta, hoc eſt, de quibus non conſtat quo animo fiant, ſi tamen in ſpeciem ſint bona, ſemper interpretare in bonam partem. Ita B. Auguſtinus loco citato in verba, *Nolite iudicare: Hoc loco*, inquiens, *nihil aliud nobis præcipi exiſtimo, niſi vt ea facta, quæ dubium eſt quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim ſcriptum eſt: Ex fructibus eorum cognoſcetis*

Aug. cap. 30. Matth. 7. 1.

eos, de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, sicut sunt stupra, vel blasphemiæ, vel furta, vel ebriositas, & si qua sunt alia, de quibus nobis iudicare permittitur, dicente Apostolo: Nónne de ijs, qui intus sunt, vos iudicatis? Quòd si verò facta aliorum certò constet esse mala, etiamsi ea iudicare possimus & corrigere, tamen conueniens est charitati Christianæ, vt consilium S. BERNARDI sequamur ita scribentis in Cantica: *Caue alienæ conuersationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex. Etiamsi perperam actum quid deprehendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non potes, puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum. Quòd si omnem omninò dissimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominùs ipse tibi, & dicito apud temetipsum: Vehemens fuit nimis tentatio? Quid de me illa fecisset, si in me accepisset similiter potestatem?* Et iterum: *Sis qui de claustro est, eum qui versatur in populo interdũ minùs districtè, minúsve circumspectè sese agere deprehenderit, verbi gratiâ, in verbo, in cibo, in somno, in risu, in ira, in iudicio; non ad iudicandum confestim prosiliat, sed meminerit scriptum: Melior est iniquitas viri, quàm bene faciens mulier. Nam tu quidem in tui custodia vigilãs bene facis, sed qui iuuat multos, & melius facit, & virilius. Quod si implere non sufficit, absque aliqua iniquitate, id est, absq; aliqua inæqualitate vitæ & conuersationis suæ, memento, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta sint contra geminam tentationem, qua sæpè viri religiosi Episcoporum vel ambire gloriam, vel excessus temerè iudicare diabolicis instigationibus incitantur.* NEC desunt huius antidoti exempla illustria. CHRISTVS enim Dominus crucifixorum suorum facinus execrandum leniuit excusatione ignorantiæ, cùm ita oraret: *Pater, dimitte illis: non enim sciunt*

1. Cor. 5. 12. — Ber. serm. 4. — Gal. 6. 1. — Id. ser. 12. — Eccli. 42. 14. — Iac. 5. 20. — Luc. 23. 34. — Dor. doct. 6.

quid faciunt. Et apud Dorotheum Anachoreta quidam, vt cognouit fratris sui lapsum, dixit: Hei mihi, quia ille hodiè, cras ego. Quàm citò, inquit, ille inuenit, ne fratrem suum iudicaret? Hoc enim verbo, ego cras, iniecit sibi metum, vt caueret à lapsu simili. Sic BERNARD. de eodem: *Quia exemplum efficaciùs persuadet, & altiùs imprimit animo, mitto vos ad sanctum illum senem, qui cùm audisset peccasse vnum ex fratribus, amarissimè flebat, inquiens: Ille hodiè, & ego cras. Qui sic flebat super se, putas, quia non compassus sit fratri?*

Ber. serm. 3. de resurr.

VI. REMEDIVM. Considera multis perperàm illam iudicij temeritatem cessisse. Nam in primis MARIA soror Moysis, quia temerè iudicauit de Moyse propter vxorem eius Æthiopissam, percussa est leprâ. Deinde Heli Sacerdos, quia Helcanæ coniugem Annam Dominum toto pectore deprecantem ex motu labiorum temerè censuit temulentam, è sella deorsum lapsus fractis ceruicibus expirauit. Adhæc Michol vxor Dauid, quia leuitati non humilitati attribuit, cùm Dauid ephod lineo accinctus ante arcam Domini saltauit, perpetuam sterilitatis contumeliam incurrit. Et Hanon Rex filiorum Ammon, cùm ex vana suspicione, quasi exploratum terram suam venissent, legatis regis Dauidis partem barbæ abradi iussisset, & vestes vsque ad nates succidi, pro barbis rasis capitis sui diadema, pro succisis verò vestibus regnum amisit. In Vitis Patrum, Isaac Abbas è Thebaide ad congregationem fratrum venerat, & in ea fratrem quendam temerè iudicârat. Hunc ad eremum egressum Angelus aditu cellæ prohibuit, dicens: Non permitto te intrare. Quare? inquit ille. Tum Angelus: Quò ergo iubes ire, quem iusti ficasti fra-

Num. 12. 10.

1. Reg. 1. 13.

2. Reg. 6. 20.

2. Reg. 10. 4.

V. P. P. p. 2. de non iudicando.

trem ? Tum Abbas supplex Angelo factus : Peccaui, inquit, ignosce mihi. Et Angelus : Surge, ignoscit tibi Deus : sed deinceps ne iudices fratrem, antequàm sit iudicatus à Deo. Addo aliud. *VITALI* monacho de prostibulo egredienti, quidam, qui temerè iudicabat eum libidinis exercendæ causa in illo fuisse, colaphum infregit, & illicò à dæmone obsessus est. Adibat enim Vitalis prostibula, vt meretrices à turpi corporis quæstu auocaret, pecuniáque paciscebatur vel vnius noctis continentiam. Quæ res clariùs patuit, cùm percussorem suum à dæmone liberauit. Denique hoc remedium conuenit cum comminatione Christi apud Matthæum : *Nolite iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Nam credibile est Christum hîc iudicium non hominum, sed Dei temerariis iudicibus comminari voluisse, multò enim est terribilius, vti exponunt multi Patres. Atque id postulat antithesis : Nolite de hominibus iudicare, ne à Deo iudicemini. Qua enim seueritate de aliis iudicaueritis, eadem de nobis iudicabit. Eadem, inquam, non re, sed quadam proportione, vt sensus sit, quò seueriores nos fuerimus erga alios, hoc seueriorem Deus nobis fore.

Matth. 7. 1.

Chrysost. hom. 14. Aug. lib. 2. de serm. in monte. Beda.

Antidota contra temerarium iudicium aliorum de nobis.

I. ANTIDOTVM. Considera à condito orbe omnes bonos & sanctos obnoxios fuisse temerario iudicio aliorum, maximè improborum, & imperfectorum. Sic temerè iudicauit de Abele Cain, de Iacob Esau, de Iosepho fratres, de Moyse soror & alij, de matre Samuelis Heli, de

Luc. 7. 33. Dauide Saül, de Mardochæo Aman, de Prophetis Iudæi. Et in nouo iidem de S. Ioanne Baptista, & maximè de Christo Saluatore, qui apud Lucam ea de requeritur, dicens: *Venit Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum.* Ibidem Simon Pharisæus iudicauit Christum non esse Prophetam, eò quòd permisisset se attingi à muliere peccatrice. Denique Apostoli ipsi cum Iuda fractionem alabastri in caput Christi malè interpretati sunt, eorúmque iudicium temerarium Christus multis verbis redarguit. Itaque quotiescunque idem tibi euenerit, hoc est, vt homines facta tua etiam optima interpretentur in deterrimam partem, dic cum Elia Propheta: *Non sum melior quàm patres mei.* Et cum Christo: *Non est discipulus super magistrum. Si patrem familias Beelzebub vocauerant, quantò magis domesticos eius?*

V. 39.

Matt. 26. 9.

Mar. 14. 8.

3. Reg. 19. 4.

Matt. 10. 24. 25.

II. Antidotvm. Contemne aliorum iudicia, si sint temeraria. Sic enim docuit Apostolos Dominus. Nam cùm illi renunciassent Domino, Pharisæos eius sermone fuisse scandalizatos, respondit: *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.* Et B. Paulus seruauit: *Mihi*, inquiens ad Corinthios, *pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die.* Docent etiam SS. Patres. Greg. Nazianzenvs in oratione de affectatione Cathedræ Constantinopolitanæ: *Quid mea interest* (nempè quid homines calumnientur de mea affectione) *qui rei veritatem magis curo, imò solùm curo: hoc enim vel me condemnauerit, vel absoluerit: hoc miserum vel beatum reddiderit. At quid alijs videatur, nihil ad nos,*

Matt. 15. 14.

1. Cor. 4. 3.

Naz. orat. de seipso.

quemadmodum nec alienum somnium. Non ita aliis videtur, ais: Quid verò? an iis qui vertigine correpti sunt, terra fixa & stabilis esse videtur? Quocirca fac priùs fidem, sanos eos esse, qui de nobis ita sentiunt, ac tum nos admone, vt meliorem mentem induamus. HIERONYMVS in Isaiam: *Spernentes hominum iudicia, nec laudibus eorum extollamur, nec obtrectationibus contristemur, sed ingrediamur rectam viam, & tritas à sanctis Prophetis semitas.* Et ad Pammachium super obitu vxoris: *Prima virtus est monachi, contemnere hominum iudicia, & semper Apostoli recordari dicentis: Si adhuc hominibus placere vellem, Christi seruus non essem.* Causam autem cur contemnere debeamus humana iudicia, reddit Augustinus in sermone Domini in monte, *quia temerarium iudicium plerumque nihil nocet ei, de quo temerè iudicatur: ei autem qui timere iudicat, ipsa temeritas necesse est vt noceat.* 2. quia si conscij nobis non simus mali de quo iudicamur, Deum habemus patronum, qui, vt est in Regum historia, non vt homines iudicat secundùm faciem, sed intuetur cor: *Cuius iudicium*, ait dicto loco Nazianzenus, *cordatis hominibus pluris faciendum, magisque curandum est, quàm omnium hominum in vanum coactorum.*

Hier. lib. 1. cap. 3.

Id. ep. 26. Gal. 1. 10. Aug. lib. 2. c. 29.

1. Reg. 16. 7. Psal. 7. 10.

III. ANTIDOTVM. Considera innocentium hominum existimationem sæpè numerò etiam per miraculum contra iudiciorum temeritatem defensam. DANIEL Abbas Ægyptius, vt est in PP. Vitis, rustici domum ingressus, vxori eius sterili sobolem à Deo impetrauit: cuius tumescente vtero tumor sparsus est eam ex Abbate concepisse. Quo cognito Daniel, conuocato toto populo, infantem natum percunctatus est, essétne ipsius parens? Qui respondit, Non. Atque ita

8. Daniel.

Apud Surium in eius Vita. S. Goar.

fuſpicio criminis in admirationem ſanctitatis erupit. Simile exemplum eſt de S. *Goare Confeſſore*, qui cùm falsò à duobus clericis accuſatus eſſet apud Ruſticum Treuirenſem Epiſcopum de gulæ crimine, multis miraculis ſanctitatem ſuam conteſtatus eſt, tum apud ipſos clericos, quos ſiti in itinere penè enectos lacte trium ceruarum precibus in loco deſerto aduocatarum, fugitiuíque fontis aquis recreauit: tum apud Epiſcopum, qui cùm Goari mandaret, vt pro ſuæ innocentiæ patrocinio ediceret quis infantuli expoſititij tum fortè ad Epiſcopum allati parens foret: ille inuocata diuina ope, infantulum in nomine S. Trinitatis adiurauit, vt genitorem ſuum proderet, & mox infans protenta in antiſtitem Ruſticum manu, clarè dixit: Iſte eſt pater meus. Qui hoc reſponſo obſtupefactus, ad pedes S. Goaris ſe abiecit, & noxam temerarij iudicij ſibi condonari, & pœnam iniungi pro expiando lapſu poſtulauit. Haud ſecus diuinitùs defenſus eſt S. Brictius Turonicus Epiſcopus, nam cùm à furente populo reus ageretur ſtupri, infantulo publicè in conſpectum allato dixit: Adiuro te per IESVM Chriſtum Dei filium, vt palàm edicas, num ego genitor tuus ſum? Et mox reſpondit: Non es. Cùm verò populus acclamaret prodendum eſſe genitorem, reſpondit, ſatis ei eſſe debere, quòd famam ſuam vindicaſſet: at quia nec ſic quieuit, prunas ardentes in veſte illæſa detulit ad ſancti Martini ſepulcrum, dicens, vt veſtis hæc ab igne illæſa eſt, ſic corpus meum impollutum eſt à tactu mulieris. Verùm ille magicis artibus omnia tribuens: Epiſcopatu eum & vrbe eiecit. Sic poſt ſeptennium, duobus eius ſucceſſoribus iam defunctis, ſedi ſuæ diuino nutu reſtitutus eſt.

S. Brictius. Sur. in eius Vita.

VIDE verbo, *Immortificatio paßionum, Indiſcretio, Iudicium proprium, Præſumptio, Superbia.*

IVRAMENTVM.

Remedia contra iurandi conſuetudinem.

I. REMEDIVM. Conſidera quid Spiritus ſanctus de iuramentis & periuriis in verbo diuino patefecerit. Primò enim declarat iuramentum aliquando eſſe licitum, vt in Deuteronomio: *Dominũ Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per nomen illius iurabis.* Et apud Iſaiam: *Qui iurat in terra, iurabit in Deo Amen.* Et apud Ierem. *Et iurabis: Viuit Dominus, in veritate, & in iuſtitia, & in iudicio.* Et in Epiſtola ad Hebræos: *Homines enim per maiorẽ ſui iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis, ad confirmationẽ, eſt iuramentum.* 2. prohibet iuramentum, maximè vanum & falſum, vt in Exodo: *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtrà.* Et, *Per nomen Deorum externorũ nõ iurabitis.* Et in Leuit. *Anima, quæ iurauerit, & protulerit labiis ſuis vt vel malè quid faceret, vel bene, & id ipſum iuramẽto & ſermone firmauerit, oblitaq; poſteà intellexerit delictũ ſuũ, agat pœnitentiam pro peccato.* Et, *Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.* Et in Deuter. *Non vſurpabis nomen Dei tui frustrà: quia non erit impunitus, qui ſuper re vana nomen eius aſſumpſerit.* Et apud Zachariam: *Iuramentum mẽdax ne diligatis.* Et apud Matthæum: *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non periurabis: reddes autẽ Domino iuramenta tua. Ego autẽ dico vobis, nõ iurare omninò: neq; per cœlũ, quia thronus Dei eſt: neq; per terrã, quia ſcabellum eſt pe-*

Deu. 6. 13.
Iſa. 65. 16.
Iere. 4. 2.
Heb. 6. 16.
Exod. 10. 7.
Exod. 23. 13.
Leu. 5. 4.
Leu. 19. 12.
Deut. 5. 11.
Zach. 8. 17.
Matth. 5. 33.

dum eius, &c. Sit sermo autẽ vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est. Et in Epistola Iacobi: *Ante omnia, fratres mei, nolite iurare, neq; per cœlum, neque per terram, neq; aliud quodcunq; iuramentũ: Sit autem sermo vester, est, est: non, non: vt non sub iudicio decidatis.* 3. dehortatur à iurandi consuetudine, vt in Ecclesiastico: *Iurationi non assuescat os tuum. Multi enim casus in illam. Nominatio verò Dei nõ sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim seruus interrogatus assiduè, à liuore non minuitur: sic omnis iurans & nominans, in toto à peccato non purgabitur. Vir multùm iurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo ipsius plaga. Et si frustrauerit, delictum illius super ipsum erit: & si dissimulauerit, delinquit dupliciter: & si in vacuum iurauerit, non iustificabitur. Replebitur enim retributione domus illius. Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.* Et rursus: *Loquela multùm iurans, horripilationem capiti statuet, & irreuerentia ipsius obturatio auriũ.*

Iac. 5. 12.

Eccli. 23. 9. & seqq.

Eccli. 27. 15.

II. REMED. Considera dicta SS. Patrum. BASILIVS in verba Psalmi: *Qui iurat proximo suo, & non decipit. Quid hoc tandem est? Hîc iuramentũ homini perfecto inter eas virtutes, quę illum decent, concedi videtur: in Euangelio verò prorsus prohibetur. Quid igitur dicemus? Quòd vbiq; Dominus, tam in veteri, quàm in noua lege eandem habet præceptionis considerationem. Cupit enim peccatorum effectibus occurrere, & à primis initijs malignitatẽ exscindere. Vt enim vetus lex ait. Nõ mœchaberis. Dominus verò: Non concupisces. Illa item, Non occides. Dominus perfectiora instituens: Non irascêris. Sic itaque in hoc loco cõtentus abit Propheta iuramẽto, quod iustum sit ac rectum. Dominus verò vel occasionem ipsam resecat periurij. Qui enim vel rectè iurat, fortè*

Bas. hom. in Psalm. 14. 4.

& is posſit interdum falli: qui verò non iurat, periculum vitauit periurij. GREG. in Ecclesiasten: *Regis sermonibus diligenter aduertere conuenit, ac iusiurandum omni ratione refugere, ídque præsertim quod in Dei nomen concipitur. Interim tamen æquum fuerit sermoni malo imminere? verùm cauere, ne blaſphemiam vllam in Dominum effundamus.* EPHREM de morbo linguæ: *Si iurisiurandi vis tanta fuit, vt ab Esau potuerit auferre primogenita: cùm enim iuraſſet solùm, noluit periurij notam incurrere: quibus tradentur suppliciis, qui non solùm iureiurando se obstringunt, sed & periuriis iusiurandum violant? Si Esau ab iis, quæ cum damno suo pepigerat, recedere noluit, quomodo tu pacta, quæ pro salute tua fecisti, rumpere audebis?* AMBROSIVS in exhortatione ad Virgines: *Non iurandum*, inquit Scriptura, *facilè, quia plerunque multi casus accidunt, vt non possimus implere quod iurauerimus. Qui autem non iurat, vtique nõ peierat: qui autem iurat, aliquando necesse est incidat in periurium, quia omnis homo mendax. Noli ergo iurare, ne incipias peierare.* HIERONYMVS ad Celantiam, de institutione matrisfamilias: *Mentiri & iurare lingua tua prorsus ignoret, tãtúsq; in te sit veri amor, vt quidquid dixeris, iuratũ putes. De quo Saluator ad Discipulos ait: Ego autem dico vobis, Non iurare omninò. Et paulò post: Sit autem sermo vester: Est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.* Et in caput quintum Matthæi: *Considera quòd hîc Saluator non per Deum iurare prohibuerit, sed per cœlum & terram, & Hierosolymam, & per caput tuum. Et hoc quasi parvulis fuerat lege concessum, vt quomodo victimas immolabant Deo, no eas idolis immolarent: si iurare permitterent in Deum; non quòd rectè hoc facerent, sed quòd melius esset Deo id exhibere, quàm dæmonibus. Euangelica autem veritas nõ recipit iuramentum, cùm omnis sermo fidelis pro iureiurando sit.* CHRYSOSTOMVS in

Greg. Neocaes. c. 8.

Ephrem, tom. 1.

Ambr.

Psal. 115. 11.

Hier. ep. 14.

Matth. 5. 34.

Id. lib. 1. cõmentar.

Chr. hom. 9.

Acta Apostolica: *Age dic, ob quã causam introductum est iuramentum? &c. Fecit olim pacta Abraham, & immolauit victimas, & nondũ erat iuramentum. Vnde igitur ingressum est? quando mala creuerant, quando omnia simul sursum ac deorsum confusa sunt, quando ad idololatriam inclinarunt, tunc sanè, quando infideles apparuerunt, Deum vocabant testem, quasi fideiussorem dantes dictis satisfacturum. Iuramentum enim est fideiussio, vbi mores fidem non habent. Vnde primùm taxatur is qui iurat, si ei fides non habeatur absq; fideiussore, eóq; maximo, & quia tam parum homines sibi mutuò credunt, non hominẽ quærunt fideiussorem, sed Deum. Secundò idem crimẽ est eius, qui iuramentũ recipit, si pro contractibus Deũ ad fideiussionem trahat, & dicat se non crediturũ, nisi illũ accipiat. O excellentem stuporem! ô contumeliam!* AVG. de sermone Domini in monte: *Ita intelligitur præcepisse Dominum ne iuretur, ne quisquam sicut bonum appetat iusiurandum, & assiduitate iurandi, ad periurium per cõsuetudinem delabatur. Quapropter qui intelligit, non in bonis: sed in necessariis iurationẽ habendam, refrenet se, quantùm potest, vt nõ ea vtatur, nisi necessitate: cùm videt pigros esse homines ad credendum quod eis vtile est credere, nisi iuratione firmẽtur. Ad hoc itáq; pertinet, quod sic dicitur: Sic autem sermo vester, est, est: non, nõ. Hoc bonũ est & appetendum. Quod autem amplius est, à malo est: id est, si iurare cogeris, scias, de necessitate venire infirmitatis eorũ, quibus aliquid suades. Quæ infirmitas vsq; malũ, vnde nos quotidiè liberari deprecamur, cùm dicimus, Libera nos à malo. Sed nemo, nisi qui expertus est, quã difficile sit, & consuetudinẽ iurandi extinguere, & nunquàm temerè facere, quod nonnunquàm facere necessitas cogit.*

Aug. lib. 2. c. 30.

Matth. 5. 37.

III. REMED. Considera, etiamsi difficile sit consuetudinem iurandi expugnare, & nunquàm temerè iurare, vtiam dixit Augustinus, non tamen idcirco

Verse 26. Blessed be he that cometh in the name of the Lord] Or, Blessed is he that cometh, &c. Who can this be but the Messiah? Who else can be called blessed? Who else can come in the name of the Lord? Who else can be called Jehovah? Who else can be called God? Who else can be called Saviour? Who else can be called Redeemer? Who else can be called Lord? Who else can be called Emmanuel? Who else can be called Wonderful? Who else can be called Counsellor? Who else can be called the mighty God? Who else can be called the everlasting Father? Who else can be called the Prince of Peace? Who else can be called the Desire of all nations? Who else can be called the Lord our Righteousness? Who else can be called the Lord of hosts? Who else can be called the King of glory? Who else can be called the Lord strong and mighty? Who else can be called the Lord mighty in battle

dat, propter hoc enim indignor & iraſcor, quoniam conſuetudinem vincere non poſſumus. Niſi conſuetudinem vincamus, quomodo concupiſcentiã vincemus, cuius radix habet à natura principium? Concupiſcere enim naturale. malè verò cõcupiſcere iam eſt voluntatis. Iurare verò non cepit à volũtate principiũ, ſed ex negligentia ſola. Quod enim non ex difficultate, ſed ex neglectu hoc peccatũ proceſſerit, cogitemus multò difficiliora ab hominibus ſine vlla mercede tentari. Quid enim difficilius eſt quàm rotæ more totũ flectere corpus, & in pauimento verſari, quod multi iuuenes faciunt? gladios alternatim in aëra iaculãtes, & omnes rurſum per manubriũ capiẽtes, quem nõ confundant, nullũ pro virtute laborẽ ſuſcipere volentium? Vel quid de illis dicas viris, qui contum in frõte geſtantes, velut arborem in terra radicatam, ſic immotum conſeruant? quid? quòd puer ſuper funem anguſtiſſimum tanta ambulat ſecuritate, cum quãto ſupinos percurrẽtes campos? Hæc quæ & mentibus impoßibilia vidẽtur, facta ſunt arte poßibilia. Quid horũ in iuramentis prætendere poſſumus? quam difficultatem? quem ſudorẽ? quod periculum? exiguo tantùm ſtudio opus eſt. Adde cũ Aug. magno animo & zelo aggrediendum certamen: *Quis enim tantos labores*, inquit, *inire audeat, niſi qui ſic flagrat amore iuſtitiæ, vt tanquàm fame & ſiti vehementiſſimè accenſus, & nullam ſibi vitã, donec ea ſatietur exiſtimans, vim faciat in regnum cœlorum? Non enim aliter poterit eſſe fortis ad toleranda omnia, quæ in præſcindendis conſuetudinibus laborioſa, & ardua, & omnino difficilia ſeculi huius amatores putant.*

Aug. lib. 1 ſerm. Dom. in monte. c. 32.

IV. REMED. eſt timor Dei. Vnde idem AVG. de verbis Apoſtoli: *Iurauimus & nos, paßim habuimus iſtam teterrimam conſuetudinem & mortiferam. Dico charitati veſtræ: ex quo Deo ſeruire cœpimus, & quantum malum ſit in periurio vidimus, timuimus vehe-*

Aug. ſer. 30.

menter, & veternoſiſſimam conſuetudinem timore frenauimus. Frænata reſtringitur, reſtricta langueſcit, lãgueſcens emoritur, & malæ conſuetudini bona ſuccedit. Denique nõ vobis dicimus nos nõ iurare. Si enim hoc dicimus, mentimur. Quantum ad me pertinet, iuro; ſed quantum mihi videtur, magna neceſsitate compulſus. Et ſermone de Sanctis : *Timendo Deum, abſtulimus iurationem de ore noſtro: Ecce vobiſcum viuimus. Qui nos audiuit aliquando iurantes? Nunquid non conſueueram quotidiè iurare? At vbi legi, & timui, luctatus ſum contra conſuetudinem meam, in ipſa luctatione inuocaui Dominum adiutorem. Præſtitit mihi Dominus adiutorium non iurandi. Nihil mihi facilius eſt, quàm non iurare. Hoc ideò admonui charitatem veſtram, ne dicatis, quis poteſt? O ſi Deus timetur, & ſi periuri expaueſcant, lingua frænatur, veritas tenetur, iuratio tollitur.* Confirmat hoc antidotum B. CYPR. appoſita ſimilitudine his verbis : *Ciuitatis balnea rex obſtruxit, & lauari iuſsit neminem, & legem tranſgredi auſus eſt nemo, aut factum incuſare, aut cõſuetudinem prætẽdere, verũ & ægri pueri & ſenes, & mulieres partus doloribus ſolutæ voluntarij & inuiti mandatũ hoc ſufferũt, & neq; morbũ neq; conſuetudinis tyrannidẽ, nec aliud quicquã prætẽdunt, ſed contenti ſunt hac vltione, quia maiora timebãt mala. Vides, quòd vbi eſt timor, facilè ſoluitur conſuetudo, etiamſi valde diuturna ſit & neceſſaria? Atqui non lauari graue, non iurare verò valdè facile, & nullum affert nocumentum, nec corpori, nec animæ. Quomodo igitur non abſurdum rege iubente difficillima ſuſtinere, Deo verò ſtatuente etiam facilia deridere? Non exhortor, ne in tantũ ſalutẽ noſtram contemnamus, ſed timeamus Deum, ſicut hominem timemus.*

Idem ſer. 10.

Chr. hom. 14. ad pop.

V. REMEDIVM. Cenſura aliorum, vel comminatione pœnæ ſubeundæ teipſum, vel alios à iurandi conſuetudine cohibeas. Hoc antidotum

Chry. hom. ad baptizandos.

non ſemel pro concione præſcripſit idem Chryſoſt. *Ab omnibus*, inquiens, *coniunctis hoc poſtula, hoc petat beneficium, vt te iurantem arguant, & confundant. Nam & qui alterum ne iuret arguit, non facilè ſe præcipitem patietur in periurium.* Et infrà: *Vt igitur hoc crimine liberemur, inuicem admoneamur, certum tempus conſtituamus, & tempus dierum decem. Volentibus enim & vigilantibus tot ſufficiunt, quo penitus à cõſuetudine liberemur. Si autem poſt decem dies illaqueati reperiamur, pœnam nobis conſtituamus: Sed, inquis, dic pœnam, propone vindictam. Hoc iam nõ meum, ſed veſtrum eſt.* Et alibi: *Vis diſcere, quomodo ab impia conſuetudine liberari liceat? Ego te quendam docebo modũ, quem ſi tenueris, ſuperabis omninò. Cùm videris teipſum, vel alium quemq; vel ſeruorum, vel filiorũ, vel vxorẽ hoc malo captos, & continuè commonefactos, neque correctos, iube non pranſos cubare, & hanc tibi illiſq; damnationẽ impone, damnationem non damnum, ſed lucrum ferentem. Talia enim ſpiritualia, & lucrum ferunt, & celerrimã correctionem: lingua enim, vel nemine commonente ſufficientem capit admonitionem, ſi fame vel ſiti vexetur. Laudaſtis dicta, verum & factis laudem demonſtrate.*

Hom. 5. ad pop.

VII. REMEDIVM. Conſidera ſummum periculum huius prauæ conſuetudinis, & timorem Dei magis in te augebis. Quod intelligi poteſt ex eo quòd B. Iacobus diſertè dicat: ANTE *omnia nolite iurare.* Quæ verba ponderans AVG. in ſerm. de Verbis Apoſtoli: *Iſto verbo*, inquit, *quod ait, Ante omnia, cautos nos fecit aduersùs linguam noſtram. Ante omnia, ait, vt attendatis præ ceteris, vt vigiletis, ne ſurrepat vobis cõſuetudo iurandi. Tãquàm in ſpecula ita te poſuit contra te. Conſidera enim te iurare per Deũ, per Chriſtum occidoſillum, & hęc quoties per diem, quoties per horã? Non aperis os, niſi à tali iuratione. Nolles, vt diceret tibi, ante om-*

Iac. 5. 12.

Aug. ſer. 30.

nia, vt te aduersùs cõsuetudinem intẽtissimum redderet. vt omnia tua inspiceres, omnes motus linguæ tuæ diligẽtissimè custodires, esses custos malæ cõsuetudinis tuæ. Ad eam constringendam, audi, ante omnia. Et rursus in Epistola ad Hilarium: *Iurationem cane quantùm potes. Melius quippe nec verum iuratur, quàm iurãdi consuetudine, & in periurium sæpè caditur, & semper periurio propinquatur.* Et paulò pòst: *Multo tutius nunquàm iuratur: non quia peccatum est verum iurare, sed quia grauissimum peccatum est falsum iurare, quò citiùs cadit qui consuevit iurare.* HINC duo colligit B. AMBROSIVS scribens in verba Dauidis: *Iurau, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ*, documenta. Alterum est, nullum iuramentum etiam licitum & sanctum à quoquam debere fieri, qui non firmiter statuat & confidat se illud seruaturum: *Stat*, inquiens, *Dauid mentis statione fundatus, nec timet ne in his mundi tenebris possit errare. Si enim metueret, non iuraret: si trepidaret, vtrùm diuina posset custodire iudicia, non cum iurisiurandi staueret sacramento. Nemo bene iurat, nisi qui potest scire quod iurat. Iurare igitur, iudicium scientiæ, testimonium conscientiæ est. Lux tibi præeat, si iurare disponis, id est, cognitio veritatis præcedat, vt vinculum sacramẽti tibi nõ possit nocere.* Alterum est hinc intelligi, cur Deus tam seriò omne iuramentum nobis vetuerit, cùm tamen ipse in diuinis literis iurasse inueniatur: *Ideò*, inquit, *Dominus, qui venit docere paruulos, imbuere nouos, firmare perfectos, ait in Euangelio, non iurandum omninò, quia imperfectis loquebatur. Voluit enim te non iurare, ne periures. Iurauit autẽ Dominus, nec pœnitebit eum. Iuret ergo ille, quem sacramẽti sui pœnitere non poterit. Et quid iurauit Dominus? quia Christus in æternum sacerdos est. Nunquid incertum, nunquid impossibile erat quod iurauit Dominus? nunquid poterat esse mutabile? Noli ergo,*

Id. ep. 89.

Amb. ser. 14. in Ps 118. 106.

Psal. 109. 4.

vſurpare exemplum ſacramenti, qui implendi ſacramenti non habes poteſtatem. Clariùs B. Avg. in Pſalmum 88.

Aug. p. 1. conc. 1. *Bene prohibetur homo iurare, ne conſuetudine iurandi. quia poteſt homo falli, etiam in periurium prolabatur, Deus ſolus ſecurus iurat, quia falli non poteſt.* Et ſermone 10. de Sanctis: *Cùm Dominus iurauerit, quare ſuos iurare prohibuit? Dico quare. Non eſt peccatum verum iurare. Sed quia grande peccatum eſt falſum iurare, longè eſt à peccato falſum iurandi, qui omninò nõ iurat. Propinquat falſæ iurationi qui vel verum iurat. Dominus ergo, qui prohibuit iurare, ſuper ripam fluminis te noluit ambulare, ne pes tuus in anguſto labatur, & cadas.*

VII. REMED. Conſidera exempla eorum, qui ex iurandi temeritate, vel conſuetudine in grauiſſima incommoda ſe coniecêre. PRIMVM ſit

1. *Reg.* 14. 24. Regis Saulis, qui temerè *adiurauit populum dicens: Maledictus vir, qui comederit panem vſque ad veſperam, donec vlciſcar de inimicis meis.* Cuius iuriſiurandi inſcius filius eius Ionathas cùm fauum mellis delibaſſet: Saül ſecundò & tertiò iurauit Ionathan moriturum. Contrà populus iurauit, nequaquàm ſe id paſſuros, & Ionathan liberauit. Quam hiſtoriam fusè populo Antiocheno exponens Chryſoſtomus, mirè exaggerat, quot periuria ex vno iuramento Saulis ſint ſecuta, & quot cædes & clades ſecuturæ fuiſſent, ſi populus Sauli non reſtitiſſet, deinde addit illis euenisse, quod pueris funem vetuſtum trahentibus accidere ſolet: *Sicut enim,* inquit, *pueri funiculum longum, & corruptum ex contrario inter ſe trahentes cum multo impetu ſupini omnes cadunt, funiculo per medium diſrupto, & hi quidem capite, illi verò aliæ corporis parte feriuntur, ſic & inter ſe contraria iurantes, iuramento pro rerum neceſſitate diſrupto in periurij barathrum vtrique e cadunt, hi*

Chry. ho. 14.

quidem peierando, vt Saul, *alij verò*, vt populus, *periurij cauſam præbendo*. ALTERVM exemplum ab IEPHTE in hiſtoria Iudicum, qui pugnaturus aduersùs filios Ammon temerè iurauit & vouit, ſe, ſi victor euaſerit, oblaturum Deo quicquid de prælio redeunti primùm è domo ſua occurrerit; occurrit autem vnigenita filia. Vnde hæc incommoda mox conſecuta. Primò enim pœnituit eum voti, nam conſpectu filia *ſtridit*, teſte Scriptura, *veſtimenta ſua, & ait: Heu me, filia mi, decepiſti me, & ipſa decepta es.* 2. filia approbante patre cum ſodalibus ad duos menſes infauſtum hunc caſum planxit in montibus. 3. oblata eſt Deo & mactata. 4. homicidij reus factus Iephte: nec enim ſolùm ſtultè iurauit, ſed etiam impiè impleuit iuramentum. 5. perpetuus luctus quotannis per quatuor dies repetitus: *Vt ſempiternæ memoriæ calamitas eſſet*, inquit CHRYSOST. *ne malum obliuioni traderetur, apud Iudæos lex eſt lata, vt virgines illo tempore conuenientes quadraginta diẽs cõmiſſam cædem deplorarent, vt luctu cædis memoriã renouantes, poſteros omnes prudentiores faciãt, & diſcãt, quòd de mente Dei nonerat, vt hoc fieret: neq; enim lugere & plorare virgines permiſiſſet. Poſt illud enim ſacrificium nemo tale Deo votum vouit.* Iud. 11. 31. Chry. ho. 14. ad pop. Matth. 14. 7.

TERTIVM exemplum eſt HERODIS regis apud Matthæum, qui recreatus ſaltatione filiæ Herodiadis, *cum iuramento pollicitus eſt ei dare, quodcunque poſtulaſſet ab eo. At illa præmonita à matre ſua: Da mihi*, inquit, *hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Ex quo temerario iuramento longè maiora, quàm ex antegreſſo, incommoda ſunt inſecuta. Primò enim doluit rex de facto iuramento, diſertè enim ait Matthæus contriſtatum fuiſſe regem. 2. ex eo ſecuta eſt mors innocẽtiſſimi & sãctiſſimi Prophetæ, quo teſti-

Matth.11. monio Christi inter natos mulierum maior non sur-
11. rexerat. 3. Herodes reus factus est atrocissimi ho-
micidij : satius enim erat hîc peierare, quàm iu-
Amb. 1. ramentum custodire : *Est contra officium*, inquit B.
offic. c. 50. Ambrosius, *nonnunquàm, soluere promissum, sacra-*
mentum custodire, vt Herodes, qui iurauit, quoniam
Ind. 11.31. *quicquid petitus esset, daret filiæ Herodiadis, & necem*
August. *Ioannis præstitit ne promissum negaret. Sic Iephte melius*
serm. 11. *fuerat nihil tale promittere, quàm promissum parricidio*
de Sanctis. *soluere.* Et Augustinus : *Herodes, ne Deum offenderet*
peierando, Deum offendit sæuiendo. Et paulò pòst subii-
cit exemplum Dauidis regis, qui cùm temerè iu-
rasset se occisurum Nabal, exorari se ab Abigail
vxore Nabal passus est, ne iuramentum præstaret :
Iurauit, inquiens, *temerè, sed non impleuit iurationem*
maiore pietate, imò gratias Deo de ea re egit dicens,
1. Reg. 25. *Benedictus Dominus Deus Israël, qui misit hodiè te in*
12. *occursum meum: & benedicta tu, quæ prohibuisti me ho-*
diè, ne irem ad sanguinem, & vlciscerer me manu mea.
4. rea homicidij quoque facta est Herodias mater
cum filia, quia per hanc petiit dari caput : imò &
omnes conuiuæ, quia *propter eos qui pariter discum-*
bebant, inquit Matthæus, voluit iuramentum serua-
Hier. lib. 1. ri. Voluit ergo, vt bene notat Hieronymus in com-
cap. 14. mentariis, *omnes conuiuas sceleris sui esse consortes.* 5.
spectaculum exhibitum est, *quod etiam*, inquit AM-
Amb. lib. BROSIVS, *omnes barbari horrere consueuerunt. Inter*
3. de Virg. *epulas atq; cõuiuia consummandæ crudelitatis profertur*
edictum. Et à conuiuio ad carcerem, de carcere ad conui-
uium feralis flagitij circumfertur obsequium. Quanta in
vno facinore sunt crimina? Hieronymus loco citato
Cic. de se- commemorat *Flaminium ducem Romanum, quòd ac-*
nect. Plu- *cumbenti iuxtà meretriculæ, quæ nũquàm se vidisse dice-*
tar. in T. *ret hominem decollatũ, assensus sit, vt reus quidam capi-*
Q. Flam.

talis criminis in conuiuio truncaretur, à Censoribus pulsum curia, quòd epulas sanguine miscuerit.

VII. REMED. Considera exempla tam infidelium, quàm fidelium, qui vel nunquàm iurare voluerunt, vel, si iurarunt, nullis incommodis adduci potuerunt, vt fidem fallerent. Nam S. BASILIVS in Homilia de legendis Gentilium libris: *Illud quoque*, inquit, *Clinia vnius è secta Pythagoreæ difficile est credere, quòd casus non de industria nostros imitatur. Nam ille dum per iuramentum mulctam trium talentorum vitare liceret, iniuriam pati maluit, quàm iurare, idque cùm non esset falsò iuraturus, atq; ita tantum quasi illud de iuramento nobis interdicto præceptum audimisse videtur.* Et S. AVGVSTINVS de verbis Apostoli: *Tantũ mali habet iuratio, vt* (Ethnici) *qui lapides colunt, timeant falsum iurare per lapides: tu non times Deum præsentem, Deum viuentem, Deũ scientem, Deum manentem, Deum in contemptores vindicantem?* Et mox: *Et ecce dico charitati vestræ, & qui per lapidem falsum iurat, periurus est, Vnde hoc dico? Quia multi & in hoc falluntur, & putant, quia nihil est, per quod iurant, non se crimine teneri periurij. Prorsus periurus es, quia per id quod sanctum putas: falsum iuras.* Deinde ex Ethnicis Philosophis PLATO in libris de Legibus grauiter reprehendit iurantes, ratione naturali edoctus. Nec mirum, quia non modò exponunt se periculo fidem fallendi & peierandi, verùm etiam quodammodò se & alios infamant. Se quidem, quia indicant se esse mendaces, nec dignos quibus credatur, nisi teste DEO. Alios verò, quia iudicant alios quibus iurant, vt Hieronymus rectè obseruauit, esse suspicioſos & incredulos. Qua de causa & Essæi apud Iudæos abstinebant à iuramentis, teste Iosepho in secundo belli Iudaici li-

Bas. hom. 24.

Aug. serm. 30.

2. 2. q. 4. ecce dico.

Hie. ep. 28.

Ioseph. cap. 7.

bro. Ex iis autem, qui fidem ſemel iuratam conſtantiſſimè præſtiterunt, meritò primum locum obtinet ESAV, quantumuis malus, de quo ita B. EPHR. in tractatu de malo Linguæ: *Si*, inquiens, *iurisiurandi vis tanta fuit, vt ab Eſau potuerit auferre primogenita: cùm enim iurasſet ſolùm, noluit periurij notam incurrere: quibus tradentur ſupplicijs, qui non ſolùm iureiurando ſe obſtringunt, ſed & periurijs iuſiurandum violant? Si Eſau ab iis, quæ cum damno ſuo pepigerat, recedere noluit: quomodo tu pacta, quæ pro ſalute tua feciſti, rumpere audebis?* SECVNDVS ſit IOSVE, qui cùm Gabaonitarum legatis interpoſito iureiurando ſpopondiſſet ſe eos non deleturum, & paulò pòſt coguouiſſet, ſe ab illis deceptum (finxerant enim ſe de terra longinqua venire, cùm eſſent vicini) fidem tamen datam ob diuini nominis reuerentiam infringere noluit, cùm tamen populus vehementer ea de cauſa in eos exacerbatus eſſet. IESVS, inquit AMBROSIVS, *pacem, quam dederat, reuocandam non cenſuit, quia firmata erat Sacramenti religione: ne dum alienam perfidiam arguit, ſuam fidem ſolueret. Ex quo diſcimus*; ait Hieronymus in Ezechielem, *etiam inter hoſtes ſeruandam fidem, & non conſiderandum cui, ſed per quem iuraueris. Multò enim fidelior inuentus eſt ille, qui propter nomen Dei, tibi credidit, & deceptus eſt, te, qui per occaſionem diuinæ maieſtatis hoſti tuo, imò iam amico, es molitus inſidias.* Et infrà ſubdit: *Ergo qui contemnit iuramentum, illum deſpicit, per quem iurauit: illíque facit iniuriam, cuius nomini credidit aduerſarium.* INTER Ethnicos autem pro iureiurandi fide etiam hoſtibus cum iactura vitæ & fortunarum ſeruata, eminet M. Attilius Regulus, de quo in primo libro de ciuitate ſic ſcribit AVGVSTINVS: *M. Attilius Regulus Imperator*

Ephr. to.1. *Gen.25.33*

Ioſ.9.15.

Amb.3. offic.c.10.

Hier.lib.5. c.17.

Aug.c.16.

populi Romani captiuus apud Carthaginenſes fuit. Qui cùm ſibi mallent à Romanis ſuos reddi, quàm eorum tenere captiuos, ad hoc impetrandum etiam iſtum præcipuè Regulum cum Legatis ſuis Romam miſerunt, priùs iuratione conſtrictum ſi quod volebant minimè peregiſſent, rediturum eſſe Carthaginem. Perrexit ille, atque in Senatu contraria perſuaſit, quoniam non arbitrabatur vtile eſſe Romanæ Reipub. mutare captiuos. Nec poſt hanc perſuaſionem à ſuis ad hoſtes redire compulſus eſt, ſed quia iurauerat, id ſponte repleuit. At illi eum horrendis cruciatibus necauerunt. Incluſum quippe anguſto ligno, vbi ſtare cogeretur, clauiſque acutiſſimis vndique confixo, vt ſe in nullam eius partem ſine pœnis atrociſſimis inclinaret, etiã vigilando peremerunt. Meritò certè laudãt virtutẽ tam magna infelicitate maiorẽ. Eandem cum REGVLO laudem iuratæ fidei conſtanter vſque ad mortem cuſtoditæ tribuit idem AVG. in altero libro de ciuitate, in Hiſpania fœderatis Romanorum ſociis Saguntinis: *Quorum ciuitatis interitum legere quantò magis ſcribere*, inquit ille, *horroris eſt. Primò, contabuit, nam etiam ſuorum cadaueribus paſta eſt. Deinde feſſa omnium rerum, ne ſaltem captiua in manus Hannibalis perueniret, ingentem rogum publicè ſtruxit, in quem ardentem ferro etiam trucidatos omnes ſe ſuóſque miſerunt.* Octauo autem, vel nono poſt obſidionem menſe à Pœnis deleta eſt. Et infrà: *Hoc intereſt (inter Regulum, & Saguntinos) quòd ille vnus homo, hæc tota ciuitas; vtriuſque tamen meritus cauſa conſeruatio fidei fuit.*

Vt. Vide verbo, *Blaſphemia, Colloquia otioſa, Conſuetudo praua, Diſcordia, Ebrietas, Exemplum malum, Immodeſtia, Impatientia in aduerſis, Ira, Linguæ abuſus, Maledictio, Mendacium, Murmuratio, Odium, Superbia, Vindicatio iniuriæ.*

Val. Max. lib. 9. Cic. 1. offic.

Id. c. 20.

Liuius li. 21.

L

LINGVÆ ABVSVS.

Remedia contra Linguæ abusus.

PRIMVM Remedium. Considera quanta sit in coërcenda lingua difficultas, vt hoc diligentiùs idonea cõquiras remedia: *Quis est*, inquit Sapiens, *qui non deliquerit in lingua sua?* Et, *Beatus vir, qui non lapsus est verbo ex ore suo.* Sic B. Iacobus: *Si quis in verbo nõ offendit, hic perfectus est vir.* Et, *Omnis natura bestiarũ, & volucrũ, & serpentiũ, & ceterorũ domantur, & domita sunt à natura humana: linguam autem nullus hominũ domare potest.* Haud aliter SS. Patres. Nam B. GREG. NAZIANZENVS de suo quadragenarij ieiunij silentio scribens: *Linguam*, inquit, *non homo, non nix, non torrẽs, non scopulus, non denique res vlla coërcere potest.* Nihil (est) *quod à linguæ sagitta tutũ atq; immune sit. Quã quisquis domuerit, is nimirũ sapientiæ arcem & principatũ tenet.* Et circa finẽ queritur se, licèt *morbo affectũ, & senectute fractũ & debilitatũ, tamen non potuisse effugere linguæ indomitæ calamitatem, vt pote cui amicorũ omniũ inuidiã conflarit.* Et in Epistolâ quadã ad Basiliũ: *Nemo*, ait, *linguæ libertatẽ coërcebit.* Et B. AVGVST. de verbis Domini in Matthæũ: *Linguã nullus hominũ domare potest. Et homo domat ferã, non domat linguã; domat leonem, & non refrænat sermonem; domat ipse, & non domat seipsũ. Domat, quod timebat; & vt se domet, non timet quod timere debebat.* Et in libris Confessionum: *Tentamur bis tentationibus* (linguæ) *quotidiè, Domine, sine cessatione*

Eccli. 19. 17.
Eccl 14. 1, Iac. 3. 2. & 7.
Nazianz.
Nazi. ep. 22.
Aug ser. 3.
Id. lib. 10. c. 37.

tentantur. Quotidiana ſemax noſtra eſt humana lingua. Imperas nobis & in hoc genere continentiam. Eſt qualiſcunque in alijs generibus tentationũ mihi facultas explorãdi me, in hoc penè nulla eſt. AVGET difficultatẽ quòd nulli hominis membro æquè atque linguæ inſidiatur dæmon, teſte Chryſoſtomo: *Poſt lauacrum vndique, inquit, hoſtis inſidias præparare conſueuit, ſed faciliùs linguæ & ore peccante. Nullum enim æquè congruum illi organum in miniſterium eſt interitus atque peccati.* *Chry. hom. ad baptizand.*

II. REMED. Implora auxilium diuinum pro cohibenda lingua: *Hominis enim eſt*, vt ait Salomon, *animã præparare, & Domini gubernare linguam.* *Prou. 16. 1. Pſ. 140. 3.* Id implorauit Dauid, cùm oraret: *Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Hoc antidoto Virginem munit B. BASILIVS in libro de vera Virginitate, ſic monens: *Virgo intra cordis ſui ſecreta cubilia quieſcet, id iugiter, atque plus aliis orans: Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. Atque in hunc modum os ſuum orationibus communiet.* Et Auguſt. loco ſuprà citato: *Intelligamus, inquit, cariſſimi, ſi linguam nullus hominum domare poteſt, ad Deum confugiendum eſt, qui domet linguam noſtram. Si enim tu eam domare volueris, non poteſ, quia homo es: linguam nullus hominum domare poteſt. Attendite ſimilitudinem ab ipſis beſtiis, quas domamus. Equus non ſe domat, camelus nõ ſe domat, elephantus non ſe domat, aſpis non ſe domat, leo non ſe domat, ſic & homo non ſe domat, ſed vt equus dometur, bos, camelus, elephãtus, leo, aſpis, quæritur homo. Ergo* DEVS *quæratur, vt dometur homo. Ergo, Domine, refugium tu factus es nobis: cõferimus nos ad te, & bene nobis erit de te. Malũ enim eſt nobis de nobis, quia dimiſimus te: dimiſiſti nos nobis. Inueniamur ergo in te: quia perieramus in nobis, Domine, refugium factus es nobis.* VNDE in lib. 10. Confeſſionum, *Baſil.* *Aug. de verb. Domin.* *Iac. 3. 2.* *Pſal. 89. 1.* *Cap. 37.*

cùm dixisset, à Deo quoq● imperari nobis continentiam linguæ, mox adiunxit: *Da quod iubes, & iube quod vis. Tu nosti de hac re gemitum cordis mei, & flumina oculorum meorum. Neque enim facilè colligo, quum sim abista peste mundatior, & multùm timeo occulta mea, quæ norunt oculi tui, mei autem non.* Verùm quia hæc linguæ frænatio, primùm quidem *ductu, auspicióque diuino*, vt loquitur Nazianzenus, *deinde verò etiam mentis nostræ clauo indiget*, subiicienda sunt alia remedia.

Naz. de silent. 40. dier.

III. REMED. Antequàm ad loquendum prosilias, expende & præmeditare quid sit loquendum. Quò pertinere putat B. AVGVSTINVS illa verba regij Prophetæ: *Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Non enim*, inquit, *lingua frustrà in vdo est, nisi quia facilè labitur. Videns ergo quàm esset difficile, vt necessitatem loquendi haberet homo, & in loquendo nõ aliquid diceret, quod se dixisse nollet, statuerat non loqui; ne aliquid diceret, quod locutum se esse pœniteret, &c. Custodi ergo vias tuas, ô Idithum, & noli delinquere in lingua tua: perpende quod dicturus es, examina, consule interiorem veritatem, & sic profer ad exteriorem auditorem.* Et in Psalmum 51. ait: *Sicut eligis quo vescaris, sic elige quod loquaris.* Eodem modo verba illa exponit AMBROSIVS: *Audiamus*, inquit, *cautionis magistrum: Dixi, custodiam vias meas, hoc est, sacito cogitationis præcepto indixi mihi, vt custodirẽ vias meas. Aliæ sunt viæ, quas debemus sequi, aliæ quas custodire. Sequi vias Domini, custodire nostras, ne in culpam dirigantur. Potes autem custodire, si non citò loquaris.* Idem remedium populo Antiocheno proponit alicubi Chrysostomus. *Et linguæ*, inquiens, *regulas quasdam & leges ponamus, vt priùs verba ruminet, & ita proferat.* Et Gregorius magnus: *Qui in dictis suis re-*

Aug. in Ps. 38. 2.

Psal. 38. 2.

Chr. ho. 71.

Gre. Mor. 8.

probari metuit, ipſe priùs debet examinare quod dicit, quatenus inter cor & linguam æquus quidam diſcretúſque arbiter ſedeat, ſubtiliter pẽſans, ſi recta verba cor offerat.

II. REMEDIVM. Priùs diſce tacere, maximè ſi adhuc adoleſcens ſis, quàm loqui, ſecundùm illud Sapientis: *Homo ſapiens tacebit vſq; ad tempus.* Et, *Adoleſcẽs loquere in tua cauſa vix: ſi bis interrogatus fueris, habeat caput reſponsũ tuũ. In multis eſto quaſi inſcius, ſed audi tacẽs.* Et B. Iacobi: *Sit autẽ omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Eccl. 20. 7. & 32. 10. Iac. 1. 19.

Hoc antidotum maximè inculcat B. AMBROSIVS initio ſuorum librorum de officiis: *Quid*, inquit, *præceteris debemus diſcere, quàm, tacere, vt poſſimus loqui, ne priùs me vox cõdemnet mea, quàm abſoluat aliena? Scriptum eſt enim: Ex verbis tuis condemnaberis. Quid opus eſt igitur, vt properes periculũ ſuſcipere condemnationis, loquendo, cùm tacendo poſſis eſſe tutior? Complures vidi loquendo peccatum incidiſſe, vix quenquã tacendo. Ideóque tacere noſſe, quàm loqui difficilius eſt. Scio nãq; loqui pleroſque, cùm tacere neſciant. Rarũ eſt tacere quenquam, cùm ſibi loqui nihil proſit. Sapiẽs eſt ergo, qui nouit tacere. Deniq; Sapientia Dei dixit: Dominus dedit mihi linguam eruditionis, vt ſciam quando oporteat ſermonem dicere. Meritò ergo ſapiens, qui à Domino accipit, quo tempore ſibi loquendum ſit. Vnde bene ait Scriptura: Homo ſapiens tacebit vſque ad tẽpus. Denique ſanctus Domini ait: Dixi, cuſtodiam vias meas, vt nõ delinquã in lingua mea.* Et infrà: *Quid igitur, mutos nos eſſe oportet? Minimè, eſt enim tempus tacendi, & eſt tempus loquendi. Eſt enim magnum & negotioſum ſilentium: vt erat Suſannæ, quę plus egit tacendo, quàm ſi eſſet locuta. Tacẽdo enim apud homines locuta eſt Deo, nec vllum maius indicium ſuæ caſtitatis inuenit, quàm ſilentium. Conſciẽtia loquebatur, vbi vox nõ audiebatur: nec quærebat proſe ho-*

Amb. lib. 1. c. 2. Matth. 12. 37. Iſa. 50. 4. Eccli. 20. 7. Pſal. 18. 2. Id. cap. 3. Eccl. 3. 7. Da. 13. 35.

minum iudicium, quæ habebat Domini teſtimonium. Ab ille igitur volebat abſolui, quem ſciebat nullo modo poſſe falli. Ipſe Dominus in Euangelio tacens operabatur ſalutem hominum. Et multò pòſt: *Ipſe Pithagoras, qui legitur Socrate antiquior, Prophetam ſecutus Dauid, legem ſilentij dedit ſuis. Sed ille, vt per quinquennium diſcipulis vſum inhiberet loquendi. Dauid autem, non vt naturę munus imminueret, ſed vt cuſtodiã proferendi ſermonis doceret. Et Pithagoras quidem, vt non loquẽdo loqui doceret; Dauid, vt loquẽdo magis diſceremus loqui.* HIER. ad Nepotianum: *Hippocrates adiurat diſcipulos ſuos antequàm doceat, & in verba ſua iurare compellit, extorquet ſacramento ſilentiũ, ſermonem, inceſſum, habitum, moréſque præſcribit, quantò magis nos?* Et in verba Eccleſ. *Tempus tacendi, & tempus loquendi. Pithagoricos,* inquit, *reor, quorum diſciplina eſt tacere per quinquennium, & poſteà eruditos loqui, hinc originem ſui traxiſſe decreti. Diſcamus itaque & nos priùs non loqui, vt poſteà ad loquendum ora referemus. Sileamus certo tempore, ad præceptoris eloquia pendeamus. Nihil nobis videatur rectum eſſe, niſi quo diſcimus, vt poſt multum ſilentium, de diſcipulis efficiamur magiſtri.*

Id. c. 10.

Hier. ep. 2.

Hier. in c. 3.

V. REMED. Conſidera, quot mala creet licentia linguæ. Ea digitus Dei, cùm alibi, tum copiosè apud Eccleſiaſticum, & B. Iacobum Apoſtolum depinxit: *Lingua*, inquit, *modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis, quàm magnam ſyluam incendit. Et lingua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis. Lingua cõſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis noſtræ inflammata à gehenna. Linguam nullus hominum domare poteſt, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipſa benedicimus Deum & patrem: & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt. Ex*

Eccli. 28.

Iac. 3. 5.

ipſo

ipſo ore procedit benedictio & maledictio. GREG. NAZIANZ. de ſilentio ieiunij ſui: *Certè nulla res eſt, quæ maiorem hominibus perniciẽ afferat, quàm lingua. Equus eſt perpetuo curſu mentem anteuertens, telum promptiſſimum ac paratiſſimum.* Et paulò pòſt: *Lingua in propinquo eſt ſagittarius, ſagitta in arcu eſt: nerui ipſi quàm maximè intenſi. Protinus vt mens tela emiſerit, ſtatim prouolat, omniáque feriunt, cœlites, terreſtres, viuẽtes, poſteros, non minùs eos, qui ab huiuſmodi ſagittis ſibi cauẽt, eáſq; ſedulò obſeruant, quàm qui nihil mali ſuſpicantur, non minùs bonos, quàm malos; non minùs amicos, quàm hoſtes; nũ minùs exteros lõgéq; diſſitos, quàm propinquos: denique nihil eſt, quod à linguæ ſagitta tutum atque immune ſit.* Et infrà: *Quis autem, quot mala ex ea oriantur, oratione conſequi poſſit? Domum cum domo, ſi ita voluerit, vrbem cum vrbe, principem cum populo, populum rurſus cum principe ſtatim ac ſine vllo negotio committit, non aliter atque igniculus ſtipulæ admotus in magnum incendium citò excreſcens.* HIER. *Lingua nihil medium habet, aut grande malum eſt, aut grande bonum. Grande bonum, ſi Chriſtum Deum confitetur: grande malum, ſi Chriſtum Deum negat. Ergóne putet aliquis, & dicat interim, opere non peccaui: ſi peccaui, linguâ peccaui. Quod eſt maius peccatum, quàm blaſphemia in Deum? & tamen lingua peccat.* Et infrà: *Grande ſcelus eſt, quãdo detrahо fratri meo, linguâ meâ fratre interficio. Qui enim odit fratrem ſuum, homicida eſt. Videte quod dicat Salomon: In manu linguæ mors & vita.* EPHR. de linguæ malo: *Peruulgatum eſt totis caſtris Mariam repentè lepra correptam eſſe, quòd linguam in mitiſſimum fratrem, qui pro ipſa deprecabatur Dominum, exacuiſſet. Vnde iuſtus vltor meritas de prophetiſſa propter petulantiam linguæ eius pœnas ſumpſit. Suſurrationes enim & detractiones abominatur, quibus homines inſipientes delectantur.*

Hier. in Pſal. 119.

Prou. 18. 21.

Ephr. to. 1.

Num. 12. 10.

Num. 20. 12.

Exod. 14. 21.

Plurimis licèt miraculis claruisset Moyses, vbi modicè lin-
gua lapsus est, è terra promissionis excidit. Magnum &
horrendum mare viam ei præcludere nõ potuit, sed ver-
bum vnicum iniquè ab eo prolatum, velut murus aliquis
Num. 11. 14. 20. *ipsi obstitit, ne vlteriùs progredi posset. Si Moysen, qui Dei*
instar factus erat Pharaoni vel solum verbum exclusit à
Bern. in serm. *terra promissionis, quantò magis nos maledicentia linguæ*
nostræ, quam in Deum & homines quotidiè exacuimus ac
stringimus, à regno Dei arcebit? BERN. de triplici cu-
stodia, manus, linguæ, & cordis: *Quis sanè numeret,*
quãtæ modicum linguę membrũ contrahat sordes: quàm
multiplex in labijs incircumcisis immunditia coaguletur,
quàm sit grauis pernicies oris incircumspecti? Est enim lin-
gua dissoluta in sermonibus otiosis, est lingua impudica,
est & magniloqua, quarum prima lasciuiæ, sequens arro-
gantiæ famulatur. Est etiam lingua dolosa, & item lingua
maledica, quarum altera in falsiloquam & adulatoriam
subdiuiditur: altera verò nũc in facie cõtumelias irrogat,
nunc detrahit in occulto. Quod si de omni vel otioso ver-
bo, quodcunque locuti fuerint homines, Deo sunt reddituri
rationem in die Iudicij, quãtò districtiùs de verbo men-
daci, mordaci, & iniurioso, de elato, vel lasciuo, de adula-
torio, aut detractorio iudicabuntur?

VII. REMED. Propter hæc linguæ mala, seriò propone te custoditurum linguam tuam, exemplo
Psal. 38. 2. Dauidis dicentis: *Posui ori meo custodiam. Qui enim*
custodit os suum, ait Salomon, *custodit animam suam.*
Prou. 13. 3. Et, *Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est.*
Prou. 17. 27. Et, *Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab*
angustiis animam suam. Et, *Quis dabit ori meo custo-*
Prou. 21. 23. *diam, & super labia mea signaculum certum, vt non ca-*
dam in ipsis, & lingua mea non perdat me? Et B. Pe-
Eccli. 22. 33. trus: *Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coër-*
1. Pet. 3. 10. *ceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur*

dolum. GREG. NAZ. *Quemadmodum ſi quis obliquam plantam manu paulatim in cõtrariam partẽ inflectat, hoc eſt aſſequitur, vt quamprimùm violentã ab ea manũ ſubduxerit, rigida ſtet: ſic ego cùm præcipitis ſermonis impetum mediocritatis regulam exceſſiſſe perſpicerem, nullũ melius remedium inueni, quàm vt eũ excelſo pectore premerẽ? vt lingua mea, & quæ dicenda, & quæ tacenda ſunt, addiſceret. Ob eam itaq; cauſam omni eã loquendi facultate ad certum tempus orbaui, ſic fiet, vt mediocritatẽ poſteà minimè aſpernetur. Hæc lex omnibus immodicè erga vẽ aliquam affectis poſita ſit. O quantum fructum affert, pulſatu intus atq; incitato pectore linguam loqui geſtientem cohibere?* AMB. *Rectè Dauid non ſilentium ſibi indixit perpetuum, ſed cuſtodiã* (dicens: *Dixi, cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea*) *Cuſtodiamus ergo cor noſtrum, cuſtodiamus noſtrũ os. Vtrumque enim ſcriptum eſt hic, vt os cuſtodiamus, alibi: Omni cuſtodia, ſerua cor tuum. Si cuſtodiebat Dauid, tu non cuſtodies?* Et paulò pòſt: *Alliga ſermonem tuum, ne luxuriet, ne laſciuiat, & multiloquio peccata ſibi colligat. Sit reſtrictior, & ripis ſuis coërceatur. Citò lutum colligit amnis exundans. Sit oris tuo oſtium, vt claudatur vbi oportet, & obſeretur diligẽtiùs, ne quis iracundiam excitet vocem tuam, & contumeliam rependas contumelia.* Et alibi ſcribens in eadem verba regia! O, exclamat, *validum ſcutum, circumſpectæ munitionis ſilentium! O fideliſſimum ſtabilitatis fundamentũ, in quo ſi quis potuerit ſtare, lubricum verbi tinere nõ poſſit! Multi enim etiam ſtabili corde firmati, incauti tamẽ, ſermonis fluctuantis errore ſæpè ceciderunt. Videns igitur huiuſmodi inſidiis ſe Propheta tentari, intra ſeipſe tacitus conferebat, legem ſibi taciturnitatis imponens, dicens: Poſui ori meo cuſtodiam, hoc eſt, propoſui, cõfirmaui, imperaui mihi, locutus ſũ cordi meo: Vias meas cuſtodiam. Si alijs dixiſſem, ſermo meus ſtare deberet,*

Naz. lib.

Amb. 1. offic. c. 3. Pſal. 38. 2.

Prou. 4. 23.

Id. in Pſ. 38. initio.

quantò magis ſtabile eſſe debet quod mihi ipſi conſtitui?

Chryſ. CHRYSOSTOMVS ad baptizandos: *Quidam*, nempè ſapiens, *ob mentium lapſus ex garrulitate venientes ſuadet multam ori adhiberi cautelã, dicens: Sæpi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia & ſeras auribus tuis. Non vt oſtia corporifaciamus, ſed vt non facilè verba proferantur, & ad incõgrua dicenda ſeſe lingua cum omni cautela cõtineat.* Et infrà: *Nam & dentium tegmine, & labiorum cuſtodiâ, lingua continetur, ne verba improuida garrulitate proferantur. Refræna igitur linguam, & ſi non patitur reticere, dentium morſu quieſcat, & tanquàm carnifici dentibus tradatur.*

Eccli. 28. 29.

VII. REMED. Prudentia vel diſcretio in loquendo, hoc eſt, vt habeas in ſermone tuo, vel ſilentio, rationem circumſtantiarum, temporis, loci, perſonarum, modi, & ſimilium: *Qui enim inconſideratus eſt ad loquendum*, ait Salomon, *ſentiet mala.* Et Eccleſiaſticus: *Linguæ imprudentis ſubuerſio eſt ipſius.* Et, *Verbis tuis facito ſtateram, & frænos oris tui rectos, & attende ne fortè labaris in lingua tua.* Et Apoſtolus: *Sermo veſter in gratia ſit ſale cõditus, vt ſciatis, quomodo oporteat vos vnicuique reſpondere.* S. BASILIVS ad Gregorium Theologum: *In primis magno ſtudio id comparãdum habemus, ſcitè vt ſermocinari poſſimus, vt nec contentioſiùs percunctemur, nec affectãtiùs reſpõdeamus, vt differenti non obloquamur, nec interfari geſtiamus abſurda oſtentatione, faſtúmq; præ ſe ferente, vt modũ teneamus & ſermocinandi & auſcultandi.* S. GREGORIVS in Eccleſiaſten: *Lingua parcè vti præclarum, atque ad loquendi ſtudium grauitatem, conſtãtiámq; adhibere. Nõ enim nos incõſulto loquẽdi ſtudio teneri oportet, eaq; quæ in mentem veniunt, quãuis abſurda, proferre atque emittere: verùm cogitare, quòd licèt magno inter-*

Prou. 13. 3. Eccli. 5. 15. Eccli. 28. 29. Coloſſ 4. 6. Baſ. ep. 1. Nazianz. c. 5.

uallo à cœlo diſtemus, certum eſt tamẽ ſermones noſtros à Deo exaudiri. S. AMBROSIVS: *Sapiens, vt loquatur, multa priùs cũſiderat, quid dicat, aut cui dicat, quo in loco, quo tẽpore. Eſt ergo tacendi & loquẽdi modus. Eſt etiã in factis modus. Pulchrum eſt igitur tenere menſuram officij.* Et in Pſalmum 118. *Periculum non eſt ſolùm falſa dicere, ſed etiam vera, ſi quis ea inſinuet, quibus non oportet. Quod vitium quadripartitũ eſt, vel adulationis, vel auaritiæ, vel iactãtiæ, vel loquacitatis incautæ. Plerique dum ſine præiudicio loquuntur, verbum emittunt, quod reuocare non poſſunt. Ideò vir laudatur ſerius, & nõ otioſus. Erat homo abſcondens ſermones ſuos; vt Apoſtolus Paulus, qui nouit quid loquatur ſingulis, & quando quid loqui debeat. Vnde & Corinthiis dicit: Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis, &c. Ideò & Salomon tempus tacendi, & tempus loquendi eſſe docet.* S. GREG. lib. 24. Moral. *In omni quod dicitur, ſummoperè intuendum eſt, quid dicatur, cui dicatur, quãdo dicatur, quomodo dicatur.* Et in Epiſtola ad quinque Patriarchas: *Cùm me ad conſiderandum debitum paſtoris verbum ac ſilentium confero, pauenti cura perpendo, quod valdè neceſſe eſt, vt & diſcretus ſit in ſilentio, & vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita indiſcretum ſilentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit.*

Ambr. 1. offi. c. 10. Eccle. 3. 7. Id ſerm. 2. 1. Cor. 3. 2. Eccl. 3. 7. Greg. c. 29. Ep. 24. lib. 2.

ANTIDOTA.

Pro Religioſorum ſilentio.

I. ANTIDOTVM. Conſidera quid Spiritus ſanctus in diuinis literis de ſilẽtio patefecerit. Apud Iſaiam: *In ſilẽtio, ait, & in ſpe erit fortitudo veſtra.* Iſa. 30. 15

Isa. 32.17. Et, *Erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium.* Et
Thren. 3. 26. apud Ieremiam: *Bonum est cum silentio præstolari salutare Dei. Bonum est viro cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit superse. Ponet in puluere os suum.* Quibus verbis ad viuum describi videtur religiosæ vitæ cultor, solitudinis amans, vt notauit Hieronymus ep. ad Eustochiũ.
Prou. 10. 19. Apud Salomonem verò non semel laudem sapientiæ attribuit silentio: *Qui moderatur labia sua*, inquit, *prudentissimus est.* Et, *Stultus, si tacuerit, sapiens reputabitur.* Et, *Homo sapiens tacebit vsque ad tempus.* Nec
Prou. 17. 28. secus apud Iob dicentem: *Vtinam taceretis, vt putaremini esse sapientes,*
Eccli. 20. 7. Iob. 13. 5.

II. ANTIDOTVM. Considera, quibus verbis laudarint silentium SS. Patres. S. BASILIVS,
Basil. de vera Virginitate: *Natura loquendi audiendiq; modũ ad proportionis regulam metiens, duas aures, linguam vnam nobis affinxit: quasi & duplum disciplinæ causa audire debeamus, & ad ea quæ rogamur sesquialtera proportione contractum referre sermonem. Castigata itaque locutione prudens virgo vtetur: cũmque tempestiuè quempiam oportuerit alloqui, multò audiet plura, quàm dicet: omnísque sermo eius cùm procedet ex labiis solam vtilitatem audientium feret: aut si interrogandum fuerit instruendi animi gratia sobriè ex ore ac verecũdè prodibit.* NAZIANZ. de moderatione in disputatione
Nazianz seruanda: *Loquere sanè*, inquit, *si quid silentio melius, & excellentius habes: at vbi silere præstat, quàm loqui, silentio acquiesce. Nosti enim laudatum illud, ordinem labiis constituere, atque alia dicere, alia audire.* Et paulò pòst: *Nescitis, quantum Dei donum sit silentium, quámque benignè cum eo agatur, qui loquendi necessitate constrictus non est, vt arbitratu suo alterum eligere, alterum fugere queat, atque sibi & sermonis & silentij præ-*

Loquitur de Virginitate professi.

mus condus sit. AMB. ad Virgines: *Grauiora sunt verbera cùm ex multiloquio peccatum incurrimus. Et ideò custodi, virgo, vias tuas, vt non delinquas in lingua eius. Et bona loqui plerũq; crimẽ est virginis. Sed quid miraris de Virgine, cùm mulier in silẽtio iubeatur discere? Bonus est pudor, quẽ cõmendant silentia. Susanna periclitabatur, & tacebat, vt meliùs tacite pudore loqueretur, &c. Quid de fœminis dicimus? Ioseph tacuit accusatus, vt meliùs eum innocentia, quàm lingua defenderet. Tacuit Daniel omnibus sapientior, & ora clausit leonum.* AVG. *Plerunque in perturbatione rerum, dum ipsa infirmitas animæ quam aggrauat corpus quod corrumpitur, & audire vult & dicere, audire intus, dicere foras: aliquando perturbata studio dicendi, deficit in diligentia agnoscẽdi, & in his dicit aliquid quod forte non esset dicendum. Cõtra hæc, remedium optimum est silentium.* Io. CLIMACVS agens de loquacitate: *Taciturnitas in cogitatione mater est orationis, captiuitatis reuocatio, ignis diuini amoris obseruatio, cogitationum diligẽs inspectio, specula hostium, carcer luctus, lacrymarũ amica, memoriæ mortis operatrix, suppliciorum pictor, iudicij indagatrix, sagax mœroris submministratrix, inimica fiduciæ, quietis cõiunx, ambitiosæ doctrinæ aduersatrix, scientiæ adiectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascẽsus.* BERNARD. in Epist. ad Ogerium: *Silentium dicẽte Isaia, cultus iustitiæ est: & bonum est expectare, vt docet Ieremias, salutàre Dei cum silentio. Ad hunc ergo iustitiæ cultum, ad hanc omnium virtutum matrem, nutricem, custodem, te inuito & prouoca.*

Amb. in exhort. — *1. Tim. 2. 11.* — *Dan. 13. 35.* — *Gen. 39.* — *Dan. 14.* — *Aug. in Psal. 38.* — *Sap. 9. 15.* — *Climac. gradu 11.* — *Bern. ep. 89.* — *Isa. 32. 17.* — *Thren. 3. 26.*

III. REMED. Considera, si religiosam vitam profiteris, hoc exposcere à te ipsum religiosi nomen, quòd à religando originem traxit, teste B. AVGVST. in libro de Vera religione, vt illud imprimis membrum religare studeas, quod religatione

Aug. e. 55. & 1. Retra. c. 18 — *Eccli. 28. 29.*

Psal. 140. 3. maximè opus habet, hoc est, linguam. Vnde Sapiens monet: *Verbis tuis facito stateram, & frænos oris tui* Iac. 1. 26. *rectos*, & religiosissimus Dauid orat: *Pone, Domine, custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis.* Beatus verò Iacobus peremptoriam fert sententiam: *Si quis autem putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* Licèt enim hæc verba ad omnes Christianos, qui Deo religati sunt per præcepta, referri possint, ἀναπολογήτους tamen videtur Apostolus ea retulisse ad illos, qui exemplo Apostolorum perfectiorem vitam profitebantur, séque Deo per præcepta & vota Euangelica religabant. 1. quia numero singulari: *Si quis autem.* 2. quia Græci codices habent: *Si quis inter vos.* V. 27. 3. quia B. Iac. mox subiicit: *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est: visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo.* Quî autem propriè possunt se ab opibus, honoribus & voluptatibus huius seculi custodire immaculatos, & mundam instituere vitam, nisi religiosæ vitæ professores, qui seculo renunciarũt, & castitatem animi & corporis perpetuam Deo voCass. coll. uerunt? 4. quia Io. CASSIANVS in Collationibus 14. c. 9. ita alloquitur monachos suos: *Obseruate imprimis, & maximè tu, Ioannes, cui ætas adhuc adolescentior suffragatur, ne studium lectionis ac desiderij tui labor vana elatione cassetur. vt indicas summũ ori tuo silentium: hic enim est primus disciplinę actualis ingressus. Omnis quippe labor hominis in ore ipsius, & vt omnium seniorum instituta atque sententias intento corde, & quasi muto ore, suscipias, ac diligenter in pectore tuo condens, ad perficienda ea potiùs, quàm ad docenda, festines.*

IV. REMED. Considera exempla eorum, qui silentium arctissimè in religiosa vita eremitica vel

cœnobitica coluerunt. In Vitis Patrum habes discipulum S. Antonij Paulum, simplicem ob linguæ lapsum, quia quæsierat, num Christus ante Prophetas vixisset, in triennium nihil locutum. Et Agathonem Abbatem, lapillo ori indito, tacere didicisse, idq; ad annos tres obseruasse. PAMBO Abbas, vt est in historia Tripartita, cùm etiam ipse discere priùs quàm loqui proposuisset, ad illum, qui 38. Psalmum sibi legere cœperat: Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea: Sat est, inquit, reliqua audiam, cùm istud opere impleuero. Multo deinde tempore post reuersus, cùm interrogaretur, cur tantùm ad Magistrum redire distulisset, nondum se illud quod didicerat perfecisse, dixit, Apostolicum esse præceptum: Estote factores verbi, & non auditores tantùm. Idem Theophilo Episcopo se aliquando adeunti, & aliquo sermone ab ipso spiritualiter refici petenti, respondit: Si taciturnitate sua non reficiebatur, nec sermonibus eum refici posse. Hinc quidem die vitæ suæ iam supremo audacter affirmauit, ex quo eremum incolere cœpisset, nullum se vnquàm protulisse verbum, quod prolatum nollet. AMMONA, teste Palladio in historia Lausiaca, pater ter mille monachorum, quos vocabat Tabennesiotas, tantum cum illis exercuit silentiũ, vt viderentur esse in solitudine, vnoquoque occultè peragente suum vitæ institutum. THEONA quoque Abbas, teste eodem, vir sanctus in domuncula inclusus tempore 30. annorum silentium exercuit. Vultum habebat Angeli, & cùm plurimas virtutes ageret, habebatur Propheta. GREG. NAZIANZENVS toto aliquando Quadragesimæ tempore silentium sibi indixit, in solitudinem digressus: *Cuius facti mei*, inquit, *si causam quæris, idcirco à sermone prorsus abstinui, vt sermonibus meis moderari discam. Etenim*

Trip. lib. 8. c. 1.

Luc. 1. 22.

Pall. c. 48.

Cap. 50.

Greg. de 40. silentio.

vt res similitudine illustrior fiat, is qui in ingentẽ hominũ numerum furibundam hastam vibrarit, idem haud dubiè paucos quoque facilè profligabit: & qui ex longo interuallo sagittam mittens, scopũ tamen attigerit, ille vtiq; propiùs collimans, à scopo haudquaquàm aberrabit: ac denique is, qui amplissima maria naui transmiserit, idem quoque vicina littora legere minimè dubitabit. S. ARSENIVS quondam filiorum Theodosij Cæsaris institutor, vt habet Metaphrastes in eius vita, cùm in eremum secessisset, fratri cupidè eum inuisenti, post salutationem peractam, nihil locutus est, cùm tamen diu sermonem exhortatorium vnà cum socio ab eo expectasset. Sæpè secum ipse loquebatur in hunc modum: *Arseni, cur egressus es?* hoc est, quis tibi scopus fuit, vt mundo renunciares? Illud verò frequentius: *Locutum fuisse sæpè pœnituit, tacuisse nunquàm.* S. IOANNES Silentiarius ex Episcopo solitarius, teste Cyrillo monacho eius Synchrono totos 47. annos, vsque ad annum ætatis 104. siluit. Seuerus SVLPITIVS, auctore B. HIER. in catalogo illustrium virorum, *à Pelagianis deceptus agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsque ad mortem tenuit, vt peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret.* S. ROMVALDVS Anachoreta, teste Petro Damiani Cardinale, cùm montem Syriæ solitarius incoleret, septenni silentio in summa vitæ austeritate traducto, spiritalem Psalmorum intelligentiam promeruit. B. THOMAS Aquinas in adolescentia tantus silentij cultor fuit, vt apud condiscipulos bouis muti nomen obtinuerit. Albertus verò Magnus cùm disputatiunculis quibusdam eximium eius exploraſſet ingenium, deprehenderétque quorsum tenderet istud silentium; Bos, inquit, ille, talem aliquando edet mugitum, vt sonum eius totus orbis exau-

Apud Sur. 19. Iul.

Apud Sur. 13. May.

Sulpit.

In eius vita.

Sur. in eius vita. 7. Mart.

diat. THOMAS Cantipratenſis eius æqualis in libro ſecundo de Apibus, in Affligenio S. Benedicti in Brabantia monaſterio ſcribit fuiſſe monachum ita ſilentio deditum, vt intra annos 16. ne verbulum quidem elocutus ſit. Orto autem grauiſſimo incendio, quod humano præſidio extingui non poterat, illum cella egreſſum, & fuſa in ſilentio ad Deum oratione, linguam diu mutam laxaſſe & dixiſſe; Stes ignis hac hora, flamma penitus conquieſcas; ac illicò ignem totum exſtinctum. *Cantip. c. 16. Radulphus tacitè dictum eſt.*

V. REMEDIVM. Conſidera, quæ monita dederint SS. Patres, cùm ſacris Virginibus, tum omnibus religioſis, de ratione ſilendi & loquendi. Inter quos iure eminet S. BASILIVS ipſe religioſorum peritiſſimus magiſter & dux. In conſtitutionibus quidem monaſticis ita ſcribit: *Virtutes, quæ quotidianos quaſi in conſuetudine mores commendant, & in facili admodùm cognitione verſantur, veluti maturitas temporis ad loquendũ, & verborum habita utilitatis ratione prolatio. Verborum autem ea opinor utilitas fuerit, ſi aut de virtute in loco diſſeratur, aut ſi ad alicuius rei, quæ facienda inſtet, uſum, ſermo accommodetur, aut deniq; ad audientiũ ædificationẽ referatur. Vitandæ autẽ omnes omninò in ſermone facetiæ, & ſcurrilis dicacitas sũt. Siquidẽ fieri plerũq; ſolet, vt qui ſeſe in talib⁹ occupãt, rectã rationẽ deſerant: nam facilè animi ad ridicula diffunduntur, & grauitatis nerui eliduntur, quinetiam ad verborum turpitudinem ſermo dilabitur. Ceterùm, ſi ad tollendũ mœrorem hilariore opus ſit ſermone, tum ſpirituali lepôre, & Euangelico ſimul ſale condiri debet oratio, vt & relaxatione animi, & intelligentiæ feſtiuitate delectet.* *Baſ. c. 12. & 13.*

Et in libro de vera Virginitate, cùm inſtruit virgines ſacras virginitatem profeſſas: *Illa*, inquit,

tantùm loqui Virginem decet, quæ audientium animos iuuare poßint, & per ſermonis puri veritatẽ atque rectitudinem ad intelligentiam diuinarum rerum vbertim inſtruere: fluentũ quippe ſermonis, quod miniſterio linguæ ad exteriora deducitur; fontis, ex quo manat, index ac teſtis eſt. Ex corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, & cetera, ex quibus fructibus arbor cognoſcitur. Et paulò pòſt: *Talem itaq; ſe exhibeat virgo cùm loquitur, ſi quãdo tamen loqui opus erit. Sedulò enim obſeruandum eſt, cui, quomodo, & quando, eam loqui deceat.* Et rurſum: *De quibus moleſtiam non pateris, noli contendere acriter, nec te conſuefcas conſuetudine peßima, quia mos longo vſu firmatus non paruo labore vitatur. Noli diſſolutis labiis riſum proferre: amẽtia námq; eſt cum ſtrepitu ridere, ſed ſubridẽdo tantùm mentis lætitiam indica, nec in modũ paruuli iocari velis aßiduè, quia non conuenit ei qui ad perfectionẽ nititur. Iocus remiſſam efficit animam, & erga Dei præcepta negligentem.* Et in ſermone de inſtitutionibus monachorum: *Sermo futilis & quę è familiaribus congreßionibus mentis importuna naſci ſolet diſtractio, prorſus exterminãtor: at ſi quid ad animarũ ædificationem vtile ſit, de hoc tantùm ſermo habeatur. Quin in ijs ipſis quæ vtilia sũt, ordinis, modeſtiæque, & tẽporis ad loquendum idonei habenda ratio eſt, & quæ dicẽda ſunt, ab ijs dici debent, quibus permiſſum ſit loqui. Quòd ſi inferior ſit, expectet, donec à ſuperiore ad loquendum inuitetur. Suſurrationes verò, & in aurẽ locutiones, & quę per nutus fieri ſolent ſignificationes, hæc à fratrum conuentu longißimè ſubmouentur. Nam quæ nutu ſit ſignificatio, ea indicio eſt, malitioſum aliquem dolum in re latere. Ex quibus rebus odia, ſuſpicionéſq; naſcuntur. Quoties verò colloquendum eſt, modum neceßitas definiet, vt ſcilicet cum eo qui propinquior eſt, preßiùs agatur; qui autem remotior eſt, altiore voce appelletur.* S. AMBROSIVS

Amb. c. 22.

officiorum libro primo: *Sermo diuiditur in colloquium familiare & in tractatum, disceptationémq; fidei atq; iustitiæ. In vtroq; seruãdum, ne sit aliqua perturbatio, sed tanquã mitis & placidus, & beneuolentiæ plenus & gratiæ sine vlla sermo ducatur contumelia. Absit pertinax in familiari sermone contẽtio: quæstiones enim magis excitare inanes, quàm vtilitatis aliquid afferre solet. Disceptatio sine ira, suauitas sine amaritudine sit, monitio sine asperitate, hortatio sine offensione. Et sicut in omni actu vitæ id cauere debemus, ne ratiõnẽ nimius animi motus excludat, sed teneamus consilij locum: ita etiam in sermone formulam eam tenere conuenit, ne aut ira excitetur, aut odium, aut cupiditatis nostræ, aut ignauiæ aliqua exprimamus indicia. Sit igitur sermo huiusmodi de Scripturis maximè. Quid enim magis nos oportet loqui, quàm de cõuersatione optima, adhortatione obseruationis, disciplinæque custodia?* Et paulò pòst: *Licèt interdũ honesta ioca ac suauia sint, tamen ab Ecclesiastica abhorrent regula; quoniam quæ in Scripturis sanctis non reperimus, ea quemadmodum vsurpare possumus? Nõ solùm profusos, sed etiã omnes iocos declinandos arbitror: plenum tamen suauitatis & gratiæ sermonẽ esse non indecorum.* HIERON. in Epistolã ad Ephesios: *Inter stultiloquiũ & scurrilitatem apud Paulum hoc interest, quòd stultiloquium nihil in se sapiens & corde hominis dignum habet. Scurrilitas verò de prudentis mente descendit, & consultò appetit quædam, vel vrbana verba, vel rustica, vel turpia, vel facета, quam nos ioculuritatẽ alio verbo possumus appellare, vt risum moueat audientibus. Verùm & hæc à sanctis viris penitus propellenda, quibus magis conuenit flere atq; lugere: vt in Hebraïco quoq; Euangelio legimus Dominum ad Discipulos loquentem: Et nunquàm, inquit, læti sitis, nisi cùm fratrem vestrum videritis in charitate.* GREG. in Moralibus: *Sancti viri cùm aliquid dicunt*

Cap. 24.

Hier. lib. 3. c. 5.

Greg. lib. 22. c. 16.

prudenter, non quærunt gloriam ſuam, ſed auditorũ vitam. Cùm verò conſpiciunt, quia auditorũ vitã loquendo lucrari non poſſunt, tacendo abſcondunt ſcientiam ſuam. Ad imitandum quippe viã Domini quaſi ad quoddam nobis propoſitum ſignum currimus. Ipſe enim, quia Herodem vidit non profectum quærere, ſed ſigna, vel ſcientiã velle mirari, requiſitus ab eo tacuit: & quia conſtanter tacuit, ab eo irriſus exiuit. Scriptum námque eſt, Herodes
Luc.23.8. *autem viſo Ieſu gauiſus eſt valdè: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de illo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri, vbi ſubditur: Interrogabat autem illũ multis ſermonibus: at ipſe nihil illi reſpõdebat. Tacẽs verò Dominus, quàm ſit deſpectus oſtenditur, cùm illic protinus ſubinfertur. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit. Quod videlicet factum oportet nos audiẽtes diſcere, vt quoties auditores noſtri noſtra volunt quaſi laudanda cognoſcere, non autem ſua peruerſa mutare, omninò taceamus; ne ſi oſtẽtationis ſtudio verbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat, eſſe nõ deſinat; & noſtra, quæ non erat, fiat.*

Et in Paſtorali: *Lingua diſcretè frenãda eſt, non inſolubiliter obliganda. Scriptum námque eſt:*
Id.p.3.admon.15. *Sapiens tacebit*
Eccl.20.7. *vſque ad tempus, vt nimirum, cùm opportunũ cõſiderat, propoſita cenſura ſilentij, loquendo quæ congruunt, in vſũ*
Eccl.3.7. *ſe vtilitatis impendat. Et rurſum quoq; ſcriptum eſt: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Diſcretè quippe vicißitudinum penſanda ſunt tempora, ne aut cùm reſtringi lingua debet, per verba inutiliter defluat, aut cùm loqui vtiliter poteſt, ſemetipſum pigrè reſtringat. Quod bene Pſal-*
Pſ.140.3. *miſta conſiderans, dicit: Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & oſtiũ circumſtantiæ labiis meis. Non enim poni ori ſuo parietẽ, ſed oſtiũ petit, quod videlicet aperitur, & claditur. Vnde & nobis cautè diſcendũ eſt, quatenus os diſcretè & cõgruo tẽpore vox aperiat, & rurſum congruo tacitur-*

nitas claudat. S. BERN. de cõsideratione: *Præferẽdus ille & magnus est, cui inter prospera saltem risus indecẽtior, aut sermo insolentior, aut immoderatior cura vestis vel corporis non irrepsit. Et si rectè sapiẽs hortatur sapientiã scribi in otio, cauendũ & in otio otiũ est. Fugienda proinde otiositas, mater nugarũ, nouerca virtutum. Inter seculares nugæ sũt in ore sacerdotis blasphemia. Interdũ tamẽ, si incidant, ferendæ fortassis, referendæ nunquàm, magis interueniendũ cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendũ sanè in seriũ quid, quod non modò vtiliter, sed libenter audiant & supersedeant otiosis. Consecrastis os tuũ Euangelio: talibus iam aperire illicitum: assuescere sacrilegũ est. Labia Sacerdotis, ait, custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore eius, nõ nugas profectò, vel fabulas.* Bern. lib. 2. in fin.

Hæc ille. Quæ si rectè dicuntur in sacerdotes & Pontifices, quantò magis in monachos & religiosos! Malac. 2. 7.

VIDE verbo, *Adulatio, Blasphemia, Colloquia otiosa, Curiositas, Detractio, Discordia, Ebrietas, Familiaritas nimia, Hypocrisis, Immodestia, Impatientia in aduersis, Immoderatio passionum, Indiscretio, Ira, Inuidia, Iuramentum, Luxuria, Maledictio, Mendacium, Murmuratio, Otium.*

LVDVS ALEÆ.

Remedia contra ludum aleæ, & similes.

I. REMEDIVM. Considera, quibus diuinæ Scripturæ monitis aduersetur Ludorum vetitorum vanitas. Ac primùm quidem iis, quibus lusus impiis, abstinentia verò à lusu piis attribuitur. Vt in Exodo: *Sedit*, inquit Moses, *populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Et apud Iob: *Tenent tympanum & citharam, & gaudẽt ad sonitũ organi. Ducunt in* Exo. 32. 6. 1. Cor. 10. 7. Iob. 21. 12.

bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Pius verò Tobias senior sic de se loquitur: *Nunquàm cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Et S. Ieremias: *Non sedi in consilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tuæ.* Vnde Propheta Dauid: *Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Quo testimonio theatrica spectacula confixit Tertull. 2. Ludorum vanitas repugnat ijs Scripturis, quibus risus immodicáq; lætitia damnatur, commendatur verò tristitia & luctus. Eccles. ait: *Risum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid frustrà deciperis?* Et Saluator apud Lucam: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* Et apud Matthæum: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Et apud Ioannem: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mũdus autem gaudebit: sed tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Tob. 3. 17. *Ier. 15. 17.* *Psal. 1. 1.* *Tert. lib. de spectac.* *Eccl. 2. 2.* *Luc. 6. 25.* *Matt. 5. 5.* *Io. 16. 20.*

II. ANTIDOTVM. Considera SS. Patrum sententias. S. CYPRIANVS tractatum integrum scripsit in aleatores, in quo hæc eius dicta: *Multæ sunt tẽtationes diaboli, quorũ primordia sunt, idolatria, mœchia, furta, rapinæ, auaritia, &c. si qua sũt similia, quæ his congruunt, ex quibus est aleæ tabula. Præstò est diaboli laqueus manifestus, venenum portans lethale serpentis, & inductio corrumpens, quæ cùm videtur nihil esse, magna amplexi operitur deletio.* Et iterùm: *Aleam ne luseris, vbi lusus nociuus est, & crimen mortale, vbi dementia sine consideratione, vbi nulla veritas, sed mendaciorum mandra. Abscinde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahe caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à sacrificijs Zabuli: abige abs te furaces mores, puras manus ad Christum extende, vt promereri Dominũ possis: Aleã noli respicere. Amen.* S. BASILIVS

Cypr. de aleatorib. *Bas. ho. 8.*

in

dissentit, nam in constitut. Nouella prohibet *Episcopis, presbyteris, Diaconibus, Lectoribus, & aliis Ecclesiasticis personis, ne ad tabulas ludant, aut tali ludo ludentibus se associent, aut spectatores sint, aut ad quodcunque spectaculum, seu theatrum spectandi gratia veniant.*

III. REMEDIVM. Considera quàm pernicio*Host. paragrapho Clericus.* sus sit alearum vel taxillorum lusus. HOSTIENSIS Cardinalis in sua Summa, tit. de excessibus Prælatorum, notauit 16. vitia illo produci, his versibus comprehensa;

Hæc cum taxillis ludendo crimina sumit,
Ecclesiæ spretus, vsuráque, siue rapina,
Scandala, vel nugæ, blasphemia, seu faciendi
Furti doctrina, violentia, crimina falsi,
Et mortis causa, deceptio, perditióque
Temporis, & desiderium, corruptio: iunges
Istis prædictis adulatio, vitáque turpis.

Ant. tit. 1. c. 23. paragrapho 6. Sanctus ANTONINVS autem Archiepiscopus Florentinus in altera Summæ Theologicæ parte tot crimina ex ludo nasci arbitratur, & probat, quot sunt in taxillis puncta. Prisci certè Patres fusè ea

Cypr. de aleat. descripserunt, vt B. CYPR. *Aleæ*, inquit, *tabula est diaboli venabulũ, & delicti vulnus insanabile. Aleæ tabulam dico, vbi diabolus præstò est, ad capiẽdum summissus, & cùm cœperit de captiuo triumphum, perfidia, falsa testimonia. Tabulam aleæ dico vbi dementia & furia, & venale periurium, imperium & colloquium serpentinum. Illic rabiosa amicitia, illic atrocissimi sceleris fraternitas discordans, illic conuitia & audacia æua, & mens insana, & fera impatientia. Aleæ tabulã dico, vbi possessionũ amissio, & pecuniarum ingentium perditio, monstrum, & demonstrans litigiosum, furax dementia. O aleatorum noxia sedentaria, & pigra nequitia! ô manus crudeles, & ad periculum sui armatæ, quæ bona paterna, & opes auorum*

ſudore quæſitas, ignominioſo ſtudio dilapidant: manus erux, noxia, & inſomnis, nocte diéq; continuis inſtrumentorum ſuorũ armigera, quæ peccando ſeipſam damnauit, & poſt peccata non deſinit ire. Et paulò pòſt: *Eſt & quãdo ipſi aleatores cum proſtitutis mulieribus penes auctorem ſuum nocturnas vigilias clauſis foribus celebrant: armantur aduersùm ſe miſeri, ſpiritu diaboli repleti, & illic duplex, aut geminum crimen admittunt. Hîc concrepat aleæ ſonus, illic ſilentio operatur inceſtus: hîc ſine vllo dignitatis ſuæ reſpectu, ſine vlla excuſatione, peſtifero ſtudio cedere bonis ſuis cogitur: illic ſecretò mortale venenũ bibitur.* S. AMB. in libro de Tobia agens contra fœneratores: *Obſeruant*, inquit, *iſti aleatorum conuenticula, & perdentis ærumnam commoditatem ſuam iudicant, ſpondent pro ſingulis. Varios primò ſors ludit euentus, ad diuerſos ſæpè trãsfertur victoria, ſtipendiáq; eius vicißim, atq; ærumna mutãtur. Omnes vincũtur & vincunt, fœnerator ſolus acquirit. Penes alios inane manet nomen, quod vicerint, penes fœneratorẽ ſolùm fructus eſt, nõ annuus, ſed momẽtarius. Illi ſolùm lucrum faciunt in omniũ detrimento, illis ſolis eſt vſuræ victoria: Videas reliquos ſubitò egẽtes, repẽtè diuites, deinde nudos, ſingulos iactibus ſtatũ mutãtes. Verſatur enim eorũ vita, vt teſſera. Voluitur cenſus in tabula, fit ludus de periculo, & de ludo periculũ: quot propoſitiones, tot proſcriptiones. Clamor plaudentiũ, fletus deſpoliatorũ, gemitus deplorantium. Sed & hos creditor vt tyrannus damnat vnumquémq; ſorte capitali, agitat haſtas, feralẽ inſtituit de ſingulorum exuuijs auctionem. Alios proſcriptioni addicit, alios ſeruituti, nõ tanti occiſi ſub tyrannis ſunt. Vitę igitur hanc aleam rectiùs dixerim, quàm pecuniæ: ſub momẽto fertur, quod valeat in æternũ. Ebrietas iudicat, & nullus appellat. Habet & aleæ ſuas leges, quas foriurę non ſoluant. Notatur, ſi credi poteſt, infamia, qui putuerit renitendũ,* Amb. c. 11.

& infamium sententia grauius, quàm censura iudicialis inurit opprobrium: quoniam qui apud Iudicem damnantur, apud illos glorioſi ſunt: qui apud illos damnantur, apud Iudicem criminoſi ſunt.

IV. REMED. Conſidera exempla eorum quibus peſſimè ceſſit conſuetudo ludendi aleis. Primum narrat B. Ambroſius loco citato: *Ferunt*, inquit, *Hunnorum populos omnibus bellum inferre nationib⁹, fœneratoribus tamen eſſe ſubiectos: & cùm ſine legibus viuant, aleæ ſolius legibus obedire, in procinctu ludere, teſſeras ſimul & arma portare, & plures ſuis, quàm hoſtilibus ictibus interire: in victoria ſua captiuos fieri, & ſpolia ſuorũ perpeti, quæ pati ab hoſte non nouerint. Ideò nunquàm belli ſtudia deponere, quod victi aleæ ludo cùm totius prædæ munus amiſerint, ludendi ſubſidia requirũt bellandi periculo. Frequenter autem tanto ardore rapi, cùm ea, quæ ſola magna æſtimãt, victus arma tradiderit, ad vnum aleæ iactum vitam ſuam poteſtati vel victoris, vel fœneratoris addicat. Deniq; cõſtitit, quòd quidam eorum & Imperatori Romano cognitus in fide pretium ſeruitutis, quam ſibi tali ſorte ſuperatus intulerat, ſupplicijs imperatæ mortis exoluerit.* ALTERVM narrat Cæſarius in libro Exemplorum ſui ſeculi: *IN Suſato, quæ ciuitas eſt Colonienſis diœceſis, miles quidam Thyemo nomine habitabat, qui ſic totus deditus erat ludo teſſerarum, vt non die, nõ nocte quieſceret: ſemper ſacculum cum nũmis ſecum portabat, vt ſecum ludere volentibus obuiaret. Ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo ſine damno recederet. Vt autem poſteris oſtenderetur, quantùm Deo tales ludi, in quibus iræ, inuidia, rixæ & damna ſuſcitantur & peccati verba rotantur, contrarij forent, permiſſum eſt diabolo, vt cum eo luderet, qui multos illuſerat atq; euiſcerarat, qui multorum marſupia euacuarat. Nocte ergo quadam domum eius in ſpecie ho-*

Caſ. lib. 5. c. 34.

minis cuiuſdam ludere volentis intrans, ſaccellúmq; nũmis refertum ſub aſcella portans ad tabulam ſedit, denarios liberaliter appoſuit, teſſeras iactauit, & multa acquiſiuit. Cui cùm preſperè ſuccederet, & militi iam pecunia, quam apponeret, defuiſſet, iratus ait: Nunquid non diabolus tues? Et ille: Nunc ſatis eſt: appropinquat enim tempus matutinale: oportet nos ire: tollénſq; illũ, per tectum traxit, cuius viſcera tegulis retrahentibus miſerabiliter excußit, & quid de eius corpore factum ſit, vel quem in locũ illud proiecerit, vſque hodiè tam à filio eius, quàm à ceteris, qui illum nouerãt, ignoratur. Manè verò viſcerum eius reliquiæ tegulis inhærentes repertæ ſunt, & in cæmeterio ſepultæ. THOMAS Cantipratenſis in Apiario ſuo: *Fui in quadam villa Campaniæ, vbi Iudæus cum Chriſtiano ſacra nocte Paraſceues in teſſerarum ludo conſedit. Cúmque Iudæus multam pecuniam perderet, & ex hoc impatientiùs turbaretur, tandẽ in CHRISTVM retorquens iniuriam, blaſphemauit. Et mox cùm ad iactandum haſardum teſſeras collegiſſet, manus eius cum teſſeris ſit contracta. Qui reprobo furore ſuccenſus, cùm ipſa manu contracta menſam luſoriam percutere niteretur, iteratò in CHRISTVM & matrem eius blaſphemiam turpiſſimam euomẽs, ſtatim euerſis terribiliter oculis cecidit, & expirauit. Chriſtianus verò colluſor illius pauore nimio in amentiam verſus, elanguit, & vitam miſeram dira morte finiuit.* QVARTVM eſt eiuſdem: *Frater quidam*, inquit, *ordinis Prædicatorum, bonus & veridicus narrauit mihi, quòd quidam ludo teſſerarum nudatus adeò deſperatus eſt, vt arrepto arcu ſagittam ſurſum in aërem iaceret quaſi ipſum cœli Dominum percuſſurus: & mox ſagitta reuerſa ante faciem iacientis, ſanguine recenti totaliter infecta reperta eſt. Qui mox in maximas lacrymas reſolutus, fratrem, qui*

Cantip. li. 2. c. 49.

mihi hæc narrauit, ad duo millaria quæsitum inuenit, & confessus vitam suam cum mira pœnitẽtiæ deuotione correxit. QVINTVM est THEODORI GRESMVNDI Iureconsulti, apud Tilm. Bredenbachium: *Anno*, inquit, *M. CCC. LXXXIII. fuit homo quidem nomine Schelkropff ex infima plebe, qui in lustris & tabernis agebat ludi appetentissimus. Hic cùm aliquando in publico diuersorio suburbij Moguntini, Filizbach appellati, taxillorum lusu pecuniam ferè omnem perdidisset, cœpit tandem, vt solebat, grauiter stomachari, & post conuitia in collusores iacta, Deum & Sanctos blasphemare. A sociis autem nihil placatiore animo digressus, cùm peruenisset ad sacellum inter D. Albani & D. Mariæ in Campis ædem* (nunc S. Crucis dictam) CHRISTI *è cruce pendentis ligneam statuam atrociter vulnerauit, & vnico ictu ceruicem crucifixi dissecuit. Mox & diuæ Virginis, aliorúmque Sanctorum signis cruci astantibus cæsim & punctim pleraque vulnera inflixit. Ac illicò multus cruor effluxit, haud secus, quàm si viui homines eam iniuriam perpessi forent. Schelkropff verò expleta impietate sua siue nutu* DEI *affixus, siue ipso crucis miraculo exterritus, inde pedem non mouit, donec à superuenientibus in flagranti crimine deprehensus, & in vrbem Moguntinam deductus, vinus in conspectu populi non longè ab vrbe, in loco, quem Iudæorum arenam vocãt, exustus est. Imagines deinde vulneribus & cruore insignes in D. Virginis, vel S. Crucis templum sacerdotum manibus translatæ fuerunt, vbi in hodiernum vsque diem ille cruor visitur, & admodùm religiosè colitur, multíque mortales variè afflicti susceptis votis* DEI *Opt. Max. clementiam & salutem experti sunt.* Bred. lib. 3. coll. c. 18.

Exstat hæc historia eleganti carmine ab eodem THEODORICO descripta, & ante centum annos in tabula eiusdem sacræ ædis appensa. Cui aliam non

abſimilem habes apud Bredenbach. cap. 13. eiuſdem lib. 3. Collat.

V. REMEDIVM. Conſidera dicta factáque Gentilium. ARISTOTELES in Ethicis ad Nicomachum ſcribit aleatores, fures & latrones eſſe illiberales, eò quòd in turpi lucro verſentur, & quæſtus cauſa omnia etiam probra ſuſtineant. PLATO annotauit alicubi aleam & reliquas pernicioſas artes à dæmone, quem appellat Theut, inuentas eſſe, & ad Thamum Ægypti regem delatas. HORATIVS lib. 1. odarum aſſeuerat vetitum legibus aleæ luſum. OCTAVIVS Cæſar in iuuentute ex aleæ luſu ignominiam contraxit, teſte Suetonio, de quo & vulgatum diſtichon:

Poſtquàm bis claſſe victus naues perdidit,
Aliquando vt vincat, ludit aßiduè alea.

Emendauit autem vitium ſenex. Eo enim tempore luſit quidem talis & alea, ſed tantùm oblectamenti cauſa inter cœnam παιγνιχῶς. Notatus ab eodem eſt Imperator Caligula, quòd non contempſerit quæſtum etiam ex vſu aleæ factum. VLPIANVS ex Prætoris edicto in eum animaduerti vult, qui compulit alea ludere, vt aut mulctetur, aut in latumias, vel vincula publica ducatur. Vnde denegatur actio pro ſubtracto in domo ludentium: nec, ſi quis verberauerit eum, qui ad ludendum habitationem præbuit, iniuriarum nomine tenetur. IVSTINIANI quoque exſtat conſtitutio, qua ſtatuit nulli licere in publicis vel priuatis domibus vel locis ludere, vel ludentes inſpicere. IOAN. Cuſpinianus in libro de Turcarum inſtitutis, ſcribit Agarenos ſeu Turcas quocunque genere ludi depoſita pecunia inſtituti ignominia affici, & deinceps ſupplicio grauiori.

Ariſt. 4. Eth. c. 1.

Plato in Phædro.

Hor. od. 25.

Suet. c. 71. in Octau.

Suet. c. 41. in Calig.

L. 1. de aleat. tit. 5.

Ibid.

Iuſt. li. fin. de relig. & ſumpt. fune. li. 3. C. Cuſp. c. de mor. Tur.

VI. REMED. Considera diligenter, cùm ludus sit res adiaphora in se, quando secundùm moralis Theologiæ tractatores reddatur licitus vel illicitus. Hi verò decernunt ludum, etiam alearum & chartarum, si conuenienter rectæ rationi instituatur, posse non solùm alienum esse à reprehensione, sed etiam virtutis nomen obtinere, quam Aristoteles in 4. Ethicorũ εὐτραπελίαν, hoc est, vrbanitatẽ, S. Thomas iucunditatem appellet. Rationi autẽ consentaneum esse, si nõ vitietur accessione peruersæ circumstantiæ: vitiari autem, si in quantitatẽ pecuniæ pro victoris mercede depositæ excedatur. 2. si ludus cum offendiculo circumstantium instituitur. 3. si loco vel tempore alieno, vt dum frequentandæ sunt conciones, diuináque officia. 4. si occasionem præbeat iurgiis, periuriis, blasphemiis. 5. si ludo interueniant fraudes & doli: quoniam enim hæc vitia ludum imprimis alearum comitari solent, idcirco legibus tam politicis quàm Ecclesiasticis vetitus videtur. Quod verò ad clericos, religiosósque attinet, sub lethali culpa alearum ludus eis est interdictus. Nam cap. inter dilectos, extra, de Excessibus Prælatorum, ob aleæ vsum clericus iubetur deponi, quæ pœna non infligitur nisi ob noxam mortalem. Et Concil. quidem Tridentinum, agens de Reformatione, omnes canonicas pœnas & leges innouauit. Idem sentit NAVARRVS cum aliis, quos in Manuali allegat; *Cetcrùm*, inquit noster LVD. MOLINA tractatu 2. de Contractibus: *cùm pœnæ illæ publicis aleatoribus sunt impositæ, qui non semel, aut rarò ludunt, sed ludo sunt dediti, non iudico condemnandos esse culpæ lethalis eos clericos, qui sine aliorum scandalo, recreationis gratia, chartis ludant quantitates modicas, quæ conditionem ac statũ ipsorum, spectatis eorum redditibus ac bonis, non dedecent,*

Arist. c. 8. Tho. 2. 2. q. 168. a. 2

C. Trid. sess. 22. c. 1. Nau. c. 19. n. 9.

Mol. disp. 342.

Neque hos damnare lethalis culpæ videtur Nauarrus, qui eos solos culpæ lethalis damnat, qui notabilem quantitatem ludunt. Eiusmodi tamen ludus chartarum, & multò magis tesserarum, indicendus valdè illis est, atque omnino dissuadendus: præsertim cùm multi strictiùs de hac re loquantur, & ego loquerer, si Ecclesiasticorum mores non adeo ab antiquo illo statu primitiuæ Ecclesiæ deflexissent. Quare & religiosis longè magis indecens est, & scandalosus aliis, eo ipso quod arctiorem vitam profitentur, maiórque in populo opinio est de ipsorum obseruantia ac sanctitate. Hæc ille. *Num. 9.*

VII. REMEDIVM. Considera aleæ nomine intelligendos esse ludos omnes, qui pendent à casu ancipiti, vt foliorum, tesserarum, talorum, astragalorum, tabularum, & similium. Eôdem quidam referunt ludum scachorum, vel latrunculorum. Nam S. BERNARD. Militum templi Ordinem laudat, quòd à lusu scachorum & alearum abhorreant. Sic enim loquitur in sermone exhortatorio ad illos: *Verbum insolens, opus inutile, risus immoderatus, murmur vel tenue, siue susurrium nequaquàm ibi deprehenditur inemẽdatum, scachos & aleas detestantur, abhorrent venationem, nec ludicra illa auium rapina, vt assolet, delectantur. Mimos & magos, & fabulatores scurrilésque cantilenas, aut ludorum spectacula tanquàm vanitates & insanias falsas respuunt & abominantur.* B. PETRVS Damianus Cardinalis verò in Epistola ad Alexandrum II. Pontificem Romanum, & Hildebrandum Cardinalem data, contendit aleæ nomine in canonibus Ecclesiasticis comprehendi scachos. Cùm enim Episcopum quendam sui itineris comitem deprehendisset in diuersorio scachis ludentem, his verbis eum aggressus est: *Librata manu virgas exero, plagas infigere quæro, si sit qui terga subiiciat. Et ille: Inferatur*

Bern. c. 4.

Dam. lib. 1. ep. 10.

VI. REMED. Considera diligenter, cùm ludus sit res adiaphora in se, quando secundùm moralis Theologiæ tractatores reddatur licitus vel illicitus. Hi verò decernunt ludum, etiam alearum & chartarum, si conuenienter rectæ rationi instituatur, posse non solùm alienum esse à reprehensione, sed etiam virtutis nomen obtinere, quam Aristoteles in 4. Ethicorũ εὐτραπελίαν, hoc est, vrbanitatẽ, S. Thomas iucunditatem appellet. Rationi autẽ consentaneum esse, si nõ vitietur accessione peruersæ circumstantiæ: vitiari autem, si in quantitate pecuniæ pro victoris mercede depositæ excedatur. 2. si ludus cum offendiculo circumstantium instituitur. 3. si loco vel tempore alieno, vt dum frequentandæ sunt conciones, diuináque officia. 4. si occasionem præbeat iurgiis, periuriis, blasphemiis. 5. si ludo interueniant fraudes & doli: quoniam enim hæc vitia ludum imprimis alearum comitari solent, idcirco legibus tam politicis quàm Ecclesiasticis vetitus videtur. Quod verò ad clericos, religiosósque attinet, sub lethali culpa alearum ludus eis est interdictus. Nam cap. inter dilectos, extra, de Excessibus Prælatorum, ob aleæ vsum clericus iubetur deponi, quæ pœna non infligitur nisi ob noxam mortalem. Et Concil. quidem Tridentinum, agens de Reformatione, omnes canonicas pœnas & leges innouauit. Idem sentit NAVARRVS cum aliis, quos in Manuali allegat; *Ceterùm*, inquit noster LVD. MOLINA tractatu 2. de Contractibus: *cùm pœnæ illæ publicis aleatoribus sunt impositæ, qui non semel, aut rarò ludunt, sed ludo sunt dediti, non iudico condemnandos esse culpæ lethalis eos clericos, qui sine aliorum scandalo, recreationis gratia, chartis ludant quantitates modicas, quæ conditionem ac statũ ipsorum, spectatis eorum redditibus ac bonis, non dedecent,*

Arist. c. 8. Tho. 2. 2. q. 168. a. 2.

C. Trid. sess. 22. c. 1. Nau. c. 19. n. 9.

Mol. disp. 32.

Neque hos damnare lethalis culpæ videtur Nauarrus, qui eos solos culpæ lethalis damnat, qui notabilem quantitatem ludunt. Eiusmodi tamen ludus chartarum, & multò magis tesserarum, indicendus valdè illis est, atque omnino dissuadendus: præsertim cùm multi strictiùs de hac re loquantur, & ego loquerer, si Ecclesiasticorum mores non adeo ab antiquo illo statu primitiuæ Ecclesiæ deflexissent. Quare & religiosis longè magis indecens est, & scandalosus aliis, eo ipso quod arctiorem vitam profitentur, maiórque in populo opinio est de ipsorum obseruantia ac sanctitate. Hæc ille. *Num. 9.*

VII. REMEDIVM. Considera aleæ nomine intelligendos esse ludos omnes, qui pendent à casu ancipiti, vt foliorum, tesserarum, talorum, astragalorum, tabularum, & similium. Eôdem quidam referunt ludum scachorum, vel latrunculorum. Nam S. BERNARD. Militum templi Ordinem laudat, quòd à lusu scachorum & alearum abhorreant. Sic enim loquitur in sermone exhortatorio ad illos: *Verbum insolens, opus inutile, risus immoderatus, murmur vel tenue, siue susurrium nequaquàm ibi deprehenditur inemẽdatum, Scachos & aleas detestantur, abhorrent venationem, nec ludicrailla auium rapina, vt assolet, delectantur. Mimos & magos, & fabulatores scurrilésque cantilenas, aut ludorum spectacula tanquàm vanitates & insanias falsas respuunt & abominantur.* B. PETRVS Damianus Cardinalis verò in Epistola ad Alexandrum II. Pontificem Romanum, & Hildebrandum Cardinalem data, contendit aleæ nomine in canonibus Ecclesiasticis comprehendi scachos. Cùm enim Episcopum quendam sui itineris comitem deprehendisset in diuersorio scachis ludentem, his verbis eum aggressus est: *Librata manu virgas exero, plagas infigere quæro, si sit qui terga subiiciat. Et ille: Inferatur*

Bern. c. 41.

Dam. lib. 1. ep. 10.

bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Pius verò Tobias ſenior ſic de ſe loquitur: *Nunquàm cum ludentibus miſcui me, neque cum bis, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Et S. Ieremias: *Non ſedi in conſilio ludentium, & gloriatus ſum à facie manus tuæ.* Vnde Propheta Dauid: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Quo teſtimonio theatrica ſpectacula confixit Tertull. 2. Ludorum vanitas repugnat ijs Scripturis, quibus riſus immodicáq; lætitia damnatur, commendatur verò triſtitia & luctus. Eccleſ. ait: *Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid fruſtrà deciperis?* Et Saluator apud Lucam: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* Et apud Matthæum: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Et apud Ioannem: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mũdus autem gaudebit: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.*

Tob. 3. 17. *Ier. 15. 17.* *Pſal. 1. 1.* *Tert. lib. de ſpectac.* *Eccl. 2. 2.* *Luc. 6. 25.* *Matt. 5. 5.* *Io. 16. 20.*

II. ANTIDOTVM. Conſidera SS. Patrum ſententias. S. CYPRIANVS tractatum integrum ſcripſit in aleatores, in quo hæc eius dicta: *Multæ ſunt tẽtationes diaboli, quorũ primordia ſunt, idolatria, mœchiæ, furta, rapinæ, auaritia, &c. ſi qua ſũt ſimilia, quæ his congruunt, ex quibus eſt aleæ tabula. Præſtò eſt diaboli laqueus manifeſtus, venenum portans lethale ſerpentis, & inductio corrumpens, quæ cùm videtur nihil eſſe, magna amplexi operitur deletio.* Et iterùm: *Aleæ ne luſeris, vbi luſus nociuus eſt, & crimen mortale, vbi dementia ſine conſideratione, vbi nulla veritas, ſed mendaciorum mandra. Abſcinde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahe caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica mãnum tuam à ſacrificijs Zabuli: abige abs te furaces mores, puras manus ad Chriſtum extende, vt promereri Dominũ poſſis: Aleã noli reſpicere. Amen.* S. BASILIVS

Cypr. de aleatorib. *Baſ. ho. 8.*

in

in Hexæmeron. *Si vos dimisero, & concilium hoc dissoluero, sunt qui protinus ad tesseras, aleásque se conferẽt: Iuramenta sunt illic, contentionésq; pergraues, ac auaritiæ partus: Spiritus malignus assistit, furorem punctis ossibus illis ludentium, insaniámq; accendẽs. Eas demille pecunias nunc ad hunc, nunc ad alterum transfert, atque modò hunc victoria effert, illum victum mœstitia premit: modò contrà, illum elatum, hũc demissum ostendit.* S. EPHR. de abrenunciatione in Baptismo facta : *Abrenunciatio, quam in Baptismo facimus, nominata quidem apparet parua: ceterùm intellecta, admodùm magna. Quam qui seruare valuerit, beatissimus erit. Paucis námq; verbis cuncta, quæ nominãtur mala, quæq; odit Deus, valere iubemus & abrenunciamus, putà: Abrenuncio Satanæ & cunctis operibus eius. Quibus, inquam, operibus? audi, Fornicationi, adulterio, immunditiæ, mẽdacio, &c. abrenuncio alearum otio, & tabularum lusui, sicut etiam sancti Apostoli hisce operam dantes atq; vacantes, excommunicatos esse ordinarunt suis canonibus, si laïci fuerunt. At si clerici, vt deponãtur.* Et infrà: *Væ aleatũ lusoribus, quãdoquidẽ se à corpore & sanguine Domini Iesu Christi alienos reddunt, sicut Spiritus sanctus per sanctos admonuit Apostolos.* VBI nota inter 85. Apostolorum canones, quos VI. Synodus in can. 2. recepit atque probauit, Canonem 42. esse hunc: *Episcopus aut presbyter, aut Diaconus aleæ atq; ebrietati deseruiens: aut desinat, aut communione priuetur.* 43. verò est: *Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens: aut desinat, aut certè communione priuetur: similiter etiã laïcus.* Hos recitat Gratianus in Decreto. Idem repetitum est in Synodo VI. Constantinop. can. 50. his verbis : *Nullum omninò siue clericum, siue laïcum, ab hoc deinceps tempore aleæ ludere: qui secus fecerit, excommunicetur.* Nec Cæsarea lex IVSTINIANI Imperatoris ab his canonibus

Eph. tom 1.

Episcopus, dist. 35.

Iustin. nouell. 1.

bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Pius verò Tobias senior sic de se loquitur: *Nunquàm cum ludentibus miscui me, neque cum bis, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Et S. Ieremias: *Non sedi in consilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tuæ.* Vnde Propheta Dauid: *Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Quo testimonio theatrica spectacula confixit Tertull. 2. Ludorum vanitas repugnat ijs Scripturis, quibus risus immodicáq; lætitia damnatur, commendatur verò tristitia & luctus. Eccles. ait: *Risum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid frustrà deciperis?* Et Saluator apud Lucam: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* Et apud Matthæum: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Et apud Ioannem: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mũdus autem gaudebit: sed tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Tob. 3. 17. *Ier. 15. 17.* *Psal. 1. 1.* *Tert. lib. de spectac.* *Eccl. 2. 2.* *Luc. 6. 25.* *Matt. 5. 5.* *Io. 16. 20.*

II. ANTIDOTVM. Considera SS. Patrum sententias. S. CYPRIANVS tractatum integrum scripsit in aleatores, in quo hæc eius dicta: *Multæ sunt tẽtationes diaboli, quorũ primordia sunt, idolatria, mœchiæ, furta, rapinæ, auaritia, &c. si qua sũt similia, quæ his congruunt, ex quibus est aleæ tabula. Præstò est diaboli laqueus manifestus, venenum portans lethale serpentis, & inductio corrumpens, quæ cùm videtur nihil esse, magna amplexi operitur deletio.* Et iterùm: *Alea ne luseris, vbi lusus nociuus est, & crimen mortale, vbi dementia sine consideratione, vbi nulla veritas, sed mendaciorum mandra. Abscinde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahe caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à sacrificijs Zabuli: abige abs te furaces mores, puras manus ad Christum extende, vt promereri Dominũ possis: Aleã noli respicere. Amen.* S. BASILIVS in

Cypr. de aleatorib. *Bas. ho. 8.*

bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Pius verò Tobias senior sic de se loquitur: *Nunquàm cum ludentibus miscui me, neque cum bis, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Et S. Ieremias: *Non sedi in consilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tuæ.* Vnde Propheta Dauid: *Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Quo testimonio theatrica spectacula confixit Tertull. 2. Ludorum vanitas repugnat ijs Scripturis, quibus risus immodicáq; lætitia damnatur, commendatur verò tristitia & luctus. Eccles. ait: *Risum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid frustrà deciperis?* Et Saluator apud Lucam: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* Et apud Matthæum: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Et apud Ioannem: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mũdus autem gaudebit: sed tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Tob. 3. 17. *Ier. 15. 17.* *Psal. 1. 1.* *Tert. lib. de spectac.* *Eccl. 2. 2.* *Luc. 6. 25.* *Matt. 5. 5.* *Io. 16. 20.*

II. ANTIDOTVM. Considera SS. Patrum sententias. S. CYPRIANVS tractatum integrum scripsit in aleatores, in quo hæc eius dicta: *Multæ sunt tẽtationes diaboli, quorũ primordia sunt, idolatria, mœchiæ, furta, rapinæ, auaritia, &c. si qua sũt similia, quæ his congruunt, ex quibus est aleæ tabula. Præstò est diaboli laqueus manifestus, venenum portans lethale serpentis, & inductio corrumpens, quæ cùm videtur nihil esse, magna amplexi operitur deletio.* Et iterùm: *Alea ne luseris, vbi lusus nociuus est, & crimen mortale, vbi dementia sine consideratione, vbi nulla veritas, sed mendaciorum mandra. Abscinde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahe caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à sacrificijs Zabuli: abige abs te furaces mores, puras manus ad Christum extende, vt promereri Dominũ possis: Aleã noli respicere. Amen.* S. BASILIVS in

Cypr. de aleatorib. *Bas. ho. 8.*

bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Pius verò Tobias ſenior ſic de ſe loquitur: *Nunquàm cum ludentibus miſcui me, neque cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Et S. Ieremias: *Non ſedi in conſilio ludentium, & gloriatus ſum à facie manus tuæ.* Vnde Propheta Dauid: *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Quo teſtimonio theatrica ſpectacula confixit Tertull. 2. Ludorum vanitas repugnat ijs Scripturis, quibus riſus immodicáq; lætitia damnatur, commendatur verò triſtitia & luctus. Eccleſ. ait: *Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid fruſtrà deciperis?* Et Saluator apud Lucam: *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis, & flebitis.* Et apud Matthæum: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Et apud Ioannem: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mũdus autem gaudebit: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.*

Tob. 3. 17. *Ier. 15. 17.* *Pſal. 1. 1.* *Tert. lib. de ſpectac.* *Eccl. 2. 2.* *Luc. 6. 25.* *Matt. 5. 5.* *Io. 16. 20.*

II. ANTIDOTVM. Conſidera SS. Patrum ſententias. S. CYPRIANVS tractatum integrum ſcripſit in aleatores, in quo hæc eius dicta: *Multæ ſunt tẽtationes diaboli, quorũ primordia ſunt, idolatria, mœchiæ, furta, rapinæ, auaritia, &c. ſi qua ſũt ſimilia, quæ his congruunt, ex quibus eſt aleæ tabula. Præſtò eſt diaboli laqueus manifeſtus, venenum portans lethale ſerpentis, & inductio corrumpens, quæ cùm videtur nihil eſſe, magna amplexi operitur deletio.* Et iterùm: *Alea ne luſeris, vbi luſus nociuus eſt, & crimen mortale, vbi dementia ſine conſideratione, vbi nulla veritas, ſed mendaciorum mandra. Abſcinde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahe caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à ſacrificijs Zabuli: abige abs te furaces mores, puras manus ad Chriſtum extende, vt promereri Dominũ poſſis: Aleã noli reſpicere. Amen.* S. BASILIVS

Cypr. de aleatorib. *Baſ. ho. 8.*

in

in Hexæmeron, *Si vos dimisero, & concilium hoc dissoluero, sunt qui protinus ad tesseras, aleásque se conferẽt: Iuramenta sunt illic, contentionésq; pergraues, ac auaritiæ partus: Spiritus malignus assistit, furorem punctis ossibus illis ludentium, insaniámq; accendẽs. Eadem ille pecunias nunc ad hunc, nunc ad alterum transfert, atque modò hunc victoria effert, illum victum mœstitia premit: modò contrà, illum elatum, hũc demissum ostendit.* S. EPHR. de abrenunciatione in Baptismo facta : *Abrenunciatio, quam in Baptismo facimus, nominata quidem apparet parua: ceterùm intellecta, admodùm magna. Quam qui seruare valuerit, beatissimus erit. Paucis námq; verbis cuncta, quæ nominãtur mala, quæq; odit Deus, valere iubemus & abrenunciamus, putà: Abrenuncio Satanæ & cunctis operibus eius. Quibus, inquam, operibus? audi, Fornicationi, adulterio, immunditiæ, mẽdacio, &c. abrenuncio alearum otio, & tabularum lusui, sicut etiam sancti Apostoli hisce operam dantes atq; vacantes, excommunicatos esse ordinarunt suis canonibus, si laïci fuerunt. At si clerici, vt deponãtur.* Et infrà: *Væ aleatũ lusoribus, quãdoquidẽ se à corpore & sanguine Domini Iesu Christi alienos reddunt, sicut Spiritus sanctus per sanctos admonuit Apostolos.* VBI nota inter 85. Apostolorum canones, quos VI. Synodus in can. 2. recepit atque probauit, Canonem 42. esse hunc: *Episcopus aut presbyter, aut Diaconus aleæ atq; ebrietati deseruiens: aut desinat, aut communione priuetur.* 43. verò est: *Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens: aut desinat, aut certè communione priuetur: similiter etiã laïcus.* Hos recitat Gratianus in Decreto. Idem repetitum est in Synodo VI. Constantinop. can. 50. his verbis : *Nullum omninò siue clericum, siue laïcum, ab hoc deinceps tempore aleæ ludere: qui secus fecerit, excommunicetur.* Nec Cæsarea lex IVSTINIANI Imperatoris ab his canonibus

Eph. tom 1.

Episcopus, dist. 35.

Iustin. nouell. 1.

prudenter, non quærunt gloriam suam, sed auditorũ vitam. Cùm verò conspiciunt, quia auditorũ vitã loquendo lucrari non possunt, tacendo abscondunt scientiam suam. Ad imitandum quippe viã Domini quasi ad quoddam nobis propositum signum currimus. Ipse enim, quia Herodem vidit non profectum quærere, sed signa, vel scientiã velle mirari, requisitus ab eo tacuit: & quia constanter tacuit, ab eo irrisus exiuit. Scriptum námque est, Herodes

Luc. 23. 8. *autem viso Iesu gauisus est valdè: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de illo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri, vbi subditur: Interrogabat autem illũ multis sermonibus: at ipse nihil illi respõdebat. Tacẽs verò Dominus, quàm sit despectus ostenditur, cùm illic protinus subinfertur. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo, & illusit. Quod videlicet factum oportet nos audiẽtes discere, vt quoties auditores nostri nostra volunt quasi laudanda cognoscere, non autem sua peruersa mutare, omninò taceamus; ne si ostẽtationis studio verbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat, esse nõ desinat; & nostra, quæ non erat, fiat.*

Et in Pastorali: *Lingua discretè frenãda est, non insolubiliter obliganda. Scriptum námque est: Sapiens tacebit vsque ad tempus, vt nimirum, cùm opportunũ cõsiderat, proposita censura silentij, loquendo quæ congruunt, in vsũ se vtilitatis impendat. Et rursum quoq; scriptum est: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Discretè quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cùm restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat, aut cùm loqui vtiliter potest, semetipsum pigrè restringat. Quod bene Psal-*

Ad p. 3. admon. 15. Eccl. 20. 7. Eccl. 3. 7. Ps. 140. 3. *mista considerans, dicit: Pone, Domine, custodiam ori meo, & ostiũ circumstantiæ labiis meis. Non enim poni ori suo parietẽ, sed ostiũ petit, quod videlicet aperitur, & claditur. Vnde & nobis cautè discendũ est, quatenus os discretè & cõgruo tẽpore vox aperiat, & rursum congruo tacitur-*

nitas claudat. S. BERN. de cõsideratione: *Præferẽdus ille & magnus est, cui inter prospera saltem risus indecẽtior, aut sermo insolentior, aut immoderatior cura vestis vel corporis non irrepsit. Et si rectè sapiẽs hortatur sapientiã scribi in otio, cauendũ & in otio otiũ est. Fugienda proinde otiositas, mater nugarũ, nouerca virtutum. Inter seculares nugæ sũt in ore sacerdotis blasphemiæ. Interdũ tamẽ, si incidant, ferendæ fortassis, referendæ nunquàm, magis interueniendũ cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendũ sanè in seriũ quid, quod non modò vtiliter, sed libenter audiant & supersedeant otiosis. Consecrasti os tuũ Euangelio: talibus iam aperire illicitum: assuescere sacrilegũ est. Labia Sacerdotis, ait, custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore eius, nõ nugas profectò, vel fabulas.* Bern. lib. 2. in fin.

Hæc ille. Quæ si rectè dicuntur in sacerdotes & Pontifices, quanto magis in monachos & religiosos? Malac. 2. 7.

VIDE verbo, *Adulatio, Blasphemia, Colloquia otiosa, Curiositas, Detractio, Discordia, Ebrietas, Familiaritas nimia, Hypocrisis, Immodestia, Impatientia in aduersis, Immoderatio passionum, Indiscretio, Ira, Inuidia, Iuramentum, Luxuria, Maledictio, Mendacium, Murmuratio, Otium.*

LVDVS ALEÆ.

Remedia contra ludum aleæ, & similes.

I. REMEDIVM. Considera, quibus diuinæ Scripturæ monitis aduersetur Ludorum vetitorum vanitas. Ac primùm quidem iis, quibus lusus impiis, abstinentia verò à lusu piis attribuitur. Vt in Exodo: *Sedit*, inquit Moses, *populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Et apud Iob: *Tenent tympanum & citharam, & gaudẽt ad sonitũ organi. Ducunt in* Exo. 32. 6. 1. Cor. 10. 7. Iob. 21. 12.

in Hexæmeron. *Si vos dimisero, & concilium hoc dissoluero, sunt qui protinus ad tesseras, aleásque se conferẽt: Iuramenta sunt illic, contentionésq; pergraues, ac auaritiæ partus: Spiritus malignus assistit, furorem punctis ossibus illis ludentium, insaniámq; accendẽs. Easdem ille pecunias nunc ad hunc, nunc ad alterum transfert, atque modò hunc victoria effert, illum victum mœstitia premit: modò contrà, illum elatum, hũc demissum ostendit.* S. EPHR. de abrenunciatione in Baptismo facta : *Abrenunciatio, quam in Baptismo facimus, nominata quidem apparet parua: ceterùm intellecta, admodùm magna. Quam qui seruare valuerit, beatissimus erit. Paucis námq; verbis cuncta, quæ nominãtur mala, quæq; odit Deus, valere iubemus & abrenunciamus, putà: Abrenuncio Satanæ & cunctis operibus eius. Quibus, inquam, operibus? audi, Fornicationi, adulterio, immunditiæ, mẽdacio, &c. abrenuncio alearum otio, & tabularum lusui, sicut etiam sancti Apostoli hisce operam dantes atq; vacantes, excommunicatos esse ordinarunt suis canonibus, si laïci fuerunt. At si clerici, vt deponãtur.* Et infrà: *Væ aleatũ lusoribus, quãdoquidẽ se à corpore & sanguine Domini Iesu Christi alienos reddunt, sicut Spiritus sanctus per sanctos admonuit Apostolos.* VBI nota inter 85. Apostolorum canones, quos VI. Synodus in can. 2. recepit atque probauit, Canonem 42. esse hunc: *Episcopus aut presbyter, aut Diaconus aleæ atq; ebrietati deseruiens: aut desinat, aut communione priuetur.* 43. verò est: *Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens: aut desinat, aut certè communione priuetur: similiter etiã laïcus.* Hos recitat Gratianus in Decreto. Idem repetitum est in Synodo VI. Constantinop. can. 50. his verbis : *Nullum omninò sine clericum, siue laïcum, ab hoc deinceps tempore alea ludere: qui secus fecerit, excommunicetur.* Nec Cæsarea lex IVSTINIANI Imperatoris ab his canonibus

Eph. tom 1.

Episcopus 6 dist. 31.

Iustin. nou. 1.

dissentit, nam in constitut. Nouella prohibet *Episcopis, presbyteris, Diaconibus, Lectoribus, & aliis Ecclesiasticis personis, ne ad tabulas ludant, aut tali ludo ludentibus se associent, aut spectatores sint, aut ad quodcunque spectaculum, seu theatrum spectandi gratia veniant.*

Host. paragrapho Clericus.

III. REMEDIVM. Considera quàm perniciosus sit alearum vel taxillorum lusus. HOSTIENSIS Cardinalis in sua Summa, tit. de excessibus Prælatorum, notauit 16. vitia illo produci, his versibus comprehensa;

Hæc cum taxillis ludendo crimina sumit,
Ecclesiæ spretus, vsuráque, siue rapina,
Scandala, vel nugæ, blasphemia, seu faciendi
Furti doctrina, violentia, crimina falsi,
Et mortis causa, deceptio, perditióque
Temporis, & desiderium, corruptio: iunges
Istis prædictis adulatio, vitáque turpis.

Ant. tit. 1. c. 23. paragrapho 6.

Sanctus ANTONINVS autem Archiepiscopus Florentinus in altera Summæ Theologicæ parte tot crimina ex ludo nasci arbitratur, & probat, quot sunt in taxillis puncta. Prisci certè Patres fusè ea

Cypr. de aleat.

descripserunt, vt B. CYPR. *Aleæ*, inquit, *tabula est diaboli venabulũ, & delicti vulnus insanabile. Aleæ tabulam dico, vbi diabolus præstò est, ad capiẽdum summissus, & cùm cœperit de captiuo triumphum, perfidia, falsa testimonia. Tabulam aleæ dico vbi dementia & furia, & venale periurium, imperium & colloquium serpentinum. Illic rabiosa amicitia, illic atrocissimi sceleris fraternitas discordans, illic conuitia & audacia æua, & mens insana, & fera impatientia. Aleæ tabulã dico, vbi possessionũ amissio, & pecuniarum ingentium perditio, monstrum, & demonstrans litigiosum, furax dementia. O aleatorum noxia sedentaria, & pigra nequitia! ô manus crudeles, & ad periculum sui armatæ, quæ bona paterna, & opes auorum*

ſudore quæſitas, ignominioſo ſtudio dilapidant: manus trux, noxia, & inſomnis, nocte diéq; continuis inſtrumentorum ſuorũ armigera, quæ peccando ſeipſam damnauit, & poſt peccata non deſinit ire. Et paulò pòſt: *Eſt & quãdo ipſi aleatores cum proſtitutis mulieribus penes auctorem ſuum nocturnas vigilias clauſis foribus celebrant: armantur aduersùm ſe miſeri, ſpiritu diaboli repleti, & illic duplex, aut geminum crimen admittunt. Hîc concrepat aleæ ſonus, illic ſilentio operatur inceſtus: hîc ſine vllo dignitatis ſuæ reſpectu, ſine vlla excuſatione, peſtifero ſtudio cedere bonis ſuis cogitur: illic ſecretò mortale venenũ bibitur.* S. AMB. in libro de Tobia agens contra fœneratores: *Obſeruant*, inquit, *iſti aleatorum conuenticula, & perdentis ærumnam commoditatem ſuam iudicant, ſpondent pro ſingulis. Varios primò ſors ludit euentus, ad diuerſos ſæpè trãsfertur victoria, ſtipendiáq; eius vicißim, atq; ærumna mutãtur. Omnes vincũtur & vincunt, fœnerator ſolus acquirit. Penes alios inane manet nomen, quod vicerint, penes fœneratorẽ ſolùm fructus eſt, nõ annuus, ſed momẽtarius. Illi ſolùm lucrum faciunt in omniũ detrimento, illis ſolis eſt vſuræ victoria: Videas reliquos ſubitò egẽtes, repẽtè diuites, deinde nudos, ſingulos iactibus ſtatũ mutãtes. Verſatur enim eorũ vita, vt teſſera. Voluitur cenſus in tabula, fit ludus de periculo, & de ludo periculũ: quot propoſitiones, tot proſcriptiones. Clamor plaudentiũ, fletus deſpoliatorũ, gemitus deplorantium. Sed & hos creditor vt tyrannus damnat vnumquémq; ſorte capitali, agitat haſtas, feralẽ inſtituit de ſingulorum exuuijs auctionem. Alios proſcriptioni addicit, alios ſeruituti, nõ tanti occiſi ſub tyrannis ſunt. Vitę igitur hanc aleam rectiùs dixerim, quàm pecuniæ: ſub momẽto fertur, quod valeat in æternũ. Ebrietas indicat, & nullus appellat. Habet & aleaſuas leges, quas foriſura non ſoluant. Notatur, ſi credi poteſt, infamia, qui putauerit renitendũ,* Amb. c. 11.

minis cuiuſdam ludere volentis intrans, ſaccellúmq; nũmis refertum ſub aſcella portans ad tabulam ſedit, denarios liberaliter appoſuit, teſſeras iactauit, & multa acquiſiuit. Cui cùm proſperè ſuccederet, & militi iam pecunia, quam apponeret, defuiſſet, iratus ait: Nunquid non diabolus tu es? Et ille: Nunc ſatis eſt: appropinquat enim tempus matutinale: oportet nos ire: tollénſq; illũ, per tectum traxit, cuius viſcera tegulis retrahentibus miſerabiliter excußit, & quid de eius corpore factum ſit, vel quem in locũ illud proiecerit, vſque hodiè tam à filio eius, quàm à ceteris, qui illum nouerãt, ignoratur. Manè verò viſcerum eius reliquiæ tegulis inhærentes repertæ ſunt, & in cæmeterio ſepultæ. TERTIVM commemorat his verbis THOMAS Cantipratenſis in Apiario ſuo: *Fui in quadam villa Campaniæ, vbi Iudæus cum Chriſtiano ſacra nocte Paraſceues in teſſerarum ludo conſedit. Cúmque Iudæus multam pecuniam perderet, & ex hoc impatientiùs turbaretur, tandẽ in CHRISTVM retorquens iniurium, blaſphemauit. Et mox cùm ad tactandum haſardum teſſeras collegiſſet, manus eius cum teſſeris ſit contracta. Qui reprobo furore ſuccenſus, cùm ipſa manu contracta menſam luſoriam percutere niteretur, iteratò in CHRISTVM & matrem eius blaſphemiam turpiſſimam euomẽs, ſtatim euerſis terribiliter oculis cecidit, & expiranit. Chriſtianus verò colluſor illius pauore nimio in amentiam verſus, elanguit, & vitam miſeram dira morte finiuit.* QVARTVM eſt eiuſdem: Frater *quidam*, inquit, *ordinis Prædicatorum, bonus & veridicus narrauit mihi quòd quidam ludo teſſerarum nudatus adeò deſperatus eſt, vt arrepto arcu ſagittam ſurſum in aërem iaceret quaſi ipſum cœli Dominum percuſſurus: & mox ſagitta reuerſa ante faciem iacientis, ſanguine recenti totaliter infecta reperta eſt. Qui mox in maximas lacrymas reſolutus, fratrem, qui*

Cantip. li. 2. c. 49.

mihi hæc narrauit, ad duo millaria quæſitum inuenit, & confeſſus vitam ſuam cum mira pœnitẽtiæ deuotione correxit. QVINTVM eſt THEODORI GRESMVNDI Iureconſulti, apud Tilm. Bredenbachium: *Anno*, inquit, *M. CCC. LXXXIII. fuit homo quidem nomine Schelkropff ex infima plebe, qui in luſtris & tabernis agebat ludi appetentiſſimus. Hic cùm aliquando in publico diuerſoria ſuburbij Moguntini, Filizbach appellati, taxillorum luſu pecuniam ferè omnem perdidiſſet, cœpit tandem, vt ſolebat, grauiter ſtomachari, & poſt conuitia in colluſores iacta, Deum & Sanctos blaſphemare. A ſociis autem nihil placatiore animo digreſſus, cùm peruenisſet ad ſacellum inter D. Albani & D. Mariæ in Campis ædem* (nunc S. Crucis dictam) CHRISTI *è cruce pendentis ligneam ſtatuam atrociter vulnerauit, & vnico ictu cervicem crucifixi diſſecuit. Mox & diuæ Virginis, aliorúmque Sanctorum ſignis cruci aſtantibus cæſim & punctim pleraque vulnera inflixit. Ac illicò multus cruor effluxit, haud ſecus, quàm ſi viui homines eam iniuriam perpeſſi forent. Schelkropff verò expleta impietate ſua ſiue nutu* DEI *affixus, ſiue ipſo crucis miraculo exterritus, inde pedem non mouit, donec à ſuperuenientibus in flagranti crimine deprehenſus, & in vrbem Moguntinam deductus, vinus in conſpectu populi non longè ab vrbe, in loco, quem Iudæorum arenam vocãt, exuſtus eſt. Imagines deinde vulneribus & cruore inſignes in D. Virginis, vel S. Crucis templum ſacerdotum manibus tranſlatæ fuerunt, vbi in hodiernum vſque diem ille cruor viſitur, & admodùm religiosè colitur, multíque mortales variè afflicti ſuſceptis votis* DEI *Opt. Max. clementiam & ſalutem experti ſunt.*

Bred. lib. 3. coll. c. 18.

Exſtat hæc hiſtoria eleganti carmine ab eodem THEODORICO deſcripta, & ante centum annos in tabula eiuſdem ſacræ ædis appenſa. Cui aliam non

abſimilem habes apud Bredenbach. cap. 13. eiuſdem lib. 3. Collat.

V. REMEDIVM. Conſidera dicta factáque Gentilium. ARISTOTELES in Ethicis ad Nicomachum ſcribit aleatores, fures & latrones eſſe illiberales, eò quòd in turpi lucro verſentur, & quæſtus cauſa omnia etiam probra ſuſtineant. PLATO annotauit alicubi aleam & reliquas pernicioſas artes à dæmone, quem appellat Theut, inuentas eſſe, & ad Thamum Ægypti regem delatas. HORATIVS lib. 1. odarum aſſeuerat vetitum legibus aleæ luſum. OCTAVIVS Cæſar in iuuentute ex aleæ luſu ignominiam contraxit, teſte Suetonio, de quo & vulgatum diſtichon:

Ariſt. 4. Eth. c. 1.

Plato in Phædro.

Hor. od. 25.

Suet. c. 71. in Octau.

Poſtquàm bis claſſe victus naues perdidit,
Aliquando vt vincat, ludit aßiduè alea.

Emendauit autem vitium ſenex. Eo enim tempore luſit quidem talis & alea, ſed tantùm oblectamenti cauſa inter cœnam παιγνιῶς. Notatus ab eodem eſt Imperator Caligula, quòd non contemplerit quæſtum etiam ex vſu aleæ factum. VLPIANVS ex Prætoris edicto in eum animaduerti vult, qui compulit alea ludere, vt aut mulctetur, aut in latumias, vel vincula publica ducatur. Vnde denegatur actio pro ſubtracto in domo ludentium: nec, ſi quis verberauerit eum, qui ad ludendum habitationem præbuit, iniuriarum nomine tenetur. IVSTINIANI quoque exſtat conſtitutio, qua ſtatuit nulli licere in publicis vel priuatis domibus vel locis ludere, vel ludentes inſpicere. IOAN. Cuſpinianus in libro de Turcarum inſtitutis, ſcribit Agarenos ſeu Turcas quocunque genere ludi depoſita pecunia inſtituti ignominia affici, & deinceps ſupplicio grauiori.

Suet. c. 41. in Calig.

L. 1. de aleat. tit. 5. Ibid.

Iuſt. li. fin. de relig. & ſumpt. fune. li. 3. C. Cuſp. c. de mor. Tur.

Neque hos damnare lethalis culpæ videtur Nauarrus, qui eos solos culpæ lethalis damnat, qui notabilem quantitatem ludunt. Eiusmodi tamen ludus chartarum, & multò magis tesserarum, indicendus valdè illis est, atque omnino dissuadendus: præsertim cùm multi strictiùs de hac re loquantur, & ego loquerer, si Ecclesiasticorum mores non adeo ab antiquo illo statu primitiuæ Ecclesiæ deflexissent. Quare & religiosis longè magis indecens est, & scandalosus aliis, eo ipso quod arctiorem vitam profitentur, maiórque in populo opinio est de ipsorum obseruantia ac sanctitate. Hæc ille. *Num. 9.*

VII. REMEDIVM. Considera aleæ nomine intelligendos esse ludos omnes, qui pendent à casu ancipiti, vt foliorum, tesserarum, talorum, astragalorum, tabularum, & similium. Eôdem quidam referunt ludum scachorum, vel latrunculorum. Nam S. BERNARD. Militum templi Ordinem laudat, quòd à lusu scachorum & alearum abhorreant. Sic enim loquitur in sermone exhortatorio ad illos: *Verbum insolens, opus inutile, risus immoderatus, murmur vel tenue, siue susurrium nequaquàm ibi deprehenditur inemẽdatum, Stachos & aleas detestantur, abhorrent venationem, nec ludicra illa auium rapina, vt assolet, delectantur. Mimos & magos, & fabulatores scurrilésque cantilenas, aut ludorum spectacula tanquàm vanitates & insanias falsas respuunt & abominantur.* B. PETRVS Damianus Cardinalis verò in Epistola ad Alexandrum II. Pontificem Romanum, & Hildebrandum Cardinalem data, contendit aleæ nomine in canonibus Ecclesiasticis comprehendi scachos. Cùm enim Episcopum quendam sui itineris comitem deprehendisset in diuersorio scachis ludentem, his verbis eum aggressus est: *Librata manu virgas exero, plagas infigere quæro, si sit qui terga subiiciat.* Et ille: *Inferatur*

Bern. c. 41.

Dam. lib. 1. ep. 10.

inquit, culpa, nõ recuſabitur pœnitentia. Recténe, inquam, tuíq; erat officij veſpere in ſcachorũ vanitate colludere, & manũ Dominici corporis oblatricem, linguã inter Deũ, & populum mediatricẽ, ſacrilegi ludibrij contaminatione fœdare? præſertim cùm canonica decernat authoritas, vt aleatores Epiſcopi deponãtur. Et quid prodeſt ei, quẽ efficaciter auctoritas damnat, etiamſi iudiciũ extrinſecus nõ accedat? Ille autem ex diuerſitate nominum defenſioni ſibi faciens ſcutum, ait, aliud ſcachum, aliud aleam eſſe. Aleas autem auctoritas illa prohibuit, ſcachos verò tacẽdo conceſſit. Ad quod ego, Scachum, inquam, Scriptura non ponit, ſed vtriuſque ludi genus aleæ nomine comprehendit. Quapropter dum alea prohibetur, & nominatim de ſcacho nihil dicitur, conſtat proculdubiò vtrumque genus vno vocabulo comprehenſum, vnius ſententiæ auctoritate damnatum. Tunc ille vt mitis eſt animi & perſpicacis ingenij redditis rationibus humiliter acquieuit, culpam nullatenus iterandam certa pollicitatione conſtituit, iniungi ſibi pœnitentiam poſtulauit. Cui mox præcepti, vt ter pſalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperũ pedes, ſuas potiùs à culpæ contagio manus ablueret, & imprimens alienis veſtigiis ora, pacem ſibi cum Domino, quẽ per flendos iocos offenderat, reformaret. Hoc autem diximus, vt quàm inhoneſtum, quàm abſurdum, quàm denique fœdum ſit hoc in ſacerdote ludibrium, ex alterius emendatione noſcatur. Ex recentioribus Doctoribus MARTINVS NAVARRVS, cap. 19. Manualis, ſcribit ludum ſcachorum eſſe quidem magis licitum, quàm aliquot alios lege prohibitos, inter omnes tamẽ ludos eſſe ineptiſſimum, eò quòd magis arti & induſtriæ, quàm fortunæ nitatur, atque ideò minùs, quàm alij, animum relaxet. Quam cenſuram alij improbant, docéntque optimum eſſe ludum, vt in quo coniungatur induſtria cum fortuna. Ludus ſiquidem

Cyprian.

nomen ſuum retinere nequit, niſi ad animi relaxationē referatur; at maior relaxatio capitur, vbi induſtriæ & ingenio locus eſt. Vtut ſit, ſecurius eſt, quando *diſcrepantes de hoc genere ludi extant ſententiæ, in totum propter allegatos Auctores ab eo abſtinere.*

VIII. REMED. eſt B. CYP. loco ſuprà citato, quod adſcribam eius verbis: *Eſto*, inquit, *potiùs non aleator, ſed Chriſtianus: pecuniam tuam adſidēte Chriſto, ſpectantibus Angelis, & Martyribus præſentibus, ſuper menſam Dominicam ſparge: patrimonium tuum, quod forſitan ſæuo ſtudio perditurus eras, pauperibus diuide: diuitias tuas Chriſto vincenti committe: ſeruus cum Domino tuo vocare, ſtudio deifico obſequere, artem Domini imitare, quæ non perdit: ſed potiùs acquirit. Deſine ab illis tuis furaciſſimis moribus, cohibe præcipitem nequitiam tuam: ſit tibi cum pauperibus quotidianus luſus: ſit tibi cum viduis frequens operatio: cenſum & apparatus tuos omnes ad ſtudium Eccleſiæ diſtrahe: aurum tuum & argentum, & pecunias tuas in theſauris cœleſtibus repone, fundos & villas tuas iuſta operatione ad paradiſum remoue: vt peccata donentur tibi, eleemoſynis & operationibus continuis incumbe.* Cyprian.

IX. REMED. Conſidera antidota vitiorum in hoc ipſo opere tradita, quorum occaſione vel ad pernicioſos ludos excitamur, vt eſt *acedia, auaritia, choreæ, colloquia otioſa, conſuetudo praua, ebrietas, otium, ſocietas praua, voluptas carnalis*: vel in quę per varios in ludo exceſſus incidimus, vt eſt *ſcandalum*, vel *exemplum prauum, iuramentum, blaſphemia, periurium, fraudes, mendacia, ira, odia, diſcordia, homicidia, adulteria, vindicatio iniuriæ, contumelia, detractio, deſperatio*, & alia huiuſmodi.

regnum Dei non conſequentur. Et beatus Iacobus: *Concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.* Iac. 1. 15.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum teſtimonia. CYPRIANVS: *Pudicitia*, inquit, *eſt honor corporum, ornamentum morum, ſanctitas ſexuum, vinculum pudoris, fons caſtitatis, pax domus, concordiæ caput.* Et paulò pòst: *Sed vt matura & in viris probata ſemper, & àfœminis appetenda: ſic inimica eius impudicitia ſemper eſt deteſtanda, obſcœnum ludibrium reddens miniſtris ſuis, nec corporibus parens nec animis. Debellatis enim propriis moribus, totum hominem ſuum ſub triumphum libidinis facit: blanda priùs, vt plus noceat, cùm placet, exhauriẽs rem cum pudore, hoſtis continentiæ, frequenter perueniens ad ſanguinem, cupiditatum infeſta rabies, incendium conſcientiæ bonæ, mater impœnitentiæ, ruina melioris ætatis, contumelia generis, &c.* LACTANTIVS in libris inſtitutionum: *Mens inquinata contagione impudici corporis non poteſt, niſi & longo tempore, & multis bonis operibus, à colluuione, quæ inhæſerit, purgari.* Et rurſum: *Nec tamen deficiet aliquis, ſi ſemel à voluptate victus ſit: poteſt enim reduci, ſi eum pœniteat actorũ. Nihil.n. officiũt peccata vetera correcto, quia ſuperueniens iuſtitia labem vitæ prioris abolenit.* AMBROSIVS de Cain & Abel: *Sæuus criminum ſtimulus libido eſt, quæ nunquàm manere quietum patitur affectum: nocte feruet, die anhelat, de ſõno excitat, à negotio abducit, à ratione reuocat, aufert conſiliũ, mẽtes inquietat, lapſos inclinat: nullus peccandi modus, & inexplebilis ſcelerum ſitis, niſi morte amantis extingui nõ poteſt.* Et in Lucam: *Etenim quaſi clauis ſuffigitur anima corporeis voluptatibus; & cùm ſemel adhæſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficile in altum poteſt, vnde deſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Actuum enim ſuorum victa laqueis, &*

Cyp. de bono pudici. tra.

Lact. lib. 6 c. 23.

Id. c. 24.

Amb. li. 1. c. 5.

Id. in c. 43

secularium deliciarum illecebris obnoxia iam tenetur.

Hier. lib. 1. sub fin.

HIERONYMVS aduersus Iouinianum: *Amor formæ rationis obliuio est, & insaniæ proximus, fœdum minimèque conueniens animo sospiti vitium: turbat consilia, altos & generosos spiritus frangit, à magnis cogitationibus ad humillimas detrahit: querulos, iracundos, temerarios, durè imperiosos, seruiliter blandos, omnibus inutiles, ipsi nouissimè amori facit. Nam cùm fruendi cupiditate insatiabilis flagrat plura tempora suspicionibus, lacrymis, conquestionibus perdit, odium sui facit, & ipsi nouissimè sibi odio est.* Et pòst: *Doctissimi viri vox est, pudicitiam imprimis esse retinendam: qua amissa omnis virtus ruit. In hac muliebrum virtutum principatus est. Hæc pauperem commendat, diuitem extollit, deformē redimit, exornat pulchram: bene meretur de maioribus, quorum sanguinem furtiua sobole non vitiat, &c.*

Aug. c. 16.

AVGVSTINVS libro 14. de ciuitate Dei: *Cùm sint multarum libidines rerum, tamen cùm libido dicitur, nec, cuius res libido sit, additur, non ferè assolet animo occurrere, nisi illa quâ obscœnæ partes corporis excitantur. Hæc autem sibi non solùm totũ corpus, non solùm extrinsecus, verùm etiam intrinsecus vendicat, totúmque commouet hominē animi simul affectu cum carnis appetitu coniuncto atque permixto. Vt ea voluptas sequatur, quâ maior in corporis voluptatibus nulla est, ita vt momento ipso temporis, quo ad eius peruenitur extremum, penè omnis acies & quasi vigilia cogitationis obruatur.*

1. lib. 4. c. 14.

Et contra Iulianum Pelagianum: *Vide quid in Hortensio dialogo Tullius pro viuacitate mentis contra voluptatem corporis dicat: An verò, inquit voluptates corporis expetendæ, quæ verè & grauiter à Platone dictæ sunt illecebræ esse, atque escæ malorum? Quæ enim confectio est, inquit, valetudinis, quæ deformatio coloris & corporis, quod turpe dampñi, quod dedecus, quod non euocetur atque eliciatur vo-*

Regum Cap. 10. 215

Regum Cap. 10. 215

Regum Cap. 10. 215

illa vasta solitudine, quæ exusta Solis ardoribus horridũ monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis intersse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat. Quotidiè lacrymæ, quotidiè gemitus: & si quando repugnãtem somnus imminens oppreßisset, nudahumo vix ossa hærentia collidebam. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tãtùm socius & ferarum, sæpè choris interueram puellarum. Pallebant ora ieiuniis, & mens desideriis æstuabat in frigido corpore, & ante hominem suum iam carne præmortua, sola libidinum incendia bulliebant, &c. Hieronymo consentit Augustinvs, dum in libro de honestate mulierum sic loquitur: *Inter omnia certamina Christianorum sola dura sunt prælia castitatis, vbi quotidiana est pugna, & rara victoria. Grauem námque sortita est castitas inimicum, cui quotidiè resistitur, & semper timetur.* Quam autem ipse suæ conuersionis tempore in hoc vitio difficultatem senserit, ipse tam lamentabiliter in libris Confessionum exponit, vt vel ex horrore capilli erigi possint lectori, maximè cùm libido consuetudine longa iam callum quasi obduxisset: *Dum seruitur*, inquit, *libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.* Palladivs quoque in historia Lausiaca, scribit sanctum Pachomium optasse ferarum dentibus laniari, eò quòd 40. annorum solitudine, ieiuniorum, aliarúmque rerum asperitate non potuerit hunc hostem expugnare, licèt nunquàm hosti succubuisset. Deinde & B. Mosen è latrone eremitam, cuius vita quondam parum continens fuerat, nulla ieiunij seueritate potuisse lasciuiam carnis domare: imò cùm post sexennium ieiunio vigilias

Aug. c. 2.

Id. lib. 6. confess ca. 12. & seq. & lib. 7.

Pallad. ca. 26.

Id. c. 22.

vigilias diuturnas, longas preces, multáſque lacrymas iunxiſſet, nihil tamen obtinuiſſe, donec tandem poſt exantlatos multos alios labores benedictione Patris ſui ſpiritualis quietem aliquam, fremente licèt Satana, meruiſſet. Quibus exemplis DEVS videtur oſtendere voluiſſe, quàm ſit arduum, initum ſemel cum luxuria fœdus diſſoluere.

IV. REMED. Vt primùm animum tuum titillauerit cogitatio libidinis, confeſtim eam expelle. Quemadmodum enim miles ianuam domus ingreſſus facilè totam domum occupat, ſic carnis tẽtatio. Vnde B. CYPRIANVS: *Diaboli primis titillationibus obuiandum eſt, nec coluber foueri debet, donec in ſerpentem formetur.* HIERONYMVS in Eccleſiaſten: *Diabolus ſerpens lubricus eſt, cuius capiti, hoc eſt, primæ ſuggeſtioni, ſi non reſiſtatur, non eſt dubitandum, quin in penetrale cordis furtim illabatur.* Et in Epiſtola citata ad Euſtochium: *Nolo ſinas cogitationem libidinis creſcere, nihil in te Babylonium, nihil confuſionis adoleſcat. Dum paruus eſt hoſtis, interfice: nequitia, ne zizania creſcant, elidatur in ſemine. Audi Pſalmiſtam dicentem, Filia Babylonis miſera! beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram. Quia enim impoſſibile eſt in ſenſum hominis non irruere innatum medullarũ calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui vi cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus, & allidit ad petram, Petra autem Chriſtus eſt.* Et CASSIANVS in libro ſexto inſtitutionum: *Illius præcepti iugiter meminiſſe debemus: Omni cuſtodia ſerua cor tuum, & ſecundùm DEI principale mandatum ſollicitè ſerpentis obſeruare noxium caput, id eſt, cogitationum malarum principia, quibus ſerpere in animam noſtram diabolus tentat:*

Cyp. ſerm. de ieiunio.

Hie. in c. 9.

Pſal 136.

Caſſ. l. 13. Pro. 4. 23. Gen. 3. 15.

ne, si caput eius per negligentiam penetrauerit cor nostrũ, reliquum eius corpus, id est, oblectationis assensus illabatur. Qui proculdubio si fuerit intromissus, morsu virulẽto mentem interimet captiuatam. Emergentes etiam peccatores terræ nostræ, id est, sensus carnales in matutinis suis ortus nos oportet extinguere, & dum adhuc paruuli sunt, Psal. 136. 8. *allidere filios Babylonis ad petram. Qui nisi dum tenerrimi sunt, fuerint enecati, adulti per conniuentiam in perniciem nostram ualidiores insurgent.*

V. REMEDIVM. Si aditum fortè cogitationi tua incuria dederis, & periculum sit consensus, magno affectu clama ad Dominum, more eorum, qui orta tempestate in discrimine sunt naufragij; ac breuia aliqua efficaciáque sacræ Scripturæ dicta vsurpa, vt: *Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuãdum me, festina.* IESV, *fili Dauid, miserere mei.* Ita consulit B. Hieronymus Epistola citata: *Non soluatur*, inquiens, *fascia pectoralis, sed statim vt libido titillauerit sensum, aut blãdum voluptatis incendiũ dulci nos calore perfuderit, erumpamus in vocem: Dominus auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi caro.* Psa. 69. 2. Hier. ad Eustoch. Psal. 117. 6. *Cùm paululùm interior homo inter vitia atque virtutes cœperit fluctuare, dicito: Quare tristis es, anima mea, & quare conturbas me? spera in Domino, quia confitebor illi,* Psal. 41. 12. *salutare vultus mei, &* DEVS *meus.* Nec mirũ, quòd ad Deum confugias, quia inter omnes virtutes maximè castitas doni diuini nomen obtinuit. Vnde Sapiens: *Sciui*, inquit, *quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & idcirco adij Dominum, & deprecatus sum illum.* Sic B. Susanna in angustiis constituta ad solum Deum perfugium habuit. Sic Apostolus ter Deum rogauit, cùm stimulos carnis pateretur. Sic Augustinus clamauit: *O amor, qui semper ardes, & nunquàm extingueris! Charitas, Deus meus, ac-*

Sap. 8. 21. Dan. 13. 35. 2. Cor. 12. 8. Aug. 10. confess. c. 29.

eende me. Continentiam iubes. Da quod iubes, & iube quod vis. Sic B. Iustina, teste Nazianzeno, cùm eius pudicitiam attentaret Cyprianus magus, deploratis omnibus aliis remediis, ad Deum, & B. Virginem Mariam confugit, & magum dæmon obsedit. Sic S. Thomas Aquinas, cùm procax scortum in eius cubiculum immissum esset, statim auxilium CHRISTI & B. Virginis implorauit, orans in hunc modum: *Ne sinas, quæso, Domine* IESV, *& tu, sanctissima mater & virgo Maria, vt tam immani me scelere obstringam.* Et illicò titione ex igne rapto, illud fugauit, ostióque concluso, à duobus Angelis lumbos sibi constringi sensit, ad perpetuam continentiam seruandam, quam & impetrauit. Sic denique nos ipsi quotidiè in Dominica oratione Deum, precari, vt ne inducamur in tentationem, à Saluatore instituti sumus. Eôdem pertinet si feruente tentatione aliquando ob oculos ponas Christum quasi præsentem, & cruci pro te suffixũ. Quod suadet pius HVGO de S. Victore: *Quoties*, inquiẽs, *te sentis turpibus cogitationibus pulsari, & ad illicitam delectationem affici, toties pone ante mentis oculos quomodo Christus in cruce crucifixus est pro te. Intuere quomodo à Iuda Iudæis traditur, & quàm viliter pertractetur, blasphemetur, & colaphizetur, iudicetur, & condemnetur, expolietur, & flagelletur, ad vltimum verò contumeliis affectus inter duos latrones suspenditur, clauis crucis affixus, sputis derisus, spinis coronatus, lancea perforatus, ex omnibus partibus sanguis emanat, & inclinato capite emittit spiritum. Ita Redemptor tuus moritur pro te, & tu nescis, cuiusmodi sordida cogitatione sordidaris in mente?*

Greg. orat. in laudem Cypriani. Sur. in Vita.

Matth. 6.

Hugo. lib. 3. de anima. c. 23.

VI. REMEDIVM est Fuga. Hoc remedium præscripsit Apostolus dicens in priore Epistola

1.Cor. 6. 18. ad Corinthios: *Fugite fornicationem.* Vnde AVGVSTINVS in ſermone quodam Dominicæ 25. poſt Trinitatem: *Quòd libidinem fugiendam eſſe ſuggerimus, Apoſtolus Paulus euidenter oſtendit, qui cùm omnibus vitijs prædicauerit reſiſtendum, dum contra libidinẽ loqueretur, non dixit: Reſiſtite, ſed, fugite fornicationem.* Aug. ſer. 2. & lib. de honeſt. mul. c. 1.

Eccli. 9. 5. *Sic & alibi in Scripturis diuinis legimus: Noli, inquit, in faciem virginis intẽdere, ne te ſcandalizet vultus eius.* Gen. 39. 12 *Et beatus Ioſeph, vt impudicam dominam poſſet euadere, pallium, quo apprehenſus fuerat, reliquit, & fugit. Ergo contra libidinis impetum apprehende fugam, ſi vis obtinere victoriam. Nec tibi verecundum ſit fugere, ſi caſtitatis palmam deſideras obtinere.* Sic & AMBROSIVS in libro de Pœnitentia: *Tranſeamus & nos ignem libidinis, quem timens Paulus, ſed nobis timens, qui caſtigando corpus ſuum fecerat, vt iam non timeret ſibi, ſed dicit nobis: Fugite fornicationem. Fugiamus ergo tanquàm ſequentem, quæ non poſt nos, ſed in nobis ſequitur. Noſmetipſos ergo videamus diligenter, ne dum illã fugimus, nobiſcum eam portemus. Volumus enim plerumque fugere, ſed ſi non penitus excutimus animo, tollimus eam magis, quàm relinquimus.* Amb. lib. 1. c. 14. 1. Cor. 6. 18.

CAVSA autem cur hoc vitium fuga magis, quàm congreſſu & pugna expugnetur, illa videtur, quòd cum naturali affectione noſtra maximam habeat coniunctionem, atque ita iucunda quadam neceſſitate voluntatem trahat ad peccatum. *Vnuſquiſque enim*, ait B. IACOBVS Apoſtolus, *tentatur à concupiſcentia ſua illectus & abſtractus.* Iac. 1. 14. Vnde CASSIANVS alicubi vocat *pugnam inuiſceratam.* Caſſ. coll. 4. c. 7. Deinde, quia delectatio moroſa imprimis viget in hoc peccato: neque enim ſolùm actio externa ab interno deſiderio in eo diſtinguitur, de quo illud Chriſti intelligitur: *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœ-* Matth. 5. 28.

chatus eſt eam in corde ſuo, ſed etiam ipſa delectatio, qua oblectatur animus de cogitatione turpi, ſæpè eſt mortalis, etiamſi factum repudietur. *Totus homo*, inquit Auguſtinus in libris de Trinitate, *damnabitur, niſi hæc quæ ſine voluntate operandi, ſed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi ſolius cogitationis ſentiuntur eſſe peccata, per mediatoris gratiam remittantur.* Vnde illud Hieronymi: *Perit & mente virginitas.* Et Caſſianus diſtinctam, vt ipſe vocat, S. Baſilij ſententiam laudat dicentis: *Et mulierem ignoro, & virgo non ſum.* Quare iidem SS. Patres primò hoc vitium conuenienter phraſi Paulinæ vocant ignem, quis enim ignem fortè in ſinu exortum non ſtatim excludat? ac Ambroſius quidem in libro priore de pœnitentia allegat illud: *Bonum eſt nubere magis quàm vri.* Eſt enim flamma, inquit, quæ interna vrit. Baſilius verò in Conſtitutionibus monaſticis, illud: *Sumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere.* Deinde conferunt cum voluptate peſtilenti. Quid verò ſtudioſiùs fugimus quàm peſtem? Ita idem Baſilius in regulis fuſiùs diſputatis. Et Ambroſius ſic ſcribens de fuga Ioſephi Patriarchæ: *Qui cùm ab vxore domini conueniretur, teneri veſte potuit, animo capi non potuit: ac ne ipſa quidem verba diu paſſus eſt. Contagium enim iudicauit, ſi diutiùs moraretur, ne per mazus adulteræ libidinis incentiua tranſirent.*

Aug. 12. de Trin. c. 12.

Hier. ep. ad Fauſt.

Caſſ. lib. 6. c. 19.

Amb. c. 13. 1. Cor. 7. 9.

Eph. 6. 16.

Baſil. q. 39.

Amb. de Ioſeph. c. 5.

VII. REMED. Caſtigatio corporis, per ieiunia, vigilias, flagellationes, aliáque id genus, ſemper à Sanctis omnibus vſurpata, exemplo Apoſtoli ſcribentis: *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne quando reprobus efficiar.* Hoc antidotum, teſte B. GREG. Nazianzeno, vſurpauit poſt preces B. Iuſtina cùm à Cypriano mago pelliceretur ad li-

1. Cor. 9. 27.

Naz. de laud. S. Cypriani.

bidinẽ: Ieiunij, *atque humi cubitationis*, inquit, *pharmaco ſeſe communit, vt formæ venuſtatem tanquàm inſidioſam obſcuraret, ſícque flammæ materiam ſubtraheret, ac libidinis facem abſumeret: partim vt humilitate ſua propitium ſibi Deum & exorabilem redderet. Neq; enim vlla re perinde, atq; corporis animíq; afflictione cõciliatur* DEVS, *lacrymíſq; miſericordia vicißim repẽdi ſolet.* Imò vſurpauit & ipſe Gregorius. Nam in carmine, quo deplorat animæ ſuæ calamitatem, ita loquitur: *Cœleſtem regem, qui omnia imperio tenet, ſupplex obteſtor, vt corporis animæq; bellum in me comprimat, nimirum præſtabiliori parti, vt æquum eſt, deteriorem ſubiiciens, &c. ventri clauſtra impono, animum mœrore conficio, lacrymarúmq; vim profundo, ſempiterno regi debilitata genua flecto, ac ſordidatus incedo, &c. pro lecto mihi thorus eſt, pro linteis cilicium, & pauimentum lacrymis perfuſum.* AMBROSIVS libro de Pœnitentia: *Libido grauis ignis eſt, & ideò non demus illi alimenta luxuriæ. Paſcitur libido conuiuiis, nutritur deliciis, vino accenditur, ebrietate flammatur.* HIERON. ad Furiam, de viduitate ſeruanda: *Ardentes diaboli ſagittæ, ieiuniorum & vigiliarum rigore reſtinguendæ ſũt.* Et pòſt: *Quid neceſſe eſt nos iactare pudicitiam, quæ ſine comitibus & appendiciis ſuis, continentia & parcitate, fidem ſui facere non poteſt. Apoſtolus macerat corpus ſuũ, & animæ ſubiicit imperio, ne quod alijs præcipit, ipſe non ſeruet, & adoleſcentula feruente cibis corpore de caſtitate ſecura eſt?* Et ad Euſtochium ſe vſum hoc antidoto fatetur: *Omni auxilio in eremo deſtitutus ad Ieſu iacebam pedes*, ait, *rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. Memini me clamantem diem crebrò iunxiſſe cum nocte, nec priùs à pectoris ceſſaſſe verberibus, quàm rediret Domino increpãte tranquillitas.* Et infrà: *Si quid ita-*

Amb. li. 1. c. 14.

Hier. ep. 10.

1. Cor. 9. 27.

Ep. 22. de cuſtod. Virg.

que in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur, hoc primùm moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc aduersùs adoleſcentiã prima armaſunt dæmonum. Facilè aliis caremus vitiis, hic hoſtis nobis incluſus eſt. Quocunque pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum & adoleſcentia duplex incendium voluptatis eſt. Quid oleum flammæ adiicimus? B. GREG. Romanus in primum Regum: *Abſtinentia tiborum contra hoc vitium fortiſſima eſt. Si enim ignis libido eſt, ſubtrahis igni materiam, cùm cibo: ſubtrahis, & vinum præſertim, in quo, vt eſt apud Apoſtolum, luxuria eſt.* Greg. lib. 5. c. 14. Eph. 5. 18.

Exempla Sanctorum, qui libidinem in carne ſubitò exortam, vel à dæmone excitatam, extraordinariis pœnis profligarunt.

PRIMVS ſit S. BENEDICTVS, cui cùm malignus Spiritus, teſte B. GREGORIO in dialogis, ſpeciem fœminæ quam aliquando viderat obiecciſſet, tantóque libidinis igne animum eius accendiſſet, vt penè de deſerenda eremo deliberaret, abiectis illicò veſtibus, nudum ſe in vrticas & vepres abiecit, & tamdiu in illis ſe volutauit, *donec per cutis vulnera*, inquit GREGORIVS, *eduxiſſet vulnus mentis. Ex quo tempore, ſicut pòſt ipſe diſcipulis perhibebat, ita in eo eſt tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid deinceps minimè in ſe ſentiret.* Greg. lib. 2. dial. c. 2

SECVNDVS ſit S. BERNARDVS. Is, vt legere eſt in eius vita apud Surium, antequàm monaſticen profeſſus eſſet, fixiùs aliquando mulierem quandam erat intuitus. Vbi autem ſe collegit, tanta cupiditate vindicandi hanc curioſitatem exarſit, vt ſubitò in vicinum lacum tempeſtate præfrigida deſiliret. In eo immerſus collo tenus vſque eò Lib. 1. c. 3. & 4.

consistit, dum exanguis, & tantùm non conglaciatus omnem libidinis calorem extingueret. Vnde postèà in religione, teste Guillelmo abbate S. Theodorici vitæ eius scriptore, ad eum statum peruenit, vt non modò caro se aduersùs spiritum non commoueret, sed spiritus etiam vltrò dominaretur carni.

Bon. c. 5. TERTIVS est S. FRANC. qui, vt scribit B. Bonauentura in eius vita, circa conuersionis suæ primordia tempore hyemali in foueam glacie plenam seipsum plerunque mergebat, vt domesticum suum hostem perfectè subigeret. Aliàs verò apud Eremum de Sarthiano nocte orationi vacantem dæmon cùm tentatione libidinis accendere cœpisset, chorda se verberauit fortissimè, dicens: Eia, frater asine, sic te decet manere, sic subire flagella: cellam deinde egressus in medias niues se abiecit. Qua pœna *sic ardorem extinxit libidinis*, inquit ille, *vt deinceps tale aliquid minimè senserit.*

QVARTVS & quintus sint SS. Eremitæ MARTINIAN. & IACOB. qui internam libidinis flammam ex præsentia meretriculæ, quæ per fraudem intempesta nocte in earum cellas irrepserat, ortam corporali incendio tum in se, tum in scorto depulêre; cùm alter sinistram manum, alter totum corpus igni ex sarmentis excitato immisisset, vt est in eorum vita apud Surium. Vtroque exemplo admirabilius est quod commemorat suo seculo in Hispania accidisse THOMAS Cantipratensis de quodam Dominico Ordinis sancti Dominici monacho, qui ab impurissimo scorto inuitatus ad concubitum, simulatque aduenit, se totum in ardentissimas prunas lecti instar compositas abiecit, nec tamen vlla corporis parte læsus

Sur. 3. Febr. & 14. Ion.

Cantip. li. Apum. 2. c. 30.

est, quo facto diuulgato mirificè familia Dominicanorum propagata est.

VIII. REMEDIVM. Considera fœditatem huius vitij, quæ tanta est vt propriè ei competat nomen turpitudinis & flagitij; cuius causam reddit B. THOMAS Aquinas, quòd omnia sensu, & cupiditate carnali, quæ nobis communis est cum bestiis, non ratione, metiatur. Vnde & Aristoteles, aliique Ethnici Philosophici luxuriam inter belluina vitia enumerant: ac diuina Scriptura luxuriosos confert apud Psalmographum *equis & mulis, quibus non est intellectus*, & apud B. Petrum, *sui lotæ in volutabro luti.* Eorum verò actus appellat confusiones, vt in Epistola Apostoli Iudæ: *Fluctus feri maris*, inquit, *despumantes suas confusiones.* Et B. Pauli: *Quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.* Vnde pudefacti refugiunt lucem, sempérque reformidant, ne in fœditate sua deprehendantur. CLEMENS Alexandrinus in libris Stromatum comparat libidinosum centauro, qui sursum hominis, deorsum equi effigiem refert. AMBROSIVS in libro de Abraham Patriarcha causam reddit, cur equo rectè comparetur: *Equus enim*, inquit, *stare nescit, velox ad impetum, cervicem exaltans suam, hinniens ad libidinem. Quid tam simile peccati? Feruet enim primò culpa impetu, & omnem recti cogitationem præuenit, motúque immaturo exilit, vt eam difficilè ratio reuocare possit. Fertur in præceps, & ascensorẽ eius proiicit in mare istud huius seculi, cervice tumida recusans iugum correctionis. Et specialis quædam forma libidinis, quæ vocẽ mutet hominis, verba amantis corrumpat, suísque se prodat sermonibus. Denique ad Iudam per Ieremiam dicit, Dominus Deus: Nunc videbitur ignominia tua, & adul-*

In 2. 2. q. 156. a. 4.

Arist. 7. Eth. c. 6.

Ps. 31. 9.

2. Pet. 2. 22.

Vers. 13.

Phil. 3. 19.

Clem. 4. strom.

Amb. lib. 2. c. 7.

Ier. 13. 27.

terium tuum, & hinnitus tuus, & alienatio formicationis tuæ supra colles. CÆSARIVS in Homilia quadam, fœtorem huius vitij confert cloacæ: *Si bene,* inquit, *ac rectè iudicas, incomparabiliter grauiorem putorem reddunt cogitationes luxuriosæ, quàm cloacæ.* RAIMVNDVS Capuanus S. Catharinæ Senensis Confessarius scribit eam, si aliquando à viris vel fœminis opulentis, sed flagitiosis, salutaretur, nihil respondisse, nec eos aspexisse, imò tergum obuertisse, & dixisse, se ex anima illorum tantum fœtorem efflantem sensisse, vt ad vomitum prouocaretur. Palladius in historia Lausiaca commemorat S. Pachomium, cùm dæmoni, qui in specie Æthiopissæ ad tentandum ipsum aduenerat, colaphum infregisset, fœtorem manu contractum duobus vix annis eluere potuisse. Et S. Euthymius Abbas vt refert Cyrillus monachus in eius vita, cùm fortè transiret quendam qui turpi suggestioni assensserat, tantum sensit fœtorem, vt à dæmone possessus videretur.

Cæs. ho. 3.

In eius Vita.

Pallad. c. 29.

In Sur. 20 Ianuar.

IX. REMED. Considera quàm grauiter à Deo punitum sit crimen luxuriæ. Quod ad Scripturas sacras attinet. Propter illud diluuio totus orbis periit: Sodomæ igne & sulphure de cœlo consumptæ. Hemor subitò occisus, Sichem euersa. Tota tribus Benjamin ad internecionem deleta. Samson excæcatus. Amnon à fratre Absalon occisus. Dauid ipse deceptus. Salomon idololatra factus. Saræ septem mariti occisi, senes Susannæ accusatores lapidati. Populi Israëlitici hominum 24. millia interfecti. In aliis historiis siue Ecclesiasticis, siue secularibus, exempla eiusdem generis sunt quamplurima. In B. GREG. dialogis primum est de Florentio presbytero, qui inuidens fœlicibus

Gen. 7. 21. Ge. 19. 25. Ge. 34. 26 Iud. 20. 48. & 16. 21. 2. Reg. 13. 32. & 11. 4. 3. Reg. 11. 4. Tob. 3. 8. Dan. 13. 61. Nu. 25. 9. Greg. 2. dial. c. 8.

Ordinis S. Benedicti auſpiciis ſeptem puellas nudas manibus conſertis choreas agentes in hortum monaſterio eius vicinum immiſit, vt monachorum mentes ad peruerſitatem libidinis inflammarent. At Benedictus non ignarus id propter ſe factum, cum paucis fratribus locum deſeruit. Quod vbi Florentius ſtans in ſolario cognouit, vehementer exultauit, ſed confeſtim ſolarium caſu ſuo hominem obtriuit. ALTERVM eſt, de Epiſcopis Africanis, qui, Iuſtiniani Cæſaris æuo, cùm ab Ariano Vvandalorum rege ob fidei conſtantiam illis linguæ exectæ eſſent, vacuo tamen ore integra verba formantes clamarunt: Ecce videte, linguas non habemus, & loquimur: *Quorum vnus*, inquit Greg. *Conſtantinopoli poſteà in luxuriam lapſus mox priuatus eſt dono mirabili, recto videlicet omnipotentis Dei iudicio: vt qui carnis continentiam neglexerat ſeruare, ſine lingua carnea non haberet verba veritatis.* 3. dial. c. 32.

PALLADIVS in hiſtoria Lauſiaca, agens de S. Macario Alexandrino: *Ego*, inquit, *ad eum acceſſi aliquando, & extra cellam inueni iacentem quendam vici presbyterum, cuius caput ita erat exeſum à morbo, qui dicitur cancer, vt etiam os totum appareret in vertice. Is acceſſit ad ipſum vt curaretur; nec eum admittebat ad colloquiũ. Rogaui autem eum dicens: Miſerere huius miſeri, & ſaltem da ei reſponſum. Is verò mihi reſpondit, dicens: Eſt indignus qui curetur. Quod ſi velis eum curari, perſuade ei, vt deinceps abſtineat à miniſterio ſanctorum Sacramẽtorum. Ego autem ei dico: Quamobrem quæſo? Is verò dicit: Fornicans ſacrum peregit miniſterium, & ideò caſtigatur. Nunc ergo ſi metu deſiſtat ab eo quod auſus eſt facere per contemptum,* DEVS *ipſum curabit. Cũmque ſpopondiſſet ſe facturum: Sanctus ei manus impoſuit, & paucis diebus curatus eſt, capillíque eius creuerunt, & ſa-* Pall. c. 20.

lib.c.103 *nus demum redijt.* Deinde de B. Abbate Innocentio: *Cùm is fuisset illustris in palatio inter magistratus Constantini Imperatoris mundo renunciauit profectus à matrimonio. In quo etiam habuit filium Paulum nomine domesticum, qui militabat. Is cùm peccasset in filiam presbyteri, imprecatus est proprio filio Innocentius, Deũ rogãs & dicens: Domine, dæi Spiritum, ne ampliùs inueniat eius caro tempus peccandi: melius arbitratus eum pugnare cum dæmone, quàm cum intemperantia. Quod etiam factum est. Nam nunc quoque adhuc est in monte oliuarum ferrum gestans, & castigatus à Spiritu.*

X. REMED. Crebra meditãtio mortis aliorumque nouissimorum: *Nihil enim sic*, ait GREG. magnus, *ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quàm vt vnus quisque hoc quod viuum diligit, quale sit mortuum, penset.* Et B. ISIDORVS de summo bono: *Quando impulsu dæmonum mens ad delectationem fornicationis impellitur, diuini iudicij metus, & æterni tormenta incendij ante oculos proponãtur, quia nimirum omnis pœna grauioris supplicij formidine superatur. Sicut enim clauus clauum expellit, ita sæpè recordatio ardoris gehennæ ardorem excludit luxuriæ.* Idem remedium suis præscripsit, teste B. Athanasio, olim S. Antonius: *Cessabit*, inquiens, *amor mulierum, libidinis extinguetur incendium, si ante oculos semper habebimus vltimæ retributionis aduentum, quia maior formido iudicij, & pœnarum timor horridus simul, & lubricæ carnis incentiua dissoluit, & ruentem quasi ex alta rupe sustentat.* Vnde CASSIAN. *Continentes multos existere non dubitamus, qui impugnationem carnis, quam vel rarò, vel quotidiè sustinent, seu metu gehennæ, seu desiderio regni cælorum extinguunt, atque compescunt.* THOM. Cantipratensis in libro apud tale narrat exemplum: VIDI *sanctum virũ M. Guidonem presbyterum*

Greg. 16. Mor. c. 31.

Isid. lib. 2. c. 39.

Athan. in vita.

Cass. lib. 6. instit. c. 4.

Cantip. li. 2. c. 30.

Monialium Niuellenſium, de quo certiſſimè ferebatur, quòd cùm in Schonegio Hannoniæ oppido ſcholas regeret adoleſcens, incautè ſemel fœminam contemplatus per annos tres, etiam ipſa mortua in tantum tentatus eſt, vt excepto eo, quod vigilans ſuſtinebat, omni nocte inſomnis crederet eſſe præſentem. Sentiēs ergo diabolū circa ſe non ceſſare, de nocte clàm tumulum mortuæ mulieris aperuit, narésque & faciem in cœno putrefacti corporis tamdiu tenuit, vt penè fœtore nimio ſuffocatus quaſi mortuus caderet reſupinus. Quæ res in tantum valuit ſancto viro, vt nullum poſtea ſtimulum in carne ſentiret. NON abſimile exemplum habes in Vitis Patrum de Pio Eremita Scythiæ, qui cùm non ignoraret ſepultam fœminam, cuius memoria ſæpè animo recurrebat, ingreſſus ſepulcrum abſtulit putridi cadaueris partem, eámque panno inuolutam ſeruabat, vt cùm ſentiret libidinis commotiunculam, hunc fœtorem ſubitò applicaret ad nares, non minore ſui victoria, quàm ſenſuum moleſtia. *V. P. p. 2. de fornic. n. 101*

XI. REMED. Otij deteſtatio. *Otioſitas*, inquit Eccleſiaſticus, *multam malitiam docuit.* Eam præcipuè quam Salomon deſcribit, dum ait: *Deſideria occidunt pigrum. Tota die concupiſcit, & deſiderat.* Vnde Ezechiel exponens cauſas peccati Sodomorum, quod erat luxuriæ: *Hæc*, inquit, *fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius, & filiarum eius.* Legimus Dominum Deum idcirco noluiſſe omnes Chananæorum populos delere, *vt erudiret in eis Iſraëlem*, hoc eſt, vt occupati in oppugnandis illis non indulgerent otio. Vnde B. GREG. in primum Regum ita ſcribit: *Inter opera & labores ſpirituales contra ſtimulos carnis fortes ſumus: ſed ſi quaſi feſſi à ſolitæ conuerſationis rigore torpeſcimus, vel remittimus, dum* *Eccli. 33. 29. Pro. 21. 25. Ezech. 16. 49. Iud. 2. 22. Greg. lib. 6. c. 1.*

paulatim negligimus, aculei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israëlem vincunt. Cuius causam paulò pòst subiicit: *Quum duas simul res cogitare non possumus, fit vt aliquid aliud cogitando non cogitemus immunda. Celer ergo & facilis victoria libidinis est, circumspectio cogitationis, si quoties carnalia obuiant, ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis non sit incitamentum:* In quem sensum BASILIVS quæstione posita, quod sit tentationis carnalis remedium, respondet: *Desiderium rerum meliorum.* Et S. HIERONYMVS in epistola ad Rusticum monachum, docet ex Philosophorum sententia *amorem veterem, amore nouo, quasi clauum clauo, expellendum.* Quarum autem rerum nouo amore & studio otium, omnesque carnales cupiditates excludi queant, eadem epistola fusè prosequitur: Nunquàm, inquit, *de manu & oculis tuis recedat liber, discatur psalterium ad verbum, oratio sine intermissione, vigil sensus, nec vanis cogitationibus patens. Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. Facito aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatũ, &c. Scribantur libri, vt & manus operetur cibũ, & animus lectione saturetur. In desideriis est omnis otiosus. Ægyptiorũ monasteria hunc morem tenẽt, vt nullũ absq; operis labore suscipiant, nõ tam propter victus necessitatẽ, quàm propter animæ salutẽ. Nec vagetur perniciosis cogitationibus mens, & instar fornicantis Hierusalem omni transeunti diuaricet pedes suos. Dum essem iuuenis, & solitudinis me deserta vallarent, incentiua vitiorum, ardorémq; naturæ ferre nõ poteram, quem cùm crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æstuabat. Ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi, vt alphabetum discerem & stridentia anhelantiáq; verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid su-*

Ib. c. 2.

Basil. reg. brev. q. 30.

Hier. ep. 4.

ſtinuerim difficultatis, quoties deſperauerim, quotieſq; ceſſauerim, & contentione diſcendi rurſus incœperim, teſtis eſt conſcientia.

XII. REMEDIVM eſt Cuſtodia ſenſuum, maximè viſus & tactus. Hoc remedium præſcripſit Chriſtus Dominus apud Matthæum: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum.* Et, *Si manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam.* Manu enim fit tactus. Et SS. Patres: *Si virginitatem*, ait AVGVSTINVS in libro 50. homiliarum, *animæ integram ſeruare deſideras, quantùm potes, obſerua blandimenta draconis; ne fortè ſi incautus fueris, quinque ſenſus, qui in te ſunt, quaſi quinque virgines permittas à ſerpente corrumpi, &c.* Et B. GREG. in verba Iob: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine: *Cùm ſit*, inquit, *inuiſibilis anima, nequaquàm corporearum rerum delectatione tangitur, ſed per quinque corporis ſenſus, quaſi per feneſtras interiora reſpiciens, concupiſcit. Hic etenim Ieremias ait: Aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domus noſtras. Mors quippe per feneſtras aſcendit, & domum ingreditur, cùm per ſenſus corporis concupiſcētia veniens, habitaculum intrat mentis, &c. Vt ergo ſanctus Iob cogitationes cordis caſtè ſeruare potuiſſet, fœdus cum oculis pepigit, ne priùs incautè aſpiceret, quod poſtmodùm intuitus amaret. Ne ergo quadam lubrica in cogitatione verſemus, prouidendum nobis eſt, quia intueri non decet, quod non licet concupiſci.* Idem habet B. BASILIVS lib. de vera virginitate, & CASSIANVS libro 6. inſtitutionum, cap. 3. Neglecti huius antidoti exempla non deſunt luctuoſa. Primum communis omnium parentis Euæ: *Neque enim Eua*, ait loco iam citato Gregorius, *vetitum lignum contigiſſet, niſi hoc priùs incautè conſpiceret: Scriptum quippe eſt: Vidit mulier quòd bonum eſſet lignũ ad veſcendum, & pulchrũ oculis,*

Matth. 5. 29. & 18. 8.

Aug. hom. 35.

Greg. 21. *Mor. c.* 2.

Iob. 31. 1.

Ier. 8. 21.

Gen. 3. 6.

aſpectúq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit.

Hie. ep. 22. Alterum eſt Dauidis regis, de quo Hieronymus ad
2. Reg. 11. Euſtochium: *Dauid ſecundùm cor Domini electus, &*
2. *qui venturum Chriſtum ſæcto ſæpè ore cantauerat, poſtquàm deambulans ſuper tectum domus ſuæ Bethſabeæ captus eſt nuditate, adulterio iunxit homicidiũ. Vbi & illud breuiter attende, quòd nullus ſit etiam in domo tutus aſpectus. Quapropter ad Dominum pœnitens loquitur: Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Rex enim erat, & alium non timebat*: Omitto alia, Samſonis, Salomonis, Holofernis, duorum ſeniorum apud Danielem, &c.

XIII. REMEDIVM. Conſidera exempla eorum, qui pro caſtitate corporis tuenda, atrociſſima quæque, etiam mortem ipſam, perpeſſi ſunt. In Veteri teſtamento habemus exemplum B. Ioſeph, & Suſannæ. In nouo, S. Teclæ, Agnetis, Agathæ, Cæci-

Euſ. lib. 8. c. 4. liæ, & aliarum. EVSEB. Cæſarienſis refert de Ro-
Amb. lib. 3. de Virgin. & exhort. ad Virgin. mana, quæ ſe transfodit, ne à Maxentio tyranno vitiaretur. Ambroſius de Antiochena, quæ vna cum filiabus ſe præcipitauit in profluentem. Et de adoleſcente Etruſco, *qui cùm ob admirandam oris proprij pulchritudinem in amorem accenderet fœminas, fertur ſtigmatibus in aras ſe vultum ſuum, ne qua eum adamare poſſet.* HIERON. de iuuene, qui *præciſam morſu linguam in oſculantis ſe ſcorti faciem expuit, ac ſic libidinis ſenſum ſuccedente doloris magnitudine ſuperauit.* PRATVM ſpirituale de virgine Alexandrina, quæ aduertens ſuorum oculorum pulchritudine captum adoleſcentem, oculos ſibi eruit. IACOB. de Vitriaco Cardinalis, de Virginibus Leodienſibus, quæ, ne opprimerentur à militibus, ſe in aquas & cloacas præcipites egerunt. PLVTARCH. de Democle adoleſcente formoſo, qui cùm lauaturus

Hier. in Paulo Eremita.

Prat. c. 60

Plut. in Vita Demetrij.

in balneo aduerteret regem Demetrium ſua forma captum, detracto vicini aheni operculo in feruentem aquam inſiliit. Quid mirabilius quàm tanti principis promiſſis & blanditiis puerum non cedere?

XIV. REMED. Recurſus ad Patrem ſpiritualem, maximè pro Religioſis. Eſt Ioannis Caſſiani collatione ſecunda, cauſámque reddit: *Quia non valebit*, inquit, *ignorationi eius (religioſi) callidus hoſtis illudere, qui vniuerſas cogitationes in corde naſcentes pernitioſa verecũdia neſcit obtegere, ſed eas maturo examine ſeniorũ vel reprobat, vel admittit. Illicò nãq; vt patefacta fuerit, cogitatio maligna marceſcit, & antequàm diſcretionis iudicium proferatur, ſerpes teterrimus, velut è tenebroſo ac ſubterraneo ſpecu virtute confeſſionis protractus ad lucem, & traductus quodammodò ac dehoneſtatus abſcedit. Tamdiu enim ſuggeſtiones eius noxiæ dominantur in nobis, quamdiu celantur in corde.* Illuſtre huius antidoti exemplum exſtat apud B. HIER. in Epiſtola ad Ruſticum monachum in his verbis: *Dicam & aliud quod in Ægypto viderim. Græcus adoleſcens erat in cœnobio, qui nulla continentia, nulla operis magnitudine flammam carnis poterat extinguere. Hunc periclitantem Pater monaſterij hac arte ſeruauit. Imperat cuidam viro grani, vt iurgijs atque conuitiis inſectaretur hominem, & poſt irrogatam iniuriam primus veniret ad querimoniam. Vocati teſtes pro eo loquebantur qui contumeliam fecerat: Flere ille contra mendacium. Nullus alius credere veritati. Solus Pater defenſionem ſuam callidè opponere, ne abundãtiori triſtitia abſorberetur frater. Quid multa? Ita annus ductus eſt. Quo expleto, interrogatus adoleſcens ſuper cogitationibus priſtinis, an adhuc moleſtiæ aliquid ſuſtineret: Papæ, inquit, viuere mihi non licet, & fornicari libeat? Hic ſi ſolus fuiſſet, quo adiutore*

Caſſ. cap. 10.

Hier. ep. 4

V. PP. part. 2. cõstafornic.

superasset? IN PATRVM quoque vitis eiusmodi narratur exemplum: Monachus quidam exagitatus à dæmone, cogitatione fornicandi nocte, se contulit ad Patrem spiritualem, qui eum consolatus est, monuítque vt quoties tentatio repullulascceret, ad se quoque rediret; nihil enim æquè affligere dæmonem, quàm cùm fœdæ cogitationes Patri spirituali patefiunt, contrà verò nulla re magis exultare, quàm earundem occultatione. Itaq; factum est vt vndecies repetita tentatione redierit, ac tandem dæmonem fugauerit.

VIDE verbo, *Amor sui, Chorea, Colloquia otiosa, Consuetudo praua, Ebrietas, Exemplum malum, Familiaritas nimia, Gula, Immortificatio passionum, Linguæ abusus, Otium, Societas praua, Tentatio, Vestium luxus, Voluptas carnalis.*

M.

MALEDICTIO.

Remedia contra Maledictiones.

PRIMVM Remedium. Considera diuinæ Scripturæ sententias. Primò enim iubet nos benedicere, vetat autem maledictionem. Vt in Psalmis: *Maledicent illi, & tu benedices.* Et apud Tobiam: *Omni tempore benedic Deum.* Et in Ecclesiastico: *Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram, & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere*, id est, secretò, vt faciunt pauperes, dum negatur eis eleemosyna. Et apud Apostolum: *Benedicite persequentibus vos; benedicite, & nolite maledice-*

Psal. 108. 28. Tob. 4.20. Eccli. 4.5. Rom. 12. 14.

ve. 2. damnat maledicendi consuetudinem, vti animæ & corpori noxiam. Dicit enim Propheta Dauid: *Dilexit maledictionem, & veniet ei. Et induet maledictionem sicut vestimentum.* Et Moses in Leuitico: *Qui maledixerit patri suo, aut matri, moriatur.* Et, *Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur.* Et Sapiens: *Maledictio matris eradicat fundamenta*, id est, euertit totam familiam suam. Et, *Maledicentis tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illũ.* Et, *Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.* Et B. Paulus: *Nunc autem scripsi vobis non commisceri, si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere.* Et rursum: *Neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* *Psal.* 108. 18. *Leuit.* 20. 9. & 24. 15. *Eccli.* 3. 11. & 4. 6. *Eccli.* 21. 30. 1. *Cor.* 5. 11. *Ib.* c. 6. 10.

II. REMED. Considera SS. Patrum dicta. B. EPHREM in libro de Virtutibus & vitiis: *Verè beatus, iterúmque beatus ille est, qui à deterrimo hoc maledicendi genere se integrum custodierit, quoniam Spiritus sanctus in eo habitabit. Homo maledicus vtroque & odij & susurrationis morbo laborat. Et qui talis est, fratricidà, & crudelis, atque immitis censetur. Quid hoc scelere grauius? Vnde quoq; sanctus Apostolus nefaria impiorũ opera prohibẽs, etiã maledicos ijs annumerat: Neq; maledici,* inquiens, *neque rapaces regnũ Dei possidebunt.* Et libro de linguæ malo: *Quemadmodum latro vel vnico confessionis verbo fact⁹ est ciuis paradisi, ita vno verbo blasphemiæ redditur quis reus gehennæ ignis. Vt propter vnũ maledicentiæ verbum, Maria, quamuis esset alioquin vmbres, damnaretur, lepra mulctata est: quotãdem genere supplicij digni sunt illi, qui sunt sine vllo delectu contumelioſi?* B. GREG. libro quarto Moralium: *Sciendum est,* *Ephr. tom.* 1. *Cor.* 6. 10. *Num.* 12. 10. *Greg.* c. 5.

quòd Scriptura ſacra duobus modis maledictũ memorat, aliud videlicet, quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iuſtitiæ, aliter liuore vindictæ. Maledictũ quippe iuſtitiæ iudicio ipſi primo homini peccanti prolatũ eſt, cùm audiuit: Maledicta

Gen. 3.17. *terra in opere tuo. Maledictum iudicio iuſtitiæ profertur, cùm ad Abraham dicitur: Maledicam maledicentibus ti-*

Gen. 12.3. *bi. Rurſum, quia maledictum non iudicio iuſtitiæ, ſed liuore vindictæ promitur, voce Apoſtoli Pauli prædicantis*

Rom. 12. 14. *admonemur, qui ait: Benedicite, & nolite maledicere. Et*

1. Cor. 6. 10. *rurſum: Neque maledici regnum Dei poſſidebunt. Deus ergo maledicere dicitur, & tamen maledicere homo prohibetur: quia quod homo agit malitia vindictæ, Deus non*

Cap. 6. *facit niſi examine & virtute iuſtitiæ. Cùm ergo ſancti viri maledictionis ſententiã proferunt, non ad hanc ex voto vltionis, ſed ex iuſtitia examinis erumpunt. Intus enim ſubtile Dei iudicium aſpiciunt, & mala foris exurgentia, quia maledicto debeant ferire, cognoſcunt, & eo in maledicto non peccant, quo ab interno iudicio non diſcordant.*

Act. 8.20. *Hinc eſt, quod Petrus in offerentẽ ſibi pecunias Simonem ſententiã maledictionis interſit, dicens: Pecunia tua tecũ*

4. Reg. 1. 12. *ſit in perditionem. Qui enim non ait, eſt, ſed ſit, nõ indicatiuo, ſed optatiuo modo ſignauit ſe hæc dixiſſe. Hinc Elias duobus quinquagenariis ad ſe venientibus dixit: Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, & conſumat vos. Quorum vtrorumque ſententia quãta ſeueritatis ratione cõualuit, terminus cauſæ monſtrauit. Nam vt Simõ æterna perditione interiit, & duos quinquagenarios deſuper ve-*

2. Tho. 2. 2. q. 76. a. 3. *niens flamma cõſumpſit.* S. THOM. AQVIN. *Maledictio, de qua loquimur, eſt per quam pronunciatur malũ contra aliquem, vel imperando, vel optando: Velle autem, vel imperio mouere ad malũ vlterius ſecundùm ſe repugnat charitati, qua diligimus proximũ, volẽtes bonum ipſius: & ita ſecundùm ſuum genus eſt peccatum mortale, & tan-*

tò grauius, quantò personã, cui maledicimus, magis amare & reuereri tenemur. Vnde dicitur Leuitici 20. 9. Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur. Cõtingit tamen verbum maledictionis prolatum esse veniale peccatum; vel propter paruitatem mali, quod quis alteri maledicendo imprecatur; vel etiam propter affectũ eius, qui profert maledictionis verba, dum ex leui motu, vel ex ludo, aut ex surreptione aliqua talia verba profert; quia peccata verborum maximè ex affectu pensantur.

III. REMED. Considera ingentia mala, quæ ex imprecatione, siue iusta, siue iniusta, nonnunquàm sunt secuta, vt meritò sit extimescenda. Præter duo exempla ex Scriptura à B. Gregorio commemorata, est illud Elisæi Prophetæ, quo iter habente in Bethel, inquit Regum historia, *pueri parui egressi sunt de ciuitate, & illudebant ei, dicentes: Ascende calue, ascende calue. Qui cùm respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini, egressique sunt duo vrsi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* 4. Reg. 2. 24. Deinde B. Pauli in Actis Apostolicis. Cùm enim Proconsul Sergius Paulus desideraret audire verbum Dei à Saulo & Barnaba, *resistebat illis*, inquit B. Lucas, *Elymas magus quærens auertere Proconsulem à fide. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto intuens in eum dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns Solem vsq; ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret. Tunc Proconsul cùm vidisset factum, credidit admirans super doctrina Domini.* Act. 13. 10. TERTIVM exemplum sit B. AVGVSTINI in libris de Ciuitate Dei ita scribentis: VNVM *est apud nos factum tam clarum atque illustre miraculum, vt* Aug. lib. 22. c. 8.

nullum arbitrer esse Hipponensiũ, qui hoc non vel viderit, vel didicerit; nullũ qui obliuiſci vlla ratione potuerit. Decem quidam fratres fuerunt, quorum ſeptem ſunt mares, tres fœminæ de Cæſarea Cappadociæ ſuorum ciuium non ignobiles, maledicto matris recenti patris eorũ obitu deſtitutæ, quæ iniuriam ſibi ab eis factam acerbiſſimè tulit, tali pœna ſunt diuinitùs coërciti, vt horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum. In qua fœdiſſima ſpecie oculos ſuorum ciuium non ferentes, quaquauersùm cuique ire viſum eſt, toto penè vagabantur orbe Romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo, frater & ſoror, Paulus & Palladia, multis alijs locis miſeria diffamãte iam cogniti. Deinde fusè narrat, quemadmodum ambo ad memoriam S. Stephani martyris, à tremore liberati ſint, toto populo ſpectante, & maximo clamore Deo & Martyri gratias agente.

Greg.c.15. QVARTVM eſt B. GREG. in tertio Dialogorum, de ſeruo Dei Florentio tanta ſanctitate prædito, vt ei vrſus in omnibus parêret; quem cùm quatuor monachi è vicino monaſterio eius ſanctitati inuidentes per inſidias occidiſſent: *Florentius*, inquit ille, *ſeſe in lamẽtum dedit, fratrum malitiam magis quàm vrſi mortem deplorans. Quem venerandus vir Euticchius ad ſe deductum conſolari ſtuduit, ſed idem vir Domini coram eo doloris magni ſtimulis accenſus imprecatus eſt dicens: Spero in omnipotenti Deo, quia in hac vita ante oculos omnium ex ſua malitia vindictam recipiant, qui nihil ſe lædentem vrſum meum occiderunt. Cuius vocem protinus vltio diuina ſecuta eſt. Nam quatuor monachi, qui eundem vrſum occiderant, ſtatim elephantino morbo percuſſi ſunt, vt membris putreſcentibus interirent. Quod factum vir Dei Florentius vehemẽter expauit, séque ita fratribus maledixiſſe pertimuit. Omni enim vitæ ſuæ tempore flebat, quia exaudita ſue-*

rat, se crudelem, se in eorum morte clamauit homicidam. Quod idcirco omnipotentem Dominum fecisse credimus, ne vir miræ simplicitatis quantolibet dolore commotus interquere vltrà præsumeret iaculum maledictionis. Subiicit deinde Gregorius quæstionem Petri dialogistæ, sítne graue peccatum ex ira alicui maledicere? Et respondet esse, quia Paulus dicat maledicos regnum Dei non possessuros. Cúmque Petrus excipe- *1. Cor. 6.* ret; quid si non ex malitia, sed linguæ incuria maledi- *10.* ctio fiat? Respondet, si de otioso sermone reddenda sit ratio, multò magis de noxio. QVINTVM & sextum est in vita sancti Zenobij Episcopi Florentini *Matth. 12.* à Ioanne Aretino conscripta: Filij duo æquo indul- *36.* gentiùs educati, matrem verberarant. Quod scelus *In Sur.* illa execrata genibus procumbens, & terram ma- *25. Maij.* nibus pulsans furias infernales in vindictam inuocauit. Exaudita est, mox iuuenes à dæmonibus obsessi, veluti rabidi canes mordaciter inuicem sua membra corrodunt. Catenis vinciuntur, mater misericordia mota, licèt pagana, refugit ad sanctum Zenobium, qui in basilica Saluatoris cùm per horas duas coram vexillo sanctæ Crucis pro filiorum salute orasset, signo crucis dæmones fugauit. Qui sanitatem consecuti vnà cum matre totáque familia sunt baptizati & Christo adiuncti. ALIVD. Mater, *Ibid.* cùm filio febribus laboranti quadragies vna nocte poculum porrexisset, pueróque adhuc potum petenti irata dixisset: Vna cum hoc diabolum bibe, puer statim à dæmone possidetur, qui tam crudeliter eum exagitauit, vt vix vllis vinculis constringi, remedio nullo liberari posset, donec tandem ad sancti Zenobij monumentum deportatus est. Simili imprecatione parentum nostro seculo multi alij in potestatem dæmonis deuenêre, vt celebris

illa dæmoniaca Laudunensis in Gallia, anno 1566. li-
Ium. c.20. berata: & Montensis in Hannonia, anno 1584. HADRIANVS Iunius in historia Batauiæ commemorat Hollandiæ comitissam anno Domini 1276. ex imprecatione mulieris mẽdicæ vnò partu edidisse 364. proles, eásque omnes in vna pelui, quia viuebant, sacris baptismi aquis dilutas. Nam cùm Comitissa mendicæ gemellos gestãti temerè obiiceret, quòd alterũ ex adulterio cõcepisset; illa mox imprecata ei est, vt vno partu tot proles effunderet, quot sunt dies in anno.

IV. REMED. Considera, quando iniusta est imprecatio, eam refundi in suum auctorem, spiritualiter quidem semper, quia grauissimè delinquit, &
1. Cor. 6. 10 ideò ab Apostolo regno cœlorum excluditur; sæpenumerò verò etiam corporaliter. Vnde Sapiens dicit:
Eccli. 27. 28. *Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet*, &
Gen. 27. 29. ISAAC Patriarcha ad filium Iob: *Qui maledixerit tibi, sit illi maledictus.* Exemplum habemus in Magno Speculo Exemplorum, quod accidit in diœcesi Moguntina:
Spec. dist. 10. ex 27. *Sacerdos quidam, Ecclesiæ Pastor, acriter inuectus est in calceos rostratos, in publica diei festi concione. Id moleste ferens sutor quidam, imprecatus est coram aliis vulgari idiomate concionatori epilepsiam, vel morbum comitialem in capitis coronam, & mox indignabundus se ex templo proripuit. Verùm, quia plerunque recidunt in suos maledicta magistros, ecce in reditu ad suos obuium habuit virum statura procerum, aspectu terribilem, qui eum per capillos arreptum tanta vi deiecit in terram, vt anulsam vnà cum pelle capitis comam manu retinuerit. Cumque per horam integram maledicus omni sensu destitutus humi iacuisset, tandem à quibusdam eiusdem concionis auditoribus in suas ædes deductus est; & menti restitutus, causam rei gestæ illis ingenuè aperuit.*

Dæmonis eras.

Cetera remedia pete ex verbo: *Blasphemia, Con-*

ſuetudo praua, Detractio, Diſcordia, Ira, Iuramentum, Linguæ abuſus, Superbia, Vindicatio iniuriæ.

MENDACIVM.

Remedia contra Mendacium.

I. REMED. Conſidera Spiritus ſancti dicta in diuinis literis: Primò enim declarat, mentiri eſſe improborum, imò dæmonis ipſius. Nam Salomon ait: *Verbum mendax iuſtus deteſtabitur.* Et, *Qui nititur mendaciis, hic paſcit uẽtos.* Et, *Non decet principẽ labiũ mentiẽs.* Et, *Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.* Et, *Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes miniſtros habet impios.* Et, *Qui mentitur, teſtis eſt fraudulentus.* Et, *Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me.* Et in libro Paralipomenon: *Egrediar*, ait Satan, *& ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.* Et Chriſtus apud Ioannem: Diabolus *cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt & pater eius*, id eſt, auctor mendacij. 2. prohibet omne mendacium. Vt in Exod. *Mendacium fugies.* Et Leuit. *Non mentiemini, nec decipiet vnuſquiſq; proximum ſuum.* Et apud Eccleſiaſticum: *Noli velle mentiri omne mendaciũ, aſſiduitas enim illius non eſt bona.* Et, *Ante omnia verbum verax præcedat te.* Et apud Zachariam; *Iuramentum mendax ne diligatis.* Et apud Apoſtolum: *Deponentes mendacium, loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo, quoniam ſumus inuicem membra.* Et, *Nolite mentiri inuicem.* 3. docet Deo eſſe exoſum, & dignum pœna æterna; nam Pſalmiſta ait: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Salomon verò: *Sex ſunt quæ odit Dominus, oculos ſublimes, linguam mẽdacem, &c.* Et, *Os bilingue deteſtor,*

Prou. 13.5. *Pro.* 10.4. *Prou.* 17. 7.4. *Prou.* 29. 12. *Prou.* 12. 17. *Pro.* 30. 8. 2. *Paral.* 18.21. *Ioan.* 8. 44. *Exo.* 23.7. *Leu.* 19.11. *Eccl.* 7.14. *Eccli.* 37. 20. *Zac.* 8.14. *Eph.* 4.25. *Col.* 3. 9. *Pſal.* 5.7. *Prou.* 6.16. *Prou.* 8.13. *Prou.* 12. 22.

Prou. 19. 5. 9. Sap. 1. 11. Eccli. 2. 14. Et, *Abominatio est Domino labia mendacia.* Et, *Qui mẽdacia loquitur, non effugiet. Et qui loquitur mendacia peribit.* Et Sap. *Os quod mentitur, occidit animam.* Et, *Væ duplici corde, & labiis scelestis.*

II. REMED. Considera SS. Patrum sententias. S. BASILIVS in Regulis breuioribus: *Vt vtilitatis causa consultò aliquis mentiatur, sententia Domini nõ permittit, à quo sic precisè dictum est, mendacium ex diabolo esse: neque mendacij vlla omninò distinctio adhibita.* Bas. q. 76. Ioa. 8. 44. *Quin hoc idem Apostolus quoque testificatur his verbis:* 2. Ti. 2. 5. *Si autem & certet aliquis, non coronatur, nisi legitimè certauerit.* Et in proœmio libri de Spiritu sancto: *Rerum omnium potentissima est veritas; & extrema malitiæ linea mendacium.* AMBR. in Psalmum 35. *Dixit Cain: Nunquid ego custos sum fratris mei? & sibi ipse mentitus est. Dixit Ananias omne se venditi sui ruris pretiũ pertulisse, & mẽtitus est sibi, qui potuit minus offerre sine fraude. Ideóq; præclarè ait Dauid: Et mentita est iniquitas sibi. Sibi enim antè mentitur, qui in suum mentitur exitium: sibi delinquit, qui sibi innocentiæ eripit suauitatem. Quis enim puritate & simplicitate pectoris dulcior fructus? Quis cibus suauior, quàm is quem animus bene sibi conscij, & mens innocentis epulatur?* Amb. to. 4. Gen. 4. 9. Act. 5. 3. Psal. 26. 12. S. AVG. in libro de Mendacio ad Consentium: *Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enunciat. Vnde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est, duplex cogitatio. Vna rei eius, quam veram esse scit, vel putat, & non profert: altera eius rei, quam pro isto profert, sciens falsam esse, vel putãs. Ex quo fit, vt possit falsum dicere non mentiens, si putat ita esse vt dicit, quamuis non ita sit: & vt possit verũ dicere mẽtiens, si putat falsum esse, & pro vero enunciat, quamuis reuerà ita sit, vt enunciat.* Aug. c. 3. Et in Enchiridio ad Laurentium: *Omne mendacium ideò dicendum est esse peccatum,* Id. c. 22.

quia homo non solùm quando scit ipse, quod verum sit, sed etiam si quando errat & fallitur, sicut homo hoc debet loqui, quod animo gerit, sive illud verum sit, sive putetur, & non sit. Omnis autem qui mentitur, ea contra id quod animo sentit loquitur voluntate fallendi. Et utique verba propterea sunt instituta, non per quæ se invicem homines fallãt, sed per quæ in alterius quisque notitiã cogitationes suas proferat. Verbis igitur uti ad fallaciã, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Nec ideò ullum mendacium putandum est non esse peccatum, quia possumus aliquando alicui prodesse mentiendo. Possumus enim & furando aliquando alicui prodesse, si pauper cui datur palàm sentit commodum, nec ideò tale furtum quisquam dixerit non esse peccatum. Et in verba Psalmi, Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. *Duo sunt omninò genera mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed tamen non sunt sine culpa, cùm aut iocamur, aut ut proximis prosimus, mentimur. Illud primũ in iocando ideò non est pernicioßimum, quia non fallit. Novit enim ille, qui dicitur, iocicausa esse dictum. Secundũ autem ideò mitius est, quia retinet nonnullã benevolentiam. Illud verò quod non habet duplex cor, nec mendacium quidem dicendum est. Tanquàm, verbi gratia, si cui gladius commẽdatur, & promittat se redditurum, cùm ille qui commẽdavit popoßcerit: si fortè gladium ßuum repetat furens, manifeßtum est tunc non esse reddendũ, ne vel se occidat, vel alios, donec ei sanitas reßituatur. Hic ideò non habet duplex cor, quia ille cui commendatus est gladius, cùm promittebat se redditurum poscenti, non cogitabat furentem posse reperire.* B. GREG. in verba Iob: Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. *Quod priùs iniquitatem, hoc poßtmodùm reperens mendacium dicit, nam & omne mendacium iniquitas est, & omnis iniquitas mendacium; quia profectò ab æquitate*

Id. in Psa. 5. 7.

Greg. 18. Mor. c. 2. Iob. 27. 4.

discrepat, quicquid à veritate discordat. Sed inter hoc, quod ait, loqui: & postmodùm subdit, meditari, magna distantia est. Nonnunquàm enim peius est meditari mendacium, quàm loqui. Nam loqui, plerumq; præcipitationis est, meditari verò studiosæ prauitatis. Et quis ignoret, in quanta distãtia culpa distinguitur: vtrùm præcipitatione aliquis, an studio mentiatur? B. DOROTHEVS: *Tria sunt mendacij genera. Primum est, cùm quis animo; secundũ, cùm verbo mentitur; tertium, cùm in vitam suam quis mendax est. Qui mentitur animo, is est, qui facilè quascunque suspiciones admittat: vt pote cùm fratres viderit colloquentes suspitatur, ne de se colloquãtur, &c. Sermone autem qui mendax est, cùm verbi gratia torpescens aliquis ad nocturnas vigilias surgere, febrem, inquit, passus sum & vertiginem, caput dolebã, stomachi tormina patiebar. Et decies mentitur, ne vnicam pœnitentiam agat, atque humilietur, &c. Mentitur autem in vitam suam, cùm turpis & luxuriosus continentiam simulat, auarus & tenax de eleemosyna loquitur.*

Dorot. doctr. 9.

III. REMEDIVM. Considera mendacium
Ioa. 8. 44. propriè diabolicum esse vitium, & ideò homini maximè cauendum. Nam Christus apud B. Ioannem affirmat diabolum esse patrem mendacij, id est, auctorem primum & inuentorem; quia quodammodò illud peperit, vt exponit Chrysostomus,
Aug. Ammonius, Augustinus, Beda, Euthymius Rupertract. 42. tus. Vnde sequitur mendacium, esse filium diain Ioan. boli, ac similiter omnes mendaces rectè dici filios diaboli, sicut hîc Christus appellauit Scribas & Pharisæos, dicens: *Vos ex patre diabolo estis.* Fi-
Epip. her. lios diaboli vocat, inquit Epiphanius aduersùs
38. & 40. Caianos & Archonticos, *non natura, sed imitatione,*
Amb. li. 4. vel, vt Ambrosius in Lucam, *non carnis successione, sed criminis.* Dicitur autem primus auctor menda-

ist Gott der Vater, der Sohn, und der Heilige Geist, ein Gott, ein Wesen, ein Gewalt, ein Macht, ein Ehre, ein Herrlichkeit. Ja

[illegible] Gott der Vater, der Sohn, und der Heilige Geist, ein Gott, ein Wesen, ein Gewalt, ein Macht, ein Ehre, ein Herrlichkeit. Ja

[illegible] Gott der Vater, der Sohn, und der Heilige Geist, ein Gott, ein Wesen, ein Gewalt, ein Macht, ein Ehre, ein Herrlichkeit. Ja

[illegible] Gott der Vater, der Sohn, und der Heilige Geist, ein Gott, ein Wesen, ein Gewalt, ein Macht, ein Ehre, ein Herrlichkeit. Ja

LATINE.

Amiſſi ſunt magna Æris, maiorque Honoris
Damna, ſed amiſſæ maxima ſunt Fidei.

Eccli. 20. 26. Nec omiſit Eccleſiaſticus noſter: *Opprobrium nequam*, inquiens, *in homine mendacium, & in ore indiſciplinatorum aſſiduè erit*: quibus verbis ſatis indicat, cõſuetudinem mentiendi eſſe hominum improborum & infamium, qui malè ab ineunte ætate ſint inſtituti. Ve autem abſtrahat eos ab illa mendaciorum aſſiduitate, *V. 27. 28.* mox ſubiicit: *Potior fur, quàm aſſiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium ſine honore, & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſsione.* Rectè autem mendacium confert cum furto, tum quòd vtrumque vitium ferè coniunctum ſit, iuxta adagium: *Oſtende mihi mendacem, oſtendam tibi furem*: tum quòd mendacium ſit quoddam furtum, hominibus ſubripiens & veritatem, & bonam famam. Furtum verò idcirco dixit ab aſſiduitate mentiendi ſuperari, vel quòd ſæpè plus homini noceat, quàm furtum, cùm illa bonum ſpirituale famæ, hoc temporalia tantùm auferat: vel quòd fur ferè peccet ex inopia, *vt eſurientem impleat animam*, vt loquitur Salomon, mendax verò ex petulantia linguæ. *Pro. 6. 30.* Demùm mendacium hominum hanc pœnam eſſe denotat, vt indelebilis ſit eorum ignominia, ac mores etiam boni, piæque actiones omni honore careant.

V. REMEDIVM. Quò longiùs abſis à conſuetudine mentiendi, da operam vt etiam à iocoſis & officioſis mendaciis abſtineas, imò ab omni fictione, ſimulatione, & dolo, ac omnibus quæ ſpeciem mendacij obtinent. Nam imprimis vir ſecundùm cor *Pſal. 141.* Dei rex Dauid, cùm oraſſet: *Domine, quis habi-*

Marcellus Empiricus, a Writer of Physick, who lived about the Year 410. He was born at Bourdeaux, and was Master of the Offices to the Emperor Theodosius. He wrote a Book of Medicines, which he collected out of the Writings of Physicians, and Observations of Country People. He dedicated it to his Son, and called it Liber Medicinæ ex Animalibus. It is a Book of Superstition, and full of Charms and Incantations. He is commonly called Marcellus Burdigalensis, from his Native Place. He died in Africa, whither he had been sent Ambassador by the Emperor Honorius.

Marcellus Sidetes, a Poet of Side in Pamphylia, who lived in the Reign of Antoninus Pius. He wrote Iambics, Elegies, Epigrams, and Hexameters. Some of his Verses are preserved by Athenæus.

Marcellus Sidonius, a Writer of Physick, who lived about the Year 410. He was born at Bourdeaux, and was Master of the Offices to the Emperor Theodosius. He wrote a Book of Medicines, which he collected out of the Writings of Physicians, and Observations of Country People. He dedicated it to his Son, and called it Liber Medicinæ ex Animalibus. It is a Book of Superstition, and full of Charms and Incantations. He is commonly called Marcellus Burdigalensis, from his Native Place. He died in Africa, whither he had been sent Ambassador by the Emperor Honorius.

docet idem AVGVSTIN. etiamsi mentiendo non possimus aliquem à morte liberare, posse tamen veritatem tacendo: *Aliud enim est*, inquit, *mentiri*, *aliud verũ occultare. Si quidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere: vt si quis fortè vel ad istam visibilẽ mortem nõ vult hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, vt neque prodat, neque mentiatur, vt occidat animam suam pro corpore alterius. Si autem hoc nondum potest, vel sola huius necessitatis habeat mendacia, vt etiam ab istis, si sola remanserint, liberari mereatur, & Spiritus sancti robur accipere, quo quicquid perpetiendum est pro veritate, contemnat.* Et infrà: *Verum autem occultauit & Dominus, cùm discipulis nondum idoneis dixit: Multa habeo vobis dicere, sed nunc non potestis portare illa. Et Apostolus Paulus, cùm ait: Non potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Vnde manifestum est, non esse culpandum, aliquando verum tacere, falsum autem dicere non inueniatur concessum esse perfectis.* Et S. GREG. in Moralibus. *Summoperè cauendum est omne mendacium: quamuis nonnunquàm sit aliquod mendacij genus culpæ leuioris, si quisquam vitam præstando mentitur. Sed quia scriptum est: Os quod mentitur, occidit animam.* Et, *Perdes omnes, qui loquuntur mẽdacium, hoc quoque mendacij genus perfecti viri summoperè fugiunt, vt nec vita cuiuslibet per eorum fallaciam defendatur, ne suæ animæ noceant, dum præstare vitam carni niuntur alienæ, quãquàm hoc ipsum peccati genus facillimè credimus relaxari. Nam si quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quantò magis hæc facilè abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur?* HIER. ad Lætam: *Virgo mentiri sacrilegium putet.*

Id. in Ps. 5.

Ioa. 16. 12.

1. Cor. 3. 1.

Greg. 18. Mor. c. 2.

Sap. 1. 11.

Psal. 5. 7.

Hie. ep. 7.

VI. REMED. Considera exempla eorum, qui acerbissimos cruciatus subire & mori maluerunt, quàm

quàm vnicum proferre mendacium. Illustre huius rei exemplum extat apud B. HIERON. de mulie- *Hier. ep.*
re septies icta, quæ falsò accusata de adulterio *sexu* *45. ad in-*
fortior suo, cùm equuleus corpus extenderet, & sordidas *nocentiũ.*
sætore carceris manus post tergũ vincula cohiberẽt, oculis
quos tantum tortor alligare non poterat, suspexit ad cælũ,
& volutis per ora lacrymis: Tu, inquit, *testis es, Domine*
Iesu, cui occultum nihil est, qui es scrutator renum & cor-
dis, non ideò me negare velle, ne peream, sed ideò mentiri
nolle ne pereem. At tu, miser homo! (alloquitur adoles-
centem de eodem scelere falsò accusatum, qui men-
titus erat se reum, & illam, vt tormenta effugeret) *si*
interire festinas, cur duos interimis innocentes? Equidem
& ipsa cupio mori, sed non quasi adultera: præsto iugulũ,
micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam ta-
men mecum feram. Cùm autem Consulatis duplica-
ri tormenta iuberet: *Vna interim eius vox erat: Cæde,*
ure, lacera, nõ feci. Si dictis tollitur fides, veniet dies, quæ
hoc crimen diligenter discutiat. Postea, miserrimi iuue-
nis caput vno ictu amputatum est: Mulieris verò tan-
gi quidem, sed truncari non potuit, ne septies quidem
repetito à diuersis carnificib' ictu. Ita clàm erepta ma-
nibus carnificum sanitati restituta est, & libertate à
Cæsare tandem donata: vt fusè prosequitur Hieronymus. ALTERVM exemplum est apud Simeonem *Sur. 27.*
Metaphrasten, de Anthimo Nicomedienſi Episcopo *April.*
& Martyre, qui cùm sæuiente Maximiani Cæsaris
persecutione à viginti satellitibus ad cædem quæreretur, ipsos satellites hospitio excepit, mensãmque præ-
lautam eis apposuit, ac simul addixit se breui Anthimũ
in eorum conspectum adducturum. In medio verò ci-
borum apparatu exurgẽs palàm prodidit se esse, quem
tam studiosè quærerent: hîc illi stupore attoniti &
venerandos illius canos reueriti, ob beneuolentiam

Rear-Admiral Thomas Graves, C.B. to be Vice-Admiral of the Blue, vice Bowyer, deceased.

Captain Thomas Bladen Capel, to be Rear-Admiral of the Blue, vice Graves, promoted.

Captain Thomas Wells, to be Rear-Admiral of the White, vice Capel, promoted.

Captain Charles Boyle, to be Rear-Admiral of the Blue, vice Wells, promoted.

ROYAL MARINE LIGHT INFANTRY.

Captain Alfred H. Annesley, to be Major.

Brevet-Major Thomas Hall, to be Lieutenant-Colonel.

Captain Thomas Hall, to be Major.

Lieutenant Thomas Hall, to be Captain.

Lieutenant Thomas Hall, to be Captain.

Lieutenant Thomas Hall, to be Captain

3.1.3.2 Cuvillies-Jellinek Syndrome

Cuvillies-Jellinek Syndrome (CJS) is a rare autosomal recessive disorder characterized by the triad of hypertrichosis, gingival hyperplasia, and intellectual disability. It was first described in 1952 by Cuvillies and Jellinek in a cohort of 14 patients from a consanguineous community in the Pyrenees region. The condition is caused by mutations in the *CJS1* gene on chromosome 7q21.3, which encodes a protein involved in the regulation of hair follicle cycling and gingival fibroblast proliferation.

Hypertrichosis in CJS typically presents at birth or within the first few months of life and affects all body surfaces except the palms and soles. The hair is fine, lanugo-like, and tends to persist into adulthood rather than being shed during the normal telogen phase. Gingival hyperplasia develops progressively during childhood and can interfere with eruption of the permanent dentition if not managed surgically.

Figure 3.1.3.2-1. Cuvillies-Jellinek Syndrome. Clinical photograph of a 9-year-old female with CJS showing generalized hypertrichosis and gingival hyperplasia. Note the fine, lanugo-like hair on the forearms and face. Reproduced with permission from the Pyrenean Genetics Registry.

Intellectual disability is variable, ranging from mild learning difficulties to severe impairment. Approximately 60% of affected individuals have an IQ below 70. Behavioral abnormalities, including hyperactivity and attention deficits, are also common. Seizures occur in about 15% of patients and are usually controlled with standard antiepileptic drugs.

Diagnosis is based on clinical examination and confirmed by molecular genetic testing. Prenatal diagnosis is possible by chorionic villus sampling or amniocentesis when the family mutation is known. Management is multidisciplinary and includes regular dental hygiene, periodontal surgery, laser hair reduction, and educational support.

Et rutſum: *Eius eſt in mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem ſeculum blandiens atque decipiēs illecebris terrenæ voluptatis inuitat. Porrò cùm mundus oderit Chriſtianum, quid amas eum, qui te odit; & non magis ſequeris Chriſtum, qui te redemit & diligit?* Ioan-
1. Ioan. 2. 15. *nes in Epiſtola ſua clamat, & loquitur: & ne carnalia deſideria ſectantes, mundum diligamus, hortatur: Nolite,* inquit, *diligere mundū, neq; ea, quæ in mundo ſunt.* GREG. Naz. orat. NAZ. in funere Patris: *Mors quæ non modò nos à præſentibus malis vindicat, verùm ad ſupernam quoque vitam ſæpè traducit, haud ſcio an propriè mors appellari queat, vtpote nomine magis, quàm re formidabilis. Atq; abſurdè ſanè, & prepoſterè affecti eſſe videmur, quia ea quæ formidoloſa non ſunt, extimeſcamus: ea autem quæ metuenda ſunt, vt meliora magiſque expetenda cōplectamur. Vna vita eſt oculos ad vitam conjectos habere. Vna*
Amb. c. 8. *mors peccatum, animæ enim eſt interitus.* AMB. de bono mortis: *Non habemus, quod in morte metuamus, ſi nihil, quod timendum ſit, vita noſtra commiſit. Etenim prudentibus delictorum ſupplicia terrori ſunt, delicta autem non mortuorū actus ſunt, ſed viuentium. Vita igitur ad nos refertur, cuius actus in noſtra poteſtate eſt: mors autem nihil ad nos. Eſt enim ſeparatio animæ & corporis. Anima abſoluitur, corpus reſoluitur. Quæ abſolnitur gaudet: quod reſoluitur, in terram ſuam nihil ſentit: quod nihil ſentit, nihil agnoſcit. Tamen ſi mors malum, quomodo iuuenes non timent fieri ſenes, nec finitimam mortis*
Chr. hom. 5. *verentur ætatem?* CHRYS. ad populum Antiochenū: *Puerilem timemus pauorem, mortem timentes. Pueri enim laruas quidem timent, ignem verò non timent: ſi quidem & nos timemus mortem, quæ eſt larua contemptu digna; peccatum verò non timemus, quod eſt verè timendum. Quòd ſi cogitemus quid tandem ſit mors, nunquàm eam timebimus. Quid enim mors eſt? quod eſt, ve-*

ſtem exuere, corpus enim animæ quaſi veſtis circundatum eſt. Et paulò pòſt: *Vis ſcire cauſam, cur mortem timeamus? Non viuimus cum diligentia, nõ habemus cõſcientiam puram: quod ſi hoc eſſet, nihil nos mors terruiſſet.* AVG. in lib. 83. q. *Pertinet ad vitam rectam ea, quæ nõ ſunt metuenda non metuere. Mors autem metuenda nõ eſt.* Aug. q. 25. *Oportuit ergo idipſum illius hominis, quem Dei ſapientia ſuſcepit, morte monſtrari. Sunt autem homines, qui quamuis mortem ipſam non timeant, genus tamẽ aliquod ipſius mortis horreſcunt. Nihilominus autẽ vt ipſa mors metuẽda non eſt, ita etiam nullum genus mortis bene & rectè viuenti homini metuendũ eſt, quod quoq; illius hominis cruce oſtendendum fuit. Nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, & formidoloſius.* BERN. in Epiſt. ad Romanũ: *Volo te mortẽ, etſi nõ effugere, certè vel nõ timere. Iuſtus quippe mortem, etſi non cauet, tamen nõ pauet. Deniq; ſi morte præoccupat⁹ fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidẽ & iuſtus, ſed ſecurè: quippe cui⁹ mors vt præsẽtis eſt exit⁹ vitæ, ita introitus melioris.* Et infrà: *Bona mors iuſti propter requiem, melior propter vomitatem, optima propter ſecuritatem. Et contrà, mors peccatorum peßima. Et audi, vnde peßima. Mala ſiquidem eſt in mundi amißione, peior in carnis ſeparatione, peßima in vermis igniſque duplici contritione.* SEN. ad Lucilium: *Mihi crede: Lucili, adeò mors timenda non eſt, vt beneficio eius nihil anteferendum ſit. Quod vides accidere pueris, hoc nobis quoq; maiuſculis pueris euenit. Illi, quos amant, quibus aſſueuerunt, cum quibus ludunt, ſi perſonatos vident, expaueſcunt. Non hominibus tantùm, ſed & rebus perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua. Quid mihi gladios & ignes oſtendis, & turbam carnificũ circa te frementium? Tolle iſtam pompam ſub qua latet, & ſtultos territas, mors eſt, quam nuper ſeruus meus, quam ancilla contempſit.*

Bern. ep. 105.

Pſal. 33. 22.

Sen. ep. 24.

Cyp. tract. 2. III. REMED. Considera legi naturæ consentaneam esse moriendi necessitatem, ac proinde non extimescendam. CYP. contra Demetrianum: *Hæc sententia mũdo data est: hæc Dei lex est, vt omnia orta occidant, & aucta senescant: vt infirmentur fortia, & magna minuantur, vt cùm infirmata & diminuta fuerint, finiantur.* BAS. in Psal. 114. *Mundus mortalis est, & morientium regio. Quoniam enim visibilium substantia composita est: omne verò compositum dissolui est aptũ. Nos qui in mundo sumus, cùm simus partes mundi, necessariò efficimur consortes naturæ vniuersi. Idcirco priùs quàm anima per mortem à corpore separetur, morimur sæpè homines. Id ne paradoxũ tibi videatur, considera parumper rei veritatẽ. In tribus enim annorũ hebdomadis eres vitæ mutationes sustinet homo. Pueri ætas dentiũ abiectione primã explet hebdomadã. Pueri deinde disciplinis addiscendis traditi terminus extenditur ad pubertatem. Puberis hinc ætas ad annum vsq; primũ & vicesimum se porrigit. Lanugine inde primã genas vestiente adolescẽtia clàm in virum transit. Senex rursus alius sine dubio à primis ætatibus apparet. Ex quo vita hominis per multas mortes explevi consueuit.* Idem docuêre Ethnici à lege naturæ sola institituti. Vt M. Tullius: *Mortem*, inquit, *omnibus natura proposuit.* Et, *Commorandi nobis natura diuersorium non habitandi dedit.* Et, *Pellãtur istæ ineptiæ penè aniles, antè tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus? naturæne? At ea quidem dedit vsuram vitæ tanquàm pecuniæ, nulla præstituta die. Quid igitur est quod querare, si repetit cûm vult? ea enim cõditione acceperas.* SENECA in naturalium quæst. 6. *Mors naturæ lex est, mors tributum, officiũmq; mortalium, malorũmq; omniũ remedium est: optabit illam quisquis timet.* Et Epistola citata: *Quotidiè morimur, quotidiè enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque cùm crescimus, vitæ*

Bas. in hom.

Cic. Philip. 4. In Catone.

Tusc. 1.

Senec. 22.

Id. ep. 24.

decreſcit. Infantiam amiſimus, deinde pueritiam, deinde adoleſcentiam: vſque ad heſternum, quicquid tranſit tẽporis, periit. Hunc ipſum, quem agimus diem, cum morte diuidimus. Quemadmodum clepſydram non extremum ſtillicidium exhaurit, ſed quicquid antè defluxit: ſic vltima hora, quae eſſe deſinimus, non ſola mortem facit ſed ſola conſummat. DICES, Apoſtolum clarè teſtari peccato primi parentis mortem intraſſe in orbem terrarum. Et Auguſtinum in libris de ciuitate Dei ſic loqui: *Conſtat inter Chriſtianos veraciter Catholicam tenentes fidem, etiam ipſam nobis corporis mortem, non lege naturæ, ſed merito inflictam eſſe peccati.* Reſpondeo, his verbis Auguſtinum tantùm ſignificare moriendi neceſſitatem quæ ex hominis natura ſecutura erat, per Dei gratiam Adamo, in ipſa creatione gratuitò communicatam, fuiſſe ſubtractam: & ideò mortem, quæ poſt eius lapſum regnat in nobis, non lege naturæ, ſed merito inflictam eſſe peccati. Et eodem ſenſu per peccatum Adæ mors intrauit in orbem.

Rom. c. 11.

Aug. lib. 3. c. 15.

Bellarm. t. 3. p. 1. c. 9.

IV. REMED. Conſidera à moriendi neceſſitate, nullum quantumuis Chriſtianum, ſanctum, pium, potentem, aliiſve donis præditum eſſe exceptum, imò nihil in rerum natura certius eſſe morte vniuſcuiuſque. *Quid nobis Chriſtianis*, inquit Cypr. *non commune cum ceteris, quamdiu adhuc ſecundùm legẽ primæ natiuitatis manet caro iſta communis? Quoadusque iſthic in mundo ſumus, cum genere humano carnis æqualitate coniungimur, ſpiritu ſeparamur. Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas*, ait Horatius: *Regúmque turres.* Et alius: *Mors dominos ſernis, & ſceptra ligonibus æquat.* Et Cic. *Omnibus definita eſt mors.* Et SEN. *Eò ibis, quò omnia eunt. Quid tibi nouũ eſt? ad hanc legẽ natus es: hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc*

Cypr. de mortal.

Horat. l. 1. car. od. 4.

Cicer. pro Sextio

Sen. ep. 77.

omnibus ante, hoc omnibus post te. Quantus te populus mortui sequetur? quantus comitabitur? Fortior, vt opinor, esses, si multa millia tibi commorerentur. Atqui multa millia hominum & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubeas, animam variis generibus emittunt. Et iterum: *Stultum est timere quod vitare non possis. Morieris.* In eund. *Nec primus nec vltimus. Multi me antecesserunt, omnes sequentur. Morieris, hic est humani officij finis. Quò transit orbis, ego transibo. Ad hanc conditionem cuncta gignuntur. Quod cœpit, & desinit.* QVOD autem nihil certum sit præter mortem, docet clarè B. AVG. in Psalmos: *Quid*, inquiens, *in hac terra certum est, nisi mors? Profecisti? qui sis hodiè scis, quid facturus sis crastino nescis. Lector es? quid sis hodiè scis, quid sis crastino nescis. Speras pecuniam? incertũ est an proueniat. Speras vxorem? incertũ est an accipias, vel qualem accipias. Speras filios? incertũ est, an nascantur. Nati sunt, incertum est, an viuãt. Viuunt? incertum est, an proficiant, an deficiant. Quocunq; te verteris, incerta omnia, mors certa. Natus es, certum est quia morieris. Itaque hæc incerta, vbi sola mors est certa: & in hoc ipso quia mors certa est, dies mortis incertus est.* Aug. in Psal. 38.

V. REMED. Considera, quot quantísque malis beneficiò mortis liberemur. Ea describit primò Ecclesiasticus: *Occupatio*, inquiens, *magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ matris omnium. Cogitationes eorum, & timores cordis, &c. furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perseuerans, & contentio, &c.* multa. Eccli. 40.1 Deinde SS. Patres. CYPRIANVS de mortalitate: *Quid aliud in mundo, quàm pugna aduersùs diabolum quotidiè geritur? quàm aduersùs iacula eius & tela conflictatur nobis assiduis dimicatur? Cum auaritia nobis, cum* Cyp. ser. 4.

impudicitia, cum ira, cum ambitione cõgreßio eſt, cum carnalibus vitijs, cum illecebris ſecularibus aßidua, & iugis, & moleſta luctatio eſt. Si auaritia proſtrata eſt, exurgit libido: ſi libido cõpreſſa eſt, ſuccedit ambitio: ſi ambitio cõtempta eſt, ira exaſperat, inflat ſuperbia, vinolẽtia inuitat, inuidia concordiã rumpit, amicitiam zelus abſcindit. Tot perſecutiones animus quotidiè patitur, tot periculis pectus vrgetur, & delectat hic inter zabuli gladios diu ſtare?

Et AMBROSIVS de bono mortis: Quid enim eſt, quo hæc vita delectet, plena ærumnarum & ſollicitudinum, in qua innumeræ calumniæ, & multæ moleſtiæ, & multæ lacrymæ eorum, qui afflictãtur moleſtiis, &c. Quid boni eſt homini in hac vita, qui in vmbra viuit, nec expleri poteſt cupiditatibus ſuis? Et ſi expleatur diuitiis, fructum quietis amittit: quia cogitur cuſtodire, quod miſera auiditate quæſierit, vt miſeriùs eas poßideat, cui prodeſſe non poterunt. Amb. c. 2.

Itaque ſi plena oneris vita, vtiq; finis eius alleuamentũ eſt, alleuamentũ autem bonum mors. Et infrà: Quotidiè ad edendum & bibendum ſurgimus, & nullus expletur, vt non poſt momentum eſuriat ac ſitiat. Quotidiè lucrum quærimus, & nullus cupiditati modus ponitur. Non ſatiabitur, inquit, oculus viſu, nec auris auditu. Qui diligit argentum, non ſatiatur argento. Nullius finis laboris, & nullus eſt fructus abundantiæ. Cupimus quotidiè ſcire noua, & quid eſt ipſa ſcientia, niſi quotidiani doloris adiectio: Omnia quæ ſunt, iam fuerunt, & nihil eſt ſub Sole nouum, ſed omnia vanitas. Totam vitam odio habui, dixit Eccleſiaſtes. Qui vitam odio habuit, vtique mortẽ prædicauit. Cap. 7. Eccl. 1. 8. Eccl. 2. 17.

Et SENECA ad Marciam: Mors omnium dolorum & ſolutio eſt, & finis: vltra quã mala noſtra non exeunt, quæ nos in illam tranquillitatem, in qua antequàm naſceremur iacuimus, reponunt, &c. O ignaros malorum ſuorum, quibus non mors, vt optimum inuentum naturæ laudatur, quę ſiue felicitatem includit, ſiue Sen. conſolatio.

docet idem AVGVSTIN. etiamsi mentiendo non possimus aliquem à morte liberare, posse tamen veritatem tacendo: *Aliud enim est*, inquit, *mentiri, aliud verũ occultare. Si quidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere: vt si quis fortè vel ad istam visibilẽ mortem nõ vult hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, vt neque prodat, neque mentiatur, vt occidat animam suam pro corpore alterius. Si autem hoc nondum potest, vel sola huius necessitatis habeat mendacia, vt etiam ab istis, si sola remanserint, liberari mereatur, & Spiritus sancti robur accipere, quo quicquid perpetiendum est pro veritate, contemnat.* Et infrà: *Verum autem occultauit & Dominus, cùm discipulis nondum idoneis dixit: Multa habeo vobis dicere, sed nunc non potestis portare illa. Et Apostolus Paulus, cùm ait: Non potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Vnde manifestum est, non esse culpandum, aliquando verum tacere, falsum autem dicere non inuenitur concessum esse perfectis.* Et S. GREG. in Moralibus. *Summoperè cauendum est omne mendacium: quamuis nonnunquàm sit aliquod mendacij genus culpæ leuioris, si quisquam vitam præstando mentitur. Sed quia scriptum est: Os quod mentitur, occidit animam.* Et, *Perdes omnes, qui loquuntur mẽdacium, hoc quoque mendacij genus perfecti viri summoperè fugiunt, vt nec vita cuiuslibet per eorum fallaciam defendatur, ne suæ animæ noceant, dum præstare vitam carni nituntur alienæ, quãquàm hoc ipsum peccati genus facillimè credimus relaxari. Nam si quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quantò magis hæc facilè abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur?* HIER. ad Lætam: *Virgo mentiri sacrilegium putet.*

Id. in Ps. 5.

Ioa. 16. 12.

1. Cor. 3. 1.

Greg. 18. Mor. c. 2.

Sap. 1. 11.

Psal. 5. 7.

Hie. ep. 7.

VI. REMED. Considera exempla eorum, qui acerbissimos cruciatus subire & mori maluerunt, quàm

quàm vnicum proferre mendacium. Illuſtre huius rei exemplum exſtat apud B. HIERON. de mulie- *Hier. ep.* re ſeptiesicta, quæ falsò accuſata de adulterio *ſexu* *45. ad in-* *fortior ſuo, cùm equuleus corpus extenderet, & ſordidas* *nocentiũ.* *ſætore carceris manus poſt tergũ vincula cohiberẽt, oculis* *quos tantum tortor alligare non poterat, ſuſpexit ad cælũ,* *& volutis per ora lacrymis: Tu,* inquit, *teſtis es, Domine* *Ieſu, cui occultum nihil eſt, qui es ſcrutator renis & cor-* *dis, non ideò me negare velle, ne peream, ſed ideò mentiri* *nolle ne pecccm. At tu, miſer homo!* (alloquitur adoleſ- centem de eodem ſcelere falsò accuſatum, qui men- titus erat ſe reum, & illam, vt tormenta effugeret) *ſi* *interire feſtinas, cur duos interimis innocentes? Equidem* *& ipſa cupio mori, ſed non quaſi adultera: præſto iugulũ,* *micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam ta-* *men mecum feram.* Cùm autem Conſularis duplica- ri tormenta iuberet: *Vna interim eius vox erat: Cæde,* *vre, lacera, nõ feci. Si dictis tollitur fides, veniet dies, quæ* *hoc crimen diligenter diſcutiat.* Poſteà, miſerrimi iuue- nis caput vno ictu amputatum eſt: Mulieris verò tan- gi quidem, ſed truncari non potuit, ne ſepties quidem repetito à diuerſis carnificib⁹ ictu. Ita clàm erepta ma- nibus carnificum ſanitati reſtituta eſt, & libertate à Cæſare tandem donata: vt fusè proſequitur Hieronymus. ALTERVM exemplum eſt apud Simeonem *Sur. 17.* Metaphraſten, de Anthimo Nicomedienſi Epiſcopo *April.* & Martyre, qui cùm ſæuiente Maximiani Cæſaris perſecutione à viginti ſatellitibus ad cædem quæreretur, ipſos ſatellites boſpitio excepit, menſámque præ- lautam eis appoſuit, ac ſimul addixit ſe breui Anthimũ in eorum conſpectum adducturum. In medio verò ci- bõrum apparatu exurgẽs palàm prodidit ſe eſſe, quem tam ſtudiosè quærerent: hîc illi ſtupore attoniti & venerandos illius canos reueriti, ob beneuolentiam

& charitatem qua illos exceperat, vnà ſpoponderunt ſe Imperatori renunciaturos Anthemium diu quæſitum non eſſe inuentum. Ille verò contrà obtendit, ſe id non permiſſurum. Fas non eſſe Chriſtiano pro vita cuiuſquam mentiri. Itaque vltrò ſe captiuum illis adiunxit, & poſt diuturnos acerbóſq; cruciatus Martyrij corona potitus eſt.

VIDE verbo, *Adulatio, Detractio, Hypocriſis, Iudicium temerarium, Iuramentum, Linguæ abuſus, Maledictio, Murmuratio.*

MORTIS METVS IMMODICVS.

Remedia aduersùs metum mortis.

I. REMED. Conſidera Spiritus ſancti oracula in verbo diuino. Primò autem docet moriendi neceſſitatem omnibus hominibus eſſe communem. Nam in hiſtoria Regum ſapiens illa mulier Thecuitis dixit: *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur.* Et Pſaltes Regius: *Quis eſt homo, qui viuet, & non videbit mortem?* Et Sapiens: *Vnus introitus omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.* Et, *omnia, quæ de terra ſunt, in terram conuertentur.* Et B. Paulus: *Statutũ eſt hominibus ſemel mori.* 2. hortatur ne timeamus mortem. Nam Eccleſiaſticus ait: *Noli metuere iudicium mortis, memento quæ antè fuerunt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi.* Et Chriſtus Dominus: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus: timete autem eum, qui poteſt animam & corpus mittere in gehẽnam.* 3. anteponit proborum mortem vitæ: *Pretioſa*, inquit rex Dauid, *in conſpectu Domini mors Sanctorum eius.* Et Eccleſiaſtes: *Laudaui magis mortuos, quàm viuentes, & feliciorem vtroque iudicaui, qui nec dũ na-*

2. Reg. 14. 14. Pſal. 88. 49. Sap. 7. 6. Eccl. 41. 13. Heb. 9. 27. Eccli. 41. 5. Matt. 10. 28. Pſal. 115. 15. Eccl. 4. 2.

tus est, nec vidit mala, quæ sub Sole fiunt. Et, *Melior est dies mortis die natiuitatis.* Et Sapiēs: *Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* Et Syracides: *Ante mortem ne laudes hominem quēquam.* Et, *Melior est mors, quàm vita amara.* Et, *O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti.* Et Christus apud Ioannem: *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet: & omnis qui credit in me, non morietur in æternum.* Et B. Ioannes: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* 4. docet Sanctos optasse mortem: nam Dauid ita loquitur: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!* Et, *Quemadmodum cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, DEVS.* Et Simeon iustus apud Lucam, vt Christum in carne vidit: *Nunc*, inquit, *dimittis seruū tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace.* Et B. Apostolus: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* Et, *Desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multò magis melius.*

Eccl. 7. 2. Sap. 4. 7. Eccli. 11. 30. Eccli. 30. 17. Eccli. 41. 3. Ioan. 11. 25. Apoc. 14. 13. Psal 119. 5. Psal. 41. 1. Luc. 2. 29. Phi. 1. 21. 23.

II. REMED. Considera priscorum Patrum sententias. TERTVLLIANVS: *Non est timendum quod nos liberat ab omni timendo. Si times vita decedere, quia optimam nosti, certè mortem timere non debes, quam malum nescis. At cùm times, scis malam. Non scires autem malam, quia nec timeres, si non scires aliquid esse post mortem, quod eam malam faciat, vt timeas.* CYPRIANVS de mortalitate: *Mori planè timeat, sed qui ex aqua & spiritu non renatus gehennæ ignibus mancipatur: mori timeat, qui non Christi cruce & passione censetur: mori timeat, qui ad secundam mortem de hac morte transibit: mori timeat, quem de seculo recedentē perennibus pœnis æterna flāma torquebit: mori timeat, cui hoc mora longiore confertur, vt cruciatus eius & gemitus interim differatur. Mortalitas ista, vt Iudæis, & gētibus, & Christi hostib⁹ pestis est, ita Dei seruis salutaris excess⁹ est.*

Tert. lib. de test. anima.

Cyp. serm. 4.

Et rutſum: *Eius eſt in mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem ſeculum blandiens atque decipiẽs illecebris terrenæ voluptatis inuitat. Porrò cùm mundus oderit Chriſtianum, quid amas eum, qui te odit; & non magis ſequeris Chriſtum, qui te redemit & diligit?* Ioan-
1. Ioan. 2. 15. *nes in Epiſtola ſua clamat, & loquitur: & ne carnalia deſi-deria ſectantes, mundum diligamus, hortatur: Nolite,* inquit, *diligere mundũ, neq; ea, quæ in mundo ſunt.* GREG. Naz. orat. NAZ. in funere Patris: *Mors quæ non modò nos à præſentibus malis vindicat, verùm ad ſupernam quoque vitam ſæpè traducit, haud ſcio an propriè mors appellari queat, vtpote nomine magis, quàm re formidabilis. Atq; abſurdè ſanè, & prepoſterè affecti eſſe videmur, quia ea quæ formidoloſa non ſunt, extimeſcamus: ea autem quæ metuenda ſunt, vt meliora magiſque expetenda cõplectamur. Vna vita eſt oculos ad vitam coniectos habere. Vna*
Amb. c. 8. *mors peccatum, animæ enim eſt interitus.* AMB. de bono mortis: *Non habemus, quod in morte metuamus, ſi nihil, quod timendum ſit, vitæ noſtræ commiſit. Etenim prudentibus delictorum ſupplicia terrori ſunt, delicta autem non mortuorũ actus ſunt, ſed viuentium. Vita igitur ad nos refertur, cuius actus in noſtra poteſtate eſt: mors autem nihil ad nos. Eſt enim ſeparatio animæ & corporis. Anima abſoluitur, corpus reſoluitur. Quæ abſolnitur gaudet: quod reſoluitur, in terram ſuam nihil ſentit: quod nihil ſentit, nihil agnoſcit. Tamen ſi mors malum, quomodo iuuenes non timent fieri ſenes, nec finitimam mortis*
Chr. hom. 5. *verentur ætatem?* CHRYS. ad populum Antiochenũ: *Puerilem timemus pauorem, mortem timentes. Pueri enim laruas quidem timent, ignem verò non timent: ſi quidem & nos timemus mortem, quæ eſt larua contemptu digna; peccatum verò non timemus, quod eſt verè timendum. Quòd ſi cogitemus quid tandem ſit mors, nunquàm eam timebimus. Quid enim mors eſt? quod eſt, ve-*

ſtemexuere, corpus enim animæ quaſi veſtis circundatum eſt. Et paulò pòſt: *Vis ſcire cauſam, cur mortem timeamus? Non viuimus cum diligentia, nõ habemus cõſcientiam puram: quod ſi hoc eſſet, nihil nos mors terruiſſet.* AVG. in lib. 83. q. *Pertinet ad vitam rectam ea, quæ nõ ſunt metuenda non metuere. Mors autem metuenda nõ eſt.* Aug. q. 25. *Oportuit ergo idipſum illius hominis, quem Dei ſapientia ſuſcepit, morte monſtrari. Sunt autem homines, qui quamuis mortem ipſam non timeant, genus tamẽ aliquod ipſius mortis horreſcunt. Nihilominus autẽ vt ipſa mors metuẽda non eſt, ita etiam nullum genus mortis bene & rectè viuenti homini metuendũ eſt, quod quoq; illius hominis cruce oſtendendum fuit. Nihil enim erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, & formidoloſius.* BERN. Bern. ep. 1 in Epiſt. ad Romanũ: *Volo te mortẽ, etſi nõ effugere, certè vel nõ timere. Iuſtus quippe mortem, etſi non cauet, tamen nõ pauet. Deniq; ſi morte præoccupat⁹ fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidẽ & iuſtus, ſed ſecurè: quippe cui⁹ mors vt præsẽtis eſt exit⁹ vitæ, ita introitus melioris.* Et infrà: *Bona mors iuſti propter requiem, melior propter voluptatem, optima propter ſecuritatem. Et contrà, mors peccatorum peßima. Et audi, vnde peßima. Mala ſiquidem eſt in mundi amißione, peior in carnis ſeparatione, peßima in vermis igniſque duplici contritione.* SEN. ad Lucilium: *Mihi crede: Lucili, adeò mors timenda non eſt, vt beneficio eius nihil anteferendum ſit. Quod vides accidere pueris, hoc nobis quoq; maiuſculis pueris euenit. Illi, quos amant, quibus aſſueuerunt, cum quibus ludunt, ſi perſonatos vident, expaueſcunt. Non hominibus tantùm, ſed & rebus perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua. Quid mihi gladios & ignes oſtendis, & turbam carnificũ circa te frementium? Tolle iſtam pompam ſub qua latet, & ſtultos territat, mors eſt, quam ſuper ſeruus meus, quam ancilla contempſit.* Bern. ep. 105. Pſal. 33. 22. Sen. ep. 24.

Cyp. tract. 2. III. REMED. Considera legi naturæ consentaneam esse moriendi necessitatem, ac proinde non extimescendam. CYP. contra Demetrianum: *Hæc sententia mũdo data est: hæc Dei lex est, vt omnia orta occidant, & aucta senescant: vt infirmentur fortia, & magna minuantur, vt cùm infirmata & diminuta fuerint, finiantur.* BAS. in Psal. 114. *Mundus mortalis est, & morientium regio. Quoniam enim visibilium substantia composita est: omne verò compositum dissolui est aptũ. Nos qui in mundo sumus, cùm simus partes mundi, necessariò efficimur consortes naturæ vniuersi. Idcirco priùs quàm anima per mortem à corpore separetur, morimur sæpè homines. Id ne paradoxũ tibi videatur, considera paruper rei veritatẽ. In tribus enim annorũ hebdomadis eres vitæ mutationes sustinet homo. Puelli ætas dentiũ abiectione primã explet hebdomadã. Pueri deinde disciplinis addiscendis traditi terminus extenditur ad pubertatem. Puberis hinc ætas ad annum vsq; primũ & vicesimum se porrigit. Lanugine inde prima genas vestiente adolescẽtia clàm in virum transit. Senex rursus alius sine dubio à primis ætatibus apparet. Ex quo vita hominis per multas mortes explere consueuit.* Idem docuêre Ethnici à lege naturæ sola instituti. Vt M. Tullius: *Mortem*, inquit, *omnibus natura proposuit.* Et, *Commorandi nobis naturæ diuersorium non habitandi dedit.* Et, *Pellãtur istæ ineptiæ penè aniles, antè tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus? naturæne? At ea quidem dedit vsuram vitæ tanquàm pecuniæ, nulla præstituta die. Quid igitur est quod querare, si repetit cùm vult? ea enim cõditione acceperas.* SENECA in naturalium quæst. 6. *Mors naturæ lex est, mors tributum, officiúmq; mortalium, malorúmq; omniũ remedium est: optabit illam quisquis timet.* Et Epistola citata: *Quotidiè morimur, quotidiè enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque cùm crescimus, vitæ*

Bas. in hom.

Cic. Philip. 4.

In Catone.

Tusc. 1.

Senec. 22.

Id. ep. 24.

Mercurius Gemmarum, or the Precious Stones, is a Treatise of the Nature, Kinds, Virtues, Vertues, and Value of all Precious Stones, Natural, Artificial, and Imaginary, with the Ancient and Modern Names of each Stone, and the Reasons of those Names, and in what Countries they are found, and how they are found, and how they are cut, and how they are polished, and how they are set, and how they are worn, and how they are kept, and how they are sold, and how they are bought, and how they are valued, and how they are esteemed, and how they are loved, and how they are hated, and how they are feared, and how they are desired, and how they are sought after, and how they are found, and how they are lost, and how they are stolen, and how they are recovered, and how they are restored, and how they are given, and how they are received, and how they are exchanged, and how they are bartered, and how they are pawned, and how they are redeemed, and how they are inherited, and how they are bequeathed, and how they are entailed, and how they are settled, and how they are conveyed, and how they are assigned, and how they are mortgaged, and how they are foreclosed, and how they are sold at auction, and how they are sold at private sale, and how they are sold by the carat, and how they are sold by the grain, and how they are sold by the ounce, and how they are sold by the pound, and how they are sold by the dozen, and how they are sold by the gross, and how they are sold by the thousand, and how they are sold by the million, and how they are sold by the billion, and how they are sold by the trillion, and how they are sold by the quadrillion, and how they are sold by the quintillion, and how they are sold by the sextillion, and how they are sold by the septillion, and how they are sold by the octillion, and how they are sold by the nonillion, and how they are sold by the decillion, and how they are sold by the undecillion, and how they are sold by the duodecillion, and how they are sold by the tredecillion, and how they are sold by the quattuordecillion, and how they are sold by the quindecillion, and how they are sold by the sexdecillion, and how they are sold by the septendecillion, and how they are sold by the octodecillion, and how they are sold by the novemdecillion, and how they are sold by the vigintillion, and how they are sold by the centillion, and how they are sold by the millillion, and how they are sold by the millillion and one, and how they are sold by the millillion and two, and how they are sold by the millillion and three, and how they are sold by the millillion and four, and how they are sold by the millillion and five, and how they are sold by the millillion and six, and how they are sold by the millillion and seven, and how they are sold by the millillion and eight, and how they are sold by the millillion and nine, and how they are sold by the millillion and ten, and how they are sold by the millillion and eleven, and how they are sold by the millillion and twelve, and how they are sold by the millillion and thirteen, and how they are sold by the millillion and fourteen, and how they are sold by the millillion and fifteen, and how they are sold by the millillion and sixteen, and how they are sold by the millillion and seventeen, and how they are sold by the millillion and eighteen, and how they are sold by the millillion and nineteen, and how they are sold by the millillion and twenty, and how they are sold by the millillion and twenty-one, and how they are sold by the millillion and twenty-two, and how they are sold by the millillion and twenty-three, and how they are sold by the millillion and twenty-four, and how they are sold by the millillion and twenty-five, and how they are sold by the millillion and twenty-six, and how they are sold by the millillion and twenty-seven, and how they are sold by the millillion and twenty-eight, and how they are sold by the millillion and twenty-nine, and how they are sold by the millillion and thirty, and how they are sold by the millillion and thirty-one, and how they are sold by the millillion and thirty-two, and how they are sold by the millillion and thirty-three, and how they are sold by the millillion and thirty-four, and how they are sold by the millillion and thirty-five, and how they are sold by the millillion and thirty-six, and how they are sold by the millillion and thirty-seven, and how they are sold by the millillion and thirty-eight, and how they are sold by the millillion and thirty-nine, and how they are sold by the millillion and forty, and how they are sold by the millillion and forty-one, and how they are sold by the millillion and forty-two, and how they are sold by the millillion and forty-three, and how they are sold by the millillion and forty-four, and how they are sold by the millillion and forty-five, and how they are sold by the millillion and forty-six, and how they are sold by the millillion and forty-seven, and how they are sold by the millillion and forty-eight, and how they are sold by the millillion and forty-nine, and how they are sold by the millillion and fifty, and how they are sold by the millillion and fifty-one, and how they are sold by the millillion and fifty-two, and how they are sold by the millillion and fifty-three, and how they are sold by the millillion and fifty-four, and how they are sold by the millillion and fifty-five, and how they are sold by the millillion and fifty-six, and how they are sold by the millillion and fifty-seven, and how they are sold by the millillion and fifty-eight, and how they are sold by the millillion and fifty-nine, and how they are sold by the millillion and sixty, and how they are sold by the millillion and sixty-one, and how they are sold by the millillion and sixty-two, and how they are sold by the millillion and sixty-three, and how they are sold by the millillion and sixty-four, and how they are sold by the millillion and sixty-five, and how they are sold by the millillion and sixty-six, and how they are sold by the millillion and sixty-seven, and how they are sold by the millillion and sixty-eight, and how they are sold by the millillion and sixty-nine, and how they are sold by the millillion and seventy, and how they are sold by the millillion and seventy-one, and how they are sold by the millillion and seventy-two, and how they are sold by the millillion and seventy-three, and how they are sold by the millillion and seventy-four, and how they are sold by the millillion and seventy-five, and how they are sold by the millillion and seventy-six, and how they are sold by the millillion and seventy-seven, and how they are sold by the millillion and seventy-eight, and how they are sold by the millillion and seventy-nine, and how they are sold by the millillion and eighty, and how they are sold by the millillion and eighty-one, and how they are sold by the millillion and eighty-two, and how they are sold by the millillion and eighty-three, and how they are sold by the millillion and eighty-four, and how they are sold by the millillion and eighty-five, and how they are sold by the millillion and eighty-six, and how they are sold by the millillion and eighty-seven, and how they are sold by the millillion and eighty-eight, and how they are sold by the millillion and eighty-nine, and how they are sold by the millillion and ninety, and how they are sold by the millillion and ninety-one, and how they are sold by the millillion and ninety-two, and how they are sold by the millillion and ninety-three, and how they are sold by the millillion and ninety-four, and how they are sold by the millillion and ninety-five, and how they are sold by the millillion and ninety-six, and how they are sold by the millillion and ninety-seven, and how they are sold by the millillion and ninety-eight, and how they are sold by the millillion and ninety-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred, and how they are sold by the millillion and one hundred and one, and how they are sold by the millillion and one hundred and two, and how they are sold by the millillion and one hundred and three, and how they are sold by the millillion and one hundred and four, and how they are sold by the millillion and one hundred and five, and how they are sold by the millillion and one hundred and six, and how they are sold by the millillion and one hundred and seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and ten, and how they are sold by the millillion and one hundred and eleven, and how they are sold by the millillion and one hundred and twelve, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirteen, and how they are sold by the millillion and one hundred and fourteen, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifteen, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixteen, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventeen, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighteen, and how they are sold by the millillion and one hundred and nineteen, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and twenty-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and thirty-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and forty-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and fifty-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and sixty-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and seventy-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and eighty-nine, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-one, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-two, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-three, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-four, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-five, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-six, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-seven, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-eight, and how they are sold by the millillion and one hundred and ninety-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred, and how they are sold by the millillion and two hundred and one, and how they are sold by the millillion and two hundred and two, and how they are sold by the millillion and two hundred and three, and how they are sold by the millillion and two hundred and four, and how they are sold by the millillion and two hundred and five, and how they are sold by the millillion and two hundred and six, and how they are sold by the millillion and two hundred and seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and ten, and how they are sold by the millillion and two hundred and eleven, and how they are sold by the millillion and two hundred and twelve, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirteen, and how they are sold by the millillion and two hundred and fourteen, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifteen, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixteen, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventeen, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighteen, and how they are sold by the millillion and two hundred and nineteen, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and twenty-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and thirty-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and forty-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and fifty-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and sixty-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and seventy-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and eighty-nine, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-one, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-two, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-three, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-four, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-five, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-six, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-seven, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-eight, and how they are sold by the millillion and two hundred and ninety-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred, and how they are sold by the millillion and three hundred and one, and how they are sold by the millillion and three hundred and two, and how they are sold by the millillion and three hundred and three, and how they are sold by the millillion and three hundred and four, and how they are sold by the millillion and three hundred and five, and how they are sold by the millillion and three hundred and six, and how they are sold by the millillion and three hundred and seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and ten, and how they are sold by the millillion and three hundred and eleven, and how they are sold by the millillion and three hundred and twelve, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirteen, and how they are sold by the millillion and three hundred and fourteen, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifteen, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixteen, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventeen, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighteen, and how they are sold by the millillion and three hundred and nineteen, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and twenty-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and thirty-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and forty-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and fifty-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and sixty-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and seventy-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and eighty-nine, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-one, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-two, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-three, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-four, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-five, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-six, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-seven, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-eight, and how they are sold by the millillion and three hundred and ninety-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred, and how they are sold by the millillion and four hundred and one, and how they are sold by the millillion and four hundred and two, and how they are sold by the millillion and four hundred and three, and how they are sold by the millillion and four hundred and four, and how they are sold by the millillion and four hundred and five, and how they are sold by the millillion and four hundred and six, and how they are sold by the millillion and four hundred and seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and ten, and how they are sold by the millillion and four hundred and eleven, and how they are sold by the millillion and four hundred and twelve, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirteen, and how they are sold by the millillion and four hundred and fourteen, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifteen, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixteen, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventeen, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighteen, and how they are sold by the millillion and four hundred and nineteen, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and twenty-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and thirty-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and forty-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and fifty-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and sixty-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and seventy-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and eighty-nine, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-one, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-two, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-three, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-four, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-five, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-six, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-seven, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-eight, and how they are sold by the millillion and four hundred and ninety-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred, and how they are sold by the millillion and five hundred and one, and how they are sold by the millillion and five hundred and two, and how they are sold by the millillion and five hundred and three, and how they are sold by the millillion and five hundred and four, and how they are sold by the millillion and five hundred and five, and how they are sold by the millillion and five hundred and six, and how they are sold by the millillion and five hundred and seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and ten, and how they are sold by the millillion and five hundred and eleven, and how they are sold by the millillion and five hundred and twelve, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirteen, and how they are sold by the millillion and five hundred and fourteen, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifteen, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixteen, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventeen, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighteen, and how they are sold by the millillion and five hundred and nineteen, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and twenty-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and thirty-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and forty-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and fifty-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and sixty-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and seventy-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and eighty-nine, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-one, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-two, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-three, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-four, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-five, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-six, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-seven, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-eight, and how they are sold by the millillion and five hundred and ninety-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred, and how they are sold by the millillion and six hundred and one, and how they are sold by the millillion and six hundred and two, and how they are sold by the millillion and six hundred and three, and how they are sold by the millillion and six hundred and four, and how they are sold by the millillion and six hundred and five, and how they are sold by the millillion and six hundred and six, and how they are sold by the millillion and six hundred and seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and ten, and how they are sold by the millillion and six hundred and eleven, and how they are sold by the millillion and six hundred and twelve, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirteen, and how they are sold by the millillion and six hundred and fourteen, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifteen, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixteen, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventeen, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighteen, and how they are sold by the millillion and six hundred and nineteen, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and twenty-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and thirty-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and forty-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and fifty-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and sixty-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and seventy-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-eight, and how they are sold by the millillion and six hundred and eighty-nine, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-one, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-two, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-three, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-four, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-five, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-six, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-seven, and how they are sold by the millillion and six hundred and ninety-eight, and how they are sold by the millillion and six hund

omnibus ante, hoc omnibus post te. Quantus te populus mortui sequetur? quantus comitabitur? Fortior, vt opinor, esses, si multa millia tibi commorerentur. Atqui multa millia hominum & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubeas, animam variis generibus emittunt. Et iterum: *Stultum est timere quod vitare non possis. Morieris.* Nec primus nec vltimus. *Multi me antecesserunt, omnes sequentur. Morieris, hic est humani officij finis. Quo transit orbis, ego transibo. Ad hanc conditionem cuncta gignuntur. Quod cœpit, & desinit.* QVOD autem nihil certum sit præter mortem, docet clarè B. AVG. in Psalmos: *Quid*, inquiens, *in hac terra certum est, nisi mors? Profectus? qui sis hodiè scis, quid facturus sis crastino nescis. Peccator es? quid sis hodiè scis, quid sis crastino nescis. Speras pecuniam? incertũ est an proueniat. Speras vxorem? incertũ est an accipias, vel qualem accipias. Speras filios? incertũ est, an nascantur. Nati sunt, incertum est, an viuãt. Viuunt? incertum est, an proficiant, an deficiant. Quocunq; te verteris, incerta omnia, mors certa. Natus es, certum est quia morieris. Itaque hæc incerta, vbi sola mors est certa: & in hoc ipso quia mors certa est, dies mortis mœrtus est.*

In exor.

Aug. in Psal. 38.

V. REMED. Considera, quot quantísque malis beneficio mortis liberemur. Ea describit primò Ecclesiasticus: *Occupatio*, inquiens, *magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ matris omnium. Cogitationes eorum, & timores cordis, &c. furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perseverans, & contentio, &c.* multa. Deinde SS. Patres. CYPRIANVS de mortalitate: *Quid aliud in mundo, quàm pugna aduersùs diabolum quotidiè geritur? quàm aduersùs iacula eius & tela conflictatronibus assiduis dimicatur? Cum anaritia nobis, cum*

Eccli. 40. 1

Cyp. ser. 4.

impudicitiæ, cum ira, cum ambitione cõgreſſio eſt, cum carnalibus vitijs, cum illecebris ſecularibus aſſidua, & iugis, & moleſta luctatio eſt. Si auaritia proſtrata eſt, exurgit libido: ſi libido cõpreſſa eſt, ſuccedit ambitio: ſi ambitio cõtempta eſt, ira exaſperat, inflat ſuperbia, vinolẽtia inuitat, inuidia concordiã rumpit, amicitiam zelus abſcindit. Tot perſecutiones animus quotidiè patitur, tot periculis pectus vrgetur, & delectat hic inter zabuli gladios diu ſtare?

Et AMBROSIVS de bono mortis: Quid enim eſt, quo hæc vita delectet, plena ærumnarum & ſollicitudinum, in qua innumeræ calumniæ, & multæ moleſtiæ, & multæ lacrymæ eorum, qui afflictãtur moleſtiis, &c. Quid boni eſt homini in hac vita, qui in vmbra viuit, nec expleri poteſt cupiditatibus ſuis? Et ſi expleatur diuitiis, fructum quietis amittit: quia cogitur cuſtodire, quod miſera auiditate quæſierit, vt miſeriùs eas poſſideat, cui prodeſſe non poterunt. Amb. c. 2.

Itaque ſi plena oneris vita, vtiq; finis eius alleuamentũ eſt, alleuamentũ autem bonum mors. Et infrà: Quotidiè ad edendum & bibendum ſurgimus, & nullus expletur, vt non poſt momentum eſuriat ac ſitiat. Quotidiè lucrum quærimus, & nullus cupiditati modus ponitur. Non ſatiabitur, inquit, oculus viſu, nec auris auditu. Qui diligit argentum, non ſatiatur argento. Nullus finis laboris, & nullus eſt fructus abundantiæ. Cupimus quotidiè ſcire noua, & quid eſt ipſa ſcientia, niſi quotidiani doloris adiectio? Omnia quæ ſunt, iam fuerunt, & nihil eſt ſub Sole nouum, ſed omnia vanitas. Totam vitam odio habui, dixit Eccleſiaſtes. Qui vitam odio habuit, vtique mortẽ prædicauit. Cap. 7. Eccl. 1. 8. Eccl. 2. 17.

Et SENECA ad Marciam: Mors omnium dolorum & ſolutio eſt, & finis: vltra quã mala noſtra non exeunt, quæ nos in illam tranquillitatem, in qua antequàm naſceremur iacuimus, reponunt, &c. O ignaros malorum ſuorum, quibus non mors, vt optimum inuentum naturæ laudatur, quę ſiue felicitatem includit, ſiue Sen. conſolatio.

calamitatem repellit, siue satietatem, aut lassitudinem senis terminat, siue iuuenile æuum, dum meliora sperantur, in flore deducit, siue pueritiam ante duriores gradus reuocat, omnibus finis, multis remedium, de quibusdam voeum, de nullis melius merita, quàm de his ad quos venit, ante quàm inuocaretur. Hæc seruitutem inuito domino remittit: hæc captiuorum catenas lenat: hęc è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat.

VI. REMED. Considera, quot bonis beneficio mortis locupletemur: *quantum profit*, inquit Cyprianus, *exire de seculo, Christus ipse salutis atque vtilitatis nostræ magister ostendit, qui cùm discipuli eius contristarentur, quòd se iam diceret recessurum, locutus est ad eos dicens: Si me dilexissetis, gauderetis, quoniã ad Patrem vado: docens & ostendens, cùm chari, quos diligimus, de seculo exeunt, gaudendum potiùs, quàm dolendum. Cuius rei memor Apostolus Paulus in epistola sua ponit, & dicit: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Lucrum maximum computans iam seculi laqueis non teneri, iam nullis peccatis & vitijs carnis obnoxium fieri, exemptũ pressuris angentibus, & venenatis diaboli faucibus liberatum, ad lætitiã salutis æternæ Christo vocante proficisci.* Et iterum: *Quis non peregrè constitutus properet in patriã regredi? Patriam nostram paradisum computamus, parentes nostros Patriarchas habere iam cœpimus, quid nõ properamus & currimus, vt patriã nostram videre, vt parentes salutare possimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat, parẽtum, fratrum, filiorum frequens nos & copiosa turba desiderat, iam de sua immortalitate secura, & adhuc de nostra incolumitate sollicita. Ad horum conspectũ & complexũ venire, quãta & illis, & nobis in commune lætitia est? qualis illic cœlestium regnorum voluptas sine timore moriendi, & cum æternitate viuendi, quàm summa & perpetua felicitas?*

Cypr. lib. de.

Ioa. 14. 28.

Phil. 1. 21.

AMB. de fide resurrectionis: *Morte vnius plerumque accipimus maximos populos liberatos: morte imperatorii fugatos exercitus hostium, quos viuus vincere nequisset. Morte martyrum religio defensa, cumulata fides, Ecclesia roborata est, vicerũt mortui, victi persecutores sunt. Itaque quorum vitam nescimus, mortem celebramus. Morte etiam inimicorum odia soluuntur. Quid plura? vnius morte mundus redemptus est. Potuit enim Christus non mori, si voluisset. Mors eius vita est omnium. Morte eius signamur, mortem eius orantes annunciamus, mortem eius offerentes prædicamus. Mors eius victoria est. Mors eius sacramentum est, mors eius annua solennitas mundi est.* Et libro de bono mortis: *Mors hæc transitus vniuersorum est. Opus est, vt constanter transeas. Transitur autem à corruptione ad incorruptionẽm, à mortalitate ad immortalitatem, à perturbatione ad tranquillitatẽ. Non igitur nomen te mortis offendat, sed boni transitus beneficia delectent. Quid est enim mors, nisi sepultura vitiorum, virtutũ suscitatio?* Ethnicorum quoque plerique, lumine naturali edocti, non omninò ignorarunt probis post hanc vitam magnum aliquod bonum destinatum. Sic enim scribit in Tusculanis suis M. TVLLIVS: *Duæ sunt viæ, vt ait Socrates, duplicésque cursus animorum è corpore excedentium. Nam qui se humanis vitijs contaminarunt, & se totos libidinibus dediderunt, ijs deuium quoddam iter est seclusum à concilio Deorum. Qui autem se integros castósque seruarunt, quibúsque fuit minima cum corporibus contagio, súntque in corporibus humanis vitam imitati Deorũ, his ad illos, à quibus sunt profecti, facilis patet reditus.*

Amb. orat. 2. de morte fratris.

Id. c. 4.

Cic. 1. Tusc.

VII. REMED. Considera quibus rebus mors bonorum æquè à prophanis, atque sactis scriptoribus cõparetur. Primò autẽ cõparatur somno & quieti. Vnde Christus de Lazaro mortuo: *Lazarus amicus*

Ioã. 11. 11.

Apoc. 14. 13. *noſter dormit.* Et B. Paul⁹: *Nolo vos ignorare de dormiẽtibus.* Et S. Ioannes: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur. A modò iam dicit Spiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis.* CHRYS. ad populũ Antioch. *Quid tandem eſt mors? Somnus cõſueto longior. Itaque ſi mortem times, time & ſominũ: ſi propter moriẽtes angeris, & propter comedẽtes & bibẽtes angere; ſicut enim hoc naturale, ſic & illud.* HIER. ad Theodoram: *Aduersùm mortis duritiam & crudeliſſimam neceſſitatem hoc ſolatio erigimur, quòd breui viſuri ſimus eos, quos dolemus abſentes. Neq; enim mors, ſed dormitio & ſomnus appellatur. Vnde & beatus Apoſtolus vetat de dormiẽtibus contriſtari.* BAS. de Barlaã Martyre: *Sõnus iuſtis eſt mors, imò magis migratio ad vitã meliorẽ. Hinc eſt, quòd martyres exultant dum trucidantur.* Sic Cicero in Catone Maiore: *Mortis nihil eſt tã ſimile, quàm ſomnus.* OVIDIVS: *Stulte, quid eſt ſomnus, gelidq; niſi mortis imago? Longa quieſcendi tẽpora fata dabunt.* 2. comparatur peregrinationi, quâ reditur ad patriam. Vnde Propheta: *Aduena ego ſum apud te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei, at peregrinº optat in patriã redire. Non enim habemus, inquit Apoſtolus, hîc manentẽ ciuitatẽ, ſed futurã inquirimus.* CYP. *Conſiderandũ eſt, fratres dilectiſſimi, & identidẽ cogitãdũ renunciaſſe nos mundo, & tanquàm hoſpites & peregrinos hîc degere. Amplectamur diem, qui aſſignat ſingulos domicilio ſuo: qui nos iſthinc ereptos, & laqueis ſeculãribus exutos paradiſo reſtituit, & regno cœleſti. Quis non peregrè conſtitutus properet in patriam regredi? Quis non ad ſuos nauigare feſtinans, ventum proſperum cupidiùs optaret, vt velociter charos liceret amplecti?* CHRY. ad pop. Ant. *Nihil aliud mors eſt, quàm ſomnus, & migratio, & tranſlatio, & requies, & tranquillus portus, & perturbationis liberatio, & à vitæ curis abſolutio.* Et in Geneſin: *Nihil mors eſt vltrà quàm ſomnus & peregrina-*

Heb. 13. 14.

Cyp. de more.

Chr. hom. 5.

Hier. ep. 29.

Baſ. hom. 18.

Cic. de ſenect.

Ouid. lib. 2. eleg.

Pſa. 38. 13.

Chr. hom. 7.

Id. hom. 45.

tio, & transmigratio à deterioribus ad meliora, adeò vt multi exiliant & festinent, cùm hinc migrandũ. Proinde & Paulus clamat dicẽs: Dissolui cupio, & cũ Christo esse multò magis melius. AMB de bono mortis: *Denique festinabat etiã sanctus Dauid de hoc loco peregrinationis exire, dicẽs: Aduena ego sum apud te in terra, & peregrinus, sicut omnes patres mei. Et ideò tanquàm peregrinus ad illam Sanctorum communem omniũ patriam festinabat, petens pro huius commorationis inquinamento remitti sibi peccata, priusquàm discederet vita. Quid igitur tantoperè vitam istam desideramus, in qua quantò diutiùs quis fuerit, tantò maiore oneratur sarcina peccatorum?* Sic Cicero de senectute: *Cõmorandi nobis natura diuersorium, nõ habitandi dedit. Ex ipsa vita discedendũ est tanquàm ex hospitio, non ex domo.* Et, *Mihi tam iucunda senectus est, vt quò propiùs ad mortẽ accedam', quasi terrã videar videre, aliquandóque in portũ ex longa nauigatione esse venturus.* SENECA: *Si quis in mortem ante primos annos delatus est, non magis cõqueri debet, quàm qui citò nauigauit. Et, In freto viximus, moriamur in portu.*

Phi. I. 23.

Amb. e. 2. Ps. 38. 13.

Cicero in Catone maiore.

Sen. ep. 71. & 26.

VIII. REMED. Considera exempla Sanctorum qui mortem non reformidarunt. Omitto exempla Scripturæ suprà relata. POSSIDIVS in vita sancti AVGVSTINI primò laudat D. Ambrosium, quòd dum vsque ad mortem decumberet rogatus ab astantibus, vt Deum pro longiore vita precaretur, responderit: *Non sic vixi, vt me pudeat inter vos viuere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus*, quæ verba, inquit, *Augustinus vt elimata & librata*, laudabat, ideóque dicta putabat, ne videretur præsidere suis meritis. Deinde Augustinum, cùm ad Coëpiscopum familiarem morti proximum venisset, & is gestu manus se de seculo exiturum indicaret, dixisse: *Posses diutiùs viuere, cùm*

Possid.

sis Ecclesiæ necessarius: illum verò respondisse, ne videretur huius vitæ cupiditate teneri: *Si nunquàm bene: si aliquãdo, quare non modo?* Et *mirabitur*, inquit, *hominẽ non doctum* Augustinus, & *in villa nutritum talia prosulisse*, & laudabat. Postremò addit, Augustinum solitum referre in hanc rem exemplum cuiusdam Episcopi, de quo B. CYP. ita scribit: *Cùm quidam de collegis & consacerdotibus nostris iam infirmitate defessus, & de appropinquante morte sollicitus commeatũ sibi precaretur, astitit deprecanti, & iam penè morienti inuenis honore & maiestate venerabilis, statu excelsus & clarus aspectu, & quem assistentem sibi vix posset humanus aspectus oculis carnalibus intueri, nisi quòd talem videre iam poterat de seculo recessurus. Atq; ille non sine quadã animi & vocis indignatione infremuit, & dixit: Pati timetis, exire non vultis, quid faciã vobis? Increpantis vox est, & monentis, qui de persecutione sollicitis, de accersione securis, nõ consentit ad præsens desiderium, sed cõtulit in futurum. Audiuit frater noster & collega moriturus, quod ceteris diceret. Nam qui moriturus audiuit, ad hoc audiuit, vt diceret: non sibi audiuit ille, sed nobis. Nam quid disceret iam recessurus?* De B. HILARIONE eremita ità scribit S. HIER. *Cùm habitaret adhuc in tuguriolo annos natus decem & octo, latrones ad eum nocte venerunt, vel existimantes habere aliquid quod tollerent, vel in contemptum sui reputantes fieri, si puer solitarius eorum impetus non pertimesceret. Itaque inter mare & paludem à vespere vsque ad solis ortum discurrentes, nunquàm locum eius cubiculi inuenire potuerunt. Porrò clara luce reperto puero, quasi per iocum: quid, inquiunt, faceres, si latrones ad te venirent? Quibus ille respõdit: Nudus latrones nõ timet. Et illi: Certè, aiunt, occidi potes. Possum, inquit, possum: & ideò latrones nõ timeo, quia mori paratus sum. Tunc admirati constantiam eius, & fidẽ*,

Cypr. de mortal. — *Commeatũ, id est, vita prorogationẽ.*

Hier. in eius vita.

confessi sunt noctis errorem, cæcatósque oculos, correctiorem deinceps vitam pollicentes. Non absimile est quod Sulpitius Seuerus de S. Martino Turonensi antistite commemorat. *B. Martinus*, inquit, *inter Alpes dum secutus incidit in latrones. Cúmque vnus securim eleuatã in caput eius librasset, ictum ferientis dextera sustinuit alter. Vinctis tamen post tergum manibus vni seruandus & spoliandus traditur. Qui cùm eum ad remotiora duxisset, percontari ab eo cœpit, quisnã esset. Respõdit, Christianũ se esse. Quærebat etiam ab eo, an timeret. Tum verò constantissimè profitetur, nunquàm se fuisse tam securũ, quia sciret misericordiã Domini maximè in tẽtationibus affuturã: se magis illi cõdolere, qui Christi misericordia, vtpote latrocinia exercẽs, esset indignus. Ingressúsque Euangelicã disputationẽ verbum Dei latroni prædicabat. Quid longiùs moror? latro credidit, prosecutúsq; Martinum viæ reddidit, orans vt pro se Dominũ precaretur, idémq; posteà religiosã agẽs vitã visus est, vt hæc quæ suprà retulimus ab ipso audita dicantur.* Et multò pòst subiungit de eo iam Episcopo: *In pago Æduorum dum templum B. Martinus euerteret furens, gentiliũ rusticorum in eum irruit multitudo. Cúmque vnus audacior ceteris stricto cum gladio peteret, reiecto pallio nudam ceruicem percussori præbuit. Nec cunctatus ferire Gẽtilis; sed cùm dexterã altiùs extulisset, resupinus ruit, consternatúsque diuino metu veniã precabatur.* Eiusdẽ generis est exemplum B. DOMINICI apud Theodorum de Apoldia: *Cùm*, inquiens, *multo tempore apud Tolosanos hæresin expugnasset, scelerati dæmonũ satellites de nece Dominico inferenda consilia captarunt. Itaq; positis certo loco insidijs, aduentum eius præstolabantur. At ille cognita eorũ malitia cãtans & alacer iter confecit, eorúmq; furorẽ vltrò etiam ad cædẽ prouocauit. Quare stupefacti carnifices: An nõ, inquiũt, mortẽ pertimescis?*

Sulp. in eius hist. c. 4.

Sur. 4. Aug.

Quid facies, si nos te ad mortem abripiamus? Quibus ille Rogarem, inquit, *vos, ne mortem mihi celerem afferretis, sed paulatim singula membra ferro præscinderetis, atque ad extremum euulsis luminibus sineretis ita mutilatum corpus in suo sanguine volutari, vel prorsus pro vestro arbitratu vita omni priuaretis.* Eôdem pertinent exempla innumerabiliũ Martyrum, qui atrociſſimam etiam mortem non timuerunt.

Eccli. 14. 12. *Luc. 12. 40.* *Tertull. de anima.* *Chr. ho. 5.*

IX. REMED. ſit crebra meditatio mortis coniuncta cum quotidiano moriendi affectu, iuxta monitum Sapientis: *Memor eſto, quoniam mors non tardat.* Et Chriſti: *Eſtote parati, quia quâ horâ nõ putatis: Filius hominis veniet. Per imaginem mortis*, inquit TERTVLLIANVS, *fideminitiaris, ſpem meditaris, diſcis mori & viuere, diſcis vigilare dum dormis.* CHRYS. ad pop. Antioch. *Chriſtus docebat: Si quis nõ tollit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Hoc autem dicebat, non vt lignum ſuper humeros feramus, ſed vt mortem ſemper ante oculos habeam⁹. Sicut igitur & Paulus, quotidiè morere, & mortẽ deride, præſentémque contemne vitam. Es enim miles ſemper in conflictu conſtitutus: miles verò mortem timẽs nunquàm generosè ſe geret.*

Amb. cor. 2. AMBROSIVS de fide reſurrectionis: *Sit quidam quotidianus vſus in nobis, affectúſque moriendi, vt per illam, quam diximus, ſegregationem à corporeis cupiditatibus anima noſtra ſe diſcat extrahere, & tanquàm in ſublimi locata, quò terrenæ adire libidines, & eã ſibi glutinare non poſſint, ſuſcipiat mortis imaginẽ, nõ pœnã mortis incurrat.* HIER. Epiſt. ad Cypr. preſbyterum exponẽs verſum Pſal. 89. *Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos corde in ſapientia, vbi alij vertũt:* Dies noſtros ſic oſtende, vt veniamus corde ſapienti: *Eſt autem*, inquit, *ſenſus, numerum annorum, dierúmque noſtrorum, quibus in hoc ſeculo nos viuere decreuiſti, oſtende nobis, vt præ-*

Hier. to. 3.

præparemus nos aduentui tuo, & cõtempto errore mortalium ad te pergere festinemus, cupiamúsq; præsentiã tuã, & ad te festinemus corde sapienti. Nihil enim ita decipit humanũ genus, quàm quod dũ ignorant spatia vitæ suæ, longiorẽ sibi seculi huius possessionẽ repromittũt. Vnde & illud egregiè dictũ est, nullum tã senẽ esse, & sic decrepitæ ætatis, vt non se adhuc vno plus anno viuere suspicetur. Ad hunc sensum pertinet & illud quod dicitur: Memẽto mortis tuæ, & non peccabis. Qui enim se recordatur quotidiè esse moriturum, contẽnis præsentia, & ad futura festinat. Hoc est, quod Dauid in alio precatur loco dicẽs: Ne auferas me in dimidio dierũ meorũ, priusquàm abeam, & non subsistam: quod ita exponitur: Ne eo tẽpore facias me mori, quando adhuc putabam me victurũ, vt possim peccata corrigere pœnitentia. Si enim hoc feceris, inuentus in delictis meis esse desistam. ANTIDOTO hoc præmeditandi mortem præclarè vsa est in vita sua B. MARCELLA vidua, de qua idem Hieronymus ad Principiam Virginem: *Annis*, inquit, *plurimis sic suam transegit ætatem, vt antè se vetulam cerneret, quàm adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platonicum, qui Philosophiam, meditationem mortis esse dixit. Vnde & noster Apostolus: Quotidiè morior propter vestrã salutem. Et Dominus iuxta antiqua exẽplaria: Nisi quis tulerit crucem suã quotidiè, & secutus fuerit me, non potest meus esse discipulus. Multóq; ante per Prophetã Spiritus sanctus, Propter te mortificamur tota die: æstimati sum⁹, vt oues occisionis. Et post multas ætates illa sentẽtia: Memento semper diem mortis, & nũquàm peccabis. Disertissimíq; præceptũ Satyrici: Viue memor lethi, fugit hora: hoc quod loquor inde est. Sic ergo, vt dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, vt semper se crederet esse moriturã. Sic induta est vestibus, vt meminisset sepulcri, offerẽs hostiam rationabilem, viuam, placentem Deo.* Denique hoc remedium

Eccli. 7. 40.

Psal. 101. 25.

In epitaph. Marcellæ. ep. 16.

1. Cor. 15. 31.

Psal. 43. 22.

Eccli. 7. 40.

Pers. sat. 5.

apud omnes ferè Ethnicos Philosophos fuit vulgatum, postquàm Socrates apud Platonem in Phædone germanam omnis Philosophiæ rationē posuit in meditatione mortis. Vnde M. TVLLIVS in Catone maiore: *Hoc meditatum ab adolescentia debet esse, mortem vt negligamus, sine qua meditatione tranquillo esse animo quis non potest.* Et in Tusculanis: *Quæ potest esse in vita iucunditas, cùm aies & noctes cogitandum sit iam iam esse moriendum?* SENECA ad Lucilium: *Molestum est,* inquit, *mortem ante oculos habere. Primùm, ista tā iuueni ante oculos debet esse, quàm seni. Non enim citamur ex censu. Deinde nemo tam senex est, vt improbè vnū diē speret.* Et infrà: *In somnum ituri læti bilaréque dicamus.*

Cic. de senect.

Tuscul. 1.

Seneca ep. 12.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi. *Crastinum si adiecerit Deus, læti recipiamus. Ille beatissimus est, & securus sui possessor, qui crastinum sine sollicitudine expectat. Quisquis dixit, vixi, quotidiè ad lucrum surgit.* Et rursum: *Mortem venientem nemo hilaris excipit, nisi qui se ad illam diu composuerit.* Et, *Incertum est, quo te loco mors expectet. Itaque tu illam omni loco expecta. Egregia res est, mortem condiscere. Semper discendū est, quod an sciamus experiri nō possumus. Meditare mortem. Qui hoc dicit, meditari libertatem iubet. Qui mori didicit, seruire dedidicit. Quid ad illum carcer, & custodia, & claustra? liberum ostium habet.*

Ep. 30.

Ep. 26.

X. REMED. Considera, quot bonorum, maximè spiritualium, iacturam facias, si plus æquo, siue sanus, siue æger reformides mortem. Primò enim apertè repugnas non solùm diuinæ voluntati, sed etiam tuæ propriæ, vt bene ostendit B. CYPRIANVS: *Meminisse debemus,* inquit, *voluntatem nos non nostram, sed Dei facere debere, secundùm quod nos Deus quotidiè iussit orare. Quàm præposterum est, quámque peruersum, vt cùm Dei voluntatem fieri postulemus,*

Cyp. de mortal.

Fiat voluntas tua

quando euocat nos, & accersit de hoc mundo Deus, non statim voluntatis eius imperio pareamus. Hoc nitimur & reluctamur, & pernicacium more seruorum ad conspectũ Domini cum tristitia & mœrore perducimur, exeuntes isthinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis: & volumus ab eo præmiis cœlestibus honorari, ad quem venimus inuiti. Quid ergo regamus & petimus vt adueniat regnum cœlorum, si captiuitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus & poscimus vt acceleret dies regni? 2. Id consequeris, vt minùs placeas Deo: *Sic in Genesi*, inquit idem, *Pater, testatur & loquitur Scriptura diuina: Et placuit Enoch Deo, & non est inuentus postmodùm, quia Deus illum transtulit. Hoc fuit placuisse in conspectu Dei, de hac contagione seculi meruisse transferri. Sed & per Salomonem docet Spiritus sanctus, qui Deo placeant maturiùs hinc eximi, & citiùs liberari, ne dum in isto mundo diutiùs immorantur, mundi contactibus polluantur. Raptus est*, inquit, *ne malitia mutaret intellectum eius, placita enim erat Deo anima eius: propter hoc properauit educere eum de media iniquitate. Eius est in mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem seculum blandiens atque decipiens illecebris terrenæ voluptatis inuitat.* 3. quò plus times mortem, hoc minùs ostendis te paratum ad martyriũ, eiusque meritum; cùm tamen quilibet Christianus secundùm professionem suam paratus esse debeat potiùs sanguinem suum profundere, quàm Christum negare, vel aliud peccatum mortale committere. Vnde Christus: *Qui non odit animam suam, non potest meus esse discipulus.* Et, *Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Vt nihil aliud*, inquit idem Cyprianus, *mortalitas ista contulerit, hoc Christianis & Dei seruis plurimùm præstitit, quòd martyrium cœpimus libenter appetere, dum mortem*

Cyp. ib. *Gen. 5. 22.*

Eccli. 44. 16.

Sap. 4. 11.

Luc. 14. 26. 33.

Ibid.

discimus non timere. 4. quia coniicis te in periculum ne à salute excidas, maximè cùm ab vltimo vitæ momẽto pendeat vel salus vel exitiũ sempiternum. Dicit enim Ecclesiastes: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Illud quoq; egregiũ*, ait Cyprianus, *quod ait scriptura: Ante mortem non laudaueris quenquam. Vnusquisq; enim in nouissimis suis cognoscitur, &c. quia vnusquisq; quãdiu viuit, obnoxius est lapsui, nec senectus immunis à crimine. Nam si laudari antè gubernator non potest, quàm in portũ nauem deduxerit, quomodo laudabis hominem, priusquàm in stationẽ mortis successerit. Dux ipse nisi confecto prælio, non sumit lauream, nec miles arma deponit, nec stipendij mercedem adipiscitur, nisi hoste superato.* Et vulgatum est dictum Augustini ad Hesychium: *In quo quemque inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum cõprehendet mũdi nouissimus dies: quoniã qualis in die isto quisq; moritur, talis in die illo iudicabitur.* Consentit & hîc, quod mirum est, SENECA: *Omnis dies*, inquiens, *velut vltimus ordinandus est. De felicitate hominis vltimus dies iudicat.* Quòd si in periculũ salutis te non adducat nimius metus mortis, saltem imminuet patientiæ, spei, deuotionis, charitatis in Deum, ceterarúmque virtutum meritum. 5. quia, mœrore, metúque immoderato mortis potiùs auges morbũ corporalẽ, quã imminuis, imò mortem ipsam accersis, quam animi lætitia & tranquillitate multi depulerunt: *Multos enim*, ait Ecclesiasticus, *occidit tristitia, & nõ est vtilitas in illa.* Et, *A tristitia festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit ceruicem.* Et SENECA: *Inquietam nobis vitam facimus metu mortis, & tanta est hominum dementia, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.*

Eccl. 11. 3.
Cypr. de mort.
Eccl. 11. 30.
Aug. ep. 80.
Sen. ep.
Eccli. 30. 25.
Id. 38. 29.
Sen. ep. 24.

XI. REMED. Considera etiamsi laudandi nõ sint, qui plus æquo reformidant mortẽ, eos tamen laudan-

dos esse, qui immoderatè id faciunt, propter iudicij diuini seueritatem post mortem secuti, suámq; de salute incertitudinem: *Beatus enim homo*, inquit Salomon, *qui semper est pauidus*. Et Ecclesiasticus: *Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die obitus sui benedicetur*. Et Christus: *Timete eum, qui potest & animã & corpus mittere in gehẽnam*. Exemplum habemus pij regis Ezechiæ, qui nõ solùm mori timuit, cùm ex Isaia Propheta mortem sibi decretã didicit, sed etiã multis lacrymis eam est deprecatus. Deinde Christi Domini, qui in horto Gethsemani horrore mortis ita cœpit pauere & tędere, vt exudarit sanguinem. Vnde B. CYP. *Domine, tristem te vsque ad mortem præ nimia anxietate, sanguineo sudore perfusus coram Apostolis es professus. Audiens hæc ego expaui. Quis enim non timeat, si timet ille, quem omnia timẽt; si pauet ille, cui omne genu curuatur; si ille qui mors est mortis, & mors inferni, morte propinquante pertimescit? nónne tu docueras & instruxeras fideles tuos, vt nõ timerent eos, qui corpus occidunt, quia vsque ad animam tyrannica violentia non attingit? Sed metus ille infirmitatis humanæ communẽ exprimebat affectum, & generalitatem omnium in carne viuẽtium hoc dolore vrgeri, & dissolutionẽ corporeæ spiritualísq; naturæ hac molestia nõ posse carere, & hãc pœnã vniuersæ successioni Adã sine exceptione impositam, vt difficultas extremi transitus timeretur. Et hæc quidem molestia in eos, qui Dei iudicio rationem reddituri occurrunt, non immeritò cadit.* Et HIERON. libro II. commentariorum in Isaiam occasione pij regis Ezechiæ deprecantis mortem annotauit, *etiam sanctos viros morte terreri, propter incertum iudicij, & ignorationem sententiæ Dei, quam sedem habituri sint.* Et in vita B. Hilarionis eremitæ hæc habet de eo iam morti proximo verba: *Iamque modicus calor tepebat in corpore, nec præter sensum*

Prou. 28. 14.
Eccli. 1. 13.
Matt. 10. 28.
Isa. 38. 3.
Mar. 14. 33.
Luc. 12. 44.
Cyp. serm. de passione.
Hier. in c. 38. Isa.

quicquam vitæ hominis superesset, & tamen apertis oculis loquebatur: Egredere, quid times? egredere, anima mea, quid dubitas? Septuaginta propè annis seruisti Christo, & mortẽ times? In hæc verba exhalauit spiritum. CHRYS. in commentariis in Genesin profert exemplum Abraham Patriarchæ exponens verba illa: *Dixit autẽ Abraham de Sara vxore sua: Soror mea est: ne fortè occiderent eum viri ciuitatis propter illam: Vide*, inquiẽs, *quomodo à violentis affectionibus anima iusti impugnetur, & timor eum incessat. Vide quomodo propter mortis metum iustus ille tulit. Ceterùm non ideò condemnes iustum ob pusillanimitatem, quòd mortem timuerit, sed potiùs admirare cõditorem vniuersi quitãtæ erga nos est misericordiæ, quòd iustis illis & sanctis tunc terribilem, eandem nunc ita contemptibilem fecerit Christus, vt quam formidabant illi virtute clari, nunc detineant & iuuenes, & teneræ virgines.* Et alibi cùm agit de planctu magno septem dierum quem Ioseph Patriarcha fieri iussit in morte patris sui Iacob: *Verùm tu hæc*, inquit, *audiens dilecte, ne simpliciter prætercurre, sed tempus cogita, quo facta sunt, & ab omni culpa libera Ioseph. Nondũ enim fuerunt portæ inferni confractæ, neque inferni vincula dissoluta, neque mors dicebatur dormitio.* Ex his verbis minimùm habes ex sententia Chrysostomi veteres Patres mortem timuisse. Quòd autem ex nouo Testamento aliqui etiam timuerint mortem, saltem violentam, liquet exemplo Pauli, quem in Homilia de laudibus D. Pauli fatetur mortem timuisse, his verbis: *Sed & mortem*, inquis, *Paulus aliquando pertimuit. Quòd si ego Paulum fuisse hominem denegarem, meritò mihi has naturæ eius fragilitates opponeres: si verò ipse confirmo quia homo fuit, & nulla etiam naturæ conditione nobis præstãtior, fuit tamen melior voluntate, frustra mihi ista proponis. Ipse enim, qui mortem timuit, dice-*

Chry. ho. 45. Gen. 20. 2.

Id. hom. 67. Gen. 50. 1.

Id. hom. 6.

bat: Quamdiu ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus grauati, &c. AVG. libro primo de Ordine in fine, ait, *horrore mortis non terreri, viris etiam doctiſſimis eſſe difficillimum, licèt omnes cõfiteantur ſummã Philoſophiæ arcẽ eſſe, nõ terreri.* Et libro de immortalitate animæ: Nihil, inquit, *difficilius, quàm non metuere mortẽ, & ab illecebris huius mundi, ſicut pericula poſtulãt, temperare. Tanta eſt tamen anima, vt etiam hoc poſſit adiuuãte ſanè iuſtitia ſummi & veri Dei.* Addit deinde poſſe eam in virtute eoúſque proficere, vt etiam *pro ſumme munere mortem deſideret.* In libris quoque de Ciuitate Dei, approbat Philoſophorum ſententiam, dum dicunt *hanc eſſe naturæ primam quodammodò & maximã vocem, vt homo concilietur ſibi, & propterea à mortem naturaliter fugiat.* GREG. libro 24. Moralium: *Sæpè creſcit pauor mortis in electis vicina retributione iuſtitiæ, & vrgente ſolutione carnis, quantò magis diſtrictum iudicium iam iámque quaſi tangitur, tantò vehemẽtiùs formidatur. Et ſi ea quæ ſciunt, nunquàm ſe prætermiſiſſe meminerunt, formidant tamen illa quæ neſciunt: quia videlicet ſemetipſos diiudicare & comprehendere omninò non poſſunt, atq; vrgẽte exitu ſubtiliori terrentur metu. Vnde Redemptor noſter ſolutioni carnis appropinquans, & mẽbrorum ſuorum ſeruans ſpeciem, factus in agonia, cœpit prolixiùs orare.* Et paulò pòſt: *Conſideramus etiã, quia nec hoc quidem ſine aliquo reatu noſtro eſt, quod laudabiliter geſſimus, ſi remota pietate iudicemur. Quis enim noſtrũ vitam præcedentiũ Patrũ valeat, vel ſuperare, vel aſſequi? & tamẽ Dauid dicit: Ne intres in iudiciũ cũ ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens, &c. Quid ergo faciẽt tabulæ, ſi tremunt columnæ?* Et alibi ſic ſcribit: *Cogitandum valdè eſt, quãtùm nobis erit terribilis hora noſtræ reſolutionis, qui pauor mentis, quãta tũc omnium malorum memoria, quæ obliuio trãſ-*

2. Cor 5. 4.
Aug. c. 11.
Id. c. 33.
Aug. lib. 19 c. 4.
Cic. 1. offic. & de Fin. 4 & 5.
Greg. c. 17.
Cap. 18.
Pſal. 142. 2.
Id. ho. 39. in Euang.

actę felicitatis, quæ formido & consideratio indicis. Quid ergo esse nobis de præsentibus ad delectationẽ debet, quãdo cunctis simul transeuntibus nõ valet transire quod imminet? quando & hoc funditùs finitur, quod diligitur; & illud incipitur, vbi dolor nunquàm finitur? Tunc maligni spiritus egrediente anima sua opera requirunt. Tunc mala, quæ suaserunt, replicãt, vt socium ad tormenta trahãt. Sed cur hoc de peruersa solummodò anima dicimus, cùm ad electos quoque egredientes veniant, & suum in illis, si prævaleãt, aliquid requirant? Quòd autem metus mortis quibusdam sanctis viris sit salutaris, docet in quarto dialogorum: *Plerumque*, inquiens, *de culpis minimis, ipse solus pauor egredientes iustorum animas purgat, sicut narrari de quodam sancto viro mecum frequenter audisti. Qui ad mortem veniens vehementer timuit, sed post mortem discipulis in stola candida apparuit, & quàm præclarè sit susceptus indicauit.* Nõnunquàm verò omnipotens DEVS *trepidantium mentes quibusdam priùs reuelationibus roborat, vt in morte minimè pertimescant. Nam quidam mecum in monasterio frater Antonius nomine viuebat, qui multis quotidianis lacrymis ad gaudia patriæ cœlestis anhelabat. Huic per visionem nocturnam dictum est: Paratus esto, quia Dominus iussit migrare te; cúmque ille non habere se sumptus ad migrandum diceret, responsum protinus audiuit dicens: Si de peccatis tuis agitur, dimissa sunt. Quod cùm semel audisset, & magno adhuc metu trepidaret, nocte quoque alia eisdem verbis est admonitus. Tunc post quinque dies febre correptus cunctis fratribus orantib° flentibúsque defunctus est.* Hæc ille. Illustre exemplũ metus mortis habemus in B. ARSENIO Eremita Arcadij quondã Theodosij Imperatoris filij magistro, de quo sic loquitur Simeon Metaphrastes: *Postquàm adfuit tempus translationis, licuit videre illum ipsum Arseniũ,*

Id. c. 46.

Cap. 47.

Ser. 19. Iul.

qui erat paulò antè vel Angelis virtute similis, metu pulsari & opprimi, & ad lacrymas effundendas moueri. Rogantibus ergo discipulis: Et tu, pater, times mortem? Reuerà, inquit, *hic metus, quo nunc me videtis affici, nunquàm omnino à me recessit, ex quo factus sum monachus. Hoc cùm dixisset, & præsentibus Patribus quàm fieri potuit iucundissimè, quæ in exitu dici solẽt verba esset elocutus, sanctorum Angelorum manibus verè beatam tradidit animam, cùm vixisset quidem inter monachos quinquagintaquinque annos, omnes autem centum viginti.*

VIDE verbo, *Amor sui, Immortificatio passionum, Impatientia in aduersis, in morbis, in morte charorum, Pusillanimitas, Timor humanus, Tristitia.*

MVLIERVM COMMORATIO
MAXIME CVM CLERICIS, & monachis.

Remedia contra Mulierum Commorationem.

I. REMED. Considera sacrarum literarum testimonia. Primò enim absterrent nos à societate mulierũ: vt in Prouerbiis Salomonis: *Si intrauerit,* aiunt, *sapientia cor tuum, consilium custodiet te, vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quę mollit sermones suos, & pacti Dei sui oblita est, inclinata est enim ad mortem domus eius, & ad inferos semitæ ipsius.* Et, *Ne attendas fallaciæ mulieris, fauus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autẽ illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps.* Et iterum: *Conserua, fili mi, præcepta patris tui, vt custodiant te à muliere mala, & à blãda lingua extraneæ. Non cõcupiscat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius: pretium enim scorti vix est vnus panis.*

Prou. 2. 10. 16. 18.

Prou. 5. 3.

Pro. 6. 20. 24. 25. 26.

Eccli.92. & seq. Et in Ecclesiastico: *Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur virtutem tuam: & confundaris. Ne respicias mulierem multiuolam, ne forte incidas in laqueos illius. Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere ne sedeas omninò, nec accumbas cum ea super cubitum, ne fortè declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem.* 2. describunt nequitiam mulierum, vt in Ecclesiastico:

Eccli.25. 22. *Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcæcat vultum suum tanquàm vrsus, & quasi saccum ostendit. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris.* Et rursus: *Sicut bouum iugum, quod mouetur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, in palpebris illius agnoscetur. Ab omni irreuerentia oculorum eius caue, & ne mireris, si te neglexerit.* Et iterum: *In medio mulierum noli commorari, de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium.*

Eccli.26. 10.

Eccli. 42. 12.

Prou.6.27 Et in Prouerbiis: *Nunquid potest homo abscondere ignē in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super prunas, vt non comburantur plantæ eius? sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui non erit mundus,*

Prou.7.6. *cùm tetigerit eam.* Quomodo autem mulier adolescentem in laqueos suos inducat, paulò pòst ibidem prolixè declaratur.

II. REMED. Considera SS. Patrum sententias. Ac imprimis D. CYPRIANVS in libro

de singularitate Clericorum asserit diuina reuelatione se cognouisse, ne clerici cum fœminis commorentur: *Quia*, inquit, *nunc de fœminarum commoratione vulgariter inter vos quidam ignominiosè deuoluti sunt, etiam de hac re specialiter verbis Domini correptionem scribere compulsus sum, qui miserũ me pro vestra negligentia cum seueritate conueniens, mandare præcepit, ne clerici cum fœminis commorentur. Et licèt hæc admonitio sola literarum mearum auctoritate sufficeret, tamen ne somniatorem irrideat quisquam, sicut Ioseph fratres irriserunt: Scripturarum addimus firmitatem, vt omnes sciant hoc etiam modo per reuelationem Dominum iubere, quod literis cognoscitur antè iußisse.* His verbis inchoat librum, terminauit autem hisce: *Perditionis meditatio est, frequentatiuum inter mulieres celebrare processum: de quare nobis Salomon moderamen imposuit, dicens: In medio mulierum noli assiduus esse. Sic igitur ambulate, sic agite, vt semper in clericis Ecclesiæ senatus candidus constet. Seueritas in vobis circa fœminas vigeat, autoritas polleat, vigor teneatur, grauitas veneretur. Vt semel omnia colligamus ad clausulam, breuiarium relegimus vobis, quod ad copiosam plenitudinem redigẽs Paulus Apostolus insinuat: De cetero, fratres, quæcunq; sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate, quæ accepistis & didicistis, & audistis, & vidistis in me. Hæc agite, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Amen.* S. BASILIVS in admonitione ad filium spiritualem: *Ab aspectu nefando auerte oculos tuos, & ne delecteris pulchrarum vultibus fœminarum, ne per talem oblectationem vltima exoluas supplicia. Memento cui dedicasti membra tua, & ne commisceas illa meretricibus. Reflecte amorem ab*

C. Baron. to. 2. Annal Eccl. probat esse genuinum Cypr. partum.

Eccli. 42. 12.

Phil. 4. 8.

Basil.

amore mulieris, neque ab amore Domini te amor excludat. Non te simules simpliciter accedere ad virginum domus, nec velis cum eis uti longis & otiosis fabulis: ne per plurimas sermocinationes utrorumque mens polluatur. Si ad fœminarum domus importunè accesserit clericus, vel monachus, ut virgo patiatur huiusmodi introire ad se, statim immutãt pristinam dignitatem, & quod Domino polliciti sunt, sua voluntate amittunt. Nec enim poterunt huiusmodi mansionem in se Domino præparare, sed desolabuntur ut lignum aridum. B. EPHREM in doctrina varia: *Non decet monachum ullam habere cum fœmina societatem: ad eam verò qui virginitatem profitetur prorsus ne accesseris, si quidem ullus in te carnalis sensus viget. Nam monachum inter epulas cum fœminis versari, idem est ac se in ignem proiicere. Qui autem earum fugit consuetudinem, fugit tãquàm dama ex retibus, & velut auis ex laqueo.* Et in sermone aduersùs improbas mulieres: *Christus ipse dicit in Euangelio: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Verè tremenda hæc est admonitio, & multa vigilantia opus habet. Quod enim est mulier? Laqueus comptus, & homines in voluptate illiciens, quæ splendida quidem facie, & excelso collo oculis annuit, & genis arridet, lingua verò dulciter canens voce alios decipit, & sermone pellicit, &c. Quid est mulier? naufragium super terram, fons nequitiæ, thesaurus immũditiæ & malitiæ, mortifera conuersatio atq; cõfabulatio, oculorum pernicies, animarũ exitium, cordis spiculum, iuuenum perditio, sceptrum inferni, & concupiscẽtiæ præceps. Quid est mulier? causa diaboli, requies serpentis, diaboli consolatio, dolor inconsolabilis, caminus succensus, malitia inenarrabilis, diurna confabulatio, hospitiũ lasciuorum, & officina dæmonum, &c.* S. HIER. ad Nepotianum, de vita Clericorum & Sacerdotum;

Ephr. tom. 2.

Matth. 5. 28.

Hier. ep. 2.

Hoſpitiolum tuum, aut rarò, aut nunquàm mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Chriſti, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto mãſites, nec in præterita caſtitate confidas. Nec ſanctior Dauid, nec Samſone fortior, nec Salomone potes eſſe ſapiẽtior. Idem li. 1. Pro. 30. 15. *Memẽto ſemper, quòd paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit.* Et in Iouinianum: *Illud verò quis taceat quod ſub ænigmate ſcribitur: Sanguiſugæ tres filiæ erant dilectione dilectæ: ſed iſtæ non ſaturauerunt eam: & quartæ non ſufficit dicere, ſatis eſt. Infernus, & amor mulieris, & terra, quæ non ſatiatur aqua, & ignis exęſtuans. Non hîc de meretrice, non de adultera dicitur: ſed amor mulieris generaliter accuſatur, qui ſemper inſatiabilis eſt, qui extinctus accenditur, & poſt copiam rurſus inops eſt, animumque virilem effœminat, & excepta paſſione, quam ſuſtinet, aliud non finit cogitare.* B. Ioan. Chrysost. Homilia de muliere mala, ad varia loca Matthæi: *Ego exiſtimo nullam eſſe in hoc mundo beſtiam comparabilem mulieri malæ. Sed nunc mihi de tali ſermo eſt, non de bona & honeſta. Quid enim inter quadrupedia animalia leone ſæuius? ſed nihil ad hãc. Aut in ſerpentibus, quid dracone atrocius? ſed ne hoc quidẽ iuxta mulierem malam & linguoſam conferri poteſt. Nam & leo & draco in malo inferiores ſunt. Teſtificatur huic ſermoni meo ſapiẽtiſſimus Salomon dicẽs: Cohabitare leoni & draconi melius eſt, quàm cum muliere mala & linguoſa.* Et infrà: *Mulier impudẽs nemini parcit, non Leuitam honorat, non Sacerdotem reueretur, non Prophetæ defert. O malum omni malo peius mulier mala, ſiue illa pauper ſit, ſiue diues! duplex malũ eſt, ſi habeat facultates malitiæ ſuæ cooperãtes, intolerabilis vipera, immedicabile venenũ. Scio ego & aſpides blãdimẽtis incãtantiũ mitigari, & leones, & tygres, & pardos domita feritate mãſueſcere. Mulier mala, etſi iniuriã patitur, etſi honorẽ accipiat, ex-*

Chry. hom. 14. Eccli. 25. 23.

Aug. ſer. 250. tollitur &c. B. AVG. in ſermonibus de Tempore. *Contra libidinis impetum apprehende fugam, ſi vis inuenire victoriam. Nec tibi verecundum ſit fugere, ſi caſtitatis palmã deſideras obtinere. Vnde, fratres chariſſimi, ab omnib⁹ Chriſtianis, præcipuè tamẽ clericis, ſiue monachis, indigna & inhoneſta familiaritas fugienda eſt, quia ſine vlla dubitatione, qui familiaritatem non vult vitare ſuſpectam, citò dilabitur in ruinã. Sed fortè negligens quiſque & minùs de animæ ſuæ ſalute ſollicitus reſpondet, & dicit: Ecce ego & familiaritatem habeo mulierum & extranearum, & tamen caſtitatis ornamenta cuſtodio. Infelix eſt & nimiùm periculoſa iſta præſumptio. Multi enim, dum ſe putabant vincere, victi ſunt.* S. GREG. Chryſanto Epi-

Greg lib. 11. ep. 41. ſcopo Spoletano: *Ex quorumdam relatione cognouimus ſacerdotes territorij Nurſini cum mulieribus extraneis commanere. Pro quare valdè nos fraternitas tua contriſtatos agnoſcat: quæ dudum talia, ſi tamen cognouit, minimè paſſa eſt coërceri. Sed quoniam præcipimus Defenſori vt hæc debeat modis omnibus emendare, ſi quiquam ex eis in tali capitulo contumax voluerit apparere, ad fraternitatis tuæ eũ debent euocare iudicium. Ideóque ſanctitati tuæ neceſſariò duximus ſcribendum, vt ſi quos de ſacerdotibus ad tuam diœceſin pertinentibus procaces inuenerit, admonitione ſacerdotali præmiſſa, & ſi res ita exegerit, etiam & canonicam adhibens diſciplinam, de cetero emendare feſtinet.*

Ephr. to. 1. Chr. bo. 14 Dan. 6. 22 3. Reg. 21. 13. Ieh 2. 1. Iud. 16. 27. III. REMED. Conſidera exempla eorum, qui occaſione mulierum turpiter lapſi ſunt, vel perierunt. Quæ commemorat B. EPHREM in ſermone aduersùs improbas mulieres, & iiſdem verbis Chryſoſtomus loco ſuprà citato: *Leones*, inquiunt, *in lacu Danielem veriti ſunt, at Naboth Iezabel occidit. Cete ventre ſuo Ionam ſeruauit: Dalila verò Samſonem ſeptem crinibus capitis eius abraſis tradidit alienigenis.*

Dracones & aſpides ac beſtiæ cornutæ Ioannem in eremo timuerũt, Herodias verò in conuiuio ipſum decollauit. Corui Eliam in monte ſuſtentarunt: ac Iezabel ipſum poſt beneficium pluuiæ acceptum ad necem perſecuta eſt. Et paulò pòſt: *Diabolus per mulierem à principio Adamum in paradiſo peruertit, per mulierem caſtiſſimam Ioſeph in carcere concluſit. Per mulierẽ Dauidem ad Vriam Hethæum dolo occidendum concitauit. Per mulierem ſapientiſſimum Salomonem ad prævaricandum induxit. Per mulierem cũctos oppugnat, cunctos dedecorat, cunctos occidit.* Similiter B. HIER. ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis: *Samſon leone fortior, & ſaxo durior, qui & vnus, & nudus mille perſecutus eſt armatos, in Dalila molleſcit amplexibus. Dauid ſecundùm cor Domini electus, & qui venturum Chriſtum ſancto ſæpè ore cantauerat, poſtquàm deambulans ſuper tectum domus ſuæ Bethſabeæ captus eſt nuditate, adulterio iunxit homicidiũ. Vbi & illud breuiter attende, quòd nullus ſit etiã in domo tutus aſpectus. Salomon, per quem ſe cecinit ipſa ſapientia, qui diſputauit à cedro Libani vſq; ad hyſſopum, quæ exiit per parietem, receſſit à Domino, quia amator mulierum fuit. Et ne quis ſibi de ſanguinis propinquitate confideret, in illicitum Thamar ſororis Amnon frater exarſit incendium.* IDEM ad Cteſiphontem aduersùs Pelagium ſcribens non dubitat affirmare & hæreſes natas occaſione mulierum: *Simon*, inquit, *magus hæreſin condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum repertor choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmiſit mulierem, quæ decipiendos ſibi animos præpararet. Apelles Philomenem ſuarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi ſpiritus prædicator multas Eccleſias per Priſcam & Maximillam, nobiles & opulentas fœminas, primùm auro corrupit, deinde hæreſi polluit. Dimittã vete-*

Marc. 6. 67.
3. Reg. 17. 6.
Gen. 3. 4.
Gen. 39. 20.
2. Reg. 11. 4.
3. Reg. 11. 7.
Hie. ep. 22.
Iud. 16. 15.
2. Reg. 11. 4.
3. Reg. 4. 11.
2. Reg. 13. 14.

ra, ad vicinioratrãſcendam. Arius, vt orbem deciperet ſororem Principis antè decepit. Donatus per Aſricam, vt infelices quoſque fœtentibus polluerет aquis, Luciliæ opibus adiutus eſt. In Hiſpania Agape Elpidium, mulier virum, cæcum cæca duxit in foueam, ſucceſſorémque ſui Priſcillianum habuit, Zoroaſtris magi ſtudioſiſſimum, & ex mago Epiſcopum: cui iuncta Galla, non gente, ſed nomine, germanam huc illúcque currentem alterius & vicinę hæreſeos reliquit hæredem. Nunc quoque myſteriũ iniquitatis operatur. Duplex ſexus vtrumque ſupplantat. QVOD ad noſtrum ſeculum attinet: LVTHERVS omnium hæreticorum parens, votis licèt monaſticis obſtrictus, non dubitauit ſanctimonialem fœminam ſibi matrimonio copulare. Cuius exemplum ſecuti ſunt omnes, quotquot nunc Lutherani Miniſtri, Caluiniani, Suencfeldiani, vel aliter appellantur, ſummi cælibatûs hoſtes.

IV. REMEDIVM. Conſidera periculum,
Eccl.3.27. in quod ſe coniiciunt Clerici vel Monachi, qui contubernio mulierum carere nolunt. *Qui autem amat periculum, in illo peribit*, ait Sapiens. Hoc autem cognoſcere potes primùm ex eo, quod SS. Patres conuenienter cum ſacra Scriptura mulierem comparent cum leone, pardo, dracone, ſcorpione, colubro, vrſo, aliiſque ferocibus animalibus, quibuſcum verſari ſummum eſt periculum. S. Hieronymus in Epiſtola quadam, de vi-
Hier. ep. 47. tando ſuſpecto contubernio, ita ſcribit virgini cum clerico commoranti: *Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habes quotidiè aut perire, aut vincere? Quis vnquàm mortalium iuxta viperã ſecuros ſomnos capit? quæ etſi non percutiat, certè ſollicitat. Securiùs eſt perire non poſſe, quàm iuxta periculum non*
Cypr. *periſſe.* Et B. CYPRIANVS de ſingularitate clericorum:

rum: *Nunquàm ſecurus cum theſauro latro tenetur inclusus, nec intra vnam caueam habitans cum lupo tutus eſt agnus.* 2. liquet ex eo, quòd Saluator noſter apud B. Matthæum clarè denunciet, quiſquis vel viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatum eſſe eam in corde ſuo. Quomodo autem non ſæpè videat, qui cum ea commoratur, aut ſæpè inuiſit? *Sæpenumero*, inquit B. EPHREM in ſermone de iudicio & retributione, *quis veſtrûm laſciuè nemine prohibente mulierem aſpexit, & cogitationem ſceleris admiſit, præteriítque illicò. Similis eſt ille capreæ ſpiculo transfixæ, quæ cùm venatorum manus euaſerit, ſagittam tamen ſecum in iecore geſtans obiit.* Quòd ſi tuus aſpectus non ſit laſciuus, non ideirco periculum euaſiſti. Frequenter enim mulier conſpecta *ictu oculorum*, inquit B. BASILIVS ſcribens in Iſaiam, *ſagittam planè exitialem emittit: cuiuſmodi tandem obtinet rumor de baſiliſci natura, quem dicunt ſolo aſpectu corrumpere ſuos ſpectatores.* 3. periculum liquet ex eo, quòd ne quidem coniugati nec alij ſeculares ſemper ab eo immunes ſint: *Si illi*, inquit CYPR. *qui duo ſunt in carne vna concreti, tentationibus mutuis inuicem punguntur, quid facient hi, qui in vna carne nec nati, nec innecti ſunt?* Et rurſus: *Nunquàm*, ait, *deſideriis carnalibus ſpiritum ceſſat infeſtare corpus humanum, quod Apoſtolus affirmat dicens: Caro concupiſcit aduersùs ſpiritum, ſpiritus autẽ aduersùs carnem: hæc enim inuicem aduerſantur ſibi, vt nõ quæcunq; vultis illa faciatis. Habes nunc carnem tuam, quam ſuperes ſemper. Quid tibi vis alteram velle conducere? Nemo ſuper vnam febrem cupit adhibere peiorem: neque aliquis ſuper onus proprium tollit inſuper alienum, ne oneribus duobus oppreſſus vſque ad inferos demergatur.*

Matt. 5. 28.

Ephr. to. 1.

Baſ. in 5. 32.

Cyp. lib. cit.

Gal. 5. 17.

V. REMED. Conſidera quàm paradoxa ſit ex

cuſatio eorum, qui pericula vel contemnunt, vel quia ſperant ſe ab eis immunes fore, vel quia iam dudum experti ſint, ſe ab omni lapſu immunes fuiſſe. At vt fuerint à lapſu grauiori, an ideò à laſciuis oſculis, à choreis, quas illi vocant honeſtas, an ab omni petulanti contactu, an à cogitationibus impudicis? Certè SS. Patres eam non admittunt: *Lubrica ſpes eſt*, ait B. Cyprianus, *quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. Incerta victoria eſt, inter hoſtilia arma pugnare. Et impoßibilis liberatio eſt, flammis circumdari, nec ardere. Quod Salomon non negat dicens: Quis alligabit in ſinu ſuo ignem, veſtimenta autem ſua non cõburet? aut quis ambulabit ſuper carbones ignis, pedes verò non comburet? &c. Difficilè quis venenũ bibet, & viuet. Verendum eſt dormienti in ripa, ne cadat, cùm dicat Apoſtolus: Qui ſe putat ſtare, videat ne cadat. In hac parte expedit, plus bene timere, quàm malè fidere: Et vtilius eſt infirmũ ſe homo cognoſcat, vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, & infirmus emergat.* Et S. BASILIVS in conſtitutionibus monaſticis: *Quòd ſi quis dicat ex aßiduo ſe cum mulieribus colloquio, cõgreſſúque & conuictu non admodùm lædi, hic ſine dubio, aut maris naturæ particeps non eſt, & portentum eſt quoddã inſolentißimum, & præter omnium opinionem admirabile, & in vtriuſque ſexus, vt ita dicam, confiniis poſitũ: cuiuſmodi eſſe illos ferunt, qui nati Eunuchi ſunt: ſi quidem hoc illis etiam velimus tribuere, quòd nullo modo fœminarum libidine moueãtur.* Et S. BERN. in Cantica: *Cum fœmina ſemper eſſe, & non cognoſcere fœminã, nónne plus eſt, quàm mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes, & quod maius eſt vis credam tibi? Quotidiè latus tuum ad latus iuuenculę eſt in menſa, lectus tuus ad lectum eius in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipſius in opere, & cõtinens vis putari?*

Cyp. l. cit.

Prou. 6. 27.

1. Cor. 10. 12.

Baſil. c. 4.

Bern. ſer. 64.

Esto vt sis, sed ego suspicione non careo. DICENT fortè, humana quidem virtute id fieri non posse : nemo enim potest esse continens nisi Deus dederit, posse tamen diuina & virtute, & gratia, quam quotidiè in precibus implorent. Sed audiant quid respondeat B. CYPRIANVS: *Custos nobis datus est spiritus, sed vt contraria declinantibus assistendo subueniat, non vt contraria eligentibus foueat, nec vt voluntarios & pronos in aduersa cõforiet, sed vt ab aduersis nitentes separari confirmet. Nam quicunque pernicioſis conatibus audet exercere virtutem, iuuamẽ nõ habet Spiritus sancti, qui neminem vult vltroneum virum fortẽ ad fraudulentas victorias coarctari, nec protegit eũ; quinimò, sed deserit, quem periculis irruentẽ per illicitos euẽtus exquirere triumphos agnouerit, sicut ipse iam tunc per Salomonem locutus est dicens: Amans periculum in ipso peribit. Ordine suo igitur, non nostro arbitrio virtus sancti Spiritus ministratur, & secundùm institutum eius prælia prosperantur. Væ, qui per præsumptionem aliquid faciunt, & non per Deum.*

Sap. 8. 21.

Cyp. l. cit.

Eccli. 3. 27.

VI. REMEDIVM. Consydera, esto absit omne periculum, tamen non abesse scandalum. Vnde B. BASIL. *Verùm quod ratio non dat,* inquit, *hoc demus nos in disputatione, posse videlicet aliquẽ existere, qui nullis libidinum aculeis pungatur. Verùm etsi hoc ipse non sentit, quis quæso hoc ita esse, ceteris item facilè poterit persuadere? Porrò quòd quis nulla proposita vtilitatis spe multitudinem scandalizet, hoc ei arbitror non vacare periculo.* Et B. CYPRIANVS: *Si alicui tanta fiducia est de immobilitate propriæ firmitatis, saltẽ sollicitus reformidet, ne ipse sit scandalum visibus alienis, sed terreatur voce Domini comminantis: Væ,* inquit, *huic mundo à scandalis: verumtamen, væ homini illi, per quem scandalum venit. Si has Domini cõminationes religioso cordẽ*

Bas. l. cit.

Cyp. l. cit.

Matt. 18. 7.

metuimus & reuereamur, plus de alijs, quàm de nobis ex-timeſcamus periculum noſtrum, qui mutuis, teſtante Apo-
Phil. 2. 4. *ſtolo Paulo, vtilitatibus obligamur: Non quæ ſua ſunt,*
1. Cor. 10. inquit, *ſinguli cogitãtes, ſed quæ aliorũ. Et iterum: Ne*
31. *quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.* Et B. HIERON.
Hier. ep. *Quòd ſi dixeris: Et mihi ſufficit conſcientia mea: habeo*
47. *Deum iudicem, qui meæ vitæ eſt teſtis: non curo, quid*
Rom. 12. *loquantur homines. Audi Apoſtolum ſcribentem: Proui-*
17. *dentes bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram om-nibus hominibus.* Et S. BERN. *Eſto vt ſis,* continens, *ſed*
Bern. l. *ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es: tolle ſcandali*
cit. *cauſam, quo te præbes verum, vt iactitas, Euãgelij æmu-latorem. Qui ſcandalizauerit vnum de Eccleſia, nónne Euangelium condemnat illum?* Et infrà: *Cohabitationem, ſi neſcis, virorum & fœminarum in iis qui vouere conti-nentiam vetat. Si non vis ſcandalizare Eccleſiam, eiice fœminam. Alioquin ex hoc vno cetera, quæ non adeò ma-niſeſta ſunt, proculdubiò credibilia fiunt. Sed quo mihi,* inquit, *Euangelij loco monſtras prohibitum iſtud? Euãge-liũ appellaſti, ad Euangelium ibis. Si obedias Euangelio, non facies ſcandalum. Prohibet enim planè Euangelium ſcandalum fieri, &c. Nam hoc mandatũ habet ex Euãge-*
Matth. 5. *lio, non parcere nec proprio oculo ſcandalizanti ſe, nõ ma-*
29. *nui, non pedi, ſed eruere illum, abſcindere iſta, & proiicere*
Matth. 18. *abſe: Si,* inquit, *Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut*
17. *Ethnicus & publicanus.*

VII. REMED. Conſidera peſſimos effectus commorationis muliebris cum hominibus ſacris, & contrà, optimos ſingularitatis. Eos graphicè
Cypr. l. cit. deſcribit vnus B. CYPR. his verbis: *Reſpicite quanta mala conuerſatio pluralitatis huius acquirat, quæ nonniſi corruptionem ſeminat, pullulat vitia, cupiditatem conci-pit, ignominiam parit, rabiem concitat, porrigit furiam, laſciuiam paſcit, petulantiã nutrit, caſus exaltat, ruinas*

ædificat, ripas eripit, præcipitia instruit, periculis nauigat, naufragiis ꝟelificat, perditione gaudet, interitum fouet, confusionẽ mercatur, thesaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, accusationes inflammat, & cateruatim semel in faciem glomerãs numerosas indagines captionũ, per infinita decorum multiplices mortes inuehit in perniciẽ perditorum. TOT itaque & tantas strages calamitatis & pessimæ conuersationis, nemo prosternit, nemo calcat, nemo funestat, nisi singularis castitas sola, quæ munimen inuictum est sanctimoniæ, & expugnatio fortis infamiæ, fortitudinis firmitas, & lasciuiæ petulantis infirmitas, probitatis præsidium, & improbitatis excidium, animę ꝟictoria, & corporis præda, ꝟbertas gloriarum, & sterilitas criminum, pronuba sanctitatis, & repudium turpitudinis, syncеritatis indicium, & abolitio scandalorum, &c.

VIII. REMED. Considera dignitatem status Ecclesiastici: & monastici, quámque dedeceat in eorum domiciliis exercitia muliebria videri. Hoc antidotum non omisit idem Cyprianus: *Contenti estote*, inquit ad Clericos, *singularitatem laboriosam propudore seruando potiùs sustinere, quàm sine labore ad dedecus peruenire. Contemplamini, quid sit populo sancto præesse, & considerate quale sit diuinis sacramentis insistere. Altaribus placere debent, qui de altaribus ꝟiuunt, & talis conuenit curæ syncеritatis sacratis, qualia sunt sacra ipsa, quibus exhibent officia seruitutis: ne circa Dominũ offendant ipsi, quod tractant, aut circa populum incipiant impedire, quod prædicant. Propter quod Paulus Apostolus sic testificatur: Et omnia*, inquit, *sustinemus, ne quod impedimentum demus Euãgelio Christi. Et iterũ: Nemini dãtes ꝟllã offensionẽ, ꝟt nõ ꝟituperetur ministerium nostrum. Hac igitur institutione ꝟobis quamplurimùm laborandum est de ijs, quibus ad manifestandam* Cypr. l. cit. 1. Cor. 9. 12. 2. Cor. 6. 3.

grauitatem ſingularitas magis, quàm pluralitas teſtis uera eſt. Et multò antè: *Quando libera non eſt ſimplex reuerentia, quid illic geritur, ubi libertatis ſumit mulier in contubernalitate conſtantiam, quando in domeſticis negotijs, nunc lacertos ac femora lanificis operibus nudat, nunc æſtuans detegit membra, nunc fatigata iactatur, aut in riſum aliquando diſſoluitur? nunc blanditias exhibet, &, quod eſt uenenoſius, ſuper cuncta pſallere delectatur, aut canere? cuius cantu tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibilantem. Contra quam Salomon ſic nos cautos efficit di-*
Eccli. 9.4. *cens: Cum ſaltatrice noli aſſiduus eſſe, nec audias illã, ne fortè diſpereas in efficacia illius. Taceo reliqua, quæ magis pudenda ſunt, quàm dicenda.* Et CHRYS. in ſermone
Chryſ. contra clericos qui ſorores adoptiuas ſecum habent: *Quale eſt ſi in domũm uiri ſolitarij itur, uidere calceos muliebres ſuſpenſos, & cingula, & mithras, calathiſcos, & circulos, & pectines, & fuſa, & alia, quæ particulatim omnia numerare non datur. Sin autem ulteriùs de his quæſieris, plurimus eſt riſus. Primum quidẽ in puellarum tam turba ſolus paciſcitur, quaſi choraules in orcheſtra, qui in choro mulierum ſaltantium concinit, quo quid turpius & inhoneſtius? Deinde diſrũpitur tota die familiaribus ſuccenſens ob res quæ ad mulieres ſpectãt, &c.* multa.

C. Nic. can. 3. C. Carth. 3. c. 17. IX. REMED. Conſidera, etiamſi canones Eccleſiaſtici, ex Concilio Nicæno, Carthaginenſi, & aliis, clericis indulgeant cum quibuſdam mulieribus commorationem, vt cum matre, auia, amita, matertera, ſororibus, filiabus fratrum aut ſororum, eorúmque ſimilibus (*in quibus naturale fœdus*, vt loquitur INNOCENTIVS III. *nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari*) tutius tamen & conſultius eſſe ab omni fœmineo contubernio, quoad fieri poſſit, abſtinere, exemplo D. AVGVSTINI, de quo
C. à nobis de cohab. cler. Poſſid. in vita c. 26. POSSIDIVS ita ſcribit: *Fœminarum intra domum*

eius nulla vnquàm conuersata est, nulla mansit, nec quidem germana soror, quæ vidua Deo seruiens multo tempore vsque in diem obitus sui præposita ancillarum Dei vixit. Sed neque patrui sui filiæ, & fratris sui filiæ, quæ pariter Deo seruiebant: quas personas sanctorum Episcoporum Concilia in exceptis posuerunt. Dicebat verò, quia etsi de sorore, & neptibus secum cõmorantibus nulla nasci possit mala suspicio, tamen quoniam illæ personæ sine alijs necessarijs secúmq; manẽtibus fœminis esse non possent, & quòd ad eas etiam aliæ à foris intrarent, ab ijs posse offendiculum aut scãdalum infirmioribus nasci, & illas, qui cum Episcopo, vel quolibet clerico fortè manerent, ex illis omnibus fœminarum personis vnà cõmorantibus, aut aduentantibus, tentationibus humanis posse perire, aut certè malis hominum suspicionibus pessimè diffamari. Ob hoc ergo dicebat nunquàm debere fœminas cum seruis etiam castissimis in vna manere domo. IDEM consuluit multis B. GREG. in Epistola ad Romanum defensorem & alios: *Si qui*, inquiens, *Episcoporum, quos commissi tibi patrimonij finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omninò compescas, & de cetero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis, quas sacrorum canonum censura permittit, id est, matrem, amitam, germanam, & alias huiusmodi, de quibus prauæ non possit esse suspicio. Melius tamen faciunt, si etiam à talium se cohabitatione contineant. Nam legitur quòd beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet esse instructio. Nam incautæ præsumptionis est, quod fortis pauet, minùs validum non timere, sapienter enim illicita superat, qui didicerit etiam vti nõ concessis.* Sic B. HIERONYMVS Rustico monacho suadet, ne vel matri cohabitet. *Greg lib. 7. ep. 39.* *Hier. ep. 4.*

X. REMED. Considera, quid SS. Patres faciẽ-

dum consuluerint, cùm necessitas incidit adeundi fœminas, siue Clerico siue Monacho. B. CYPRIANVS ita loquitur: *Sunt equidem necessitates aliæ, quæ nos quoque priuatim fœminas videre compellant, sed etiam ipsi diuini operis vel præceptiimperãt efficaciam, vt visitemus, vt solatia præbeamus, vt hortamenta vitalia salubriter intimemus: nec tamen & in his officiis minor cura agenda est pro moribus nostris, vt clarescant in nostra operatione indicia puritatis. Seueritas non desit, qua sub Clerico fœminã possit astringere, vt ipsam consolationem nostram suscipiat cum tremore, & ita sentiat visitationis affectum, vt clericum veneretur. Ac ne tardius sit euagari per singula, totum quicquid agimus honestũ esse potest, si semper in nobis signa honestatis eluceãt, sicut Paulus Apostolus vniuersa cõplexus est dicens: Omnia vestra honestè fiant.* Et sub finẽ: *Si quis autẽ modò profectione cogente, apud fratres, vel apud extraneos hospitatur, vbi mulieres intersũt, omninò se artet, ne passibilitate aliqua vitietur. Semotus ac secretus Deo vacet & sibi, ne intus capiatur à diabolo, & qui foris capi nõ potuit, apud suos cadat. Qui hostes effugit, ad tempus pro salutaribus causis procedat ad faciem, & iterum discedere de cõspectu festinet. Vbiq; gustanda est cum mulieribus, nõ continuanda præsentia, sed quasi trãseunter fœminis exhibenda est accessio quodammodò fugitiua.*

Cypr. l. cit.

1. Cor. 14. 40.

Bas. c. 4.

S. BASILIVS in constitutionibus Monasticis. *Danda est opera, vt, si fieri possit, mulierum colloquia congressusque funditùs fugiamus. Sin id non possit, in eo enitendum est certè, vt quàm rarissima illa, & quàm breuissima fiant: neque id ex odio sexus, apage, neque vt qui cognationem illarum abnegemus; quin potiùs earum etiam patrocinium suscipiamus, &c. congressum tamen defugiamus, ne ex ipsarum aspectu in memoriam eius, cui semel nuncium remisimus, libidinis, redire cogamur.*

Boeken van Cornelis. Boeken van Cornelis. Boeken van Cornelis.

S. BERNARDI æqualis, suo tempore accidisse refert in libris miraculorum. APVD *Castrum Liziniacum*, inquit, *quod in Pictauensi pago situm est, nuper quidam presbyter erat, qui sacerdotalis ordinis supercœlestem dignitatem miserrimæ vitæ conuersatione deturpans, non ad animarum, quibus præerat, curam, sed ad carnis suæ voluptatem explendam sacro ministerio vtebatur. Qui iuxta Prophetam lac gregis sui comedens, & eius se lanis operiens, absque vlla spe æternorũ, mercedibus mercenarij auidissimè pascebatur. Mundissimam atque omnia mundantem* CHRISTI *carnem & sanguinem in altaris sacramento frequenter officio, non deuotione sumebat, nec ab immundis tamen carnis operibus sese cohibebat. Cúmque vt sus immunda multo tempore in cœno luxuriæ versaretur, & sui ipsius fœtoribus delectaretur, territus conscientiæ malo (sicut aliquando & mali ad horam compunguntur) familiaritatem quorundam bonorum virorum expetiit, & Abbati Bonæuallis ac fratribus eiusdem monasterij se in amicitiam specie tenus copulauit. Qui longo tempore eum de vitæ emendatione commonentes, & vt seculo renunciaret assiduè exhortantes, nihil ab eo impetrare præter inanem spem aliquando potuerunt. Nam libenter, quæ dicebant, audire se fingens, & semper eos de conuersione suspendens, de societate sanctorum illorum gloriabatur, nec admonitione, vel exemplis eorum à malis retrahebatur. In his atque aliis perditæ atque perdendæ vitæ suæ actibus perdurans, & obstinatione impia iram sibi in die iræ thesaurizans, in morbum incidit, quo post aliquot dies ingrauescente ad extrema peruenit. Adierat eum visitationis gratia Prior iam dicti monasterij, atque cum eo aliquantum diei spatiũ, ipso quoq; rogãte, permanserat. Et ecce nocte superueniente, cùm cunctis discedentibus solus lecto eius assideret, clamare terribiliter æger ille*

Ezech. 34. 3.

ad Priorem cœpit: Succurre, ait, succurre, ecce duo super omnem feritatem expauescendi Leones in me impetum faciunt, hiante ore ac rictu feroci per frusta discerpturi me totum consumere volunt. Deprecare citò Dominũ, vt ab his eripiar, antequàm morsibus eorum consumar. Dicebat hæc & tremebat, ac velut deuoraturos fugiens timore defecto corpori vires addẽte, retrò cedebat. Prior verò vocis illius ac gestus terrore turbatus, non sine multo & ipse timore erat: ad preces tamen ipsa necessitate impellẽte conuersus pro misero illo, vt poterat, Dominum exorabat. Quo orante, mutata voce æger: Bene, inquit, *bene: recesserunt crudeles bestiæ, & per orationes tuas iam vltrà nusquàm apparẽt. Et quia vsque ad vltimum spiritũ semper compos sui extitit (nec, vt quidam morientiũ solẽt, vel in modico sensu imminutus fuit) cõuersus ad Priorem, loquĩ cum eo de quibuslibet veluti sanissimus cœpit. Cũmq; tam de his, quàm de alijs multa inter se verba conferrent, horæ ferè vnius spatio elapso, rursus inclamare lõgè terribiliùs, quàm primò, exorsus est: En,* inquit, *en ignis de cælo, vt torrens inundans descendit, & super hunc meum lectum veniens iam iam me in fauillam vsque comburet. Festina, adiuua, ora: si fortè & ab hac morte eripi valeam. Et hæc dicens, manibus & brachijs opertoria subleuabat, eáq; velut aliquid iuuare posset, inuisibilibus ignibus turbatus opponebat, sed nequidquàm: non enim corporalia tegmina à spiritualibus incendijs tegere poterant, quẽ cælesti vindicta impia opera exponebant. Prior adaucto timore denuò ad orationẽ cõuertitur, & quãtùm in tali casu possibile erat: Domini misericordiã deprecatur. Illo,* vt suprà, *orationi instante post paululum patiens gratulationis vocibus preces eius interrupit dicens: Quiesce, iam ab igne tutus sum: nam dum super me, vt dixi, cum impetu descẽderet, interpositus est linteus, vsque ad quem ignis peruenit, sed eũ trãsire nõ potuit. Iam & ab isto periculo ere-*

ptus, oro ne à me discedas, quousq; quis istorum finis futurus sit agnoscas. Tum Prior, qui tam timore quàm hospitandi necessitate recedere volebat, substitit, & ab oratione surgẽs rursum ei assedit. Cúmq; eũ tantis terroribus anxium consolaretur, & vterq; ad inuicẽ, vt priùs, colloqueretur, subitò ægrotus, ad inuisibilia raptus obmutuit. Prior raptum eum ab humanis intelligẽs, rei exitum præstolabatur, cùm ecce post multũ noctis spacium homo ad se rediit, & miserabiliter ingemiscens ait, Ha! ha! ad iudiciũ æternũ raptus sum; & heu miser, æterna morte damnatus sum. Traditus sum horrendis torturibus, igne inextinguibili cum diabolo & Angelis eius perpetuò cruciandus. Ecce, ecce ignita sartago plena bullienti adipe, quam coram me tormentorum ministri detulerũt, eámq; ad me frigendum vndique succenderunt. Et cùm Prior orationi, sicut iam bis fecerat, tertiò quoq; incubuisset, ille ait: Cessa, cessa pro me orare, nec pro illo vltrà fatigeris, pro quo nullatenus exaudieris. Priore verò dicẽte: Frater, redi ad cor; & misericordiam, dum adhuc viuis, à Deo require: ille adiecit: Putas, ait, me vt insanũ loqui? Non insanio, sed sana mente, quæ dixi, confirmo. Et cucullam Prioris manu tenens eum interrogauit: Nónne hoc, quod manu teneo, cuculla tua est? Quo respõdẽte, est: adiunxit: Sicut hæc vestis cuculla est, & sicut hoc, quod mihi substratum est, palea est: sic & hoc, quod coram cerno, ignita sartago est. Et dum hæc loqueretur, gutta inuisibilis ignis de illa, quã dicebat, sartagine exiens, in manũ eius, Priore vidente, cecidit. Et, mirabile dictu, cutẽ & carnẽ vsq; ad intima ossa consumpsit. Tum ille acri cum gemitu: Eu, inquit, indubia rei probatio. Nam sicut ista, quã vides, de sartagine prolapsa gutta carnis partem consumpsit: sic confestim totum me ignea vorago cõsumet. Priore adista stupente iterũ dixit: Ecce sartaginẽ istã ministri infernales propiùs afferũt, vt me in illã coniiciant, iam námq; manus adaptãt. Et post

Ita ut ex ipsis Ecclesiæ Patribus, & Doctoribus, ac Scriptoribus, qui ante Concilium Nicænum floruerunt, ostendi possit, quæ sit Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ Fides, & Doctrina.

ADDITIO IVA CIRCA C. 80.

De Fonte, unde Sanctus Augustinus hausit.

Hæc Augustinus, qui ex Ambrosio, & Hieronymo, ac Cyprianis, & Athanasiis, ac Basiliis, & Gregoriis, ac Chrysostomis, & Cyrillis, & Epiphaniis, & Ephrem, & Leone, & Gelasio, & Innocentio, & Prospero, & Fulgentio, & Isidoro, & Beda, & Damasceno, & Bernardo, & Thoma, & Bonaventura, & Scoto, & Gersone, & Cusano, & Capreolo, & Cano, & Bellarmino, & Suario, & Vasquez, & Molina, & Lessio, & Ripalda, & Arriaga, & Valentia, & Gregorio de Valentia, & Tanner, & Pallavicino, & Petavio, & Thomassino, & Natali Alexandro, & Tournely, & Billuart, & Collet, & Gotti, & Concina, & Mamachio, & Benedicto XIV. & Ballerini, & Patuzzi, & Antonio Augustino, & Zallwein, & Reiffenstuel, & Schmalzgrueber, & Wagnereck, & Pichler, & Wiest, & Stapf, & Tepe, & Kenrick, & Perrone, & Passaglia, & Schrader, & Franzelin, & Scheeben, & Hurter, & Cardinali Wiseman, & Cardinali Newman, & Cardinali Manning, & Cardinali Gibbons, & Cardinali Pecci, & Cardinali Bilio, & Cardinali Mazzella, & Cardinali Satolli, & Cardinali Vannutelli, & Cardinali Parocchi, & Cardinali Ferrata, & Cardinali Vaughan, & Cardinali Moran, & Cardinali Logue, & Cardinali Gotti, & Cardinali Merry del Val, & Cardinali Gasparri, & Cardinali Billot, & Cardinali Lepicier, & Cardinali Van Rossum, & Cardinali Segna, & Cardinali Ehrle

Iob.36. 18. *accipietis pretium ab eo, qui reus eſt sãguinis.* Et in Iob:
Pro 17.23. *Ne multitudo donorum inclinet te.* Et in Prouerbiis:
Pro.22.9. *Munera de ſinu impius accipit, vt peruertat ſemitas iudicij.* Et iterum: *Victoriam & honorem acquiret, qui dat*
Prou. 28. 21. *munera: animam autem aufert accipientium.* Et, *Qui cognoſcit in iuditio faciem, non bene facit: iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.* Et in Eccleſiaſtico:
Eccl.4.36. *Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* Et, Xenia *& dona excæcant oculos iudicũ,*
Eccl. 20. 31. *& quaſi murus in ore auertit correptiones eorum.* 2. execratur munerum acceptores, & pœnam eis comminatur, vt in Deuteronomio: *Maledictus*, ait, *qui*
Deut. 27. 25. *accipit munera, vt percutiat animam ſanguinis innocẽtis, & dicet omnis populus, Amen.* Et in Iob: *Ignis deuo-*
Iob.15.34. *rabit tabernacula eorũ, qui munera libenter accipiunt:* Et
Iſa. 5. 23. in Iſaia: *Væ, qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iu-*
Vers. 11. *ſtitiam iuſti aufertis ab eo.* Et in Epiſtola B. Iudæ: *Vęilis* (hæreticis) *quia errore Balaam mercede effuſi ſunt*, id
Nu.22.23. eſt, in omne facinus prolapſi inſtar Balaam, qui mercede conductus fuit, vt malediceret populo Iſraël. Contrà promittit Spiritus ſanctus vitam æternam iis,
Pro.15.27. Iſa. 33. 15. qui nolunt accipere munera, vt per Salomonem dicẽtem: *Qui odit munera, viuet.* Et per Iſaiam: *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius.*

II. REMED. Conſidera SS. Patrum eloBaſ.in c.1 quia. Sanctus BASILIVS in Iſaiam: *Quánam alia cauſa coarguuntur Principes, hoc loco, diligentes munera, non item accipientes munera? (multis enim in hac vita pro exhibito officio decenter conferuntur munera) niſi quia notantur ij, qui immodica cupiditate accipiendi ea intabeſcunt, & totam ſuam dilectionem effundunt in hæc euanida & terreſtria, cùm potiùs eam deberent effundere in Deum toto corde diligendum. Sanè ob id immodica*

illa acquirendi cupiditas efficitur idololatria. Iussi autem sumus non diligere munera, sic, vt horum causa non sinamus aliqua fieri ab adeuntibus nos ex ijs, quæ lege interdicta sunt. In vniuersum enim huiusmodi munera Scriptura non permittit nobis diligere, nec circa ea indulgere affectibus. Sanctus HIERONYMVS in eandem, ad verba: Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *In Catalogo vitiorum numerantur etiam hi, qui diligunt munera. Non dixit, qui accipiunt: hoc enim sæpè necessitate fit: sed qui non putant amicos, nisi à quibus dona perceperint: nec os considerant amicorum, sed manus: & eos sanctos iudicant, quorum exhauriunt marsupium, de quibus & Ecclesiastes loquitur: Qui diligit pecuniam, non implebitur pecunia. Istiusmodi sequuntur retributiones, vt laudẽt eos, à quibus aliquid acceperint, vel certè nulli quippiam tribuant, nisi à quo se recepturos putauerint.* Sanctus AVGVSTINVS in Psalmum vigesimum quintum: *Munera, non solùm pecunia est, non solùm aurum & argentum, non solùm xenia sunt, &c. Sed quid est accipere munera? Propter munera laudare hominem, adulari homini, palpare blandiendo, iudicare contra veritatem propter munera. Propter quæ munera? Non solùm propter aurum & argentum, & huiusmodi aliquid, sed etiã propter laudem qui iudicat malè, munus accipit, & munus, quo nihil inanius. Patuit enim illi manus ad accipiendũ iudicium linguæ alienæ, & perdidit iudicium cõscientiæ suæ. Ergo in quorum manibus iniquitates sũt, dextera eorum repleta est muneribus.* B. GREG. lib. 9. Moralium: *Recte de iusto per Prophetam dicitur: Beatus, qui excutit manus suas ab omni munere. Quia enim non solùm fraus in acceptione pecuniæ est, munus proculdubiò vnum non est. Tres verò sũt acceptiones munerum, ad quas ex fraude festinatur. Munus námque à corde est, captata gratia à*

Hie. in c. 1. Isa.

Eccl. 5. 9.

August. enarr. 2.

Greg. c. 26. Isa. 33. 15.

cogitatione. Munus ab ore, eſt gloria per fauorem. Munus ex manu eſt, præmium per dationem. Sed iuſtus quiſque ab omni munere manum excutit: quia in eo, quod rectè agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem, nec à manu recipere donationem quærit. PETRVS BLESENSIS ad Sacellanum regis Siciliæ: *Peremptorium eſt in Principe vel auram adorare munerum, vel fauorem quærere perſonarum, teſte ſiquidem Prophetâ, in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus. Tranſibunt verò iniquitates in pœnam, & munera in dolorem: quia, teſtimonio Iob, ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.*

P. Bleſen. ep. 10.

Pſ. 25. 10.

Iob. 15. 34.

III. REMED. Conſidera exempla Sanctorum, qui munera accipere renuerunt. Primus eſt Propheta Samuel, qui iam ſenex vniuerſum Iſraël, vt eſt in primo Regum, ſic allocutus eſt: *Loquimini de me coram Domino, & coram* CHRISTO *eius, vtrùm bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & contemnam illud hodiè, reſtituámque vobis. Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quippiam. Dixítque ad eos: Teſtis eſt Dominus aduersùm vos, & teſtis* CHRISTVS *eius in die hac, quia non inuenietis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Teſtis.* Cur autem Samuel ſpeciatim ſe purget de hoc vitio accipiendi munera, illa cauſa videtur, quia Prælatorum improborum ferè propnum hoc crimen eſt, quòd laborent auaritia, & diligant munera. Quod non obſcurè indicauit ISAIAS, cùm arguens ciuitatem Hieroſolymorum, poſtquàm dixit: *Principes tui infideles, ſocij furum*, mox ſubiicit: *Omnes diligunt munera.* Hanc cauſam reddit B. GREGORIVS, dum

1 Reg. 12. 3.

Iſa. 1. 23.

expo-

exponens verba Samuëlis ait: *Cùm reprobi paſtores præſunt, principale eis propoſitum eſt in rapina ſubditorum. Quia enim æternorum bonorum abundantiam aſpicere neſciunt: quò præſentia ardentiùs concupiſcunt, eò auidiùs oblata recipiunt, non oblata violenter tollunt, innocentibus inſidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, iuráque peruertunt.* SECVNDVS eſt Propheta Eliſæus, cui, cùm Naaman princeps militiæ regis Syriæ, vt eſt in quarto Regum, ob mundationem à lepra eius ſtudio impetratam, grati animi ergò magna munera offerret, reſpondit: *Viuit Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam: cúmque vim faceret, penitus non acquieuit.* Et paulò pòſt ſubditur: *Dixitque Giezi puer viri Dei:* Naaman iam digreſſo: *Dominus meus miſit me, dicens: Modò venerunt ad me duo adoleſcentes ex filijs Prophetarum, da eis talentum argenti & veſtes mutatorias duplices. Dixítque Naaman: Melius eſt, vt accipias duo talenta. Et coëgit eum.* Et regreſſo *dixit Eliſæus: Vnde venes, Giezi?* Qui reſpondit: *Non iuit ſeruus tuus quóquam. At ille ait: Nónne cor meũ in præſenti erat, quando accepiſti argentum & veſtes, vt emas oliueta, & vineas, &c. Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo, vſque in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.* Quam hiſtoriam tractãs B. AMB. in Lucam: *Diſce,* inquit, *congruæ præceptæ virtutis: probauit fidem, qui præmia recuſauit. Diſce vtroque dictorũ factorúmque myſterio quid ſequaris. Habes Domini præceptum, vatis exemplum, gratis accipere, gratis dare, nec vendere miniſterium, ſed offerre. Non enim pretio taxatur Dei gratia, nec in Sacramentis lucrum quæritur, ſed obſequium ſacerdotis. Non tamẽ ſatis eſt, ſi lucrum ipſe nõ quæras: familiæ quoque cohibẽdæ manus ſunt, &c. Si quis autem domus ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiã habebit? Inſtrue ergo familiã tuã, hortare, cuſtodi:*

Greg. l. 5. c. 2. in 1. Reg.

4. Reg. 5. 16.

v. 20.

Amb. lib. 4. c. 4.

Matth. 10. 8.

& ſi te fefellerit ſeruulus (humanam enim non excipio facultatem) prophetico deprehenſus repudietur exẽplo. Citò ſurpem ſequitur lepra mercedem, & pecunia corpus animúmq; malè quæſita commaculat: Accepiſti, inquit, *pecuniam, & poſſidebis ex ea agrum, & vineas, & oliueta, & greges, & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo vſque in ſempiternum. Vides, quia facto auctoris ſucceſſio damnatur hæredis. Inexpiabilis eſt enim venditi culpa myſterij, & gratiæ vindicta cœleſtis tranſit ad poſteros.*

Dan.5.16. TERTIVS eſt Propheta Daniel, cui cùm Babyloniorum Rex Baltaſſar dixiſſet: *Audiui de te, quòd poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſoluere: ſi ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi, purpura veſtieris, & torquem aureum circa collum tuũ habebis, & tertius in regno meo princeps eris: Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationẽ eius oſtendam tibi.* In quæ verba ita commentatur B. HIER. *Æmulemur Danielem regis dignitatem & munera contemnentem: qui abſque pretio proferens veritatem, iam illo tempore præceptum Euangelicum ſequebatur: Gratis accepiſtis, gratis date.* Si obiicias illum recepiſſe munera, & nunc à Baltaſſare, & aliàs à Nabuchodonoſore. Reſpõdeo, recepiſſe ſed inuitum, vel certè nutu diuino: *Accepit autem,* ſubdit ibidem Hieronymus, *inſigne regium, torquem & purpuram, vt Dario, qui erat ſucceſſurus in regnum, fieret notior, & per notitiam honoratior.* Et ſuprà ad caput ſecundum dicit idem obieciſſe vel calumniatum eſſe impium Porphyrium: *Non conſiderans,* inquit, *ideò regem vidiſſe ſomnium, & interpretationis myſteriæ per puerum reuelata, vt Daniel creſceret, & in loco captiuitatis princeps fieret omnium Chaldæorum, & Dei omnipotentia noſceretur. Quod quidem & in Ioſeph apud*

Hier. in c. 8. Dan. Matt. 10. 8. Dan.2.48

Gen. 41. 40.

Pharaonem, & Ægyptum factum legimus. Et in Mardocheo apud Assuerum, vt in vtráque gente haberent captiui & peregrinantes Iudæi solatia, videntes hominem gentis suæ Ægyptiorum esse Principem, vel Chaldæorum. Hæc ille. QVARTVS est Apostolus Paulus, qui non modò munera gratis oblata, sed etiam stipendia, iure naturæ, legéque Dei tam veteri quàm noua (vt ipse multis verbis in priore ad Corinthios probat) sibi debita repudiauit, imò ibidem declarauit se potiùs fame mori malle, quàm ea ob labores prædicationis acceptare. Nam in primis maiores natu Ecclesiæ Ephesiorum, apud quos triennium integrum noctu diúque in prædicatione Euangelica posuerat, vt est in Actorum Apostolicorum historia, ita allocutus est: *Argentum & aurum, aut vestem nullius concupiui, sicut ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ.* Et in prima Epistola ad Corinthios protestatur se non vsum potestate accipiendi stipendium, quantumuis multis nominibus iustissima. Et in altera ad eosdem addit, se nec voluisse vti in magna inopia: *Cùm essem*, inquiens, *apud vos, & egerem, nulli oneros fui: nam quod mihi deerat, suppleuerunt fratres, qui venerunt à Macedonia, & in omnibus sine onere me vobis seruaui, & seruabo. Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ.* Deinde in priore ad Thessalonicenses sic scribit: *Memores estis, fratres, laboris nostri, & fatigationis, nocte ac die operantes, ne quem vestrûm grauaremus, prædicauimus in vobis Euangelium Dei. Vos testes estis, & Deus, quàm sanctè, & iustè, & sine querela vobis, qui credidistis, fuimus.* Atque in posteriore: *Ipsi scitis*, inquit, *quo-*

Esth. 8. 15.

1. *Cor.* 9. 7. 15. *Deut.* 25. 4. *Matt.* 10. 10. *Act.* 20. 33. 1. *Cor.* 9. 15. 2. *Cor.* 11. 9. 1. *Th.* 2. 9. 2. *Th.* 3. 8.

niam non gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem
Greg. hom. *veſtrûm grauaremus.* QVOD Pauli exemplum alicu-
18. in Ezc. bi admiratus GREG. Magnus: *Penſemus ergo*, inquit, *ſi poſſumus, cuius hoc manſuetudinis fuerit, panem ſpiritus prædicare, & panem carnis non accipere, corda audientium de diuitiis æternis inſtruere, & inter eoſdem diſcipulos fideles & abundantes fame laborare, inter ſatiatos pati inopiam, nec tamen quod patiebatur dicere, nec tamen dolere: videre dura erga ſe corda audientium tenacium, nec à pradicatione deſiſtere.* Nam, *ſicut Apoſtolo-*
Act. 18. 11. *rum Acta teſtantur, anno & ſex menſibus continuè in ea-*
2. Cor. 11. 9. *dem ciuitate prædicauit*, &c. *Verè in hoc Paulus, verè magiſter Gentium, ſua negligens, aliena curans, impleuit*
1. Cor. 10. 24. *quod prædicauerat*: Nemo *quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.* Et, Non *quæ ſua ſunt ſinguli cogitantes,*
Phil. 2. 4. *ſed ea quæ aliorum.*

IV. REMED. Conſidera CAVSAS Paulini hu-
Act. 20. 35. ius facti, quas Apoſtolus locis iam allegatis reddit complures. 1. eſt in Actis: *Quoniam*, inquit, *ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini IESV, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt magis dare,*
1. Cor. 9. 12. *quàm accipere.* 2. Eſt in 1. Epiſt. ad Corinthios: *Omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Chri-*
Verſ. 19. *ſti*, id eſt, ne curſum prædicationis noſtra culpa retardemus, vt exponit Chryſoſtomus, & Theodoretus 3. ibid. vt plures lucrifaceret: *Cùm liber*, inquit, *eſſem ex omnibus, omnium me ſeruum feci, vt plures lucrifacerem.* 4. ibidem, vt particeps fieret mercedis in Euangelio promiſſæ: *Omnia*, inquit, *facio propter*
Verſ. 23. *Euangelium, vt particeps eius efficiar.* Ita Sedulius, &
B. Anſelmus. 5. in 2. Epiſt. vt pſeudo-apoſtolis omnem
2. Cor. 11. 12. anſam ſe calumniandi præriperet: *Quod autem facio*, inquiens, *& faciam* (hoc eſt, gratis prædicabo Euan-

gelium) *vt amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, vt in quo gloriantur* (se gratis prædicare) *inueniantur sicut & nos. Nam eiusmodi pseudo-Apostoli sunt operarij subdoli*, fingentes scilicet se gratis prædicare, cùm sint diuites, inquit Oecumenius. 6. est in vtraque ad Thessalonicenses, ne quenquam grauaret. Solent enim homines auari ægrè persoluere stipendia quæ debentur parochis & concionatoribus; vel quia arbitrantur eos non indigere, vel quia credunt labores eorum esse exiguos. 7. ibidem, vt bonum exemplum aliis daret, quod imitarentur: *Vt nosmetipsos*, inquit, *formam daremus vobis ad imitandum nos.* Harum causarum consideratio idcirco proposita est, quòd te æquè ac Apostolum deterrere poterunt ab accipiendis muneribus pro concionum, Confessionum, Missarum, aliorumque spiritualium operum labore.

1. *Thess* 2. 9. 2 *Thess*. 3. 8. 2. *Thess*. 3. 9.

V. REMED. Assuefac te ad minora etiam munera respuenda, vt hoc longiùs absis à suspicione auaritiæ, vel etiam turpioris amoris. Exemplum habes B. HILARIÒNIS toto orbe ob miracula facta clarissimi, de quo B. HIER. ita scribit: *Hoc initium signorum eius in Sicilia* (eiecerat autem dæmonem ex quodam scutario) *innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, sed & religiosorum hominum adduxit multitudinem, in tantum, vt de primoribus quidã luuens morbo intercutis, eodem die, quo ad eum venerat, curatus sit: qui postea offerens ei infinita munera, audiuit dictum Saluatoris ad discipulos: Gratis accepistis, gratis date. Dum hæc ita geruntur in Sicilia, Hesychius discipulus eius toto orbe senem quærebat, &c. & in quadam curui littoris villula famam senis scisitatus, cõsona voce omniũ cognouit, vbi esset, quid ageret: nihil in eo ita cunctis admirantibus, quàm quòd post tanta signa atque*

Hier. in eius vita. Matt. 10. 8.

miracula, ne fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepiſſet. Idem in Epiſtola ad Nepotianum de-
Hier. ep. 2. pingens vitam Clericorum: *Caueto*, inquit, *omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, antè deuita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, & oblatos ac deguſtatos cibos, blandáſq; & dulces literulas ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias & lepôres, & riſu dignas vrbanitates, & ceteras ineptias amatorum in comœdiis erubeſcimus, & in ſeculi hominibus deteſtamur, quãtò magis in monachis & clericis, quorum & ſacerdotium propoſito, & propoſitum ornatur ſacerdotio.* Et in fine Epiſtolæ: *Nunquàm petentes, rarò*
Act. 20. 34. *accipiamus rogati. Beatius enim eſt magis dare, quàm accipere: neſcio enim quo modo etiam ipſe, qui deprecatur vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur.* Exempla ſpretorum etiam exiguorũ mu-
Bern. li. 4. nerum, duo illuſtria refert B. BERN. in libris de conſideratione ad Eugeniũ Papam: *Dignum nunc*, inquit, *ad medium venire factum dulcis memoriæ Martini noſtri. Noſti hoc: ſed an memineris ignoro. Is Cardinalis Presbyter, functus aliquando legatione in Dacia tã pauper remeauit, vt penè expenſis & equis deficientib⁹ vix perueniret Florentiam. Ibi Epiſcopus loci donauit ei equũ, quo Piſas vſque vbi eramus, tunc perfectus eſt. Poſtridiè credo ſecutus Epiſcopus (erat enim illi cauſa cũ aduerſario, & agendi erat dies) cœpit requirere ſuffragia amicorum. Cúmq; per ſingulos ſollicitaretur, ventũ eſt ad Martinum. Fiducia erat maior in illo, qui non poſſet immemor eſſe recentis beneficij. Tum Martinus: Decepiſti me*, inquit, *neſciebam tibi imminere negotium. Tolle equũ tuum: ecce in ſtabulo eſt, & hora eadem reſignauit illi. Quid dicis, mi Eugeni? Nónne alterius ſeculi res eſt, rediſſe Le-*

gatum de terra auri sine auro, transisse per terram argenti, & argentum nescisse; donum insuper, quod poterat esse suspectum, illicò reiecisse? Deinde subdit alterum exemplum: *Sed, ô mihi locum suauem, vbi incidit occasio memorandi, & nominandi suauissimi odoris virum, Episcopum loquor, Gaufredum Carnotensem, qui legationem in partibus Aquitaniæ propriis sumptibus strenuè administrauit, idq; annos plures. Rem loquor, quam vidi ipse. Eram cum eo in terra illa, cùm à quodam presbytero præsentatus est illi piscis, quem vulgò vocant sturgionem. Percunctatus Legatus, quãti venierit: Nõ accipio,* inquit, *nisi receperis pretium, & resignauit solidos quinque inuito & verecundo. Item cùm essemus in quodam oppido, domina illius oppidi obtulit ei pro deuotione cum manutergio duas vel tres paropsides pulchras, ligneas tamẽ. Quas aliquandiu intuens homo scrupulosæ conscientiæ, laudauit eas, sed non acquieuit accipere. Quando argenteas recepisset, qui ligneas refutauit? Non fuerunt, qui possent Legato dicere: Ditauimus Abraham.*

VIDE verbo, *Auaritia, Personarũ acceptio, Simonia.*

MVRMVRATIO.

Remedia contra Murmurationem.

I. REMED. Considera diuinæ Scripturæ sententias. Primò enim dehortatur à murmuratione: *Custodite vos,* inquit Sapiens, *à murmuratione, quę nihil prodest.* Et Christus apud Ioannem: *Nolite murmurare ad inuicem.* Et B. Paulus ad Corinthios: *Neque murmurauerit is, sicut quidã eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* Et ad Philippenses: *Omnia facite sine murmurationibus, & hæsitationibus, vt sitis sine querela, & simplices filij Dei.* Et B. Petrus:

Sap. 1. 11. *Ioan.* 6. 43. 1. *Cor.* 10. 10. *Phil.* 2. 14. 1. *Pet.* 4. 9.

Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. 2. declarat murmur contra ſuperiores, fieri contra Deum. Nam
Exo. 16 8. Moyſes in Exodo ſic loquitur: *Non contra nos eſt mur-*
Num. 14. *mur veſtrum, ſed contra Dominum.* Et in Numeris: *Vſ-*
27. *quequò multitudo hæc peßima murmurat contra me?*
3. declarat murmuratores grauiter à Deo punitos.
Num. 12. Nam in lib. Num. legimus. Moyſis ſororem Ma-
10. riam ob murmur lepra percuſſam. Dathan & Abi-
Num. 16. ron viuos terræ hiatu abſorptos, Chore igni con-
31. ſumptum, ignitos ſerpentes in populum immiſſos,
Num. 21. extremam caſtrorum partem ab igne deuoratam: ac
6. denique maiorem filiorum Iſraël partem ingreſſu
Num. 11. terræ promiſſionis excluſam in deſerto periiſſe. Apo-
33. ſtolus quoque Iudas hæreticos, de quibus futuris
Num. 14. vaticinatur, appellat *murmuratores querulo ſos, ſecun-*
30. *dùm deſideria ſua ambulantes*: eorúmque pœnam præ-
Iud. ep. v. mittit, dicens: *quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in*
16. v. 13. *æternum.*

Baſ. q. 39. II. REMED. Conſidera dicta SS. Patrum. S. BASILIVS inregulis breuioribus, poſita quæſtione, quid agendum ſit cum eo, qui dicto audiens, tamen obmurmurarit antiſtiti, reſpondet:
Phil. 2. 14. *Cùm Apoſtolus dixit: Omnia facite ſine murmurationi-*
bus, & hæſitationibus, abalienandus eſt qui murmurat à
coniunctione fratrum, & ſimiliter opus eius ab vſu eo-
rundem. Planéque qui huiuſmodi, hunc & diffidentiæ, &
Id. q. 31. *circa ſpem ambiguitatis morbo apparet laborare.* Idem
fuſiùs habet in regulis fuſiùs diſputatis. Et rurſus
infrà, poſita quæſtione, quid faciendum, ſi quis
Matt. 20. condemnetur, vt ii qui in Euangelio murmura-
11. runt aduersùs nouiſſimos in vineam conductos?
Id. q. breu. Reſpondet: *Vnuſquiſque ob proprium ſuum peccatum*
63. *damnatur: ita & qui murmurarint ob murmurationem.*
Verùm ſæpè alij alia de cauſa murmurant. Nam hi qui-

dem propterea murmurant, quòd vnde ventrem ſuum diſtendant, non habent (vt qui gulæ præter modũ dediti ſunt, & ventrem faciant Deum ſuum) illi verò, quòd in pari honore habeantur cum nouiſſimis, in quo apertè indicant ſuam inuidiam, quod vitium multis in locis ſolet Scriptura cõiũgere homicidio. Alij præterea alia de cauſa. CHRYSOST. Homilia 8. in Epiſtolam ad Philippenſes, in verba illa: *Omnia facite ſine murmurationibus: Vides,* inquit, *quòd eos erudiat, ne murmurent? Eſt enim ſeruorum improborum & inſenſatorum murmurare. Cogita, ait, quòd tibi ipſi laboras, quòd tibi ipſi colligis. Illorum eſt proprium murmurare, qui aliis laborant. Qui verò ſibi ipſi colligit, cuius gratia murmurat? Melius fuerit nihil operari, quàm cum murmuratione. Sæpè malumus miniſterio priuari, quàm murmurantem ſuſtinere. Grauis enim, grauis, inquam, eſt murmurator, & vicinus blaſphemiæ: alioqui cuius gratia illi tantum ſupplicij dederunt? Ingratitudo eſt reſiſta. Qui murmurat ingratus eſt Deo. Qui autem Deo ingratus eſt, blaſphemus quoque eſt.* Chr. in c. 2.

AMB. in Epiſtola ad Vercellenſem Eccleſiam, tractans de murmuratione Chore contra Aaronem: *Conſideratis igitur quæ offenſionis cauſæ extiterint, quòd Sacerdotio fungi indigni vellent, & propterea diſſiderent, quòd immurmurarent improbantes in ſacerdotis ſui electione iudicium Dei: propterea populum totum metus ingens corripuit, pœnæ terror inuoluit vniuerſos. Obſecrantibus tamen omnibus, ne paucorum inſolentia omnes perirent, deſignantur ſceleris rei, & à totius populi corpore ducenti quinquaginta cum auctoribus ſuis ſeparantur viri, immugiens terra in medio plebis ſcinditur, aperitur in profundum ſinus, abripiuntur noxij, & ita ab omnibus mundi huius ablegantur elementis, vt nec aërem hauſta, nec cælum viſu, nec mare tactu, nec terram contaminarent ſepulcro. Ceſſauit pœna, non ceſſauit malitia:* Amb. lib. 10. ep. 82. Num. 16. 31.

ex hoc ipso immurmuratio exorta populi, quòd per Sacerdotes perisset populus. Qua indignatione Dominus perdidisset omnes, nisi Moysi & Aaron primò precibus inflexus, pòst etiam obiectu sui Sacerdotis Aaron maluisset ingratos maiore veniæ pudore donare, iis, quorum abnuebant gratiam. Ipsa prophetissa Maria, quæ cum fratribus
Num. 12. 10. *pede transmiserat freta maris, quia Æthiopissæ mysterium adhuc nesciens immurmurauerat aduersùs fratrem Moysen, lepræ maculis inhorruit, vt vix tanto absoluta esset contagio, nisi Moysen rogasset.* GREG. exponẽs verba illa septimi Psal. Pœnitentialis: *Et non intres in*
Greg. in 7. Psal. pœnit. *iudiciũ cum seruo tuo: Qui contra conditoris*, inquit, *flagella murmurat, quasi cum eo in iudiciũ intrat. Dei námque accusat iudicium, qui se æstimat iniustè percussum. Et*
Psal. 142. 2. *quasi cum Deo in iudicio cãtendit, qui inter flagella innocentẽ se ostendit, &c. Vel certè ille cum Deo iudiciũ ingreditur, qui cùm orauerit, murmurat si nõ exauditur. Qui-*
Ierem. 2. 29. *bus dicitur: An vultis mecum iudicio contendere? Quasi*
Isa. 58. 3. *enim iudicio contendebant, qui dicebant: Quare ieiunauimus, & non aspexisti? humiliauimus animas nostras, & nescisti? Siquidem stultum est ab oratione desicere, si Deus differat, cùm rogatur, exaudire. Et iniquum arguere conditorem, si effectus nõ sequitur orationem, præsertim cùm quid oremus sicut oportet nesciamus. Nonnullis quippe impatientibus Dominus, quod petebant sæpè, concessit ira-*
2. Cor. 12. 9. *tus, sicut econtrà Apostolo negauit propitius. Dedit enim*
1. Reg. 8. 22. *regem petentibus secundùm desideria cordis eorum: dedit*
Iob. 2. 6. *etiam postulanti diabolo, vt Iob simplicem & rectum & timentium Deum tentaret.* S. BERN. *Ante omnia sine*
Bern. in sententiis *murmuratione sint fratres. Fortè aliqui leue peccatũ æstimant murmurare, sed non hic, qui ante omnia monet esse cauendum. Puto autem ne illum quidem leue reputasse,*
1. Ph. 2. 14. Exod. 16. 8. *qui murmurantibus aiebat: Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum: nos enim quid sumus? sed*

me illum quoque, qui dixit: Non murmuraueritis, ſicut quidam murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore: illo nimirum exterminatore, qui poſitus eſt in hoc ipſum, vt à terminis beatæ illius ciuitatis arceat murmurantes, & longè faciat à finibus eius, cui dicitur: Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui poſuit fines tuos pacem. Nihil enim commune habent, murmur & pax. 1. Cor. 10. 10. Pſal. 147. 12.

REMEDIA plura vide in verbo: *Detractatio, Ingratitudo, Inobedientia, Ira, Iudicium temerarium, Linguæ abuſus, Maledictio, Superbia, Tentatio, Vindicatio iniuriæ, Voluntas propria.*

N

NEGOTIATIO ILLICITA.

Remedia contra Negotiationem illicitam.

PRIMVM Remedium. Conſidera, quid Spiritus ſanctus de iniqua negotiatione, vel mercatura in diuinis literis prodiderit. Ac primò quidem ſeriò prohibet illam: *Nolite*, inquit in Leuitico, *facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in menſura. Statera iuſta, & æqua ſint pondera, iuſtus modius, æquùſque ſextarius. Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti.* Et iterum: *Quando vendes quippiam ciui tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum.* Et in Deuteronomio: *Non habebis in ſacculo diuerſa pondera, maius & minus, nec erit in domo tua modius maior & minor.* Et apud Apoſtolum: *Hæc eſt*, ait, *voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, vt ne quis*

Leu. 19. 35. 36. Leu. 25. 14. Deut. 25. 13. 1. Theſſ. 4. 3. 6.

supergrediatur, neque circũueniat in negotio fratrẽ suum.

Deut. 25. 15. 16. 2. docet ea grauiter offendi Deum: *Pondus habebis*, inquit in Deuteron. *iustum & verũ, & modius aequalis & verus erit tibi, vt multo viuas tempore super terram, quã Dominus Deus tuus dederit tibi: abominatur enim Dominus tuus eum, qui facit hæc, & auersatur omnem iniustitiam.* Et rursus: *Deut. 27. 17.* *Maledictus, qui transfert terminos proximi sui, & dicet omnis populus, Amen.* *Prou. 11. 1.* Et in Salomonis Prouerbiis: *Statera dolosa, abominatio est apud Dominum, & pondus æquum voluntas eius.* *Prou. 28. 20.* Et, *Vir fidelis multùm laudabitur, qui autem festinat ditari, non erit innocens.* *Eccli. 27. 1.* Et apud Ecclesiasticum: *Qui quærit locupletari, auertit oculum suum*, nempè à Deo, eiúsque mandatis. *Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur: sic & inter medium venditionis & emptionis angustiabitur peccatum.* *Mich. 6. 10.* Et in Michæa: *Ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena. Nunquid iustificabo stateram impiam, & saccelli pondera dolosa? Et ego ergo cepi percutere te perditione super peccatis tuis.* 3. docet lucri iniqui cupidos non ditescere. *Prou. 11. 24.* Vt apud Salomonem: *Alij diuidũt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sũt. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium.* Et rursus: *Vir, qui festinat ditari, & aliis inuidet, ignorat, quòd egestas superueniet ei.* *Prou. 28. 22.* Et apud Ecclesiasticum: *Qui acernat ex animo suo iniustè, alijs congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.* *Eccli. 14. 4.* Et in Isaia: *Væ qui prædaris, nónne & ipse prædaberis? cùm consummaueris depræd ationem, deprædaberis.* *Isa. 33. 1.*

VI. REMED. Considera quid SS. Patres de negotiatione licita vel illicita scripserint. S. GREG. NAZ. de laudibus B. Basilij agens: *Nihil*, inquit, *grauius atque acerbius, quàm crudelitas cupidit áſq; inexplebilis eo-* *Naz. orat. in laudem Basil.*

rum, qui rei frumentariæ copia circumfluunt. Obſeruant enim temporum difficultates, atque ex annonæ penuria lucrum captant, & ex aliorum calamitatibus meſſem faciunt, nec illud audientes, eum qui pauperes commiſeratur, Deo fœnori dare. Nec rurſus illud, eum qui frumentum abſcondit, plebi execrabilem eſſe: nec demq; quicquam aliud eorum quæ vel humanis & benignis hominibus pollicetur Scriptura, vel duris & inhumanis comminatur. Verùm immodica quadã cupiditate flagrant, maléque ſibi conſulunt, vt alijs ſua, ita ſibi ipſis Dei, cuius ope non multò magis ſe indigere ſentiunt, quàm alij ipſorũ auxilio egeant, viſcera præcludentes. S. AMBROSIVS libro de officiis primo: *Nónne vanum eſt, vt mercator noctibus ac diebus conficiat iter, quo aggerare poſſit theſauri aceruos, merces congerat, conturbetur ad pretiũ, ne fortè minoris vẽdat, quàm emerit, aucupetur locorum pretia, & ſubitò aut latrones in ſe inuidia famoſæ negotiationis excitet, aut non expectatis ſerenioribus flatibus, dum lucrum quærit, naufragium impatiens moræ incidat?* B. CHRYSOSTOMVS de compunctione cordis: *Quid verò maris vſum & nauigandi vtilitatem loquar? per quam omnem penè orbem, qui longius à ſemetipſo diriimitur ſpatijs, non ſolùm ſibi inuicem notum, ſed ſocium quodammodò & communicabilem facit, vt vnuſquiſque paruum apud ſe poſſideat terræ ceſpitem, per iſtud mercandi miniſteriũ, quaſi totius mundi per omnia Dominꝰ efficitur, & vniuerſæ terræ fructibus vtitur. Et quid plura dicam? Vniuerſus orbis efficitur tanquàm menſa vna omnibus: nullo prohibente ſumere, quod vbiq; eſt. ſed paruaſunt hæc in muneribus Dei.* AVCTOR operis imperfecti in Matthæum exponens verba illa: Et eiiciebat vendentes, & ementes de templo: *Homo mercator*, inquit, *vix aut nunquàm poteſt Deo placere: Et ideò nullus Chriſtianus debet eſſe mercator,*

Prou. 19. 17.
Eccli. 29. 1.
Prou. 11. 26.
Amb. ca. 49.
Chry. lib. 2. longè poſt med.
Chr. hom. 18. in Matt. 21.

aut si voluerit esse, proiiciatur de Ecclesia Dei, dicente
Psal. 70. 16. *Propheta: Quia non cognoui negotationes, introibo in potentias Domini. Quemadmodũ enim, qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens, & se commendare, sine maliloquio non potest esse: necesse est enim, vt & iste malè loquatur de illo, & ille malè loquatur de isto: sic qui emit & vendit, sine mendacio & periurio esse non potest: necesse est enim, vt è negotiatoribus hic iuret, quia non tantùm valet res, quantùm comparat eam, & ille iuret, quia plus valet res, quàm vendit.* Quia verò ex hac doctrina sequi videtur, multos non posse placere Deo, vt agricolas qui emunt boues & arant, vt segetes vendant, & fabros lignarios ementes ligna, vt vendant vtensilia, imò nec Paulum Apostolum potuisse placere, qui fuit sutor tabernaculorum, vt ea venderet: respondet hos non esse veros mercatores: *Quicunque enim*, inquit, *rem comparat, non vt ipsam rem integram & immaculatã vendat, sed vt opus faciat ex ea, ille non est negotiator, quia qui materiã operandi sibi comparat, vnde faciat opus, ille non rem ipsam vendit, sed magis artificium suum. Qui autem comparat rem vt illam ipsam integram & immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo eiicitur.* S. Aug. in
Psal 70. 16. verba Psalmi: Quoniam non cognoui negotiationes, nos legimus, *literaturam: Quæ sunt*, inquit, *istæ negotiationes? Audiant negotiatores & mutent vitã, & si fuerint, non sint: non cognoscãt, quod fuerunt, obliniscantur: postremò non approbẽt, non laudent, improbent, damnent, mutentur, si peccatum est negotiatio. Hinc enim auiditate nescio quâ acquirendi, ô negotiator, quãdo damnum passus fueris, blasphemas, & non erit in te quod dictum est (à Psalmista) tota die laudem tuam. Quando autem pro preciis rerum, quas vendis, non solùm mentiris, verùm etiã falsum iuras, quomodo in ore tuo tota die laus*

Dei? S. GREG. in Euangelia: *Quæri potest, cur Petrus, qui piscator ante conuersionem fuit, post conuersionem ad piscationem rediit? Sed si virtus discretionis inspicitur, citò videtur, quia nimirum negotium, quod ante conuersionem sine peccato extitit, hoc etiam post conuersionem repetere culpa non fuit. Nam piscatorem Petrum, Matthæum verò telonearium scimus. Et post conuersionem suam ad piscationem Petrus rediit: Matthæus verò ad telonei negotium non resedit, quia aliud est victum per piscationem quærere, aliud autem telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccatis exhiberi, aut vix aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, vt post conuersionem animus non recurrat.* Greg. hom. 24.

III. REMED. Refuge, quoad fieri potest, negotiandi, mercimoniáque tractandi artem & officium, tum ob præsentissima pericula mentiendi, peierandi, & fraudes faciendi cum eo coniuncta, vti Patres monuerunt, & diuina Scriptura non tacuit: *Duæ species*, inquit, *difficiles & periculosæ mihi apparuerunt, difficilè exuitur negotians à negligentia, & non iustificabitur caupo à peccatis labiorum*: delinquit autem negligentia mercator, cùm vitia mercium suarum reticet; festos dies non obseruat, &c. *Qui autem amat periculum*, ait Sapiens, *peribit in illo*. Tum quia omnis propriè dicta negotiatio, etiam cùm dicta vitia absunt, speciem quandam turpitudinis habet, auctore Aristotele in lib. 1. Politicorum, eò quòd seruiat cupiditati lucri, quæ nullum habet terminum. De ea enim negotiatione loquimur, qua, vt Auctor oper. imperf. apud Chrysost. monuit, aliquid emitur, vt prorsus non mutatum cariùs vendatur. Vnde & in sacris canonibus eiusmodi negotiatio vetita est Clericis. Non autem vetita est ea negotiatio, qua aliquid antè em- Eccl. 26. 28. Eccl. 3. 27. Arist. 1. 6. 14. q. 4. c.

Canonum. & c. nunquàm de cons. dist. 5.

ptum, posteà industria vel labore suo mutatum diuendunt, nec enim tam rem emptam, quàm artificium suum & laborem vendunt.

IV. REMED. Quòd si negotiandi officium refugere non potes, aut quia à parentibus cogeris, vel quia iam multo tempore id exercuisti, constitue apud animum tuum te enumerata vitia, quæ non negotiationes, sed negotiantium vitia sunt, & in quosuis opifices, qui non sunt mercatores, dum res labore suo confectas vendunt, cadere possunt, euitaturum. Deinde non immodico & iniquo lucro, sed quantùm ad familiam honestè sustentandum, ad pauperes iuuandos, & Rempub. promouendam satis sit, vacaturum. Hoc antidotum suggessit Augustinus alicubi, dum ita ratiocinabitur: *Sed ait mihi negotiator: Ecce ego affero quidem ex longinquo merces ad ea loca, in quibus nõ sunt ea quæ attulero, vnde viuam, tanquàm mercedem laboris mei, peto vt cariùs vendã, quàm emerim. Vnde enim viuam, cùm scriptum sit: Dignus est operarius mercede sua? sed agitur de mendacio, de periurio: hoc vitiũ meũ est, nõ negotiationis: neq; enim nõ si vellem, possem agere sine isto vitio. Non ergo culpam auctor ad negotium transfero, sed si mentior, ego mentior, non negotium. Possem enim dicere: tantè emi, tantò vendam, si placet eme. Non enim istam veritatem audiens emptor repelleretur, & non omnes potiùs accurrerent? quia plus fidem, quàm mercedem diligerent: Hoc ergo, inquit, me mone, ne mentiar, ne periurẽ, non vt abiiciam negotium, vnde me transfigo.* Et mox addit: *Quò enim vocas, quando hic reuocas? fortè ad artem aliquam? Ero sutor, calciamenta faciam hominibus, mendaces & ipsi non sunt? Periuri & ipsi non sunt? nónne locatis ab alio calceamentis, cùm acceperint ab alio pretium, dimittunt quod faciebant, & suscipiunt alteri facere,*

Aug. in Psal. 70.

Luc. 10. 7.

cere, & fallunt cui promiserant citò se facturos? nónne sæpè dicunt, hodiè facio, hodiè impleo? Deinde in ipsa futura tanta fraudes non faciunt? Faciunt ista, & dicunt ista. sed ipsi mali sunt, non ars quam profitentur. Omnes ergo artifices mali Deum non timentes, vel pro lucro, vel pro timore damni aut egestatis mentiuntur, periurant. Et infrà: *Potest mihi hoc dicere negotiator: Quare ergo, Episcope, quemadmodum intelligas negotiationes, quas legisti in psalterio, ne fortè tu non intelligas, & me à negotiatione prohibeas. Mone ergo, quemadmodum viuam. Si bene, bene mihi erit. Vnum tamen scio, quia si malus fuero, non negotiatio mihi facit, sed iniquitas mea.* Psal. 78. 16.

V. REMED. Considera, earum opum, quæ iniqua negotiatione, per mendacia, fraudes, periuria, vsuras congestæ sunt, infaustum esse prouentum, vti non solùm Spiritus sanctus suprà in Scripturis admonuit, sed etiam veteres Patres annotarunt, vt Chrysostomus in opere imperfecto: *Talium*, inquit, *substantia, aut ipsis viuentibus peritura est, aut à malis hæredibus dissipanda est, aut ad extraneos & inimicos hæreditas ipsorum ventura est. Non potest ad bonum proficere, quod congregatur de malo. Quemadmodum si triticum, aut aliam bladi speciem cernas in cribro, dum huc illúcque iactas eum, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, nisi stercus solum: sic & substantia negociatorum, dum vadunt & veniunt inter emptionem & venditionem, minuitur: & in nouissimo nihil illis remanet, nisi solum peccatum.* Chrys. in Matt. hom. 38. Et B. AMB. *An non conturbatur etiam ille vanè, qui summo labore coacernat, quod nesciat cui hæredi relinquat? Sæpè quod auarus summa cõgesserit sollicitudine, præcipiti effusione dilapidat hæres luxuriosus: & diu quæsita turpis helluo, præsentiũ cæcus, futuri improuidus, quadam absorbet voragine. Sæpè etiam sperans successor inuidiam* Amb. 1. offic. c. 41.

acquirit hereditatis, & celeri obitu extraneis adita successionis transcribit compendia. Quid ergo vanè araneam texis, quæ inanis & sine fructu est, & tanquàm casses suspendis inutiles divitiarum copias, quæ & si fluant, nihil prosunt, imò exuunt te imaginem Dei, & induunt terreni imaginem. Si tyranni aliquis imaginem habeat, nónne obnoxius est damnationi? Eôdem pertinet & illud B. AVG. in sermon. de Tempore: *Nemo habet iniustum lucrum sine iusto damno. Vbi lucrum, ibi & damnum. Lucrum in arca, damnum in conscientia.*

Aug. ser. 213.

VI. REMED. est, negotiationem ad maiorem gloriam Dei, qui præstantissimus omnium bonorum operum finis est, instituere, iuxta consilium Apostoli dicentis: *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Est Ioannis Chrysostomi orationem Kalendis habitam in hæc verba concludentis: *Si animum aduertere voluerimus, sive emendum, sive vendendum sit, per omnem vitam spiritualem hanc mercaturam faciemus, ut si tolerabili pretio nihil amplius requiramus: si difficultatem annonæ nequaquàm obseruemus, & tum egentibus diuendamus. Maledictus enim, inquit ille, qui reifrumentariæ caritatem auget. Sed quid oportet singula percensere? Vno verbo omnia colligenda fuerant. Quemadmodum enim ædificatores, cùm murum exstructuri sunt, amussim ab angulo ad angulum ducunt, atque ita murum pertexunt, ut minimè inæqualis eius ora existat, sic & nos pro amussi verbum hoc adhibeamus, quod apud Apostolum est: Sive editis, sive bibitis, seu quid aliud facitis, omnia ad gloriã Dei facite. Sive ergo precemur, sive ieiunem⁹, sive accusemus, sive condemnemus, sive laudemus, sive vituperem⁹, sive ingrediamur, sive exeamus, sive vẽdamus, sive emamus, sive taceamus, sive disputem⁹, sive aliud quid faciamus, omnia ad gloriam Dei faciamus. Et si quid ad glo-*

1. Cor. 10. 31.

viam Dei non pertineat, illud neque facto, neque dicto à nobis vsurpetur. Sed pro baculo magno, pro armis, pro præsidio, pro thesauris inexplicabilibus hoc dictum animo inscribentes nobiscum, quamcunque viam ingressi fuerimus, circumferamus: vt omnia ad gloriam Dei facientes, loquentes, suscipientes, tum hic, tum post huius vitæ peregrinationem, gloriam ab eo consequamur. Ait enim, Gloria afficientes me, glorificabo. Non dictis ergo, sed factis ipsis, illum assiduè gloria afficiamus, quia illum decet gloria ad omnem æternitatem. AMEN. 1. Reg. 2. 30.

VII. REMED. est B. Augustini, vt quoties in mentem venit de illicito aliquo contractu ineundo, illicò cogitationem repellas, & abomineris. Exponens enim verba Dei in Genesi: Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. *O Ecclesia*, inquit, *caput serpentis olfacia. Quod est caput serpentis? prima peccati suggestio. Venit tibi in mentem nescio quid illicitum: noli ibi tenere mentem tuam, noli consentire. Hoc quod venit in mentem, caput serpentis est, caput calca, & euades ceteros motus. Quid est caput calca? ipsam suggestionem contemne. Sed lucrum suggessit, magnum ibi lucrum est, magnum ibi aurum est. Si hanc fraudem feceris, dives eris. Caput serpentis est, calca. Quid est, calca? contemne, quod suggessit. Sed magnum aurum suggessit. Et quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur? pereat mundi lucrum, ne fiat animæ damnum. Hæc dicens observasti caput serpentis, & calcasti. Ille autem diabolus calcaneum tuum observat. Quid est, observat calcaneum tuum? Quando labaris à via Dei tu observas primam suggestionem: ille observat lapsum tuum. Si enim lapsus fueris, cades: si ceciderit, possidebit.* Aug. in Psal. 103. Gen. 3. 15.

VIDE verbo, *Auaritia*, *Mendacium*, *Simonia*, *Vsura*.

O

OBSTINATIO.

Remedia contra Obſtinationem.

PRIMVM Remedium. Conſidera Spiritus ſancti oracula in Scripturis. Primò enim dehortatur ab omni animi obſtinatione, obduratione, & impœnitentia. Vt in Pſal. *Hodiè ſi vocẽ eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Et Zacharia: *Conuertimini de viis veſtris, malis.* Et in Ezech. *Conuertimini, & agite pœnitentiã ab omnibus iniquitatibus veſtris.* Et in Ieremia: *Laua à malitia cor tuũ.* Et in Epiſt. ad Hebræos: *Nõ obduretur quis ex vobis fallaciâ peccati.* 2. declarat, quàm graue ſit crimen obſtinationis, & quàm graui pœna dignum: *Ducunt in bonis dies ſuos*, ait B. Iob: *& in punctò ad infernа deſcendũt: qui dixerunt Deo; recede à nobis, & ſcientiã viarum tuarum nolumus.* Et Propheta Dauid: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Propterea Deus deſtruet te in finem.* Et, *Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas. Quæ nõ exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter: Deus cõteret dentes eorum in ore ipſorum.* Et Salomon: *Impiùs cùm venerit in profundum peccatorum, contemnit.* Et, *Viro, qui corripientẽ durâ cervice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur.* Et Eccleſiaſticus: *Cor durum habebit malè in nouiſſimo.* Et, *Tunde latera filij tui, dum infans eſt, ne fortè induret, & non credat tibi.* Apud Iſaiam obſtinatorũ verba ſunt: *Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Et in Zacharia

Pſal 94. 8.
Zach. 1. 4
Ezec. 18. 30.
Ier. 4. 14.
Hebr. 3. 13.
Iob. 21. 13.
Pſal. 51. 3.
Pſal. 57. 5.
Prou. 18. 3.
Prou. 29. 1.
Eccli. 3. 27.
Eccli. 30. 12.
Iſa. 28. 15.

de iisdem: *Cor suum posuerunt vt adamantem, ne audirent legem, &c. Et facta est indignatio magna à Domino exercituum.* Zach. 7. 12. 3. de obduratione cordis præcipuè suggillat Pharaonem, & filios Israël. Pharaonem quidem in Exodo sæpiùs: *Ego*, inquit Dominus, *indurabo cor eius, & non dimittet populum meum.* Et, *Ego induraui cor eius, & seruorum illius.* Et, *Et indurabo cor eius, & persequetur vos.* Filios Israël verò in eorum maioribus, primùm in lib. Geneſis: *Simeon & Leui, vasa iniquitatis bellantia, &c. maledictus furor eorum, quia pertinax; & indignatio eorum, quia dura: diuidam eos in Iacob.* Deinde in Isaia: *Sciui enim*, inquit Dominus, *quia durus es tu, & neruus ferreus cernix tua, & frons tua ærea.* Et Ieremias: *Percussisti eos (Domine) & non doluerunt: attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: induruerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.* Et S. Stephanus ad Iudæos: *Dura ceruice, & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper spiritui sancto resistitis.*

Exod. 4. 21. Exo. 10. 1. Exo. 14. 4. Gen. 49. 5. Isa. 48. 4. Ierem. 5. 3. Act. 7. 5.

II. REMEDIVM. Consideta SS. Patrum testimonia. BASILIVS in regulis breuioribus. *QVÆSTIO. Aduersùs eum, qui obstinatè pergat peccare, quomodo erimus animati? RESPONSIO. Eo nempè, quo Dominus iussit, cùm dixit: Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus; & vt Apostolus docuit, cùm scripto reliquit: Vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinatè, & non secundùm traditionem quam accepistis à nobis.* Et paulò antè, posita quæstione, quod eorum sit iudicium, qui peccantes defendunt, respondet: *Grauius illo opinor, de quo dictum est: Expedit ei, vt suspendatur mola asinaria circa collum eius, & proiiciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum de pusillis istis. Si quidem nõ iam obiurgationem ad correctionem, sed defensionem ad confirmationem peccati*

Basil. 9. 9. Matt. 18. 17. 2. Thess. 3. 6. Id. 9. 7. Luc. 17. 2.

accipit ille qui peccauit, & alios ad similia flagitia excitat. Ex quo fit vt nisi fructus pœnitentiæ dignos ediderit, qui alium defendit, in eum conueniat illud, quod à Domino dictum est: Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te. S. HIERONYMVS ad Sabinianum: *Liber, quem Propheta deuorat, omnis series Scripturarũ est. In quibus & pœnitens plangitur, & iustus canitur, & maledicitur desperans. Nihil ita repugnat Deo, quàm cor impenitẽs. Solum crimen est, quod veniam consequi non potest. Si enim ei ignoscitur post peccatum, qui peccare desistat, & ille flectit iudicẽ qui rogat: impœnitens autem omnis ad iracundiam prouocat iudicantẽ. Solũ desperationis crimẽ est, quod mederi nequeat.* Et libro quinto commentariorum in Isaiam: *Nihil sic offendit Deum, quàm post peccata erecta ceruix, & ex desperatione cõtemptus. Quod & per Amos loquitur: Super tres & quatuor impietates non auertam eum: quod & cogitauerit & fecerit, & non egerit pœnitentiam: insuper & dixerit malum. Vnde & nunc dicitur: Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus,* AVG. in Exodum: *Vt tale cor haberet Pharao, quod patientia Dei non moueretur ad pietatem, sed potiùs ad impietatem, vitij proprij fuit. Quòd verò facta sunt ea, quibus cor suo vitio tam malignum resisteret iussionib⁹ Dei, hoc est enim quod dicitur, induratum: quia non flexibiliter resistebat, dispensationis fuit diuinæ, qua tali cordi non solùm iusta, sed euidenter iusta pœna parabatur, qua timẽtes Deũ corrigerentur.* Et in Enchiridio ad Laurentiũ: *Qui in Ecclesia remittit peccata non credens, contemnit tantam diuini muneris largitatem, & in hac obstinatione mentis diem claudit extremum, reus est ille irremissibilis peccato in Spiritum sanctum, in quo Christus peccata dimittit.* Et in Psalmi verba: Non misereatis omnium, qui operantur iniquitatem: *Est quædam iniquitas,* inquit, *quam qui operatur, non potest fieri, vt misere-*

Matt. 18. 9.

Hier. ep. 48.

Ezech. 3. 8.

Amos 1. 4.

Isa. 22. 14.

Aug. li. 2. c. 18.

Id. c. 83.

Psal 58. 6.

tur ei Deus. Quæritis fortè, quænam illa sit? Ipsa est defensio peccatorum. Quando quisque defendit peccata sua, magnam iniquitatem operatur. Hoc defendit, quod Deus odit. S. GREG. in Ezechielem: Non cor peccantis Dominus obdurat, sed obdurare dicitur, cùm ab obduratione nõ liberat. Misericors enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat, sed cùm eius gratiæ patientiam nos ad augmentũ vertimus culpæ; hoc ipsum tempus, quod ad parcẽdum piè disposuit, districtius ad feriendũ vertit: vt quia reuerti quis etiam spatio temporis accepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, si conuerti voluisset. Vnde scriptum est: Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundùm duritiã autem tuam & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. S. BERN. de cõsideratione ad Eugenium Papam: Solum est cor durum, quod semetipsum non exhorret, quia nec sentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem. Nemo duri cordis salutem vnquàm adeptus est, nisi quem fortè miserans Deus abstulit ab eo iuxta Prophetam cor lapideum, & dedit cor carneum. Quid ergo cor durum? Ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad iudicia sæuũ, inuerecũdum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanũ ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens. Ipsum est, cui præteritorum præter solas iniurias, nihil omninò non præterit, præsentium nihil non perit, futurorum nulla nisi fortè ad vlciscendũ prospectio, seu præparatio est. Et vt in breui cũcta horribilis mali mala complectar, ipsum est, quod nec Deũ timet, nec hominem reueretur. Et in sermone de conuersione ad Clericos: An verò grauior vlla phrenesis iudicatur, quàm impœnitentia cordis, & peccandi obstinata

Greg. ho. 11.

Rom. 2. 4.

Bern. li 2.

Ezech. 36. 26.

Id. c. 4.

voluntas? siquidem manus nefarias iniicit sibi ipsi: nec carnem, sed mentem lacerat, & corrodit.

III. REMED. Considera nullum morbum obstinationis, impœnitentiæ vel contemptus diuinæ gratiæ, alteriúsve criminis, licèt atrociſſimi, posse esse tam grauem, quamdiu homo viuit, quin curari possit. Nam cùm quidam apud Ezechielem de salute desperantes dicerent: *Iniquitates nostræ super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus, quomodo ergo viuere poterimus?* Dominus sic respondit: *Dic ad eos: Viuo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij; sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. Conuertimini à viis vestris pessimis, & quare moriemini, domus Israël?* CHRISTVS quoque sine exceptione omnes inuitat ad se: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et Apostolis generatim dicit: *Quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis.* Et ne quis ob crebriores lapsus peccata aliqua irremissibilia crederet, ibidem monuit non solùm septies, sed septuagies septies peccata esse remittenda, numerum certum pro incerto & infinito ponens, vt ibidem Hilarius, Hieronymus, & alij annotarunt. Nec aliud Patres senserunt. AMBROSIVS libro de Pœnitentia: *Omnibus conuersis pollicetur veniam, quia scriptum est: Omnis quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.* AVGVST. in libris Retractationum: *De quocunque pessimè in hac vita constituto non est vtique desperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.* Et alibi: *Hoc fideliter & firmiter credat dilectio vestra, quia nunquàm* DEVS *deserit hominem, nisi priùs ab homine deseratur.* CHRYSOSTOMVS in Psalmum 50. *Nolo excusationes mihi afferas. Millies peccasti? millies pœnitere: etiamsi animam efflans iam de hoc mundo exire debeas:*

Ezech. 33. 30.

Matt. 11. 28.

Matt. 18. 18.

Amb. li. 2. c. 4. Ioël. 2. 32.

Aug. lib. 2. c. 19.

Id. serm. 88. de Temp.

Chryſ. ho. 2.

Non impeditur temporis angustia misericordia Dei. CYPRIANVS & HIERONYMVS clamant *nunquàm seram esse pœnitentiam, modò vera sit.* Quod ergo superiùs dixit Hier. *Solum crimen cordis impœnitentis esse, quod venian consequi non potest.* Et quod Bern. *neminem duri cordis salutem unquàm consecutum*, id intelligendum est de iis qui in obduratione cordis vsque ad finem vitæ perstiterunt. *Cyp. de cœna Domi.* *Hie. ep. 7. & 25.*

IV. REMED. Refugium ad DEVM per ardentes preces, qui promisit, si conuertamur ad se, se cor nostrum lapideum mutaturum in carneum: *Auferam*, inquit apud Ezechielem, *cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Hoc remedio vsus est Regius Propheta, cùm à lapsu obdurationis periculum metueret, ita exclamans: *In multitudine misericordiæ exaudi me in veritate salutis tuæ. Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua, secũdùm multitudinem miserationum tuarum respice in me. Eripe me de luto, vt non infigar, libera me ab iis qui oderunt me, & de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neq; vrgeat super me puteus os suũ.* Quæ verba exponens B. Gregorius in libris Moralium ita scribit: *Quem mali operis iniquitas à bona stabilitate commouit, quasi tempestas aquæ rapuit, sed si adhuc longa consuetudine non prævaluit, non demersit. Iam in puteum cecidit, qui hoc quod diuina lex prohibuit perpetrauit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquàm os suum puteus coangustauit: Tãtò ergo facilius egreditur, quantò minori consuetudine coarctatur. Lapis verò puteo superponitur, cùm etiã dura consuetudine mẽs in peccato deuoratur, vt etsi velit exurgere, tam vtcunq; non possit, quia moles desuper malæ consuetudinis premit.* *Ezec. 36. 26.* *Psal. 68. 14.* *Greg. lib. 26. c. 30. & 31.*

Idem in perſona magni peccatoris alibi erupit in hæc verba : *De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi orationem meam.* Vbi Auguſtinus : *Quis eſt, qui clamat? peccator. E quaſpe clamat? quia qui venit ſoluere peccata, dedit etiã ſpem in profundo poſito peccatori. Ideò quid ſequitur poſt iſtas voces? (Si iniquitates obſeruaueris, Domine: Domine, quis ſuſtinebit?) Ecce aperuit, de quo profundo clamaret. Clamat enim ſub molibus & fluctib⁹ iniquitatum ſuarum. Circumſpexit ſe, circumſpexit vitam ſuam, vidit illam vndique flagitijs & facinoribus coopertam. Quacunque reſpexit, nihil in ſe bonum inuenit, nihil illi iuſtitiæ ſerenum potuit occurrere. Et cùm tanta & tam multa peccata vndique, & cateruas ſcelerum ſuorum videret, tanquàm expaueſcens exclamauit: Si iniquitates obſeruaueris, Domine, &c.* Eodem antidoto vſa eſt B. MONIÇA, vt cariſſimum filium ſuum Auguſtinum ex luto deterrimæ hæreſis Manichæorum, in qua per nouem annos demerſus iacebat, tandem vindicaret. Aſſiduis enim precibus pro ſalute filij Deum orauit; donec tandem, vt eſt in libro tertio Confeſſionum, iuuenis ſplendidus ſomnianti matri apparuit, dicens : *Vbi tu, ibi ille.* Quod miratus Auguſtinus: *O tu bone Deus omnipotens*, inquit, *qui curas vnumquemque noſtrûm, tanquàm ſolum cures, & ſic omnes tanquàm ſingulos.* Quare cùm rogaſſet aliquando S. Ambroſium Mediolanenſem antiſtitem, vt eum in viam reuocare dignaretur. Is reſpondit, necdum opportunum tempus eſſe eum docendi, propterea quòd æquo pertinaciùs adhuc ſuo errori adhæreret, pergeret tantùm ipſa orare, ipſúmque legendo ſuum errorem deprehenſurum. Et cùm illa porrò inſtaret, Epiſcopus ait: *Vade, ita fac; fieri enim non poteſt, vt filius tantarum lacrymarum pereat.*

Aug. lb.

Aug. c. 11. & 12.

V. REMED. eſt Pœnitentia vera. Ait enim apud Ezechielem Dominus: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam, vita viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor.* Exemplũ illuſtre habemus in latrone cum Chriſto crucifixo, qui licèt vſque ad extremam vitæ horam perſtitiſſet in peccatis, beneficio tamen orationis & pœnitentiæ indulgentiam eorum conſecutus eſt. *Ipſe Dominus noſter*, ait CYP. *derelictorum perſonam gerens in cruce ſe queritur derelictum, & ne deſperarẽt etiam in vltimis conſtituti, feſtinãs in adiutorium illicò adeſt, & re in arcto poſita non differt beneficium, ſed repentè indulgentiæ celeris documentum eiuſdem ſtatuit & exemplum, latroni inquiens: Hodiè mecum eris in paradiſo. Latrociniũ damnationem meruerat & ſupplicium, ſed cor contritum pœnã mutauit in martyriũ, & ſanguinẽ in baptiſmum.* HIER. Sabinianũ diaconum luxurioſum, cùm iam penè obduratus eſſet in ſceleribus, his verbis inuadit: *Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Cõuertere, miſer ad Dominũ, vt ad te Dominus cõuertatur. Age pœnitentiã, vt & ille agat pœnitentiã ſuper omnibus quæ locutus eſt malis, vt faceret tibi. Fluãt paululùm de oculis lacrymæ. Nunquàm ſera eſt pœnitẽtia. Quamuis de Hieroſolymis deſcenderis, & ſis in itinere vulneratus, inde te Samaritanus impoſitũ iumento, eurandúmq; ad ſtabulũ referet. Sed & ſi mortuus iaces in ſepulcro, tamen & fœtentẽ Dominus ſuſcitabit. Cùm cõuerſus ingemueris, tũc ſaluus eris, & tũc ſcies vbi fueris. Tangat modicè cicatrices tuas. Licèt ab vtero ſic genit⁹ ſis, & in delictis cõceperit te mater tua, aſperget te hyſſopo, & mundaberis: lauabit te, & ſuper niuẽ dealbaberis. Quid incuruus terræ hæres, & totus in cæno iaces? Illa, quũ decẽ & octo annis ſatanas vinxerat*

Ezech 21.

Cyp. ſerm. de cœna.

Luſt. 23. 42. & Hie. ep. 48

Iſa. 30. iuxta 70.

poſtquàm à Saluatore curata eſt, cœlum erecta ſuſpexit. Quod ad Cain dictũ eſt, tibi dictũ puta: Peccaſti, quieſce.

Luc. 13. 16. At quæres, quo timore, & lacrymis recedere quis de-
Gen. 4. 7. beat à peccatis, in quibus obſtinatè diu vixit, & qua ſpe, quáve affectione ad Deũ accedere? Reſpondet
Baſ. q. 10. S. BAS. in regulis breuioribus: *Primum quidem is malè anteactã vitã ſuã odiſſe debet, eiúſq; memoriã abhorrere ac deteſtari. Scriptũ eſt enim: Iniquitatẽ odio habui & abominatus ſum, legẽ autem tuã dilexi: deinde etiã timoris quidẽ magiſtrã ſibi aſciſcere commination em æterni iudicij, ſupplicijque: lacrymarũ autem locum agnoſcere, locũ pœnitentiæ opportunũ eo modo, quo docuit Dauid in 6. Pſalmo, firmiſſimè credẽs purgationem peccatorum ſuorum factam eſſe per ſanguinem Chriſti in magnitudine miſericordiæ, & multitudine miſerationum Dei, & vt*
Pſal. 118. 163.
Iſa. 1. 18.
Pſal. 29. 6. 12.
Id. q. 55.
ille, qui dixit: Quòd ſi fuerint peccata veſtra vt coccinũ, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra ſicut vermiculus, velut lana alba erunt. Tunc enim nacta poteſtatem placendi Deo illud dicit: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Et illud: Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi. Addit in regulis fuſiùs diſputatis: *Sicut morbi corporis inueterati, non niſi lõgæ & acri curatione ſanantur; ſic peccata inueterata, diuturna patientia, aſſidua oratione, & acerrima animi cõtentione curari oportet. Quod repetitis vicibus ac multo cum labore intinctum eſt, tincturam excipit preſſiùs inhærentem, & quæ vix elui queat: obiter autem colore aliquo infectum tincturam bibit facilè mobilem: ſic animæ ſanie peccatorum ſuppurata, & in habitu conſtituta malitiæ vix ac multo negotio elui poteſt.*

VI. REMED. Quò longiùs à periculo obſtinationis, impœnitentiæ & contemptus abſis, da operam vt quoties in crimen aliquod lapſus fuetis, reſipiſcas, & pœnitentiam agas, iuxta conſilium

Sapientis: *Fili, peccaſti?* inquit, *non adiicias iterum: ſed & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur.* Et, *Non tardes conuerti ad Dominũ, & ne differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius.* Rationem huius reddit B. GREGORIVS in libris Moralium: *Omne quippe*, inquiens, *peccatum, quod tamen citiùs pœnitendo non tergitur, ipſo ſuo põdere mox ad aliud trahit.* Qua autem via trahit ad obdurationem explanat Auguſtinus, dicens in ſermone quodam de Tempore: *Cùm enim & ſemel, & ſecundò & tertiò vnuſquiſque grauia peccata commiſerit, expectat tamen illum* DEVS, *ſicut per Prophetam dicit, vt conuertatur & viuat. Cùm verò in peccatis ſuis cœperit permanere, de multitudine peccatorum naſcitur deſperatio, ex deſperatione obduratio generatur. Dum homines negligentes imprimis deſpiciunt peccata ſua, quia parua ſunt, creſcẽtibus minutis peccatis adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt, & demergunt. Quod cùm factum fuerit, impletur hoc quod ſcriptum eſt: Peccator, cùm venerit in profundum malorum, cõtemnit. De talibus & Apoſtolus dicit: Ignoras, quod patiẽtia Dei ad pœnitentiã te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui, & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ.* De eadem via in religioſis correptionum contemptoribus ſic ratiocinatur B. Bernardus in Cantica Salomonis: *Volui nimirum perimere hoſtem, & eripere fratrem: & non feci ſic, magis autem contrariũ accidit; nam læſi animam, & culpam auxi. Siquidem acceßit & contemptus: Nolunt audire te, inquit Dominus, quia nolunt audire me. Vides quæ maieſtas contemnitur?* Et mox: *Plerumq; etiam impatientia contemptui iungitur, ita vt aliquis, non ſolùm, non curet corrigi obiurgatus, ſed inſuper obiurgati indignetur more phrenetici manum medici repellentis. Mira peruerſitas! medicanti iraſcitur, qui non iraſcitur ſagittanti. Eſt enim qui ſagittas*

Eccli. 5. 8.

Greg. lib. 25. c. 12.

Aug. ſer. 88.

Ezech. 33. 11.

Pro. 18. 3.

Rom. 2. 4.

Bern. ſer. 42.

Ezec. 3. 7.

in obſcuro rectos corde. Et paulò pòſt: *Aliquotiès additur & impudẽtia, vt non modò impatienter ferat, quòd corripitur; ſed etiam id vnde reprehenditur, impudenter defendat. Hoc planè deſperatio: Frons, inquit, mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et ait: receſſit zelus meus à te, vltrà non iraſcar tibi. Solo auditu contremiſco. Sentiſne quãti periculi quãtiq; horroris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterũ: Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Si ergo te zelus deſeruit, & amor, nec eris amore dignus qui indignæ caſtigatione cenſeris. Vides, quia tunc magis iraſcitur Deus, cùm non iraſcitur?* Et infrà: *An non ex hac odioſa impudentia pullulabit mox impenitentia mater deſperationis? Quem enim pœniteat ſuper bono quod putat?*

Jer. 3. 3. Ezech. 16. 42.

Apo. 3. 19

VII. REMED. Conſidera inter omnia peccata obſtinationem eſſe præcipuum ſignum æternæ reprobationis, quod intelligere potes ex tribus exemplis in diuina Scriptura maximè celebratis. Primum eſt Luciferi, & omnium ſociorum eius, qui à quo tempore lapſi ſunt, nunquàm reſipuerunt, de quo S. BERN. exponens verba Pſalmi 90. Quoniam Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis: *Videamus*, inquit, *& dæmonum vias: videamus, & fugiamus eas. Si quidẽ viæ illorum præſumptio & obſtinatio. Propter præſumptionẽ ſtare non potuerunt; propter obſtinationem, qui ceciderunt non adiicient vt reſurgat. Ex hac námq; ſpiritus vadẽs, ex illa non rediens eſt. Et mira quidem præſumptio dæmonum, ſed non minùs mira obſtinatio eſt, quòd ſuperbia eorum ſemper aſcendat, propterea non eſt illis commutatio. Quia enim conuerti noluerunt à via præſumptionis, inciderunt in viã obſtinationis. Quàm peruerſo & euerſo ſunt corde filij hominum, quicunque ſectãtur veſtigia dæmonum, ingrediuntur dæmonum vias?* Et infrà: *Et via quidem*

BERN. ſer. 11. Pſal. 90. 11.

hominum ipſæ ſunt de quibus dicitur: Tentatio vos non apprehendat niſi humana, & quia humanum eſt peccare. 1. Cor. 10. 13. *Porrò vias diabolicas à natura hominis alienas eſſe quis neſciat, niſi quod in nonnullis ipſa ſibi cõſuetudo induiſſe naturam videatur? Ceterùm, & ſi quorundam hominum ſit, non humanum tamen ſed diabolicum eſt in malo perſeuerare.* Alterum exemplum eſt Pharaonis, quem Apoſtolus Paulus, quia tot verbis & ſignis per Moyſen editis moueri non potuit vt populum Dei dimitteret, in typum obduratorum & reproborum in Epiſtola ad Romanos propoſuit, allegans verba Domini ex libro Exodi: *Dicit enim Scriptura,* inquit, *Pharaoni: Quia in hoc ipſum excitauite, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra. Ergo cuius vult miſeretur: & quem vult indurat.* Senſus eſt: Cùm præuiderim, ô Pharao, fore te mihi contrarium, & obſtinato animo præceptis meis reluctaturum, ac potuerim impedire, ne naſcereris, aut ne regno potireris, vel etiã ſtatim è medio tollere, cùm primùm peccare cœpiſti, ideò tamen & vitam & regnum conceſſi tibi, idque non ad breue tempus, vt malitia tua vterer ad exercitationem populi mei, ſimúlque ad demonſtrandam in tuo ſupplicio interitúque iuſtitiam atque potentiam. Ita exponit B. AVG. in quæſtionibus ſuper Exodum, & concludit: *Nouit ergo Deus vti malis, in quibus tamen humanam naturam non ad malitiam creat, ſed eos perferre patienter, quouſque ſcit oportere, non inaniter, ſed vtẽdo eis ad admonitionem, vel exercitationem bonorum.* TERTIVM exemplum eſt Iudæorum, de quorum perpetua obſtinatione conſtat ex Scripturis ſuprà allegatis, & maximè ex illo dicto S. Stephani: *Dura ceruice & incircumciſis cordibus & auribus, vos ſem-* Exo. 9. 16. Rom. 9. 17. Aug. q. 32. Act. 7. 51.

per Spiritui ſancto reſtitiſtis. De iiſdem verò, velut reproborũ typo, non obſcurè agit D. Paulus in Epiſtola ad Romanos, capite nono, decimo, & vndecimo. Et
Aug. ep. 200. B. Avg. in Epiſt. ad Aſellicum: *Doctrina*, inquit, *Apoſtolica atq; Catholica ſatis euidenter indicat nobis ſecundùm myſteriũ Spiritus, ad Eſau Iudæos, ad Iſraël pertinere Chriſtianos. Ita quippe impletur, quod ſcriptum eſt, maior ſeruiet minori, id eſt, prior natus populus Iudæorũ poſteriori nato populo Iudæorum.* Conſtat autẽ Iſraël vel Iacob typum eſſe prædeſtinatorum, Eſau verò reproborũ, ſecundùm illud quod in manu Malachiæ Do-
Mala. 1. 2. Ro. 9. 11. minus dixit: *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Idque ab omni æternitate, *cùm nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali*, vt interpretatur Apoſtolus.

VIDE verbo, *Conſuetudo praua, Deſperatio, Immortificatio paſſionum, Iudicium proprium, Præſumptio, Superbia, Voluntas propria.*

ODIVM.

Remedia contra Odium Proximi.

I. REMEDIVM. Conſidera diuinæ Scripturæ ſententias, quibus proximi odium prohibetur
Leu. 19. 17. & damnatur, vt in Leuitico: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum.* Et in Prouerbiis: *Odium ſuſcitat rixas, &*
Pro. 10. 12. Prou. 26. 26. *vniuerſa delicta operit charitas.* Et, *Qui operit odiũ fraudulenter, reuelabitur malitia eius in concilio.* Et apud
1. Io. 2. 11. beatum IOANNEM: *Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius.* Et, *Omnis qui non eſt*
1. Io. 3. 10. *iuſtus, nõ eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum.* Et,
1. Io. 3. 15. *Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem ſuum,*

fuum homicida eſt. Et ſcitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam inſe manentem. Et, *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt.* 2. quibus imperatur dilectio omnis proximi, etiam inimici, vt in Leuitico, & Euangelio Matthæi: *Diliges*, inquit Deus, *amicum tuum ſicut teipſum.* Et CHRISTVS: *Ego autem dico vobis. Diligite inimicos veſtros, vt ſitis filij patris veſtri.* Et, *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Et Paulus: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum; ſi ſitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius.* Et B. IOAN. *Hæc eſt annunciatio, quam audiſtis ab initio, vt diligatis alterutrum; non ſicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iuſta.*

1. Ioan. 4. 20. Leu. 19. 18. Matt. 22. 39. Matt. 5. 44. Ioan. 15. 12. Rom. 12. 20. 1. Ioan. 3. 11.

II. REMED. ex SS. Patribus. B. EPHREM. *Quemadmodum omnium virtutum excellentiſſima eſt charitas, ita vniuerſorum vitiorum grauiſſimũ eſt, odiſſe proximum. Nam qui fratrem ſuum odit, homicida eſt, ſicut ait Apoſtolus: Qui odit fratrem, Deum ipſum odio habet. Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò vadat, quoniam tenebræ obſcurarunt oculos eius. Ecce quantorum malorum ſit cauſa odium.* S. BASILIVS de inſtitutione monachorum: *Vbi deliquium patitur charitas, eo prorſus eius loco odiũ ſuccedit. Quòd ſi, vt* IOANNES *ait,* DEVS *charitas eſt, ſine dubio neceſſe eſt diabolum odium eſſe. Vt igitur qui charitatem habet, is* DEVM *habet, ſic qui odium habet, diabolum in ſe nutrit.* S. AMBROSIVS precatione ad Miſſam: *De inuidia odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio autem in proſperis eius propagatur. O mala progenies, quæ ſi animo intromiſſa dominari cœperit, omnem ſanctitatis ſobolem extinguit.*

Ephr. in interrog. tom. 1. 1. Ioan. 3. 15. 1. Ioan. 2. 11. Baſ. in ſerm. 1. Ioan. 4. 9. Ambroſ. prec. 2.

Qui itaque inuidet, vel odit, non alium priùs, quàm seipsum occidit. Qui exultat in aduersis proximi, & affligitur in prosperis eius, alieno proximum se petit gladio. Hoc secundum superbiæ virgultum tunc primò fuit exortum,
Sap. 2. 24. *cùm ille, de quo scriptum est: Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: Cain persuasit vt liuoris odio fra-*
Gen. 4. *ternum funderet sanguinem.* S. HIER. ad Castorinam
Hier. ep. 36. materteram: *Ioannes idem Apostolus & Euangelista*
1. Ioan. 3. 15. *in Epistola sua ait: Quicunque odit fratrem suum, homicida est, & rectè. Cùm enim homicidium ex odio sepè nascatur, quicunque odit, etiamsi necdũ gladio percusserit, animo tamen homicida est. Cur, ais, tale principium? Scilicet vt veteri rancore deposito, mundum pectoris Deo paremº habitaculum. Irascimini, inquit Dauid, & nolite peccare. Hoc quid velit intelligi, Apostolus pleniùs interpre-*
Psal. 4. 5. *tatur: Sol non occidat super iracundiam vestram. Quid*
Eph. 4. 26. *agemus nos in die iudicij, super quorum iram, non vnius*
Aug. hom. 42. *diei, sed tantorum annorum sol testis occubuit?* S. AVG. in lib. 50. Homiliarum: *Iratus es? noli peccare. Irascimini, & nolite peccare. Irascimini quasi homines, si vincimini, & nolite peccare, vt iram in corde teneatis. Quid est ira? libido vindictæ. Quid odium? Ira inueterata si facta est, iam odium dicitur. Quod videtur cõfiteri ille, qui cùm dixisset, turbatus est præ ira oculus meus, addidit, inueteraui in omnibus inimicis meis. Quod erat ira, cùm erat noua, odium factum est, quia in vetustatẽ conuersum. Ira festuca est, odium trabes est. Aliquando reprehendimus irascentem, & odium tenemus in corde, & dicit nobis*
Matt. 7. 3. *Christus: Festucam in oculo fratris tui vides, & trabem in*
Chrysost. *oculo tuo non vides? vnde creuit festuca, vt trabem faceret? quia non statim euulsa est.* CHRYSOSTOMVS in Psalm. 7. *Nec Christus hoc iussit nos non habere inimicos, sed non odisse: hoc enim est in nostra potestate, illud verò omninò nõ est. Ne autem sine causa odio habeamus,*

non eſt in noſtra poteſtate, ſed in eorum qui oderunt. Improbi enim bonos nulla de cauſa omninò odiſſe cõſueuêre. Non eſt enim hoc ſpectandum vt non habeamus inimicos, ſed ne iuſtè & cum cauſa, & vt licet millies odio habeamur, non habeamus odio, neque auerſemur. Sunt hæc enim inimica, odio habere, & auerſari. Et paulò pòſt: *Hic odio te habet, & bellum gerit. Tu ama, & eum beneficio affice. Probris & maledictis appetit, tu benedic, & lauda. Sed ne ſic quidem ſoluit inimicitias, maiorem igitur tibi affert mercedem. Mali enim, quò magis à nobis obſeruati bellum nolunt componere, eò nobis ſplendidiorem remunerationem comparant, & ſe reddunt imbecilliores.*

III. REMED. Conſidera te, ſi odium aliquod in corde foueas, non poſſe ſolùm non vti ſanctiſſimis Sacramentis, ſed nec vnicam dominicam orationem ſine mendacio recitare. Vtrumque diſertè Chriſtus Dominus docuit apud Matthæum. Cùm enim dixiſſet: *Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio*, mox ſubiicit: *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſùm te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Deinde in oratione Dominica iuſſit nos diſertè dicere: *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Qui autem fouet odium in corde, certè non dimittit debitum proximi; & ſi non dimittit, mentitur. Idem docuêre SS. Patres. HIERONYMVS ad Caſtorinam: *Quid agemus nos in die Iudicij, ſuper quorum iram non vnius diei, ſed tantorum annorum Sol teſtis occubuit? Dominus loquitur in Euangelio: Si offers munus tuum ad altare, ibique recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſùm te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade reconciliari priùs fratri tuo,*

Matth. 5. 22. & 23.

Matth. 6. 12.

Hier. ep. 36.

Matth. 5. 23.

& sic offeres munus tuum ad altare. Væ mihi misero, ne dicam & tibi, qui tanto tempore aut non obtuli munus ad altare, aut ira permanente sine causa obtuli. Quomodo in quotidiana prece vnquàm diximus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, animo discrepante cum verbis, oratione dissidente cum factis? Precor itaque, vt pacẽ, quam nobis reliquit Dominus, habeamus. Quòd si tu, quod procul absit, nolueris, ego liber ero. Epistola hæc mea cùm lecta fuerit, absoluet. AVG. in Dominica prima Aduentus: *Quotiescunque natalẽ Domini, aut reliquas solẽnitates celebrare disponitis, odiũ velut venenum mortiferum de corde vestro repellite, & tanta sit in vobis charitas, quæ nõ solùm vsq; ad amicos, sed etiam vsque ad inimicos perueniat, vt securè possitis dicere in oratione Dominica: Dimitte nobis debita, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Nam qui scit se vel vnum hominem odio habere, nescio si ad altare Domini securus possit accedere, cùm præcipuè Ioannes Euãgelista terribiliter clamet, & dicat: Qui fratrem suum odit, homicida est. Nam vestrum est iudicare, vtrum homicida antequàm pœnitentiam agat, præsumere debet Eucharistiam accipere.* Et GREG. libro decimo Moralium: *Vitam animæ quælibet culpa polluit, seruatus verò contra proximum dolor occidit. Menti námque vt gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur. Qui scilicet à transfixo corde si priùs non educitur, nihil in precibus diuinæ opis obtinetur: quia & vulneratis membris imponi salutis medicamenta nequeunt, nisi ferrum à vulnere antè subtrahatur. Hinc est enim quòd per semetipsum veritas dicit: Nisi remiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester, qui in cœlis est, remittet vobis peccata vestra. Hinc admonet dicens: Cùm stabitis ad orandum, si quid habetis aduersùs alterum. Hinc contra institutionem postulationis, conditionem posuit pie-*

Aug. ser. 1. de Tẽp.

1. Ioan. 3. 15.

Greg. c. 18. Iob. 11.

Matth. 6. 15.

Marc. 11. 25.

Luc. 6. 37.

natis, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, vt profectò bonum, quod à Deo compuncti petimus, hoc primùm cum proximo conuersi faciamus. Matth. 6. 12.

IV. REMED. Considera, quàm crebrò, sedulò & serio Spiritus sanctus nobis in verbo suo commendet mandétque virtutem odio è diametro contrariam, nempè dilectionem proximi. Primò enim Christus Dominus apud Matthæum declarauit mandatum de proximo diligendo, simile esse mandato de diligendo Deo, ac proinde omnibus reliquis mandatis anteponendum. 2. indicauit & modum diligendi, vt nempè eum diligamus, *sicut nos ipsos*, non secundùm æqualitatem, sed secundùm similitudinem, conuenienter illi alteri Christi dicto legi naturæ consentaneo: *Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est lex & Prophetæ.* 3. etiamsi Christus vtramque dilectionem Dei & proximi à nobis postulet, præcipuè tamen videtur exigere illam proximi. Nam apud B. Ioannem migraturus ex hac vita discipulis dixit: *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Et, *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Cur nouum, quod erat vetus: cur suum, quod erat Dei Patris, voeat præceptum; nisi quòd velit illis tanquàm præcipuum, & tanquàm suum & nouum commendatum? Vnde S. Ioannes huius testamenti Christi Archigrammateus, auctore B. HIERONYMO in commentariis Epistolæ ad Galatas, *cùm Ephesi moraretur vsque ad vltimam senectutem, & vix inter discipulorum manus ad Ecclesiam deferretur, nec posset in plura verba vocem contexere, nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc: Filioli, diligite alterutrum. Tandem discipuli & fratres qui*

Matth. 7. 12.

Ioan. 13. 34.

Ioan. 15. 12.

Hier. lib. 3. c. 6.

aderant tædio affecti, quòd eadem semper audirent, dixerunt: Magister, quare hoc semper loqueris? Qui respondit dignam Ioanne sententiam: Quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. Hinc & Apostolus Paulus non

Gal. 6. 2. semel in vna dilectione proximi plenitudinem legis posuit. Ad Galatas enim sic loquitur: *Alter alterius*

Rom. 13. 8. 9. *onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Ad Romanos verò: *Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Qui enim diligit proximum, legem implenit.* Et, *Si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* B.

1. Ioan. 4. 20. IOANNES quoque ex dilectione proximi, vult nos venire in notitiam dilectionis Dei: *Si quis dixerit*, inquit, *quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* Hæc

Aug. lib. 8. de Trin. c. 8. considerans B. AVG. in libris de Trinitate ita scribit: *Manifestum est, quòd* (B. Ioannes) *iustitiæ perfectionem in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scandalum non est, vtique perfectus est. Et tamen dilectionem Dei videtur tacuisse, quod nunquàm faceret, nisi quia in ipsa fraterna dilectione vult intelligi Deum.* Et in Euangelium

Id. tract. 17. Ioannis: *Dilectio Dei prior est ordine præcipiendi, sed dilectio proximi prior est ordine faciendi. Neque enim qui præciperet tibi dilectionem illam in duobus præceptis, priùs tibi commendaret proximum, & posteà Deum, sed primò Deum, & posteà proximum. Tu autem quia Deum non vides, diligendo proximum promereris quem videas: diligendo proximum purgas oculum ad videndum*

1. Ioan. 4. 20. *Deum euidenter, Ioanne dicente: Qui non diligit fratrem suum, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?*

V. REMED. Quò perfectiùs obserues mandatum de diligendo proximo, & longiùs absis ab odio,

da operam vt etiam ex corde diligas inimicos. Antidotum est B. AVGVSTINI in libro 50. Homiliarum. *Aug. ho. 5.*
Et ratio est, quia diuinum præceptum de diligendo proximo, non ad amicos tantùm, sed etiam ad inimicos se extendit. Cuius causam duplicem Dominus *Matth. 5. 45. 46.*
ipse reddidit: *Diligite inimicos vestros*, inquiens, *vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Et, *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nónne & publicani hoc faciunt?* Modus autem diligẽdi consistit in eo. Primùm, vt eos diligas, *Matth. 22. 39.*
sicut teipsum; quia indefinitè iubemur diligere proximum sicut nos ipsos. 2. vt ex corde remittas, si qua in re te offenderint. Nam in Leuitico dicitur: *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Et apud Matthæum, cùm *Leu. 19. 17.*
Christus retulisset seruum nequam, qui conseruo suo debitum dimittere nolebat, traditum tortoribus: *Sic,* *Matth. 18. 35.*
inquit, *& Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris.* 3. vt non gaudeas de inimici miseria: vel doleas de prosperitate. *Eccli. 8. 8.*
Ait enim Sapiens: *Noli de mortuo inimico tuo gaudere.* Et Salomon: *Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas; & in ruina eius ne exultet cor tuum.* Vnde B. Iob vt auerteret à se hoc scelus dixit: *Si gauisus sum ad ruinã eius, qui me oderat; & exultaui, quòd inuenisset eum malum.* 4. vt pro iis ores, eósque, dum obuij fiunt, æquè atque alios, salutes, & beneficiis deuincias. Sic enim Deus iussit in Exodo: *Si occurreris boui inimici tui, aut asino erranti, reduc eum: Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis cum eo.* Et Christus: *Benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumnientibus vos.* Et, *Si salutaueritis fratres vestros tantùm, quid ampliùs facitis? nónne & Ethnici hoc faciunt?* Et Paulus: *Benedicite*

Prou. 24. 17.
Iob. 31. 29.
Exod. 23. 4. 5.
Matth. 5. 44. & 47.
Rom. 12. 14.

perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum. Et, *Charitas*
1. Cor. 13. 4. *patiens eſt, benigna eſt, non cogitat malum. Patiens eſt charitas*, inquit B. GREGORIVS decimo Moralium,
Greg. c. 8. *quia illata mala æquanimiter tolerat: benigna verò eſt, quia pro malis bona largiter miniſtrat.* Verùm dices: Non poſſum diligere inimicum meum, quem quotidiè velut hoſtem patior crudeliſſimum. Reſpondet B. AVGVSTINVS in ſermonibus de San-
Aug. ſer. 5. de S. Steph. ctis: *O quicunque ille es, attendis quid tibi fecerit homo, & non conſideras, quid tu feceris Deo. Cùm enim tu multùm grauiora in Deum peccata commiſeris, quare non dimittis homini parum, vt tibi Deus dignetur dimittere multùm? Recole quid tibi in Euangelio veritas ipſa promiſerit, & quam tibi quodãmodò cau-*
Matt. 6. 14. *tionem fecerit: Si enim*, inquit, *dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Si autẽ non dimiſeritis, nec Pater veſter dimittet debita veſtra. Videtis, fratres, quia cum Dei gratia in poteſtate noſtra poſitum eſt qualiter à Domino iudicemur? Nam ſæpè dixi, fratres, & frequẽtiùs dicere debeo, nemo ſe circumueniat, nemo ſe ſeducat. Qui vel vnum hominẽ in hoc mundo odio habet, quicquid Deo in operibus bonis*
1. Cor. 13. 3. *obtulerit, totum perdet, quia nõ mentitur Paulus Apoſtolus dicens: Si dedero omnes facultates meas in cibos pauperum, & ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeã, charitatẽ autem non habuero, nihil mihi prodeſt, &c. Nemo ſine charitate de virginitate præſumat, nemo de ieiuniis, nemo de orationibus cõfidat: quia quamdiu inimicitiã in corde tenuerit, neq; in iſtis quibuſlibet operibus bonis placare ſibi Dominũ poterit. Sed dicet aliquis: Grandis labor eſt inimicos diligere, pro perſecutoribus ſupplicare? Nec nos negamus, fratres: non paruus quidẽ labor eſt in hoc ſeculo, ſed grande erit præmium in futuro. Per amorem*

enim hominis inimici, efficeris amicus Dei: imò nõ ſolùm amicus, ſed etiam filius, ſicut ipſe Dominus dixit: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cœlis eſt. Deinde vt habet B. Chryſoſtomus in quadam Homilia ad populũ Antiochenum: *Nihil ita Deum reddit propitium, ſicut inimicos diligere, & calumniantibus benefacere.* Matth. 5. 45. Chr. ho. 51.

VI. REMED. Conſidera exempla eorum, qui in dilectione etiam inimicorum excelluerunt, ac proinde longiſſimè ab odij, noxa adfuerunt. Primum ſit Patriarchæ Ioſephi, de quo B. AMBR. in lib. de Ioſeph Patriarcha ita ſcribit: *Ioſeph à parentibus plus quàm ceteri filij diligebatur. Sed ea res inuidiæ fuit, quod ſilentio prætereundum non fuit. Hinc enim argumentum totius hiſtoriæ proceſſit: ſimul vt cognoſcam perfectum virum non moneri vlciſcendi doloris inuidia, nec malorum rependere vicem. Vnde & Dauid ait: Si reddidi retribuentibus mihi mala. Quid autem eſſet, quòd præferri Ioſeph mereretur ceteris, ſi aut lædentes læſiſſet, aut diligẽtes dilexiſſet? Hoc enim plerique faciunt. Sed illud mirabile, ſi diligas inimicum tuum: quod Saluator docet. Iure ergo mirandus, qui hoc fecit ante Euangelium, vt læſus parceret, appetitus ignoſceret, venditus non referret iniuriam, ſed gratiã pro contumelia ſolueret: quod poſt Euangelium omnes didicimus, & ſeruare non poſſumus. Diſcamus ergo & Sanctorum inuidiã, vt imitemur patientiam, & cognoſcamus illos non naturæ præſtantioris fuiſſe, ſed obſeruationis: nec vitia neſciſſe, ſed emendaſſe.* Amb. c. 1. Pſal. 7. 5.

ALTERVM ſit protomartyris Stephani, de quo AVG. loco citato: *Poſitis genibus*, inquit Scriptura, *clamauit dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Videte, dilectiſſimi, affectum beati viri, videte magnam & admirabilem charitatem. In perſecutione poſitus erat, & pro perſecutoribus deprecabatur, atq; in illa lapidum ruina,* Matth. 5. 45. Aug. ſer. 5. Act. 7. 59.

quando alius obliuiſci poterat etiã chariſsimos ſuos, tũc ille Domino cõmendabat inimicos. Quid enim dicebat, cùm lapidaretur? Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatũ. Plus itaque tunc illorum dolebat peccata, quàm ſua vulnera. Plus illorum impietátem, quàm ſuam mortem dolebat. Imitemur ergo in aliquo, dilectiſsimi fratres, tanti magiſtri fidẽ, tam præclari martyris charitatem. Diligamus nos hoc animo in Eccleſia fratres noſtros, quo ille tũc dilexit inimicos. Sed, quod peius eſt, aliquoties non ſolùm inimicos non diligimus, ſed ne amicis quidem fidem integram cuſtodimus.

VII. REMED. pro Religioſis, vt etiam in minimis offenſiunculis, caueant ſimultatem, rancorem, amarulentiam, vel auerſionem animorum à fratribus. Ita enim apud CASSIANVM Abbas Ioſeph diſſerit: *In tantum non vult nos Deus noſter alterius deſpectui habere triſtitiam, vt ſi aliquid aduersùm nos frater habuerit, nec munera noſtra ſuſcipiat, id eſt, nec orationes ſibi à nobis permittat offerri, donec de animo eius triſtitiam iuſtè, iniuſtè ve conceptam celeri ſatisfactione tollamus.* Caſſ. coll. 16. c. 16. 17. 18. Matth. 5. 23. *Neque enim ait: Si habet veram querelam aduersùm te frater tuus, relinque ibi munus tuum ad altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: ſed, Si recordatus fueris, inquit, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te, id eſt, etiamſi leue aliquid ac vile ſit, quo fratris in te fuerit excitata commotio, & hoc memoriam tuam ſubita recordatione pulſauerit, ſcias te offerre precum tuarum ſpiritalia munera non debere, niſi priùs qualibet ex cauſa ortam triſtitiã de corde fratris benigna ſatisfactione depuleris.* Cap. 17. Et paulò pòſt: *Illud quoq; quibus lacrymis eſt deflendũ, quod nonnulli dicunt: Si ſecularis hoc feciſſet, aut dixiſſet, rectè debuit ſuſtineri. Quis autem ferat fratrem tam inſolens de ore conuicium proferentem? Quaſi verò patientia non omnibus ſit generaliter exhibenda, cùm vtiq; perturbatæ mentis commotio obſtinatanõ diſsimile, cõtra quem-*

uis fuerit excitata, sibi inferat detrimẽtum. Deinde significanter expreßit Euangelicus sermo dicens: Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Et rurſus: *Illud verò quale eſt, quod interdum patientes eſſe nos credimus, quia reſpondere contemnimus laceßiti, vel motu geſtúque irriſorio fratrem ſubſannamus? Quaſi verò apud Deum verba tantummodò, & non præcipuè voluntas vocetur in culpam, & opus ſolum peccati, & non etiam votum ac propoſitũ habeatur in crimine. Quid enim differt, vtrùm quis gladio peremerit, an aliqua ad mortem fraude compulerit, cùm ipſius eum dolo vel crimine conſtet extinctum?* Et infrà: *Sæpè autem ficta patientia etiam acriùs ad iracundiam, quàm ſermo ſuccendit, & atrocißimas verborum tranſcendit iniurias malignata citurnitas: leuiúſque tolerantur inimicorum vulnera, quàm irridentiũ ſubdola blandimenta. De quibus propriè dicitur per Prophetam: Molliti ſũt ſermones eius ſuper oleũ, & ipſi ſunt iacula. Et alibi: Verba callidorum mollia, hæc autem ſeriunt in penetralia ventris.* Deinde B. BERN. tractans locum illum Canticorum, Filij matris meæ pugnauerunt contra me, cùm fratres ſuos magno feruore ſpiritus ita allocutus eſſet: *Antè mihi contingat mori, quàm audire in vobis quempiam iuſtè clamitantem: Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Nónne præſentis congregationis tanquàm vnius matris filij omnes vos eſtis?* paulò pòſt ſubiecit: *Proinde, dilectiſſimi, pacem habete ad vos, & nolite lædere inuicem, non facto, non verbo, non ſigno qualicunque. Sic enim peccantes in fratrem, in Chriſtum peccatis, qui ait: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Nec cauendũ à grauioribus tãtùm offẽſis, verbi gratia, ab aperto cõuitio, ſeu maledicto; ſed à clãdeſtino quoq; & venenato ſuſurrio: Non, inquã, ſufficit os cuſtodire ab his, & his ſimilibus, cauenda ſunt & leuia: ſi tamẽ leue debeat dici, quodcunque in fratrem*

Matth. 5. 22. c. 18.

Pſal. 54. 22. Prou. 18. 8

Bern. ſer. 29. in Cant. Cant. 1. 5.

præsumpseris voluntate lædendi, cùm hoc solo, si iraseris illi, diuini reus iudicij tenearis. Meritò quidem; nam quod tu leue putas, & ob hoc leuius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tanquàm homo vidēs in facie, & secundùm faciem iudicans, paratus festucam trabem suspicari, &
1. Cor. 13.7 *scintillam putare fornacem. Non enim est omnium charitas illa, quæ omnia credit, &c. Non potest orare, non potest legere, non sanctum aut spirituale aliquid meditari. Et ita intercepto vitali spiritu, dum suis destituta alimētis vadit ad mortē anima, pro qua Christus mortuus est, quid tu interim quæso animi habes?* Et infrà: *Quòd si dixeris illum non tam grauiter pro tam leui causa debuisse turbari. Respondeo, quantò leuior est, tantò à te leuiùs potuit non committi: quanquàm nescio, quomodo leue dicas, vt iam dixi, quicquid amplius est, quàm iraſci, cùm vel hoc ipsum obnoxiū esse iudicio ex ore ipsius acceperis*
Heb. 10.31 *iudicis. Quid enim? túne leue dixeris, in quo offenditur Christus, vnde ad Dei iudicium pertrahi habes, cùm horrendum sit incidere in manus Dei viuentis? Tu ergo acceptafortè iniuria (quod quidē interdum non accidere in his conuētibus difficile est) nō cōtinuò more secularis obliquè referire fratrem responsione festines, sed neq; sub specie quasi corripiendi, verbo acuto & vrenti transfigere audeas vllatenus animam, pro qua Christus affigi cruci dignatus est, nō grunnire quasi increpādo, non labiis mussitare, quasi murmurando, non narem contrahere, aut cachinnare quasi subsannando, non frontem rugare quasi inuehendo aut comminando. Sanè commotio tua ibi moriatur, vbi oritur, nec permittatur exire, quæ mortem portat, ne perimat, vt dicere possis & tu cum Propheta: Turbatus*
Psal. 76.5. *sum, & non sum locutus.*

VIII. REMED. est, humilis postulatio veniæ ab eo qui tibi offensus est. B. AVGVSTINI in libro 50. Homiliarum: *Ipsos imprimis admo-*
Aug. ho.

neo, quicunque habetis discordiam cum fratribus vestris, & reuocatis ad vos, & consideratis vos, & iustum iudicium fertis in vobis intus in cordibus vestris, & inuenietis vos nõ debuisse facere, quod feciſtis, nõ debuiſtis dicere, quod dixiſtis. Petite veniam, fratres, à fratrib⁹ vestris: facite fratribus, quod ait Apoſtolus: Donantes vobis ipſis, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis. Nolite erubeſcere veniam petere. Proinde omnib⁹ dico viris & fœminis, minoribus & maioribus, laïcis & clericis. Dico & mihi ipſi. Omnes audiamus, omnes timeamus, ſi peccauimus in fratres noſtros. Si adhuc inducias viuendi accepimus, non ideò morimur, adhuc enim viuimus, nõdum damnati ſumus. Dum viuimus, facimus quod iubet Pater, qui erit Deus iudex omnium, vt petamus veniã à fratribus, quos fortè peccando in eos aliquid offendimus, aliquid læſimus. Eph. 4. 32.

Subiicit deinde de dominis peccantibus in ſeruos, à quibus ait non petendam veniam, ne ſuperbiant: *Quid ergo? Ante oculos Dei pœniteat eum, ante oculos Dei puniat cor ſuum: & ſi non poteſt dicere ſeruo ſuo, quia non oportet, da mihi veniam, blandè illum alloquatur: blanda enim appellatio veniæ eſt poſtulatio.* Denique & ſubdit, quid agendum ei qui læſus eſt, & non læſit: *Quid ergo dicturus ſum? Vade ad illum, & tu pete veniam: abſit, nolo mentiaris: nolo dicas, da mihi veniam: qui te noſti nõ peccaſſe in fratrem tuum. Quid enim prodeſt tibi, cùm tu tu⁹ fueris accuſator? quid expetis tibi ignoſci ab eo quẽ non læſiſti, aut in quo non peccaſti? Debent inter vos eſſe aly pacifici, qui illũ obiurgent, vt à te priùs veniã petat: tu tantùm paratus eſto ignoſcere: prior paratus eſto ex toto corde dimittere. Si paratus es dimittere, iam dimiſiſti: habes adhuc quod ores. Ora pro illo, vt petat à te veniã, quam ſcis ei nocere ſi non petat. Dic Domino in oratione tua. Domine, ſcis me non peccaſſe in illum fratrem meum, ſed illum potiùs peccaſſe in me: ſi veniam non petat à me. Ego bono animo peto, vt ignoſcas ei.*

VIDE verbo, *Amor sui, Blasphemia, Consuetudo praua, Discordia, Immortificatio passionum, Impatientia in aduersis, Ingratitudo, Ira, Maledictio, Murmuratio, Superbia, Vindicatio iniuriæ.*

OTIVM.

Remedia contra Otium.

I. REMEDIVM. Considera quid diuina Scriptura asserat de otio. Primò enim reprehendit illud, declarátque multorum malorum esse causam; vt in Prouerbiis Salomonis: *Qui sectatur otium*, inquit, *stultissimus est.* Et, *Qui sectatur otium, replebitur egestate.* Et in Ecclesiastico: *Multam malitiam docuit otiositas.* Et apud Ezechielem: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius.* Et apud Matthæum: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Et, *Quid hic statis tota die otiosi?* Et apud Lucam: *Succide illam*, id est, arborem fici, in qua fructus nullus inuentus erat, *vt quid etiam terram occupat?* 2. commendat laborem vt homini congruentem. *Tulit enim*, vt est in Genesi, *Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum.* Et Iob ait: *Homo nascitur ad laborem, & auis ad volatum.* Et Ecclesiasticus: *Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo.* Et Paulus: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suũ laborem.* Et, *Rogamus vos fratres, vt operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis.* Et, *Quoniam si quis nõ vult operari, nec manducet.* 3. monet, vt tempus bene impendamus; vt in Ecclesiastico: *Fili, conserua tempus, &*

Pro. 12. 11.
Pro. 28. 19.
Eccli. 33. 29.
Ezec. 16. 49.
Matth. 7. 19.
Matt. 20. 6.
Luc. 13. 7.
Gen. 2. 15.
Iob. 5. 7.
Eccli. 7. 16.
1. Cor. 3. 8.
1. Thess. 4. 11.
2. Thess. 3. 10.
Eccl. 4. 23.
Eccli. 14. 14. & 15. 21.

denita à malo. Et, Non *defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.* Et, Nemini Deus dedit *ſpacium peccandi.* Et in Apoſtolo: *Videte, fratres, quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes; ſed vt ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Eph. 5. 15. 16.

V. REMED. Conſidera ſententias SS. Patrum. BASILIVS in verba Iſaiæ, Ieiunium, otium, & Neomenias veſtras odit anima mea: *Interea quæ odio,* inquit, *proſequitur Dominus, vnum hoc eſt, ſegne & iners otium, nimirum ceſſatio ab his, quæ nos ex officio attinet facere.* Et mox ſubdit: *Quomodo enim non odio proſequendum otium, quod formica & api peiorem efficit hominem, qui vtique initio conditionis ſuæ poſitus in paradiſo eſt, vt operaretur & cuſtodiret eam? Primũ igitur & maximè proprium humanæ conditioni ſtudium eſt, vt operetur, ita vt iners otium ſit propemodùm præter hominis naturam id quod aſſerit ſe Dominus odiſſe.* CHRYSOSTOMVS in Epiſtolam ad Epheſios: *Otium malitiæ pars eſt, imò verò non pars, ſed cauſa & mala radix. Omnem quippe malitiam docuit otium; itaque cauendum, ne ſtultè quæſtiones iſtas indagemus, nempè quẽ ſit habiturus locum, qui nihil boni fecit. Nihil enim boni facere, hoc ipſum eſt malũ facere. Dicas enim velim, ſi famulum haberes, qui & ſi nec furaretur, nec conuitiaretur, nec cõtradiceret, imò nec inebriaretur, nec reliquorum malorum quicquã deſignaret, ſederet tamẽ perpetuò otioſus, nec aliquid eorũ quæ ſeruus hero ſuo præſtare debet, faceret; nõ flagellares illũ vt peruerſum?* AMBROSIVS de Cain & Abel: *Apud ignauos nulla ſunt inſignia virtutis: apud Sapiẽtes prima habẽtur. Studia enim virtutis quædam inſtrumenta ſunt. Itaq; ſicut bellator ſine armis eſſe non poteſt, ita nec ſine exercitatione virtus. Vnde & Dominus in Euangelio, ait: A diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum cogitur, & cogentes diripiunt illud. Et alibi: Quærite*

Baſ. in c. 1. Iſa.

Chr. ho. 16.

Ambr. lib. 1. c. 4.

Matth. 11. 12.

Matth.6.33. *regnum Dei, & ecce omnia præstò sunt vobis, non dormientibus, neque otiantibus, sed vigilantibus, & laborãtibus pollicentur præmia, & labori merces parata est: qui licèt non suàuis ad gratiam, tamen fructuosus ad præmiũ est.* Et infrà: *Nulla enim sine labore virtus, quia labor processus virtutis est.* HIERONYMVS ad Rusticum monachum: *Facito aliquid operis, vt te semper diabolus inueniat occupatum. Si Apostoli habentes potestatem de Euangelio viuere, laborabant manibus suis, ne quem grauarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebãt metere carnalia, cur tu in vsus tuos cessura non præpares?* Et paulò pòst: *Texantur lina capiendis piscibus: scribantur libri, vt & manus operetur cibum, & animus lectione saturetur. In desideriis est omnis otiosus.* AVGVST. ad Abbatem insulæ Capratiæ: *Si quam operam vestram mater Ecclesia desiderauerit, nec elatione auida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis, sed miti corde obtemperetis Deum, cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet mansuetos vias suas. Nec vestrum otium necessitatibus Ecclesiæ præponatis, cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini non inueniretis. Sicut autem inter ignem & aquam tenenda est via, vt nec exuratur homo, nec demergatur: sic inter apicem superbiæ, & voraginem desidiæ iter nostrum temperare debemus, sicut scriptum est: Non declinantes neque ad dexteram, neque ad sinistram, &c. Sic ergo, dilectissimi, diligite otium, vt vos ab omni terrena delectatione refrænetis.* Et in libris de ciuitate Dei: *Quid est, quòd cum labore meminimus, sine labore obliuiscimur, cum labore discimus, sine labore nescimus, cum labore strenui, sine labore inertes simus? Nónne hinc apparet, in quid velut pondere suo procliuis & prona sit vitiosa natura, & quanta ope, vt hinc liberetur, indigeat? Desidia, segnities, pigri-*

Id.lib.2.c.2.

Hie. ep. 4.

Aug. ep. 31.

Prou.4.27

Aug. lib. 22.c.22.

pigritia, negligentia, vitia sunt vtique, quibus labor fugitur, cùm labor ipse etiam qui est vtilis, pœna sit. CASSIANVS in institutionibus monasticis: *Mens otiosi,* (monachi) *nihil aliud cogitare nouit, quàm de escis ac ventre, donec inuenta quandoq; sodalitate cuiusquã viri, vel fœminæ æquali tẽpore torpentis, rebus eorum ac necessitatibus inuoluatur, & ita paulatim reddatur noxiis occupationibus irretitus, vt tanquàm serpentinis spiris obstrictus, nunquàm deinceps ad perfectionẽ professionis antiquæ se valeat enodare.* BERN. de Consideratione ad Eugenium Papam: *Si rectè Sapiẽs hortatur Sapientiam scribi in otio, cauendũ & in otio otiũ est. Fugienda proinde otiositas, mater nugarum: nouerca virtutum. Inter seculares nugæ nugæ sunt: in ore sacerdotis blasphemiæ. Interdum tamen si incidant, ferendæ fortassis, referendæ nunquàm.* SEN. ad Lucilium: *Otium sine literis mors est, & viui hominis sepultura.*

Cass. li. 10. c. 6.

Bern. l. 2. in fin.

Eccl. 38. 25.

Sen. ep. 82.

III. REMED. Considera quàm turpe sit hominem, alioquin ad laborem natum, teste Iob, aspirare ad otium, cùm nihil in mundo otio vacet, ne Deus quidem totius mundi opifex: *Pater meus vsque modò operatur*, inquit apud B. Ioannem Christus, *& ego operor. Angeli omnes*, teste Apostolo in Epistola ad Hebræos, *sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Cœlestes orbes nulla quiete interposita continenter agitantur. *Ecce enim Sol*, vt est apud Augustinum in sermonibus ad fratres in Eremo, *cursum anni perficit, Luna etiam mensibus & vicissitudinibus discurrit, & cetera stellæ. Omnia enim sibi deputata officia sine quiete exercent. Nunquid etiam animalia brutа ad suæ naturæ industriam otium fugiunt? nunquid etiam laborant, vt conseruentur in esse? Nunquid in suis necessitatibus deficere & pigrescere ea videmus? Absit. Omnia*

Iob. 5. 7.

Ioan. 5. 17. Heb. 1. 14.

Serm. 16.

enim ſub obedientia ſunt, omnia agunt, quod agere debent. Quæ ergo dementia eſt, vt ſolus homo de ignauo otio agendo cogitet: *Neque enim eo conſilio,* inquit S. BASILIVS in conſtitutionibus monaſticis: *Dominus hominem finxit, vt ſegnis ac languens deſideret, ſed contrà potiùs, vt eſſet, qui ſe in laboribus honeſtis exerceat: quandoquidẽ & primò Adæ in paradiſo præcepit, vt laboraret, & paradiſum ipſum cuſtodiret: & tum deinde poſtquàm ex illo eiectus exulauit, ſententiã tulit, vt pane ſuo in ſudore vultus ſui veſceretur. Quod autem quæ Adæ dicta tum fuerint, ea omnibus etiam dicta ſint, qui ab eo ſunt oriundi, ex hoc liquidò perſpici poteſt, quod illum tantummodò tum nominatim Deus morte multaſſet, quando dixit: Terra es, & in terrã reuertêris: nihilominùs tamẽ omnes, quotquot ab eo originem duxêre, eiuſdem ſimiliter vnà cum eo calamitatis participes extitêre. Quamobrem conuenit vnumquemque neque naturæ ordinem, neque præſcriptos ab naturæ opifice limites trãſilire, potiúſq; in his continere ſe, & corpus & actione aliqua occupatum tenere: illúdq; prouidere, ne ipſum, dum gra-*

Baſil. c. 5.

Gen. 2. 15.

Gen. 3. 19.

miùs, quàm par eſt, premit, opprimat. Et in S. AMB. in Lucam: *Neque enim otioſè dictum eſt homini, quod nulli aliorum animantium: In ſudore vultus tui manducabis panem tuum. His enim animalibus, quæ natura irrationabilia ſunt, iuſſu Dei terræ pabulũ miniſtrare præcepta eſt. Soli autem homini, vt rationabile, quod accepit, exerceat, vitæ curſus in labore præſcribitur. Qui enim non eſt contentus animaliũ pabulo ceterorum, tui nõ ſatis eſt lignum fructiferum commune omnibus ad eſcam datum, ſed deliciæ ſibi variarum exquirit epularum, delicias ſibi transmarinis arceſſit è terris, delicias verrit è fluctibus, recuſare non debet, qui labore victum requirit breuem, ſi laborem pro vita ſubeat æterna.*

Amb. in præfat.

Gen. 3. 19.

IV. REMEDIVM. Conſidera otio patefieri ia-

nuã diabolo & omnibus vitiis. Otium enim, vt vulgò dicitur, eſt puluinar diaboli. *Aliquid operis facito,* ſuprà monuit B. HIERON. monaſtices cupidum, *vt ſemper te diabolus inueniat occupatum.* Et IOAN. CASSIANVS lib. 10. inſtitutionum monaſticarũ: *Hæc,* inquit, *apud Ægyptum ab antiquis Patribus ſancita eſt ſententia, operantem monachum dæmone vno pulſari: otioſum verò innumeris ſpiritibus deuaſtari:* *Otium,* autem, *maleficij eſſe principiũ nemo eſt qui ignoret, ſcribit* B. BAS. in hexæmeron. Imò, teſte Spiritu ſancto, magiſter & doctor eſt ipſius malitiæ: *Multam malitiam,* inquit, *docuit otioſitas.* Neque enim leuiora tantùm delicta, ſed etiam grauiſſima & nefaria crimina in otij ludo diſcuntur, quæ nomine *multæ malitiæ* hîc intelliguntur. Hinc B. CHRYS. in Matth. ſcribens: *Valdè,* inquit, *deſidero vos bonis operibus eſſe occupatos: omnium enim vitiorum quaſi magiſtra quædam atque origo eſt otioſitas.* Et AVGVST. loco ſuprà allegato: *Per hanc accendimur frequenter ad luxuriam, per hanc animamur ad ſuperbiam, per hanc ducimur ad mundi gloriam, per hanc tentamur delicatè paſci, per hanc ſuffocamur preciosè veſtiri, per hanc ad ſuperfluam dormitionem trahimur, per hanc ad verba ſecularia ducimur. Nunquàm quis ciuis cœlorum erit, ſi otioſitatem amauerit.* Atque hæc cauſa eſt, cur B. AMBR. in expoſitione Pſalmi 118. non dubitet, tempus belli & perſecutionis, tempori pacis, quo otium viget, anteponere: *Citò enim fides,* inquit, *inexercitata langueſcit, & crebris otioſa tẽtatur incommodis. Remiſſas excubias callidus inſidiator irrumpit: aſſuetum autem bello virum externa fraus inſtruit, & glorioſę prouehit palma victoriæ. Pax ergo fidelis corruptelæ materia eſt. Quàm pulchrè nobis perſecutionis proceſſêre tempora! Intentus ſicut medicus erat intima ad Deum mentis*

Hier. ep. 4.
Caſſ. c. 23.
Baſ. hom. 7.
Eccl. 33. 29.
Chr. hom. 36.
Auguſt. ſerm. 16.
Ambroſ. ſerm. 11.

affectum, illi adhærebat, nec vllas cogitationes obstrepẽtes sibi precantis animus sentiebat, totis visceribus fundebatur oratio, & quidã miscebatur sermo cum Domino: quotidiana meditatio habebat iam contemptũ periculi, & vsũ calcandæ mortis receperat, quod amisimus exercitium. Teneant otia, quos bella non fregerant. Periculosa igitur & pacis otia. In pace plures persecutiones esse cœperunt. Nullus erat tempore persecutionis adulator: non vacabat animo, corporis delectatione dissolui, & huiusmodi, quæ secundis rebus excitari solent, admittere passiones. Eadem de causa HIER. non semel otium appellauit *rubiginem sapientiæ & ingenij*, vt enim tempore pacis videmus arma bellica, splendore suo destitui, & rubigine obduci, sic in otio animus noster exercitatione virtutũ destitutus quasi torpescit, & rubiginem contrahit, ac situm spiritualem.

Hier. in c. 10. Eccl. & ep. ad Innoc.

V. REMED. Considera exempla eorum qui propter otium in grauissima crimina lapsi sunt. Nam si religionem spectes, quid grauius idololatria, at huc otium filios Israël pellexit, vt Moyse in monte cum Deo agente aureum vitulum impiè adorarent: *Sedit populus*, inquit Scriptura, *manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Si verò temperantiam, quid scelestius eo libidinis genere, ob quam Sodoma & Gomorrha aliæque vrbes cœlesti fulmine absumptæ sunt, cuius causam Ezechiel Propheta saturitati panis & otio ipsarum, & filiarum tribuit. *Quem tædet orare vel psallere*, inquit AVGVSTINVS ad fratres in Eremo, *laborare manibus non differat, cogitãs, quòd quamdiu Dauid exercitauit se in militia, nõ insultauit ei luxuria sed postquàm in domo otiosus remansit, laborauit adulterio, & homicidium commisit. Samson, dũ cum Philistæis pugnauit, non potuit capi ab hostibus, sed postquàm dormiuit in*

Exo. 32. 6.

Ezec. 16. 49.

Aug serm. 16.

2. Reg. 11. 4.

Iud. 16. 21.

sinu fœminæ, & otiosè cum ea remansit, mox capitur, & cæcatur ab hostibus. Salomon dum occupatus esset in ædificatione templi non sensit luxuriam: sed mox recedens ab opere, persensit insultum luxuriæ, & deficiens, fœmina instigante ad idola, adorauit in thalamo vitulum aureum. Vigilate ergo, fratres mei, & nolite deficere: quia nec sanctiores Dauide, nec fortiores Samsone, nec sapientiores Salomone vos esse cognosco. 3. Reg. 11. 4.

VI. REMED. Considera in verbo diuino non otiosis, sed laborantibus promitti mercedem, vt liquet ex parabola conductorum ad vineam apud Matthæum, vbi Dominus vineæ ait: *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Et apud eundem Christus: *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundùm opera eius.* Et Paulus: *Vnusquisque propriam mercedem recipiet secundùm suum laborem.* Et Ioannes: *Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere vnicuique secundùm opera sua.* Vnde B. BASILIVS: *Opera ostende, & exige retributionem.* Deinde promittitur maior merces secundùm maiorem laborem, vt liquet ex parabola seminis apud eundem Matthæum: nam aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum fructum profert. Et Paulus ait: *Qui parcè seminat, parcè & metet; & qui seminat in benedictionibus*, hoc est, liberaliter, *de benedictionibus & metet.* Vnde B. GREG. *Quia in hac vita nobis est discretio operum, erit in illa procul dubiò discretio dignitatum: vt quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat.* Denique in eodem verbo declaratur exiguos esse labores nostros, si cum excellentia mercedis vitæ æternæ conferantur: *Non sunt condignæ passiones huius temporis*: ait Apostolus, *ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis.* Et, *Id enim, quod in præsenti,* Matt. 20. 8. Matt. 16. 27. 1. Cor. 3. 8. Apoc. 22. 12. Bas. orat. ad diuites. Matt. 13. 8 2. Cor. 9. 6. Greg. 4. Mor. c. 42. Rom. 8. 18. 2. Cor. 4. 17.

Luc.6.38. *eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ; ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Imò Chriſtus Dominus: *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatem, & ſuperefluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Vnde B. AVG. ſcribens in Epiſtolam

Auguſt. B. Ioannis: *Quid mihi poſteà dabit,* dicet aliquis, *qui in*
tract.3. *hoc ſeculo video me laborare inter tentationes, dicã Deo*
Pſal.16.4. *meo: Propter verba labiorum tuorum cuſtodiui vias duras. Ad quam ergo mercedem? Audi, & noli deficere. Si deficiebas in laboribus, promiſſa mercede fortis eſto. Homo promiſit, qui te poteſt fallere. Quantò fortior eſſe debes in agro Dei, quando promiſit veritas, cui nec ſuccedi poteſt, nec mori, nec fallere poteſt eum cui promiſſum eſt. Et quid eſt promiſſum? Aurum eſt, quid hîc multùm amant homines, an argentum? An poſſeſſiones ob quas homines fundunt aurũ? An amœna prædia, amplæ domus, multa mancipia, animalia numeroſa? Nõ eſt hæc merces quædam, ad quam nos hortatur, vt in labore duremus. Quid dicitur merces iſta? vita æterna. Audiſtis, & gauiſi exclamaſtis, amate quod audiſtis, liberamini à laboribus veſtris in requiem vitæ æternæ. Ecce quid promittit Deus? vitam æternam. Ecce quid minatur Deus? Ignem æternum.*

VII. REMEDIVM. Da operam, vt non facilè facias iacturam aliquam temporis, quod etiam Ethnici maximi fecerunt. Pittaci enim vnius è ſeptem ſapientibus dictum eſt, γνῶθι καιρόν, noſce tempus, hoc eſt, opportunè age omnia. Theo-

Laërt.l.1. phraſtus apud Laërtium: *Sumptus pretioſiſſimus, tempus*: nam elapſum nullo pretio recuperari poteſt. Democritus Mileſius: *Pretioſiſſimum impendium tempus.* SENECA ad Lucilium: *Non tam benignum*

Sen. ep. 1.8. *ac liberale natura nobis tempus dedit, vt aliquid ex illo vacet perdere.* Et PLINIVS maior, cùm aliquando nepotem ſuum cerneret ambulationi vacantem.

Poterat, inquit, *has horas non perdere.* Rectè ergo Apostolus ad Galatas: *Bonum*, ait, *facientes, nõ deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dũ tempus habemus, operemur bonũ ad omnes.* In quæ verba B. HIER. *Tempus semẽtis tempus est præsens, & vita quã currimus. In hac licet nobis quod volumus seminare. Cùm ista vita transierit, operandi tempus aufertur. Vnde & Saluator ait: Operamini, dum dies est: veniet nox, quando iam nullus poterit operari.* Et infrà: *Breue est vitæ istius curriculum. Hoc ipsum quod loquor, quod dicto, quod scribo, quod emendo, quod relego, de tempore meo mihi aut crescit, aut deperit. TITVS filius Vespasiani, qui in vltionem Dominici sanguinis subuersis Hierosolymis Romam victor ingressus est, tantæ dicitur fuisse bonitatis, vt cùm quadã nocte serò recordaretur in cœna, quòd nihil boni die illa fecisset, dixerit amicis: Hodiè diẽ perdidi. Nos putamus nõ perire nobis horã, diem, momenta, tempus, ætates, cùm otiosum verbum loquimur, pro quo reddituri sumus rationem in die Iudicij? Quòd si hoc ille sine lege, sine Euangelio, sine Saluatoris & Apostolorum doctrina naturaliter & dixit & fecit, quid nos oportet facere?* Idem in Epistolam ad Ephesios, dum exponit verba illa: Videte quomodo cautè ambuletis, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt: *Qui sapiens est*, inquit, *& idcirco cautè ambulat, redimit tempus. Tẽpus autẽ redimit, quia dies mali sunt. Quãdo in bono opere tempus consumimus, emimus illud, & proprium facimus, quod malitia hominũ venditum fuerat. Nemo autẽ vitæ huius quærẽs necessaria, & de diuitijs & sollicitudinibus, quam Euangeliũ spinas nuncupat, potest sibi tempus redimere. Redimentes autem tempus, quod in diebus malis est, quodãmodò immutam⁹ illud, & dies malos in bonos vertimus, & facimus illos non præsẽtis seculi, sed futuri.* Denique in caput primum Aggæi: *Stoïci*, inquit, *dixerũt*

Gal. 9. 9.

Hier. lib. 3. comment. Ioan. 9. 4.

Id. lib. 3. comm. Eph. 5. 15.

Matt. 13. 22.

omne tempus esse correctionis. Omne enim tempus, in qua non virtutibus deseruimus, sed vitiis, perit, & quasi non fuerit reputatur in nihilum.

VIII. REMED. Prouide, vt ad cauendum otium, tempúsque redimendum ita te occupes actionibus & laboribus instituto tuo consentaneis, ne quod præcipuum est, negligas, nempè animæ salutem: id enim esset vitium vitio pellere, & vnum diabolum pro alio admittere. Qua in re hallucinantur, qui vt otium fugiant, dedunt se potationibus, lusibus, ambulationibus, alísque rebus ipso otio sæpè deterioribus: ista enim oblectamenta grauibus nonnunquàm tentationibus fomenta submininistrant. Stultissimum verò est, in iis occupationibus vitam agitare, quæ ita tempus omne eripiant, vt cùm ad exitum vitæ peruentum sit, minimam temporis partem nostram fuisse dicere possimus. Quid enim stultius, quàm vt tum reperiamur serui fuisse hominum, & occupationum, de animæ verò salute, quæ imprimis quærenda erat, nullam curam habuisse? Etsi enim hoc genus occupationum suapte natura vel bonum esse possit, vel adiaphorum, vti sunt omnia studia litterarum, nobis quidem certè hoc ipso bonum non est, quod nos ipsos suffuratur. *Tit. 2. 12.* Hoc certè omnium actionum, vitæque totius fundamentum esse debet, vt sobriè, piè & iustè secundùm Apostolum hanc vitam instituamus in hoc seculo. Atque idcirco sapienter monet AVG. *Aug. de Verbis Apost. ser. 26.* dùm locum Paulinum de tempore redimendo antè citatum exponit, vt occupationibus, siue literarum, siue negotiationum, siue litium, siue *Eph. 5. 15.* aliis quibuscunque nos dedamus, tempus tamen aliquod eripiamus curandæ saluti nostræ, id enim

esse apud Apostolum, redimere tempus: *Exspectabis*, inquit, *à me fortè scire, quid est tempus redimere. Dicturus sum, quod pauci audiunt, pauci ferunt, pauci aggrediuntur, pauci agunt: tamen dicam, quoniam ipsi pauci, qui me audituri sunt inter malos viuunt. Redimere tempus hoc est. Quando aliquis tibi infert litem, perde aliquid, vt Deo vaces, non litibus perde. Ergo ex eo, quod perdes, pretium est temporis. Certè, quando pro tuis necessitatibus procedis ad publicum, das nummos, & emis tibi panem, aut vinum, aut oleum, aut aliquam supellectilem, das & accipis, aliquid amittis, & aliquid acquiris: hoc est emere. Nam si nihil amittas, & habeas, quod non habebas, aut inueniſti, aut donatum accepisti, aut hæreditate acquisisti. Quando autem aliquid amittis, vt aliquid habeas, tunc emis: quod habes, emptum est: quod amittis, pretium est. Quomodo ergo perdis nummos, vt emas tibi aliquid: sic perde nummos, vt amas tibi quietem. Ecce hoc est tempus redimere.*

IX. REMED. Considera exempla eorum qui otij hostes fuêre. Primus sit B. PAVLVS Apostolus, qui tum vt otium caueret, tum ne cuiquam offendiculo vel oneri esset, etiam labore manuum victum parauit, & aliis vt idem facerent verbo exemplóque hortatus est, quemadmodum prolixè ex Scripturis probat in libro de spiritu acediæ IOAN. CASSIANVS. Sic enim in priore ad Thessalonicenses Epistola loquitur: *Rogamus autem vos, fratres, vt quieti sitis, & vt vestra negotia agatis, & operemini manib⁹ vestris, sicut præcepimus vobis, & vt honestè ambuletis ad eos qui foris sũt, & vt nullius aliquid desideretis.* In posteriore verò sic: *Denunciamus vobis, fratres, in nomine Domini nostri IESV Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinatè, ipsi enim scitis, quoniam nũ inquieti fuimus inter*

Cass. lib. 10. c. 7. & 17.
1. Thess. 4. 11.
2. Th. 3. 6.

vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore, & fatigatione nocte & die operantes, ne quam vestrûm grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatẽ, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandũ nos. Nam & cùm essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet.

Act. 20. 33. Et in Actis Apostolicis conuocatis Ecclesiæ presbyteris dixit: *Aurũ & argentum nullius concupiui, ipsi scitis, quoniã ad omnia, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ.* SECVNDVS sit B. Hier. ep. 4. HIERONYMVS qui qua arte otium & libidinem vicerit, ita scribit ad Rusticum monachum: *DVM essem iuuenis, & solitudinis me desertа vallarẽt, incẽtiua vitiorũ, ardorémq; naturę ferre non poterã, quem cùm crebris ieiunijs frangerẽ, mens tamen cogitationibus æstuabat. Ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi, vt post Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatémque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, & stridentia anhelãtiáq; verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desperauerim, quotiésq; cessauerim, & contentione discendi rursus incœperim, testis est conscientia, tã mea, qui passus sum, quàm eorũ, qui mecum duxerun: vitã.* De Ægyptiorũ verò monasteriis ibidẽ sic scribit: *Ægyptiorũ monasteria hunc morem tenent, vt nullum absq; operis labore suscipiant, nõ tã propter victus necessitatem, quàm propter animæ salutẽ, ne vagetur perniciosis cogitationibus mens.* Consentit lib. citato CASS. *His exemplis*, inquiens, *per Ægyptũ Patres eruditi, nullo modo otiosos esse monachos, ac præcipuè iuuenes, sinunt; actum cordis ac profectũ patientiæ & humilitatis sedulitate operis metientes: & non solùm à nullo quicquã ad vsum victus sui accipere patiuntur, sed etiã de laboribus suis non tantùm superueniẽtes, & peregrinos*

Cass. c. 22.

reficiunt fratres, verùm etiam per loca Libyæ, quæ sterilitate ac fame laborant, necnon etiam per ciuitates, his, qui squalore carcerum contabescunt, immanem conferentes dirigunt alimoniæ victúsque substantiam, de fructu manuum suarum rationabile ac verum sacrificium Domino tali oblatione se offerre credentes. Addit deinde exemplum Abbatis Pauli inter Patres probatissimi, qui singulis annis omne opus manuum suarum (hoc est, folia palmarum in antrum suum collecta) supposito igne concremabat: *In tantùm*, inquiens, *probans sine opere manuum, nec in loco posse monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere, vt cùm hoc fieri nequaquàm necessitas victus exigeret, pro sola purgatione cordis, & cogitationum soliditate ac perseuerantia cellæ, vel ac die ipsius victoria & expugnatione perficeret.* Cap. 24.

IAM verò de sancti MARTINI Monasterio in Galliis ad Ligerim constructo, quemadmodum otium fugerit, in hunc modum scribit SEVERVS Sulpicius: *Discipuli octoginta erant, qui ad exemplum beati magistri instituebantur. Nemo ibi quidquam proprium habebat, omnia in medio conferebantur. Non emere aut vendere, vt plerisque monachis moris est, quicquam licebat. Ars ibi, exceptis scriptoribus, nulla habebatur: cui tamen operi minor ætas deputabatur. Maiores orationi vacabant. Rarus cuiquã extra cellulam fuit egressus, nisi cùm ad locum orationis conueniebant. Cibum vnà omnes post horam ieiunij accipiebant. Vinum nemo nouerat, nisi quem infirmitas coëgisset.* Sulp. in Vita S. Martin. c. 7.

TERTIVS est S. BERN. qui, vti Gulielmus Abbas Bonæuallis in eius vita scribit, cum omnes suos fratres corporali labore quotidiè exerceri vellet, ne se quidem excipi voluit: & siquando ob virium imbecillitatem, eosdem cum aliis labores sustinere non valeret, similes tamen, vt cædendi, vel portandi li- In Sur. 20 Augus.

gna, vt humilitate onus compẽsaret, sustinebat. Cúmque aliquando fratres foras demetendi fœni frumentíve causa abituri essent, cum lacrymis metendi gratiam à Deo impetrauit. Idem cùm de suis quendam ardenter operi instantem vidisset, diuinitùs prædixit, eum ob hunc laborem à Purgatoriis pœnis liberum futurũ. Secuti sunt hos alij, inter quos S. FRANCISCVS, teste B. Bonauentura, & sua ipse manu persæpè laborabat, & otiosum quendam, fugitantémque laboris appellauit, *fratrem muscam*, & ab Ordine suo remouit.

Th. Cantipr. lib. 2. c. 5.

Bonau. in eius vita.

VIDE verbo, *Acedia, Choreæ, Colloquia otiosa, Curiositas, Exemplum malum, Immodestia, Linguæ abusus, Pigritia, Tepiditas, Voluntas propria.*

P

PECCATVM.

Remedia contra Peccata.

PRIMVM Remedium. Considera, quid Spiritus sanctus generatim de peccatis in diuinis scripturis patefecerit. Primò declarat omnes homines conceptos in peccato (excipe Christũ & eius matrem,) Vnde Dauid: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum.* Et Apostolus: *Per vnum hominem peccatũ in hunc mundum intrauit.* 2. procliues ad peccãdum vt in Genesi: *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Et in Epistola ad Galatas: *Caro concupiscit aduersùs spiritum, Spiritus autem aduersùs carnem.* 3. neminem esse, qui non peccet: vt in libris Regum: *Non est enim homo qui*

Psal. 50. 7.
Rom. 5. 12.
Gen. 8. 21.
Gal. 5. 17.
3. Reg. 8. 46.

non peccet. Et in Prouerbiis: *Septies cadit iustus*. 4. prohibet peccatum, vt in Ecclesiastico: *Noli facere mala, & non te apprehendent*. Et, *Fili peccasti: non adiicias iterum: sed & de pristinis deprecare, vt dimittantur tibi*. Et in Epistola ad Romanos: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore*. 5. damnat illud, vt Deo exosum. Nam Isaias ait: *Væ qui trahitis iniquitatē in funiculis vanitatis*. Et Dauid: *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem*. Et, *Longè à peccatoribus salus*. Et B. Ioannes: *Qui facit peccatum, ex diabolo est*. Et Christus: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*.

Prou. 24. 16. *Eccli. 7. 2.* *Eccl. 21. 1.* *Rom. 6. 12.* *Isa. 5. 18.* *Psal. 5. 7.* *Psal. 118. 155.* *1. Ioan. 3. 8.* *Matth. 25. 41.*

II. REMED. Considera Patrum veterum sententias. TERTVLLIANVS: *Omne peccatum impatientiæ asscribendum. Malum impatientia est boni. Nemo impudicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis*. S. BASILIVS in martyrem Iulittam: *Peccatum animæ est ægritudo: peccatum mors est animæ alioqui immortalis: peccatum luctu est & implacabilibus lamentis dignum. Ob peccatum profluant effusissimæ lacrymæ, neu desinat ex imo pectoris recessu iugiter prosilire suspirios us gemitus*. Et in Psalmum 32. *Quando in corpore peccauimus, membra nostra seruapeccati ad iniquitatem præbendo, corpore item confitebimur, eodem in peccati dissolutionem vtentes organo. Maledixisti? benedicas, circumuenisti proximum in negotio? redde. In ebrietatem incidisti? ieiuna, arroganter egisti? humiliare, inuidisti? obsecra. Occidisti? tu testimonio tuo profitere te reum, aut certè per confessionem tuum ipsius corpus affligito*. S. GREG. NAZ. in plagam grandinis: *Omni quidem vitio carere, eiusmodi proculdubiò est, vt humanum modum excedat, solíque Deo cõueniat, contrà perditè ac profligatè peccare impuræ & aduersariæ dæmonum naturæ est, atque eorum qui ipsius afflatu impelluntur: at verò è peccati cæno emergere, atque*

Tertul. li. de patiēt. *Bas. hom. 5.*

Contraria contrariis curanda. *Naz. orat.*

ad melioremfrugem redire, hominum eſt, verùm proborũ.

Tetraſt.52 Et in ſententiis tetraſticis: *Quid nos omnibus in rebus miſerum hoſtem* (diabolum) *accuſamus, eique noxas omnes noſtras aſcribimus, cùm ipſi ſcelerata noſtra viuẽdi ratione poteſtatem demus? Tibi ipſi vel ſoli, vel potiſſimũ ſuccenſe. Ignis enim noſter eſt, flãma autem aduerſi Spiritus.* S. AMBR. lib. de paradiſo. *Ideò dixit Deus: Factus eſt Adam tanquam vnus ex nobis, quia aperuit oculos. Et hic quidem aperuit oculos, vt culpam ſuam videret, quam vitare non potuit. Magis enim poſtquam peccauimus, neſcio quomodo noſtra delicta cognoſcimus: & tũc peccatum eſſe intelligimus, quod antequàm peccaremus, non putabamus eſſe peccatum. Certè nõ quaſi peccatum putabamus eſſe damnandum: nam ſi damnaremus, nõ admitteremus. Deus autem omnium videt culpas, & omnium delicta cognoſcit: ſuper omnem animam, ſuper omnium occulta oculos habet.* S. Hier. in Epiſtolam ad Ephelios: *Quærimus, quæ ſignificent delicta, quóve diſtẽt à peccatis, id eſt, quid interſit inter παραπτώματα, & ἁμαρτίας. Aiũt enim quòd παραπτώματα quaſi initia peccatorum ſint, cùm cogitatio tacita ſubrepit, & ex aliqua parte conniuentibus nobis, necdum tamen nos impulit ad ruinam. Vnde & in XVIII. Pſalmo ſcribitur: Delicta, hoc eſt, παραπτώματα, quis intelligit? quia ſcilicet difficile ſit radices & initia intelligere peccatorum. Peccatum verò eſſe, cùm quid opere conſummatum peruenit ad finem.* Et in verba Ezechielis, Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie, & vitulum, & arietem: *In hirco,* inquit, *& vitulo & ariete tria generalia, delicta mõſtrantur, quibus omne mortalium ſubiacet genus. Aut enim cogitationibus, aut ſermone, aut opere peccamus.* S. AVG. contra Fauſtum Manichæũ: *Peccatũ eſt factũ, vel dictum, vel concupitũ aliquid contra æternã legem.*

Ambr.

Hier. lib. com. c.2.

Lib. 15. com. c. 43. 25.

Aug. lib. 22. c.27.

Lex verò æterna est ratio diuina, vel voluntas Dei ordinem naturalem conseruari iubens, perturbari vetans. Et in Enchiridio: *Neque quia peccatum est omne crimen, ideò crimen est etiam omne peccatum. Itaque sanctorum hominum vitam quandiu in hac more vivitur, inueniri posse dicimus sine crimine: peccatum autem si dixerimus, quia non habemus, vt ait sanctus Apostolus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* S. CHRYS. ad Theodorum lapsum: *Nullum peccatum est, quod medicinam refugiat.* Id. c. 64. 1. Ioā. 1. 8. Chr. ep. 5.

III. REMED. Considera quanto odio DEVS peccatum, maximè lethale, prosequatur: *Similiter enim*, auctore Sapiente, *odio sunt Deo impius, & impietas eius.* Tanto verò prosequitur, vt eius magnitudo nulla intelligentia humana vel Angelica comprehendi queat. Ratio huius liquet. Quo si quidem aliquis maiori bonitate præditus est, hoc vehementiùs execratur malitiam, & complectitur bonitatem. Cùm igitur DEVS infinita bonitate sit præditus, consequens est vt infinitè & oderit malitiam, & amet bonitatem: quare & malos spoliat infinito bono in inferno, & bonos boni infiniti participes facit in cœlo. Accedit quòd infinita quædam prauitas & peruersitas sit in mortali peccato. Nam qui peccat, offendit Deum infinita maiestate præditum. Restat ergo vt Deus quoque infinito odio abhorreat ab illo. Hinc verò efficitur hominem in hac vita nunquam posse condigno odio prosequi peccatum, cùm infinito odio dignum sit. Tu ergo tanto odio illud semper prosequare, quanto potes, sempérque à Deo postula, vt in te odium illud adaugeat, quandoquidem in illo magna veræ eloquentiæ & iustitiæ Christianæ portio constat. Sap. 14. 9.

IV. REMED. Considera manifesta tanti odij

ſigna & effectus, hoc eſt, horrenda ſupplicia, quibus DEVS peccata inde à conditarum creaturarum initiis caſtigauit. LVCIFER enim Angelus nobiliſſimus ob vnum ſuperbiæ lapſum cum multis Angelorum millibus, ex ſummo Dei amico repentè factus eſt capitalis eiuſdem inimicus: ex pulcherrima creatura teterrima & ſceleſtiſſima inferni beſtia. ADAM ſimiliter omnium hominum parens ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditus, ob diuini mandati de non edendo pomo quodam, prænaricationem, & paradiſo exturbatus, & cum tota poſteritate in huius mortalis vitæ ærumnas, quas indies experimur, præceps actus eſt. Conſtat & totum mundum quondam ob peccata inundatione aquarum extinctum. Pentapolin igni & ſulphure cœlitùs demiſſo deletam. Saulem ob inobedientiam: Dauidem ob adulterium & cædem factam, alióſque innumerabiles grauiſſimè à Deo punitos: & omnes impios, imò quotquot in peccato lethali vitam hanc claudunt, ſempiternis ardere flammis apud inferos ſine vlla ſpe ſalutis aliquando conſequendæ.

Luc. 10. 18

Gen 3. 24.

Gen. 7. 21.

Gen. 19. 24.

1. *Reg.* 15. 26.

2. *Reg.* 11. 4.

V. REMED. Conſidera atrocitatem paſſionis Chriſti Domini, neque enim Chriſtus tam dira perpeſſus eſt, niſi ad excipienda peccata noſtra, atque vt nos grauitatem peccati inde diſceremus, & ab eo deinceps maiore ſtudio abſtineremus. Vnde Iſaias: *Ipſe autem*, inquit, *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra*, & B. PETRVS: *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis, vt iam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt*

Iſa. 53. 5.

1. *Pet.* 4. 1.

in

in carne viuat temporis. Hoc antidotum vt efficaciſſimum ad deteſtanda peccata præſcribit B. BERN. in ſermonibus de natali Domini his verbis: *Ludebam ego foris in platea, & in ſecreto regalis cubiculi ſuper me ferebatur iudicium mortis. Audiuit hoc vnigenitus eius, exijt poſito diademate, ſacco veſtitus, aſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & eiulans, quòd morte damnatus eſſet ſeruulus eius. Intueor illum ſubitò procedentem, ſtupeo nouitatem, canſam percūctor, & audio. Quid facturus ſum? adhúcne ludam, & deludam lacrymas eius? Planè ſi inſanus ſum, & mentis inops, non ſequar eum, nec cum lugente lugebo. Ecce vnde pudor? timor & dolor vnde? vtique quia ex conſideratione remedij, periculi mei æſtimo quantitatem. Neſciebam, ſanus mihi videbar, & ecce mittitur Virginis filius, filius Dei altiſſimi, & iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioſo ſanguinis illius balſamo medeatur. Agnoſce, ô homo, quàm grauia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquàm pro eorum remedio Dei filius moreretur.* Bern. ſer. 3.

VI. REMED. Conſidera, quot bonis doniſque ſpiritualibus peccatum mortale hominem Chriſtianum ſpoliet, & contrà quot quantiſque malis & calamitatibus eundem afficiat & obruat. Quod ad bona attinet, primò eum exturbat è gratia & amicitia Dei O. M. & familiaritate Spiritus ſancti. 2. paterna Dei prouidentia. 3. participatione meritorum Chriſti, donec pœnitentiam egerit. 4. exuit donis Spiritus ſancti, & virtutibus infuſis. 5. pace & ſerenitate conſcientiæ, ac conſolatione Spiritus ſancti. 6. participatione meritorum Chriſti. 7. communione bonorum Eccleſiæ, piarúmque Sodalitatum, quibus nomen fortè dederit. 8. merito & fructu bonorum operum. 9. vita

æterna. 10. custodia Angelorum, teste BASILIO in Psal. 33. QVOD verò attinet ad mala, ea tam multiplicia & atrocia sunt, vt vel ad auditum tantùm, peccati lethalis nomen meritò exhorrescere debeamus, atque si fulmen de cœlo caderet, vel infernus ad nos absorbendos dehisceret. Primò enim hominem ex summo amico facit capitalem Dei hostem: *Adulteri*, inquit B. Iacobus, *nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei?* Et Chrysostomus de prouidentia Dei: *Peccata separant à nobis Deum, constituuntque nobis illum inimicum.* II. facit mancipium diaboli: *Qui enim peccatum facit*, ait B. Ioannes Euangelista, *ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat.* Vnde TERTVLL. *Peccator traditur diabolo quasi carnifici in pœnam, vt Saul.* AVG. in expositione propositi, Epistolæ ad Romanos: *Vnusquisque peccando animam suam diabolo vendit, accepto tanquàm pretio dulcedine temporalis voluptatis.* CHRY. Homilia 30. ad populum Antioch. ait hominem per peccatum deteriorem reddi diabolo. HIER. in Epistolam ad Ephesios: *Porta diaboli est peccatum, sicut homo iustus Spiritus sanctus porta est.* Et ad Damasum: *Dæmonum cibus est, ebrietas, luxuria, fornicatio, & vniuersa vitia.* III. facit seruum peccati: *Qui enim facit peccatum*, ait apud B. Ioannem Christus, *seruus est peccati.* Et B. Petrus: *A quo enim quis superatus est, huius & seruus est.* Vnde AMB. de Ioseph Patriarcha: *Seruile est omne peccatū, libera est innocentia. Quomodo enim non seruus omnis auarus, qui pro exiguo pecuniæ lucello seipsum auctionatur? times enim ne congesta amittat. Quomodo autem nō & ille seruus, qui subditus est libidini? primùm suis ardet incendijs, & peccati sui facibus exuritur.* Et libro de Iacob: *Qui facit peccatum, seruus est peccati; & quod peius est, multorum seruus est: qui subiectus est vitiis, multis se*

Iac. 4. 4.

Chry. li. 3.

1. Ioan. 3. 8.

Tertul. de fuga.

Hier. in c. 4.

Ioa. 8. 34.

2. Pet. 2. 19.

Amb. c. 4.

Id. lib. 2. c. 3.

dominis addixit, vt seruitio ei exire vix liceat. Et CHRY. in alteram Epistolam Pauli ad Corinthios: *Barbarũ est peccatum, tyrannidem exercens in animam semel captam, sed in perniciem eorum, qui ipsum suscipiunt.* Quam tyrannidem graphicè describit oratione 4. de Lazaro. Eandem in se expertus AVG. ita scribit in libris Confessionum: *Suspirabam, ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea volũtate. Velle meum tenebat inimicus, vt inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me.* Et pòst: *Nec planè volebam, nec plenè nolebam: ideò mecũ contendebam, & dissipabar à meipso.* Idem libro secundo de ciuitate Dei: *Bonus*, inquit, *etiamsi seruiat, liber est: malus autẽ, etiamsi regnet, seruus est: nec vnius hominis, sed, quod est grauius, tot dominorum, quot vitiorum.* *De quibus vitiis cùm ageret Scriptura diuina: A quo enim quis*, inquit, *devictus est, huic & seruus addictus est.* IV. dignum hominem reddit, vt deleatur è libro vitæ, & in æternum damnetur: *Malorum enim amatores digni sunt morte*, ait Sapiens. Et Apostolus: *Stipendia peccati mors.* Et, *Per vnius delictum mors regnauit in omnes homines in condemnationem.* BASIL. in martyrio Iulittæ: *Peccatum mors est animæ alioqui immortalis.* Et AMB. in Epistola ad Studium: *Christus scribebat in terra digito quo legem scripserat. Peccatores in terra scribuntur, iusti in cælo.* V. Facit hominem ex sapiente stultum: *Cogitatio enim stulti*, ait Salomon, *peccatũ est*: Vnde BAS. in Psalmum 37. *Omne peccatum per stultitiam fit.* Et AMBR. in 38. *Quis est insipiens, nisi qui peccatum facit, & eligit mala pro bonis?* 2. ex mansueto ferum & crudelem. Vide CHRY. in Psalmum 119. *Nemo nos condemnet, si dicamus vitiosum hominem fera esse improbiorem: ea enim etsi naturalem non habet mansuetudinem, potest tamen facilè decipi. Homo autem qui scelus meditatur, & multis personis se induit, longè difficiliùs*

Chrys. ho. 9.
Aug lib. 8. c. 5. & 10.
Id. c. 5.
2. Pet. 2. 19.
Sap. 15. 6.
Rom. 6. 23. & 5. 18.
Bas. hom. 5.
Amb. lib. 11. ep 77.
Prou. 24. 9.
Chrys.
Aug. ho. 24.

cauetur quàm fera. Et auctor in imperfecto in Matthæum: *Si bestiis hominem malum comparare volueris,* Matt. 10. *peiorem inuenies eum, &c.* Imò *homo malus peior est, quàm ipse diabolus. Diabolus enim hominem iustum non audet accedere, homo autem non solùm non timet sanctum hominem, sed etiam contemnit.* 3. ex puro & nitido sordidum & fœtentem: B. Petrus enim in altera Epi- 2. Pet. 2. 12. stola peccatorem comparat *suis lotæ in volutabro luti.* Cuiusmodi fuit apud Lucam filius prodigus, qui Luc. 15. 16. vescebatur porcorum siliquis. Vnde AMBR. lib. 1. officiorum: *Interroga conscientiam peccatoris, nónne* Ambr. c. 12. *grauiùs omnibus fœtet sepulcris*: Et HIER. in Isaiam: Hier. li. 6. c. 14. *Cadauer diaboli putridum ob magnitudinem peccatorum dubitare non poterit, qui legerit peccatum esse fœtidissimum, ipso peccatore dicente: Computruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. E* Psal. 37. 6. *contrario virtus boni odoris est.* 4. reddit hominem è sano ægrum, è viuo mortuum. Vnde B. AVG. in libro Aug. c. 8. de decem chordis, peccata vocat animæ febres. CHRY. ad populum Antioch. grauem paralysim. Chryf. ho. 40. BASIL. in Isaiam, elephanticum morbum, aut Basil. in c. 1. lepram animatum. Greg. 12. Moralium, & Ambrosius in Epistolam ad Romanos, mortem ipsam. Greg. c. 6. Amb. in c. 12. DENIQVE peccata hominum sunt causæ omnium calamitatum & malorum. Vnde CHRYS. Homilia Chryf. 5. de Pœnitentia: *Malorum omnium causam constat esse peccatum. Ex peccato tristitia, ex peccato tumultus, ex peccato bella, morbi, atque omnes quoquot nos premunt passiones. Vnde Dominus ostendere volens malorum omnium causam esse peccatũ, paralytico dicit, vbi animæ & corpore paralyticũ esse vidisset: Vade, sanus factus es, noli ampliùs peccare, ne tibi aliquid deterius fiat.* HIER. Epist. ad Heliodorum: *Nostris peccatis barbari fortes* Hier. ep. 2. *sunt, nostris vitijs Romanus superatur exercitus, & quasi*

non hæc ſufficerent cladibus, plus penè bella ciuilia, quàm hoſtilis mucro conſumpſit, &c. non amputamus cauſas morbi, vt morbus pariter auferatur, ſtatímque cernamus ſagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere. Et GREGOR. NAZ. oratione in plagam grandinis, ſic Deum cum populo precatur: *Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, quoniam mandatorum tuorum memoriam abiecimus. Miſerationes tuas, & clementiam tuam, & viſcera miſericordiæ Dei noſtri vitijs noſtris, & conſiliorum noſtrorum nequitia nobis præcluſimus. Tu bonus, at nos iniquè egimus. Tu lenis, at nos verberibus digni. Lenibus flagris pro peccatorum noſtrorum atrocitate affecti ſumus, &c.* NAZ.

VII. REMED. Primis peccati initiis reſiſte, ſecundùm illud Poëtæ conſilium: *Principijs obſta, ſerò medicina paratur: Cùm mala per longas inualuêre moras.* Ita AMB. in Pſalmum 1. *Vt in ſtipulam ignis exiliens inhæret ac permanet, donec omne quod corripuit abſumat, ita vel exigua ſcintilla peccati, ſi quo vitiorum fomite fuerit excitata, incendium grãde excitat. Cauenda ergo prima ſunt vitia, ne in plura deinde grauiora proſerpant. Etenim ſicut ij qui ſe in luto verſant, quò magis volutantur, eò ampliùs inquinantur; ita qui ſemel ſe luto improbitatis aſperſerit, niſi abeo velociter exiliat, grauius ſibi dedecoris ſui cœnum per ſingulos dies lutulentæ conuerſationis obducit.* CHRYSOSTOMVS contra Gentiles: *Vt ſcintillæ ignis, ſi fortè immenſam materiam corripuerit, non antè ſubſiſtit, quàm totum depaſcatur: ſic & peccati natura vbi animi cogitationem aliquam adorta eſt, nec quiſquam eſt, qui malum reſtinguat, procedẽs vlteriùs magis indomita efficitur: qua vtique ratione complures videas in omnẽ genus peccatorum imprudẽtes prolapſos, quòd flammam initijs exorientium nõ reſtinxerint.* HIER. in Eccleſiaſten: *Diabolus ſerpens lubricus eſt,* *Ouid. lib. 1. de rem. am.* *Amb.* *Chryſ. lib. contra Gent.* *Hier. in c. 9.*

cuius capiti, hoc est, primæ suggestioni, si non resistatur, nō est dubitandum, quin in penetrale cordis furtim illabatur.

VIII. REMED. Meditatio nouissimorum, secundùm illud Ecclesiastici: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Vnde Aug. lib. 2. de Genesi contra Manichæos: *Nihil sic reuocat homines à peccato, quemadmodum imminentis mortis cogitatio.* Et serm. 3. de Innocentibus: *Si diem mortis suæ homines iugiter cogitare vellent, animum suum ab omni cupiditate vel malitia cohiberent.* Et mox: *Percutitur etiam hac animaduersione peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est Dei.* CASSIANVS in 10. collatione ex sententia Abbatis Ioseph: *Postremum, inquit, illud est, quod generaliter omnium vitiorum peremptorium esse non dubium est, vt se de hoc mundo credat quotidiè migraturum.* IOAN. CLIMACVS tria huius rei exempla commemorat. *Monachus, inquit, Ægyptius mihi aliquando narrauit, quod cùm in intimo corde memoriam mortis penitus fixisset, vellétque aliquando necessitate vrgente carnis huius luto solatij quiddam indulgere, ab huiusmodi memoria veluti à quodam iudice prohibitus sit. Quódque mirabilius est, cùm vehementer vellet hanc memoriam expellere à se, non potuerit. ALIVS quidam hîc iuxtà commanens, ex huiusmodi sæpè cogitatione repentè obstupescebat, ac animo deficiens velut insensibilis fiebat, repertúsque à fratribus, nonnunquàm ab eis, vt qui verè efflasset animam, baiulabatur. NON omittam etiam solitarij illius, qui in Choreb habitabat, referre historiam. Hic cùm diu negligentissimè vixisset, nullámq; animæ suæ curam penitus haberet, morbo tandem comprehensus ad extrema deductus est. Cùm iam corpore perfectè migrasset, post vnam horam in seipsum rediit, orauitq; nos omnes, vt inde protinus abscede-*

Eccli. 7. 40.

Aug. c. 28.

Cass. c. 6.

Clim. gradu 6.

remus, & cellæ aditu lapidibus obstructo, permansit intus annos duodecim, nulli omninò quicquã loquens, nec aliud quicquam præter panem & aquam degustans. Sedens autem, ea tãtùm quę in excessu viderat, attonitus voluebat, atque in his adeò fixo erat cogitatu, vt nunquam vultum immutaret, sed attonitus perduraus vim lacrymarum ferventium tacitus profunderet. Cùm verò iam morti esset proximus, rupto ac patefacto aditu ingressi sumus: cúmq; ab illo doctrinæ verbum supplices inquireremus, hoc ab illo tantummodò audiuimus. Ignoscite mihi, nemo, qui reuerà mortis memoriam cognouerit, peccare vnquàm poterit. Nos verò nimiùm mirati sumus intuentes eum, qui pridem ita negligens fuisset, repẽtè mutatum. SIMILIA scribunt SS. Patres de memoria Iudicij & Inferni. Vt S. BASILIVS: *Si quãdo te sẽseris ad aliquod prouocari peccatum, ad mentem reuoca formidabile illud, nec vlli mortaliũ tolerabile Christi iudiciũ, & hoc quasi fræno animam cohibe.* AMB. ad Virginem lapsam: *Si mente cernerent homines peccatores quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur vanitate seculari, si non infidelitate grauaretur.* CLIMACVS: *Sicut qui esurit, recordatur panis; sic qui saluari cupit, non potest nõ recordari extremum iudicium.* Hoc antidoto contra peccata muniuit se S. IOB, dicens: *Quid faciam, cùm surrexerit ad iudicandum Deus? & cùm quæsierit, quid respondebo illi? Semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.* Hoc à Deo petiuit beatus rex Dauid, cùm sic precatur: *Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.* Hoc vsus est B. HIER. cuius hoc dictum celebratur; *Siue comedam, siue bibam, siue aliud aliquid agam, semper insonat auribus meis vox illa horrifica: Surgite, mortui, venite ad iudicium.* De INFERNI recordatione, vnicam tantùm B. PROSPERI in lib. de vita

Basil. in Psal. 33.

Ambr. ep. 8.

Cli. grad. 20.

Iob. 31. 14. 23.

Psal. 118. 120.

Hier. reg. mon. c. 30.

Prosp. lib 3. c. 12.

contemplatiua perpende ſententiam: *Cogitare, quale malum ſit ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, beatiſſima ſanctorum omnium ſocietate priuari, fieri patriæ cœleſtis exterrem, mori vitæ beatæ, morti viuere ſempiternæ, in æternum ignẽ cum diabolo & Angelis eius expelli, vbi ſit mors ſecunda, damnatis exilium, vita ſupplicijũ, non ſentire in illo igne quod illuminat, ſentire quod cruciat, exundantis incendij terribilis crepitus pati, barathri fumantis cæca caligine oculos obcæcari, profundo gehennæ fluctuantis immergi, edaciſſimis in æternum dilaniari vermibus, nec finiri: hæc & ſimilia multa cogitare, nihil eſt aliud, quàm vitijs omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrænare.*

IX. REMED. Oratio frequens ad Deum & Sanctos, maximè ad B. Virginem. Quod remedium Chriſtus præſcripſit ſuis nocte paſſionis, dicens: *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem.* Imò eo ipſo præſcripſit, quod docuit in oratione Dominica nos dicere: *Dimitte nobis debita noſtra. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Propterea*, inquit B. AVGVST. Propheta Dauid *dixit: Benedictus Deus meus, qui non amouit deprecationem meam, & miſericordiam ſuam à me. Cùm enim videris non à te amotam deprecationem tuam, ſecurus eſto, quia non eſt à te miſericordia eius.* Et in Epiſtola ad Hilarium: *Omnibus neceſſaria eſt oratio Dominica, quam etiam ipſis arietibus gregis, id eſt, Apoſtolis ſuis Dominus dedit, vt vnuſquisque Deo dicat: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Cui enim hæc in oratione verba neceſſaria non fuerint, ipſe hic ſine peccato viuere pronunciandus eſt.* De inuocatione autem B. Virginis matris Dei nota illa D. BERN. monita ſuper Miſſus eſt: *Si inſurgant*, inquit, *venti tentationum, ſi incurras ſcopulos tribulationum, reſpice ſtellam, voca*

Matt. 26. 41.

Matth. 6. 12. 13.

Aug. in Pſal. 65. in fine.

Aug. ep. 89.

Bern. ho. 2.

MARIAM. *Si iactaris superbiæ vndis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis, respice stellam, voca Mariam. Si iracundia, aut auaritia, aut carnis illecebræ nauiculam concusserint mentis, respice ad Mariam. Si criminũ immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus: Iudicij horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abyssо, cogita Mariam. In periculis, in angustijs, in rebus dubijs: Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum.*

X. REMED. Lectio diuinæ Scripturæ aliorúmque librorum piorum. Hoc remedium diuinitùs sug- *Aug. lib.*
gestum est Augustino, vt è cœno luxuriosæ vitæ tandẽ *c. 12.*
emergeret. Nam, vt refert in libris Confessionũ, cùm se sub quadam fici arbore strauisset, cùm lacrymis diuinam implorans gratiam, vocémque audisset: *Tolle, lege; tolle, lege*, concitus rediit ad locũ vbi codicẽ Apostoli reposuerat: *Arripui*, inquiẽs, *& legi in silentio capitulum, quò primùm coniecti sunt oculi mei: Non in co-* *Rom. 13.*
messationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impu- *13.*
dicitijs, non in contentione, & æmulatione: sed induite Dominũ Iesum Christum, & curam carnis ne feceritis in cõcupiscentijs. Nec vltrà volui legere: nec opus erat. Statim quippe cum fine huiusce sententiæ quasi luce securitatis infusa, cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt. Idem quantum adhuc adolescens fructum collegerit ex lectione Hortensij Ciceronis his verbis *Lib. 1. con-*
narrat: *Ille verò liber mutauit affectum meum, & ad* *fes. c. 4.*
seipsum, Domine, mutauit preces meas, & vota ac desideria mea fecit alia. Viluit mihi repentè omnis vana spes, & immortalitatem sapientiæ concupiscebam æstu cordis incredibili, & surgere iam cœperam, vt ad te redirem, &c. Quomodo ardebam, Deus meus! quomodo ardebã euolare

Hier. ep. 142. *à terrenis ad te, & nesciebam, quid ageres mecum?* HIER. Epistola ad Damasum: *Ex sacrorum voluminum lectione vniuersa hominum vitia purgantur.* *Amb. ser.* AMBR. in sermone de ieiunio Domini in deserto: *Sacrarum literarum lectio ipsa est esca, quæ vitam æternam tribuit, & insidias à nobis diabolicæ tentationis excludit.* CHRY. *Chr. ho. 29.* in Genesin: *Quod ad augendas corporis vires sensibilis cibus facit, id animæ lectio Bibliorum præstat. Spirituale enim alimentum est, & fortem reddit animam, & constantiorem, & magis philosophicam; non permittens, vt à cogitationibus absurdis capiatur, sed leuem & alatam faciens, in cœlum ipsum, vt dicitur transfert.* Lege concionem tertiam de Lazaro, in qua ostendit lectionem Scripturæ magnam esse munitionem contra peccatum.

XI. REMED. Concionum sacrarum, piarúmque exhortationum frequentatio, cum proposito fructum aliquem spiritualem ex ijs capiendi. Vnde B. IACOB. *Iac. 1. 22. 23. 24.* *Estote factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi, & non factor, & hic comparabitur viro considerauti vultum natiuitatis suæ in speculo: cõsiderauit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Hoc remedium ad cauenda peccata Deus ipse præscripsit Ieremiæ Prophetæ: *Ier. 26. 3.* Noli, inquiens, *subtrahere verbum, si fortè audiant, & auertatur vnusquisque à via sua, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.* *Ier. 23. 29.* Ratio huius est, quia Dominus ad eundem dicit: *Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petram?* In quæ verba sic Hieronymus: *Hier. li. 4. comment.* *Meus enim*, inquit, *sermo nunciat futura supplicia, vt deterreat homines à peccando, & paleis peccatorum comminatur incendium, vt hæreticorum corda dura & instar silicis indomabilia, sermonis sui mal-

leo cõterantur, auferens cor lapideum, vt pro eo ponat cor carneum, molle videlicet, & quod posſit Dei ſuſcipere & ſentire præcepta. Eôdem ſpectant illa Chryſoſtomi in Matthæum: *Omnia verba diuina, quamuis ruſtica ſint, & incompoſita, viua ſunt, quia intus in ſenſibus ſuis habent poſitam veritatem Dei, quaſi ſanguinem in venis inclusum, & ideò viuificant audientem, ſicut teſtatur B. Petrus dicens: Quò ibimus? verba viua habes. Omnes autem verba ſecularia: quoniam non habent in ſe virtutem Dei, quamuis compoſita ſint & ingenioſa, mortua ſunt.* Chr. ho. 46 Ioa. 6. 69.

Efficaciam huius antidoti poſt Chriſtum oſtendit B. Apoſtolus Petrus, qui concione ſua ad populum, vt eſt in Actis Apoſtolorum, vna die tria, altera quinque hominum millia à peccati tyrannide ad Chriſti regnũ traduxit, & exemplo B. Petri deinceps Apoſtoli alij, ac imprimis B. Paulus, aliíque Sancti, vt liquet ex eorum Vitis. Act. 2. & 4.

XII. REMED. Pœnitentia, vel dolor animi de peccatis, quam Theologi vocant Contritionem. Hoc remedium Deus non ſolùm creberrimè per Prophetas contra peccata præſcripſit, ſed & præcurſor CHRISTI Ioannes Baptiſta, ipſéque Saluator ab eo prædicationem ſuam ſunt auſpicati, dicentes: *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.* Et beatus Petrus: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm.* Dauid Propheta: *Sacrificium Deo*, inquit, *ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.* Et Iſaias: *Quacunque hora ingemuerit peccator, ſalus erit.* Et, *Spiritus Domini ad annunciandum manſuetis miſit me, vt mederer contritis corde.* Et, *Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?* B. EPHR. lib de Iudicio extremo: *Compunctio ſanitas animæ eſt, illuminatio mentis compunctio* Matth. 3. & 4. Act. 2. 38. Pſ. 50. 19. Iſa. 30. iuxta 70. Iſa. 61. 1. Iſa. 66. 2. Ephr. c. 5.

remissionem delictorum nobis acquirit: cõpunctio vnigenitũ Iesum facit in nobis habitare. Et infrà: *Grandis est virtus lacrymarum, multúmq; prævalent lacrymæ, quæ*
Chr. ho. 5. *secundùm Deum sunt.* CHRY. de Pœnitentia: *Pœnitentia est medicamentum peccatum extinguens, donum cœlitùs datum, virtº admirabilis, gratia vim legum superãs.*
Id. lib. 2. Et de compunctione cordis: *Sola est cordis compunctio, quæ sicut ignis omne animę vitium perurit, & quantacunque in ea reperit mala, abstergit vniuersa, & penitus delet.* HIER. in Epitaphio Fabiolæ: *Quæ peccata fletus iste* Fabiolæ *non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant?*

XIII. REMED. Confessio peccatorum coram Deo, vel coram Sacerdote, quæ dicitur sacramẽtalis. Eo vsus est rex Dauid, cùm ait: *Dixi, confitebor*
Ps. 31. 5. *aduersùm me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Nam cùm in Regum 2. dixisset ad Nathan Prophetam: *Peccaui Domino*, mox
4. Reg. 12. 13. subiecit Nathan: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* Et Salomon: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Et B. Ioannes: *Si confiteamur peccata nostra: Deus fidelis est, & iustus, vt remittat nobis*
1. Ioa. 1. 9. *peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Et B. Iacobus: *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Leuia
Iac. 5. 16. quidem, inquit ibi B. Beda, æqualibus, grauiora autem sacerdotibus. ORIGENES in Lucam: *Si reuelauerimus peccata nostra non solùm Deo, sed & his qui possint mederi vulneribus nostris atque peccatis, delebuntur*
Orig. ho. 17. *peccata nostra ab eo, qui ait: Ecce deleo, vt nubẽ iniquitates tuas, & sicut caliginẽ peccata tua.* BASILIVS in regu-
Isa. 44. 22 lis breuioribus: *Omninò in confessione peccatorũ eadẽ ratio est, quæ etiã in apertione vitiorum corporis. Vt igitur*
Bas. reg. 229. *hæc nequaquàm quibuslibet temerè homines aperiũt, sed ijs*

tantum modo, qui rationem, qua ea curanda sint, teneant: eodem etiam peccatorum confessio fieri debet apud eos, qui ea possint curare. AMB. lib. de pœnitentia: *Si vis iustificari, fatere delictum tuum: soluit enim criminum nexus, verecunda confessio peccatorũ.* CHRYS. in Genesin: *Confessio peccatorum, abolitio est delictorũ.* AVG. in Psalmos: *Tristis esto, antequàm confitearis: confessus exulta, iam sanaberis.* GREG. NAZ. in plagam grandinis: *Magna vitij medicina est confessio, & peccati fuga.*

Amb. li. 2. c. 6. *Chr. hom. 20.* *Aug. in Psal. 66.* *Naz. or.*

XIV. REMED. Satisfactio per ieiunia, preces, eleemosynas, aliásque corporis castigationes, siue vltrò assumptas, siue à Sacerdote iniunctas. Clarè enim docet Spiritus sanctus hæc valere ad expianda peccata. Apostolus de se ait: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne quando reprobus efficiar*, & Prophetа Ioël: *Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, planctu, & fletu.* Et Tobias: *Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Et Ecclesiasticus: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* Et Christus apud Lucam: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* AMBR. ad Ecclesiam Vercellensem: *Quæ nobis salus esse potest, nisi ieiunio eluerimus peccata nostra?* Et ad Virginem lapsam: *Grandi plagæ alta & prolixa opus est medicina: grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem.* HIER. in Ioëlem: *Qui peccator est, & quem remordet propria conscientia, cilicio accingatur, & plangat vel propria delicta, vel populi: & ingrediatur Ecclesiã, de qua propter peccata fuerat egressus: & cubet, vel dormiat in sacco, vt præteritas delicias, per quas offenderat Deũ, vitæ austeritate cõpenset.* AVG. ad Macedonium: *Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, nisi vt id quod malè fecerit, impunitum esse non sinat: eo quippe modo sibi non parcẽti ille parcit, cuius altum*

1. Cor. 9. 27. *Ioël. 2. 12.* *Tob. 4. 11.* *Eccl. 3. 33.* *Luc. 11. 41* *Ambr. ep. 82.* *Hier. in Ioël. 1.* *Aug. ep. 54.*

iustúmque iudicium nullus contemptor euadit. THEODORETVS in epitome diuinorum decretorum: *Sunt medicabilia etiam quæ post baptismum fiunt vulnera, nõ vt olim per solam fidem data remissione, sed per multas lacrymas, & luctus, & ieiünium, & orationem, & laborem facti peccati quantitati contemperatum.* GREG. in primum Regum: *Non solùm confitenda sunt peccata, sed etiam pœnitentiæ austeritate delenda.* AD hoc remedium vsurpandum id maximè te excitare poterit, quòd nullum peccatum, quantumuis leue, apud Deum impunitum maneat, nisi tu ipse in hac vita puniaris: *Si enim nos ipsos diiudicaremus*, inquit B. Paulus, *non vtique iudicaremur.* Ita docent SS. Patres. Vt S. AVGVST. in Psalmum 50. & 58. & B. PROSPER in libris Sententiarum, c. 210. & B. Greg. lib. 4. Moralium, c. 21. & 9. Moral. c. 27. *Proculdubiò*, inquit, *Dominus delictũ sine vltione non deserit: aut enim ipse hoc homo in se pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit.*

Theo. cap. de pœnit.

Greg. lib. 6. c. 15.

1. Cor. 11. 31.

XV. REMED. Fuga occasionum peccandi, ac primò, noxiæ conuersationis: *Qui enim tetigerit picem*, inquit Ecclesiasticus, *inquinabitur ab ea; & qui communicauerit superbo, induet superbiam.* Et Apostolus: *Ne commisceamini fornicariis, & cum huiusmodi nec cibum sumite.* Et paulò antè: *An nescitis, quòd modicum fermentum totam massam corrumpit?* Et, *Corrumpunt bonos mores colloquia mala: Vnáque conspecta*, ait Poëta, *linorem ducit ab vna.* Hinc Christus apud B. Marcum sanaturus surdum & mutum, eum à turba priùs submouit, indicans hominem in peccato obduratum in vita sancta perseuerare non posse, nisi conuersationem noxiam declinet. Vnde S. Vvolstanus, vt est apud Surium in eius vita, Vigornienſis in Anglia Episcopus, cuidam in

Eccl. 13. 1.

1. Cor. 5. 10

Vers. 6.

1. Cor. 15. 33.

Marc. 7. 33.

eadem peccata identidem relabenti, respondit: *Occasio, vt video, facit latrones; ideò consulo vt monachus fias, & sic vitiorum importunitate carebis.* Deinde fugienda occasio otij, ludorum, spectaculorum, colloquiorum cum fœminis, negotiorum, officiorum, & statuum, vt mercatorum, &c. in quibus crebriora sunt peccandi pericula: *Qui amat periculum*, ait Sapiens, *peribit in illo. Ideò oramus ne intremus in tentationem*, ait Chrysostomus in Matthæum, *quia eas quærere non debemus.* Et SENECA ad Lucilium: *Quantùm possumus à lubrico recedamus: in sicco quoque parum firmiter stamus.* Refert CASSIANVS in monasticis institutionibus eremitam quendam missum ad se literarum fasciculum ex patria ne resignare quidem voluisse, sed in ignem coniecisse, ac dixisse: *Ite, cogitationes patriæ, pariter concremamini, ne me vlteriùs ad illa quæ fugi, revocare tentetis.* Idem fecit P. Ignatius noster, vt est in eius vita. Lege librum F. Ioannis Dauid, qui inscribitur: OCCASIO *arrepta, neglecta.*

Sur. to. 1.

Eccl. 3. 27.
Chr. ho. 15.

Sen. ep. 117.

Cass. lib. 5. c. 42.

XVI. REMED. Examen conscientiæ quotidianum: *Quòd si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur*, inquit Apostolus ad Corinthios, id est, si de nobis ipsius iudicium & examen conscientiæ quotidiè instituerem:us, non opus haberemus terribili Iudicio extremo. Vnde B. ATHANASIVS de S. Antonio Eremita ita scribit: *Illius quoque admonebat præcepti, quo dicit Apostolus: Diiudicate vos ipsos, & probate: & rationem diei noctisque facientes, si in se delictum deprehendissent, peccare desisterent. Sin autem nullus error decepisset, perseuerãtes instarent potiùs incœpto, quàm arrogantia tumidi aut alios contemnerent, aut sibi iustitiam vendicarent, iuxta supradicti Doctoris eloquium, dicentis: Nolite iudicare ante tempus, sæpè nostra*

1. Cor. 11. 31.

Athan. in eius Vita.

non posse rectè intelligere peccata, sæpè falli in ratione gestorum, &c. necnon addebat magnam esse ad virtutem viam, si singuli observarent quod gererent, vel universas mentium cogitationes fratribus referrent : non enim posse aliquem peccare cùm relaturus esset ad alium quæcunque peccasset. Ad hoc examen respexisse videtur & rex Dauid, cùm ait: *Irascimini, & nolite peccare : quæ*
Psal. 4. 5. *dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.* Qua de causa & hic Psalmus semper fortè dicitur ab Ecclesia ad Completorium. Vnde CHRYSOSTOMVS in Psalmum 50. exponens verba:
Chr. ho. 2. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: *Habeto*, inquit, *codicem conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata. Quando accubueris super stratum tuum, & neminem infestum pateris, antequàm veniat tibi somnus, profer in medium conscientiam tuam, velut codicem, & reminiscere peccata tua, & si quid in verbo, seu facto, vel in cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta: Ira-*
Psal. 4. 5. *scimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. Per diẽ non habuisti tempus, sed servisti iudici tuo, & iniunctum negotiũ, & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & uxoris sollicitudo, & militiæ timor, & ceterarum mille te rerum circumdederunt causæ. Quando in lectulum tuum veneris, ut sopori membra concedas, ad tranquillũ portum, nemo tibi molestus, nemo pulsat, dicito in corde tuo & animatuæ: Expendimus diem, ô anima, quid bonifecimus, aut quid mali operati sumus? Et si quid boni feciſti, gratias age: si quid mali, de cetero ne facias: & reminiscens peccatorũ tuorũ effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo positus ea delere, &c.* Sic BASILIVS in
Bas. de abdicatione. sermone commonitorio ad Monachos : *Quæ quotidiè feceris opera, vesperi tecum commemora, & cum ijs quæ feceris pridiè conferto.* Es in sermone de ascesi:

Mona-

Monachus debet quotidianas cogitationes & actiones examinare. Et sermone de institutionibus monachorum: *Præclarè faciet, qui completo die conscientiam suam examinauerit, & admissum delictum occultum non tenuerit, sed in medium cunctis audientibus enunciarit, vt communi oratione tantò citiùs morbus sanari possit.* B. BERN. ad fratres de monte Dei: *Quæris, quid agas, vel in quo te occupes? Primùm extra quotidianũ orationũ sacrificium, vel lectionis studium, quotidianæ conscientiæ discussioni, emendationi morum compositioni, pars tua diei neganda non est.* Et infrà: *Disce in cella secundùm communis constituti leges tu tibi præesse, & vitam ordinare, & mores cõponere, & temetipsum iudicare, teipsum apud te accusare, sæpè etiam commendare, nec impunitum dimittere. Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionẽ, & venturæ diei tu tibi indicto cautionem. Vespere diei præteritæ rationẽ exige, & superuenientis noctis fac indictionem. Sic districto nequaquàm tibi aliquando lasciuire vacabit.* IOAN. CLIMAC. *Optimus ille trapezita est, qui quotidiè vesperi lucrum ac detrimentum omninò computat. Quod scire manifestiùs non potest, nisi horis singulis in tabulis omnia denotet. Nam cùm calculi singulis horis ponuntur, totius diei ratio postmodùm clariùs agnoscitur.* SENECA ad Lucilium: *Initium est salutis, notitia peccati. Egregiè mihi hoc dixisse videtur Epicurus. Nam qui peccare se nescit, corrigi non vult. Deprehendas te oportet, antequàm emendes. Ideò quantùm potes, teipsum coargue: inquire in te: accusatores primùm partibus fungere, deinde iudicis, nouissimè deprecatoris: aliquãdo te offende.* Et in tertio de ira: *Animus quotidiè ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cùm se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum. Quod hodiè malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit modera-*

Bern. ad Carthusianos.

Climac. grad. 4.

Sen. ep. 28.

Id. lib. 3. c. 36.

tior, quæſciet ſibi quotidiè ad iudicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur: quàm tranquillus, altus ac liber, cùm aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui, cenſórque ſecretus cognoſcit de moribus ſuis? Vtor hac poteſtate, & quotidiè apud me cauſam dico. Cùm ſublatum è conſpectu lumẽ eſt, & conticuit vxor, moris iam mei conſcia, totum diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo: quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cùm poſſim dicere: Vide, ne iſtud ampliùs facias, nunc tibi ignoſco? In illa diſputatione pugnaciùs locutus es. Noli poſteà congredi cum imperitis.

XVII. REMED. Conſidera ſemper te verſari in conſpectu Dei, tanquàm operum noſtrorum obſeruatoris & teſtis, iudicis vitæ, & infirmitatis noſtræ baculi & firmamenti, ab eóque humiliter pete, ne ſinat te in aliquod peccatum labi. Hoc antidoto contra lapſum in peccatum vtebatur Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper.* Et, *Oculi meiſemper ad Dominum, quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos.* Et Elias in libris Regum: *Viuit Dominus Deus Iſraël, in cuius conſpectu ſto.* Et Salomon: *In omnibus vijs tuis cogita Dominum, & ipſe diriget greſſus tuos.* Hac conſideratione munita quondam B. SVSANNA grauiſſimam tentationem vicit. Nam cùm ſceleſti ſenes illi dicerent: *Ecce oſtia pomarij clauſa ſunt, & nemo nos videt: ingemuit Suſanna, & ait: Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini.* Eâdem B. EPHREM impudentem meretriculam ipſum ad libidinem ſollicitantem expugnauit. Nam cùm hæc dixiſſet: Volo tecum dormire, & ille reſpondiſſet, ſe contentum, modò id fiat in medio ciuitatis: hæc verò contrà obtendiſſet, id

Pſal. 15. 8. Pſal. 24. 15. 3. Reg. 17. 1. Prou. 3. 6. Dan. 13. 20. 22. Metaphr. in eius Vita.

ſine pudore coram hominibus fieri nõ poſſe. Ephrem reſpondit, quantò minùs fieri debet coram Deo, qui omnia etiam occultatiſſima intuetur. Quo reſponſo meretrix perculſa, veniam ſupplex petiit facti, & conſilio Ephrem monaſticæ vitæ ſe addixit. SENECA ad Lucilium: *Accipe vtilem & ſalutarem clauſulam, quam te affigere animo volo. Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, vt ſic tanquam illo ſpectante viuamus, & omnia tanquàm illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit, cuſtodem nobis & pædagogum dedit, nec immeritò. Magna pars peccatorũ tollitur, ſi peccaturis teſtis aßiſtat. Aliquẽ habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiã ſecretum ſuum ſanctius faciat. O felicem illum, qui non aſpectus tantùm, ſed etiam cogitatus emendat, &c. Opus eſt aliquo, ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. Niſi ad regulam prauа non corriges.* Hæc ille. Quòd ſi tam vtile eſt ad non peccandum, cogitare hominem grauem nobis præſentem, quantò magis cogitare præſentes eſſe nobis Angelos cuſtodes, imò ipſum DEVM, qui verè sẽper præſens eſt? Sicut enim diſcipulus coram præceptore, filius coram parente, ſeruus coram Domino, quiuis ſubditus coram Principe vel rege non audent quicquam agere, quo illi offendantur, ſic nec deberemus coram Deo, rege omnium Regum? *Sen. ep. 11.*

XVIII. REMED. Frequens S. Euchariſtiæ communio. Nam in ea non ſolùm diuinam gratiam, ſed etiam ipſum gratiæ auctorem ſuſcipis. Proprium autem gratiæ eſt, animũ, eiúſq; vires aduersùm omnes tentationes peccatum corroborare, vſque eò, vt S. THOMAS doceat, vnicum minimũ gratiæ gradũ, vt Theologi loquuntur, valere, modò ſuam homo cooperationem non ſubtrahat ad omnes cuiuſcunque generis tentationes expugnandas. Accedit quòd S.

Patres tradant Christum in communione sacra non modò per gratiam & dona suæ præsentiæ in animam ingredi, sed cum ipso quodammodò corpore re ipsa misceri, ac proinde proprium esse huius sacramenti frangere & debilitare vires concupiscentiæ, quæ est in carne; idque ita, vt non modò rationi non aduersetur: sed etiam sponte ei pareat. Vnde B. CYRILLVS in Ioannem: *Sedat, cùm in nobis manet Christus, sæuientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit.* Et S. BERN. in sermone de Cœna Domini: *Duo illud sacramentum* (Eucharistiæ) *operatur in nobis: vt videlicet & sensum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omninò consensum. Si quis vestrûm non tam sæpè modò, non tam acerbos sentiat iracundiæ motus, inuidiæ, luxuriæ, aut ceterorum huiusmodi, gratias agat corpori & sanguini Domini, quoniam virtus sacramenti operatur in eo.* Auctor stimuli virtutum BALDESANVS commemorat in hanc rem sui æui exemplum his verbis: Audiui aliquando ciuem quendam Ferrarienſem de se narrare solitum, adolescentem se tam vehementes sensisse carnis incitationes, vt nec vnquàm à tentationibus interquiesceret, & aliquoties etiam rueret in peccatum. Auidum tamen salutis accessisse virum religiosum, petiisse consilium, illum dixisse hoc tantùm: vxorem duceret. Se feciſſe, post aliquot annos vxorem mortuam: se pertimuisse ne in pristinas miserias recideret. Abhorrentem tamen à seruitute (sic appellabat coniugium) quam aliquot annos seruiuerat, dedisse se in preces, confessione purgasse, diuinis epulis animum confirmasse. Hisce rebus ita sibi vires, aduersùs furias appetituum creuisse, vt seipsum admirans & dolens superioris ætatis infelicitatem diceret:

Cyril. lib. 4. c. 17.

Baldes. li. 3. c. 28.

Heu me miserum! & cur non olim adolescens incidi in hominem, qui non diceret, vxorem duc; sed, vtere frequenter sacramentis? Visa sunt, & videntur in dies huius generis miracula, virtutem diuinæ gratiæ in sacramentis testantia, ac iam olim testata sunt, vt vel ex vna illa B. CHRY. ad populum Antiochenum homilia liquet, in qua sic loquitur: *Propterea Dominus in Eucharistia semetipsum nobis immiscuit, & corpus suum in nos contemperauit, vt vnum quid efficiamur, tanquàm corpus capiti coaptatum: ardenter enim amantium hoc est. Tanquàm leones igitur ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles, &c. attendamus nobis ipsis, dilectissimi: & cùm aliquid turpe dicere voluerim', vel nos ab ira corripi viderimus, vel alio quopiam huiusmodi vitio, cogitemus, quibus factis simus digni, & sit irrationabilium nobis motuum correctio talis cogitatio.* *Chryso. 61.*

XIX. REMED. Considera exempla eorum, qui mori maluêre, quàm peccatum aliquod scientes prudentes committere. Primum sit Apostoli ita loquentis in Epistola ad Romanos: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculũ, an persecutio, an gladius? Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Separatur autem à charitate Christi, qui consentit peccato. 2. est Ambrosij: nam cùm Ruffinus magister militum, teste Theodoreto in historia Ecclesiastica, hortaretur Theodosium Imperatorem de sua excommunicatione valdè tristem ac sollicitum, vt bono animo curaturum se dicens, vt Episcopus Ambrosius etiam sua *Rom. 8. 35. 38. 39.* *Theod. lib. 5. c. 18.*

Metaphr. in eius vita.

ſponte ſua vincula ei laxaret, reſpondit Theodoſius: *Noui ego conſtantiam Ambroſij, & quòd nullo regiæ maieſtatis terrore diuinam legem tranſgreditur.* 3. eſt Ioannis Chryſoſtomi Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, cui cùm Eudoxia imperatrix Arcadij coniunx per ſuos legatos multas minas intentaret, eò quòd iniquis eius conatibus ſe oppoſuiſſet: Legati ei reſponderunt: *Fruſtrà illum hominem terres: nihil ille viſi peccatum timet.*

Sur. in vita.

4. LVDOVICI noni Regis Gallorum, qui ab ineunte ætate ex inſtitutione matris Blanchæ hoc perſuaſum habuit, potiùs *mortem appetere, quàm in peccatum lethale conſentire.* 5. S. Edmundi Cantuarienſis

Sur. in vita.

Archiepiſcopi, cuius hæc vox erat: *Malo inſilire in rogum ardentiſſimum, quàm peccatum vllum ſciens admittere in Deum meum.* 6. S. Anſelmi item Cantua-

Sur in vita.

rienſis Archiep. qui dicere ſolebat: *Si hinc peccati horrorem, inde inferni dolorem corporaliter cernerem, & neceſſariò vni eorum immergi deberem, priùs infernum, quàm peccatum appeterem.* Idem ſcribit in lib. de beatitudinibus, c. 190. *Mallem*, inquiens, *purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati ſorde pollutus cœlorum regna intrare.* Eôdem pertinent exempla omnium Martyrum, qui maluêre extremos cruciatus, mortémque perpeti, quàm idolum aliquod, facto, verbo vel nutu, diuino honore afficere, aut Chriſtum negare. Illud verò maximè admirandum eſt, non defuiſſe ex Ethnicis Philoſophicis, qui docuerint po-

Ariſt. lib. 3. Ethic. Maximus ſerm. 6.

tiùs moriendum, quàm contra rationem naturalem, ipſámque honeſtatem peccandum. ARISTOTELIS ſiquidem in Ethicis dictum eſt: *Melius eſt mori, quàm facere aliquid contra bonum virtutis.* Et PVBLII mimi:

Spart. in Caracalla.

Tolerabilior eſt, qui mori iubet, quàm qui malè viuere. Papinianus Iureconſultus, teſte Ælio Spartiano, mori maluit, quàm parricidium Antonini Caracallæ Impe-

ratoris, qui occiderat Getam, defendere. Illustre exemplum apud Plutarchum est in hoc genere de puero. DEMOCLES, inquit, puer formosus, lauandi corporis causa ingressus erat solus priuatum balneum. Hoc vbi rex Demetrius deprehendit, forma eius captus, locum clanculùm adiit, vt eo abuteretur. Democles autem horrens lapsum, cùm nullum pateret effugium, detracto aheni, quod ibi erat, operculo, in aquam feruentem nudus insiliit, facinus dignum patria, dignum forma, dignum pudicitia perpetrans. Quid mirabilius, quàm tanti Principis promissis & blanditiis puerum non cedere, vt pudicitiam lęderet? *Plut. in Vita Demetrij.*

VIDE verbo, *Amor sui*, *Conscientia scrupulosa*, *Consuetudo prauа*, *Exemplum malum*, *Immortificatio passionum*, *Indiscretio*, *Inobedientia*, *Iudicium proprium*, *Linguæ abusus*, *Otium*, *Tentatio*, *Voluntas propria*.

PECCATVM VENIALE.

Remedia contra Peccata venialia.

I. REMEDIVM. Considera diuinæ Scripturæ sententias de leuioribus peccatis. Sunt enim quædam peccata grauiora, quæ dicuntur mortalia, & hominem planè auertunt à Deo, quibus pœna debetur æterna, iuxta illud Apostoli: *Stipendia peccati mors.* Alia verò sunt leuiora, quæ quidem nonnihil impediunt cursum ad Deum, non tamen ab eo auertunt, & dicuntur venialia, quia facili negotio expiantur. Priora dicuntur crimina, posteriora peccata, vt S. AVGVSTIN. monet in Enchiridio, vbi scribit, *sine crimine iustos homines viuere, sine peccato non viuere*, iuxta illud B. Ioannis, *Rom. 6. 23.* *Aug. c. 26. 1. Ioan. 1. 8.*

1. Ioa. 18. *Si dixerimus quia peccatum* (saltem veniale) *non habemus, ipsi nos seducimus.* Inter venialia numerantur ab omnibus Patribus verba vel colloquia otiosa, de quibus apud Matthæum dixit Christus: *De omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij.* Deinde ira contra fratrem, sed in animo hærens, nullóque conuitio expressa. De qua idem Christus: *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui dixerit, raca, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Hinc enim appareret, vltimum tantùm propriè esse peccatum mortale, priora verò censeri leuiora, quia mortale est quod meretur pœnam gehennæ. *Per gradus enim culpæ*, ait Greg. *euenit ordo sententiæ.* Apostolus quoque cùm in prima ad Corinth. ita scribit: *Si quis superædificat, superfundamentum hoc* (Christum) *aurũ, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnũ, stipulam, vniuscuiúsque opus manifestum erit. Dies enim declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit.* Peccata venialia comparat rebus natura sua leuissimis, ligno, fœno, stipulis, vt intellexit Ambrosius in Psal. 118. Hieronymus cõtra Iouinianum, Augustinus in libris de ciuitate Dei, & Gregorius in quarto Dialogorum; quia leuiora peccata detrimentum quidem afferunt, & purgatione indigent, non tamen excludunt à salute.

Matt. 12. 36.

Matt. 5. 22.

Greg. 21. Mor. c. 5.

1. Cor. 3. 12. 13.

Amb ser. 2c.

Hier. li. 8.

Aug. li. 21. c. 26.

Greg. c. 39.

II. REMED. Considera SS. Patrum testimonia ORIG. in Lucam: *Vnusquisque pro qualitate & quantitate peccati diuersam mulctæ sententiam expendit. Si parum est quod peccas, ferieris damno minuti, vt Lucas scripsit: vt verò Matthæus, quadrantis. Verumtamẽ necesse est hoc ipsum, quod extitisti debitor, soluere. Non enim inde exies, nisi & minima quæque persolueris.* LACTANTIVS lib. 5. Institutionũ: *In religione Christiana*

Orig. ho. 35

Luc. 12. 59.

Matt. 5. 26

Lact. c. 19.

pro ſacrificio exigitur bona mens, purum pectus, innocens vita. Hic communi & leui peccato locus eſt nullus. BASILIVS in ſermone commonitorio: *Nullum*, inquit ad nouitium, *ſit omninò erratum, quod paruipendas*, & in proœmio regularum fusè diſputatarum: *Qui vt non filius, & non vt ſeruus obedit Deo, etiam in minimis timet offendere.* CHRY. in Matthæum putat magis timenda, quàm magna: *Magna enim, ait, vt auerſemur, ipſa peccati natura efficit: parua autẽ hac ipſa re, quia parua ſunt, deſides reddunt; & dum contemnuntur, non poteſt ad eorum expulſionem animus generosè inſurgere.* HIER. ad Heliodorũ: *Mens Chriſto dedita æquè & in maioribus, & in minoribus intenta eſt, ſciens etiam pro otioſo verbo reddendam eſſe rationem.* AVG. in ſermonibus de Sanctis: *Quibus peccatis* (minutis & quotidianis) *licèt occidi animam non credamus; ita tamen eã veluti quibuſdam puſtulis, & quaſi horrẽda ſcabie replentes deformem faciunt, vt eam ad amplexus illius ſpõſi cæleſtis, aut vix, aut cum grandi confuſione venire permittant:* CASSIANVS in collationibus: *Ceterùm ab iſtis minutis peccatis, in quibus ſepties iuſtus cadit, vt ſcriptum eſt, & reſurgit, nunquàm deerit pœnitendo. Aut enim per ignorantiã, aut per obliuionem, aut per cogitationem, aut per ſermonẽ, aut per obreptionem, aut per neceſſitatem, aut per fragilitatem carnis ſingulis diebus vel inuiti vel volentes frequẽter incurrim⁹, pro quibus & Dauid orãs Dominũ, purificationem atque indulgentiam deprecatur, dicens: Delicta quis intelligit? ab occultis meis mũda me.* S. BERN. de præcepto & diſpenſatione: *Si iubente ſeniore vt fileam, verbum mihi fortè per obliuionẽ elabitur, reum me fateor inobedientiæ, ſed venialiter. Si ex contemptu ſciens & deliberãs ſpõtè in verba prorupero, & rupero ſilentij legem, præuaricatorẽ me conſituo & criminaliter: & ſi impœnitens perſeuero, vſque ad mortẽ, peccaui, & damnabiliter r*

Baſ. de abdicat. rerum.

Chr. ho. 87.

Hier. ep. 3.

Aug. ſer. 41.

Caſſ. coll. 20. c. 11.

Prou. 24. 16.

Pſal. 18. 13.

Bern. in tract.

III. REMEDIVM. Considera peccato veniali quantumuis leuissimo offendi Deum. Vnde
Iac. 3. 2. B. Iacobus: *In multis offendimus omnes.* Quis autem velit Deum, hoc est, conditorem suum, benefactorémque tantum vel in minimo offendere? Quòd autem offendat Deum, inde liquet, quòd repu-
Aug lib. 22. c. 27. gnet legi, ac proinde voluntati diuinæ: *Peccatum* enim, teste Augustino contra Faustum Manichæum, *est dictum, vel factum, vel concupitum contra legẽ Dei.*
Amb. c 8. Et Ambrosius in lib. de Paradiso: *Quid est peccatum, nisi præuaricatio legis diuinæ, & cœlestium inobedientia*
Beda in 1. ep Ioan. 3. *præceptorum?* BEDA in Epist. Ioannis: *Cùm dicit Ioannes: Quia omnis qui facit peccatum & iniquitatem facit, hoc est, ἀνομίαν, & peccatum est iniquitas, manifestè insinuat, quia omne quicquid peccamus contra legem Dei facimus; iuxta illud Psalmistæ: Prænaricantes*
Psal. 118. 119. *reputaui omnes peccatores terræ.* Vnde Bernardus in
Bern. de præc. & dispens. tractatu de præcepto: *Omne peccatum contra Dei mandatum præsumitur. Quod autem contra mandatum præsumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur, quòd irasci fratri, & inobediens sit, & crimen non sit. En vnum inuentum est monacho leue ac veniale peccatum, quódque non humani, sed diuini mandati statuat transgressorem. In hoc genere transgressionis sunt nonnulla stultiloquia, seu vaniloquia, & quæque otiosè dicta, facta, & cogitata: huiusmodi enim nunquàm nisi contra mandatum, & Dei mandatum vsurpantur. Peccata quippè sunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia, non criminalia reputantur.* Deinde offendit DEVM, & oculos diuinos à nobis quadantenus auertit, quia animam nostram verè, licèt non lethaliter, vulnerat, & sordidam ac fœdam reddit. Vnde AVGVSTINVS scribens in Caput XIII. Ioannis Euangelistæ, & B. BERN. in sermone de Cœna Domini, comparant eam

sordidis pedibus Apostolorum, de quibus Christus apud Ioannem: *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet.* Licèt enim Apostoli iam mundi & iusti facti essent per baptismum, tamen adhuc lauacro alio pœnitentiæ propter contracta post illum leuiora peccata indigebant, si vellent participes reddi regni cœlestis: *Nihil enim coinquinatum*, vt est in Apocalypsi, *introibit in regnum Dei.* Quo sensu & Christus Petro dixit: *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Adhæc idem Augustinus ita scribit in libro 50 homiliarum: *Quamuis singula* (peccata venialia) *non lethali vulnere ferire sentiantur, sicut homicidium & adulterium, vel cetera huiusmodi, tamen omnia simul congregata, velut scabies, quò plura sunt, necant, & vostrum decus ita exterminant, vt ab illius sponsi specioſi forma præ filijs hominum castissimis amplexibus separent, nisi medicamento quotidianæ pœnitentiæ dissecentur.*

10. 13. 10.

Apoc. 21. 27.

Ioa. 13. 8.

Aug. hom. 50.

IV. REMED. Considera, peccata quædam, quæ nostra opinione sunt leuissima, apud Deum sæpè esse grauia, quod B. BASILIVS prolixè in quadam oratione de peccato multis Scripturarum exemplis inde probat, quòd acerbissimè quædam in speciem leuia castigarit. Vt 1. in Numeris illius, qui ob collecta Sabbato ligna à populo lapidatus est. 2. in Iosue Achan, qui ob exiguum furtum non solùm sibi ipsi, sed etiam coniugi, liberis, tòti domui, & omnibus denique suis exitij causam præbuit. 3. in Numeris Mariæ sororis Moysis, cuius leui licèt noxæ, ipso quoque Moyse manus ad Deum tendente, non condonata est mulcta. 4. Ibidem Moysis, qui cùm tantus esset Dei amicus, tamen ob exiguam incredulitatem aditu terræ promissionis excluſus est. 5. Heli sacerdotis, qui ob omissam asperiorem filiorum obiurgationem, ipse

Basil. orat. 3.

Nu. 15. 36.

Iosue 7. 25.

Nu. 12. 10.

Num. 20. 12.

1. Reg. 3. 10.

Act. 5. 5. cum filiis infausta morte multatus est. 6. Ananiæ & Sapphiræ, qui ob retentam aliquam pecuniolam repentina morte temporali ab Apostolo Petro sublati sunt. 7. Petri eiusdem; cui Christus apud Ioannem negauit vitam æternam, si non obediret in acceptanda lotione pedum. 8. omnium qui esurientes non pauerunt, sitientes non potarunt, ægros non inuiserunt, &c. quibus apud Matthæum dicitur: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum.* De eadem re sic B. Aug. in Enchiridio: *Sunt quædam, quæ leuissima putarentur, nisi in Scripturis demonstrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri suo, fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret? cui tamen vulneri subiecit continuò medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens, &c. Aut quis æstimaret, quàm magnum peccatum dies obseruare, & menses, & annos, & tempora, sicut obseruant, qui certis diebus, siue mensibus, siue annis volunt, vel nolunt aliquid inchoare, eò quòd secundùm vanas doctrinas hominum fausta vel infausta existiment tempora, nisi huius mali magnitudinem ex timore Apostoli pensaremus, qui talibus ait: Timeo, ne forte sine causa laborauerim in vobis.* Deinde mox addit: *Hinc accidit, quòd peccata, quamuis magna & horrenda, cùm in consuetudinem venerint, aut parua, aut nulla esse credantur, vsque adeò, vt non solùm non occultanda, verùm etiam iam prædicanda ac diffamanda videantur.* Eôdem pertinent illa CHRYSOSTOMI in libro de compunctione cordis, exponentis verba Dauidis: Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum. *Ob hoc beatus ille, qui tantorum bonorum sibi conscius erat: tali vtitur confessione, quia sciebat, quòd nemo iustificabitur in conspectu Dei: sciebat, quia iustus vix saluus fiet. Hæc est enim humiliati cordis vera cõpunctio, magna agere & humilia loqui; iusta operari, & super*

Matt. 25. 41.

Aug. lib. 2. c. 79.

Chr. lib. 2.

Psal. 6. 3.

peccatores timere. Et vis scire, quantus in eo sit timor diuini iudicij? audi quid dicit: Si iniquitates obseruaueris, Domine: Domine, quis sustinebit? Nouerat enim & valdè nouerat, quia in multis criminibus obnoxij sumus Deo; & quia etiam parua peccata, & ea etiam, de quibus nec superamur, deducentur ad iudicium. Psal. 129.

V. REMED. Considera, quòd si non sedulò caueas peccata leuiora, te in periculum coniicies admittendi grauiora & lethalia: *Qui autem amat periculum peribit in illo*, inquit Sapiens. Periculi autem huius causa potest esse multiplex. Primò consuetudo peccandi: *Qui enim spernit modica, paulatim decidet.* Quæ verba explanans B. GREG. in decimo Moralium: *Si enim curare parua*, inquit, *negligimus insensibiliter seducti, audenter etiam maiora perpetramus.* Et in tertia parte pastoralis, admonitione 34. *Qui enim minima peccata flere ac deuitare negligit, à statu iustitiæ non quidem repentè, sed partibus totus cadit.* 2. causa est natura peccati. Peccatum enim sua natura est graue, & ideò pondere suo semper ad grauiora trahit. Vnde CHRYS. in Homilia de Iona Propheta: *Nihil graue æquè & onerosum inuenies, quàm peccatum, & idcirco Zacharias plumbo peccatum figurauit, & Dauid naturam eius describẽs, ait: Iniquitates meæ superauerunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me.* Et B. GREG. li. 25. Moralium: *Peccatum, quod pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit.* 3. causa, quia quædam peccata natura sua excitare solent maximas lites & bella, vt leue aliquod conuitium, non secus quàm parua scintilla magna solet excitare incendia, de quo B. IACOB. *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam syluam incendit? Et lingua ignis est,*

Eccl. 3. 27.

Eccl. 19. 1.

Greg. c. 14.

Chrysost. Zach. 5.

Psal. 37.

Greg. c. 12.

Iac. 3. 56.

Matth. 5. 22. *vniuersitas iniquitatis.* Hac de causa Christus prohibuit iram etiam corde tantùm conceptam ne ab ea, vt fit, in contumelias, & homicidia rueretur. Prohibuit aspectum mulierum, ne inde lapsus esset in mœchiam. Prohibuit iuramentum, ne procederetur ad periurium. Vnde CHRYSOSTOMVS in Caput 7. ad Romanos: *Lasciuus es, luxuíque deditus? Ponito tibi ipsi certũ terminum, vt posthac mulierem non inspicias, neque in theatrum ascendas: multò siquidem facilius est, principiò mulierem elegantis formæ ne videre quidem, quàm postquàm spectaueris, irrequietam ex animo, quæ inde nascitur, eiicere tumultuationem. Leuiora enim sunt primo congressu certamina, imò ne opus quidem fuerit certamine, tãtummodò non aperiamus hosti portas, neque semina malitiæ recipiamus. Ideò & Christus cohibuit immodesto visu mulieri intendẽtem, vt maiore nos labore liberaret: antagonistam iubens, antequàm robustior fiat, domo eiicere, quando eiici facilè poterit.* Et in Psalmum sextum: *Quando paruam animi perturbationem susceperis, ne eam neglexeris, quòd parua sit, sed considera, quanta mala pariat. Nam si in domo parum aliquid stuppæ accensum viderimus, conturbamur, & tumultum mouemus: non enim attendimus initium, sed ex initio finem considerantes mouemur, & cõcurrimus, vt totum caminum extinguamus. Hoc igne vehementiùs exedit animam peccatum.* 4. causa est multitudo peccatorum venialium, de quibus ita loquitur AVG. in Ioan. *Quomodo minuta peccata, si negligantur, occidunt? minutæ sunt guttæ, quæ flumina implent: minuta sũt grana arenæ. sed si multa arena imponatur, premit atque opprimit. Hoc facit sentina neglecta, quòd fluctus irruens paulatim per sentinam intrat: sed diu intrando, & nõ exhauriendo, mergit nauim.* Et Epistola ad Seleucianã: *Illa vtiq; peccata, quæ humanæ fragilitati, quamuis parua,*

Chr. ho. 12.

August. tract. 12.

Ep. 108.

ramen crebra ſubrepunt, quæ ſi collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt & oppriment, ſicut vnum aliquod graue peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, vtrùm vno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat nauem atque ſubmergat? Hæc ille. Quæ verba non ſic ſunt accipienda, quaſi multitudo peccatorum venialium, dum venialia manent, exæquari poſſint vni mortali: id enim Theologi ſcholaſtici firmis rationibus redarguunt, ſed, vti ea exponit S. THOMAS in ſecunda parte sũmæ Theologicæ, quaſi multa venialia, ſi negligantur, proximã viam parent, & diſponant ad mortale, ſicut vulnus curabile, ſi negligatur, diſponit ad morbum lethalem. 5. cauſa eſt contemptus leuium peccatorum, maximè ſi ſerius ſit & grauis; de quo intelligi poteſt illud AVGVSTINI in Epiſtolam Ioannis: *Iſta leuia, quę diximus, noli contemnere, ſi contemnis, quando appendis, expaueſce, quando numeras. Leuia multa faciunt vnũ grande. Multæ guttæ replent flumen: multa grana faciunt maſſam.* Et illud CHRYSOSTOMI in Cap. 7. ad Romanos: *Fugiamus modica mala: magna ſiquidem ab illis naſcuntur. Quiſquis enim ad quodlibet delictum dicere didicit conſuetum illud: Nihil erit ab hoc damni, paulatim omnia perdet. Iſtud quippe malitiam induxit, iſtud latroni portas aperuit, iſtud ciuitatis muros deiecit. Hoc & in corporibus magni morbi contrahuntur, quando medici contemnuntur.* Clariùs S. BERN. tractatu de præcepto & diſpenſatione: *Stultiloquia quoque, & otiosè dicta, facta & cogitata peccata ſunt, & tamen venialia & non criminalia reputãtur, excepto, cùm per cõtemptũ vertũtur in vſum & conſuetudinẽ, & tũc nõ peccati ſpecies, ſed peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, atq; impœnitentis obſtinatio in minimis quoq; mãdatis culpam*

S. Tho. 1.2. q. 88. 2. 3.

Auguſt. tract. 1.

Chr. ho. 12.

Bernard.

facit non minimam, & conuertit in crimen grauis rebellionis næuum satis leuem simplicis transgressionis. Et de conuersione S. Pauli: *Si dicas, non est magnum, si in his manẽt venialibus, minimísque peccatis. Hæc est, dilectíssimi, impœnitentia, hæc blasphemia in Spiritum sanctum, blasphemia irremissibilis.*

Id. ser. 1.

VI. REMEDIVM. Considera, etiamsi peccato veniali Deus non eo vsque offendatur, vt hominem sua gratia & amicitia destituat, tamen pietatis amantibus fugiendum esse obsequentes eius effectus. Nam primò obligat hominem ad pœnam huius vitæ, vel futuræ in Purgatorio luendæ: nullum siquidem peccatum manet impunitum, vt probauimus suprà ex SS. Patribus. 2. animam sordidiorem reddit, vt diximus. 3. imminuit charitatis feruorem, vt aqua frigida iniecta in calidam. 4. vires animi debilitat; sicut onus ambulantem. 5. retardat gloriam æternam. 6. minuit meritum, & vitæ æternæ gloriam. 7. disponit ad peccatum mortale. 8. obstaculum aliquod ponit augmento gratiæ. 9. impedit deuotionem in orando, & in vita spiritali progressum. 10. displicet Deo & Angelis, & ideò nunquàm licet peccatum veniale committere, etiamsi spes affulgeret totum mundum per illud conuertendi. 11. placet dæmoni, & ideò sæpè occasionem captat per illud nos perdendi, vt notauit B. Chrysostomus in Epistolam ad Ephesios, dum exponit verba illa: Nolite locum dare diabolo: *Quamdiu*, inquit, *lapides bene compacti sunt, nihilque vacuum inter se habent, firmi & infracti perstant: si verò vel foramẽ acus duntaxat, quod vtrinque penetret, aut scissura, quæ capilli locum habeat, fieri contigerit, omnia dissoluuntur ac pereunt: ita & diabolus, donec compacti quidem ac bene compositi fuerimus, nihil*

V. Patrũ. Rom. 14.

Chr. ho. 14. in c. 4. Eph. 4. 27.

nihil ſuorum omninò poterit inferre. Quamprimùm verò vel modicum nos relaxare poterit, nõ aliter quàm quaſi quidam torrens toto impetu infunditur. Nam vbiq; illi ſolis duntaxat initijs opus. Si verò nactus fuerit initium nocendi, omnia ſibi ipſi ſuopte ingenio veſtigat & amplificat. Et B. EPHR. in tractatu de virtutibus & vitiis: *Vos hortor, obteſtórq; fratres, vt non ſolùm à grauioribus peccatis temperetis, quod quidẽ vos facere noui, ſed etiam ab illis, quæ parua apparent ac leuia, quæ tanquàm minimi, ac nullius momenti ferè ab hominibus negligi ſperniq; ſolent, quaſi nulla de ſimilibus reddenda foret ratio, cùm interim per eiuſmodi nos perdere etiam quærat diabolus.* *Ephr. c. de intemperantia.*

VII. REMED. Vſurpa frequenter antidota à SS. Patribus, aliiſque Eccleſiæ Doctoribus præſcripta. Ea autem ſunt: Oratio Dominica omnibus à Chriſto præſcripta, tunſio pectoris à publicano & aliis vſurpata, eleemoſyna, & quilibet actus feruens charitatis, ieiunium, & aliæ caſtigationes corporis, pœnitentia vel dolor animi, gemitus, lacrymæ, confeſſio, examen conſcientiæ, aquæ benedictæ aſperſio, benedictio Epiſcopi, & id genus ſimilia. Vnde B. AVG. Epiſtola ad Seleucianam: *Eſt etiam pœnitentia bonorum & humilium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Neque enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimiſſa non dubitamus in baptiſmo, ſed illa vtique, quæ humanæ fragilitati, quamuis parua, tamen crebra ſubrepunt.* Et in ſermone de Sanctis: *Quibus operibus minuta peccata rediman-tur, plenius vobis inſinuare deſidero. Quoties infirmos viſitamus, in carcere clauſos, & in vinculis poſitos requiſimus, diſcordes ad concordiam reuocamus, indicto Eccleſiæ ieiunio ieiunamus, pedes hoſpitibus abluimus, ad vigilias frequenter conuenimus, eleemoſynam ante oſtium* *Luc. 18. 13.* *Aug. ep. 108.* *Serm. 48.*

prætereuntibus pauperibus damus, inimicis nostris quoties petierint veniam indulgemus. Istis enim operibus, & his similibus, minuta peccata remittuntur quotidiè. Et paulò antè: *Ita peccata ipsa in hoc seculo purgantur, vt in futuro ille ignis purgatorius, aut non inueniat, aut certè parum inueniat, quod exurat. Si autem bonis operibus peccata non redimimus, ipsi tamdiu in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiu supradicta peccata minuta tanquàm ligna, fœnum, stipula cõsumantur. Sed dicit aliquis: Non pertinet ad me quamdiu moras habeam, si tamen ad vitam æternam perrexero. Nemo hoc dicat, fratres charissimi, quia ille purgatorius ignis durior est, quàm quicquid potest in hoc seculo pœnarum videri, aut cogitari, aut sentiri. Et cùm de die Iudicij scriptum sit, quòd erit dies vnus tanquàm mille anni, & mille anni tanquàm dies vnus, vnde scit vnus quisque, vtrùm diebus, an mensibus, an fortè etiam & annis per illum ignem sit transiturus. Et qui modò nec vnum digitum suum in ignem vult mittere, timeat necesse est, vel tunc paruo tẽpore cum anima & toto corpore cruciari.* Et CHRYS. in Genesin: *Neque peccata, quæ nobis videntur parua, contemptim prætereamus, sed quotidiè à nobis rationes repetamus & verborum & spectationum, & pœnas de nobis ipsis sumamus, vt nos à futuro supplicio liberemur. Nam propter hoc & Paulus inquit: Nam si nos ipsos iudicaueri-mus, non vtiq; iudicabimur. Ita si nos ipsos hic cõdemnauerimus propter quotidiana peccata, imminuemus supplicium, quod alibi futurum est. Quod si ignaui fuerimus: Qui iudicamur, inquit, à Domino erudimur. Prius igitur nosmetipsos condemnemus magna cũ gratitudine, & nullo sciente in tribunali conscientiæ sedeamus, & sic examinemus nostras ipsorum cogitationes, & rectam sententiam proferamus, vt mens timens magnum illum terrorem, non patiatur nos amplius decipi, sed impetũ refrænet, & præ-*

1. Cor. 3. 12.

Psal. 89. 4.

Chr. hom. 60. in c. 35.

1. Cor. 11. Examen conscientiæ.

uidẽs illũ indeceptũ oculũ præcludat diabolo ingreſſum.

VIII. REMED. Conſidera exempla Sanctorum, qui ſeduli fuêre in cauendis peccatis venialibus, & fortè lapſi, grauiter in ſe ea vindicarunt. Primum ſit B. Paulæ Romanæ, quam HIER. Epiſtola ad Euſtochium affirmat *leuia peccata ita planxiſſe, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream.* Eam quoque dicere ſolitam, *quod inter ſeculi homines vel leue putatur, vel nihil, hoc in monaſteriis grauiſſimum delictum eſſe.* ALTERVM ſit B. Euſebij Eremitę, de quo THEOD. in hiſtoria Sanctorum ſic ſcribit: *Sedebat ſuper quandam petram Euſebius & Ammianus admirabilis, & diuinorum Euangeliorum hiſtoriam alter quidem legebat, alter verò eorum, quæ erant obſcuriora, explicabat ſententiam. Cùm autem agricolæ in ſubiecto campo terram colerent, ad hanc contemplationem magnus tractus eſt Euſebius. Cùm autem diuinus Ammianus locum legiſſet Euangelicum, ſciſcitaretur autem interpretationem, iuſſit magnus Euſebius, vt repeteret lectionem. Cùm is autem dixiſſet: iis qui aderant fortè delectatus, minimè exaudiſti, vt eſt verisimile: ſuis deinceps oculis legem tulit, vt neque campum illum vnquàm intuerentur, neque cæleſti pulchritudine & chori aſtrorum aſpectu fruerentur: ſed anguſtiſſima vtens ſemita, cuius menſuram aiunt fuiſſe vnius palmi, ferente ad oratorium, extra eam deinceps egredi non eſt paſſus. Dicunt autem eum pluſquàm quadraginta annis vixiſſe poſt hanc legem. Vt autem cum animi ſui ſententia ad hæc quoque eum traheret aliqua neceſſitas, cùm lumbos zona ferrea alligaſſet, & grauiſſimum collare collo impoſuiſſet, aliquo alio ferro coniunxit zonam collari, qui erat collo impoſitus, vt hoc modo inclinatus conaretur aſſiduè in terram deſpicere. Has ipſe de ſe exegit pœnas, quòd illos eſſet contemplatus agricolas.* Hier. epiſt. 27. Theodor. ſect. 4.

TERTIVM ſit eorum, qui in Confeſſione ſacerdoti

facta peccata venialia multis cum lacrymis deplorarunt, vt S. ELZEARIVS Comes Ariani in Galliis, S. Maria Oegniacensis in Belgio, & alij apud SVRIVM in eorundem vitis. Vnde B. ISIDORVS in libro de summo bono ita scripsit: *Quid peccatores de magnis sceleribus agere debent: quando perfecti lenia quoque delicta quasi grauissima lugent?*

29. Sept.
23. Iunij.
Isid. lib. 2. 2. c. 18.

PERSONARVM ACCEPTIO.

Remedia aduersùs eam.

I. REMED. Cõsidera quid Spiritus sanctus de hoc vitio in diuinis literis patefecerit. Ac primò quidem declarat, quãdo acceptione, vel respectu personarum delinquatur, nempè, cùm in administranda iustitia, nõ ad causæ merita, sed ad personã, id est, conditionẽ externã, vt diuitias, potentiã, nobilitatẽ generis, sexũ, &c. respicitur. Sic enim MOYSES suos alloquitur: *Audite illos* (scilicet Principes) *& quod iustum est iudicate, siue ciuis sit ille, siue peregrinus. Nulla erit distãtia personarũ: ita paruũ audietis, vt magnũ; nec accipietis cuiusquã personã, quia Dei iudiciũ est.* 2. vel improbat vel prohibet respectũ personarũ: vt in Exodo: *In iudicio acquiescès plurimorũ sententiæ, vt à vero deuies.* Et in Leuitico: *Pauperis quoq; nõ misereberis in iudicio.* Et in Deuteron. *Non considerès personã pauperis, nec honores vultũ potẽtis. Iustè iudica proximo tuo.* Et in Prouerbiis Salomonis: *Accipere personam impij non est bonũ, vt declines à veritate iudicij.* Et, *Qui cognoscit in iudicio faciẽ, nõ bene facit: iste & pro buccella panis deserit veritatem.* Et apud B. Ioannẽ ait Christus ipse: *Nolite iudicare secundùm faciẽ, sed iustũ iudicium iudicate.* 3. declarat peccatũ esse

Deut. 1. 16.
Exo. 23. 2. 3.
Leu. 19. 15.
Deut. 16. 19.
Prou. 18. 5.
Prou. 28. 21.
Ioan. 7. 24.

graue. Nam apud Malachiam tradit Iudæos ob hoc crimen redditos viles & contemptibiles in mundo: *Propter quod*, inquit, *& ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege.* LXX. vertunt: *Accipiebatis perſonas in lege.* Iu quæ verba ſic HIERONYMVS: *Inter omnia peccata Leui, ſiue eorum, qui ex Leui ſunt, ſacerdotum Dei, illud & vltimum & maximum ponitur: quare accipiant faciem in lege, vt non cauſas ſed perſonas conſiderent: iuſtúmque pauperem deſpicientes, iniquos diuites ſuſcipiant & honorent. Ad quos in 81. Pſalmo dicitur: Vſquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?* Et mox addit: *Pleniúſque Apoſtolus Iacobus hoc peccatum arguit, atque condemnat*: nempè in cap. 2. ſuæ Epiſtolæ, dum ita ſcribit: *Fratres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ.* Et rurſum poſt allatum exemplum accipientis perſonam, qui diuitem præ paupere honorabat: *Si*, inquit, *perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.* Mal. 2. 9. Iac. 2. 1. 9.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum ſententias. BASILIVS exponens dictum Salomonis, iuxta LXX. *Qui reſpexerit plana, miſericordiam inueniet*: *Ne dicas*, inquit, *ille diues eſt, & honore dignus, hic pauper, contemno autem pauperem: Noli in diſtribuendis honoribus reſpectus habere inæquales. Eſt enim diues ſæpè mendax, rapax, libidinoſus, pauper verò iuſtus. Non igitur faciem tantùm ſpectabis, ſed occulta penitioráque cõſidera. Eum honora, qui preciоſa poſſidet. Virtus veræ ſũt diuitiæ. BEL externè quidem æs habuit, lutum verò ſub ære fulgente abſconditum.* Et iterum: *Quemadmodum qui ſagittam tendens ad metam diriget, nec vltrà, nec citrà, nec vtrobiq; errando à via propoſita excidet: ita rectus index factitabit, nec in iudicando perſonam accipiet.* Baſ. ho. 21. Id. ho. 21.

Nescat enim quòd minimè ad rem faciet. Néque ité prauocatione, aut cõtentione aget, sed rectum ac minimè obliquum proferet iudicium. Et si duo inciderint iudicanda, alterum quidem plus æquo habens, alterum verò minùs, diligentis erit iudicis partes adæquare, tantũmque ab eo qui plus habet demet, quantũ illi, cui iniuria fit, deesse videbit. Qui autem pecunia corruptus, aut propter amicitiã placere studens, seu odio compulsus, vel etiam potentia perterritus fuerit, nequaquàm res iustè cognoscere poterit. S. HIERON. ad Celantiam, de institutione matrisfamiliàs: *Nulli te vnquàm de generis nobilitate præponas, neque obscuriore quasque & humiliore loco natas, te inferiores putes. Nescit religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos inspicit singulorũ: seruum & nobilem de moribus pronunciat. Sola apud Deum libertas est, non seruire peccatis. Sũma apud Deum est nobilitas, clarum esse virtutibus.* Et exponens verba Malachiæ: *Offertis super altare meum panem pollutum. Doctor*, inquit, *Ecclesiæ qui spiritualem conficit panem, & eum populis diuidit, si vel propter humanam gloriam, vel lucra seculi, quæ gloriam consequuntur, loquatur in populis, & diuitibus blandiatur, & honoret peccatores, & iuxta Iacobum suscipiat eos qui cum annulis aureis ad se veniunt, & pauperes sanctos repellat, nomen Dei despicit, & panem polluit doctrinarum, & in ipsum Deum iacit contumelias.* S. AMBROSIVS libro altero de officiis: *Cùm in omnibus iniustitia citò offendat, tum maximè in Ecclesia, vbi æquitatẽ esse oportet, vbi æqualitatẽ haberi decet, vt nihil tibi potentior plus vendicet, nihil vsurpet ditior. Siue enim pauper, siue diues, in Christo vnum sunt: nihil sanctior plus sibi arroget: ipsum enim par est esse humiliorem. Sed nec personam alterius accipiamus in iudicio: gratia absit, causam merita decernant. Nihil sic opinionem, imò fidem grauat, quàm si in iudicando po-*

Hier. ep. 34.

Mal. 1. 7.

Amb. o. 24.

gentiori dones causam inferioris, vel pauperem innocentem arguas, diuitem excuses reum culpæ. Pronum quippe est genus hominum fauere honoratioribus, ne læsos se putent, ne victi doleant. S. AVGVSTINVS ad Hieronymum: *Nec sanè, quantùm arbitror, putandum est leue peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri IESV Christi, si illam distantiam sedendi ac stando ad honores Ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi diuitem ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore, atque sanctiore? Si autem de quotidianis confessibus loquitur, quis non hîc peccat, si tamen peccat, nisi cùm apud seipsum intus ita iudicat, vt ei tantò melior, quantò ditior illo esse videatur? Hoc enim videtur significasse cùm dicit: Nõne iudicastis apud vosmetipsos, & facti estis iudices iniquarum cogitationum?* B. ISIDORVS de summo bono: *Non est persona in iudicio consideranda, sed causa. Sic enim scriptum est: Non accipias personam in iudicio. Et iterum: Non misereberis pauperis in iudicio. Qui enim consanguinitatis, vel amicitiæ fauore, siue inimicitiarum odio iudicium peruertunt, sine dubio in Christum, qui est veritas & iustitia, peccare noscuntur: Iniqui iudices errãt in veritate sententiæ, dũ intendũt in qualitatem personæ, & exulcerãt sæpè iustos, dum improbè defendunt iniquos.* S. BERNARDVS de Consideratione agens, de idoneis hominibus ad Curiam admittendis ab EVGENIO Papa: *In talibus*, inquit, *respiciet spiritus tuus, qui non sunt attritæ frontis, sed verecundi, sed timorati, qui præter Dominũ timeant nihil, nihil sperent nisi à Deo: qui aduentantium non manus attendant, sed necessitates. Qui stent viriliter pro afflictis, & iudicent in æquitate pro mansuetis terræ, &c. qui missi post aurum non eant, sed Christum sequantur: qui quæstum legationem non æstimẽt, nec requirant datum, sed fructum: qui diuites non palpent,*

Gen. 19. 1. Aug. ep. 29
Iac. 2.
Isid. lib. 3. c. 57.
Deu. 16. 19
Exo. 23. 3.
Ber. lib. 4.

ſed terreant, panperes non grauent, ſed foueant: minas Principum non paueant, ſed contemnant.

III. REMEDIVM. Conſidera & explora virium tuarum facultatem, ſperéſne te poſſe tueri iuſtitiam contra potentes, diuites, conſanguineos: *Pronum enim eſt genus hominum*, vt ſuprà notauit Ambroſius, *fauere honoratioribus*. Si non ſperes, refuge iudicis ſecularis vel Eccleſiaſtici munus, ſecundùm conſilium Sapientis: *Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.* Et B. Ambroſij: *Sed primùm*, inquiens, *ſi offenſam vereris, non recipias iudicium: ſi ſacerdos es, aut ſi quiſpiam alius, non laceſſas. Licet tibi ſilere in negotio duntaxat pecuniario, quanquàm ſit conſtantiæ, adeſſe æquitati. In cauſa autem DEI, vbi communionis periculum eſt, etiam diſſimulare peccatum eſt non leue.* Hoc conſilium ſecutus eſt Moyſes, qui cùm à Deo mitteretur ad iudicandum populum Iſraëliticum, imbecillitatis ſuæ conſcius, ſe excuſauit: *Moyſes ille*, inquit S. Baſilius, *vir Dei magnus, qui cùm omnibus in rebus obedientem ſeſe præberet Domino, tamen quando ad populum Iſraëliticum mitteretur, inquit: Obſecro, Domine, alium quem mittas pares. At ex eo ipſo, quòd excuſatione & confeſſione imbecillitatis ſuæ, quaſi cum quadam contentione Deo reſiſteret: Deus eum dignum eſſe iudicauit, qui populo præeſſet ſuo. Quamobrem præclarè ſe habet præceptum illud: Ne quæras eſſe iudex, ne aliquo modo non valeas tollere iniuſtitiam.* Idem conſilium ſecuti ſunt Sancti omnes, quotquot ad Epiſcopatum, aliáſve Prælaturas vocati, vt S. Chryſoſtomus, S. Ambroſius, S. Auguſtinus, S. Gregorius, & alij, ſeſe in latebras abdiderunt, aut omnino eas reſpuerunt.

Ambr. 2. offic.
Eccli. 7. 6.
Amb. l. cit.
Baſ. in c. 7. Iſa.
Exod. 4. 13.
Eccli. 7. 6.

IV. REMED. Conſidera, ſi dignitatem vel

Magiſtratum huiuſmodi, in quo ſit periculum crebrius in acceptione perſonarum delinquendi, iam ſuſceperis, vices te tenere Domini Dei: vox ſiquidem Moyſis eſt: *Non accipietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt.* Et regis Ioſaphat ad iudices in Vrbibus conſtitutos: *Videte, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, ſed Domini; & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* Quamobrem Iudices in iiſdem diuinis Scripturis non ſemel Dij appellantur, vt obſeruarunt SS. Patres, vt in Exodo, cùm dicitur: *Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices*, quo ſenſu, inquit Auguſtinus, ibidem Moyſes conſtitutus dicitur *DEVS Pharaonis.* Et in Pſalmo: *Deus ſtetit in ſynagoga deorũ, in medio autem Deos diiudicat.* Nam mox ſequitur: *Vſquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?* Iam autem conſtat Deo in vtroque teſtamento crebrò attribui, quòd non ſit acceptor perſonarum, vt in Deuteronomio, Sapientia, Eccleſiaſtico, beato Paulo, & Petro Apoſtolo. Quam cauſam rex Ioſaphat in ſuo ad Iudices ſermone expreſſit: nam cùm dixiſſet ideò eos abhorrere debere ab acceptione perſonarum, quòd Dei iudicium exercerent, illicò ſubiunxit: *Non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.* Sed nec ſubticuit Spiritus ſanctus, cur in Deum non cadat acceptio perſonarum: *Qui non accipit perſonas Principum*, ait Iob, *nec cognouit tyrannum, cùm diſceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius ſunt vniuerſi.* Et Sapiens: *Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiuſquam, quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter curæ eſt illi de omnibus.*

Deut. 1. 17
1. Par. 19. 6.
Aug. q. 86. in Exod.
Exod. 22. 28.
Exod. 7. 1.
Pſal. 81. 1.
Deut. 10. 17.
Sap. 6. 8.
Eccli. 35. 16.
Rom. 2. 11.
Gal. 2. 6.
Eph. 6. 9.
Col. 3. 25.
Act. 10. 34.
1. Pet. 1. 17
Iob. 34. 19.
Sap. 6. 8.

V. REMED. Considera omnibus Iudicibus, Principibus, & superioribus supremum constitutum esse Iudicem DEVM, qui exactam seueràmque omnium rerum in iudiciis ferendis gestarum rationem sit initurus. Nam, vt antè dixit Psaltes regius, *DEVS*, qui *stetit in synagoga Deorum, in medio DEOS diudicat*, hoc est, maior iudex minores *qui de hominibus iudicandi potestatem habent*, vt exponit lib. 13. in Ezechielem B. Hieronymus, vt sensus sit: Quamuis huius mundi iudices sint quasi dij quidam, supremus tamen eorum Iudex Deus sedulò attendit, quemadmodum munere sibi commisso perfungantur. Hoc monitum vel remedium ipsa Sapientia diuina tradidit, cùm agit de cauenda in iudiciis personarum acceptione his verbis sanè pertimescendis: *AVDITE, reges, & intelligite: discite, iudices finũ terræ. Præbete aures, vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationũ, quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra & cogitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundùm voluntatem DEI ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.* Quis non horreat ad hoc iudicium, in quo non solùm opera, sed etiam cogitationes ad seueriſſimum examen vocabuntur? Certè sic horruit rex Dauid, vt alicubi dixerit: *Non intres in iudicium cum seruo tuo, Domine; quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.*

H. in c. 44. Ezec.

Sap. 5. 2.

Ps. 142. 2.

VI. REMED. est S. BASILII, in principium Prouerbiorum, dum Iudicem deterret à respectu

Bas. ho. 12.

personarum, ita scribens: *Haec audiet Salomon ait: Psal.77. Isaiæ, & verè subiicit cognitis, & indicatis, & discussis rebus. & quæ non sunt manifesta, & occulta, & in tenebris de-reliquit. Quod idemin oratione precibus innuere vi-detur dicens; Proba & magnum Deum, & omnia ita fecit. Prou.20. Domus sint virtutes, non aquam cera iudicium pondus. Ps. 118. Omnia appellauerit promeritis modo figuratis. Et infra: Quomodo igitur ex Salomone, Domine, cognoscitur iste-rum iudicis sunt viræ sapientis omnia sagaciter discreta Prou.18.9. intra cordis arcana tribunal conspiciens, vel lingua fuerit iudicis, vel mouque vrbis in trutina suffulcire ad pon-dus conuenient. Et quando sanctus Deo mandata contra ad-uersantem filio malitiam curam te iudicium experiatur, & de lapsu domus virtutum vitiosa ruina. Inquit & spiri-tuale ad te iudicatur. Respondo contra concupiscentiam alienorum bonorum. Da mi vinicat virtutes. Contumelias & patientia iniurias perpetui vindicta contumeliam, laudis patientiam. Odium item & charitas alterius pro-ximi vitiet, alterum verò, id est, charitatem, proximum, familiarem que tibi reddit. Simulatio & fimplicitas, fur-tum & timiditas, iniustia & iniustitia, temperantia & intemperantia iudicatur! Tunc demum in tuo men-tis consilium sedentem tribunalem sternit, & vbi non in tribunali tibi ipsi iudicem mandatum Deo fuisse, non-dum te virtutum abhorrere, ac omnino ab eis esse auersum, veritati verò seruarum. Si enim in rebus omnibus eam agis, quod tu melius virtutem permittas, beatus in die illa fueris, quando DEVS secreta hominum iudicabit, per Rom.2.15. stellatum Euangelium, cogitationibus corda simul ac-mentium accusationibus & defendentibus. Hucusque Ba-silius.

VII. REMED. Considera exempla vtrius-que Testamenti. E veteri habes Prophetas, qui nul-la habita ratione personarum, quantumuis poten-

tium, peccata redarguerunt, veritatem defenderunt, disciplinam conseruarunt. Impius rex Achab, cùm diceret ad Prophetam Eliam: *Túne es ille, qui*
3. Reg. 18. 17. 18. *conturbas Israël?* respondit Elias: *Non ego turbaui Israël, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandatum Domini.* Elisæus, cùm staret coram Ioram rege Israël idololatra, & coram Iosaphat rege Iuda Deum colente, vt pro illis Dominum consuleret, illum constanter redarguit, hunc autem reueritus est. Ad Ioram enim dixit: *Quid mihi, & tibi est? Vade*
4. Reg. 3. 13. *ad Prophetas patris tui* (Achab) *& matris tuæ* (Iezabel.) Et rursum: *Vidit Dominus Deus Israël, in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.* Haud secus ceteri Prophetæ, Isaias, Ieremias, Nathan, alij non respexerunt Regum suorum, legem Dei præuaricantium, vt Manassis, Sedechiæ, Dauid, personas, quo minùs & peccata eorum arguerent, & Dei patefacerent comminationes. Ex nouo Testamento verò primum habemus exemplum præcursoris Christi IOANNIS Baptistæ, qui Herodis personam non respexit, quò minùs ei liberè dice-
Marci 6. 17. ret: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Deinde
Luc. 1. 19. Christi Saluatoris, de quo iam olim vaticinatus erat
Isa. 11. 3. 4. Propheta Isaias, dicens: *Non secundùm visionem oculorum iudicabit, neque secundùm auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æqui-*
Hier lib. 4. comm. *tate pro mansuetis terræ.* Nullius siquidem personam
Matt. 23. accepit in iudicio (inquiunt B. Hieronymus & Cyrillus eundem locum exponentes) sed Scribis etiam ac Phariseis & Iudæorum Principibus dixit: *Væ vobis, hypocritæ.* Et, *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus.* Nec secundùm auditum
Matt. 22. aurium, vel sermonem corripuit. Illis enim di-

centibus : *Magister, simul qua verae et, & vitam Dei in veritate docet, & non alte pertinet de aliqua : ne-* Cap. 45.
que respicis in faciem hominum : Sanctus quidem es, eorum respondebat : *Quid me tentatis, hypocritae?* Hic illi. Praeterea B. Apostolus Paulus ſic de Chriſto loquitur : *Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino IESV. Non ſolùm hodie, neque Gratiae, non eſt tamen, neque liber, non eſt mulier, neque ſervus. Omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto IESV.* Et rurſum : *Non eſt* Cap. 3. ii. & Genesis, *& Iudaeus, circumciſio, & praeputium, Barbarus, & Scytha, ſervus, & liber : ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.* DANIELVS in hiſtoria Eccleſiaſtica innumera habemus exempla, tum Martyrum, tum ſanctiſſimorum Epiſcoporum Confeſſorum Athanaſij, Ambroſij, Baſilij, Chryſoſtomi, Thomae Cantuarienſis, Staniſlai, qui etiam potentiſſimorum Regum vel Imperatorum vultus vel perſonas non reſpexerunt, quò minùs honorem diuinum, ſuos reuerentiam, & immunitatem Eccleſiaſticam conſtanter vſque ad mortem defendentes.

VIII. REMED. Confidera exempla Ethnicorum, qui etiam à poſitiuae inſtitutae vitae immunitione *ſupernaturaliter* tanquam poſtea remeauerunt. *Tiraquel.* Nam Dione Caſſio teſte : Triumuiri Imperatoris, cum Tribunum militum renunciaſſet, ſtatimque eſſem in manus eius portigens, dixit : *Cape ferrum hoc, & Dion. in Auguſto.* *ſi quidem velle imperium eſſero, pro me : ſin aliter, contra me hoc vtere.* Et cùm miſer quidam aliquando eum rogaſſet vt ſe iuuaret, & ille reſpondiſſet, Otium ſibi non eſſe : illa clamauit : Noli ergo imperare. Quo audito, conſenſu cauſa eius tutae *Plut. Tra-* dedit. THEMISTOCLES, auctore Plutarcho, *mul-* *ſeu.* cùm ab eo Simonides Poëta petere aequum quid-

dam postulasset: *Neque tu*, inquit, *bonus poëta esses, si modos & numeros in canendo contemneres: neque ipse bonus prætor, si gratiam cuiusque legibus præferrem.*

Sp. in Caracalla. PAPINIANVS, teste Spartiano, iussus à Caracalla Imp. occisi fratris Getæ facinus in Senatu, & apud populum diluere, recusauit, dicens: *Non tam facilè parricidium excusari posse, quàm fieri.* In his exemplis, nec Traianus, licèt Imperator, æquitati personam suam præponderare voluit, nec Themistocles etsi Athenis potentissimus, nec Papinianus etsi Iureconsultus disertissimus, personam aut magni Poëtæ, aut Imp. contra iustitiam respexerunt. VERVM neque defuerunt, qui in hoc genere & consanguineorum, fratrum atque filiorum salutem æquitati posthabuerunt. Nam, vt habet Plutarchus, PHOCION Athenienssium Princeps ne genero quidem Charillo repetundarum dicturo causam adesse sustinuit, inquiens: Equidem mihi generum te hominem iustum & probum optaui. Quo dicto, deserto genero, inde se proripuit. Eodem autore EPAMINONDAS Thebanorum Dux filium corona primùm imposita secturi feriri iussit, quòd præceptorum paternorum immemor cum hoste conflixisset, eúmque vicisset. Idem habes in Valerio Max. de Bruto & Torquato, qui ad sartam tectam tenendam iustitiam liberis quoque non pepercerunt. Et de Seleuco Locrensium Rege, qui cùm legem tulisset de adultero vtroque oculo orbando, filiúsque in adulterio deprehensus esset, se vno, filium altero oculo priuauit, ne ob acceptionem personæ lex ab ipso lata violaretur.

Plutar. in Polit.

Id. in Paral.

Val. lib. 5. c. 8. & lib. 6. c. 3.

Aug. in. c. 7. Ioan. IX. REMED. est S. AVGVSTINI in Tractatu 30. in Ioannem. Exponens enim verba Christi: Nolite iudicare personaliter, sed rectum iudicium iudicate: *Hoc vitium*, inquit, *fratres, quod Do-*

minus notauit hoc loco, euadere in hoc ſeculo magni laboris eſt, non perſonaliter iudicare, ſed rectum iudicium retinere. Admonuit quidem Dominus Iudæos, ſed monuit & nos: illos conuicit, & nos inſtruxit: illos redarguit, nos exaeuit. Et infrà: *Quis eſt qui non iudicat perſonaliter? Qui diligit æqualiter. Dilectio æqualis facit non acceptari perſonas: nam cùm homines diuerſo modo pro ſuis gradibus honoramus, tunc timendum eſt, ne perſonas accipiamus.* Quod remedium æqualis dilectionis omnium hoc obſeruatu facilius eſt, quò magis eſt conſentaneum præcepto Dei mandantis, vt diligamus proximum ſicut nos ipſos, & nouo mandato Chriſti relicto diſcipulis, vt diligerent inuicem, ſicut eos ipſe dilexiſſet. Ex hac doctrina non obſcurè efficitur, non poſſe iudicem, dum cauſa diuitis iuſtior eſt, quàm pauperis, etiam ex miſericordia potiùs patrocinari pauperi, quàm diuiti, quia peccaret non modò contra iuſtitiam ſecundùm merita cauſæ iudicantem, ſed etiam contra charitatem æqualiter omnes diligentem, vt eruditè idem annotauit Auguſtinus ſcribens in Pſalmum 32. *Aliquando*, inquit, *audis cauſam inter duos, quorum duorum vnus eſt diues, & alius pauper, & contingit, vt pauper habeat cauſam malã, diues autẽ bonam. Iam ſi tu non es eruditus in regno Dei, videris tibi bene facere, ſi quaſi pauperem miſeratus abſcondas, & contegas iniquitatem illius, & velis eum iuſtificare, vt quaſi bonam cauſam habere videatur. Et ſi reprehẽſus fueris, quod malè iudicaſti, reſpondes. Noui, & ego ſcio, ſed pauper erat, miſericordia ei debebatur. Ait tibi Deus: Ne accipias perſonam pauperis in iudicio. Illud eſt, vbi fallitur (homo) veluti qui vult placere Deo, ſi perſonã pauperis in iudicio accipiat, & dicat, faui pauperi. Imò ſi teneres vtrumque & miſericordiam & iudicium, placeres Deo. Primò, qualem miſe-*

Matt. 22. 39. *Ioan.* 13. 34.

Auguſt. conc. 1.

Exo. 23. 3.

ricordiam feciſti in eum, ruinis iniquitati ſaniſti? Ecce ſacello pepercisti, & cor percuſſiſti: pauper iſte iniquus remanſit, & tantò iniquior, quantò te quaſi hominem iuſtum ſanare vidit iniquitati ſuæ. Qualem miſericordiam præbuiſti ei, quem iniuſtum feciſti? Ecce crudelior inueniris, quàm miſericordior: Quid ergo, inquis, *facerem? Iudicares primò ſecundùm cauſam, arguerès pauperem, flecteres diuitem. Alius eſt iudicandi, alius petendi locus. Quando te ille dives videret, tenuiſſe iuſtitiam, non erexiſſe iniqui pauperis cervicem, nónne flecteretur ille potens ad miſericordiam petenti, qui latus redditus erat te iudicante?*

X. REMED. Quando cauſa, quæ inter diuitem & pauperem agitur anceps & dubia eſt, laudabilius eſt in pauperis partes potiùs, quàm diuitis inclinare, quod Spiritus ſanctus in diuinis Scripturis non ſubticuit: nam cùm in Deuteronomio di-
Deut. 10. 18. xiſſet: *Deus magnus & potens & terribilis, qui perſonam non accipit, nec munera,* mox ſubiungit: *Facit iudicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque veſtitum: & vos ergo amate peregrinos, quia ipſi fuiſtis aduenæ in terra Ægypti.* Et cùm in Pſalmis
Pſal. 81. 3. dixiſſet: *Vſque quò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorũ ſumitis?* addit: *Iudicate egeno & pupillo: humilem & pauperem iuſtificate. Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.* Vnde & Eccleſiaſticus: *In iu-*
Eccl. 4 10. *dicando eſto pupillis miſericors vt pater, & pro viro matrisillorum: & eris tu velut filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui magis quàm mater.* Rationi quoque id valdè conſentaneum eſt. Primò, quia pauper diuite miſerior eſt, ac proinde & miſericordia atque ſubſidio dignior. 2. quia ex parte Iudicis laudabilius eſt potiùs in animi moderationem, quàm in ſeueritatem; ad commiſerationem magis, quàm in ſummi iuris acerbitatem propendere. 3. quia natura

tura procliuior est homo in diuitem & potentem, à quo aliquid commodi expectat, quàm in egentem, qui beneficij compensandi facultatem non habet, vt sapienter animaduertit B. Ambrosius, dum ita ratiocinatur: *Quid autem tibi prodest fauere diuiti*, nempè in iudicando? *An quia citiùs amantem remuneret? His enim fauemus frequentiùs, à quibus referendæ vicem speramus gratiæ. Sed eò magis infirmo & inopi nos studere conuenit, quia pro eo qui non habet, remunerationem speramus à Domino* IESV: *qui sub specie conuiuij generalem virtutis edidit formam, vt his potiùs nostra conferamus beneficia, qui nobis ea non possunt repræsentare.* ATQVE hac de causa DEVS toties expostulat cum Iudæis, quòd tam exiguam curam gerant pauperum, aduenarum, & pupillorum, quia communiter à diuitibus opprimebantur, vt apud Ieremiam, dum ita queritur: *Causam viduæ non iudicauerunt, causam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt.* Ob eandem & Ethnici Principes sanxerunt, quando subdito lis est cum Principe, subdito potiùs fauendum, quàm Principi. Vnde Iulius Capitolinus scribit, M. Antoninum, Philosophum dictum, in causis compendij & quæstus nunquàm fauisse fisco, vt bene annotauit doctissimus Couarruuias Sebogiensis Episcopus. Plinius verò laudauit Imp. Trajanum, quòd eo imperante fas esset contra fiscum iudicare: *Quæ*, inquit, *præcipua gloria tua est, sæpiùs vincitur fiscus: cuius mala causa nunquàm est, nisi sub bono Principe.* Hinc Modestinus Iureconsultus ait: *Non puto delinquere eum, qui in dubiis quæstionibus contra fiscum facilè iudicauerit.* Qua autem de causa laudabilius est in ancipiti controuersia egenti potiùs fauere, quàm potenti, subdito quàm Principi; eâdem lau-

Amb. 2. offic. c. 25.

Luc. 14.

Ier. 5. 28.

Cou. lib. 1. Var. resol. c. 16. Plin. in Paneg.

L. non puto. ff. de iure fisci.

dabilius est in iudicio ferendo fauere potiùs ijs qui infirmitate naturæ ex impetu potiùs & inuoluntariè, quàm ex malitia deliquerunt. Deinde iis qui occasiones labendi graues hàbuerunt, quàm qui maleficiis ansas quæsierunt; ac etiam ijs qui ceteróquin pacis & quietis amantes sunt, quàm factiosis, qui Reipub. facilè conturbant.

XI. REMED. est detestatio auaritiæ, & corruptelæ munerum. Vnde Dominus DEVS Moysen his verbis monuit: *Prouide de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas: & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos, &c. qui iudicent populum omni tempore.* Deinde acceptionem personarũ, sæpè cum acceptione munerum coniunxit, eò quòd acceptio personarum ferè fiat ob auaritiam & munera. Vt in Deuteronomio: *Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.* Et apud Salomonem: *Qui cognoscit in iudicio faciem, non bene facit: iste & pro buccella panis deserit veritatem.* Et in Isaia, cùm DEVS dixisset: *Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones,* mox addit: *Pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos.* Imò vtraq; acceptio cõiuncta est, cùm mentio fit de Deo. Vt cùm in Deuteronomio Moyses ait: *Deus magnus, & potens, & terribilis, qui personam non accipit, nec munera.* Et rex Iosaphat: *Non est apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio: nec cupido munerum.* Hoc antidotum insinuauit B. AMBROSIVS. Nam cùm multa in libris officiorum contra acceptionem pecuniæ & munerũ disputasset, tandem subiicit: *Ceterùm ita incubuerunt mores hominum ad admirationem diuitiarum, vt nemo nisi dives honore dignus putetur. Neque hic recens vsus, sed iam dudum, quod pene*

Exo. 18. 21.

Deut. 16. 19.

Prou. 28. 21.

Isa. 1. 23.

Deut. 10. 17.

2. Par. 19. 7.

Amb. 2. offi. c. 16.

est, inoleuit hoc vitium humanis mentibus, &c. Vetus & antiqua auaritia est, quæ cum ipsis diuinæ legis cœpit oraculis, imò propter ipsam reprimendam lex Dei lata est. Propter auaritiam Balac putauit Balaam præmiis posse tentari, vt malediceret populum Patrum: & vicisset auaritia, nisi Dominus à malè dicto eum abstinere vetuisset. Et infrà: *Feralis auaritia, illecebrosa pecunia, quæ habentes contaminat, non habentes non iuuat. Est ò tamen vt aliquando adiuuet pecunia inferiorem, tamen & ipsũ desiderantem. Quid ad eum, qui non desiderat, qui non requirit, qui auxilio eius non indiget, studio non flectitur? Ad summam, nouimus quòd pecuniæ contemptus, iustitiæ forma sit: & ideò auaritiam declinare debemus, & omni studio intendere, ne quid faciamus vnquàm aduersùs iustitiam.* Num. 22. 7. lib. c. 25.

VIDE verbo, *Auaritia, Munerum corruptela.*

PIGRITIA.

Remedia contra Pigritiam corporalem & spiritualem.

I. REMED. Considera quid Spiritus sanctus in pigros & ignauos dixerit. Primò enim describit eorum mores in Prouerbiis Salomónis: *Vsquequò*, inquiens, *piger dormies, quando surges è somno tuo?* Et, *Vult & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur.* Et, *Sicut ostium vertitur in cardine suo, sic piger in lectulo suo.* Et, *Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.* 2. docet hominibus eos esse exosos: *Sicut acetum dentibus*, ait Salomon, *& fumus oculis: sic piger his, qui miserunt eum in via.* Deinde haberi viles & ignominia dignos: nam Ecclesiasticus ait: *De stercore bouum lapidatus est* Prou. 6. 9. Prou. 13. 4. Prou 26. 14. Prou. 19. 24. Prou. 10. 26 Eccli. 22. 2.

piger, & omnis qui tetigerit eum, manum excutiet. Et Salomon: *Qui congregat in messe, filius sapiens est; qui autem stertit æstate, filius confusionis.* Et, *Vade ad formicã, ò piger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principẽ, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.* Adhæc esse egenos & mendicos, *Propter frigus,* ait idẽ, *piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.* Et, *Omnis piger semper in egestate est.* Præterea esse pluribus vitiis obnoxios: *Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerant vrticæ. Scienti bonum facere,* ait B. Iacobus, *& non facienti, peccatũ est illi.* Denique esse maledictos, & morte temporali & æterna dignos: *Desideria,* inquit Sapiens, *occidunt pigrum. Maledictus,* ait Ieremias, *qui opus Dei facit negligenter: Omnis arbor,* inquit Christus, *quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignẽ mittetur.* Et, *Inutilẽ seruum eiicite in tenebras exteriores: illic erit fletus & stridor dentium.* Et, *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.*

Prou. 10. 5. Prou. 6. 6. Prou. 20. 4. Prou. 21. 5. Prou. 24. 30. Iac. 4. 17. Prou. 21. 25. Ierem. 48. 10. Matt. 3. 10. Matt. 3. 12. Ioan. 15. 2.

II. REMED. Considera quid SS. Patres. B. EPHREM in secundum Domini aduentum. *Ne simus hîc negligentes, charissimi mei, vt non per infinita secula postmodùm pœnitentiam agere cogamur, vbi nihil proderunt lacrymæ ac gemitus, vbi non erit amplius vlla pœnitentia. In studiis atque laboribus vestris, gaudent & exultant Angeli atq; Archãgeli: sicut cõtrà, in torpore ac negligentia vestra gaudet inimicus.* GREG. NAZ. oratione de pace: *Hanc à nobis in hac virtute adhibendam esse rationem censeo, vt nec segniores simus, quàm modus postulet, nec rursus acriores & ardentiores, vt nec ob lenitatem temerè nos quibuslibet aggregemus, nec ob petulantiam ab omnibus desciscamus. Vt enim iners est supina segnities, ita lenitas agrestis & à societate abhorret.*

Ephr. to. 1. Naz. orat. 1.

Abendum ex Epistola ad Ieremiam, agente de Ba-
ruch & Rachel à Labano duxisse cum Iacobo: Rem, inquit, 1. ep. ad
pro certo posse tenere omnes Catholicos, dicere dei filiis Gen. 31.
ne tenacem alienæ fœ, ac de facie, si fieque capta sepa-
rare, quicunque eas nexti esse cernit filios. Quæ de fa-
cram fenestra, quid alienantur ea, &c. Nunc audiamus, quomodo quæ habent nostri, non habeat gentium. Alienat enim: Omnes deinde & sicera quam tuitu Dauis patri
nefrum, nec vera, & plus in Ba. Mutuo Deo adscribi de-
cunt esse fabulæ, quæ specie & ueluti bonorum, cum ra-
tionis nec conuenit. 10. Chrv. Ieremiæ de vocabulis Cap. 198.
& vitiis: Sed cum ab hoc, hoc ipsum nihil prosit bono, ni-
hilo aptiora quidam, nihil parte pessimi nobis displicet,
ne quo dubitare possimus, tantum ibi manare compertum
retentu dandum, & omnia simpliciter, quæ ita habent,
vitiose non esse, & quæ ita recta ad agricultur am perti-
nent, nihil præterea placeat, nisi quod ab ipsis fidei summo?
& tamen nihil ab illis inuentæ per habere nos oportet
illum decretum posse mus. Et tradidit illum Apostoli. 1. Cor. 5.
Oportet hæreses esse, ita scribit: Quod si, dei fides, &
diabolo potius & tamen licet omnes mali nos ita tradi-
serunt, omnia quæ pluere ita in carpus ista emanauere,
ipsum non solum non iniuerit, sed, & clariorem fecit.
Inde autem, quia negligens erat ea esse, neque Christo
effectuda profuit. Nam post tot tempora, postquam plurimas
illas admonitiones mihi, qualis erat prodiret. Cum a mihi
eft, quia Deus non adiuit vos, neque eas intuemini. Ita ne-
mihi, & modo prodentes fuimus, nocere potest diabolus
si non fortunas prodeatur: sed ignauis, etiam illa quæ
prodesse possunt, non prodentur, damnabiles, interim fa-
ctemus sallorum. Tantum malis est ignauia. Quocirca &
Iudeos profectio Christi non solum non profuit, sed & ob-
nocios, non ab Christum, sed ab ipsum fuisse manifestum
& superbi. Sanctus BERNARDVS in Cantica: Serm. 36.

Viro ſapienti ſua vita vineæ eſt, ſua mens, ſua conſcientia: nil quippe inculcum deſertúmve in ſe ſapiens derelinquet. Stultus non ita: cuncta apud eum neglecta inuenies, cuncta iacentia, cuncta inculta & ſordida. Vbi vitis virtutis? vbi botrus boni operis? vbi vinum lætitiæ ſpiritualis? Per agrum hominis pigri tranſiui, inquit, *& per vineam viri ſtulti & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerunt ſuperficiem eius ſpinæ, & materia lapidum deſtructa erat. Audis ſapientem irridentem ſtultum, quòd bona naturæ, & dona gratiæ quæ fortè per lauacrum regenerationis acceperat, tanquàm illam quam plantauit Deus, & non homo, primam ſuam vineam in non vineam negligendo redegit.*

Prou. 24. 30.

III. REMED. Oratio; quod remedium præſcribit B. BERN. hominibus ſpiritualibus, quando ſentiunt ſe obtorpuiſſe in diuino ſeruitio: *Cùm te torpore*, inquit in Cantica, *acedia vel tædio afficiſentis, noli propterea diffidere, aut deſiſtere à ſtudio ſpirituali, ſed iuuantis require manum, trahi te obſecrans ſponſæ exemplo, donec denuò ſuſcitante gratia factus promptior, alacriorq; curras, & dicas: Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.* Cauſam verò, cur nonnunquàm eiuſmodi torpor etiam perfectis obrepat, commemorat hanc: *Quoniam quantæuis perfectionis anima, quamdiu quidem gemit ſub corpore mortis huius, & huius ſeculi nequam, retinetur incluſa carcere, vincta neceſſitatibus, torta ſceleribus, lentius, ſegniúſq; aſſurgat neceſſe eſt ad contemplanda ſublimia, nec omninò liberum habet ſequi ſponſum quocunque ierit. Hinc lacrymoſa vox illa gementis: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hinc ſupplex illa precatio: Educ de carcere animam meam. Dicat proinde, dicat cũ gemitu etiam ſponſa: Trahe me poſt te, quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena ha-*

Bern. ſer. 23.

Pſal. 118. 32.

Rom. 7. 24

Pſal. 141. 8.

Cant. 1. 3.

Sap. 9. 15.

bitatio ſenſum multa cogitantem.

IV. REMEDIVM. Obrepenti torpori vel ſomnolentiæ, poſt imploratum diuinum auxilium illicò reſiſte. Eſt B. EPHREM, quod in paræneſi quadam dedit Nouitiis laborem fugientibus: *Manè*, inquiens, *ſurgit frater orationem facturus in cella ſua, deinde arrepto opere dæmon honeſtatis inimicus infert ei cogitationem acediæ, & ſi obueniente acedia reſiſteret frater, operando, & ſe exercendo, tunc acediæ ſpiritum diuinæ gratiæ auxilio repelleret.* Exemplum autem victoriæ contra dæmonem in hoc genere narrat *in Doctrina varia* de humilitate comparanda: *Frater*, inquit, *cuidam ſuggerebat cogitationes tempore vigiliæ dicentes: Requieſce hodiè, & noli ad vigilias ſurgere. At ille: Cogitate heri non ſurrexiſſe, & hodiè tibi ſurgendum eſſe. Et de opere aggrediendo rurſus ei ſuggerebãt. Quieſce hodiè, & cras operaberis. Illéq; iterum reſpondit: Nequaquàm; ſed hodiè operare, & de craſtino Domino cura erit.* Ephr. paran. 23. tom. 2. Id. tom. 2.

Simile exemplum de ſe refert Caſſianus in inſtitutionibus monaſticis his verbis: *Cùm incipiens in eremo commorari Abbati Moyſi omnium Sanctorum ſummo dixiſſem me ægritudine acediæ heſterno die grauiſſimè fuiſſe confectum, nec ab ea potuiſſe aliàs liberari, niſi ad abbatem Paulum protinus cucurriſſem. Ille, non te, ait, ab ea liberaſti, ſed magis ei te debitum & ſubditum præbuiſti. Grauiùs enim te, vt deſertorem ac fugitiuum deinceps aduerſarius impugnabit, quem de conflictu ſuperatũ protinus aufugiſſe conſpexit, niſi de cetero commiſſa congreſſione non deſertione cellæ vel ſomni torpore ingruentes æſtus eius ad horam euaporare malueris, ſed tolerantia potiùs & conflictu didiceris triumphare. Vnde experimento probatum eſt, acediæ impugnationem non declinando fugiendam, ſed reſiſtendo ſuperandam.* Caſſ. lib. 10. c. 25.

V. REMED. Conſidera quanta remuneratio

parata sit in cœlo strenuè laborantibus in vinea Domini. Est sancti BASILII in Regulis breuioribus. Posita enim interrogatione: Quomodo piger ad mandatum excitari possit, vt gnauus sit? respondet his verbis: NEMPE *si ei persuasum sit, vbique Dominum Deum adesse, & omnia cernere, & commina-*
tionem illam veram esse, quæ facta est aduersùs pi-
grum: & similiter contra spem magnæ mercedis futuræ
ab illo, qui per Paulum pollicitus est acceptarum vnum-
quémq; propriam mercedem secundùm laborem suum, &
quæcunque in hanc sententiam scripta sunt ad studium
vniuscuiusque, siue patientiam excitandam ad glo-
riam Dei. HOC antidotum non dubium est, quin sit valdè efficax. Si enim huius seculi homines, pro exigua mercede & quæstu ingentes sæpè labores subeunt, eóque maiores, quò maior quæstus vel remunerationis spes affulget, quantò magis nos parati esse debemus ad laborem aliquem sustinendum pro regno Dei, & felicitate æterna. Quæ remuneratio tanta est, vt nihil sint omnes nostri labores, si cum illa conferantur. Vnde Apostolus: *Non sunt condignæ*
passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reue-
labitur. Et apud B. ATHANASIVM sanctus Antonius: *Nec vniuersi orbi renunciantes dignum aliquid*
habitaculis possumus compensare cœlestibus. EVSEBIVS Emissenus ad monachos: *Totis licèt animi &*
corporis laboribus desudemus, totis licèt obedientiæ vi-
ribus exerceamur, nihil tamen condignum merito pro
cœlestibus bonis compensare & offerre valebimus. AVGVST. *Quanto labore digna est requies quæ non habet fi-*
nem? Si verum vis comparare, & verum iudicare, æ-
terna requies æterno labore rectè emitur. FVLGENTIVS ad Monimum: *Tantum ibi* (in cœlo) *gratiæ diuinæ*
retributionis exuberat, vt incomparabiliter atque ineffa-

Basil. reg. 17.
Matt. 25. 30.
1. Cor. 3. 8.
Rom. 8. 18.
Athan. in eius vita.
Emisseno. 3.
Aug. in Psal. 91.
Fulg. lib. 1. ep. 10.

biliter omne meritum, quantumuis bonæ & ex Deo datæ humanæ voluntatis atque operationis excedat.

V. REMEDIVM. Considera torporem & ignauiam vniuersæ naturæ, ac imprimis humanæ esse contrariam: *Homo*, inquit B. Iob, *nascitur ad laborem, & auis ad volatum*: *Nihil sine magno*, inquit HIERON. ad Paulinum, *labore vita dedit mortalibus.* Iupiter apud Ethnicos omnia labore habuit venalia. B. PAVLVS apud Christianos denunciat Thessalonicensibus: *Si quis non velit operari, nec manducet.* B. BERN. Epistola ad Henricum Senonensem Archiepiscopum: *Labor*, inquit, *& laborare, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia. Ægyptiorum monasteria*, ait HIERON. in Epistola ad Rusticum Monachum, *hunc morem tenent, vt nullum absque operis labore suscipiant.* Ad operarios & opifices si respicimus, nullus bonus agricola est, nisi gnauus & industrius, & rusticarum rerum studio incensus. Opifices, qui non de multa nocte vigilant, mercator ignauus, miles segnis, nec rem facere, nec aliquid laude dignum exequi possunt. Artium maximarum studia sine vigilantia & labore frustrà tractantur. Solon, apud Græcos, præcipit, parentem à filio nullum vitæ subsidium accipere, qui nullam artem filium docuisset. Lex Ægyptiis fuit, qua singuli cogebantur nomina apud præsidem profiteri, & qua arte sustentarentur, ostendere. Quòd si quis mentiretur, aut iniusto quæstu viueret, capite plectebatur. Catonis sententia erat: *Homines nihil agendo malè agere discere.* Tota laus Ducis belli & Imperatoris erat in vigilantia & celeritate. Hinc Vespasiani dictum: *Imperatorem stantem debere mori.* Adhæc labor ipse omnes artes adinuenit, domos ædificat, agros colit & vineas,

Iob. 5. 7.

Hier. ep. 13.

2. Th. 3. 10.

Ber. ep. 40.

Hie. ep. 4.

Laër. li. 6.

Diod. Sicul.

Sueton.

terram peragrat, mare nauigat, naturam ipſam excolit, literas tractat, religionem conſeruat, fera & ſylueſtria animalia manſueta reddit, ingenium acuit, memoriam perficit, &, vt nobilis Poëta ait, *labor improbus omnia vincit*. Demùm terra nullo labore culta, nihil niſi ſpinas & tribulos profert. Aër non commotus corrumpitur. Domus non habitatæ corruunt. Viæ non tritæ ſylueſcunt. Inſtrumenta Muſica, quæ non pulſantur, deſtruuntur. Ferrum ſine exercitio rubiginem contrahit. Aqua ſtagnans non niſi ranas, bufones & ſerpentes gignit. Equus generoſus in ſtabulo quieſcens marceſcit. *Nulla virtus ſine labore perficitur*, ait Abbas Serenus apud Caſſianum.

Virg. 1. Georg.

Caſſ. coll. 7. c. 6.

VII. REMED. Conſidera ignauos & ſegnes dæmonum dolis & tentationibus maximè eſſe obnoxios. Quod liquet ex parabola à Chriſto apud Matthæum allata de bono ſemine, in ea enim dicitur: *Cùm autem dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici*; inimicum autem illum eſſe diabolum, Chriſtus ipſe interpretatur. Dormientes autem, qui alij ſunt, quàm qui ſegnes ſunt in operibus bonis? Et ex alio dicto Chriſti apud Lucam de more dæmonis: *Cùm immundus ſpiritus exierit de homine*, nempè iam conuerſo, *perambulas per loca inaquoſa, quærens requiem*, hoc eſt, executionem impiarum ſuarum fraudum. *Et non inueniens dicit, reuertar in domum meam vnde exiui*: nam ob peccati conſuetudinem ſperat ſe poſſe redire ad eum, ex quo eiectus eſt. *Et cùm venerit, inuenit eam vacantem*, id eſt, otioſam & ſegnem, *ſcopis mundatam*, leuiter tantùm purgatam, quia non ſeriò conuerſus fuit: *Tunc aſſumit ſeptem ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi*. Et noua zizania bo-

Matth. 13. 25.

Luc. 11. 24.

no semini superseminat, quæ vix deinceps extrahi possunt: *Nam vt piratæ*, inquit B. CHRYSOSTOMVS de verbis Isaiæ, *his potissimùm nauibus insidiantur, quas auro & pretiosis mercibus onustas esse intelligunt: ita dæmon his potissimùm laqueos obtendit, quos bono accepto semine, spiritualibus diuitiis abundare cognoscit.* Exemplo potest esse DAVID Rex & Propheta, qui cùm esset vir Dei, & multo bono semine excultus, tamen ei diabolus suum libidinis zizanium otio domi vacanti inseuit, sic prorsus, vt adulterium & homicidium, simul vno ferè, vt ita loquar, halitu perpetrarit. Quare B. HIER. monasticæs & perfectæ vitæ studiosum Rusticum his verbis monuit: *Aliquid operis facito, vt semper te diabolus inueniat occupatum.* *Chr. ho. 4.* *2. Reg. 11. 4.* *Hie. ep. 4.*

VIII. REMEDIVM. Considera, obrepente torpore & somnolentia, quantum omnes bestiæ quotidiè laborent pro vili aliquo pabulo consequendo: quamdiu araneus pro musca, felis pro musculo capiendo ad foramen aduigilet; quantùm supra vires formica æstate sudet pro esca hyberna; quod exemplum Salomon ad pudefaciendos ignauos protulit. Aut si illa exempla non arridենt, quantùm huius seculi homines noctu diúque se fatigent, vt mundo placeant. Idcirco enim Christus Saluator noster apud Lucam villicum iniquitatis laudauit, dixítque *filios huius seculi prudentiores esse filiis lucis in generatione sua*, vt ab iis vigilantiam & solertiam, non in malo, sed in bono disceremus. Illustre huius antidoti exemplum habes in vita S. PELAGIÆ Antiochenæ, quam Iacobus diaconus Heliopoleos conscripsit. Pelagia Antiochena meretrix, inquit, adeò compta per vias ibat, vt nihil in eius vestibus præter aurum, *Prou. 6. 6.* *Luc. 16. 8* *Apud Surium 8. Octob.*

& gemmas ingenti ſplendore micantes cerneretur. Ipſi quoque pedes auro & margaritis fulgebant. Stipabant verò eam ingens comptulorum puerorum puellarúmque turba. Tanta autem formæ eius erat venuſtas, vt ſpectatores nullo eius aſpectu ſatiari poſſent. Epiſcopi aliquot ei obuiam facti, cum gemitu vultum auerterunt, velut à re execrabili, ſolus Nonnus Edeſſenus Epiſcopus oculos in eam diu defixit, alióſque Epiſcopos ea re obſtupefactos rogauit, quid de ea venuſtate illis videretur? Illis verò ſilentibus, vultum in genua demiſit ſudario tectum, multáſque cum longo ſuſpirio lacrymas profudit: erectus verò dixit ſe mirificè ea venuſtate delectatum. Quot enim horas, inquit, hæc mulier expendere putanda eſt, dum ſe comit & ornat, tota mentis cogitatione in id intenta, vt ſua pulchritudine mundi amatoribus placeat? Et non habentes Patrem omnipotentem in cœlis, Dominum immenſæ maieſtatis, ampliſſima promittentem præmia bene operantibus, nihil ſtudemus ornandis miſeris animabus noſtris, nec ſordibus eorum expiandis, ſed patimur eas ſupinas iacere, deſidiáque marceſcere. His dictis apprehenſa manu diaconi ſui abiit in cubiculum, ibíque humi proſtratus, nullum plorandi finem faciens, cœpit coram DEO ſuam ſocordiam deteſtari, dicens: Ecce vnius diei ornatus, quam hæc fœmina corpori ſuo excolendo adhibet, vincit omnem animæ meæ ornatum. Hanc Pelagiam ſanctus Nonnus paulò pòſt, cùm fortè eius concioni intereſſet, ad CHRISTVM conuertit, ſacris aquis abluit, ſuáque inſtitutione effecit, vt poſt duriſſimam actam pœnitentiam in monte Oliueti, vbi ignota in habitu virili

vsque ad mortem delituit, in Sanctarum numerum ab Ecclesia fit relata.

IX. REMEDIVM. Considera exempla Sanctorum, qui & ipsi manibus strenuè laborarunt, & alios ad idem faciendum sunt cohortati. PRIMVM sit Apostoli Pauli, qui, vt est in Actis Apostolicis, Ephesi maiores natu ita allocutus est: *Vigilate memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessaui, cum lacrymis monens vnumquenque vestrum. Argentum & aurum, aut vestem nullius concupiui. Ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ.* Et in ptiore Epistola ad Corinthios, multis rationibus probat se ex ordinatione etiam Domini potuisse Euangelij sumptibus viuere, & labore manuum abstinere, sed ob maiorem ædificationem noluisse. Et in posteriore ad Thessalonicenses cohortans alios ad se imitandum: *Ipsi scitis*, ait, *quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrûm grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.* II. est Abbatis PAMBONIS apud Palladium in Lausiaca historia: *Pambo*, inquit, *cùm esset moriturus, in ipsa hora excessus, eum circumstantibus Beato presbytero & Ammonio viris inclytis & reliquis fratribus, dicitur hoc dixisse: Ex quo veni in hunc locum solitudinis, & meam ædificaui cellam, & hic habitaui, nullus fuit dies, quo non aliquid operis fecerim meis manibus: nec memini me ab aliquo panem gratis datum comedisse: nec me in hanc horam pœnitet alicuius sermonis quem dixerim, & sic ad Deum recedo, vt qui nec prius quidem ac religiosius esse cœperim.* III. Abbatis

Act. 20. 31.

1. Cor. 9. 15

2. Thess. 3. 7. 8. 9.

Pallad. c. 10.

Cass. lib. 10. c. 24. PAVLI apud Cassianum de instit. monast. *Abbas Paulus probatissimus Patrum, cùm in eremo vastiore consistens, quæ Porphyrio nuncupatur, palmarum fructibus, & horto modico securus, haberet sufficientem alimoniæ suæ victúsq; substantiã, nec posset aliquid aliud vnde sustentaretur operis exercere, eò quòd ab oppidis, & habitabili terra septem mansionibus, vel eò amplius deserti illius separaretur habitatio, plúsq; expeteretur pro mercede vectura, quàm valere posset pretium operis desudati, collectis palmarũ folys, quotidianũ pensum velut exinde sustentãdus à semetipso iugiter exigebat. Cúmq; opere totius anni anfrũ eius fuisset impletũ, id quod sollicita cura laborauerat, singulis annis supposito igne concremabat: in tãtum probans sine opere manuũ nec in loco posse monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando cõscendere.*

Cæsar. lib. 12. c. 47. IV. est RICHARDI cuiusdam apud Cæsarium: *In Arnsberga monasterio ordinis Præmonstratensis, sicut audiui à quodam sacerdote eiusdem congregationis, Scriptor quidem erat, Richardus nomine, Anglicus natione: hic plurimos libros in eodem cœnobio manu propria conscripserat, mercedẽ sui laboris præstolans in cœlis. Hic cùm fuisset defunctus, & in loco notabili sepultus, post viginti annos tumba eius aperta manꝰ eius dextera tam integra & tam vinida est reperta, ac si recenter de corpore animato fuisset præcisa, reliqua caro in puluerem redacta fuit. In testimoniũ tanti miraculi manus eadẽ vsq; hodiè in monasterio reseruatur.* V. B. BER. apud Thomã Cantipratensẽ: *Narratur*, inquiẽs, *de beatissimo* BERNARDO *Clareuallensi Abbate, quod aliquando in messione segetẽ fratrem conuersum viderit, deuotè quidem & vlirà vires in agro cum monachis laborantem. Tactus ergo Spiritu sancto intrinsecus B. Bernardus, dixit coram omnibus laborantibus: Eia, frater, age quod agis, nullum aliud post hanc vitam purgatorium sustinebis.*

C. ntip. li. 2. Apum, c. 5.

VIDE verbo, *Accedia*, *Colloquia otiosa*, *Curiositas*, *Immortificatio passionum*, *Inconstantia*, *Otium*, *Procrastinatio*, *Tepiditas*.

PRÆSVMPTIO.

Remedia contra Præsumptionem.

I. REMED. Considera oracula diuini verbi sacris literis consignata. Verbum enim diuinum reprehēdit presumptionē de misericordia diuina & propriis donis, & ab ea dehortatur: Ne *dixeris*, ait apud Ecclesiasticū, *peccaui*, *& quid mibi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu, neq; adijcias peccatū super peccatum. Et ne dicas: Miseratio Domini magna est; multitudinis peccatorū meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant.* Et apud Ecclesiasten: *Quia non profertur citò contra malos sententia, absq; timore vllo filij hominū perpetrāt mala.* Et apud Ieremiam: *Maledictus homo, qui confidit in homine.* Et apud Apostolum: *An diuitias bonitatis Dei, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Eccli. 5. 4. Eccl. 8. 11. Ier. 17. 5. Rom. 2. 4.

2. docet Deum esse misericordem & iustum, ac præsumentes de se derelinquere. Vt in Psalmis: *Misericordiam, & iudicium*, ait Dauid, *cantabo tibi, Domine.* Et, *Honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones, iudicium & iustitiā in Iacob tu fecisti.* Et in historia Iudith totus populus fidelis sic orat: *Ostende, Domine, quoniam non derelinquis præsumentes de te: & præsumētes de se, & de sua virtute gloriantes, humilias.* 3. vbique commendat nobis timorem, humilitatem, & diffidentiam nostri: *Beatus homo*, ait Salomon, *qui semper est pauidus.* Et Paulus: *Noli altum sapere, sed* Ps. 100. 1. Ps. 98. 4. Iudith. 6. 15. Prou. 28. 14. Rom. 11. 20.

time. Et Ecclesiasticus: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus.* Et Salomon: *Qui confidit in corde suo, stultus est.*

Eccl. 3. 20. Prou. 28. 26.

II. REMED. Considera sententias priscorum Patrum. TERTVLLIANVS: *Audientes optare intinctionem, non præsumere oportet. Qui enim optat, honorat: qui præsumit, superbit: in illo verecũdia, in isto petulantia apparet: ille satagit, hic negligit: ille mereri cupit, at hic vt debitum sibi repromittit: ille sumit, hic inuadit.* Et paulò pòst: *Præsumptio inuerecundiæ portio est: inflat petitorem, despicit datorem. Itaque decipit nonnunquàm. Antè enim quàm debeatur, repromittit, quo semper is qui est præstaturus, offenditur.* CYPR. *Ita nobis spiritualis fortitudo collata est, vt prouidos, nõ nos præcipites tueatur: vt illos muniat, qui renunciãt importunitatibus delictorum, non eos qui se magis importunis delictis immergunt, &c. Sicut Spiritus sanctus iam tunc per Salomonem locutus est, dicens: Amans periculum, in ipso periet. Nunquàm nisi præcipitatus exercitus cecidit, qui auidus facere: Ducis vel Imperatoris sui dispositiones irrupit. Multò magis per perituram erogat fortitudinem, qui sine armis doctrinæ magistri spiritus præsumpserit triumphare, cùm dicat: Væ, qui per præsumptionem suam aliquid faciunt.* HIERONYMVS ad Demetriadem, de virginitate seruanda: *Bonum est obedire maioribus, parere perfectis, & post regulas Scripturarum vitæ suæ tramitem ab aliis discere, nec præceptore vti pessimo, scilicet præsumptione sua.* Et in Danielem ad verba, Forsan ignoscet Deus delictis tuis, &c. *Cùm beatus Daniel præscius futurorum de sententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur.* AVGVSTINVS de Trinitate: *Duo sunt quæ in errore hominum difficillimè tolerantur: præsumptio, priusquàm veritas pateat: & cùm iam patuerit, præ-*

Tert. li. de pœnit.

Cypr. de singular. clericorũ.

Eccl. 3. 27.

Hier. ep. 8.

Ide in c. 4.

Aug. in lib. 2. c. 1.

præsumptæ defensio falsitatis. A quibus duobus vitijs nimis inimicis inuentioni veritatis, & tractationi diuinorũ sanctorúmq; librorum, si me Deus defenderit, &c. Et in Psalmos: *Videte, vtrùm de vllare præsumẽdum sit homini, quando nec de iustitia præsumendum est. Iam videte vbi iaceãt præsumẽtes de diuitijs, de viribus corporis, de nobilitate generis, de dignitate seculi: si quis de ipsa iustitia tanquàm sua præsumpserit, cadit.* Et in Ioãnem: *Ex vtroque homines periclitantur, & sperando, & desperando, contrarijs rebus, contrarijs affectionibus. Sperando quis decipitur? Qui dicit, bonus est Deus, misericors est Deus, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditatibus meis, impleam desideria animæ meæ. Quare hoc? quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus est Deus. Speisti periclitantur; De spe ratione autem, qui cùm inciderint in grauia peccata, putantes sibi non posse iam ignosci pœnitentibus, & statuentes se ad damnationẽ sine dubio destinatos, dicunt apud semetipsos: Iam damnãdi sumus, &c. Metuendũ est, ne te occupat spes, & tùm multum speras de misericordia, incidas in iudicium, &c.* GREGORIVS in Moralibus: *Neque ita iustitiam timeat peccator, vt nulla spei consolatione conualescat: neque ita confidat de misericordia, vt adhibere vulneribus suis dignæ pœnitẽtiæ negligat medicinam, sed quem præsumit sibi piè parcere, semper etiam cogitet & districtè iudicare.* Et in libros Regum: *O quanti sunt adhuc imitatores Heli, qui cùm minantem sibi omnipotentem Deum quotidiè de sacro eloquio sentiunt, & tamen hominibus displicere trepidant, & diuinæ indignationis minas incurrere non formidant, & dum inimicitias hominũ velut implacabiles metuunt, de Dei misericordia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fiducia apud omnipotentem Deum vindictæ locum habere potest, indulgentiæ verò obtinere non potest.* BERN. in sermone de ligno foeno &

Id. in Psal. 58.

Id. tract. 33.

Greg. lib. 33. c. 15.

Id. in c. 3. lib. 1.

stipula: *Nusquàm est securitas, nec in cœlo, nec in paradiso, nec in mundo, nam de cœlo Angelus, de paradiso Adam, de schola Christi Iudas excidit. Non locus homines, sed homines locum sanctificant.*

III. REMED. est, Timor Domini: Deus enim misericordiam suam, non peccantibus aut præsumentibus, sed timentibus eum promisit, iuxta illud:
Psal. 102. 11. 13. *Corroborauit misericordiam suam super omnes timentes se. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se.* Et iterum:
Psal. 33. 10. *Non est inopia timentibus eum.* Vnde TERTVLLIANVS in libro de cultu fœminarum: *Qui præsumit, minùs veretur, minùs præcauet, plus periclitatur. Timor fundamentum salutis est: præsumptio impedimentum timoris. Vtilius ergo, si speremus nos posse delinquere, sperãdo enim timebimus, timẽdo cauebimus, cauendo salui erimus: contrà, si præsumamus, neque timendo, neque cauendo, difficilè salui erimus. Qui securus agit, non est sollicitus, non possidet tutam & firmam securitatem. At qui sollicitus est, his verè poterit esse securus.* Hoc antidotum præscripsit beatus GREGORIVS Gregoriæ cubiculariæ Augustæ, quæ optabat suorum peccatorum remissionem ipsi reuelari, dum ita respondet: *Rem & difficilem, etiam & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem verò, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cùm iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies, quousque veniat, sẽper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Certè Paulus Apostolus iam ad tertium cœlum*
2. Cor. 12. 4. *ascenderat: in paradisum quoque ductus fuerat, arcana verba audierat, quæ homini loqui non liceret, & tamen adhuc trepidans dicebat: Castigo corpus meum, & seruituti subiicio, ne fortè aliis prædicans, ipse reprobus efficiar.*
1. Cor. 9. 27.

Adhuc timet qui iam ad cœlum ducitur? & iam timere non vult, qui adhuc in terra conuersatur? Perpende, dulcissima filia, quia mater negligentiæ solet esse securitas. Habere ergo in hac vita non debes securitatem, per quam negligens reddaris. Scriptum est enim: Beatus vir, qui semper est pauidus. Et rursus scriptum est: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Prou. 28. 14. Psa. 2. 11.

IV. REMEDIVM, Humilitas. Vnde CYPRIANVS de singularitate Clericorum: *Vtilius est infirmum se homo cognoscat, vt fortis existat, quàm fortis videri velit, & infimus emergat. De qua re præsumptores obiurgat Apostolus dicens: Si quis putat se aliquid esse, cùm nihil sit, seipsum implanat. Pro certo implanator proprius suam animam decipit, qui non cauendo cõtraria noxiis rebus semetipsum commiserit.* Cypr. Gal. 6. 3. Et AVGVSTINVS de sermone Domini in monte: *Quid ergo dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum? Legimus scriptum de appetitione rerum temporalium: Omnia vanitas, & præsumptio spiritus. Præsumptio autem spiritus audaciam & superbiam significat. Vulgò etiam magnos spiritus superbi habere dicuntur, & rectè, quandoquidem spiritus etiam vẽtus vocatur. Vnde scriptum est: Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum. Quis verò nesciat superbos inflatos dici, tanquàm vento distentos? Vnde est etiã illud Apostoli: Scientia inflat, charitas verò ædificat. Quapropter rectè hi intelliguntur pauperes spiritu, humiles & timentes* DEVM, *id est, nõ habentes inflantem spiritum. Nec aliũde omninò incipere oportuit beatitudinẽ, siquidẽ peruentura est ad summam sapientiam. Initium autem sapientiæ timor Domini. Quoniam & econtrario, initium omnis peccati superbia scribitur.* Aug. li. 2. c. 2. Eccl. 6. 9. Psal. 148. 8. 1. Cor. 8. 1. Eccli. 1. 16. Psal. 110. 10. Eccli. 10. 15. Bern. serò 11. Vnde B. BERN. exponens Psalmum: Qui habitat in adiutorio, docet proximum lapsum in voraginem præsumptionis proueni-

re ex defectu humilitatis: *Nolo*, inquiens, *ignorare vos, fratres, quònam modo descendatur, imò cadatur in illas. Primus enim gradus descensionis huius, dissimulatio est propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis, dum sibi*
Gal. 6. 3. *parcens, sibi blandiens, sibi persuadens homo se aliquid esse, cùm nihil sit, iam ipse se seducit. Secundus gradus, ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi consuerit perizomata foliorum, quid supereſt, nisi vt vulnera tecta non videat, præsertim cùm ad hoc solùm texerit, ne videret. Ex hoc tandem fit, vt etiam alio reuelante, vulnera non esse contendat conuersus in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Atque hic quidem tertius gradus est admodùm vicinus, imò contiguus præsumptioni. Quid enim mali iam actitare vereatur, qui præsumit & defensare?* Huc pertinet diffidentia sui, quæ est primus quasi humilitatis actus, de qua integrum libellum scripsit FRANCISCVS Arias Societatis nostræ Theologus, lectu digniſſimum.

V. REMED. Præsumptio, vel confidentia in solo Deo. Est S. AVGVSTINI, dum exponit verba
Aug. in Psal. 85. illa Psalmi: Inclina, Domine, aurem tuam, & exaudi me, quoniam egenus & inops ego sum: *Videte*, inquit, *quia meritum exauditionis suæ, id est, quo exaudiretur, in se posuit, vt diceret: Quoniam egenus & inops ego sum. Obserua, ne non sis egenus & inops: si non fueris, non exaudieris. Quicquid est circa te, vel in te, vnde possis præsumere, abiice à te, & tota præsumptio tua* DEVS *sit: illius indigens esto, vt in ipso implearis. Quicquid enim aliud habueris sine ipso latius, inanis eris.*
Id. ho. 31. Exemplum huius præsumptionis illustre commemorat S. Augustinus in libro 50. homiliarum de Dauid, qui cùm Goliath prouocasset populum Israëliticum ad monomachiam, *ausus est non præsumens*, inquit, *de viribus suis, sed in nomine Dei sui procedere aduersùs*

eum. Nec rex Saül abnuit. Intellexit, cùm videret audentem puerum, aliquid in eo diuinitatis esse, nec illum tenera ætate sine diuino instinctu talia posse præsumere. Libenter accepit, processit aduersùs Goliam. In omnibus ergo, qui erant in ea parte, vnde procedebat Dauid, nõ erat præsumptio nisi de Deo: in illis autẽ tota spes in vnius hominis viribus. Sed quid est homo, nisi quod in isto Psalmo cecinit: Homo vanitati assimilatus est, dies eius velut vmbra prætereunt. B. GREGORIVS quoque hanc præsumptionem de solo Deo laudauit, cùm exposuit verba illa IOB: Et osculatus sum manum meam ore meo: *Sancti*, inquit, *viri sciunt post primi parentis lapsum de corruptibili stirpe se editos, & nõ virtute propria, sed præueniente superna gratia ad meliora se vota vel opera commutatos, & quicquid sibi mali inesse cognoscunt, de mortali propagine sentiunt meritum: quicquid verò in se boni inspiciunt, immortalis gratiæ cognoscunt donum, &c. Beatus ergo Iob, quia sic bona, quæ operatus est, narrat, vt tamen hæc suæ operationi non tribuat, sed ad auctoris laudem recurrat, manum suam ore suo osculatum fuisse se denegat: ac si patenter dicat; Ego mea opera tanquàm mea non profero, quia auctoris sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. Vnde & protinus subdit: Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum. Liquet etenim, quia illum negat, cuius despecta gratia sibi vires boni operis arrogat. Quod rectè quoque & iniquitas maxima vocatur: quoniã omne peccatum, quod ex infirmitate est, spem nequaquàm perdit, quia à superno iudice veniam requirit. Præsumptio autem virtutis propriæ tantò grauiùs in desperatione est, quantò longiùs ab humilitate.*

Psal. 143. 4. Greg. 22. Mor. cap. 10.

VI. REMED. Pœnitentia non dilata. Est contra præsumptionem de misericordia diuina, quæ est peccatum in Spiritum sanctum. Ecclesiasticus

Eccli. 5. 6. 8.

ait: *Ne dicas: Miseratio Domini magna est, &c. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* AVG. in libro 50. Homiliarum: *Si quis positus in vltima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non præsumimus, quia bene hinc exit. Agens pœnitentiã, & reconciliatus cùm sanus est, & posteà bene viuens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego nõ sum securus.* Et infrà: *Vis te dubio liberare, vis quod incertum est euadere? age pœnitentiam dum sanus es, & inuenerit te nouissimus dies, curre vt reconcilieris: si sic agis, securus es.* FVLGENTIVS de fide ad Petrum diaconum: *Nullus hominum debet sub spe misericordiæ Dei in suis diutiùs remanere peccatis, cùm etiam in ipso corpore nemo velit sub spe futuræ salutis diutiùs ægrotare. Tales enim qui ab iniquitatibus suis recedere negligunt, & sibi de Deo indulgentiam repromittunt, nonnunquàm ira præueniuntur repentino Dei furore, vt nec conuersionis tempus, nec beneficium remissionis inueniant. Ideò vnumquemque nostrûm sacra Scriptura benignè præmonet: Ne tardaueris conuerti ad Deum, &c. Dicit etiam B. Dauid: Hodiè si vocẽ eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* GREG. in primum Regum: *De omnipotentis Dei misericordia ordinatè confidit, qui hoc quod peccando deliquit, pœnitendo corrigit.* B. ISIDORVS de summo bono: *Qui vult de remissione peccatorũ securus esse in hora mortis, faciat pœnitentiam cùm sanus est, & tunc iniquitatem suam plangat. Sed qui malè vixit, & pœnitentiã in hora mortis agit, certum est, quòd in summo versetur periculo. Quemadmodum enim eius damnatio est incerta, sic salus illius est dubia.*

Aug. ho. 41.

Fulg. c. 3.

Eccli 5. 8.
Psa. 94. 8.
Greg. in. 3. lib. 1.

Isid lib. 2. c. 13.

VII. REMED. Considera scopum & finem omnium tentationum diaboli esse, vt sub spe protectionis diuinæ peccatorum periculis se obiiciat peccator, & ideò Christum quoque hac præsumptione tentauit, dicens: *Si filius Dei es, mitte te deorsum: Angelis enim suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Proponens nempè exemplum diuinæ misericordiæ & patrocinij, cùm ait: *Angelis suis mandauit de te*: vt ex eo præsumeret se præcipitare deorsum. *Verè diabolica vox est: Mitte te deorsum*, inquit Ambrosius in Lucam, *quæ mentem hominis de gradu altiori meritorum præcipitare contendit. Simul etiam infirmitatem suam diabolus cum malitia designat, quia nemini potest nocere, nisi ipse se miserit.* Similiter Chrys. opere imperfecto in Matthæum: *Dicit, mitte te: quia diabolus hortari potest, cogere non potest.* Et B. BERNARDVS in Psalmum: Qui habitat, dum exponit verba illa, Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis: *Non dixit in præcipitijs*, inquit, *sed in viis tuis. Qualis via hæc, de pinnaculo templi mittere se deorsum? Hæc est via Luciferi cadentis de cælo.* Et ibidem: *Viæ dæmonũ, præsumptio & obstinatio. Scire vultis vnde id sciam? Considerate illorũ principem; qualis ille est, tales & domestici eius. Considerate viarum ipsius principia, se non manifestè in immanissimam statim præsumptionem prosilierit, dicens: Sedebo in monte testamẽti, in lateribus Aquilonis: similis ero Altissimo. Quàm temeraria, quámq; horrenda præsumptio? Propter præsumptionem stare non potuerunt.* Et infrà: *Fuge, homo, præsumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempè in his vitijs maximè gaudet, in seipso expertus, quàm difficile possis ab hac tanta voragine respirare.*

Matt. 4. 6. Psal. 90. 11. Amb. lib. 4. c. 4. Chrys. ho. 5. Bern. ser. 11. Isa. 14. 13.

VIDE verbo, *Amor sui*, *Gloria vana*, *Illusiones*

ſpirituales, Immodeſtia, Indiſcretio, Iudicium proprium, Iudicium temerarium. Superbia.

PROCRASTINATIO.

Remedia contra Procraſtinationem.

I. REMED. Conſidera monita diuina in ſacris ſcripturis, vt in Eccleſiaſtico: Ne *dixeris, peccaui, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiẽs redditor. Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius.* Et, *Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil perit confeſſio.* Et, *Fili, peccaſti? non adycias iterum: ſed & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur.* Et apud Apoſtolorum: *Ecce nunc tẽpus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Et, *Adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodiè cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Sic enim loquitur Pſaltes regius: *Hodiè ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Et in Apocalypſi Deus ipſe: *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocẽ meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum.*

Eccli. 5. 4. 8, 9.

Eccli. 17. 26.

Eccli. 21. 1.

2. Cor. 6. 2.

Heb 3. 13.

Pſal. 94. 8.

Apoc. 3. 20.

II. REMED. Conſidera monita SS. Patrũ. BASILIVS oratione de pœnitentia: *Suſcipiamus tandẽ aliquãdo curã animarum noſtrarũ, ô fratres, mœreamus ob ſtultitiã vitæ antegreſſæ, decertemus pro futuris, nec amplius in hac ſocordia perſtemus, nec præſẽs ſemper per negligentiã amittendo, in craſtinũ verò & conſequens initiũ actionis differendo, reuocati ab eo, qui repoſcit animas noſtras, nec bonis operibus præparati à gaudio ſponſi excludamur, fruſtra tum peſſimè actã vitã lugebimus, cùm nihil ampliùs hoc pœnitentibus proderit.* GREG. NAZ. in ſanctũ baptiſma: *Quòd ſi hodiernũ diẽ sẽper præteriens,*

Baſ. orat. 6.

Nazianz.

salutẽ in posterum reiicias, tacitis nimirum dilationibus à pestifero Spiritu deceptus, vt illius cõsuetudo fert, dicetis: Da mihi id, quod nunc fluit temporis, futurum Deo: mihi ætatis florem, Deo senectutẽ: mihi voluptates, Deo corpus effœtum, nullísque vsibus aptũ, quanto miser in periculo versaberis, quot, quàmque inopinati rerum casus te abripient? AMBROSIVS libro de Pœnitentia: *Eos qui pœnitentiam differunt, satis ipse Dominus admonuit, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnũ cœlorum. Nescimus, qua hora fur veniat, nescimus an proxima nocte à nobis reposcatur anima. Adam post culpam statim de paradiso Deus eiecit, nõ distulit; sed statim separauit, à deliciis, vt ageret pœnitẽtiam, statim tunicã vestiuit pelliceam, non sericã. Quid enim, quod differas? An vt plura peccata cõmittas? Ergo quia Deus bonus est, ideò tu malus, & diuitias bonitatis eius & patientiæ cõtemnis? sed bonitas Domini magis ad pœnitentiã te debet adducere.* CHRYS. de Pœnitentia ad populum Antioch. *Deus rursum præuaricatos venia dignos efficit, & pœnas statim non infert, vt per omnia nos trahit ad pœnitentiam. Multùm peccasti, iam desiste, & in contrarium reuertere. Deo age gratias, quòd te non in medijs rapuit peccatis. Noli & alium quærere terminum, vt malè operetur. Ne dicas: Erit tempus, cùm sit opus conuerti. Multi dum aliena vsurpant, interèa rapti sunt, & migrauêre imparati.* AVGVSTINVS de salutaribus documentis: *Ne de misericordia Domini tantùm securi existamus, vt peccatis peccata augeamus, neq; dicamus, donec viget ætas nostræ carnis, concupiscentias nostras exerceamus, & postremo in senectute malorũ nostrorũ pœnitentiã agamus: pius est enim Dominus & misericors, nec vltrà facinorũ nostrorum recordabitur. Ne quæso taliter cogitemus, quia summa stultitia est hæc cogitare, cùm & impium sit talem licentiam à Deo postulare quempiam velle, cuius initium*

Aug. lib. 2. c. 12.

Matth. 4. 17.

Gen. 3. 24.

Rom. 2. 4.

Chr. ho. 80

est, nos separare à Deo. Ideò, inquam, talia ne cogitemus,
Greg. ho. *cùm nesciamus, qua die morituri simus.* GREG. in Euã-
12. gelia: *Tunc*, id est in extremo die Iudicj, *regni ianua lugentibus claudetur, quæ modò quotidiè pœnitentibus aperitur. Erit námque & tunc pœnitentia, sed fructuosa non erit, quia nequaquàm tunc veniam inuenit, qui modò aptum veniæ tempus perdit. Hinc etenim Pau-*
2. Cor. 6. 2. *lus dicit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies*
Isa. 55. 6. *salutis. Hinc Propheta ait: Quærite: Quærite Dominum*
Pro. 1. 24. *dum inueniri potest, inuocate eũ, dum propè est, &c. Hinc est quod per Salomonem Dominus dicit: Vocaui, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo, cùm vobis id quod timebatis aduenerit, cùm ir-*
Auitus 6. *ruerit repentina calamitas.* ALCIMVS Auitus libro
30. quinto de transitu maris rubri:

O si compunctas humana superbia mentes
Ante obitum mutare, nec expectare suprema
Fata velit, quando infelix infelicior esset?
Pœnitet ambiguè, quem serò pœnitet: ergo
Præsentis spatium nobis dum creditur æui,
Dum patulam cunctis Christi clementia sese
Præbet, præteritæ plangamus crimina vitæ,
Pœniteátque olim negligenter temporis acti,
Dum licet, & sano ingeniáque animóq; valemus.
Nam qui peccatum moriens dimittere, & ipsa
In serum tempus differt admissa fateri,
Non tam dimittit, quàm dimittatur ab illis.

III. REMEDIVM. Considera, quàm incertum sit tempus mortis. Christus enim Dominus
Matt. 24. primò illud confert furi, apud Matthæum: *Si sciret*,
43. 44. inquit, *paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Ideò*

& vos estote parati, quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est. Et Paulus: *Sicut fur in nocte, ita veniet.* 1. Th. 5. 2.
Item Petrus: *Aderiet dies Domini vt fur.* 2. Dominus confert laqueo: *Attendite*, ait apud Lucam, *ne* 2. Pet. 3. 10. Luc. 21. 35.
superueniat in vos repentina dies illa: tanquàm laqueus enim superueniet in omnes. Vnde Ecclesiastes: *Nescit* Eccl. 9. 12.
homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplo superuenerit. 3. declarat illud exemplo diluuij: *Sicut*, inquit, *in diebus* Matth. 24. 37.
Noe, ita erit & aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ad eum diem, quo intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt donec venit diluuiũ, & tulit omnes, ita erit & aduentus Filij hominis. Hinc
B. AVG. *Verum quidem dicis, quod Deus pœnitentiæ* Aug. in Psal. 114. Id. tract. 33. Ioan. 8.
tuæ indulgentiam promisit: sed huic dilationi tuæ diem crastinum non promisit. Et in Ioannem: *Rectè dicis in corde tuo, quando me correxero, Deus mihi omnia peccata mea dimittet. Negare non possumus, quòd correctis atque conuersis indulgentiam Deus promisit: nam in quo Propheta mihi legis, quia promisit correcto indulgentiam; non mihi legis, quia promisit tibi Deus longam vitam.* Et infrà: *Propter illos, qui desperatione periclitantur, Dominus proposuit indulgentiæ portum; propter illos qui spe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum. Quando veniat vltimus dies, nescis. Ingratus es, quia hodiernum habes, in quo corrigaris.* Idem Greg. ho. 12.
habet S. GREG. in Euangelia: *Si sciret*, inquit, *quisque de præsenti sæculo quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuisset: sed qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquàm possumus præuidere. Ecce*

Sen.ep.26. *hunc ipsum diem, de quo loquimur, ad inducias cõuersionis accepimus.* Vnde SENECA ad Lucam: *Incertum est, quo te loco mors expectet, itaque tu illam omni loco expecta.*

IV. REMEDIVM. Considera dicta Patrum parum fidentium pœnitentiæ dilatæ in vitæ finem, quoniam coacta non voluntaria videtur. AVGVST. in Aug.hom. 41. lib. 50. homiliarum: *Agens pœnitentiam, & reconciliatus, cùm sanus est, & postea bene viuẽs, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Vnde securus sum dico, & do securitatem: vnde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare nõ possum.* Et infrà: *Debeo illud planiùs exponere, ne me aliquis malè intellexisse intelligat. Nunquid dico, damnabitur? nõ dico. Sed dico etiam, liberabitur? non. Et quid dicis mihi? nescio. Non præsumo, non promitto, nescio. Vis te dubio liberare? vis quod incertum est euadere? Age pœnitentiam dum sanus es, quando peccare potuisti, &c. Si autem vis agere pœnitentiam ipsam tunc, quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Sed vnde scis, inquis, ne fortè Deus dimittat mihi? Verum dicis. Vnde? nescio. illud scio, hoc nescio: Nam ideò tibi do pœnitentiam, quia nescio. Nam si scirem tibi nihil prodesse, non tibi darem. Item si scirem tibi prodesse, non te admonerem, nõ te terrerem. Duæ res sunt: Aut ignoscitur tibi, aut nõ ignoscetur. Quid horum tibi futurum sit, nescio: ergo tene certum, dimitte incertum.* Et in sermonibus de Tempore: *Datur* Id.ser.57. *quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non potest denegari, sed auctores tamen esse non possumus, quod qui sic petierit, mereatur absolui. Quomodo enim pœnitentiam agere possit, qui nulla iam pro se opera satisfactionis operari potest? Et ideò pœnitentia, quæ ab infirmo petitur infirma est. Pœnitentia, quæ à moriente tantùm petitur, ti-*

meo ne ipſa moriatur. SALVIANVS ad Eccleſiam Catholicam. *Propheta dicens ad regem: Peccata tua in miſericordiis redime, & forſan propitiabitur Deus delictis tuis: hoc ipſum, quod dicit, forſitan, ſpem indicat, non fiduciam pollicetur. Ex quo intelligi poteſt, quàm difficilè iam in ſupremis poſiti peccatores qualibet munificẽtia ad perfectam intelligentiam peruenire poſſint, quando Propheta ipſe, qui ſuadet propitiationem Dei inquirendam, promittere tamen non auſus eſt promerendam: dat conſilium de actu, & tamen dubitat de effectu. Hortatorẽ ſe agẽdi, non impetrandi auctorem facit. Quare ita? Quia omnes ſcilicet peccatores debent pro ſe vel in ſupremis cũcta tentare, etſi nõ poſſunt vlla præſumere. Si enim Regi Propheta ille per ſolam bonorum operum largitatem abſolutam indulgentiam non promittit, intelligere peccator non acta errorum pœnitentia poteſt, quanta ei & quàm larga munificentia opus eſt, qui vult à Domino obtinere per ſeram deuotionem, quod non poteſt vſurpare per legem.* Salvian. li 2. in fin.

B. BERN. in ſermonibus paruis: *Multiplicatæ ſũt infirmitates eorum, poſteà acceleraverunt. Quid diſſimulant homines in vita ſua agere pœnitentiã, & extrema de confeſſione præſumunt? Quomodo ſub vnius horæ articulo reuocari poſſe æſtimãt omnia animæ membra, cuius concupiſcentiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſũt, &c. Si bene memini, in toto canone Scripturarum vnum latronem inuenies ſic ſaluatum. Noli ergo huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum. Et quidem ſpiritus non modò vbi vult, ſed quãdo vult ſpirat: nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare contritionem cordis, quã vix multo tempore alij conſequuntur: ſed vnde ſcis, quòd tũc tibi ita ſubuenire velit, quem tu interim ſic repellis? Benignus eſt quidem ſpiritus ſapientiæ, ſed non liberabit maledictum à labijs ſuis. Audi quis ille ſit: Maledictus, qui peccat in ſpe.* Bern. ſer. 38. Pſal. 15. 4. Ioan. 3. 8.

V. REMEDIVM. Considera causas, cur procrastinatio emendationis vitæ non solùm vana, sed etiam valdè periculosa sit. Prima est, quia qui toto vitæ cursu immemor fuit Dei, eiúsque monita & præcepta contempsit, mereri videtur, vt & ipse obliuioni vicissimà Deo tradatur, atque contemnatur: *Væ qui spernis*, ait apud Isaiam, *nónne & ipse spernêris?* Et apud Ezech. *Auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar ampliùs, eò quòd non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ.* Non irascar, id est, non te castigabo vt emendetis. Et in Psalmis de quibusdam dicitur: *Dimisit eos secundùm desideria cordis ipsorũ in adinuẽtionibus suis.* Vnde AVG. in sermonibus de Sanctis: *Veniet illis* (peccatoribus) *dies nouissima, veniet dies Iudicij, quando eis nec pœnitentiã licebit agere, nec bonis operibus se ab æterna morte poterũt redimere: quia percutitur etiã hac animaduersione peccator, vt moriẽs obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est Dei.* Et GREG. dum exponit verba Iob: Obliuiscatur eius misericordia: *Omnipotens*, inquit, *Dei misericordia obliuiscens dicitur, qui omnipotentis Dei iustitiæ fuerit oblitus, quia quisquis eũ nunc iustũ non timet, postea inuenire nõ valet misericordẽ.*

Isa. 33. 1.
Ezech. 16. 42.
Ps. 80. 13.
Aug. ser. 10.
Iob. 24. 20
Greg 16. Mor. c. 31.

II. causa est, quia quò quis diutiùs in peccato perseuerat, hoc grauiùs delinquit, diuinámque in se iram magis accendit, ac proinde & minùs se indulgentia dignum ostendit, quò diutiùs vixerit. Hinc Apostolus ad Romanos: *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis ignorãs, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ.* Et in eadem verba GREG. libro 25. Moralium: *Peccatorem tanto sequitur districtior sententia, quanto peccanti ei magna est patientia prorogata: quia diuina seueritas eò iniquum acriùs punit, quò diutiùs per-*

Rom. 2. 4. 5.
Greg. c. 2.

tulit. Sæpè verò euenit, vt dum peccatores superna clemẽtia expectat, in maiorem cordis cæcitatem prosiliant. Vnde scriptũ est: An ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitẽtiam te adducit? Tu autem, &c. III. causa est, quia ex procrastinatione tandem in peccandi consuetudinem venitur, quæ difficillimè expugnatur. Vnde Ieremias: *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.* Et B. Iob: *Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ eius, & cum eo in puluere dormient.* Et Salomon: *Prouerbium est: Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* Difficultatem hanc prolixè, AVGVSTINVS declarauit in narratione suæ conuersionis. Nam in libro octauo Confessionum, cùm primis capitibus docuisset se exemplo Victorini recens conuersi vehementer commotum ad mutandam turpem vitam, tandem, cap. 5. ait: *Sed voluntas vetus pugnabat contra nouam. Ex voluntate peruersa facta est libido; & dum seruitur libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Differens dicebam, modò, ecce modò, sine paululùm, sed modò & modò, non habebat modum.* Deinde cap. 8. exponit, quantam pugnam habuerit in se vincendo: *Fremebam mecum*, inquiens, *quòd non parerem tibi*, DEVS. Et cap. 9. *Imperat animus, & non obsequitur corpus.* Et caput 10. *Nolebam, & volebam, & dissidebam à meipso.* Et cap. 12. *Sub ficostraui me flens, quamdiu, quamdiu? cras & cras. quare non modò, quare non hac hora finis turpitudinis meæ? Audio vocem. Tolle lege, tolle lege.* Legit codicem B. Pauli, & tandem conuertitur. IV. causa est, quia neque senectus, neque tempus mortis idoneum est ad veram pœnitentiam agendam. Non senectus, quia Ecclesiastes: *Memento*, inquit, *creatoris*

Ier. 13. 23.

Iob, 20. 11.

Pro. 22. 6.

Aug. lib. 8 confess.

Eccl. 12. 1.

sui in diebus iuuentutis tuæ, antequàm veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non
Basil. ora. 4 *mihi placent.* Et S. BASILIVS oratione de pœnitentia; *Quid facis, ô homo, cùm multùm valeas in agendo, iuuentutem tuam in peccatis traducis; vbi verò labore fracta fuerint instrumenta, tunc ipsa ad Deum adducis, cùm iam illorum nullus sit vsus. sed necessariò labãt ac torpẽt ob longi temporis tabem? Temperantia in senecta non est temperantia, sed potiùs incontinentiæ quædam impotẽtia. Dum vires ac robur suppetit, ratione dominare peccato: nam virtus est, declinare à malo, & facere bonum. Si vitio ætatis cessas à peccatis, imbecillitati hoc est acceptum ferendum.* AMBROSIVS in Psalmum 118. *Quid potest*
Amb. ser. 19. *habere laudis, si effœtum corpus voluptatibus, & iam senectutis gelu frigidum ad sera deuotionis officia depositoiam segnior vigore cõnertat? Non est corona, nisi vbi fuerit difficilioris luctæ certaminis, ad quam rari cõtingere possunt, nec omnes qui ingressi fuerint stadium, peruenire.* Et paulò pòst: *Hieremias dicit. Et bonum est viro, qui gra-*
Thren. 3. 27. *ue portauit iugum à iuuentute, sedebit singulariter, & silebit, quia tulit iugum verbi. Qui enim à iuuẽtute iugum portauerit, & habenis maturi moderaminis teneriora volens colla subdiderit, sedebit singulariter remotus à strepitu interpellantium passionum.* Addo SENECAM
Seneca. in libro de breuitate vitæ ita differentem de studio virtutis non prorogando in senectam: *Non pudet te reliquias vitæ tibi reseruare, & id solum tempus bonæ menti destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quàm serum est, tunc viuere incipere, cùm desinendum est?* NEQVE tempus mortis idoneum est: *Quid enim expectas,* inquit loco citato Basilius, *vt te tum febris ad pœnitentiã vocet, cùm neq; salutaria verba amplius proloqui, neque quidquam auribus accipere poteris? cùm in ipso capite morbus inhabitet, nõ manus ad*

cælum

rerum amplitudo; tum, non pedes eius, non genu flectere, cum precatio erit habenda, non commodè dicere, non certis conditionibus, non modis certis eum DEO, quem nunciare imminutæ, & fatalis nos; imò & genius & omnia comprehendere mysteria divina potest, possidere promissiones ampliss. ac accepto sere servum, ab alienis seruum eum, quæ fuit, habeat. Quid si certè & apertè prædixisset, cum salutum quidem hora, quo tempore nondum affert. Et inde si Quarimonie penitentiæ & precationibus mentes capiens ac stupidum communi sententia mutare conficiunt, alienq; sermoni atque nihil gemitui, amicorum dolori & mœrori tam diu ab, tinuerint & negare perseuerat. Quid si decem non saniatem promittendo & negando, ita de tantæ non de dperas, vel quid ad naturam vis & cupidi. Mors imminet, & quid adhuc negotij? Quid tandem, amice, exoret, ac exercitu malis crispet: Dissipet ille, quem cuncta spiritu ab hic minimè prætexta audiret, cum & tu ipsum non exaudiuerit. Nemo te ad pœnitentiam circumuenit: imminebat enim tibi salus perniciei, & mors præcellit infaustæ aderat. Angelus mutatus & horridus visionibus deducti ac tradens animum tam precatorum concalis confirmatum, &c.

VI. REMED. Confidere exempla eorum, qui cum salutis dispendio vitæ emendationem procrastinarunt. PRIMUS sit, quod commemorauit pro concione B. GREGOR. de procrastinatione mortis: *Quidam*, inquiens, *vir nobilis in Valeria* Greg. hom. 12. in Evang. *provincia* nomine *Chrysantius fuit, qui valde idiotes, & simplex tandem plenus vitiis, quamvis nobis, superbiendo, & ambitiose supergaudens, fidelium, in universitate* erat *exercitus fuisset agonem. Sed cum tot malis Demonibus plenus postea deservisset, sicut Scripturæ quodam vitio, quodam super se gaudio vitiis deditis, corpus tandem grauis percussus est. Quid ad extremum venerit, cadet hora,*

quaiam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit teterros & nigerrimos ſpiritus coram ſe aſſiſtere, & vehemẽter imminere, vt ad inferni clauſtra ſe raperent. Cœpit tremere, palleſcere, ſudare, & magnis vocibus inducias petere, filiúmq; ſuum nomine Maximum, quem ipſe iam monachus monachum vidi, nimiis & turbatis clamoribꝰ vocare, dicens: Maxime, curre; Maxime, curre, nunquàm aliquid tibi malifeci: in tuam fidem me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia conuenit. Ipſi malignos ſpiritus videre non poterant. ſed eorũ præſentiam in confuſione, in pallore ac tremore illius, qui trahebatur, videbant. Iacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre non poterat, vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cúmq; conſtrictus nimis relaxari ſe iam poſſe deſperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens: Inducias vel vſque manè, inducias vel vſq; manè. Sed cùm hæc clamaret, in ipſis ſuis vocibus de habitaculo ſuæ carnis euulſus eſt. Nos ergo, fratres chariſſimi, nunc ſollicitè iſta cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tũc quæramus ad bene agendum viuere, cùm iam compellimur de corpore exire. Hucuſque GREG. SECVNDVM ſit BEDÆ in hiſtoria Eccleſiaſtica de gente Anglorum: NOVI fratrem quendam poſitum in monaſterio nobili, ſed ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem ſedulò à fratribus ac maioribus loci: & quamuis eos audire noluiſſet, tolerabatur tamen longanimiter ob neceſſitatẽ operũ ipſius exteriorum (erat enim fabrili arte ſingularis) ſeruiebat autẽ multùm ebrietati, & ceteris vitæ remiſſioris illecebris, magíſq; in officina die noctúq; reſidere, quàm ad pſallendum atq; orandum in Eccleſia, audiendúmque cum fratribus verbũ vitæ, concurrere conſueuerat. Vnde percuſſus languore, atque ad extrema perductus vocauit fratres, & multùm mœrens ac damnato ſimilis cœpit narrare, quia viderit inferos apertos, & Satan demerſum in

Bed. lib. 5. c. 15.

profundis tartari. Caiphæ quoque cum ceteris, qui ei-
dem Dominum, nostræ cum Ramere viæ trahit.
In quem terribilis, quique, hos miseros inclusos cum ipsis
atrore perditionis effet spe præcidit. Audiemus hos fratres
dulcissime amplectendi exhortatos, vt pœnitentiæ agerent. Re-
spondent ille de patrum: Nunc ab eis tempus nostrum ad-
eum, cum sit videntem iudicium meum iam esse completum.
Tanto distant inter se mentes vbique salutis, & corpus cum
ex vulnere sit mundum, sciat humanum mentis absque pe-
ne diffisa facere, vel Psalmus cantare, vel Scripturas stare
profundum. Et vide: Psalterio sibi hoc nuper in pœnitentia
decantante, ac longe latque diffusum cum modulatione
agendum, cum desperatione filiorum suorum pœnitentia
non prouocauit. TERTIVM fit ex Epistola Pa-
tris Dominici Cardinalis. In tempore mundi ex- D. Damia.
iniquis, finitis vitiorum laboribus, cum super præ- ni. Epist.
ceps, mortalibus panis aut fuerat, nomine Cassiæ, aliquis Patr.
Ecclesiæ, diuinitus dementiam, sacrandum inuenias. Hic
cum ex immundis à Christiano, & fraternis pertur-
bandis, & suis ad quæstores, & hos ipsos pertrectat, ne di-
ficiles ad Christi sanctos patrocinium petentes, cum di-
ficiles ex istam corporalitèr manicipari tam ex sudibus
Spiritus congerat amor pœnitentiæ, quid tertius dies profuturus
necessarius, nunc vitam sua tuam sanat. Credis vitiosis, &
diu possessionibus vinctus, ea sub hac deceptoria fenestrate
permanis? Tandem an tyrannidem lupis adeò fallacibus
tuissem, ex qui fauorem, sine spe pœnitentiæ, vitium immi-
ctest. Pretiosus adustatis ille fratrisue cuncta hæc, quæ
ea nequissime pepigerat furum, per eundem narrat, cinge
ille in tartarum, dicitur. Ille confitebor, ego pœnitentiæ, exem-
ri ille obedientiæ: & pro ipsum, pro flamma ille, euigilare nil poterat. Si vero vel ille claserit ille, vel alium
quod præter pœnitentiam lupus velaret, non ille exaperi-
ebat, innocens loquebatur. Sed tertius amicus nomine

pœnitentiæ protinus obrigescebat insensibili sopore correptus, donec horrendæ morti traditus ad eum, cui devotionem fecerat, sit devolutus. Postmodùm verò per plures noctes nigra canum turba non cessavit sepulturæ eius assistere, & quasi depositum custodire, ita vt non minimo videntes horrore concuterentur.

VIDE verbo, *Acedia, Consuetudo prava, Desperatio, Immortificatio passionum, Inconstantia, Præsumptio, Tepiditas, Voluntas propria.*

PROPRIETAS RELIGIOSORVM.

Remedia contra Proprietatem Religiosorum.

1. REMED: Considera sacrarum literarum sententias. Primò enim laudant & consulunt voluntariam paupertatem religiosorum, quæ consistit in abdicatione proprietatis: *Beati*, inquit Christus ad Apostolos, *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Paupere s enim spiritu, hoc loco vocari voluntariè pauperes docent SS. Patres. Et ad adolescentem prædivitem ait: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo.* Quæ verba etiam de consilio voluntariæ paupertatis, qualem religiosi profitentur, SS. Patres intelligêre, nominatim B. Aug. & S. Bern. in declamatione super verba, Ecce nos reliquimus omnia: *Hæc sunt verba*, inquit Bern. *quæ contemptum mundi in vniverso mundo, & voluntariam persuasêre paupertatem: sunt quæ Monachis claustra replent, deserta Anachoretis.* 2. docent, qui voluntariam illam paupertatem, vel abdicationem proprietatis sint secuti, & primò quidem secuti sunt omnes Apostoli, qui in persona Petri om-

Matt. 5. 3. Hier. & Beda ibi. Ab hinc. 6. Luc. S. Leo, ser. in hac ba. ba. Et alii Matth. 19. 21. Aug. ep. 87 q. 4. & in Psal. 109. conc. 3. Bern. Matth. 19. 27.

nes exclamant : *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te : quid ergo erit nobis ?* Quorum factum probans Christus, illicò respondit: *Amen dico vobis, quòd vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël, &c.* Deinde primitiuæ Ecclesiæ Christiani. Nam apud B. Lucam in actis sic legimus : *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna : nec quisquam eorũ, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Ex quibus verbis Religionum fundatores omnes occasionem acceperunt condendi regulam de non vsurpando proprio. Vnde POSSIDIVS de Aug. ita scribit : *Factus presbyter Monasteriũ intra Ecclesiã mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundùm modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam : maximè, vt nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia.* Act. 4. 32. Possid. in vita c. 5.

II. REMED. Considera SS. Patrum testimonia. S. BASILIVS in sermone de institutione monachorum : *Conuenit, vt quemadmodum qui balneum ingrediuntur vestimentis se omnibus denudãt : ita & qui colendæ pietatis causa ad solitariam vitam accedunt, omni rerum vitæ huius materia exuti, genus vitæ, quod est secundùm Philosophiam, ingrediantur. In hoc autẽ illud caput est, varias animi affectiones vitiosas, quibus anima infici solet, à se segregare. Deinde oportet, vt pecunia sua omni se spoliet. Quoties igitur plures inuẽti fuerint, qui eodem sibi proposito fine vitam vnà inter se agere decreuerint, hoc cum primis firmiter tenere debent, vt cunctorũ vna omninò mẽs sit & voluntas vna, & vt iuxta legẽ, quam sancit Apostolus, omnis quæ in vnum conuenerit multitudo, corpus vnum efficiatur ex dissimilibus inter se membris coagmentatum. Hoc autem nullo modo aliter* Basil. initio. 1. Cor. 12. 13.

legitimè confici poteſt, niſi apud eos illud probè ſtabilitum teneatur, vt nihil quicquam ſuum cuiuſquam eſſe præcisè & peculiariter dicatur, non veſtimentum, non vas, non aliud quippiam eorum, quæ ad ſocietatem vitæ conducũt, ea re, vt ſingula hæc vtilitati communi, non autem priuato ſibi vendicantis commodo ſeruiant. S. HIERONYMVS in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum: *PHILO Iudæus*, inquit, *librum de prima Marci Euangeliſtæ apud Alexandriam ſcribens Eccleſia, in noſtrorum laude verſatus eſt, non ſolùm eos ibi, ſed in multis quoque prouinciis eſſe memorans, & habitacula eorum dicens eſſe monaſteria. Ex quo apparet talem primùm CHRISTO credentium fuiſſe Eccleſiam, quales nunc Monachi eſſe nituntur & cupiunt, vt nihil cuiuſquam proprium ſit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuiduntur, orationi vacatur & pſalmis, doctrinæ quoque & continentiæ, quales & LVCAS refert primùm Hieroſolymæ fuiſſe credentes.* Et ad Heliodorum, de laude vitæ ſolitariæ: *Non fateatur fraudem idololatriam eſſe, ſed ſimilis eorum, qui in Actibus Apoſtolorum ex patrimonio ſuo partem pretij reſeruantes præſenti periêre vindictæ. Animaduerte, frater, non tibi licet de tuis quidquam habere rebus: Omnis, inquit Dominus, qui non renunciauerit cunctis quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Cur timido animo Chriſtianus es? reſpice à Petro relictũ rete: reſpice ſurgentem de telonio publicanum ſtatim Apoſtolum. Filius hominis nũ habet, vbi caput reclinet, & cùm derelicta militia caſtrari propter regnum cœlorum, quid aliud quàm perfectam ſecutus es vitam? Perfectus autem ſeruus Chriſti, nihil præter Chriſtum habet, aut ſi quid præter Chriſtum habet, perfectus non eſt.* B. CHRYSOSTOMVS contra vitæ monaſticæ vituperatores. *Qui in monaſteriis degunt, conuerſationem*

Hier. in Philone.

Act. 4. 32.

Hier. ep. 1.

Act. 5. 1.

Luc. 14. 33.

Matth. 4. 20.

Luc. 9. 58.

Chry. li. 3.

planè cœlestem elegerunt, nihílq; deteriùs Angelis affecti sunt: nullus ibi paupertatẽ exprobrat, nullius diuitijs honestior est. Inde id quod omnia peruertit, & perturbat MEVM & TVVM, penitus eliminatum est. Cuncta quippe illis communia sunt, mensa, domus, indumentum, &, quod sanè mirabilius est, vnus etiam idémq; animus omnibus est. Omnes eadem nobilitate sunt nobiles, omnes eadem seruitute serui, eadẽ libertate liberi, vnæ illic omnibus diuitiæ, quæ vera diuitiæ sunt: vna gloria, quæ verè gloria est. Ibi velut quadam ex regula & libra cuncta diligentissimè sunt ordinata. Nulla ibi inæqualitas, cetera rùm ordo summus & moderatio, & ineffabilis concordiæ seruãdæ diligentia, iugíſq; ac perpetua lętitiæ materia. Quocirca omnes omnia patiuntur & faciunt, vt vnà lætentur & gaudeant. Idem habet Homilia 33. in Geneſin, & Hom. 7. in Acta Apoſtolorum. IOANN. CASSIANVS de inſtitutis renunciantium, vel nouitiorum: *Ambiens, inquit, quis intra cœnobij recipi diſciplinã, diligentia ſumma perquiritur, ne de priſtinis facultatibus ſuis inhęſerit ei, vel vnius nummi contagio. Sciunt enim eum ſub monaſterij diſciplina diuturnum eſſe non poſſe, ſed ne humilitatis quidem, aut obedientiæ apprehenſurum eſſe virtutem, nec illa cœnobij paupertate ac diſtrictione contentum fore, ſi in conſcientia eius pecuniæ quantulumcunque latuerit.* Et infrà: *Illam ſanè virtutem inter cæteras monachorum inſtitutiones vel commemorare ſuperfluum puto, quod ſcilicet nulli ciſtellam, nulli peculiarem ſportellam liceat poſsidere, nec tale aliquid, quod velut proprium retinens ſuo debeat communire ſignaculo. Quos ita nouimus omni ex parte nudos exiſtere, vt præter collobium, mafortem, caligas, melotem ac pſiathium, nihil amplius habeant: cùm in aliis quoque monaſteriis, in quibus aliqua remiſsiùs indulgentur, hanc regulã videamus ſtrictiſsimè nunc vſque ſeruari, vt ne verbo quidẽ*

Caſſ. lib. 2. c. 3.

Id. c. 13.

aude at quis dicere aliquid ſuum, magnúmq; ſit crimen ex ore monachi proceſsiſſe, codicem meum, tabulas meas, graphium meum, tunicam meã, caligas meas, próq; hoc digna pœnitẽtia ſatisfactur⁹ ſit, ſi caſu aliquo per ſubreptionem vel ignorantiam huiuſmodi verbũ de ore eius effugerit. S. GREG. in Epiſtola ad Ioannem ſubdiaconum Rauennæ: *Hoc prædicto fratri & coëpiſcopo Mariniano omninò dicere ſtude, vt peculiaritatem à quatuor aut quinque monaſterij monachis, in quibus corrigi hactenus minimè potuit, ſtudioſiſsimè compeſcat, & hoc ipſum monaſterium à tali peſte mundare feſtinet: quia ſi illic peculiaritas à monachis habetur, nec concordia, nec charitas in congregatione eadẽ poterit permanere. Quid eſt autem habitus monachi, niſi contemptus mundi? Quomodo igitur mundũ deſpiciunt, qui in monaſterio poſiti aurũ quærunt?*

Greg. lib. 10. ep. 22.

III. REMED. Conſidera omnes religioſorum ordinum Fundatores in regulis ſuis imprimis cauiſſe, ne quis proprium aliquid poſſideret. Primus ſit S. BASILIVS, qui in libro de monachorum inſtitutis à RVFINO in Latinum conuerſo, ita ſcribit: *Interrogatio. Si debet habere aliquid proprium, qui inſer fratres eſt?* RESPONDEO. *Hic contrarius eſt illi teſtimonio, quod in Actibus Apoſtolorum de illis, qui credebant primitus, ſcriptum eſt. Ibi enim ait, quia nemo ex eis quicquam ſuum proprium dicebat eſſe, ſed erant illis omnia communia. Si quis ergo proprium ſibi eſſe dicat aliquid, ſine dubio alienum ſe facit ab electis, & à charitate Chriſti, qui docuit verbo, & opere complenit, & qui animam ſuam poſuit pro amicis ſuis. Si ergo ipſe animam ſuam poſuit pro amicis ſuis, quomodo nos etiam ea, quæ extra animam ſunt propria vendicabimus?* Et in ſermone ad Aſcet. hoc eſt initium: *Monachũ oportet cum primis nihil in vita, quod iuris ſui proprium ſit, poſſidere.* Et in quæſtionibus breuioribus: *In ſocietate fratrum*

Basil. c. 25.

Act. 4. 32.

Id. quæſt. 7. 85. & 87.

nihil priuatim haberi debet. Qui enim dicit ſuum aliquid eſſe, is ſeipſum alienum reddit ab Eccleſia Dei, & charitate Domini. Et infrà: *Dare aut accipere non eſt cuiuſlibet, ſed eius, cui de communi ſententia delatum eſt munus diſpenſandi.* II. eſt B. AVG. in cuius Regula hoc eſt initium: *Primùm propter quod in vnum eſtis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima vna & cor vnũ in Deo. Et non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia.* Quæ extrema verba ſic exponit HVGO de S. Victore ordinis S. Auguſtini Canonicus regularis: *Nõ debemus aliquid habere proprium, aut quidquam dicere meum, ſed noſtrum, vt dicatur noſtra cappa, noſtra tunica, noſtra domus, & in ceteris ſimiliter. Omnia enim in communi debemus habere, & omnia communi nomine appellare.* Cum hac regula cõuenit, quod poſteà prohibet, vt non liceat cuiquam veſtem etiam à parentibus oblatam occultè accipere, vel ſibi retinere, & addit: *Quòd ſi aliquis rem ſibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur.* In quæ verba HVGO: *Frater*, inquit, *qui rem ſibi collatam celauerit, Iudæ traditoris locum tenet in Eccleſia ſancta, qui fur erat, & latro, & loculos habẽs, & ea quæ mittebantur Domino aſportabat & abſcondebat.* III. eſt B. BENEDICTVS, in cuius Reg. hæc ſunt verba: *Præcipuè hoc vitium radicitùs amputandum eſt de monaſterio, ne quis præſumat aliquid dare, aut accipere ſine iuſſione Abbatis, neque aliquid habere proprium, nullã omninò rem, neque codicem, neque tabulas, neq; græphium, ſed nihil omninò: quippe quibus nec corpora ſua, nec voluntatẽ licet habere in propria poteſtate. Omniaq; ſint omnibus communia, vt ſcriptũ eſt, nec quiſquã ſuum aliquid eſſe dicat, vel præſumat. Quòd ſi quiſquam huic nequiſſimo vitio deprehenſus fuerit delectari, admoneatur ſemel & iterum: Si non emendauerit, correptioni ſubiaceat.*

Aug. reg. c. 1. & ep. 109.

Id. c. 29.

Reg. Ben. c. 33.

Act. 4. 32.

IV. est S. FRANCISCVS, qui regulam suam sic exorditur: *REGVLA & vita Minorum fratrum, hæc est: scilicet Domini nostri IESV Christi S. Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate.* Et infrà: *Præcipio firmiter fratribus vniuersis,* Ibid. c. 4. *vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam.* Et iterum: *Fratres nihil* Cap. 6. *sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquem rem. Sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate & humilitate Domino seruientes, vadăt pro eleemosynis confidenter.* Deinde formula faciendi professionem hæc est: *EGO frater N. voueo, promitto Deo omnipotenti, &c. toto tempore vitæ meæ seruare Regulă fratrum Minorum per Dominum Papam Honorium confirmatam, viuendo in obedientia, sine proprio, & in ca-* 3. parte c. *stitate.* V. sit B. P. IGNATIVS Societatis IESV 1. sect. 7. & 8. Fundator, qui in Constitutionibus Societatis ita scripsit: *Vt experiri incipiant sanctæ paupertatis virtutem, doceantur omnes, quòd nullas re tanquàm propria vti debeant.* Et paulò pòst: *Intelligant etiam, quòd mutuò dare, vel accipere, vel dispensare quidquam de ijs, quæ domi sunt, minimè possint, nisi superior conscius consensum præstiterit.* Idem habent Regulæ aliorum religiosorum, quos magno numero allatis eorum verbis citat Ioan. Trithemius in libello de Proprietate monachorum. Trith. c. 5.

IV. REMED. Considera quàm grauiter ipsi summi Pontifices Romani animaduerti voluerint in Proprietarios: nam Innocentius III. vt est in Decretalibus, ita loquitur: *Prohibemus districtè* C. cùm ad monasterium, de statu monach. *in virtute sanctæ obediētiæ, sub obtestatione diuini iudicij, ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat: sed si quis aliquid habet proprium, totum in continenti resignet. Si verò post hoc proprietatem aliquam habere de-*

prehenſus quis fuerit, regulari monitione præmiſſa de monaſterio expellatur: nec recipiatur vlteriùs, niſi pœniteat ſecundùm monaſticam diſciplinam. Quòd ſi proprietas apud quenquam reperta fuerit, in morte ipſa cum eo in ſignum perditionis extra monaſterium in ſterquilinio ſubterretur, ſecundùm quòd B. Gregorius Papa in libro dialogorum feciſſe legitur. Vnde ſi quicquã alicui fuerit ſpecialiter deſtinatum, nõ præſumat illud accipere, ſed Abbati, vel Priori, aut Cellario aſſignetur. Ibidem & ALEXANDER III. ita imperat: *Monachus, qui peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta adminiſtratione permiſſum, à communione remoueatur altaris. Et qui in extremis cum peculio inuentus fuerit: & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam. Abbas autem qui diligenter iſta non curauerit, officij ſui iacturam ſe nouerit incurſurum.* Si verò Monachus dicat, ſe quicquid proprium habet, habere cum Abbatis ſui facultate, audiat quid Vicarius Chriſti de hac re decreuerit in iiſdem Decretalibus: *Nec æſtimet*, inquit, *Abbas, quòd ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare: quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeò annexa eſt regulæ monachali, vt contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* CONCILIVM quoque Tridentinum ſeſſione vigeſimaquinta decreuit: *Quòd ſi quis* ſiue inferior, ſiue ſuperior religionis, de proprietate vſurpata vel permiſſa *conuictus fuerit, is biennio actiua & paſſiua voce priuatus ſit, atque etiam iuxta ſuæ Regulæ & Ordinis conſtitutiones puniatur.*

Greg. lib. 4. c. 55.

C. monachi. de ſtatu mon.

C. cùm ad monaſterium.

C. Trid. c. 2.

V. REMEDIVM. Conſidera exempla eorum, qui ob vſurpatam proprietatem poſt voluntariæ paupertatis promiſſionem grauiſſimè puniti ſunt. Tria commemorat IOAN. CASSIANVS ſecundùm tria genera proprietariorum: *Nam*

Caſſ. lib. 7 inſt. c. 14. 4. Reg. 5: 27.

Giezi, inquit, quæ ne anteà quidẽ possederat volẽs acquirere, non modò gratiam prophetiæ non meruit possidere, quam per successionem velut hereditariam à suo habuit magistro suscipere, verùm etiam è contrario æterna lepra sancti Elisæi maledictione perfunditur. IVDAS autem
Matt. 26. 25. *volens resumere pecunias, quas anteà Christum secutus abiecerat, non solùm ad proditor. ẽ Domini lapsus, Apostolatus perdidit gradum, sed vitam ipsam communi exitu finire non meruit, eúmq; biothanati morte concluſit.*
Act. 5. 1. *ANANIAS verò & Saphira reseruantes partẽ quandam ex bis quæ possederant, Apostolico ore morte mulctantur.* Quòd autem id factum sit ab vtroque post factam de voluntaria paupertate sponsionem, docet his verbis S. BASILIVS in sermone de institutionibus monachorum: *Licet initio Ananiæ possessiunculam suam Deo non polliceri ac vouere, sed postquàm humanæ gloriæ cupiditate inducᵗᵃ, quicquid in bonis habebat per professionẽ Deo consecrauit, quo videlicet egregio istiusmodi facto hominũ de se admirationem excitaret, de pretio autẽ callidè nescio quid posteà interuertit, einsmodi aduersùm se indignationem Dei prouocauit, cuius Petrus minister fuit, vt nec ad pœnitentiam aditum inuenire potuerit.* QVARTVM exemplum profert B. HIERONYMVS ex Nitriæ patribus: *Quidam*, ait,
Hier. ep. 22. *ex fratribus parcior magis, quàm auarior, & nesciens triginta argenteis Dominum venditum, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium (nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant) quid facto opus esset: alij pauperibus distribuendos esse dicebãt, alij dandos Ecclesiæ, nonnulli parentibus remittẽdos. Macarius verò & Pambo, & Isidorus, & ceteri, quos Patres vocant, sancto in eis loquente Spiritu, decreuerunt infodiendos esse cum eodem, dicentes: Pecunia*

sua tecum sit in perditionem. Nec hoc crudeliter quisquã putet factum: tãtus cunctos per totam Ægyptum terror inuasit, vt vnum solidum dimisisse sit criminis. QVINTVM est in sermonibus ad fratres in eremo beato AVGVSTINO adscriptis: *Annis*, inquit, *duodecim & amplius Ianuarius noster, qui columnæ obediẽtiæ & paupertatis inter nos esse videbatur, vt vidistis & audistis, malè vixit, & malè moritur. Quare, vel quomodo malè vixit, nisi quia quod suum non erat secretè tenuit? Quomodo etiam malè moritur, nisi quia in fine se non cognouit, & obstinatus in suo sensu nobis ignorantibus testamentum fecit, & filium, quem habebat in seculo, ditauit? O vtinam saltem in fine hoc nobis dixisset, vt orantibus nobis veniam impetrasset: sed nec confessus fuit, nec eum fecisse pœnituit: propterea de meis non est, nec dum viueret, erat. Ligate igitur manus cadaueris eius, ponentes in panno ligatos centum & vndecim siclos, quos in pariete cellulæ retinebat, flentes & dicentes: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Nonenim licet nobis seruis DEI eam collocare, vel ponere in victu, vel in vestitu, vel in opere monasterij, quia pretium damnationis est.* Act. 8. 20. Augustin. serm. 5.

SEXTVM exemplum est B. GREGORII in dialogis: *Quidam*, inquit, *monachus, Iustus nomine, medicinali arte fuerat imbutus, qui mihi in eodem monasterio constituto sedulè obsequi, atque in assiduis ægritudinibus meis excubare consueuerat. Hic itaque langnore corporis præuentus ad extremum deductus est: cui in ipsa sua molestia frater germanus nomine Copiosus seruiebat, qui ipse quoque nunc in hac vrbe per eandem medicinæ artem tẽporalis vitæ stipendia sectatur. Sed prædictus iustus, cùm iam se ad extremum peruenisse cognouisset, eidem Copioso fratri suo, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirum fratribus non potuit celari, sed subtiliter indagantes, atque illius omnia* Greg. lib. 4. c. 55.

medicamenta perſcrutantes, eoſdem tres aureos inuenérunt abſconſos in medicamine. Quod mox vt mihi nunciatum eſt, tantum malum de fratre, qui nobiſcum communiter vixerat, æquanimiter ferre non valui: quippe quia eiuſdem mei monaſterij ſemper regula fuerat, vt cuncti fratres ita communiter viuerent, quatenus eis ſingulis nulla habere propria liceret. Tunc nimio mœrore percuſſus cogitare cœpi, vel quid ad purgationem moriẽ-eis facerem, vel quid ad exemplum viuentibus fratribus prouiderem. Preſoſo igitur eiuſdem monaſterij Præpoſito ad me accerſito dixi: Vide, vt nullus ex fratribus ſe ad eum morientem iungat, nec ſermonem conſolationis ex cuiuſlibet eorum ore percipiat, ſed cùm in morte conſtitutus fratres exquiſierit, ei frater ſuus carnalis dicat, quia propter aureos, quos occultatos habuit, à cunctis fratribus abominatus ſit, vt ſaltem in morte de culpa ſua mentem ipſius amaritudo tranſuerberet, atque à peccato, quod perpetrauit purget. Cùm verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum coporibus non ponatur, ſed quolibet

Act. 8. 20. *in ſterquilinio foſſam facite, & in ea corpus eius proijcite, ibíque ſuper eum tres aureos, quos reliquit, iactate, omnes ſimul clamantes: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, & ſic eum terra operite. In quibus vtriſque rebus, vnam volui morienti, alteram verò volui prodeſſe fratribus viuentibus, vt & illum amaritudo mortis à culpa ſolubilem faceret, & iſtos auaritiæ tanta damnatio terreret, & à culpa prohiberet: quod ita factum eſt. Nam cùm idem monachus peruenisſet ad mortem, atque anxiè ſe quæreret commendare fratribus, & nullus è fratribus ei applicari & loqui dignaretur, ei carnalis frater, cur ab omnibus fratribus eſſet abominatus, indicauit. Qui protinus de reatu ſuo vehementer ingemuit, atque in ipſa ſua triſtitia è corpore exiuit, qui ita ſepultus eſt, vt dixeram. Sed fratres omnes ex eadem*

eius sententia conturbati, cœperũt singuli extrema quæq; & vilia, & quæ eis habere regulariter sẽper licuerat, ad medium proferre, vehementérq; formidare, ne quid apud eos esset vnde reprehẽdi potuissent. Deinde subiicit quomodo eidem Pretioso mandarit, vt 30. continuis diebus sacrificium Missæ pro Iusto fieret, quibus peractis per visionem ipse defunctus patefecit se ex Purgatoriis pœnis liberatum.

VI. REMED. Considera, quibus de causis SS. Patres vitium proprietatis in Religiosis, non solùm verbis sint abominati (nam Basilius, Cassianus, & Hugo Victorinus conferunt cum furto IVDÆ proditoris, beatus Benedictus vocat nequissimum vitium, sanctus Gregorius monasteriorum pestem) verùm etiam pœna tam infámi castigarint. S. BASILIVS aliquot recitat causas in Constitutionibus monasticis. *Pietatis cultor*, inquit, *nisi ab omni priuata rerum possessione liber sit, primùm quidem societatis exactam disciplinam priuata possessione corrumpit: tum etiam ipse magnoperè de se indicio est, vt qui Deum perpetuò iis alimenta suppeditaturum diffidat, qui in nomine ipsius congregati sint, neque illud audiuerit, quod dicitur à Propheta: Iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panes, vel eos nimirum, qui intelligentia percipiuntur, prudentia scilicet, vel qui sensu quibus corpus alitur. Nam si vbi duo vel tres congregati sunt in nomine Christi, ibi ipse in medio illorum est, multò certè verosimilius sibi idem esse credendus est, vbi multò frequentior hominum multitudo sit. Porrò incommodum, quod ex istius modi possessione nascitur, nequaquàm hîc tantùm sistit, sed vlteriùs etiam progreditur. Etenim qui proprium aliquid habere studet, is sine dubio nihil aliud, quàm disiunctionem ac defectionem à ceteris*

Basil. c. 35. I. causa.

II.

Ps. 36. 25.

III.

Matt. 18. 20.

meditatur. Nam cui hoc in animo non est, quid est tandem, quod ipse possidere seorsim velit? cùm id certum sciat Christi beneficio seruos ipsius in necessariarum rerum copia assiduè versari. Proindè perspicuum est, qui talis sit, eum de præcidenda, ac morte asficienda anima sua meditari, qui exiguis obolis salutem suam prodere paratus sit, & alter Iudas efficiatur, nempè qui à furto exordiatur (furtum enim est priuata possessio) & in proditionem desinat: quando vt ille Dominum, sic iste etiam veritatis verbum prodit. Alibi & aliam rationem assignat: *Quia*, inquit, *qui dicit suum aliquid esse, is seipsum alienum reddit ab Ecclesia Dei, & charitate Domini, quidem & verbo & re docuit ponendam esse animam pro amicis, nedum res externas.* Sanctus BENEDICTVS, cùm in regula iubet, vt monachus nihil omninò tanquàm proprium sibi vendicet, aut pro libito aliquid det vel accipiat, illam causam reddit, *quia nec corpus suum, nec voluntatem ei licet habere in sua potestate.* VERVM acutiùs grauitatis huius vitij causam perspexisse videtur IOAN. CASSIANVS in institutionibus monasticis, quam & fusiùs persecutus est: *Nulli vilis*, inquiens, *despectúsque videatur hic morbus, qui sicut potest perfacilè declinari, ita si quenquam possederit, ad sanitatis remedia vix peruenire concedit. Receptaculum námque est vitiorum, malorúmque omnium radix, & inexiricabilis nequitiæ fomes efficitur, dicente Apostolo, radix omnium malorum est philargyria, id est, amor pecuniæ. Hæc igitur cùm remissam, tepidámque possederit monachi mentem, primùm cum in exigua summa sollicitans, iustos quosdam, & velut rationabiles ei colores, ob quos vel reseruare sibi aliquid pecunia debeat, vel parare describit. Nam & ea quæ præbentur in monasterio, queritur, non esse sufficientia, & sana,*

3 V. In reg. br. q. 85.

Reg. c. 33.

V.

Cass. lib. 7. inst. c. 6. 7.

VI.

1. Tim. 6. 10.

ſano, robuſtóque corpore vix poſſe tolerari, &c. Si propriũ aliquid non fuerit, quo cura corpori ægro valeat adhiberi, miſerè eſſe moriendum. Poſtremò nec diu poſſe in eodẽ monaſterio commorari, & niſi parauerit ſibi viatici ſumptus, nõ poſſe, cùm voluerit, trãſmigrare. Itaq; cùm huiuſcemodi cogitationibus laqueauerit mentem, qualiter vnum ſaltem denarium acquirere poſſit excogitat. Tunc peculiare opus quod exerceat Abbate inſcio ſollicita mẽte perquirit. Quod vendens clàm, & optato tandem potitus nummo, qualiter eum duplicet, acriùs, vehemẽtiúſq; torquetur: vbi reponat, cui ve illum credat ambiguus. Cum pecuniæ incremento deinde rabies cupiditatis augetur. Tum vita lõgæua promittitur, ſenectus incurua, infirmitates diuerſæ atque pralixæ, quæ niſi maior ſumma in iuuentute fuerit præparata, tolerari in ſenecta non poſſint. Et infrà: *Talibus igitur deceſſionum profectibus in deterius creſcens, nullam deinceps humilitatis, nullam charitatis, nullã obedientiæ, non dicam virtutem, ſed ne vmbram quidẽ virtutis retinere contentus indignatur ad omnia, & ad ſingula opera murmurat, atq; ſuſpirat, &c. Deinde occaſiones, quibus offendi vel iraſci debeat, ſtudiosè perquirit, ne leuiter motus de cœnobij diſciplina videatur exire. Nec ſolus tamen tranſmigrare contentus, ne tanquàm ſuo vitio deſeruiſſe credatur, quantos potuerit ſuſurrationibus clãdeſtinis deprauare non deſinit.* Et pòſt: *Agitur itaque facibus pecuniarum ſuarum magis ac magis accẽſus; quæ poſſeſſæ nunquàm monachum, vel in monaſterio reſidere, vel viuere ſub regulæ inſtitutione permittunt.*

Id. c. 8.

Cap. 9.

Cap. 10.

VII. RÉMEDIVM. Da operam in poſterum, vt non ſolùm non proprium aliquod vſurpes, vel rem exigui licèt pretij citra ſuperioris conſenſum aliis des, vel accipias, verùm etiam vt radicitùs ex animo tuo cupiditatem omnium rerum temporalium, etiam viliſſimarum exſtirpes. Eſt antidotum eiuſ-

dem CASSIANVS libro paulò antè citato. De Philargyriæ vel proprietatis vitio, *Hæc erit*, inquit, *ſumma victoria, triumphúſq; perpetuus, vt, quemadmodum dicitur, nec minuto quidem nummo conſcientia monachi polluatur. Impoſsibile námque eſt eum, qui vilem in exigua ſtipe, concupiſcentiæ ſemel in corde ſuo radicem ſuſceperit, non maioris deſiderij protinus incendio conflagrari. Tamdiu námque miles Chriſti, victor ac ſecurus, cunctáque cupiditatis impugnatione erit externus, donec initia concupiſcentiæ huius hic nequiſſimus Spiritus in eius corde non ſeuerit. Quapropter cùm in cunctis generibus vitiorum, generaliter ſerpentis caput oporteat ſeruari, in hoc præcipuè diligentiùs conuenit præcaueri. Quod ſi fuerit intromiſſum, ſua materia conualeſcens, ipſum ſibimet vehementiora ſuſcitabit incendia. Ideóque non ſolùm pecuniarum eſt cauenda poſſeſsio, verùm etiam voluntas ipſa ab animo penitus extruenda. Non enim tam effectus Philargyriæ vitandus eſt, quàm affectus ipſius radicitùs amputandus. Nihil enim proderit pecunias non habere, ſi voluntas in nobis fuerit poſsidendi.* Et mox ſubdit: *Poſsibile námque eſt etiam non habentem pecunias nequaquàm Philargyriæ morbo carere, nihílque ei prodeſſe beneficium nuditatis, quia cupiditatis vitium reſecare non valuit, paupertatis bono, non virtutis merito delectatus, & neceſsitatis onere, non ſine cordis languore contentus.* Et inferiùs: *Reſpice Iudam Apoſtolorum numero deputatum, quia noluit ſerpentis huius caput lethale conterere, qualiter eum ſuo veneno peremerit, & concupiſcentiæ laqueis irretitum, ad quantum abrupti præcipitij crimen impegerit, vt redemptorem mundi, & humanæ ſalutis auctorem triginta argenteis perſuaſerit vendere. Vniuerſas enim diuitiarum moles cupiditatis huius rabies exuperat.* Et rurſus: *Denique Princeps Apoſtolorum his eruditus exem-*

Caſſ. lib. 7. c. 21.

Cap. 22.

Cap. 23.

plis, sciens habentem quippiam, cupiditatis frena non posse moderari, nec finem eius in parua summa magnáue consistere, sed in sola virtute nuditatis: Ananiam & Saphiram, quia sibi quicquam de sua facultate seruauerant, morte mulctauit: vt interitum, quem ille vltrò sibi pro reatu Dominicæ proditionis intulerat, hi pro mendacio cupiditatis exciperent. Et paulò pòst: *Hæc est igitur de philargyria perfecta victoria, vt paruissimæ cuiuslibet stipis in corde nostro reddere non sinamus igniculum, certi quod restinguendi eum non habebimus vlterius facultatem, si quantulamcunque scintillæ huius in nobis materiam fouerimus. Quam virtutem non aliàs retinere valebimus illibatam, nisi in monasterio consistentes, secundùm Apostolum, habentes victum & vestitum, his contenti fuerimus.* Act. 5. 1. Cap. 28. Cap. 29. 1. Tim. 6. 8.

VIDE verbo, *Auaritia, Consuetudo praua, Impatientia in paupertate, Inobedientia, Tentatio.*

PVDOR NOXIVS.

Remedia contra Pudorem noxium.

1. REMED. Considera Spiritus sancti monita in vtroq; Testamento. In veteri monet, vt pudorem vel confusionem noxiam, hoc est, quæ secũ affert peccatum (quo scilicet à dicendo vel faciendo quod æquitas postulat retrahimur) fugias: vtilem verò & honestum, qui homini gratiam & gloriã apud Deum conciliat, vt quo aliquem pudet malè agere, amplectaris. Sic enim loquitur Sapiens: *Pro anima tua ne confundaris dicere verum*, id est, non pudeat te veritatem confiteri etiã cum periculo vitæ. *Est enim confusio*, addit, *adducens peccatum, & est confusio adducẽs gloriã & gratiam.* Deinde prioris confusionis noxiæ 4. subuci- Eccl. 4. 24. 25.

P. 26. 27. 28. 30. 31. exempla: vt si quis, reueritus alicuius potentiam, metiatur: si prætermittat, quos debet corripere: si negligat indoctum, cùm ipes est promouendæ salutis, erudire; si nolit peccata confiteri: *Non confundaris*, inquiens, *confiteri peccata tua.* Et alibi: *Amicum salutare non confundar, à facie illius non me abscondam.* Et iterum: *Et ne pro his omnibus confundaris, & ne accipias personam, vt delinquas.* *De lege Altissimi, & testamento, & de iudicio iustificare impium, de verbo sociorum & viatorum, & de datione hæreditatis amicorum, de æqualitate statera & ponderum, de corruptione emptionis, & negotiatorum.* Quibus verbis monet Sapiens, ne quis pudore sinat se auocari ab obseruatione præcepti diuini, vel à iusta sententia in iudicio ferenda, vel ab hæreditate secundùm æquitatem distribuenda vel ab emptione venditionéque iusta. IN NOVO verò Testamento per os Christi saluatoris non leuem comminatur pœnam pudori noxio. *Qui me confusus fuerit*, ait apud Marcum, *& verba mea in generatione ista adultera & peccatrice, & Filius hominis cõfundetur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum Angelis sanctis.* Et apud Lucam: *Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.* Deinde per os B. Pauli hortatur Timotheum Episcopum, vt hunc pudorem horreat, dicens: *Noli erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum eius.* Et iterum: *Sollicitè cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem.* Idque suo exemplo: *Promptum est*, inquiens ad Romanos, *& vobis, qui Romæ estis, euangelizare. Non enim erubesco Euangelium.* Atque familiæ Onesiphori, de qua ita scribit. *Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, qua sæpè me refrigerauit, & catenam*

Cap. 22. 31. Cap. 42. 1. 2. 3. 4. 5. Marc. 8. 38. Luc. 9. 26. 2. Tim. 1. 8. 2. Tim. 2. 25 Rom. 1. 15. 16. 2. Tim. 1. 16.

meam non erubuit. Denique & B. PETRVS nos ab hoc inutili pudore deterret: *Nemo*, inquiens, *vestrûm patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine.* 1. Pet. 4. 15.

II. REMED. Considera sententias priscorum Patrum. TERTVLLIANVS in Scorpiaco: *Plus est autem, quòd Christus & confusioni confusionem comminatur. Qui me confusus fuerit coram hominibus, & ego confundar eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Sciebat enim à confusione vel maximè formari negationẽ, mentis statum in fronte consistere, priorem esse pudoris, quàm corporis plagam.* Et in libro de pœnitentia agens de ijs quos pudet patefacere peccata in confessione sacramentali: *Plerosque*, inquit, *hoc opus, vt publicationem sui, aut suffugere, aut de die in diem differre, præsumo, pudoris magis memores, quàm salutis: velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conscientiam medentium vitant, & ita cum erubescentia sua pereunt. Intolerandum scilicet pudori, Domino offenso satisfacere, saluti productæ reformari.* B. CYPRIANVS de lapsis: *Christus in præceptis suis dicit: Qui confusus me fuerit, confundet eum Filius hominis. Et Christianum se putat, qui Christianus esse, aut confunditur, aut veretur? Quomodo potest esse cum Christo, qui ad Christum pertinere, aut erubescit, aut metuit?* S. AMBROSIVS ad Valentinianum Imperatorem: *Non erubesco cum toto orbe longæua conuerti. Verum certè est, quia nulla ætas ad perdiscendum sera est. Erubescat senectus, quæ emendare se non potest. Non annorum canities est laudanda, sed morum. Nullus pudor est ad meliora transire.* Sanctus HIERONYMVS in Ecclesiasten, agens de confessione sacerdoti facienda: *Si enim*, inquit, *ægrotus erubescat vulnus medico con-*

Tertul. in Gnosticos. Marc. 8. 38.

Cypr. ser. 5.

Amb. li. 5. ep. 31.

Hier. ad c. 10.

Aug. ep. 28. *fieri quod ignorat, medicina non curat.* D. AVGVSTIN. ad Vincentium, quem pudebat corrigere errorem: *Quid adhuc dubitas tenere quod sentis, nisi quia id quod non sentis, vel aliquando sensisse, vel aliud defendisse cõfunderis: & dum erubescis, corrigere errorem, nõ erubescis permanere in errore, quod vtique potiùs erubescẽdum fuit? Hoc est istud quod Scriptura non tacuit. Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gratiam & gloriam. Confusio adducit peccatum, cùm erubescit quisque prauam mutare sententiam, ne aut inconstans putetur, aut diu errasse ipso iudice teneatur. Confusio autem adducit gratiam & gloriam, cùm erubescit quisque de propria iniquitate, & pœnitendo in melius commutatur: quod te facere piget illa perniciosa confusione superatum, ne tibi ab hominibus nescientibus quid loquantur obiciatur illa Apostolica sententia: Si enim, quæ destruxi, hæc eadem iterum ædifico, prævaricatorem meipsum constituo.* B. GREG. in Ezechielem: *Sicut verecundia laudabilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono. Erubescere enim malum Sapientiæ est: bonum verò erubescere, fatuitatis. Vnde scriptum est: Est confusio adducẽs peccatum, & est confusio adducens gloriam. Qui enim erubescit pœnitendo mala quæ fecit, ad vitæ libertatem peruenit. Qui verò erubescit bona facere, à statu rectitudinis cadit, atque ad damnationem tendit, sicut per Redemptorem dicitur: Qui me erubuerit, & meos sermones; hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua.* S. BERN. ad milites templi exponens eundem locum Sapientis: *Bonus pudor est,* inquit, *quo peccasse, aut certè peccare confunderis. Huiusmodi procul dubiò pudor fugat opprobriũ, parat gloriam, &c. Quòd si quispiam confiteri confunditur, id quoque vnde compungitur talis pudor peccatum adducit, & gloriam de conscientia perdit, quando malum: quod ex profundo cordis compun-*

Eccli. 4. 24.

Gal. 2. 18.

Greg. hom. 10.

Eccli. 4. 24

Luc. 9. 20

Bern. ep. 11

ctio conatur expellere, pudor ineptus obtruſo labiorum oſtio, non permittit exire.

III. REMED. Conſidera exempla Sanctorum qui noxio pudori locum nullum dederunt: *Primum ſit Moyſis*, de quo Apoſtolus: *Fide Moyſes grandis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatẽ, maiores diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorũ, improperium Chriſti.* Vnde AMBR. ſcribẽs in Pſalmum 118. *Moyſes*, ait, *noluit rex eſſe, cùm poſſet, ſed opprobrium Chriſti theſauris Ægypti arbitratus eſt præferendum, ſed fugiendo potentiam, potentior factus eſt. Factus eſt enim in Deum regi Pharaoni, hoc eſt, regi terribilis, quem rex timeret. Et tu ſi vis, tanquàm* DEVS, *peccatoribus eſſe terrori, regibus reuerentia, &c. cõtemne quæ ſæculi ſunt, & Dominicæ paßionis opprobriũ contende omnibus præferre diuitijs, opprobrium dico, quòd illis videatur opprobrium, hoc eſt, Iudæis ſcandalum, Gentibus ſtultitia, nobis autem virtus Dei, atque ſapientia. Sed hoc Pharao opprobrium putans, hoc eſt, inopiam, ignobilitatem, contumelias, maluit diaboli eſſe, quàm Dei portio.* II. eſt DAVIDIS regis, qui omni pudore contempto non dubitauit ante arcam Domini ephod lineo accinctus, vt eſt in ſacra Regum hiſtoria, totis viribus ſaltare, quod cùm coniux eius Michol filia regis Saiil tanquàm ſcurrile factum ei exprobraſſet, reſpondit: *Ante Dominum, qui elegit me, potiùs quàm patrem tuum, & quàm omnem domum eius, vilior fiã plus quàm factus ſum, & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis, de quibus locuta es, gloriоſior apparebo.* Et mox ſubiicitur: *Igitur Michol filiæ Saiil non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* Vnde concludit AMB. loco ante citato: *Euidens itaque exemplum, quo & Propheta, qui & percutiebat in*

Heb. 11. 24. 25. 26.

Amb. ſer. 8. & ep. 36. ad Sabinum.

2. Reg. 6. 14.

Verſ. 21.

Id. ſer. 7. & ep. 36. ad Sabin.

organis, & saltauit ante arcam Domini, iustificatus est, & illa quæ reprehendit eum sterilitate damnata est. Et
Greg. c. 37 B. GREGOR. in libro 27. Moralium: *Ecce*, inquit, *quem Dominus cunctis singulariter prætulit, sese sub Domino, & exæquando minimis, & abiecta exhibendo, contemnit. Non potestas regni ad memoriam reducitur, non subiectorum oculis saltando vilescere metuit, non se honore prælatum ceteris, ante eius arcam, qui honorem dederat, recognoscit. Coram Deo egit vilia vel extrema, vt illa ex humilitate solidaret, quæ coram hominibus gesserat fortia. Quid de eius factis ab aliis sentiatur ignoro, ego Dauid plus saltantem stupeo, quàm pugnantem.* Pugnando *quippe hostes subdidit: saltando autem coram Domino semetipsum vicit.* III. exemplum est Prophetarum, qui non veriti sunt Domino obedire in materia summæ confusionis. Nam
Isa. 20. 2. ISAIAS iussus est nudus incedere. Ita enim scribit ipse: *In tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiæ filij Amos dicens: Vade, & solue saccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et*
Orig. li. 7. *fecit sic vadens nudus, & discalceatus.* Ac Origenes quidem contra Celsum testatur eum per triennium
Ier. 13. 1. integrum nudipedem ambulasse. 2. IEREMIAS iussus est primò se præcingere lumbari lineo, iréque ad Euphratem, & ibi illud abscondere in foramine petræ, donec computresceret: putrefactum verò rursus effodere, & populo ostentare. Deinde iussus est
Ier. 19. 1. à senioribus accipere lagunculam testeam, eámque frangere in oculis virorum ipsum comitantium.
Ier. 27. 1. Tum gestare è collo catenam ligneam, & alia vincula, quod & fecit, licèt à populo irrideretur. 3. EZECHIEL
Ezech. c. 4 iussus est sartaginem ferream inter se & ciuitatem ponere, & dormire in latere sinistro 390. dies, in dextro verò 40. Deinde iussus est comedere

panem ſubcineritium opertum ſtercore humano, cùm illud deprecaretur, ſaltem bouino. Tertiò gladio acuto radere pilos capitis & barbæ, vnámque eorum partem igni comburere in medio ciuitatis: alteram gladio concidere in eius circuitu, tertiam verò diſpergere in ventum, & paruum numerum ex eadem ligare in ſummitate ſui pallij, & rurſum eos in ignem proiicere. Quæ omnia licèt ridicula videri poſſent, hominémque pudefacere, tamen fecit. Eôdem pertinent quæ Apoſtolus de veteris Teſtamenti Sanctis ſcribit: *Alij*, inquiens, *ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angſtiati, afflicti, quibus dignus nõ erat mundus.* IV. exemplum ſit Chriſti Domini, cuius vita ſecundùm mundi iudicium videri poteſt plena confuſionis, non noxiæ, ſed ſalutaris. Natus enim eſt in loco viliſſimo, nempè ſtabulo inter beſtias, & depoſitus in præſepio, adoratus ab infimo genere hominum, nempè paſtoribus nocte ſuper gregem vigilantibus, educatus ab egenis parentibus in ſumma rerum inopia, ſic vt iam adultus vixerit ex aliena liberalitate, teſtatúſque ſit ſe nec habere vbi caput ſuum reclinare poſſet. Non erubuit publicè detractis veſtibus in Iordane baptiſmum à B. Ioanne recipere. Permiſit vt ab ipſo Satana in pinnaculum templi, & in montem excelſum deferretur. Aſino quaſi triumphans Hieroſolymam acclamantibus pueris inuectus eſt; cum infamibus hominibus publicanis & meretricibus conuerſari non detrectauit: rudes & pauperes piſcatores in diſcipulos adſciuit; contumeliis multis à Scribis & Phariſæis affectus, ac tandem captus, conſpu-

Ezech.5.1.

Heb.11.36.

Luc.2.12.

Matth.8.20.

Matth.3.16.

Matt.4.5.

Ioa.12.15.

Matth.9.10.

Matth.4.18.

Matth.26. 67. tus, velatus, flagellatus, ſpinis coronatus, per ludibrium veſte purpurea & alba indutus, & velut rex flexo poplite ſalutatus, ac demùm in medio latronum, velut mortalium deterrimus, cruci ſuffixus. Vt merito B. Paulus præ ceteris iam dictis exemplis hoc admirandum de contempta confuſione exemplum CHRISTI nobis proponat, dicens: Heb. 12.2. *Aſpicientes in Auctorem fidei, & conſummatorem* IESVM, *qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta atque in dextera ſedis* DEI *ſedet. Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſùm ſemetipſum contradictionem.* V. exemplum ſit Apoſtolorum, qui inſiſtentes magiſtri ſui veſtigiis, libenter omnis generis contumelias & ludibria poſt acceptam Spiritus ſancti gratiam ſuſtinuêre. Nam cùm ob prædicationem Euangelij cæſi fuiſſent, *ibant*, inquit B. Lucas in hiſtoria Act. 5. 41. poſtolica, *gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine* IESV *contumeliam pati.* Idem ſcribit B. Paulus de eorum imitatoribus primis Chriſtianis, dum ait ad Hebræos: *Rememorámini priſtinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum: & in altero quidem opprobriis & tribulationibus ſpectaculum facti; in altero autem ſocij taliter conuerſantium effecti.* Nam *& vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Scribit & de ſe: Nos, inquiens, *prædicamus* CHRISTVM *crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem vocatis Iudæis, atque Græcis Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam, quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.* Et rurſus: *Puto, quòd Deus*

Heb. 10. 32.33.34.

1. Cor. 1. 23. 24. 25.

Ib. c. 4. 9.

nos Apostolos nouissimos ostendit, tanquàm morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus: nos stulti propter Christum, &c. purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsq; adhuc. Quin nec gloriari ac exultare dubitat in his irrisionibus & probris: *Libenter*, inquit in posteriore ad Corinthios, *gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, &c.* Et ad Galatas: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri* IESV CHRISTI, *per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Eôdem pertinent exempla innumerabilium Martyrum & Confessorum similes confusiones pro Christo & veritate passorum. 2. Cor. 12. 9. Gal. 6. 14.

II. REMEDIVM. Considera causam, cur sancti nullo pudore, vel confusione, absterriti sint à prædicatione Euangelij, vel confessione veræ fidei, vel veritatis defensione, vel obseruatione diuinorum mandatorum, aliorúmve bonorum operum, nempè quia ob oculos positam habebant copiosam remunerationem in cœlis paratam, & in Scripturis sacris promissam. Vt apud Matthæum, dum Christus ait: *Beati estis cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersùm vos, mentientes propter me: gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Et apud Paulum ita scribentem: *Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, suprà modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.* Signanter hæc antidotum notauit idem Apostolus cùm in aliis, tum in exemplo suprà allato de Moyse: nam cùm dixisset, Matt. 5. 11. 2. Cor. 4. 16. 17. 18.

Moyſen' maiores diuitias æſtimaſſe theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti, mox addit: *Aſpiciebat enim in remunerationem.* Deinde cùm cauſam reddere vellet, cur primi Chriſtiani, cum gaudio opprobriis & tribulationibus ſpectaculum facti eſſent, & rapinam bonorum ſuorum ſuſtinuiſſent, ſubiunxit: *Cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem.* Imò docet & IESVM Chriſtum *propoſito ſibi gaudio ſuſtinuiſſe crucem confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedere.* Quod enim illud fuit gaudium, niſi felicitatis æternæ, quod per confuſionem ignominioſæ mortis ſecundùm humanitatem promeruit, teſte eodem Apoſtolo in Epiſtola ad Philippenſes? nam cùm ibi dixiſſet: *Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem, autem crucis*, ſtatim addit: *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Quem locum tractans B. AVG. in Ioannem: *Humilitas*, inquit, *claritatis eſt meritum, claritas humilitatis eſt præmium, ſed hoc factum eſt in forma ſerui.* Et commentarius Ambroſij: *Quid*, inquit, *& quantùm humilitas mereatur, hîc oſtenditur.*

Heb.11.26

Heb.10.34

Heb.12.2.

Phil. 2. 8.

Auguſt. tract.104.

Amb. in ep.ad Philip.

V. REMEDIVM. Conſidera & aliam cauſam, cur Sancti dictam confuſionem contempſerint priori contrariam, nempè quia reformidarunt confuſionem æternam in die iudicij extremi futuram, quam item diſertè Chriſtus comminatus eſt apud Lucam & Marcum ſuprà citatos: *Qui me confuſus fuerit*, inquiens, *& verba mea, & Filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria Patris ſui*

Marc. 8. 38.

cùm Angelis ſanctis. Ad quam confuſionem reſpexit SALOMON, cùm in Prouerbiorum initio ſic loquentem inducit Dei filium: *Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro videbo, & ſubſannabo: cùm vobis id, quod timebatis, aduenerit. Cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit; quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia.* Et IEREMIAS: *Idcirco, qui perſequuntur me, cadent, & infirmi erunt: quia non intellexerunt opprobriũ ſempiternum, quod nunquàm delebitur.* Et iterum: *Dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquàm obliuione delebitur.* Tanta verò confuſio eſt futura eorum, qui exiguam confuſionem pro defenſione veritatis, & diuinorum mandatorum obſeruatione in vita ſuſtinere noluerunt, vt teſte ISAIA Propheta, ingreſſuri ſint *ſciſſuras petrarum, & in cauernas ſaxorum à facie formidinis Domini, & à gloria maieſtatis eius*, dicturíque perhibente Ioële Propheta, B. Luca, & B. Ioanne in Apocalypſi, *montibus: Operite nos, & collibus: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni. Quanta*, inquit B. EPHR. in ſermone de patientia & conſummatione ſeculi, *eos confuſio coram iuſto iudice tunc apprehendet, nullam habentes excuſationis ſuę viam? quãta eos, cùm ad ſiniſtram Regis ſegregabuntur, verecundia corripiet? quanta in eos tenebræ irruent, quando in ira ſua loquetur ad eos, & in furore ſuo conturbabit ipſos, dicens: Diſcedite à me, maledicti, in ignem ęternum, qui præparatus eſt diabolo, & Angelis eius?* Hoc antidoto impulſus quondam eſt celeberrimus apud Romanos Rhetor M. VICTORINVS (qui & ſtatuam in foro meruit) vt poſt conuerſionem

Pro. 1. 24.
Ier. 20. 11.
c. 23. 40.
Iſa. 2. 21.
Ioël. 10. 8.
Luc. 23. 31
Apoc. 6. 16.
Eph. 20. 1.
Matt. 25. 41.

ſuam ad Chriſti fidem omni poſthabito pudore publicè in Eccleſia Catechumenum ſe profeſſus ſit, quod commemorat AVGVSTINVS in libris Confeſſionum his verbis: *Legebat ſanctam Scripturã, omnéſq; Chriſtianas literas inueſtigabat ſtudioſiſſimè, & perſcrutabatur, & dicebat Simpliciano, non palàm, ſed ſecretiùs & familiariùs: Noueris me iam eſſe Chriſtianum. Et reſpõdebat ille: Non credam, nec deputabo te inter Chriſtianos, niſi in Eccleſia Chriſti te videro. Ille autem irridebat eum, dicens: Ergóne parietes faciunt Chriſtianos? Et hoc ſæpè dicebat, iam ſe eſſe Chriſtianum, & Simplicianus illud ſæpè reſpondebat, & ſæpè ab illo parietum irriſio repetebatur. Amicos enim ſuos verebatur offendere ſuperbos dæmonicolas. Sed poſtquàm legendo & inhiando auxit firmitatem, timuítq; negari à Chriſto coram Angelis ſanctis, ſi eum timeret coram hominibus cõfiteri, reúſq; ſibi magni criminis apparuit, erubeſcendo de ſacramentis humilitatis verbi tui, & non erubeſcendo de ſacris ſacrilegis ſuperborum dæmoniorum, quæ imitator ſuperbus acceperat, depuduit vanitati, & erubuit veritati. Subitóq; & inopinatus ait Simpliciano, vt ipſe narrabat: Eamus in Eccleſiam, Chriſtianus volo fieri. At ille non capiens ſe lætitia perrexit cum eo. Vbi autem imbutus eſt primis inſtructionum ſacramentis, non multò pòſt etiam nomen dedit, vt per baptiſmum regeneraretur, mirante Roma, gaudente Eccleſia.*

Aug. lib. 8 cap. 2.

VI. REMED. Conſidera, pudorem ſalutarem, vel confuſiones pro Chriſto, vel veritate perpeſſas, vti & ceteras afflictiones, habendas loco gemmarum, aliorúmque pretioſorum lapillorum, quia illis imprimis promeremur gratiam & gloriam, hoc eſt, conteximus coram vitæ æternæ: Qua de cauſa Eccleſiaſticus ſuprà allegatus dixit: *Eſt confuſio adducens gloriam & gratiam.* 2. Chriſtus

Eccl. 4. 25. Matt. 5. 11.

Saluator vocauit beatos, adiuncta promiſſione copioſæ mercedis, qui contumelias & maledicta hominum patienter ſuſtinuerint. Similiter & B. Petrus: *Si quid patimini propter iuſtitiam*, inquit, *beati*. & B. Iacobus: *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniã cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. 3. B. Paulus teſtatur etiam leuem & momentaneam tribulationem, cuiuſmodi eſt irriſio verbis facta, æternum gloriæ pondus in ſublimitate operari in nobis. 4. Eccleſia in ſumma veneratione habuit hucvſque etiam inſtrumenta paſſionis Chriſti, vel aliorum Martyrum, quibus illis aliqua illata eſt contumelia: atque imprimis crucem Chriſti, clauos & ſpinas, quibus nihil in tota Chriſti paſſione contemptius, ignominioſius, & quod iudicio mundi maiorem afferret confuſionem. Quare B. CHRYSOSTOMVM non puduit de D. PAVLI catenis ferreis, quibus vinctus fuit, ita ſcribere, & ad populum Antiochenum loqui: PAVLVS *vinctus* IESV *Chriſti* (inquit, Apoſtolus initio Epiſtolæ ad Philemonem). *& Timotheus frater: Magnum Pauli oraculum, non principatus & honoris nomen, ſed vincula & catenæ. Verè magnum ipſum & ſplendida alia multa faciunt, in cœlum rapi tertium, in paradiſum deferri, verba audire ineffabilia, ſed horum nihil poſuit, ſed pro omnibus catenam: hæc enim magis, quàm illa, illuſtrem reddebat & ſplendidum. Non ita rex diademate gloriatur, vt ille vinculis delectabatur: & valdè congruè. Diadema nempè ſolum coronato capiti ornatum affert, catena verò & ornatum multò maiorem, & tutelam. Corona ſæpè regia innumeros allexit inſidiatores, & in tyrannidis concupiſcentiã incitauit. Catena verò, cùm ſit pugna cõtra dæmones, illorũ repellit inſidias.* Et paulò pòſt: *Qualia verò erant vincula, quæ tantum vinctis*

1. *Pet.* 3. 14

Iac. 1. 12.

2. *Cor.* 4. 17.

Ch. ho. 16.

gloriæ tulerunt? Nónne è ferro fabricata erant? E ferro quidem fabricata, ſed multam habebãt ſpiritus gratiam efflorentem, quoniam propter Chriſtum illis Paulus circundatus erat. O miraculum! ſerui vincti ſunt, Dominus crucifixus, & prædicatio quotidiè creſcit, & per quæ opera putabatur prohiberi, per hæc accenſa eſt. Et crux, & vincula, quæ eſſe videbãtur abominatio, nunc ſalutis ſigna ſunt facta. Et quolibet auro ferrum illud nobis pretioſius erat, non propter naturam propriam, ſed propter cauſam dictam. Et multò pòſt: *Iudici,* in Actis Apoſtolorum, *dixit: Optarem te vtique fieri Chriſtianum abſque vinculis his. Dixit, abſque vinculis his, non ipſe vincula recuſans, abſit; ſed illius condeſcendens infirmitati, quoniam ipſe ſic illa diligebat, vt ambitioſa mulier monilia ſua. Vnde hoc manifeſtum? Gaudeo in paſſionibus meis,* inquit, Et, *Libẽter gloriabor in infirmitatibus meis, in contumelijs, &c. Sic vbiq; gloriatur in tribulationibus Paulus, & ea re nimiùm delectatur. Et meritò. Nam hoc eſt, quod maximè Chriſti virtutem demonſtrat, & per illa Apoſtoli omnia mala vicerunt.* DENIQVE ipſi impij in extremo Iudicij die fatebuntur omnibus piis irriſiones & ſannas ab ipſis perpeſſas ceſſiſſe in ſummam gloriam. Nam ita loquuntur apud Sapientem, *præ anguſtia ſpiritus gementes. Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt. Ergo erravimus à via veritatis, &c.*

Act. 26. 29 Rex Agrippa.

Sap. 5. 1. 3. 4. 5.

VII. REMEDIVM. eſt oratio, vel diuini auxilij inuocatio, maximè quando periculum eſt, ne pudori noxio ſuccumbas. Hoc reliquit nobis Propheta regius Dauid. Nam cùm in perſona Chriſti in Pſalmo 68. dixiſſet: *Quoniam propter te ſuſti-*

Verſ. 8. 12 13. 14.

nus

sui opprobrium, operuit confusio faciem meam. Et proposui vestimentum meum cilicium, & factus sum illis in parabolam. Adversùm me loquebantur, qui sedebant in porta: & in me psallebant, qui bibebant vinum: mox subiecit: *Ego verò orationem meam ad te, Domine.* In quæ verba B. AVG. *Quando enim malediceris, & quid agas non habes, quando tibi iactantur opprobria, & quomodo corrigas eum, à quo iactantur, non inuenis, nihil tibi restat, nisi orare. Sed memento pro ipso orare.* Hoc antidotum & Christus Dominus, in pendente sua passione, quæ plena fuit opprobriorum, contumeliarum, & illusionum, vsurpauit, cùm in horto tertiò cum lacrymis Patrem cœlestem orauit, & Apostolis idipsum tradidit, dicens: *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem.* Inò & quotidianæ Dominicæ orationi includi voluit, cùm dicimus: *Et ne nos inducas in tentationem.*

Aug. conc. 1. in Psal. 68.

Matth. 26. 41.

Matth. 6. 13.

VIDE verbo, *Amor sui, Gloria vana, Immortificatio passionum, Pusillanimitas, Timor humanus, Tristitia.*

PVSILLANIMITAS.

Remedia contra Pusillanimitatem.

I. REMEDIVM. Considera sententias diuinæ Scripturæ de Pusillanimitate, & virtute ei contraria, fortitudine & longanimitate. Primò enim dehortatur nos sacra Scriptura à pusillanimitate: *Noli esse pusillanimis*, inquit Ecclesiasticus, *in animo tuo.* Et Isaias: *Dicite pusillanimis, confortamini, & nolite timere.* Et Apostolus ad Thessalonicenses: *Consolamini, pusillanimes.* Deinde hortatur ad animi fortitudinem: *Viriliter agite*, ait Rex Dauid, *& confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.* Et B.

Eccli. 7. 24.

Isa. 35. 3.

1. Thess. 5. 14.

Psal. 30. 25.

Eph. 6. 10.

1. Ioan. 2. 14. Paulus: *Fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.* Et S. Ioannes: *Scribo vobis, iuuenes, quoniam fortes facti estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum.*

II. REMED. Considera dicta sanctorum Patrum. HIER. *Post pacem sequitur longanimitas siue patientia, quia utroque modo μακροθυμία possumus interpretari. Huic contraria est pusillanimitas, de qua scribitur: Pusillanimus vehemnter insipiens: qui verò patiēs est, & uniuersa sustentat, vir patiens.* AMBROSIVS: *Reuerà iure ea fortitudo vocatur, quando vnusquisque seipsum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur atque inflectitur, non aduersis perturbatur, non extollitur secundis, & quasi vento quodam variarum rerum circumfertur mutatione. Quid autem excelsius & magnificentius, quàm exercere mentem, afficere carnem, & in seruitutem redigere, vt obediat imperio, consiliis obtemperet, vt in adeundis laboribus impigrè exequatur propositum animi ac voluntatem?* AVG. ad Paulinum: *Omnis quæstio, quæ agentes quærentésque conturbat homines, qualis ego sum, illa est, quónam modo viuendum sit, vel inter eos, vel propter eos, qui nondum viuere moriendo nouerunt. Plerunque enim videtur vobis, quòd nisi eis aliquantulùm congruamus ac ea ipsa, vnde illos extrahi cupimus, nihil cum eis salubriter agere poterimus: quòd cùm facimus, talium delectatio subrepit & nobis, vt sæpè etiã loqui vana delectet, aurémq; præbere loquentibus, nec arridere tantùm, sed etiam risu vinci ac solui.* Et infrà: *Quis in his omnibus timor, mi Paulíne, sancte homo Dei? quis tremor? quæ tenebræ? nónne putamus de his esse dictum, Timor & tremor venerunt, super me, & contexerunt me tenebræ.* Psal. 54. 6. *Ecce elongaui fugiens, & mãsi in deserto. Verũtamen in deserto ipso fortassis expertus est, quod adiungit, Expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate*

Hier. in ep. ad Galat. 5.

Amb. 1. offic. c. 36.

August. ep. 250.

ſpiritus, & tempeſtate. Quid? ipſa diuina eloquia nónne palpantur potiùs à nobis, quàm tractantur? nónne in multis & dicere quid ſentias, periculoſiſſimum; & non dicere, laborioſiſſimum; & aliud quàm ſentis dicere, perniciosiſſimum eſt: Et poſt alia concludit: *Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? ſiue quia pericula, in quibus quiſque verſatur, grauiora ſunt quàm inexperta, ſiue quia reuerà ita eſt, quælibet puſillanimitas, tẽpeſtáſq; deſerti mihi videtur minùs eſſe moleſta, quàm ea, quæ vel patimur, vel timemus in turbis.* GREG. in Moralibus: *Sunt nonnulli, qui cùm cæleſtia appetunt, atq; huius mundi noxia facta derelinquunt, ab inchoatione ſua quotidiè inconſtantiæ puſillanimitate deficiũt. Quibus hos niſi arbuſtis reliquis ſimiles dixerim, qui nequaquàm tales ſuperiùs ſurgunt, quales inferiùs oriuntur? Hi quippe ad conuerſionem venientes, non tales, quales, cœperunt, perſeuerãt, & quaſi more arborũ inchoatione vaſti ſunt, ſed tenues creſcunt: quia paulisper per augmenta temporũ patiuntur detrimenta virtutum. Senſim quippe in eis deſideria ſuperna langueſcunt.* Et in paſtorali: Aliter admonendi ſunt proterui, atque aliter puſillanimes. *Illi enim dum valdè de ſe præſumunt exprobrando ceteros dedignantur: iſti autem dum nimis infirmitatis ſuæ ſunt cõſcij, plerunque in deſperationem cadũt. Illi ſingulariter ſumma æſtimant cuncta quæ agunt; iſti vehementer deſpecta putant eſſe quæ faciunt, & idcirco in deſperatione franguntur.* S. BERNARDVS ad Abbatem ſancti Nicaſij: *Nec immeritò hic, quos in anxietate poſitos videmus, amicis noſtris compatimur, quibus vtique dum exitum ignoramus, defectum metuimus, quoniam quidem ſicut Sanctis & electis tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit, ſic damnandis & reprobis tribulatio parit è contrario puſillanimitatem, puſillanimitas*

Greg. lib. 19. c. 26.

3. P. ad. mon. 8.

Bern. ep. 32.

perturbationem, perturbatio desperationem, & illa interemit. B. ISAAC de mundi contemptu: *Pusillanimitas mater est cruciatus: patientia verò mater est consolationis. Quando vult Deus aliquem amplius tribulari, permittit etiam venire ad manus pusillanimitatis. Hæc autem in eo parat potentiam accidiæ, in qua gestat suffocationem animæ, quæ est gustatio gehennæ. & ex hac superinductu spiritus excessus: ex quo nascuntur plurimæ cogitationes, scilicet, confusio, furor, blasphemia, fatua cultatio, peruersæ cogitationes, & de terra in terram transmigratio, & his similia.*

Isaac pref 63. c. 42.

III. REMEDIVM. est Humilitas, vel agnitio propriæ imbecillitatis. Ait B. GREGORII, ad Cyriacum Episcum Constantinopolitanum, qui cùm imparem se sentiret tanto oneri sustinendo, ita respondet: *Quia vobis animarum nunc cura commissa est, valdè gaudeo. Quia verò ad hoc opus, ad quod perducti estis infirmos vos esse dicitis, scimus, quia prima virtus est cognitio infirmitatis, atque ex eo colligimus posse vos bene susceptum ministerium implere, quia vos videmus infirmitatem propriam ex humilitate cognoscere. Omnes enim infirmi sumus, sed ille est infirmior, qui suam non valet considerare infirmitatem. Vos verò, beatissimi fratres, ideò fortes estis, quia de fortitudine propria diffidentes, in omnipotentis Dei virtute confiditis.* Idem remedium præscribit loco iam citato B. ISAAC: *Vna* inquit, *est omnium eorum, quæ ex ex pusillanimitate sequuntur, medicina, per quam quis statim in anima inuenit consolationes, nempè humilitas cordis, &c. Nam secundùm mensuram humilitatis tuæ datur tibi & patientia in aduersitatibus tuis. & secundùm patientiam tuam alleniatur grauitas tribulationis tuæ, & consolationem obtinebis.*

Greg. lib 6. ep. 4.

VI. REMED. Firma spes & fiducia in auxilio diuino: *Fidelis enim est Deus*: inquit Apostolus, *qui*

1. Cor. 10. 13.

neminem patitur tentari suprà id quod potest. Ille dixit apud Isaiam: *Ego, ego ipse consolabor vos.* Et in Psalmis: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum, cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum.* Et ibidem: *Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris, firmabo super te oculos meos.* Et Christus apud Matthæum: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.* Hoc antidotum præscripsit B. BERN. Abbati S. Nicasij mœrentis de discessu Drogonis è cœnobio: Ne ergo, inquit, *hæc te tam horrenda, quod Deus auertat, demergat tempestas aquæ, ne huius tam tremendæ abyssi absorbeat profundum, né ve urgeat super te tam inexplebilis puteus os suum. sollicitè studeat humilis prudentia mea non vinci à malo, sed vincere in bono malum. Vinces autem, spem tuam in Deo fortiter figendo, & rei finem longanimiter expectando.*

Isa 41. 13.
Psal. 90. 14.
Ps 31. 8.
Matt. 11. 28.
Bern. lib. cit.

Et IOAN. CASSIANVS cùm ex sententia Abbatis Serapionis agit de certamine contra omnia vitia: *Impossibile*, inquit, *est de qualibet passione triumphum quempiam promereri, priusquàm intellexerit industria vel labore proprio victoriam certaminis semet obtinere non posse.* Et multò pòst: *Quamobrem certos nos esse conuenit, tam ipsis rerum experimentis, quàm innumeris Scripturæ testimoniis, eruditos nostris nos viribus nisi Dei solius auxilio fulciamur, tantos hostes* (vitiorum) *superare nõ posse, & ad ipsum quotidiè summam victoriæ nostræ referre debere.*

Cass. coll. 5 c. 14. & 15.

REMED. Exclusio omnium anxiarum cogitationum & phantasmatum, quæ creare & fouere solent animi pusillanimitatem, est B. GREGORII in Moralibus. *In tentationibus*, ait, *deprehensus tenebras mœroris incide: ne qui in tranquillitate de te alta senseras, in perturbatione quoque deteriùs cogitatio-*

Greg. l. 27. cap. 17.

num caligine te confundas. Eôdem ſpectat oratio
Chry.li. 2. CHRY. in lib. de prouidentia: *Eſt maximæ puſillanimitatis, eorũ gratia, quæ nondum contigerunt, incertúmque eſt, an euentura ſint, mœrore iam nos ac dolore conficere.* Pro ſananda autem aliena puſillanimitatę hoc
Greg. p. 3. paſtor. admon. 8. antidotum ſuggerit idem GREG. *Puſillanimes*, inquiens, *aptiùs ad iter bene agendi reducimus, ſi quædam bona illorum ex latere requiramus, vt dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus, quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata caſtigat. Plerunque autem vtiliùs apud illos proficimus, ſi & eorum bene geſta memoramus. Et ſi qua ab eis inordinatè geſta ſunt, non iam tanquàm perpetrata corripimus, ſed quaſi adhuc ne perpetrari debeant prohibemus: vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contrà, ea quæ reprehẽdimus magis apud puſillanimes exhortatio verecunda conualeſcat. Vnde Paulus*
2. Theſſ. 1. 3. *cùm Theſſalonicenſes in accepta prædicatione perdurãtes, quaſi de vicino mundi termino quadã cognoſceret puſillanimitate turbatos, priùs in eis, quæ fortia proſpicit, laudat, & cautè monendo poſtmodùm, quæ infirma ſunt roborat. Ait enim: Gratias agere debemus Deo ſemper pro vobis, fratres, ita vt dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſque veſtrûm inuicem, &c.* Atque hoc antidotum ipſe Gregorius, in cõſolando Cyriaco Conſtantinopolitano antiſtite, de quo ſuprà, ſeruauit.

V. REMEDIVM. Præuiſio omnium periculorum, quæ incidere poſſent, & animi contra eos obfirmatio. Eſt B. AMBROSII in libris officiorum:
Amb. lib. 1. c. 38. *Hoc diligentiæ eſt, vt quis ita ſe comparet, illud ingenij, ſi quis poteſt vigore mentis præuidere, quæ futura ſunt, & tanquàm ante oculos locare, quid poſſit accidere: & quid agere debent, ſi ita acciderit, definire.* Et paulò pòſt: *Vt*

in bello improuiſus hoſtis vix ſuſtinetur, & ſi imparatos inueniat, facilè opprimit: ita animum mala inexplorata plus frangunt. In his ergo duobus illa eſt animi excellentia, vt primùm animus tuus bonis exercitatus cogitationibus, mundo corde quod verum & honeſtum eſt videat: Matt. 5. 8. *Beati enim mundo corde quia ipſi etiam Deum videbũt, atque id quod honeſtum eſt ſolum bonum iudicet. Deinde nullis perturbetur occupationibus, nullis cupiditatibus fluctuet, &c. Deinde vt ſi quid acciderit aduerſi, idque graue & acerbũ putetur, ita feras, vt nihil præter naturã accidiſſe putes, cùm legeris:* Nudus ſum natus, nudus exibo. Iob. 1. 21. *Quæ Dominus dedit, Dominus abſtulit. Sic Domino placuit, ita factum eſt Sit nomen Domini benedictum.*

Hoc remedium aduersùs puſillanimitatem præſcripſit inter Ethnicos & SENECA in libro de animi tranquillitate: *Niſi*, inquit, *quicquid fieri poteſt profuturo, habeas; das in te vires rebus aduerſis: quas infregit, quiſquis prior vidit.* Et, *Quicquid fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciẽdo, malorum omnium impetus mollit, qui ad præparatos expectantes q; nihil afferunt noui.* Et, *Serò animus ad periculorum patientiam poſt pericula inſtruitur. Non putaui hoc futurum: nunquàm hoc euenturum credidiſſem. Quare autem non? Quod regnum eſt, cui non ſit parata ruina? &c.* Sen. c. 11.

VII. REMED. Perfugium ad Patrem ſpiritualem, ſi aduertas te alieno indigere auxilio ad ſuperandam puſillanimitatem. Apoſtolus enim in Epiſtola ad Galatas omnes, qui ſpirituales ſunt, hortatur, vt in hoc genere officium charitatis præſtẽt: *Fratres*, inquit, *ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderãs teipſum, ne & tu tenteris.* Gal. 6. 1. Quo loco S. AVG. *Nihil probat ſic ſpiritualem virum, quàm peccati alieni tractatio, cùm liberationẽ eius potius, quàm*

insultationem, potiusque auxilia, quàm conuitia meditetur, & quàm facultati tribuitur, suscipit. B. Pauli monito cõsentiat B. GREG. in Pastorali: *Tales sese, inquit, qui præsunt exhibeant, quibus subiecti occulta quoque sua pandere non erubescant, ut cùm tentationum fluctus parturiunt, ad pastoris sinum quasi ad portum matris recurrant: & hæc quod se inquinat pulsantis culpæ sordibus præuideat, exhortationi eius solatio, & lacrymis orationis lauent.* Remedium hoc præscribit B. AVG. in Epistola ad Paulinum, & S. BASILIVS in oratione de renunciatione & abdicatione.

Greg 2. p. c. 2.

Aug. ep. 30.

VIII. REMED. Consideratio illustrium exemplorum, hoc est, Sanctorum, fortitudinis & constantiæ laude illustrium, qui omnem pusillanimitatem ab animo suo excluserunt, vt fuit S. Iob, pueri Machabæi, Paulus, Stephanus, S. Agnes, Laurentius, quorum robur eleganter describit B. AMB. libro primo officiorum à cap. 35. vsque ad 41. & alij innumerabiles Confessores & Martyres, quorum res gestæ extant.

VIDE verbo, *Conscientia scrupulosa, Desolatio spiritalis, Illusiones spirituales, Immortificatio passionũ, Impatientia in aduersis, Inconstantia, Timor humanus, Tristitia.*

R

RECIDIVA PECCATORVM.

Remedia aduersùs Recidiuam.

PRIMVM Remedium. Considera sacrorum Bibliorum sententias à Spiritu sancto dictatas: è quibus primo illa occurrit Salomonis:

Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum suum: sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. Quam B. PETRVS in altera epistola detorsit in eos, qui ab agnita semel veritate in pristinos errores relapsi erant, dicens: *Contigit enim eis illud veri proverbij: Canis reversus ad suum vomitum. & , Sus lota in volutabro luti.* Prou. 26. 11. 2. Pet. 2. 22.

IEREMIAS in Dei persona his verbis alloquitur populum Iudaicum: *Ecce ego iudicio contendam tecum, eò quòd dixeris: Non peccaui: Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas?* Et Christus apud B. Matthæum: *Cùm immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi, & fiunt nouissima hominis illius pejora prioribus.* Ier. 2. 35. Matt. 12. 43. 44. Luc. 11. 24. 25. 26.

Et apud Ioannem dixit paralytico: *Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Et mulieri in adulterio deprehensæ: *Vade, & iam amplius noli peccare.* Deinde Apostolus ad Hebræos ita scribit: *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cœleste, &c. & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.* Et paulò pòst: *Terra enim sæpè venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo: proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima.* Ioa. 5. 14. Ioan. 8. 11. Heb. 6. 4. 7.

II. REMED. Considera sanctorum Patrum pronunciata. B. CYPR. lib. de disciplina & habitu Virginum: *Sospitantis Domini verba sunt, & docentis, curantis pariter & monentis: Ecce, inquit, sanus factus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius fiat. Dat viuendi morem, dat innocentiæ legem, post quàm contulit sa-* Io. 5. 14.

nitatem, nec habenis liberis & solutis vagari postmodum patitur, sed ipsis potiùs, quibus anatus fuerat mancipato, grauiùs comminatur: quòd sit scilicet minor culpa, delinquisse antè, cùm necdum noscres disciplinam Dei; nulla sit venia vltrà delinquere, postquàm Deum nosse cœpisti. Nullam autem veniam, vt bene monet Pamelius in scholiis, peccantibus relinquit, quia satisfactionem longam requirit. S. HIER. ad Furnam: *Egessisti acescentes & morbidos cibos, releuasti æstuantem stomachum: quid vis rursum ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis reuertens ad vomitum, & sus lota ad volutabrum luti. Bruta quoque animalia, & vagæ aues in easdem pedicas, retiaque non incidunt.* D. CHRY in Matthæum, exponens verba illa, Tunc assumit septem alios spiritus: *Hæc, inquit, non ad seipsos solùm, verum etiam ad nos dicta credamus. Nam si diuina luce illuminati, & à prima delictorum miseria erepti, rursus ad eandem malignitatem reuertimur, grauior punitio nos profectò expectabit: ideò Christus paralyticum quoque admonebat dicens: Sanus iam factus es, noli ergo ampliùs peccare, ne quid peius tibi eueniat. Sed quid peius, inquies, illi accidere poterat, quòd 38. annos ægrotus iacuit? Multa profectò peiora & grauiora diuturno illo morbo possent excogitari. Vtinámque toe tantáque nobis accidant, quot quantáque pati possumus. Magna enim punitionum apud Deum copia est, licet per ineffabilem eius misericordiam iusta eius ira clementer mitigetur, quod ad Hierusalem per Ezechielē dicit.* AVG. lib. 50. Hom. *Qui iam mortuus est carne, desinat peccare, vt iam non hominum desideriis, sed voluntate Dei reliquum in carne viuat. Sufficit enim præteritum tempus voluntates gentium cōsummasse in libidinibus, & voluptatibus, & comessationibus & potatione, & nefandis idolorū seruitutibus. Sufficit enim præteritum tēpus luteis operibus peccatorum, tanquam Ægyptiorum dominationi*

Elie. ep. 10.

Chry. ho. 44. Matt. 12. 45.

Ioa. 5. 14.

Ezech. 16.

Aug. ho. 20.

ſeruiſſe. Et infrà: *Deteſtamini, auerſamini canes conuerſos ad vomitum ſuum: deteſtamini & auerſamini mundatam & vacantem domum, quo nequiores alij ſpiritus ſeptem adduntur, vt ſint nouiſſima hominis peiora, quàm erant prima: vos veſtrum mundatorem tenete habitatorem.* S. GREGOR. tertia parte curæ Paſtoralis: *Admonendi ſunt, qui admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, vt conſiderare ſollicitè ſciant, quia flendo inaniter ſe mundant, qui viuendo ſe nequiter inquinãt, cùm idcirco ſe lacrymis lauant, vt mundi ad ſordes redeant. Hinc enim ſcriptum eſt: Canis reuerſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in voluabro luti. Canis quippe cùm vomit profectò cibum, qui pectus deprimebat, proiicit: ſed cùm ad vomitum reuertitur, vnde leuigatus fuerat, rurſus oneratur. Et qui admiſſa plangunt, profectò nequitiam, de qua malè ſatiati fuerãt, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo proijciunt, quam poſt confeßionem dum repetunt reſumunt, Sus verò in volutabro luti cùm lauatur, ſordidior redditur. Et qui admiſſum plangit, nec tamen deſerit, penè grauiori culpæ ſe ſubiicit: quia ipſam, quam flendo potuit impetrare, veniam contemnit, & quaſi in lutoſa aqua ſemetipſum voluit, quin dum fletibus ſuis vitæ mũditiam ſuſtrahit, ante Dei oculos ſordidas ipſas etiã lacrymas facit. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Ne iteres verbum in oratione tua. Verbum námque in oratione iterare, eſt poſt fletum cõmittere, quod rurſùm neceſſe ſit flere. Hinc quoque per quẽdam Sapientem dicitur: Quid prodeſt, ſi baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo qui mundatur fletibus à peccato: ſed poſt baptiſma mortuum tangit, qui culpam poſt lacrymas repetit.* S. BERNAR. in Cantica: *Si dixerit mihi IESVS, dimittuntur tibi peccata tua: niſi ego peccare deſiero, quid proderit? Exui tunicam meam, ſi reinduero eam, quantùm profeci? Si rurſus pedes meos, quos laueram,*

Greg. admon. 31.

Prou. 26. 11. 2. Pet. 2. 22.

Eccl. 7. 15.

Eccl. 34. 30.

Ber. ſer. 3.

inquinauero, nũquid aliquid lauisse valebit? Sordes omni genere vitiorum iacui diu in lutu fœtis: cederit sine dubio recidenti quàm iacenti deterius. Denias, anime sanum fecit, ipsum mihi dixisse recordor: Ecce sanus factus es. Vade, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Qui autem dedit voluntatem pœnitendi opus est vt addat & continendi virtutem, ne iterem pœnitenda, faciámq; nouissima peiora prioribus PETRVS BLESENSIS de Confessione Sacramentali: *Propositum pœnitentiæ*, ait, *perseuerantia comitetur. Quid enim omnia prædicta proderunt pœnitenti, si ad vomitum reuertatur? Verbum Sapientis est: Vnus ædificans, & vnus destruens, quid est nisi labor? Ita & qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid profuit ei lauacio? Verbum Augustini est: Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardiùs; sic lugens & peccans, veniam non meretur. nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata: nec valet de malis veniam poscere, & mala denuò iterare.* GREG. *Qui admissa plangunt, nec tamen deserunt sed inanter mundani, & nequiter inquinant, idcirco lacrymis se lauant, vt mundi ad sordes redeant.*

Ecclí. 34. 28. & 30.

c. inanis. dist. 3 de pœnit.

Greg. lib. cit.

Ecclí. 34. 25.

III. REMED. Considera, quàm periculosa sit Recidiua peccati, maximè lethalis, idque ex triplici capite. Et primò ex parte DEI. Nã vt probat B. CYPR. ad Quirinum: *In Βασιλείων primo dicitur. Si delinquendo peccet vir aduersùs virum, orabunt pro eo Dominum, si autem in Deum peccet homo, quis orabit pro eo? Et in Paralipomenon: Deus vobiscum est, dum estis vos cũ illo: si dereliqueritis eũ derelinquet vos. Et Paulus in epistola ad Corinthios prima; Nescitis, quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum Dei violauerit disperdet illum Deus.* Hæc ille. His testimoniis consentit illud Ecclesiastici: Ite-

Cyp. li. 3. c. 27. & 28.

1. Reg. 2. 25.

2. Par. 15. 2.

2. Cor. 3. 17.

rum eadem peccans, quid profici humiliando se? Ora-
tionem eius quis exaudiet? Et illud Dei apud Hiere- *Ier.15.5.*
miam: *Quis miserebitur tui, Hierusalem? aut quis ibit ad*
rogandum pro pace tua? tu enim me dereliquisti, dicit
Dominus, retrorsum abiisti. Causa autem huius peri-
culi ex parte Dei est Ingratitudo, quæ aggrauat pec-
cata eorum qui eôdem sæ iùs relabuntur. Cùm
enim iuxta Christi dictum; *Cui plus dimittitur, plus* *Luc.7.47.*
diligit: profectò, cui plus dimittitur, si offendere
pergat, plus per ingratitudinem peccat. Quod &
illa parabola apud Matthæum docuit, qua conser-
uus, cui Dominus roganti decem milia talenta re-
miserat, statim conseruum propter centum dena-
rios in carcerem coniecit. Vbi Dominus eidem
ob summam ingratitudinem hoc facto demonstra-
tam dicit: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi,* *Matt.18.*
quoniam rogasti me: nónne ergo oportuit & te misereri 32.
conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus
Dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque
redderet vniuersum debitum. SECVNDO, peri-
culosa est Recidiua ex parte Dæmonis. Sicut enim
Magistratus captiuum iniuria custodum è carcere
fortè elapsum, summo studio conmittitur in vincula
retrahere, retractúmque actiùs vigilantiúsque cu-
stodit; sic dæmon peccatorem semel è seruitute sua
per sacram exomologesin elapsum & acriùs persequi-
tur, & captum vigilantiùs custodit, grauiúsque infe- *Matt.12.*
stat. Vnde apud B. Matthæum semel ex homine egres- 43.
sus, non inuenta requie, dicit: *Reuertar in domum*
meam vnde exiui. Deinde assumit septem alios spiritus
secum nequiores se, & intrantes habitant ibi hoc est, ma-
iori vigilantia in eo custodiendo vtitur, ne resipiscat, &
ideò *nouissima hominis illius*, vt ibi subiungit Christus;

fiunt peiora prioribus. Eôdem pertinet, quòd de relapsis scribit B. PETRVS Apostolus, *A quo*, inquiens, *quis superatus est, huius & seruus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri, & Saluatoris* IESV *Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* TERTIO demùm periculosa est ex parte peccatoris. Primò, quia ex crebriore lapsu praui gignuntur habitus, ipsáq; consuetudo. Quod expertus in adolescentia AVG. in lib. Confessionum ita scribit: *Velle meum tenebat inimicus, inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido, & dum seruitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur facta est necessitas.* Vnde fit, vt cùm ceteris peccatoribus tantùm incumbat onus expugnandi tres hostes, carnem, mundum, & dæmonem, huic quartus quoque expugnandus veniat, nempe inueterata consuetudo. Quæ hoc expugnatur ægriùs, quò mentem peccatoris quasi sopore grauiùs opprimit, vt minus antidotum admittat. Quemadmodum enim qui iuxta fabros ferrarios habitant, longo tempore ictibus malleorum assuefacti nihil molestiæ percipiunt, sic peccator post diuturnam consuetudinem, nullo sensu malorum, quæ in peccato sunt, commouetur. *Sicut in pestilentibus locis*, inquit B. BASILIVS, *sensim attractus aër latentem corporibus morbum iniicit, sic in praua consuetudine maxima nobis mala hauriuntur, etiamsi statim incommodum non sentiatur.* II. periculosa est, quia *peccatum*, teste B. GREG. in Moralibus, *quod pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Iusto*

1. Pet. 2. 20.

Aug. 8. confes. c. 5.

Basil. ho. 9.

Greg. li. 25 c. 22.

enim iudicio omnipotens DEVS *cor peccantis obnubilat, vt præcedentis peccati merito etiam in aliis cadat.* Vnde auctore B. HIER. in Ezechielem: *In Zacharia* scribitur, *iniquitas sedere super talentum plumbi. Et in Exodi cantico dicitur: Demersi sunt quasi plumbum in aqua violentissima. Graui enim pondere peccatorum premebantur, & loqui poterant. Quasi onus graue grauata sunt super me.* Quo oneris vel ponderis lapsu, si sæpiùs iteretur, tandem anima dilabitur in contemptum, & ex contemptu in desperationem, hoc est, ipsam inferorum portam: *Impius enim*, inquit Salomon, *cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit.*

Hier. lib. 7. c. 12. *Zach. 5. 7.* *Exod. 15. 10.* *Psal. 37. 5.* *Pro. 18. 3.*

IV. REMEDIVM. Considera exempla eorum, qui diuinitùs ob crebriores lapsus puniti fuêre. Primum est PHARAONIS regis Ægypti, qui post promissa & fœdera de populo Dei dimittendo frequentiùs violata, tandem cum vniuerso suo exercitu maris rubri fluctibus obrutus miserrimè periit. Vnde B. CHRYSOST. in Matthæum: *Pharao si confestim prima percussione fuisset admonitus, neque posteriores plagas habuisset, neque tandem cum eo tantus exercitus demersus periisset. Hæc ideò dico, quia non ignoro multos etiam nunc in Pharaonis impietate viuere, & luto ac lateribus sibi oluoxios affligere. Qui non in rubro mari demergentur, sed in ignis pelago, in quo igneis fluctus montium instar erigentur.* Secundum sit DAVIDIS regis Israël, quem cùm Dominus primùm in vxore Vriæ peccantem solo pueri ex ea nati interitu castigauisset, postea repetito in numeratione populi grauiore lapsu multorum millium nece percussit. Tertium est regis ACHABI, qui cùm priùs ob sublatam vineam Naboth ab Elia Propheta gra-

Exo. 15. 4. *Chr. hom. 44.* *2. Reg. 10. 8.* *2. Reg. 24. 9.* *1. Reg. 21. 29.*

3. Reg. 22. 34 piter increpatus fuisset, & pœnitentia acta veniam à Domino obtinuisset, postea tamen in pristinam impietatem relapsus, eò quòd Prophetam Michæam in carcerem compegisset, flagrantis belli tempore nutu diuino è vita sublatus est. ADOAM exemplum recentiùs à S. BONAVENTVRA in vita S. FRANCISCI Seraphici descriptum: Canonicus quidam post vitam diuturno tempore turpiter & libidinosè actam, in grauem ægritudinem prolapsus fuerat. Eum S. FRANCISCVS lecto affixum adiit, & postquàm salutari Crucis signo consignasset, pristinæ valetudini restituit, hominémque sedulò commonuit, vt deinceps à fœda illa viuendi consuetudine abstineret, nec ad vomitum aliquando rediret. At ille piæ admonitionis oblitus, ad veteres impudicitiæ sordes rediit, & cùm in ædibus cuiusdam canonici fortè cœnasset, tota ædium structura subitò ruente, solus repentina morte, ceteris conuiuis illæsis, extinctus est.

Bonav. c. 11.

V. REMED. est Pœnitentia. Pro qua hæc tria tene documenta. PRIMVM est, vt quoties cadis, resurgas. *Septies enim*, ait sapiens, *cadet iustus & resurget.* Et Dominus apud Ieremiam: *Nunquid qui cadit, non resurget?* Et apud Ezechielem: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, &c. vita viuet & non morietur.* Et Christus apud Matthæum: *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum.* S. CHRYS. in Psalm. 50. *Noli excusationes mihi afferas, noli ignauiam prætendas. Peccasti? pœnitere. millies peccasti: millies pœnitere. hæc ass. due infundo medicamenta.* B. AVGVS. in Serm. de Tempore: *Nemo post centum peccata nec post mill crimina, de misericordia diuina desperet.* B. LEO ad Theodorum: *Misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire,*

Prou. 24. 16. Jer. 84. Ezech. 18. 21. Matth. 4. 17. Chr. ho. 2. Aug ser. 58. Leo ep. 91.

definire, apud quem nullus patitur veniæ moras vera conuersio, dicente spiritu Dei per Prophetam: Cùm conuersus ingemueris, tunc salvus eris. II. Documentum est, vt quoties cadis, citò resurgas. Primò, quia nescis quamdiu sis victurus. Vnde Ecclesiasticus: *Non tardes, inquit, conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem Subitò enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Vnde B. AVGVST. *Verum quidem dicis, quòd Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promisit, sed huic dilationi tuæ crastinum nõ promisit.* Secundò, quia, etsi viuas diutiùs, tamen procrastinatione ipsa in dies magis magísque iram Dei prouocas, iuxta illud Apostoli: *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei.* III. Documentum est, vt nunquàm desperes, etiamsi in atrocissima crimina lapsus fueris, & sæpissimè relapsus. Nam Spiritus sancti apud Ezechielem vox est: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua.* Et Isaiam: *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Et in Psalmis: *Miserator & misericors Dominus, patiens, & multùm misericors. Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius.* B. Io. CHRY. ad Theodorum lapsum: *Caue dicas: ut tantùm venia locum concedi, qui modicè deliquerunt. Nam finge, si lubet, aliquem vniuersa malitia redundantem, & patrarit omnia, quæ à regno excludunt, is vt demus non sit extra fidem, sed fidelis aliquãdo fuerit, acceptúsq; Deo, postea verò factus scortator, adulter, mollis, pædico, fur, ebrius, calumniator, aliáq; id genus flagitia sedulò committat, equidem illi non ero desperandi autor, etiamsi perseuerasset in his flagitiis*

definire, apud quem nullus patitur veniæ moras vera conuersio, dicente spiritu Dei per Prophetam: Cùm conuersus ingemueris, tunc salvus eris. Isa. 30. iuxta 70.

II. Documentum est, vt quoties cadis, citò resurgas. Primò, quia nescis quamdiu sis victurus. Vnde Ecclesiasticus: *Non tardes, inquit, conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem Subitò enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Eccl. 5. 8. 9. Asm Ps. 114.

Vnde B. AVGVST. *Verum quidem dicis, quòd Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promisit, sed huic dilationi tuæ crastinum nõ promisit.*

Secundò, quia, etsi viuas diutiùs, tamen procrastinatione ipsa in dies magis magísque iram Dei prouocas, iuxta illud Apostoli: *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei.* Rom. 2. 4.

III. Documentum est, vt nunquàm desperes, etiamsi in atrociss-sima crimina lapsus fueris, & sæpissimè relapsus. Nam Spiritus sancti apud Ezechielem vox est: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua.* Ezech. 33. 12. Et Isaiam: *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Isa. 1. 18. Et in Psalmis: *Miserator & misericors Dominus, patiens, & multùm misericors. Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius.* Ps. 144. 8. B. Io. CHRY. ad Theodorum lapsum: *Caue dicas: ut tantùm venia locum concedi, qui modicè deliquerunt. Nam finge, si lubet, aliquem vniuersa malitia redundantem, & patrarit omnia, quæ à regno excludunt, is vt demus non sit extra fidem, sed fidelis aliquãdo fuerit, acceptúsq; Deo, postea verò factus scortator, adulter, mollis, pædico, fur, ebrius, calumniator, aliáq; id genus flagitia sedulò committat, equidem illi non ero desperandi autor, etiamsi perseuerasset in his flagitiis* Chry. ep. 2.

ad extremã vsq; senectã. Et infra: *Tanta est Dei humanitas, & erga nos amor, vt nunquã auersetur pœnitẽtiam syncerè factã, imò si quis ad mala fines olim penetrarit, illinc eum ad virtutis viam reducere conatur, & suscipit redeuntẽ, & suauiter amplectitur, nihilque non facit, quo in pristinam dignitatem reformet. Quodque est maioris facilitatis argumentũ, etiamsi non omnem præ se ferat pœnitentiam, breuem illam & exiguo tempore factam non abnuit, sed magna mercede compensat.* Et rursus: *Quamdiu enim hîc sumus, etiãsi peccamus decies millies, semper erit spei locus, omnia dabitur abluere scelera dignã exhibentibus pœnitentiam. Etenim non est cur alibi speremus pœnitentiam in inferno cõstituti, quo in loco pharmacum hoc infirmum est. Vnde diabolus omnem, quod aiunt, lapidem mouet, quo in nobis altè radicem agat cogitatio desperationis, quoniam nouit, quamlibet exiguum pœnituerimus, nullo id pacto facturos irremuneratos à DEO.*

Aug. serm. 38. de Tẽp. Cum Chrysost. conspirat B. AVG in hæc verba scribens: *Sed fortè cogitat aliquis tam grauia se admisisse peccata, vt iam Dei misericordiam promereri non possit. Absit hoc à sensibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cœlestis medici non attendis? Cùm enim DEVS velit misereri, quia bonus est, & possit, quia omnipotens est, ipse contra se diuinæ pietatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri, aut non velle, aut non posse credit, eúmque aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit.*

Id. ser. 181. Et rursus: *Donec sumus in hac vita, quantacunque nobis acciderint peccata, possibile est omnia ablui per pœnitentiam.* Et S. BASIL. in regulis breuioribus, *Si fieri potest,*

Bos. qu. 13. inquit, *vt multitudo miserationum Dei numeretur, & magnitudo misericordiæ vlla mensura comprehendatur, collata cum magnitudine peccatorum, adhibeatur sanè si libet, desperatio. Si autem hæc & magnitudine possunt, &*

numero definiri (misericordia autem Dei & miserationes, neque magnitudine vlla possunt, neque numero circumscribi) sine dubio non est, cur desperatio adhibenda sit: sed agnoscenda misericordia Dei, & commissa peccata detestanda, quorum condonatio proposita est in sanguine Christi, sicut scriptum est.

VIDE verbo, *Consuetudo praua, Contemptus, Desperatio, Ingratitudo, Peccatum, Procrastinatio.*

S

SIMONIA.

Remedia aduersùs Simoniam.

PRIMVM remedium. Considera, si quid in diuinis Scripturis de Simoniaca labe patefactum sit : qua infecti sunt, qui exemplo SIMONIS Magi rem spiritualem, vt gratiam, Sacramentum Ordinis, vel Ecclesiasticum beneficium pecunia emunt vel vendunt. Patefecit verò Christus Saluator tum verbis, tum factis, id non esse faciendum. Verbis quidem, cùm apud B. Matthæum Apostolis mandauit, vt prædicandi, miraculáque patrandi munus nullo accepto pretio obirent, *Gratis*, inquiens, *accepistis, gratis date.* Factis verò, cùm apud eundem, & S. Ioannem secundò, omnes vendentes & ementes templo eiecit, mensásque numulariorum & cathedras vendentium columbas euertit. Vtrumque enim locum SS. Patres de Simoniaca emptione & venditione exposuerunt. Deinde in Actis Apostolorum de Simone, primo huius vitij autore & parente : ita scribit B. LVCAS:

Matth.10. 8.

Matt.28. 12.

Ioan.2.14

Hil Hier. & Th.in cap.21. Matth. Am.in c. 19. Luc.

Vir quidam nomine Simon, qui antè fuerat in ciuitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum, cui auscultabant omnes à minimo vsque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna. Et paulò pòst: *Quum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, vt cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars, neque sors in sermone isto: cor enim tuum nõ est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Simon dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat super me horum, quæ dixistis.*

Aug. tract. 10. in 10. Greg. li. 4. ep. 51. Act. 8. 9. & seqq.

II. REMED. Considera SS. Patrum sententias. B. CYPR. his verbis conqueritur: *Etiam in sinu sacerdotum ambitio dormit, ibi sub vmbra recubat, in secreto calami se fraudulenter occultat. Simon Apostolorũ temporibus venalem putans Spiritum sanctum, Petrum donis aggreditur, & tentat emere potestatem, per quã plura lucretur. Hæc sacrilegij forma per omnia officia gradúsq; discurrit, & nihil intentatum ambitio prætermittit. Nec dubitet quisquam diabolihæc esse negocia, & nundinatores eius, quicunq; hæc exercent commercia, nec quidquam huiusmodi, nisi præmissa Apostasia, donari.* S. BASILIVS ad Episcopos suæ curæ commissos: *Ferũtur quidam ex vobis ab illis qui ordinantur accipere pecuniam, ídque, quod peius est, pietatis nomine palliare. Duplò nãmq; puniẽdus venit, qui prætextu boni, quod malũ est facit, cum quòd operatur quod bonũ nõ est, tùm quòd ad perficiendũ peccatũ, bono, vt dicitur, vtitur cooperario. Hæc sinta-*

Capria. de ieiun. & sent. Act. 8. 18.

Bas. ep. 76

bent, posthac non fiant, sed emendentur: alioqui necessariò dicetur ad accipientem pecunias, quod ab Apostolis ad eum dictum est, qui pecuniam dare volebat, vt cõmunicationem emeret Spiritus sãcti, videlicet, Argentũ tuum tecum sit ad perditionem. Leuiùs enim deliquit, qui propter inexperientiam emere volebat, quàm qui iam donũ Dei vendit. Auctio namq; est. Et si, quod gratis accepisti, vendideris, tanquàm Satanæ venũdatus Dei gratia priuaberis. Cauponis enim ritu quæstum rebus spiritualibus infers, & Ecclesiæ, vbi corpus nobis & sanguinem Christi concreditum habemus. S. AMBR. in Lucam: Admonet dominici forma baptismatis, quando descendit Spiritus sanctus in columbæ typo, eiectorum de templo huiusmodi mercatorum in Ecclesia Dei consortium eos habere non posse, qui sancti Spiritus gratiam nundinentur. Gratis, inquit, accepistis, gratis date. Denique Simoni, qui sanctificandi munus pretio in se putauit posse conferri, respondit Petrus: Pecunia, inquit, tua tecum sit in interitũ, quoniam gratiam Dei putas te pecunia consequi posse: non est tibi pars, neque sors in hac fide. CHRY. in opere imperfecto: Quotidiè ingreditur Iesus in templum suum, id est, in sanctam Ecclesiam, & eiicit omnes vendẽtes gratiam Dei de Ecclesia, Episcopos, presbyteros, diaconos, omnésque Ecclesiasticos, nec non & laicos, quia vnius criminis habentur pariter Dei dona vendentes & ementes, quia scriptũ est: Gratis accepistis, gratis date. Columbas quoq; vendentiũ cathedras auertit, vt quòd honor sacerdotalis debet ab eis auferri doceret, qui pro terrena mercede opus Dei faciendum existimant. Eadem habet B. HIER. libro 3. in Matthæum, & addit: Obserua propter auaritiam sacerdotum altaria Dei numulariorum mensas appellari, cathedráfque vendentium columbas euertere, qui vendunt gratiam Spiritus sancti, & omnia faciunt, vt subiectos populos deuorent. S. AVG. tractatu 10. in Ioannem: Quo

Act. 8. 20. Simoni.

Amb. c. 19. li. 9. Matt. 10. 8.

Chr. ho. 38 in Matt. 21

Hier. in c. 21. Matt.

Aug. in c. 2. Ioan.

vendunt columbas, fratres? Qui dicunt, nos damus Spiritum ſanctum. Quare enim hoc dicunt, & quo pretio vendunt? pretium honoris ſui accipiunt. Accipiunt pretium cathedras temporales, vt videantur ipſi vendere columbas. Caueant à flagello de reſticulis. Columba non eſt venalis; gratis datur, quia gratia vocatur. D. GREG. Caſtorio Notario: *Nulla ſit in hac electione* (Epiſcopi) *venalitas. nec dum præmia appetunt, diſcretionem electionis amittant: & illum dignum ad hoc eſſe arbitrentur officiũ, qui non meritis, ſed datione placuerit. Specialiter enim & absolutè cognoſcant, quia non solùm indignus eſt ſacerdotio, ſed & alijs profectò culpis erit obnoxius, quisquis Dei donum pretij præſumpserit venalitate mercari. Non itaque largus præmiis, ſed dignus meritis eligatur: nam & electum & eligentes par pœna reſpiciet, ſi ſacerdotij ſyncëritatem mente ſacrilega violare tentauerint.*

G.li.4.ep. 53.

III. REMED. Conſidera, quàm graue & abominabile ſit crimen Simoniæ: ſiquidem SS. Patres in Simonis Magi facto ſuprà commemorato quatuor notarunt flagitia. I. Auaritiæ, quæ teſte Apoſtolo, eſt *idolorum ſeruitus. Quum enim Simon*, inquit Epiphanius in Panario, *non haberet rectum cor, neque cogitationem rectã, ſed turpi lucro, & ſtudio pecuniarũ intentus eſſet, & à prauo propoſito ſuo nuſquàm decederet, offerebat pecunias Petro Apoſtolo, vt daret ipſi poteſtatem exhibendi Spiritum ſanctum per manuum impoſitionem, ita ratione ſecũ inita, quòd vellet dare multis pro modica pecunia, atque ſic per exhibitionem Spiritus multas pecunias cumulare ac lucrari.* Et B. AVG. in Ioannem: *Simon ille ideo volebat emere Spiritum ſanctum, quia vendere volebat Spiritum ſanctum: & putabat Apoſtolos mercatores tales eſſe, quales Dominus de templo flagello eiecit: talis enim ipſe erat, & quod venderet emere volebat: de illis erant, qui columbas vendebant: etenim in columba*

Act. 8. 18. Eph. 5. 5. Ep. hor. 21

Aug. tract. 10. in 2. c.

epparuit Spiritus ſanctus. II. eſt Ambitionis, quod præter S. Cyprianum loco ſuprà citato notauit B. GREG. *Talis*, inquit, *erat Simon Magus ab Apoſtolis baptizatus, ſed poſtà ab Apoſtolorum principe propter nefandæ venalitatis ambitionem reprobatus. Vnde & dictum eſt ei: Non eſt tibi pars in ſermone iſto. Dum enim Spiritus ſãcti gratiam pretio comparare voluit, à doctrina Chriſti miſer ſe alienauit.* Et rurſus S. AVG. in Pſal. *Quoniam Simon ille magus in mirabilibus ingredi volebat ſuper ſe, prouterè à plus illum delectauit potentia Apoſtolorum quàm iuſtitia Chriſtianorum, vbi vidit per manus impoſitionem Apoſtolorũ, & per orationes eorum, Deum dare Spiritũ ſãctum.* III. flagitium eſt ſacrilegij, quia vt D. Petrus ei obiecit, donum Dei exiſtimauit pecunia poſſideri poſſe, hoc eſt, re profana ſacratiſſimam, imò rem omninò cum pecuniæ mercede pugnantem, nempe diuinam gratiam. Vnde B. AMB. quendam Epiſcopum, qui pecunia Epiſcopatum emerat, ſic alloquitur: *Dic mihi pauliſper, frater Epiſcope, cùm dares pecuniam, quid accepiſti? Gratiam Epiſcopalem accepi. Ergo interrogo te: hæc gratia cur tali vocabulo nuncupatur? Reſpondet, cur inquis? Vt reor, pro eo, quod gratis datur, ideò gratia vocitatur. Ergo ſi gratia gratis datur, & auro non æſtimatur, à te cur gratia pecuniis comparatur?* IV. eſt Hæreſeos, quia deſertè dicit B. Petrus eum exiſtimaſſe donum Dei pecunia poſſe poſſideri, quæ opinatio ſi pertinax ſit, hæretica eſt. Deinde ſubiecit: *Non eſt tibi pars, neque ſors in fide iſta*, vt legit B. AMB. & Auguſtinus, nec diſſentit textus Syriacus. Tum cauſam addidit: *Cor enim tuum non eſt rectum coram Deo, puram* enim *conſcientiam fidei* non habuit, vt in libro altero de Pœnitentia expoſuit Ambroſius. Ac B. quidem GREG. cum TERTVLLIAN. indicat hanc

Cypr. de ieiun.
Gen. in 4 Pſ. pœnit.
A. in Pſ. 130.
A. de dig. Sacerd. c. 5
Amb. c. 19 Luc. Aug. tract. 6. in Ioan. A. c. 5.
Tertul. de præſcrip.
Greg. in 4 Pſ. pœnit.

hæresin Simoniacam omnium fuisse primam in Ecclesia. *Hæc est*, inquit, *hæresis, quæ ipsa nascentis Ecclesiæ rudimenta tentauit, & ante alias hæreses primæ apparuit. Cuius erroris vesania, licèt ex tunc damnata fuerit, post à tamen in Ecclesia germine pestifero pullulauit.* Et in epistola ad Lotharium regem Francorum: *Peruenit ad nos, quod sacri illic ordines cum datione pecuniæ conferantur. Et vehementer affligimur, si ad Dei dona nõ meritis accedatur, sed p. emtis prosilitur. Et quia hæc Simoniaca hæresi prima in Ecclesia surgens Apostolorum est auctoritate damnata, petimus vt congregari Synodum faciatis, &c.* HAS ob causas PASCHALIS Papa apud Gratianum Simoniacos hac censura perculit, *Patet*, inquiens, *Simoniacos velut primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus respuendos, & si commoniti non resipuerint, ab exteris etiam potestatibus opprimendos: omnia enim crimina ad comparationem Simoniacæ hæresis quasi pro nihilo reputantur.*

Id. l. 9. qq. 35.

c. patet. 1. q. 7.

II. REMED. Considera deterrimos Simoniacæ labis effectus vel fructus. Primò enim extrema fœditate animam hominis conspurcat, quam descripsit in libro de dignitate sacerdotali B. AMBR. his verbis, dum agit de Episcopo Simoniacè ordinato: *Oculis quidem carnalibus videtur quasi Episcopus magnus, & diuinis obtutibus videtur leprosus magnus. Per pecuniam acquisiuit indebitum ordinem, & Deum perdidit in interiore homine. Caro suscepit dignitatem, & anima perdidit honestatem. Caro ancilla domina facta est animæ, & anima, quæ erat domina, facta est famulæ carni. Caro dominatur populis, & anima seruit dæmoni. Carni sacerdotium comparauit, & animæ detrimentum parauit. Quod dedit cùm ordinaretur Episcopus, aurum fuit; & quod perdidit, anima fuit. Cùm alium ordinaret, quod accepit, pecunia fuit, & quod dedit, lepra fuit. Hæc*

Amb. c. 5.

ſunt mercimonia iniquorum in perniciem eorum. Et quid prodeſt homini huiuſmodi, ſi totum mundum lucretur, & animæ detrimentum patiatur? Aut quã dabit homo commutationem pro anima ſua? Et infrà: *Ecce ad quæ mala* Matth. 16. 26. Matt. 14. *voluitur deificus ordo, ecce ad quæ probra ſunt prolapſi ſacerdotes, qui audire meruerunt à Iudice mundi: Vos eſtis lux huius mundi.* SECVNDÒ hæc labes ſua contagione plures ſolet inficere, ac minimùm duos. Vnde B. GREG. quibuſdam Epiſcopis ita ſcribit: *Tamen exerit adhuc nequitiæ* (Simoniacæ) *prauitas vires ſuas. Nam cogit videre, quos decipit vt emerent. Et dum non attenditur, quod diuina voce præcipitur: Gratis accepiſtis, gratis date, agitur vt creſcat, & geminata fiat in vno eodémque delicti contagio, mentis ſcilicet & vendentis.* Et alibi Caſtorio: *Non largus præmiis, ſed dignus meritis* (in Epiſcopum) *eligatur. Nam & electum & eligentes par pœna reſpicit, ſi ſacerdotij ſyncéritatem mente ſacrilega violare tentauerint.* TERTIÒ vniuerſum Ordinem Eccleſiaſticum in ſummum adducit contemptum, & à fundamentis euertit. Vnde enim GREG. mœrens ita ſcribit ad Brunichildem Francorum Reginam: *Illud omninò execrabile, & eſſe grauiſſimum deteſtamur, quod ſacri illic Ordines per Simoniacam hæreſim, quæ prima cõtra Eccleſiam orta, & diſtrictã maledictione damnata eſt, conferantur. Hinc igitur, agitur vt ſacerdotij dignitas in deſpectu, & ſanctus ſit honor in crimine. Perit vtique reuerentia, adimitur diſciplina: qua qui culpas debuit emendare, committit, & nefaria ambitione honorabilis ſacerdotij ducitur in depranatione cẽſura. Nam quis denuò veneretur quod venditur? aut quis non vile putet eſſe quod emitur? Vnde valdè cõtriſtor, & terræ illi condoleo, quia dum ſanctum Spiritum, quem per manus impoſitionem omnipotens DEVS hominibus largiri dignatur, diuino munere habere deſpiciũt,* Ep. 23. li. 4. Id. ep. 113. lib. 7.

præmijs assequuntur, sacerdotium illic subsistere diu non arbitror. Nam vbi dono supernæ gratiæ venalia iudicantur, ad Dei seruitium non vita quæritur, sed magis cõtra Deum pecuniæ venerantur. Et ad Ioannem Epis. 55. c. 4. Episcopum Corinthiorum: *Peruenit*, inquit, *ad nos, quòd in illis partibus nullus ad sacrũ Ordinẽ sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuncio, quia cùm sacerdotalis Ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio, quid Redemptor noster per semetipsum fecerit: quia ingressus templum cathedras vendentium columbas euertit. Columbas enim vendere, est de sancto Spiritu, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, vt prædixi, malo, tam innuitur quid sequatur: quia qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, horum Deo iudice cathedræ cecide-*Matt. 21. 12. Ioan. 2. 14 *runt.*

V. REMED. Considera quàm graues pœnæ in Simoniacos primùm ab Apostolis, deinde à summis Pontificibus, Episcoporúmque plurimis conciliis partim Oecumenicis, partim Prouincialibus sint decretæ. Ac Apostolorum quidem coryphæus B. PETRVS primum Simoniæ parentem damnatione æterna dignum pronunciauit, cùm dixit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem*, VT interpretatus est Act. 8. 20. post B. Gregorium, Venerabilis BEDA: *Imprecatio*, inquit Beda, *& maledictio est prænidentis diuinam de Simone sententiam, & huius reprobationem, atque æternam perditionem.* Deinde & fulmine excommunicationis à fidelium cœtu, cui per baptismum iam insertus erat, eum separauit, cùm ait: *Non est tibi pars, neque sors in sermone isto*, vel in fide ista. Nam Apostoli omnes posteà canonem condiderunt his

G lib. 4. Mor. c. 6. Beda in Acta. Can. 21.

verbis: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiiciatur & ipse, & ordinator, & à communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon magus à Petro.* Apostolorum exemplum vniuersa deinceps secuta est Ecclesia: *Hanc nefandissimã prauitatem*, inquit Magnus GREG. *sancta vniuersalis omninò damnat Ecclesia.* Ita damnauit Synodus Oecumenica Chalcedonensis, & Synodus quæ dicitur sexta. Ita aliæ generales, quæ Ecclesiam vniuersalem representarunt. Ita variis sanctionibus Romani antistites. Omnes autem pœnæ quas in Simoniacos fulminarunt, numerantur ferè sex. Prima est de qua dixi, excommunicationis latæ sententiæ. 2. suspensionis ab ordine per Simoniam suscepto. 3. Restitutio pretij dati, & spiritualis rei resignatio, cùm potest resignari. 4. infamia. 5. inhabilitas ad beneficium Simoniacè acceptum. 6. priuatio omnium beneficiorum etiam iustè acquisitorum, & ad omnia inhabilitas. De quibus multa inuenies apud Gratianum in Decreto, Decretalibus, & Extrauagantibus.

G. ep. 55. 4.

VI. REMED. Considera exempla eorum, qui ob res sacras emptas venditásve diuinitùs olim in veteris vel noui Testamenti scriptura puniti leguntur. PRIMVM producit B. HIER. ad Euagrium, & in Traditionibus Hebraïcis, de ESAV, qui ius primogenituræ, id est, Sacerdotij, vili cibo lenticulæ vendidit. Hebræi enim *tradunt*, inquit, *quòd vsque ad Sacerdotium Aaron omnes primogeniti ex stirpe* Noe, *cuius series & ordo describitur, fuerint sacerdotes, & Deo victimas immolarint, & hæc esse primogenita, quæ Esau fratri suo vendiderit* Iacob. Qua de causa Apostolus fortè in Epistola ad Hebræos ESAV *profanum*, id est, sacrilegum appellauit, dicens: Ne *quis*

H. ep. 126. & Trad. c. 27. & 49.

Gen. 25.

Heb. 12. 16

fornicator, aut profanus, vt Esau, qui propter vnam escã vendidit primitiua sua. Scitote enim, quoniam & posteà cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est: nõ enim inuenit pœnitentiæ locum, quamquàm cum lacrymis inquisisset eam, id est, benedictionem. Vnde non so-

Mal. 1. 2. lùm Propheta Malachias, verùm etiam B. Paulus ad Romanos ESAV proponit velut typum spiritualem omnium reproborum, sicut IACOB electorum,

Rom. 9. 13. iuxta Dei oraculum: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui. DVO fratres erant*, scribit B. AVG. in enarratione Psalmi 46. *Esau & Iacob, in vtero matris ambo confligebant, & de conflictu viscera materna quatiebantur, & ibi cùm duo essent, electus est minor, & præpositus*

Gen. 25. 23 *est maiori, & dictum est: Duo populi sunt in vtero tuo, & maior seruiet minori. Per omnes gentes maior, per omnes gentes minor. Sed minor in bonis Christianis, electis, piis, fidelibus: maior in superbis, indignis, peccatoribus, contumacibus, sua peccata defendentibus magis, quàm confitentibus: qualis etiam ipse populus Iudæorum fuit, ignorans Dei iustitiam, & suam volens constituere.* ALTERVM exemplum producit. B. AMB. in lib. nuper citato

Amb. c. 5. de dignitate Sacerdotali, de GIEZI Elisæi Prophetæ famulo lepra diuinitiùs percusso, quod à Naaman Syro, quem magister eius miraculosè à morbo lepræ sanarat, munera accepisset, de quo in quarti Regum libri historia: *Licèt*, inquit, *iam*

4. Reg. 5. *coarctet nos libelli huius prolixitas, sollicitudo tamen fraterni nos retardat amoris illorum præcipuè sacerdotum, qui mentis tempore hebetati sacerdotalem diffamant honorem, & Giezi sectantes & Simonis sententiam, sancti Episcopatus gratiam pecuniis coëmerunt, nequaquam timentes se lepram cum Giezi à sancto suscepisse Elisæo. Quibus cùm ista dixerimus, sufficere debuit suam comparando lepram possidere.* Et alibi in Lucam ita loquitur:

Id. l. 4. c. 4

Citò turpem sequitur lepra mercedem, & pecunia corpus animúmque malè quæsita commaculat. Accepisti (inquit Elisæus) pecuniam, & possidebis ex ea agrum & vineas, & oliueta, & greges, & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo, vsque in sempiternum. Vides, quia facto auctoris successio damnatur hæredis. Inexpiabilis est enim venditi culpa ministerij, & gratiæ vindicta cœlestis transit ad posteros. TERTIVM sit IVDÆ proditoris, quod in medium afferunt B. Cypr. S. BASILIVS, & B. Cyrillus Hierosolymitanus. Is enim non reformidauit ipsum Sanctum Sanctorum triginta argenteis vendere: *Iudas ille proditor*, inquit Cyprianus, *venditurus magistrum prætaxatum pretium à Principibus exegit sacerdotum. Quid mihi*, inquit, *vultis dare, & ego eum vobis tradam? vsque ad mortem Dominè amor lucri se ingerit, nec vitæ Saluatoris quæstus desiderium parcit. Etiam in sinu sacerdotum ambitio dormit*, &c. Et Basilius: *Propter auaritiam ista fiunt*, id est, post manuum impositionem pecunia accipitur. *Auaritia verò malorum omnium radix est, & idololatria vocatur. Ne veliris igitur modicæ pecuniæ gratia idola Christo præferre, neque IVDAM sectantes quæstus gratia secundò illum prodere, qui semel pro nobis cruci est affixus. Alioqui & ipsi agri, & manus eorum, qui hosce fructus metunt, Acheldama vocabuntur.* Cuiusmodi autem interitus fuerit IVDÆ, exponit B. LVCAS in Actis Apostolis: *Et hic quidem*, inquiens, *possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.* PAPIAS S. Ioannis discipulus, apud Oecumenium, asserit rupto laqueo superuixisse, ac postea crepuisse curru compressum, cùm corpore inflatus progredi non posset, capite oculisque tumuisse, vermes è corpore eum sanie scaturiisse, & demùm ex mortui cada-

Cypr. de ieiun. Bas. ep. 76. Cyp. catec. 16. Matt. 26. 14.

Act. 1. 18.

Oecum. in c. 1. Act.

uere tam tetrum odorem exhalaſſe, vt locus, in quo deceſſit, non niſi obturatis naribus præteriri poſſet. POSTREMVM ſit Simonis Magi, cuius miſerrimum exitum B. PETRVS ſua imprecatione non obſcurè præſagiiſſe videtur: deſcripſerunt autem ex Patribus quamplurimi. Adſcribam tantùm verba B. Maximi Taurinenſis Epiſcopi: *Cùm*, inquit, *SIMON ſe Chriſtum diceret, & tanquàm filium ad Patrem aſſereret volando ſe poſſe conſcendere, atque elatus ſubitò magicis artibus volare cœpiſſet, tunc Petrus fixis genibus precatus eſt Dominum, & precatione ſancta vicit magicam leuitatem. Prior enim aſcendit in cœlum ad Dominum oratio, quàm volatus, & antè peruenit iuſta petitio, quàm iniqua præſumptio. Antè Petrus in terris obtinuit quod petebat, quàm Simon peruenire ad cœleſtia, quò tendebat. Tunc igitur Petrus velut victum illum de ſublimi aëre depoſuit, & quodam præcipitio in ſaxo illidens eius crura confregit. Et hoc in opprobrium facti illius, vt qui paulò antè volare tentauerat, ſubitò ambulare non poſſet: & qui pennas aſſumpſerat, plantas amitteret.*

Act. 8. 20.

Tom. 3. Anal. ho. 66.

VII. REMEDIVM. Conſidera exempla Simoniacorum, qui ob Epiſcopatus, aliáſve dignitates Eccleſiaſticas pretio comparatas vel diſtractas puniti leguntur in hiſtoria Eccleſiaſtica. Deſcribam hîc terna tantùm exempla ex vndecimo tomo Annalium Cæſaris Baronij. Primum ſumptum eſt ex Vvilhelmo Malmesburienſi de geſtis Regum Angliæ: *Tempore*, inquit, *Conradi Patris* (Henricus II. Imperator) *à quodam clerico fiſtulam tulerat argenteam, qua pueri ludo aquam iaculantur, pactus Epiſcopatum, cùm foret Imperator, adultus repetenti pollicitum impigrè dederat. Nec multò pòſt aſpera valetudine correptus decubuit, morbo creſcente, triduo exſenſus & mutus iacuit, cùm in ſolo pectore vitalis*

Baron. ad an. 1047. VVilh. lib. 2. c. 12.

halitus palpitaret. Nec aliud vitæ indiciũ quàm quòd manu ad nares appoſita, quantuluſcunq; ſentiebatur anhelitus. Epiſcopi præſẽtes triduano indicto ieiunio, lacrymis & votis pro vita regis ſuperos pulſabant. Quibus, vt creditas eſt, remediis conualeſcens, accitum Epiſcopum, quem iniuſtè fecerat, ſententia Concilij depoſuit, profeſſus ſe toto triduo dæmones infeſtos vidiſſe flammam in ſe per fiſtulã iaculantes adeò pertinacẽ, vt noſter ignis in cõparatione illius, iocus putetur, & nihil calere. Iuuenem inter hæc ſemi vſtulatum lætũ aduentaſſe, ferentẽ immenſæ magnitudinis calicem aureum aqua plenum, cuius viſione, & laticis aſpergine delinitum, extinctis ardoribus in ſanitatẽ euaſiſſe. Ephœbum illum beatum fuiſſe Laurentiũ, cuius Eccleſiæ tectum longa carie diſſoluũ cõpaginauit, & præter aliaxenia calice aureo honorificauit. Idem refert VINCENTIVS Bellouacenſis in ſpeculo hiſtoriali. ALTERVM ſumptum eſt ex Nicolao Aragonio Cardinali, qui colligens res geſtas Romanorum Pontificum ita ſcribit: *Reſidentibus in ſynodo Lugdunenſi Archiepiſcopis, Epiſcopis & aliarum Eccleſiarum Prælatis, Archiepiſcopus quidam vir literatus & eloquens, accuſatus eſt ac crimine Simoniæ. Qui ſequenti nocte omnes ſuos accuſatores pecunia corrupit, & ſibi amicos fecit. Manè autem facto rediens ad Synodum audacter dixit: Vbi ſunt, quĩ me accuſant? exeat in publicum quicũque me voluerit damnare. Tunc obmutescentibus cunctis* (Archidiaconus Hildebrandus, quem à latere ſuo Pontifex in Franciam miſerat) *tanquàm vir diſcretus & ſapiens conuertens ſe ad illum, dixit: Credíſne, ô Archiepiſcope, Spiritum ſanctum cum Patre & Filio vnam eſſe ſubſtantiam Deïtatis? quo reſpondente, Credo: addidit Archidiaconus: Dic gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto. Tunc ille Gloria Patri & Filio, expeditè dicebat, ſed Spiritum ſanctũ nullatenus proferre poterat.*

V. lib. 25. c. 19.

Bar. anno 1055.

Quem cùm frequenter inchoaret, & nihil proficeret, videſ ſe per diuinum iudicium omninò cõfuſum, procidit ad pedes Archidiaconi, & confeſſus eſt proprio ore ſe Simoniacum eſſe. Poſtquàm verò à ſacerdotali & Epiſcopali officio eſt depoſitus, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, libera & clara voce decantauit. Quod factum Simoniacos in tantùm perterruit, quòd præter alios Prælatos Eccleſiarum vigintiſeptem, Epiſcopi quadraginta quinque Simoniacos ſe eſſe confeſſi ſunt, & ſuis honoribus abſque vlla alia accuſatione renunciauerunt. Hæc ibi PETRVS Damiani eandem hiſtoriam breuiter recitans, addit tam hunc, quam quinque alios Epiſcopos ab eodem Hildebrando tunc fuiſſe Apoſtolica autoritate depoſitos. TERTIVM ab eodem Cardinale Baronio ſumptum eſt ex GLABRO Hiſtorico de Henrico II. Imperatore, quomodo crimen Simoniæ occultè & ignoranter admiſſum in ſe vindicarit: *Contigit*, inquit, *tunc temporis, vt Abbas cuiuſdam monaſterij honeſtæ poſſeſſionis equum valdè optimum præsẽtaret, quatenus in loco ſibi commiſſo ipſius* (Imperatoris) *amicitiam conciliaret. Fuerat autem idem equus, ignorante Abbate, cuidam militi clàm ſublatus, ſibíq; pretio venundatus. At Imperator gratanter illum ſuſcipiens, ſuimet euectioni mancipauit. Quodam igitur die eidem equo inſidens iter agebat: obuiam ſit ei miles, cui præfatus equus furtim ſublatus fuerat: qui imprudẽter aggrediẽs Imperatorem, in huiuſmodi prorupit verba: Tu inquiẽs, ô Rex, qui cenſuram debes tenere totius iuſtitiæ, equum modò fraudulenter abſtractum cerneris poſſidere. Cui illicò Rex tale protulit reſpõſum: Si tuus*, inquit *eſt equus, vt ais, accipe illum cum ſeſſore, & educ tecum, quo melius optas, & habeas vtrumque quouſque perſolutionem furti accipias. Miles exiſtimans ſibi illudi, hærebat ſtupens. At rex compulit eum, vt manuinicta duceret vtrumq;*

Dam. l. 1. ep. 9. ad Nicol. II. Pap. A. anno Chriſti 1047.

in ſuum dominium. Aſpicientes verò, qui circumſtabant, ingenti admiratione ſtupuerunt. Ita nempè voluit ſuo exemplo admonere ſibi ſubditos Imperator, magno ſui periculo poſſideri alienum, criménque Simoniæ, in ipſo quoque Principe vindicandum: ob íd-que ſic queſtus eſt: *Quæ grates referendæ ſunt viro, qui me tam ſubdolè in hanc impulit caprionem? Qui dum ab vniuerſis horribiliter deteſtaretur, ait Rex, adducite illum, vt ſecundùm illuſionem, quam in me geſſit, in eo vindicetur.* Ita quidem fremens Imperator, tamen in ſeipſum, qui munus accepiſſet in Abbatiæ inueſtitura, maluit pœnam illam conuertere, priuans ſeipſum eiuſdem Abbatiæ collatione. pergit enim Glaber: *Dúmque præfatus Abbas accerſitus fuiſſet, ait ei: Depone baculum regiminis paſtoralis, quem credis largitione mortalis hominis debere geſtari. Quem cùm à ſe proiecciſſet, ſuſcipiens illum Rex, impoſuit dextræ imaginis Saluatoris. Vade, inquiens Abbati, & ſuſcipe illum de manu omnipotentis Regis, nec vltrà pro eo debitor ſis alicuius mortalis, ſed liberè vtere eo, vt decet culmen tanti nominis.* Hucuſque ille.

VIII. REMEDIVM. Cùm propter auaritiam, vt B. BASILIVS aliíque Patres monuerunt, hoc crimen Simoniæ præcipuè incurratur, firmiter apud animum tuum decerne, te nullam in vlla re remunerationem quæſiturum. Hoc remedium præſcripſit B. GREG. in Euangelicis homiliis: *Sunt*, inquiẽs, *nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis ſolummodò retributionem quærunt. Hi nimirũ quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuũt: quia de impenſo officio ſanctitatis nummum expetunt fauoris. Vnde bene cùm iuſtum virum deſcriberet Propheta, ait: Qui excutit manus* Greg. hom. 1 Iſa. 33. 15

ſuas ab omni munere. Neq; enim dicit: Qui excutit manus ſuas à munere, ſed adiunxit, ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Manus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebitè impenſa; munus à manu, pecunia eſt; munus à lingua, fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus, non ſolùm nullam pecuniam, ſed etiã humanã gratiã non requirit.

IX. REMED. Cùm verò & ſuperbia, honorúmq; cupiditas cum Simone Mago multos ſtimulet ad aucupandos pecunia Epiſcopatus, aliaſq; Prælaturas Eccleſiaſticas, alio antidoto opus habes, nempè Humilitatis, & gloriæ humanæ contemptus. Id tradit B. AVG. in Pſalmum 130. Nam cùm dixiſſet Simonem Magum ideò deliquiſſe, quòd voluerit ingredi in mirabilibus ſuper ſe, plúſq; delectatũ fuiſſe potẽtia Apoſtolorum, quàm iuſtitia, quod viſibiliter darent Spiritũ S. ſubiicit hæc verba: *Si, fratres, unuſquiſque, quod poteſt, iuſtè egerit, & in eo quod alius plus poteſt* (nempè miraculũ faciẽdo) *non inuiderit, ſed cõgratulatus fuerit, tanquàm in uno corpore cum eo cõſtitutus, pertinet ad eũ vox iſta Pſalmi: Domine, non eſt exaltatũ cor meum, neque in altum elati ſunt oculi mei, neque ingreſſus ſum in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. Quod enim exceſſit uires meas, ait, non quæſiui, non ibi me extẽdi, nolui ibi magnificari. Nam iſta exaltatio de abundantia gratiarum quàm ſit timenda, ne quis de domo Dei ſuperbiat, ſed magis ſeruet humilitatem, & faciat quod ſcriptũ eſt: Quantò magnus es, tantò humilia te in omnibus, & coràm Deo inuenies gratiam.* Probat deinde hoc antidotum ſuum exemplo Apoſtolorum. *Apoſtoli*, aiũ, *dixerunt Domino, cùm miſſi eſſent à Domino: Ecce, Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis ſubiecta ſunt. Vidit Dominus, quòd tẽtaret eos ſuperbia ex potẽtia miraculorum,*

Pſal. 130. 1.

Aug. ſuper.

Eccliſ. 3. 20.

Luc. 10. 17

& ille qui medicus venerat ſanare tumores noſtros, & ferre infirmitates noſtras, continuò ait: Nolite in hoc gaudere, quia dæmonia vobis ſubiecta ſunt, ſed gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo. Non *omnes Chriſtiani boni dæmones eiiciũt, omnium tamẽ nomina ſcripta ſunt in cælo. Non eos voluit gaudere ex eo, quod proprium habebant, ſed ex eo, quod cum ceteris ſalutem tenebant. Inde voluit gaudere Apoſtolos, unde gaudes & tu. Intendat charitas veſtra. Nullus fidelis habet ſpem, ſi nomen eius non eſt ſcriptum in cælo. Omnium fidelium, qui diligunt Chriſtum, qui ambulant viam eius humiliter, quam ipſe docuit humilis, nomina ſcripta ſunt in cælo. Cuiuſvis contemptibilis in Eccleſia, qui credit in Chriſtum, & diligit Chriſtum, & amat pacem Chriſti, nomen ſcriptum eſt in cælo, cuiuſlibet quem contemnis.* Sic Auguſtinus.

VIDE verbo, *Ambitio, Auaritia, Munerum corruptela, Superbia, Vſura.*

SOCIETAS PRAVA.

Remedia contra prauam Societatem.

I. REMEDIVM. Conſidera teſtimonia diuinæ Scripturæ. Primò enim diſſuadet conſortium malorum: *Fili mi*, inquit Salomon, *ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eorum.* Et Eccleſiaſticus: *Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te.* Et, *Omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Quæ communicatio ſancto homini ad canem?* Et, *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam.* Et B. Paulus: *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Et, *Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſo-*

Prou. 1. 10. 15.
Eccli. 7. 36.
Eccli. 13. 20. 21. 22.
1. Cor. 5. 6.
2. Cor. 6. 14.

cietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad
2 Thess. 3. 6. *Belial? Et, Denunciamus vobis, fratres, in nomine Domini nostri* IESV *Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè.* Deinde hortatur ad consortium bonorum: *Cum Sancto*, ait rex Dauid, *Sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruertêris.* Et Salomõ:
Psal. 17. 26. Prou. 13. 20. *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.* Et Syracides: *Cum viro sancto assiduus esto, quemcunque cognoueris obseruantem timorem Dei.*
Eccles. 37. 15.

II. REMED. Considera SS. Patrum dicta. BASILIVS in regulis fusiùs disputatis: *Promiscuè vitam agere cum ijs, qui securi perfectã illam Domini præceptorum obseruationem contemnunt, perniciosum esse,* etiam *ipse Salomon docet. Sic enim est apud ipsum: Noli*
Basil. qu. 6. Prou. 22. 24. *amicus esse homini iracundo, neque habitaueris cum viro furioso, ne fortè discas vias eius, & sumas laqueos animæ tuæ. Et item illud: Exite de medio eorum, & separamini, nimirum eôdem pertinet.* Et in Homilia: Quòd Deus
Isa. 52. 11. Id. hom. 9. non sit auctor malorum: *Reuera noxiæ sunt amicitiæ, quæ cum malitia contrahuntur. Nam ea est amicitiæ huius lex & vis, vt per similitudinem malitiam cõnectis indat. Quamobrem rectè prouerbium dicit: Corrumpunt bonos mores colloquia prauа. Vt enim in pestilentibus locis sensim attractus aër latentem corporibus morbum injecit: sic in prauа consuetudine ac cõuersatione maxima nobis mala hauriuntur, etiamsi statim incommodum non sentiatur.* GREG. THAVMATVRGVS in Ecclesiasten:
Greg. Neocæs. in c. 4. *Qui contubernij necessitudine innecti sunt, & prosperi successus voluptatem sibi inuicem condmplicant, & rerum præter voluntatem fluentium tempestatem leniunt: adeò vt & diu mutua libertate splendescant, & noctu honestate & grauitate fulgeant. Cõtrà, qui vitam ab omni homi-*

num societate semotam ducit, horrendam quãdam vitam traducit, non intelligens eum temerè, ac periculosè sibi cõsulere, qui multos homines mutuo præsidio circumseptos adortus fuerit, ac præterea funem triplici nexu contextum haudquaquàm facilè perfringi solere. AVG. ad Irenæũ: *Noxiæ sunt conuersationes cum insipiẽtibus, & inficiunt sobriam mentem, ac decolorant: quia sicut adhærens sancto sanctus eris, ita cum peruerso peruersus eris Frequenter enim accidit, vt quis contra propositum suum intemperantem audiens, cùm velit ipse continentiæ disciplinã tenere, fuco insipientiæ coloretur, meritóque contrariæ sibi sunt, & repugnantes, disciplina atque insolentia.* HIER. ad Furiam, de viduitate seruanda: *Iuuenum fuge consortia, comatulos, comptos, atque lasciuos, domus tuæ tectanon videant. Cantor pellatur vt noxius. Fidicinas, & istiusmodi chorum diaboli, quasi mortiferæ Sirenarũ carmina, proturba ex ædibus tuis, &c. Sanctarum viduarum societatem appete.* Et in Epistola ad Damasum Papam, tractans verba illa Isaiæ; In medio quoque populi immunda labia habentis habito: *Isaias, inquit, qui compunctus est, & se miserum contestatur, purgatione dignus efficitur. Populus verò, non solùm non agens pœnitentiam, sed ne sciens quidem, quia labia habebat immunda, purgationis remedium nõ meretur. Prouidendum igitur sub hoc exemplo, non solùm vt ipsi simus iusti, sed ne cum peccatoribus moremur, quia hoc in peccati ac miseriæ parte ducit Prophetæ.* BERN. de conuersione S. PAVLI: *Agnoscite, dilectissimi, & expauescite consortia eorum, qui salutem impediunt animarum. Horrendum pénitus sacrilegium, quod & ipsorum videtur extedere facinus, qui Domino maiestatis manus sacrilegas iniecerunt.*

Amb. lib. 1. ep. 4.

Hier. ep. 10.

Hier. ep. 142.

Isa. 6.

Bern. ser. 1.

III. REMEDIVM. Da operam vt si inter malos viuas, quamprimùm, si fieri potest, te ab illis sepa-

res; si verò degas inter bonos, nequaquàm te malis adiungas, tum quia Spiritus sanctus consulit & mandat locis Scripturæ iam citatis, tum quia
Eccli. 3. 27 in luculentum salutis discrimen te coniicies: *Qui autem amat periculum*, ait Sapiens, *peribit in illo.* HIERON. in hanc rem affert exempla duorum
Hier. in c. 3. Ezech. maximorum Prophetarum, Ezechielis & Moysis, qui separata à populo Israel peccatore domicilia habuerunt: *Scriptum est*, inquit de Ezechiele, *ego eram in medio transmigrationis iuxta fluuium Chobar. Separata enim erat Prophetæ conuersatio, & iniquorum offendebatur aspectu Hoc idem faciebat & Moyses, procul à castris multitudinis figens tabernaculum.* Eadem de causa in veteri Testamento Deus noluit filios Israël coniugia, vel fœdera inire cum vicinis gentibus, ne ab eis
Exod. 34. 16. 12. peruerterentur: *Non accipies*, mandat in Exodo, *uxorem de filiabus eorum filiis tuis, ne fornicari faciant filios tuos in deos suos.* Et, *Caue ne unquàm cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam.*
2. Cor. 6. 14. In nouo verò idem vetuit Apostolus Christianis: *Nolite*, inquiens, *iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate?* Et Ecclesia Christi eadem de causa inhibuit matrimonia cum hæreticis. Imò Christus voluit etiam filios à parentibus, & amicos ab amicis separari, cùm ex commoratione periculum est salutis: *Si quis venit ad me,*
Luc. 14. 26. ait, *& non odit patrem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suã, non potest meus esse discipulus.* HIER. ad Gerontiã, de
Hier. pe. monogamia: *Si scandalizat*, inquit Apostolus, *ese a fratrem, in æternum carnẽ non manducabo. Dicamus & nos: Si scandalizat soror, vel frater, non unum & alterum, sed totam Ecclesiam, nec sororem videbo, nec fratrem. Melius est remsamiliarem minui, quàm salutem animæ perire.*

Melius est amittere, quod, velimꝰ, nolimus, aliquãdo periturum est. Melius est sponte dimittere, quàm id amittere, pro quo omnia dimittẽda sunt. Eôdẽ spectant illa eiusdem ad Heliodorum, de laude vitæ solitariæ. *Recordare tyrocinij tui diem, quo Christo in baptismate cõsepultus in sacramenti verba iurasti, pro nomine eius nõ te patri parciturum esse, non matri. Ecce aduersarius in pectore tuo Christum conatur occidere. Licèt paruulus ex collo pẽdeat nepos: licet sparso crine & scissis vestibus vbera, quibus te nutrierat, mater ostendat: licèt in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillũ crucis euola. Solũ pietatis genus est in hac re esse crudelẽ.* *Id. ep. 2.*

IV. REMED. Si non potes facilè defugere Societatem malorum, vt si habites in ditione hæretica (sicut tempore Apostolorum pauci Christiani non poterant defugere cohabitationem Gentilium, de quibus B. PAVLVS dicit, *alioquin debueratis de hoc mundo exisse*) fac ex necessitate virtutem: hoc est, ita vitam instituas tuam, vt non solùm nemini sis offendiculo, verùm etiam præclaro virtutis exemplo: multis sis *Christi bonus odor Deo*, vt loquitur Apostolus, *vitæ in vitam, & sine reprehẽsione in medio nationis prauæ & peruersæ degas, inter quos lucetis*, ait ad Phil. *sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes*: *Habentes*, inquit B. PETRVS, *conuersationem inter gentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vobis tanquàm de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.* Vnde triplex potes capere solatium. Primum, quòd inter malos inculpatè viuendo coniicere potes te numerandum inter perfectè bonos. *NEQVE enim perfectè bonus*, inquit B. GREG. in Ezechiel, *nisi qui fuerit & cum malis bonus. Hinc beatus Iob*, addit, *de semetipso asserit dicens: Frater fui draconum*, 2e

1. Cor. 5. 10.

2. Cor. 2. 15. Phil. 2. 15.

1. Pet. 2. 12.

Greg. in Ezech. ho.

Iob. 30. 29. *& socius struthionum. Hinc Paulus Apostolus discipulis*
Phil. 2. 15. *dicit: In medio nationis praua, inter quos lucetis, &c.*
Greg. lib. 9. ep. 39. *Tolerandi ergo vbiq; sunt proximi, quia Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exerset.* Et ad Theocristã patritiam: *Pensate quæso*, inquit, *vbi erit patientia, si deest, quod toleretur? Ego Abel esse non suspicor, qui Cain non habuerit. Boni enim si sine malis fuerint, perfecti esse*
Ibid. *boni non possunt, quia minimè purgãtur. Ipsa autem malorum societas purgatio bonorum est.* Alterum solatium est, quòd à condito orbe semper mali mixti bonis ad eos exercendos fuerint: *Tres in arca*, ait ibidem Gregorius, *filij Noe fuerunt. Vnus irrisor patris extitit. Duos Abraham filios habuit, sed tamen carnalis eius filius est repromissionis filium persecutus. Duos Isaac filios habuit, sed vnus qui spiritalis extitit ante minas carnalis fratris fugit. Duodecim filias Iacob habuit, sed vnã, qui rectiùs viuebat, vndecim in Ægypto vendiderunt.* Addit exemplum Dauidis, Iob, Ezechielis, Loth, 12. Apostolorum, &c. TERTIVM est, quòd inter malos viuendo piè, plus possis apud Deum mereri.
Greg. lib. 1. Mor. c. 1. *Neque enim valdè laudabile est*, ait idem GREG. *bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut enim grauioris culpæ est inter bonos bonum non esse: ita*
2. Pet. 2. 7. *immensi præconij est, bonũ etiã inter malos extitisse. Hinc Petrus magnis laudibus Loth extulit, quia bonum inter reprobos inuenit dicens: Et iustum Loth oppressum à nefandorum iniusta conuersatione eripuit.*

V. REMED. Delectum habe in bonis sociis eligendis; ac primò eiusmodi elige, quorum contu-
Hier. ep. 11 bernio non infamêris, vt monet Nepotianum HIER. & iterum Gerontiam his verbis: *Fuge personas, in quibus pòtest malæ cõuersationis esse suspicio, nec paratum habeas illud è trinio: Sufficit mihi conscientia mea, non curo quid de me loquantur homines. Et certè*

Apoſtolus prouidebat bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, ne per illum nomen Dei blaſphemaretur in gentibus. Rom. 2. 17. 2. delige potiùs ſeniores & ſapientiores, quàm iuniores. Ita ſuadet AMBR. in officiorum libris. *Sequatur*, inquit, *conuerſationis electio, vt adiungamur probatiſſimis quibúsque ſenioribus. Námque vt æqualium vſus dulcior, ita ſenum tutior eſt, qui magiſterio quodam & ductu vitæ colorat mores adoleſcentium, & velut murice probitatis inficit. Námque ſi hi qui ſunt ignari locorum, cum ſolertibus viarum iter adoriri geſtiunt; quantò magis adoleſcentes cum ſenibus debent nouum ſibi iter vitæ aggredi, quò minus errare poſſint, & à vero tramite virtutis deflectere? nihil enim pulchrius, quàm eoſdem & magiſtros vitæ & teſtes habere.* Et rurſum: *Adoleſcentibus quoque vtile, vt claros & ſapientes viros ſequantur; quoniam qui congreditur ſapientibus, ſapiens eſt: qui autem cohæret imprudentibus, imprudens agnoſcitur. Et ad inſtructionem itaque bonis iungi plurimùm proficit, & ad probitatis teſtimonium. Oſtendunt enim adoleſcentes ſe imitatores eſſe quibus adhæſerint, & ea conualeſcit opinio, quòd ab his viuendi acceperint ſimilitudinem, cum quibus conuerſandi hauſerint cupiditatem.* Amb. lib. 1. c. 43. Hunc delectum probauit quondam ſapientiſſimus Orientis Imperator BASILIVS, cùm ad Leonem filium cognomento Philoſophum ita ſcripſit: *Vtere medicis animorum aſſiduè, vt ipſe animo valeas: ab eis enim diſcere poteris, quas res expetere, & à quibus abſtinere debeas: quibuſcum hominibus aſſueſcere, & à quorum conſuetudine abhorrere, & quomodo vitam totam diſpenſare oporteat, vt ne in frequentes morbos incidas. Si hanc inſtiteris viam, ad ſolidæ germanæque virtutis veros limites breui peruenire poteris.* Baſ. capita monitoria. 3. Si iuniorum conſuetudinem effugere non poſsis, vt ſi in ludo literario verſeris, adiũge te iis, quos

cognoueris esse probatissimos, vt ferè solent esse, qui nomen Sodalitati Partheniæ Annunciatæ, vel alii congregationi piæ dederunt. Vtut sit, quoniam in nullo hominum cœtu desunt, qui lupum sub ouina pelle tegant, generatim vnum illud documentum tenendum est, quod alicubi PLVTARCHVS, auctor licet Ethnicus, præscribit: *Vna*, inquit, *cauendi insidias occultè malorum ratio est, quod in promptu semper habendum memoria. Cùm animi nostri pars vna veritati atque honestati dedita rationi rectæ obtemperet, altera bruta sit, falsi appetens, incertísque obnoxia motibus, amicum semper meliori parti se accommodare, consiliarium atque monitorem, instar medici sanitatem augentis atque conseruantis: adultorem (is est perniciosus sodalis) brutæ & cupiditatibus addictæ parti se applicare, eámque prauis voluptatibus submittendis scabere ac titillare, & à rectæ rationis obsequio auertere.*

P. de discrim. adulat. & amici.

Particulatim autem loquendo, congruenter huic monito, eos tantùm adsciscе in tuum contubernium, qui à flagitiis retrahant, & ad virtutis studium accendant verbo & exemplo; atque idcirco velut pestes fuge, qui à literariis exercitationibus, à concionibus, à piorum librorum lectione, ab ineunda piorum sodalitate, à frequentatione Sacramentorum, à visitatione templorum absterrent, qui tabernas, conuiuia, nocturnas emansiones è domo, mulierum amicitias, saltationes, aucupia, & eiusmodi alia, cum iactura studiorum suorum, imò & salutis, amant & complectuntur.

VI. REMED. Considera, quot quantáque mala pariat praua societas. Filii Seth, vt constat ex Genesi, boni erant, sed postquàm coniugia inierunt cum filiis Cain, tantis se inquinarunt sceleribus, vt totum orbem Deus illuuione deleuerit,

Gen. 4. 6. 7.

Gen. 19.

LOTH à pia Abraham ſocietate dimiſſus quanta pertulit incommoda? A barbaris raptus eſt; facultates eius Sodomis accenſæ ſunt; inebriatus ſtuprum duabus filiabus intulit. Propheta quidam ſanctus à Deo in Samariam miſſus, vt eſt in tertio Regum, cùm altare, in quo impius Hieroboam thus adoleuerat per medium ſecuiſſet, & arefactam eiuſdem manum reſtituiſſet, tamen quia in reditu ſocietate Pſeudoprophetæ in ſumendo cibo vſus eſt, à leone occiſus eſt Ioſaphat quoque rex, quia cum rege impio Achab fœdera amicitiæ iniit, diuinam reprehenſionem incurrit. S. Petrus item Apoſtolus ſimulátque ſocietate reliquorum Apoſtolorum deſeruit, & in domo Caiphæ impiis militibus ſe aggregauit, Dominum tertiò negauit. Adoleſcens ille quem S. Ioannes Euangeliſta Epiſcopo cuidam commendarat tanquam ſuum depoſitum, teſte EVSEBIO Cæſarienſi, conſuetudine peruerſorum ſodalium non latro modò, ſed princeps latronum factus eſt. GORDIANA Gregorij Magni amita, vt ipſe deplorat in libro dialogorum, licèt ſanctiſſimo ſororum ſuarum Tharſillæ & Æmilianæ exemplo frueretur, tamen quia plus æquo gaudebàt puellarum laïcarum, & huic mundo addictarum conſuetudine, à morte ſororum miſerè ſeducta eſt. AVGVSTINVS denique in libris Confeſsionum fatetur ad furtum pomorum ſe non pellectum, niſi vt placeret ſociis malis. *Quem fructum*, inquit, *habui miſer aliquando in iis quæ nunc recolens erubeſco, maximè in illo furto, in quo ipſum furtum amam, nihil aliud, cùm & ipſum eſſet nihil, & eo ipſo ego miſerior? Et tamen ſolus id non feciſſem, ſic recordor animum tunc meum, ſolus omninò id non*

3. *Reg.* 13.

2. *Par.* 19.

Matt. 26. 70. *Euſ. lib.* 3. *c.* 33.

Greg. 4. *dial. c.* 16. *& hom.* 38 *in Euang.*

Aug. li. 3. *c.* 8 *&* 9.

feciſſem. Ergo animi ibi etiam conſortium eorum cum quibus id feci. Et infrà: *Ecce eſt corã te, Deus meus, vita recordatio animæ meæ. Solus nõ facerem furtum illud, in quo non libebat id quod furabar ſed furabar, quod me ſolum facere prorſus non libere, nec facerem. O nimis iniqua amicitia, ſeductio mentis inueſtigabilis! ex ludo & ioco nocendi auiditas, & alieni damni appetitus, nulla lucri mei, nulla vlciſcendi libidine, ſed cùm dicitur: Eamus, faciamus, & pudet non eſſe impudentem. Qui aperit tortuoſiſſimam iſtam & impliciſſimam nodoſitatem? Fœda eſt, nolo in eam intendere, nolo eam videre.*

VII. REMED. Conſidera quot, quantáque bona pariat bonorum ſocietas. Quæ agnoſcens regius Propheta in Pſalmis exclamauit: *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum eſt, habitare fratres in vnum. Quemadmodum*, inquit B. BASILIVS in Gordianum Martyrem, *ſuaue aromatum odoramenta proprium quiddam per aërem continentem ſpirant, quibus præſentes recreantur, ita vir bonus toti ſibi commorantium contubernio ſalutaris & iucundus eſt.* Luculentam certè Chriſti Domini promiſsionem apud D. Matthæum habes: *Vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* De quo dicto diſſerens B. BASIL. in Conſtitutionibus monaſticis: *Si hoc*, inquit, *Dominus promiſit, vbi duo vel tres fuerint congregati, multò veriſimilis eſt idem facturum, vbi frequẽtior hominum piorum multitudo congregata fuerit.* Quod autem bonum non habeant qui in medio ſui habent, in quo ſunt omnia bona? Completa eſt ad oculũ reipſa hæc promiſsio mox poſt Chriſti reſurrectionem: nam cùm duo diſcipuli in Emaus proficiſcerentur, interuenit eorum colloquio Chriſtus: cùmque omnes Apoſtoli ſemel atque iterum, licèt ianuis clauſis, vnà eſſent, continuò

Pſ.132.1.
Baſ. hom.
Matt.18. 20
Baſ.c.35.
Luc.24.15
Ib.36.

in medio eorum constitit Christus dicens, *Pax vobis.* In Pentecoste verò cùm 120. in vno loco consedissent, omnes repleti sunt Spiritu sancto. Quare non dubium est, quod tunc visibiliter actum est, in piis hominum cœtibus in nomine CHRISTI coactis, nunc spiritualiter agi. Multas alias vtilitates societatis bonorum persequitur B. BASILIVS in regulis fusiùs disputatis, cùm demonstrat vitam cœnobiticam solitaria multò esse tutiorem, & salubriorem. Et post eum HIERON. ad Rusticum monachum, & CASSIANVS in collationibus. Quantum verò conuersatio cum senioribus fructum iuuenibus conciliarit, aliquot exemplis declarat AMBR. inquiens, *tantus* IESVS *Naue, quòd eum non solùm erudiuit ad legis scientiam Moysi copula, verùm etiam sanctificauit ad gratiam. Moyses cum Deo loquebatur: Iesus pariter nube sacra tegebatur, &c. Vnde factum est, vt qui fuerat socius conuersationis, fieret successor potestatis.* Et post: *Omitto, quòd Abrahæ adhæsit Loth adolescentulus etiam proficiscenti, ne forte hoc propinquitatis magis fuisse existimetur, & necessariæ potiùs quàm voluntariæ adiunctionis. Quid de Elia atque Eliseo loquamur? Licèt enim non expressè Elisæum iuuenem scriptura significarit, aduertimus tamen & colligimus iuniorem fuisse. In Actibus Apostolorum Barnabas Marcum assumpsit, Paulus Timotheum, Paulus Titum. Sed illis superioribus videmus diuisa officia, vt seniores consilio præualerent, iuniores ministerio.* Demùm proborum contubernium aliquando & malis profuit. Nam vt est in Genesi: *Benedixit Dominus domui Ægypti propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædibus, quàm in agris cunctam eius substantiam.* SAVL quoque, cum malus esset, & Dauidem persequeretur, tamen vbi

Act. 2. 4.
Basil. q. 7.
Hier. ep. 4.
Cass. coll. 19. c. 9.
Amb. 2. offic. c. 20.
Deut. 31. 7.
Gen. 13. 1.
3. Reg. 19. 9.
Act. 12. 25.
Act. 15. 27.
Act. 16. 3.
Gal. 2. 1.
Gen. 39.

ad cuneum Prophetarum venit, *factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat cum ceteris coram Samuele, & cecinit nudus*
1. Reg. 19. *tota die & nocte. Vnde & exiuit prouerbium: Num & Saul inter Prophetas?* ELISÆVS item Propheta, ro-
23. gatus ab impio rege Ioram, vt Deum pro se deprecaretur contra Moab, respondit: *Viuit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem*
4. Reg. 3. 14. *te, nec respexissem.* Ita ob societatem pij regis Iosaphat rex impius Ioram seruatus est. Seruata esset & Sodoma ab excidio precibus Patriarchæ Abraham,
Gen. 18. 32 si vel decem iusti in ea reperti fuissent, vt liquet ex capite 18. Geneseos. AVGVST. adhuc Manichæus, vt primùm societatem cum Episcopo Mediolanensi
Aug. li. 5. confes. c. 13 Ambrosio *orbi terræ tum in optimis*, vt ipse loquitur, *noto pióque Dei cultore inire* cœpit, initium quoque
Et lib. 9. c. 6. & 8. fecit emergendi ab erroribus, fœdisque moribus. Sacris verò baptismi aquis ab Ambrosio tandem ablutum, societatis antè initæ beneficio secuti sunt mox Alipius & Euodius.

VIDE verbo, *Choreæ, Colloquia otiosa, Consuetudo prava, Exemplum malum, Familiaritas nimia, Immodestia, Immortificatio passionum.*

SPECTACVLA ILLICITA.

Remedia contra Spectacula illicita.

I. REMED. Considera, quamuis expressè in diuinis literis nihil sit de spectaculis, ea tamen Spiritus sancti oracula pugnare cum spectaculis illicitis, quibus impij hominum cœtus, vanitates huius mundi, scurrilitates & fœdæ voluptates passim improbantur & damnantur, quibúsque

felices prædicantur, qui ab iis abstinuerint. Tertullianus producit illud Regij Psaltis: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* B. Ambrosius verò illud eiusdem: *Beatus vir, qui non respexit in vanitates, & insanias falsas.* Et, *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem.* Chrysostomus illud Apostoli: *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet.* Et, *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete,* non in diabolo. *Tertul. de spectac. c. 3* *Psal. 1. 1.* *Amb. in Psal. 118.* *Psal. 39.* *Psal. 118. 37.* *Chr. hom. 6. & 38. in Matth.* *Ephes. 5. 3.* *Phil. 4. 4.*

II. REMEDIVM. Considera, quàm acri censura spectacula vetita perstringantur ab antiquis Patribus. B. THEOPHILVS Antiochenus ad Autolycum: *Nec monomachias, nec cetera spectacula spectare audemus, ne oculi nostri inquinentur, & aures nostræ audiant profana, quæ ibi decantantur, carmina. nempè dum Thyestis tragica facinora commemorat, & Terei liberos denoratos recitat. Nec fas nobis est audire adulteria Deorum, hominúmque, quæ suaui verborum modulatur mercede, & præmiis inducti celebrant. Verùm absit, absit, inquam, à Christianis, penes quos modestia & temperantia florent, continentia viget, &c.* Clemens Alexandrinus in Pædagogo: *Prohibeantur spectacula & acroamata, quæ nequitia, verbisque obscœnis temerè profusis vana sunt. Quod enim turpe factum non ostenditur in Theatris? Quod aut impudens verbum non proferunt, qui risum mouent scurræ & histriones?* TERTVLLIANVS de Corona militis: *Circa voluptates spectaculorum infamata conditio est, ab ijs, qui naturæ quidem Dei omnia sentiunt, ex quibus spectacula instruantur, scientia autem deficiunt. Illud quoque intellige, omnia à diabolo esse mutuata.* CYPRIANVS de spectaculis: *Scripturæ omnes* *Theoph. li. 3.* *Clem. li. 3. c. 11.* *Tertul. c. 5*

ſpectaculorum genera damnauit, quando idololatriam ſuſtulit, ludorum omnium matrem: vnde hæc vanitatis & leuitatis monſtra venerunt. Quod enim ſpectaculum ſine idolo? quis ludus ſine ſacrificio? quod certamen non conſecratum mortuo? Quid inter hæc Chriſtianus fidelis facit, ſi idololatriam fugit? quid loquimur? qui iam ſanctus ſit, de rebus criminoſis voluptatem capit? Quis contra DEVM ſuperſtitiones probat, quas amat, dum ſpectat? Ceterùm ſciat hæc omnia inuenta dæmoniorum eſſe, non DEI. B. AMBROSIVS exponens illud

A. in Pſ. 118. Pſalmi, Auerte oculos meos, ne videant vanitatem, *Vanitas*, inquit, *eſt illa, quam cernis in theatralibus ludis. Pantominum aſpicis, vanitas eſt: luctatores aſpicis, vanitas eſt; quia cernis eos de viridi luctantes corona. Illi enim veri ſunt luctatores, qui aduersùm huius ſeculi luctantur illecebras. Non capiat oculos tuos palæſtra membrorum. Equos currentes aſpicis, vanitas eſt; quia vanè currunt, qui aſcendentem ſaluare non poſſunt.* S. CHRYSOSTOMVS in Matthæum: *Non eſt noſtrum aſſiduè ridere, reſolui cachinnis, molliri delicijs, ſed eorum potiùs & eorum, quæ ſpectantur in theatris, quæ in lupanaribus inquinantur, eorum qui ad hoc ſunt facti, paraſitorum, & adulatorum. Non eſt, inquam, hoc eorum, qui ad hoc ſunt facti, paraſitorum, & adulatorum. Non eſt, inquam, hoc eorum, qui ad æternum regnum vocati ſunt, quique in cœleſti illa ciuitate conſcripti: non eſt ſpiritualia arma geſtantium, quod certè proprium eſt diabolo militantium. Ille enim eſt, qui etiam in artem iocos, ludóſque digeſſit, vt per hæc ad ſe trahere milites CHRISTI, virtutíſque eorum neruos faceret molliores: propterea in vrbibus etiam theatra conſtruxit.* B. HIERONYMVS agens de B. Hilarione, Credens, ait, *in Dominum IESVM non Circi furoribus, non arenæ ſanguine, non theatri luxuria delectabatur, ſed tyri illa volun-*

tas erat in congregatione Ecclesiæ. S. AVGVSTINVS libro tertio Confessionum : *Rapiebant me spectacula theatrica, plena imaginibus miseriarum mearum, & fomitibus ignis mei. Quid est, quod homo ibi vult dolere, cùm spectat luctuosa atque tragica, quæ tamen pati ipse nollet? Et tamen pati vult ex eis dolorem spectator, & dolor ipse est voluptas eius. Quid enim est, nisi miserabilis insania? Nam eò magis eis mouetur quisque, quo minùs à talibus affectibus sanus est, quanquam cùm ipse patitur, miseria: cùm aliis compatitur, misericordia dici solet.* *Aug. c. 2. & 3.*

B. BERNARDVS de conuersione ad Clericos, *Cæterùm,* inquit, *spectacula vana, rogo, quid corpori præstant, quidue animæ conferre videntur? At certè nihil in homine, cui curiositas profit, inuenies. Friuola prorsus, & inanis ac nugatoria consolatio, & nescio quid illi durius imprecer, quàm vt semper habeat quod requirat, qui iucundæ quietis pacem fugitans, curiosa inquietudine delectatur.* *Bern. c. 12.*

III. REMED. Considera, quàm indigna homine Christiano agantur in theatris. Ea describit B. CYPR. ad Donatum, *Paratur,* inquit, *gladiatorius ludus, vt libidinem crudelium luminum sanguis oblectet. Homo occiditur in hominis voluptatem, & vt quis possit occidere, peritia est, vsus est, ars est: scelus non tantùm geritur, sed & docetur. Quid potest inhumanius, quid acerbius dici? disciplina est, vt perimere quis possit, & gloria est, quod perimit.* Et infrà: *Deinde morum quanta labes, quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum histrionicis gestibus inquinari? videre contra fœdus iúsque nascendi patientiam incestu turpitudinis elaboratam. Euirantur mares, honor omnis & vigor sexus enerùati corporis dedecore mollitur, plúsque illi placet, quisquis virum in fœminam magis fregerit, in laudem crescit ex crimine, & peritior quò turpior iudicatur, &c. Exprimunt* *Cyp. lib. 2. ep. 2.*

impudicam Venerem, adulterium Martem, Iouem illum ſuum, non magis regno, quàm vitiis principem. Et beatus Chryſoſtomvs in Matthæum: *Cuncta ſimpliciter, quæ ibi fiunt, turpiſſima ſunt, verba, veſtitus, tonſura, inceſſus, voces, cantus, modulationes, oculorum euerſiones ac motus, tibiæ, fiſtulæ, & ipſa fabularum argumenta, omnia, inquam, turpi laſciuia plena ſunt. Non enim ignoramus, quot ibi fornicationes peragantur, quot adulteriis matrimonia maculentur, quot viri muliebria patiantur, quot iuuenes effœminentur, cuncta iniquitatis ſummæ, cuncta prodigiorum, cuncta impudentiæ plena ſunt. Quas ob res non cachinnis diffluere ridentes, ſed lacrymis gemere ac dolere oportet.* Et Salvianvs de Prouidentia: *Quicquid immunditiarum eſt, hoc exercetur in theatris: quicquid luxuriarum, in palæſtris; quicquid immoderationis, in Circis; quicquid furoris, in caueis. Alibi eſt impudicitia, alibi laſciuia, alibi intemperantia, alibi inſania. Vbique dæmon, imò per ſingula ludicrorum loca vniuerſa dæmonum monſtra.* Hæc Salu. li. 8. uianus. Qua de cauſa B. Chryſoſtomus in homilia quadam populo Antiocheno perſuadere conatus eſt, ſatius eſſe in carcere verſari, quàm in theatro: *Vis, inquit, carceres & theatra perquiramus? Ille quidem tribulationis, hic autem voluptatis locus eſt. Illic Philoſophia multum; poſtquam enim timor & triſtitia quaſi quidam ignis in hominis animum inciderit, & duritiam emollierit, tunc humilis fit & exorabilior, ac ad omnia patiens. In theatro autem omnia contraria, riſus, ineptitudo, diabolicus faſtus, temporis impendium, adulterij meditatio, fornicationis gymnaſium, intemperantiæ ſchola, riſus materia, inhoneſtatis exempla. At in carcere nonita, ſed humilitas, ſupplicatio, ſecularium contemptus, & tanquàm infanti padagogus adeſt timor ad omnia congrua eum dirigens.*

Chry. ho. 62.

IV. REMED. Considera non solùm spectacula ista à Patribus iam descripta, & ab Ethnicis primùm excogitata, sed etiam quæuis alia histrionica, turpia, magica, derisoria, satyrica, quæ hodiéque in vsu sunt apud quosdam, esse legibus æquè politicis atque Ecclesiasticis iam olim prohibita. Synodi Constantinopolitanæ sextæ in Trullo verba sunt: *Prohibet omninò hæc sancta Synodus vniuersalis eos, qui dicuntur, mimos, & eorum spectacula. Deinde venationum quoque spectationes, eásque quæ fiunt in scena saltationes perfici. Qui secus fecerit, si sit clericus, deponatur: si laïcus, segregetur.* Et Concilium Laodicenum, de clericis, *Non oportet*, inquit, *ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus quæ aut in nuptiis, aut scenis exhibentur, interesse, sed antequàm thymelici ingrediantur, surgere eos debere de conuiuio, & abire.* Alibi histriones, qui artem illam exercent, vtpote impœnitentes, à sacrosancta corporis Dominici communione pelluntur. Qui canon sumptus est ex Cypriano, qui histrionem quendam Christianum, licèt ipse histrioniam non exerceret, sed alios tantùm doceret, à communione excludi voluit: *Puto*, inquiens, *nec maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.* CONSTANT. Magnus, primus Christianus Imperator, sustulit ludùm venatorium, quo cum bestiis depugnabatur à seruis ad bestias damnatis. HONORIVS verò & Arcadius gladiatorium, teste B. Theodoreto & Nicephoro, cùm monachum quendam Telemachum contra hos ludos declamantem populus Romanus temerè lapidasset. IVSTINIANVS quoque Imperator in Authentica, *Interdicimus*, vitio &

S. Const. c. 51.

c. nõ oportet de cõs. d. 5.

c. pro dilectione de Cons. d. 2.

Cyp. lib. 2. ep. 10.

l. ad best. 31. Cod. Th. li 10.

bist. c. 2. Nic. li. 7. c. 46.

Iust. de Episc. & cleric

L. Imperialis. 23. de nupt. li 5. C. tit. 4.

crimini adscribit, interesse spectaculorum ludis. Idem mulieres scenicas, quæ in spectaculis publicis se exhibent, pronunciat infames.

V. REMED. Considera eadem spectacula ne Ethnicis, quidem, siue Principibus, siue Philosophis, semper fuisse probata. Nam, teste Suetonio: OCTAVIVS Augustus muliebrem sexum ab spectaculis athletarum submouit. P. Sempronius Sophus, vt est libro 5. Codicis, tit. 17. coniugem repudij nota affecit, quòd se ignorante ausa fuisset ludos theatricos spectare. TIBERIVS Cæsar, auctore Dione Cassio, histriones Roma exturbauit, artéque ea interdixit, quia & mulieres ignominia afficerentur, & turbas darent. SCIPIO *Nasica*, vt refert D. Augustinus, *sine vlla sententiarum discrepantia vir optimus, caueam Theatri Senatum construere molientem, ab hac dispositione & cupiditate compescuit, persuasitque oratione grauissima, ne Græcam luxuriam virilibus patriæ moribus paterentur obrepere, & ad virtutem labefactandam, eneruandámq; Romanam peregrinæ consentire nequitiæ: tantúmque auctoritate valuit, vt eius verbis commota Senatoria prouidentia, etiam subsellia, quibus ad horam congestis in ludorum spectaculo iam vti ciuitas cœperat, deinceps prohiberet apponi.* M. T. Cicero quoque, eodem teste, Roscium Amerinum *cùm laudaret, histrionem ita peritum dixit, vt solus esset dignus, qui in scenam deberet intrare: ita virum bonum, vt solus esset dignus, qui eò non deberet accedere, apertissimè ostendens illam scenam esse tam turpem, vt tantò minùs ibi esse homo debeat, quantò fuerit magis vir bonus.* VALERIVS Maximus item Plutarchus & alii, agentes de Floralibus ludis, id est, turpissimis, scribunt tales fuisse, vt præsente CATONE Minores Actores agere noluerint. Laudatur & AL-

S. in Octa. c. 44.

L. consensu. § Vir quoque. Dio li 57. hist.

Aug lib. 1. de ciu. c. 31 Liu. li. 48.

A li. 1. de off. Euāg. c. 33.

CIBIADES, qui propter versus quosdam Eupolin Comœdum in mare iussit demergi cum hoc dicto, *Tu me scena sæpè mersisti, Eupoli: ego te semel in mari.* SENECA ad Lucilium: *Nihil est tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo spectaculo desidere. Tunc enim per voluptatem facilius vitia surrepunt.* BARBARI, ait B. CHRYSOST. *ipsi, cùm de theatralibus his ludis, & importuna delectatione fabularum audissent, dixisse feruntur verba omnibus Philosophiæ institutis dignissima. Prudenter enim Romanis dixerunt, quasi liberis atque uxoribus careant, tales sibi excogitasse voluptates. Quibus verbis ostendebant nihil uxore modestis, nihil liberis esse posse suauius.* Sen. ep. 7. Chry. ho. 38. in Matth.

VI. REMED. Considera omnes ludos fœdos & vanos è diametro pugnare cum prima nominis Christiani professione in baptismo facta, dum renunciauimus diabolo & pompis eius. CVM *aquam ingressi*, inquit TERTVLLIANVS, *Christianam fidem in legis suæ verba profitemur, renunciasse nos diabolo, & pompæ, & angelis eius ore nostro contestamur. Quid erit summum ac præcipuum, in quo diabolus, & pompè & angeli eius censeantur, quàm idololatria? Igitur si ex idololatria vniuersam spectaculorum paraturam constare constiterit, indubitatè præiudicatum erit, etiam ad spectacula pertinere renunciationis nostræ testimonium in lauacro, &c.* Pergit inde singulorum origines ostendere. Et B. CYP. *Impudenter in Ecclesia dæmonia exorcizat, quorum voluptates in spectaculis laudat, & cùm semel illi renuncians recisa sit res omnis in baptismate, dñ post Christum ad diaboli spectaculum vadit, Christo tanquàm diabolo renunciat. Idololatria, vt iam dixi, ludorum omniũ mater est: quæ vt ad se Christi fideles veniãt blanditur illis per oculorum, & aurium voluptatem. Diabolus artifex, quia idololatriam per se nudam sciebat* Tert. de spectac. cap. 4. Cypr. de spectac.

horreri, spectaculis miscuit, vt per voluptatẽ posset amari. Clariùs SALVIANVS: *In spectaculis quædam apostatio fidei est à symbolis ipsius & cœlestibus Sacramentis lethalis prævaricatio. Quæ est enim in Baptismo salutari Christianorum prima confessio? Quæ scilicet, nisi vt renunciare se diabolo, ac pompis eius atque spectaculis & operibus protestentur? Nam spectacula & pompæ etiam iuxta nostram professionem opera sunt diaboli. Quomodo igitur, ô Christiane, spectacula post baptismum sequeris, quæ opus esse diaboli confiteris? Renunciasti semel diabolo & spectaculis eius, an per hoc necesse est, prudens & sciens, dum ad spectacula remeas, ad diabolum redire te cognoscas. Vtrique enim rei simul renunciasti, & vnum vtcunque esse dixisti. Si ad vnum reuerteris, ad vtrumque remeasti. Abrenuncio enim, inquis, diabolo, pompis, spectaculis & operibus eius. Et quid postea? Credo, inquis, in Deum Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum Filium eius. Ergo primum renunciatur diabolo, vt credatur Deo: quia qui non renũciat diabolo, non credit Deo, & ideò qui reuertitur ad diabolum, relinquit Deum. Diabolus autem est in spectaculis, pompis suis, ac per hoc, cùm redimus ad spectaculum, relinquimus fidem Christi. Hoc itaque modo omnia Symboli sacramenta solnuntur, & totum quod in Symbolo sequitur, labefactatur & inquinatur. Nihil enim sequens stat, si principale non steterit. Dic mihi tu, Christiane, quomodo tenere te sequentia Symboli putas, cuius principia perdidisti?*

Salu. li. 5. de Provid.

VII. REMED. Considera, eadem spectacula prorsus aduersari Christianæ religionis perfectioni, quæ in hoc consistit, vt nihil fœdum ad animũ & mentem, nedum oculorum, auriúmve sensũ admittamus. Vnde TERTVL. libro citato: *Similiter impudicitiam omnem amoliri iubemur. Hoc igitur modo etiam à theatro separamur, quod est priuatum consistoriũ impudicitiæ*

Tert. de spect. c. 17.

vbi nihil probatur, quàm quod alibi non probatur. Et paulò pòſt: *Quòd ſi nobis omnis impudicitia execranda eſt, cur liceat audire, quæ loqui non licet? Cùm etiam ſcurrilitatem & omne vanum verbũ iudicatum à Deo ſciamus, cur æquè liceat videre, quæ facere flagitium eſt? cur quæ ore prolata communicant hominem, ea per oculos & aures admiſſa non videãtur hominem communicare? cùm ſpiritui appareant aures & oculi, nec poßit mundus præſtari, cuius apparitores inquinantur?* Et B. CYP. *Ab omnibus ad ſpectaculum cõuenitur, commune dedecus delectat videlicet, vel recognoſcere otio, vel diſcere, &c. Quid inter hæc Chriſtianus fidelis facit, cui vitia non licet nec cogitare? qui oblectatur ſimulacris libidinis, vt in ipſis depoſita verecundia audacior fiat ad crimina? Diſcit facere, dũ conſueſcit videre.* Quã autẽ in theatris multæ & variæ ſe offerant occaſiones grauiter & mente, & lingua, & oculis, & auribus delinquendi, fusè deſcribit SALVIAN. *Talia ſunt, quæ iſtic fiunt,* inquit, *vt eam non ſolùm dicere, ſed etiam recordari aliquis ſine pollutione non poßit. Alia quippe crimina ſingulas ſibi ferme in nobis vendicant portiones, vt cogitationes ſordidæ animos; vt impudici aſpectus oculos; vt auditus improbi aures; ita vt cùm ex his vnum aliquid errauerit, reliqua poßint carere peccatis. In theatris verò nihil horum reatu vacat, quia & concupiſcentijs animus, & auditu aures, & aſpectu oculi polluuntur. Quæ quidem omnia tam flagitioſa ſunt, vt etiam explicare ea quiſquam atque eloqui ſaluo pudore non valeat, &c. Nonnulla quippe etiam maxima ſcelera incolumi honeſtate referuntur, & nominari, & argui poſſunt, vt homicidium, latrocinium, adulterium, ſacrilegium, cæteráque in hunc modum. Solæ theatrorum ſunt impuritates, quæ honeſtè non poſſunt vel accuſari: ita noua in arguenda harum turpitudinum probroſitate res euenit arguenti: vt cùm abſque dubio ha-*

Cypr. de ſpect.

Salu. lib. cit.

neſtus ſit, qui accuſare ea velit, honeſtate tamen integrâ ea loqui & accuſare non poßit. Alia quoque mala omnia agentes polluunt, non videntes, vel audientes. Siquidem etſi blasphemum quendam audias, ſacrilegio non polluëris, quia mente diſſentis Et ſi interuenias latrocinio, non inquinaris actu, quia abhorres animo. Solæ ſpectaculorum impuritates ſunt, quæ vnum admodum faciunt & agentium & aſpicientium crimen. Nam dum ſpectantes hæc comprobant, ac libenter vidēt, omnes ea viſu, auditúque agunt, vt verè in eos Apoſtolicum illud peculiariter cadat: Quia digni ſunt morte, non ſolùm, qui faciunt ea, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Ro. 1. 32.

VIII. REMEDIVM. Conſidera in quantum ſalutis diſcrimen homo alioquin ad vitia procliuus, & *citò ad ſcelus auditum*, vt loquitur Cyprianus, *aſſueſcens*, ſe coniiciat, ſi ludos eiuſmodi ſpectauerit. Coniicit enim ſe in periculum committendi adulterij: quod vt B. Chryſoſtomus probaret populo, quem ob ſpectacula à Sacra menſa arcebat, ita locutus eſt: *Quòd ſi auetis adulterij modum cognoſcere, non mea verba vobis referam, ſed illius, qui de tota hominis vita iudicaturus eſt. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiſcendam illam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quòd ſi mulier ſpontè, ac fortè in foro obuia, & neglectiùs culta ſæpenumerò curioſiùs intuentem cœpit ipſo aſpectu vultus; iſti qui non ſimpliciter, neque fortuito, ſed ſtudio, & tanto ſtudio, vt Eccleſiam quoque contemnant, & hac gratia pergunt illuc, ac totum ibi deſidentes diem in facies fœminarum nobilium deſixos habent oculos, qua fronte poterunt dicere, quòd eas non viderint ad concupiſcendū? vbi verba quoque accedunt fracta, laſciváque, vbi cantiones meretricia, vbi voces vehementer ad voluptatē incitantes, vbi ſtibio picti oculi, vbi coloribus tincta gena, vbi totius corporis habitus*

Cyp. de ſpectac.

Chry. ho. 5. de Dauid & Saül.

Matth. 5. 28.

fucorum impoſtura plenus eſt, aliáq; inſuper multa lenocinia ad fallendos ineſcandóſque intuentes inſtructa. Accèdunt huc irritamenta per fiſtulas, ac tibias, aliáq; huius generis modulatio in fraudem illiciens, mentíſque robur emolliens. Et rurſus alibi reſpondens exceptioni quorundam: *Sed ego*, inquit, *turpia hęc, & incentiua voluptatũ, nec dixi, nec cecini vnquàm dicis. Et quænam vtilitas eſt, ſi cùm non dicas, libenter audis? imò verò vnde idipſum planum facies, quod non dicas? cùm libenter hæc cum riſu audias, & ad percipiendum magno curſu contendas? Dic mihi oro, cùm blaſphemantes audis, gaudes aut exultas, aut potiùs perhorreſcis, & aures obſtruis? non dubito quin perhorreſcas. Quamobrem? quia videlicet nunquàm tu blaſphemare ſoleas: pariter ergo in turpiloquio etiam facito, ſi perſuadere nobis omninò vis non libenter turpiſſima te verba proferre; tunc tibi credimus, cùm nec audire quidem perſpeximus. Nam ſi vix quæ longè ab huiuſcemodi cantibus remota eſt anima, caſtimoniæ honeſtatem amplectitur, quomodo continenter viuere poterit, qui in his viuit? An ignoratis procliuiores nos eſſe ad vitia? Cùm igitur etiam arte & ſtudio ad ea curramus, quomodo fornacem æterni ignis effugiemus?* VERVM, quia non deſunt, qui reſpondeant, ſe ad oculum quidem & aures, non tamen ad animum admittere huiuſmodi ſpectacula, iis quoque alibi ita occurrit idem Chryſoſtomus: *Audiant*, inquit, *curioſi, qui pulchritudines conſiderant alienas: audiant, qui ſpectaculis inſaniunt in theatris, qui ad excuſandas excuſationes in peccatis dicunt: Spectamus quidem, ſed nihil nocemur.* DAVID *talis ac tantus læſus eſt, & tu te putas non poſſe lædi? ille nocumentum paſſus eſt, qui tantum habebat ſpiritus gratiam, & te quomodo credere potero ſine vulnere euaſiſſe? & ille quidẽ in ſolario domus ſuę, tu autem in theatro, vbi & locus condemnat animam*

Chr. he. 2. in Pſ. 50.

ſapientiæ, in quo cùm tantæ ſint præcipitia, tantæ corruptelæ, quomodo poſſum tibi credere, quòd à talibus beſtiis vulneratus non ſis? Nunquid lapideus es, aut ferreus? igni coniungeris, & non ardebis? Exemplum huius rei illuſtre habes apud B. AVGVSTINVM in Confeſſionum libris de ALIPIO eius contubernali, qui licèt abhorreret à ſpectaculis, ac inuitus à familiaribus ſemel ad ludum gladiatorium pertractus eſſet, tamen vna ſpectatione ſic faſcinatus eſt, vt ſine theatris poſteà vitam ſibi acerbam duceret: *Spectauit*, inquit, *clamauit, exarſit, abſtulit inde ſecum inſaniam, qua ſtimularetur videre, non tantùm cum illis, ſed etiam præ illis, à quibus erat adductus.*

Aug. li. 1. c. 8.

IX. REMED. Conſidera, eſto omne periculum, lapſus abſit, multa tamen alia abſterrere te meritò ab illis ludis debent. Primò, quòd non abſit publicum ſcandalum, ac proinde nec peccandi periculum: *Qui enim ſcandalizauerit*, inquit Chriſtus, *vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt; expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Væ mundo à ſcandalis.* TERTVLLIANVS quidem inde probat manifeſtum eſſe ſcandalum, quòd ſuo æuo ex repudio ſpectaculorum agnoſcerentur Chriſtiani: *Illi*, inquit, *iam nobis renuncient, an liceat Chriſtianis ſpectaculo vti? Atquin hinc vel maximè intelligunt factum Chriſtianum, de repudio ſpectaculorum. Itaque negat manifeſtè, qui per quod agnoſcitur, tollit. Quid autem ſpei ſupereſt in huiuſmodi homine? vemo in caſtra hoſtium tranſit, niſi proiectis armis ſuis, niſi deſtitutis ſignis & ſacramẽtis principis ſui, niſi pactus ſimul perire.* S. CHRY. de hoc ſcandalo ita ſcribit in Matthæum: *Et ſi tu quodam excelſi animi robore nihil inde tibi mali cõtra-*

Matth. 18. 6.

Tert. de ſpect. c. 24.

Chr. ho. 38.

xisti, attamen quoniam alios imbecilliores exemplo tui spectaculorum studiosos feciſti, quomodo non ipse commiſiſti, qui cauſam committendi aliis præbuiſti? Et alibi: *Si hæc aſpiciẽdo nil pateris, culpæ nihilominùs teneris obnoxius, factus ſcilicet ſcandalum ceterorum, & talium adhortatio voluptatum, tuámque faciem ipſe confundis, animámque cum facie.* Id.hom.7.

SECVNDÒ abſterrere te debet, quòd ſpectatores potiùs quàm actores germina ſint cauſa ſpectaculorum, quia ſi nulli ſpectandi cupiditate tenerentur, nulla etiam ſpectacula exhiberentur; ſi nihil mercedis hiſtrionibus ſolueretur, tota periret hiſtrionia. *Qui enim*, inquit aureum os, *laudant iſta ſpectacula, ipſi hiſtrionibus perſuadent, vt ea exhibeant, & ideò ipſi potiùs propter hæc merentur ſubire ſupplicium. Si enim nullus eſſet talium ſpectator ac fautor, nec eſſent quidem, qui aut dicere illa, aut agere curarent. Quando verò nos cernunt & artes proprias, & ipſa exercendi quotidiani operis loca, & illum, quem ex his paratis quæſtum, & prorſus omnia ſimul vaniſſimi illius ſpectaculi amore deſerere, auidiore & illi ad hæc intentione rapiuntur, ſtudiúmque his maius impendunt. Et hæc dico, non vt illos à crimine videar vindicare, ſed vt vos diſcatis initium & caput iniquitatis huius vos eſſe potiſſimũ, qui totam prorſus diem in tam ridicula, támque perniciosa voluptate conſumitis.* Chr.ho.6. in Matth.

Quòd autem non leue delictum ſit hiſtrionibus dare mercedem, audi Auguſtinum in Ioannem ita ſcribentem: *Donare res ſuas hiſtrionibus, vitium eſt immane, non virtus: Qui enim venatori* (hiſtrioni) *donat, non homini donat*, inquit in Pſalmum 102. *ſed arti nequiſsimæ. Nam ſi homo tantùm eſſet, & venator non eſſet, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.* Au. tract 100.c.16.

TERTIVM, quod abſterrere te debet, eſt, iactura temporis, quam facis, vacando ſpectaculis. Nullus enim inter

1. Cor. 7. 29. Gal. 6. 10. Chr. ho. 38. in Matth. Christianos est, cui non dictum sit: *Tempus breue est.* Et, *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Vnde Chrysostomus loco sæpè citato: *Sed ego*, inquiens, *ostendam multis nihil huiusmodi ludos obfuisse, imò verò*, inquit, *id maximè nocet, quòd frustra & incassum tempus consumis, & scandalum aliis offers.* Hæc de malis culpæ, quæ oriuntur ex spectaculis, nunc de malis pœnæ.

X. REMEDIVM. Considera, mala pœnæ tam spiritualia, qnàm temporalia, quæ consecuta sunt ex spectaculis. Spiritualia recenset duo TERTVLLIANVS his verbis, dum agit de Christianis eorum ludorum spectatoribus: T. lib. de sp. c. 26. *Cur ergo*, inquiens, *non eiusmodi etiam dæmonijs penetrabiles fiant? Nam & exẽplum accidit, Domino teste, eius mulieris, quæ theatrum adiit, & inde cum dæmonio rediit. Itaque in exorcismo cùm oneraretur immundus Spiritus, quòd ausus esset fidelem aggredi, constanter, & iustissimè quidem, inquit, feci, in meo eam inueni. Constat & alij linteum in somnis ostensum eius diei nocte, qua tragœdum audierat; cum exprobratione nominato tragœdo, nec vltra quintum diem eam mulierem in seculo fuisse. Quo vtique & alia documenta cessexunt de his, qui cum diabolo apud spectacula communicando à Domino exciderunt.* Nemo enim potest duobus Dominis seruire. Matth. 6. 24. Subiicit deinde: *Quid facies in illo suffragiorum impiorum æstuario deprehensus, non quasi aliquid illic pati possis ab hominibus, nemo te cognoscit Christianũ, sed recogita, quid de te fiat in cælo. Dubitas enim illo momento, quo in diaboli Ecclesia fueris, omnes Angelos prospicere de cælo, & singulos denotare, quis blasphemiã dixerit, quis audierit, quis linguã, quis aures diabolo aduersùs Deum administrauerit?* TEMPORALIA verò mala describit B. CHRY. Chr. ho. 38. in Matth. *Vnde credis*, inquit, *nu-ptiarum insidiatores proficisci? nónne ab huiusmodi scenis?*

Vnde illos, qui domos, ac thalamos, aliorum effodiũt? nónne ab orchæstra illa? An non hinc uxoribus uiri molestissimi, & uiris mulieres contemnendæ fiunt? &c. Imò, quis non adulter modò factus est? Nam si possem nomine omnes appellare, citò tibi ostenderem. Quot quasi captiuos scorta inde abduxerunt, quot aut ab uxoribus abstraxerunt, aut ad legitimum omnino thorum peruenire non dimiserunt? Quid igitur, inquis, *an leges omnes euertemus, quibus hæc cõstituta sunt? imò uerò his theatralibus ludis euersis, non leges, sed iniquitatem euertetis, ac omnẽ ciuitatis pestem extinguetis. Hinc enim seditiones excitãtur, hinc tumultus oriuntur. Qui enim his ludis aluntur, omnes uocẽ uentris causa collocant, qui dicere, facere, omnia promptissimi sunt, hi maximè solent rumoribus populos inflammare, & tumultũ in ciuitates immittere. Otiosa enim iuuentus impudenter educata omni ferocissima bestia immanior est. Malefici autẽ nónne à theatralibus ludis multi constituuntur. Nam ut uniuersum populum ad hæc possint inflammare, ut tripudiantes suas cõsequantur uoluptates, ut modestas mulieres meretricibus commixtas corrumpant, ad tantum maleficij genus perueniunt, ut nec ab ossibus quidem mortuorum abstineant. Quid dicam, quòd ad diabolicas has sodalitates innumeras multi consumãt pecunias? Quid de lasciuia? quid de alijs malis? Animaduertis te illum esse, qui uniuersam uitam hominum euertis: cùm adhæc ceteros horteris, non me, qui huiusce modi omnes ludos omittendos censeo.* Multò plura sui æui mala enumerat SALVIANVS, putátque vniuersam Galliam, Sardiniam, Siciliam ob hanc spectaculorum turpitudinem & insaniam Barbarorum irruptione castigatam, nobilissimas Germaniæ vrbes Coloniam, Moguntiam, Treuerim crudelissimè deletas, Vandalósque communem orbis perniciem in ipsam vsque Africam penetrasse: *Circumsonabant,*

Salu. li. 7. de Prou.

ait, *armis muros Carthaginis populi barbarorum, & Ecclesia Carthaginiensis insaniebat in Circis, luxuriabatur in theatris. Alij foris iugulabantur, alij intus fornicabantur: pars plebis erat foris captiua hostium, pars intus captiua vitiorum.*

XI. REMED. Considera iniuria à quibusdam politicis obtendi imprudenter populo Christiano ciui Spectaculorum voluptates & gaudia. Nam primò constat professionis Christianæ esse in hac vita potiùs luctui & lacrymis, quàm voluptati operam dare, ídque prudenter, qui luctui huius vitæ succedunt gaudia æterna, voluptati verò Gentilium succesſerunt æterna supplicia. Vnde TERTVLLIANVS: *Vicibus dispositares est; nunc illi* (Gentiles) *lætantur, nos cõflictamur. Seculum, inquit, gaudebit, vos tristes eritis. Lugeamus ergo, dum Ethnici gaudent, vt cùm lugere cœperint, gaudeamus, ne pariter nunc gaudẽtes, tunc quoq; pariter lugeamus. Delicatus es, Christiane, si & in seculo voluptatem concupiscis.* Deinde si quæris voluptates, quæras non vanas, sed salutares; si gaudia, non in diabolo, sed in Domino. *Gaudete*, inquit Apostolus; *in Domino. Habet Christianus*, inquit B. CYR. *spectacula meliora si velit; habet veras & profuturas voluptates, si se recolligerit; & vt omittã illa, quæ nondum contemplari potest, habet istam mũdi pulchritudinem quam videat, atque miretur: Solis ortum aspiciat, rursus occasum mutuis vicibus dies noctésq; renocãtem, globum Lunæ temporũ cursus incrementis suis decremẽtísq; signantem, astrorum micantium choros, & à summo de sũma mobilitate fulgẽtes, anni totius per vices membra diuisa, & dies ipsos cũ noctibus per horarũ spatia digestos, & terræ molem libratam cum montibus, & proflua flumina cum suis fontibus, extensa maria cum suis fluctibus atque littoribus, interim constantem pariter summa*

Tert. de spect. c. 28. Ioan. 16. 20.

Philip. 3. 1. 1. SPECTAC. Christian.

conſpiratione, nexibuſq; concordiæ: extenſum aërem mediũ, tenuitate ſua cũcta vegetantem, nunc imbres contractis nubibus profundentem, nunc ſerenitatem refectam raritate reuocantem, & in omnibus iſtis incolas proprios: in aëre auem, in aquis piſcem, & in terra hominem: hæc, inquam, & alia opera diuina, ſint Chriſtianis fidelibus ſpectacula. Quod theatrũ humanis manibus extructum iſtis operibus poterit comparari? Haud ſecus B. AMB. *Sicubi, inquit, populares cognoueris plauſus, auerte oculos tuos ab his, inflecte, deprime, & ſerua eos, vt erigas melioribus. Erige ad cœlũ, vel nocte ſtellarum monilia, orbem lunæ decorum, vel die ſolem aſpice. Spectа mare, terram circũſpice, vt opere facta diuino omnis creatura te paſcat. Quæ formarũ gratia in ipſis beſtiis? Quantus decor in hominibus? Quanta in auibus pulchritudo? Hæc vide, & non introibit mors per feneſtras oculorum tuorum.* ALTERVM ſpectaculum Chriſtiano homine dignum proponit idẽ Cypr. dum ita loco citato pergit: *Scripturis, inquã, ſacris incumbat Chriſtianus fidelis, ibi inueniet condigna fidei ſpectacula. Videbit inſtituentem Deum mundum ſuum, & cum ceteris animalibus hominis illam admirabilem fabricam, meliorémq; facientem, ſpectabit mundum in delictis ſuis, iuſta naufragia, piorũ præmia, impiorúmq; ſupplicia: maria populo ſiccata, & de petra rurſus populo maria porrecta: ſpectabit de cœlo deſcendentes meſſes, non ex areis: inſpiciet fluminatrãſitus ſiccos refrenatis aquarum agminibus exhibentia. Videbit in quibuſdam ignem cum fide luctãtem: religione ſuperatas feras, & in mãſuetudinem conuerſas: intuebitur & animas ab ipſa morte reuocatas, & in his omnibus iam maius videbit ſpectaculũ, diabolũ illũ, qui totum detriũphauerat mundũ, ſub pedibus Chriſti iacentem. Quàm hoc decorum ſpectaculum, fratres? quàm iucundum? quàm neceſſariũ? intueri ſemper ſpem ſuam, & oculos aperire ad ſalutem ſuã! Hoc*

A. in Pſ. 118. ſer. 5.

11.

est spectaculum, quod videtur etiam luminibus amissis: hoc est spectaculum, quod non exhibet Prætor, aut Consul, sed qui est solus, & ante omnia, & super omnia, imò ex quo omnia, Pater Domini nostri Iesu Christi. III. TERTIVM spectaculum ob oculos ponit B. AVG. in libris de Symbolo ad Catechumenos: *Fugite*, inquit, *dilectissimi spectacula, fugite caueas turpissimas diaboli, ne vos vincula teneant maligni. Sed si oblectandus est animus, & spectare delectat, exhibet vobis sancta mater Ecclesia veneranda hæc salubria spectacula, quæ & mētes vestras oblectent sua delectatione, & in vobis non corrumpāt, sed custodiant fidem. Amator est quispiā circi? quid delectat in circo? aurigas videre certantes, populos insana furia anhelantes, quemlibet celerem præcedentem, aduersarij sui equum frangentem: ista est omnis delectatio: clamare, quia vicit, quem diabolus vicit. Vide ecōtrà nostra sancta, sauia, suauissima spectatula. Intuere in libro Actuum Apostolorum claudum ex vtero matris nunquàm ambulantē, quem Petrus fecit currētem. Vide subitò sanum, quē antè intuebaris infirmum. Et si in te est sanitas mētis, si in te fulget ratio æquitatis, ac delectatio salutis, vide quid debeas expectare. Vide vbi debeas exclamare, illic vbi equi sani franguntur; an hîc, vbi homines fracti saluantur? Sed si te pompa illa, figura eæquorum, compositio curruum, ornatus & aurigæ superstātis equos regentis, vincere cupientis: si hæc te, vt dixi, pompa delectat, nec hanc tibi denegauit, qui pompis diaboli renunciare præcepit. Habemus & nos spiritalem nostrum aurigam sanctum Prophetam Eliam, qui quadrigæ igneæ superimpositus tantùm cucurrit, vt metas prehenderet cœli.* Et infrà: *Illic intuentur spectatores propositū nescio quem confictum Deum, Iouem & adulterantem & tonantem: hîc respicimus verum Deum Christum castitatem docentem, immunditiam destruentē, salubria prædicantē. Illic fingitur, quòd idē Iouis*

III. Aug. lib. 2. c. 1. & 2.

Act. 3. 8.

4. Reg. 2.

Iunonem

Iunonem habeat sororem & coniugem: hîc prædicamus sanctam Mariam, matrem simul & Virginem. Illuc stupor ingeritur visui ex visu hominem videre in fune ambulãtem: hîc magnum miraculum, Petrum mare pedibus transeuntem. Illic per inimicam turpitudinem castitas violatur: hîc per castam Susannã, castúmque Ioseph libido comprimitur, mors conteritur, Deus amatur, castitas exaltatur. Et rursus alibi: *Spectare vis? esto spectaculũ. Ne deficias, vide præcedentem & dicẽtem: Spectaculum facti sumus huic mundo, & Angelis, & hominibus. Angelis laudantibus, hominibus opprobrantibus: imò & Angelis laudantibus & vituperantibus: quia & apud Angelos sunt sancti Angeli, quibus bene viuendo placemus: & sunt prævaricatores Angeli, quibus bene viuendo displicemus. Et inter homines sunt sancti viri, quibus placeat vita nostra: sunt nequissimi homines, qui irridẽt bonam vitã nostram. Et hæc, & hæc arma sunt, illa dextra, illa sinistra, vtraq; tamẽ arma sunt. In his vtrisq; armis cõfligo cum diabolo, vtrisq; eum ferio: prosperis, si nõ corrumpor: aduersis, si non frangor.* Addo QVARTVM & postremum spectaculum Tert. in hunc modum scribentis de nouissimo Iudicij extremi spectaculo: *Supersunt alia spectacula, ille vltimus & perpetuus Iudicij dies, ille nationibus insperatus, ille derisus, cũm tanta seculi vetustas, & tot eius natiuitates vno igni hauriẽtur. Quæ tunc spectaculi latitudo? quid admirer? quid rideam? vbi gaudeam? vbi exultem tot ac tantos Reges, qui in cœlum recepti nunciabantur, cum ipso Ioue & ipsis suis testibus in imis tenebris cõgemiscentes? item Præsides, persecutores Dominici nominis, sæuioribus, quàm ipsi flãmis sæuierunt, insultantibus contrà Christianis, liquescentes? quos præterea sapientes illos Philosophos eorum discipulis suis vnà cõflagrantibus erubescentes, quibus nihil ad Deum pertinere suadebant, quibus animas, aut nullas,*

Id. in Psal. 38. & 39. 1. Cor. 4. 9.

IV. Tert. de spect.

aut non in priſtina corpora redituras adfirmabant, etiam Poëtas, non ad Rhadamanti, nec ad Minoïs, ſed ad inopinati Chriſti tribunal palpitantes? Tunc magis tragœdi audiẽdi, magis ſcilicet vocales in ſua propria calamitate. Tunc hiſtriones cognoſcendi ſolutiores multò per ignem: tunc ſpectandus auriga in flãmea vota totus rubens: tunc xyſtici contemplandi, nõ in gymnaſijs, ſed in igne iaculati, niſi quòd nec tunc quidem illos velim viſos, vt qui malim ad eos potiùs conſpectũ inſatiabilem conferre, qui in Dominũ deſæuierunt. Hic eſt ille (dicam) fabri, aut quæſtuarij filius, Sabbati deſtructor, Samarites, & dæmoniũ habens. Hic eſt, quem à Iuda redemiſtis, hic eſt ille arũdine & colaphis diuerberatus, ſputamẽtis dedecoratus, felle & aceto potatus. Hic eſt, quem clàm diſcẽtes ſubripuerũt, vt reſurrexiſſe dicatur, vel hortulanus detraxit, ne lactucæ ſuæ frequẽtia cõmeantium lęderentur. Vt talia ſpectes, vt talibus exultes, quis tibi Prætor, aut Conſul, aut Quæſtor, aut ſacerdos de ſua liberalitate præſtabit? & tamẽ hæc iam quodãmodò habemus per fidẽ ſpiritu imaginante repræſentata. Ceterùm qualia illa ſunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderũt? Credo, circo & vtraque cauea, & omni ſtadio gratiora.

Ironia ſecunda.

VIDE verbo, *Blaſphemia, Choreæ, Colloquia otioſa, Curioſitas, Exemplum malum, Immodeſtia, Linguæ abuſus, Luxuria, Luſus aleæ, Otium, Societas praua, Voluptas carnalis.*

SVPERBIA.

Remedia contra Superbiam.

I. REMEDIVM. Conſidera quid tradat diuina Scriptura de ſuperbia. Tradit autem primò eã eſſe Deo exoſam, & omnium peccatorum originem.

nem. Vt in Prouerbiis Salomonis: *Sex*, inquit, *sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, linguã mendacem, &c.* Et, *Arrogantiã & superbiã ego detestor.* Et, *Abominatio Domini est omnis arrogans.* Et in Eccles. *Odibilis corã Deo est & hominibus superbia.* Et, *Initium omnis peccati est superbia.* Et apud B. Iacob. & Petrum: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* 2. tradit eam grauiter puniri à Deo. B. Iob dictum est: *Omnem arrogantẽ humilia.* Eccles. verò: *Radices gentiũ superbarũ arefecit Deus, & plantauit humiles ex ipsis gẽtibus. Quid ergò superbis, terra & cinis?* Et Isa. *Dies Domini super omnẽ superbũ, & excelsum, & arrogantem, & humiliabitur.* Et Soph. *Visitabo super omnẽ, qui arroganter ingreditur.* Et Christi apud Matth. *Qui se exaltauerit, humiliabitur.* 3. dehortatur à superbia, & prouocat ad sectandam humilitatem. Vt apud Tobiam: *Superbiam nunquàm in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Et in Ecclesiastico: *Quantò magnus es, humiliate in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.* Et apud Matthæum: *Discite à me*, ait Christus ipse, *quia mitis, & humilis corde.*

Prou. 6. 16. — Prou. 8. 13. — Prou. 16. 5. — Eccli. 10. 7. & 15. — Iac. 4. 6. — 1. Pet. 5. 5. — Iob. 40. 6. — Eccli. 10. 18. — Isa. 2. 12. — Soph. 2. 9. — Matt. 23. 12. — Eccl. 3. 20. — Matth. 11. 29.

II. REMEDIVM. Considera quid SS. Patres de ea scribant. B. CYP. ad Corneliũ: *Ille qui præsumit & contumax est, vir sui iactãs, nihil omninò proficiet, qui dilatauit tanquàm inferus animam suam, &c. Exaltatio & inflatio, & arrogans ac superba iactatio non de Christi magisterio, qui humilitatẽ docet, sed de Antichristi spiritu nascitur, cui exprobrat per Prophetam Dominus: Tu autem dixisti in animo tuo, in cœlum ascendam, super stellas Dei ponam sedem meam, &c.* BASIL. in admonitione ad filium spiritualem: *Vir humilis, Deo est similis: superbus autẽ, cùm sit Deo odibilis, diabolo similis est: Humilis licèt in habitu videatur viliß im⁹, glorio-*

Cyp. lib. 1. ep. 3. — Isa. 14. 13. — Basil.

ſus eſt in virtutibus. Superbus autem, etſi decorus videatur aſpectu, tamen inutilem eum manifeſtant opera ipſius, & per inceſſum & motus dignoſcitur eius ſuperbia, & ex verbis publicatur eius leuitas. Cupit ſemper laudari ab hominibus, & virtutibus, à quibus eſt alienus. Se prædicari geſtit. Non ſe patitur cuiquam eſſe ſubiectum, ſed ſemper primatum cupit, & ad maiorem gradum emergere: & quod ex meritis non poteſt, ambitioſo feſtinat obtinere. Ambulat ſemper tumēs, vt vter vacuus, & vt nauis gubernatore deſtituta à fluctibus iactatur huc illuc. CHRY. in Matthæum: *Nihil certè arrogantia atque ſuperbia peius,*
Ch. ho. 59. *quæ mentis quoque vires natura hominibus conceſſas ita deiiciat, vt amentes ex prudentia, ac animo ſtolidos efficere videatur. Nam ſi quis cùm ſtatura cubitum non ſuperet, inſtar montium, imò altiorē ſe putet, ac ideò ſe quaſi montes exceſſurus erigat, nullum aliud argumentum ſuæ inſaniæ quæremus. Sic cùm inflatum videris hominē, qui meliorem ſe ceteris arbitretur, cōtemníq; opinetur, ſi ceteris hominibus conſecratur, nullum iam aliud ſignum vecordiæ hominis exquiras. Tātò quippe ridiculoſior his eſt, qui natura inſaniunt, quantò ipſe ſponte hunc ſibi morbum iniecit: nec hac re ſolùm miſer, verùm etiam quia in miſeriæ fundum ſe detruſit, vt nihil ſentiat. Quando enim is peccata ſua, vt oportet, cognoſcet? Quando nimiùm ſe delinquere ſentiet? Certè quaſi vile mancipium, & miſerum, captiuum diabolus eum abduxit, agitátque verberibus, & mille contumelijs, quocunque velit.* AMBROSIVS in ſermonibus: *Ad imperium cœlorum non per-*
Amb. ſer. 10. *uenitur ſuperbia, diuitijs, præfectura: ſed humilitate, pauperie, lenitate. Arcta enim & anguſta via eſt, quæ ducit ad regnū. Quiſquis ergo honoribus inflatus fuerit, &*
Matth. 7. 14. *auri theſauris dilatatus, tanquàm onuſtum & impeditum animal per anguſtum regni iter tranſire non poterit. Simul etiam vt ſe exiſtimat peruenisſe, ſarcinā eius exigua*

porta non capiens, repercusso limine retrorsum redire cogit. Tam enim est angusta diuiti porta cœlestis, quàm est camelo acus foramen exiguum. Et in Psalmum 118. *Scriptura dicit, Dominus superbis resistit. Tanquàm suæ contumeliæ propulsator veluti quoddam suscepit aduersùs superbiã speciale certamen: tanquàm dicat: Meus iste aduersarius est, qui me lacessit, mihi debetur ista congressio.* HIER. ad Antonium: *Scriptura ait: Superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam. Vide, frater, quale malum sit, quod aduersariũ habet Deum. Ob quod in Euangelio & Pharisæus arrogans spernitur, & humilis publicanus auditur.* Et ad Fabiolam de 42. mansionibus: *Nihil, vt crebrò diximus, tam periculosum est quàm gloriæ cupiditas, & iactantia, & animus conscientia virtutum tumens.* AVG. lib. 14. de ciuitate Dei: *Initium omnis peccati superbia. Quid est autẽ superbia, nisi peruersæ celsitudinis appetitus? Peruersa enim celsitudo est, deserto eo, cui debet animus inhærere principio, sibi quodãmodò fieri atq; esse principiũ. Hoc fit, cùm sibi nimis placet. Sibi verò ita placet, cùm ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quàm ipse sibi.* Et paulò pòst: *Vnde superbi secundùm Scripturas sanctas alio nomine appellantur,* sibi placentes. Et rursum: *Ideò audeo dicere, superbis esse vtile, cadere in aliquod apertum, manifestúmque peccatũ, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubriùs enim Petrus sibi displicuit, quando fleuit, quàm sibi placuit, quando præsumpsit. Hoc dicit & sacer Psalmus: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine.* GREG. lib. 31. Moralium: *Radix cuncti mali superbia est, de qua, Scriptura attestante, dicitur: Initium omnis peccati est superbia. Primæ autem eius soboles, septem nimirũ principalia vitia de hac virulenta radice proferũtur: scilicet, inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, vẽtris ingluuies, luxuria.*

Id. serm. 7 Iac. 4. 6.

Hier. ep. 45 Luc. 18. 14. Id. mãs. 41.

Aug. c. 13.

2. Pet. 2. 10

Matt. 26. 75. Ps 82. 17. Gr. l. 31. Ec. 10. 15.

Sed habent contra nos hæc singula exercitum suum. Nam de inani gloria inobedientia, iactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacia, discordiæ, & nouitatum præsumptiones oriuntur. B. PROSPER de vita contemplatiua: *Initium,* inquit Scriptura, *non alicuius, sed omnis peccati superbia, vt euidenter ostenderet, quòd ipsa sit peccatorũ omniũ causa: quoniã non solùm peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa: siquidem nihil aliud omne peccatum, nisi Dei contemptus est, quo eius præcepta calcantur.*

Prosp. lib. 3. c. 2.

III. REMEDIVM. Considera superbiam inter peccata esse & primum & omnium grauissimum, secundùm doctrinam priscorum Patrum. AMBR. ad Demetriadem: *Inter omnes lapsus hominum, inter omnia commissa peccantium, nulla est grauior, quàm superborum ruina, maximè cùm ipsa elatio in Dei tendit iniuriã.* Et in Psalmum 118. *Maximum peccatum in homine superbia est, quandoquidem inde manauit nostri origo delicti. Hoc telo nos primùm diabolus vulnerauit, & perculit. Nam nisi homo serpentis persuasione deceptus, sicut Deus esse voluisset, &c, nũquàm feralis culpæ ad nos transisset hæreditas. Quid igitur hoc peccato potest esse deterius, quod à Dei cœpit iniuria?* CHRY. ad populum Antiochenum: *Magnum est elationis malum, stultum esse melius est, quàm insolentem. Illuc enim stultitia tantùm est, mentisq; tarditas: hîc autem stultitia peior est, & fatuitas cum furore. Stultus sibimetipsi malum est, elatus & aliis pestis. Ex amentia hoc vitium nascitur. Non potest esse superbus, qui fatuus non sit. Stultitia verò plen' est superbus.* AVG. contra Academicos: *Superbia vitio nihil immanius.* Et libro quarto de Trinitate: *Nullum vitium est, cui magis diuina lege resistatur, & in quod magis accipiat dominandi ius ille superbissimus Spiritus.* Et de doctrina Christiana: *Nulla ferè est pagina san-*

A. li. 10. ep. 84.

Id serm. 7.

Ch. ho. 39.

Aug. li. 2. c. 8.

Id. c. 15.

Id. l. 3. c. 25.

Eorum librorum, in qua non ſonet, quòd Deus ſuperbis reſiſtit. Et in Pſalmum 58. *Omnia vitia in malè factis timenda ſunt, ſuperbia in bene factis plus metuenda eſt.* Et in 93. cùm dixiſſet Phariſæum ſuperbum fuiſſe in bonis factis, publicanum verò humilem in malis factis: *Videte*, inquit, *fratres: magis placuit Deo humilitas in malis factis, quã ſuperbia in bonis factis: Sic odit DEVS ſuperbos, & ideò ſic concluſit: Amen dico vobis, deſcendit iuſtificatus publicanus magis, quàm Phariſæus.* CASSIANVS libro 11. Inſtitutionum: *Tantum eſt malum ſuperbiæ, vt non Angelum, non alias virtutes contrarias, ſed ipſum Deum aduerſarium habere mereatur.* GREGORIVS 14. Moralium: *Quia Redemptor noſter corda regit humilium, & Leuiathan Rex dicitur ſuperborum, apertè cognoſcimus, quòd euidentiſſimum reproborum ſignum ſuperbia eſt, at contrà humilitas electorum.* Quòd autem hac conſideratione mederi poſſis ſuperbiæ morbo, inde liquet, quòd Sanctus BASILIVS quæſtione poſita, quomodo ſanari poſſit ſuperbus, reſpondet: *Si fidem habeat ſententiæ illius, qui dixit: Dominus ſuperbis reſiſtit.*

Luc. 18. 14. Caſſ. c. 7. Greg. c. 28. Baſ. reg. br. q. 35. Luc. 4. 6.

IV. REMED. Conſidera quàm grauiter à Deo punita ſit ſuperbia. Primò in Lucifero, eiúſque fœderatis ſociis, de quo apud Iſaiam: *Quomodo cecidiſti de cœlo, Lucifer, qui manè oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium: ſimilis ero Altiſſimo. Verumtamen ad infernum detrahêris in profundum laci.* Quo exemplo morbum ſuperbiæ ſanauit Apoſtolorum cordibus Chriſtus. Cùm enim illi apud Lucam animo elati gauderent, *quòd ſpiritus*

Iſa. 14. 12. 13. Luc. 10. 18. 20.

mali eis subijcerentur, illico respondit. *Videbam Satanam, sicut fulgur de cœlo cadentem. In hoc nolite gaudere, quia spiritus subijciuntur vobis.* 2. in exstructoribus turris Babel, in Core, Dathan, & Abiron, in rege Saül, in Sennacherib, in Nabugdonosore, in Holophernę, in Aman, in Antiocho, in Herode. His addi potest apostata Christianorum IVLIANVS, qui cùm lethali vulnere, in certo auctore, telo diuinitùs directo percussus in Perside ad fluminis ripam iaceret, tametsi ob spretam Christi religionem mori se confiteretur, & à Nazareno victum agnosceret, consilio tamen cum Sacerdotibus sacrilegis inito, se clàm in fluuium præcipitare voluit, vt diuinitùs raptus videretur. Verùm cum suo duce Satana in tartara præceps actus est, atque impletum Psalmi vaticinium: *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.*

Gen. 11. 3. *Num.* 16. 4. *1. Reg.* 15. 5 *Isa.* 37. 6. *Dan* 4. 7. *Iudit.* 6. 8. *Esther.* 4. 9. *3. Mach.* 9. 10. *Act.* 12. *Nicep. l.* 10 *cap.* 37.

V. REMED. Considera deterrimos superbiæ effectus & mores. CHRY. ad pop. Antioch. *Nullũ malum par elationi. Hominem reddit dæmonem, blasphemũ, contumelioſum, periurum, cupidum cædum & homicidiorum. Elatus semper in doloribus viuit, semper indignatur, semper mœret, nihil est quod eius possit explere libidinem. Sicut enim auari, quantò plura acceperint, tantò pluribus egent: sic superbi, quantò maiori sunguntur honore, tãtò plus concupiscunt.* AMB. de lib. de Noë & arca: *Superbia se extollit in hac terrena fragilíq, substantia, & immemor diuinorũ humana despiciens ipsum arrogantis viri habitũ incessúmq; deformat: quales describit Isaias Iudææ filias oculorum micantes nutibus, & alta se cerui-ce iactantes. Sunt enim huiusmodi erigentes supercilia, inflato corde, elato pectore, cerui-ce resupina: qui solum quidem vestigiis pedum perstringãt, tota autem se librent corpore: & inani suspendant examine: in priora gressu*

Ps. 73. 23. *Chr. ho.* 43. *Am. c.* 16. *Isa.* 3. 16.

procedant, ad posteriora verticem reclinantes: cœlum spectent, terram autem fastidiant, tanquàm cervicis dolore suffixi, vt eam inclinare non possint. GREG. in Moralibus: *Alia vitia eas solummodò virtutes impetũt, quibus ipsa destruuntur. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam vnius virtutis extinctione cõtenta, contra cuncta animæ membra se erigit, & quasi generalis ac pestifer morbus, corpus omne corrumpit, &c. Quisquis eius tyrannidem in se captiua mente susceperit, hoc primum damnum patitur, quòd, clauso cordis oculo, iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab aliis bene geruntur, displicent, & sola ei quæ ipse vel prauè egerit, placent. Semper aliena opera despicit, semper miratur quæ ipse facit.* Et inferiùs: *Cunctis superba apud se cogitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imaginatione, erectis in incessu, rancor in responsione. Horũ mens semper est ad arrogandas cõtumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad lacessendos verò alios importuna.* CAS. libro 12. Institutionum monasticarum, de moribus monachi superbi sic loquitur: *Quisquis superbiæ morbo fuerit occupatus, non solùm nullam subiectionis aut obedientiæ regulam custodire dignatur, verùm ne ipsam auribus quidem suis doctrinam perfectionis admittit: tantúmque concrescit in corde eius spiritualis verbi fastidium, vt cùm fortè talis fuerit oborta collatio, vno in loco stare nesciat eius obtutus, sed huc illúcq; circumferatur intuitus.* Et infrà: *Dum pro conscientia sua totum contra se suspicatur esse prolatum, vehementiori cordis obstinatione obduratur: iræ quoque stimulis acriùs instigatur: deinde post hæc excelsa vox, sermo rigidus, amara & turbulenta responsio, incessus erectus ac mobilis, lingua facilis, procax loquela, nec vnquàm taciturnitatis amica, &c.*

Greg. li. 14 c. 18.

Cass. 27.

VI. REMED. Consideratio vitæ Christi, & maximè passionis, *Vniuersam námque Domini dispensationem*, inquit BASILIVS in homilia de humilitate, *ad humilitatem nos instruere deprehendimus. Cùm infans esset, mox in spelunca, nec lecto, sed præsepi imponitur. Deinde in domicilio fabri & matris pauperculæ enutritur, subditus matri & illius sponso. Docetur audiens quorum non egebat: interrogans verò, & interrogando admirabilem declarabat sapientiam. Subditur Ioanni, & baptismum suscipit à seruo Dominus. Nemini aduersariorum resistit, neque inenarrabilem suam potestatem in quenquam vibrat, sed quasi potentioribus cedit, & potestati temporariæ potentiam, quam ille habebat, permittit. Principibus Sacerdotum in forma rei sistitur, ad præsidem ducitur, & iudicium illius sustinet. Et cùm posset calumniatores suos arguere, silentio tolerat illorum calumnias. Conspuitur à seruis ac vilissimis pueris. Morti traditur, eíque, hominum iudicio, turpissimæ. Ita hominem omnia ab ipsa natiuitate ad mortem vsque exercuerunt.* AVGVST. lib. 8. de Trinitate: *Hoc nobis prodest credere, & firmum atque inconcussum retinere, scilicet humilitatem, qua Christus natus est Deus ex fœmina, & à mortalibus per tantas contumelias perductus ad mortem, summum esse medicamentum, quo superbiæ nostræ sanaretur tumor, & altum sacramentum, quo peccati vinculum solueretur.* GREGOR. lib. 34. Moralium, & ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum: *Contra huius languoris* (superbiæ) *pestem audiamus cuncti quod magister a veritas docet, dicens: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Ad hoc námque vnigenitus Dei Filius formam infirmitatis nostræ suscepit, ad hoc inuisibilis, non solùm visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisionum opprobria, passionúmque tormenta toleranit,*

Basil. hom. 22

Aug. c. 5.

Greg. c. 21. & li. 4. ep. 38.

Matt. 11. 29.

vt ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis Deus. Quanta ergo humilitatis virtus eſt, propter quam ſolam veraciter edocendam, is qui ſine æſtimatione magnus eſt, vſque ad paſſionem factus eſt paruus?

VII. REMED. Conſidera vanitatem opum, honorum, donorúmque corporis & animi, quæ ſolent præbere occaſionem ſuperbiæ. CHRYSOST. ad populum Antiochenum diſputans, qua ratione mederi poſſimus morbo ſuperbiæ, *Cogita*, inquit, *gehennam, cogita multò meliores te, cogita præſentia, ipſam humanam naturam, quàm nihil ſit homo. Cùm videris in foro mortuum efferri, orphanos ſequentes filios, vxorem viduam plangentem, plorantes ſeruos, amicos mœrentes, præſentium rerum vanitatem cogita, & quòd ab vmbra, ſomníſque nihil differunt. Sed non vis hoc? cogita prædiuites in bellis temerè pereuntes, magnatum & illuſtrium domos conſidera, tunc ſolo proſtratas: conſidera quantùm potuerint, & nunc ne eorum quidem memoria remanet. Per ſingulos eum dies, ſi velis, horum exempla reperies, magiſtratuum ſucceſſiones, proſcriptiones diuitum: Multi tyranni conſederunt humi, non exiſtimatus autem geſtauit diadema. Hæc nónne quotidiè fiunt? Nónne noſtra rotæ cuidam ſimilia ſunt? &c. Exempla ſi velis, vbique reperies. Si verò nihil horum velis, penſa naturam noſtram, ex quibus conſtat, & quò deſinit. Cogita cùm dormis, quo ſis dignus: nonne vel minima beſtia te poſſet interimere?* Et rurſum alibi ad eundem: *Fortis es, & altum ſapis, nónne propterea magis humiliari debes? Quare ſapis altum in re viliſſima? Nam & leo te eſt audacior, & aper fortior, nec es adeo culex. At & latrones, & fures, & gladiatores, & ſerui tui fortiores sũt: hoc igitur laude dignũ? Sed pulcher es, & ſpecioſus. Cornicum oſtentatio, non es pauone pulchrior, neque propter florem, neque propter alas. Verùm & cygnus valdè pulcher eſt, & aliæ aues multæ,*

Ch. ho. 43.

Id. ho. 59.

quibus si fueris cõparatus, aspicies te quasi nihil. Frequentem & viles pueri, & innuptæ virgines, & meritoriæ mulieres, & molles viri gloriam hanc habuerunt. At es locuples, vnde? quid possidens? Aurum, argentum, lapides pretiosos: hæc est, & latronum, & metalla frutantium gloria. Sed ornaris & comeris. Verùm & equos comptos videre licet, apud Persas quoque camelos, hominum verò scenicos omnes. Non confunderis in his alta sapiens, in quibus bruta tecum sociantur, & serui, & homicidæ, & molles, & latrones, & fures? Sed propter vocem altum sapis, cygno, luscinióve nunquàm tu suauiùs canere poteris. At in artis varietate. Et quid ape in hoc sapientius? Quis phrygio, quis pictor, quis geometres huius opera poterit imitari? Sed in vestis subtilitate. Verùm hic araneæ tibi præstant. At in pedum velocitate, rursum primas ferunt bruta, lepus & caprea. Sed acutè cernis, tamen non sicut dorcas, nec vt aquila. At auditum habes acutum, sed asinus acutiorem. At olfactum: Verùm canis te præcedere non sinit, &c. Vides quantùm nobis rerum examinatio conferat. Omnibus hominibus altiora sapiens etiam brutis vilior inuentus est. Et multò pòst: *Vnde igitur, ò homo, dignus es brutis imperare? Ex ratione. Sed non inest superbo: cùm enim ea non vt debet vtatur, etiam illis peior est.* AVGVST. in sententiis à B. Prospero collectis: *Diuitiis flores, & maiorum nobilitate te iactas, & exultas de patria, & pulchritudine corporis, & honoribus, qui tibi ab hominibus deferuntur? Respice teipsum, quia mortalis es, & quia terræ es, & in terrã ibis. Circumspice eos, qui ante te similibus splendoribus fulsère. Vbi sunt quos ambiebant ciuium potentatus? Vbi insuperabiles Imperatores? Vbi, qui conuentus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi inuectores? exercituum duces, satrapæ, tyranni!* Non omnia puluis? *non omnia fauillæ? non in paucis ossibus eorum vita memoria est. Respice sepulcra,*

Aug. sen. 98.

& vide quis ſeruus, quis dominus, quis pauper, quis diues? Diſce, ſi potes, vinctum à Rege, fortem à debili, pulchrum à deformi. Memor itaque naturæ, non extollaris aliquando. Memor autem eris, ſi teipſum reſpexeris. BERNARDVS in Cantica. *Qui ſe, inquit Apoſtolus, putat aliquid ſcire, nondum ſcit, quomodo oporteat eum ſcire. Vides quoniam non probat multa ſcientem, ſi ſciendi modum neſcierit? Sunt námque qui ſcire volunt eo fine tantum vt ſciant, & turpis curioſitas eſt. Et ſunt, qui ſcire volunt vt ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt. Qui profectò non euadent ſubſannantem Satyricum, ei qui huiuſmodi eſt decantantem,* Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter. *Et ſunt itẽ, qui ſcire volunt, vt ſcientiã ſuam vendãt, verbi cauſa pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoque, qui ſcire volunt, vt ædificent, & charitas eſt. Et item, qui ſcire volunt, vt ædificentur, & prudentia eſt. Horũ omniũ ſoli vltimi duo non inueniuntur in abuſione ſcientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt bene faciant.* Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum: *reliqui omnes audiãt, Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt ei.*

Bern ſer. 36
1. Cor. 8. 2
Perſi. Sat. 1.
pſ. 110. 10
Iac. 4. 17.

VIII. REMEDIVM. Conſidera præſtantiam virtutis humilitatis, quæ è diametro pugnat cum ſuperbia, & eſt antidotum efficaciſſimum ad ſanandum morbum ſuperbiæ, ſi mente non ſolùm pura, ſed verbo quoque & factis præſtetur. HIERONY. ad Celantiam: *Nihil habeas humilitate præſtantius, nihil amabilius. Hæc enim præcipua conſeruatrix, & quaſi cuſtos quædam virtutum omnium: nihilque eſt, quod nos ita & hominibus gratos & Deo faciat, quàm ſi vitæ merito magni, humilitate infimi ſimus. Propter quòd Scriptura dicit: Quanto magnus es, humiliate in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Et Dominus loquitur per Prophetam: Super quem alium requieſcam, niſi ſuper*

Hier. ep. 14.
Ec. 3. 20
Iſa. 66.

humilem. & quietum, & trementem verba mea? Verumtamen humilitatem sequere, non quæ ostenditur & simulatur gestu corporis, aut fracta voce verborum, sed quæ puro affectu cordis exprimitur. Multò deformior est illa superbia, quæ sub quibusdam humilitatis signis latet. Nescio enim quomodo turpiora sunt vitia, quæ virtutum

Aug. ep. 56 *specie celantur.* AVGVSTINVS ad Dioscorum: *Nisi humilitas omnia, quæcunque bene facimus, &, præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita quam intueamur, & apposita, cui adhæreamus, & imposita qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu superbia: vitia quippe cetera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timẽda est, ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille*

Demost. *nobilissimus, cùm interrogatus esset, quid ei primùm videretur in eloquentiæ præceptis obseruari oportere, pronunciationem dicitur respondisse: cùm quæreretur quid secundò, eandem pronunciationem: quid tertiò, nihil aliud quàm pronunciationem dixisse: sic si interrogares, & quotiens interrogares de præceptis Christianæ religionis, nihil me aliud respondere nisi humilitatem liberet.*

Quomodo autem practicè & in particulari factis

Basil. 22 de humil. ipsis humilitas illa declaranda sit, accuratè docet B. BASIL. *Omninò veræ memor esto paræmiæ: Superbis,*

Iac. 4. 6. *inquit, resistit Deus, humilibus verò dat gratiam. In*

Matt. 3. 12 *promptu habe dictum illud Domini: Quisquis seipsum humiliauerit, exaltabitur; & quisquis seipsum exaltauerit, humiliabitur, &c. Si quãdo te præsens benefactum nonnihil elatum reddit, ad memoriam reuoces, quid olim mali feceris, & cessabit insensata illa animi inflatio. Et si quenquam in præsẽtiarum delinquere videris, ne hoc solùm in illo spectes, sed cogita simul, quæ rectè vel fecerit olim, vel nunc quoq; faciat, & deprehendes sæpenumerò talem,*

si singula inquisieris, nec particulas quasdam tãtùm scrutatus fueris, te esse meliorem. Neque enim Deus hominem particulariter examinat. Nam ego, inquit, & opera, & cogitationes ipsorum cõiunctim productũrus venio. Et cùm Iosaphat regẽ aliquando propter peccatũ recens cõmissum reprehenderet, simul & rectè factorum mentionẽ fecit, dicens: Verumtamen & actus quidam boni inuenti sunt in te. Et infrà: *Quónam igitur pacto ad salutarem hanc animi humilitatem perniciosa superbiæ elatione relicta descẽdimus? Si perpetuò studium modestiæ exerceamus, &c.* 2. Paral. 19.3.

Vide ne in sermone arrogãtiam vsurpes sophisticã, neque in dictione ostentes superbiam: sed in omnibus splẽdori, ac magnificẽtiæ detrahas, comis erga amicũ, mansuetus erga domesticum, patiens erga temerarios, humanus erga humiles, patronus afflictis, inuisens in dolore constitutos; in summa, neminẽ contemnens. Suauis in appellatione, alacer in respõsione, dexter, & expositus vniuersis, neq; tuaipsius celebrãs encomia, neq; alios qui hoc faciant subornãs, neq; inhonestam de proximo famã admittens, & virtutes tuas ac prærogatiua, quantùm fieri potest, obtegens, peccatorum verò gratia teipsum accusãs, nec expectãs vt ab aliis reprehẽdare: vt idẽ facias, quod iustus, qui in principio sermonis seipsum accusat: & sis, qualis erat Iob, quẽ non puduit vrbis tumultuationẽ propriam cõtra se deprædicare ruinam. Ne sis increpando molestus ac seuerus, neque statim, aut cum animi commotione quenquam reprehendas (resipit enim hoc contumaciam quandam) neque propter modica delicta condemnes aliquem, quasi rigidus iuris exactor; sed eos, qui deliquerũt, cõplectare, & spiritualiter instruas, quemadmodũ admonet Apostolus, cõsiderans seipsum, ne & tu tenteris. Et tantum studij impendas, vt apud homines glorioſus habeare, quantum impendũt alij, vt glorificentur. Siquidem Christi memor fueris. Qui mercedem apud Deum amittit, dicit, si sponte apud homines

Prou. 18. 17.

Gal. 1. 6.

Matt. 6. 1.

cupias illustris haberi, & bonum ad hoc facias, vt conspicuus sis hominibus. Abstulerunt enim, inquit, mercedem suam. At Prælatus es aliis, & comitantur te homines, & glorificant? Par esto subiectis, non tanquàm dominans in Cleris, vt Apostolus inquit, neq; secularibus Principibus te conformes. Qui námque primus esse cupit, omnium hominum seruum esse iubet Christus. BERN. ad Ogerium canonicum regularem: *Humilitas, ad quam vtique ducit humiliatio, totius est spiritualis fabricæ fundamentum. Si quidem humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viã non refugias humiliationis. Nam si non pateris humiliari, non poteris ad humilitatem proueh. Terret me Apostolus, qui & ipse territus dicit: Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Quàm pulchrè dixit: Parco. Non parcit sibi arrogans, non parcit sibi superbus, non cupidus vanæ gloriæ, & iactator actuũ suorum, qui vel sibi arrogat, quod est, vel mẽtitur de se, quod non est. Sòlus qui verè humilis est, parcit animæ suæ: qui, ne putetur quod non est, semper quantum in se vult nesciri quod est. Grande reuerà periculum, audire quenquam de se suprà quàm sentit in se. Quis dabit mihi apud homines tantùm de veris dignè humiliari, quantùm vel de falsis datum est indignè exaltari? Illam mihi vocem Propheticam iure assumerem: Exaltatus autem, humiliatus sum, & conturbatus. Et illud: Ludam, & vilior fiam; ludam scilicet vt illudar. Bonus ludus, quo Micholiraſcitur, & DEVS delectatur, bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculũ, sed Angelis pulcherrimum spectaculum præbet. Bonus, inquam, ludus, quo efficimur opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Nam reuerà quid aliud secularibus, quàm ludere videmur, cùm quod ipsi appetunt in hoc seculo, nos per contrarium fugimus; & quod ipsi fugiunt,*

1.Pet. 5.3. Matt. 20. 27. Ber. ep. 87 2.Cor.12.6 Pſ.87.16. 2.Reg.6. 22. Pſ.122.4.

nos

nos appetimus? More ſcilicet ioculatorum, & ſaltatorum, qui capite miſſo deorſum, pedibúſque ſurſũ erectis, præter humanum vſum, ſtant manibus, vel incedunt, & ſic inſe omnium oculos defigunt. Non eſt hic ludus puerilis, non eſt de theatro, qui fœmineis fœdísque anfractibus prouocet libidinem, actus ſordidos repræſentet: ſed eſt ludus iucundus, honeſtus, grauis, ſpectabilis, qui cœleſtium ſpectatorum delectare poßit aſpectus. Hoc caſto & religioſo ludo ludebat, qui dicebat: Spectaculum facti ſumus mundo, Angelis, & hominibus. 1. Cor. 4. 9.

IX. REMED. Simulátque aduerteris obortam aliquam in animo tuo ſuperbiam, falce humilitatis præſcinde. Eſt B. GREG. in lib. 24. Moralium: *Vitium ſuperbiæ*, inquit, *abipſa mox radice ſecandum eſt, vt cùm latenter oritur; tunc vigilanter abſcindatur, ne prouectu vigeat, ne vſu roboretur. Difficile enim in ſe quiſque inueteratam ſuperbiam deprehendit: quia nimirum hoc vitium, quantò magis patimur, tãtò minus videmus. Sic quippe in mente ſuperbia, ſicut in oculis caligo generatur. Quo ſe hæc latiùs dilatat, eò vehementiùs lumen angußtat. Pauliſper ergo elatio in præcordiis creſcit, & cùm ſe vaſtiùs extenderit, oppreſſæ mentis oculum funditùs claudit, vt captiuus animus typum elationis & pati poſſit, & tamen id quod patitur videre non poßit.* Greg. c. 28.

VIDE verbo, *Ambitio, Amor ſui, Curioſitas, Gloria vana, Impudentia, Inobedientia, Ira, Iudicium proprium, Iudicium temerarium, Obſtinatio, Præſumptio, Veſtium luxus, Vindicatio iniuriæ, Voluntas propria.*

SVPERSTITIO.

Remedia aduersùs Superſtitiones.

I. REMED. Conſidera, quid Spiritus S. in ſacris literis commonefecerit de ſuperſtitionibus. Primùm vetat omnes ſuperſtitiones diabolicas. Nam in

Leu. 19. 31. Deu. 18. 10. Leuitico Dei mandatum est: *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid scisscitemini, vt polluamini per eos, ego Dominus Deus vester.* Et in Deuteronomio: *Non inueniatur in te, qui ariolos scisscitetur, & obserues somnia atque auguria, ne sit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones consulat, nec diuinos, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus.* Et apud Ieremiam Prophetam: *Hæc dicit Dominus. Iuxta vias gentium nolite discere, & à signis cæli nolite metuere, quę timent gentes; quia leges populorum vana sunt.* Et apud Apostolum: *Nolo vos socios fieri dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.* Et, *Nolite locum dare diabolo.* 2. declarat superstitionibus dictis grauiter offendi DEVM: nam in Exodo, *Maleficos*, inquit, *non patieris viuere.* Et in Leuitico: *Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi sui.* Et, *Vir, siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur; lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super illos.* Et apud Isaiam: *Ego sum Dominus, irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorẽ vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens.* Et apud Michæam: *Auferam maleficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te, &c. Et faciam in furore, & in indignatione vltionẽ in omnibus gentibus, quæ non audierunt.* Apostolus quoq; in epistola ad Galatas *veneficia* numerat inter *manifesta opera carnis* à regno cœlorum excludentia. Et in Ioannis Apocalypsi *veneficis, idololatris, & omnibus mendacibus*, dicitur, pars futura *in stagno ardenti igne & sulphure.*

2. Esa. 44. 25. Mich. 5. 11. Gal. 5. 20. Apoc. 21. 8.

Pas. in c. 2. Isa.

II. REMED. Considera quid SS. Patres de superstitionibus censuerint S. BASILIVS in verba Isaiæ,

Quia repleta eſt, vt ab initio, terra eorum auguriis. *Vidésne quantum mali importet auguratio? Qui huic incumbit, ſtudiúmque adhibet, Dei prouidentia ac ſollicitudine deſtituitur. Plerique autem Chriſtianorum ſũsque déque habent talibus commentis aures accommodare, & illinc aucuparifamam, nec pudet iſti ominoſæ ſuperſtitioni ac ſignis attentos eſſe.* Et paulò pòſt: *Sed enim auditu, quia abiectus eſt populus, talia futiliter & curiosè operatus. Olim ſiquidam Moſaïca lege, iſtiuſmodi auguria, diuinationes, ominationes atque auſpicia infamia notabantur, tanquàm inuenta dæmonum. Ait enim Scriptura: Non hariolabimini, neque captabitis auguria: hæc enim gentes faciunt. Morum probitate eſt alienũ prorſus, eum qui penes ſe habet conſultationem de Dei iuſtificationibus, ad decernendum de rebus agendis, ſibi in conſiliarios adhibere brutas animãtes, imò his vti vt doctoribus & legum latoribus. Quando ipſa auis periculum ſibi ob oculos impendens non nouit, quánam ratione hæc tibi quod futurum eſt, prædicet?* Et in Hexæmeron, agens de vanitate Genethliacorum, *Deridendi profectò*, inquit, *non mediocriter eſſe videntur, tam ij qui ſtudio huius artis indulſerunt, quàm in ratione rerũm nuſquàm eſſe conſtat, quàm ij, qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quaſi omnia illi ſcire poſſint, quæ ipſis sũt euentura. At qui tandem illi effectus ſunt, qualésve genitalis iſtius prædictionis? Ille, talis, inquiunt, criſpanti decorabitur capillitio, eríq; aſpectu mirè gratioſus: eſt enim in lucem editus arietis tempore. Tale autem ipſum animal aſpectu quodãmodò eſſe videtur. At erit & animo grandi, atque elato, quippè cùm & aries dux ſit gregis.* Et infrà: *Iſtis quid ineptius, aut deridiculũ magis?* S. GREG. Nazianz. orat. 40. in S. Baptiſma: *Nihil tibi amuletis, nec incantamentis opus eſt, cum quibus prauus ille in leuiorum hominum animos ſimul irrepit, veneratione Deo*

Deut. 18. 10.

Id. lo. 9.

debitam furtim ad se transferens. Trinitatem ipsi da: magnum, inquam, illud & pulchrum amuletum. S. HIERON. in Danielem: *Videntur mihi incantatores esse, qui verbis remperagunt. Malefici, qui sanguine vtuntur, & victimis, & sæpè contingunt corpora mortuorum. Porrò in Chaldæis γιωλιαλο'γυς significari puto, quos vulgus Mathematicos vocat. Consuetudo autem & sermo communis magos pro maleficis accipit: qui aliter habentur apud gentem suam, eò quòd sint Philosophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam Reges quoque & Principes eiusdem gentis omnia faciunt.* S. IOAN. CHRYSOST. in Psalm. 9. exponens verba, Exultabo in salutari tuo: Hoc, inquit, *est mihi corona, hoc diadema, propter te trophæum erigere, propter te salutem adipisci. Hoc autem dico propter eos, qui in morbis vtuntur incantationibus, & alias exquirunt impostoras, & præstigias, ad suam leuandã ægritudinem. Hoc enim non est salauri, sed perire. Maxima enim salus est per Deum esse seruatum.* Et ad pop. Antiochenum: *Pompa satanica sunt, theatra, Circenses, & omne peccatum, dierum obseruatio, & præsagia, & omina. Et quid tandem sunt omina? Sæpè domum quis suam egressus hominem vidit monoculum vel claudicantem, & ominatus est. Hæc est pompa satanica: non enim hominis occursus malũ facit esse diem, sed in peccatis viuere, &c. Dicámne & aliud ridiculosius? Confundor nempe & erubesco, sed cogor propter salutem vestram dicere. Si Virgini, inquit, occurreris, sterilis dies erit: si verò meretrici, dextera & bona, & multa mercatione plena. Occultamini, & frontẽ excutite, & ad terram inclinate; sed non nunc, dum dicuntur verba, sed cùm fiunt opera.* Et paulò pòst: *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus & ligaturis vtuntur, & de circumligãtibus aurea Alexandri Macedonis numismata capiti, vel pedibus? Dic mihi, hæne sũt expectationes nostræ, vt post crucem & mortem*

Hier. in c. 2.

Chrys.

Id. hom. 21

Dominicam in gentilis Regis imagine ſpem ſalutis habeamus? S. AVG. altero de doctrina Chriſtiana libro: *Superſtitioſum eſt, quicquid inſtitutum eſt ab hominibus ad faciendа & colendа idola pertinens, vel ad colendam ſicut Deum creaturam, partémve vllam creaturæ, vel ad conſultationes & pacta quædam ſignificationum cum dæmonibus placita atque fœderata, qualia ſunt molimina Magicarum artium, quæ quidem communicare, potiùs, quàm docere aſſolent Poëtæ. Ex quo genere ſunt, ſed quaſi licentiore vanitate, Aruſpicum & Augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atque remedia, quæ Medicorũ quoque diſciplina condemnat, ſiue in præcantationibus, ſiue in quibuſdam notis, quas characteres vocãt; ſiue in quibuſdam rebus ſuſpendendis atque ligãdis, vel etiam ſaltãdis quodammodò, non ad temperationem corporum, ſed ad quaſdam ſignificationes, aut occultas, aut etiam manifeſtas, quæ mitiore nomine Phyſicam vocant; vt non quaſi ſuperſtitio ſe implicare, ſed naturæ prodeſſe videantur: ſicut sũt inaures in sũmo aurium ſingularum, aut de ſtruthionum oſſibus anſulæ in digitis, aut cùm tibi dicitur ſingultienti, vt dextera manu ſiniſtrum pollicem teneas. His adiungũt millia inaniſſimarũ obſeruationum, ſi mẽbrum aliquod ſalierit, ſi iunctim ambulantibus amicis, lapis, aut canis, aut puer medius interuenerit.* Et paulò pòſt: *Neque illi ab hoc genere permitioſæ ſuperſtitionis ſegregandi ſunt, qui Genethliaci propter natalium dierum conſiderationes, nunc autẽ vulgò Mathematici vocantur. Nam & ipſi quamuis verã ſtellarum poſitionẽ, cùm quiſque naſcitur, conſectentur, & aliquãdo etiam peruestigẽt, tamen quod inde conãtur, vel actiones noſtras, vel actionum euenta præcidere, nimis errant, & vendũt imperitis hominibus miſerabilem ſeruitutem.* B. GAVDENTIVS Epiſcopus Brixienſis de lectione Exodi, *Nec ſufficit,* inquit ad Neophytos, *vt à mortifero dæmonum cibo*

Aug. c. 20.

Gaud. tract. 4.

vitam ſuam cuſtodiat Chriſtianus, ſed vt omnia abominamenta Gentiliũ, & omnes idololatriæ tramites, ſicut quædam ſerpentis diaboli venena, diffugiat. Partes enim idololatræ ſunt veneficia, præcãtationes, ſuballigaturæ, vanitates, auguria, ſortes, obſeruatio ominum, parentalia.

III. REMED. Conſidera, quàm grauiter, Eccleſiaſticis æquè ac Cæſareis legibus, quicquid ſuperſtitionum à SS.PP. enumeratum eſt, vetitum ſit atque damnatum. B. GREGOR. III. ſanctio eſt: *Si quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut phylacteriis eorum vſus fuerit, anathema ſit.* Et Synodi Ancyranæ: *Qui diuinationes expetunt, vel in domos ſuas huiuſmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte maleſica, aut expiandi cauſa, ſub regula quinquennij iaceant, ſecundùm gradus pœnitentiæ definitos.* Et Laodicenæ: *Non oportet ſacris officiis deditos, vel clericos, magos, aut incantatores exiſtere, aut facere phylacteria, quæ animarum ſuarum vincula probantur: eos autem, qui talibus rebus vtuntur, proiici ab Eccleſia iuſſimus.* Et Carthaginenſis: *Auguriis & incãtationibus ſeruientẽ ſimiliter Iudaïcis ſuperſtitionibus vel feriis inhærentem, à conuentu Eccleſiæ ſeparandũ præcipimus.* Et Aurelianẽſis: *Si quis clericus, monachus, vel ſecularis, diuinationes, vel auguria crediderit obſeruanda, vel ſortes, quas mẽtiuntur eſſe Sanctorum, quibuſcunque putauerint imitandas, cum his qui cum eis crediderint, ab Eccleſiæ communione pellantur.* Hactenus Eccleſiaſticæ leges: ſequuntur Cæſareæ. Imperator Conſtantinus A. ad Maximum: *Nullus aruſpex, nullus ſacerdos, nullus eorum, qui huic ritui adſolent miniſtrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram cauſam, ſed huiuſmodi hominum amicitia, quamuis vetus, repellatur, concremando illo aruſpice, qui ad domum alienam acceſſerit: & illo in inſulam deportãdo poſt ademptionem bonorum, qui eum aduocauerit ſuaſionibus s*

c. Si quis. 26. q. 5. c. qui. ibid.

c. non oportet. ib.

c. auguriis ib

c. Si quis. ib.

L nullus. Cod t. de maleſ.

vel præmiis. IMP. Constantius A. & Iulianus Cæsar ad populum: *Nemo aruspicem consulat, aut mathematicum* (id est, iudiciariæ astrologiæ studiosum) *nemo ariolum. Augurum & Vatum praua confessio conticescat. Chaldæi ac Magi, & ceteri, quos maleficos ob facinorum magnitudine vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas. Etenim supplicio capitis ferietur gladio vltore prostratus, quicunque iussis nostris obsequium denegauerit.* Denique iidem ad Taurum præfectum prætorio: *Etsi homines magi, in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen, qui in comitatu nostro sunt, ipsam pulsant propemodùm maiestatem: si quis magus, vel magicis carminibus adsuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel Mathematicus, aut enarrandis somniis occultans aliquam artem diuinandi, aut certè aliquid simile horum exercens in comitatu meo, vel Cæsaris, fuerit deprehensus, præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si verò conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit eculeo deditus, unguliſque sulcantibus latera, perferat pœnas proprio dignas facinore.* L. nemo. ibid. L. etsi. ib.

IV. REMED. Considero omnium superstitionum auctorem & parentem esse Satanam, iuratum humani generis hostem. *Horum*, inquit B. CYPRIAN. (augurionum & auspiciorum) *omnium ratio est illa, quæ fallit & decipit, & præstigiis cæcantibus veritatem stultum & prodigum vulgus inducit. Spiritus insinceri & vagi, qui posteà quàm terrenis vitiis immersi sunt, & à vigore cæleſti terreno cõtagio recesserunt, non desinunt perditi perdere, & deprauati errorem prauitatis infundere.* Et infrà: *Hi ergo spiritus sub statuis atque imaginibus consecratis delitescunt, hi afflatu suo vatum* Cypr. de ido. vanit.

pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur, & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepentes etiam in corporibus occultè mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos lacessunt vt ad cultum sui cogant, nec aliud illis studium est, quàm à Deo homines auocare, & ad superstitionẽ sui ab intellectu veræ religionis auertere; cùm sint ipsi pœnales, quærere sibi ad pœnam comites, quos ad crimẽ suum fecerint errore participes. De iisdem agens S. BASILIVS ita scribit: *Qui angusti est & illiberalis animi, nihilque sapiens nisi sordida & abiecta, eiusmodi motiones,* auium, *brutarum animantium, suo vnius scopo dum molitur accommodare, Deo interim relicto, perfidis dæmonibus & insidiosis vltrò seipsum deuouit. Qui porrò imaginantur aues hac ratione occupare aërem, hac item causa & sic circumagi, errore prorsus incurabili tenentur eorum, qui mente capti sunt, & parum cordati.*

Basin c. 2 Isa.

Haud secus paulò antè censuit B. AVG. cùm scripsit *pacta quædam significationum cum dæmonibus placita atque fœderata*, expressè scilicet vel tacitè magicis superstitionibus interuenire. Vnde & in libro de vera religione his verbis nos monuit: *Non sit nobis religio cultus dæmonum, quia omnes superstitio, cùm sit magna pœna hominum & periculosissima turpitudo, honor est ac triumphus illorum.* Et in libro quinto de Ciuitate Dei: *Non immeritò creditur, cùm Astrologi* (iudiciarij) *mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum, non bonorum cura est has falsas & noxias opiniones de astralibus fatis inserere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati & inspecti aliqua arte, quæ nulla est.* Ac rursus libro secundo de Genesi ad literam: *Fatendum est quando ab istis*, Astrologis iudiciarijs, *vera dicuntur, instinctu quodam occultis-*

Aug. li. 2. de doct. Chr. c. 20. & 23.

Li. c. 55.

Id. c. 7.

Id. c. 17.

ſimo dici, quẽ neſcientes humanæ mentes patiuntur. Quod cùm ad decipiendos homines ſit, ſpirituum ſeductorũ operatio eſt: quibus quædam vera de tẽporalibus rebus noſſe permittitur; partim quia ſubtilioris ſenſus acumine, partim quia corporibus ſubtilioribus vigent, partim experiẽtia callidiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt, etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus, qui merita humana occultiſſimæ iuſtitiæ ſeueritate diſtribuit. Aliquando autem iidem nefandi ſpiritus etiam quæ ipſi facturi ſunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi ſunt, ne conſortio dæmoniorũ animam deceptam pacto quodam ſocietatis irretiant. Hæc ille. Qui ergo ſuperſtitionibus vtuntur, quid aliud agunt, quàm vt conſilia ſequantur hoſtis ſui capitalis dæmonis, & ſocij fiant, quod Apoſtolus vetuit, dæmoniorum? *1. Cor. 10. 20.*

V. REMED. Conſidera, in quantum periculum animam, in quantas cruces conſcientiam tuam ſis deturbaturus, ſi Deo creatore deſerto, per ſuperſtitiones te deuoueris diabolo: *Si*, inquit B. CHRY. in oratione quadam aduersùs Iudæos, *leui aliquo morbo tentatus illicò reſiliens à Domino ad dæmones accurras, quam tandem veniam conſequeris? Quo pacto valebis illam denuò tibi propitium reddere? Quin potiùs nec alius quiſquam pro te deprecari poterit, etiamſi tantùm valeat auctoritate apud Deum, quantùm Moſes. Non eſt, inquam, quiſquam qui hoc facere poterit. Non audis quid Deus loquatur ad Ieremiam de Iudæis? Ne depreceris pro populo iſto, quoniam ſi ſurrexerit Moſes & Samuel, non exaudiam illos. Adeò ſunt peccata omnẽ remiſſionẽ ſuperantia, quæq; nullã recipiant excuſationem. Itaq; ne tantam in nos prouocemus irã, etiamſi videãtur* *Chr. ora. 5.* *Ier. c. 7. & 15.*

aliqui febrem incantamentis ſedare, nõ enim verè ſedant, tamen aliam in conſcientiam inducunt febrem, ratione ac conſcientia quotidiè flag-llante, & dicente: Impiè feciſti, iniquitatem perpetraſti, violaſti fœdus cum Chriſto ictum, ob paululum bonæ valetudinis pietatem deſeruiſti. Num tu ſolus hæc paſſus es? ánnon alij multò quàm tu acerbiora paſſi sũt? Attamen nullus illorum tale quid auſus, tu mero mollis ac diſſolutus animam tuam (dæmoni) *oppigneraſti. Quomodo excuſaberis Chriſto? quomodo illum implorabis precibus? quâ conſcientia poſthac ingredieris Eccleſiam? quibus oculis videbis ſacerdotem? qua manu ſacram attinges menſam? quibus auribus audies Scripturas, quæ illic leguntur? Quum his ſtimulis quotidiè ratio te punget, urgebitque, cùm cõſcientia flagellabit, rurſus ipſe dices: Quæ hæc eſt ſanitas, quum intus tam multas habeam cogitationes accuſatrices?*

VI. REMED. Conſidera, quanto cum gaudio tuo, meritóque apud Deum, ac bonorum etiam gratulatione ſis victoriam ex hoſte reportaturus, ſi excelſo animo quamuis ſuperſtitionem reſpueris. Sic enim concionari pergit AVREVMOS:

Chry. ibid.

Quòd ſi perduraueris paulißper, eóſque qui vel incantationem aliquam canere voluerint, vel applicationes aliquas adhibere corpori, multa etiam cum contumelia tuis ex ædibus eieceris, protinus ab ipſo conſcientiæ refrigerationem acceperis. Etiamſi millies exurat febris, anima tua quouis liquore, quauis irroratione meliorem viliorémq; mitigationem adducet. Quemadmodum enim poſtquàm receperis incantationem, ſanúſq; factus fueris, miſeriùs effectus es ijs, qui febre laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem: ſi nũc quóque, etiamſi febriciteris, innumeráq; patiaris mala, repulſis impijs illis, quouis ſamo meliùs eris affectus animo, geſtiente præ gaudio conſcientia, ac laudãte te, probantéq; ac dicẽte, euge, euge, beus

homo Christi seruus, fidelis vir, athleta pietatis, qui malueris molestiis immori, quàm deserere tuam pietatem, proximo secundùm Martyres loco stabis illa die. Quemadmodum enim martyres præoptarũt cædi flagris, torquerique vt ad honorẽ peruenirẽt: ita tu quoq; hodiè præoptasti flagellari, torquerique à febri, ne abijceres pietatem. Nam etsi te non auferat hæc febris, alia prorsus auferet; etsi nũc non moriamur, tamen postea moriemur. Et mox pòst: *Cùm ieceris incantationes multa cum contumelia ex ædibus tuis, omnes hoc audito collaudabunt, mirabuntur, & inter se dicent: Ille ægrotans plurimis hortantibus, incantantibus, consulentibus, vt magicis quibusdam incantamentis vteretur, non assensit, sed respondit satius est hoc pacto mori, quàm deserere pietatem. Ad hæc cõsequentur multi plausus ab his qui audierint, cunctis stupentibus, Deúmque glorificantibus. Hoc quot statuis erit tibi honorabilius? quot imaginibus magnificentius? quanto honore insignius? Omnes laudabunt, omnes tuam felicitatem prædicabunt, omnes te corona dignum iudicabunt. Præterea ipsi quoque meliores fient, ac vicissim tuũ exẽplum æmulabuntur, imitabunturque fortitudinem, & si quis alius tale quippiam fecerit, tu mercedem feres, qui exempli fueris auctor. Neque tantùm consequenter laudes rectè factorum, verùm etiam celerrima morbi leuatio, cùm ipsa tua præclara voluntate conciliante tibi Deum ad maiorem beneuolentiã, tum Sanctis omnibus gratulantibus tuæ prõptitudini, atq; ex intimo corde pro te preces fundẽtibus. Quòd si hîc talia sunt præmia fortitudinis huius, cogita quãtas illic recipies coronas, cùm, Angelis omnibus præsẽtibus, omnibus Archãgelis, Christus aduenies prehensa manu tua in medium illud theatrũ te produxerit, cũctísque audiẽtibus dixerit: Hic homo, cùm aliquãda febre correptus esset, multis exhortãtibus vt à morbo liberaretur propter nomen meũ, ac reuerentiã quã habet*

ergame, ne quid offenderet meam bonitatem, omnes, qui pollicebantur ipsi damnatarum artium præsidio sanitatem, repulit, cúmque ignominia reiecit, ac præoptauit emori potius morbo, quàm meam deserere amicitiam. Hactenus ille.

VII. REMED. Contra dæmonum insidias, quotidiè antequàm domo egrediaris, munias te horum verborum clypeo, *ABRENVNCIO tibi, Satana; & coniungor tibi, Christe.* Est eiusdem Chrysostomi in hæc verba ad populum Antiochenum declamantis: *Sicut sine calceamentis, vel vestimentis, vestrûm nemo in forum descẽdere eligeret; ita sine verbo hoc nunquàm in forum prodeas: sed cùm es iauuâ vestibula transgressurus, hoc priùs loquere verbum, ABRENVNCIO tibi, Satana; & coniungor tibi, Christe. Nec vnquàm absque hac voce exeas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in frõte imprime: sic enim nõ tantùm homo occurrens, verùm nec ipse diabalus te quicquam lædere poterit, cum ijs te cernẽs armis vbique apparentem.* Sic S. AVG. de Symbolo agens ad Catechumenos: *Parata sunt*, inquit, *corda vestra, quia excluſus est inimicus de cordibus vestris. Huic vos renunciare professi estis* (in baptismo) *in qua professione non hominibus, sed Deo & Angelis eius conscribentibus dixistis, RENVNCIO. Renunciate non solùm vocibus, sed etiam moribus; non tantùm sono linguæ, sed & actu vitæ; nec tantùm labijs sonãtib⁹, sed operibus pronunciantibus.* Et B. EPHREM de Abrenunciatione: *Abrenunciatio*, inquit, *quam in baptismo facimus, nominata quidem apparet parua, ceterùm intellecta, admodùm magna, quam qui seruare voluerit, beatissimus erit. Paucis námque verbis cuncta quæ nominantur mala, quæq; odit DEVS, valere iubemus, & abrenunciamus: cuiusmodi sunt, nõ vnum duntaxat, non*

Chr. ho. 21.

Aug. lib. 1. c. 9. & 10. de

duo, nec decem, ſed quodcunque appellatur malum: puta, Abrenuncio Satanę, & cunctis operibus eius: Quibus, inquam, *operibus? Audi. Fornicationi, adulterio, immunditiæ, furto, inuidiæ, veneficio, diuinationi, incantationibus, &c. augurationibus, ſpirituũ immundorũ interrogationibus. Quibus omnibus, & horum ſimilibus abrenunciat Chriſtianus quicunque in abrenunciatione ſancti baptiſmatis, quæ cuncti nouimus opera atque doctrinas eſſe diabolorum.*

VIII. REMED. eſt conſignatio S. Crucis, quod vti potentiſſimum, & Satanæ exoſiſſimum plerique omnes Patres oppoſuêre ſuperſtitionibus Magicis, ac S. ANTONIVS quidem apud B. Athanaſium vnicum ſatis eſſe credidit ad profligandas eius technas. Et ipſe Athanaſius de Incarnatione verbi, ſignum crucis vult tollere omnem Magiam. Huius ſigni crucis inquit S. CYP. in ſermone de Paſſione Domini, *hodiè tanta eſt auctoritas & poteſtas, vt non ſolùm Iſraëlitica limina muniat, ſed etiam ab his, qui Iſraëliticè non viuunt, ſolum ſacramenti ſignum repellat dæmonia: & vbicunque conſpecta fuerit, terribilis ſit eis ſacri nominis virtus, & ſanguinis nota.* Quid CHRY. totus more ſuo ardet alloquẽs Coloſſenſes ſuperſtitionibus deditos? *Superſtitioſa*, ait, *illa quæ ægrotis applicatis, etiamſi mille modis philoſophentur, qui quæſtũ ex ipſis faciunt, dicentes: Deũ inuocamus, & præterea nihil facimus, & quicquid eiuſmodi prætendunt, & Chriſtiana eſt hæc anus, & fidelis, idololatriã tamẽ ſapiũt. Fidelis es? Crucis ſignaculo vtere. Dic, Hoc duntaxat habeo ſcutum, hoc ſolum pharmacum, aliud ignoro. Dic mihi, ſi medicus ad ægrotum accedẽs relictis medicinæ pharmacis incantatione vteretur, an hunc medicum diceremus? Nequaquàm. Non enim videremus medicinæ pharmaca, ita neq; hîc quæ ſunt Chriſtianiſmi. Aliæ verò flu-*

In Vita.

Chr. ho. 8.

uiorum nomina collo appendũt, & mille talia audent. Ecce dico, & prædico uobis omnibus: Si quis deprehẽditur, non parcam, siue superstitiosa collo alliget, siue incãtet, siue aliud quicquam huiusmodi artis faciat. Quid igitur? Morietúrne puer, inquis? Si hoc pacto uiuet, tum mortuus est. Si uerò sine istis mortuus fuerit, tunc reuixit. Iam si uideris filiũ scortis deditum, mox uelles defossum & sepultum? ac dicis. Quid enim profuerit illũ uiuere? Quum uerò uideas salutis illum subire periculum, uis ita uiuẽtem uidere? Scribit IOAN. DIACONVS, S. Gregorium Magnum, cùm aliquando equus eius fascinatione Magorum furore correptus esset, sola crucis consignatione insaniam depulisse, eiúsque auctores Magos oculis captos. NAZIANZENVS quoque Gregorius ita de se: *Nam ipsi quoque qui Christo nomen dedi, augustum illud nomen uix plerumque pronunciaui, cùm statim dæmon non sine stridore grauissimóque dolore longè se proripuit, Dei immortalis uim ac potentiam clamans. Quod etiam ipsum mihi sæpè usu uenit, cùm crucem, ne in tabula quidem, sed in medio tantùm aëre descripsissem: nam sola figura trophæum erexit, quemadmodum olim accidisse legimus, cùm Moses manus in crucis formam composuisset.* Deinde de apostata IVLIANO Imp. Magiæ dedito: *Quod*, inquiens, *à pluribus commemoratur, nec abillius moribus abhorret, oratione persequar. Descendebat in quoddam adytum plerisque inaccessum & horrendum (utinam in infernum quoque, priusquàm in huiusmodi scelera prorumperet) comitem eum habens, qui multis adytis dignus erat, hoc est, hominem huiusmodi rerum sophistica instructum. Nam hoc quoque apud ipsos diuinationis genus est, ut caligine quadam cum subterraneis dæmonibus de rebus futuris colloquium ineant.* Et paulò pòst: *Vt autem egregium uirum progredientem terrores adoriri cœpẽrũt, ac subinde plu-*

Diac. lib. 2. Vita c. 23.

Greg. ad Nemesiũ.

Id. or. 1 in Iulian.

res & formidoloſiores, ſonos quoſdam inſuetos, aiunt, teträſque odores, atque ignea ſpectra, ac neſcio quas nugas & deliramenta, re inopinata perculſus ad crucem, vetúſque remedium, confugit, eóque ſe aduersùs terrores conſignat, eúmque quem perſequebatur in auxilium adſciſcit. Ac quæ ſequuntur, magis tremenda. Valuit ſignaculum, cedunt dæmones, pelluntur timores. Quid deinde? Remiſcit malum, rurſus ad audaciam redit, rurſum ijdem terrores urgent: rurſum obiecto ſignaculo dæmones conquieſcunt.

IX. REMEDIVM. Fiducia magna in Deum O. M. *Multæ ſunt præſtigiæ*, inquit B. HIERONYMVS ad Fabiolam, de 42. manſionibus, & *innumerabiles laquei, quibus animæ capiuntur humanæ: ſed nos dicamus in Domino confidentes: Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Et, *Si ambulauero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Cadent à latere noſtro mille, & decem millia à dextris noſtris, non timebimus ab incurſu & dæmonio meridiano: ſed obturauimus aures noſtras, ne audiamus voces incantantium, & Sirenarum carmina negligamus. Poſt imaginem Dei, quæ in cordis ratione mõſtratur, & confeſſionem fidei, quæ ore profertur, conſurgunt ſerpentes, & artes maleficæ ad bella nos prouocant. Sed nos, qui habemus pretioſiſſimum theſaurum in uaſis fictilibus, quæ frangi poſſunt, ita ut quædam uix teſta remanſerit, in qua hauriri poſſit aquæ puſillum, omni cuſtodia circumdemus cor noſtrum.* PRO eodem remedio ſic iterum philoſophatur CHRYS. contra Iudæos: *Non audiſti, quid dicat Scriptura? Fili, ſi accedis ſeruiturus Domino, præpara animam tuam ad tentationem: dirige cor tuum, & perdura in morbo ac paupertate: in illo fidens eſto. Sicut in igne probatur aurum, ſic homo probatur in camino deiectionis. Si tu famulum flagris ceciderís, & ille triginta aut quinquagin-*

Hie. mãſ. 37.

Pſ. 123. 7.
Pſa. 22. 4.
Pſal. 90. 6. 7.
Pſal. 57. 6.

2. Cor. 4. 7.

Chr. ora. 3.

Eccli. 2. 1.

ta plagis acceptis illicò prouocet ad libertatem, aut deserat tuum dominium, & ad alios se conferat, qui te oderint, eósque in te concitet: dic mihi, num is abs te veniam impetraturus sit? an quisquam pro illo poterit esse patronus? nequaquàm. cur ita tandem? Quoniam officium est heri, punire talem famulum. Non ob id tantùm, verùm etiam ob hoc, quòd si fugiendum erat, non ad hostes & osores domini prioris oportebat fugere, sed ad amicos & cognatos. Proinde tu quoque, si videris te puniri à Deo, ne profugias ad inimicos Iudæos, ne magis etiã illos in te prouoces, sed ad amicos illius Martyres, ac Sanctos, qui illi placuerunt, quíque multam apud illum habẽt auctoritatem. Sed quid loquor de famulis & heris? Filius non poterit hoc facere, nec abnegare cognationem, quam habet cum patre. Nam & naturę leges, & leges ab hominibus institutę sic præscribit, etiamsi flagris cædat pater, si à mensa depellat, si ædibus exigat, si quocunque modo puniat, iubent omnia fortiter perpeti, nec vllam illi veniam cõcedunt, ni paruerit, pertulerítque. Etiãsi filius cęsus innumeras querimonias deplorans proferat, hæc verba audit ab omnibus: Pater est, qui cæcidit ac dominus, habétque potestatem in te quod vult faciendi, & oportet omnia placidè ferre. Ergo famuli quidem ferunt dominos, filij parentes frequẽter & præter æquum punientes: tu verò non sustines Deum te corripientem? qui plus habet in te iuris, vt pote verè Dominus, qui plus te diligit, quàm pater, quiq; nihil per iracundiam, sed omnia facit in tuam vtilitatem. Adhæc & B. AVG. in sermone aduersùs auguria instituto: *Si semel,* ait, *aut secundò nequitias quas diabolus immiserit cum animo & tota fide contempseritis, ita ipsum diabolum posteà à vestra infestatione Deus dignabitur repellere, vt nũquàm possit vos sua calliditate decipere. Homines enim negligentes & faciles languida desideria, & fidem desidem habẽtes, & ideò etiam, si incipiãt, non diu perseue-*

Aug. ser. 241. de tem.

perſeuerant in operibus Dei, ſed vbi ſe antedictis ſacrilegijs abſtinuerint, vel vnã nequitiam diaboli pertulerint, ſtatim pœnitent ſe ad Dominum conuerſos eſſe, & machinamenta diaboli reliquiſſe, iterum reuertuntur ad obſeruationes auguriorum, velut canes ad vomitum ſuum. Exemplum huius fiduciæ contra Magicas artes illuſtre habemus in B. Ambroſio, qui ob hanc firmiſſimam in Deum fiduciam nunquàm Magorum artibus lædi potuit: *Mortua Iuſtina*, inquit PAVLINVS in eius vita, *quidem aruſpex, Innocentius nomine non opere, cùm pro cauſa maleficiorum à iudice torqueretur, aliud quàm interrogabatur fateri cœpit. Clamabat enim ab Angelo maiora tormẽta ſibi adhiberi, eo quòd cuſtodiret Ambroſium, quoniam temporibus Iuſtinę* (Imperatricis Arianæ) *ad excitanda odia populorum in Epiſcopum, cacumen tecti Eccleſię conſcendens medio noctis ſacrificauerit. Sed quãtò inſtantiùs & ſollicitiùs opera maligna exercebat, tantò magis amor populi circa fidẽ Catholicam & Domini ſacerdotem conualeſcebat. Miſiſſe etiam ſe dæmones, qui illum necarent, fatebatur: ſed dæmones renunciaſſe, ſe non ſolùm ad ipſum appropinquare minimè poſſe, verùm etiam nec ad fores domus, in qua manebat Epiſcopus, quia ignis inſuperabilis omne illud ædificium communiret, vt etiam longè poſiti verentur, atque ita ceſſaſſe artes ſuas, quibus aduerſus Domini ſacerdotem ſe aliquid poſſe arbitrabatur.* *I. tom. Amb.*

X. REMEDIVM. Conſidera, etiamſi ſæpè eueniant quæ prædicunt Magi, morbos quoque nonnullos depellant, non tamen fiduciam vllam eſſe in eorum ope vel arte collocandam, quia Dominus in Deuteronomio diſertè nos commonefecit, cur id fieri permittat, vt annotauit Auguſtinus in libro de doctrina Chriſtiana ſecundò: *Si ſurrexerit*, inquit, *in medio tui Prophetes, aut qui ſomnium vi-* *Deut. 13. 1.* *Aug. libr. 2. c. 23.*

dixerit ſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum, & euenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſeruiamus eis: non audies verba Prophetæ illius, aut ſomniatoris, quia tentat vos Dominus Deus veſter, vt palàm fiat, vtrùm diligatis eum, an non in toto corde, & in tota anima veſtra, Dominum Deum veſtrum ſequimini. Quam caute fusiùs pro concione proſecutus eſt in hæc verba: *Sed fortè dicet aliquis, quid faciemus eò quòd auguria ipſa, & caragi, vel diuini frequenter nobis vera annunciant. De hac re Scriptura nos conteſtatur & monet dicens: Etiam ſiqua vera vobis dixerint, nolite credere illis. Tentat enim vos Deus veſter, vtrùm timeatis eum, an non? Sed iterũ dicit: Aliquoties, ſi prȩcantatores non fuerint, aut de morſu ſerpentis, aut de alia qualibet infirmitate propè vſq; ad mortem multi periclitantur. Verũ eſt, fratres chariſſimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Chriſtianum, vt eùm interdũ per illa ſacrilegia aliqua remedia in illa infirmitate percipere, & aliquid verum potuerint agnoſcere, faciliùs propterea à diabolo credant. Sed qui totam Chriſtianam religionem deſiderat cuſtodire, oportet vt hæc omnia tota animi virtute contemnat.* Et paulò pòſt: *Et illud ante omnia ſcitote, fratres, quòd nec vos ipſos, nec eos qui ad vos pertinẽt vel in paruis rebus diabolus poteſt lædere, niſi quantùm à Deo poteſtatem acceperit. Quomodo nec ſanctι Iob facultatem auſus fuit ſubuertere, niſi Domino permittente. Et ſicut in Euangelio legimus, quando ab hominibus expulſi ſunt dæmones, rogauerũt, vt vel in porcos ire permitterẽtur. Si in porcos non ſunt auſi intrare dæmones, niſi à Deo permiſſionem acciperent: quis ita erit infidelis, vt eos bonos Chriſtianos credat poſſe lædere, niſi Deus propria diſpẽſatione permitteret? Permittit autẽ hoc Deus ex cauſis duabus: aut vt nos probet, ſi boni ſimus, aut corrigat, ſi peccatores. Sed qui patienter diſ-*

Aug. ſer. 241. de Temp.

Iob. 1. Matth. 8. 32.

penſationem Domini toleraverit, & quando aliquid perdiderit, dixerit: Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum, pro iſta Deo placita patientia, aut coronam accipit, ſi iuſtus eſt; aut indulgentiam, ſi peccator. Et hæc attendite, fratres, quia cùm omnem ſubſtantiam diabolus euertiſſet beati Iob, non dixit, diabolus abſtulit, ſed, Dominus dedit, Dominus abſtulit: vir enim ſanctus noluit iſtam gloriam diabolo dare, vt aliquid potuiſſet tollere, quod Dominus non permiſiſſet auferri. Hucúſque Auguſtinus, qui & alibi ſaluberrimè monuit, magis cauendos eſſe Mathematicos iudiciarios, aliólve, qui ſæpiùs vera prædicunt, quàm alios, quia inde liquet eos arctiori cum Dæmone ſocietate eſſe coniunctos. Et ſimiliter Chryſoſtomus maleficas illas anus, quæ Chriſtianæ ſunt, & ſacris omninò verbis ſuas incantationes perficiunt, magis eſſe deteſtandas quàm alias: *Non ligaturas verò tantùm*, inquit, *ſed etiam excantamenta tibi conducis, vetulas ebrias, & titubantes in domum agens. Nec confunderis, nec erubeſcis, poſt tantam ad hæc trepidans diſciplinam: & quod grauius eſt errore, quando hæc admonemus, & diſſuademus, putantes ſe excuſari, dicunt, quòd Chriſtiana eſt mulier hæc excantans, & nihil aliud loquitur, quàm Dei nomen. Propterea namq; magis ipſam odi & auerſare, quòd Dei nomine ad contumeliam vtitur: quòd ſe dicens eſſe Chriſtianam, Gentilium opera facit. Etenim & dæmones Dei nomen fatebantur, ſed tamen erant dæmones, & ita Chriſto dicebant: Nouimus te, quoniam es ſanctus Dei, & tamen ipſos increpauit, & eiecit.*

Iob. 1. 22.

1. de Gen. ad lit. c. 17.

Chry. ho. 21. ad pop.

Luc. 4. 34. 34.

XI. REMED. Conſidera apud Ethnicos non ſolùm ſuperſtitionibus dictis, ſed etiam idololatriæ (quam HIER. alicubi vocat præſtigiarum Magicarum fontem) deditiſſimos, maximas fraudes in

Hier. in proœm. ep. ad Epiſh.

auguriis, diuinationibus, aliisque obseruationibus fuisse deprehensas, & idcirco irrisas. B. CYPR. *Regulus*, inquit, *auspicia seruauit, & captus est, & Mancinus religionem tenuit, & sub iugum missus. Et pullos edaces Paulus habuit, & apud Cannas tamen cæsus est. C. Cæsar, ne ante brumam in Africam nauigia transmitteret, auguriis & auspicijs retinentibus, spreuit, & eò facilius nauigauit, & vicit.* B. AVG. de Catone ita scribit: *CATO cùm esset consultus à quodam, qui sibi à soricibus erosas caligas diceret, respondit: non esse illud monstrum, sed verè monstrum habendum fuisse, si sorices à caligis roderentur.* Et alibi de Cicerone: *CICERO Augur irridet auguria, & reprehendit homines cornicum & corniculæ vocibus vitæ consilia moderantes.* Quod fecit in altero diuinationum libro, vbi addit, quod Pompeio, Crasso & Cæsari ab omnibus Chaldæis fuerat prædictum, nempè eos domi ætate iam affecta immensa cum gloria ex hac vita excessuros, minimè eueniisse; siquidem Crassus apud Euphratem summa cum ignominia obiit, Pompeius cum maiore apud Ægyptum trucidatus, Cæsar plurimis vulneribus in ipso Senatu confossus fuit. SENECA quoque in libello de morte Claudij Cæs. conscripto commemorat Astrologos quotannis, imò singulis mensibus consueisse prænunciare mortem CLAVDII, cùm tamen per annos quatuordecim eos deluserit. Et Phauorinus apud A. GELLIVM affirmat vera à Mathematicis prænunciata non esse partem millesimam mendaciorum, quæ effutiunt quotidiè. Denique & IOANNES PICVS in libris contra Astrologos superiore sæculo editis asseuerat se, cùm longo tempore temporum mutationem obseruasset, & ante oculos semper haberet alicuius Astrologi prædictiones, intra

Cypr. de idol. Van.

Aug. lib. 2. doct. Christ. c. 20.

Id. 4. de ciuit. Dei. c. 30.

Cic. lib. 2. de diuin.

Seneca.

Gell. lib. 14. c. 1.

130. dies continuos non deprehendisse septem in quibus non fuerint hallucinati.

XII. REMED. Considera exempla Sanctorum, ac primò eorum, qui abhorruerunt ab omni superstitione Magica, vt Apostoli Pauli, qui cùm, vt est in Actorum Apostolorum historia, incidisset in Elymam magum, repletus Spiritu sancto his verbis inuasit: *O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, nõ desinis subuertere vias Domini rectas? Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem vsque ad tempus. Et confestim*, addit B. LVCAS, *cecidit in eum caligo & tenebræ, & circuiens quærebat, qui ei manum daret. Tunc proconsul*, Sergius Paulus, *cùm vidisset factum, cecidit admirans super doctrina Domini.* Et rursum, cùm ei obuiam facta esset puella quædam habens spiritum Pythonem, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis diuinando, clamarétque post Apostolum eiúsque comites: *Isti homines Dei excelsi sunt, qui annunciant vobis viã salutis*, idémque multis diebus repeteret, Paulus grauatè ferens etiam veritatem enunciari à dæmone per fœminam: *Conuersus*, inquit Lucas, *spiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora.* ALTERVM exemplum sit S. BERN. de quo Guilielmus Abbas Bonæuallis in vita eius ita scribit: *Cùm Bernardus adhuc puerulus graui capitis dolore vexatus in lectum decidisset, & mulier quædam dolorem carminibus mitigatura ad eum accessisset, ille acri indignatione commotus incantatricem clamoribus à se repulit, abegítque, & impetu quodam Spiritus è lecto exiliens mox diuinitùs ab omni dolore se liberatum agnouit.* DEINDE expende exempla Sanctorum, qui licèt grauissimis morbis afflicti, non tamen confugerunt ad præsidium incantationum. B. IOANNES Chry-

Act. 13. 10. 11.

Act. 16. 16.

Apud Surium 20. Aug.

ſoſt. dum tractat hoc argumentum, producit quatuor nempè, Dauidis Regis mœſtiſſimi ex graui ægritudine filij, IOBI omni calamitatum genere obruti; Lazari mendici, & eius, qui totos 38. annos æger motum aquæ, ad piſcinam Bethſaidam præſtolatus fuerat. DAVID *Rex*, inquit in Epiſtolam ad Coloſſenſes, *diligebat filiolum ægrotum, & in ſacco quidem & cinere iacebat, verùm neque diuinos, neque incantatores adduxit: quanquàm tum tales eſſent, id quod in hiſtoria Saulis liquet, ſed Deo ſupplicauit. Vt vt diligas filium, non tantùm diliges, quantùm ille tum diligebat.* Et in oratione aduersùs Iudæos: *Ille qui 38. annis detentus fuerat infirmitate ſua, ſingulis annis currebat ad piſcinam, & ſingulo quoque anno repellebatur, nec aſſequebatur ſanitatem, in perpetua paralyſi manens. Nec tamen confugit ad diuinos, non adiit incantatores, aut proſiliit ad eos, qui per applicaturas promittunt ſanitatem, ſed expectauit diuinam opem, eóque tandem admiraudam quandam & inauditam ſanitatem adeptus eſt. LAZARVS autem cum fame, cum morbo, cum ſolitudine per omnem vitam colluctatus eſt, non triginta & octo annos verſatus in his, ſed per omne vitæ tẽpus. Sic igitur & expiranit in diuitis veſtibulo iacẽs, contemptus, irriſus, eſuriens, canibus pabulum obiectus. Sic autem illius corpus debilitatum erat, vt nec canes irruentes, vlcer.îq; illius lingẽtes, poſſet abigere. Haud tamen quærebat incantationem, non petala ci cumligauit, non expertus eſt impoſturas, non veneficos adſe vocauit, nec aliud quicquam vetitarum artium tentauit, ſed priùs habuit illis immori malis, quàm vlla parte deſerere pietatem. Quam igitur veniam nos impetrabimus, qui cùm illi in tantis malis perdurarint, ob febriculam, aut leue vulnus, procurrimus ad Synagogas Iudaïcas, veneficos & impoſtores in ædes noſtras accerſimus?*

Chryſ. ho. 10.

Id. orat. 5. Ioan. 5. 3.

VIDE verbo, *Curiositas*, *Illusiones spirituales*, *Veneficia*.

T

TENTATIO.

Remedia contra Tentationes.

PRIMVM Remedium. Considera sacræ Scripturæ testimonia. Ea autem testatur aliquando Deum tentare. Vt in Deuter. *Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrum diligatis eum, an non.* Et in Sap. *Quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se.* Aliquando verò Deum non tentare, nempè ad decipiendum, vt apud B. Iacobum: *Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est; ipse autem neminem tentat.* 2. docet diabolum tentare, nempè ad decipiendum. Vt in Actis Apostolorum, cùm B. Petrus dicit: *Anania, cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto?* Et B. Matthæus: *Tunc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Tunc accedens tentator dixit.* Et D. Paulus: *Ne fortè tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noster.* 3. testatur nos etiam tentari à propria carne: *Vnusquisque*, inquit B. Iacobus, *tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus.* Et Paulus: *Caro concupiscit aduersùs spiritum.* 4. monet vt paremus nos ad tentationem. Vnde Ecclesiasticus: *Fili*, inquit, *accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Deinde, vt oremus, ne ab ea vincamus: *Vigilate, & orate*, ait

Deut. 13. 3.
Sap. 3. 5.
Iac. 1. 13.
Act. 5. 3.
Matth. 4. 1.
1. Thess. 3. 5.
Iac. 1. 14.
Gal. 5. 17.
Eccli. 2. 1.
Matth. 26. 41.

Matth. 6. 13. Christus, *vt non intretis in tentationem.* Et in oratione Dominica iubet nos dicere: *Et ne nos inducas in tentationem*, ei scilicet consentiendo. Addit, Dei auxilium nunquàm defuturum. *Fidelis Deus est*, ait Apostolus, *qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.*

1. Cor. 10. 13.

II. REMED. Considera sententias SS. Patrum. S. BASILIVS oratione de patientia: *Vt gubernatorem nauis tempestas, athletam stadium, militem acies, magnanimum calamitas, sic Christianum hominem tentatio probat. Et sicut athletas certaminum labores coronis ad se alliciunt, ita etiam homines Christianos probatio, quæ ex tentationibus descendit, ad perfectionem ducit, si modò cum decenti tolerantia, ac omni gratiarum actione, quæ à Domino ordinantur susceperimus.* Et alibi in dictum Lucæ, Destruam horrea mea. *Duplex est tentationum genus. Nam vel corda hominum tanquàm aurum in fornace per patientiam rebus aduersis probantur, quæ ipsorum declarant probitatem: aut certè ipsa vitæ prosperitas sæpè tentationis loco est. Æquè enim durum videtur, in rerum difficultate minimè deijci, ac in felicitate non extolli ad irrogandam contumeliam.* S. AMBR. de Abraham Patriarcha: *Aliter Deus tentat, aliter diabolus. Diabolus tentat, vt subruat: Deus tentat, vt coronet. Denique probatos sibi tentat. Vnde & Dauid dicit: Proba me, Deus, & tenta me. Et sanctum Abraham probauit antè, & sic tẽtauit: ne si antè tentaret, quàm probasset, grauaret. Probauit eum, cùm exire de Charra iussit, & obedientem reperit, &c. Probatum igitur, quasi fortiorem, tẽtandum putauit maioribus, & quibus dã imperiis durioribus.* Et in libro de paradiso: *Non metuamus diabolum, qui eousq; infirmus est, vt & ipse casurus sit in terrã. Accepit quidem tentandi licentiam, sed non accepit copiam*

Basil. orat. 11.

Luc. 12. 18.

Basil. ho. 6.

Amb. li. 1. c. 8.

Psal. 138. 23.

Id. cap. 2.

ſubruendi: niſi ſua ſponte labatur infirmus affectus, qui ſibi exilium non norit accerſire. Et commentario in Lucam. *Docet te Scriptura diuina, non ſolùm contra carnem & ſanguinem, ſed contra inſidias ſpirituales ibi eſſe certamen. Vides magnificentiam Chriſtiani viri, qui certat cum rectoribus mundi, & licèt conſtitutus in terris, aduersùs ſpiritalia nequitiæ, quæ ſunt in cœleſtibus; animi virtute decernit.* S. HIER. ad Demetriadẽ, de Virginitate ſeruãda: *Legimus in volumine Iob, Tentatio, ſiue (vt meliùs habetur in Hebraïco) militia eſt vita hominis ſuper terram. Ad hoc enim laboramus, & in ſeculi huius periclitamur militia, vt in futuro ſeculo coronemur. Nec mirũ hoc de hominibus credere, cùm Dominus ipſe tẽtatus ſit. Et de Abrahã Scriptura teſtatur, quòd Deus tentauerit eum.* S. CHRY. in Geneſin: *Vt Medicus, quando infirmum curat, neq; sẽper fame detinet, neq; sẽper larga mẽſa frui ſinit, vt non voracitas febrim pariens augeat morbũ: fames verò infirmiorem eum efficiat, ſed coniectans apud ſe, quantæ ſint ægrotãtis vires, & diligẽter vtẽs arte, omnia ſua in mediũ affert. Sic & miſericors Deus, ſciẽs quid cuiuis expediat, aliquando cõcedit nobis proſperitate frui, aliquando autem exercitationis gratia tentationibus nos circumdat. Nam ſi virtute prædíti ſunt, qui tẽtantur, clariores euadunt, abundantiorem ſibi ſupernam gratiam conciliantes: ſi autem, vt nos, peccatores fuerint, & magna gratitudine tentationes ferũt, grauem deponunt peccatorũ ſarcinam, multáq: venia & ipſi potiuntur.* S. AVGVST. ad Conſentium: *Scriptum eſt, Ne forte tẽtauerit vos qui tẽtat, & inanis ſit labor veſter: atq; hìc intelligitur diabolus, tãquàm Deus omninò non tẽtet: de quo alio loco Scriptura dicit: Ipſe autẽ neminem tentat. Nec cõtraria eſt iſta ſententia ei qua dicitur, Tentat vos Dominus Deus veſter: ſed ſoluitur quæſtio, cùm vocabulũ tẽtationis diuerſas intelligẽtias habeat, eò quòd alia ſit tẽtatio deceptionis, alia*

Id. li. 4 c. 4

Eph. 9. 12.
Hier. ep. 8
Iob. 7. 1.

Gen. 22. 1.
Chry. ho. 49.

Aug. ep. 146.
1. The. 3. 5.

Iac. 1. 13.
Deut. 13. 3.

tentatio probationis: secundùm illam non intelligitur quì tentat, niſi diabolus, ſecundùm hanc verò tentat Deus. Et in Quæſtionibus ex nouo Teſtamento; *Salomon ait:* *Fili, accedens ad ſeruitutẽ Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Quoniam tentationibus proficit homo, hæc data ſunt monita. Vnde Apoſtolus per multas tribulationes, inquit, oportet nos intrare in regnũ Dei. Hæ tribulationum tẽtationes diuerſis modis accidũt, vt perſeuerãtis animus in accepta fide poßit coronari. Non ſolùm enim in fide tẽtatur homo, ſed & in ægritudine, & in dãno, & in perſecutione, & in morte charorũ.* GREG. *li. 21. Moral. Mentẽ nequaquàm cogitatio immũda inquinat, cùm pulſat, ſed cùm hanc ſibi per delectationẽ ſubiugat. Hinc etenim prædicator egregius dicit: Tẽtatio vos non apprehendat niſi humana. Humana quippe tentatio eſt, quia plerunque in cogitatione tangimur etiam nolentes: quia vt nõnunquàm & illicita ad animum veniant, hoc vtiq; in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Iam verò dæmoniaca eſt, & non humana tentatio, cùm ad hoc quòd carnis corruptibilitas ſuggerit, per conſenſum ſe animus aſtringit. Hinc iterum dicit: Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.*

Id. quæſt. 61.
Eccli. 2.
Act. 14. 21.
Greg. c. 3.
1. Cor. 10. 13.
Rom. 6, 12

III. REMED. Conſidera nullum hominem, quantumuis pium, inde ab orbe condito, ne quidem Chriſtum, immunem fuiſſe à tentatione, nec vnquàm futurum. Nam vt Iob, ſecundùm LXX. ait, *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram.* Vnde B. HIER. in Matthæũ: *Impoßibile eſt humanam animam non tentari. Vnde & in oratione Dominica dicimus: Ne nos inducas in tentationem, non tẽrationem penitus refutãtes, ſed vires ſuſtinendi in tentationibus deprecantes.* Et in Epiſtolam ad Galatas: *Vinci vel vincere tentationem nonnunquàm eſt in noſtra poteſtate: ceterùm tentari in poteſtate tentãtis eſt. Si enim Saluator tentatus eſt, quis poteſt eſſe ſecurus, intẽta-*

Iob. 7. 1.
Hie li. 4. c. 26.
Id. li. 3. c. 6.

tum se vitæ huius maria transire? CHRYSOST. de proui- *Chr. li. 1.*
dentia Dei: *Prorsus si quis omnia enumerare velit plurima tentationum emolumenta reperiet, nullúsque vnquàm ex his, qui Deo maximè chari atque acceptabiles fuerunt, sine pressuris vixit, etiamsi non ita nobis videatur. Nam si B. Paulus tantum negotij sustinuit (nullus verò Paulo maior est, aut etiam æqualis) qua tandem ratione alij credantur huiusmodi auxilio non indiguisse.* S. AVG. in Psal- *2. Cor. 11. & 12.* *Aug. in*
mos: *Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine tentatione, quia profectus noster per tentationem nostram fit: nec sibi quisque innotescit nisi tentatus: nec potest coronari, nisi vicerit: nec potest vincere, nisi certauerit: nec potest certare, nisi inimicum & tentationes habuerit.* Et de *Ps. 60.*
ciuitate Dei: *Sciamus, quantalibet virtute præliãdi vitiis repugnemus, vel etiã vitia superemus & subiugemus, quamdiù sumus in hoc corpore, nobis deesse nõ posse, vnde dicamus Deo, Dimitte nobis debita nostra.* B. GREG. li. 23. *Id. li. 22. c. 23.* *Greg. c. 23.*
Moral. *Quia in hac vita adhuc homo positus in cuiuslibet ordinis loco, in cuiuslibet secreti secessu viuere sine tentationibus nullatenus potest; plerumque in id, quod ad requiem construitur, maior dolor tentationis inuenitur, &c. Via quippè est vita præsens, qua ad patria tendimus, & idcirco hîc occulto iudicio frequẽti perturbatione conterimur, ne viã pro patria diligamus. Solent enim nõnulli viatores, cùm amœna fortasse prata in itinere cõspiciunt, pergendi moras innectere, & à cœpti itineris rectitudine declinare, eorúmque gressus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus huius mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis requiem quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quàm citiùs peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiscatur quod desiderat in patria.* NOTANDVM autem est hoc loco tentationibus dæmonis magis obnoxios esse probos,

quàm improbos, nouitios in religione, quàm veteranos. *Non quærit diabolus*, scribit B. HIERONYMVS ad Eustochium, de custodia virginitatis, *homines infideles, non eos qui foris sunt, & quorum carnes rex Assyrius in olla succendit, de Ecclesia Christi rapere festinat. Escæ eius, secundùm Abacuc, electæ sunt. Iob subuertere cupit, & deuorato Iuda ad cribrandos Apostolos expetit potestatem.* Et B. GREG. in Moralibus: *Ne securitas negligentiam generet, scriptum est: Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Non enim, ait, ad requiem, sed, ad tentationem: quia hostis noster adhuc in hac vita nos positos, quantò magis nos sibi rebellare conspicit, tantò ampliùs expugnare contendit. Eos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Contra nos verò eò vehementiùs incitatur, quò ex corde nostro quasi ex iure propriæ habitationis expellitur.*

Hie. ep. 22

Abac. 1. 16

Greg. lib. 24. c. 13.

Eccl. 2. 1.

IV. REMEDIVM. Considera Deum idcirco noluisse vitam nostram immunem esse à tentationibus, quia ex iis magnæ ad nos deriuantur vtilitates. PRIMA est, quòd reddant nos doctiores, nobísque ipsi notiores. *Qui non est tantus*, ait Sapiens, *quid scit?* AMBROSIVS de fide resurrectionis. *Petrus quamuis plenus fide deuotionis, tamen quia nondum conscius nostræ infirmitatis præsumptiuè dixerat Domino: Animam meam pro te ponam, tentationem præsumptionis, antequàm tertiò gallus cantaret, incurrit. Licèt ipsa tentatio documentum fuerit ad salutem, vt discamus non contemnere carnis infirmitatem, ne contemnendo tentemur.* Et AVG. in Psalmum 36. *Vnusquisque se tentatione tanquàm interrogatus agnoscit sicut Petrus, quas vires haberet fides eius vtique nesciebat, quando dixit Domino, Tecum paratus sum vsque ad mortem. Dominus autem, qui nouerat eum, prædixit vbi deficeret, prænun-*

Eccl. 34. 9.

Amb. or. 2.

Ioa. 13. 37.

Aug. con. 1. de 1. parte.

Luc. 12. 33.

cians illi infirmitatem eius tanquàm tacta vena cordis eius. Proinde Petrus, qui ante tentationem præsumpsit de se, in tentatione didicit se. II. Vtilitas est, quòd reddant nos humiliores. CHRYSOSTOMVS ad populum Antiochenum: *Quoniam sancti & admirabiles Paulus & Petrus, & omnes quicunque tales qualescunque sunt, tamen homines sunt: & multæ cautionis ne facilè extollantur indigent, & maximè omnium Sancti (nihil enim sic in arrogantiam extollere consueuit, vti officiorum conscientia, & anima cum libertate viuens.) Nequid igitur tale illi patiantur, tentationes & tribulationes esse concessit, quæ possent ipsos corripere, & persuadere, vt in omnibus moderatè agerent.* Et GREG. libro secundo Moralium: *Mira hoc nobiscum dispensatione agitur, vt mens nostra culpæ nonnunquàm pulsatione feriatur. Nam esse se magnarum virium homo crederet, si nullum vnquàm earundē virium defectum intra mentis arcana sentiret. Sed cùm tentatione irruente quatitur, & quasi vltrà, quàm sufficit, fatigatur, ei contra hostis sui insidias munimen humilitatis ostenditur, & vnde se pertimescit eneruiter cadere, inde accipit fortiter stare.* III. est quòd augeant in nobis meritum gratiæ & vitæ æternæ. *Beatus vir*, inquit B. Iacobus, *qui sustinet tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Et iterum: *Omne gaudium existimate, fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis: scientes, quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur; patientia autem opus perfectum habeat.* AMBR. in Lucam: *Non timeamus tentationes, sed magis gloriemur in tentationibus dicentes, Quando infirmamur, tunc potentes sumus: tunc enim nectitur corona iustitiæ, &c. Ergo qui vult coronare, tentationes suggerit. Et si quando tentaris, cognosce quia paratur corona. Nónne tentatio Ioseph, virtutis est consecratio? nónne*

Chr. ho. 1.

Greg. c. 8.

Iac. 1. 12.

c. 2.

Amb. li. 4. c. 4. 2. Cor. 12. 10.

iniuria carceris, corona est castitatis? Et IOAN. CASSIAN. *Maiora nobis per collectationem tentationum laudis contulit præmia benigna erga nos gratia Saluatoris, quàm si omnem à nobis necessitatem certaminis abstulisset. Etenim sublimioris præstantiorísque virtutis est, passionibus aerumnísq; vallatum manere semper immobilem, & acquirere quodammodò de infirmitate virtutem, quia virtus in infirmitate perficitur.* IV. est, quòd ex iis cognoscamus Deo nos curæ esse, ab eo diligi & amari. *Quem enim diligit Dominus*, inquit Apostolus, *castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Vnde Angelus ad Tobiam: *Ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te.* CHRY. in Genesin: *Ne existimemus esse signum, quòd nos dereliquerit & despiciat Dominus, si tentationes nobis inferantur, sed hoc maximum sit nobis iudicium, quòd Deus nostri curam gerat. Nam & si habeamus peccatorum sarcinas, quæ nos premant, poterimus magnam patientiam & gratitudinem declarando leuiores eas facere; & si non multa habeamus peccata, iterum maiori fruemur gratia, si grato animo tulerimus. Quia enim Deus noster liberalis est, & nostræ salutis curam gerit, ea de causa quasi luctam & exercendi materiam nobis proponit, vt si quod nostrũ est declaremus, largiore dignetur nos cura. Quod cùm scimus, ne tristemur in tentationibus, sed gaudeamus cum B. Paulo dicente, Nunc enim gaudeo in afflictionibus. Si autem in afflictionibus gaudebat, quomodo vnquàm potuit in tristitia esse?* Etsi verò tentationes vtiles sint & salutares, quando fortiter sustinentur, & dum ad peccatum inuitant, vincuntur: tamen quia multi illis succumbunt, deinceps antidota aliqua adscribam; quibus in iis expugnandis vti possis.

Cass coll. 24. c. 25.

2. Cor. 12. 9.

Heb. 12. 6.

Tob. 12. 13.

Chr. ho. 32.

Colos. 1. 24

V. REM. Tentationi ad peccatum admittendum

incitanti illicò in ipsis foribus resiste, iuxta illud Ouidij:

Principiis obsta: serò medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuêre moras. Ouid. de remed.

HIER. ad Eustochium, de custodia virginitatis: *Nolo sinas cogitationem* (libidinis) *crescere, nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Dum paruus est hostis, interfice: nequitia, ne zizania crescant, elidatur in semine. Audi Psalmistam dicentem: Filia Babylonis misera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram. Quia enim impossibile est, in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui vt cœperit cogitare sordida, statim interficit cogitatus, & allidit ad petram: petra autem Christus est.* Hier. ep. 22. Ps. 136. 8. 1. Cor. 10. 4.

S. GREGORIVS in hanc rem affert exemplum B. IOB: *Quanti culminis vir iste Iob fuerit, ex nostri cordis dejectione videamus. Ecce si qua illicita aliquando cogitauit, quia ea citiùs inter arcana cordis gladio sancti vigoris extinxit, peruenire illa vsque ad opera non permisit. Vnde illicò subiungit: Et si manibus meis adhæsit macula. Quomodo enim macula in manibus, id est, culpa in actionibus inhæreret, quam censura disciplinæ non sinebat in cogitatione proficere?* Et alibi: *Prima serpentis* (diaboli) *suggestio mollis ac tenera est & facilè virtutis pede conterenda: sed si hæc inualescere negligenter permittitur, eique ad cor aditus licenter præbetur, tanta se virtute exaggerat, vt captam mentem deprimens vsque ad intolerabile robur excrescat.* Eôdem spectant verba illa B. CYPR. dum agit de tentationibus Christi: *Diaboli titillationibus obuiandum est; nec coluber fouere debet, donec in serpentem formetur.* Greg. 21. Mor. c. 7. Iob. 31. 7. l. 32 mor. c. 17. Cypr ser. de ieiun.

VI. REMED. Gladio verbi obortam tentationem confice. Hoc antidoto enim Christus Saluator Matt. 4.

discipit omnes tentationes diaboli. Et Apostolus Ephesiis consuluit, vt eodem contra tentationes dæmonis vterentur. *Et galeam*, inquiens, *salutis assumite, & gladiũ spiritus, quod est verbũ Dei. Resistere tentationibus*, inquit B. GREG. alicubi, *omninò non sufficit, qui hunc verbi Dei tenere gladium malè viuendo postponit.* Vnde HIER. loco citato. *Statim vt libido titillauerit sensũ aut blãdum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erũpamus in vocẽ: Dominus auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi caro. Cùm paululùm interior homo inter vitia atq; virtutes cœperit fluctuare, dicito: Quare tristis es, anima mea, & quare conturbas me? Spera in Domino, quia cõfitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus.* Et multò pòst: *Si quãdo senseris exteriorem hominem florẽ adolescentiæ suspirare, & accepto cibo, cùm te in lectulo compositam dulcis libidinum pompa cõcusserit, arripe scutũ fidei, in quo ignitæ diaboli extinguũtur sagittæ. Omnes adulterantes quasi clibanus corda eorum. At tu Christi comitata vestigiis, & sermonibus eius intẽta, dic, Nónne cor nostrũ ardens erat in nobis dum loqueretur in via, cùm aperiret nobis Iesus Scripturas? Et illud: Igniti eloquiũ tuũ, & seruus tuus dilexit illud. Difficile est humanam animã aliquid nõ amare, & necesse est, vt in quoscũq; mens nostra trahatur affectus. Carnis amor spiritus amore superatur; desiderium desiderio restinguitur. Quicquid inde minuitur, hinc crescit, &c.* Idem in epistola ad Eustochium Virginem, de epitaphio Paulæ matris prolixè ostendit quemadmodum B. Paula mater omnia tentationum & afflictionum genera, gladio verbi Dei, hoc est, variis Scripturæ sententiis, quasi monstra domuerit: *In tentationibus*, inquit, *Deuteronomij verba voluebat, Tẽtat vos Dominus Deus vester, vt sciat si diligatis Dominũ Deum vestrũ de toto corde vestro, & de tota anima vestra. In tribulationibus & angustiis replicabat*

Greg. 19. Mor. c. 1. Hie. ep. 22

Ps. 117. 6.

Ps. 42. 5.

Luc. 24. 32.

Ps. 118. 140.

Id. ep. 27

Deut. 13. 3.

bat hæc eloquia: *Qui ablactati estis à lacte, qui abstracti ab vbere, tribulationem super tribulationem expectate, spem super spem*, &c. multa. Ac tandem subdit: *His & talibus testimoniis, quasi armatus a Dei, & aduersùs omnia quidem vitia, sed præcipuè instruebat se contra inuidiam sæuientem, & patiendo in nimias furorem rabiéi pectoris mitigabat.* Sic S. BAS. posita quæst. quomodo superbiæ tentatio vel vitium sanetur, respondet: *Sanatur, si fidem quis habeat sententiæ illius, qui dixit, Dominus superbis resistit.* Idem remedium præscribit in homilia de humilitate: *Omninò, inquiens, veræ memor est paræmiæ, Superbis resistit Deus, humilibus verò dat gratiam. In promptu habe dictum illud Domini, Quisquis seipsum humiliauerit, exaltabitur, & qui seipsum exaltauerit, humiliabitur.* Ioan. CASS. collatione 22. cùm docuisset Christum tres diaboli tentationes sacræ Scripturæ testimoniis expugnasse: *His autem*, inquit, *testimoniis edocemur, vt fraudulentis suggestionibus inimici nos quoque similiter auctoritate Scripturarum debeamus obsistere.*

Isa. 29. 9. Bas. q. 35. reg bren. Iac. 4. 6. Id. ho. 22. Matt. 23. 12. Cass. cap. 10.

V. REMEDIVM: Oratio & diuini nominis inuocatio. Quod Christus ipse Discipulis suis ingruente tentatione præscripsit, dicens: *Orate, ne intretis in tentationem.* Et Apostolus Paulus, dum ait: *Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersùs insidias diaboli.* exponens autem illam armaturam subiicit: *Per omnem orationem & obsecrationem orãtes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instãtia, & obsecratione pro omnibus Sanctis.* Imò Christus hoc remedium intra ipsam orationem Dominicã inclusit, cùm iussit in ea nos orare: *Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo.* Idémq; omnes Sancti in suis tentationibus semper vsurparunt, vt Psaltes regius passim in Psalmis, Christus Saluator passione impen-

Matt. 26. 41. Eph. 6. 13. v. 18. Matt. 6. 13.

dente. D. Paulus in 2. ad Corinth. cùm ter Dominum rogauit, vt à ſtimulo carnis liberaretur, & alibi. Vnde B. PROSPER. lib. 2. de vocat gentium: *Nunquam debet in auribus fidelium vox illa Domini non ſonare, qua Apoſtolis dicitur, Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Vbi ſi de vigilando tantùm, non etiã de orando diſcipulos admoneret, ſolas liberi arbitrij vires videretur hortatus. Sed cùm addidit, orate, ſatis docuit ſuperni futurum muneris, vt eos etiam vigilantes tentationis procella non vinceret.* CHRYS. in lib. de prouidentia Dei: *Quemadmodum pueri perterrefacti ſtatim confugiunt in ſinum matris; ſic nos, cùm aliqua tentatione pulſamur, per preces cõfugiamus ad Deum.* S. Antonius, teſte B. Athan. dæmonum tentationib. opponebat quaſi telũ, illũ verſiculũ Pſalmographi: *Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciã inimicos meos.* Et illũ: *Exurgat Deus, & diſſipẽtur inimici eius, & fugiãt, qui oderũt eũ, à facie eius.* ISAIAS Abbas apud Caſsianũ, exiſtimat verſum Pſal. 69. quo horas omnes canonicas inchoamus, nempè, *Deus, in adiutorium meum intende, Domine, ad adiuuandũ me, feſtina*, eſſe potentiſsimũ ad expugnandas omnes tentationes. *Habet ſiquidẽ*, inquit, *aduersùs vniuerſa diſcrimina inuocationem Dei, habet humilitatem piæ confeſſionis, habet ſollicitudinis ac timoris perpetui vigilãtiam, habet conſiderationem fragilitatis, ſuæ exauditionis fiduciam, confidentiam præſentis, ſempérque aſtantis præſidij. Hic verſiculus omnibus infeſtatione dæmonum laborantibus inexpugnabilis murus eſt, & impenetrabilis loricа, ac munitiſsimus clypeus.* Huc pertinet quoq; inuocatio DEIPARÆ Virginis, Angeli cuſtodis, & aliorum Sanctorum. *In periculis*, inquit deuotus BERN. *in anguſtus, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam inuoca: non recedat ab ore, non recedat à corde, &c.*

B. Proſper. Matt. 26.

Ghr. li. 3.

Athan. in eius vita.

Pſ. 117. 9. 7
Pſ. 67. 2.
Caſſ. coll. 10. c. 10.
Pſ. 69. 2.

Ber. ho. 3. de B. Virg.

VIII. REMED. Fortitudo & patientia in iis tolerandis: *Resistite diabolo*, ait B. Iacobus, *& fugiet à vobis*. Et B. Petrus: *Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquàm leo rugiẽs circuit, quærens quẽ deuoret: cui resistite fortes in fide.* Neminẽ enim nisi ignauum & timidum, ac Dei auxilio parum fidentem diabolus opprimit. Ita S. ANTON. in hoc genere exercitatissimus docuit: *Si quod*, inquit apud S. Athanasium, *in pectoribus nostris malæ mentis & pauoris semen inuenerit, dæmones nox quasi latrones, qui deserta obtinent loca, cœptos cumulant timores, & crudeliter imminentes infœlicem vexant animam. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupido succẽderit, si semper omnia manibus Dei committimus, nullus dæmonum ad expugnãdum valebit accedere.* B. EPHR. de fide: *Quemadmodũ incus aliqua, licèt quidẽ semper verberetur, non tamen dat tergum, neq; concauitatis formam in se recipit, sed eadẽ sẽper manet: sic & qui verũ se vult gerere Christianũ, inter diuersas tribulationes atq; tẽtationes, siue extrinsecùs illatas ab hominibus contumelias, persecutiones, dãna, atq; alia eiusmodi, siue intrinsecus à spiritibus malignis inductas angustias, vnus & idẽ maneat oportet, fortiter quæcunq; obuenientia perferẽs. Pro munitione ac castro sẽper Christũ Dominũ habeat, ad eúmq; belli tempore confugiat, & illud Scripturæ vsurpet, Esto mihi in Deum protectorem, & in locum refugij, vt salutem me facias. Sic enim quascunq; poterit superare tentationes ingruentes.* S. BASILIVS ad discipulum Chilonem: *Primùm, frater, aduersùs omnigenam tentationẽ animũ præmunias tuum, & obfirmes patientia. At quo genere tentationum, inquies, fidelis probari solet? Nimirum per rerum vitæ istius ingentem iacturam, per delationes criminum falsò in te concinnatorum, per immorigeros, obtrectatores, & persecutores. Per huiusmodi afflictionum tole-*

Iac. 4. 7.
1. Pet. 5. 8.

Athan. in eius Vita.

Eph. to. 1.

Psal. 30. 3.
Bas. in ep.

rantiam fidelis quisque probatur. CHRYSOST. in dictum Apostoli, Habentes autem eundem spiritum: *Hoc generosæ ac Deum amantis animæ officium est, afflictiones & aduersitates ferre: ceterum generosè tolerare tentationem, atque insuper gratiam agere ei, qui se tentari permittit, id demum summæ fortitudinis merito videri potest, animæque vigilantis, & quæ omnibus humanis affectibus sit superior.* Si exempla requiras fortitudinis in variis tentationibus, ea habes ex solis Scripturis valdè illustria, vt Iob, Abrahæ, Ioseph, Dauidis, Eliæ, Danielis, Machabæorum, Pauli Apostoli, &c. Vnum tantùm commemorabo S. ANTHONII, cui post dura diuturnáque cum dæmonibus truculentissimis certamina (à quibus ad mortem vsque multiplicibus plagis confectus erat) tandem tandem lucidissimus quidem de cœlo radius illuxit, in signum fugatæ turbæ dæmonum, & præsentiæ Christi, ac mox ex imo pectore longa trahens suspiria, his verbis compellauit Christum: Domine IESV, vbi quæso eras, cùm tam immanes plagas corpore meo exciperem? Qui respondit: Eram præsens, ô Antoni, & certamen, quod excelso inuictóque animo gessisti, spectabam. Nunc autem, quia tanta constantia pro mei nominis amore decertasti, ego vicissim nomen tuum totò terrarum orbe celeberrimum reddam.

Athan. in vita.

IX. REMEDIVM. Firma spes & fiducia in Deo, sine qua nec oratio, nec fortitudo esse potest. *In silentio & in spe*, inquit Isaias, *erit fortitudo vestra.* Et Dauid: *In Domino sperãs non infirmabor.* Et, *Si exurgat aduersùm me prælium, in Domino sperabo.* Et Apostolus: *Fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.* Vnde HIER. ad Eustochium: *Quòd si dæmonum te multitudo turbauerit*

Isa. 30. 15.
Ps. 25. 1.
Ps. 26. 3.
Heb. 6. 18.
Hier ep. 22 de custod. Virg.

ad ſingula incitamenta vitiorum cœperis æſtuare, & dixerit tibi cogitatio tua: Quid faciemus? reſpondebit tibi Eliſæus: Nolitimere, quia plures nobiſcum ſunt, quàm cum illis. & orabit, & dicet: Domine, aperi oculos puellæ tuæ, vt videat: & apertis oculis videbis igneum currum: qui te ad exemplum Eliæ in aſtra ſuſtollat, & tunc lætæ cantabis: Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium. 2. Reg. 6. 16. Pſ. 133. 7.

Et CHRY. in Geneſin: *Audi Chriſtum dicentem: In mundo afflictionem habebitis, ſed confidite. Vt ne audita triſtitia ſpe excidant, ſtatim fiduciam eis affert, & ſuam pollicetur gratiam. Sed confidite, ego vici mundum.* Chr. ho. 32. Ioā. 16. 33.

Habes, inquit, eum qui grauia alleuiet, qui non permittet te ſubmergi ab illatis tentationibus, qui cum tentatione & exitum præbet, & non permittet ſupra noſtras vires inferri grauia. Quid triſtaris? quid mœres? quare tam abiecto animo es? Si quæ noſtra ſunt attulerimus, patientiam dico, & fortitudinem, & mentis gratitudinem, nos ſinet deſpici? num & ſi deſperatæ ſint res, vincere poſſunt ſapientiam Domini noſtri?

ROBORARI autem poteſt fiducia tua mirum in modum in tentatione. Primò, ſi cogites, quòd vt naucle- Baſ. ho. 8. in initio.
rum tempeſtas, athletam ſtadium, ducem pugna, ita Chriſtianum tẽtatio probet, vt loquitur B. BASILIVS, an conſtans ſit, & fiduciam habeat in Deo. 2. ſi cogites Luc. 8. 32.
dæmonem nihil poſſe niſi ei permittatur, vt liquet ex eo, quod apud Lucam refertur, eos ne porcos quidem, niſi annuente Chriſto, ingredi potuiſſe. 3. ſi cogites, nec 1. Cor. 10.
Deum pati, vt grauiùs hominem tentet, quàm ferre 13.
queat: *Non patitur nos tentari*, inquit Apoſtolus, *ſupra id, quod poſſumus*. 4. ſi cogites, ex mandato diuino An- Pſ. 90. 11.
gelos nobis pugnantibus adeſſe: *Angelis ſuis mandauit de te*, ait Dauid, vt *cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. 5.
quia interno ſolatio non deſtituit afflictos. *Conſolatur* 2. Cor. 1. 4.

nos, inquit Apostolus, *in omni tribulatione nostra*, quod omnibus armis fortius esse docet Chrysostomus in epistolam secundam ad Corinthios, 6. Deus ipse adest nobiscum in tribulatione, sicut erat cum S. Antonio. *Cum ipso sum*, inquit in Psalmis, *in tribulatione*. 7. si cogites te gratia Dei munitum longè esse fortiorem dæmone, vt docet B. Gregorius in libro 34. Moralium. 8. dæmonem non antè homini prævalere, quàm bonis cogitationibus eum exuerit, vt apud Cassianum collatione octaua tradit S. Antonius. Hoc autem facere ipse, aut rescíscere non potest, nisi nos ipsos extemis gestibus prodamus. 9. eundem dæmonem intrare quidem mentes iustorum posse, tamen in eis non posse morari, vt docet idem Gregorius in 27. Moralium. Nam licèt illicita suggerere possit, prævalere tamen non potest. 10. imò B. Chrysostomus in epistolam ad Ephesios scribit, nos ne quidem ad luctam cum dæmone cogi, nisi ex nostra socordia.

Chr. ho. 1.
Psal. 90. 15.
Greg. c. 7.
Cass. c. 19.
Greg. c. 17
Chr. ho. 22. & ho 54. in A. Apo.

X. REMED. Vsus consignandi se signo crucis in tentatione. Omnes enim Patres docent plurimùm valere formationem crucis, etiam ad ipsos dæmones pellendos. S. EPHREM. *Hoc signo conspecto aduersariæ potestates conterritæ tremenéſque recedunt.* S. CYRILLVS monet vt hoc signum ostentemus audacter: *Quando enim dæmones*, inquit, *viderint crucem, recordantur crucifixi.* S. AVGVSTIN. quoque docet, *omnia dæmonum machinamenta virtute crucis ad nihilum redigi.* Exempla eorum, qui signo crucis tentationes dæmonis repulerint, sunt innumera. Primum sit S. ANTONII, qui teste B. Athanasio in summo tentationum æstu dicebat: *Si quid valetis, si vobis in me potestatem Dominus dedit; ecce præsto sum, devorate concessum: si verò non*

Eph. li. de pœnit.
Cyril. ca. pech. 13.
Aug. li. de Symb. c. 1.
Athan. in eius vita.

poteſtis, cur fruſtra nitimini? Signum enim crucis & fides ad Dominum inexpugnabilis nobis murus eſt. Alterum eſt S. HILARIONIS, de quo, cùm mirè agitaretur à dæmonibus ita ſcribit Hier. *Intellexit dæmonum ludibria, & prouolutus genibus Chriſti crucem ſignauit in fronte, talíque armatus caſſide, & lorica fidei circumdatus, iacens fortiùs præliabitur.* Tertium B. MARTINI, de quo Sulpitius: *Frequenter diabolus dum mille nocendi artibus ſanctum virum conabatur illudere, viſibilem ſe ei formis diuerſis ingerebat, aduersùs quem ſemper interritus ſigno ſe crucis & orationis auxilio protegebat.* Adde quartum IVLIANI Cæſaris, qui licèt apoſtata eſſet Chriſtianæ religionis, tamen in ſigno crucis ex more contra terrores expreſſo dæmones fugauit. Ita docet GREG. Nazianzenus: *Ad crucem, inquit, confugit, eáque ſe aduersùs terrores conſignat, eúmque quem perſequebatur in auxilium adſciſcit. Valuit ſignaculum, cedunt dæmones, pelluntur timores. Quid deinde? reuiuiſcit malum, rurſus ad audaciam redit, rurſus aggreditur, rurſus iidem terrores urgent, rurſus obiecto ſignaculo dæmones conquieſcunt, perplexúſque hæret diſcipulus.* Idem habet Theodoretus lib. 3. hiſt. c. 3.

Hi. in vit.

Sulp. in vita.

Greg. orat. in Iulian.

XI. REMEDIVM. Prudentia ſpiritualis in cognitione ſui, ſuarúmque affectionum & propenſionum. Magis enim, vt monet alicubi AVGVST. dæmon *timendus eſt cùm fallit, quàm cùm ſæuit.* Fallit autem, cùm inſidias ſuas nobis ſtruit accommodatè ad noſtras propenſiones & affectus. *Multimodæ*, inquit B. BASILIVS, *ſunt diaboli inſidiæ, & alios aliter decipit. Ad quod enim promiorem conſpexerit, ad id propriis vtitur delinimentis atque illecebris.* Et AMBR. *Tunc enim maximè inſidiatur aduerſarius, quando videt nobis paſſiones aliquas generari: tunc fomites monet, laqueos*

Aug. in Pſ. 39.

Baſ in Gazarios Script. locos.

Amb. 1. offic. c. 4.

parat, &c. Explorat aduersarius nostra arma, & concutit sua tela. Si viderit moueri me, inserit aculeos suos, vt seminaria iurgiorum excitet. Si emisero verbũ indecorum, laqueum suum stringit. Interdum mihi quasi escam proponit vindictæ possibilitatẽ: vt dum vindicare cupio, ipse me inseram laqueo, & nodum mihi mortis astringam. Et

Greg. 29. Mor. c. 12. B. GREG. *Priùs complexionem vnius cuiúsque antiquus aduersarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius námq; lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elati moribus existit. Quia enim lætitiæ voluptas iuxtà est lætis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia facilè in iram labitur, tristibus poculum discordiæ porrigit. Quia timidi supplicia formidant, pauentibus terrores intentat.* VBI ergo eiusmodi propensiones malas in te cognôris, coneris eas per quotidianum examen conscientiæ euellere, vt fusè docet CASSIANVS collatione quinta, sic enim obsequêris monito Apostolico Ephesiis dato, dum ait: *Nolite locum dare diabolo*: Qui enim animi sui inordinatas affectiones non coërcet, materiam illi tentandi præbet.

Cass. c. 14. Eph. 4. 27.

XII. REMED. Expugnata vna tentatione, ne putes te securum ab alia. Hoc enim ingenium dæmonis est, quemadmodum liquet ex tentationibus Christi, vt vna discussa, comparet se ad aliam, *Dormitantes nos*, inquit CHRYSOST. *expergefacere solet, & religiosiores facere tentationum natura. Cùm igitur videris, dilecte, tentationem nunc quidem extinctam, rursum autem accensam, ne concidas, neu' refugias: sed bonam spem teneamus, illud intra nos ratiocinantes, quod Deus non auersatus nos inimicorum manibus tradit, sed studiosiores, & sibi magis familiares facere volens.* Et S. BASIL. *Fallis voluptates, ab eis te per gradus auocãs, illarúmque singulatim eximiens cõsuetudinem, vt ne confertim, & velut agmine facto ad vnam omnes in te irritatæ coo-*

Matt. 4. Chry. hom. 14. ad pop. Bas. ep. ad Philonem.

riantur, turbulentámq; tentationem in temperiem tibi accersant. Nam talium illicium voluptatum, si viceris, mox ad alteram accingitor, aciémque instruito spiritualem: sic enim non intempestiuam de singulis vitæ pristinæ illecebris consequêre victoriam.

XIII. REMED. Fuge occasiones omnes tentationum: *Qui enim amat periculum*, ait Sapiens, *peribit in illo. Et qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Ideò, inquit B. CHRYSOSTOMVS in Matthæum; *Oramus, ne intremus in tentationem, quia eas quærere nõ debemus.* Appositè SENECA ad Lucilium: *Quantùm possumus, à lubrico recedamus: in sicco quoque parum firmiter stamus.* Illustre exemplum huius antidoti extat apud CASSIANVM de eremita, qui missum ad se ex patria fasciculum literarum ne resignare quidem voluit, sed in ignem coniecit, dicens: *Ite, cogitationes patriæ, pariter concremamini; nec me vlteriùs ad illa quæ fugi, revocare tentetis.* Idem fecit noster B. P. Ignatius, teste Ribadeneira in eius vita.

Eccli. 3. 27. & 13. 1.
Chry. hom. 13.
Sen. epist. 117.
Cass. lib. 5. c. 18.
Rib. lib. 5. c. 1.

XIV. REMED. Refugium ad Patrem spiritualem. Quod est pro tyronibus religiosarum familiarum, & scrupulosis, de quo plura in verbo, Conscientia scrupulosa, & verbo, Iudicium proprium.

VIDE verbo, *Curiositas, Illusiones spirituales, Impatientia in aduersis, Luxuria, Peccatum.*

TEPIDITAS SPIRITVALIS.

Remedia contra Tepiditatem.

I. REMEDIVM. Considera hanc Tepiditatem vel languorem spiritualem à Spiritu sancto improbari in sacris literis. Nam Salomon in

Prouerbiis ſuis ait: *Qui mollis & diſſolutus eſt in opere*
Prou. 18. 9. *ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.* Et Ieremias: *Male-*
Ier. 48. 10. *dictus, qui opus Dei facit negligenter.* Et Chriſtus apud
Matth. 3. 10. Matthæum: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum,*
Matth. 25. 30. *excidetur, & in ignem mittetur.* Et, *Inutilem ſeruum ei-*
Matth. 11. 12. *cite in tenebras exteriores.* Et, *Regnum cœlorum vim pa-*
Iac. 4. 17. *titur, & violenti rapiunt illud.* Et B. Iacobus: *Scienti*
bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Et B. Ioã-
nes in Apocalypſi: *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus;*
Apoc. 3. 15. 16. *ſed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam*
te euomere ex ore meo.

II. REMED. Conſidera, quemadmodum te-
pidorum Religioſorum mores (nam de his maxi-
mè agimus) deſcripſerint religioſi Patres. Ac IOAN.
Caſſ. c. 1. 2. 3. 4. CASSIANVS quidem, libro monaſticarum inſtitu-
Pſ. 90. 6. tionum decimo, deſcribit his verbis: *Tepiditatem*
hanc nonnulli ſenum eſſe pronunciant meridianum de-
monem qui in Pſalmo nonageſimo nuncupatur. Qui cùm
miſerabilem obſederit mentem, horrorẽ loci, faſtidiũ cel-
læ, fratrum quoque qui cum eo vel eminùs commorãtur,
tanquàm negligentium ac minùs ſpiritualium aſpernatio-
nem gignit atque contemptum. Ad omne quoque opus,
quod intraſepta ſui cubilis eſt, facit deſidem & inertem.
Non eum in cella reſidere, nec operam finit impendere le-
ctioni, nihílq; ſe proficere tanto tempore in eadem cõmo-
rantem ingemiſcit, donec fuerit illi conſortio copulatus, cõ-
queritur atque ſuſpirat, & ab omni ſe dolet ſpiritali quæ-
ſtu inanem, in locóque vacuum conſiſtere, vtpote qui cùm
poſſet etiam alios regere ac prodeſſe plurimis, nullum ædi-
ficauerit, nec quenquam inſtitutione ſua doctrináque lu-
cratus ſit. Abſentia, longéq; poſita magnificat monaſteria,
econtrà vniuerſa quæ habentur, in manibus aſpera. Po-
ſtremò non poſſe ſe ſaluari putat in eo loco durantem, niſi

relicta cella. Tum prætereà huc illucque anxius circumspectat & nec fratrem sibi quenquam aduentare suspiret, sic vt nulla re aliâ tantæ oppugnationis remedium, quàm visitatione fratris cuiuspiam, seu somni solius solatio posse æstimet inueniri. Deinde honestas idem morbus ac necessarias suggerit salutationes fratribus exhibendas, visitationésq; infirmorũ vel eminùs, vel longiùs positorũ. Quædam etiam pia ac religiosa dictat officia, illos vel illas debere parentes inquiri, & ad salutandos eos crebriùs properari, illam religiosam, deuotámq; Deo feminam, omni præsertim parentum præsidio destitutam magnum opus esse pietatis frequentiùs inuisere, ac si quid ei sit necessariũ, quæ à propriis parentibus negligitur atque despicitur, sãctissimum procurari, magísque oportere in his operam pietatis impendi, quàm infructuosè, ac sine vllo profectu in cellula residere. S. BERN. verò in sermone de Ascensione Domini ita scribit : *Auertere potes in omnibus ferè religiosis congregationibus viros repletos cõsolatione, superabundãtes gaudio, iucundos semper & hilares, feruẽtes spiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebrò suspicientes in cœlum, & puras manus in oratione leuantes, sollicitos obseruatores cõscientiæ, & deuotos sectatores bonorum operum, quibus amabilis disciplina, dulce ieiunium, vigiliæ breues, labor manuum delectabilis, & vniuersa denique huius conuersationis austeritas refrigerium videatur. Cõtrà sanè inuenire est homines pusillanimes & remissos, deficiẽtes sub onere, virga & calcaribus indigẽtes, quorũ remissa lætitia, pusillanimis tristitia est, quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuersatio : quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circumspectatione, oratio sine cordis intentione, lectio sine ædificatione; quos denique, vt videmus, vix gehẽnæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frænat ratio, vix disciplina coërcet.* Idem sermone quodam in Cantica

Ber. ser. 6.

Id. ser. 65.

circa finem in hunc modum depingit mores frigidorum vel tepidorum nouitiorum: *Hoc frigus*, inquiens, *si semel animam inuaserit, mox (vt in corpore solet euenire febricitantibus) subit quidam animi rigor, & vigor lenteſcit, languor ſingitur virium, horror auſteritatis intenditur, timor ſollicitat paupertatis, cõtrahitur animus, ſubtrahitur gratia, protrahitur longitudo, ſopitur ratio: Spiritus extinguitur, deferueſcit nouitius feruor, ingraueſcit tepor faſtidioſus, refrigeſcit fraterna charitas, blanditur voluptas, fallit ſecuritas, renocat conſuetudo. Quid plura? diſſimulatur lex, abdicatur ius, fas proſcribitur, derelinquitur timor Domini. Dãtur poſtremò impudentiæ manus, præſumitur ille temerarius, ille pudendus, ille turpiſſimus, plenus ille ignominia & cõfuſione ſaltus de excelſo in abyſſum, de pauimento in ſterquilinium, de ſolio in cloacam, de cœlo in cœnum, de clauſtro in ſeculum, de paradiſo in infernum.* S. BERNARDO adiunge BERNARDINVM Roſignolium Societatis Ieſu Theologum, qui accommodatè ad hæc tempora in libris de diſciplinæ Chriſtianæ perfectione accuratè perſecutus eſt hominis tepidi indicia, nempè hæc:

Bern. lib. 2 cap. 19.

1. Orare ſine attentione & feruore ſpiritus.

2. Meditari res diuinas ſine animi ſenſu, affectu, fructu.

3. Difficulter ſe expedire ab hominum frequenti, nec vtili congreſſione, & colloquio.

4. Ægrè redire ad ſeipſum, & nunquàm, aut rarò admodum, in cor ſuum diſſipatum animum cogere.

5. Examinare conſcientiam, & ſeipſum inſpicere quaſi per tranſennam, & ſtrictim abſq; compunctione, propoſito, & emendatione.

6. Latè, libentérque ſe diffundere in omnes res exteriores, non hominum ſalutis procurandæ, ſed tædij ſui mitigandi cauſa.

7. Consolari se, quæsitis solatiis ex rebus creatis, aut ex cogitationibus inanibus.

8. Liberè de aliis loqui, & eadem libertate aliorum facta, dictáve obseruare, & reprehendere.

9. Grauiter ferre disciplinam religiosam, si religiosus sis, & omnem admonitionem aut correctionem, quæ olim iucundissima fuisset, insuauem, intempestiuam, intolerabilem existimare.

10. Ad otiosam vitam aspirare, & subterfugere labores ad animarum auxilium fructuosos & necessarios: permitteréque, vt earundem zelus omninò languescat, quę grauis est culpa ijs, quibus animarum cura aliqua commissa est.

11. Obedire maioribus, patribus spiritualibus, aut etiam legibus, quibus tenetur, sine vlla animi consolatione, imò cum fastidio, lentè, frigidè, inuitè.

12. Optare sibi ab hominibus honorem haberi, & ab illis se multùm amari: hominum blanditiis, & fortè etiam assentationibus delectari.

13. Existimare vacationem laborum suis meritis iam deberi, & immunitatem, qua careant alij, dandam sibi. Et si hæc fortè alicui minima videantur, illa sine dubio maiora sunt, videlicet:

14. Frigere iam sacramentorum vsum, nec ea ampliùs frequentare, vt incœperas.

15. Sacras conciones non audire: spirituales & vtiles libros non euoluere, vel certè rarò, & fastidiosiùs.

16. Occasiones peccatorum minimè vitare vt anteà, idcirco quia tibi multùm, tuisque viribus fidis, quæ temeritas est maxima, atque occultior superbia: ita enim tepidus imprudens pro-

uehitur in altum mundanorum fluctuum : fitque, quo minùs ſecum reputat, eò magis periculo propior.

17. Indulgere tibi, tuóque corpori deſeruire, & paulatim quicquid ſalutari pœnitentia aſtrinxeras, relaxare molliore viuendi ratione.

18. Memoria replicare priſtinos mores, & mundanorum hominum felicitatem, eóque mentis cæcitate induci, vt mundi voluptates & deliciæ, quæ priùs ſomnia, ludibriáque, vti ſunt, videbantur, non diſpliceant, vt anteà, arridere incipiant potiùs, ac præclara quædam bona videantur.

19. Diuinos inſtinctus, quibus ad ſeueritatem vitæ, & Chriſtianam diſciplinam ſubinde excitaris & impelleris, vel non aduertere, vel diſſimulare, & in aliud tempus differre; vel, quod deterrimum eſt tepiditatis genus, etiam negligere.

20. Spiritualibus Patribus non auſcultare, vt conſueueras, & quanquàm eorum conſilia præſens probas, abſentem facto ab eis diſcrepare, clàm te ſubtrahere, & ab eorum magiſterio, cutàque refugere.

III. REMED. Conſidera tepiditatem è diametro pugnare cum inſtituto & profeſſione hominis religioſi. Proprium ſiquidem religioſi, imò Chriſtiani hominis eſt, tendere ad perfectionem vitæ Chriſtianæ, ac proinde & proficere in dies in ſtudio virtutis. DEVS enim vult omnes ſuos diſcipulos eſſe perfectos, dicens: *Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Et S. Iacobus: *Vt ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.* Tepidi verò ſunt, qui nihil cogitant de progreſſu in pietate, nec

Matt. 5. 48.

Iac. 1. 4.

ad maiorem perfectionem aspirant. Contra quos ita scribit Avg. *Quantumcunque hîc vixerimus, quantumcunque hîc profecerimus, nemo dicat, sufficit mihi, iustus sum: qui dixerit, remansit in via, non nouit peruenire. Vbi dixeerit, sufficit, ibi hæsit. Atiẽde Apostolũ, cui nõ sufficit:* Fratres, inquit, *ego me non arbitror apprehẽdisse. Et rursum dicit: Qui se putat aliquid scire, nondum scit, quemadmodum eum oporteat scire: Vnum autẽ quæ retrò sunt oblitus, in ea quæ antè sunt extẽtus secundùm intentionem sequor ad palmã supernæ vocationis. Ille ergo currit, tu hæsisti? ille dicit nondum se perfectum, & tu iam de perfectione gloriaris? Confundantur qui dicunt tibi, euge, euge. Confundaris & tu inter illos, qui tibi dicis, euge, euge.* Clariùs S. Bern. ad Abbatem Garinum: *Nunquàm*, inquit, *iustus arbitratur se comprehendisse, nunquàm dicit, satis est: sed sẽper esurit, sitit q; iustitiã, ita vt si semper viueret, semper quantûm in se est, iustior esse cõtenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur.* Et paulò pòst: *Vbi sunt, qui dicere solent: Sufficit nobis, nolumus esse meliores, quàm patres nostri. O mouache, non vis proficere? Non. Vis ergo deficere. Nequaquàm. Quid ergo? Sic mihi*, inquis, *viuere volo, & manere in quo perueni, nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis, quod esse non potest. Quid enim stat in hoc seculo? Ipse deniq; hominis seculíq; auctor quãdiu in terris visus est, & cũ hominibus cõuersatus nunquàm stetit. Et quidẽ, teste Scriptura, pertransiit bene faciendo, & sanando omnes. Pertransiit ergo, sicut non infructuosè, ita non remissè, nõ pigrè, non lento gressu, sed quemadmodũ itẽ de eo scriptũ est: Exultauit vt gigas ad currendã viã. Porrò currentem non apprehẽdit, qui & ipse pariter non currit. Et quid prodest Christũ sequi, si nõ contingat consequi? Ideò Paulus aiebat: Sic curritis, vt comprehẽdatis,*

Aug. in Psal. 69.

Phil. 3. 13. 1. Cor. 8. 2.

Bern. ep. 253.

Act. 10. 38.

Psal. 18. 6.

1. Cor. 9. 24. Ps. 72. 27. *&c. Quòd si illo currente, tu gradum fistis, non Christo appropias, sed te magis elongas, timendúmque tibi est, quod ait Dauid: Ecce, qui elongant se à te, Domine, peribunt. Itaque si proficere curreres est; vbi proficere, ibi & currere desinis. Vbi verò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non nisi deficere est.*

IV. REMEDIVM. Considera tepiditatis pericula, præcipuè tria: Primum est, faciendi præteritorum meritorum iacturam, vt monuit B. GREG. in Pastorali: *Admonendi sunt*, inquit, *qui inchoata bona minimè consummant: vt cauta circumspectione considerent, quia dum proposita non perficiunt, etiam quæ fuerant cœpta contellant. Si enim quod videtur gerendum, sollicita intentione non crescit, etiam quod fuerat bene gestum, decrescit. In hoc quippe mundo humana anima quasi more nauis est contra ictum fluminis condescendentis, quæ vno loco nequaquàm stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem nõ subleuat, ipsa operandi remissio contra hoc quod operatum est pugnat. Hinc est enim, quod per Salomonem dicitur: Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est suæ operæ dissipantis.* ALTERVM est, dandi occasionem grauiori ruinæ. Qui enim in virtute progredi non vult, quasi ianuam occludit inspirationi diuinæ, ac proinde exponit se periculo ne abiiciatur, vel euomatur, vt loquitur Apocalypsis, à Deo: vt bene notauit IOA. CASSIANVS: *Lapsus quispiam*, inquiens, *nequaquàm subitaneæ ruinæ corruisse credendus est; sed aut prauæ institutionis deceptus exordio, aut per longam mentis incuriam paulatim virtute animi decidente, & per hoc sensim vitijs increscentibus casu miserabili concidisse. Ante contritionem enim præce-*

Greg. 3. p. c. 35. Apo. 3. 16. Cass. coll. 6. c. 17. Pr. 16. 18.

dit ruina, & ante ruinam mala cogitatio: quemadmodum domus nunquàm ſubitaneo ad ruinam procumbit impulſu, niſi aut antiquo vitio fundamenti, aut longa inhabitantium deſidia ſtillicidijs primùm paruiſſimis penetrantibus corrupta ſenſim fuerint munimenta tectorum. TERTIVM periculum eſt, nunquàm emergẽdi ex gurgite tepiditatis. Vnde GREG. loco iam citato: *Sicut ante teporem frigus ſub ſpe eſt, ita poſt frigus ſepor in deſperatione. Qui enim adhuc in peccatis eſt, conuerſionis fiduciam non amittit: Qui verò poſt conuerſionem tepuit, & ſpem quæ eſſe potuit, de peccatore ſubtraxit.* Fuſiùs CASSIANVS: *Qui ſemel tepido exorſus initio monachi cœpit abuti vocabulo, nec tamen humilitate ac feruore, quo debuit, iter huius profeſſionis arripuit, infectus ſemel hac miſerabili lue, & in ea quodammodò reſolutus, nec ex ſe vlteriùs perfecta ſapere, nec alterius poterit monitis erudiri. Dicit enim in corde ſuo ſecundùm illã Domini ſententiam, quià diues ſum & locuples, & nullius egeo. Cui illud quoque, quod ſubſequitur, conſequenter aptabitur. Tu autem es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus: in eo factus etiam ſeculari deterior, quòd nec miſerum ſe, nec cæcum, aut nudum, aut emendatione dignũ, vel legere monitis alicuius, aut inſtitutione cognoſcit, & ob hoc nec exhortationem quidem vllam verbi ſalutaris admittit, &c. Frequenter enim vidimus, de frigidis atque carnalibus, id eſt, de ſecularibus atque paganis ad ſpiritalem peruenisſe feruorem: de tepidis atque animalibus omninò non vidimus.* Cum qua ſententia cõgruit illud B. BERN. ad Richardum Fontanenſem Abbatem, eiúſque ſocios: *Multo faciliùs*, inquit, *reperias multos ſeculares conuerti ad bonum, quàm vnum quempiam de Religioſis tranſire ad melius. Rariſſima auis in terris eſt, qui de gradu, quem fortè in religione ſemel attigerit, vel parum aſcendat.*

Caſſ. coll. 4. c. 19.

Apoc. 3. 17.

Bern. ep. 96.

V. REMEDIVM. Considera, quàm infelix & miserabilis sit tepidorum status: *Non tibi horum*, ait BERN. in sermone de ascensione Domini, *vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante necesse habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minimè sustentantur, socij planè tribulationis, sed non consolationis? Exurgamus, obsecro, quicunque eiusmodi sumus, resarciamus animas, spiritum recolligamus abijcientes perniciosam tepiditatem, etsi non quia periculosa est, & Deo solet (vt interdum miserabiliter plangimus) etiam vomitum provocare: certè quia molestissima, plena miseriæ & doloris, & inferno planè proxima vmbra mortis iure censetur.*

Id. ser. 6.

VI. REMED. Considera, quanti Deus faciat feruorem Spiritus è diametro repugnantem spiritui tepiditatis: *Neque enim spiritus & caro*, inquit, alicubi B. BERN. *ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præsertim cùm tepiditas ipsi Domino soleat vomitum provocare.* Primùm, Deus ipse *ignis consumens est*, vt est in Deuteronomio. Consumens, nimirum tepiditatem, omnésque imperfectiones nostras: *Est Deus in nobis*, ait quidam Poëta Ethnicus, *agitante calescimus illo.* Deus nunquàm à labore cessator est. *Pater meus*, inquit Christus apud Ioannem, *vsque modò operatur, & ego operor.* Deinde Deo proximi Angeli, ab ardore, vel incendio, teste beato HIERONYMO, dicuntur Seraphin. Et omnes pinguntur alati, ob promptitudinem in exequendis Dei mandatis, salutéque nostra procuranda. Quòd ad homines attinet, fidelis populi Duces summi non alij electi sunt, quàm qui zelo diuino arderent; vt in veteri testamento Iudaïci populi Moyses, Dauid & alij. In nouo Gentilis, B. Pau-

Bern. ser. 3. de ascens.
Deut. 4. 24.
Hob. 12. 29.
Ouid. 6. Fast.
Ioan. 5. 17.
Hier. ep. ad Dam. 162.

lus & Petrus. Ex Apostolis quoque Christus chariores habuit Petrum, Ioannem & Iacobum maiorem, ob eorum ardorem. Martyrum memoriam omnibus Sanctis anteponit Ecclesia ob eximium in fide & charitate, qua flagrarunt, ardorem. Quid aliud primos anachoretas Paulum, Antonium, Macarios, Arsenium, Pachomium, aliósque innumerabiles, ac imprimis Ordinum religiosorum primos auctores & fundatores tam celebres reddidit, nisi ignis cœlestis, quo pectora eorum arserunt, totúmque mundum ad imitandum inflammarunt? Sanctus Franciscus Seraphicus, totus in amore Dei vt carbo ignitus, auctore B. Bonauentura, etiam hyeme vnica tantùm veste contentus erat, affirmans, *non posse frigere foris, qui intus calesceret.* Nostet quoque Franciscus Xauerius inter labores cõuersionis Indiarum nonnũquàm ita ardebat, vt acclamare cogeretur ad Dominum: *Satis est.* Nemini hunc ignem negat, qui apud Lucam dixit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?*

Bonau. in eius Vita.

Horat. in eius Vita.

Luc. 12. 49.

VII. REMEDIVM. Si existimes te in eiusmodi tepiditatem labentibus annis incidisse, aut non longè ab ea abesse, securim ad radicem pone, hoc est seriò labora, vt ad pristinum feruorem spiritus reuertere, non neglecto spiritualis Patris, si ad manum sit, consilio. Primùm autem firmum in animo de vita emendanda renoua propositum, diuinúmque auxilium implora, vti sancti in omnibus tribulationibus & negotiis grauibus fecêre, quo fortiter illud, superatis omnibus, quæ incidere solent, difficultatibus, exequi possis. Secundò confessionem generalem, vel de tota vita, vel de eo temporis interuallo, quo langueſcere cœpisti, cum

ſingulari cordis contritione inſtitue, & ad ſacram Euchariſtiam accede. Qua ſumpta tibi ipſe ordinem rationémque meditandi, orandi, pios libellos lectitandi, & alia huiuſmodi deſcribe, deinde accuratè obſeruanda. Tertiò ſingulis menſibus, aut maioribus feſtis, vel certè bis quotannis idem propoſitum renoua. Si enim veteres ſancti exemplo ſancti ANTONII quotidiè ſoliti erant vitæ inſtituendæ propoſitum renouare, VT quotidiè ad mortem parati eſſent, & dicere cum Regio Propheta: *Et dixi, nunc cæpi: hæc mutatio dexteræ Excelſi*, quantò magis nos præcipuis aliquibus totius anni diebus? Experimento in multis hactenus probatum eſt, renouationem illam crebriorem magnoperè profuiſſe ad conſeruandum vel reuocandum veterem feruorem ſpiritus. Quartò, ſi tepiditas illa nimis altas in animo tuo radices egiſſe videatur, vt communi illo antidoto ægrè euelli poſſint, imitare exemplum eorum, qui Medici corporalis conſilio acidulas quantumuis longiùs remotas petunt, vt potu earum diuturniore inhærentem morbum repellant, hoc eſt, cum Medici ſpiritualis conſilio in ſeceſſu aliquo ab hominum conſuetudine ſeparato, recogita cum Ezechia rege omnes ſuperioris vitæ annos in amaritudine animæ tuæ, commentationes aliquas de fine ad quem à Deo conditus es, de variis Dei beneficiis in te collatis, de peccatorum grauitate, de mundi vanitate, de hominis nouiſſimis, de vita paſſionéque Chriſti Domini inſtitue, experieríſque hac ſolitaria ſpiritus exercitatione tantum in animo tuo ignem accendi, vt tepiditas ius ſuum deinceps retinere non poſſit. Hanc ſeceſſionem Diſcipulos docuit Chriſtus, cùm apud Marcum eis dixit: *Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillùm.* Quo loco EVTHYMIVS ſic

Athan. in eius vita.

Pſal. 76. 11.

Iſa. 38. 15.

Marc. 6. 31.

habet: *Docemur hinc oportere Ecclesię magistros non semper se exponere multitudini, sed cùm datur opportunitas, retrahi ac solitarios esse, mentémque ab exteriori distractione reuocare.*

VIDE verbo, *Acedia, Desolatio spiritalis, Distractio, Immortificatio passionum, Inconstantia, Ingratitudo, Linguæ abusus, Otium, Pigritia, Præsumptio, Procrastinatio, Pusillanimitas, Tristitia.*

TIMOR HVMANVS ET SERVILIS.

Remedia contra Timorem Humanum.

1. REMEDIVM. Considera quid diuina Scriptura dicat de timore humano vel mundano, quo quis perculsus non veretur transgredi legem Dei, vel sanctæ Ecclesiæ; cuiusmodi fuit Petri Apostoli, dum negauit Christum, & Iudæorum, qui timentes ne tota gens periret, eundem occiderunt. Scriptura autem improbat hunc timorem, & ab eo dehortatur. Nam Salomon ait: *Qui timet hominem, citò corruet.* Et Iob: *Qui timent pruinam, irruet super eos nix.* Et Ecclesiasticus: *Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt: sic & cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet.* Et Christus apud Lucam: *Dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant.* Et B. Petrus: *Quis est, qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.* Et B. Ioannes: *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet.* Et in Apocalypsi: *Timidis autem, & incre-*

Matt. 26, 70.
Prou. 29. 25.
Iob. 6. 16.
Eccli. 22. 21.
Luc. 12. 4.
1. Pet. 3. 13.
1. Ioan. 4. 18.
Apoc. 21. 8.

dulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum ſententias.

Baſ. in Pſ. 33. S. BASILIVS: *Non quimis timor bonus eſt aut ſalutaris. Eſt enim quidam hoſtilis timor, quem Propheta deprecatur, ac petit, vt ne animæ inferatur ſuæ, dicens:* *Pſal. 63. 2.* *A timore inimici eripe animam meam. Hoſtilis enim hic timor in nobis gignit mortis timor, atque vt toti contrahamur pauore ad faſtum perſonæ eminentis perſuadet. Quomodo ergo hæc metuens martyrij tempore poterit vſque ad mortem aduersùs peccatum reſiſtere?* S. AMB. *Nihil tam ſpeciale ſeruitutis eſt, quàm ſemper timere.* *Ambr. de Ioſeph. c. 4.* *Ille verò in quauis conditione ſeruitij ſemper liber, qui amore non capitur, auaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non alligatur, qui ſecurus ſpectat præſentia, quem futura non terrent.* S. CHR. *Hæc autem nunc dico, & omnes* *Ch. hom. 6. ad pop. Ant.* *excerpo hiſtorias, in quibus tentationes & tribulationes, & regum iræ, & inſidiæ ſunt, vt nihil timeamus, niſi tantummodò DEVM offendere. Etenim & nunc fornax accenſa erat: illi verò hanc quidem contempſerunt,* *Hier. lib. 2 in Pelag.* *peccatum autem timuerunt.* S. HIER. *Non dicam mulierem, ſed hominem formidare, de animi perturbatione deſcendit, quæ vitio carere non poteſt, dicente Dauid,* *Pſal. 117. 6.* *Dominus auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi homo.* Et rurſus: *Duo ſunt timores Domini: Prior ſeruilis, qui principium ſcientiæ vel ſapientiæ vocatur:* *Id. in c. 1. Prou.* *ſecundus amicalis, qui perfectiorem ſapientiam comitatur. Timor ſeruilis principium ſapientiæ eſt, quia quiſquis poſt errorem delectorum ſapere incipit, primo timore diuino corripitur, ne ad tormenta ducatur: ſed hanc* *1. Ioan. 4. 18.* *timorem perfecta dilectio foras mittit: ſuccedit autem timor Domini ſanctus permanẽs in ſeculum ſeculi, quem non* *Pſ. 18. 10.* *excludit, ſed auget charitas. Ipſe eſt, quo timet filius bonus,*

ne, vel in modico oculos amantißimi patris offendat. Nã inchoatiuo timore ſeruilis adhuc animus metuit, ne ab irato Domino pœnis ſubigatur. S. AVG. *Illi, qui Chriſto dixerunt, non eſt DEVS, ibi timuerant, vbi non eſt timor. Dixerunt enim: Si dimiſerimus eum, venient Romani, & tollent nobis & locum & regnum. O ſtultitia & imprudentia, dicens in corde ſuo, non eſt Deus. Timuiſti perdere terram, & perdidiſti cœlum: timuiſti ne venirent Romani & tollerent tibi locum & gentem, nunquid tibi tollerent Deum? Quid ergo reſtat? Quid, niſi vt iam fatearis, quia tenere voluiſti, & tenendo malè amiſiſti. Perdidiſti enim & locum, & gentem occidendo* CHRISTVM. Et iterum: *Timor, quo non amatur iuſtitia, ſed timetur pœna, ſeruilis eſt, quia carnalis eſt. Viuit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando ſperatur impunitas. Cùm verò pœna creditur ſecutura, latenter viuit, viuit tamen. Mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat: quia non ſpiritaliter delectatur eius bono, ſed carnaliter malum metuit, quod minatur. Timore autem caſto ipſa quæ hunc timorem foras mittit, peccare timet charitas, etiamſi ſequatur impunitas.* S. BERN. ad Ogerium canonicum regularem. *Vides certè, quem timorem tibi incutere nitor, non qui tibi ſit laqueus deſperationis, ſed qui ſpem acquirat beatitudinis. Talis timor generat, nutrit & ſeruat humilitatem, ſed manſuetudinem, ſed patientiam, ſed longanimitatem. Quem non delectat tam inclyta proles? Alterius verò miſero ſoboles eſt pertinacia, immoderata triſtitia, rancor, horror, contemptus, & deſperatio.*

Aug. in Pſal. 52. Pſal. 13. 1. 10. 11. 48. Id. in pſ. 118. conc. 25. Ber. ep. 87.

III. REMED. Cogita Deum præſentem omnibus actionibus tuis adeſſe, & non facilè metu alicuius alterius diuinam legem præuaricabere. Hoc vtebatur rex Dauid, ne à ſuo propoſito facilè dimoueretur: *Prouidebam*, inquiens, *Dominum*

Pſ. 15. 8.

3. Reg. 17. 1. *in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear.* Eodem ſe muniebat Elias Theſbites, cùm diceret ad Achab: *Viuit Dominus Deus Iſraël, in cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluuia, niſi iuxta oris mei verba.* Hoc clypeo tectus B. Paulus, in prædicando Dei verbo omnem timorem principum & aliorum abiiciebat. Vnde cùm aliquando, vt eſt in Actis Apoſtolorum, periculum eſſet ne diſcerperetur à Sadducæis: *Sequenti nocte*, inquit Lucas, *aſſiſtens ei Dominus*, ait: *Conſtans eſto. Sicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.* In Epiſtola verò altera ad Timotheum ipſe de ſe ita ſcribit: *In prima defenſione nemo mihi affuit. Dominus autem mihi aſtitit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur.* Quæ loca SS. Patres etiam de viſibili præſentia Chriſti intellexerunt. Eadem de cauſa in ſummo cum dæmonibus certamine ſancto Antonio aſtitit Chriſtus, eiúſque vulnera ſanauit vt narrat in eius vita ſanctus Athanaſius. Sic Romæ aſtitit Petro ante paſſionem, vt robur illi adderet ad omnia mala perferenda pro Chriſti nomine. Nam cùm Petrus diceret: *Domine, quò vadis?* reſpondit, *vado Romam iterum crucifigi.* Ita refert S. Ambroſius in oratione contra Auxentium, & Athanaſius in Apologia pro fuga ſua. Vnde B. BASILIVS in quadam homilia, hoc remedium indicans, ſic loquitur: *Qui dæmonum imaginatione facilè conſternatur & expaueſcit, hoſtilem in ſe timorem habet. Omninò autem timor huiuſcemodi perturbatio nimirum animæ eſſe videtur prognata ex infidelitate. Nam qui Deum vt adiutorem fortiſſimum credit ſibi adeſſe, nullius vim ſe inuadentis pertimeſcit, nec facilè commouetur.*

Act. 23. 11.

2. Tim. 4. 16.

Baſil. in Pſal. 33.

IV. REMEDIVM. Clauum clauo pelle, hoc eſt, timorem minoris domini, expugna ti-

timore maioris, nempe Dei; & timorem minoris confusionis vel pœnæ, timore confusionis maioris, nempè futuræ in die iudicij extremi; vel pœnæ maioris, nempè sempiternæ inferni. Hoc antidoto post acceptum Spiritum sanctum vsus est B. Petrus Apostolus, cùm, vt est in Actis Apostolorum, Sacerdotum Principe præcipiente, ne ampliùs docerent in nomine IESV, audacter respondit: *Obedire oportet DEO magis, quàm hominibus.* Et ante illum casta Susanna, cùm, vt est apud Danielem, sola à peruersis duobus senibus deprehensa in pomario, ait: *Angustiæ mihi sunt vndique. Si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini: & exclamauit voce magna.* Deinde Eleazarus in Machabæorum historia, è scribarum primotibus vnus ætate nonagenarius, dum coactus ab impio rege carnes porcinas comedere contra Dei legem, respondit: *Etsi* (vel carnes vorando porcinas, vel simulando me vorare) *in præsenti tempore supplicijs hominum eripiar, sed manum Omnipotentis, nec viuus, nec defunctus effugiam.* Eodem remedio vsi sunt pleriq; omnes Martyres pro Christi fide trucidati, memores dicti Christi: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potiùs timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Eôdem pertinet quod B. Chrysostomus ad populum Antiochenum occasione trium puerorum ab Nabuchodonozore ad clibanum ardentem damnatorum, dixit: *Tunc*, inquiens, *fornax accensa erat, illi verò hanc quidem contempserunt, peccatum autem timuerunt. Magnum enim supplicium peccare, etiamsi non puniamur, peccata enim nos à Deo sepa-*

Act. 5. 29.

Dan. 13. 22.

2. *Mach.* 6. 26.

Matt. 10. 28.

Chr. ho. 6.

rant, sicut & ipse dicit: Nónne peccata vestra separant inter vos & me? Pœna verò nos ad Deum perducunt. In-
Sap. 1.3. *quit enim: Da nobis pacem, omnia enim retribuisti nobis. Si quis vulnus habeat, quid timere dignum est? saniem, medici sectionem? peccatum, sanies est, pœna ferrum medicinale. Sicut igitur saniem habens, & si non secatur, malè habet; & cùm non secatur, tunc est in maioribus malis: ita peccans, etiamsi non puniatur, omnium est miserrimus, & tunc maximè miser, cùm non punitur, & graue nihil pati-*
Bas. in ps. 33. *tur.* Sic S. BASILIVS loco citato: *Si quando senseris te ad aliquod cieri peccatum in mentem reuoca nulli mortalium tolerabile Christi iudicium, in quo quidem præsidet iudex in sublimi throno: astabit porrò omnis creatura ad eius aduentum contremiscens. Eò singuli sistentur examinandi de his, quæ gesserint in vitis. Eos autem, qui multa perperàm in vita admiserunt, horrendi quidam circumstabunt angeli ignem expirantes, & vultum noctis simile m præferentes, pro hominum mœrore atque odio. Deinde conspiciet barathrum in imum patens, impermeabiles quidem illas, ignémq; obscurum, causticas quidem vires habentem, luce verò destitutum. Inde vermes innumerabiles, venenosos & carniuoros, semper esitantes, nunquàm saturos, & intolerabiles dolores morsu infligentes. Postremò omnium durissimam pœnam, probrum illud & confusionem sempiternam. Hæc tu time, & eiusmodi timore eruditus, quasi fræno quopiam, animam tuam ad vitiosam concupiscentiam procliuem cohibe.* Hæc contra timorem humanum.

V. REMED. contrà timorem seruilem, qui etsi malus non est, est tamen imperfectus; & ideò cum
1. Io. 4. 18. perfecta charitate, teste B. Ioanne consistere nequit.
Greg. 3 p. c. 14. Ad illum autem repellendum B. GREG. in Pastorali suggerit remedium his verbis: *Admonendi sunt, qui*

flagella metuunt, vt si malis veraciter carere desiderant, æterna supplicia perhorrescant, neque in hoc supplicium timore permaneant, sed ad amoris gratiam nutrimento charitatis excrescant. Scriptum quippè est, perfecta charitas foras mittit timorem. Et rursum scriptum est: Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Vnde idem Doctor iterum dicit, Vbi Spiritus Domini, ibi libertas. Si ergo adhuc à praua actione formidata pœna prohibet, profectò formidantis animum nulla Spiritus libertas tenet. Nam si pœnam non metueret, culpam procul dubiò perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat seruitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt, & non pœnis cõpellentibus exequenda. Nam qui propterea bonum facit, quia tormentorum mala metuit, vult non esse, quod metuat, vt audacter illicita committat. Vnde luce clarius constat, quòd coram Deo innocentia amittitur, ante cuius oculos desiderio peccatur.

1.Io.4.18. Rom.8.15. 2.Cor.3.17.

VI. REMEDIVM contra eundem est, considera-tio diuinorum beneficiorum, quorum tanta est magnitudo & multitudo, vt nullus animus concipere, nulla lingua ea exprimere possit, teste B. AVG. qui in libris de Ciuitate Dei ita scribit: *Habemus à Deo præter huiusce modi beneficia, quæ ex hac administratione naturæ bonis malísque largitur, magnum & bonorum proprium magnæ dilectionis indicium. Quanquam enim quòd sumus, quòd viximus, quòd cœlum terrámque conspicimus, quòd habemus mentem atque rationem, qua eum ipsum, qui hæc omnia condidit inquiramus, nequaquàm valeamus actiones sufficere gratiarũ: tamen quòd nos oneratos, obrutósque peccatis, & à contemplatione suæ lucis auersos, ac tenebrarum, id est, iniquitatis dilectione cæcatos non omninò deseruit: misítque nobis verbum*

Aug. li. 7. c. 31.

ſuum, qui eſt eius vnicus Filius, quo pro nobis in aſſumptæ carne nato atque paſſo, quanti Deus hominem penderet noſceremus, atque illo ſacrificio ſingulari à peccatis omnibus mundaremur, eiúſque Spiritu in cordibus noſtris dilectione diffuſa omnibus difficultatibus ſuperatis in æternam requiem, & contemplationis eius ineffabilem dulcedinem veniremus: quæ corda, quot linguæ ad agendas ei gratias ſatis eſſe contenderint? Hucuſque Auguſtinus. Hæc beneficia ſi diligenter perpenderis, non poteris non puro & ſyncero amore Deum diligere, eiúſque præceptis excluſo omni timore ſeruili parere. Si enim bonus filius ſuo parẽti, & bonus diſcipulus præceptori, memores beneficiorum exiguorum quæ ab iis acceperunt, libenter obſequuntur in omnibus non formidine pœnę, ſed virtutis amore, ne eos offendat, quantò magis nos qui veri filij Dei ſumus, & germani diſcipuli Chriſti, puriſſimo amore debemus obſequi diuinis præceptis, & nõ ſeruili, ſed ſancto vel caſto timore Deum timere? *Seruilis*, inquit idem Auguſtinus de verbis Apoſtoli, *timor eſt, quo times cum diabolo ardere, timor caſtus eſt, quo times Deo diſplicere.*

Aug. ſer. 39.

VII. REMEDIVM. contra omnem metum, etiam naturalem eſt, bona conſcientia. Vnde Iob de impio ſic loquitur: *Sonitus terroris ſemper in auribus illius; & cùm pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur.* Et Sapiens: *Cùm enim ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua, perturbata conſcientia.* Et CHRYSOSTOMVS in homilia de nequitia depulſa: *Quid improba conſcientia moleſtius? nihil profectò. Nihil adeò nos frãgere, vel vrgere cõſueuit, quàm rei aduerſæ, aut mali imminentis expectatio: nihil vnquàm adeò nos ſublenat, & quaſi volitare facit, quàm recti conſcientia: Quod quidem facilè poteſt in rebus hu-*

Iob. 15. 21
Sap. 17. 10
Chr. ho. 22

manis aduerti. Nam qui in carcere sunt capitis damnati, vel si deliciis abundè fruantur, vitam agunt longè molestiorem, quàm qui mēdicando, nullius mali conscij victitant. Ita M. TVLLIVS: *Magna est vis conscientiæ & magna in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccauerint.* Et SENECA ad Lucilium: *Bona conscientia prodire vult, & conspici. Ipsas nequitiæ tenebras timet.* Et infrà: *Proprium est nocentium trepidare.* Sen. ep. 97.

VIII. REMED. Est magna fiducia in Deum, cum inuocatione diuini nominis, & Sanctorum coniuncta. Qua munitus rex Dauid dicebat: *Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?* Et, *In te, Domine, speraui, non confundar in æternum.* Et, *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commouebitur in æternum.* In quæ verba ita CHRYS. *Montem Sion vocat, spem in Deum immutabilem, firmam, & constantem, inuincibilem, & inexpugnabilem. Quemadmodum enim, etiamsi quis innumerabiles adhibeat machinas, montem nec conuellere, nec labefactare poterit, ita etiam qui eum aggreditur, qui fiduciam in Deum collocauit, reuertetur domum vacuus manibus. Monte enim longè tutior est fiducia in Deum.* Hoc remedio contra errores omnes vsi sunt sanctissimi quique Prophetæ, vt Moyses, Elias, Daniel, quorum exempla producit S. BASILIVS in oratione de patientia, aliique innumerabiles. Ps. 26. 1. Ps. 30. 2. Ps. 124. 1. Basil. 21.

VIDE verbo, *Amor sui*, *Conscientia scrupulosa*, *Immortificatio passionum*. *Impatientia in aduersis*, *Mortis metus inmodicus*, *Pusillanimitas*, *Tentatio*, *Tristitia*.

TRISTITIA.

Remedia contra Tristitiam.

I. REMED. Considera, quid diuina Scriptura de ea disseruerit. Primò, duplicem tradit esse tristitiam, bonam & malam. Nam Apostolus ita alloquitur Corinthios: 2.Cor.9.7. *Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia cõtristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundùm Deum. Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.* 2. docet tristitiam seculi vel malam (de qua nos hîc loquimur) esse noxiam animo & corpori. *In mœrore animi*, ait Salomon, *deiicitur spiritus.* Et, *Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.* Et, *Spiritus tristis exsiccat ossa.* Et, *Sicut tinea vestimento, & vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi.* Et Ecclesiasticus: *Omnis plaga est tristitia cordis.* Et, *A tristitia festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem.* 3. dehortatur à tristitia. *Tristitiam*, ait Sapiens, *non des animæ tuæ. Tristitiam longè repelle à te. Multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa.* Et, *Noli esse pusillanimis in anime tuo.* 4. commendat gaudium. Vt in Psalmis: *Lætamini in Domino, & exultate iusti.* Et in Ecclesiaste: *Cognoui, quòd non esset melius nisi lætari, & facere bene in vita sua.* Et, *Non est oblectamentum super cordis gaudium.* Et in B. Paulo: *Gaudete cum gaudentibus.*

Pro.15.13. Pro 12.25. Pro.17.22. Prou.25.20. Eccl.25.17. Eccl.38.19 Eccl.30.22 24.25. Eccl.7.9. Ps.31.11. Eccl.3.12. Eccl.30.16. Ro.12.15.

II. REMEDIVM. Considera verba SS. Patrum S. BASILIVS oratione de mœrore: *Quemadmodum vermes maximè in lignis tenerioribus nascuntur, sic mœrores vt plurimùm in homines molliores cadunt. Neque tamen fœminis, neque viris concessus est nimis luctus, ac ingens vis lacrymarum, sed vt paululùm tantùm rebus*

Bas.or.12.

in aduersis tristitiæ se dent, & modicas quasdam lacrymas profundant, atque hoc ita quietè, vt nec dentibus infrendant, neque vlulent, neque vestes discindant. S. AMBR. de fide resurrectionis: *Depone mœrorem, si potes: inclu-de, si non potes. Aut absorbendus omnis, aut premendus est dolor. Cur enim mœstitiam tuam non ratio potiùs, quàm dies leniat? Nam quod obliteratura est temporis series, meliùs prudentia mitigabit. Quin etiam hoc ipsum irreligiosum puto, erga ipsorum memoriam, quos dolemus amissos, vt obliuiſci eorum malimus, quàm consolatione mulceri: aut cum horrore reminiſci, quàm meminisse cum gratia: recordationem timere, quorum imago debeat esse voluptati.* S. CYPRIANVS ad Olympiam: *Tristitia animarum crudele tormentum est, dolor quidam inexplicabilis, & iudicium omni iudicio vindictáque deterius. Nam & vermi similis est venenato, non solùm carnem, sed & animam ipsam perimens: & tinea non solùm ad ossa, sed ad corda pertingens, & perpetuus quidam carnifex non animam dilanians, sed vires animæ consumens: & iugis nox, ac tenebræ profundæ, & tempestas & turbo, febris non apparens, omni igni validiùs incendens, & pugna requiem non habens, & languor plurimos obscurans videntium. Non enim noctis tenebræ tales sunt, qualis nox mœroris existit, non quidem veniens ex lege naturæ, sed ex cogitationum obscuritate collecta, faciem omni tyranno crudeliorem præferens, nulli facilè obtemperans eorum, qui eam dissoluere moliuntur.* S. AVG. de Genesi ad litteram: *Illud quod Iacob dicit ad filios suos: Deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, videtur hoc magis timuisse, ne nimia tristitia sic perturbaretur, vt non ad requiem beatorum iret, sed ad inferos peccatorum. Neque enim paruum animæ malum est tristitia, cùm etiam Apostolus cuidam tam*

Amb. or. 2. in Satyr.

Chr. ep. 7.

Aug li. 12. c. 3

Gen. 44. 29.

2. Cor. 2. 7.

Greg. c. 31.

Eccl. 10. 15.

Greg.c.31. *ſollicitè timuerit, ne maiore triſtitia abſorberetur.* S. GR.
Eccl.10.13. li.31. Moral. *Radix cuncti mali ſuperbia eſt, de qua Scriptura atteſtante dicitur: Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Primæ autẽ eius ſoboles, ſeptem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur: ſcilicet, inanis gloria, inuidia, ira, triſtitia, auaritia, ventris ingluies, luxuria:* Et paulò pòſt: *De triſtitia malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa præcepta, vagatio*
Caſſ.c.1. *mentis erga illicita naſcitur.* CASSIANVS lib. 9. Inſtitutionum: *Triſtitiæ ſpiritus orationes explere cum ſolita cordis alacritate non permittit, non ſacrarum lectionum ſinit remediis incubare, tranquillum quoque ac mitẽ fratribus eſſe non patitur, & ad cuncta operationum, vel religionis officia impatientem & aſperum reddit.* Et iterũ:
cap.12. *Abſque illa triſtitia, quæ vel pro ſalutari pœnitentia, vel pro ſtudio perfectionis, vel pro deſiderio ſuſcipitur futurorum, omnis triſtitia tanquàm ſeculi, & quæ mortem inferat, æqualiter repellenda eſt, ac ſicut formicationis ſpiritus, vel philargyriæ, vel iræ, de noſtris cordibus penitus extrudenda.*

III. REMED. Propone in animo tuo, ſi virtutis cultor ſis, ſemper in Domino gaudere, vti hor-
Phil 4.4. tatur Apoſtolus: *Semper*, inquiens, *in Domino gaudete.* Nihil enim præter peccatum contriſtare poteſt iuſtum, vel eum, cuius cor Dei amor vel timor
Baſ.ho.4. poſſidet. *Anima*, inquit B. BASILIVS in oratione de gratiarum actione, *quæ ſemel ſe modis omnibus deſiderio ſui aſtrinxit conditoris, iámque inſueuit oblectare ſe tantæ illius pulchritudinis contemplatione: prorſus non ſinet vehemens illud gaudium animi ſui per multiplicem carnalium affectionum mutationem intercipi. Quin potiùs quæ aliis mœrorem afferunt, in cumulum*
2.Cor.12. *lætitiæ ſibi conuertet.* Hoc gaudio exultans Apoſtolus
10. Paulus ſcripſit: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus*

tatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Et rursum: *Nunc gaudeo in passionibus meis.* Sic de Petro & Ioanne scribit B. Lucas: *Ibant à conspectu concilij gaudentes, quod digni habiti essent, pro nomine Iesu contumeliam pati.* Imò Christus ita faciendum docuerat: *Cùm persecuti, inquit, vos fuerint, & dixerint omne malum aduersùm vos, mentientes propter me, gaudete, & exultate.* Et B. Iacobus, *Omne gaudium*, ait, *existimate fratres, si in varias tentationes incideritis.* Rationem huius gaudij reddens B. CHRY. ita locutus est ad populum Antiochenum: *Deum, sicut oportet, timens, & in ipso confidens, voluptatis radicem lucratus est, & omnem habet lætitiæ fontem. Et sicut in mare immensum decidens exigua scintilla facilè deletur, sic quantacunque Deum timentes illidantur, velut in vastum lætitiæ pelagus incidentia extinguuntur atq; perduntur.* Vnde cõiicere potes quantum sit discrimen inter hoc, quod est in Domino, & mundi gaudium. Mundi enim gaudium, non potest perfectè mederi tristitiæ. Nam dives, honoratus, sanus, vno aliquo infortunio, vt morte filij, ita turbatur, ac si omni ex parte miser esset. Exemplo sit Aman, qui cùm esset ditissimus, & inter omnes principes regni Assueri primus, tamen mœrore contabescebat, quòd vnicus homo Iudæus Mardochæus illum non honorasset. At gaudium in Domino animum communit contra omnia aduersa. Qui enim est in gratia Dei, vel timet Deum, nihil reformidat nisi peccatum, sciens omnia mala potiùs augere lætitiam animi, quàm diminuere.

Coloss. 1. 24
Act 5. 41.
Matth. 5. 11. 12.
Iac. 1. 2.
Chry. hom. 18.
Hester 5. 13.

IV. REMED. Considera, sítne futurum, præteritum, an præsens malum, ob quod mœrore afficeris. Si enim sit futurum, præmeditatione potes illud reddere mollius. *In die bonorum*, inquit Sapiens,

ne immemor sis malorum; non quasi euentura sint, sic enim animum cruciares, contra illud Christi: *Sufficit diei malitia sua*, sed quòd euenire possint. Vnde AMBR. in lib. de Noe & arca: *Sapiens non solùm præterita recordatur, sed etiam futura considerat*, addítque id significatum à filiis Noe, Sem, & Iaphet, cùm incedentes retrorsum, anteriora tamen videbant. Et B. GREG. in Euangelia: *Minùs iacula feriunt, quæ præuidentur, & nos tolerabiliùs mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum munimur.* Sic M. T. Cicero in Tusculanis: *Præmeditatio futurorum malorum lenit eorum aduentum.* Et SENECA: *Præcogitati mali mollis ictus venit.* Exemplum huius antidoti commemorat Plutarchus in libr. de tranquillitate animi. Scribit enim Vlyssem peregrè reuersum cognita repentina sui canis morte illacrymasse, non autem cognita morte vxoris, quia multò antè præsumpserat morientis vxoris imaginem. Eadem præsumptione munitus ANAXAGORAS, teste Cicerone loco citato, nunciata morte filij, respondit: *Sciebam me genuisse mortalem.* Adde CHRYSOST. existimare esse animi prorsus abiecti & stulti mœrore se conficere ob futura mala, maximè si incerta sint: *Maximæ*, inquit, *est pusillanimitatis, eorum gratia, quæ necdum contigerunt, incertúmque est, an euentura sint, mœrore iam nos ac dolore conficere.* Et infrà: *Summæ est amentiæ, in rebus incertis certo se iam cruciatu conficere.*

Matt. 6. 34.
Amb. c. 31.
Gen. 9. 23.
Greg. ho. 35.
Tusc. 3.
Sen. ep. 77
Chrysst. 2. de provid.

V. REMED. Si præteritum sit malum, vel iam euenisse existimetur, (vt filius absens mortuus, vel merces naufragio periisse) necessitatem conuerte in virtutem, fortiter & lubenter sustine, eò quòd ansam tibi hic casus præbeat præclarissimas virtutes exercendi, vt patientiæ, magnanimita-

tis, fiduciæ in Deo. Deinde occasio data sit Deo studiosiùs seruiendi, & plus apud eundem merendi. Qua cogitatione munitus Dauid Propheta dicebat: *Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea*; & diuus Paulus: *Si sustinebimus, & conregnabimus.* ETHNICI quoque Philosophi cognouerunt aduersos casus prodesse, si moderatè ferantur. *Calamitates*, inquit SENECA lib. de tranquillitate vitæ, *interdum in remedium cessêre, & leuioribus incommodis grauiora sanata sunt.* Et de prouidentia: *Inter multa magnifica Demetrij nostri & hæc vox est, quæ recẽs sonat adhuc, & vibrat in auribus meis: Nihil, inquit, videtur mihi infelicius eo, cui nihil vnquã euenit aduersi.* Et in epistolis: *Demetrius noster vitam securam, & sine vllis fortunæ incursionibus mare mortuum vocat.* *Ps.* 34. 18. 2. *Tim.* 2. 12. *Sen. e.* 9. *Id. ep.* 86.

VI. REMED. si verò malum sit præsens, mentem erige spe & fiducia promissæ felicitatis æternæ, si patienter sustinueris. *Beatus enim vir*, inquit B. Iacobus, *qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronã, quam Deus repromisit diligentibus se.* Vnde Sapiens monet: *In die malorum, ne immemor sis bonorum.* Et IOAN. CASS. hoc vnum pro curanda tristitia antidotum proponit. *Hanc ergo*, inquit, *pernicioſissimam passionem ita de nobis expellere poterimus, vt mentem nostram spiritali meditatione iugiter occupatam futuræ spe & contemplatione repromissæ beatitudinis erigamus. Hoc enim modo vniuersa tristitiarum genera, siue quæ ex præcedenti ira descendunt, siue quæ amissione lucri, vel detrimenti illatione nobis aduenium, siue derogatæ generantur iniuria, siue quæ de irrationabili mentis confusione procedunt, seu quæ lethalem nobis desperationem inducunt, valebimus superare.* DEINDE cogita, mœrorem non te minuere malum, sed augere potiùs: vt *Iac.* 1. 12. *Eccli.* 11. 27 *Cass. 9. instit c.* 13.

Eccli. 30. 25. Chry. hom. 18. rectè dixerit Sapiens, *Non esse vtilitatem in illa. Audi*, inquit CHRY. ad populum Ant. *multos ad seipsos dicentes: Quæ vtilitas quòd doluj? nec pecunias recuperaui, & meipsum læsi.* Et ratio manifesta est, quia plus lædit hominem animi tristitia, quàm alia quælibet iactura. Nec aliter, quàm amara herba cibis admixta omnes cibos reddit insipidos; sic omnes actiones nostras reddit fastidiosas & acerbas. Demùm perpende nihil esse noui, quod tibi accidit, multos ante te eadem mala passos & passuros. Quare Cicero in Tusculanis contra Carneadem tuetur carmen hoc Euripideum:

Cicer. 3. Tuscul.

Mortalis nemo est, quem non attingat dolor,
Morbúsque: multi sunt humandi liberi,
Rursum creandi: morsque est finis omnibus,
Quæ generi humano angorem nequidquàm afferũt.
Reddenda est terræ terra, tum vita omnibus
Metenda vt fruges: sic iubet necessitas.

VII. REMED. Considera incommoda, quæ tristitia solet afferre, tam corpori, quàm animo. Animo quidem, quia omnem actionem intelligendi, & volendi quasi obstupefacit & obtundit. Vnde sanctus THOMAS Aquinatis alicubi testatur B. GREG. ex mœrore intermisisse pleniorem explanationem in Ezechielem Prophetam, ipséque non obscurè indicat homilia vltima in eundem. Idem vsuenit & B. HIERON. in eundem Ezechielem commentaria scribenti, vt indicat in epistola ad Pamachium & Anapsychiam. Corpore verò, quia *vt anima gaudens*, teste Sapiente, *ætatem floridam facit,* Prou. 17. 22. *ita spiritus tristis exsiccat ossa.* BASILIVS de gratiarum actione: *Multos sanè nouimus, cùm calamitate ingenti affligerentur, sibi vix à lacrymis temperasse, deinde in quosdam morbos insanabiles cecidisse, in apoplexias, in-*
Basil. hom. 4

quam, ac paralyses: alios verò penitus examinatos esse, cum vires ipsorum perinde ac debile fulcrum quoddam tristitiæ onere confringerentur. Et CHRY. de Prouidentia: *Mœror, etiam absente dæmone, multa per se horrenda effecit, plurimósq; eorum, qui sibi vel nexuerunt laqueos, conscinerunt gladios, vel fluuij se vndis, vel flammis donauerunt, vel alio quouis genere perdidere seipsos sola doloris ac mœroris vi ad ita occumbendum impulsos reperiemus.* Et iterum: *Omni actione diabolica potentior est ad nocendum mœroris magnitudo. Namque & dæmon quoscunq; superat, per mœrorem superat. Eum si auferas, nihil à dæmone quisquam lædi poterit.* Chryſ. l. 2. Id. lib. 3.

VIDE Verbo, *Desolatio spiritualis, Desperatio, Illusiones spirituales, Immortificatio passionum, Impatientia in aduersis, Inuidia, Mortis metus, Pusillanimitas, Timor humanus.*

V.

VENEFICIA.

Remedia aduersùs Veneficia.

PRIMVM Remedium. Considera sacrarum litterarum testimonia, sanctorúmque Patrum, suprà contia SVPERSTITIONES allata. *V. Superstitio.*

II. REMED. sit, vera, Catholica & Romana Fides. Hoc enim aduersùs omnes Satanæ fraudes præscripsit Apostolus in epistola ad Ephesios, dum ait: *Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersùs insidias diaboli, &c. in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Et ad Thessalonicenses: *Nos qui diei* Ephes. 6. 13. & 18. 1. Thess. 5. 8

sumus, sobrij simus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam spem salutis, quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum. Vnde B. ANTONIVS apud Athanasium, ad fratres suos dixit: *Magna, dilectissimi, aduersus dæmonem arma sunt, vita syncera, & intemerata in Deum fides.* Et EPIPHANIVS in hæresi Ebionæorum scribit conatus Magorum, vt fœminam quandam Christianam in amorem pellicerent, irritos fuisse, ob crucis signaculum ab ea factum, & insignem eius fidem. IOAN. NIDERIVS in suo Formicario huiusmodi narrat exemplum: *Cùm quidam maleficus me inuitaret, vt quemdam inimicum suum vita priuarem, aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu, aut alio modo: vocaui ego magisterulum, id est, dæmonem: qui mihi respondit, quod neutrum facere posset. Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet, ei nocere possum.* Alia exempla habet THOMAS Bosius de Ecclesiæ Notis. Demùm experientia didicimus fide Christiana Catholica in INDIAM inuecta dæmonum præstigia, spectra, & oracula magna ex parte cessasse.

Ath. in Vita.

Epiph. hær. 30.

Nid. c. 4.

III. REMED. sit Diuini nominis, Deiparæ virginis, aliorúmve Sanctorum inuocatio. Cuius exemplum habemus in libro S. Tobiæ. Huius enim filius iunior Tobias consilio angelico edoctus, dæmonis, qui suæ coniugis Saræ futuræ septem iam maritos occiderat, vim, trium dierum oratione prorsus fregit & labefactauit. Nec similia desunt in veterum Patrum scriptis. Nam GREGOR. dictus Theologus, oratione in laudem B. Cypriani edita prolixè narrat, quemadmodum S. Iu-

Tob. 6. 18.
Tob. 8. 6.

Gr. Naz.

ſtina virgo & martyr ardentibus ad Deum Deiparámque fuſis precibus omnes Satanæ machinationes, quas Cyprianus Magus in eam fœdo èius amore excæcatus concitarat, profligarit. Quo facto, inquit Gregorius, *ad amantem accidit tentator, victum ſe receſsiſſe indicat, eámque ob cauſam à Mago contemnitur. Quam rem acerbè ferens in eum ipſum immigrat. Quid hic faceret demens & arreptitius amator? Ad Virginis Deum, quemadmodum Saul ad Dauidis citharam confugit, & à malo ſpiritu per fidem in Chriſtum purgatur, amorémque carnalem commutat in ſpiritualem, magicos libros igne abſumit, à dæmonibus ſecedit, Deo adiungitur.* Qui tandem & martyrij coronam, cum B. Iuſtina adeptus eſt, eiúſque annua memoria Septembri menſe ab Eccleſia recolitur. Fuiſſe autem hunc alium à B. CYPRIANO Carthaginenſi Epiſcopo, & non eundem, vt exiſtimauit GREO. in annotationibus Romani Martyrol. oſtendit Illuſtriſs. Cardin. Baronius, & alij. ALIVD exemplum de S. ANTONIO Eremita commemorat IOANN. CASSIANVS: *Philoſophi duo*, inquit, *deſpicientes B. Antonium velut imperitum, ac ſine litteris virum, volentéſque eum ſaltem de cella ſua magicis præſtigijs, & circumuentione dæmonum deturbare, ſpiritus ei nequiſſimos immiſerunt, ad impugnationem hanc morſu liuoris adducti, eò quòd maximæ hominum turbæ ad eum velut famulum Dei quotidiè conuenirent. Cúmque illo nunc quidē imprimente pectori ſuo frontíque ſignaculū crucis, nunc verò orationi ſuppliciter ineūbente, ne approximare quidem diriſsimi dæmones eidem prorſus auderent, atque adeos, qui illos direxerāt, abſque vllo reuerterentur effectu; & alios illi in nequitiam vehemētiores rurſus immitterent, nihil tamen præualerent, eò profecerunt tales, tantæque eorū inſidiæ magica arte quæſitę, vt per hæc euidē-*

26. Sept.

Caſſ. coll. 8. c. 18.

tissimè comprobarent magnam professioni Christianorum ineſſe virtutem. Addam exemplum recentius pro in-
uocatione B. MARIÆ Virginis, ex libro quarto hi- Horat.c.33.
ſtoriæ Lauretanæ à noſtro Horatio Turſellino con-
ſcriptæ. Qui cùm de adoleſcente quodam perdito
narraſſet, quemadmodũ chirographũ ſuo Satanæ fidẽ
obſtrinxerit, ſi eius ope potiri pollèt congreſſu mulie-
ris, quam deperibat, ac tandem pœnitudine ſceleris
ductus Lauretum appulerit, ad omnem pœnam ſub-
eundam paratus, ſi ſpes ſalutis foret, tandem ſubiicit:
Itaque ſacerdos hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus afflictet, B. Virginis opẽ imploran; ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate factarum. Triduo exacto, ſacerdos optimum ratus eſſe ante abſolutionem chirographum à dæmone extorqueri, ne quid omninò iuris in illum haberet: monet vt auguſtiſſimum B. V. Lauretanæ ſacellum ingreſſus precibus lacrymiſque Deiparam eoúſque fatigaret, dum chirographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, ſuæ ſalutis ſecuritatiſq; auidus, haud dubia ſpe idſe impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, vt recepto nefario illo chirographo ſaluti ſuæ conſultum velit, ingenti miraculo compos voti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat, MONSTRA TE ESSE MATREM, SVMAT PER TE PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. *Talia precatus ſubitò chirographum in manus ſuas delapſum conſpicit. Itaque vix ſibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixiùs agit. Inde ſacello egreſſus, lætitia exultans ad ſacerdotem accurrit, receptum Deiparæ beneficio ſcriptum oſtendit. Id erat tot tantiſque in Chriſtum, atque in ipſum qui ſcripſerat, diris & execrationibus refertum, vt facilè appareret à ſem-*

piterni humani generis hoſte dictatum. Similia exempla *habet* CÆSARIVS lib. 6. miracul. c. 26. & 27. & Thomas Cantip. Apiar. li. 2. c. 29.

IV. REMEDIVM. Da operam vt cum precibus coniungas innocentiam vitæ, ſaltem à peccatis mortalibus, quæ hominis gratiam DEI eripiunt, ſecundùm conſilium à ſeniore Tobia filio datum. *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri.* Antidotum eſt B. AVGVSTINI libro de ciuitate Dei decimo. *VERA*, inquit, *pietate homines Dei aëream poteſtatem inimicam, contrariámque pietati, exorcizando eiiciunt, non placando: omnes tentationes, aduerſitatéſque eius, operando vincunt non ipſam, ſed ſuum Deum aduersùs ipſam. Non enim aliquem vincit; aut ſubiugat, niſi ſocietate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem aſſumpſit, egítque ſine peccato vt in ipſo ſacerdote ac ſacrificio fieret remiſſio peccatorum, id eſt, per mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Ieſum, per quem facta peccatorum purgatione reconciliamur Deo. Non enim niſi peccatis homines ſeparantur à Deo, quorum in hac vita non ſit noſtra virtute, ſed diuina miſeratione purgatio: per indulgentiam illius, non per noſtram potentiam.* Et B. CHRYSOST. dùm ita loquitur ad populum Antiochenum: *Quid tandem ſunt omnia? Sæpè domum quis ſuam egreſſus, hominem vidit monoculum, vel claudicantem, & ominatus eſt. Hæc eſt pompa Satanica. Non enim hominis occurſus malum facit eſſe diem, ſed in peccatis viuere. Cùm igitur domo exieris, id vnum ſolùm cuſtodi, ne occurrat tibi peccatum: hoc enim eſt quod ſupplantat: præter hoc verò nec ipſe diabolus nos quippiam lædere poterit.* Et in oratione Calendis habita, *Cùm*, inquit, *diabolus ſtudeat noſtros in virtute labores frangere, & animi alacritatem*

Tob. 4. 6.

Aug. c. 22.

Chr. ho. 23.

Gal. 4. 10.

extinguere, tum bonas, tum malas felicitates certis diebus ascribere nos docet, contra illud Apostoli: Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos: metuo vobis, ne frustrà in vobis laborauerim. Nam qui sibiipse persuadet diem vel bonum, vel malum esse, neque in malo die bonorum factorum curam habebit, quasi propter dies necessitatem frustrà laborando nihil proficiet, neque contrà in bono die quicquam faciet, quasi propter bonum diei successum propria socordia nequaquàm lædatur. Itaque resilire nos oportet, & certò statuere, nihil malum esse, nisi peccatum solum, & nihil bonum, nisi virtutem solam, & perpetuum Dei cultum.

V. REMED. Ea imprimis peccata, fuge & detestare, per quæ aditus fit ad Magicas artes discendas & maleficia. INTER quæ primum est secundùm Doctores OTIVM. Otium enim, vt dici solet, est pului-
Hier. ep. 4. nar diaboli. Vnde B. HIER. ad Rusticum monachum: *Aliquid operis facito, vt semper te diabolus inueniat oc-*
Cass. li. 10. ca. 23. *cupatum*, & IOAN. CASSIANVS in institut. monasticis, *Hæc*, inquit, *apud Ægyptum ab antiquis Patribus sancita est sententia, operantem monachum dæmone vno pulsari, otiosum verò innumeris spiritibus deuastari.*
Bas. ho. 7. Et B. BASILIVS in Hexæmeron: *Otium maleficij esse*
Eccl. 33. 29 *principium nemo ignorat.* Imò Spiritus sanctus apud Ecclesiasticum, *Multam*, ait, *malitiam docuit otiositas.* Exemplum habemus in filijs Israël, qui propter otium in idololatriam, omnium superstitionum Magicarum matrem dilapsi sunt: *Sedit populus*, inquit S. Scri-
Exo. 32. 6. ptura, *manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* II. vitium est, TRISTITIA nimia, vel DESPERATIO.
Prou. 15. 13 *In mœrore enim animi*, teste Salomone, *deiicitur spi-*
In Febr. apud Suium. *ritus.* Exemplum habes apud Metaphrastem ex Eutychiano Patriarcha nouæ Romæ, de Theophilo

Oeconomo ita ſcribente: *CVM Cæſar Iuſtinianus rerum potiretur, Theophilus quidam in oppido Ciliciæ Adana œconomus Eccleſiæ fuit, multis quidem ille gratus, & Epiſcopali munere, quod tamen conſtanter declinauit, dignus exiſtimatus. Qui ab æmulis immeritò accuſatus, & de officio Oeconomiæ deiectus, in eam animi impotentiam deuenit, vt hortatori Mago Iudæo morem gerens, Chriſtum Dei Filium, ac matrem eius Mariam data ſyngrapha turpiſſimè abnegaret, séque totum imperio Satanæ, qui ſe videndum obtulerat, traderet atque manciparet.* Hæc ille. Quanquàm poſteà interuentu B. Virginis Mariæ, ad cuius opem confugit, ſyngraphamdiabolicam recepit, & cum fama ſanctitatis vitam concluſit. Huic triſtitiæ vitio maximè obnoxiæ mulieres, ſi quando in magnam aliquam calamitatem incidant: & abſint, qui conſilio eas iuuent. III. vitium eſt, CONSVETVDO praua aduocandi dæmonem, vel ſe illi deuouendi. *Dilexit maledictionem*, inquit Pſaltes regius, *& veniet ei.* Exempla duo habes apud Cæſarium. Alterum in vita S. Angelberti Colonienſis Epiſcopi & Martyris, quam habet Surius, de quodam in Martyrem maledico ſibi inſaniam imprecãte, & mox furore correpto, miſeréque poſtero die conſumpto. Alterum in lib. 11. Miraculorum, de mulierecula, cùm ſe dæmoni addixiſſet, à dæmone in aëra ſublata, & nuſquàm ampliùs apparente. IV. vitium eſt CVRIOSITAS. Vnde monet Sap. *In pluribus operibus Dei non eris curioſus: plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Multos enim ſupplantauit ſuſpitio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Huic vitio B. AVGVSTINVS in libris de ciuitate Dei imprimis tribuit deſiderium Magicarum artium condiſcendarum,

Pſ. 108. 18.

Sur. in Nou.

Eccl. 3. 22. 25. 26.

Aug. li. 10. c. 9. & 18. c. 19.

Act. 19. 19.

nec immeritò, quia B. LVCAS in Actorum Apostolicorum historia, eos qui magicos libros combusserant coram omnibus, disertè ait *curiosa* fuisse sectatos. V. VITIVM est SVPERBIA. *Ipse enim*, inquit Iob, *est rex super vniuersos filios superbiæ*, nempè diabolus. VI. est LVXVRIA. *Vinum enim & mulieres*, ait Ecclesiasticus, *apostatare faciunt sapientes*. Ob hanc luxuriam Salomon idololatra factus, Asmodæus septem Saræ sponsos trucidauit, septem dæmonia Mariam Magdalenam, occuparunt, Apostolus incestuosum Satanæ tradidit. Vnde B. ISIDORVS lib. 2. de summo bono: *Principaliter his duobus vitiis diabolus humano generi dominatur, id est, superbia mentis, & luxuria carnis. Vnde & Dominus in Iob loquitur de diabolo, dicens: Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. Per calamum enim inanis superbia, per loca verò humentia carnis demonstratur luxuria.* Idem habet S. GREG. lib. 33. Moral. c. 3. Quâ de causa nunquàm auditum est, Virginem aliquam castam fuisse sagam. VII. est AVARITIA. *Nam qui volũt diuites fieri*, ait B. Paulus, *incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem.* Vnde legimus in Actis Apostolicis summo in pretio habitam à Magis *puellam Pythonem habentem, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis diuinando.* Et confitentur sagæ, nihil maleficij se inferre posse hominibus liberalibus, qui eleemosynas magnas egenis impertiunt. ANTIDOTA aduersùs hæc vitia, habes titulis suis.

Iob. 41. 25.
Eccl. 19. 2.
3. Reg. 11.
Iob. 6. 7.
Marc. 16. 9.
2. Cor. 5. 5.
Isid. c. 39.
Iob. 40. 16.
Cypr. ad Demetr.
1. Ti. 6. 9.
Act. 16. 16.

VI. REMEDIVM. Si in peccatum lethale lapsus fueris, confestim ad Pœnitentiæ vel Confessionis Sacramentalis præsidium refugias, ne ansam præbeas maleficio: *Si enim*, teste B. Ioanne, *confiteamur*

1. Ioan. 1. 9

peccata nostra, fidelis est, & iustus, vt remittat nobis peccata nostra. Hoc antidotum suis auditoribus contra augutia, omnésque magicas superstitiones præscripsit B. AVGVST. *Qui*, inquiens, *hucusque in istis diabolicis rebus captinandum diabolo tradidit se, toto corde pœnitentiam agat, & illa sacrilegia supradicta cum omni horrore fugiat, & contemnat, vt illi DEVS & indulgentiam dignetur, & ad æternam beatitudinem ob gloriam nominis sui faciat pervenire.* IOANNES Diaconus vitæ B. Gregorij Magni scriptor, tria commemorat exempla eorum, qui à dæmone possessi, mox vt peccatum B. Gregorio confessi sunt, pœna peccati liberati fuêre, ac eorum quidem vnum, cùm octies negasset, octies à dæmone renouata vexatione tortum, nona demùm vice, qua furtum fassus, percepta absolutione penitus fuisse redditum immunem. PETRVS quoque Cluniacensis Abbas, æqualis D. Bernardi, cùm narrasset horrendam monachi cuiusdam vexationem, neque oratione, neque aquæ lustralis aspersione tolli potuisse, subiungit: *Sed ne miretur aliquis benedictæ aquæ aspersione dæmonem non fugatum, agnoscat tabe interiùs latente vnguenta exteriùs adhibita nihil proficere posse. Tabem autem vocat lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuslibet latuerit, nullius exteriùs Sacramenti perceptio ei prodesse poterit.* Hortatus ergo illum ad confessionem omnium peccatorum faciendam Abbas, postquàm confessus, vexatio prorsus desiit. Sic & S. Athanasia Abbatissa, apud Metaphrastem, mulierem quandam eripuit à vexatione eiusdem dæmonis; & Reginaldus in vita S. Dominici Confessionis beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehensum per templum rapta-bat, ab eo vindicauit.

Aug. ser. 241.

I. D. li. 1. c. 11. 12. 13.

P. li. 1. mi-rac. c. 6.

Met. 14. Aug.

Theod. de Apold. lib. 6. vita.

VII. REMEDIVM est S. EVCHARISTIA, & incruentum MISSÆ sacrificium. *Vir tribunitius,* ait B. AVGVST. in libris de Ciuitate Dei, *Hesperius qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Zubedi appellatum, vbi cùm afflictione animalium, & seruorum suorum domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, presbyteros, vt aliquis illorum eò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantùm potuit, vt cessaret illa vexatio, DEO protinus miserante cessauit.* August. li. 22 c. 8.

IOANNES CASSIANVS in Collationibus meminit cuiusdam à dæmone nocturnis illusionibus grauiter infestati, qui cùm Seniorum consilio medicina salutari S. Eucharistiæ vsus fuisset, *ita omnis,* inquit, *diabolicæ tentationis scena detecta est, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præteritæ illusionis cõsuetudo cessaret.* Cass. coll. 22. c. 6.

S. BERNARDVS vt est in eius vita, personam quandam, imposita tantùm Eucharistia in eius caput, ab generis humani hoste liberauit. Mediolani quoque sacrificio Missæ coram energumena oblato, postquàm pacem ministro in populum diffundendam dedisset, pax & salus integra mulieri restituta est. S. Macarius quoq; apud Palladium in historia Lausiaca palàm testatus est, cùm mulierem quandam à maleficio liberasset, idcirco incantationem Magicam vim in illam habuisse, quod S. Eucharistiam sumere diebus multis omisisset. Guil. lib. 2. c. 3. Pall. c. 19.

VIII. REMEDIVM. Oleum infirmorum per Episcopum benedictum, quo ex diuina institutione vtimur in Extremæ vnctionis Sacramento; est enim ad corporis quoque sanitatem institutum. Venerabilis BEDA scribens in Lucam narrat monialem energumenam à dæmone grauiter vulneratam Sacerdoti Marc. 6. 13. Iac. 5. 14. Bed. in c. 8

tale consiliũ dedisse. *Si oleum pro infirmis consecratum medicamẽto aspersceris, sicq; me perunxeris, statim sanitati restituar. Nam vidi quondam per Spiritum in quadam longiùs posita ciuitate, quam nunquàm corporalibus oculis vidi, puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à sacerdote curatam. Fecit vt illa suggesserat, statímque vlcus remedium, quod antè respuerat, accipere consensit.* Sic apud Metaphrastem, Eucheria vxor Agapij venefitio attentata, cùm ei roderentur intestina, à S. Parthenio oleo Sanctorum sanata est. Sic eodem teste B. Auxentius Archimandrita morbis à dæmone illatis mederi consueuit. *Met. 7. Feb. Id. 14. Feb.*

IX. REMEDIVM est Exorcismus Ecclesiasticus, à primis Ecclesiæ Catholicæ initiis ita probatus, & frequentatus, vt inde nomen obtinuerit Ordo Ecclesiasticus Exorcistarum. Exorcismus autem non est aliud, quàm oratio & adiuratio ab Ecclesia approbata, qua nomine Christi imperamus dæmoni, vt ab homine recedat. Concluditur autem, non vt aliæ preces, *PER Christum Dominum nostrum*: sed, *Per eum qui venturus est iudicare seculum per ignem.* Nihil enim dæmones æquè horrent, ac nominationem diei extremæ, quia eâ deturbandi sunt in Tartara. Vnde B. CYP. Demetrianum Christianorum hostem sic alloquitur: *O si audire eos* (dæmones) *velles, & videre, quando à nobis adiurantur, & torquentur spiritalibus flagris & verborum tormentis de obsessis corporibus eiciuntur, quando eiulantes & gementes voce humana & potestate diuina flagella & verbera sentientes, venturũ iudicium confitentur.* Formulã exorcismi habet sacerdotale Romanum. Cauere autem debet Exorcista, ne cum dæmone iocetur, & curiosa misceat colloquia. *Vidi*, inquit IOAN. NIDERIVS in Formicario suo, in con- *Cyp. ad Demet. Io. Nider.*

uentu Colonienſi *fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi dæmones valdè famoſum. Hic cum in terminis cõuentus Colonienſis dæmonẽ in obſeſſo corpore arctaret, dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauiſus frater ait ioco: In cloacam meam vadas. Exiit igitur dæmon, & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, dæmon tam dirè eum torſit prope cloacam, vt vitam cũ difficultate ſaluaret.* Sancta res eſt, dæmones eiicere, & ideò ſanctè tractanda. Exemplum peruetuſtum & illuſtre exorciſmi habes apud Surium in vita B. VRSMARI Epiſcopi à Ratherio conſcripta, *ad quem cùm Monialis à dæmone obſeſſa adducta eſſet, ille non de ſuâ, ſed de Domini præſumens virtute, accepto libro cœpit legere exorciſmum ſuper caput illius. Dehinc benedicto oleo nares, oculóſque & os eius liniuit, & protinus immundum ab ea ſpiritum fugauit. Liberata tamen puella pauor quidam, qui præſentia diaboli ſeminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit ſibi aquam cum ſale deferri, quibus benedictis, iuſſit ſpargi per cunctam monaſterij loca, & ſic omnis pauor cum authore ſuo Satana diſceſſit.*

Sur. 18. April. Vixit ante annos 800.

Qui ritus & hodiè ſunt in vſu. Illud verò ſciendum eſt, vt rectè monet TOSTATVS, exorciſmis non repelli omnes moleſtias, quas dæmones inferunt hominibus, ſed eas tantùm ad quas repellendas exorciſmi ab Eccleſia ordinantur, cuiuſmodi ſunt illæ, quas inferunt corporibus, dum intra illa manent, vel exteriùs ea obſident.

X. REMEDIVM. AQVA benedicta, eáque duplex. Vna baptiſmalis, in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes conſecrari ſolita, quæ iure canonico eſt comprobata. Altera luſtralis, ſingulis Dominicis, nominatim ad dæmonis fraudes auertendas, benedici ſolita, de qua extat Alexandri I. Papæ epiſtola. Exempla de hac re ſunt innumera. B. EPIPHANIVS

ẽ. in Sabbato de conſ. d. 4.

Epiph. hær. 30.

ſcribit

scribit in Panario, Ioſephum quendam, cùm adhuc Iudæus eſſet, inſanum hominem aſperſione aquæ benedictæ ſanitati reſtituiſſe. PALLADIVS teſtatur B. Macarium eremitam, fœminam quandam magicis præſtigiis in equam transformatam, effuſa in caput eius ſacra aqua, priſtinæ formæ reddidiſſe. B. THEODORETVS quoque in hiſtoria Eccleſiaſtica commemorat, Marcellum Epiſcopum, cùm Iouis Apameni fanum diueret, cernerétque dæmonis ſpectrum impedire, ne materiam ligneam flammæ vis depaſceretur, ſignaculo crucis aquam benedixiſſe, ea flammam aſperſiſſe, ſpectrúmque depuliſſe, S. ELIGIVS Nouiomenſis Epiſcopus quinquaginta energumenos ſimul porrecta eis aqua benedicta liberauit, teſte B. Audoëno, apud Surium S. ANNO item Archiepiſcopus Colonienſis in Germania, S. MACLOVIVS in Gallia, & S. LAVRENTIVS Dunelmenſis in Britannia, crebrò dæmones hoc ſacro rore fugauerunt, vt liquet ex eorum vitis. Recentia huius ſeculi exempla, tum in noſtro, tum imprimis in nouo orbe, prætermitto. Vt verò aquæ benedictio valet contra dæmonem, omniáque maleficia, ſic & benedictio candelarum panis & vini, olei, ſalis, cereorum, herbarum, palmarum, &c. *Omnis enim creatura*, teſte Apoſtolo, *ſanctificatur per verbum Dei, & orationem.* 1. Tim. 4. 5.

Pall. in Lau. c. 19.

Th. 5. hiſt. c. 21.

Aud. li. 2. c. 20.

Sur. in Vitis.

XI. REMEDIVM ſunt AGNI DEI, quos ſolemni ritu certis temporibus benedicere ſolet ſummus Pontifex, de quorum effectibus extat liber VINCENTII Bonardi, & carmen prolixum noſtri P. ANDREÆ FRVSII in libello Sodalitatis B. V. MARIÆ, auctore P. Franciſco Coſtero. Exempla recentia efficaciæ eorum habes in 3. p. Diſquiſ. Magicarum noſtri P. MARTINI DELRIO,

qui copioſiſſimè omnia Remedia hactenus allata excuſſit.

Pſ.138.17. XII. REMEDIVM. Reliquiæ ſanctorum, vt meritò dixerit Pſalmiſta: *Nimis honorificati ſunt amici tui, Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* B. *Tur.c.45.* GREGOR. Turonicus altero libro de gloria Martyrum ſcribit puerum quendam ægrum, cùm hariolo ſanandus traditus fuiſſet, per incantationes & ligaturas potiùs morti, quàm vitæ mancipatum: alium verò eadem lue laborantem puluerib us è S. Martini ſepulcro ſumptis ſanitati reſtitutum. Idem libro priore *Id.li.1.c.6.* refert Iuſtinum magicis præſtigiis infeſtatum, ſuppoſito capiti fræno Conſtantini Magni, cui clauus Domini erat intextus, tertia nocte quieti priſtinæ reſtitutum. *Enz.c.20* THOMAS Fazellus libro de rebus Siculis decimo narrat, quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulcrum in Sicilia plurimos energumenos liberari, ac anno quidem 1541. ducentas fœmineas ſeruitute diabolica ſolutas. Quod idem hodiè cernimus fieri in Belgio, vt in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ oſſa, & Rothnaco Flandriæ ad reliquias D. Hermetis. Eandem virtutem *Rup. in vita c.Glt.* RVPERTVS Tuitienſis Abbas attribuit S. Heriberti Colonienſis Archiepiſcopi ſepulchro, & Vverdenſes monachi, libro 3. vitæ, S. Luthgero Monaſterienſi Epiſcopo, & Albinus Flaccus in eius vita S. Richario. Quare merito *Apu. Sur. Dam.c.1.* B. IOAN. DAMASCENVS libro de orthodoxa fide quarto, Sanctorum reliquias vocauit *fontes ſalutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manent, ſuauiſſimúmque vnguentum profluat.* Id tantùm cauendum in huius Remedij vſu, ne ſuperſtitioſæ aliquæ cærimoniæ admiſceantur. Teſtata id fuit B. GLYCERIA martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum ſuauiſſi-

mum,& omnibus morbis saluberrimũ fluere solebat. Quadam verò die cùm Episcopus Perinthi inscienter argenteum vasculum emisisset, quod Magicis ministeriis impensum fuerat, continuò desiit sacri fluor vnguenti. Qua *re noua*, vt narrat NICEPHORVS CALLISTVS, *perculsus antistes ad preces confugit, diuinóque impulsus Spiritu vas vnum amouit, & antiquum reposuit, ac protinus vnguentum, sicut priùs, scaturire cœpit. Quocirca rem diligentiùs inquirens, comperit vas illud nefandis rebus seruiisse: quod simul atque ad aures Imperatoris peruenit, habita quæstione tanti criminis reum, vti par erat, supplicio affici iussit.* N. li. 18. c. 32.

XIII. REMEDIVM. Amuleta collo appensa; vt *Symbolum Apostolicum*, *Initium Euangelij D. Ioannis*, *Psalmi alicuius particula*, *Effigies cerea agni Dei*, *Reliquiæ Sanctorum*, modò nihil falsi, aut vani misceatur, vt quòd verba debeant esse conscripta in charta virgine, vel minio: vel si inusitatus effectus expectetur, vt quòd non possit occidi in bello, qui talia gestet: vel quòd effectus omnis tribuatur literis, vel materiæ, & non virtuti diuinæ: vel Sancti. NICEPHORVS commemorat super pectus B. BARNABÆ Apostoli in Cypro repertum Euangelium secundùm Matthæum. S. CÆCILIA semper Euangelium Christi gestabat in pectore, teste S. Thoma. GREGOR. Nyssenus, ait S. Macrinam, S. Basilij sororem semper è collo gestasse crucem, & annulum excauatum, in quo erat particula crucis Dominicæ. GREGOR. Turonicus testatur in libro primo de gloria Martyrum, se parentésque in cruce aurea gestasse reliquias D. Virginis, & S. Martini. S. DAMASCENVS scribit in vita Barlaam & Iosaphat, anachoretas solitos secum gestare reliquias Sanctorum. S. Thomas

N. li. 15. ep. c. 37.

Th. quod l. 1 a. 15.

Nyss. in Vita.

Gr. li. 1. & 84.

Sur. in Mart.

Aquinas quoque, vt est in eius vita, è collo gestauit reliquias S. Agnetis. Emmanuel Costa in commentario rerum Indicarum scribit Hormutij nostris temporibus dæmonem eiusmodi amuletis scriptis ex energumena pulsum. AGNI DEI denique à summo Pontifice ideò præcipuè benedicuntur, vt è collo suspendantur.

XIV. REMED. Campanarum benedictarum pulsus. Experientia enim quotidiana docet eum, tam infestum & inimicum dæmonibus esse, vt sæpè tempestates vel ingruentes impediantur, vel exortæ auertantur, vt docet Synodus prouincialis Colonien-
P. Clun. 213. sis cap. 24. & PETRVS Cluniacensis Abbas, libro primo miraculorum confirmat exemplo: nam cùm aliquando diabolus Abbatis specie assumpta monachum quendam Italicum regularis disciplinæ seueritatem fastidientem hortari cœpisset vt septa monasterij transgrederetur, mox atque campana signum datum est ad mensam, maximo impetu, fictus ille Abbas in proximas latrinas, vidente fratre, se demersit. Et ipsæ maleficæ fatentur, quando à dæmonibus ad conuentum Sagarum deferuntur, vel inde domum referuntur, si signum aliquod campanæ audiatur, confestim dæmones ipsarum baiulos spurcum onus in solum deiicere, & fuga trepidos dilabi. Recentiores de hac re historias ex actis iudiciariis depromptas, lege apud PETRVM Bins-
Binsf. dub. 6. post concl. 6it. feldium de Confessionibus Maleficarum, & alios. Tribuenda autem est hæc vis & efficientia campanarum, non formæ, vel materiæ, vel etiam sono earum, sed benedictioni vel consecrationi earum sic diuino iussu vel dispositione operanti. Vbi enim benedictæ non sunt, vti sæpè apud hæreticos, ibi nihil quoque efficiunt.

XV. REMEDIVM. Maleficos minis, vel vi, & verberibus, moderatis tamen, adigere, vt signa maleficij, ipsúmque maleficium tollant. Quod remedium licitum videtur, seruatis tribus conditionibus. 1. si certò cognoscatur auctor maleficij. Nam suspectos tantùm verberare, aut alia afficere contumelia, nec fas nec iura sinunt. 2. si nihil superstitiosum putetur adhibiturus. 3. dum non existimetur morbum in alium translaturus, quod ferè semper facere consueuerunt, vt B. GREGORIVS Turonicus in historia Francorum probat exemplo. Videlicet ista diaboli liberalitas est, vt boni nihil vllis hominibus præstet, nisi cum æquali vel maiori hominum damno. Quò spectat narratio B. GREGOR. Magni, in libris Moralium, de virgine obsessa, quæ cùm opera Magorum ab vno dæmone fuisset liberata, in vnius locum sex vel septem dæmonum millia succesêre. Huius remedij exempla vide apud Nicolaum Remigium libro tertio, Dæmonol. cap. 3. QVÆRES, an liceat petere à malefico, vt maleficium maleficio tollat? Respondeo, non licere, siue paratus sit, siue imparatus ad tollendum, quia non licet consensum præbere in peccatum alterius. Liceret autem petere, si paratus esset tollere sine nouo maleficio, vti omnes ferè Doctores tradunt. Hoc enim esset vti iure suo, & inducere Magum ad id, quod facere tenetur. Exemplum habemus in vita S. THEODORI Archimandritæ, qui Theodorum Magum ad pœnitentiam adductum iussit primò omnia peccata sua confiteri. 2. libros magicos in medium proferre. 3. maleficia in hominibus, bestiis, & domibus infectis dissoluere. 4. non ampliùs ea exercere, sed pœniten-

Greg. T. c. 35 lib. 6.

G. li. 1. c. 9.

Ap. Sur. in April.

tiam agere. QVÆRES secundò, an liceat vnicuique maleficij signa tollere? vt ollas, ligamina, plumas, & similia, quæ ex pacto cum dæmone inito magus adhibere solet, vt aliquis maleficio lædatur. Respondeo licere, non solùm in contemptum Magicæ superstitionis, verùm etiam spe cessationis morbi, vel mali inflicti, vt docent omnes Scholæ Doctores, & Sacerdotale Romanum tradit esse quasi necessarium. Exemplum habes in Malleo maleficarum Iacobi Sprengeri. Quòd autem B. HILARION, teste B. Hieronymo in eius vita, noluerit signa maleficij perquiri, cum vi orationis dæmonem ex puella energumena eiiceret, id ideò factum est, quòd oratione sola posset eum exturbare: deinde, ne videretur dæmoni credidisse affirmanti se, nisi ablato signo, posse ab obsessa recedere, quod erat falsum.

Sp. p. 2. q. 1. c. 1.

XVI. REMEDIVM sit, Castigatio corporis per ieiunia, disciplinas, vel verbera, cilicia, humi-cubationes, & similia. CHRISTVS enim ipse contra tentationes Dæmonis pugnaturus longo, inquit B. AMBROSIVS, se armauit ieiunio, & apertè apud Matthæum docuit acriora quædam dæmonia non superari, nisi ieiunio & oratione. *Vide*, ait S. AVGVSTINVS, *quanta sit ieiuniorum virtus, vt id facere ieiunia valeant, quod Apostoli nequiuerunt.* Vnde ATHANASIVS in libro de virginitate: *Vides quid faciat ieiunium? morbos sanat, distillationes exsiccat, dæmones fugat.* Et infrà: *Quisquis ab immundo spiritu vexatur, certum habere debet, hoc pharmaco ieiunij statim spiritus malos afflictos abscedere, vim ieiunij metuentes.* Et S. GREG. NAZIANZENVS explicans orationes de laudibus P. Cypriani, quibus armis sancta quædam virgo diabolum, ma-

Amb. ep. 82. Matth. 17 A. ser. 65. de Temp.

gicásque artes à se repulerit, *Ieiunij*, inquit, *& humicubationis pharmacum obiecit.* Pro verberibus complura habes exempla. Primùm est B. GREGOR. Magni, de dæmone à S. Benedicto abacto: *Cùm vir Dei*, inquit, *venisset ad monasterium, & constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent, aspexit quòd monachum qui in oratione manere nõ potuit, quidam niger puerulus, per vestimenti fimbriam foras traheret, extra oratorium scilicet. Tunc Patri monasterij Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo secretè dixit: Nunquid non aspicitis, quis est, qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes dixerunt*, Non. *Quibus ait, Oremus, vt vos etiam videatis, quem iste monachus sequitur. Cúmque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit, Pompeianus verò eiusdem monasterij Pater videre non potuit. Die igitur alia expleta oratione vir Dei oratorium egressus stantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virga percussit. Qui ex illo die nihil persuasionis vlteriùs à nigro iam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit: síque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione, ac si ipse percussus fuisset ex verbere.* ALTERVM est apud PETRVM Damianum in vita S. Dominici Loricati superiori non absimile, nempè de monacho, qui sæpè vagabundus extra cellam vagabatur, quem dæmon non antè deseruit, quàm crebriùs acriter vapulasset. Nam septima tandem vice *clara voce clamauit: Ecce diabolus abiit, ecce nequissimus cordis mei, habitator aufugit, méq; nexibus, quibus astringebar, effractis liberum reliquit. Hoc modo*, inquit Damianus, *frater ille ad humilitatis custodiam rediit, & in cella iugiter perseuerans, de cetero irreprehensibiliter vixit.* TERTIVM exemplum est Theodorici Abbatis

Th. li. 3. c. 21. ap. Sur.

de S. HILDEGARDE Abbatiſſa, B. Bernardi æquæua, prolixè deſcriptum: cuius hæc ſumma eſt: Nobilis fœmina ſeptem annos à dæmone obſeſſa ab amicis adducta eſt ad cœnobium Brunvvilerenſe diœceſis Colonienſis, vt ibi Dei & S. Nicolai patrocinio liberaretur. In tertium menſem fruſtrà à Patribus ſudatum in dæmone pellendo. Quia verò dæmon indicaret ſe vaſculum ſuum non dimiſſurum niſi ope Schrompelgardis, ridens hac appellatione S. Hildegarden id temporis in diœceſi Moguntina Bingæ à miraculis celebrem, Abbas per literas humiliter rogauit eam, vt in re tam luctuoſa ſuccurrere dignetur. Illa viſo diuino monita reſcripſit dæmonem illum non poſſe niſi ieiuniis, flagellis, orationibus, & eleemoſynis eiici. *Audite ergo*, inquiens, *non reſponſum hominis, ſed ipſius qui viuit. Eligite ſeptem boni teſtimonij, & quos vitæ meritum probat ſacerdotes, & ieiunijs, flagellis, orationibus, eleemoſynis, & Miſſarum celebrationibus præmiſſis, humili intentione & habitu ſacerdotali cum ſtolis ad patientem accedant, & eam circunſtantes vnuſquiſque eorum virgam in manu teneat in figura virgæ, qua Moyſes Ægyptum, mare rubrum, petrámque præcepto Dei percuſſit, vt ſicut DEVS ibi per virgam miracula oſtendit, ita & hîc peſſimo hoſte virgis eiecto, ſeipſum glorificet, &c.* His literis humiliter ſuper energumenam recitatis, cùm *Lector*, inquit, *ad locum veniſſet, vbi in fine ſcriptum eſt. Et ego indocta & paupercula fœmina, ô blaſpheme & deriſor ſpiritus, tibi præcipio, vt de iſta homine exeas: idem nequam ſpiritus totus infremuit, ac tantos vlulatus, eáque horridos clamores emiſit, vt omnes perterrefecerit. Et dum hîs ferè per dimidiam horam bacchando inſtitiſſet, tandem, vt Deo placuit, vas quod diu poſſederat reliquit.*

VIDE verbo, *Amor sui*, *Curiositas*, *Desolatio*, *Illusiones spirituales*, *Impatientia in damno rerum temporàlium*, *Luxuria*, *Maledictio*, *Superstitio*, *Tristitia*, *Voluptas carnis*.

VESTIVM LVXVS.

Remedia contra luxum vestium.

I. REMED. Considera verbi diuini oracula de luxu vestium. Primò enim dehortatur illum. *In vestitu*, ait Sapiens, *ne glorieris vnquàm, nec in die honoris tui extollaris.* Eccl. 11.4. Et B. Paulus: *Volo mulieres orare in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa.* 1.Tim.2.9. Et D. Petrus: *Mulieres subditæ sint viris suis, &c. quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus; sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate modesti, & quieti spiritus.* 1.Pet.3.3. 2. declarat à Deo puniri: nam cùm apud Isaiam prolixè Deus filiarum Sion luxum arguisset. *Et erit*, inquit, *pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium.* Isa.3.24. Et B. Iacobus: *Agite nunc, diuites*, ait, *plorate, & vlulate in miserijs vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt.* Iac.5.1. 3. monet vt vestitu honesto contenti simus, hoc est, quo corpus obtegamus, & contra iniurias cœli muniamus. Nam ait Apostolus ad Timotheum: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.* 1.Tim.6.8.

II. REMED. Considera SS. Patrum testimonia. B. CYPR. *Fugiant castæ virgines & mulieres pudicæ incestarum cultus, habitus impudicarum, lupanarium insignia, ornamenta meretricum, clamat Spiritu sancto ple-* Cyp.de habitu virg.

Isa. 3.16. nus Isaias, & filias Sion auro & veste comptas increpat, & obiurgat perniciosis opibus affluentes, & à Domino per seculi delicias recedentes: Exaltatæ sunt, ait, filiæ Sion, & ambulauerunt alto collo, & nutu oculorum, & incessu pedum trahentes tunicas, &c. Exaltatæ ceciderunt, comptæ turpitudinem fœditatémque meruerunt. Serico & purpura indutæ Christum induere non possant, auro & margaritis & monilibus adornatæ ornamenta corporis & pectoris perdiderunt. Quis non id execretur & fugiat, quod aliis fuerit exitio? Quis id appetat & assumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit & telo? S. BASILIVS de legendis libris Gentilium: Comas aut vestes superuacuas curare, vel infelicium est, vt ait Diogenes, vel iniustorum. Nam quid ex talibus expectandum, aut suspicandum, nisi vt lasciuus ille ornatus fœminas prætereuntes inuitet, aut alienis matrimonijs insidietur? Quid enim apud eũ qui sapit differre potest, tenuem sumptuosámque vestem induere, an vilem ferre? modò satis hæc ad frigus calorémque arcendum fuerit. Et ad hunc modũ etiam in reliquis quicquid necessitatis vsum excedit vitandum, neque corpori plus ornatus dandũ est, quàm quantum animæ prosit. GR. NAZIANZ. in parænetico carmine: Non aurum nobilius gemmis immixtum mulieribus ornamentum affert, nec regia facies turpiter iucundis coloribus tincta pernicioſáq; alia facie obducta. Purpureæ porrò & aureæ, eximiæque & splendidæ vestes his demùm conueniunt, quibus nullus vitæ splendor, nullum virtutis decus supperit. S. AMBR. de Virg. Neglecta decoris cura plus placet, & hocipsum quod nos non ornamus, ornatus est. HIER. in vita Pauli eremitæ: Vos in tunicis aurum texitis, ille, Paulus, ne vilissimum quidem vestimentum habuit mancipij vestri. Sed è cõtrario illi quidem paupertulo paradisus patet, vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licèt, tamen seruauit; vos vestis

Baſ. hom. 24.

Naz. ad Olympia.

Amb. lib. 2.

Hier. to. 1.

fericis, indumentum Chriſti, perdidiſtis. Et ad Nepotianum, de vita clericorum: *Veſtes pullas æquè deuita, vt candidas: ornatus, & ſordes pari modo fugiẽdæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriã redolet.* CHRYS. in Geneſin: *Dicant nobis, qui tanto vtuntur apparatu, vt iam vſum lanæ prorſus audire nolint, ſed ſerico veſtiantur, eóque inſaniæ peruenêre, vt aurum veſtibus intexant. In primis autem mulieres huic mollitiei deditæ ſunt. Quare, dic, obſecro, corpus ita ornas, & gaudes eiuſmodi amictu? Non cogitas, quòd pro magno ſupplicio propter tranſgreſſionem tegmen hoc excogitatum eſt? Et quare non audis Paulum dicentem, Habentes victum & amictum, illis cõtẽti ſimus? Vides, quòd vnius tantùm rei habenda ſit cura, videlicet, ne corpus nudum ſit, ſed vt tegatur. Num adhuc de varietate veſtium oportet ſollicitum eſſe?* S. GREG. in Euang. *Quòd proſola inani gloria veſtimentum pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur. Vnde nemo velit pretioſis veſtibus indui, vbi ab alijs non poſſit videri.* S. BERN. in libris de conſideratione: *Veſtium curioſitas deformitatis mentium & morum indicium eſt.*

Epiſt. 2.
Chryſ. h. 18
1. Tim. 6. 8
Greg. hom. 6it.
Bern. lib. 3

III. REMED. Conſidera luxum veſtium prorſus repugnare Chriſti doctrinæ, & exemplo. Vbique enim in Euangelio commendat nobis humilitatem, paupertatem, & vanæ gloriæ contemptum. *Beati pauperes ſpiritu*, inquit, *quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Et, *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Et, *Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* CYPRIAN. de habitu Virginum: *Si non eſt maior domino ſeruus, & liberatori debet obſequium liberatus; qui eſſe cupimus Chriſtiani, debemus quod Chriſtus fecit & docuit imitari. Scriptum eſt enim, & legitur, & auditur, & in exemplum noſtræ Eccleſiæ ore celebratur: Qui dicit ſe in Chriſto manere; debet, quemodo ille ambulauit, & ipſe ambulare.*

Matt. 5. 3.
Matt. 11. 29.
Matt. 6. 1.
1. Ioan. 2. 7

Ambulandum est vestigiis paribus, æmula ingressione nitendum est. Tunc respondet ad fidem nominis sectator veritatis, & credenti præmium datur. Quòd autem Christus luxum vestium damnarit, probarit verò vilitatem, non obscurè declarat B. GREGOR. his verbis:

Greg. hom. 40. in Ev. *Sunt nonnulli, qui cultum subtilium, pretiosarúmq; vestium, non putant esse peccatũ. Quòd si videlicet culpa non esset, nequaquàm sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quòd dives, qui torquebatur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset. Nemo quippe vestimenta pretiosa nisi ad inanem gloriã quærit, vt honorabilior ceteris esse videatur.* *Luc. 16. 19.* *Nam quia pro solainani gloria vestimentũ pretiosius quæritur, res ipsa testatur, quòd nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis nõ possit videri. Quam culpam possumus meliùs etiam ex diuerso colligere; quia si* *Matt. 3. 4.* *abiectio vilis indumenti virtus non esset, Euangelista vigilanter de Ioanne non diceret: Erat indutus pilis camelorum.*

IIII. REMED. Considera repugnare exemplo fidelium veteris & noui Testamenti. Primum sit ADAM & Euæ, quos Deus pelliceis induit vestibus. *Gen. 3. 21.* *Chrys.* De quibus CHRYSOST. in sermone de cohabitatione regularium fœminarum cum viris: *Idcirco Adam induit Deus vestes pelliceas: similiter & eius mulierem: quamuis si voluisset, delicatis eum potuisset induere vestibus: sed nobis per illas ostendit, quòd nõ sit præsens tẽpus deliciarum, sed gemendi, & plangendi.* Et alibi: *Id. hom. 18. in Gen.* *Audiant opulenti, & qui luxuriant in vermium operibus, & vestiuntur sericis, discánt que quomodo ab initio humanam naturam misericors Dominus docuerit. Quia propter trãsgressionem pœnæ, mortis reus erat factus protoplastus, opúsque habebat veste, quæ cõfusionem tegeret, pelliceas fecit vestes: quod docuit nos, vt mollem & dissolutam viam fugiamus, & austeram magis amplexemur.*

ALTERVM sit reginæ Esther, de qua B. HIERONYMVS ad Demetriadem, de Virginitate seruanda. *Hier.ep.8. Est.14.16.* *Æstuabat Christi tyruncula* (Demetrias) *oderat ornatum suum, & cum Hester loquebatur ad Dominum: Tu nosti, quòd oderim insigne capitis mei, hoc est, diadema quo vtebatur quasi regina, & tantæ ducam immunditiæ, velut pannum menstruatæ.* Et S. AVGVSTINVS ad Ediciam: *Quòd si aliqua dura cõditione cogereris* (ad indecentem ornatum) *posses habere in superbo cultu cor humile.* *Aug.ep. 199.* Nempe *apud Patres Esther illa regina Deum timens, Deum colens, Deo subdita, marito regi alienigenæ non eundem secum colenti Deum, tamen subiecta seruiebat: quæ cùm extremo periculo, non suo tantùm, sed etiam gentis suæ, qui tunc erat populus Dei, Domino prosterneretur orando, in ipsa oratione sua dixit, ita sibi esse ornatum regium, sicut pannum menstrualem, & ita orantem confestim exaudiuit, qui cordis inspector eam verum dicere sciuit.* *Est.14.16.* TERTIVM sit S. IOANNIS Baptistæ. De quo B. Bernardus in sermone de eius Natiuitate: *Considera*, inquit, *hominem Angelico promissum oraculo, conceptum miraculo, sanctificatum in vtero, & nouum in nouo homine pœnitentiæ mirare feruorem. Victum & vestitum*, ait *Apostolus*, *habentes, his contentissimus. Apostolica ista perfectio est: sed Ioannes etiam hæc contempsit. Denique audi Dominum in Euangelio: Venit, inquit, Ioãnes, non manducans, nec bibens: planè nec vestiens. Sicut enim non est locusta cibus, nisi aliquorum fortè irrationabilium animalium, sic nec pilus cameli humanum est indumentum. Hic ergo Ioannes, quo nullus maior in natis mulierum innocentissimum illud corpus sic castigat, sic extenuat, sic affligit: vos indui festinatis byssо & purpura, & splendidè epulari?* Hæc ille. B. Ioannis exemplũ imitati sunt, qui apud Apostolum, *circuierunt in melotis, & pellibus caprinis, egẽtes, angustiati, afflicti, quibus dignus* *1.Tim.6.8.* *Mat.11.18* *Heb.11.37*

non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cauernis terræ. Deinde Paulus primus eremicola, Antonius, Arſenius, Macarij, Hilarion, Pachomius, & innumerabiles alij viliſſimo habitu contenti: quo nonnunquàm etiam ditiſſimos homines ad ſui imitationem permouerunt. Ita enim ſcribit PALLADIVS de vtroque Macario, Alexandrino, & Ægyptio: *Cùm ambo eſſent Nilum tranſmiſſuri, accidit vt ipſi maximum pontonem ingrederentur: in quem ingreſſi ſunt duo tribuni cum magno faſtu & apparatu, vt qui intus haberent rhedam totam æneam, & equos frænis aureis, & quoſdam eoſdem ſtipantes milites ſatellites, & pueros torquibus, & aureis zonis ornatos. Poſtquàm ergo tribuni viderunt ipſos veteribus pannis indutos, & ſedentes in angulo, humilem illam & tenuem viuendi rationem beatam iudicabant. Vnus autem ex Tribunis dixit ad ipſos: Beati eſtis vos, qui mundum illuditis. Reſpondens autem Macarius, qui erat vrbanus, dixit eis: Nos quidem mundum illuſimus, vos autem illuſit mundus. Scias autem te non tua ſponte hoc dixiſſe, ſed prophetice: ambo enim vocamur Macarij, hoc eſt, beati. Is autem ſermone eius compunctus, cùm domum veniſſet, veſtes exuens, delegit vitam agere ſolitariam, multas faciens eleemoſynas.*

Pauſan. in Lauſ. c. 20

V. REMED. Conſidera quid Ethnici ratione ſola naturali ducti de luxu iſto ſenſerint, & ſcripſerint. Imprimis Octauianus Auguſtus, teſte Macrobio libro 2. Saturnalium, ſimplici amictu vtebatur: ſuíque, ſi ſecus facerent, grauiter ferebat: & licentiorem in filia ſua Iulia reprehendit. SEVERVM Imperatorem, teſte Bruſonio, cùm quidam viliore amictu contentum admirarentur, hoc reſponſo factum ſuum defendit: *Imperatoria maieſtas virtute conſtat, non corporis cultu.* Ælianus in varia hiſtoria auctor eſt, La-

Macrob. c. 5.

Bru. l. 3. c. 13

Æli. li. 14.

cedæmoniorum Ephoros, id est, summos Magistratus, quotidiè obire solitos ad inspectionem vestium, ne quid à decenti ornatu alienum vsurparetur. Eosdem Lacedæmonios laudat Clemens Alexandrinus in Pædagogo, quòd solis meretricibus permitterent floridas vestes, & aureum mundum gestare. Similiter Athenæus, ex Philarcho, testatur apud Syracusanos cautum fuisse, ne mulieres auro ornarentur, nec floridas vestes gestarent, nec purpureos haberent contextus, nisi fortè publica esset merettrix. Diogenes apud Laërtium de vitis Philosophorum, adolescenti cuidam æquo comptiori, cùm quæstionem proposuisset, ita respondit: *Non tibi priùs responsurus sum, quàm sublatis vestibus ostenderis, vtrum masculus sis, an fœmina.* Eodem auctore Solon è Sapientibus vnus Crœso regi Lydiæ, cùm comptissimus in solio sedisset, rogasséque num pulchrius vnquàm spectaculum vidisset, respondit, se vidisse, nempe gallos gallinaceos, pauones, & fasianos. SENECA ad Lucilium ita scribit: *Quemadmodum stultus est, qui equum empturus non ipsum inspicit, sed stratum eius ac frænos: sic stultissimus est, qui hominem aut ex veste, aut ex conditione, quæ vestis modo nobis circumdata est, æstimat.*

Clem. lib. 2 c. 10.

Ath. lib. 12 c. 6.

Laër. l. 6.

Sen. ep. 42.

VI. REMEDIVM. Considera exempla eorum, qui ob luxum diuinitùs sunt puniti. HIERONYMVS ad Lætam: *Prætextata quondam nobilissima fœmina, iuuene viro Hymetio, qui patruus Eustochij virginis fuit, habitum eius cultúmq; mutauit, & neglectum crinem mundano more pexuit, vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Túne ausa es viri imperium præferre CHRISTO?*

Hier. ep. 7.

Tu caput virginis DEI tuis, sacrilegis attrectare manibus, quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciata quid feceris: & finito mense quinto ad inferna ducêris. Sin enim perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filijs. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Sic vlciscitur CHRISTVS violatores templi sui, sic gemmas, & pretiosissima ornamenta defendit. PETRVS Damianus
P. Dam. ep. 16. l. 6. Cardinalis epistola ad Landulphum: *Memini planè, cùm apud Parmense oppidum liberalium artium studijs docendus insisterem, clericus quidam nomine Teucolinus pellicem suam iuxta meum habebat hospitium, aspectu lubricam, & inhonestam, satis decore venustam. Hic itaque nitidus, & semper ornatus, atque conspicuus incedebat: ita vt caput eius, nunquàm nisi gabelica pellis obtegeret: indumenta tarbasina atque niuentia fuligo per artẽ fullonis inficeret: calceus postremò ad aquilini rostri speciem non falleret. Affluebat vbique delicijs, rugiebant ora flammantia quotidiè cachinnis atque ludibrijs, oculorũ nutibus, ac scurrilitatis illecebris festiuis applaudebãt. Hi cùm per quinque ferè annorum lustra in hac luxuriosa voluptate veniissent ante annum, cùm commune ipsius ciuitatis flagraret incendium, in vna domo reperti vtrique simul igne consumpti sunt.* THOMAS Cantipra-
Cantipr. c. 7. p. 7. tanus libro primo Apiarij: *Scio & certus sum, quòd etiam in secularibus & nobilibus personis pompa gloriæ secularis notabiliter reprehensa sit, & damnata. Prope enim nostra tempora fuit mulier nobilissima, Maria Campaniæ Comitissa. Hæc nupta nobilissimo Henrico Campaniæ comiti, filia fuit Ludouici pij regis Francorum, Philippi regis soror æquè regis Francorum. Hæc multis annis morgis soror æquè regis Francorum. Hæc multis annis morgis suo marito cum pomposissima ambitione circuiens & moriens, talem finem sortita est. Laborans hæc in extremis, Abbatem Persaniæ sanctissimum ac eloquentissimum virum,*

virum, migraturа, venire mandauit. Qui vt venit, introiissus non est, & præforibus expectauit. Iam enim Comitissa decesserat, & distrahebantur à militibus, & ministris, & suis omnibus vtensilia, vasa aurea, & argentea, vestes pretiosæ, culcitræque purpureæ, & tandē linteamina ipsa cum peplis. Extremò quidam ex garsionibus mora nimia retardatus lectum per cornua comprehendit, & resupinatum corpus emortuum eminùs in stramenta deuoluit. Moras autem Abbate cum tædio sustinente, quidam nobilis ex circumstantibus indignatus, ostium violenter infregit, & virum venerabilē intromisit. Qui cùm introisset, & nobile illud corpus nudum in stramine reperisset, volente quodam ex familia illud straminibus operire, Abbas exempli prouidus non sinebat, sed libera voce clamabat: O vos omnes, venite, cernite pompam nobilissimæ Comitissæ Mariæ. Videte illud delicatissimum corpus, quanto dedecore pudoris deuolutum est. Videte quid ei pro multiplici honore & gloria mundus finaliter exsoluit. Ecce quàm stulta illi mundus cōputatione concluſit.

HVMBERTVS quintus Ordinis Prædicatorum Generalis Magister in Regulam S. Augustini scribens: *Contigit*, inquit, *Parisiis, vt quidam Magister Theologiæ secularis prædicaret in Vniuersitate indutus optima veste, vel cappa noua in principio hyemis. Cùm autem tenuiter imprimeret verba sua in cordibus auditorum, quidam fatuus, qui erat in medio scholarium, surrexit & dixit: Tace tu, illa vestis pretiosa, quam habes, non permittit te audacter dicere veritatem; quæ res fecit ei miserabilem confusionem. Debent ergo, qui debent mundi prædicare contemptum, cauere, ne in suo habitu appareat aliquid, quod gloriam mundi prætendat.* *Humbert. in c. 70.*

VII. REMEDIVM. Considera causas cur luxus vestium sit meritò detestandus. PRIMA causa est, quia vestitus est signum & monumentum in-

dedita cœpit esse, & humi, vt ita dicam, trahitur, & nunquàm renuere potest, & obstipata innumeris peccatorum sarcinis seipsam grauat? Sed neque Gentilibus causa hæc ignota fuerit. Nam apud Suetonium celebratur hoc AVGVSTI Cæsaris dictum: *Vestitus insignis ac mollis superbiæ vexillum est, viduſque luxuriæ.* QVARTA & postrema causa est, quòd cultu hoc corporis mulieres imprimis maximam faciant iacturam temporis, de quibus iam olim Comicus: *Dum poliuntur, dum comuntur, annus est.* Earum mores graphicè depingit CLEMENS Alexandrinus libro tertio Pædagogi. SOCRAT. in historia Ecclesiastica de Pambone eremita Alexandriam ab Athanasio accersito scribit: *Cùm ibi videret mulierem in pompa sumptuosius, exquisitiúsque ornatam, quò homines ad se spectandam inuitaret, lacrymas profudisse. Atque quibusdam ex illis qui aderant rogantibus, quid esset causæ cur lacrymaret, respõdisse se duabus rebus fuisse commotum. Vna, quòd mulierem videret sibi exitium parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanto illa ad hominibus flagitiosis blandiendum incumberet.* In vita quoque S. PELAGIÆ, quæ est apud Surium, legimus NONNVM Episcopum Heliopolitanum: *Pelagiam meretricem gemmis margaritisque fulgentem, cùm fortè eam in via publica obuiam habuisset, defixis oculis intuitam, & ad circumstantes Episcopos dixisse, Quot putatis horas hæc in comendo corpore consumpsit, vt hominum placeat oculis, & quantulum temporis nos impendimus, vt Deo placeamus? ac mox in multas lacrymas solutum, à Deo obtinere meruisse eius conuersionem exitu vitæ sanctißimo conclusam.*

Suet. c. 3.

Terent. in Heaut. Clem. c. 2. Socrat. lib. 4. ca. 18.

Surius in Octob.

VIII. REMEDIVM. Considera quàm asperè inuehantur SS. Patres in fucatum & commentitium corporis ornatum. CLEMENS Alexandrinus in Pæda-

Clem. lib. 3 cap. 1.

gogo: *Sicut cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi, vel ipso aspectu præbet morbi suspicionem, ita fuci, tinctura & ornatus affectatus animam intrinsecus ægrotare significant.* TERTVLLIANVS, de cultu fœminarum: *In Dominum delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Displicet illis nimirum plastica Dei: in ipsis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cùm emendant, cùm adjciunt, vtique ab aduersario artifice sumentes additamenta ista, id est, diabolo.* Et paulò pòst: *Quàm indigna nomine Christiano, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri, quibus lingua non licet: appetere quod datum non sit, quibus alienum abstinendum: speciem exercere, quibus studium pudicitiæ est? Video quàsdam & capillum croco vertere; pudet eas etiam nationis suæ quòd non Germanæ, aut Gallæ sint procreatæ, ita patriam capillo transferunt.* CYPRIANVS de habitu Virginis: *Nec Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta serica, & numerosa compage digestis monilia DEVS instituit, quibus cervicem, quam fecit, absconderet: & operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conspiciatur desuper id, quod diabolus adinuenit. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus & innocẽs adhuc infantia, & mali secularis ignara crucietur, vt postea de aurium cicatricibus & cauernis pretiosa grana dependeant?* Et rursum: *Quòd ornari te putas, quòd putas comi, impugnatio est ista diuini operis, præuaricatio veritatis. Non metuis oro, quę talis es, ne cùm resurrectionis venerit dies, artifex tuus te nõ cognoscat? ne dicat, hoc opus meum non est, & hæc imago nostra non est. Cutem falso medicamine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est, cultus alienus est. Deum videre non po-* Cypr.

dedita cœpit esse, & humi, vt ita dicam, trahitur, & nunquàm renuere potest, & obstipata innumeris peccatorum sarcinis seipsam grauat? Sed neque Gentilibus causa hæc ignota fuerit. Nam apud Suetonium celebratur hoc AVGVSTI Cæsaris dictum: *Vestitus insignis ac mollis superbiæ vexillum est, nidusque luxuriæ.* QVARTA & postrema causa est, quòd cultu hoc corporis mulieres imprimis maximam faciant iacturam temporis, de quibus iam olim Comicus: *Dum poliuntur, dum comuntur, annus est.* Earum mores graphicè depingit CLEMENS Alexandrinus libro tertio Pædagogi. SOCRAT. in historia Ecclesiastica de Pambone eremita Alexandriam ab Athanasio accersito scribit: *Cùm ibi videret mulierem in pompa sumptuosius, exquisitiúsque ornatam, quò homines ad se spectandam inuitaret, lacrymas profudisse. Atque quibusdam ex illis qui aderant rogantibus, quid esset causæ cur lacrymaret, respõdisse se duabus rebus fuisse commotum. Vna, quòd mulierem videret sibi exitium parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanto illa ad hominibus flagitiosis blandiendum incumberet.* In vita quoque S. PELAGIÆ, quæ est apud Surium, legimus NONNVM Episcopum Heliopolitanum: *Pelagiam meretricem gemmis margaritisque fulgentem, cùm fortè eam in via publica obuiam habuisset, defixis oculis intuitam, & ad circumstantes Episcopos dixisse, Quot putatis horas hæc in comendo corpore consumpsit, vt hominum placeat oculis, & quantulum temporis nos impendimus, vt Deo placeamus? ac mox in multas lacrymas solutum, à Deo obtinere meruisse eius conuersionem exitu vitæ sanctissimo concluſam.*

Suet. c. 3.

Terent. in Heaut.

Clem. c. 2.

Socrat. lib. 4. ca. 18.

Surius in Octob.

VIII. REMEDIVM. Considera quàm asperè inuehantur SS. Patres in fucatum & commentitium corporis ornatum. CLEMENS Alexandrinus in Pæda-

Clem. lib. 3. cap. 1.

pogo: Sicut cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi, vel ipso aspectu præbet morbi suspicionem, ita fuci, tincturæ & ornatus affectatus animam intrinsecus ægrotare significant. TERTVLLIANVS, de cultu fœminarum: *In Dominum delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Displicet illis nimirum plastica Dei: in ipsis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cùm emendant, cùm adiciunt, vtique ab aduersario artifice sumentes additamenta ista, id est, diabolo.* Et paulò pòst: *Quàm indigna nomine Christiano, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri, quibus lingua non licet: appetere quod datum non sit, quibus alienum abstinendum: speciem exercere, quibus studium pudicitiæ est? Video quàsdam & capillum croco vertere; pudet eas etiam nationis suæ quòd non Germanæ, aut Gallæ sint procreatæ, ita patriam capillo transferunt.* CYPRIANVS de habitu Virginis: *Nec Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta serica, & numerosa compage digestis monilia DEVS instituit, quibus cervicem, quam fecit, absconderet: & operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conspiciatur desuper id, quod diabolus adinuenit. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus & innocẽs adhuc infantia, & mali secularis ignara crucietur, vt postea de aurium cicatricibus & cauernis pretiosa grana dependeant?* Et rursum: *Quòd ornari te putas, quòd putas comi, impugnatio est ista diuini operis, prauaricatio veritatis. Non metuis oro, quę talis es, ne cùm resurrectionis venerit dies, artifex tuus te nõ cognoscat? ne dicat, hoc opus meum non est, & hæc imago nostra non est. Cutem falso medicamine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est, cultus alienus est. Deum videre non po-* Cypr.

dedita cœpit esse, & humi, vt ita dicam, trahitur, & nunquàm renuere potest, & obstipata innumeris peccatorum sarcinis seipsam grauat? Sed neque Gentilibus causa hæc ignota fuerit. Nam apud Suetonium celebratur hoc AVGVSTI Cæsaris dictum: *Vestitus insignis ac mollis superbiæ vexillum est, nidusque luxuriæ.* QVARTA & postrema causa est, quòd cultu hoc corporis mulieres imprimis maximam faciant iacturam temporis, de quibus iam olim Comicus: *Dum poliuntur, dum comuntur, annus est.* Earum mores graphicè depingit CLEMENS Alexandrinus libro tertio Pædagogi. SOCRAT. in historia Ecclesiastica de Pambone eremita Alexandriam ab Athanasio accersito scribit: *Cùm ibi videret mulierem in pompa sumptuosius, exquisitiúsque ornatam, quò homines ad se spectandam inuitaret, lacrymas profudisse. Atque quibusdam ex illis qui aderant rogantibus, quid esset causæ cur lacrymaret, respõdisse se duabus rebus fuisse commotum. Vna, quòd mulierem videret sibi exitium parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanto illa ad hominibus flagitiosis blandiendum incumberet.* In vita quoque S. PELAGIÆ, quæ est apud Surium, legimus NONNVM Episcopum Heliopolitanum: *Pelagiam meretricem gemmis margaritisque fulgentem, cùm fortè eam in via publica obuiam habuisset, defixis oculis intuitam, & ad circumstantes Episcopos dixisse, Quot putatis horas hæc in comendo corpore consumpsit, vt hominum placeat oculis, & quantulum temporis nos impendimus, vt Deo placeamus? ac mox in multas lacrymas solutum, à Deo obtinere meruisse eius conuersionem exitu vitæ sanctissimo conclusam.*

Suet. c. 3.

Terent. in Heaut.

Clem. c. 2.

Socrat. lib. 4. ca. 18.

Surius in Octob.

VIII. REMEDIVM. Considera quàm asperè inuehantur SS. Patres in fucatum & commentitium corporis ornatum. CLEMENS Alexandrinus in Pæda-

Clem. lib. 3. cap. 1.

gogo: *Sicut cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi, vel ipso aspectu præbet morbi suspicionem, ita fuci, tinctura & ornatus affectatus animam intrinsecus ægrotare significant.* TERTVLLIANVS, de cultu fœminarum: *In Dominum delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Displicet illis nimirum plastica Dei: in ipsis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cùm emendant, cùm adjciunt, vtique ab aduersario artifice sumentes additamenta ista, id est, diabolo.* Et paulò pòst: *Quàm indigna nomine Christiano, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri, quibus lingua non licet: appetere quod datum non sit, quibus alienum abstinendum: speciem exercere, quibus studium pudicitiæ est? Video quàsdam & capillum croco vertere; pudet eas etiam nationis suæ quòd non Germanæ, aut Gallæ sint procreatæ, ita patriam capillo transferunt.* CYPRIANVS de habitu Virginis: *Nec Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta serica, & numerosa compage digestis monilia DEVS instituit, quibus ceruicem, quam fecit, absconderet: & operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conspiciatur desuper id, quod diabolus adinuenit. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus & innocẽs adhuc infantia, & mali secularis ignara crucietur, vt postea de aurium cicatricibus & cauernis pretiosa grana dependeant?* Et rursum: *Quòd onerari te putas, quòd putas comi, impugnatio est ista diuini operis, præuaricatio veritatis. Non metuis oro, quę talis es, ne cùm resurrectionis venerit dies, artifex tuus te nõ cognoscat? ne dicat, hoc opus meum non est, & hæc imago nostra non est. Cutem falso medicamine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est, cultus alienus est. Deum videre non po-* Cypr.

dedita cœpit esse, & humi, vt ita dicam, trahitur, & nunquàm renuere potest, & obstipata innumeris peccatorum sarcinis seipsam grauat? Sed neque Gentilibus causa hæc ignota fuerit. Nam apud Suetonium celebratur hoc AVGVSTI Cæsaris dictum: *Vestitus insignis ac mollis superbiæ vexillum est, miduſque luxuriæ.* QVARTA & postrema causa est, quòd cultu hoc corporis mulieres imprimis maximam faciant iacturam temporis, de quibus iam olim Comicus: *Dum poliuntur, dum comuntur, annus est.* Earum mores graphicè depingit CLEMENS Alexandrinus libro tertio Pædagogi. SOCRAT. in historia Ecclesiastica de Pambone eremita Alexandriam ab Athanasio accersito scribit: *Cùm ibi videret mulierem in pompa sumptuosius, exquisitiúsque ornatam, quò homines ad se spectandam inuitaret, lacrymas profudisse. Atque quibusdam ex illis qui aderant rogantibus, quid esset causæ cur lacrymaret, respõdisse se duabus rebus fuisse commotum. Vna, quòd mulierem videret sibi exitium parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanto illa ad hominibus flagitiosis blandiendum incumberet.* In vita quoque S. PELAGIÆ, quæ est apud Surium, legimus NONNVM Episcopum Heliopolitanum: *Pelagiam meretricem gemmis margaritisque fulgentem, cùm fortè eam in via publica obuiam habuisset, defixis oculis intuitam, & ad circumstantes Episcopos dixisse, Quot putatis horas hæc in comendo corpore consumpsit, vt hominum placeat oculis, & quantulum temporis nos impendimus, vt Deo placeamus? ac mox in multas lacrymas solutum, à Deo obtinere meruisse eius conuersionem exitu vitæ sanctißimo conclusam.*

Suet. c. 3.

Terent. in Heaut.

Clem. c. 2.

Socrat. lib. 4. ca. 18.

Surius in Octob.

VIII. REMEDIVM. Considera quàm asperè inuehantur SS. Patres in fucatum & commentitium corporis ornatum. CLEMENS Alexandrinus in Pæda-

Clem. lib. 3 cap. 1.

gogo: *Sicut cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi, vel ipso aspectu præbet morbi suspicionem, ita fuci, tincturæ & ornatus affectatus animam intrinsecus ægrotare significant.* TERTVLLIANVS, de cultu fœminarum: *In Dominum delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Displicet illis nimirum plastica Dei: in ipsis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cùm emendant, cùm adjciunt, vtique ab aduersario artifice sumentes additamenta ista, id est, diabolo.* Et paulò pòst: *Quàm indigna nomine Christiano, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis inditur: effigiem mentiri, quibus lingua non licet: appetere quod datum non sit, quibus alienum abstinendum: speciem exercere, quibus studium pudicitiæ est? Video quàsdam & capillum croco vertere; pudet eas etiam nationis suæ quòd non Germanæ, aut Gallæ sint procreatæ, ita patriam capillo transferunt.* CYPRIANVS de habitu Virginis: *Nec Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta serica, & numerosa compage digestis monilia DEVS instituit, quibus cernicem, quam fecit, absconderet: & operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conspiciatur desuper id, quod diabolus adinuenit. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus & innocẽs adhuc infantia, & mali secularis ignara crucietur, vt postèà de aurium cicatricibus & cauernis pretiosa grana dependeant?* Et rursum: *Quòd onerari te putas, quòd putas comi, impugnatio est ista diuini operis, præuaricatio veritatis. Non metuis oro, quę talis es, ne cùm resurrectionis venerit dies, artifex tuus te nõ cognoscat? ne dicat, hoc opus meum non est, & hæc imago nostra non est. Cutem falso medicamine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est, cultus alienus est. Deum videre non po-* *Cypr.*

Tu caput virginis DEI tuis, sacrilegis attrectare manibus, quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciata quid feceris: & finito mense quinto ad inferna ducêris. Sin enim perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filijs. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Sic vlciscitur CHRISTVS violatores templi sui, sic gemmas, & pretiosissima ornamenta defendit. PETRVS Damianus
P. Dam. ep. 16. l. 6. Cardinalis epistola ad Landulphum: *Memini planè, cùm apud Parmense oppidum liberalium artium studijs docendus insisterem, clericus quidam nomine Teucolinus pellicem suam iuxta meum habebat hospitium, aspectu lubricam, & inhonestam, satis decore venustam. Hic itaque nitidus, & semper ornatus, atque conspicuus incedebat: ita vt caput eius, nunquàm nisi gabelica pellis obtegeret: indumenta carbasina atque niuentia fuligo per artẽ fullonis inficeret: calceus postremò ad aquilini rostri speciem non falleret. Affluebat vbique delicijs, rugiebant ora flammantia quotidiè cachinnis atque ludibrijs, oculorũ nutibus, ac scurrilitatis illecebris festiuis applaudebãt. Hi cùm per quinque ferè annorum lustra in hac luxuriosa voluptate veniissent ante annum, cùm commune ipsius ciuitatis flagraret incendium, in vna domo reperti vtrique simul igne consumpti sunt.* THOMAS Cantipra-
Cantipr. c. 7. p. 7. tanus libro primo Apiarij: *Scio & certus sum, quòd etiam in secularibus & nobilibus personis pompa gloria secularis notabiliter reprehensa sit, & damnata. Prope enim nostra tempora fuit mulier nobilissima, Maria Campaniæ Comitissa. Hæc nupta nobilissimo Henrico Campaniæ comiti, filia fuit Ludouici pij regis Francorum, Philippi regis soror æquè regis Francorum. Hæc multis annis morgis soror æquè regis Francorum. Hæc multis annis morgis soror æquè regis Francorum. Hæc multis annis morg

virum, migratura, venire mandauit. Qui vt venit, intromissus non est, & præforibus expectauit. Iam enim Comitissa decesserat, & distrahebantur à militibus, & ministris, & suis omnibus vtensilia, vasa aurea, & argentea, vestes pretiosæ, culcitræque purpureæ, & tandē lintеamina ipsa cum peplis. Extremò quidam ex garsionibus mora nimia retardatus lectum per cornua comprehendit, & resupinatum corpus emortuum eminùs in stramenta deuoluit. Moras autem Abbate cum tædio sustinente, quidam nobilis ex circumstantibus indignatus, ostium violenter infregit, & virum venerabilē intromisit. Qui cùm introisset, & nobile illud corpus nudum in stramine reperisset, volente quodam ex familia illud stramimibus operire, Abbas exempli prouidus non sinebat, sed libera voce clamabat: O vos omnes, venite, cernite pompam nobilissimæ Comitissa Mariæ. Videte illud delicatissimum corpus, quanto dedecore pudoris deuolutum est. Videte quid ei pro multiplici honore & gloria mundus finaliter exsoluit. Ecce quàm stulta illi mundus cōputatione concluſit.

HVMBERTVS quintus Ordinis Prædicatorum Generalis Magister in Regulam S. Augustini scribens: *Contigit*, inquit, *Parisius, vt quidam Magister Theologiæ secularis prædicaret in Vniuersitate indutus optima veste, vel cappa noua in principio hyemis. Cùm autem tenuiter imprimeret verba sua in cordibus auditorum, quidam fatuus, qui erat in medio scholarium, surrexit & dixit: Tace tu, illa vestis pretiosa, quam habes, non permittit te audacter dicere veritatem; quæ res fecit ei miserabilem confusionem. Debent ergo, qui debent mundi prædicare contemptum, cauere, ne in suo habitu appareat aliquid, quod gloriam mundi prætendat.* *Humbert. in c. 70.*

VII. REMEDIVM. Considera causas cur luxus vestium sit meritò detestandus. PRIMA causa est, quia vestitus est signum & monumentum in-

obedientiæ & præuaricationis noſtræ in ADAMO protoplaſto: nullus ergo iure poteſt gloriari in veſtitu, ſicut nullus certè fur gloriatur de ſtigmate ob furtum fronti inuſto. Vnde Beat. CHRYSOSTOMVS in Geneſin: *Iuſſit Dominus primos parentes togis pelliceis veſtiri in perpetuam memoriam, quòd inobedientes fuerimus Domino. Audiant opulenti, & qui luxuriant in vermium operibus, & veſtiuntur ſericis, diſcántque quomodo ab initio humanam naturam miſericors Dominus docuerit.* ALTERA cauſa eſt, quia eo oſtendimus, quàm parum memores ſimus antiquiillius oraculi, γνῶθι σαυτόν, tantoperè laudati, vt acutè denotauit Beatus BASILIVS in homilia de legendis libris Gentilium: *Omne nâmque ſtudium*, inquit, *adhibere, vt quod extra fuerit, benè pulchréque colatur & appareat, ſeſe cognoſcentis non erit, neque ſapiens illud præceptum intelligentis, nos admonens, quemadmodum non id quod aſpicitur, eſt homo. Excellenti enim quadam opus eſt ſapientia, per quam noſtrûm quilibet, quicunque ſit, ſeſe cognoſcat: quæ profectò mente minimè purgatis non magis euenire poteſt, quàm lippienti ſolem aſpicere.* Quid autem ſit, quod luxu veſtium gaudens non cognoſcat, eſt corpus ſuum. Quid enim eſt corpus noſtrum, niſi ſaccus ſtercorum, cloaca ſordium, cibus vermium, niſi ſtagnum infra ſupráque fœtores exhalans? Quare Andreas ſancti Bernardi frater cùm aliquando amborum ſoror exquiſito culta ornatu ad fores monaſterij Claravallenſis venire auſa fuiſſet, eam *ſtercus inuolutum* appellauit. Quo conuitio illa perculſa tandem & cultui & mundo ſanctimonialis facta renunciauit. Ita ſcribit Guilielmus de Bona-valle in Diui Bernardi vita. TERTIA cauſa eſt, quia veſtium curioſitas, vt ſuprà di-

Chryſ. ho. 18.

Baſ. hom. 24.

Surius in Auguſto.

xit B. BERNARD. deformitatis mentium & peruersorum morum indicium est, imprimis superbiæ, vanæ gloriæ, luxuriæ, & causa scandali aliorum. Vnde Sapiens: *Amictus*, inquit, *corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciat de eo.* Et Apostolus dum pretiosas vestes mulieribus interdixisset, subiecit: *Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.* Quid enim sobriè vestita aliud promittit, quàm castitatem; compta verò aliud, quàm impudicitiam? S. HIERON. in epitaphio Paulæ Romanæ, sic de ea scribit: *Si vidisset fœminam aliquam comptiorem contractione frontis & vultus tristitia arguebat errantem, dicens: munditiam corporis atque vestitus, animæ esse immunditiam.* CLEMENS Alexandrinus in Pædagogo: *Ea*, inquit, *quæ à fœminis ad luxum comparantur, ab eis tanquàm pennæ detrahendæ sunt, vt quæ instabilem superbiam ac mollitiem, immanesque voluptates protreent.* CYPRIANVS de habitu virginum: *Si tu te sumptuosiùs comas, & per publicum notabiliter intedas, oculos in te iuuentutis illicias, suspiria adolescentum post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, peccandi fomenta succendas, vt & si ipsa non pereas, alios tamen perdas, & velut gladium te & venenum videntibus præbeas, excusari non potes, quasi mente casta sis & pudica. Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus.* CHRYST. in Genesim: *Hoc studium in ornando corpore internam indicat deformitatem, & huius deliciæ illius manifestam faciunt famẽ, & huius vestiũ sumptus illius indicat nuditatem. Impossibile est enim aliquã agere curam animæ, & tanti facere corporis pulchritudinem & ornatum: sicut & impossibile in extremo illo cultu tantoperè occupatum illius agere curam. Quomodo enim posset anima talis aliquid vtile contemplari, vel in cogitationem spiritualium venire, quæ semel terrenis ita*

Bern. lib. 3 de consid.
Eccli. 19. 27.
1. Tim. 2. 10.
Hier. ep. 27. ad Eustoch.
Clem. lib. 3. c. 11.
Cypr.
Chryst. ho. 37.

dedita cœpit esse, & humi, vt ita dicam, trahitur, & nunquàm renuere potest, & obstipata innumeris peccatorum sarcinis seipsam grauat? Sed neque Gentilibus causa hæc ignota fuerit. Nam apud Suetonium celebratur hoc AVGVSTI Cæsaris dictum: *Vestitus insignis ac mollis superbiæ vexillum est, miduque luxuriæ.* QVARTA & postrema causa est, quòd cultu hoc corporis mulieres imprimis maximam faciant iacturam temporis, de quibus iam olim Comicus: *Dum poliuntur, dum comuntur, annus est.* Earum mores graphicè depingit CLEMENS Alexandrinus libro tertio Pædagogi. SOCRAT. in historia Ecclesiastica de Pambone eremita Alexandriam ab Athanasio accersito scribit: *Cùm ibi videret mulierem in pompa sumptuosius, exquisitiúsque ornatam, quò homines ad se spectandam inuitaret, lacrymas prosudisse. Atque quibusdam ex illis qui aderant rogantibus, quid esset causæ cur lacrymaret, respõdisse se duabus rebus fuisse commotum. Vna, quòd mulierem videret sibi exitium parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanto illa ad hominibus flagitiosis blandiendum incumberet.* In vita quoque S. PELAGIÆ, quæ est apud Surium, legimus NONNVM Episcopum Heliopolitanum: *Pelagiam meretricem gemmis margaritisque fulgentem, cùm fortè eam in via publica obuiam habuisset, defixis oculis intuitam, & ad circumstantes Episcopos dixisse, Quot putatis horas hæc in comendo corpore consumpsit, vt hominum placeat oculis, & quantulum temporis nos impendimus, vt Deo placeamus? ac mox in multas lacrymas solutum, à Deo obtinere meruisse eius conuersionem exitu vitæ sanctissimo conclusam.*

Suet. c. 3.

Terent. in Heaut. Clem. c. 2. Socrat. lib. 4. ca. 18.

Surius in Octob.

VIII. REMEDIVM. Considera quàm asperè inuehantur SS. Patres in fucatum & commentitium corporis ornatum. CLEMENS Alexandrinus in Pæda-

Clem. lib. 3 cap. 1.

gogo: *Sicut cui impositum est cataplasma, & cui inuncti sunt oculi, vel ipso aspectu præbet morbi suspicionem, ita fuci, tincturæ & ornatus affectatus animam intrinsecus ægrotare significant.* TERTVLLIANVS, de cultu fœminarum: *In Dominum delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Displicet illis nimirum plastica Dei: in ipsis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cùm emendant, cùm adjciunt, vtique ab aduersario artifice sumentes additamenta ista, id est, diabolo.* Et paulò pòst: *Quàm indigna nomine Christiano, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri, quibus lingua non licet: appetere quod datum non sit, quibus alienum abstinendum: speciem exercere, quibus studium pudicitiæ est? Video quàsdam & capillum croco vertere; pudet eas etiam nationis suæ quòd non Germanæ, aut Gallæ sint procreatæ, ita patriam capillo transferunt.* CYPRIANVS de habitu Virginis: *Nec Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta serica, & numerosa compage digestis monilia DEVS instituit, quibus cernicem, quam fecit, absconderet: & operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conspiciatur desuper id, quod diabolus adinuenit. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus & innocẽs adhuc infantia, & mali secularis ignara crucietur, vt postèà de aurium cicatricibus & cauernis pretiosa grana dependeant?* Et rursum: *Quòd ornari te putas, quòd putas comi, impugnatio est ista diuini operis, præuaricatio veritatis. Non metuis oro, quę talis es, ne cùm resurrectionis venerit dies, artifex tuus te nõ cognoscat? ne dicat, hoc opus meum non est, & hæc imago nostra non est. Cutem falso medicamine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est, cultus alienus est. Deum videre non po-*

teris, cùm oculi tibi non sint quos DEVS fecit, sed quos diabolus infecit. GREGOR. Nazianzenus in oratione aduersùs mulieres ambitiosè se ornantes: *Enimuerò quis primus Dei figmentum illinere aggressus est? Pereat, quisquis ille fuit, qui primus coloribus atque pigmentis impudentiam adiunxit. Vt enim impudentes vrinatores, virorúmque nomine indigni, larua primùm faciem tegunt, atque ita deinde sequuntur, quæ inhonestæ rei conueniunt, saltationes videlicet, ac turpis membrorum solutio stultis hominibus gratissima: ad eundem modum hæ quoque, postquàm alienam formam externè induerint, ita demùm vt picta illa & fucata forma dignum est, mouentur.* AMB. de Virginibus: *Hinc illa nascuntur incentiua vitiorum, vt quæsitis coloribus ora depingant, dum viris displicere formidant: & de adulterio vultus meditentur adulterium castitatis. Quanta hæc amentia, effigiem mutare naturæ, picturam quærere, & dum verentur maritale iudicium, prodere suum?* Et paulò pòst: *Hinc pretiosa collo dependent monilia, inde per humum vestis trahitur aurata. Emitur igitur hæc species, an habetur? Quid quòd etiam odorum variæ adhibentur illecebræ; Gemmis onerantur aures, oculis color alter infunditur. Quid ibi remanet suum, vbi tam multa mutantur? Sensus suos amittit mulier, & viuere posse se credit?* CHRYSOST. in Matthæũ: *Quantus vobis dedecus esse putatis, cùm serica licia calceamentis vestris, quæ nec vestibus quidem vir probus vnquàm subtexerit, diligenter inseritis, quantis hoc dignum cachinnis arbitramur? Quòd si huic nostræ sententiæ non acquiescitis, audiatis Paulum, quanta hæc cum acrimonia reprehendat, & autoritate ipsius turpitudinem rei cognoscite. Quid igitur hac de re Paulus scribit? Non implicationibus, inquit, auri, aut margaritarum, nec vestimento pretioso. Quam igitur veniam habere poteris, cùm neque vxori tuæ, iubente Paulo*

Gre. Naz.

Amb. lib. 1.

Chryſ. ho. 10.

Tim. 2. 9

pretioſæ veſtes permittantur, tu calceos luxurioſiſſimè polias, ac ita conſtruas, vt nimium attentus ad ridiculoſa dedecora eſſe videaris? Nonne vides naues fabricari, eligi remiges, vela dari ventis, maria nauigari, ac mercatores patria & liberis relictis, ac vita contempta, & fluctibus commiſſa ad extremas Barbarorum partes mille periculis peruenire propter ſerica hæc licia, vt tu ſcilicet calceis tuis ipſa inſeras, quibus te ornatiorem eſſe putes? Dic quid hac curialitate amentius?

VIDE verbo, *Ambitio, Amor ſui, Curioſitas, Exẽplum malum, Gloria vana, Immodeſtia, Luxuria, Superbia, Voluptas carnis.*

VINDICATIO INIVRIÆ.

Remedia contra Vindicationem iniuriæ.

I. REMED. Conſidera quid Spiritus ſanctus in verbo ſuo de hoc argumento patefecerit. Ac primò quidem prohibet omnem vindicationem iniuriæ, vt in Leuitico: *Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Et in Prouerbiis: *Ne dicas, Reddam malum, expecta Dominum, & liberabit te.* Et in epiſtola ad Romanos: *Benedicite perſequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere, nulli malũ pro malo reddentes: ſed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi.* Et in priore ad Theſſalonicenſes: *Patientes eſtote ad omnes. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat, ſed ſemper, quod bonum eſt, ſectamini in inuicem, & in omnes.* 2. monet Deo relinquendam omnium iniuriarũ vltionem. Nam in Deuteronomio vox Dei eſt: *Mea eſt vltio, & ego retribuam.* Quod citat Apoſtolus: *Non vosmetipſos*, inquit,

Leu. 19. 18 Pro. 20. 22 Rom. 12. 14. 17. 20. 1. Theſſ. 5. 15. Deu. 32. 35 Rom. 12. 19.

defendentes, chariſsimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Et apud Lucam Chriſtus: *Deus non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum.* 3. laudat mites, & pacificos; contrà verò reprehendit impatientes. Nam apud B. Matthæum Chriſtus Dominus, beatos prædicat mites, pacificos, & qui perſecutiones, & maledictiones perpetiuntur. Deinde ait: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Et B. PETRVS: *Quæ eſt gloria, ſi peccantes & colaphizati ſuffertis? ſed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum.* Et Eccleſiaſticus: *Væ, his quæ perdiderunt ſuſtinentiam.*

Luc.18.7.
Matt.5.4.
Matt.11. 29.
1.Petr.2. 20.
Eccli.2.16

II. REMEDIVM. Conſidera priſcorum Patrum ſententiam. S. CYPRIANVS: *Quoniam plurimos ſcio, fratres dilectiſsimi, vel pondere iniuriarum ingentium, vel dolore de iis, qui aduersùm ſe graſſantur, & ſæuiũt, vindicare velociter cupere, nec illud reticendum eſt, vt in iſtis fluctuantis mundi turbinibus conſtituti patienter expectemus vltionis diem, nec ad vindictam doloris noſtri querula feſtinatione properemus, cùm ſcriptum ſit: Expecta me, dicit Dominus, in diem reſurrectionis meæ in teſtimonium, quoniam iudicium meum eſt ad congregationes gentium, vt* excipiam reges, *& effundam ſuper eos iram meam.* Sic GREGORIVS Nazianzenus in Iulianum: *Proinde ne iram pro iniuriæ modo rependi velimus, nec pro criminum atrocitate ſatis graues vindices nos præbeamus: quin potius, quoniam pœnas omnes, quas merentur, expetere non poſſumus, omnes condonemus. Hoc nomine iis, à quibus iniurias accepimus, ſublimiores ſimus: oſtendamus quid illos dæmones doceant, quid rurſus Chriſtus nos erudiat, qui ex eo victoriam reportauit, quod in vlciſcendi poteſtate iniuriam*

Cyp de bono patiẽt.

Nazianz. orat.2.

non regeßit. S. AMB. ad Eccleſiam Vercellenſem: *Non hæc ſola eſt forma iuſtitiæ, vt non lædas eum, qui te non læſerit, ſed etiam ei remittas, qui læſerit. Lædimur pleriſq; fraude alterius, dolo proximi. Nunquid hoc virtutis putamus, vt dolum dolo vlciſcamur, fraudem referamus fraudibus? Nihil autem intereſt, cui malè facias: vtrùm iuſto, an iniuſto, cùm te malè facere non oporteat. Neque diſtat, quomodo malignus ſis, vtrùm iuſto, vindicandi ſtudio, an voto nocendi, cùm malignitas in vtroq; genere non careat reprehenſione.* S. BASILIVS, de ira & inimicitiis: *Maxima reprehenſione dignus eſt homo Chriſtianus, quòd ſit procliuis ad vindicationem, quódq; omnibus modis cogitet quánam ratione eos vlciſci queat, qui ſe iniuria affecerunt. Quomodo enim iſte alium docebit, ne malum pro malo rependat, qui omnia facit vindictæ cauſa; & qui omnibus viribus ſtudet, vt vicißim ei, qui ſibi iniuriam impoſuit, mœſtitiã inferat? Talis equidem imitatione non reprimit leuitatẽ Dauidis: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidã meritò ab inimicis meis inanis.* S. HIER. ad Demetriadem: *Iraſci hominis eſt, & finem imponere iracundiæ Chriſtiani.* Et ad Antonium: *Iraſci hominis eſt, & iniuriam non facere Chriſtiani.* CYPR. in Geneſin: *Neque iniurias illatas vindicare cupiamus, neque hoſtiliter in proximum affecti ſimus. Nihil enim omnium DEVS ita odit & auerſatur, vt hominem vltionis auidum, & in animo ſuo perpetuas ſeruantem inimicitias. Tantum enim eius peccati damnum eſt, vt miſericordiam Dei reuocet, nec locum habere ſinat.* Et mox fusè id probat ex Euangelica parabola, vbi 10. millium talentorum debitor remiſſionem omnium conſecutus eſt; ſed poſteà in carcerem compactus, quod conſeruo 100. denarios debenti misereri noluiſſet. Cui parabolæ Chriſtus mox ſubdit: *Sic & pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis*

Amb. ep. 82. li. 10.

Baſ. or. 9.

Pſ. 7. 5.

Hier. ep. 8.

Chr. ho. 27.

Matt. 18. 23.

v. 35.

Aug li.1.c. *vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.* S. AVGVST.
36. & 37. de sermone Domini in monte expendens tria iniuriæ
Matth.5. exempla à Christo posita: quorum primum est: Si quis te percusserit in vnam maxillam. 2. Si quis tunicam tuam tollere voluerit. 3. Si quis te mille passus angariauerit: *In his*, inquit, *sanè generibus trium exemplorum nullũ genus iniuriæ prætermissum esse video. Námque omnia in quibus improbitatem aliquam patimur, in duo genera diuiduntur: quorum alterum est, quod restitui non potest: alterum, quod potest. Sed in illo, quod restitui non potest, vindictæ solatium quæri solet. Quid enim prodest, quòd percussus repercutis? Nunquid propterea aliquid, quod in corpore læsum est, restituetur in integrum? sed tumidus animus talia fomenta desiderat. Sanum autem firmúmque ista non iuuant, quin potiùs misericorditer perferendam alterius infirmitatem indicat, quàm alieno supplicio suã mitigandam, quæ nulla est. Neque hîc ea vindicta prohibetur, quæ ad correptionem valet etiam, ipsa enim pertinet ad misericordiam,*
Gre.ho.35. S. GREG. in Euangelia: *Sciendum est, quòd tribus modis virtus patientiæ exerceri solet. Alia námque sunt, quæ à Deo, alia quæ ab antiquo aduersario, alia quæ à proximo sustinemus. A proximo námque persecutiones, damna & contumelias; ab antiquo verò aduersario tentamenta, à Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilanti oculo semetipsam debet mens circumspicere: ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta aduersarij seducatur ad delectationem vel consensum delicti: ne contra flagella opificis ad excessum proruat murmurationis.*

III. REMEDIVM. Considera Ethnicorum
Sen.lib.2. Philosophorum sententias. SENECA in libris de Ira:
c.32. *Non vt in beneficiis honestum est merita meritis repensare, ita iniurias iniuriis. Illic vinci, turpe est: hîc vincere*

inhumanum, verbum est, & quidem pro iusto receptum, vltio. Qui dolorem egerit, tantùm excusatiùs peccat. M. Catonem in balneo quidam percussit imprudens. Quis enim illi faceret iniuriam? Postea satisfacienti Cato, Non memini, inquit, percussum me. Melius putauit, non agnoscere, quàm ignoscere. Nihil, inquis, illi post tantam petulantiam mali factum est? imò multum boni, cœpit Catonem nosse. Magni animi est, iniurias despicere. Et infrà: *Pusilli* c. 34.
hominis & miseri est, repetere mordentem, vt mures & formicæ: ad quas, si manum admoueris, ora conuertunt. Imbecilla se lædi putant, si tanguntur. Et in consolatione
ad Helbiam: *Ducebatur Athenis ad supplicium Aristides: cui quisquis occurrebat, deiiciebat oculos, & ingemiscebat, non tanquàm in hominem iustum, sed tanquàm in ipsam iustitiam animaduerteretur. Inuentus est tamen, qui faciem eius inspueret. Poterat ob hoc molestè ferre, quòd sciebat neminem id ausurum puri oris. At ille abstersit faciem, & subridens ait comitanti se Magistratui: Admone istum, ne postea tam improbè ofcitet. Hoc* Id. ep. 94.
fuit contumeliæ ipsi contumeliam facere. Et in epistola ad
Lucilium: *Iniuriarum remedium est obliuio.* AVGVSTINVS ad Marcellinum: *Quomodo poterant* (Romani) *gubernare atque augere Rempub. quam ex parua & inopi magnã opulentámque fecerunt, qui accepta iniuria ignoscere, quàm persequi malebant? Quomodo Cæsari administratori vtiq; Reipub. mores eius extollens Cicero dicebat, quòd nihil obliuisci soleret, nisi iniurias? Dicebat enim hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator. Sed si laudator, talem Cæsarem nouerat. Si autem adulator, talem esse debere ostendebat Principem ciuitatis, qualem illum fallaciter prædicabat.* BASILIVS de legendis libris Gentilium: *Homo quidãin foro Periclem probris omnibus incessabat: is autem minimè curare visus toto ferè die sustinuit. Deinde vesperi iam*

discedentem cum lumine comitatus est, ne quid in Philosophiæ studio admitteret. Rursus quidam Euclidi Megarensi animo concitatus mortem se iurauit illaturum. Ille verò contrà, se patienter laturum iurauit, & ei quamuis infesto se conciliatum iri. Quidam vehementi impetu Socratis faciem cæcidit, hic autem minimè commotus furentem debacchari, & iram satiare permisit, ex quo eum totum ex plagis tumidum, ac contusum reddidit. Vbi verò ille cædendo destitit, nihil aliud Socrates fecisse dicitur, quàm fronti propriæ inscripsisse: Talis fecit, velut statuæ cuidam auctoris nomen, & eo modo se vindicasse. Quæ omnia profectò nostris congruentia videntur, ac magno-

Matt. 5. 11 *perè imitanda censerem. Nam Socratis hoc germanum est illi præcepto, quòd maxillam verberanti, & alteram præbere iubet. Illud verò Periclis, vel Euclidis, simile illi, quòd persequentes sustinere, ac mansuetè illorum iras tolerare, & inimicis etiam bona precari doceat.*

IV. REMEDIVM. Considera, quàm seriò, accuratè & sæpè, cùm alibi, tum maximè apud B. Matthæum, capite 5. & 6. hanc de non vindicanda iniuria

Matt. 5. 12 doctrinam Christus nobis inculcet. Primò enim beatos pronunciat eos, qui iniquè contumeliis appetuntur, gauderéque & exultare iubet ob copiosam mercedem illis paratam in cœlis. 2. comminatione iu-

§. 21. dicij & gehennæ deterret ab illatione iniuriæ, ira scilicet & verbis probrosis. 3. iniuriam facienti negat aditum ad altare suum, sacramentorúmque be-

§. 23. neficium, nisi priùs reconciliatus fuerit fratri. 4. nec vult à se gratiam, vel remissionem peccatorum postulari in oratione Dominica, nisi priùs fratri re-

Matt. 6. 15. Matt. 18. 35. missa sit iniuria, ídque ex corde, vt est in clausula parabolæ Matthæi decimo octauo. 5. vult, vt vna iniuria accepta parati simus ad maiorem, v. c. cæsa

vna maxilla, ad obuertendam aliam: tunica vi erepta, ad offerendum & pallium, quando ita gloria Dei charitáſue poſtulat. 6. vt auctorem iniuriæ licèt inimicum, diligas, ídque non verbis, ſed factis, nempè orando pro illo, & benefaciendo, non ſecus quàm Deus nos diligit, pluendo ſuper iuſtos, & iniuſtos. 7. id facias, nec tui commodi, nec gloriæ humanæ, more Ethnicorum, captandæ cauſa, ſed propter Dei gloriam, & animæ ſalutem: *alioquin*, inquit, *mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* 8. indicat hoc ad perfectionem ſuæ doctrinæ & Chriſtianæ religionis imprimis pertinere: nam concludit, *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Quam perfectionem conſiderans S. BASILIVS alicubi ita ſcripſit: *Quale enim ſpectaculum, quàm graue & admirandum, ac ſanè nonnihil etiam ipſam naturam humanam exuperans hominem multis conuitiis iactatum, & qui etiam fortaſsis vulnus in facie accepit, quíque alia ſexcenta perpeſſus eſt, quæ & verbis, & reipſa ad extremam infamiam tendunt non ira incendi, neque vltionem parare, ſed manſuetum pro eo, qui ſibi iniuriam intulit, preces adhibere. Ita vt ex eo, quòd preces acceleraſſet, & venia delicto data ſit, & ipſe pòſt decenti à Deo cura dignus ſit habitus.* Et B. AVGVSTINVS libro primo de ſermone Domini in monte, perpẽdens quanta perfectio ſit hominis Chriſtiani, qui percutienti vnam maxillam, paratus ſit præbere & alteram, hoc eſt grauiorem ſuſtinere iniuriam, tandem concludit, *nihil innocentius eſſe eo, qui in virtute perfectus eſt.*

Matt. 5. 44.

Matt. 6. 1.

Matt. 5. 48.

Baſ. ora. 9. de ira.

Aug. c. 34

V. REMEDIVM. Conſidera hoc Chriſti præceptum de non vindicando non eſſe obſeruatu impoſſibile, vt quidam dictitant, ſed potiùs facilè, &

ob multas eius vtilitates rationi naturali prorsus consentaneum. Vnde BASILIVS in regulis breuioribus,

Bas.q.176. *Sine dubio*, inquit, *Deus non præcepisse diligi inimicum, nisi facultatem largitus fuisset id faciendi. Quam quidem etiam in natura insitam videri voluit. Bene enim de se meritos etiam bestiæ naturaliter diligunt. At maius nobis non potest contingere beneficium, quàm quod ab inimicis nobis datur, nempè vt beatitudinem assequamur. Beati, inquit Dominus, estis, cùm maledixerint*

Matt.5.11. *vobis, & dixerint omne malum aduersùm vos mentientes, propter me: gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Et CHRYSOST. ad populum

Chr.ho.78. Antiochenum: *Si malum esset iniuriam pati, non id Deus nobis præcepisset: nam Dei mala non præcipit. Annon scitis, quòd ipse Deus est gloriæ, nec confusione nos & derisione, damnóq; voluerit inuoluere? Sed graue est iniuriam pati & calumniam. Non est graue, non est, ô homo. Quousque circa præsentia stupidus hæres? Nec enim id Deus instituisset, si graue foret. Animaduerte verò: qui fecit iniuriam, abiit habens quidem pecunias, sed & cõscientiam percussam: læsus autem, pecuniis quidem priuatus, habens autem apud Deum fiduciam, possessionem innumeris digniorem thesauris.* Et paulò pòit: *Calumniam sum passus, & iubes ferre æquanimiter? & quomodo potero? Facillimè profectò, si tantùm in cœlum respicias, si spectes hanc pulchritudinem, & quòd te Deus suscipere promisit, iniu-*

Aug.ser.6. de Temp. *riã generosè ferentem.* Et B. AVG. *Sed dicit aliquis: Nulla ratione possum inimicos meos diligere. In omnibus Scripturis Deus tibi dicit, quia potes. Tu è contrario respondes, non posse. Considera nunc, vtrum tibi, an Deo debeat credi. Et ideò, quia veritas mentiri non potest, iam vanas excusationes suas relinquat humana fragilitas, quia nec impossibile aliquid potuit impetrare, quia iustus est, nec damnaturus est hominem pro eo, quod nõ potuit vitare, quia pia*

est. Quid tergiuersamur incassum? Nemo enim, quantùm possumus melius nouit, quàm qui nobis ipsum posse donauit. Tot mulieres, clerici, pueri, tantæ & tam delicatæ puellæ flammas & ignes, & bestias æquanimiter pertulerunt, & nos stultorum hominum conuitia dicimus tolerare non posse, quæ nobis malorum hominum nequitia inferuntur si possumus, etiam vsq; ad mortem illorum nostras iniurias vindicamus. Vnde nescio quafrõte, vel qua conscientia cum omnibus Sanctis in æterna beatitudine partem habere desideramus, quorum exempla sequi in rebus minimis non acquiescimus. Et rursum: *Sed dicit aliquis, Grandis labor est, inimicos diligere, pro persecutoribus supplicare. Nec nos negamus, fratres, non paruus quidem labor est in hoc seculo, sed grande erit præmium in futuro. Per amorem enim hominis inimici, efficieris amicus Dei: imò, non solum amicus, sed etiam filius; sicut ipse Dominus dixit: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, vt sitis filij Patris vestri, qui in cœlis est. Si te aliquis homo diues in hoc seculo vellet adoptiuũ filium facere, quomodo seruires, quas ei dignitates impenderes, & seruorũ eiũsque seruitia durissima, & aliquoties etiam turpissima sustineres conuitia, vt ad caducã & fragilem eius hæreditatem peruenires? Quod ergo ille sustinet propter substãtiam terrenam, tu sustine propter vitam æternam. Conuincimur enim certissima ratione, quia propter Deum possumus quidem, sed nolumus iniuriam sustinere. Denique si nobis aliqua potens persona iniuriam facit, si nos etiam in faciem maledicit, nec respondere aliquid asperum, non dicam vicem reddere, ausi sumus. Quare hoc? ne abilla persona potẽte adhuc maiora quàm pertulimus, patiamur. Quod à nobis torquet hominis timor, deberet à nobis exigere Christi amor.*

Id ser. 5. de Sanctis.

VI. REMEDIVM. Considera vtilitates huius præcepti. Prima est, quia patientia mitigat iram

Matth. 5. 44. Pro. 15. 1. & 25. 15.

iniuriam inferentis, ſecundum illud Sapientis: *Reſponſio mollis frangit iram.* Et, *Lingua mollis confringet duritiam.* Sicut enim ignis materiâ ſubtractâ extinguitur, ita maledicentis ira alterius patiẽtia compeſcitur. Vnde B. Paulus, *Vince*, inquit, *in bono malum. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius*, hoc eſt, charitatis ignem in eo excitabis, & ex inimico amicum facies. Exemplum habemus IOANNIS Eleemoſynarij Patriarchæ Alexandrini, cui cùm conſanguineus iuuenis queſtus eſſet de grauibus iniuriis à caupone ſibi illatis, fingens ſe commoueri, reſpondit, ſe facturum rem quam tota Alexandria miretur. Móxque vocato ad ſe vectigalium magiſtro, ei iubet vt nihil ampliùs vectigalis à caupone exigeret. Quod factum non ſolùm tota Alexandria ſuſpexit, ſed etiam caupo deinceps antiſtitem cum ſuo cognato omni officio coluit. II. VTILITAS eſt, quòd hac modeſtia tollatur occaſio maioris turbationis, & bellorum. *Si reſpondeas maledico*, inquit S. AMB. lib. 1. officiorum, *ſuperiorem ſe arbitrabitur, quia parem inuenit.* Et CHRY. ſermone de manſuetudine: *Quiſquis furibundos vincere voluerit forte ferat iniurias & verbera, magnámq; eius, qui verberibus in ſe ſæuiebat, conuerſionem videbit. At ſi etiam ipſe abire vinceris ſtudẽs inimicum pari inſania vlciſci, nullus vnquã irarum, pugnarúmque erit finis: ſed ſemper, qui inſaniunt, & rabidi ſunt, & vincere alios conuitiis & verberibus cogitãt, in immenſum bellum & pugnam erumpunt, mutuò inſidiantur, calumnias ſtruunt, peierare audent, & accuſationes meditantur eorum, quæ neque viderunt, neque audierũt, & in die quidem, ſicut canes rabidi & quærentes inimicum: noctem autem cogitando inſumentes, quomodo malum aliquo machinentur.* Vnde apud B. AVG. in libris de

Ro. 12. 21.

Apud Sur. tom. 1.

Amb. c. 1.

Chryſoſt.

Aug. li. 16. c. 6.

de ciuitate Dei, quod etiam habet Sallustius in Catilinario: Legimus Romanorum Rempublicam ignoscendo potiùs, quàm persequendo hostium iniurias creuisse: *Romanos*, inquiens, *ipsos videamus; ipsos, inquam, recolamus, respiciamúsque Romanos, de quorum præcipua laude dictum est,*

Parcere subiectis, & debellare superbos: *Virg. 6. Aeneid.*

& quòd acceptas iniurias ignoscere malebant, quàm persequi. Causam autem alibi huius rei reddit hanc, quòd qui ignoscit iniuriis, autor est concordiæ, quâ ciuitates constituuntur & conseruantur, qui verò eas persequitur, sit causa discordiæ. *Accusatur*, inquit, *religio Christiana tanquàm inimica Reipubl. Quæ si, vt dignum est, audiretur (præcipiente autoritate diuina non reddendum malum pro malo) longè meliùs Romulo, Numa, Bruto, ceterisque illis Romanæ gentis præclaris viris constitueret, consecraret, firmaret augerétque Rempubl. Quid enim est Respubl. nisi res populi? res ergo communis, res vtique ciuitatis. Quid est autem ciuitas, nisi multitudo hominum in quoddam vinculum redacta concordiæ?* III. VTILITAS est, quia nihil æquè ædificat proximum, atque iniuriarum tolerantia. Exemplo sit quod narrat Sophronius in Prato spirituali. *Duo senes monachi cum fratre vno iter agentes, & à via aberrantes, inter sata inuenti sunt. Quo conspecto agricola cœpit in illos multa maledicta euomere, ex ira dicens: Vos estis monachi? vos timetis Deum? Si timorem Dei haberetis, sata non conculcassetis. Tunc senior dixit socijs, Per Dominum nullus ei respondeat, conuersúsque ad illum dixit, Rectè dixisti, fili mi. Ille verò furens, rursus impetebat eos contumeliis. Tum senior, Vera dicis, fili: nam si veri monachi essemus, ista non egissemus. Sed per Dominum indulge nobis, quia peccauimus. Stupefactus ergo ille ad tantam senis humili-*

Id. epist. 5. ad Marcellin.

Pratum c. 118.

tatem, proſtrauit ſe ad pedes eius, dicens: Peccaui, indulgo mihi, & per Dominum aſſumite me vobiſcum. Ruſticus ergo ſecutus illos accepit habitum. IV. Vtilitas eſt, quia ſic amoliris à te notam impotentis, imò muliebris animi. Muliebre enim eſt, conuitium conuitio mox repellere. *Qui citò mouetur iniuria*, ait B. AMBROS. *facit ſe dignum videri contumelia, dum vult indignus videri.* ARISTOTELES, teſte Æliano, Alexandro Magno natura iracundo conſilium dedit, vt omnibus ſe ſuperiorem æſtimans maledicta contemneret. Sed hoc erat vno vitio aliud curare, & iracundiæ ſuperbiam ſubſtituere. Chriſtianus maledicta contemnere debet, non quaſi conuitiatore melior, ſed quaſi maledicto fortior. Conuitia enim per ſe nullam vim habent, ſed quemadmodum tela, ſi in corpus durum incidant, repercuſſa cadunt, non penetrant: Talis erat apud B. GREGOR. in libris dialogorum Abbas Stephanus, cuius cùm ager ad meſſem paratus ab improbo vicino ſuccenſus eſſet; & alius, vt hoc nunciaret, ad eam accurrens diceret: *Væ, væ, pater Stephane, quid tibi contigit?* Totus enim tuus ager incendio abſumptus eſt, eueſtigiò reſpondit: *Imo, væ, væ, frater, quid illi contigit, qui hoc fecit?* me enim certò paruo, ſeipſum maximo damno mulctauit. Talis B. CYPRIANVS, qui, vt eſt in Actibus paſſionis, lecta iuſſu Proconſulis tabella, in qua hæc ſententia erat, *TASCIVM Cyprianum gladio animaduerti placet*, reſpondit, Deo gratias, & mox ſpiculatori 25. aureos numerari iuſſit. Talis beatus Pater IGNATIVS Societatis noſtræ parens, de quo ſic ſcribit Ribadineira; *Romæ anno 1546. religioſus quidam eruditus ex amico inimicus factus, inuidia exſtimulante, grauiter in Ignatium exarſit, qui etiam iactare cœpit omnes noſtræ Societatis homines, qui in Hiſpania eſſent, igni ſe traditurum, idque Ignatio, qui ſuis verbis renunciaret, miſit. Cui*

Ambr. l. 1. off. cap. 6.

Aelian. lib 12.

Greg. lib. 4 cap. 19.

Apud Pamelium.

In Vita lib 3. cap 2.

Ignatius per eundem ſcripto ita reſpondit: Tu quidem quotquot noſtri in Hiſpania ſunt, cremandos te curaturum dicis: ego verò id dico & opto, vt & tu charitate flagres, & amici tui ac neceſſarij, non ſolùm qui in Hiſpania, ſed qui in vniuerſo orbe terrarum ſunt, Spiritus ſancti igne inflammentur, & ardeant. V. VTILITAS eſt, quòd calumniæ & maledicta ſæpè cedant in profectum ſpiritualem eius in quem conijciuntur, vt cùm exprobratur aliquod vitium emendatione dignum. Sic, teſte B. AVGVST. in libris confeſſionum, B. Monica eius mater, *cùm à ſuis coætaneis adhuc puera, meribibula vocaretur, hoc conuitio excitata illud vitium tota poſteà ætate correxit.* Eadem de cauſa Macedonum quondam rex Philippus, vt narrat Plutarchus in libro *de vtilitate capienda ab inimicis*, lætabatur ſibi infeſtos eſſe Athenienſes, eò quòd ex eorum criminationibus, in ſuorum vitiorum notitiam veniret, & vt eos mendaces redderet, corrigebat. VI. VTILITAS eſt, quòd ex hac doctrina occaſionem habemus propiùs nos Chriſto Domino conformandi. Nam ipſe apud Matthæum dicit: *Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum, nec ſeruus ſuper dominum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius?* Et S. Ioannes ait: *Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare.*

Aug. lib. 9. cap. 8.

Plutar.

Matt. 10. 24.

1. Ioan. 2. 6

VI. REMEDIVM. Conſidera exemplum incredibilis patientiæ Dei, quod Chriſtus ipſe apud Matthæum omnibus imitandum pro iniuria non vindicanda proponit: *Orate*, inquiens, *pro perſequentibus & calumniantibus vos, vt ſitis filij Patris veſtri qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos.* Vnde B. CYPRIAN. *Si nobis Dominus & Deus Pater eſt, ſectemur patientiã Dei pariter & patris; quia & ſeruos oportet eſſe obſequentes,*

Matth. 5. 44.

Cyp. de bono patiẽt.

& filios non decet esse degeneres. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quòd in contumeliam suæ maiestatis & honoris institutaab hominibus prophana templa & terrena figmenta, & sacra sacrilega patientissimè sustinens, super bonos & malos æqualiter facit diem nasci, & lumen solis oboriri, & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficijs eius excluditur, quo minus iustis, similiter & iniustis, discretas pluuias largiatur. Videmus inseparabili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxijs, religiosis & impijs, gratias agentibus & ingratis Dei nutu tempora obsequi, elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copias messium, fructus mitescere vinearum, exuberare pomis arbusta, nemora frondescere, prata florere. Et cùm crebris, imò continuis exacerbetur offensis Deus, indignationẽ suam temperat, & præstitutum semel retributionis diem patienter expectat. Et ante eum TERT. *Nobis exercendæ patientiæ auctoritatem non affectio humana caninæ æquanimitatis stupore formata, sed viua ac cœlestis disciplinæ diuina dispositio delegat, Deum ipsum ostendens patientiæ exemplum: iam primùm qui florem lucis huius super iustos & iniustos æqualiter spargit; qui temporum officia, elementorum seruitia, totius genituræ tributa dignis simul & indignis patiatur simul occurrere, sustinens ingratissimas nationes ludibria artium, & opera manuum suarum adorantes, nomen, familiam ipsius prosequentes, luxuriam, auaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidiè insolescentem, vt sua sibi patientia detrahat. Plures enim Dominum idcirco non credunt, quia seculo iratum tamdiu nescit.*

Tert. li. de pœnitent.

VIII. REMEDIVM. Considera ineffabile patientiæ exemplum Christi Domini, quod imitandum proponit B. PETRVS: *Christus*, inquiens, *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia*

1. Pet. 2. 21.

xius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur; tradebat autem iudicanti se iniustè. Vnde B. CHRYST. sermone de mansuetudine: *Congruum est, vt quando quis contumelia nos afficit, vel verberat, vel alia ratione affligit, sustineamus omnia mãsuetè & patienter. Etenim ipse Dominus & Saluator noster contumelia affectus, verberatus, cruci clauis affixus, leniter tulit Iudæorũ furorem, & licèt posset de eis vindictam sumere, non sumpsit tamen: sed virtutem suam ostendit, eò quòd concussit terram, & mortuos suscitauit, & obscurauit solem, & noctem ex die fecit. Mansuetudinem autem declarauit, quia nullum ex his, qui impiè agebant, puniuit. Et quia tam mansuetus fuit ipse, vt non solùm mansuetè eos tulerit, qui crucifigebant & blasphemabant, sed & Patrẽ obsecrauerit, ne molestibus aduersùs impios telis vteretur; idcirco, cùm & tibi graue aliquid & durum ferenti subrepunt furor & ira, recordare mansuetudinis Christi, & statim mansuetus eris ac clemens.* GREG. Nazianz. in sententiis tetrastichis: *Si quando*, inquit, *animus tuus acceptæ iniuriæ dolore exarserit, fac tibi Christus, Christique vulnera in memoriam veniant, quantulaq; pars hæc sint eorum, quæ Dominus tuus perpessus est. Hac ratione animi dolorem velut aspersa aqua extinxeris.* AVGVST. serm. de Sanctis: *Tu, ô Christiane, quæris vindicari de aduersario tuo, qui tibi forsan iniuriã fecit? æstuas, furis, anhelas, festinas vindicari? attẽde Christum medicũ ægritudinis tuæ, attende redemptorẽ animæ tuæ. Propter te pependit in ligno, & nondum est vindicatus, & tu vis vindicari, & non vis tantum & talem magistrum imitari? Ideò pati voluit, vt tibi patiẽtiæ suæ demõstraret exemplum. Vide pendentem, & tibi langueuti de suo sanguine medicamentum conficientem. Vide pendentem, & tibi de ligno tanquàm de tribunali præcipientem. Audi*

Chryſoſt.

Nazianz.

Auguſt. ſer. 2.

precantem: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.

Luc.23.34. ILLVSTRE huius antidoti exemplum exstat in vita B.
Apud Sur. 12. Iulij. Ioannis GVALBERTI à Blasio Melanesio conscripta: *Quodam*, inquit, *die Ioanni cum armigero suo Florentiam tendenti in ipso itinere capitalis eius hostis* (qui cognatum eius occiderat) *ex insperato fit obuiam, loco adeò angusto, vt neutri locus pateret à via deflectendi. Tum verò hostis planè inermis cùm haud dubiam sibi necem paratam cerneret, concepta subitò fiducia ab equo desiliens, humi se prosternit, iunctísque cancellatim ad pectus manibus pro Crucifixi amore veniam vitámque sibi deprecatur. Compunctus Ioannes audito nomine Crucifixi, pacem offert, metum ponere iubet, culpámque ei ex animo remittit. Hoste dimisso, Ioannes ad Ecclesiam quandam deflexit, cúmque ibi coram Crucifixi imagine flexis genibus Christi vulnera contẽplaretur, vidit, dictu mirabile, Christi caput ad se inclinari, tanquàm gratias agentis, quod pro eius reuerentia hosti capitali perpercisset. Ioannes autem illa Christi bonitate attractus, protinus relicto seculo, monasterium ingressus est, & tam sanctè vixit, vt in numerum sanctorum sit relatus.* Simile habes in
Cantip. li. 2. cap. 18. Apiario THOMÆ Cantipratensis.

IX. REMED. Considera exempla Patrum veteris Testamenti, hoc magis suspicienda, quòd *antè Euangelium illi fecerint*, inquit AMBR. *quod post Euangelium didicimus, & seruare non possumus.* Vnde CYPRIAN.
Ambr. de Ioseph. c. 1. loco citato: *Inuenimus & Patriarchas & Prophetas, & iustos omnes, qui figuram Christi imagine præeunte portabant, nihil magis custodisse in laude virtutum suarum, quàm quod patientiam forti & stabili æquanimitate tenuerunt. Sic Abel originem martyrij, & passionem iusti hominis initians primus & dedicans aduersus fratrem fratricidam non resistit, nec reluctatur, sed humilis & mitis patienter occiditur. Sic Ioseph venundatus à*
Cyp. de bono patiẽt.
Genes. 4. 8.
Gen. 44. 1.

fratribus & relegatus, non tantùm patienter ignoscit, sed & gratuita frumenta venientibus largiter & clementer impartit. MOYSES ab ingrato & perfido populo contemnitur frequenter, & penè lapidatur, & tamẽ lenis & patiens pro eisdem Deum deprecatur. In DAVID verò quam magna, & mira, & Christiana patientia, habuisse in manus æpè, vt Saul regem persequentẽ se & interficere cõcupiscentem posset occidere, & tamen subditum sibi & traditum maluisse seruare, nec rependisse inimico vicem, sed occisum adhuc insuper & vindicasse? Et multò infrà: *Sic IOB examinatus & probatus ad summum fastigium patientiæ laudis virtute proiectus est. Quanta aduersus eum iacula Zabuli emissa? &c. Ac ne quid omninò remaneret, quod non in suis tentationibus experiretur, armat Zabulus & vxorem, illo antiquo nequitiæ suæ vsus ingenio: nec tamen Iob grauibus ac densis conflictationibus frãgitur, quo minùs inter illas angustias & pressuras suas Dei benedictio victrice patientia prædicetur.* Et B. BASIL. in oratione de inimicitijs: *Necesse est nos stolidas & furiosas animi commotiones sanctorum exemplorum memoria comprimere, cogitando, quàm quo animo Dauid violentiam Semei pertulerit. Non enim ille tantum temporis dabat iræ, vt accendi potuerit, sed omnem causam in DEVM conferebat, dicendo: Dominus in mandatis dedit Semeio, vt execraretur Dauidem. Ideò, cùm se appellari audiret virum sanguinũ, & virum iniquum, non succensebat illi, sed animo abiecto & demisso fuit, quasi meritò contumelijs oneraretur: omnis enim reprehensio, quæ euidenter attingit eum, qui in crimen vocatur, mirandum in modum eum torquet, atque affligit, ob oculos illi ponens probrum ac fœditatem peccati.*

In Exodo. 1. Reg. & 2. Iob 2.9. Basil. orat. 9. 2. Reg. 16. 10.

X. REMEDIVM. Considera exempla noui Testamenti. PRIMVM sit B. STEPHANI protomartyris, de quo AVGVST. sermone de Sanctis: *Ecce Stephanus* August. serm. 2.

lapidatur, sic constitutus quasi ante oculos nostros. Ecce membrum Christi, ecce athleta Christi. Inspice illum qui pependit in ligno. Crucifigebatur ille, iste lapidabatur. Ille
Luc.23.34 *dixit: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Iste quid dicit? Audiamus illum, si fortè vel ipsum imitari valemus. Primò beatus Stephanus stans orauit pro se, &*
Act.7.59. *ait: Domine IESV, accipe spiritum meum. Deinde genu flexit, & flexo genu, ait: Domine, ne statuas illis hoc peccatum; & hoc dicto obdormiuit. Felix somnus, & requies vera. Ecce, quid est requiescere? pro inimicis orare. Sed paulùm quæso te, S. Stephane, expone nobis nescio quid? quare pro te stans orasti, & pro inimicis genu flexisti? Responderet fortasse, quod intelligimus: Pro me stans orauí, quia pro me, qui rectè Deo seruui, orando & impetrando non laboraui; quia qui pro iusto orat, nõ laborat. Ventum est, vt oraret pro Iudæis, pro interfectoribus Christi, pro interfectoribus Sanctorum, pro lapidatoribus suis, attendit tam multam, & tam magnam esse impietatem ipsorum, quæ difficilè donari posſit, genu flexit, & ait: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Ergo, chariſsimi, si non potestis imitari Dominum, imitamini conseruum, imitamini S. Stephanum, imitamini omnes Martyres sanctos.* ALTERVM
Chryſost. sit Apostoli PAVLI, de quo CHRYST. in homilia, Quòd nemo læditur nisi à seipso: *Vide Paulum quanta passus est, quæ etiam enumerare difficile est: carceres, vincula, verbera, flagella, supplicia: à Iudæis lapidatur, virgis cæditur, præcipitatur, latrones incurrit, ab inimicis & falsis fratribus insidias perfert: intus timores, foris pugnas patitur: famem, nuditatẽ, calumnias, insidias, tribulationes, bestias tolerat. Et quid opus est multa dicere? Quotidiè moritur, & tamen in his omnibus, non solùm nihil blasphemum ex ore suo profert, sed & gaudet, & gloriatur, atque exultans dicit; Gaudeo autem in passionibus*
Coloſ.1.24 Rom.5.3. *meis. Et iterum: Non solùm autem, sed & gloriamur in*

tribulationibus. Si ergo hic tanta patiens gaudebat, & gloriabatur, quæ erit venia, quæ excusatio his, qui propter iniuriis, aut qualibuscunque tribulationibus, quæ utique illis longè inferiores sunt, blasphemant? TERTIVM S. SPIRIDIONIS Episcopi Cypri, qui, vt est in vita eius, *aliquando ad Imperatorem Constantium, à quo euocatus erat, profectus est. Vili autem erat habitu, manu virgam ex palma tenens. Pendebat ex collo vas fictile, & vt verbo dicam, contempti hominis speciem omninò præ se ferebat. Itaque regiam ingredientem, quidam indecorum ratus tam abiecta specie virum intrare palatium regium, sacræ eius maxillæ impudenter colaphum infregit. Tulit id non modò patienter vir sanctus, sed & alteram prompto patiendi animo, percussori exhibuit. Quæ res insolentem illum tanto pudore affecit, vt repentè ei supplex fieret, & inconsideratæ audaciæ veniam peteret, quàm libens concessit, & hominem paternè instruxit, vt ab inferenda iniuria se contineret. Quo factum est vt à viris principibus in honore haberetur, qui eum, summa reuerentia ad Imperatorem deduxerunt.* Apud Surium 14. Decemb.

QVARTVM sit B. STEPHANI Abbatis, de quo S. GREG. in Euangelia, *Fuit*, inquit, *quidam diebus nostris Stephanus nomine, pater monasterij iuxta Reatinæ vrbis mœnia cõstituti, vir valdè sanctus, virtute patientiæ singularis. Et supersunt multi, qui illũ nouerunt, eiúsque vel vitã, vel obitum narrant. Erat autem huius lingua rustica, sed docta vita. Hic pro amore cœlestis patriæ cuncta despexerat, possidere aliquid in hoc mundo fugiebat. Tumultus deuitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ vehementer in eo excreuerat, ita vt eum sibi amicũ crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset. Reddebat contumeliis gratias. Si quod in ipsa sua inopia damnum fuisset illatum, hoc maximum lucrum putabat. Omnes suos aduersarios nihil aliud quàm adiutores æstimabat.* Com- Gr. lo. 35.

plura id genus exempla offendes passim in Sanctorum Vitis.

XI. REMEDIVM. Præparatio & præmunitio animi contra omnes iniurias, vel contumelias. Est B. Greg.c.33. GREG. in 5. Moral. *Solerter*, inquit, *animus ante actionis suæ primordia cuncta debet aduersa meditari: vt semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid acciderit prouidus superet, & quicquid non accesserit lucrum putet.* Et Abbatis IOANNIS apud CASSIANVM: Cassian.coll. 19.c.14. *Cùm se*, inquit, *homo impatientiæ siue iræ perturbationibus incursari deprehenderit, contrariis semetipsum obiectionibus semper exerceat, & propositis sibi multimodis iniuriarum dispendiorúmque generibus velut ab alio sibimet irrogatis assuefaciat mentem suam in omnibus quæ inferre improbitas potest, perfectæ humilitate succumbere, atque aspera sibi quæque & intolerabilia frequenter opponens, quanta eis occurrere debeat lenitate, omni iugiter cordis contritione meditetur. Et ita respiciens ad illas Sanctorum omnium, siue ipsius Domini passiones, vniuersa non solùm conuitiorum, sed etiam pœnarum genera, inferiora meritis suis esse pronuncians, ad omnem se dolorum tolerantiam præparabit.* Si dicas, quid si per fragilitatem in impatientiam aliquam quis posteà labatur? Respondet: *Tunc ita se obiurgans & increpans alloquatur, Túne ille es, bone vir, qui paulò ante te omnia superaturũ mala constantissimè præsumebas? Quomodo inuicta illa patientia tua leuissimi verbi prolatione confossa est? Vbi est illud quod inani fiducia bellum in* Ps.118.60. *pace desiderans proclamabas. Paratus sum, & non sum* Ps.25.2. *turbatus? Et cum Propheta sæpè dixisti: Proba me, Domine, & tenta me; vre renes meos, & cor meum. Tali ergo semetipsum compunctionis animaduersione condemnans, inultam animi sui commotiunculam esse non sinat.*

XII. REMED. Silentium. Est AMB. lib.1. de offi-

ciis: *Quando*, inquit, *aliquis nobis conuiciatur, lateſsit, ad uiolentiam prouocat, ad iurgium uocat, tunc ſilentium exerceamus, tunc muti fieri non erubeſcamus. Peccator enim eſt, qui nos prouocat, qui iniuriam facit, & nos ſimiles ſui fieri deſiderat. Denique ſi taceas, ſi diſſimules, ſolet dicere, Quid taces? Loquere, ſi audes. Sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceat, plus rumpitur: victum ſe reputat, irriſum, poſthabitum atque illuſum. Si reſpondeas, ſuperiorem ſe factum arbitratur, quia parem inuenit. Si enim taceas, dicetur, Ille conuitiatus eſt huic, contempſit iſte. Si referas contumeliam, dicetur, Ambo conuitiati ſunt. Vterque condemnatur, nemo abſoluitur. Ergo illius eſt ſtudiũ, ut irriter, ut ſimilia illi loquar, ſimilia agam. Iuſti eſt autem diſſimulare, nihil loqui, tenere fructum bonæ conſcientiæ, plus committere bonorũ iudicio, quàm criminãtis inſolentiæ, contentum eſſe grauitate morum ſuorum. Ita fit, ut etiam humilitatẽ cuſtodiat. Hæc ſunt arma iuſti, ut cedendo uincat.* Confirmat deinde hoc antidotum exemplo Dauidis dicens: *Cur non imitemur dicentem, Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. An hoc dixit tantummodò, non etiam fecit Dauid? imò & fecit. Nam cùm ei conuitiaretur Semei filius Ieminí, tacebat Dauid, & quamuis ſeptus armatis, non retorquebat conuitium, non ultionem quærebat, &c. Non ergo monebatur cõuitiis, qui abundabat bonorum operum conſcientia.* cap. 6. Pſ. 38. 3. 2. Reg. 16. 10.

ALIBI verò confirmat exemplo Chriſti: *Denique*, inquiens, *& Chriſtus tacebat ante Pilati iudicium conſtitutus, ut nobis daret formam tacendi: quia lingua corporis facilis ad errorem, procliuis ad lapſum.* In Pſ. 38. Matt. 27. 14.

Hoc remedio vſam fuiſſe in aliorum iurgiis B. PAVLAM Romanam tradit HIERONYMVS in epiſtola 27. ad Euſtochium: *Si quando*, ait, *procacior fuiſſet inimicus, & uſque ad uerborum iurgia proſiliiſſet, illud Pſalterij decantabat: Cùm conſiſteret aduerſùm me* Hier. in epitaph. Pſ. 38. 3. Pſ. 37. 14.

peccator, obmutui, & silui à bonis. Et rursus: Ego autem quasi surdus non audiebam, & quasi mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Idem remedium acutè B. GREGOR. exsculpsit ex Christi facto, cùm apud B. Ioannem, Iudæis se ad lapidationem parantibus, dicitur se abscondisse, & de templo exisse: *Quanta humilitate, inquit, iram proximi ferre debeat, perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se declinauit Deus. Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat, nemo conuitiis conuitium reddat. Imitatione enim Dei glorioſius est iniuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Sed contra hoc superbia dicit in corde, Turpe est, vt accepta iniuria taceas. Quisquis conspicit, quia contumeliam accipis, & taces, non putat, quia patientiam exhibes, sed crimina agnoscis. Sed vnde vox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia inimis cogitationem fiximus; & dum in terra gloriam quærimus, placere ei, qui nos de cœlo conspicit, non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocem Dei: Ego non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet.* Idem proponit & Abbas Ioseph apud Cassianum, collatione decimasexta.

Gr. ho. 18. in Euang. Ioan. 8. 59.

Ioa. 8. 50.

Cass. c. 26.

XIII. REMED. Siue conueniens sit tacere, siue aliquid respondere conuitianti, practicè sequere consilium S. BASILII his verbis præscriptum: *Probris te perfudit? at tu illi benedicas. verberibus affecit? tu verò æquo animo ferto. conspuit, ac nihili te fecit? tu verò illud tecũ meditare, quòd ex terra fictus & creatus es, & rursum in terram resolueris. Ignobilem te, & obscuro loco natum dixit? at tu terram teipsum esse dicito, & cinerem. Non es præstantior patre nostro Abraham, qui iis nominibus se appellauit. Indoctum, ac nullis opibus? tu verò Dauidis verbis vtens vermem te esse dicito, & ex*

Basil. ora. 9. de ira.

Ge. 18. 27. Ps. 21. 7.

fierquilinio ortum habere. His etiam adde Mosis probitatem, qui cùm esset ab Aarone & Maria conuitiis oneratus, non eos DEO detulit, sed pro ipsis vota fecit, &c. Quid te pauperis appellatio perturbat? memoria repete ortum tuum, & reperies nudum te in hunc mundum ingressum esse, proinde nudus etiam hinc abibis. Homine verò nihilo, quid, quæso, pauperius esse potest? nihil profectò. SEQVERE & CHRYSOSTOMI consilium ita scribentis: *Fuit tibi quisquam iniurius, aut malo affecit? ingemisce: ne maledictis incesseris: funde lacrymas, non iniuriæ gratia, sed ob iniuriam inferentis interitum: quemadmodum & Dominus tuus Iudam deplorauit. Non enim quòd cruci suffigeretur deflebat, sed quòd se ille esset ad suiperniciem proditurus. Læsit te quispiam, aut contumelia insectatus est? Deum precare, vti mox illi concilietur & parcat: frater enim est, tuum est membrum, eodem quo tu partu genitus, ad eandem vocatus est mensam. Dicet aliquis: At si id egero, maiorem mihi in modum aduersarius insultabit. Ergo & maiora te, & plurima manebunt præmia, eóque iustiùs ira mittenda est, cùm illum videris vulnere mortali affectum. Dæmon enim plagam illi infixit: idcirco neque erit rursum per te exulcerandus, vel aliquo modo calcandus, quem videris per dæmonem consternatum.* Et alibi: *Nihil ita Deũ reddit propitium, sicut inimicos diligere, & calumniantibus benefacere. Cùm igitur aliquis infestat, ipsum ne respicias, sed dæmonem instigantem, & omnem in illum iram effunde: ipsius autem & miserere, qui monetur ab eo. Nam si mendacium à diabolo est, etiam irasci temere multò magis ab ipso. Cùm mordentem videris, cogita quòd est diabolus, qui eum instiget. Non enim Christianorum sunt scommata.*

Nu. 12. 3.

Chr. ser. de laud. Dei.

Libro 51. ed pop. Ant.

XIV. REMEDIVM. Imploratio diuini auxilij. Est B. DOROTHEI in doctrina de simultate, seruitque iis qui iniuria semel affecti ægrè illius obli-

Doroth. doct. 8.

uiſci poſſunt. *Alius*, inquit, *non verbo, non opere, non aſpectu, non habitu ſtudet malum pro malo reddere, affligitur autem in corde erga fratrem. Alius nullã quidem erga fratrem habet triſtitiam: tamen cùm audierit illum ab alio afflictum, vel contumelia affectum, delectatur audiens. Alius neque odium in corde retinet, neq; gaudet dum audit affectũ contumelia eum qui ſe afflixerit, quinimò dolet illum malè habere, non tamen libenter audit illum bene habere. Eſt & alius, qui acceptam iniuriam ſtatim obliuiſcitur, & illicò fratri reconciliatur. ſin verò poſt dies aliquot contigerit ab eodem in ſe dici quippiã minùs gratum, eueſtigiò in memoriam reuocat primã iniuriam.* Cúmque dixiſſet, hos ſimiles eſſe vulneratis, qui poſt vulnus ſanatum cicatricem tamen retinuerunt, ſubiecit: *Debet igitur ita concertare, vt etiam cicatricem omnem faciat euaneſcere, atque ita locum vulneris expolire, vt nulla ibi deformitas relinquatur, neque aliquando reminiſcatur vulnus illic extitiſſe. Quòd ſi quæras, quo pacto id facias, ſcito per orationẽ hoc maximè fieri, cùm videlicet toto corde pro fratre ſupplicas, & dicis: Domine, auxiliare mihi & fratri meo per mutuas preces. Et ſic ſupplicãs pro fratre, præſtas argumẽtum charitatis, compaſſionis, & humilitatis, dum ſcilicet fraternis precibus tibi quoq; implorat auxilium. Vbi autem fuerit charitas, compaſſio, humilitas, quid ibi poterit iracundia, vel auerſio, at alia quæuis paſſio? Hinc rectè aiebat Abbas Zoſimus: Si diabolus cum cetero dæmonum agmine ad hæc omnes artes ſuas & machinamẽta adhibeat, vanos fore omnes eius impetus. Et alterius ex Patribus fuit iſta ſentẽtia, quòd pro inimicis orãs nunquàm poſſet eſſe iracundus, aut vindictæ ſtudioſus.*

Amb. in Pſ. 38. Hucuſque Dorotheus. Adde AMBROSIVM ita ſcribentem: *Iuſtus aduerſùs inſultãtes ſibi tacet, iuſtus erat.*
Pſ. 108. 4. *Audi iuſtum orantem: Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi: ego autem orabam. Iuſtus orat pro calumnian-*

tibus, quia & hæc præcipit Dominus, adiungens: Benefacite iis, qui oderunt vos. Orate pro calũniantibus, & persequentibus vos. Ipse est per omnia iustus, qui hæc custodit, & seruat. Primùm, quia tacet, & non respondet inimicis. Deinde, quia orat, hoc est, non est otiosus affectu. Et qui orat, bona orat, non ea quæ cuique possint suo inimico nocere. Plus est ergo orare, quàm tacere. Et paulò pòst: *Et si infirmus es, ora: & si fortis es, ora. Infirmus pro te oras, fortis pro inimico tuo oras. Bonũ scutum infirmitatis oratio. Tu oras, & Dominus te protegit. Bonum scutum etiam triumphantis, vt inimicũ tuũ quem possis ferire defendas.* Matt. 5. 44.

XV. REMEDIVM. Considera, quàm grauiter à Deo puniti sint in hoc seculo qui offensam obstinatè condonare noluerunt. In vita enim S. NICEPHORI martyris tale narratur exemplum: *Inter hunc Nicephorum & Sapricium presbyterum quondam familiares orta fuit simultas. Nicephorus prior per amicos ter quatérue reconciliationem petiuit: cùm non succederet, ipse supplex veniam à Sapricio rogat, sed frustrà. Orta mox persecutione sub Valeriano Imperatore, Sapricius delatus fidem fortiter confitetur, tormenta varia sustinet, sententiam capitalem accipit. Hoc audito Nicephorus ei ad supplicij locũ ducto in via occurrit, prostratus ad pedes eius, veniã & charitatis osculum petiit. Facit hoc bis térue, adeò vt lictores pagani eum quasi stultum deriderent, qui tam anxiè veniam ab homine statim morituro postularet. At Sapricius ne verbũ quidem ei respondet, ne quidẽ in ipso supplicij loco, & puncto. Cùm ergo à carnifice Sapricius iuberetur genua flectere, vt caput ei amputaret, dixit lictoribus: Nolite me ferire, & Diis sacrifico. Hoc audito, Nicephorus multis verbis & lacrymis eum rogat, ne sic se in æternum perdat. Sed eo persistente exclamat Nicephorus, Ego sũ Christianus, me pro ipso ferite. Lictores ergo re tota ad Præsidem cõfestim delata, &* Apud Sur. 9. Feb.

ab eo potestate accepta, miserum Sapricium dimiserunt, qui fratrem non respiciens Christum negauerat; Nicephorũ verò martyrij gloria, amputato eius capite, coronarũt. In quo exemplo vides mirabili iudicio Dei, eum qui offensam prior condonauit fieri martyrem, qui verò condonare noluit, ex martyre iamiam futuro fieri apostatam. ALIVD narratur à THOMA Cantipratano. *Venerabilis*, inquit, *IACOBVS de Vitriaco, vt multis adhuc notum est, crucem Hierosolymitanam ob salutem multorum in Brabantia prædicauit. Contigit autem, vt pacificaturus quadam die mortales inimicitias, iniuriam passum, primò suppliciter, deinde prostratus pedibus eius, semel, iterum, & tertiò cum multitudine populi præsente rogaret, nec proficeret in rebellem. Conuersus igitur ad populum dixit: Palàm omnibus contestor vos; quia qui spernit nos, spernit & eum, qui misit nos. Rogate ergo Dominum, vt tale signum ostendat in hominem obstinatum, quo cunctis præsentibus pateat eum hostiliter contra se in retẽtione odij contra proximum hoc egisse. Nec mora. Vbi vir sanctus orationem expleuit, miser ille euersis oculis, semel, iterum, & tertiò in terram corruit, orẽque cruorem spumans & saniem, horroris maximum spectaculum & piaculum omnibus præbuit. Tunc flente populo, vir venerandus fusa prece prostratum erexit. Qui mox integerrimè sospitatus, vbi ante se inimicum vidit, quasi aliquid amicissimum rogaturus, cum lacrymis veniam petiuit, ruẽnsque in oscula eius ad lacrymas & laudem Christi omnium corda commouit.*

Cantipr. li. 2, c. 18. §. 2.

Luc. 10. 16.

VIDE verbo, *Consuetudo praua, Detractio, Discordia, Gloria vana, Immortificatio passionum, Impatientia in aduersis, Ira, Linguæ abusus, Maledictio, Obstinatio, Odium, Pusillanimitas, Superbia, Tentatio, Tristitia.*

VOLVN-

VOLVNTAS PROPRIA.

Remedia contra voluntatem propriam.

1. REMED. Considera quid Spiritus sanctus de voluntate propria, vel praua libertate, quâ quis viuit, vt libet, in diuinis Scripturis tradiderit. Primò autem eam reprehendit apud Iob Prophetam, dum ait: *Vir vanus in superbiam erigitur, & tanquàm pullum onagri se liberum natum putat.* Et apud Isaiam: *Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra*, quam reprobat, inquit in eum locum B. HIER. apostolus Paulus in Epistola ad Ephesios ita scribens: In *quibus*, nempe peccatis, *& nos omnes aliquando conuersati sumus, in desideriis carnis nostræ facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filij iræ.* Et apud Oseam de quibusdam dicitur: *Reuersi sunt, vt essent absque iugo.* Beatus Petrus quoque hæreticis tribuit prædicationem huius libertatis. *Inescant*, inquit, *homines per concupiscentias, carnis voluptatibus, eos qui verè aufugerant; eos, qui in errore conuersantur, dum illis libertatem pollicentur, cùm ipsi serui sint corruptionis.* De eadem libertate loquens B. Paulus ait: *Cùm enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis tũc in illis, de quibus nunc erubescitis?* 2. hortatur, vt voluntatem Dei potiùs, quàm nostram faciamus. Vnde rex Dauid sic orat: *Vnam petij à Domino: hanc requiram, vt videã voluptatem Domini.* Et, *Quoniam vita in voluntate eius.* Et iterum: *Doce me facere voluntatem tuam.* Et Salomon ait: *Voluntas eius in his, qui simpliciter ambulant.* Et Christus docuit nos orare: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.* Et Apostolus, *Nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & per-*

Iob. 11. 12. *Isa.* 58. 3. *Eph.* 2. 3. *Os.* 7. 16. 2. *Pet.* 2. 18. *Rom.* 6. 20. 21. *Ps.* 26. 4. *Ps.* 26. 6. *P.* 141. 10. *Pro.* 11. 21. *Matth.* 6. 10. *Rom.* 12. 2.

fecta. 3. hortatur, vt amemus disciplinam, qualis solet esse patris in filium, magistri in discipulum, domini in seruum, & Magistratus in subditum. Ea enim con-
Prou. 3. 11. sistit in eo, vt alienæ potiùs voluntati, licèt dura imperentur, quàm nostræ pareamus. Vnde Salomon:
Sap. 3. 11. *Disciplinam Domini, fili mi, ne abiicias, nec deficias*
Heb. 12. 5. 7. *cùm ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit, & quasi in filio complaceat sibi.* Et Sapiens: *Disciplinam qui abiicit, infelix est.* Et Apostolus: *Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris, in disciplina perseuerate. Tanquàm filiis vobis offert se Deus, Quis enim filius, quem non corri-*
Rom. 13. 1. *pit pater?* Et iterum: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Et, *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis.*
Heb. 13. 17.

II. REMEDIVM. Considera dicta SS. Patrum, CYPR. de habitu Virginum: *Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper, ac iugiter in Deo viuere, ad promissa cœlestia, & diuina præmia peruenire. Hanc sectari salubre est, & aduersari ac negligere lethale.* Et alibi: In oratione
Cypr. Dominica *addimus quoque, & dicimus: Fiat voluntas*
Id. de or. Domin. *tua, sicut in cœlo & in terra, non vt DEVS faciat, quod vult, sed vt nos facere possimus, quod Deus vult. Nam Deo quis obsistit, quo minus, quod velit, faciat? Sed quia nobis à diabolo obsistitur, quo minùs, per omnia noster animus, atque actus Deo obsequatur, oramus & petimus, vt fiat in nobis voluntas Dei: quæ vt fiat in nobis, opus est Dei voluntate, id est, ope eius & protectione, quia nemo suis viribus fortis est. Sed Dei indulgentia & misericor-*
Bas. q. 123 *dia tutus est.* S. BASILIVS in regulis breuioribus monachorum. *Dictum est plerisque in locis, quòd in vniuersum vti propria voluntate, arbitrióve, alienum est à*

recta oratione. Similitérque quòd maioris partis iudicio non ſtare, eſt contumaciæ & pernicaciæ periculum incurrere. Et ſermone de inſtitutione monachorum: *Si quis ſpretis conſiliis antiſtitis facere voluerit, quicquid collibitum ſit, plus mali, quàm boni faciet. Qui enim poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* S. HIER. ad Ruſticum monachũ: *Omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus nititur. In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quamuis grandi exercitu vnius ſignum expectatur. Et ne plura replicando faſtidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed debere viuere in monaſterio ſub vnius diſciplina Patris.* IO. CASS. de inſtit. renunciantium: *Sanioris hæc erit ſollicitudo & eruditio principalis, vt iuniorem doceat primitùs ſuas vincere voluntates, quem ſtudiosè in his ac diligenter exercens, hæc illi ſemper imperare de induſtria procurabit, quæ sẽſerit animo eius eſſe contraria. Multis ſiquidem experimentis edocti, tradunt monachum & maximè iuniores, ne voluptatem quidem concupiſcentiæ ſuæ refrænari poſſe, niſi priùs mortificare per obedientiam ſuas didicerint voluntates.* Et in collatione Abbatis Ioſeph: *Sciendum ſanè generaliter, illum partes agere fortiores, qui voluntati fratris ſuã ſubiicit voluntatem, quàm eum qui in defendendis ſuis definitionibus ac tenendis pertinacior inuenitur.* ISAIAS Abbas de perfectione: *Aperiendi ſunt mentis oculi, vt nos ipſi cognoſcamus, ſciamuſque Dei inimicum conſtitui, qui propriam ſequitur voluntatem.* Et de gaudio animæ: *Qui voluntatem ſuo proximo ſubmittit, animum virtutis ſtudioſum oſtendit. Qui verò voluntatem ſuam amplectitur, præ ſe fert imperitiam.* S. BER. de reſurrectione: *Voluntatẽ dico propriam, quæ non eſt communis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantùm, quando quod volumus, nõ ad honorem Dei, non ad vtilitatem fratrum, ſed propter*

Rom. 13. 8. Hier. ep. 4.

Caſſ. li. 4. cap. 8.

Coll. 16. 6. 23.

Iſa. orat. 23.

Id. orat. 16.

Ber. ſer. 3.

noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere propriis motibus animorum. Huic contraria eſt recta fronte charitas, quæ Deus eſt. Hæc enim aduersùs Deum inimicitias exercens eſt, & guerram crudeliſſimam. Quod enim odit, aut punit Deus, præter propriam voluntatem?

III. REMEDIVM. Conſidera exemplum Chri-
Ioan. 4.34 ſti Domini, qui apud B. Ioannem ita loquitur: *Meus*
Ioan. 5.30. *cibus eſt, vt faciam voluntatem eius qui miſit me, vt*
Ioan. 6.38. *perficiam opus eius.* Et rurſus: *Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.* Et, *Deſcendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem*
Baſ. q.138. *eius qui miſit me.* Quæ verba tractans B. BASILIVS in regulis breuioribus ita ſcribit: *Cùm Dominus dixerit, Deſcendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, &c. quicquid quiſque ex propriæ voluntatis arbitrio facit, id cùm facientis proprium ſit, alienum eſt à cultu pietatis, metuendumque eſt, ne de eo quod videtur facere, ipſi dicatur à Domino: Ad te conuerſio eius, & tu dominaberis*
Gen. 4.7. *ei.* Deinde Chriſtus ne in Paſſione quidem ſuam voluit fieri voluntatem, nimirum in re aſperrima, dixit
Luc. 22.42. enim in horto orans: *Pater, ſi vis, transfer calicem iſtam à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.*
Cyp. ſer. 6. Quæ verba expendens S. CYPRIANVS in explanatione orationis Dominicæ. *Quod ſi Filius*, inquit, *obaudiuit, vt faceret patris voluntatem, quantò magis ſeruus obaudire debet, vt faciat Dei voluntatem?*
1. Ioan. 2. 25. *ſicut in epiſtola ſua Ioannes quoque ad faciendum DEI voluntatem hortatur, & inſtruit, dicens: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt, &c. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum, quemodo & Deus manet in æternum. Qui in æternum manere volumus; Dei, qui æternus eſt, voluntatem facere debemus. Voluntas autem Dei eſt, quam Chriſtus & docuit, & fecit.*

Humilitas in conuerſatione, ſtabiliter in fide, verecundia in verbis, in factis iuſtitia, in operibus miſericordia, in moribus diſciplina, iniuriam facere non noſſe, & factam tolerare poſſe, cum fratribus pacem tenere, Deum toto corde diligere, amare in illo quod pater eſt, timere quod Deus eſt, Chriſto nihil omninò præponere, quia nec nobis ille quicquam præpoſuit, charitati eius inſeparabiliter adhærere, cruci eius fortiter ac fideuter aſsiſtere, quãdo de eius nomine & honore certamen eſt, exhibere in ſermone conſtantiam, qua confitemur: in quæſtione fiduciam, qua congredimur: in morte patientiam, qua coronamur: hoc eſt cohæredem Chriſti velle eſſe, hoc eſt, præceptum Dei facere, hoc eſt voluntatem Patris adimplere. QVÆRES, cùm voluntas propria Chriſti fuerit bona, imò impeccabilis, cur eam non fecerit: *O Domine, voluntas*, inquit S. BERN. *de qua dixiſti, non fieret, ſi bona non erat, quomodo tua erat? Si bona erat, quare derelicta eſt? Sit & conſilium, ſi non bonum, quomodo tuum? ſi bonum, quomodo relinquendum? Et bona erant, & eius erant: neque tamẽ minùs relinquenda, ob hoc videlicet, vt fierent meliora. Neque enim oportebat propria præiudicare communibus. Erat ergo voluntas Chriſti, & bona erat, qua dicebat: Si fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte, ſed ea de qua dicebat, fiat voluntas tua, melior erat, quia communis non ſolùm Patris, ſed & Chriſti ipſius (Oblatus eſt enim, quia ipſe voluit) & noſtra. Niſi enim granum frumenti cadens in terram mortuum eſſet, ipſum ſolùm maneret, mortuum verò multum fructum atulit. Atque hæc voluntas Patris erat, vt videlicet haberet, quos adoptaret in filios. Chriſti erat, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Noſtra erat, quia pro nobis faciebat, vt redimeremur.*

Bern. ſer. 3. de reſur.

Matt. 26. 39.

Iſa. 53. 7.

Ioan. 12. 24.

IV. REMEDIVM. Conſidera ſolam propriam voluntatem primi parentis Adæ, cauſam fuiſſe, fon-

tem & radicem primi peccati originalis in totam posteritatem humanam trãsfusi, & in nobis singulis esse causam omnium peccatorum actualium, tam lethalium, quàm venialium. De voluntate Adæ ita scribit

Aug. parte 2. B. AVG. concione 2. in Ps. 70. *Si quis peruersè voluerit imitari Deum, vt quo modo Deus non habet à quo formetur, non habet à quo regatur, sic ipse velit sua potestate vti. Hoc diabolus fecit, imitari Deã voluit, sed peruersè, non esse sub illius potestate, sed habere contra illum potestatem. Homo autem positus sub præcepto, audiuit à Do-*

Gen. 2. 17. *mino Deo, Noli tãgere arborẽ in medio paradisi.* Et infrà: *Quare autem tetigit, fratres mei? Quid illi deerat? Dicatur mihi, quid illi deerat in paradiso constituto in media opulẽtia, mediisque delicijs? cui magnæ delicia erant ipsa visio Dei, cuius faciem quasi inimici timuit post peccatum. Quid illi deerat vt tangeret, nisi quia sua potestate vti voluit, præceptum rumpere delectauit? Vt nullo sibi dominante fieret sicut Deus, quia nullus vtique dominatur. Malè vagus, malè præsumens, futurus mortuus recedendo à via iustitiæ. Ecce soluit præceptum, excussit à ceruice iugum disciplinæ, habenas regiminis exaltante animositate dirupit.* Si obiicias serpentem potiùs videri primam

Bern. causam peccati Adæ. Respondet B. BERNARDVS in sermone de duplici baptismo, *Serpens, callidior, vtiq; non fortior ceteris animantibus, ô Eua, decepit te: decepit profectò, non impulit, aut coëgit. Mulier tibi, ô Adam, de ligno dedit, sed offerendo vtique, non violentiam inferendo. Neque enim potestate illius, sed tua factum est voluntate, vt eius voci plus obedieris, quàm diuinæ.* De aliis peccatis actualibus quòd sola propria voluntate

Aug. c. 14. committantur, manifestum est. Nam, vt scribit S. AVGVSTINVS in lib. de vera religione, & est axioma à Theológis receptum: *Vsque adeò peccatum voluntarium est malum, vt nullo modo sit peccatum, si non sit*

volũtarium. Et hoc quidem, inquit, *manifestum est adeò, vt nulla hic Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat.* Hinc est, quod B. BERN. in sermone de resurrectione citato agens de peccato mortali. *Quid*, inquit, *odit, aut punit Deus præter propriam voluntatem? Cesset voluntas propria, & infernus nõ erit. In quem enim ignis desæuiet, nisi in propriam voluntatem?* Et inferius: *Hæc est crudelis bestia, fera pessima, rapacissima lupa, & leæna sæuissima. Hæc est immundissima lepra animi, propter quam in Iordane mergi oporteat, & imitari eum, qui non venit facere voluntatem suam.* Et de duplici baptismo: *Caueamus à propria voluntate, tanquàm à vipera pessima, & nequissima, & quæ sola deinceps damnare possit animas nostras.* *Bern. ser. 3.*

V. REMEDIVM. Considera deterrimos propriæ voluntatis effectus ab eodem D. Bernardo accuratè descriptos. *Voluntas propria*, inquit, *quo furore Dominum maiestatis impugnet, audiant & timeant serui propriæ voluntatis. Primò namque seipsum subtrahit, & subducit eius dominatui, cui tanquàm auctori seruire iure debuerat, dum efficitur sua. Sed nunquid contenta erit hac iniuria? 2. Addit adhuc, & quod in se est, omnia quoque quæ Dei sunt tollit & diripit. Quem enim modum sibi ponit humana cupiditas? Dico fiducialiter. Nemini, qui sit in propria voluntate, posset, vniuersus mundus sufficere. 3. Sed vtinam vel rebus istis esset contenta, ne in ipsum (horribile dictu) desæuiret auctorem. Nunc autem & ipsum, quantùm in ipsa est, DEVM perimit voluntas propria. Omninò enim vellet DEVM peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo eum non esse DEVM: quæ quantùm in ipsa est, vult eum aut impotentem, aut iniustum esse, aut insipientem. Crudelis planè & omninò execranda malitia, quæ DEI potentiam, iustitiam, sapientiam* *Bern de resur.*

Id. de dup. baptiſmo. Id. ſer. 71. in Gen.

perire deſiderat. 4. docet dæmonem ſemel ab anima noſtra per ſacramentum baptiſmi abactum, per propriam voluntatem cum ſeptem ſpiritibus nequioribus reuocari. 5. docet omnia bona opera noſtra per propriam voluntatem inquinari, meritóque ſuo deſtitui: *Etenim*, inquit, *ſi in die ieiunij mei inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit Sponſus, nec ſapit illi ieiunium meum, quod non lilium obedientiæ, ſed vitium propriæ voluntatis ſapit. Ego autem non ſolùm de ieiunio, ſed de ſilentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtremò de omni obſeruatione monachi, vbi inuenitur voluntas ſua in ea, & non obedientia magiſtri ſui, idipſum ſentio. Minimè prorſus obedientias illas, etſi bonas in ſe, tamen inter lilia, id eſt, inter virtutes cenſuerim deputandas: ſed audiet à Propheta, qui eiuſmodi eſt: Nunquid tale eſt obſequium, quod elegi? dicit Dominus. Et addit: In die bonorum tuorum inueniuntur voluntates tuæ. Grande malum propria voluntas, qua fit vt bona, tua tibi bona non ſint.*

Iſai. 58. 3.

Ibid. 5.

VI. REMEDIVM. Abnegatio propriæ voluntatis, quam Chriſtus docuit verbo & exemplo, cùm ait apud Matthæum: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Et apud Ioannem: *Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.* De qua CASSIANVS in collationibus: *Finis quidem cœnobitæ eſt, omnes ſuas mortificare & crucifigere voluntates, ac ſecundùm Euangelicæ perfectionis ſalutare mandatum nihil de craſtino cogitare. Quam perfectionem prorſus à nemine, niſi à cœnobita poſſe impleri certiſſimum eſt. Quem verum Iſaias Propheta deſcribens ita beatificat, atque collaudat: Si auerteris à Sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in DEO ſancto meo, & glorificaueris eum, dum non facis*

Matth. 16. 24.

Ioan. 5. 30.

Caſſ. coll. 19. c. 8.

Mat. 6. 34.

Iſai. 58. 13.

vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem, tunc delectaberis super Dominum, & sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo hæreditate Iacob patris tui. Os enim Domini locutum est. Et in institutionibus Monasticis: *Seniores*, inquit, *multis experimentis edocti pronunciant, monachum nullatenus prævalere ad summa perfectionis culmina ascendere, nec iram, vel tristitiam, vel spiritum fornicationis extinguere: sed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam, diuturnámque posse retinere concordiam, sed nec in cœnobio quidē diutiùs permanere eum, qui priùs voluntates suas non didicerit superare.* Id. lib. 4. cap. 3.

B. DOROTHEVS quoque quemlibet religiosum ita alloquitur: *Coge teipsum in cunctis, & vince, & voluntatem tuam imprimis abscinde. Si enim consueueris voluntatem tuam amputare, habitum indues, Christi gratia & misericordia, quò omnia sine molestia, aut repugnantia perficies, téque perfectè asseres in libertatem.* Doroth. serm. 17.

Idem commemorat discipuli sui DOSITHEI hanc præcipuam exercitationem fuisse, vt propriam voluntatem crebriùs frangeret: nam cùm quidam illi aliquid afferrent ad vsum quotidianum necessarium, sedulò & nitidè paratum, iubebat alijs potiùs quàm sibi dari, &c. Et ideò intra quinquennium ad tantam perfectionem peruenit, vt post mortem conspectus sit inter Sanctos ad magnam euectus gloriam. Vnde rogatus aliquando Dositheus, cùm in sustinendis ieiuniis, vigiliis, ceteráque asperitate aliis multò inferior esset, qua in virtute se exercuisset, respondit, se omne studium in propria voluntate cum superiorum voluntate conformanda posuisse Id. ser. 1.

VII. REMEDIVM. Subijcere se alterius imperio & voluntati, vel in parte, vel in totum. In parte,

ſicut filij parentibus, diſcipuli magiſtris, ſerui Dominis, ſubditi Magiſtratibus, clerici Prælatis, milites belli ducibus, eorúmque legibus & arbitrio ſubijciuntur. In totum verò, ſicut religioſi in religione approbata, qui cum obligatione voti obedientiæ Deo & ſuperioribus ſponte ſe ſubijciunt. De qua ſubiectione hîc præcipuè agimus. QVOD ad priorem attinet, non dubium eſt eam non ſolùm laudabilem, ſed etiam neceſſariam eſſe ad coërcendam propriæ voluntatis peruerſitatem. Nam ſacra Scriptura non ſemel monet, vt non ſimus ſapientes apud noſmetipſos: & ſæpenumerò, vt ad obedientiam, ita ad hanc ſubiectionem nos hortatur. Deinde idem docuerunt Gentiles Philoſophi naturæ lege edocti, & ſuaſit SENECA, vt quiſque ducem & magiſtrum aliquem eligat, cuius voluntati obſequatur: *Hoc, mi Lucili*, inquit, *Epicurus præcepit, cuſtodiam nobis & pædagogum dedit. Opus eſt, inquam, aliquo, ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. Niſi ad regulam, prauа non corriges.* Demùm ita expedit nobis ob paſſionum turbam qua à mentis conſtantia ſæpè deturbamur: *Cùm ſubiecti ſimus*, ait ſanctus DOROTHEVS, *multis paſſionibus, prauiſque affectibus, noſtro iudicio non debemus omninò fidere. Quando enim regula curua eſt, nunquàm quod ſecundùm eam dirigitur rectum efficitur, ſed diſtortum.* QVOD ad poſteriorem ſubiectionem, Religioſorum propriam attinet, ea conſulitur à Chriſto, cùm ad adoleſcentem prædiuitem: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me.* Quod conſilium, quia erant ſecuti Apoſtoli, exclamant in perſona beati PETRI: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* In quæ verba ita ſcribit HIERON. *Quia enim non ſufficiebat relinquere omnia* (*hoc enim & Crates fecit Philoſophus, & alij*

Prou.3.7.
Rom. 15.1.
1. *Pet.*1.13.
*Heb.*13.17.
*Sene.ep.*11.

*Dor.ſer.*19

*Mat.*19.21

*Ibid.*27.
Hier. in c. 19. *Matth.*

multi, qui diuitias contempſerunt) *iunxêre quod perfectum eſt, & ſecuti ſumus te: fecimus quod iuſſiſti.* Idem fecêre poſteà Macedones ſub Apoſtolo Paulo: nam de iis ita ſcribit: *Semetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.* Fecerunt denique omnes religioſi & cœnobitæ. De quibus agens beatus BASILIVS in regulis fuſiùs diſputatis: *Qui ſeipſum abnegauit, ſeſéque voluntatibus omnibus ſpoliauit, is non quod vult faciet, ſed quod docetur. Neque verò ratio permittit eum, ſibi ipſi quod expediat eligere, qui gubernationem ſui alijs tradiderit.* Et HIERON. ad Ruſticum monachum: *Ad hæc tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed viuere debere in monaſterio, ſub vnius diſciplina Patris, conſortióque multorum.* Et AVGVST. de moribus Eccleſiæ, agens de ſimilibus, qui vnius Patris imperio ſe ſubdiderant: *Hi verò Patres,* inquit, *nulla ſuperbia conſulunt iis, quos filios vocant, magna ſua in iubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate.* Quare meritò B. BERNAR. in Cantica ſcribens inuehitur in monachos, qui cùm ſemel totos ſe, quoad iudicium & voluntatem, ſubdidiſſent ſuperioribus, tamen ad propriam voluntatem & iudicium relabebantur: *Qui veſtri*, inquiens, *curam ſemel nobis credidiſtis, quid rurſum de vobis vos intromittitis?*

2. Cor. 8. 5.

Baſ. q. 41.

Hier. ep. 4.

Aug. lib. 1 cap. 31.

Ber. ſer. 19.

VIII. REMEDIVM. Reſignatio perfecta ſui ipſius in manus Superioris, qua homo religioſus iudicium ſuum voluntatémque ad plenum eidem reſignat, vt de eo diſponat in omnibus, prout iudicarit expedire ad maiorem Dei gloriam, ſuúmque profectum. Qualis reſignatio creditur fuiſſe beatiſſimæ Virginis Dei matris, cùm Dei voluntate cognita ab Archangelo Gabriele, de concipiendo filio Dei, modóque hanc voluntatem exe-

quendi, illicò assensit, dicens: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.* Et qualis videtur fuisse beati PAVLI ad Apostolicam dignitatem diuinitùs vocati, cùm exclamauit: *Domine, quid me vis facere?* Qualis beati AVGVSTINI, quando perspecta per varias inspirationes diuina voluntate, in has voces erupit: *Da, Domine, quod iubes, & iube quod vis.* Qualis magni ISIDORI Alexandrini, qui religionem ingressus superiori suo dixit: *Sicut fabro ferrum subiectum est, ita & ego, ô pater, meipsum obedientiæ expono*, qui huius resignationis beneficio ad culmen perfectionis breui peruenit, vt docet Ioannes Climacus de gradu obedientiæ. Facilè autem ad perfectam hanc voluntatis propriæ resignationem exercendam commoueberis, si assuescas in Superiore tuo, non hominem, sed Christum intueri, vti reuerà faciendum est, vt alibi ostendimus. Idcirco enim Christus de superioribus agens, dixit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Et Apostolus ad Romanos ait: *Non est potestas, nisi à Deo: & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Exemplum huius rei narrat loco idem CLIMACVS de quodam, qui in officio coci, multarum distractionum obnoxio, tamen pristinam semper pacem & deuotionem retinebat, haud secus, quàm si semper orationi vacaret: rogatus autem eius rei causam, inter alia respondit: *Nunquàm me hominibus seruire arbitratus sum, sed Deo.*

Luc.1.38. Act.9.6. Augusti 10 conf.c.29. Cl.grad.4. V. inob. Luc.10.16 Rom.13.2.

XI. REMEDIVM. Indifferentia: quæ non est aliud, quàm quædam animi dispositio, qua quis paratus est voluntati Dei & Superior obsequiú in omnibus, sic vt paratus sit omnibus mediis vti, quæ illi ad perfectionem conducibilia esse putarint, siue vilia, siue in speciem honorifica sint, de qua virtute differens

Beatus BERNARDVS in ſermone, quomodo voluntas tripliciter ſubijci debeat: *Rogo vos*, inquit, *fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit, quod vtilius poßit audiri. Vbi certa eſt Dei voluntas, omninò noſtra ſequatur, in his videlicet, de quibus certum aliquid in Scripturis inuenimus, aut ipſe Spiritus manifeſtè clamat in cordibus noſtris, quid ſentiendum ſit, vt eſt, charitas, humilitas, caſtitas, obedientia: hæc approbemus indubitanter, & appetamus, quæ Deo placere ſcimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odiſſe debemus, de quibus certum eſt, quòd oderit ea Deus, vt eſt apoſtaſia, &c. In his verò rebus, de quibus nihil certum poſſumus inuenire, nihil certum voluntas noſtra definiat, pendeat inter vtrumque, aut ſaltem neutri parti nimis adhæreat, cogitans ſemper, ne altera pars fortè Deo magis placeat, & parati ſimus voluntatem eius ſequi, in quamcunque partem eam cognouerimus inclinare.* Bernard. Bonum autem erit, ſubdit paulò pòſt, ſi Dei ſeruus *voluntatem ſuam ſuſpenſam tenuerit, donec Prælatum interroget, & ab eo quærat Domini voluntatem, cui vice ipſius obedit.* Vnde beatus BASILIVS in regulis breuioribus poſita quæſtione, an religioſo miniſterium à ſuperioribus aſſignatum recuſare, & aliud poſtulare liceat, reſpondet: *Cùm obedientia vſque ad mortem ſeruari debeat, qui quod ſibi aßignatum eſt recuſat, & aliud ab eo diuerſum exquirit, primùm hic omninò obedientiam violat: & apertè declarat, nequaquàm ſeipſum abnegaſſe, tum etiam aliorum complurium malorum cùm ſibi, tum alijs auctor exiſtit.* Et CASSIANVS in inſtitutionibus agens de monachis Scythiæ: *Inter quos*, ait, *nunquàm peculiare opus, non dicam affectu, ſed ne cogitatione quidem, ab aliquo affectabatur.* Quicquid demùm de miniſteriis, vel aliis rebus præſcribatur, id prudentiæ ſuperioris committendum eſt, qui pro ratione ſui muneris quo

Bernard.

Baſ. q. 117

Caſſ. lib. 4. cap. 14.

loco Dei fungitur, id præscribet cuique, quod ad maiorem gloriam Dei expedire videbitur: *Qui in familia ceteris præest*, ait beatus BASILIVS in citatis regulis, *& vniuersis, quæ facere illos oporteat, describit, maiore quadam cum animaduersione administrare munus debet, sollicitéque, & vt par est, in singulis aduigilet, quo pacto videlicet conuenienter voluntati Dei, & accommodatè ad naturam facultatémque vnius cuiusque, habita communis boni ratione, munera singulis describat, imperétve.*

Basil. q. 303

VIDE Verbo, *Amor sui, Curiositas, Familiaritas nimia, Immortificatio passionum, Inobedientia, Iudicium proprium, Peccatum, Voluptas carnalis.*

VOLVPTAS CARNALIS.

Remedia contra voluptatem carnis.

I. REMEDIVM. Considera sacrarum literarum sententias, quæ improbant & damnant omnes voluptates & delicias carnis. Ac generatim quidem prolixè eas insectatur Ecclesiastes nomine vanitatis: *Vanitas vanitatum*, inquiens, *& omnia vanitas. Et, Dixi in corde meo, Vadam & affluam delicijs, & fruar bonis. Et vidi, quòd hoc quoque esset vanitas. Risum reputaui errorem: & gaudio dixi, Quid frustra deciperis?* Et rursus: *Auser iram à corde tuo, & amoue malitiam à carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.* Et Iob: *Lætus impiorum breuis, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Et, *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Et Christus Dominus apud Lucam: *Væ, vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Deinde Apostolus: *Sicut in die honestè ambu-*

Eccl. 1. 2. & 2. 1.

Eccl. 11. 12.

Iob 20. 5. & 21. 12. 13

Luc. 6. 25.

Rom. 13. 13.

mus, non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, &c. sed induimini Dominum IESVM Christum, & carnis curam ne feceritis in desideryjs. Et, *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immũditia, impudicitia, luxuria, veneficia, &c. ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non* Gal.5.19. *consequẽtur.* Et, *Vidua, quæ in delicijs est, viuens mortua* 1.Tim.5.6. *est.* Et B. Ioannes: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo: quoniam omne, quod est in mundo, concupiscẽtia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Et, *Quantùm glorificauit se* (Babylon) *& in delicijs* 1.Ioan.2. 15.16. *fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Ap.18.7.

II. REMEDIVM. Considera censuram SS. Patrum. S. BASILIVS in exhortatione ad baptismum: *Ne dicas, Bona quidem est lex, sed longè iucundius peccatum. Voluptas est veluti quidam hamus diaboli, ad perniciem nos trahens. Voluptas mater est peccati, peccatum autem stimulus mortis. Voluptas nutrix est æterni vermis, quæ ad tempus quidem demulcet fruentem, at postea felle amariores retributiones facit.* S. AMBROS. epistola ad Sabinum: *Non immeritò sanctus Moyses delectationem serpentis figurauit similitudini. Prona est enim in ventrem sicut serpens, non pedibus incedens, aut vllis eleuata cruribus, sed sinuoso flexu totius velut corporis sui lubrica. Ei terra cibus est, sicut serpenti, quoniam escam nescit cœlestem. Corporalibus enim pascitur, atq; in varias mutatur species cupiditatum, & tortuosis angulatur anfractibus. Venenum in dentibus habet, quibus vnusquisque se euiscerat luxuriosus: bellua internecat, obliguritor perimit. Quantos ruperunt vina, dissoluit ebrietas, distendit cruditas?* S. CHRYS. ad populum Antiochenum: *Nihil dæmoni tam gratum, quàm deliciæ sunt & ebrietas, quoniam omnium est fons malorum & genitrix.* Basil.hom 13. Ambr.lib. 6.ep.42. Gene.3.14. Chryss.ho. 71.

Ezech.16.49. *Per hanc Israëlitas demùm in idolorum cultum præcipitauit. Per hanc Sodomitas in nefarios accendit amores. Hæc est enim, inquit, impietas Sodomorum in superbia, saturitate panum & conuiuijs luxuriabantur. Per hanc alios perdidit innumeros, & gehennæ tradidit. Quid enim mali non operantur deliciæ? Ex hominibus porcos efficiunt, & porcis deteriores. Porcus enim inuoluitur in cœno, & stercore pascitur: hic abominabili magis vescitur mensa, illicitos extogitans coïtus, & nefarios amores. Huiusmodi nihil à dæmoniaco differt: simili námque fertur impudentia, similique bacchatur furore: & dæmone quidem pressum saltem miseramur: hunc autem auersamur & odimus. Quid ita tandem? quia spontaneum ad se trahit furorem, & os, & oculos, & nares, & omnia generaliter diuersoria, ductus & riuos facit furoris.* S. HIER. Hier.lib.2. in Iouinianum: *Esus carnium, & potus vini, ventríque saturitas, seminarium libidinis est. Vnde & Comicus: Sine* Ter.in Eu. *Cerere, inquit, & Libero friget Venus. Per quinque sensus, quasi per quasdam fenestras, vitiorum inanima introitus est. Non potest antè metropolis & arx mentis capi, nisi per portas eius irruerit hostilis exercitus. Horum perturbationibus anima prægrauatur, & capitur aspectu, auditu, odoratu, sapore, tactu. Si Circensibus quispiam delectetur, si athletarum certamine, si nobilitate histrionum, si formis mulierum, splendore gemmarum, vestium, metallorum, & ceteris huiuscemodi, per oculorum fenestras animæ capta libertas est, & impletur illud propheticum:* Ier.9.21. *Mors intrauit per fenestras vestras, &c. Porrò ciborum auiditas, quòd auaritiæ mater sit, & animum quasi quibusdam compedibus degrauatum in terra teneat, quis ignorat? Propter breuem gulæ voluptatem, terra lustrantur & maria, & vt mulsum vinum, precioſúsque cibus fauces nostras transeat, totus vitæ opera desudamus. Tactus autem alienorum corporum, & fœminarum*

rum ardentior appetitus, vicinus insaniæ est. S. AVGVST. de verbis Apostoli: *Delectant quædam naturaliter infirmitatem nostram; vt cibus, vt potus, delectant esurientes atque sitientes: vt nos delectat hæc lux, quæ de cælo funditur sole exorto, vel quæ syderibus & luna fulget, vel quæ in terra accenditur luminibus consolantibus tenebras oculorum. Delectat canora vox, & suauissima cantilena, delectat odor bonus, delectant etiam tactum nostrum, quæcunque pertinent ad carnis aliquam voluptatem, & hæc omnia, quæ nos delectant in sensibus corporis, aliqua licita sunt. Delectant enim, vt dixi, oculos, & spectacula ista magna natura, sed delectant etiam oculos spectacula theatrorum. Hæc licita, illa illicita. Psalmus sacer suauiter cantatus delectat auditũ, sed delectant auditum etiã cantica histrionum. Hoc licitè, illud illicitè. Delectant etiam coniugales amplexus, delectant etiam meretricum. Hoc licitè, illud illicitè. Videtis ergo, charissimi, etiam in istis corporis sensibus licitas esse & illicitas delectationes. Iustitia sic delectet, vt vincat etiam licitas delectationes.* August. ser. 17.

AVCTOR libri de disciplina & bono pudicitiæ: *Voluptatem vicisse, voluptas est maxima: nec vlla maior est victoria, quàm ea, quæ è cupiditatibus refertur. Qui hostem vicit, fortior fuit, sed alter, qui libidinem repressit, seipso fortior fuit. Qui inimicum prostrauit, externum hostem percussit. Qui cupiditatem depressit, hostem domesticum superauit. Malum omne facilius vincitur quàm voluptas: quia illud quicquid est, horridum est, hoc blandum est.* In Cypr.

III. REMEDIVM. Considerã dicta Philosophorum & Poëtarũ Ethnicorum. ARISTOTELES in Ethicis: *In omnibus*, inquit, *à iucunditate & voluptate maximè cauendum est: non enim de ipsa incorrupti iudicamus.* Et rursum ait, voluptatem prudentiam impedire, eóque amplius, quo quis magis eis indulget, *vt in venerea-* Aristot. 2. Eth. c. vlt. Aristot. 7. Eth. c. 11.

rum rerum voluptate, in qua constitutus, inquit, *nemo intelligere quicquam potest.* Quod etiam S. AVGVSTINVS in libris de ciuitate Dei annotauit. Idcirco Hippocrates, vt in commentario ibidem recitat Lod. Viues, coïtum finiuit μικρὰν ἐπιληψίαν, *paruum morbum comitialem.* Et apud Laërtium, ac Clementē Alexandrinum ANTISTHENES Philosophus dicit se malle insanire, quàm affici voluptate. Insaniam enim auferre medicum, voluptatem verò, cùm mentem homini eripiat, vix sanabile malum esse. EPICTETVS in Enchiridio: *Si voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mbuearis. Sed & rem examina, & tibi ipsi præbe deliberandi spacium. Deinde vtriúsque temporis memento, tum eius, quo voluptate frueris, tum eius quo percepta iam voluptate dolebis, téque ipse obiurgabis.* PLATO: *Voluptas est malorum esca:* M. T. CICERO in libro de senectute, probans senectuti non esse incommodum carere voluptatibus: *O*, inquit, *præclarum munus ætatis, siquidem id aufert nobis, quod est in adolescentia vitiosissimum. Accipite enim optimi adolescentes, veterem orationem Architæ Tarentini. Nullam capitaliorem pestem, quàm corporis voluptatem hominibus dicebat à natura datam. Hinc patriæ proditiones, &c.* Et infrà addit: *Virtutem in voluptatis regno non posse consistere: eam quò maior est, omne animi lumen extinguere, nihil esse tam detestabile & pestiferum.* HORATIVS:

Aug. lib. 14. c. 16.

Laërt. lib. 6. cap. 1.

Clem. lib. 2 Stro.

Epict. c. 56.

Cic. Cato maior.

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

SENECA ad Lucilium: *Voluptatem natura rebus necessariis admiscuit, non vt illam peteremus, sed vt, sine quibus non possumus viuere, gratiora nobis illius faceret accessio. Si suo veniat iure, luxuria est.* Et libro de beata vita: *Altum quiddam est virtus, excelsum, regale, inuictum, insatigabile: voluptas humile, seruile, imbe-*

Sen. ep. 116

Id. c. 7.

tillum, caducum, cuius ſtatio ac domicilium fornices & popinæ ſunt. Virtutem in templo inuenies, in foro, in curia, pro muris ſtantem, puluerulentam, coloratam, calloſas habentem manus: voluptatem latitantem ſæpius, ac tenebras captantem, circa balnea ac ſudatoria, ac loca ædilem metuentia, mollem, eneruem, mero atque vnguento madentem, pallidam, fucatam, & medicamentis pollinctam.

B. AVGVST. commemorat Philoſophos, qui in voluptate ſummam fœlicitatem collocabant, ab aliis fuiſſe confutatos pictura quadam, in qua voluptas tanquàm domina ſederet in ſella regia, & vnicuique virtuti tanquam ancillæ, quid ipſius cauſa oporteret facere, imperaret, vt vel eius ſpectaculi abſurditate appareret, quàm ſit abſurdum voluptati vllum locum dignitatis aſſignare. HIERON. aduersùs Iouinianum prolixè ſcribit ad cauendas voluptates quid priſci Philoſophi fecerint: *Pythagoræi*, inquiēs, *frequētias vrbium declinantes, in ſolitudine & deſertis locis habitare conſueuerunt. Platonici quoque & Stoici in templorum locis & porticibus verſabantur, vt admoniti anguſtioris habitaculi ſanctitate, nihil aliud, quàm de virtutibus cogitarēt. Sed & ipſe Plato, cùm eſſet diues, & thoros eius Diogenes lutatis pedibus conculcaret, vt poſſet vacare Philoſophiæ, elegit Academicā villam ab vrbe procul, non ſolùm deſertam ſed & peſtilentem: vt cura & aſſiduitate morborum libidinis impetus frāgeretur, diſcipulique ſui nullā aliam ſentirent voluptatem, niſi earum rerum quas diſcerent.*

Aug. de ciu. Dei cap. 20.

Hier. lib. 2

Denique B. BASILIVS agens de legendis Gentilium libris ex Predico Chio narrat: *Quod iuueni quondam Herculi ſecum conſulenti ad vtram viarum ſe conuerteret, an ad eam, quæ ad virtutem per labores ducit, an ad facilem per voluptates, duas ei fœminas, virtutem ac voluptatem, quarum mox ex diuerſo habitu differentiam agnouerit, apparuiſſe. Altera quidem forma conſpicua,*

Baſi. hom. 24.

molliore facie, lasciuis oculis, sermone blando, omnia fausta, faciliáque, & ad vitæ solatia tendentia pollicendo, Herculem ad se trahere conabatur. Altera verò vultu rigido, squalenti mœstóque ore, magnam fiduciam atque constantiam præseferens, nihil iucundum, nihil amœnum ostendebat, sed mille pericula, laborésque immensos terra marique subeundos: præmium tamen horum immortale: ad extremum verò morientem Herculem se secuturam, & inter Deos collocaturam recipiebat: hántque secutum Herculem dicit.

IV. REMEDIVM. Recordatio terribilis Iudicij extremi, & horrendorum inferni cruciatuum, in voluptuarios imprimis à Deo decretorum, illud Apocalypseos: *Apoc.18.7.* *Quantùm in delicijs fuit, tantum illi date tormentum.* Hoc remedium ipse Ecclesiastes mortalium sapientissimus præscripsit, dicens: *Ecc.11.8.* *Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum, qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita.* Exemplo sit *Luc.16.28* epulo Euangelicus, qui epulatus quotidiè splendidè, sepultus est in inferno, & in summis tormentis existens hoc antidoto petiuit ab Abraham quinque fratres suos ad meliorem vitæ frugem reduci: *Mitte*, inquiens, *Lazarum, vt testetur illis*, nempe quantas ob voluptates patiar cruces, *ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorũ.* Vnde HIER. in consolatione ad Iulian. *Hier.ep.34* *Diuitem purpuratum gehennæ flamma suscepit. Lazarus pauper & vlceribus plenus, cuius carnes putridas lambebant canes, & vix de micis mensæ locupletis miserabilem sustentabat animam, in sinu Abrahæ suscipitur, & tanto Patriarcha parente lætatur. Difficile, imò impossibile est, Luc.16.21.* *vt & præsentibus quis & futuris fruatur bonis, vt & hîc ventrem, & ibi mentem impleat, vt de delicijs transeat ad delicias, vt in vtroque seculo primus sit, vt & in cælo &*

in terra appareat glorioſus. Et in Apologia ad Pammachium: *Volumus opiparè comedere, uxorum adhærere complexibus, & in numero uirginum & uiduarum regnare cum Chriſto. Idem ergo habebit fames præmium, & ingluuies, ſordes & munditiæ, ſaccus & ſericum. Lazarus recepit mala in uita ſua, & diues ille purpuratus, craſſus & nitidus, fruitus eſt carnis bonis dũ uiueret, ſed diuerſa poſt mortem tenent loca. Miſeriæ delicijs, & deliciæ miſeriis commutantur. In noſtro arbitrio eſt, uel Lazarum ſequi, uel diuitem.* De libris in Iouin.

Eodem antidoto ſanare cupiens B. AMBROS. eos, qui negabant ſe poſſe vel hyeme, vel æſtate ieiunare, ita alloquitur: *Dic mihi, ô delicate Chriſtiane, qui æſtum ſolis ieiunando ferre non potes, nunquid æſtus, quem ſuſtentaturus es, torrentior eſt gehenna? Nunquid hyems, cui retrudendus es, horridior eſt tenebris? in exteriores enim tenebras abiicientur peccatores: ibi erit fletus & ſtridor dentium, ſicut ait Dominus. Stridor inquam dentium inſtar hyberni temporis erit in illis tenebris.* Et CHRYS. ad populum Antioch. *Non decipiamus nos ipſos. Detur enim, quòd per totam uitam noſtram uoluptati uacauerimus: ſed quid ad infinita ſecula? Hîc enim & bona & mala finem habent, illic autem immortales pœnæ. Hîc ſi ardeat corpus, egreditur anima: illic uerò incorruptio reſurgente corpore ſemper anima comburitur, & peccatores enim in corrupti reſurgunt, non ut honorentur, ſed ut immortaliter in tormentis permaneant. Si itaque balnei uehementiorem uaporem non ferimus, quomodo feremus igneum flumen.* Ambr. ſer. 39. Matth. 25. 30. Chryſo. 22.

V. REMEDIVM. Conſidera deterrimos voluptatum effectus à SS. Patribus accuratè deſcriptos. BASILIVS: *Oblectatio corporea uoluptatis plus doloris habet, quàm iucunditatis. Nuptiæ enim ſæpè ſteriles ſunt, uiduitates continent & ſtupra. Agricultura ſterilitatem, mercatura naufragia, diuitiæ inſidias patiuntur; ſed & de-* Baſil. in Pſal. 33.

licia & satietas, & cõtinens voluptatum fruitio multos ac varios secum trahunt morbos, ac affectionum varia genera. CHRYS. ad populum Ant. *Quid non mali faciunt deliciæ? sibiipsis contrariæ sunt. Vnde nescio quomodo nomen hoc habeant: sed sicut gloria, cùm ignominia sit: & diuitiæ, cùm sit paupertas, vocatæ sunt: sic & deliciæ, cùm iniucunditas sit.* Et rursus: *Non tam vehementer fluuialium aquarum cursus ripas corrodere solet, sicut delicia & luxus omnia valetudinis nostræ firmamẽta facilè subruere. Si enim medicinalem ingrediaris officinam, omnes ferè morborum causas illinc inuenies esse. Vilis enim tenuisque mensa, vt loquuntur medicorum pueri, sanitatis mater est. Saturitas verò ægritudinis mater est, morbósque parit ipsorum quoque medicorum artem transgredientes: pedum enim dolores, & capitis grauedines, & vertigines, & manuum cruciatus, & tremores, & remissiones, & æstuosæ febres, & alia his multò plura ex crapula & saturitate nasci solent. Si verò vis animi morbos inde nascẽtes videre, auaritiæ, mollitiæ, melancholiæ, ignauiæ, omnes ignorantiæ hinc habent principium: nihilò námque fiunt asinis meliores animi talium mensarum delicias sectantes.* Et in homilia, quòd nemo læditur nisi à seipso: *Meretricem ego appello vitam hanc, quæ in delicijs, & affluentia diuitiarum, & huius seculi potentia ac voluptate transigitur. Et non solùm meretricem eam nomino, sed & turpissimam atque obscœnissimam meretricem, cuius facies fœda, horrida, aspera, amara, crudelis, & in hoc maximè est, in quo sine venia habendi sunt cuncti, quos decipit: quòd cùm tam turpis sit eius vultus, barbarus ac truculentus, tamen multi ab ea capiantur. Et cùm videant apud eam cruenta omnia, periculis, montibus & præcipitijs plena, cúmque eam stipari videant sodalibus pessimis, cõtumelijs dico, liuore, insidijs, metu iugi, tremore frequenti, & millo alijs huiusmodi infaustis consortibus,*

Chry. hom. 54. & 55.

velut anguium corona circumdari, fructum verò in his nullum aliũ nisi interitum esse, perniciémque perpetuam, expetitur tamen à pluribus, & amabilis exoptabilisque habetur.

VI. REMEDIVM. Considera exempla eorum, quibus voluptatum carnalium abusus perniciem attulit. Primum sit primi parentis nostri ADÆ, de quo contra Iouinianum ita HIER. *Docebo primùm Adam in paradiso accepisse prȩceptum, vt cætera poma comedẽs ab vna arbore ieiunaret. Beatitudo paradisi absque abstinentia cibi non potuit dedicari. Quandiu ieiunauit, in paradiso fuit: comedit, & eiectus est: eiectus, statim duxit vxorem. Qui ieiunus in paradiso virgo fuerat, satur in terra matrimonio copulatur.* Et AMBR. ad Sabinum: *Quòd si primus ille homo, qui cum Deo loquebatur, in paradiso positus labi tam facilè potuit, ex terra creatus virgine, quæ ad verbum Dei formata & creata recenti fuerat, exortu, nondum ea parricidali, cadiúmque concreta sanguine, flagitijs & dedecore polluta: quantò facilius posteà lubrica ad peccandum via maius aduexit humano generi præcipitium, cùm deterior tolerabiliori per vices generationis successerit?* ALTERVM sit ESAV de quo BASILIVS in regulis fusiùs disputatis: *Esau etiam vitio, quasi maximum malorum omnium, data incontinentia est, qui vno ferculo primogenita sua vendidisset.* Et HIER. loco citato: Cur perdidit *Esau primogenita sua? nónne propter cibum? impatientiámq; gulæ lacrymis emendare nõ potuit.* TERTIVM sit Israëlitarum, de quibus idem: *Eiectus de Aegypto populus Israël, & in terram repromissionis lacte & melle manantem introducendus, Aegyptias carnes, & pepones, alliáque desiderat. Vtinam, inquit, obissemus percussi à Deo in terra Aegypti, quando super ollas carnium sedebamus. Et iterum: Quis nos pascet carnibus? Venerunt in mentem nobis pisces, quos in Aegypto comede-*

Hier. lib. 2 Gene. 2. 16

Ambr. lib. 6. ep 42.

Bas. q. 16. Gen. 25. 33.

Hier. in Iouin.

bamus gratis, & cucumeres, & pepones, & porri, & cepe, & allia. At nunc anima nostra arida, nihil nisi manna oculi nostri conspiciunt, Angelorum cibum contemnentes, carnes Aegyptias suspirabant, &c. Incrassatus est, & pinguefactus, & dilatatus, & recalcitrauit dilectus, & dereliquit Dominũ qui fecerat eum, & abscessit à Deo salutari suo. QVARTVM sit regis Salomonis, de quo idem ad Eustochium, de custodia virginitatis: *Solus in delicijs Salomon fuit, & forsan ideò corruit.* Et BASIL. ad Chilonem anachoretam: *Salomoni quid attulit commodæ frugis exuberans adeò opulentia infusæ sapientiæ, & quæ vix dum adolescenti cœlitus de Deo cognitio indulta est, quando is demùm per mulierculæ, quam ad insaniam vsque deperibat, illices complexus, ex cordatissimo adolescẽte per ætatẽ insenium deuergentẽ vecors factus, & in idololatriã prolapsus concidit?* POSTREMVM sit recentius de vxore Ducis Veneti à PETRO Damiano Cardinale descriptum ad Blancam comitissam: *Ducis Venetiarum vxor, quæ erat Constantinopolitana, tam delicatè*, inquit, *viuebat, vt etiam communibus aquis sese dedignaretur abluere: sed eius seruirorem cœli satagebant vndique colligere, ex quo laborioſum satis sibi balneũ procurarent. Cibos quoque suis manibus non tangebat, sed ab eunuchis alimenta quæque in minuta concidebãtur frustra: quæ mox illa quibusdã fuscinulis aureis atque bidentibus ori suo liguriens adhibebat. Eius porrò cubiculũ tot thymiamatum, aromatũmq; generibus redolebat, vt & vobis narrare dedecus fatear, & auditor fortè non credat. Sed omnipotenti Deo, quantùm huius fœminæ exosa fuerit superbia, manifesta docuit vlciscendo censura. Vibrato quippe super eam diuini mucrone iudicij, corpus eius omne cõputruit, ita vt mẽbra corporis vndique cuncta marcescerent, totúmq; cubiculũ intolerabili prorsus fœtore complerẽt, nec quispiam tantam perferre narium iniurium potuit: non cosmeta, non*

Hier. ep. 22 Basil. ep.

Pet. Dam. lib. 7. ep. 19

fernulus, vix vna duntaxat ancilla non sine speciei redolentis auxilio in eius obsequij sedulitate permansit. Eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abscedebat: diutiùs enim hoc languore decocta & miserabiliter cruciata, amicis quoque lætantibus, diem clausit extremum. Quid ergo sit caro, doceat ipsa caro: quódque perhibet mortua, testetur & viua. Habes ibidem & alia exempla.

VI. REMEDIVM. Continentia, & castigatio carnis. Continentiæ autem nomine cum BASILIO intelligimus eam, *qua tollendæ contumaciæ corporis causa, pietatis, ergò de industria sequimur rerum voluptatem titillantium abstinentiam. Ea*, inquit, *absolutæ continẽtiæ ratio est, vt linguæ, vt oculis limites præscribat, vt auribus minimè curiosam indulgeat auscultationẽ, & singulis his tanquẽllos ipsorũ officij quasi quosdã circumscribat: extra quos, qui egressus sit, is incontinens ac petulans est.* Et rursum: *Castigatio præteritæ corporis, & in seruitutẽ illa redactio nulla re tantoperè efficitur, quàm continentia. Siquidem feruor ille, qui in iuuenibus vigere solet, itémq; difficilis ad coërcendum ad libidines impetus continentia veluti quodam fræno cohibetur. Non enim, vt ait Salomon, inutiles sunt stulto deliciæ. Quid autem carne, quæ molliter accuretur, & iuuentutis æstu temerè huc illúcq; agitetur, fingi stultius potest? idcirco Apostolus dicit: Et carnis curam ne feceritis in desideriis. Et, Quæ in deliciis est, viuens mortua est.* Et alibi in homilia de legendis Gentilium libris: *Est totum corpus castigandum, ac feræ cuiusdam instar cohibendum, & ab ipso aduersùs animam tumultus orientes ratione velut flagello compescendi, ne frænum voluptati omninò laxando mens velut auriga ab equis contumacibus miserè rapiatur; ac inter cetera Pythagoræ meminisse dicti oportet, qui videns quendam se cibis lautè curantem ac saginantem: Heus, inquit, miser, non desinis continuò duriorem tibi carcerem præpa-*

Basin reg f q. 16.

1. Cor. 9. 27.

rare? AMBROS. de Elia & ieiunio: *Castigemus corpus nostrum ieiuniis, fugiamus indecoras comessationes: cauea-*
Amb. c. 22. *mus, ne nobis dicatur, Vlulate à vino. Ne veniat Moyses, & Leuitas aduocet: & quicunque paratus ad Dominum armatam dexteram gerat, separet se ab his, qui manducando & bibendo grauia contraxêre peccata.* Et iterum: *Nemo amarioribus præoptet dulciora. Dulcis voluptas videtur, amarum ieiunium Hoc amarum: illud dulce tollatur. Solent amara etiam ipsis plus prodesse corporibus. Sicut enim cùm in intimis puerorum visceribus vermes ex cibi indigestione nascuntur, extingui non queunt, nisi cùm amarior potus infunditur, aut medicamentorum vis inolescit asperior, quorum odore moriantur: ita profundè animæ virtus ingressa ieiunij, culpam latentem interfecit.*
Hie. ep. 10. HIER. ad Furiam, de viduitate seruanda: *Quicquid facit seminarium voluptatum, venenum puta. Parcus cibus, & venter semper esuriens triduanis ieiunijs præfertur. Et multò melius est quotidiè parum, quàm rarò satis sumere. Pluuia illa optima est, quæ sensim descendit in terram. Subitus & nimius imber in præceps arua subuertit.* Denique
Chr. ho. 22 CYPRIAN. ad populum Antioch. *Euaserunt Dei minas Niniuitæ per ieiunium: meretrix Dominum*
Ioan. 3. *lacrymis concilianit: Paulus peccatum confitens pœnitentium fit doctor: latro credēs paradisi ciuis factus est: Hæc*
Luc. 7. *medicamina capientes, vulnera nostra curemus, dicentes: Sana me, Domine, & sanabor. Et, Sana animam meam,*
2. Tim. 1. *quia peccaui tibi. Suscipiens enim medicus dicet; Ego sum*
Luc. 23. *qui deleo peccata tua, nec amplius recordabor. Vides, quot*
Ierem. 17. *tibi medicinas medicus parauit? Ipse elige, quam vis. Auxiliorum tibi varietatem iuxta vulnerum differentiam*
Ps. 40. *demōstrauit. Si non potes eleemosynas facere, compungere. Si non potes ieiunare sicut Niniuita, salicm vt meretrix*
Heb. 10. *peccata lacrymis ablue. Si ieiunare non potes, cia ad misericordiam Dei confuge, cum Dauide dicens: Miserere mei,*

Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam. Non eſt *enim uiperæ morſus ut ſuper ipſum medicinam imponã, nec macula ex luto facta, ut ipſam aqua abluam, ſed ex diaboli morſu uulnus egens clementiæ tuæ miſericordiæ: Tantùm accede petens, & oleum inſtillabit benignus, qui dixit: Si conuertatur impius à uia ſua mala, non recordabor iniquitatum eius, quas commiſit. Tantùm uulnus reuela, & dic: Miſerere mei, Deus, propter naturæ infirmitatem, & propter tuam bonitatem. Tantùm deſidera curari. Salutem enim tuam Medicus quærit, qui errantem ouem conuertit, qui ad malos & bonos uocandos in biuia miſit. Ecce & nunc ubi uendit regnum cœlorum. Si non habes obulum unde emas, eme gemitu. Fragmento panis cœlorum regnum tibi retribuit, &c.* Pſ.50.3. Ezech 33. 13.

VIDE VERBO, *Amor ſui, Choreæ, Ebrietas, Gula, Luxuria, Veſtium luxus, Voluntas propria.*

VOTI VIOLATIO.

Remedia aduersùs Voti uiolationem.

I. REMEDIVM. Conſidera Spiritus ſancti oracula diuinis ſcriptis conſignata. Ac primò quidem iis accuratè deſcribuntur mores apoſtatæ, deſertoris, ſcilicet, vel fidei Catholicæ, vel fidei Deo datæ per votum caſtitatis aut religionis. *Homo apoſtata*, ait Salomon, *uir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat.* Et rurſus: *Sicut auis tranſmigrans de nido ſuo, ſic uir qui derelinquit locum ſuum*, id eſt, qui deſerit ſtatum ſuum & vocationem, incertis vagatur ſedibus, multis obnoxius periculis & damnis. 2. hortantur ad perſeuerantiam in ſuſcepto ſemel vitæ inſtituto. *Si ſpiritus*, inquit Eccleſiaſtes, *poteſtatem habentis aſcenderit* Pro.6.12. Pro.27.8. Eccl.10.4 Eccl.11. 22.

super te, locum tuum ne dimiseris. Et Syracides: *Ne manseris in operibus peccatorum: confide autem in Deo, & mane in loco tuo.* Et Apostolus: *Vnus quisque in qua* 1.Cor.7.20 *vocatione vocatus est, in ea permaneat.* 3. docent, vota Nu.30.3. semel Deo facta, esse reddenda, vt in Numeris: *Si quis virorum votum Domino voverit, aut se cõstrinxerit* Deut.23. *iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne* 21. *quod promisit implebit.* Et in Deuteronomio: *Cùm votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris,* Iob.22.27. *reputabitur tibi in peccatum.* Et apud Iob: *Rogabis eum,* Ps.75.12. nempe Deum, *& exaudiet te, & vota tua reddes.* Et in Eccl.5.3. Psal. *Vovete, & reddite Domino Deo vestro, omnes, qui in circuitu eius affertis munera.* Et apud Ecclesiasten: *Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis & stulta promissio, sed quodcũque voueris, redde: multóque melius est non vouere, quàm post votum promissa non reddere.* 4. declarant desertores sui status, Prou.20. vel votorum, reos esse exitij æterni. Salomon enim sic 25. loquitur: *Ruina est homini devorare Sanctos, & post vota* Luc.9.62. *retractare.* Et Christus apud Lucam: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est* 1.Ti.5.11. *regno Dei.* Et B. Paulus: *Adolescentiores viduas devita: cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Primam fidem, id est, votum castitatis, vti Patres exponunt. Et S. Ioannes in Apoc. *Memor esto, unde* Apoc.2.5. *excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.*

III. REMEDIVM. Considera, quid aduersùs Votifragos scripserint prisci Patres, qui omnes minimùm castitatis voto se Deo obstrinxerunt. Primus sit S. GREGOR. Thaumaturgus in Ecclesiasten: Gr.in Eccles.c.5.

Pollicitatio, inquit, *voto facta finẽ per opus accipiat. Est hoc ſtultorum proprium, vt reiectiui ſint. Ac tu promiſſe veritatem præſta, ſciens longè tibi ſatius eſſe non vouere, nec facturum aliquid polliceri, quàm poſt conceptum votum id relinquere.* S. BASILIVS in Conſtitutionibus monaſticis: *Illud certiſſimum tenendum eſt, eum qui ſemel ſpiritualis fratrum Societatis coniũctione, copuláque obligatus ſit, ab iis, quibuſcum iunctus ſit, ſine ſcelere abſcindere ſe, aut ſegregare nõ poſſe.* Et paulò pòſt: *Quemadmodum membra corporis naturæ vinculo coniugata & corpore auelli non poſſunt: aut ſi auellantur, quæ auulſa ſunt, emortua ſint neceſſe eſt; ita quoque monachus, quocieſcunque reliquorum fratrum corpori coniunctus eſt, & firmiore, quàm ſit vinculum naturæ compage vinctus teneatur, nempe ex pacto, quod is cum Spiritu ſancto contraxit, nullo modo putandus eſt ab iis poſſe ſe diuellere, quibuſcum copulatus ſit: alioqui ſi hoc facit, & animæ vitam amittit, & vnà cum ea gratiã Spiritus ſancti, vt pote qui initũ ipſo auctore fœdus violauerit.* S. EPHREM in adhortatione de non ſcandalizando proximo: *NON decet eos, qui ad pietatis ſtudium accedunt, & manum ad aratrum ponunt, retrò conuerti, eorundémque ſtudium Deo complacendi impedire, ſed ad perfectionem potiùs ſimiles ſunt dirigendi, cùm de talibus dictum reperiatur: Quoniam qui vos tetigerit, tamquàm qui tangit pupillam oculi mei.* S. AMBROSIVS ad virginem deuotam: *Deuouiſti animam tuam ad deſtruenda omnia quæ ſunt huius ſeculi, quid autem quæris ſeculum, cui renunciaſti? Reuerti vis ad vomitum tuum, ſicut canis, aut velut ſus lota iterum in volutationem, ſicut ſcriptum eſt dicente Apoſtolo: Si quæ deſtruxi, iterum reædificabo, præuaricatorem legis me cõſtituo. Iterũ ipſe repetit, dicens: Quicquid in ſeculo eſt, cõcupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum: quod non eſt de Deo, ſed de hoc*

Baſ. c. 22.

Eph. 10. 1.

Luc. 9. 62.

Zach. 2. 8.

2. Pet. 2. 22.

Gal. 2. 18.

1. Io. 2. 16

Iac.4.4. mũdo est. Et alibi dicit: Si quis voluerit amicus esse huius mundi, inimicus Dei constituitur. Quid dicis, deuota Deo? Quid vis hominibus placere? Quid deseras, vel quid quæris? Si Deum quæris, tecum est: si autem hominem quæris, hoc non deuouisti. Qui sunt homines? homines huius seculi, & sæculum transit, & concupiscentia eius. S. CHRY. exponens verba Psalmi, & redde Altissimo vota tua. Hic dicit supplicationes, vt in oratione assiduè perseueremus; & quæ professi fuerimus, cum celeritate reddamus. Pulchrè autem dixit, redde: post promissionem enim efficitur debitum. Ita etiam Anna reddidit filium, vt debitum maximũ. Tu ergo siue promittas eleemosynam, siue vitæ pudicã, siue aliquid aliud tale, ad id exoluẽdum festina. Si quis autem exactè perpẽderit, etsi minimè promittatur, virtus tamen ei debetur. Id autẽ Christus significãs dicebat: Quod debuimus facere, fecimus. Atqui dixit parabolã serui, cui erat minimum imperatum ministerium, nempè vt nõ accumberet, sed trãsiret & ministraret. Porrò autẽ quidam alius quoq; dicit: Ne tardaueris reddere votum tuũ. Pollicitus es? redde, ne fortè mors te inuadat, & id rescindat. Et quid ad me, inquis? Vita enim non erat in mea potestate. Et ideò differre non oportuit, dũ cogitas esse incertum exitum, & nõ esse in tua potestate aut viuere, aut hoc è loco excedere. S. EPIPH. in Panario: Tradiderunt sancti Dei Apostoli peccatũ esse post decretam Virginitatem ad nuptias reuerti. Et infrà: Si quæ vidua fuit, ac Deo dicata, & postea nupsit, iudicium & condemnationem habebit, quòd primam fidem reiecit: quantò magis quæ Deo dicata virgo fuit, & nupsit, contra Christum lasciuit, & maiorem fidem reiecit, & iudicium habebit? S. HIERON. contra Iouinianum: Et si nupserit Virgo, ait Apostolus, non peccauit. Non illa virgo, quæ semet Dei cultui dedicauit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Si autem

1.Ioan.2.17. Chry. in Is.49. 1.Reg.1.25 Luc.17.10. Eccl.5.3. Epip. hær. 61. 1.Tim.5.11. Hier.li.2. 2.Cor.7.28

hoc de viduis dictum obiecerit, quantò magis de virginibus prævalebit: cùm etiam his non libeat, quibus aliquando licuit? Virgines enim, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quàm incestæ. S. AVG. ad Armentarium Riparium, qui cum vxore vouerat castitatem: *Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti, aliud tibi facere non licet. Priusquàm esses voti reus, liberum fuit, quo esses inferior: quamuis non sit gratulãda libertas, quia fit vt non debeatur quod cum lucro redditur. Nunc verò quia tenetur apud Deum sponsio tua, non te ad magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo. Modò autem tãtùm, quod absit, miserior, si fidem Deo fregeris quantò beatior si persolueris. Nec ideò te vouisse pœniteat, imò gaude iam tibi sic non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta imple factis, ipse adiuuabit, qui vota tua expetit. Felix est necessitas, quæ in meliora compellit.* Et in Psalmos: *Alij Virginitatem ipsam ab ineunte ætate vouent, vt nihil tale vel experiantur, quale illi* (coniugati) *experti sunt, & reliquerunt, & isti vouerunt plurimùm. Alij vouent domum suam esse hospitalem omnibus Sanctis aduenientibus; magnum votum vouent. Alius vouet relinquere omnia bona sua distribuendo pauperibus, & ire in communem vitam, in societatem Sanctorum; magnum votum vouit. Vouete & reddite Domino DEO vestro. Quisque quod vouere voluerit, voueat: illud attendat, vt quod vouerit, reddat. Vnusquisq; Deo quod vouet, si respicit retrorsum, malũ est.* Et rursus: *Nemo ergo positus in monasterio frater, dicat, recedo de monasterio: neq; enim soli, qui sunt in monasterio, peruenturi sunt ad regnum cælorũ: & illi, qui ibi non sunt, ad Deum non pertinent. Respondetur ei. Sed illi non vouerunt, tu vouisti, tu retrò respexisti.* B. BERNARD. ad Fulconem puerum monasterij desertorem: *Disce in Euangelio, quòd non liceat*

1. Ti. 5. 11.

Aug. ep. 45

Id. in Ps. 75.

Bern. ep. 2 Luc. 9. 62.

retrò aſpicere ei, qui ſemel manum ad aratrum miſit, &c. Iuſtè exigitur, ad ſoluendum, qui non cogitur ad vouendum. Nam etſi cùm pulſares, non repuli; tamẽ vt intrares, non compuli. Non licet ergo dimittere, quòd ſponte promiſiſti. Non eſt fas requirere, quæ per te dimiſiſti.

III. REMEDIVM. Conſidera, cùm arctior ſit cum Deo per Vota, quàm inter coniuges per Matrimonij fœdera, coniunctio, quantam eorum violatione indignationem apud Deum incurrere queas. *Cyp. ep. 62* *Si ſuperueniens maritus*, inquit D. CYP. in epiſtola ad Pomponium, *ſponſam ſuam iacentem cum altero videat, nónne indignatur & fremit? & per zeli dolorem fortaſsis & gladium in manum ſumit? Quid? Chriſtus Dominus, iudex noſter, cùm virginem ſuam ſibi dicatam, & ſanctitati ſuæ deſtinatam iacere cum altero cernit, quàm indignatur & iraſcitur, & quas pœnas inceſtis eiuſmodi coniunctionibus comminatur?* Et B. BASILIVS *Baſ. c. 22.* in Conſtitution. monaſticis: *Si homines ſæpenumerò, vbi ſemel ſe in coniunctionem fragilis vitæ huius dederunt, ab ea ſe ampliùs propter initam ex pacto inter ſe fœdera, ſeparare non poſſunt (alioqui qui hoc facit, is ſtatutis pœnis obnoxius ſit) ſine dubio multò magis, qui de ſpirituali coniunctus vnione fœdus inierit, cùm ea indiſſolubilẽ ac perpetuam habeat coniunctionem, ei ſeiungere ſe, præcidereque ab his non licebit, quibuſcum vnum veluti corpus eſt effectus. Alioqui ſi hoc facit, grauiſſimis ſe à DEO conſtitutis ſupplicijs addicit. Si enim mulier ad viri Societatem lege Matrimonij prouecta, & vnà cum eo copula carnali coniuncta, morte multatur; ſi ei inſidias feciſſe deprehenſa ſit: quantò is magis ſubiacebit pœnæ grauiori, ſi ſe abiunxerit, qui ſpirituali communione copulatus ſit, teſte atque ſequeſtri ipſo Spiritu ſancto?* Alibi *Ad epiſt. ad lapſam.* verò Deum ſic expoſtulantem cum virgine lapſa inducit: *Dicit omninò etiam nunc Dominus: Duo mala*

malaperpetrauit Virgo. Me dereliquit verum sanctarum animarum sanctum sponsum, & aufugit ad impium animæ simul & corporis corruptorem. Defecit à Deo Salvatore suo, & exhibuit membra sua mancipia immunditiei, & iniquitati ad iniquitatem. Mei oblita est, dicit Dominus, & ad amatorem suum transiuit. Expediret ipsi, vt mola asinaria circa collum ipsius appensa esset, & in mare proiectus esset, potiùs quàm virginem vitiasset. Quis prædo ad tantam dementiam perductus est, vt ipsa Dei donaria contingeret? non supellectilem inanimatam, sed corpora viuentia, & animam inhabitantem habentia factam ad imaginem Dei? Quis ab æterno auditus est in media ciuitate, & serena meridie, imagini regiæ formas immundorum porcorum inscribere ausus esse? Si quis humanas nuptias ignominia affecit, citra miserationem coram duobus aut tribus testibus moritur: quantò peiore supplicio dignus censebitur, qui filium Dei conculcauit, & desponsam ipsi sponsam adulterio contaminauit, & spiritum virginitatis contumelia affecit? Matt. 18. 6.

IV. REMEDIVM. Considera Votifragum, vel Apostatam atrociori se scelere, quàm furti, sacrilegij, adulterij, & incestus se obstringere. Sic enim scribit B. EPHREM in adhortatione prima ad nouitium monachum: *Corpus ab omni cogitatione peccati custodiat, nec Creatori suo mentiatur. Donum enim nosipsos obtulimus Domino, neque amplius corporis nostri potestatem habemus. Quemadmodum enim, si quis votum vouens Deo, munus Domino obtulerit, quod Sacerdos acceptum in templo seponit: síque posteà pœnituerit eum qui munus obtulit, non amplius in sua potestate iam est auferre donum, posti quàm Domino illud obtulit; adeò vt si occultè hoc suffurari molitus fuerit, non iam quasi suum auferre velit, à culpa absoluetur, sed velut sacrilegus punietur: sic quoque, qui Deo animas suas consecrarunt, corpe-* Eph. 10. 2.

ris sui potestatem amplius non habent. Et S. AMBROSIVS ad Virginem lapsam: *VIRGO, quæ se spopondit Christo, & sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortali iuncta est viro. Etiamsi voluerit nubere communis lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Si hoc ita est, quid de illa dicēdum est, quæ occulta & furtiua turpitudine constupratur, & fingit se esse, quod non est? habitu virgo, facto nō virgo, bis adultera, & in actu, & in aspectu.* Deinde B. CHRYSOST. ad Theodorum monachum: *Te iam seruare non conuenit priuilegia nuptiarum. Angelorum enim Societati semel iunctum, illam relinquere, & uxoris laqueis implicari adulterij crimen incurrere est: quamuis frequenter hoc ipsum nuptias voces, ego tamen illud & adulterio tātò peius affirmo, quantò maior ac melior mortalibus Angelus. Et quid mirum, si nuptiæ tales, quibus offenditur Deus, adulterio comparantur? Maius longè audies. Homicida iustorum laude donatur, & misericors plus quàm homicida punitur: quoniam hoc uetāte fit Domino, istud uolente. Phinees enim ad iustitiam reputatum est, quod impudicum cum turpi fœmina uirum uno gladio percussisset. Saulem autem Samuel damnatione liberare non potuit, quoniam hostium duci, quem debuerat trucidare, inuito parcēdum credidit Deo.* Et S. AVG. in Psalmos: *Virgo, inquit, quæ si nubere, non peccaret: sanctimonialis, si nupserit, Christi adultera reputabitur.* Et Auctor sermonum ad fratres in eremo, apud eundem: *Ego qui hodie uideor monachus, si rupero propositum meum, Christum negauī.* Incestui denique violationem voti suprà comparauit B. Cypriano & Hieronymus.

Amb. c. 5.

Chr. ep. 6.

Ps. 105. 31.

1. Reg. 15.

Aug. in Ps. 83.

Id. ser. 90.

V. REMEDIVM. Considera, quot & quantis beneficiis ornamentisque spiritualibus se spoliet, qui sacra votorum vincula, quibus Christo erat aligatus, semel disruperit. Ea vt virgini lapsæ in mentem

reuocaret B. BASILIVS sic eam alloquitur: *REVOCA in memoriam honestã professionem quam professa es coram Deo, & Angelis ac hominibus. Reuoca in memoriam venerandam congregationem, & sacrum Virginum chorum, & Concilium Domini, & Ecclesiæ Sanctorum, &c. & Angelicum circa Dominum cum illis tripudium, & spiritualem in carne vitam, & cœlestem in terra conuersationem. Recordare dierum carentium tumultu, & noctium illuminatarum, & cantilenarum spiritualium, & psalmodiæ sonoræ, & orationum sanctarum, & cubiculi casti, & virginei progressus, & mensæ temperantis. Vbi est reuerendus ille tuus habitus? Vbi honesti mores, & vestis frugalis virginem decens? & honestus ex pudore rubor, & decorus ex continentia ac vigilis afflorescens pallor, omni coloris bonitate gratiosior eluceſcens? Quoties in orationibus pro conservanda virginitate impollutã lacrymas effudisti? Quot literas ad Sanctos sæpè exaraſti, per quas pro te orare petiisti, nõ vt nuptias humanas assequereris, sed vt à Dòmino IESV non excideres? Quot verò munera à spõso accepisti? quid opus est dicere honores propter illum ab his qui illius sunt susceptos? connictus cum virginibus? encomia ob virginitatem? virgineas benedictiones? At nunc modica aura aëriy Spiritus, qui nunc in filiis inobedientiæ operatur, susceptã, omnia illa abnegasti.* Basilius apud lapsam.

Haud secus B. AMBR. suam Virginem lapsam allocutus est: *Vnde incipiam? quod primum, quod vltimum dicam? Bona commemorem, quæ perdidisti; an mala defleam, quæ inueniſti? Eras Virgo in paradiso Dei, vtique inter flores Ecclesiæ: eras spõsa Christi, eras templum Dei, eras habitaculum Spiritus sancti. Et cùm dico, totiẽs eras, necesse est vt totiens ingemiscas, quia non es, quod fuisti. Incedebas in Ecclesia tanquàm columba illa, de qua scriptum est: Pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri. Splendebas vt argentum, fulgebas* Amb. c. 11. Ps. 67. 14.

vt aurum, quando cum ſyncera conſcientia procedebas. Eras tanquàm ſtella in manu Domini, nullum ventum, nullius belli nebulas pertimeſcebas. Quæ eſt iſta ſubitaneæ conuerſio? Quæ eſt iſta repentina mutatio? De Dei virgine facta es corruptio Satanæ; de habitaculo Spiritus ſancti, tugurium diaboli. Quæ incedebas vt columba, nunc lates in tenebris ſicut ſtellio. Quæ fulgebas vt aurum, propter virginitatis honorẽ, nunc vilior facta es luto platearum, vt etiam indignorum pedibus conculceris. Quæ fueras ſtella radians in manu Domini, veluti de alto ruens cœlo; lumen tuum extinctum eſt, & conuerſa es in carbonem.

VI. REMEDIVM. Conſidera, quanto cum ſcandalo & probro ſuo, ſociorum, parentum, fratrum; cognatorúmque quiuis apoſtata vota Deo ſemel facta reſcindat. Pergit enim S. AMBROSIVS lapſam ſuam pudefacere his verbis: *Aſpice quis Sanctorum, aut quæ Sanctarum tibi approximare non horreat, aperi oculos tuos ſi potes, erige frontẽ, vales aliquem Sanctorũ fiducialiter intueri? nónne tuam faciem conſcientiæ commiſſum tanquàm plumbum inclinat & premit? nónne timor & tremor animam tuam, & membra quaſſant?* Et paulò pòſt: *Non iſtam confuſionem de te tuus expectauerat pater, qui te ſibi ſingularem gloriam computabat. Non hunc luctum, & has lacrymas ex te ſibi naſci tunc crediderat mater, quæ partus ſui gemitum per ſuam virginitatem conſolabatur. Non fratres tui, non ſorores hoc ex te dedecus expectabant, quos omnes quaſi vno gladio tui ſceleris grauiter ſauciaſti. Si fuiſſes cõmuni ſorte defuncta fleſſent te modicum propter deſiderium parentes; ſed exultaſſent granditer, quia immaculatam præmiſerant virginem, hoſtiam viuam Domino, propitiatricem ſuorũ videlicet delictorũ. At nunc plangunt mortuam, & non mortuam; lugent viuam, & non viuam. Mortuam vtiq; gloria virginitatis, viuã dedecore turpitudinis. Ingratus eſt*

Id. c. 3.

c. 4.

pater ſuis viſceribus de quib. natus es, maledicit ſuo vtero mater, ex quo in hãc lucem infeliciter proceſſiſti. Nec tamen modũ ſuo dolori reperiunt, niſi hoc ſolùm planè videntur habere ſolatiũ, quia te nec pater compulit, nec mater coëgit, vt virginitatem profitereris, quam vltrò & propria voluntate profeſſa es. Nam ſcio, cùm cunctas difficultates tibi tuus genitor proponeret, cùm arduũ eſſet iter ſeruandæ virginitatis ingereret, te non ſolùm pertinaciter perſtitiſſe, ſed etiam reuelationes tibi dixiſti datas terribiles. In quantũ ſibi ergo ſperabant mercedem ex eo, quòd non tuo proposito reſtiterunt, in tantũ tibi intellige miſera pondus iudicij creſcere, quia non ſeruaſti, quod vltrò promiſiſti. Et iterum multò inferiùs: *Equidem,* inquit, *ſi tibi ſolùm damnum feciſſes, erat equidem triſtitia, ſed forſitan tolerabilis. Nunc verò quantas animas tuo ſcelere ſauciaſti? quantas animas propter te de proposito ſuo pœnitere feciſti? Quanta labia etiam fidelium inquinata ſunt, viã Domini blaſphemando? Aperuit in nos Gentilitas os ſuum: aduersùs ſanctam Eccleſiam ſynagoga Iudæorũ* (& hæreticorum) *per tuum dedecus exultauit. Quòd ſi is, qui vnũ ſcandalizauerit, mola circumligata iactari debet in mare: quid de te pronũcias, per cuius ſcelus omnia animæ ſanciata eſt, & nomẽ Domini in gẽtibus blaſphematum eſt?* Id. c. 7. Matt. 18. 6

VII. REMED. Conſidera quotquot religiosũ vitæ inſtitutũ per vota ſimplicia vel ſolẽnia ſemel ſuſceptũ temerè deſerunt, in dies fieri deteriores, vt obſeruauit S. AVG. in epiſtola data ad clerũ, & plebẽ Hipponenſẽ: *Simpliciter,* inquiẽs *fateor charitati veſtræ corã Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animã meam, ex quo Deo ſeruire cœpi, quomodo difficilè ſum expertus meliores, quàm qui in monaſterijs profecerũt; ita non ſum expertus peiores, quàm qui in monaſterijs ceciderunt, ita vt hinc arbitrer in Apocalypſi ſcriptum: Iuſtus iuſtior fiat, & ſordidus ſordeſcat adhuc.* Auguſtino conſentit B. BASILIVS ita Aug. ep. 137. Apoc. 22. 11. B. conſt. mon. c. 22.

ſcribens: *Cui ſemel defectionis animus aſſueuerit, is vitiorum omni genere cumulatur, intemperantia, auaritia, edacitate, falſitate, omníque morũ peruerſitate, & poſtremò extremis malis infixus in profundum nequitiæ abit præceps.* Et infrà idem docet: *Originem iſtiuſmodi conſilij*, de ſegregando videlicet ſe à ſpirituali cœtu, *nihil aliud eſſe, quàm vitiorum intemperantiam, & laborandi fugam, & iudicij corruptelam, inſtabilitatémque.* Vnde B. AMB. exponens verba Pſalmi: *Mei autem penè moti ſunt pedes, paulò minùs effuſi ſunt greſſus mei*, in hunc modum depingit apoſtatarum mores: *Nónne de his pulchrè dicitur, quia effuſi ſunt proceſſus eorum, quorum ſpes lapſæ, in vanum effuſus labor, vota ſunt deſtituta? Conſidera enim aliquem per aliquot annos habuiſſe ſtudiũ probitatis, caſtitatis cuſtodiã, vitæ attentioris affectũ, piæ propoſitum ſeruitutis, ſedulæ obſeruationis officiũ, ſubitóq; eum eſſe mutatum, diſceßiſſe de monaſterio, valedixiſſe ieiuniis, continẽtiæ renunciaſſe, indulgere deliciis, ſtudere luxuriæ. Dudum de monaſteriis exierunt, & nunc luxuriæ ſunt magiſtri, diſſeminatores incontinentiæ, incentores petulantiæ, obtrectatores pudoris. Nónne de his pulchrè dixeris: Effuſi ſunt greſſus eorũ? quos bene vixiſſe pœnituit. Itaq; egerũt noui generis pœnitentiã pro virtutibus, & non agunt pro delictis. Sed hi ex nobis exierunt, dicit Ioannes, ſed non erant ex nobis. Si enim ex nobis fuiſſent, nobiſcum perſeueraſſent.* Eoſdem deſcribit & B. EPHR. in ſermone de non ſcandalizãdo. *Hic*, apoſtata, inquit, *abiecta pietate impudentiam indutus eſt, & turpiter ac præter decorem agere non erubuit. Neque enim homines veretur, neque Dei indignationem animo expendit, & idcirco neque parentibus debitum honorem attribuit, neque ſpirituali ſe opere dignũ exhibet: vnde deinceps naſcũtur maledicta aduersùs promiſſa & in pietatẽ atque religionem blaſphemiæ, quod quidem horrendũ eſt & dicere. Et*

Pſ. 72.

Amb. in Pſ. 36.

1. Io. 2. 19.

Eph. 5.

ſicut impius cùm in profundum malorum venerit, cõtemnit: ita & hic in tantam temeritatem impingens nequaquàm eſt territus, inſtar illius, qui vendidit vniuerſam ſuam ſubſtantiam, omnia in ſubſannationem & improperium ſui vertere. Quis enim eum ludibrio non habeat, qui heri in cella concluſus erat, & multorum conuerſationem vitabat, hodiè cum inhoneſtis mulierculis viuentem, & in tabernis ebrietati ſtudentem?

VIII. REMEDIVM. Conſidera, quàm futiles & friuolæ ſint cauſæ, quas nonnulli ſuæ inconſtantiæ & apoſtaſiæ obtendunt. ALII enim queruntur de improbitate fratrum monaſterij, quibus loco ſuprà citato ita reſpondet S. BASILIVS: *Si aliquis dicat in fratribus eſſe aliquos vitioſos (neque enim vniuerſos, opinor, culpabit: neque enim propterea vt vitioſi eſſent, ſocietatem inierunt? nequaquàm is idoneam recedendi cauſam commentus eſt. Siquidem neque Petrus, neq; Andreas, Ioannés ve propter Iudæ improbitatem ſe à reliquorum Apoſtolorum choro ſubmouerunt, neque quò minùs Chriſto obtemperãs eſſet vlla in re illius vitiis quiſquam illorum retardatus eſt, ſed cõtrà potiùs relictæ illius peruerſitate, dominicæ diſciplinæ virtutẽ maiore ſtudio ſectati ſunt.* Et infrà: *Atque etiã iuſtus ille Noë, cum in peßima hominum colluuie verſaretur, non dixit Deo, propterea ſe debere exire de mundo, ſed eò magis more generoſi athletæ ad hæc adoleſcẽs ſe obdurauit, neq; vlla in re prorſus Domino repugnans fuit, ſed tolerantia pietatis nauigium in mediis impietatis fluctibus tutatus eſt. Quid? nónne Lot, cùm Sodomis in tanta impietate, tantáque legum omnium peruerſione degeret, virtutem tamen aßiduè ab omni vitio integram cuſtodiuit, & reliquis, quoad fieri poterat, exemplo ſuo idem ſecum vt facerent auctor fuit?* Et B. AVG. in expoſitione Pſalm. 99. *In illa*, inquit, *vita communi fratrum, quæ eſt in monaſterio,*

B. in cõſt. monaſt.

Gen. 6. 9.

Gen. 19. 1.

Aug.

magni viri ſancti quotidiè in hymnis, in orationibus, in laudibus Dei inde viuũt: cum lectione illis res eſt, labore manibus ſuis, inde ſe tranſigũt, non auarè aliquid petunt. Quicquid eis infertur à piis fratribus, cum ſufficientia & cum charitate vtuntur. Nemo ſibi vſurpat aliquid, quod alter non habeat. Omnes ſe diligunt, omnes inuicem ſe ſuſtinent. Laudat, qui neſcit, quid interiùs agatur, qui neſcit quomodo illo vento intrante etiam naues in portu colliduntur. Intrat quaſi ſecuritatem ſperans, neminem quem toleret habiturus: inuenit ibi fratres malos, qui mali inueniri non poſſent, niſi admitterentur. Nec excludi facilè poſſunt, niſi prius fuerint tolerati. Quis me hic quærebat? Ego putabam, quia charitas eſſet l. 2. Et paucorum hominum moleſtia irritatus, dum non perſeuerauerit implere quod vouit, fit deſertor tam ſancti propoſiti, & reus voti nõ redditi. Iam verò, cùm inde exierit, fit & ipſe vituperator & maledicus, & dicit ea ſola, quæ quaſi ſe pati non potuiſſe aſſeuerat, & aliquando vera. Sed vera mala malorum toleranda ſunt propter ſocietatem bonorũ. Dicit illis Scriptura: Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam. Et quod eſt amplius, ructat indignationes malorum odorum, vnde abſterreat intraturos, quia ipſe cũ intraſſet perdurare non potuit. Quales illi? Inuidi, litigatores, neminem ſuſtinentes, auari. Ille illud ibi fecit, & ille illud ibi fecit. O male, quare taces bonos? Quos tolerare non potuiſti, iactas: quite malum tolerauerunt, taces. Hæc Auguſtinus, cuius & illud celebre monitum eſt ad ſuos Hipponenſes: *Nolite propter amurcam, qua oculi veſtri offenduntur, torcularia deteſtari, vnde apothecæ Dominicæ fructu olei luminoſioris implentur.* ALII obtendunt inſtituti religioſi, ac imprimis reddendi voti caſtitatis difficultatem. Quibus reſpondet R. CYPRIAN. ad Theodorum lapſum: *Qualis hæc excuſatio eſt iugum quos placidum non voluiſſe ſufferre? onus non potuiſ-*

Eccl. 2. 16.

Epiſt. 137.

Chry. ep. 6.

se portare, quod ipse (Christus) *vocauerit leue? imò graue & oneroſum pondus putare quietum laborem, ad quem nos Chriſtus inuitat, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam. Et rurſus: Tollite iugum meum, quia ſuaue eſt, & onus meum leue eſt. Quid enim leuius eſſe dices ac melius, quàm ſollicitudine ſeculari, & laboribus, & metu exui, quàm ab iſtius mundi fluctibus ſegregari, & poſſidere placidi, tranquilliſque portus ſecuritatem? Agè videamus, quid in hoc ſeculo nobis beatum, & quid optabile eſſe videatur. Sine dubio dignitatem & opes dices, & ambitionis humanæ felicitatem. Sed quid his miſerabilius eſt, ſi ea libertati Chriſtianorum volueris comparare?* Et diuus AMBROSIVS: *Sed dictura*, inquit, *& forſitan, Non potui ſuſtinere, quia carnem fragilem circumferebam. Reſpondebit tibi beata Tecla cum ſuis innumerabilibus ſocijs: Et nos eadem carne amictæ fuimus, non tamen plenum propoſitum caſtitatis noſtræ, aut fragilitas carnis potuit mutilare, aut ſæuitia tyrannorum per varia tormenta potuit deijcere. Reuerà non poteſt caro corrumpi, niſi mens fuerit antè corrupta. Remanebit ergo in crimine animæ, quæ carnem præcedit in voluptate.* Et AVGVST. in Pſalmum 31. *Commendatur humilitas Dauid, commendatur manſuetudo Dauid, & dicitur Deo: Memento, Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Ad quam rem, memento, Domine, Dauid? Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob. Ergo ad hoc memento, vt impleatur quod promiſit. Ipſe Dauid vouit tanquàm in poteſtate habens, & rogat Deum, vt impleat quod vouit. Eſt deuotio vouẽtis, ſed eſt humilitas deprecantis. Nemo præſumat ſe viribus ſuis reddere quod vouerit. Qui te hortatur vt voueas, ipſe adiuuat vt reddas.* Et in Pſal. 75. *Quid tibi dixerit Pſalmus, attẽde, nõ dixit: Nolite vouere, ſed, Vouete, & reddite. Quia audiſti reddite, non vis vouere? Ergo vo-*

Matt. xi. 28.

Ambr. c. 4. ad V. lapſam.

Auguſt.

uere uolebas, & non reddere? Imò utrumque fac. Vnum sit ex professione tua, aliud ex adiutorio Dei perficietur. Aspice eum, qui te ducit, & non respicies retrò, unde te educit. Qui te ducit te, ante ambulat: unde te eduxit, post te est. Ama ducentem, & non te damnat retrò respicientem. Hinc ergo habes antidotum præsens pro expugnanda difficultate voti reddendi, maximè castitatis, nempe diuinæ opis implorationem, conuenienter dicto Sapientis: *Et ut sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum: adij Dominum, & deprecatus sum illum.*

Sap.8.21.

IX. REMEDIVM. Considera exempla diuinæ Scripturæ eorum, qui ob vota violata grauiter puniti sunt. SS. Patres duo potissimùm proferunt, alterum ex veteri, alterum ex nouo Testamento. Ex veteri quidem, vxoris Loth, de quo B. EPHREM paræneſi nona: *NE hodiè*, inquit, *renunciatio seculi, & abdicatio rerum terrenarum, ac ualedictio patriæ & amicorum, parentúmque carnalium propter spem in Dominum Christum, cræ autem nostram regionem & patriam, atque hæreditatem inquiramus. Vxor siquidem Loth retrorsum conuersa, in columnam salis mutata est. Quare & Dominus instruit nos, dicens:* Nemo mittens manum suam ad aratrum, & *respiciens retrò, aptus est regno cœlorum.* Et D. AVGVST. in Psalm. 75. *De die iudicij cùm Dominus minaretur, quid ait? Memento uxoris Loth. Omnibus dixit. Quid enim fecit uxor Loth? Liberata est à Sodomis, & in uia posita retrorsum respexit. Vbi respexit, ibi remansit. Facta est autem statua salis, ut illius contemplatione cõdiantur homines, cor habeant, non sint fatui, non retrò respiciant, ne malum exẽplum dantes, ipsi remaneant, & alios condiant. Nam & modò dicimus illud quibusdam fratribus nostris, quos fortè uidemus uelut infirmari in pro-*

Ge 19.19.
Ephr.t.2.
Luc.9.62.
Luc.17.32

posito bono, & talis vir esse, quales illi. Objicimus illis quosdam, qui retro respexerant, illi fatui sunt in se, sed alios condiunt, quando commemorantur: vt illorũ exemplum timentes isti retrò ne respiciant. Vouete & reddite Domino Deo nostro, quia illa vxor Loth ad omnes pertinet. Ex nouo verò Testamento SS. Patres producunt exemplum Ananiæ & Saphiræ, vt B. HIERON. ad Demetriadem, de virginitate seruanda: *In Actis, ait, Apostolorum, quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, vt ostenderent pecunias esse calcandas: dabatúrque singulis, prout cuique opus erat. Ananias & Saphira dispensatores timidi, imò corde duplici, & ideò condemnati, quia post votum obtulerunt quasi sua, & non eius, cui semel ea vouerant, partémque sibi alienæ substantiæ reseruauerunt metuentes famem, quam veræ fides non timet; præsentem meruêre vindictam, non crudelitatem sententiæ, sed correctionis exemplo. Denique & Apostolus Petrus nequaquàm imprecatur eis mortem, vt stultus Porphyrius calumniatur, sed Dei iudicium prophetico spiritu annunciat, vt pœna duorum hominum sit doctrina multorum.* Et B. CHRYSOST. in acta Apostolorum: *Quare, inquit, hoc feciſti? voluisti habere, Ananiæ? oportebat initio habere, & non promittere: nunc autẽ postquàm consecrasti, maius sacrilegium commisisti: qui enim aliena rapit, forsan alienarũ rerum desiderio rapit: tibi autem licebat tua retinere, cur igitur sacra feciſti ea, & postea accepisti?* Et S. GREG. ad Venantium: *Ananias Deo pecunias vouerat, quas postea victus persuasione diaboli subtraxit, sed qua morte mulctatus est scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat nummos Deo abstulit, cõsidera quanto periculo in iudicio diuino dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum Deo omnipotenti,*

Act. 5. 1.
Hier. ep. 8.
Chry. hom. 12.
Greg. lib. 1 ep. 33.

cui te ſub monachali habitu deuoueras, ſubtraxiſti?

X. REMEDIVM. Conſidera & alia exempla à Patribus deſcripta. PRIMVM ſit eiuſdem B. GREG. ex lib. 2. dialogorum, cap. 25. *Quidam eius* (S. Benedicti) *monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monaſterio nolebat. Cúmque eum vir Dei aſsiduè corriperet, & frequenter admoneret, ipſe verò nullo modo conſentiret in congregatione perſiſtere, atque importunis precibus vt relaxaretur innueret, quadam die idem venerabilis pater nimietatis eius tædio affectus, iratus iuſsit vt diſcederet. Qui mox vt monaſterium exijt, contrà ſe aſsiſtere aperto ore draconem in itinere inuenit: cúmque eum idẽ draco, qui apparuerat, deuorare vellet, cœpit ipſe tremẽs & palpitans magnis vocibus clamare, dicẽs: Succurrite, ſuccurrite, quia draco iſte me deuorare vult. Currẽtes autem fratres draconem minimè viderũt, ſed trementem atque palpitantem monachũ ad monaſterium reduxerũt. Qui ſtatim promiſit nũquàm ſe eſſe à monaſterio receſſurũ, atque ex horæ eadem in ſua promiſsione permanſit. Quippe qui ſancti viri orationibus contra aſsiſtere draconem vi-*
Idem lib. 9 derat, quem priùs non videndo ſequebatur. ALTERVM
cap. 38. exemplum refert idem in epiſtola ad Ruſticianam Patritiam: *Dum in natalitio eiuſdem Apoſtoli* (Andreæ) *iam meridianis horis fratres quieſcerent, ſubitò quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingẽtes emittere, quibus vocibus teſtabatur ferre ſe non poſſe quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementem, & clamantẽ, & à præſentibus alienum, nihil, quod foris agi poterat, ſentiẽtem. Eúmq; in manibus leuauerũt, atq; ante altare S. Andreæ Apoſtoli proiecerũt, ipſíq; pro eo in oratione proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reuerſus, quid paſſus fuerat, cõfeſſus eſt. Quia ſenex quidã ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimiſit, dicens: Quare fugere voluiſti de monaſterio iſto? Cúmque*

euadere de canis morſibus nullo modo potuiſſem, venerũt quidam monachi, & eundem ſenem pro me rogauerunt. Qui ſtatim iuſſit canem abſcedere, & ipſe ad me reuerſus ſum. Qui etiam confeſſus eſt, quia eo die, quo iſta pertulit, conſilium habuerat de eodem monaſterio fugere. Adiungit ibidem & TERTIVM. *Alius*, inquiens, *quoque monachus diſcedere de eodem monaſterio latenter voluit: cúmque hoc mente tractaſſet, voluit Oratorium ingredi; ſed ſtatim dæmonio traditus, vehementiſsimè vexatus eſt. Relinquebatur verò à dæmonio, ſi extra oratorium ſtetiſſet, & nihil patiebatur aduerſi. Si verò conatus fuiſſet ingredi, ſtatim maligno ſpiritui traditus vexabatur. Cúmque hoc ſæpiùs fieret, culpam ſuam confeſſus eſt, quia egredi de monaſterio cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres ſeſe per triduũ in precibus aſtrinxerunt, atque ita curatus eſt, vt ad eum poſtmodùm nunquàm ſpiritus malignus accederet. Dicebat autem ſe eundem beatum Apoſtolum, dum vexaretur, vidiſſe, ſéque ab eo increpatum eſſe, cur voluiſſet abſcedere?* Plura exempla habes in B. PETRO Damiani Cardinale, vt lib. 2. epiſt. 15. & lib. 4. epiſt. 17. & lib. 6. epiſt. 16.

XI. REMED. eſt Pœnitentia & conuerſio. Sic enim Dominus DEVS loquitur ad Prophetam Ieremiam: *Hæc dicit Dominus. Nunquid qui cadit, non reſurget; & qui auerſus eſt, non reuertetur? Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem auerſione contentioſa?* Ier. 8. 4. Et infrà: *Nunquid reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?* ver. 22. His verbis hortatus B. BASIL. virginem lapſam ad conuerſionem, ſubiungit: *Nos ad pœnitentiam vocans diuini verbi doctrina clamat. Eſt via ſalutis, ſi velimus. Fidelis Dominus in omnibus ſermonibus ſuis, non mentitur, dixit: Si fuerint peccata veſtra velut pannus puniceus, ſicut niuem dealbabo. Si verò fuerint velut* Baſi. ep. ad Virg. lapſ. Iſa. 1. 18.

coccinum, velut lanam in albabo. Paratus est magnus ille animarum medicus sanare affectionē tuam. Illius verba sunt. Illius dulce ac salutare os dixit: Non opus habent
Matth.9. 12. valentes medico, sed malè habētes. Non veni ad vocandum iustos, sed peccatores ad pœnitētiam. Vult Dominus purgare te à plaga maligni. Quærit te pastor bonus, relictis omnibus non errantibus. Si commiseris ipsi teipsam, non
Luc.15.4. cunctabitur te ille hominum amator humeris propriis portare gaudens, quòd reperit ouem suam deperditam. Stat
Luc.15.20 ille pater, & expectat tuum ab errore reditum: solummodò reuertere, & dum adhuc longè abes, accurrens irruet in collum tuum, & amicis amplexibus complectetur te à pœnitentia iam purgatam, & vestem induet primariam, & addet annulum manibus, quæ mortis sanguinem abluerunt, & calceamentum addet pedibus, qui auerterant se à via mala, ad cursum Euangelij pacis. Et gaudij diem annunciabit suis, tum Angelis, tum hominibus, & omninò
Ibid.10. splendido epulo celebrabit tuam salutem. Inquit enim, Amen dico vobis, quòd gaudium est in cœlo coram Deo ob vnum peccatorū pœnitentem. Et si vitio verterit quis ex his qui stare sibi videtur, quòd citò assūpta es, ipse ille bonus pater pro te respōdebit, dicens: Lætari oportet, & gaudere, quia hæc filia mea mortua erat, & reuixit: deperdita erat, & inuenta est. QVANTA autem agēda sit pœ-
Ambr.c.8. nitentia, describit B. AMB. ad suam lapsam: Pœnitentia, inquit, nō verbis agenda est, sed & actu. Hæc autē sic agitur. Si tibi ante oculos ponas, de quanta gloria rueris, & de quo libro vitæ nomen tuū deletum, te iā credas prope ipsas positā tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorum, & stridor dentium sine fine. Cùm hæc certa fide, sicut est, animo conceperis, quia necesse est prævaricatricem animam tartareis pœnis, & gehennæ ignibus tradi, nec aliud remedium constitutum esse post baptismum, quàm pœnitentiæ solatium, quantumuis afflictionem, quantumuis laborem

ſubire eſto contenta, dummodò ab æternalibus pœnis liberis. Imprimis omnis cura vitæ huius interimenda tibi eſt: & quaſi mortuũ te exiſtimans, ſicut es, quomodo poſſis reuiniſcere, cogita. Deinde lugubris tibi accipienda eſt veſtis, & mens ac membra ſingula digna caſtigatione puniendæ, &c. Dicit enim Deus, Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Conuertimini ex toto corde veſtro, in ieiunio & fletu, in planctu: dirumpite corda veſtra, & non veſtimentum, quoniam pius & miſericors ſum. Ioel 2. 13.

XII. REMEDIVM. Conſidera, quid hominem lapſum, votorúmque ſuorum prævaricatorem, præter iam allata antidota commouere poſſit ad veram & ſynceram conuerſionem. Id non conticuit iam ſæpè citatus D. BASILIVS, dum ita loquitur: *Multa ſanè reperias in diuina Scriptura mali auxilia, multa item ex interitu ad ſalutẽ medicamenta, de morte & reſurrectione myſteria, de iudicio horrendo ac æterno verba, de pœnitentia & remiſſione peccatorum dogmata. Innumera illa conuerſionis exempla, drachmam, ouiculam, filium prodigum, qui ſua conſumpſerat cum ſcortis, perditum & repertum, mortuum & vitæ reſtitutum. His vtamur mali auxilijs, per hæc animam noſtram curemus. Aſſume in meditationem extremum diem, & anxietatem, & ſuffocationem, & mortis horam, & ſententiam Dei vrgentem, & Angelos feſtinantes, & animam in his grauiter conturbatam, quæ à peccatrice conſcientia amarè flagellatur, & ad ea, quæ hîc ſunt, miſerabiliter ſe conuertit, & ineuitabilem longæ illius peregrinationis neceſſitatem. Deſcribe mihi in mente tua vltimam cõmunis vitæ ſubuerſionẽ, cùm veniet Filius Dei in gloria ſua cum Angelis ſuis. Veniet enim, & non cunctabitur, quũ veniet ad iudicandum viuos ac mortuos, & reddendum vnicuique iuxta opus ſuum. Cùm tuba illa magno & horrendo ſono edito excitabit eos, qui à condito ſeculo dormierunt, &* Baſil. epiſcit. Luc. 15. Matt. 25.

ſcribens: *Cui ſemel defectionis animus aſſueuerit, is vitiorum omni genere cumulatur, intemperantia, auaritia, edacitate, falſitate, omníque morũ peruerſitate, & poſtremò extremis malis infixus in profundum nequitiæ abit præceps.* Et infrà idem docet: *Originem iſtiuſmodi conſilij*, de ſegregando videlicet ſe à ſpirituali cœtu, *nihil*
Pſ.72. *aliud eſſe, quàm vitiorum intemperantiam, & laborandi fugam, & iudicij corruptelam, inſtabilitatémque.* Vnde
Amb. in Pſ.36. B. AMB. exponens verba Pſalmi: *Mei autem penè moti ſunt pedes, paulò minùs effuſi ſunt greſſus mei*, in hunc modum depingit apoſtatarum mores: Nónne *de his pulchrè dicitur, quia effuſi ſunt proceſſus eorum, quorum ſpes lapſæ, in vanum effuſus labor, vota ſunt deſtituta? Conſidera enim aliquem per aliquot annos habuiſſe ſtudiũ probitatis, caſtitatis cuſtodiã, vitæ attentioris affectũ; piæ propoſitum ſeruitutis, ſedulæ obſeruationis officiũ, ſubitóq; eum eſſe mutatum, diſceßiſſe de monaſterio, valedixiſſe ieiuniis, continẽtiæ renunciaſſe, indulgere deliciis, ſtudere luxuriæ. Dudum de monaſteriis exierunt, & nunc luxuriæ ſunt magiſtri, diſſeminatores incontinentiæ, incentores petulantiæ, obtrectatores pudoris. Nónne de his pulchrè dixeris: Effuſi ſunt greſſus eorũ? quos bene vixiſſe pœnituit. Itaq; egerũt noui generis pœnitentiã pro virtutibus, & non agunt pro delictis. Sed hi ex nobis exierunt, dicit*
1.Io.2.19. *Ioannes, ſed non erant ex nobis. Si enim ex nobis fuiſſent,*
Eph.5. *nobiſcum perſeueraſſent.* Eoſdem deſcribit & B. EPHR. in ſermone de non ſcandalizãdo. *Hic*, apoſtata, inquit, *abiecta pietate impudentiam indutus eſt, & turpiter ac præter decorem agere non erubuit. Neque enim homines veretur, neque Dei indignationem animo expendit, & idcirco neque parentibus debitum honorem attribuit, neque ſpirituali ſe opere dignũ exhibet: vnde deinceps naſcũtur maledicta aduersùs promiſſa & in pietatẽ atque religionem blaſphemiæ, quod quidem horrendũ eſt & dicere. Et*

ſicut impius cùm in profundum malorum venerit, cõtemnit: ita & hic in tantam temeritatem impingens nequaquàm eſt territus, inſtar illius, qui vendidit vniuerſam ſuam ſubſtantiam, omnia in ſubſannationem & improperium ſui vertere. Quis enim eum ludibrio non habeat, qui heri in cella concluſus erat, & multorum conuerſationem vitabat, hodiè cum inhoneſtis mulierculis viuentem, & in tabernis ebrietati ſtudentem?

VIII. REMEDIVM. Conſidera, quàm futiles & friuolæ ſint cauſæ, quas nonnulli ſuæ inconſtantiæ & apoſtaſiæ obtendunt. ALII enim queruntur de improbitate fratrum monaſterij, quibus loco ſuprà citato ita reſpondet S. BASILIVS: *Si aliquis dicat in fratribus eſſe aliquos vitioſos (neque enim vniuerſos, opinor, culpabit: neque enim propterea vt vitioſi eſſent, ſocietatem inierunt? nequaquàm is idoneam recedendi cauſam commentus eſt. Siquidem neque Petrus, neq; Andreas, Ioannés ve propter Iudæ improbitatem ſe à reliquorum Apoſtolorum choro ſubmouerunt, neque quò minùs Chriſto obtemperãs eſſet vlla in re illius vitiis quiſquam illorum retardatus eſt, ſed cõtrà potiùs relicta illius peruerſitate, dominicæ diſciplinæ virtutẽ maiore ſtudio ſectati ſunt.* Et infrà: *Atque etiã iuſtus ille Noë, cum in peſſima hominum colluuie verſaretur, non dixit Deo, propterea ſe debere exire de mundo, ſed eò magis more generoſi athletæ ad hæc adoleſcẽs ſe obdurauit, neq; vlla in re prorſus Domino repugnans fuit, ſed tolerantia pietatis nauigium in mediis impietatis fluctibus tutatus eſt. Quid? nónne Lot, cùm Sodomis in tanta impietate, tantáque legum omnium peruerſione degeret, virtutem tamen aſſiduè ab omni vitio integram cuſtodiuit, & reliquis, quoad fieri poterat, exemplo ſuo idem ſecum vt facerent auctor fuit?* Et B. AVG. in expoſitione Pſalm. 99. *In illa,* inquit, *vita communi fratrum, quæ eſt in monaſterio,*

B. in cõſt. monaſt.

Gen. 6. 9.

Gen. 19. 1.

Aug.

magni viri ſancti quotidiè in hymnis, in orationibus, in laudibus Dei inde viuũt: cum lectione illis res eſt, labor ẽt manibus ſuis, inde ſe tranſigũt, non auarè aliquid petũt. Quicquid eis infertur à piis fratribus, cum ſufficientia & cum charitate vtuntur. Nemo ſibi vſurpat aliquid, quod alter non habeat. Omnes ſe diligunt, omnes inuicem ſe ſuſtinent. Laudat, qui neſcit, quid interiùs agatur, qui neſcit quomodo illo vento intrante etiam naues in portu colliduntur. Intrat quaſi ſecuritatem ſperans, neminem quem toleret habiturus: inuenit ibi fratres malos, qui mali inueniri non poſſent, niſi admitterentur. Nec excludi facilè poſſunt, niſi priùs fuerint tolerati. Quis me hic quærebat? Ego putabam, quia charitas eſſet hîc. Et paucorum hominum moleſtia irritatus, dum non perſeuerauerit implere quod vouit, fit deſertor tam ſancti propoſiti, & reus voti nõ redditi. Iam verò, cùm inde exierit, fit & ipſe vituperator & maledicus, & dicit ea ſola, quæ quaſi ſe pati non potuiſſe aſſeuerat, & aliquando vera. Sed vera mala malorum toleranda ſunt propter ſocietatem bonorũ. Dicit illis Scriptura: Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam. Et quod eſt amplius, ructat indignationes malorum odorum, vnde abſterreat intraturos, quia ipſe cũ intraſſet perdurare non potuit. Quales illi? Inuidi, litigatores, neminem ſuſtinentes, auari. Ille illud ibi fecit, & ille illud ibi fecit. O male, quare taces bonos? Quos tolerare non potuiſti, iactas: qui te malum tolerauerunt, taces. Hæc Auguſtinus, cuius & illud celebre monitum eſt ad ſuos Hipponenſes: *Nolite propter amuream, qua oculi veſtri offenduntur, torcularia deteſtari, vnde apothecæ Dominicæ fructu olei luminoſioris implentur.* ALII obtendunt inſtituti religioſi, ac imprimis reddendi voti caſtitatis difficultatem. Quibus reſpondet B. CYPRIAN. ad Theodorum lapſum: *Qualis hæc excuſatio eſt iugum nos placidum non voluiſſe ſufferre? onus non potuiſ-*

Eccl. 2. 16.

Epiſt. 137.

Chry. ep. 6.

se portare, quod ipse (Christus) *vocaverit leue? imò graue & onerosum pondus putare quietum laborem, ad quem nos Christus inuitat, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego vos requiescere faciam. Et rursus: Tollite iugum meum, quia suaue est, & onus meum leue est. Quid enim leuius esse dices ac melius, quàm sollicitudine seculari, & laboribus, & metu exui, quàm ab istius mundi fluctibus segregari, & possidere placidi, tranquilliq́ue portus securitatem? Agè videamus, quid in hoc seculo nobis beatum, & quid optabile esse videatur. Sine dubio dignitatem & opes dices, & ambitionis humanæ felicitatem. Sed quid his miserabilius est, si ea libertati Christianorum volueris comparare?* Et diuus AMBROSIVS: *Sed dictura*, inquit, *& forsitan, Non potui sustinere, quia carnem fragilem circumferebam. Respondebit tibi beata Tecla cum suis innumerabilibus socijs: Et nos eadem carne amictæ fuimus, non tamen plenum propositum castitatis nostræ, aut fragilitas carnis potuit mutilare, aut sæuitia tyrannorum per varia tormenta potuit deijcere. Reuerà non potest caro corrumpi, nisi mens fuerit antè corrupta. Remanebit ergo in crimine anima, quæ carnem præcedit in voluptate.* Et AVGVST. in Psalmum 31. *Commendatur humilitas Dauid, commendatur mansuetudo Dauid, & dicitur Deo: Memento, Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Ad quam rem, memento, Domine, Dauid? Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob. Ergo ad hoc memento, vt impleatur quod promisit. Ipse Dauid vouit tanquàm in potestate habens, & rogat Deum, vt impleat quod vouit. Est deuotio vouẽtis, sed est humilitas deprecantis. Nemo præsumat se viribus suis reddere quod vouerit. Qui te hortatur vt voueas, ipse adiuuat vt reddas.* Et in Psal. 75. *Quid tibi dixerit Psalmus, attẽde, nõ dixit: Nolite vouere, sed, Vouete, & reddite. Quia audisti reddite, non vis vouere? Ergo vo-*

Matt. 11. 28.

Ambr. c. 4. ad V. lapsam.

August.

uere volebas, & non reddere? Imò utrumque fac. Vnum sit ex professione tua, aliud ex adiutorio Dei perficietur. Aspice eum, qui te ducit, & non respicies retrò, unde te educit. Qui te ducit te, ante ambulat: unde te eduxit, post te est. Ama ducentem, & non te damnat retrò respicientem. Hinc ergo habes antidotum præsens pro expugnanda difficultate voti reddendi, maximè castitatis, nempe diuinæ opis implorationem, conuenienter dicto Sapientis: *Et ut sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum: adij Dominum, & deprecatus sum illum.*

Sap.8.21.

IX. REMEDIVM. Considera exempla diuinæ Scripturæ eorum, qui ob vota violata grauiter puniti sunt. SS. Patres duo potissimùm proferunt, alterum ex veteri, alterum ex nouo Testamento. Ex veteri quidem, uxoris Loth, de quo B. EPHREM paræneſi nona: *NE hodiè*, inquit, *renunciatio seculi, & abdicatio rerum terrenarum, ac valedictio patriæ & amicorum, parentúmque carnalium propter spem in Dominum Christum, cras autem nostram regionem & patriam, atque hæreditatem inquiramus. Vxor siquidem Loth retrorsum conuersa, in columnam salis mutata est. Quare & Dominus instruit nos, dicens:* Nemo mittens manum suam ad aratrum, & *respiciens retrò, aptus est regno cœlorum.* Et D. AVGVST. in Psalm. 75. *De die iudicij cùm Dominus minaretur, quid ait? Memento uxoris Loth. Omnibus dixit. Quid enim fecit uxor Loth? Liberata est à Sodomis, & in uia posita retrorsum respexit. Vbi respexit, ibi remansit. Facta est autem statua salis, ut illius contemplatione cõdiantur homines, cor habeant, non sint fatui, non retrò respiciant, ne malum exẽplum dantes, ipsi remaneant, & alios condiant. Nam & modò dicimus illud quibusdam fratribus nostris, quos fortè uidemus uelut infirmari in pro-*

Ge 19.19.
Ephr.s.2.
Luc.9.62.
Luc.17.32

posito homo, & talis vir esse, quales illi. Objicimus illis quosdam, qui retro respexerant, illi fatui sunt in se, sed alios condiunt, quando commemorantur: vt illorũ exemplum timentes isti retrò ne respiciant. Vouete & reddite Domino Deo nostro, quia illa vxor Loth ad omnes pertinet. Ex nouo verò Testamento SS. Patres producunt exemplum Ananiæ & Saphiræ, vt B. HIERON. ad Demetriadem, de virginitate seruanda: *In Actis, ait, Apostolorum, quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, vt ostenderent pecunias esse calcandas: dabatúrque singulis, prout cuique opus erat. Ananias & Saphira dispensatores timidi, imò corde duplici, & ideò condemnati, quia post votum obtulerunt quasi sua, & non eius, cui semel ea vouerant, partémque sibi alienæ substantiæ reseruauerunt metuentes famem, quam veræ fides non timet; præsentem meruêre vindictam, non crudelitate sententiæ, sed correctionis exemplo. Denique & Apostolus Petrus nequaquàm imprecatur eis mortem, vt stultus Porphyrius calumniatur, sed Dei iudicium prophetico Spiritu annunciat, vt pœna duorum hominum sit doctrina multorum.* Et B. CHRYSOST. in acta Apostolorum: *Quare, inquit, hoc feciſti? voluiſti habere, Ananiæ? oportebat initio habere, & non promittere: nunc autẽ postquàm consecrasti, maius sacrilegium commisisti: qui enim aliena rapit, forsan alienarũ rerum desiderio rapit: tibi autem licebat tua retinere, cur igitur sacra feciſti ea, & postea accepisti?* Et S. GREG. ad Venantium: *Ananias Deo pecunias vouerat, quas postea victus persuasione diaboli subtraxit, sed qua morte mulctatus est scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat nummos Deo abstulit, cõsidera quanto periculo in iudicio diuino dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum Deo omnipotenti,*

Act. 5. 1.
Hier. ep. 8.
Chry. hom. 12.
Greg. lib. 1 ep. 33.

cui te ſub monachali habitu deuoueras, ſubtraxiſti?

X. REMEDIVM. Conſidera & alia exempla à Patribus deſcripta. PRIMVM ſit eiuſdem B. GREG. ex lib. 2. dialogorum, cap. 25. *Quidam eius* (S. Benedicti) *monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monaſterio nolebat. Cúmque eum vir Dei aſsiduè corriperet, & frequenter admoneret, ipſe verò nullo modo conſentiret in congregatione perſiſtere, atque importunis precibus vt relaxaretur innueret, quadam die idem venerabilis pater nimietatis eius tædio affectus, iratus iuſsit vt diſcederet. Qui mox vt monaſterium exijt, contrà ſe aſsiſtere aperto ore draconem in itinere inuenit: cúmque eum idē draco, qui apparuerat, deuorare vellet, cœpit ipſe tremēs & palpitans magnis vocibus clamare, dicēs: Succurrite, ſuccurrite, quia draco iſte me deuorare vult. Currētes autem fratres draconem minimè viderūt, ſed trementem atque palpitantem monachū ad monaſterium reduxerūt. Qui ſtatim promiſit nūquàm ſe eſſe à monaſterio receſſurū, atque ex horæ eadem in ſua promiſsione permanſit. Quippe qui ſancti viri orationibus contra aſsiſtere draconem viderat, quem priùs non videndo ſequebatur.* ALTERVM exemplum refert idem in epiſtola ad Ruſticianam Patritiam: *Dum in natalitio eiuſdem Apoſtoli* (Andreæ) *iam meridianis horis fratres quieſcerent, ſubitò quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingētes emittere, quibus vocibus teſtabatur ferre ſe non poſſe quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementem, & clamantē, & à præſentibus alienum, nihil, quod foris agi poterat, ſentiētem. Eúmq; in manibus leuauerūt, atq; ante altare S. Andreæ Apoſtoli proiecerūt, ipſíq; pro eo in oratione proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reuerſus, quid paſſus fuerat, cōfeſſus eſt. Quia ſenex quidā ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimiſit, dicens: Quare fugere voluiſti de monaſterio iſto? Cúmque*

Idem lib. 9 ep. 38.

euadere de canis morſibus nullo modo potuiſſem, venerũt quidam monachi, & eundem ſenem pro me rogauerunt. Qui ſtatim iuſſit canem abſcedere, & ipſe ad me reuerſus ſum. Qui etiam confeſſus eſt, quia eo die, quo iſta pertulit, conſilium habuerat de eodem monaſterio fugere. Adiungit ibidem & TERTIVM. *Alius*, inquiens, *quoque monachus diſcedere de eodem monaſterio latenter voluit: cúmque hoc mente tractaſſet, voluit Oratorium ingredi: ſed ſtatim dæmonio traditus, vehementiſsimè vexatus eſt. Relinquebatur verò à dæmonio, ſi extra oratorium ſtetiſſet, & nihil patiebatur aduerſi. Si verò conatus fuiſſet ingredi, ſtatim maligno ſpiritui traditus vexabatur. Cúmque hoc ſæpiùs fieret, culpam ſuam confeſſus eſt, quia egredi de monaſterio cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres ſeſe per triduũ in precibus aſtrinxerunt, atque ita curatus eſt, vt ad eum poſtmodùm nunquàm ſpiritus malignus accederet. Dicebat autem ſe eundem beatum Apoſtolum, dum vexaretur, vidiſſe, ſéque ab eo increpatum eſſe, cur voluiſſet abſcedere?* Plura exempla habes in B. PETRO Damiani Cardinale, vt lib. 2. epiſt. 15. & lib. 4. epiſt. 17. & lib. 6. epiſt. 16.

XI. REMED. eſt Pœnitentia & conuerſio. Sic enim Dominus DEVS loquitur ad Prophetam Ieremiam: *Hæc dicit Dominus. Nunquid qui cadit, non reſurget; & qui auerſus eſt, non reuertetur? Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem auerſione contentioſa?* Ier. 8. 4. Et infrà: *Nunquid reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?* ver. 22. His verbis hortatus B. BASIL. virginem lapſam ad conuerſionem, ſubiungit: *Nos ad pœnitentiam vocans diuini verbi doctrina clamat. Eſt via ſalutis, ſi velimus. Fidelis Dominus in omnibus ſermonibus ſuis, non mentitur, dixit: Si fuerint peccata veſtra velut pannus puniceus, ſicut niuem dealbabo. Si verò fuerint velut* Baſi. ep. ad Virg. lapſ. Iſa. 1. 18.

coccinum, velut lanam inalbabo. Paratus est magnus ille animarum medicus sanare affectionẽ tuam. Illius verba sunt. Illius dulce ac salutare os dixit: Non opus habent
Matth.9. 12. valentes medico, sed malè habẽtes. Non veni ad vocandum iustos, sed peccatores ad pœnitẽtiam. Vult Dominus purgare te à plaga maligni. Quærit te pastor bonus, relictis omnibus non errantibus. Si commiseris ipsi teipsam, non
Luc.15.4. cunctabitur te ille hominum amator humeris propriis portare gaudens, quòd reperit ouem suam deperditam. Stat
Luc.15.20 ille pater, & expectat tuum ab errore reditum: solummodò reuertere, & dum adhuc longè abes, accurrens irruet in collum tuum, & amicis amplexibus complectetur te à pœnitentia iam purgatam, & vestem induet primariam, & addet annulum manibus, quæ mortis sanguinem abluerunt, & calceamentum addet pedibus, qui auerterunt se à via mala, ad cursum Euangelij pacis. Et gaudij diem annunciabit suis, tum Angelis, tum hominibus, & omninò
Ibid.10. splendido epulo celebrabit tuam salutem. Inquit enim, Amen dico vobis, quòd gaudium est in cœlo coram Deo ob vnum peccatorũ pœnitentem. Ei si vitio verterit qui ex his qui stare sibi videtur, quòd citò assũpta es, ipse ille bonus pater pro te respõdebit, dicens: Lætari oportet, & gaudere, quia hæc filia mea mortua erat, & reuixit: deperdita erat, & inuenta est. QVANTA autem agẽda sit pœ-
Ambr.c.8. nitentia, describit B. AMB. ad suam lapsam: Pœnitentia, inquit, nõ verbis agenda est, sed & actu. Hæc autẽ sic agitur. Si tibi ante oculos ponas, de quanta gloria rueris, & de quo libro vitæ nomen tuũ deletum, te iã credas prope ipsas positã tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorum, & stridor dentium sine fine. Cùm hæc certa fide, sicut est, animo conceperis, quia necesse est prævaricatricem animam tartareis pœnis, & gehennæ ignibus tradi, nec aliud remedium constitutum esse post baptismum, quàm pœnitentiæ solatium, quantumuis afflictionem, quantumuis laborem

ſubire eſto contenta, dummodò ab æternalibus pœnis libereris. Imprimis omnis cura vitæ huius interimenda tibi eſt: & quaſi mortuũ te exiſtimans, ſicut es, quomodo poſſis reuiniſcere, cogita. Deinde lugubris tibi accipienda eſt veſtis, & mens ac membra ſingula digna caſtigatione puniendæ, &c. Dicit enim Deus, Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Conuertimini ex toto corde veſtro, in ieiunio & fletu, in planctu: dirumpite corda veſtra, & non veſtimentum, quoniam pius & miſericors ſum. Ioel 2. 13.

XII. REMEDIVM. Conſidera, quid hominem lapſum, votorúmque ſuorum prævaricatorem, præter iam allata antidota commouere poſſit ad veram & ſynceram conuerſionem. Id non conticuit iam ſæpè citatus D. BASILIVS, dum ita loquitur: *Multa ſanè reperias in diuina Scriptura mali auxilia, multa item ex interitu ad ſalutẽ medicamenta, de morte & reſurrectione myſteria, de iudicio horrendo ac æterno verba, de pœnitentia & remiſſione peccatorum dogmata. Innumera illa conuerſionis exempla, drachmam, ouiculam, filium prodigum, qui ſua conſumpſerat cum ſcortis, perditum & repertum, mortuum & vitæ reſtitutum. His vtamur mali auxilijs, per hæc animam noſtram curemus. Aſſume in meditationem extremam diem, & anxietatem, & ſuffocationem, & mortis horam, & ſententiam Dei vrgentem, & Angelos feſtinantes, & animam in his grauiter conturbatam, quæ à peccatrice conſcientia amarè flagellatur, & ad ea, quæ hîc ſunt, miſerabiliter ſe conuertit, & ineuitabilem longæ illius peregrinationis neceſſitatem. Deſcribe mihi in mente tua vltimam cõmunis vitæ ſubuerſionẽ, cùm veniet Filius Dei in gloria ſua cum Angelis ſuis. Veniet enim, & non cunctabitur, quũ veniet ad iudicandum vivos ac mortuos, & reddendum vnicuique iuxta opus ſuum. Cùm tuba illa magno & horrendo ſono edito excitabit eos, qui à condito ſeculo dormierunt, &* Basil. epiſcit. Luc. 15. Matt. 25.

procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala fecerunt, in resurrectionem iudicij, &c. Vbi bona, mala, manifesta, occulta, res, verba, cogitatus, omnia acernatim, vt ab omnibus Angelis ac hominibus exaudiri possint, manifestè reuelabuntur. Ad hæc quales necesse est esse eos, qui malè vixerunt? Vbi anima illa
Isa.66.24. *mergetur, quæ in tot spectatorum conspectu derepentè turpitudine plena visa est? Qualis verò corpore infinita illa & intolerabilia flagella sufferet? vbi ignis inextinguibilis, & vermis indesinenter castigans, & fundum inferni tenebricosum ac horrendum, eiulatus amari, vlulatus indecorus, ploratus & stridor dentium, vbi finem non habent mala? Neque aliqua suppetit industria, neque ars effugiendi amara illa supplicia.* Hæc BASILIVS. Ea-
Chry.ep.5. dem prolixè inculcat B. IOANN. CHRYSOSTOMVS, multáque alia Theodoro lapso, qui monasticen deseruerat, quæ lectu sanè sunt dignissima, permouerèque ad pœnitentiam possunt hominem, etiam extremè de salute sua vel aliena desperantem. Tantùm subiiciam exempla quatuor illustria ab eodem non longè à fine commemorata.

EXEMPLA B. IOANN. CHRYSOST. *contra desperationem Apostatarum.*

1. Exempl. *NARRABO tibi, THEODORE, quæ nostris contigêre temporibus, & quorum ipse testis esse valeo. Noui iuuenem illum filium Vrbani, qui continuò à teneris vnguiculis absque custodia legitimæ educationis fuit, dominus autem multarum rerum, pecuniarum, ministrorum, agrorum. Is cùm dixisset, quàm sit oblectatus consuetudine rei musicæ, deposito illo splendidissimo amictu, totóque huius vitæ fastu, repentè pallio seruiliore contexit, ad montes, ad solitudinem secessit, egregiámque exhibuit*

libuit Philosophiam, non iuxta illius ætatis modum, sed qualem posset vir quispiam admirabilis & excellens: deinde ad sacra mysteriorum sacerrima idoneus reputatus magnam accessionem virtuti adiecit. Omnes gaudisi sunt impensè, Deúmque glorificarunt, quòd in affluentia deliciarum enutritus, clarus ex progenitoribus; & admodùm adolescens, cũctam huius vitæ phantasiam fucatámq; felicitatem semel conculcasset, & euasisset ad verũ virtutis fastigiũ. Cùm esset eò loci constitutus, & iure suspiciendus: ecce corruptores quidam, existimãtes id esse præter dignitatẽ generis, iterum illum in pristinos fluctus adduxerũt. Rejectis enim cunctis vitæ religiosæ ornamentis, à mõtibus in medium forum se contulit, & equis vectus, & magno stipatus famulitio totã urbem obiit, neq; sapere, neque tẽperatè viuere libuit: nimijs enim delicijs incalescẽs in absurdos amores ceu nolens propellitur. Nemo erat ex cœtu conuersantium, qui nõ putaret de ipsius salute actum esse, tantum ei examen adulatorum cohæsit: cui accesserunt, carentia parentum, iuuentus, multæ opes. Qui omnia calumniari solent, hominem traduxerunt eo nomine, quòd à spiritualibus defecisset, inutilis futurus & rei familiari, quòd superiori tẽpore eloquentiæ deditus retulisset pedem, illícque nihil fructus valuerit consequi. Cùm esset itaque multò suffusus pudore, quidam sancti viri, qui sæpè in tales belluas impegerant, & experientia docti erant, spe diuina munitis nunquàm esse desperandum, obseruarunt eum assiduè, visúmq; in foro accesserũt, complexíq; sunt: quos ille initio, velut è sublimi equo insidẽs, alloquebatur contemptim, tanta erat primùm impudentia hominis. At illi misericordes non ita multùm ea contumelia mouebantur, in vnum illud figentes obtutum, vt quacunque via agnellum lupo subtrahant, quod & callidè perfecerunt. Si quidẽ tandem velut obstupescens intrà se abreptus est, cœptíq; assiduam eorũ curam reuereri, & cùm quadam dice

vel procul obuiam factos iterum conspexit, ab equo rit de desilijt, & oculis in terram deiectis cum multo silentio, quæ ab illis agerentur, auskultauit, propiórq; factus maiora pudore suffundebatur, & honorem debitum eis exhibuit. Atque ita lapsum paucis diebus diuinæ gratiæ reddiderunt, retibúsque omnibus expeditis in pristinam trãquillitatem asseruerunt. In tantam autem lucem emicuit, vt superiorem vitam, quæ post casum peracta est, incessens, homo nihili videretur. Cùm enim probè perspexisset, quæ sit malorum esca, distribuit ingentes opes omnes, eo facto se à noxijs curis exonerans, omnem occasionẽ, quæ potuit insidias tendere, abscidit. Viam, quæ ducit ad cœlum, incedens, ad apicem virtutis iam dudum penetrauit. Enille, cùm esset

II. *iuuenis, excidit, & iterum surrexit. ALIVS quispiã post multos sudores eremiticæ cõuersationis, cui dũtaxat vnus fuit conuictor, cum quo vixit planè angelicam vitam ad senectã vsq; perseuerans. Is aliquãdo ex versutia diaboli velut oscitãs, ac remissior factus, accessum maligno dedit, & lapsus est cum muliere se commiscendo, qui nunquàm viderat mulierem à tempore monasticæ susceptæ. Is primò à contubernali petijt carnes & vinum, adiectis minis, nisi impetraret, se inforum perrecturum: quod dixit non tam desiderio carnium, quàm vt prætextum captaret adeundi vrbem. Commilito veritus majus malũ, assensit. Sed postquàm amor sapientiæ in eo resipuit, palàm professus est se debere adire vrbẽ. Socius, cùm videret se frustra reluctari, tandem id etiam concessit, sed abeũtem, à longè secutus observauit quónã deflecteret. Vidit autem intrantem lupanar, expectans foris, donec libidinem cum scorto explesset: egredientem amplexus est, & osculatus, nihil de commisso flagitio expostulando, tantùm verò hortatus est, vt quoniam iam concupiscentiæ suæ fecisset satis, secum in solitudinem rediret. Erubuit ob tantam mansuetudinem homo, animóque perculsus & compunctus ad montem socium*

est persecutus. Ibi vir ille se casæ inclusit, ianuâque obsepta alter panem & aquam quotidiè ei præbuit: quærentibus autem de se, iussit vt responderet se somnum capere. Ita per omnem vitam in ieiunijs, precibus, & lacrymis animam à sorde peccati repurgãs perseuerauit. Tempore autem non multo peracto siccitas viciniam inuasit: iubetur quidam insomnis adire virum inclusum, eúmque rogare, vt oret pro siccitate tollenda. At incluſi commilito respondet inclusum diem suum obijsse. Cùm verò secundò vicini in somnis moniti essent, vt inclusum requirerẽt, ad casam incluſi venerunt, & quia ianua obstructa erat, parietes demoliti sunt, & cùm virum reperissent, aduoluti pedibus eius obsecrarunt, vt suppetias ferret contra aridi-tatem. Ille primùm renuit, eò quòd memoria peccati sui ob oculos adhuc versaretur; sed tandem cùm illi de visione sua narrassent, acquieuit, & precibus siccitatem dissoluit.

Subijcit deinde tertium exemplum de adolescente, quem ducem latronum factum, & de salute sua desperantem conuertit S. Ioannes Apostolus, quod fusè commemorat EVSEBIVS lib. 3. Eccl. historiæ, cap. 22. *III.*

Denique & quartum de Onesimo, quem *B. Paulus licèt inutilem transfugam*, inquit, *& furem, non solùm ipse amplexatus est mutatum in melius, sed etiam idoneum putauit, quem pœnitentem honore præceptoris dignaretur.* *IV. Ep. ad Philem.*

VIDE verbo, *Inconstantia, Iuramentum, Tentatio, Tepiditas spiritualis.*

VSVRA.

Remedia contra Vsuram.

I. REMEDIVM. Considera, quid diuinitùs inspirata Scriptura tradat de Vsura vel fœneratione: ac primò quidem hortatur nos, vt libenter mutuò pecuniam, aliúdve egentibus demus gratis. Sic in Deu-

Deu.15.8. teronomio: *Si*, inquit, *vnus de fratribus tuis, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, & dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris.* Matth.5.42. Et apud Matthæum: *Qui petit à te, da ei: volenti mutuari à te, ne auertaris.* Et apud Lucam: *Si mutuum deLuc.6.34. deritis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia. Benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes, & erit merces vestra multa.* 2. prohibet mutuationẽ pecuniæ spe vsuræ vel lucri factam. Vt in Deu-Deu.23.19 teron. *Non fœnerabis fratri tuo ad vsuram pecuniam,* Ib.28.12. *nec fruges, nec quamlibet aliam rem.* Et iterum: *Fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo fœnus accipies.* 3. do-Ez.18.13. cet apud Ezechielem Prophetam, *egenus & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, ad vsuram dantem, & amplius accipientem, aliáque detestanda facientem morte moriturum.*

II. REMEDIVM. Considera sententias SS. Patrum. S. CYPRIANVS causas persecutionis exponens ita quæritur de clero: *Non in Sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina, &c. Esurientibus in Ecclesia fratribus non subuenire, habere argentum largiter velle, fundos insidiosis fraudibus rapere, vsuris multi-*Ps.88.31. *plicantibus fœnus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis eiusmodi mereremur? cùm iampridem præmonuerit, ac dixerit censura diuina: Si dereliquerint legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint: si iustificationes meas profanauerint, & præcepta mea nõ obseruauerint, visitabo in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum.* S. BASIL. homil. altera in Psal.14. *Prophe-*Basil. *ta* (DAVID) inquit, *perfectum plenè hominem describens, inter eius præclarè facta illud quoque annumerauit, quod*Psal.14.5. *pecuniam suam non dedit ad vsuram. Quod vtique vitiũ*

in plurimis Scripturæ locis vituperari videtur. Nã Eze- Ez.18.17.
chiel in maximis ponit malis fœnus, vt plus quàm sortem accipere, & lex illud luculenter prohibet, dicens: Non fœnerabis fratri tuo, & proximo tuo. Et rursus ait: Fœnus super fœnus, & dolus super dolum: & de ciuitate in multitudine malorum deprehensa quid Psalmus? Et non defecit Ps.54.12.
de plateis eius vsura, & dolus. Enimuerò inhumanitas est maxima, si is qui egestate premitur, mutuum ad vitæ subsidium quærat; dans verò, minimè sorte contentus, ex miseri calamitate prouentus & opes sibi excogitet. Et infrà: *Genus hoc auaritiæ, τόκος, id est, partus, ob multiplex, vt existimo, mali germẽ nominatur, aut fortè ob mœrores anxios, qui in mentibus fœnore grauatorum gignuntur. Sicut enim dolores parenti, sic tempus statutum debitori existit fœnus supra fœnus, malorum parentum mala soboles. Hi sanè fœtus vsurarum rectè genimina viperarum dicuntur. Viperas enim dicunt ventre materno perroso nasci: sic item fœnora ad debitorum domos absumenda nascuntur.* S. AMBROSIVS in libro de Tobia: *Vsuram quoque ab vsu* Amb.c.13.
arbitror dictam, quòd vt vestes vsu, ita vsuris patrimonia scindantur. Lugubre ceræ prima litera sonat, parturit; vox doloris est. Quid ibi potest esse boni, quod à dolore incipit, & ab obligatione? Lepores ferunt generare simul & educare, & continuo parturire. Istis quoque anaglyphariis vsurarum generatur, & supergeneratur vsura: enutritur ac nascitur, & natam iam parturit. Et infrà: *Crescit semper pecunia, otium nescit auaritia, vsura ferias. Omnes, inquit, torrentes vadunt in mare, & mare non adimpletur. Mare istud fœnerator est. Omnium patrimonia tanquàm fluctus absorbet, & ipse nescit expleri. Mari tamen plerique vtuntur ad quæstum, fœneratore nemo vtitur, nisi ad dispendium.* Et rursus: *Et quia plerique con-* Cap.14.
fugientes præcepta legis, cùm dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia vsuras exigunt, sed de merci-

bus eorum tanquàm vſuram emolumenta percipiunt, ideò audiant, quid lex dicat. Neque vſuram, inquit, eſcarum accipies, neque omnium rerũ, quas fœneraueris fratri tuo. Fraus enim iſta & circumſcriptio legis eſt, & non cuſtodia. Et putas te piè facere, quia à negotiatore velut mutuum ſuſcipis? Inde ipſe fraudem facit in mercium precio, vnde tibi ſoluit vſuram. Et eſca vſura eſt, & veſtis vſura eſt, & quodcunque ſorti accedit, vſura eſt. Quod velis ei nomen imponas, vſura eſt. S. IOANNES Chryſoſtomus in
ory hom. Geneſin: *In his ſenſibilibus pecuniis prohibuit Dominus, ne quis vſuram acciperet. Quam ob cauſam? quia vterq; magno damno afficitur. Nam debitor quidam inopia atteritur: creditor autem augens diuitias, & peccatorum accumulat ſibi multitudinem. Proinde ab initio olim Iudæis*
eut. 23. *craſſioribus tale dedit præceptum, dicens: Non fœnerabe-ris fratri tuo, & proximo tuo. Qua igitur excuſatione dignierunt, qui Iudæis ſunt inhumaniores, & poſt gratiam, & tantam à Domino miſericordiam, inueniuntur his qui*
ſub lege fuerunt inferiores, imò pejores? Et in Matthæum:
d. hom. 5. *Nihil præſenti vſura turpius, nihilque crudelius. Siquidem huiuſmodi fœnerator negotiatur aliena diſcrimina, & vberiores quæſtus de alterius infelicitate conſequitur: atque inſuper quaſi pietatis mercedem repoſcit velut metuens, ne immiſericors fori è videatur: cùm profectò prætextu miſerendi, atque opem ferendi maiorem miſero foueam crudelitatis effoderit, ſpecie iuuandi atterens inopem, ac manum porrigendo deijciens, & quaſi in portum ex tempeſtate ſuſcipiens, ſed improuiſa turbine in multò magis crudele naufragium, velut inter ſcopulos ac la-*
d. hom. 12 *tentia ſaxa, demergens.* Et Auctor operis imperfecti in Matthæum: *Similis eſt pecunia vſuraria aſpidis morſui. Sicut enim qui aſpide percutitur, quaſi delectatus vadit in ſomnum, & ſic per ſurditatem ſoporis moritur, ſic & accidit ſub vſuris: pro tempore delectatur, quaſi qui*

beneficium acceperit, & sic per suauitatem beneficij non sentit, quomodo captiuus efficiatur. Nam sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit, & corrumpit: sic vsura per totas facultates eius discurrit, & conuertit eas in debitum. Sicut enim fermentum modicum, quod mittitur in multam farinam, totam conspersionem corrumpit, & trahit illam, & facit illam totam fermentum: sic cum vsura in domum alicuius intrauerit, totam substantiam eius ad se trahit, & conuertit in debitum.

S. AVGVST. ad Macedonium: *Quid dicam de vsuris, quas etiam ipsæ leges & iudices reddi iubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diuiti, quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc atque huiusmodi malè vtique possidentur, & vellem vt restituerentur, sed non est quo iudice repetantur.* Aug ep. 54

Et in Psalmum 33. *Quàm detestabile sit, & quàm odiosum, quàm execrandum esse fœneratorem puto, quia & ipsi fœneratores nouerunt. Si fœneraueris homini, id est, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus quàm dedisti expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus quàm dedisti, siue illud triticum sit, vel vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud, si plus quàm dedisti expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.* Id. conc 3.

S. HIER. in Ezechielem: *Putant quidem vsuras tantùm esse in pecunia, quod prouidens diuina Scriptura omnis rei aufert superabundantiam, vt plus non recipias, quam dedisti. Item alij pro pecunia solent munuscula diuersi generis accipere, & non intelligunt scripturam vsuram appellare, & superabundantiam quicquid illud est, si ab eo quod dederint plus re acceperint.* Hier. in c. 18. Exod. 18. 17.

III. REMEDIVM. Si magna veri lucri cupiditate ardes, conuerte vsuram illicitam in licitam, temporalem in spiritualem, de qua Salomon in Prouerb. *Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis, vicissitudinẽ* Prou. 19. 17.

ſuam reddet ei. Huius antidoti contra auaritiam fœnoratorum SS. Patres meminerunt. S. BASILIVS loco ſuprà citato: *Quando*, inquit, *pauperi daturus es mutuum in Domini gratiam, nihil inde ſperans, idem ipſum & donum & fœnus eſt. Donum quidem, quod à paupere non ſperes te recepturum: fœnus verò, ob Domini munificam liberalitatem pro illo reddentis, qui parua quidem per pauperem cùm acceperit, maxima pro ipſis retribuet. Qui enim pauperis miſeretur, Deo fœnerat. Si quis in ciuitate diues tibi pro aliis ſpondeat, fideiuſsionem illius accipis, Deum verò non admittis tam multa ſe perſoluturum pauperum cauſa pollicentem?* S. AMBROS. de Tobia: *Sed foeneratorum vos delectat & vſurarum vocabulum, id quoque non inuideo. Docebo quomodo boni foeneratores eſſe poſsitis, quomodo bonas quæratis vſuras. Dicit Salomon: Foenerat Domino, qui miſeretur pauperi, ſecundùm autem datum eius retribuet ei. Ecce bonum foenus de malo factum. Ecce irreprehenſibilis foenerator, ecce vſura laudabilis. Nolite ergo iam inuidentem me veſtris commodis æſtimare. Putatis quòd hominem ſubtraham vobis debitorem? Deum prouideo, Chriſtum ſurrogo, illum demonſtro, qui vos fraudare non poſsit. Foenerate ergo Domino pecuniam veſtram in manu pauperis. Ille aſtringitur, & tenetur, ille, quicquid egenus acceperit. Euangelium, eius cautio eſt. Quid dubitatis dare?* S. AVGVST. *Quid ergo, inquis, facio, vt ſim vtilis foenerator? Attende, quid facit foenerator. Minus vult dare certè, & plus accipere: hoc fac & tu. Da modica, accipe magna. Vide quàm latè creſcat foenus tuum. Da tẽporalia, accipe æternam: da terram, accipe cælum. Et cui dabo, fortè dicis? Ipſe Dominus procedit, quem foeneres, qui tibi inhibebat, ne foenerator ſis. Audi Scripturam, quomodo foeneres Dominum. Foenerat, inquit, Dominum, qui miſeretur pauperis. Non enim eget à te Dominus, ſed habes alium*

ſil. in l. 14.

b. c. 16.

v. 19.

guſt. in l. 33.

v. 19.

qui à te egeat. Illi porrigis, ille accipit. Non enim habet pauper, quod tibi retribuat, &c. Ecce Deus tibi de Scripturâ ſua dicit: Da ſecurus eſto, reddam. Quomodo ſolent dicere fideiuſſores? Quid dicunt? Ego reddo, ego accipio, mihi das. Putamiſne & hoc dicit Deus, ego accipio, mihi das? Planè ſi Deus Chriſtus, quod nõ dubitatur, ipſe dixit: Eſurîui, & dediſtis mihi manducare, &c. Cùm uni, inquit, ex his minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Eia, auare fœnerator, vide quid dediſti, vide quid accepturus es. Si dediſſes paucam pecuniam, & ille cui dederas pro parua pecunia tua daret tibi magnam villam incomparabiliter ampliùs valentem, quàm tu pecuniam dederas; quantas gratias ageres, quanta lætitia tollereris? Audi quam poſſeſſionem det, quẽ fœneraſti: Venite, benedicti patris mei. Quid? quod dediſtis? abſit. Terrena dediſtis, quæ ſi non dediſſetis; in terra putreſcerent. Sed, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab initio mundi. Similia habes in Chry. hom. 24. & 53. ad populum Ant. *Matt. 25.*

VI. REMED. Conſidera fœneratorum mores, fraudes, nequitiam, à SS. Patribus ſcriptos. S. BASIL. *Anarus, inquit, videns inopem neceſſitate coactũ ad genua ſua ſupplicem procumbẽtem, flecti neſcius, perſtat implacabilis, & nec precibus vincitur, nec lacrymis mollitur. Iurat inſuper ſe omninò carere pecunia, & quærere, ſi quem ipſe fœneratorem inueniat, & inhumanæ mercaturæ impudens periurium addit. Poſtquàm verò perſpicit miſerum illum meminiſſe fœnoris ſupra ſortem, ſubridere incipit, familiarem & amicum appellat. Videamus, inquit, ſicubi relictum eſt nonnihil argenti depoſiti. Hac itaque commentitia ſimulatione vbi ineſcauit miſerum, & literis obſtrinxit ſuper eo fœnore confectis, inde ſe proripit.* Eodem modo deſcribit fœneratorem B. AMB. & multò pòſt addit: *Nihil nequius fœneratoribus, qui lucra ſua aliena damna arbitrantur: aucupantur* *Baſin. Pſ. 14.* *Amb. de Tobia c. 3. & 9.*

hæredes nouos, adolescentulos diuites explorant per suos, adiungunt se, simulantes paternam & auitam amicitiam, volunt domesticas eorum cognoscere necessitates. Si quam causam inuenerint, accusant verecundiam, pudorem arguunt, quod non antè de se sperarum atq; præsumptum. Sin verò nullos laqueos alicuius necessitudinis offenderint, intexũt tabulas, aiunt nobile prædiũ esse venale, amplam domum, accumulant prouentus fructuum, annos reditus exaggerant, hortantur vt coëmant. Similiter faciunt pretiosis vestes, & monilia nobilia prædicantes. Neganti se habere pecuniam, ingerunt suam, dicentes, Vtere vt tua: de fructibus emptæ possessionis pretium multiplicabis, debitum reddes. Prætendunt alienos fundos adolescẽti, vt eum suis expoliant, tẽdunt retia. Simul vt indagine cincta septa fuerit ingressus, cogunt eum in retia cautionum, laqueos vsurarum, petunt sibi obligari auitum prætorium, paternum sepulcrum, præstituitur dies solutioni, dissimulatur conuentio, quando potest solutio sustineri: vbi securum reddiderit, repentè ingruunt, & instant vehementiùs, causanti incumbunt dicentes: Tu possides tua prædia, nos nostram pecuniam non habemus: aurum dedimus, lignum tenemus: tibi fructuum emolumenta procedunt, nobis nihil accrescit pecuniæ. Otiosa causatio est, saltem renouetur chirographum.

VIII. REMEDIVM. Considera pericula & damna accipientis mutuò pecuniam, & damna à fœneratore: Nam idem B. AMB. statim subiicit ibidem: *Itaq; dum primùm adolescẽs nihil putat de vestibus suis, aut possessionibus esse vendendum, ad hæc faciendæ poscit dilationem. Vsuræ applicantur ad sortem, accumulantur cẽtesimæ. Iam suspirare incipit, iam malum suum agnoscit: die ac nocte vsuram cogitat: quicquid occurrerit fœneratorem putat: quicquid crepuerit, vocem sibi videtur fœneratoris audire. Si habes, cur non soluis? si non habes, cur*

c. 6.

malum malo adiungis, & de vulnere remedium? Cur quotidiè obſidionẽ pateris fœneratoris? expugnationem times? vetus ſententiaeſt, Fœneratoris & debitoris, inuicem ſibi occurrentium proſpectum amborum facit dominus. Alter quaſi prædã requirit, alter quaſi feraprædonem declinat. Ille quaſi leo quærit quem deuoret, iſte quaſi bos iuuenculus prædonis impetum reformidat. Ille quaſi accipiter vnguibus olorem quærit inuadere, iſte quaſi anſer aut fulica mauult ſe vel in præruptа deiicere, vel in profundа demergere, quàm iſtũ humani corporis accipit rẽ ſuſtinere. Quid quotidiè fugis? Etſi non occurrat foenerator, occurrit tibi inopia tanquàm bonus curſor. Et paulò pòſt: *Si quis pulſauerit nocte, foeneratorẽ putas ſub lecto. Illicò ſi quem ſubitò intrare ſenſeris, tu foris exilis. Canis latrat, & cor tuũ palpitat, ſudor effunditur, anhelitus quatitur, quæris quid mẽtiaris, vt foeneratorem differas, & cùm dilationẽ impetraueris, gaudes. Foenore tuo ſimulat ſe foenerator grauari, ſed libenter impertit, quaſi venator, qui ferã cinxerit, ſecurus prædæ.* Et infrà: *Deniq; vbi tẽpus impleueris, ſicut lupus nocte irruit, dormire non ſinit, ex lecto ad publicũ trahit, aut tabulis vẽditionis cogit ſubſcribere. Vt fureris, pudoris diſpendiũ ſubſcribit illicò, vẽditurus amittũ ſepulcrũ. Paternæ ſanè vt parcatur aliquid verecundiæ; emitur ieiuniũ ſolum, iactatur quod infoecunda vendiderit, diſpendiis onerauerit debitorem. Mox & laudata vendũtur, & inferũtur iam nõ inſtrumenta, ſed vincula. Tamen adhuc quærẽdi fideiuſſores. Tribuuntur inducię, non vt prædã libertatis inueniat, ſed vt conſortẽ ſeruitutis adiungat, qui ſe ſociet ærumnoſo. At quid iuuare poteſt aliena calamitatis acceſſio? Iam & amici fugiunt, conuiuæ non recognoſcũt. Ipſe quoq; conſpectus omniũ refugit, vedit mortem optans, cogitans eam ſibi, ſi moreretur, quietem inferre.* Deinde miſerandum ſubiicit exemplum, quod S. Baſilius quoque loco citato recitat: *Vidi ego,* cap. 8.

inquit, *miserabile spectaculum, libros pro paterno debito in auctionem deduci, & teneri calamitatis hæredes, qui non essent participes successionis, & hoc tam immane flagitium non erubescere creditorem. Instat, vrget, addicit. Mea, inquit, nutriti pecunia, pro alimonia seruitutem recognoscant, pro sumptu licitationem subeant. agitetur hasta de pretiis singulorũ, non immeritò hasta agitatur, vbi caput quæritur: non immeritò ad auctionẽ peruenitur, vbi fors poscitur. Hæc est fœneratoris humanitas, hæc debitoris stultitia; vt filiis, quibus non reliquit pecuniam, libertatem auferat, pro testamento chirographum dimittat; pro emolumento hæreditario, syngrapham obligationis.*

VI. REMEDIVM. Considera similiter pericula & damna fœneratoris mutuò dantis sub vsura, quæ in
Chr. ho. 51. Matthæum depingit IOAN. Chrysostomus. Ostensurus enim maiorem laborem in vitiis quàm virtutibus exercendis impendi. *Quid enim*, inquit, *difficiliùs. quàm fœnerari? & pro vsuris, vel aliis commutationibus vehementer sollicitum vades quærere, & modò de pignoribus, modò de sorte, nunc de calculis, nunc de vsuris, nunc de vadibus ipsis formidare? In his enim secularibus etiam subtilis fideiussionum securitas suscepta fragilis est.* Et pòst: *Nescis quot homines sortem amiserunt fœnoris expectatione, quorũ pericula deciderunt, quoniam ampla desiderant fœnora: quòd tam seipsos, quàm alios in vltimam deuoluerunt paupertatem, propter nimiam auaritiam? Noli enim mihi dicere, quæso, quia gaudet & gratiam habet* (debitor) *quod sibi fœnore pecuniam colloces, id enim crudelitate tua coactus facit.* Et rursus: *Nunquàm rebus suis iucundè vtitur fœnerator, nec lætatur, quoniam habet: sed quando sibi fœnus collatum est, non tam gaudet quod additio facta sit, quàm moeret, quod nondum vsuræ sortem adæquarunt: ac ideo antequàm pernicioſus iste fœtus perfectior edatur, cogitur*

alium fœtum producere: ita fœnora in sortem redire compelluntur, & immaturum ac abortiuum partum parere viperarum. Tales certè isti fœtus pecuniarũ sunt, vt magis miserorum animas corrodant, quàm illæ feræ aluos parentum soleant lacerare. Hæc iniustitiæ vincula sunt, hic fasciculus violentarum commutationum. Et iterum: *Ea de causa pecuniis abundas, vt paupertate homines liberes, non vt in paupertatem intrudas, & verò simulatione solaminis maiores facias ærumnas, & liberalitatem vendis fœnore. Vendas licèt, si vendis regno cœlorum, nec centesimam partem, abiectum & certè minimum liberalitatis pretium, sed vitam rapis immortalem. Quid ita pauper & egenus es, ita pusillanimus, vt paruo magna, & caducis pecuniis liberalitatem vendas, cùm possis æterno regno vendere? cur omisso Deo humano lucro sollicitaris? cur diuitem transcurristi, & pauperi adhæres? reliquisti eum qui reddere potest, & ingrato ac inopi loqueris? Ille restituere desiderat, hic non reddet nisi coactus: hic vix centesimam partem, ille centuplum & vitam æternam: hic cõuitio & contumeliis, ille singulari ac præcipua laude: hic inuidiam multorum in te suscitat, ille immarcessibiles tibi coronas connectit: hic deinde vix in hac vita, ille, tam in hac vita, quàm in futura. Putásne igitur extremæ non esse amentiæ sic lucrari.*

VII. REMEDIVM. Considera grauitatem pœnarum solo iure humano in fœneratores decretarum Ecclesiastico: certè iure illis inflictæ sunt decem. 1. quòd à communione arceantur, licèt non sint excommunicati omninò. 2. quòd destituantur Ecclesiastica sepultura, si ante mortem vsuras non restituerint, vel de restituendo idoneam dederint cautionem. Et quòd, qui eos sepeliunt, sint de facto excommunicati. 3. quòd oblationes eorum in Ecclesia

a quia in omnibus. tit. de vsur. Clem. eo. de sepult.

non recipiantur: & qui receperint, maneant ſuſpenſi ab officio, & reddere debeant quicquid eſt receptum. 4. quòd publicè ad ſacramentum pœnitentiæ non ſint recipiendi, niſi reſtituerint, vel idoneam de reſtituendo cautionem dederint, excepto ſolo articulo mortis. 5. quòd eorum teſtamenta ipſo facto ſint irrita, niſi reſtituerint, vel idoneam cautionem dederint. 6. quòd nullus intereſſe poſſit teſtamento vſurarij. 7. vt nullum Collegium, Vniuerſitas, perſona nulla vſurarios alienos, id eſt, non ex ſua terra oriundos admittat, ſed teneantur omnes locorum Domini tales expellere. Et qui ſecus fecerint, ſi eſt Epiſcopus, vel eo ſuperior, ipſo facto ſit ſuſpenſus: ſi inferior clericus, ipſo facto ſit excommunicatus: ſi ſecularis, compelli debeat à Magiſtratu Eccleſiaſtico cenſuris Eccleſiaſticis. Si autem eſt collegium, vel vniuerſitas, incurrat pœnam interdicti. 8. Vt vſuratio non detur actio repetendi vſuras, quas aliis ſoluit, niſi priùs ipſe reſtituat, quas ab aliis extorſit. 9. quòd ſint infames. 10. quòd eis non ſit parcendum, etiamſi bonis ceſſerint, aut mendicare debeant. Neque mirari debes tantas pœnas vſurariis inflictas, quia non ſolùm ſacri, ſed etiam Ethnici Scriptores eos pro nequiſſimis hominibus habuêre. Ariſtoteles in Politicis ait vſuram prorſus cum naturæ legibus pugnare. Cato Cenſorius, teſte M. Tullio, rogatus, *quid eſſet fœnerari?* reſpondit, *Quid hominem occidere?* Auguſtinus quoque ad Macedonium ſcripſit *trucidari pauperem fœnore.* Imò Chriſtus comparauit eos latronibus, cùm euerſis in templo numulariorum (quos vſurarios fuiſſe notat in Matthæũ Hieronymus) menſis, dixit: *Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* S. Bas. & Chryſ. comparant eos prodigioſis monſtris:

cap. quanquam 6. de Vſur.
c. 1. ibid.
c. Mich. de vſur.
c. infames. 8. q. 7.
Ar. 1. Pol. c. 7.
Cic. 2. offi.
Aug. ep. 54
Matt. 21. 12.
Baſ. in Pſ. 14.
Ch. hom. 5. in Matth.

S. AMBROSIVS vult nihil illis esse nequius, & à Doctoribus æquari diabolo. *Ambr. de Tobia c 4. & 6*

VII. REMED. Considera exempla eorum qui diuinitùs ob vsuras castigati sunt. Terna refert THOMAS Cantipratanus in Apiario: *In porta frontis Ecclesiæ cathedralis in Gallia (vt didici fratre Minore referente) imago Vsurarij sculpta de lapide desuper quasi cum sacculo pecuniæ euidentiùs præminet. Vt autem quidam maximus ac ditissimus vsurarius ciuitatis Ecclesiã quadam vice per portam debuit intrare, imago prædicti vsurarij desuper cadens capiti intrare conantis illisit, & repentè contritus turpiter expirauit.* Et mox addit alterum: *VIDI & ego ipse in Brabantiæ partibus vsurarium nequam valdè, qui multos nobiles & potentes exhæredauerat, & pauperes spoliauerat supra modum. Hic frequenter occurrẽs religiosis, rogabat quasi cum lacrymis pro se orari, sed in nullo penitus se correxit. Cùmq; super hoc eũ frequentiùs arguissẽ, nec tamen in aliquo profecissem, accidit vt repentina infirmitate correptus ad exitum propinquaret; & ecce subitò duo ingentes tenebrarum canes lectum iacentis circuitibus ambiebant. Ipse verò protracta lingua ad longitudinẽ propè pedis dehiscens, horribiliter expirauit.* Tertium sit: *Accidit nostro tempore, vt certissima relatione didicimus, in Vacellensi monasterio, vt cõgesta cuiusdam defuncti fœneratoris de Atrebato pecunia in ipso cœnobio seruaretur. Igitur die quadam cùm ille famosissimæ sanctitatis monachus Vualterus de Beaumont iuxta scrinium, in quo pecunia seruabatur, oraret, desuper diabolum sedere vidit. Territus autem ad horã, sed signo crucis munitus, interrogat: Quid hîc sedes, quid hîc expectæs, nequissime humani generis inimice? Cui ille. Bene, inquit, & iustè hîc sedeo, hoc quod meum est conseruando. Nec mora, monachus ad Abbatem currens, quid vidisset, exponit:* Cant. lib. 2. a23. Id lib. 2. c. 26.

Abbas verò in Atrebatum pecuniam cùm omni velocitate remisit. Quartum refert Cæsarius in libris miraculorum. *In ciuitate,* inquit, *Metensi, sicut mihi narrauit Abbas quidam Ordinis nostri, vsurarius quidam defunctus est, auarus nimis. Qui cùm moriturus esset, supplicauit vxori suæ vt crumenam denariis refertam iuxta se poneret in sepulchrum. Quòd cùm illa fecisset, quantò secretiùs potuisset, tamen latere non potuit. Accedentes ergo aliqui sepulchrum latenter aperuerunt, & ecce duos ibi conspicantur bufones, vnum in ore crumenæ, alterũ in pectore. Ille denarios in ore de crumena exhibebat, iste suscipiens extractos cordi eius immittebat, ac si diceret: Nos pecunia satiabimus cor tuum insatiabile. Quibus visis, illi timore perculsi terram reiicientes, fugerunt. Quid putas animam huius pati in inferno à vermibus immortalibus, si tam horrenda in eius corpore demonstrata sunt in sepulcro?* Addit paulò pòst quintum: *Fuit in Bacheim villa proxima famosa quædam vsuraria. Hæc cùm moritura esset, campum totum coruis ac cornicibus vidit repletum, & clamauit fortiter. Ecce modò appropinquant foris ad me; & adiecit, O væ, ô væ, modò sunt in teste, modò in domo, modò pectus meum laniant, modò animã meam extrahũt: sícq; cum vlulatu efflauit spiritũ, à dæmonibus ad inferos educendum: qui eodem nocte corpus de feretro, multis qui aderant videntibus tollentes, vsq; ad tectũ leuauerunt; & cùm trabi impingerent, iuxta limen ostij illud cadere sinentes, confregerunt. Extincta sunt luminaria, fugerunt homines manè in iam dicto loco corpus reperientes, quod bestiali sepulturæ tradiderunt.* Sextum sit sancti BERNARDIN. Senensis. *Legitur,* inquit, *de vsurario quodam, quod nocte quædam post splendidam cœnam cùm dormiret in lecto cum vxore sua subdito expergefactus exilierit de lecto: cùm autẽ ab vxore sua, quid haberet interrogatur, ait: Modò raptus fui ante iudicium*

Caes. li. 11. c. 39.

c. 41.

S. Bernar. ser. 43. ar. 3. c. 3.

Dei,

ſunt oppoſita contra me, quod nec ſciui, nec potui reſpondere: cúmque fuerim diu ad pœnitentiam expectatus, nec hucuſq; uolui diuinis præceptis, & bonis inſpirationibus obedire. Audiui nunc iudicem contra me ſententiam protuliſſe, méque datum audiui poteſtati dæmonum, qui me hodiè ad æterna ſupplicia aſportare debeant. Quo dicto de pertica uili ueſte aſſumpta domum rapido curſu egreſſus eſt: quem ſui hinc inde quærentes, in quodam monaſterio monachorum matutinum cantantium inuenerunt. Cunctis igitur eum ad pœnitentiam inducentibus, nec proficere ualentibus ratione, aut exhortatione, uel precibus cuſtoditus eſt diligenter uſque ad ſextam horam. Demque cùm eius conſanguinei domum illum reducere uellent, & ad quendam fluuium, per cuius pontem tranſituri erant, peruenirent: uiderunt nauim quandam rapido curſu aſcendentem, à nullo, ut uidebatur, conductam: ſed ab uſurario plena dæmonibus uiſa eſt, qui, ut ait, ideò uenirent, ut eum ad æterna ſupplicia æſportarent. Quo dicto, ſtatim uiolenter de manibus eorum à dæmonibus rapitur, & in nauem proijcitur, & curſu rapido retracta ſubitò diſparuit cum dæmonibus & præda præfata nauis.

IX. REMED. pro fœneratoribus, qui querentur ſi non fœnerentur, ſe non habituros, unde uiuant. *Audent etiam fœneratores*, inquit B. AVGVSTINVS, *dicere. Non habeo aliud, unde uiuam. Hoc mihi & latro diceret deprehenſus in fauce: hoc & effractor diceret deprehenſus circa parietem alienum; hoc mihi & leno diceret, emens puellas ad proſtitutionem: hoc & maleficus incantans mala, & uendens malitiam ſuam. Quicquid tale prohibere conaremur, reſponderent omnes, quia non haberent, unde uiuerent, quia inde ſe paſceret? quaſi non hoc ipſum in illis maximè puniendum eſt, quia artem nequitiæ delegerunt, unde uitam tranſigant, & inde ſe paſcere uolunt, unde offendant eum, à quo omnes* Aug. in Pſ. 128.

Chryſ. hom. 57 *paſcuntur.* Et B. CHRYSOSTOMVS in Matthæum: *An fortè modi iuſtè viuendi non inueniuntur? Non ſunt agrorum cultus, gregis pabula, armentorum cuſtodia, manuum operatio, ſolers rerum tuarum cura? Quid inſanis, quid ceſpitas agriculturæ ſpinarum occupatus? Sed aduerſantur, inquies. frugibus terræ multa, grando, rubigo, imbres copioſi. Sit ſane, non tamen tot tantáque illis contraria ſunt, quot fœnori. Quicquid enim accidit fructui ſolummodò nocet: ſors autem, id eſt, ager ſemper inuiolabilis remanet. In hac verò tua mercatura multi ſortis etiam naufragium pertulerunt, & antequàm detrimentum patiantur, continuis curis vexantur.* Et S. BA-

Baſ. ſerm. 2. SILIVS in Pſalmum 14. Quomodo, inquis, nutriar? *Habes manus, habes artem, fac aliquid vnde mercedem capias, miniſterium cuipiam exhibeto ſtipis emerendæ gratia. Multæ ſunt excogitatæ parando victui exercitationes, occaſiones multæ. Atqui vires non ſuppetunt ferendo labori idoneæ? Ne corrogare ac petere pigeat te ab opulentis poſſeſſoribus. Verùm turpe, inquis, rogare? Turpius verò accepto fœnore omnibus ſpoliari. Non omninò dando leges, hoc ego dico, ſed oſtendens omnia tibi tolerabiliora eſſe, quàm fœnore inuolui. Formica poteſt, neq; rogans, neque mutuò accipiens, nutriri: & apes proprij nutrimenti reliquias regibus gratuitò condonant, quibus nec manus, nec artes natura dedit: tu autem induſtrium animal, homo, vnam tantùm ad vitæ vſum viam reperire neſcis?*

X. REMED. pro mutuatariis, qui queruntur ſe vitam tolerare non poſſe, niſi mutuam pecuniã accipiant à fœneratoribus. Docent quidem Theologiæ moralis tractatores, quemlibet Chriſtianum poſſe neceſſitate aliqua vrgente accipere mutuum à fœneratore, imò extrema neceſſitate vrgente poſſe etiam alium inducere ad mutuò

dandum cum ſpe fœnoris, id tamen SS. Patres diſſuadent, nominatim S. BASILIVS loco citato; ita enim ſcribit: *Dixeris tu mihi, Vrget mediocris neceſſitas, ſpe interim nulla alicunde affluente prouentus pecuniarum. Quæ quæſo vtilitas ex hodierna dilatione? Rurſus ad te paupertas, vt velox curſor recurret, & ipſa neceſſitas cum auctario aderit. Fœnus enim omnimodam liberationem, ſed paruam difficultati moram præbet. Hodiè patiamur ex egeſtate dura, & ne cunctemur in craſtinum. Nam ſi nunc minimè acceperis, ſimili modo fueris hodiè, & reliquo deinceps tempore pauperi. Si autem acceperis, longè plus affligeris fœnore paupertatem augente. Et nunc quidem nullus tibi probro dat paupertatem, cùm malum ſit minimè voluntarium: ſi autem fœnori fueris obnoxius, nemo erit qui non te ſtoliditatis condemnet.* Et paulò pòſt: *Quid ergo nobis ipſis opprobria ex ære alieno cõparamus? nemo vulnere vulnus curat, nemo malis malo medetur, nec paupertas fœnore corrigitur. Dives es? noli mutuò ſumere. Pauper es? noli item ſumere: nam ſi nullius rei es indigus, quid tibi cum fœnore? Si verò nihil habes, non iam mutuum rependes. Noli tuam ipſius vitam ſeræ pœnitentiæ tradere, ne quando beatos exiſtimes dies, qui fœnus præceſſerunt: Hoc enim vno pauperes à diuitibus differimus, quod ſecuriſumus, atque eos vigilantes continuo nos dormientes ridemus. Qui autem debet, & pauper eſt, & curis anxius, ne noctu quidem indulget ſomno.* Et rurſus: *Bibe igitur miſer ex tuis vaſis aquam, vt ait Salomon, hoc eſt, proprias conſidera facultates ac ſubſidia vitæ. Non ad alienos fontes propera, ſed ex propriis fontis ſcaturigine tibi vitæ ſolatia collige. Habes vaſa ærea, veſtes, iumenta, diuerſi generis ſupellectilem: hæc vende: omnia denique perdere ac proijcere præſtat, quàm libertatem. Sed me pudet, inquis, hæc publicare. Quid ergo, vt paulò pòſt alius abs te eadem in medium efferat,*

Prou. 5. 15. iuxta 70.

tuorúmque bonorum auctionem faciat præconis voce publica, & in oculis tuis vili pretio vendat: ne ad alienas fores accedas: reuerà enim puteus alienus angustus. Melius est longè paulatim studio & exercitatione egestatem consolari, quam vno simul tempore elatum alienis facultatibus paulò pòst omnibus simul apud te existentibus priuari. Si habes vnde reddas, cur præsentem necessitatem eorum quæ habes subsidiis non releuas? Si verò vinctaris exoluere, & hæres dubius, malum malo curas. Sumere mutuò, initium mendacij, ingratitudinis occasio, perfidiæ & periurij. Pauper es nunc, sed liber: si acceperis ad vsuram mutuum, primùm per hoc non ditesces, sed & amittes libertatem.

VIDE verbo, *Auaritia, Impatientia in paupertate, Munerum corruptela, Negotiatio illicita, Simonia.*

FINIS.

LAVS DEO DEIPARÆQVE.

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM HOC PANARIO COMPREHENSARVM.

A

Abraham.

ABRAHÆ mira obedientia. Pag. 329. 378. 384

Acceptio personarum.

Acceptio personarum reprehensa. 678. 679. remedia contra illam. ib. & sequent. cur Deus non accipiat personam, & Iudices non debeant 683. exempla eorum qui non respexêre personas. 685. 686

Acedia.

Acedia quid sit, eiúsque effectus. 1 resistendo superanda, non fugiendo. ibi. & 696

ADAM.

ADAE protoplasto aliquid prohibendum fuit, vt disceret obedientiam. 373. post peccatum, Dei faciem timuit, quasi inimici. ib. grauitas inobedientiæ eius. 375 in eo omnes peccauimus. 376 quot mala ex eius inobedientia secuta. ibi. sola eius propria voluntas causa peccati fuit. 967. 968

Adulatio.

Adulatio propria est hæreticorum. 5 adulari peccanti, peius est quàm peccare. ibid. est insanire. ib. lingua adulatoris plus persequitur, quàm persecutor 6. est simile veneficio & dæmoni, peior coruo. ib. durè exceptus à Christo. 7. laudatus ab alio, quid agere debeat. ib. laudes despicere est Angelica virtutis. 8. nemo facilè laudandus. ib.

Adulterium.

Vide, Luxuria.

Aleæ Lusus.

Aleæ Lusus veritus, & omnia ludicra. 38 43. 47. 481. Quot mala in eo lusu. 483. 484. aleatores diuinitùs puniti. 486. 487. 488 Legibus ciuilibus vetitus. 439. & Turcarum. ibi. Scachorum lusus, an contineatur sub alea. 491

ALEX. MAGNVS.

ALEX. ebrius Clytum amicissimum occidit. 149. omnia habuit in potestate præter affectus. 150

Ambitio.

Ambitioni infestus Christus. 8. ambitio describitur. 9. Eius via adoratio dæmonis. ib. tyrannicum est vitium omnia euertens, & mentem excæcans. 10. etiam in sinu sacerdotum dormit. ib. Regnandi cupiditate nil tetrius. 11. ambitio laborat inuidia duplici. ib. naturæ vim parat. ibid. malorum elementum est. 12. Episcopatum, aliásq; dignitates qui refugerint. 13

Amor sui.

Amor sui, quid sit. 16. Repugnat charitati. ib. omnia bona opera inquinat. 17. Species est idololatria ib. Effectus eius alij manifesti, alij occulti. 18. Abnegatio sui & amoris proprij quid sit. 20

Conſcientia ſcrupuloſa

& ea ſcientia ſcrupuloſa quid ſit. 55 In ſcrupulis conſulendus imprimis eſt Pater ſpiritualis. 57. Hic quid cum ſcrupuloſis agere debeat. 58.59. Conſcientia non tantùm, ſed & fama noſtra ratio habenda eſt. 128.158.169

Conſilium aliorum.

Conſilia aliorum ſæpe requirenda. 57 350. Quales debeant eſſe conſiliarij noſtri. 426.427.761. Exempla nimis fidentium ſuo iudicio. 351.383.421.422. Exempla eorum, qui ſecuti ſunt aliorum iudicium. 424 425. Proprium conſilium lepra peſſima. 424

Conſolatio ſpiritualis.

Conſolatio ſpiritualis non contemnenda. 89. iuuat ad perfectionem conſequendam, licèt in ea non ſit perfectio. ibid. Quid differant, conſolatio ſpiritualis & carnalis. ibid. Indicia veræ conſolationis ſpiritualis. ibid. Ea eſt cum humilitate & reuerentia cuſtodienda. 94. nec aliis vulganda. 97. Non eſt ipſa virtus, ſed inſtrumentum ad illas aſſequendas. 98. Tyronibus conceditur, non perfectis. ibid. Eius finis, obſeruatio diuinorum mandatorum. 99

Conſtantia.

Conſtantiæ laudes. 317. & ſeqq.

Conſuetudo praua.

Conſuetudo praua penè incurabilis eſt. 60. 721 768 diuina gratia tamen curari poteſt. 61. 62. quia alioquin dæmon plus poſſet, quàm Deus 62. & Auguſtinus eam vicit. ibid. Vincitur prudentia & conſilio. ibi. & magno labore. 65. 66 dum parvula eſt, expugnanda eſt. 253.254

Contemptus.

Contemptus in ſuo genere eſt peccatum mortale 69.375 Leuia peccata ex contemptu fiunt mortalia. 76. Ex multis vitiis oritur. 69. 607. Eſt inexcuſabilis. 69. Quando ex contemptu peccetur contra regulam monaſticam. 70. Ob contemptum puniti qui? 73.74.75 Naſcitur ex ſuperbia maximè. 78 Proximus gradus eſt ad impœnitentiam & obſtinationem, quæ ſunt vitia diabolica. 72

Contentio.

Vide verbo, Diſcordia.

Continentia.

Continentia eſt donum Dei, & ideò oratione impetranda. 500. pro ea tuenda quidã maluere mori. 514 Exemplum mirum continentiæ in iuuene Ethnico. 665

Contumelia.

Vide verbo, Detractio, & Vindicatiæ iniuriæ.

Conuiuia.

Conuiuia adire non eſt ſemper ſalutare. 150

Crapula.

Crapula propriè eſt exceſſus venialis in potu. 154

Crucis conſignatio.

Crucis conſignatio valet contra ſuperſtitiones Magicas. 847.843 & contra omnes tentationes dæmonis. 872. & ſuperſtitiones. 904

Cupiditates.

Cupiditates carnis vt ſint coercendæ. 251.252. Vide verbo Immortificatio paſſionum, & Voluptas carnalis.

Curiositas.

Curiositas quid sit, & quotuplex. 80 Sanatur maximè agnitione suorum defectuum. 87. De curiositate in vestitu & calceis. 234. Et in spectaculis, 810

D

Dæmones.

DAemones, Spiritus nocendi cupidissimi, superbia tumidi, invidia livoris, fallacia callidi. 85 solent explorare inclinationes nostras. 256. 873. Exempla illusionum dæmonis. 353. insidiantur melioribus. 700. ad superbiam & luxuriam maximè provocant. 910 eorum tentationes fiducia in Deum & robore animi expugnantur. 869. Et oratione. 905. Et ieiunio ac castigatione corporis. 920. 921. Ex energumeno etiam virgis pulsi.

DAVID.

DAVID continentia. 251. patientia. 414. 953 956

Desolatio spiritualis.

Desolatio spiritualis non est temerè optanda 91. Est patienter ferenda, quia Deus eam permittit, vel probandi tui causa, vel proficiendi ad perfectionem. 92. patientia tribulationis est cibus solidus piorum, consolatio verò lac. ib. In omni afflictione animi optimum est se conformare divinæ voluntati. 93. 94

Desperatio.

Desperatio reprehenditur. 101. 102 Non est causa ulla cur desperes, quia peccata sunt numero finita, misericordia autem Dei infinita. 101. 771. peccata ad Dei misericordiam sunt ut telæ aranei. 101. 771. 772. Deum bonum & omnipotentem negat, qui desperat. 102. De nullo vivente desperandum. 602. nunquàm sera conversio, etiam cùm iam iam anima efflanda. 102. Exempla extractorum è desperationis faucibus. 108. Quid respondendum iis qui putant se non prædestinatos. 109

Detractio.

Detractionis vitium reprehenditur. 111 pauci illi renunciarunt. 112. S. Bernardus vocat proditores, qui id in cœnobia introducunt. ibid. Æquatur homicidio, præfertur rapinæ, & fornicationi, maxima pars hominum ob eam non salvatur. 113. Est ferocissima vipera, tres ictu uno occidens. 114 Soror Moysis ob eam lepra tacta. Quo fuco quidam detrahant. 115. detractor tenetur restituere famam. 116. Audiens detractorem aliquando gravius delinquit 117. 118. Obloquiorum occasio tempestivè tollenda. 170

DEVS.

DEVS præ oculis semper habendus 141. 182. 183. 184. Dei præsentiæ cogitatio valet ad cavenda peccata. 660. 890. Omnia ad eius gloriam facienda. 19. in eo omnis fiducia locanda. 710. 758. 759. Eius iniuria acriter vindicanda. 40. Pro eius beneficiis gratia agenda manè & vesperi. 262. 893. Omnia bona fortuna sunt Dei. 317. Invitos non cogit ad bene vivendum. 695 Neminem desperit, nisi deseratur. 338. 429. Eius patientia mira.

gelicæ virtutis est ea non tangi. 175. Est vitium tyrannicum vbique dominans, vix agnitum, simile cœpæ. 176. Sequitur etiam virtutem, velut vmbra corpus, idque in imas quoque solitudines. 179. Superata magis conualescit, omnium spiritualium bonorum latro, mater gehennæ 180. Nihil ea vilius. ibid. Similis scenicorum actorum larvæ. 181. Homo nihil habet, vnde gloriari queat. ibid. Quomodo vincatur. 183. 184

Gloria vera.

Gloria vera omnis Deo debetur. 174. 187. etiam negotiatio ad gloriam Dei instituenda est. 596

Gratitudo.

Gratitudo erga Deum & homines laudatur. 359. & seq. Gratiæ agendæ Deo manè & vesperi. 363. Et ad singulas actiones. ib. etiam in aduersis, quod proprium est Christianorum. 364 Exempla gratitudinis bestiarum. 365. Gratiarum actioni nullum par bonum. 360

Gula.

Gula quanta mala pariat. 187. Est seminarium libidinis. 189. Eius effectus. ibid. Morbus est ante omnes alios curandus. ibid. Modi, quibus delinquitur gula. 190. In vilibus quoque cibis gula peccari potest. 194. quatenus in cibo voluptas sit quærenda, vel potu. 195. 196

[H

Hæresis.

Hæresis graue peccatum est. 200. Hæreticorum epitheta. ib. Eorum parens Satan, mater superbia. 201. Non sunt Christiani. ib. Similes bestiis, cimicibus. ib. sunt hypocritæ. 217. colloquia eorum cauenda. 202. libri non legendi. 203. 204. Ex Scripturis non est cum iis disputandum. 211. Hæresis non est de Scriptura, sed de intelligentia Scripturæ. ibid. & 212. Nomen ab eo habent hæretici, quòd Scripturas non intelligant. ibid.

S HIERONYMVS.

Hieronymus nocte casus, quod nimium deditus esset profanæ eloquentiæ 87. summus fuit hæreticorum hostis. 203. Eius tentatio in solitudine. 498

Humilitas.

Humilitas est primum caput doctrinæ Christianæ. 9. est summa virtus. 832. adiunctum habet contemptum sui. 97. Humilis enim vilis vult reputari, non humilis prædicari. ibid. Maxima virtus est, maxima facere, & contemptibilem se reputare. 178. Semper fuit fundamentum sanctitatis 422. Est ipsa perfectio. 91. Humilis Deo est similis, superbus autem diabolo. 821. Quomodo facto exerceatur. 833. 834. Vtiliùs infirmum se quis cognoscit, quàm vt fidat suæ virtuti. 169. Humilitate peruenitur ad veram fidem Catholicam. 205. 206. Efficax est medela contra superbiam. 831 Humilitas Christi refugiëtis gloriam. 177. humilitate vitæ Christi pellitur omnis superbia 828. Exempla eorum, qui ex humilitate virtutes suas celarunt. 177. 178. 183. S. Dominici humilitas, &

S. Francisci 98. Et Greg. Turonensis Episcopi. 178

Hypocrisis.

Hypocrisis reprehensa. 214. 215 216
Quis proprie dicatur hypocrita. 217. Pauci ab ea immunes. ibid. Est vitium proprium diaboli. 224
Turpiora sunt vitia quæ virtutum specie celantur. 483

I

Iactantia.

Vide verbo, Superbia.

Ieiunium.

IEiunium non est perfecta virtus, sed fundamentum, vel instrumentum virtutis. 356. 357. Immoderatum reprehenditur. 349. 350. In aduentu hospitis quando solui queat. 357. Reddit preces efficaces. 258. Valet ad expianda peccata. 655. 988. & ad pellendos dæmones ex energumenis. 920

Ignorantia.

Ignorantiæ humanæ causa. 428

Illusiones spirituales.

Vide verbo, Inspiratio diuina.

Imitatio vitæ aliorum

Imitandam esse vitam piam aliorum, & maximè exemplum vnius. 163. 164

Immodestia.

Immodestia in externis moribus arguitur. 233. nominatim in disputando 235. Duo eius exempla. 237
aliquãdo etiã minima nocet. 144

Immortificatio.

Immortificatio quid sit. 245

Impatientia.

Impatientia in aduersis. 261. & seq. Omne peccatum impatientiæ adscribendum. 261

Impœnitentia.

Impœnitentia reprehensa. 598. Est peccatum in Spiritum sanctum. 33. 72. Humanum est errare, sed diabolicum perseuerare. 79. Nil æquè repugnat Deo, ac cor impœnitens. 600. Deus non potest misereri ei, quem non pœnitet peccasse, & peccata defendit. ibid. Vide verbo. Obstinatio.

Imprecatio.

Imprecari malum, quàm sit noxium. 510. Diræ eius exempla. 521. Vide verbo, Maledictio.

Incantationes.

Vide verbo, Superstitio, & verbo Veneficia.

Inconstantia.

Inconstantia vituperata 337. & seq.

Indiscretio, vel imprudentia.

Indiscretio reprehenditur. 342. & seq. potissimùm in externis virtutib. cernitur. 356

Induratio.

Vide verbo, Obstinatio.

Ingratitudo.

Ingratitudo reprehenditur. 369. & seq. Ingratus Deo S. Chrysostomo est blasphemus. 587. Ingrati à Deo puniti. 369. Ingratitudo mira ciuis Veneti. 366

Inimici diligendi.

Inimici diligendi, & quomodo. 617
nihil ita Deum placat, ac eorum dilectio. 618. Est rationi naturali consentanea. 944. Exempla eos diligentium. 619

Iniuriæ Vindicatio.

Vide verbo, Vindicatio iniuriæ.

Inobedientia

Inobedientia est peccatum graue. 371. 372. imò vitiorum maxi-

mum. 372 *A Deo dirè punitum.* 375. 376. *contemnens obedire Prælato multis vitiis laborat.* 71 *Et peccat mortaliter. Ille autem contemnit, qui dicit se nolle obedire, & spernit non solùm præceptum, sed etiam remedium.* 77

Inspiratio diuina.

Inspiratio diuina qua sit. 227. *pij & docti consulendi de eius veritate. ibid. Visionibus fœminarum parum fidendum* 228. *Vnde* cognoscatur *esse diuina inspiratio.* 229. 230

Inuida.

Inuidia reprehensa. 393. *radix malorum omnium, diaboli inuentum.* 394. *prima peccati ianua. ibi. omni venia carens.* 395. *Inuidi peiores feris, pares damonibus. ibid. morbus quasi incurabilis.* 396. *Conferuntur viperis, vulturibus, muscis, rabidis canibus, suibus, scarabais.* 398. *proprium diaboli vitium.* 399. *Oritur ex superbia, & ideò humilitate sananda.* 400. *Cadit quoque in Sanctos. ib. Sequitur virtutem.* 403. *S. Paula Romana* S. Scripturis *se muniebat. ib. Inuidus monachus obsidetur à damone.* 117. *Inuidiosus vt differat ab inuido.* 403

S. IOAN. BAPTISTA.

S. IOAN. Baptista speculum contemptus humanæ gloriæ. 177

S. IOAN. EVANGELISTA.

S. IOAN. Euangelista adolescentem principem latronum factum conuertit. 108. *perdicem molliter mulcet.* 358

IOB.

IOB admiranda patientia in morbis & damnis. 41. 287. 312. 352. *Fortitudo.* 329. *Constantia.* 342 *laborauit lepra.* 297

Ioci.

Ioci & risus non decent Christianum. 50. 802. 816. 817

S. IOSEPH *Patriarcha.*

S. IOSEPH I constantia, 342. & patientia. 652

IRA.

Ira reprehensa 404. *dementis gradu deijcit.* 405. *Obscurat rationis vsum.* 411. *Est initium insaniæ.* 412. *Vt differat ab indignatione* 405. *Et ab iracundia* 407. *Eius germina sunt, dolus, suspicio, insidiæ, audacia, inimicitiæ, sectæ.* 406. *Est damon nobis innatus.* 406. *Eiusdem fructus.* 413. *Ex ira & morbi secuti.* 407. *Satius est viperam latere in corde quàm iram. est ianua vitiorum. ib. Melius est inuadi gladio, quàm ira corripi.* 409. *Ira inueterascens fit odium. ib Iratorum gestus, nil ab arreptitiis differunt.* 412. *Sunt compassione digni.* 415. *Irasci hominis est, Christiani non perficere iram.* 407. *Manente ira nihil vindicandum, vt fecit Architas.* 411. *Orta mox comprimenda.* 409. *Societas iracundorum fugienda.* 416. *Vt differat ab odio.* 406. *Eam vincens verè fortis est, non vincens ridiculus.* 248

IVDAS proditor.

IVDAS in venditione Christi simoniam commisit. 783. *Quomodo perierit. ib.*

Iudicis officium quando suscipiendum. 683. non debet accipere personam. 685. Exempla non accipientium. 686. 687. Non diuitem magis quàm pauperem tueri debet. 687. 688. & cùm causa dubia. plus pauperem. ib. & 689

Iudicium extremum.

Iudicium extremum describitur. 89. eius meditatio utilis ad cauenda peccata. 407

Iudiciaria astrologia.

Vide verbo, superstitio.

Iudicium proprium.

Iudicium proprium reprehenditur. 421. contumacia est nolle aliorum iudicio acquiescere. 423. Propriũ religiosum est id abnegare. 429 Exempla malè pereuntium ob proprium iudicium. 430. 431. Impossibile est fidentem suo iudicio non decipi à damone. ibi. Non est illi fidendum. 352. 380. Christus iudicium Patris est secutus. 384

Iudicium temerarium.

Iudicium temerarium arguitur. 435. 436. Cur sit graue peccatum. 437 Cauendum in duobus, 436. Exempla temerè iudicantium. 442. tem. iudicium miraculis proditum. 445. 446. Falsa iudicia aliorum de nobis contemnenda. 444. Prima virtus monachi contemnere humana iudicia, ib. 445 Homo iudicet seipsum tantùm. 436. Et excuset aliorum lapsus. 440 Agnitio sui medetur iudicio temerario. 88. 833

IVLIANVS apostata.

IVLIANVS apostata describitur. 237. 826. Vt dæmonem crucis signo fugarit. 848

Iuramentum.

Iuramentum partim licitum, partim illicitum. 447. 448. Quando iurandi vsus cœperit 450. Augustinus iurandi consuetudinem vicit. ibid. 451. Et facile est eam vincere, si laborem non fugias. ib. DEVS solus securus iurat, quia falli non potest. 455. Exempla temerè iurantium. 456. & 457. satius est peierare, quàm malum iuramentum seruare. ibid. Ex Herodis iuramento malo quot mala secuta, 458. Ethnici non probarunt iurandi morem. 459 Exempla eorum qui fidem fallere noluêre, 460. 461

L

Labor.

LAbor homini naturalis. 310. 627. Deus Angeli, omnésque creaturæ semper agunt aliquid. 627. Semper labora, vt diabolus te inueniat occupatum, ait Hieron. ibid. Nulla sine labore virtus 626 Solis laborantibus merces promissa. 631. Laborum pietatis quantum sit præmium. 698. In laboribus præcipuè quærenda animæ salus. 634 Exempla B. Pauli, & monachorum manu laborantium. 633 703. 704. Ambrosius tempus persecutionis, quo laboratur, præfert tempori pacis, quo otium est. 629.

Lætitia.

Vide verbo, Gaudium, & Ioci.

Lepræ morbus.

In leprę morbo opus est patien-

tia exemplo Iob 297. Christus apparuit quasi leprosus in passione. 298. Sanctis sæpe apparuit in specie leprosi. ibidem.

Libertas seculi.

Vide verbo, Voluntas propria.

Libido.

Libido quid propriè sit 496. Tentatio eius statim pellenda. 499 Exempla mira libidinis extincta 505. Vide verbo, Luxuria.

Ligaturæ.

Vide verbo, Superstitio, & verbo, Veneficia.

Linguæ abusus.

Lingua quàm difficulter coerceatur 50. 462. Est coercenda. 469. quomodo coerceatur. 51. Damon linguæ maximè insidiatur. 463. Quot mala eius abusus creet. 466 467 Locutiones in aurem, vel per nutus non decent religiosum. 478. & seq. Nugæ in ore sacerdotis, sunt blasphemia S. Bernardo. 481. Detrahentes aliis puniti. 116, 117 Christus ex quauis materia ansam cæpit aliquid spirituale loquendi. 52. De modestia in loquendo & disputando. 235. 236

Literariæ occupationes.

Literariæ occupationes sic continuandæ, vt non negligatur salus animi. 635

Ludi.

Vide verbo, Aleæ ludus, & verbo, Spectacula.

Luctus immodicus.

Luctus immodicus veritus, & cur 319. & seq. 896. Populi quidam in natiuitate lugent, in obitu gaudent. 324. Vide verbo, Impatientia in morte charorum, & verbo, Mors.

Luxuria.

Luxuria vetita. 495. & seq. Eius fœditas. 507. Et effectus fœdi. 497. difficilis expugnatu. 496. 497. Pœnæ luxuriosis inflictæ. 508. 509. 910. Eius præcipuum antidotum est fuga. 501. & carnis castigatio. 503

Luxus vestium.

Vide verbo, Vestium luxus.

M

Magi.

MAgi opera dæmonum Mira faciunt 85 morte à Deo puniti. ibid. Vide verbo, Superstitio, & verbo, Veneficia.

Maledictio.

Maledictio, vel imprecatio mali reprehenditur. 516 517. Dei maledictio alia est ab hominis maledictione. 517. Tres imprecantes sibi mortem contra Narcissum Episcopum miserè perierunt. 116. Comitissa ex imprecatione mendicæ mulieris 522. proles edidit viuas, quæ & baptisatæ sunt. 522 Aliæ exempla. 519. 520

Maleficium.

Vide verbo superstitio, & verbo, Veneficium.

MARIA soror Moysis.

MARIA lepra percussa, quia detraxit Moysi. 115

B. MARIA Virgo

S. MARIA Deipara inuocanda in omnibus periculis & tentationibus. 110. 706. Eius modestia. 240. 241. Et obedientia. 564

Modi-

Modicus.

Medicus in morbis non negligendus etiam à religiosis. 277. 278 *sed plus fidendum diuino auxilio.* 280. 281. *Sancti quidam neglexêre medicinas.* 282. 283. S. *Bernardus putat non decere monachos, vt potiones sumant.* 283 *Confitenda priùs peccata, quàm consulatur medicus.* 289

Mendacium.

Mendacium vetitum. 523. 524. *Est vitium diabolicum & otiosum.* 256. *quid sit propriè mentiri.* 524. *quod mendacium iocosum.* 525. *Qui non habet duplex cor, non mentitur. ibid. Reddit hominem contemptibilem.* 527. *Non licet mentiri etiam in periculo mortis, licèt autem verum celare.* 529. *Exemplum mulieris septies ictæ, quia mentiri noluit.* 531

Mercatura.

Vide verbo, Negotiatio.

Miracula.

Miraculum optare facere, vel ab alio fieri est curiositas, & superbia sæpenumerò. 84. *Post miracula facta, quàm humiles fuerint Sancti.* 177. 178. 179

Modestia.

Modestia vnde dicta. 232. *valdè laudatur.* 234. *Est portio Dei.* 236. *De modestia Christi.* 258 *Et B. Virg.* 240. *Decet clericos & religiosos.* 242. *Regula modestiæ religiosæ ibid. Vide plura verbo, Immodestia.* 243

Monachi.

Vide verbo, Religiosi.

Morbi.

Morbi causa ingluuies. 278. *Tria in morbo grauia.* 279. *Opinio facit morbum grauem. ibid. Medici opera vtendum, sed plus Deo fidendum.* 281. *Morborum causa sæpe sunt peccata.* 282. *à Deo autem bono fine immittuntur, quòd iuuant ad salutem.* 284. *Vtilitates morborum.* 286. *Non est vtilis omnibus sanitas.* 287. *Patienter sunt tolerandi, & non recurrendum ad superstitiones.* 845. & *seqq.*

Mors.

Mortis meditatio omnium vitiorum peremptoria 3. *medetur Luxuriæ imprimis.* 510. *Non est timenda.* 533. *est nomine, non re formidabile.* 534 *Est perinde, ac vestem exuere. ibid. Legi naturæ congruens & omnibus communis.* 536. *præter quam nihil certum est.* 538. *Comparatur somno, & peregrinationi.* 542. *Ea multis malis homo liberatur.* 536. & *multis bonis ornatur.* 540. *Mors piorum præstat vitæ.* 533. *Exempla non timentium.* 543 544. *Moderatè potest timeri.* 551. *Et quidam Sancti timuêre.* 552. 553. *Metum mortis quid excludat.* 554. *Mortui lugendi, sed moderatè.* 319. 320. 321. *fluant lachrymæ, sed desinant, ait Seneca.* 322. *Nimium lugens ostendit se infirmum fide & spe.* 323 *Cur moderatè lugendum.* 324. *cur S. Bernardus amarè deflerit mortem fratris.* 322. 332. *Opinio tantùm facit nos lugere.* 324 *Nimio luctu quidam extincti. ibid. Mulierum gestus in luctu*

ridiculi. 320. 321. 326. *Omnes morimur, quo tempore Deus voluit.* 327. *Mortis tempus incertum.* 716. *Tempus mortis non est idoneum ad pœnitentiam.* 721

Mortificatio.

Mortificatio laudatur. 246. 247. 248. 249. *Quid sit mortificatio.* 245. 834. *Ea quasi cultro præscinduntur membra nostra, id est, vitia & passiones animi, vt voluntas diuina cordi nostro inseratur.* 100. *confertur martyrio.* 259. *Necessaria est* 260. *Instrumentum est aptissimum ad perfectionem.* 258. *Reddit preces efficaces. ibid. Exempla mortificationis.* 746

MOYSES.

Moysis constantia. 342. *& patientia.* 552

Mulierum commoratio cum clericis.

Vide verbo, Clerici.

Mundi vanitas.

Mundi vanitas. 829. 830

Munerum corruptela.

Munerum acceptio reprehensa. 692 787. *Dei proprium est non accipere personam, vel munera. ibid. Iudices, & aduocati non facilè ea accipere debent.* 575. 576 *Nomine munerum etiam laudes intelliguntur. Est enim triplex munus, à corde, ore & manu.* 577. *Exempla eorum, qui renuerunt accipere,* 578. 579. 580. *Cur Daniel recepe-rit munera semel repudiata.* 580 *Munuscula sintne mittenda & acceptanda.* 583

Murmuratio.

Murmuratio reprehensa & punita. 585. 586. *Non est leue peccatum.* 589

N

NARCISSVS Episcopus.

NARCISSO Episcop. Hierosolymitano cum iuramento detrahentes diuinitùs puniti. 116

Negotiatio illicita.

Negotiatio illicita reprehenditur, item iniqua pondera & statera, 589. 590. *Ob periculum mentiendi & peierandi agrè fit licita* 591 *Quæ sint negotiationes licitæ. ib. &* 592. *Per se non sunt illicitæ, si absint fraudes,* 591. *Ad gloriam Dei sunt instituendæ,* 596. *Lucri cupidus non facilè ditescet.* 596 *Malè parta malè perire solent,* 592 *Negotiationis vtilitas.* 592

Negligentia.

Vide verbo, Acedia, verbo, Otiũ, verbo, Pigritia.

O

Obedientia.

OBedientia laudatur, 371. *& seq. Est sola & maxima virtus.* 373. *Est mater custósque omnium virtutum.* 374. *sola cæteras virtutes menti inserit. ibid. est sepulchrum voluntatis. ibid Cur victimis præponatur. ibid &* 381 *Deus ostendit, quantum sit obedientia bonum, dum Adæ vetuit rem non malam* 373 *In omni cœtu vni obediendum, ib. Superior timendus vt dominus, diligendus vt parés. ib.* 932. *Monacho ne laudabilia quidem sine obedientia sunt facienda.* 372. *Obediendum*

ſuperiori vt Deo & Chriſto, etiãſi Gentilis ſit. 379. 973. *Seducit ſe, qui volũtatẽ ſuperioris ad ſuã ſa-vagit torquere* 382. *Iudiciũ quoq; ſuperiori ſubijciẽdũ.* 384. 385. 386 387. *licèt aſpera iubeantur & impoſſibilia, vt docuit S. Benedi-ctus.* 387. 388. *non obediendum ſi iubeantur legi diuinæ contraria.* 391. *Exempla obedientiæ miræ Prophetarum.* 746. *& aliorum.* 391. 392. *Chriſti obedientia ſequẽ-da, & Apoſtolorum.* 378. *&* 384. *Chriſtus maluit perdere vitam, quàm obedientiam.* 382

Militum infidelium obedientia mira erga belli Duces. 192 193

Obſeruationes vanæ.

Vide verbo, Superſtitio, & verbo, Veneficia.

Obſtinatio animi.

Obſtinatio vel obduratio reprehen-ditur. 598. *Cor durum deſcribi-tur.* 601. *Vnde oriatur obduratio.* 607. *Eſt via dæmonum.* 713. *Eſt ſi-gnum æternæ reprobationis.* 608 *Nemo duri cordis ſalutem vn-quàm adeptus eſt.* 601. *Morbus tamen obſtinationis curabilis eſt. ibid. Quando dicatur Deus obdu-rare peccatorem.* 602

Odium.

Odium reprehenditur. 610. *Eſt gra-uiſſimum omnium vitiorum,* 611 *Differt ab ira.* 612. *Eſt ira inue-terata. ibid. Vt Deus charitas, ita diabolus odium. ib Qui odit fra-trem, cur homicida dicatur à B. Ioanne. ibid. Odiens non poteſt vnam Dominicam orationem ſine mendacio recitare.* 613. *Ob odium puniti.* 615

Omina.

Vide verbo, Superſtitio. 695

Oratio.

Oratio eſt clauis cœli, & naufrago-rum tabula. 274. *Eius finis, ob-ſeruatio diuinorum mandato-rum.* 99. *Deus orandus ex corde & in oratione vigilandum,* 136 141. *Cùm diſtrahimur, Deus benignè expectat, donec attent oremus.* 137. *Remedia ad rect orandum.* 139. 140. *Quoties obre-punt diſtractiones, ſemper ſun repellendæ, nec ob eas oratio a ĩrumpenda,* 144 *Dæmon maxim aduerſatur orationi deuotæ, & quare.* 142. 143. *Orandum ma ximè in tribulatione. exemplo Annæ, Suſannæ, & ali rum, ibid. &* 274. *Valet ad qua mis peccata expianda, etiam ob duration is.* 603. *Et contra venef cia, aliáſque ſuperſtitiones.* 90 905. *S. Auguſtinus beneficio ora tionis & lachrymarum conuerſ eſt.* 207, 604. *Valet ad condonan dum graues iniurias.*

Opera bona.

Opera bona valent ad exemplum 258. *In iis poſſumus habere fid ciã, etiã in hora mortis.* 106. 10

Otium.

Otium arguitur. 624. *eſt cauſa gr uium ſcelerum, vt idololatriæ Sodomiæ,* 930. *Eſt radix malit mater nugarum, nouerca virt tum.* 625. 627. 629. *Sine liter mors eſt, & viui hominis ſepult ra, iuxta Senecam.* 627. *Nil agere, eſt aliquid mali a*

te, inquit Chrysostomus. 625 695. Otij fuga medetur luxuriæ. 511. 512. Titius Imperator putauit se diem perdidisse, quo nil boni egerat, auctore Hieron. 633. Nulla sine labore virtus. 66

P

Patientia.

Patientia laudes. 262. 312. Radix omnium virtutum & custos. 263. patientia tribulationum mater fidelium. 266. patiens dici nequit, nisi qui omnia mala illata toleret 409. Pati aduersa plus est, quàm mortuos excitare, ait Chrysost 263. Deus cum voluptate spectat pugnantem cum aduersis. 264. summum præmium patientiæ est paratum. 279. Exempla patientiæ Christi. 286. Iob. 287. 951. Seruuli mendici. 288. Tobiæ 290. Patientia opus est in morbis. 278. In obtrectationibus. 114. 126. Si ex patientia nostra charitas proximi ladatur, defensione modesta vti possumus. 125. Iuuat ad superandas tentationes. 862

Paupertas.

Paupertas laudatur. 300. 301. Nulli est turpis. ibid. ea nil ditius, quia cœlum emit. 303. Natura minimum petit. Nemo alius Deo dignus, ait Seneca, quàm qui opes contempsit. ibid. Paupertas Christi 19. 305. Consilium paupertatis qui secuti. 305 Philosophi qui eam coluerint. 306. 307. E cœnobiis Meum & Tuum exulat. 729. Quàm grauiter puniti proprietarij monachi, qui paupertatem Euangelicam Deo promissam violarunt. 27. 733. 734.

Peccatum mortale.

Peccatum non est, nisi sit voluntarium. 56. Eiusdem effectus. ibid 642. Omne peccatum tribuendum impatientiæ iuxta Tertullianum 639. Quid sit peccatum 641. Discrimen delicti & peccati. 640. Omnes peccato sumus obnoxij. 639. Non semper diabolo, sed nobis est adscribendum. 640. Est infinito odio dignum. 641. Ex pœnis à Deo inflictis liquet odium Dei in peccata. Ibid. Quanta tyrannis peccati. 646 Homo malus peior est diabolo. 646 Quibus grauibus in profundum peccatorum veniatur. 64. 72. peccata consuetudine roborata, videntur parua vel nulla. 64. 647. Non omne peccatum est superbia, vel contemptus, vt dixit Pelagius. 71. Quando commissum est, melius cognoscitur, quàm antè. 640. peccata sunt causa omnium calamitatum 282. 289. 647. Peccatum inultum manet impunitum. 657. peccans, etsi non puniatur, omnium miserrimus. 891. Relapsus in peccata cur periculosus. 763. 766 767. Nullum est peccatum, quod medicinam refugiat. 641. Grauitas peccati compensanda magnitudine pœnitentiæ. 65. vt difficultas superetur, inchoanda tantùm est emendatio. 67 Fugienda occasiones peccandi. 65. peccatum curatur contrarijs. 639. Et meditatione passio-

nis Christi. 642. Et nouissimorum. 647. 648. 649. 650. Exempla eorum qui mori maluêre, quàm peccare. 663

P. Venialia.

Ea sunt vetita à Deo. 665. animam deformant. 668. 669. disponunt ad mortale. 670. Mali eius effectus. 674. Sancti durè ea punierunt. 675. 676. apud Deum sæpe grauia 66. Expiantur multiplìciter 674. 675. ex contemptu fiunt mortalia. 76. Obsunt perfectioni spirituali. 243. 244

Personarum acceptio.

Vide verbo, Acceptio personarum.

Perturbationes vel passiones.

Passiones vel perturbationes animi sunt fontes omnium vitiorum. 260. Et ideo mortificandæ. 248. & seq. Licèt non possint prorsus eradicari. ibid. exempla eorum, qui domuêre illas. 251 252. Vtile est ortas statim comprimere. 253. Et continuare pugnam ab ineunte ætate. 255 Examen conscientiæ quotidianum plurimùm ad id valet. 257 657

Perseuerantia.

Perseuerantia laudatur 328. & seqq. Perseuerare est tentatione non vinci. Est Dei donum, & requirit animi fortitudinem 345. Exempla perseuerantium & non perseuerantium. 342. 343. Vix vnquàm monachus in cella vsque ad mortem perseuerauit, qui non fuerit prædestinatus, ait Bernardus. 110

Pigritia.

Ea arguitur. 693. 694. Iudæ eadem perijt. 695

Podagræ morbus.

Podagra etiam Sancti laborarunt. 293. 294. vt S. Greg. Papæ triennio continuo. 293. Possidonius Philosophus podagricus confessus est non esse malum dolorem pedum. Item Cicero & Seneca, & ideò ferendum. 295

Pœnitentia.

Pœnitentiæ vis quanta. 653. instrumentum aptum ad perfectionem consequendam. 259. Ea reconciliatur Deus. 276. 277. Peccatæ etiam grauissima expiantur. 772. Peccatum ad Dei misericordiam, est vt tela aranea. 102. Pœnitentia qualis agenda de peccatis. 605. 606. Millies peccasti? millies pœnitere. 101. Exempla eorum qui post grauia peccata per pœnitentiam sunt reconciliati. 105 108. Pœnitentia non differenda. 712. Patres non fiduat pœnitentiæ in finem vitæ dilatæ. 718. Nunquam tamen sera conuersio. 102. 103. 109 603. Deus iudicat non de vita præterita, sed de fine. 103. Pœnitentia reddit preces efficaces. 258

Præsumptio.

Præsumptio reprehenditur 705. & seqq. præsumptio præceptor pessimus Hieronymo. 706. Vis dæmonum præsumptio & obstinatio iuxta S. Bernardum. 713 Præsumptionis exempla 353 Præsumptio vel confidentia in Deo laudata. 710

Procrastinatio.

Procrastinatio reprehensa. 714. 715

716. *Quàm sit periculosa.* 718 719. *Exempla infeliciter procrastinantium,* 623 *& seq.*

Proprietas religiosorum.

Proprietas religiosis vetita, 726 727. *Punitur à summis Pontificibus,* 732. 733. *Exempla eorum qui fuerunt puniti,* 28. 733. 734

Pudor noxius.

Pudor noxius reprehenditur, 741 *Exempla confusionis tolerata à Sanctis.* 749 750. 751. 752. *Confusiones ob Christum perpessa quanti sint meriti apud Deum.* 753. 754

Pudicitia.

Pudicitia laudata, 495. 669

Pusillanimitas.

Pusillanimitas reprehensa, 755. *& seq. Quomodo curanda in aliis,* 760. *Vincitur præmeditatione futurorum, ibid. Et recursu ad Patrem spiritualem,* 761

R

Recidiua.

Recidiua peccatorum reprehensa, 763. 764 *Periculosa est ex parte Dei, dæmonis & nostra,* 766 767. *Quidam ob relapsum puniti,* 769. 770

Religiosi.

Religio vnde dicatur, 473. *Religiosum decet modestia, de qua & regulas habent,* 242. *A licitis etiam sæpe debet abstinere,* 245 246. *Eius est crucifixas & mortificatas habere passiones omnes.* 260. 625. *Mortificationem eius S. Bernardus confert cum martyrio.* 259. *Non debet vti propria voluntate,* 97. 563. 34. *Nec præcepta superiorum discutere,* 385. *proprium eius, se suúmque iudicium abnegare,* 429. 562 *Exempla eorum qui malè pecierunt, ob iudicium non abnegatum,* 430. *Patri spirituali omnia sua debet patefacere,* 433. 762 *nil proprium possidere,* 729. 730 *Causæ vetitæ proprietatis,* 737. 738. *Labor, & voluntaria paupertas, inquit, Bernardus, sunt monachorum insignia,* 699. *Religiosi proprium est semper proficere,* 881. *Secus periculum est, ne præterita eius merita pereant,* 882. 883 *Rarus in religione est, qui cùm ad gradum aliquem sanctitatis peruenerit, vlteriùs ascendat,* 883. *Ad profectum iuuat renouatio spiritus in aliquo secessu,* 883. *Religiosum non decent ioci, locutiones in aurem vel per nutus, nec risus effusi,* 478. 479. *In minimis etiam offensiunculis debet cauere auersionem & simultatem,* 620. *nullam habere societatem vel familiaritatem cum fœminis,* 558 559 *& seq. lapsus exiguus eius apud seculares magnus reputatur,* 242 *Æger potest vti Medicorum opera, sed parcè,* 281. 282. *Debet se abnegare,* 970 *perfectè resignare,* 973. *& in omnibus indifferens esse,* 974

Vide verbo, Votorum violatio.

Reuelationes

Vide verbo, Inspiratio diuina, & Illusiones.

Risus effusus.

Risus effusus non decet Christianos, 50 802. 816. *Christus non legitur risisse, sed flesse tantùm,*

240. De Musa puella non ridente, 244. Quis decorus & licitus risus, 362.237

Sacerdos.

SAcerdos non debet se totum dedere Poëtis & Grammaticis, 86. B. Hieronymus nimiùm deditus eloquentiæ punitur diuinitùs, 87. Inter seculares nugas, sunt nugæ, sed in ore sacerdotis blasphemiæ, 627. Non debet cohabitare fœminis, 559 & seq.

SALOMON

SALOMON in deliciis solus fuit, & ideo fortè corruit, ait Hieronymus, 263

Saltationes.

Vide verbo, Choreæ.

Sancti.

Sancti suas visiones celant potiùs quàm diuulgant, 97. omnes aduersa passi 262. Et cur? 267. Vtile Sanctorum vitas legere, 162. 163. Reliquiæ eorum valent contra maleficia. 916

Satisfactio.

Satisfactionis fructus. 955

Scachorum ludus.

Scachorum ludus num licitus, 492

Scandalum.

Scandalum quàm graue sit peccatum, 156. 157. Quando detur scandalum & detractiones præuenienda, ib. 171. Quænam sint despicienda, 126. Vide verbo, Exemplum malum.

S. Scriptura.

S. Scripturis pugnare contra hæreticos, nullæ, vel incerta est victoria. 211. Earum lectio perutilis ad cauenda peccata, 651. Et ad expugnandas tentationes, 866. 867

Scrupulosa conscientia.

Secessio.

Secessio laudata ad renouandum spiritum, 886

Securitas.

Securitas, est mater negligentiæ, 709 In hoc mundo nusquàm est, nec fuit, 708

Silentium.

Silentium laudatur, 467. 468. & seq. Bernardus vocat virtutum matrem, 473. Climacus vocat matrem orationis, ibid. Est ingressus religiosæ vitæ, 474. Exempla diuturni silentij, 475. SS. Patrum monita de silentio religiosorum, 477. & seq. Greg. Nazianzenus tota Quadragesima siluit, 475. Silentio uiata in uia vincenda exemplo Dauidis & Christi, 957

SIMON Magus.

SIMON Magus qualis fuerit, 776. quomodo extinctus, 784

Simonia.

Simoniaca labes reprehenditur, 773 Cur sit graue crimen, 776. & seq Fœdus eius effectus, 778 Reddit clericorum ordinem contemptibilem, 779 imò euertit, 780 Pœnæ in Simoniacos ab Ecclesia decretæ variæ, 780. 781 Exempla diuinitùs ob Simoniam punitorum, 780. 781. & seqq.

Simplicitas.

Simplicitas virtus valdè laudata. 217. 218

Simulatio.

Simulatio & fictio reprehenditur. 214. 215. 216. *Exempla punitorum ob eam.* 123. *Exempla nolentium simulare.* 222. *Exempla piè simulantium.* 219. *Vide verbo, Hypocrisis.*

Societas praua.

Societas praua fugienda, & cur? 65 789 790. & *seq. In societate multorum, vt in cenobiis, omnes aqualiter diligendi : nam familiaritas parit contemptum.* 166. 167 *Seniorum societas magis quarenda, quàm iuniorum,* 795 799. *Qui inter malos boni manent, perfectè boni sunt.* 794. *Vnde cognoscatur prauitas socij.* 796. *Effectus praue societatis ibid &* 797. *Et contrà, bona societatis.* 198 *bonorum societas sæpe prodest malis.* 793. 800

Spectacula.

Spectacula, vel Ludi veteres Gentilium sunt vetiti Christianis. 809 805. *improbati quoque Ethnicis.* 806. *Sunt inuenta damonum, non Dei* 801. *Maior eorum idololatria.* 807. *Repugnant abrenunciationi facta in baptismo.* 808 *Quàm indigna agantur in theatris.* 803. 804. *Quæ spectare non est nisi miserabilis insania.* 803 *Quanta pericula spectationis.* 810 *Et scandala.* 813. *Spectatores diuinitùs puniti.* 814. 815. *Histrionibus mercedem dare, immane scelus est Augustino.* 813. *spectacula quatuor Christianis licita.* 816. 817. 818. *Quale spectaculum edere debet de se Religiosus.* 834

Spiritualis Pater.

Spiritualis Pater quando consulendus. 57. *Consulendus in scrupulis. ibid.* 74 *in desperatione.* 107. *in luxuria tentatione.* 515. *in omnibus tentationibus.* 875

Superbia.

Superbia taxatur. 820. 821. *Est peruersa celsitudinis appetitus.* 823. *Initium omnis peccati. ibid. Omnium grauissimum.* 824. *Ideò execranda, quòd aduersarium habeat Deum.* 823. 824. *Superbus diabolo similis est.* 821. *Deterrimi superborum mores, & effectus.* 826. 827. *Septem eius soboles.* 823. *In benefactis plus metuenda, quàm malefactis.* 825 831. *Puniti superbi qui?* 74. 75. 826. *Superbis vtile cadere in peccatum.* 823. *Euidentissimum signum reproborum superbia.* 79 826. *Medetur superbia vita Christi.* 828 & *agnitio sui. ib. &* 829

Superstitio.

Superstitio quid sit 839. *quàm graue sit peccatum.* 743. *Est idololatria species.* 851. *Eius auctor & director, damon.* 841. *Omnis superstitio damnata est in scripturis.* 836. *Legibus quoque Ecclesiasticis & ciuilibus* 840 841 *Quàm excruciet conscientiam, & si respuatur, quàm exhilaret.* 843. 844. *Morbi patientèr ferendi, non consulendi pro ijs tollendis magi vel saga.* 851. 852. *Et magis cauendi magi qui sæpe vera prædicunt.* 845. *Ethnicè*

notarunt fraudes in auguriis 854 Sancti semper horruerunt omnia magica & superstitiosa. 855. Cur Deus permittat vt ab ijs predicta eueniant, agrósque sanent. 842. 843. 852. Varia superstitionum species. 841. 842

Suspiciones.

Suspiciones cauenda, & praeuenienda aliorum de nobis. 170. Vide verbo, Iudicium temerarium.

Susurratio.

Vide verbo, Detractio.

T

Temperantia.

TEmperantiae remedia. 150 151. alimenta sicut medicamenta sumenda, secundùm August. non ad voluptatem, sed ad necessitatem 152. 197. lautities ciborum cauenda 192 tantum cibi vel potus sume, quantum ad vires corporis satis est 193. Etiam in vilibus cibis temperantia opus est. 194. Pro luxuria reputatum est, inquit Hier. si monachus coctum aliquid comederet. 199 Saturitas fugienda 197. 984. Tempus edendi certum seruandum. 191. Modus ad frugalitatem veniendi. 198. 199. Exempla frugaliter viuentium. ib. Conuiuia, in quibus est occasio excessus, cauenda. 150

Vilis mensa sanitatis mater. 984

Tempus.

Temporis iactura non est facienda. 624. 632 Perit omne tempus quod vitiis tribuitur. 634. Stoici dixerunt omne tempus esse correctionis. ibid.

Tentatio.

Tentatio alia à Deo, alia à demone. 857. Deus tentat, vt probet, damon vt decipiat. 859. 860. A tentatione nemo immunis fuit, ne Christus quidem 860. Probi magis ei obnoxij, quàm improbi. 861. 862. Humana tentatio qua, & qua diabolica. 860. Tentationum vtilitates. 862. 863. Vincitur, statim resistendo illi. 865. 866. Verbis Scripturae ib. Oratione. 867. fiducia in Deum. 870. & crucis consignatione. 872

Tepiditas.

Tepiditas spiritualis reprehenditur. 876. Eius signa in religiosis. 876. 877. & seq. Quàm miserabilis tepidorum status. 884. Religiosi est semper proficere. 881. ad tepiditatem extirpandam valet secessio, & ad renouandum spiritum. 886

Timor humanus.

Timor humanus reprehensus. 887 888. Timor seruilis quis, & quis castus. 888. 889. 893. Seruilis vt curetur. 892. 893. Timoris mundani effectus. 889. Timor Domini est fundamentum salutis. 709

Tribulationes.

Tribulationum expers nemo. 265 Nulla maior afflictione conscientiae. 266. Nil infelicius eo, cui nihil accidit aduersi, ait Seneca.

264.901. Eu pati est nota filiorum Dei.262. 267. Propria sunt iustorum, 266. Qui non habet, nondum cœpit esse Christianus, teste Augustino.266. Causa cur iustorum sit pati, 267. Est cibus solidus eorum,92. Vtiles sunt ad salutem,286. augent præmium in cœlo, 270. efficiunt hominem iustum beatum, ibid. licèt in Phalaridis tauro cremetur, ibid. Proprium est Christianorum in aduersis gratias agere,& exultare.268.269.364. 901. Aperiunt oculos peccatori, & peccata extinguunt,268. Oratio iuuat ad fortiter eas ferendas, 92. Et sumptio Eucharistiæ, 274 Et pœnitentia, 276. Et præuisio earum. 275 315.760.900.956

Tristitia.

Tristitia seculi reprehensa,896. Est filia superbiæ,898. Quàm noxia & inutilis sit,902.903. Est causa desperationis,908. Nemo à dæmone lædi potest, si illa absit, 903. ob futura mala tristari ridiculum est.899.900. Moderata tristitia in morte charorum, &c. licita est, 897

V

Vanitas Mundi.

VAnitas mundi, id est, opum, honorum & voluptatum, 829. 830

Veneficia.

Veneficia vetita.836. & seqq. Quæ peccata viam parent ad veneficia & Magiam. 908. 909. Vna peccati fuga superantur. 907. Et pœnitentia, 910 911. Et aqua benedicta, 914 915 malefici verberibus cogi possunt vt signa maleficij tollant, 919 Cuiuis sine peccato liceat ea tollere,ib. Et cur B. Hilarion noluerit tolli, 920

Vestium luxus.

Vestium luxus reprehenditur, 923 & seqq. maximè autem fuci, & pigmenta,934.935. Cur luxus detestandus,932.933. Ornatus vestium est indicium deformitatis animorum. 924. Ob solam vanam gloriam quæritur, ibid. Aurea & purpurea vestes illis competunt, quibus nullum virtutis decus, 925. Serica licia calceis non inserenda, 936. Ob luxum diuinitùs puniti, 929 Exempla aspernantium luxum, 926.927. Vestitus modestia laudata,234. Ornatus & sordes pari modo fugienda secundùm Hieronymum, 925

Victoria sui.

Victoria sui ipsius omnium maxima,248 978. Imperare enim sibi, teste Seneca, maximum imperium est,250. Exemplo est Dauid, Valentinianus Imperator, & Cato. 251. 252. Ad eam consequendam valet examen conscientiæ, 257

Vinum.

Vini abstinentia laudatur,152. Vinum virgini fugiendum vt venenum, 153. Abstinuere vino Ionadab Rechabitarum parens, eiúsque liberi Daniel,Ioannes Baptista, & fideles in Ecclesia Alexandrina,pleriq; omnes eremitæ.

Apud Romanos Gentiles, etiam iuuenes vsque ad annum ætatis trigesimum, ibid.

Vindicatio iniuriæ.

Vindicta iniuriæ vetita. 937.938 *Præceptum de non vindicando rationi naturali congruit,* 944 *hoc ipso bonum, quòd à Deo profectum, ib. Difficile quidem seruatu, sed magnum præmium seruanti positum.* 945. *Vtilitates huius præcepti, ib. &* 946. *Christi doctrina de eodem,* 942.943 *Magni animi est, iniurias despicere.* 941. *Irasci hominis est, ait Hieron. iniuriam non facere Christiani,* 939. *Nihil æquè odit Deus ac vltionis cupidum.* 939 *Exempla tolerantium maximas iniurias.* 952. 953. 954. *Cæsar, teste Cicerone, nil obliuiscebatur nisi iniurias,* 941. *Romani celebres facti, quòd solerent parcere subiectis etiam post acceptas iniurias.* 947. *Puniti, qui ignoscere noluêre,* 961

Virgo sacra.

Virginem sacram decet silẽtium, & quid loqui debeat, 478. *Virgo mentiri sacrilegium putet,* 530 *Serico & purpura indutæ Christum induere nequeunt,* 924. *Virgo post votum nubens, habet damnationem, nec tam adultera est, quàm incesta,* 992.993

Virtus.

Virtus summa est, contemptibilem se reputare, post facta maxima miracula. 177. *Virtutes sunt occultandæ,* 183 *probantur aduersis.* 263. 264. *Interne præstant externis,* 355. *colatæ cum voluptate carnis.* 930

Visiones.

Vide verbo, Inspiratio diuina.

Vitia.

Vitia sæpe mentiuntur speciem virtutum, 166. *Turpiora sunt, quæ virtutum specie celantur.* 798

Voluntas propria.

Voluntas propria reprehenditur, 373.963 964. *maximè in religiosis.* 965. *Quæ dicatur voluntas propria, ibid. Eius effectus pessimi qui* 969. *Nihil Deus punit præter propriam voluntatem,* 966. *Cesset propria voluntas, ait Bernardus, & infernus non erit,* 968 *Christus eam sequi noluit,* 966 *Qui voluntatem superioris ad suam torquet, se seducit,* 382 *Melius est voluntatem superioris etiam in rebus piis sectari, quàm suam.* 383. *Opera bona monachi non manent bona si ex propria voluntate fiant,* 979. *Non potest diu manere in cœnobio, qui eandem non vincit,* 626. *Voluntas propria est prima causa peccatorum in Adam, & nobis,* 967.968

Voluntas Dei quæ sit, quam facere debemus, 966

Voluptas carnalis.

Voluptas carnis reprehensa, 976 977. *Est hamus diaboli ad perniciem nos trahens, mater peccati, æterni vermis nutrix, amaritiæ genitrix, vicina insaniæ, ex homine faciens porcum, similis dæmoniaco, fons omnium malorum,* 977 *Ethnici eam detestati vt pestem,* 981. *Eam*

Actiue victoria summa est, 979
Voluptuariorum infelix exitus, 983. 984. Vitam deliciis deditam Chrysostomus vocat meretricem turpissimam, 983. Exempla voluptuariorum miserè per delicias pereuntium, 985. 986

Voti violatio, & Apostasia.

Voti violatio reprehenditur, 989 990. Apostata mores, 991. Qui votum Deo factum violat, reus est aeterna damnationis, & ideò Monachus non potest monasterium deserere, nec virgo semel Deo consecrata nuptias inire, 991. 992. Si autem nubat, contra Christum lasciuit, nec tam adultera est, quàm incesta, 992. 994 Arctior est cum Deo per vota coniunctio, quàm inter coniuges per Matrimonij fœdera, 994 Quanto supplicio dignus, qui virginem sacram constuprauit, 995. Monachus propositum rumpens Christum negat, 994 Violati voti deterrimi effectus, 995. Apostata indies fiunt deteriores. 999 Quàm friuolas causas obtendant suæ apostasiæ, 1001 Propter malos non esse deserendam societatem bonorum, 1002 Votum castitatis non esse seruatu difficile. ibid. 1003 Si impleretur Dei auxilium. 1003. Exempla ob violata vota punitorum. 1004 & ob apostasiam à cœnobio 1006. antidotum post lapsum est pœnitentia vera. 1007 aliáque multa, 1009. Exempla apostatarum resipiscentium. 1010 1011.

Vsura.

Vsura vetita. 1013. 1014. Vsura ab vsu dicta, Græcè dicitur Τόκος, id est, partus. 1015. Non pecunia tantùm, sed etiam quicquid sorti accedit vsura est. 1016. Pecunia vsuraria comparatur morsui aspidis, & modico fermenti totam massam corrumpenti. 1017. Vsura, vel fœneratio, qua quis fœneratur Deo, licita est: fœneratur autem Deo, qui miseretur pauperis. 1018. Describuntur callidi mores vsurariorum. 1019. & 1020 Pericula accipientis mutuum ab Vsurario. 1020. Pericula item & damna Vsurarij. 1022 Pœna iure Ecclesiastico in eos decreta. 1023. 1024. Exempla diuinitùs punitorum 1025 1026. Vsurarij possunt aliunde viuere quàm ex vsuris. 1027. necnon mutuatarij. 1028. 1029

LAVS DEO DEIPARÆQVE VIRG. MARIÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google